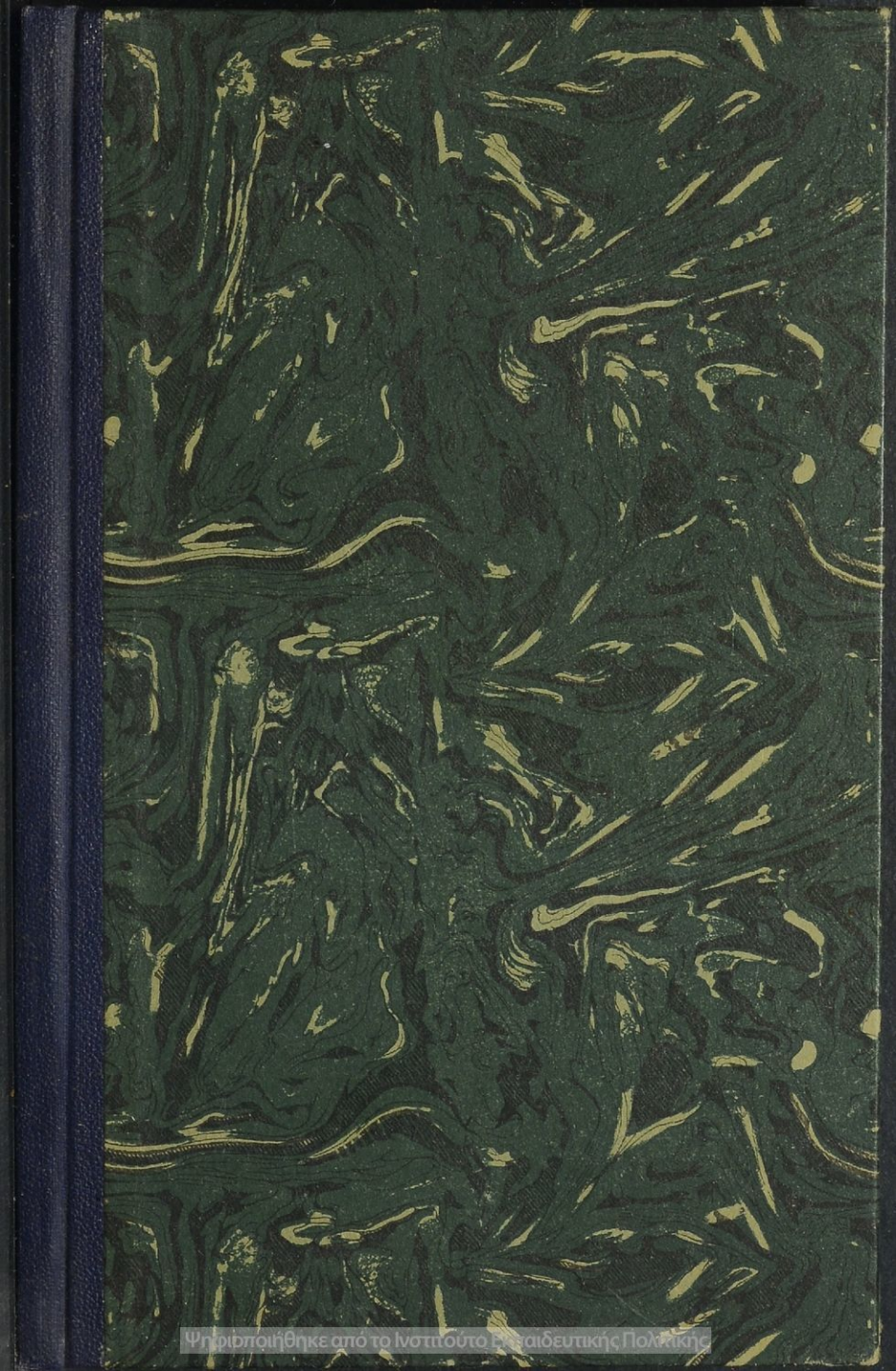
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

370.65
1717

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

ΤΗΣ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Κατὰ τὰ δοκιμώτερα βοηθήματα

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΗΝ

ΜΕΣΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1884

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΣΑΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ.

Ὁ δεύτερος οὗτος τόμος τοῦ Ἐγχειριδίου τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ Κυρίου Κ. Παπαῤῥηγοπούλου, περιλαμβάνει τὴν περίεργον καὶ δυσερμήνευτον Ἱστορίαν τοῦ Μεσαιῶνος, ἣν οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἄχρι τοῦδε ἐπραγματεύθη μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ἅμα καὶ βραχύτητος. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο προσετέθη ἀναλυτικὸς πίναξ πολὺ μακρότερος τοῦ εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἱστορίαν προστεθέντος· διότι ἡ ποικιλία τῶν συμβάντων εἶναι πολὺ μεγαλητέρα εἰς τὴν μέσην Ἱστορίαν, ὥστε ὁ πίναξ αὐτὸς θέλει χρησιμεύσει πολὺ εἰς τὴν σαφῆ καὶ μεθοδικὴν κατάληψιν τῶν συμβάντων τούτων.

Ἐγὼ δὲ συγχαίρω ἐμαυτὸν, διότι ἐκδίδων τὸν Β′ τοῦτον τόμον, ἐκδίδω βιβλίον, δι' οὗ μεγάλως θέλει εὐκολυνθῆ ἡ σπουδάζουσα νεολαία, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡ τιμή του Δραχ: 5 εἶναι λίαν σμικρὰ, ἀναλόγως τῆς ὠφελείας καὶ τοῦ ὄγκου του.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 18 Σεπτεμ. 1852.

Ἀνδρέας Κορομηλᾶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Το ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ τοῦτο συνετάχθη διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἐνταῦθα Γυμνασίου, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοτε, ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, παρέδωκα τὴν Γενικὴν Ἱστορίαν. Συνετάχθη δὲ, καθὼς λέγω καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου, κατὰ τὰ νεώτερα καὶ δοκιμώτερα βοηθήματα. Κυρίαν βάσιν τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων δύο μερῶν, ἔλαβον τὴν μεγάλην συγγραφὴν τοῦ Γερμανοῦ Σχλοσσέρου, ὅστις πραγματεύεται εἰς δέκα τόμους τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν μέσην ἱστορίαν. Προετίμησα δὲ αὐτὸν, διότι νομίζω, ὅτι ἀκριβέστερον ἐκθέτει, ἀπαθέστερον ἐκτιμᾷ, καὶ μεθοδικώτερον κατατάσσει τὰ γεγονότα τῆς Γενικῆς Ἱστορίας. Εἷς τινα ὅμως μέρη, μάλιστα τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, ἠκολούθησα τὴν ἐπιτομωτέραν ἔκθεσιν τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ Ῥαμσχορνίου, καὶ τὴν ἔτι ἐπιτομωτέραν τοῦ Οὐαχλέρου. Παρεκτὸς τῶν γενικῶν αὐτῶν ἱστοριῶν, μετεχειρίσθην καὶ διαφόρους εἰδικὰς συγγραφάς· λ. χ. ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Γεωγραφίαν, τὸν Γερμανὸν Φορβίγερον, ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, τὸν Ἄγγλον Θιρλούαλλον, (τὸ ἀριστούργημα τοῦ Γρότε δὲν ἐγνώριζον ἔτι ὅτε συνετάχθη ἡ ἑλληνικὴ αὕτη ἱστορία) τοὺς Γερμανοὺς Οὐαχσμούθιον, Μύλλερον, καὶ ἄλλους, τῶν ὁποίων εἰς τοὺς οἰκείους τόπους παρέθεσα τὰ ὀνόματα καὶ συγγράμματα· ὡς πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἱστορίαν, τὸν Νεῖβουρον καὶ τὸν Οὐάλτερον· ὡς πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν, τὸν Φαλλμεραύερον, ὡς πρὸς τὴν Τουρκικὴν, τὸν Ἄμμηρον, καὶ ὡς πρὸς ἄλλας ἄλλους. Ἐπὶ πᾶσιν εἶχον ὑπ' ὄψιν τὰς Ἑβραϊκὰς, τὰς Ἑλληνικὰς, τὰς Ῥωμαϊκὰς καὶ τὰς Βυζαντινὰς πηγάς· καὶ ἂν δὲν παρέθεσα εἰμὴ μόνον τὰς τρεῖς πρώτας, παραλιπὼν τὰς Βυζαντινὰς, αἴτιον τούτου εἶναι, ὅτι τὸ βιβλίον συνετάχθη, ὡς προεῖπον, κυρίως διὰ μαθητὰς Γυμνασίου, οἵτινες ὀφείλουν καὶ δύνανται νὰ ποιήσωσι χρῆσιν τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγγραφέων, ὄχι ὅμως καὶ τῆς ὀγκώδους καὶ τῆς μὴ κλασσικῆς Βυζαντίδος.

Ἡ ἀρχαία ἱστορία ἐξετέθη ἐκτενέστερον τῆς μέσης· διότι, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν, ἐκτὸς τῶν κυρίως πολιτικῶν γεγονότων, ἐνόμισα χρήσιμον νὰ πραγματευθῶ καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων, συντελεστικῶν εἰς τὴν διευκρίνησιν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, τῆς ὁποίας ἡ γνῶσις ἀποτελεῖ ἕνα τῶν κυριωτάτων σκοπῶν τῆς ἐν τοῖς Γυμνασίοις σπουδῆς· τοιαῦτα ἀντικείμενα εἶναι ἡ ἀρχαία Γεωγραφία, ἡ ἐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γραφία, ἡ κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις, τὰ πολιτεύματα καὶ τ. τ. Χάριν δὲ τῆς οἰκονομίας τοῦ τόπου, αἱ πραγματεῖαι αὗται, καθὼς καὶ τὰ δευτέρου λόγου ἄξια πολιτικὰ γεγονότα, ἐξετυπώθησαν διὰ στοιχείων πολὺ μικροτέρων τῶν συνήθων, τῶν δὲ τελευταίων τούτων δὲν ἐγένετο χρῆσις εἰμὴ ὡς πρὸς τὰ πρωτεύοντα πολιτικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐτάχθησαν πρὸ πάσης ἄλλης ὕλης, ἐν ἀρχῇ ἑκάστου παραγράφου. Ἡ μέση ἱστορία περιωρίσθη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ κυρίως πολιτικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα διεκρίθησαν ὁμοίως, καθὰ μετ' ὀλίγον θέλει ἀκριβέστερον ἐξηγηθῆ, εἰς ἀξιολογώτερα καὶ εἰς δευτερεύοντα. Χάριν δὲ ἔτι πλείονος οἰκονομίας τοῦ τόπου, ὁ ἐκδότης δὲν μετεχειρίσθη, εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον, τὰ συνήθη στοιχεῖα εἰμὴ ὡς πρὸς μόνας τὰς συντόμους εἰσαγωγὰς τῶν τμημάτων καὶ τῶν παραγράφων, ἐξ ὧν αἱ εἰς τοὺς παραγράφους εἰσαγωγαὶ πολλάκις δὲν εἶναι εἰμὴ ἁπλαῖ ἐπιγραφαί· ἡ δὲ τῶν κυριωτέρων ἐθνῶν ἱστορία ἐξετυπώθη διὰ γραμμάτων μέσων, μεταξὺ τῶν μεγαλητέρων καὶ τῶν μικροτέρων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, καὶ μόνη ἡ τῶν δευτερευόντων ἐθνῶν ἱστορία ἐτυπώθη διὰ τῶν μικροτέρων γραμμάτων.

Εἰς τὴν κατάταξιν τῶν κατ' ἰδίαν γεγονότων ἠκολούθησα τὴν λεγομένην Γενικοϊστορικὴν μέθοδον, ἔχων ὑπογραμμὸν καὶ κατὰ τοῦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὸν Σχλόσσερον. Καθ' ἑκάστην δηλαδὴ περίοδον, δὲν ἱστορήθη ἕκαστον ἔθνος ἰδίᾳ, ἀλλὰ τὰ ἐπικρατέστατα ἔθνη, γεγονότα, ἢ ἄτομα ἐτέθησαν ὡς στήμονές τινες τῆς ὅλης ἀφηγήσεως, περὶ οὗς διεπλάκη ἡ λοιπὴ τῆς περιόδου ἱστορία. Ἰδίᾳ δὲ δὲν ἱστορήθησαν τὰ δευτερεύοντα ἔθνη, εἰμὴ ὁσάκις ἦτο ἀδύνατον νὰ συνυφανθῶσι τὰ κατὰ τὰ ἔθνη ταῦτα μὲ τὰ πρωτεύοντα. Καὶ τούτων ὅμως τῶν ἐθνῶν ἡ ἱστορία δὲν ἐξετέθη ὅλως μεμονωμένη, ἀλλὰ συνεδυάσθη μετὰ τῆς ἱστορίας ἄλλων οἰκείων δευτερευόντων ἐθνῶν. Λ. χ. ἡ ἀρχαιοτέρα ἐποχὴ τῶν Σκανδιναυΐων συνυφάνθη μετὰ τῆς ἀρχαιοτέρας τῶν Ἀγγλοσαξόνων· ἀπὸ δὲ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου, ὅτε ἡ τύχη τῆς Ἀγγλίας συνδέεται μᾶλλον μὲ τὰ Γαλλικὰ πράγματα, τὰ κατὰ τοὺς Σκανδιναυΐους χωρίζονται μὲν ἀπὸ τὴν Βρετανικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον συνάπτονται πάλιν μὲ τὰ κατὰ τὰ Φιννικὰ καὶ Σλαυϊκὰ ἔθνη τῆς βορειοδυτικῆς Εὐρώπης. Ἀνάλογόν τι ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὰ Μωαμεθανικὰ καὶ τὰ Χριστιανικὰ κράτη τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου· καὶ ὡς πρὸς τοὺς Μογγόλους, καὶ ὡς πρὸς ἄλλους.

Διὰ μόνης τῆς τοιαύτης μεθόδου, ἡ γενικὴ ἱστορία συμπληροῖ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς καθολικὸν χαρακτῆρα καὶ παύει τοῦ νὰ ἦναι μηχανικὸν ἄθροισμα τῶν κατ' ἰδίαν ἑκάστου ἔθνους ἱστοριῶν· διότι τὴν γενικὴν ἱστορίαν δὲν ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τελεῖ μόνη ἡ εἴδησις τῆς ἰδιαιτέρας ἑκάστου ἔθνους ἱστορίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἑκάστοτε ἀμοιβαίας τῶν ἐθνῶν σχέσεως καὶ τῆς ἐντεῦθεν παραγομένης ἐπιδράσεως αὐτῶν εἰς τὴν ὅλην τύχην τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐδέησε λοιπὸν νὰ εὑρεθῇ τρόπος ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ ὅσον ἐνδέχεται ζωηρότερον τὴν κατὰ πᾶσαν περίοδον τοιαύτην σχέσιν καὶ ἐπίδρασιν· καὶ αὕτη εἶναι ἡ γενικοϊστορικὴ μέθοδος, τὴν ὁποίαν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν τῆς Γενικῆς Ἱστορίας εὐλόγως ὠνόμασεν ὁ Λέων. Ἀλλ' ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι, μάλιστα ὡς πρὸς τὴν μέσην καὶ τὴν νέαν ἱστορίαν. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τὰ ἐπικρατέστατα ἔθνη ἤκμασαν ἀλληλοδιαδόχως, καθ' ἑκάστην δὲ τῶν ἀπὸ τῆς 6ης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς τεσσάρων κυρίων αὐτῆς περιόδων ὑπάρχει πάντοτε ἓν ἔθνος τοσοῦτον ἐπικρατέστερον τῶν ἄλλων, ὥστε εἶναι πρόδηλον ὅτι περὶ αὐτὸ καὶ μόνον περιστρέφεται ἡ ὅλη λοιπὴ ἱστορία, ἐνίοτε δὲ καὶ σύμπασα ἡ γενικὴ ἱστορία ἐν αὐτῷ περιορίζεται, ὡς συμβαίνει κατὰ τὰς τελευταίας πέντε ἑκατονταετηρίδας. Εἰς τὴν μέσην ὅμως καὶ τὴν νέαν ἱστορίαν συγχρόνως πρωταγωνιστοῦσι πολλὰ ἔθνη, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ τρίτου τμήματος τῆς μέσης καὶ ἐφεξῆς, ἡ ἀμοιβαία αὐτῶν σχέσις καὶ ἐνέργεια ἀποβαίνει τοσοῦτον πολύπλοκος, ποικίλη καὶ ἀνώμαλος, ὥστε ἀναγκαίως ἡ Γενικὴ Ἱστορία λαμβάνει ὡς βάσιν τῆς ἐκθέσεώς της, οὐχὶ πλέον ἓν ἔθνος, ἀλλὰ συμπλέγματα ἐθνῶν ἢ γεγονότων· ὁ δὲ καταρτισμὸς τῶν συμπλεγμάτων τούτων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν κρίσιν τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ, τούτου ἕνεκα, εἶναι ἐπιδεκτικὸς πολλῆς διαφωνίας. Ὅθεν προέκειτο νὰ ἐκλεχθῇ ἐνταῦθα τὸ ὀρθότερον, καὶ ὅστις παραβάλῃ τὴν μέσην ἱστορίαν τοῦ Σχλοσσέρου πρὸς τὴν τοῦ Λέοντος, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι οἱ συνδυασμοὶ τοῦ πρώτου εἶναι φυσικώτεροι, οἱ δὲ τοῦ δευτέρου μᾶλλον βεβιασμένοι.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ φυσικώτεροι τῶν συνδυασμῶν τούτων δύνανται νὰ φανῶσιν ἀνώμαλοι ἐκ πρώτης ὄψεως. Λ. χ. ἡ Οὐγγαρικὴ ἱστορία ὁτὲ μὲν ἐκτίθεται μετὰ τῆς Γερμανικῆς, ὁτὲ δὲ μετὰ τῆς Βυζαντινῆς καὶ Τουρκικῆς· ἡ Ἰταλικὴ ἐπὶ πολὺν χρόνον συνάπτεται μετὰ τῆς Γερμανικῆς, περὶ δὲ τὰ τέλη συνδυάζεται μετὰ τῆς Ἱσπανικῆς. Ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, ἡ ἱστορία τῶν Συρακουσῶν κατ' ἀρχὰς συνεκτίθεται μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἔπειτα μετὰ τῶν Καρχιδονιακῶν. Ἀλλ' ἅμα τις ἐξοικειωθῇ ὁπωσοῦν μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Γενικοϊστορικῆς μεθόδου, θέλει ἐννοήσει ὅτι ἡ φαινομένη ἐκείνη ἀνωμαλία οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ πιστὴ εἰκὼν τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ ἐκφέρουσι πολλάκις ὅλως ἀνωμαλίας καὶ ἐνί-

Ψηφιοποίηση: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συστηματικὰς κρίσεις περὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Ἐπροσπάθησα νὰ προτιμήσω πάντοτε τὴν κρίσιν τὴν ὁποίαν ἐνόμισα εὐστοχωτέραν καὶ μετριοπαθεστέραν, μάλιστα ὡς πρὸς τὰ δύο ἐπικρατέστατα ἐν τῇ ἱστορίᾳ ζητήματα, τὸ θρησκευτικὸν καὶ τὸ πολιτικόν. Ἡ θρησκεία παντὸς ἔθνους εἶναι σεβαστὴ, ἰδίως ὅμως μετὰ τῆς ὀφειλομένης εὐλαβείας ἐγένετο λόγος περί τε τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ περὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν γένει. Ἀλλ' ἂν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν, ἐν ἀρχῇ τοῦ μεσαιῶνος, εὐεργετικὴν τῆς παπικῆς ἐξουσίας εἰς τὴν τύχην τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐπιῤῥοὴν, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἱστορικοὶ ὁμολογοῦσιν, οὐδεὶς δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὰς μετέπειτα καταχρήσεις τῆς ἱεραρχίας. Ἐνόμισα περιττὸν νὰ λεπτολογήσω περὶ τῶν μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας δογματικῶν διαφωνιῶν· περὶ τοῦ σχίσματος ὅμως τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς πολιτικοῦ γεγονότος θεωρουμένου, καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνικότητα, ἐξέφρασα γνώμην (ἴδε σελ. **122—126** τοῦ δευτέρου βιβλίου), τὴν ὁποίαν πρὸ καιροῦ πρεσβεύει πᾶς Ἕλλην, ἀπεδέχθησαν δὲ καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι (ἴδε τοῦ πρώην ἀντιβασιλέως Μάουρερ τὸ πλείστου λόγου ἄξιον σύγγραμμα, τὸ ἐπιγραφόμενον Das Griechische Volk κλπ. τόμου πρώτου, σελ. **5** καὶ **6**, καὶ τοῦ Γάλλου Οὐϊλλεμαίνου τὸν Λάσκαριν). Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς αὐτῆς γνώμης ἐκρίθησαν καὶ πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι τῶν Παλαιολόγων περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν.

Εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν πολιτευμάτων ἐτήρησα ὁμοίως μέσην τινὰ γραμμὴν, μὴ γενόμενος συνήγορος οὔτε τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας, οὔτε τῆς δημαγωγίας· καὶ ἡ περὶ τῶν τριῶν πολιτευμάτων τῆς Ῥώμης, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ἐκτεθεῖσα, ἐν σελ. **277** καὶ **278** τοῦ **1** βιβλίου, κρίσις, παρέχει τὸ μέτρον τῶν περὶ τούτου ἀρχῶν τοῦ ἐγχειριδίου. Ὑπάρχουσιν ὅμως εἰς τὴν ἱςορίαν τῶν ἐθνῶν ἐποχαὶ καθ' ἃς τὸ ἀπόλυτον τοῦ ἑνὸς κράτος εἶναι σωτήριον· τίς δύναται νὰ κατακρίνῃ εὐλόγως τοὺς μεγάλους ἐκείνους βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, οἵτινες, παραλαβόντες συμμάχους τὰς κοινότητας, καθῄρεσαν κατὰ μικρὸν τοὺς ὀλεθρίους Φεουδάρχας καὶ μετεχειρίσθησαν τὴν οὕτω κρατυνθεῖσαν αὐτῶν ἐξουσιαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ νὰ ἀποβάλωσι τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τοῦ πατρίου ἐδάφους, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ δίκαια τοῦ ἔθνους κατὰ τῶν καταπιέσεων τῆς παπικῆς ἐξουσίας; Ἐν γένει ἡ περὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων συστηματικὴ κρίσις, ἡ κατ' ἀπολύτους τινὰς ἀρχὰς καὶ προκατειλημμένας δοξασίας γινομένη, οὐδ' ἀσφαλὴς εἰμπορεῖ νὰ ᾖναι, οὐδὲ ἀληθῶς διδακτική.

Κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐλαττώσω ὅσον ἐνδέχεται

Ψηφιοποιήθηκε από τὸ Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς περὶ τὰς χρονολογίας καὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν γεγονότων παραδρομάς. Λέγω νὰ ἐλαττώσω, διότι ὅστις φρονεῖ, ὅτι βιβλίον περιέχον τοσαύτην ἀπειρίαν χρόνων καὶ γεγονότων δύναται νὰ ἦναι ἀναμάρτητον, δὲν γνωρίζει τί ἐστι γενικὴ ἱστορία. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ κατὰ τοῦτο μεγαλητέρα ἢ μικροτέρα ἀξία τῶν τοιούτων βιβλίων εἶναι πάντοτε σχετική, οὐδέποτε ἀπόλυτος. Αὐτὴ ἡ τελευταία Γενικὴ Ἱστορία τοῦ Σχλοσσέρου, ἡ ἀπὸ τοῦ κειμένου αὐτοῦ, πρὸς χρῆσιν τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ὑπὸ τοῦ Kriegk μετασκευασθεῖσα, καὶ ἔπειτα ἐπιμελέστατα ὑπὸ τοῦ Σχλοσσέρου πάλιν ἐπιθεωρηθεῖσα, ἱστορία, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἥτις, εἰς δευτέραν μελέτην, ὑπὸ δύο τηλικούτων ἀνδρῶν ἐξηκριβώθη καὶ ἐξηλέγχθη, περιέχει οὐδὲν ἧττον ἁμαρτήματα ὄχι ὀλίγα, ἐξ ὧν λαμβάνω τὴν τόλμην νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἕν, διότι τὸ ἓν τοῦτο χαρακτηρίζει θαυμασίως εἰς ποίους παραδόξους νυσταγμοὺς περιπίπτουσιν ἐνίοτε οἱ ῥωμαλεώτεροι νόες. Εἰς τὸν 6 τόμον τῆς εἰρημένης ἱστορίας, γινομένου λόγου, ἐν σελίδι 5, περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου, ἐπιφέρεται· Man hat ihm z. B. Geldgier und Geiz vorgeworfen, und doch stellte er mit grossen Kosten die berühmte Wasserleitung wieder her, welche einst durch Kaiser Valens zwischen Chalcedon und Constantinopel erbaut, und zur Zeit des Heraklius bei einer Belagerung zerstört worden war. Ὅ ἐστι, λέγεται, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἀνῳκοδόμησε τὸν περίφημον ἀγωγὸν, τὸν ὁποῖον πάλαι ποτὲ ὁ βασιλεὺς Οὐάλης κατεσκεύασε μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Εἶναι δυνατὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ Kriegk καὶ ὁ Σχλόσσερος ἠγνόουν, ὅτι μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἰμπορεῖ νὰ κατασκευασθῇ ὑδραγωγεῖον, ἠγνόουν ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Οὐάλεντος κατήρχοντο ἀπὸ τοῦ Αἵμου; (ἴδε τῆς γνωστῆς τοῦ Andreossy πραγματείας τὸ Ε' Κεφάλαιον τοῦ 2 βιβλίου, Aqueduc de Valens, σελ. 233 κ. ἑ.). Ἀλλὰ πόθεν προέκυψε τὸ λάθος; Ὑποθέτω ὅτι ὁ Σχλόσσερος ἀνέγνω εἰς τὸ κεφάλαιον ΙΣΤ' τοῦ βιβλίου XIII τοῦ χρονικοῦ τοῦ Ἰωάννου Ζωναρᾶ· «καθηρέθη δὲ τότε καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως Χαλκηδόνος, ὡς τῶν αὐτῆς πολιτῶν τὰ Προκοπίου φρονούντων... Ὁ μὲν οὖν Οὐάλης, τῇ τῶν τειχῶν τῆς Χαλκηδόνος ὕλῃ, εἰς οἰκοδομὴν ὁλκοῦ ἐχρήσατο ὕδατος καὶ τοῦτον Οὐάλεντα ἐπωνόμασε.» (ἴδε καὶ Γεωργίου Κεδρηνοῦ σύνοψιν ἱστοριῶν, σελ. 310 τῆς Παρισινῆς ἐκδόσεως). Ἡ παράθεσις τοῦ χωρίου τούτου ἐγένετο ἴσως ἀτελῶς ἢ ἀσαφῶς ἐν ταῖς σημειώσεσι τοῦ ἱστορικοῦ, ἐντεῦθεν δὲ ἡ παρεξήγησις, ἥτις καίτοι πρόδηλος [illegible] προσοχὴν ἀφορμὴν ἀφετέραν ἔδωκε τῷ

Ἀλλ' ἂν τοιαῦτα συμβαίνωσιν εἰς τοὺς διδασκάλους ἡμῶν ; εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσω ὅτι τοῦ ἀνὰ χεῖρας Ἐγχειριδίου τὰ ἐκδοθέντα δύο βιβλία δὲν περιέχουσιν ἁμαρτήματα ; Τινὰ ἐξ αὐτῶν φθὰς παρετήρησα καὶ ἐγὼ, καὶ ἐσημείωσα εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἡμαρτημένων. Εὐγνωμόνως δὲ θέλω δεχθῆ τὰς περὶ τῶν λοιπῶν παρατηρήσεις τῶν λογίων ἀνδρῶν.

Καὶ τὸ ὕφος τοῦ λόγου θέλει φανῆ ἐνίοτε πολύπλοκον καὶ δυσεξέλικτον, κατὰ τὸν Διονύσιον· τοῦτο προέκυψε κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι ἠναγκάσθην νὰ συμπυκνώσω ἐντὸς στενοῦ χώρου ὅσον ἐνδέχεται πλείονα γεγονότα. Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσι, κατά τε τοῦτο καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ, τὰ ἐλαττώματα τοῦ Ἐγχειριδίου, ἐλπίζω, ὅτι θέλει χρησιμεύσει εἰς τοὺς νέους τῆς ἱστορίας σπουδαστὰς, δι' οὓς ἐφιλοπονήθη, τοὐλάχιστον μέχρις οὗ ἄλλοι κρείττονες ἐμοῦ ἄνδρες ἐκδώσωσιν ἔργα ἀκριβέστερα καὶ μεθοδικώτερα.

Τὸ τρίτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον θέλει περιλάβει τὴν νέαν ἱστορίαν, ἐκδίδεται προσεχῶς.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1852

Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ Β΄. ΒΙΒΛΙΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Σελ.

§ 1. Διαίρεσις τῆς μέσης ἱστορίας. 1
Ἡ τῶν καθόλου γεγονότων αὐτῆς θεωρία. . . —

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Μεταβολὴ τοῦ μὲν Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου διὰ τῶν Γερμανῶν, τοῦ δὲ Ἀσιανοῦ, διὰ τῶν Ἀράβων.
476—768.

§ 2. Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ πρῶτον τμῆμα. 3
§ 3. Ἱστορία τῶν πρώτων Γερμανικῶν ἐπικρατειῶν, αἵτινες ἱδρύθησαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. . . . . —
Α. Πολιτικὴ, ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τῶν Γερμανικῶν ἐθνῶν περὶ τὰ τέλη τῆς Ε΄. ἑκατονταετηρίδος. 4
Β. Τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Γερμανικὰ κράτη τοῦ Ὀδοακέρου καὶ τῶν Ὀστρογότθων καὶ τὸ ἐν τῇ Ἀφρικῇ κράτος τῶν Βανδήλων. 6
Ὀδοάκερος, 476—493. — Καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ὀστρογότθων Θευδερίχου, 493—526. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θευδερίχου, παρακμὴ τοῦ Γοτθικοῦ κράτους, ἐξ ἧς ὠφελούμενος ὁ Ἰουστινιανὸς, ἀφοῦ, ἐν ἔτεσι 533 καὶ 534, κατέβαλε, διὰ τοῦ Βελισαρίου, τὸ ἐν τῇ Ἀφρικῇ κράτος τῶν Βανδήλων, ἐπιχειρεῖ, τῷ 535, τὴν ἀνάκτησιν καὶ τῆς Ἰταλίας. Βελισάριος. Ναρσῆς. Τῷ 555 ἡ Ἰταλία καθίσταται ἐκ νέου Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία.
Γ. Τὸ ἐν τῇ Γαλατίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ Οὐεσιγοτθικὸν κράτος. 13
Οἱ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλατίᾳ κατασταθέντες Οὐεσιγότθοι, πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Φράγκων, μεταθέτουσι, τῷ 531, ὑπὸ τὸν Θεῦδιν, τὴν ἕδραν τοῦ κράτους των εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Οἱ Οὐεσιγότθοι εἶναι τὸ πρῶτον πολιτισθὲν Γερμανικὸν ἔθνος. Συγχρόνως ὅμως καὶ ἐξεθηλύνθη, ὥστε, ἐπελθόντων ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς τῶν Ἀράβων, εὐχερῶς κατεβλήθη ὑπ᾽ αὐτῶν, τῷ 711.
Δ. Τὸ ἐν τῇ Γαλατίᾳ καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ κράτος τῶν Φράγκων καὶ τὸ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κράτος τῶν Λογγοβαρδίων. 15
α) Ἱστορία τῶν Φράγκων μέχρι τῆς ἐντελοῦς καταλύσεως τῶν Μεροουϊγιδῶν. . . . . —
Χλοδόβιος. Λύσις τῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἀνηλίκου

Ψηφιοποίηση: ΕΚΠΑ/ΤΟΜΕΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

μέχρι τοῦ 511, ἱδρυτὴς τοῦ μεγάλου Φραγκικοῦ κράτους καὶ ἀρχηγέτης τῶν Μεροβιγιδῶν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐμφύλιοι μεταξὺ τῶν υἱῶν του διενέξεις, μεθ' ἃς ἑνοῦται τὸ κράτος ὑπὸ ἕνα ἐξ αὐτῶν, τὸν Χλοτάριον Α', 558—561, ὅτε πάλιν διανέμεται μεταξὺ τῶν 4 τούτου υἱῶν. Νέοι καὶ φοβερώτατοι ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ἐν ἔτει 613, τὸ κράτος ἑνοῦται αὖθις ὑπὸ τὸν ἔγγονον τοῦ Χλοταρίου Δ', Χλοτάριον τὸν Β'· ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τῶν βασιλέων μειοῦται, ἅπασαν δὲ τὴν δύναμιν σφετερίζονται οἱ Μεγάλοι Μάγιστροι, οἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον ἴσχυσαν, ὥστε, ἔτι σωζομένων τῶν βασιλέων, περὶ τὰ τέλη τῆς 7 ἑκατονταετηρίδος, ὁ Πιπῖνος Ἑριστάλιος κατέστησε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ κληρονομικόν, καταλιπὼν αὐτὸ εἰς τὸν γενναῖον υἱόν του Κάρολον Μάρτελον, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος Πιπῖνος ὁ μικρὸς, καθαιρέσας, τῷ 732, τὸν ἔσχατον Μεροβιγίδην Ἱλδέριχον Γ', ἔλαβεν αὐτὸς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, ἀρχηγέτης γενόμενος τῆς τῶν Καρολιδῶν γενεᾶς.

β) Ἱστορία τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῶν Λογγοβαρδίων. 23

Οἱ Λογγοβάρδιοι ἀφαιροῦσι τὴν ἄνω Ἰταλίαν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν τῷ 568, ὑπὸ τὸν Ἀλβοῖνον· μετ' ὀλίγον καταλαμβάνουσι καὶ τὸ πλεῖστον τῆς μέσης Ἰταλίας καὶ τὸ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ δουκάτον τοῦ Βενευέντου. Οἱ Βυζαντινοὶ περιστέλλονται εἰς τὰς παραλίας πόλεις καὶ εἴς τινα ὀρεινὰ χωρία. Ὁ Πάπας Γρηγόριος Α' ὁ μέγας, ἀπὸ 590—604, προστάτης τῶν Ἰταλῶν. Ἐν δὲ τῇ 8 ἑκατονταετηρίδι, οἱ διάδοχοι αὐτοῦ πάπαι, κεχωρισμένοι ὄντες ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕνεκα τῆς περὶ εἰκόνων ἔριδος, προσεγγίζουσι πρὸς τοὺς Φράγκους, εἰς ὃ πλεῖστον συνέβραμεν αὐτοὺς καὶ ὁ Ἅγιος Βονιφάτιος· ὥστε ὁ Πιπῖνος ὁ μικρὸς περιστέλλει τοὺς Λογγοβάρδιους τῷ 754 καὶ προστατεύει τὸν πάπαν. — Ἐπὶ τοῦ Πιπίνου, ἀποθανόντος τῷ 768, οἱ Καρολίδαι προεξάρχουσι τῆς δύσεως.

Ε. Τὰ κατὰ τὸ ἐν τῇ Βρετανίᾳ κράτος τῶν Ἀγγλοσαξόνων καὶ τὰς μετὰ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ συνεχομένας Σκανδιναυϊκὰς ἐπικρατείας, συνεχῶς ἐκτιθέμενα μέχρι τῆς καταστάσεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τοῦ Νορμαννοῦ Γουλιέλμου, καθὸ ἄσχετα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. 26

α) Παναρχαῖαι εἰδήσεις περὶ τῶν Σκανδιναυϊκῶν ἐθνῶν. . . . . —

Σουηδία.—Νορουηγία.—Δανία. Σουήνων ὁ εὐτυχὴς, 986.

β) Ἱστορία τῶν Βρεταννικῶν νήσων μέχρι Σουήνωνος τοῦ εὐτυχοῦς. 28

Ἑπταρχία. Ἐγέβερτος, πρῶτος ἡγεμὼν τῆς ὅλης Ἀγγλίας, 827. Ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Ἀλφρέδος ὁ μέγας, 871—901, εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν ὧν μνημονεύει ἡ ἱστορία. Πρώτη πολιτικὴ διορρύθμισις τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἔθνους. Ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἀσθενῶν τοῦ Ἀλφρέδου διαδόχων Ἐθελρέδου Β', 978, κυριεύει τὴν Ἀγγλίαν, τῷ 1013, Σουήνων ὁ εὐτυχής.

γ) Ἱστορία τῶν Ἀγγλοσαξόνων καὶ τῶν Σκανδιναυίων ἀπὸ Σουήνωνος τοῦ εὐτυχοῦς μέχρι 34

Κληρονομιά θηκεσπό τον Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

Σουήνων ὁ εὐτυχὴς, 986—1014, ἡγεμὼν Δανίας, Νορουηγίας καὶ Ἀγγλίας.—Κανοῦτος ὁ μέγας, υἱὸς καὶ διάδοχός του, 1014—1035. Τότε χωρίζεται ἡ τε Νορουηγία ἡ Ἀγγλία ἀπὸ τῆς Δανίας, ἡ βασιλεύουσι τῆς Ἀγγλίας τῷ μὲν 1042 ὁ υἱὸς τοῦ Ἐθελρέδου Ἐδουάρδος ὁ Ὁμολογητὴς, ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ, τῷ 1066, ὁ τῆς συζύγου του ἀδελφὸς Ἁράλδος.

δ) Ἱστορία τῶν Νορμαννῶν ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀγγλίας. 37

Οἱ Νορμαννοὶ κατεστάθησαν μονίμως ἐν τῇ ἀπὸ αὐτῶν κληθείσῃ Γαλλικῇ χώρᾳ, τῷ 911, ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Ῥόλλωνος, ἡ ἐθεωροῦντο μὲν ὑποτελεῖς τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ, διὰ τὴν τότε ἐξασθένησιν τῶν Καρολιδῶν καὶ τὴν μικρὰν δύναμιν τῶν πρώτων Καπετιδῶν, ἀπετέλεσαν κράτος πραγματικῶς ἀνεξάρτητον ἡ ἰσχυρότατον. Ὁ δὲ τοῦ Ῥόλλωνος ἀπόγονος Γουλιέλμος, ὁ ἐπικληθεὶς κατακτητὴς, ἐκυρίευσε, τῷ 1066, τὴν Ἀγγλίαν, καταβαλὼν τὸν Ἁράλδον.

§ 4. Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μέχρις Ἡρακλείου ἤτοι μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ἀράβων. . . . 40

Μαρκιανὸς, 450—457. Λέων Α', 457—474. Ζήνων, 474—491. Ἀναστάσιος Α', 491—518. Ἰουστῖνος Α', 518—527. — Ἰουστινιανὸς Α', 527—565. Σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα. Στάσις τοῦ Νίκα. Ὁ στρατηγὸς Βελισάριος. Ἀνάκτησις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἰταλίας. Πέμπτη οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 553. Πόλεμος πρὸς τὸν Σασσανίδην Χοσρόην Α'. Νέα βιομηχανήματα. Πολλαὶ οἰκοδομαί. Σύνταξις τοῦ Ἰουστινιανείου κώδηκος, τοῦ Πανδέκτου, τῶν Εἰσηγήσεων, τῶν Νεαρῶν. Σύγκρισις τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον ΙΔ'. — Ἰουστῖνος Β', 565—578. Τιβέριος, 578—582. Μαυρίκιος 582—602. Ἡ λεγομένη καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Χοσρόης Β' ἀναλαμβάνει διὰ Μαυρικίου τὴν πάτριον ἀρχήν. — Φωκᾶς, 602—610. — Ἡράκλειος, 610—641. Μεγάλα κατὰ Περσῶν κατορθώματα.

§ 5. Ἄραβες. 47

Α. Ἱστορία τῶν Ἀράβων πρὸ τοῦ Μωάμεθ. . . . —

Β.) Μωάμεθ. 48

Χέδσρα ἢ Ἔγιρα, 13 Σεπτεμβρίου 622. Περὶ τὸ 630, ὁ Μωάμεθ κυριαρχεῖ ἁπάσης τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου· θάνατος αὐτοῦ τῷ 632. Νέον θρήσκευμα, Ἰσλάμ.

Γ.) Ἱστορία τῶν Ἀράβων ἐπὶ τῶν τεσσάρων πρώτων καλιφῶν. 51

Ἀβοὺ Βὲκρ, 632—634. Διάδοσις τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἐκτὸς τῆς Ἀραβικῆς χερσονήσου.— Ὁμὰρ Α', 634—644. Κατάκτησις τῆς Συρίας, τῆς Αἰγύπτου ἡ τοῦ Περσικοῦ κράτους. — Ὀθωμὰν, 644—656. — Ἀλῆς 656—661.

Δ. Ἱστορία τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς Ἱσπανίας. 53

Μουαβίας Α', 661—680, ἀρχηγέτης τῶν Ὀμμιαδῶν ἢ Ὀμεϊαδῶν· ἐπὶ τούτου οἱ Ἄραβες προελαύνουσι μέχρι Βουχαρίας καὶ Σαμαρκάνδας καὶ μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ· βασιλεύοντος δὲ ἐν Βυζαντίῳ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου (668—685), ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ

καὶ διαδόχου τοῦ Κώνσταντος Β', 642—668, τοῦ μετὰ τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ἡρακλείου, Κωνσταντῖνον, βασιλεύσαντος) ἐπετέθησαν καὶ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὑγρὸν ἦ Ἑλληνικὸν πῦρ.— Ἰεζὶδ Α', 680—683.—Μουαβίας Β', ἄρξας ὀλίγους μῆνας.—Μερβὰν Α', 683—685.—Ἀβδ Ἀλμαλὶκ, 685—705. Οἱ στρατηγοὶ τούτου Χασὰν ᾧ Μουσᾶς ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν τὴν μέχρι Μαρόκκου βόρειον Ἀφρικήν.—Ἐπὶ δὲ Βελὶδ Α', 705—714, οὐ μόνον ὁ Μουσᾶς συνεπλήρωσε τὴν μέχρι τῆς ἀτλαντικῆς κατάκτησιν τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ἀλλὰ ἕτερος στρατηγὸς, ὁ Ταρὶκ, ἐγένετο κύριος καὶ τῆς Ἱσπανίας.

Ε.) Ἱστορία τῶν Ἀράβων ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἱσπανίας μέχρι τῆς πτώσεως τῶν Ὀμεϊαδῶν. 55

Μάχη κρίσιμος μεταξὺ τῶν Ἀράβων καὶ τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Οὐεσιγότθων Ῥοδερίχου, εἰς Xerez de la Frontera, ἀπὸ 19—26 Ἰουλίου 711. Μόνοι οἱ ὀρεινοὶ κάτοικοι τῆς Γαλλικίας, τῆς Ἀστουρίας καὶ τῆς Βισκαΐας διασώζουσι τὴν ἀνεξαρτησίαν. — Καλίφης Σουλεϊμὰν, ἀδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ Βελὶδ, 714—717. Δι' κατὰ τῶν Βυζαντινῶν ἐπιχειρήσεις τούτου εὐδοκιμοῦσι κατ' ἀρχὰς (διὰ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βυζαντίου, ὅπου τὸν Κωνσταντῖνον Πωγωνάτον διεδέχθη ὁ υἱός του Ἰουστινιανὸς Β', 685—711, ᾧ τοῦτον ὁ Φιλιππικὸς, 711—713, τοῦτον δὲ ὁ Ἀναστάσιος Β', 713—716 ᾧ αὐτὸν ὁ Θεοδόσιος, 716—717)· ἀλλ' ἔπειτα, βασιλεύσαντος τοῦ γενναίου Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, οἱ Ἄραβες ἀποκρούονται — Ὀμὰρ Β', 717—720.—Ἰεζὶδ Β', 720—724. —Χισὰμ, 724—734.—Βελὶδ Β', 743—744.—Ἰεζὶδ Γ', ἀποθνήσκει μετὰ ἓξ μῆνας, Ἰβραΐμης, καταβάλλεται μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ Μερβὰν, ὅστις καθῃρέθη τῷ 750 ὑπὸ τοῦ Ἀβουλ Ἀββᾶς, ἀρχηγέτου τῶν Ἀββασιδῶν. Ὁ Ὀμεϊάδης Ἀβδερράγμανης, καταφυγὼν εἰς Ἱσπανίαν, ἀποσπᾷ αὐτὴν ἀπὸ τῶν Ἀββασιδ. ᾧ ἱδρύει αὐτόθι νέον Ὀμεϊαδῶν κράτος.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Κάρολος ὁ Μέγας ἐν τῇ δύσει· ἀκμὴ τῶν Ἀράβων ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

768—814.

§ 6. Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα. 58

§ 7. Ἱστορία τῆς Δύσεως ὑπὸ ἕνα ταχθείσης ἡγεμόνα, Κάρολον τὸν Μέγαν, 768—814. . . —

Ὁ Κάρολος, μόνος κύριος τοῦ ὅλου κράτους ἀπὸ τοῦ 771, διὰ μακρῶν καὶ ἀδιαλείπτων πολέμων, κατατροπόνει τοὺς Σάξονας, τοὺς Λογγοβαρδίους, τοὺς Αὐάρους, τοὺς Σλαύους, τοὺς Νορμαννοὺς καὶ ἀποκρούει τοὺς Ἄραβας. —Ὁ Κάρολος φίλος τῆς παιδείας. Ἀλκουΐνος, Παῦλος Διάκονος καὶ ἄλλοι περὶ αὐτὸν λόγιοι. Στρατιωτικαὶ διατάξεις. Ὁ Κάρολος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος Γ', 800. Δικαστικὸς καὶ πολιτικὸς ὀργανισμός. Διατάξεις περὶ τοῦ κλήρου. Πρεσβεῖαι τοῦ Καλίφου τῶν Ἀράβων Ἀρὼν ἀλ Ῥασίδ. Σχέσεις πρὸς τοὺς Βυζαντινούς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

§ 8. Ἱστορία τῶν Ἀράβων, τῶν ὁποίων τὸ κράτος ἀρχίζει νὰ διαμελίζεται. 67

Α. Ἱστορία τῶν Ἀββασιδῶν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μαμούν. 68

Ἀβοὺλ Ἀββᾶς, 750—754.—Ἀβοὺ Δζαφφὰρ ἀλ Μανσοὺρ, 754—775.—Μωάμεθ Α'. Μαχαδῆς, 775—785.—Μουσᾶς ἀλ Χαδῆ, ἀποθανόντος δὲ τούτου μετὰ 15 μῆνας, ὁ ἀδελφός του Ἀρούν ἀλ Ῥασὶδ, κυβερνήσας μέχρι τοῦ 809. Λαμπρότατος οὗτος τῶν ἡγεμόνων τοῦ τῶν Ἀββασιδῶν οἴκου. Οἱ περὶ τὸν καλίφην ποιηταὶ καὶ λόγιοι. Βαρμεκίδαι.—Μαμούν, μετά τινας ἐμφυλίους διενέξεις, ἄρχει ἀπὸ τοῦ 813—833. Μετάφρασις Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἀσωτία καὶ τρυφή. Προπαρασκευὴ τοῦ διαμελισμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ μεγαλητέρου τούτου μέρους τοῦ ἀχανοῦς Ἀραβικοῦ κράτους.

Β. Ἱστορία τῶν Ὀμεϊαδῶν τῆς Ἱσπανίας καὶ τῶν νέων αὐτῆς χριστιανικῶν ἐπικρατειῶν. . . 69

Ὁ Ὀμεϊάδης Ἀβδουρραχμάνης, κυριαρχήσας τοῦ Μωαμεθανικοῦ τῆς Ἱσπανίας μέρους, χωρίζει τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἄλλου Ἀραβικοῦ κράτους, 759—788. Κορδύβη, ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ. — Χισὰμ Α' 788—796. — Χακὴμ Α', 796—822, φίλος τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης.—Ἀβδουρραχμάνης Β' 822—852. Ναυτικὴ τῶν Ἀράβων δύναμις. Ἀνδαλούσιοι πειρατοὶ κυριεύουσι τὴν Κρήτην. Οἱ τρεῖς διάδοχοί του, 852—912, ὀλιγώτερον ὀνομαστοί.—Ἀβδουρραχμάνης Γ' 912—961, ὁ μέγιστος τῶν Ὀμεϊαδῶν, δαμάζει τὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ προάγει θαυμασίως τὴν εὐημερίαν τῆς χώρας. Λαμπρὰ κατάστασις τῆς Μωαμεθανικῆς Ἱσπανίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. — Χακὴμ Β'. 961—976. Ἀκμὴ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς παιδείας. Ἀπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Χισὰμ Β', παρακμὴ τῆς δυνάμεως τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ Ὀμεϊαδῶν, μέχρις οὗ, τῷ 1037, ἐκλιπόντος τοῦ ἐσχάτου Ὀμεϊάδου Χισὰμ Γ', ἡ Μωαμεθανικὴ Ἱσπανία διαιρεῖται εἰς πολλὰ μικρὰ βασίλεια· ἐξ οὗ ὠφελήθησαν πολὺ οἱ εἰς τὸ βορειον τῆς Ἱσπανίας μέρος περισωθέντες καὶ αὐτόθι διάφορα κράτη συστήσαντες χριστιανοί.

Γ. Τὰ ἐν Ἀφρικῇ Μωαμεθανικὰ κράτη μέχρι τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. 73

Οἱ Ἐδρισίδαι ἱδρύουσιν εἰς Φὲζ ἴδιον κράτος, 789· Οἱ δ' Ἀγλαβῖται, εἰς Τύνιδα, 799. Οἱ Φατιμίδαι, ἐν ἀρχῇ τῆς 10 ἑκατονταετηρίδος, καταλύουσιν ἀμφότερα, ἀφαιροῦσι δὲ καὶ τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τοὺς Ἀββασίδας.

§ 9. Βυζαντινὴ Ἱστορία. Αἵρεσις τῆς εἰκονομαχίας . . 74

Λέων ὁ Ἴσαυρος, 717—741. Ἐκδίδει πρῶτος τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν εἰκόνων.—Κωνσταντῖνος Γ'. ὁ Κοπρώνυμος, 741—775, εἰκονομάχος, ἀλλὰ ἔξοχος, ὡς καὶ ὁ πατὴρ, βασιλεύς.—Λέων Δ', 775—780, ἡγεμὼν ἀσθενής. — Εἰρήνη καὶ Κωνσταντῖνος Δ' Πορφυρογέννητος, ὁ μὲν μέχρι 797, ἡ δὲ μέχρι 803. Πρώτη τῶν εἰκόνων ἀνόρθωσις. — Νικηφόρος, 802—811. — Μιχαὴλ Α. Ῥαγγαβὲς, 811—813. — Λέων Ε' ὁ Ἀρμένιος, 813—820. Ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀπαγόρευσις τῶν εἰκόνων. — Μιχαὴλ Β' Τραυλὸς, 820—829, εἰκονομάχος. — Θεόφιλος, 829—842, τελευταῖος εἰκονομάχος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Φεουδαλικὸν πολίτευμα καὶ Νορμαννοὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Τοῦρκοι ἐν Ἀσίᾳ.

814—1096.

Σελ.

§ 10. Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ τρίτον τμῆμα. 79

§ 11. Ἱστορία τῆς κατακερματισθείσης ἤδη δύσεως. . . 80

Α. Ἱστορία τῶν Καρολιδῶν. . . . . .

α) Τὰ μέχρι τῆς ἐν Βεροδούνῳ συμβάσεως. — Λουδοβῖκος Α', 814—840. Αἱ ἔτι ζῶντος αὐτοῦ ἀρξάμεναι μεταξὺ τῶν υἱῶν του διενέξεις, ἐξακολουθήσασαι μέχρι τοῦ 843, παύουσι τότε διὰ τῆς ἐν Βεροδούνῳ συμβάσεως, δι' ἧς ὁ μὲν Λοθάριος ἔλαβε τὴν Ἰταλίαν, τὴν Λοθαριγγίαν καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, ὁ δὲ Λουδοβῖκος, τὴν Γερμανίαν, ὁ δὲ Κάρολος, τὴν Γαλλίαν.

β) Τὰ μέχρι τοῦ θανάτου Λουδοβίκου τοῦ Γερμανοῦ. — Ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἀσθένεια τοῦ κράτους. Οἱ Νορμαννοὶ προσβάλλουσι τὴν Γαλλίαν, οἱ Σλαῦοι τὴν Γερμανίαν, οἱ Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Ἄραβες τὴν Ἰταλίαν. Οἱ δοῦκες καὶ οἱ κόμητες ἀποβαίνουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἰσχυρότεροι. Ὁ πάπας Νικόλαος Α' παρίσταται ὡς δικαστὴς τῶν ἡγεμόνων, δυνάμει τῶν ψευδοϊσιδωρικῶν δογμάτων.

γ) Τὰ μέχρι Λουδοβίκου τοῦ παιδός. Ἡ ἀναρχία τοῦ Καρολικοῦ κράτους κορυφοῦται. Πρῶτοι ἐκλείπουσιν οἱ ἐν Γερμανίᾳ Καρολίδαι, τῷ 911.

δ') Τελευταῖοι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ Καρολίδαι. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐξέλιπον οὗτοι τῷ 924, ἐν Γαλλίᾳ δὲ τῷ 987.

Β. Νέον βασιλικὸν γένος εἰς τὴν Γαλλίαν, οἱ Καπετίδαι. 90

Ἡ βασιλεία ἀσθενεστάτη· οἱ λεγόμενοι ὑποτελεῖς ἰσχυρότατοι· ἀλλ' ἅπαντες σχεδὸν οἱ Καπετίδαι συνετοί. Οὔγων, 987—997.—Ῥοβέρτος Α', 997—1031.—Ἑρρῖκος Α', 1031—1060.—Φίλιππος Α', 1060—1108.

Γ. Ἱστορία τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν δεκάτην καὶ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα. 91

α) Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ γενόμενα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βερεγγαρίου Α' μέχρις Ὄθωνος τοῦ μεγάλου, ἀφ' ἧς δηλαδὴ ἐξέλιπον οἱ Καρολίδαι μέχρις οὗ ἡ Ἰταλία ὑπετάχθη εἰς τὴν Γερμανίαν.

β) Ἱστορία τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, ἐπὶ τῆς Σαξονικῆς δυναστείας. Κορράδος Α' δοὺξ τῶν Φράγκων· πρῶτος μὴ Καρολίδης βασιλεὺς Γερμανίας, 911—918.—Ἑρρῖκος Α', δοὺξ Σαξόνων ὁ ὀρνιοθοθήρας, 918—936.—Ὄθων ὁ πρῶτος ἢ μέγας, υἱὸς Ἑρρίκου, 936—973. Κατισχύει τῶν ἔσω ἀντιπάλων, κατατροπόνει τοὺς ἔξω ἐχθροὺς καὶ μάλιστα τοὺς Μαγυάρους, ἐπεμβαίνει εἰς τὰ Ἰταλικὰ πράγματα, στέφεται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὡς αὐτοκράτωρ, 962, ἐν Ῥώμῃ.—Ὄθων Β', 973—983, ὃν ἔχει τὴν ῥώμην τοῦ πατρός.—Ὄθων Γ', ἀνήλικος, 983—1002.—Ἐρρῖκος Β', ἀνεψιὸς τοῦ Ὄθωνος τοῦ μεγάλου, 1002—1024. Οἱ Ἰταλοὶ μισοῦσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν Γερμανικὴν κυριαρχίαν. Ἐν Γερμανίᾳ, πόλεμος ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὸν δοῦκα Βοημίας καὶ Πολωνίας Βολεσλάον, ἀφ' ἑτέρου πρὸς τοὺς Λοθαριγγίους. Ταπείνωσις τοῦ Ἐρρίκου ἐνώπιον τοῦ πάπα Βενεδίκτου Η'. Οἱ Νορμαννοὶ ἐγκαθίστανται τὸ πρῶτον εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν.

γ.) Ἱστορία τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῶν Φράγκων ἢ Σαλίων αὐτοκρατόρων.—Νορμαννοί.—Παπικὴ ἐξουσία.—Κορράδος Β', 1024—1039. Σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ πρὸς τοὺς Οὔγγρους. Ἀρχαιότατος γνωστὸς Φεουδαλικὸς νόμος. Ἐκεχειρία ἢ θεία εἰρήνη (Treuga Dei).—Ἐρρῖκος Γ', ὁ υἱός του, 1039—1056, ὁ ἰσχυρότερος ἴσως τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων· ὑποχείριον κατέστησε, 1039—1041, τὸν δοῦκα Βοημίας Βρζετισλαῦον, καθυπέβαλεν εἰς τὴν Γερμανικὴν κυριαρχίαν τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας, ἐδάμασε τοὺς ἐσωτερικοὺς δοῦκας καὶ κόμητας, διέταξε μετὰ πλείστης αὐστηρότητος καὶ ἰσχύος τὰ Ἰταλικὰ πράγματα.—Ἐρρῖκος Δ', 1056—1105. Μεγάλη ἔρις πρὸς τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν. Οἱ πάπαι, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ Νορμαννῶν, ἐπιχειροῦσι τὴν αὔξησιν τοῦ ὑπερόγκου αὐτῶν κράτους. Ἱλδέβρανδος. Ἀναγορεύεται πάπας τῷ 1073, καὶ μετονομάζεται Γρηγόριος Ζ'. Ἀναρχία τῆς Γερμανίας, διὰ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ Ἐρρίκου. Ἐκ τούτου ὠφελεῖται ὁ Γρηγόριος. Ἀγαμία τῶν ἱερέων. Τὸ περὶ τῆς περιβολῆς (investitura) ζήτημα. Ὁ Γρηγόριος προσκαλεῖ τὸν Ἐρρῖκον νὰ ἀπολογηθῇ περὶ τῆς διαγωγῆς του, 1076. Ὁ βασιλεύς, ἀγανακτήσας, καθαιρεῖ τὸν Γρηγόριον. Ὁ Γρηγόριος ἀφορίζει τὸν Ἐρρῖκον, ὅστις, ὑπὸ πάντων ἐν Γερμανίᾳ ἐγκαταλειφθείς, ἔρχεται εἰς Ἰταλίαν, ζητεῖ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Πάπαν καὶ πολυειδῶς ἐξευτελίζεται. Ἔπειτα, ἔχων συμμάχους τοὺς Λογγοβαρδίους, κατεξανίσταται αὖθις κατὰ τοῦ πάπα, ἐνισχύεται ὀπισθοῦν ἐν Γερμανίᾳ, πολιορκεῖ τὸν Γρηγόριον, 1081, εἰς Ῥώμην, καὶ ἐγκαθιδρύει, τῷ 1084, νέον ἐν αὐτῇ πάπαν. Οἱ Νορμαννοὶ ἔρχονται εἰς βοήθειαν τοῦ Γρηγορίου, ὅστις ἀποθνήσκει εἰς Σάλερνον, 1085. Νέαι ἐν Γερμανίᾳ στάσεις. Αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Ἐρρίκου Δ' ἑνοῦται μετὰ τῶν ἐχθρῶν του, οἵτινες ἀναγκάζουσι τὸν βασιλέα νὰ παραιτήσῃ τὴν ἀρχὴν 1105.—Ἐρρῖκος Ε', 1105—1125. Ἐξακολούθησις τῆς τε πρὸς τὴν παπικὴν ἐξουσίαν ἔριδος καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν. Αἱ τελευταῖαι παύουσι διὰ τῶν ἐν Βιρκεβούργῳ, 1121, διαλλαγῶν, ἡ δὲ πρώτη διαλύεται διὰ τῆς περιφήμου ἐν Οὐορματίᾳ συμβάσεως, 1122.

§ 12. Βυζαντινὴ ἱστορία. Χωρισμὸς τῶν ἐκλησιῶν. Ὁλοσχερὴς ἐξελληνισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. 113

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

Α. Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἐννάτης μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. . . . . .

Μιχαὴλ Γ', 842—867. Θεοδώρα. Ὁριστικὴ ἀναστύλωσις τῶν εἰκόνων, 842. Φοβερὰ ἀσωτία καὶ ἀσέβεια τοῦ Μιχαήλ.—Βασίλειος Α', 867—886, ἀρχηγέτης τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἀνόρθωσις τοῦ κράτους. Ἔκδοσις τῶν Βασιλικῶν.—Λέων ΣΤ', ὁ σοφός, 886—912. Λόγιος, πρᾶος, ἀλλ' ὅλως ἐστερημένος πολεμικῶν προτερημάτων. Σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς Βουλγάρους, πρὸς τοὺς Ῥώσους, πρὸς τοὺς Ἄραβας.—Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Πορφυρογέννητος, 912—959, ἐπιτροπεύεται κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ θείου του Ἀλεξάνδρου, ἔπειτα ὑπὸ τῆς μητρὸς Ζωῆς καὶ τελευταῖον ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ῥωμανοῦ, ὅστις, συζεύξας τὴν θυγατέρα του Ἑλένην μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐσφετερίσθη ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν μέχρι τοῦ 944, ὅτε ὑπὸ τῶν ἰδίων υἱῶν ἐξώσθη, ἐξωσθέντων ὅμως καὶ τούτων ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου μετ' ὀλίγον, ὅστις ἀνέλαβεν ἔκτοτε τὴν κυβέρνησιν. Βούλγαροι, Ἄραβες, Ῥῶσοι.—Ῥωμανὸς Β' 959—963. Οἱ στρατηγοὶ Νικηφόρος καὶ Λέων Φωκᾶς μεγάλα κατορθόνουσι κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν. Ἀνάκτησις τῆς Κρήτης, 961.—Νικηφόρος Φωκᾶς, 963—969, διατηρεῖ ὡς βασιλεὺς τὸ προηγούμενον μέγα αὐτοῦ ὄνομα.—Τσιμισκῆς, 969—976, ὁ ἐπιφανέστατος τῶν χρόνων ἐκείνων πολεμικὸς ἀνήρ. Ἡ Βουλγαρία γίνεται ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Οἱ ἐν Συρίᾳ Ἄραβες ἐπανειλημμένως ἡττῶνται.—Βασίλειος Β', 976-1025, ἐνάμιλλος ἀμφοτέρων τῶν ἐνδόξων προκατόχων. Στάσις τῶν Βουλγάρων καὶ καταπρόπωσις αὐτῶν μετὰ φοβερὸν πόλεμον. Κατάκτησις τῆς Ἰβηρίας· οἱ Μωαμεθανοὶ τῆς Συρίας καθυποβάλλονται εἰς πληρωμὴν φόρου· οἱ Κροάται καὶ οἱ Σέρβοι ἀναγνωρίζουσι τὴν Βυζαντινὴν κυριαρχίαν. Πολλὴ ἐπίδοσις τῆς ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας.—Κωνσταντῖνος ΣΤ', 1025—1028. —Ῥωμανὸς Ἀργυρὸς, 1028—1034, —Μιχαὴλ Παφλαγόνιος, 1034—1041. —Μιχαὴλ Ε' ὁ Καλαφάτης, 1041—1042.— Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ μονομάχος μετὰ τῆς Ζωῆς, 1042—1054. —Ἡ ἀδελφὴ τῆς Ζωῆς Θεοδώρα, 1054—1056.—Μιχαὴλ ΣΤ' ὁ Στρατιωτικὸς, 1056—1057.—Ἰσαάκιος Α' Κομνηνὸς, 1057—1059.—Κωνσταντῖνος Η' Δούκας, 1059—1067.—Εὐδοκία καὶ τῷ 1068, Ῥωμανὸς Διογένης ὁ σύζυγος αὐτῆς· αἰχμαλωτεύεται ὑπὸ τῶν Σελσούκκων, τῷ 1071.—Μιχαὴλ Ζ' Παραπινάκης, 1071-1078.-Νικηφόρος Βοτανιάτης, 1078-1081.

Β. Περὶ τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ χωρισμοῦ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς. 122

§ 13. Ἱστορία τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἀραβικοῦ κράτους καὶ τῶν ἀπὸ διαφόρων αὐτοῦ κλασμάτων συγκροτηθεισῶν Περσικῶν καὶ Τουρκικῶν ἐπικρατειῶν. . 126

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

Α. Ἱστορία τῶν Ἀββασιδῶν καὶ τῶν ἀξιολογωτέρων ἄλλων ἐν Ἀσίᾳ δυναστειῶν μέχρι τῶν μέσων τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. . —

Μοτασσέμ, 833—842. Πρῶτος συγχροτεῖ φρουρὰν Τούρκων.—Βατὲκ, 842—847.—Μοταβάκελ, 847—861.—Μοντασὲρ, 861—862.—Μοσταΐν, 862—866.—Μοτὰζ, 866—869.—Μοχταδὶ, 869—870.—Μοταμὲδ, 870—892. Ἀδιάλειπτοι ζάσεις· τὸ κράτος διαμελίζεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ταγηρίδαι. Σοφφαρίδαι. Τελωνίδαι.—Μοτὰδ, 892—902 Σαμανίδαι.—Μοκτάφι, 902—908.—Μοκταδὲρ, 908—932. Ἀμαδανίδαι καὶ Διλεμῖται.—Καγὲρ, 932—934 Βουίδαι.—Ῥαδὶ, 934—940.—Μοτακὶ, 940—944.—Μοστακζὶ, 944—946. Ἅπαν τὸ κράτος περιέρχεται εἰς τὸν ἄρχοντα τὸν κληθέντα Ἐμὶρ ἀλ Ὀμρὰ, λαμβάνουσι δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐπὶ Μοζακζὶ οἱ ἰσχυροὶ Βουίδαι διαφυλάξαντες αὐτὸ μέχρι τοῦ 1055. Οἱ καλίφαι ἤδη εἶναι ὅλως ἀσήμαντοι. Γασναυίδαι. Μεγάλη τοῦ πολιτισμοῦ ἀκμὴ παρὰ τοῖς Ἄραψιν.

Β. Ἱστορία τῶν Σελσούκκων. 131

Οἱ Σελσουκκίδαι διαδέχονται, τῷ 1055, τοὺς Βουίδας ὡς Ἐμὶρ ἀλ Ὀμρὰ ἐπὶ Τογρούλβεγ.—Ἀλπ Ἀρσλὰν, 1063—1072.—Μαλεκσὰχ, 1072—1092. Παρακμὴ τοῦ Σελσουκκικοῦ κράτους.

Γ. Ἱστορία τῶν Φατιμιδῶν ἐν Αἰγύπτῳ μέχρι τῶν Σταυροφοριῶν. 133

Δ. Ὀκαϊλίδαι, Κελαβίδαι, πρῶτοι Ἀραβέγοι ἐν Συρίᾳ. 136

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Σταυροφορίαι καὶ Παπικὴ ἐξουσία· ἱπποτικὸς βίος· ἐπίδοσις τοῦ τε βασιλικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς μέσης τῶν πολιτῶν τάξεως, ἐν Εὐρώπῃ. Τοῦρκοι καὶ Μογγόλοι ἐν Ἀσίᾳ. 1096—1300.

§ 14. Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ τέταρτον τμῆμα. 137

§ 15. Ἱστορία τῆς πρώτης Σταυροφορίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ μέχρι τῆς δευτέρας σταυροφορίας. Κατάστασις τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως εἰς τὰς παραμονὰς τῶν Σταυροφοριῶν. . . . —

Α. Πρώτη Σταυροφορία.—Ἵδρυσις τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ. 140

Γοδοφρέδος ὁ Βυλλιώνου, ἡγεμὼν τοῦ πρώτου Σταυροφορικοῦ στρατοῦ, 1096. Ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλὴμ, 15 Ἰουλίου 1099.—Γοδοφρέδος, πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ, 1099—1100. Εἰσαγωγὴ αὐστηροῦ Φεουδαλικοῦ συστήματος.—Βαλδουῖνος Α', 1100—1118.—Βαλδουῖνος Β', 1118—1131, ὁ ἐνδοξότερος τῶν βασιλέων τούτων.

Β. Τὰ κατὰ τοὺς Ἀσσασίνους. 143

Γ. Χριστιανικὰ ἱερὰ τάγματα.—Βασίλειον τῆς Ἱερουσαλὴμ μέχρι τῆς δευτέρας Σταυροφορίας. 146

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ

Ἰωαννῖται.—Ναΐται. —Φούλκων, 1131—1143.- Βαλδουΐνος Γ', ἀνήλικος, 1143—1162. Ὁ ἔσχατος κίνδυνος εἰς ὃν περιῆλθε τὸ βασίλειον τοῦτο, ἕνεκα τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Τούρκου δυνάστου τοῦ Χαλεπίου Νουρεδδῖν, προκαλεῖ τὴν δευτέραν μεγάλην Σταυροφορίαν.

§ 16. Ἱστορία τῆς μέσης καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 12 ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῶν τελευταίων περίπου αὐτῆς ἐνιαυτῶν. 148

Α. Γερμανία καὶ Ἰταλία. 149

Ὁ Σάξων Λοθάριος Β', 1125—1137. Ῥογέρος Β' πρῶτος Νορμαννὸς βασιλεὺς τῆς κάτω Ἰταλίας.—Ὁ Ὀενσταουφενίδης Κορράδος Γ', 1137—1152, μετέχει τῆς δευτέρας Σταυροφορίας.—Φρεδερῖκος Α' Βαρβαρόσας, 1152—1190, ἐπιχειρεῖ νὰ ἐπαναγάγῃ, ὡς πρός τε τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα, τὴν ἐπὶ τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Ὄθωνος τοῦ μεγάλου κατάστασιν. Μακρὰ καὶ ἐναγώνιος αὐτοῦ πάλη πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους. Διὰ τῆς ὁριστικῆς ἐν Κωνσταντίᾳ εἰρήνης, 1183, οἱ Λογγοβάρδιοι διατηροῦσι πλεῖστα δίκαια. Ὁ Φρεδερῖκος μετέχει ἔπειτα τῆς τρίτης Σταυροφορίας καθ' ἣν καὶ ἀπέθανεν.

Β. Γαλλία. 157

Κατάστασις τοῦ Γαλλικοῦ κράτους ἐπὶ Φιλίππου Α'.—Λουδοβῖκος ΣΤ' ὁ παχύς, 1108—1137. Συγέριος· κοινότητες· ἀρχὴ τῆς αὐξήσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας — Λουδοβῖκος Ζ', 1137—1180. Μετέχει τῆς δευτέρας σταυροφορίας. Διαλύει τὸν μετὰ Ἐλεονώρας τῆς Ἀκυτανικῆς γάμον του. Ἐντεῦθεν πόλεμοι ἀδιάλειπτοι πρὸς τὴν Ἀγγλίαν.

Γ. Ἀγγλία. 161

Ἰσχυρὰ φεουδαλικὴ μοναρχία, ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ ἱδρυθεῖσα, 1066—1087.—Γουλιέλμος Β', 1089—1100.—Ἑρρῖκος Α', 1100—1136. —Στέφανος, 1136-1154.—Ἑρρῖκος Β', ἀρχηγέτης τοῦ οἴκου τῶν Πλανταγενετῶν, 1154—1189. Διαφορὰ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας Θωμᾶν Βεκκέτιον. Κατάκτησις τῆς Ἰρλανδίας. Ἔριδες πρὸς τοὺς υἱούς.

§ 17 Ἱστορία τῆς, περὶ τὰ μέσα τῆς 12 ἑκατονταετηρίδος, δευτέρας, καὶ τῆς, περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος, τρίτης σταυροφορίας· συμπλήρωσις τῆς κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα ἱστορίας τῆς μέσης καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. 168

Α. Τὰ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην Σταυροφορίαν. 169

Δευτέρα Σταυροφορία ὑπὸ Κορράδον Γ' τῆς Γερμανίας καὶ Λουδοβίκον Ζ' τῆς Γαλλίας, 1147. Οὗτοι ἐπανέρχονται εἰς τὴν Εὐρώπην ἄπρακτοι, ὁ πρῶτος τῷ 1148, ὁ δεύτερος τῷ 1149· τὸ δ' ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανικὸν κράτος δὲν σώζεται εἰμὴ διὰ τῆς προσωπικῆς ἀνδρείας τοῦ ἡλικιωθέντος ἐν τῷ μεταξὺ Βαλδουΐνου Γ'.— Ἀμα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

λάριχος Α', 1162—1172. Σαλαδὶν, μέγας τῶν Μωαμεθανῶν ἡγεμὼν, ἀρχηγέτης τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ Ἐϋουδιδῶν. — Βαλδουῖνος Δ'. 1172—1184. Ἔριδες περὶ τῆς ἀρχῆς· τῷ 1187, ὁ Σαλαδὶν κυριεύει τὴν Ἱερουσαλήμ.—Τρίτη καὶ λαμπροτάτη τῶν Σταυροφοριῶν ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας. Πρῶτος ἐξεστράτευσε διὰ ξηρᾶς ὁ Φρεδερῖκος Βαρβαρόσας, 1189· καὶ, κατισχύσας πολλῶν δυσχερειῶν, προῆλασε μέχρι Κιλικίας, ὅπου ἐπνίγη εἰς τὸν Καλύκαδνον, 1190. Ἵδρυσις τοῦ Γερμανικοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος. Οἱ δὲ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ὁ τοῦ Λουδοβίκου Ζ' διάδοχος Φίλιππος Αὔγουστος καὶ ὁ τοῦ Ἑρρίκου Β' διάδοχος Ῥιχάρδος ὁ Λεοντόθυμος, ἐξεστράτευσαν, διὰ θαλάσσης, 1190, ἐκυρίευσαν τὴν Πτολεμαΐδα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤρισαν πρὸς ἀλλήλους, ὁ μὲν Φίλιππος ἐπανῆλθεν ἀμέσως οἴκοι, κατὰ Ἰούλιον, ὁ δὲ Ῥιχάρδος πολλὰ ἔδωκε δείγματα τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ τόλμης καὶ ῥώμης, οὐδὲν ὅμως ἕτερον λόγου ἄξιον κατώρθωσε καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην, τῷ 1192.

Β. Γερμανία καὶ Ἰταλία. . . . . .

Ἑρρῖκος ΣΤ', υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Βαρβαρόσα, 1190—1197. Κυριεύει καὶ τὴν Σικελίαν καὶ Νεάπολιν, ὡς σύζυγος Κωνσταντίας, τῆς μόνης κληρονόμου τοῦ τελευταίου Νορμαννοῦ βασιλέως τοῦ κράτους ἐκείνου. Μεγάλαι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρρίκου ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ μεταβολαί.

Γ. Ἀγγλία καὶ Γαλλία. . . . . .

Ῥιχάρδος ὁ Λεοντόθυμος, 1189—1199.—Ἰωάννης ὁ ἀκτήμων 1199—1216. Ἀποβάλλει εἰς τὸν πρὸς Φίλιππον τὸν Αὔγουστον τῆς Γαλλίας, 1180—1223, πόλεμον ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἐντεῦθεν τοῦ πορθμοῦ κτήματα. Ἐξευτελίζεται εἰς τὰς πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Γ' σχέσεις, ἐνῷ ὁ Φίλιππος ἀνθίσταται εἰς τὸν αὐτὸν πάπαν καὶ κατισχύει ἐν τῷ ἀγῶνι. Οἱ Ἄγγλοι Βαρῶνοι καὶ ἐπίσκοποι ἀποσπῶσιν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν μέγαν χάρτην τῶν ἐλευθεριῶν, τὸν ἀποτελοῦντα τὴν βάσιν τοῦ ὅλου Ἀγγλικοῦ πολιτεύματος. Ἐξεναντίας ὁ Φίλιππος αὐξάνει ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν μοναρχικὴν ἐξουσίαν ἐν Γαλλίᾳ.

§ 18. Ἱστορία τῶν τελευταίων Σταυροφοριῶν καὶ τῶν συνεχῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γεγονότων. Τρισκαιδεκάτη ἑκατονταετηρίς 179

Α. Ἰννοκέντιος Γ'.—Ἐνετία. 180

Ὁ μεγαλοφυὴς καὶ δραστήριος οὗτος πάπας, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ Φρεδερίκου Β', υἱοῦ τοῦ Ἑρρίκου ΣΤ', ἀνορθόνει τὸ κατὰ τὴν Ἰταλίαν παπικὸν κράτος καὶ παρασκευάζει τὴν τετάρτην Σταυροφορίαν, τὴν ὁποίαν διεξήγαγον κυρίως Γάλλοι ἡγεμόνες καὶ συνάσται, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Ἐνετῶν.

Ἀρχαιοτέρα Ἱστορία τῆς Ἐνετίας.

Β. Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐν τῷ δ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

δεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι. — Τετάρτη Σταυροφορία.—Λατινικὸν ἐν τῷ Βυζαντίῳ κράτος. 181

Ἀλέξιος Α', 1081—1117, ἀρχηγέτης τῆς τῶν Κομνηνῶν δυναστείας. — Καλοϊωάννης, 1117—1143. — Μανουὴλ Α', 1143—1180. — Ἀλέξιος Β' 1180—1183.—Ἀνδρόνικος Α', 1183—1185. — Ἰσαάκιος Β' 1185—1195. Νέον Βουλγαρικὸν κράτος.—Ἀλέξιος Γ', 1195—1203, καταβάλλει καὶ φυλακίζει τὸν Ἰσαάκιον, ἀλλ' ὁ υἱὸς τούτου Ἀλέξιος Δ' ζητεῖ τὴν συνδρομὴν τῶν Ἐνετῶν, οἵτινες ἦσαν δυσηρεστημένοι διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐπολιτεύθη πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἀλέξιος Γ'. Ὅθεν οἱ Ἐνετοὶ μετὰ τῶν σταυροφόρων ἐπέρχονται ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, 1203. Ὁ Ἀλέξιος Γ' φεύγει. Ὁ Ἰσαάκιος ἀναβιβάζεται αὖθις εἰς τὸν θρόνον.—Ἀλέξιος Ε' Μούρζουφλος, 1204. Τῇ 13 Ἀπριλίου, ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ἵδρυσις τῆς Λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Ἐνετοὶ λαμβάνουσι τὰς καλλιτέρας χώρας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.—Ἑλλάς.—Ἤπειρος.—Τραπεζοῦς.— Νίκαια.—Βαλδουῖνος, πρῶτος Λατῖνος αὐτοκράτωρ, 1204—1206. — Ἐρρῖκος, 1206—1216. — Πέτρος Κουρτεναΐος, προχειρισθεὶς, ἀλλὰ μὴ βασιλεύσας, διότι καθ' ὁδὸν ἐφυλακίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν φυλακῇ.—Ῥοβέρτος 1221—1228.—Ἰωάννης Βρυέννιος, 1228-1237.—Βαλδουῖνος ὁ ἀθλιέστερος καὶ τελευταῖος τῶν ἡγεμόνων ἐκείνων, 1237—1261.—Ἀκμὴ τοῦ ἐν Νικαίᾳ ὀρθοδόξου κράτους, ἐπὶ Θεοδώρου Λασκάρεως, 1204 — 1222, Ἰωάννου Δούκα Βατάτση, 1222—1255 καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως Β', 1255—1259, Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ὅστις ἠνώρθωσε τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῷ 1261.

Γ. Ἱστορία τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σαλαδὶν μέχρι τῆς ἐντελοῦς καταλύσεως τῆς χριστιανικῆς δυνάμεως ἐν Παλαιστίνῃ. . . 191

Κατάστασις τῶν Μωαμεθανῶν καὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐν ἀρχῇ τῆς 13 ἑκατονταετηρίδος. — Νέα μεγάλη σταυροφορία, 1217. — Στρατεία τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερίκου Β', 1228. — Στρατεία τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου Θ' τοῦ Ὁσίου, 1249. — Οἱ Χοβαρεσμιανοί, καταλύσαντες ἐν τῇ 12 ἑκατονταετηρίδι τὸ κράτος τῶν Σελσούκκων, τοσοῦτον πιέζουσιν ἐν ἀρχῇ τῆς 13 τὸν καλίφην Βαγδατίδ, ὥστε οὗτος ζητεῖ τὴν ἐπικουρίαν τῶν εἰδωλολατρῶν Μογγόλων. — Μογγόλοι. Τεμουτσὶν ἢ Ζιγγισχάν. Κατάλυσις τοῦ Χοβαρεσμιανικοῦ κράτους. Ἄλλαι κατακτήσεις. Τῷ 1227, θάνατος τοῦ Ζιγγισχὰν καὶ διανομὴ μεταξὺ τῶν υἱῶν του τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ κράτους.—Ὀκτάϊς, 1227—1241. — Καγιοὺκ, 1241—1247.—Μαγγοὺ, 1247—1259. Ἐπὶ τούτου ὁ ἀδελφός του Χουλαγοὺ, γενόμενος κύριος τοῦ Βαγδατίου, 1258, καταλύει τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς πνευματικῆς τοῦ Μωαμεθανικοῦ κόσμου κυριαρχίας. — Οἱ Μογγόλοι τότε ἠθέλησαν νὰ καθυποτάξωσι καὶ τὴν Συρίαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν Μαμελουκικῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, τῶν καταλυσάντων τοὺς Ἐϋυβίδας ἤτοι τοὺς ἀπογόνους τοῦ Σαλαδίν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

Ἀσρὰφ, εἷς τῶν Σουλτάνων ἐκείνων, καταλύει, τῷ 1291, τὸ ἐν Παλαιστίνῃ κράτος τῶν χριστιανῶν.

§ 19. Ἱστορία τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῶν τελευταίων Σταυροφοριῶν. Τρισκαιδεκάτη ἑκατονταετηρίς. . 201

Α. Γερμανία καὶ Ἰταλία. . . . . —

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρρίκου ΣΤ΄, δύο αὐτοκράτορες, Ὄθων Δ΄ καὶ Φίλιππος, ἐρίζουσι περὶ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1208, ὅτε, δολοφονηθέντος τοῦ Φιλίππου, ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων ὁ Ὄθων, ὅστις ὅμως ἔπειτα καταβάλλεται, 1218, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐρρίκου ΣΤ΄ Φρεδερίκου Β΄, βασιλεύσαντος μέχρι τοῦ 1250. Μακρὰ αὐτοῦ πάλη πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους καὶ τοὺς πάπας.—Κορράδος Δ΄ 1250—1254. — Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τούτου Ἰταλικὰ πράγματα. Μανφρέδος, βασιλεὺς τῆς κάτω Ἰταλίας. Καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ, 1266. Κορραδῖνος, καταβάλλεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Καρόλου, 1268, ἀρχηγέτου τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀνδεγαυικῆς δυναστείας. Σικελικὸς ἑσπερινός, 1282. Ἡ Σικελία καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἀραγωνίων. Κατάστασις τῆς Ἰταλίας ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους, τῆς Ῥώμης, τῆς Φλωρεντίας, τῆς Πίσης καὶ τοῦ Μεδιολάνου περὶ τὰ τέλη τῆς 13 ἑκατονταετηρίδος. — Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κορράδου Δ΄ Γερμανικὰ πράγματα. Μακρὰ μεσοβασιλεία καὶ ἀναρχία. Ἀναγόρευσις Ῥοδόλφου τοῦ Ἀψοβουργικοῦ, 1273—1291. — Ἀδόλφος Νασσαυικὸς, 1292—1298. — Ἀλβρέχτος ὁ Ἀψοβουργικὸς, 1298—1308.

Β. Ἀγγλία καὶ Γαλλία. 223

Ἐρρῖκος Γ΄, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἰωάννου Ἀκτήμονος, 1216—1272, ἡγεμὼν ἀσθενής. Ἡ βασιλεία κολοβοῦται πολυειδῶς. Ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων εἰς τὸ παρλαμέντον.—Ἐδουάρδος Α΄, 1272-1307, βασιλεὺς ἰσχυρός. Κατατρόπωσις τῶν Οὐαλλίων. Ἐπέμβασις αὐτοῦ εἰς τὰ Σκωτικὰ πράγματα. Οἱ Σκῶτοι ζητοῦσι τὴν συνδρομὴν τῆς Γαλλίας. Ἐνταῦθα τὸν Φίλιππον Αὔγουστον διεδέχθησαν ὁ Λουδοβῖκος Η΄, 1223—1226, ὁ Λουδοβῖκος Θ΄, 1226—1275, ὁ Φίλιππος Γ΄ ὁ τολμηρὸς, 1275—1285 καὶ ὁ Φίλιππος Δ΄ ὁ καλὸς, 1285—1314, ἅπαντες ἄνδρες ἔξοχοι κρατύναντες πολυειδῶς τὸ Μοναρχικὸν ἀξίωμα, μάλιστα δὲ ὁ τελευταῖος. Φοβερὰ τοῦ Φιλίππου Δ΄ ἔρις πρὸς τὸν πάπαν Βονιφάτιον Η΄, καθ' ἣν ἡ παπικὴ ἐξουσία κατατροποῦται.—Μετὰ τὸν Φίλιππον Δ΄ ἐβασίλευσαν τῆς Γαλλίας ἀλληλοδιαδόχως οἱ τρεῖς ἀσθενεῖς υἱοί του Λουδοβῖκος Γ΄ 1314—1316, Φίλιππος Ε΄, 1316—1322, καὶ Κάρολος Δ΄ ὁ καλὸς, 1322—1328, ὅτε ἐξέλιπεν ὁ πρῶτος κλάδος τοῦ Καπετικοῦ γένους καὶ ἐβασίλευσεν ὁ δεύτερος, διὰ Φιλίππου ΣΤ΄ τοῦ Οὐαλενσιανοῦ.—Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ τὸν Ἐδουάρδον Α΄ διεδέχθη ὁ ἀσθενὴς υἱός του Ἐδουάρδος Β΄, 1307—1327. Τὸ πολίτευμα παγιοῦται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Οἱ κτῆτορες τοῦ βασιλέως τέλος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Στενώτερος σύνδεσμος τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν καὶ προπαρασκευὴ αὐτῶν εἰς συγκρότησιν πολιτικοῦ συστήματος. 1300—1500.

Σελ.

§ 20 Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ πέμπτον τμῆμα. 240

§ 21. Ἱστορία τῶν κυριωτέρων ἐπικρατειῶν τῆς μέσης καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος. 241

Α. Γερμανία καὶ Ἰταλία. . . . . Ἐλουητικὴ ὁμοσπονδία, 1308.—Ἑρρῖκος ὁ Λουξεμβουργικὸς, 1308—1313. Κατάστασις τῆς Ἰταλίας. Ὁ παπικὸς θρόνος μετατίθεται εἰς Ἀβενιῶνα. Στρατεία Ἑρρίκου.—Πάλη περὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος ἐν Γερμανίᾳ, μεταξὺ Φρεδερίκου τοῦ καλοῦ, Αὐστριακοῦ ἢ Ἀψοβουργικοῦ ἡγεμόνος, καὶ Λουδοβίκου Ε' τῆς Βαυαρίας, 1314—1322· ὑπερίσχυσις τοῦ Λουδοβίκου. Κατάστασις τῆς Ἰταλίας. Στρατεία τοῦ Λουδοβίκου Ε', 1327—1329. Ἡ Γερμανία εὐπειθεστέρα τότε εἰς τὴν παπικὴν κυριαρχίαν ἢ ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ αὐτὴ ἡ Ἰταλία. Ὁ Λουδοβίκος ζητεῖ ν' ἀντισταθῇ εἰς τοὺς πάπας μέχρι τινός, ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ, 1347, ἡ Γερμανία γίνεται, ἕνεκα τῶν διαιρέσεών της, ὅλως διόλου θῦμα τῆς παπικῆς ἁπληστίας. — Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκλείπει τότε παπικὸν ἄξίωμα καὶ τὸ αὐτοκρατορικόν. Ῥοβέρτος, βασιλεὺς Νεαπόλεως (υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Καρόλου Β', υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Καρόλου Α') 1309—1343. Νικόλαος Λαυρέντιος ἢ Κόλας Ῥιένζις ἐν Ῥώμῃ. Ἰωάννα Α', θυγάτηρ καὶ διάδοχος τοῦ Ῥοβέρτου.—Μεδιόλανον.

Β. Γαλλία καὶ Ἀγγλία. 256
Φίλιππος ΣΤ' ὁ Οὐαλενσιάνος, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, 1328—1350. Ἐδουάρδος Γ', βασιλεὺς Ἀγγλίας, 1327—1377. Ἀρχὴ τοῦ μακροῦ Ἀγγλογαλλικοῦ πολέμου, τοῦ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη διαρκέσαντος. Ἡ περὶ Κρεσσὺν μεγάλη μάχη, 1346, καθ' ἣν κατὰ κράτος ἡττήθησαν οἱ Γάλλοι.—Ἰωάννης ὁ ἀγαθὸς, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, 1350—1364. Ταραχαὶ ἐν Γαλλίᾳ. Ἐξακολούθησις τοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πολέμου. Ἡ περὶ Μωπερτουΐσιον νέα μεγάλη ἧττα τῶν Γάλλων, 1356. Ὁ Μέλας ἡγεμών. Αἰχμαλωσία τοῦ Ἰωάννου ἀγαθοῦ. Ἐπίτροπος τῆς κυβερνήσεως ἐν Γαλλίᾳ ὁ Δελφῖνος Κάρολος. Νέαι ταραχαί. Ἡ πρὸς τοὺς Ἄγγλους εἰς Βρετιγνὺν εἰρήνη, 1360. Οἱ Ἄγγλοι μένουσι κύριοι μεγάλου τῆς Γαλλίας μέρους.

Γ. Γερμανία καὶ Ἰταλία, περὶ τὰ μέσα τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος. 263
Ὁ ἀπὸ τοῦ 1346 ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Λουδοβίκου Ε' προχειρισθεὶς αὐτοκράτωρ Κάρολος Δ' μένει μόνος ἄρχων τοῦ κράτους μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ 1378. Ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

σθενὴς καὶ ἀνίκανος ἡγεμών. Τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, πρὸ καιροῦ μειωθὲν, καταντᾷ εἰς χεῖράς του ἁπλοῦν ὄνομα. Τὸ πολυθρύλλητον αὐτοῦ Χρυσόβουλλον. Πρώτη ἐπὶ τὴν Ῥώμην πορεία. Κατάστασις τῆς Ἰταλίας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠξίωσεν, ἀντὶ νὰ ἐλαττώσῃ, τὴν ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσαν ἀναρχίαν. Ἐνετία καὶ Γένουα.—Μεδιόλανον.—Ἐκκλησιαστικὸν κράτος. Τῷ 1367 ὁ πάπας Οὐρβανὸς Ε' ἐδρεύει αὖθις εἰς Ῥώμην.

§. 22. Ἱστορία τῶν δευτερευουσῶν πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης μέχρι τῶν μέσων τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος . . 269

Α Ἱστορία τῆς Ἰβηρικῆς Χερσονήσου. . . . . —

α) Εἰσαγωγή. . . . . —

β) Ἱστορία τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου μέχρι τῶν μέσων τῆς 13 ἑκατονταετηρίδος. . . . . —

γ) Ἱστορία τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου μέχρι τῶν μέσων τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος. 273

Β Ἱστορία τῶν βορείων καὶ ἀνατολικῶν πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης. 277

α) Εἰσαγωγή. . . . . —

β) Νορουηγία. 278

γ) Δανία. 279

δ) Σουηδία. 280

ε) Ἐσθόνιοι, Λειβόνιοι, Κουρλάνδιοι καὶ Πρῶσσοι.—Πολωνοί.—Λιθουανοί. 281

§. 23. Ἱστορία τῶν κυριωτέρων πολιτειῶν τῆς μέσης καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος. 282

Α. Γαλλία καὶ Ἀγγλία. . . . . —

Κάρολος Ε' βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, 1364—1380. Τῷ 1369, ἐπανάληψις τοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πολέμου. Οἱ Γάλλοι εὐτυχέστεροι ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ.—Κάρολος ΣΤ', 1380—1422 ἀνήλικος· ταραχαὶ ἐν Γαλλίᾳ.—Ριχάρδος Β', βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, 1377—1399. Ταραχαὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀνακωχὴ τοῦ Ἀγγλογαλ. πολέμου.

Β. Ἱσπανία καὶ Πορτογαλία. 286

Γ. Ἰταλία καὶ Γερμανία. 287

Νεάπολις καὶ Σικελία. — Σχίσμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ἤτοι διχοτομία τῆς παπικῆς ἀρχῆς.—Φλωρεντία.—Μεδιόλανον.—Ἐνετοί.—Γερμανικὰ πράγματα.—Αὐτοκράτωρ Οὐενσεσλάος, 1378—1400. Ἀρχὴ τῶν μεταξὺ Τούρκων καὶ Οὔγγρων πολέμων. Ὁ Οὐενσεσλάος ὑποδουλόνει τὴν Γερμανικὴν ἐκκλησίαν εἰς τὸν πάπαν, ἐνῷ ὅλα τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη καὶ ἰδίως οἱ Γάλλοι ἀπαιτοῦσι καὶ λαμβάνουσι παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐγγυήσεις. Ἀντίστασις τῶν Οὔγγρων καὶ τῶν Βοημῶν. Ἰωάννης Οὖσσιος.

§ 24. Ἱστορία τῆς τελευταίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους περιόδου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους. 294

Α. Ἱστορία τῶν Ὀσμάνων Τούρκων μέχρι τῆς ὑπ'

Ψηφιοποίηση: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

Διάλυσις τοῦ Μογγολικοῦ κράτους.—Ἀρχὴ τῶν Ὀσμάνων Τούρκων.—Ὀσμάν.—Οὐρχάν, 1326—1359.

Β. Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀσμάνων καταλήψεως τῆς Καλλιπόλεως. 296

Μιχαὴλ Παλαιολόγος, 1261—1282.—Ἀνδρόνικος ὁ πρεσβύτερος, 1282—1328.—Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος, 1328—1341.—Ἰωάννης Παλαιολόγος, 1341—1391.

Γ. Ἱστορία τοῦ Ὀσμανικοῦ καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 299

Μουρὰτ ἢ Ἀμουρὰτ Α', 1359 — 1389. Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, ζητήσας εἰς μάτην τὴν συνδρομὴν τῆς Εὐρώπης, συνομολογεῖ πρὸς τὸν Μουρὰτ εἰρήνην ἐπὶ παρωμῇ φόρου.—Στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς τῶν Ὀσμάνων.—Νέαι τοῦ Μουρὰτ ἐν Εὐρώπῃ κατακτήσεις. Ἡ πρώτη ἐν τῷ Κοσσυφοπεδίῳ μάχη, 1389, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Μουράτ.—Βαγιαζὴτ ὁ Κεραυνὸς, 1389-1402. Ἡ περὶ Νικόπολιν μάχη, 1396.—Αὐτοκράτωρ Μανουὴλ, 1391—1422. Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἤθελε καταλυθῇ ἔκτοτε, ἂν δὲν ἐπήρχοντο κατὰ τῶν Τούρκων οἱ Τάταροι.—Τιμούρ. Ἡ περὶ Ἄγκυραν μάχη, 1402. Αἰχμαλωσία τοῦ Βαγιαζήτ. Τὸ Ὀσμανικὸν κράτος διασπᾶται τότε ἐπί τινα χρόνον, ἀλλὰ συμπυκνοῦται πάλιν διὰ Μωάμεθ Α', υἱοῦ Βαγιαζήτ.—Ἀπὸ δὲ Μουρὰτ τοῦ Β', 1421-1450, ἀναλαμβάνει τὴν κατακτητικὴν ὁρμήν.—Ἰωάννης Β' Παλαιολόγος, 1422—1449. Οἱ δύο πρόμαχοι τοῦ χριστιανισμοῦ Οὐνυάδης καὶ Σκενδέρβεύς. Ἡ μακρὰ στρατεία τοῦ Οὐνυάδου, 1443. Ἡ περὶ Βάρναν μάχη, 1444. Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἐν Πελοποννήσῳ. Δευτέρα ἐν τῷ Κοσσυφοπεδίῳ μάχη, 1448.—Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ἔσχατος αὐτοκράτωρ, 1449.—Μωάμεθ Β', 1450. Ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, 29 Μαΐου 1453.

§ 25. Ἱστορία τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μέχρι τῶν μέσων τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος. 319

Ῥουπρέχτος, 1400—1410. — Σιγεμοῦνδος, 1410—1437. Ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος ἀπὸ τοῦ 1414—1418, κατέπαυσε μὲν τὴν περὶ τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος ἔριν, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐθεράπευσε κατάχρησιν καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς φοβερὸν ἐν Βοημίᾳ πόλεμον.—Ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος, 1431—1449. Καταπαύει τὸν ἐν Βοημίᾳ πόλεμον, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰς ἐν Γερμανίᾳ καταχρήσεις τῆς παπικῆς ἀρχῆς. Ἀλβρέχτος Β' 1438—1439. Φρεδερῖκος Γ'.

§ 26. Τὰ κατὰ τὴν 15 ἑκατονταετηρίδα Ἰταλικὰ καὶ Ἱσπανικὰ πράγματα. 325

Α. Ἰταλία, μέχρι τῆς ἐπεμβάσεως εἰς αὐτὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας Ἀλφόνσου Β'.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ

Κατάστασις τῆς ἄνω, τῆς κάτω καὶ τῆς μέσης Ἰταλίας ἐν ἀρχῇ τῆς 15ῆς ἑκατονταετηρίδος. —Νεάπολις.—Μεδιόλανον. — Ἐνετία.

Β. Ἱσπανία, μέχρι τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐπεμβάσεως τοῦ Ἀλφόνσου Ε'. 327

Ἀραγωνία.—Καστιλλία.

Γ. Ἰταλία μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλφόνσου Ε'. 328

Νεάπολις· ὁ Ἀλφόνσος Ε' τῆς Ἀραγωνίας, ἐπελθὼν τῷ 1432, γίνεται κύριος τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως τῷ 1442. — Μεδιόλανον. — Φλωρεντία.— Ἐνετία. Ὁ Ἀλφόνσος ἀποθνήσκει τῷ 1458 καὶ καταλείπει τὴν μὲν Νεάπολιν εἰς τὸν νόθον υἱόν του Φερδινάνδον, τὴν δὲ Σικελίαν καὶ Ἀραγωνίαν, εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην.

Δ. Ἱσπανία, μέχρι τῆς ἑνώσεως τῶν βασιλείων τῆς Ἀραγωνίας καὶ τῆς Καστιλλίας. . . 330

Ἀραγωνία.—Καστιλλία. — Ἰσαβέλλα, βασιλὶς Καστιλλίας, 1474, σύζυγος Φερδινάνδου υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰωάννου τῆς Ἀραγωνίας.

§ 27. Ἱστορία τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν 15 ἑκατονταετηρίδα. 333

Α. Ἱστορία τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ μεταξὺ αὐτῶν πολέμου. . . . . —

Ὁ Κάρολος ΣΤ' παραφρονεῖ. Ἔριδες περὶ τῆς ἀντιβασιλείας μεταξὺ τῶν δουκῶν Βουργουνδίας καὶ Αὐρηλίας. Ὁ ἀνίκανος Ῥιχάρδος Β' οὐ μόνον δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καθαιρεῖται, τῷ 1399 ὑπὸ τοῦ Λαγκαστρίδου Ἑρρίκου τοῦ Δ', 1399—1413, ὅστις, ἔχων νὰ παλαίσῃ πρὸς πολλὰς στάσεις, δὲν ἐπαναλαμβάνει ἐπίσης τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον.—Ἀθλία κατάστασις τῆς Γαλλίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Β. Ἱστορία τῶν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πολέμων, ἐπὶ τῶν βασιλέων Καρόλου ΣΤ' καὶ Καρόλου Ζ' ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν βασιλέων Ἑρρίκου Ε' καὶ Ἑρρίκου ΣΤ' ἀφ' ἑτέρου. 335

Ἑρρῖκος Ε', 1413—1422, ἔνδοξος καὶ ἰσχυρὸς βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ἐπαναλαμβάνει τὸν πόλεμον, τῷ 1415. Ἡ περὶ Ἀζίγκουρτον ἧττα τῶν Γάλλων, 29 Ὀκτωβρ. 1415. Ἡ ἀναρχία κορυφοῦται ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ παράφρων Κάρολος ΣΤ', διὰ συνθήκης συνομολογηθείσης πρὸς τοὺς Ἄγγλους τῷ 1421, ἀποκλείει τῆς διαδοχῆς τὸν υἱόν του καὶ ἀναγορεύει διάδοχον τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἑρρῖκον Ε'· ἀλλὰ τῷ 1422, ἀποθνήσκουσιν ὅ,τε Ἑρρῖκος Ε' καὶ ὁ Κάρολος ΣΤ'. — Ἑρρῖκος ΣΤ', ἀνήλικος υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου Α'· ὅθεν ὁ υἱὸς τοῦ Καρόλου ΣΤ' Κάρολος Ζ', ἐξακολουθήσας τὸν ἀγῶνα, δίδει ἀλλοίαν ὄψιν εἰς τὰ πράγματα.

Γ. Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας μέχρι τῆς ὁλοσχερεῦς ἐξώσεως τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. 338

Σημειωτέα τῆς Ἀγγλίας ἕνεκα τῆς ἀνηλικότητος καὶ ἔπειτα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελ.

τῆς παραφροσύνης τοῦ Ἑρρίκου ΣΤ'. Ἐκ τούτων ὠφελούμενοι οἱ Γάλλοι ἀποδάλλουσι τοὺς Ἄγγλους, μέχρι τοῦ 1453 ἀπὸ τοῦ πατρίου ἐδάφους. Λουδοβῖκος ΙΑ', διάδοχος τοῦ Καρόλου Ζ', 1461—1483.

Δ. Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας μέχρι τοῦ 1486 ἔτους. 341
Μακρὸς καὶ φονικώτατος ἐμφύλιος πόλεμος, ὁ καλούμενος πόλεμος τῶν δύο Ῥόδων, μεταξὺ τοῦ Λαγκαστρικοῦ καὶ τοῦ Εὐορακικοῦ οἴκου, καταπαύει ὁριστικῶς τῷ 1485 διὰ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἑρρίκου Ζ', μόνου ἐπογόνου τῶν Λαγκαστριδῶν, ὅστις, συζευχθεὶς τῷ 1486, τὴν Εὐορακίδα Ἐλισάβετ, κατέλιπεν εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ τὰ δίκαια ἀμφοτέρων τῶν οἰκιῶν.

§ 28. Τὰ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος Γερμανικὰ πράγματα καὶ τὰ συνεχόμενα μετ' αὐτῶν Γαλλικά, ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΑ. . . . 344
Ἀθλία κατάστασις τῆς Γερμανίας ἐπὶ Φρεδερίκου Γ'. —Βοημία. — Οὐγγαρία.—Βουργουνδία, τὸ ἰσχυρότατον τῆς Εὐρώπης κράτος. Ἔσχατος αὐτῆς δουξ Κάρολος ὁ Θρασὺς, 1467 — 1477. Σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν Λουδοβῖκον ΙΑ' καὶ πρὸς τὸν Φρεδερῖκον Γ'. Πόλεμος πρὸς τοὺς Ἑλουητίους, καθ' ὃν ἐπανειλημμένως κατατροποῦται ὁ Κάρολος καὶ πίπτει. Τότε τὸ Βουργουνδικὸν κράτος διεμελίσθη, καὶ μίαν μὲν μοῖραν αὐτοῦ ἔλαβεν ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ', ἄλλην δὲ ὁ Αὐστριακὸς οἶκος, διὰ τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ τοῦ Φρεδερίκου Γ' Μαξιμιλιανοῦ μετὰ Μαρίας τῆς μόνης κληρονόμου τοῦ Καρόλου.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

§ 1.

Η ΜΕΣΗ Ἱστορία ὑποδιαιρεῖται εὐλόγως εἰς πέντε τμήματα.

Α. Τὴν ἐποχὴν τῆς μεταβολῆς τοῦ μὲν Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, διὰ τῶν Γερμανῶν, τοῦ δὲ Ἀσιανοῦ, διὰ τῶν Ἀράβων, ἀπὸ τοῦ 476 μέχρι τοῦ 768.

Β. Τὴν ἐποχὴν Καρόλου τοῦ μεγάλου ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ, τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀράβων, ἐπὶ Μανσοὺρ, Ἁροὺναλ Ῥασὶδ καὶ Μαμοὺν, ἀπὸ τοῦ 768 ἔτους μέχρι τοῦ 814.

Γ. Τὴν ἐποχὴν τοῦ Φεουδαλικοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν Νορμαννῶν, ἐν τῇ Εὐρώπῃ, τῶν Τούρκων δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀπὸ τοῦ ἔτους 814 μέχρι τοῦ 1096.

Δ. Τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ ἐπικρατέστατα γεγονότα εἶναι αἱ Σταυροφορίαι καὶ ἡ Παπικὴ ἐξουσία, ὁ ἱπποτικὸς βίος καὶ ἡ ἐπίδοσις τοῦ τε βασιλικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς μέσης τῶν πολιτῶν τάξεως· ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ πρωτεύουσιν οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Μογγόλοι· ἀπὸ τοῦ 1096 ἔτους μέχρι τοῦ 1300.

Ε. Τὴν ἐποχὴν τῆς προαγωγῆς μὲν τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν, τοῦ ἐμπορίου, τοῦ προσεγγισμοῦ δὲ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς συγκροτήσεως πολιτικοῦ συστήματος, τῆς ἐντελοῦς δὲ καταλύσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἐγκαθιδρύσεως τῆς μεγάλης Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, ἀπὸ τοῦ 1300 ἔτους μέχρι τοῦ 1500.

Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐγείρεται ἤδη ὁ νέος πολιτικὸς βίος, ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Γερμανῶν, ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Ἀφρικῇ, τῶν Ἀράβων· ἡ δὲ μέση ἱστορία προτίθεται νὰ ἐξηγήσῃ πῶς, μετὰ δεινὴν τοῦ παντὸς διατάραξιν, ὁ πολιτικὸς ἐκεῖνος βίος ἔλαβε κόσμον ὁριστικὸν καὶ μόνιμον· πῶς, ἀπὸ τῆς ζυμώσεως τῶν ἀῤῥύθμων δυνάμεων, τὰς ὁποίας παρήγαγον τὰ μάχιμα ἤθη τῶν δορυκτητόρων καὶ ἡ ὑπὸ τούτων κατάθλιψις τῶν ἐκτεθηλυμένων γαιοκτητῶν, προέκυψαν, βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, οἱ προσήκοντες εἰς τοιαύτην κατάστασιν θεσμοὶ τοῦ φεουδαλικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κυριαρχίας, μετὰ ταῦτα ἡ σύγκρουσις τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ὁ ἱπποτικὸς βίος, ἡ μέση τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν τάξις καὶ ἡ βασιλικὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δύναμις· τελευταῖον ἡ ἐπίδοσις τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν πολιτικῶν σχέσεων καὶ τῆς ἀμοιβαίας τῶν ἐπικρατειῶν ἐνεργείας. Ὁ γενικὸς τῶν ἐθνῶν σύνδεσμος παύει κατ' ἀρχὰς ἐπὶ μακρὸν, ἡ δὲ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις ἀποτελοῦσιν ἰδίους ἱστορικοὺς κύκλους· εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἄνδρες τινὲς, οἷος ὁ ἀνατολικὸς Γότθος Θευδέριχος καὶ ὁ Φράγκος Κάρολος, ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους Καλίφαι, ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ἐπενήργησαν πολὺ εἰς τὴν τύχην τῶν κατ' αὐτοὺς χρόνων· ἐν γένει ὅμως, μέχρι τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τὰ πλεῖστα τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἐθνῶν ἀναφαίνονται μεμονωμένα καὶ ἀποκεκλεισμένα ἐντὸς στενῶν ὁρίων. Ἀλλὰ διὰ κοινῶν ἀγώνων, συμφορῶν καὶ κινδύνων, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφοριῶν, τῶν Μογγολικῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῶν Τουρκικῶν κατορθωμάτων· ἔτι δὲ μᾶλλον, ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς μεταβολῆς τῆς ἐπιγενομένης εἰς τὰ ἔθνη τῆς μεσημβρινοδυτικῆς Εὐρώπης, διὰ τὴν παρ' αὐτοῖς ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐπορίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἐτελειώθησαν κατὰ μικρὸν οἱ κοινωνικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ, τὰ ἔθνη ἐπλησίασαν πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐθεμελιώθη ὁ νέος τοῦ κόσμου σύνδεσμος καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς Εὐρώπης.

Οὐσιωδεστάτην ἐπιρροὴν ἔχουσιν ἤδη τὰ θρησκεύματα, ὁ Χριστιανισμὸς, ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὁ Ἰσλαμισμὸς, ἐν τῇ Ἀσίᾳ· καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῶν θρησκευμάτων τούτων, ὑπὸ σφοδροτάτου ἀμοιβαίου μίσους παροξυνόμενοι, διατελοῦσιν εἰς διηνεκεῖς ἐχθοπραξίας.

Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ὅλων ἐκείνων τῶν κλονισμῶν, κινημάτων καὶ μεταβολῶν εἶναι, ἐν τῇ ἀνατολῇ, παντάπασι διάφορον ἢ κατὰ τὴν δύσιν. Ἡ μὲν ἀνατολὴ ὑποκύπτει εἰς θρησκευτικὸν καὶ στρατιωτικὸν δεσποτισμόν· μόνοι οἱ κρατοῦντες ἔχουσιν αὐτόθι δίκαια, καὶ μόνη ἡ ἰσχὺς ἀποφασίζει περὶ πάντων. Ἐν δὲ τῇ δύσει ἐξεναντίας (ἐν μέρει καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς αὐτόθι ἀποκατασταθεῖσιν Ἄραψιν) ἀναπτύσσονται πολιτεύματα καὶ ἐθνικότητες. Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία δὲν θυσιάζεται ὁλόκληρος εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι· τὸ κατ' ἰδίαν μέλος τῆς πολιτείας ἔχει δίκαια καὶ ὑποστηρίζει αὐτά. Ἐντὸς τοῦ μονήρους κατ' οἶκον Φεουδαλικοῦ βίου ἀναπτύσσονται ἡ μητρικὴ καὶ υἱϊκὴ στοργὴ, τὸ πρὸς τὴν γυναῖκα σέβας, αἱ δὲ βάσεις αὗται ἁπάσης τῆς κοινωνικῆς τάξεως μεταβιβάζονται εἰς τὸν εὐρύτερον βίον τῆς αὐλῆς, τῆς κοινότητος, τῆς κομητίας, τοῦ δουκάτου, τοῦ κράτους. Τὸ ἱπποτικὸν πνεῦμα καὶ τὸ τοῦ πολίτου αἴσθημα γεννῶσι καὶ τρέφουσιν εὐλαβεῖς ἀρετὰς καὶ ἀρρένωπους χαρακτῆρας. Ὁ θαυμάσιος ἐξευγενισμὸς καὶ μετεωρισμὸς τοῦ φρονήματος ἀπεικονίζεται εἰς μεγαλοπρεπῆ τῆς πλαστικῆς ἔργα· ὁ ἡρωϊκὸς βίος τῶν παναρχαίων Γερμανικῶν φύλων ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ ἐποποιΐᾳ τῶν Νιβελούγγων· ὁ τολμηρότατος συνδυασμὸς τοῦ παρεληλυθότος καὶ τοῦ ἐνεστῶτος, τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου, ἀναφαίνεται ἐν τοῖς διανοήμασι τοῦ Δάντου· ἡ δὲ λαμπρότης, ἡ γονιμότης καὶ ἡ ἐμβρίθεια τοῦ κατὰ τὴν μέσην Ἱστορίαν Γερμανικοῦ βίου ἀκτινοβολοῦσιν εἰς τὰ ἀείμνηστα ἀριστουργήματα τοῦ Ῥαφαὴλ, τοῦ Τιτιανοῦ, τοῦ Κορρηγίου, τοῦ Δυρέρου, τοῦ Ὀλβείνου, τοῦ Ἀριόστου, τοῦ Τάσσου, τοῦ Σχακεσπήρου καὶ τοῦ Καλδερώνου.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν μεγάλων τούτων ἀλλοιώσεων τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως, σώζεται καὶ κλάσμα τι τοῦ ἀρχαίου κόσμου, εἰς τὰ μεθόρια τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, διὰ τοῦ λεγομένου Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἢ Βυζαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τινοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον, καίτοι πανταχόθεν πιεζόμενον, διατηρεῖται ἔτι 1000 περίπου ἐνιαυτούς. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἱστορικοὶ θεωροῦσι τὴν ἱστορίαν τοῦ κράτους τούτου δευτέρου λόγου ἀξίαν, ὡς πρὸς τὴν ὅλην τῆς ἀνθρωπότητος τύχην, διότι τῷόντι οἱ Βυζαντινοὶ δὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ διὰ τῆς παραγωγῆς στοιχείων νέων, ἀλλὰ μόνον διὰ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, τῶν παρ' αὐτοῖς περισωθέντων, ὡς ἐν κιβωτῷ τινι, κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην τρικυμίαν τῶν ἐθνῶν. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ὀφείλομεν νὰ ἐπιστήσωμεν καὶ εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν ἰδιάζουσαν προσοχήν, διότι εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος κατὰ μέγα μέρος ὀφείλομεν τὴν διατήρησιν τῆς γλώσσης, τοῦ θρησκεύματος καὶ ἐν γένει τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Μεταβολὴ τοῦ μὲν Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου διὰ τῶν Γερμανῶν, τοῦ δὲ Ἀσιανοῦ, διὰ τῶν Ἀράβων, 476—768.

§. 2.

Τὰ ποικίλα γεγονότα ὅσα ἔχομεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ τμήματι, δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς τρία κεφαλαιώδη μέρη· τὴν Ἱστορίαν τῶν Γερμανικῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα, ἐπαγαγόντα τὴν κατάλυσιν τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἐθεμελίωσαν, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ, νέας πολιτείας· τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀράβων, τῶν ἱδρυσάντων, ἐν τῇ δυτικῇ Ἀσίᾳ, θρήσκευμα καὶ κράτος νέον, τὸ ὁποῖον τάχιστα ἐξηπλώθη εἰς ἅπασαν τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἱσπανίαν· τὴν Ἱστορίαν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο τούτων νέων κόσμων, σωζομένου Βυζαντινοῦ Κράτους.

§. 3.

Τὰ πρῶτα Γερμανικὰ κράτη τὰ ἐν τῇ δύσει ἱδρυθέντα εἶναι· ἐν τῇ Ἰταλίᾳ μὲν, τὸ τοῦ Ὀδοακέρου, ἔπειτα τὸ τοῦ Θευδερίχου, ἡγεμόνος τῶν Ἀνατολικῶν Γότθων ἢ Ὀστρογότθων, τελευταῖον τὸ τῶν Λογγοβαρδίων (ἢ Λο(α)γγοβάρδων ἢ Λο(α)γγοβαρδῶν)· ἐν τῇ Ἀφρικῇ δὲ, τὸ τῶν Βανδήλων· ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ καὶ τῇ Γαλατίᾳ τὸ τῶν δυτικῶν Γότθων ἢ Οὐεσιγότθων· ἐν τῇ Γαλατίᾳ, καὶ τῇ Γερμανίᾳ, τὸ τῶν Φράγκων· ἐν τῇ Βρετανίᾳ, τὸ τῶν Ἀγγλοσαξόνων. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν τὴν πολιτικὴν, τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν Γερμανικῶν αὐτῶν ἐθνῶν κα-

Ψηφιοποίηση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α. Πολιτική, ἠθική καὶ κοινωνική κατάστασις τῶν Γερμανικῶν ἐθνῶν περὶ τὰ τέλη τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος. — Καθ' ἣν ἐποχὴν κατελύθη τὸ δυτικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος, οἱ Γερμανοὶ ἦσαν γνωστοὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, γνωστοὶ εἰς τὴν ἱστορίαν πρὸ ἓξ περίπου ἑκατονταετηρίδων· ἐν τῷ μακρῷ δὲ τούτῳ διαστήματι, ὁ βίος αὐτῶν εἶχεν οὐσιωδῶς ἀλλοιωθῆ διὰ τοῦ χρόνου, διὰ τὴν ὑπὸ πολλῶν φυλῶν παραδοχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διὰ τὴν μετὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπιμιξίαν καὶ δι' ἄλλας περιστάσεις. Οἱ Γερμανοὶ δὲν συναπήρτιζον ἔθνος καὶ κράτος ἕν· ναὶ μὲν ἐπεκράτει παρ' ἅπασι κοινός τις χαρακτὴρ καὶ βίος, ἀλλ' αἱ κατ' ἰδίαν φυλαὶ ἔῤῥεπον ἰσχυρῶς πρὸς τὸν ἀπ' ἀλλήλων χωρισμὸν, καὶ οὐ μόνον δὲν ἀπετροπιάζοντο, ἀλλὰ καὶ ἠὐχαριστοῦντο διακείμεναι πολεμίως πρὸς ἀλλήλας. Ἕνεκα τοῦ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πολέμου καὶ ἄλλων περιστάσεων, αἱ φυλαὶ αὗται εἶχον συγκροτήσει, περὶ τὰ τέλη τῆς δευτέρας ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς τρίτης ἑκατονταετηρίδος, ὁμοσπονδίας τινὰς, ἐξ ὧν μάλιστα ὀνομασταὶ ὑπῆρξαν, ἡ τῶν Γότθων, ἡ τῶν Φράγκων, ἡ τῶν Ἀλλαμανῶν καὶ, βραδύτερον, ἐν τῇ τετάρτῃ ἑκατονταετηρίδι, ἡ τῶν Σαξόνων. Ἀλλὰ καὶ αἱ ὁμοσπονδίαι αὗται ἔπαθον διὰ τοῦ χρόνου μεταβολὰς μεγάλας· περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος ἦσαν διεσπασμέναι, διαλελυμέναι. Οἱ Γότθοι διῃρέθησαν εἰς ἔθνη δύο, τοὺς Οὐεσιγότθους καὶ τοὺς Ὀστρογότθους· ἐχωρίσθησαν δὲ ἀπ' αὐτῶν οἱ Βανδῆλοι, οἱ Βουργούνδιοι (Βουργόνδοι, Βουρουγοῦνδοι, Βουργουζίωνες), οἱ Γεπίδαι, οἱ Ἐροῦλοι. Οἱ Ἀλλαμανοὶ διεκρίθησαν εἰς τὰ δύο ἔθνη τῶν Ἀλλαμανῶν καὶ τῶν Βαυαρῶν, μοῖρα δέ τις αὐτῶν, φέρουσα τὸ τῶν Σοήβων ὄνομα, ἐσφενδονίσθη μέχρι τῶν περάτων τῆς Ἱσπανίας. Οἱ Φράγκοι ἐν μέρει ἔμειναν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Γερμανίᾳ, ἐν μέρει εἰσῆλασαν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Γαλατίᾳ. Διεσπάσθησαν δὲ καὶ οἱ Σάξονες, ὧν μοῖρα μία ἐζήτησε καὶ ἔλαβε νέας κατοικίας ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Βρετανίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς ἐξεταζόμενοι οἱ Γερμανοὶ τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος, δὲν ἦσαν πλέον οἱ Γερμανοὶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὁ Καῖσαρ καὶ οἱ πρῶτοι αὐτοκράτορες ἐγνώρισαν, ἂν καὶ μέγα εἰσέτι χάσμα ὑπῆρχε μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Γερμανῶν, ἐξ ὧν οἱ τελευταῖοι, ἐν γένει θεωρούμενοι, παντάπασι δὲν ἐννόουν οὐδὲ τὴν ἀῤῥότητα, οὐδὲ τὴν διάταξιν τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας, οὐδὲ τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν πρώτων. Ὅ,τι δὲ μάλιστα δὲν ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ ὁ Γερμανὸς ἦτο, ἡ ἀρχὴ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἡ ἐξουσία ἐκείνη τὴν ὁποίαν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις εἶχεν ἡ πολιτεία, νὰ ἐπιτηρῇ τὸν βίον τοῦ κατ' ἰδίαν ἀνθρώπου, νὰ κωλύῃ τὰ κακουργήματα αὐτοῦ, καὶ, γενόμενα, νὰ τιμωρῇ αὐτά. Οἱ Γερμανοὶ ἐνόσῳ διετέλουν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν πατρίδι, ἦσαν ἔθνος ὅλως ἐλεύθερον, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν παρέμειναν ἐν τῇ πατρίδι ταύτῃ, διετέλεσαν ἐλεύθερον τοιοῦτον ἔθνος πολὺ ἀκόμη μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ἐλευθερίαν δὲ ἐνόμιζεν ὁ Γερμανὸς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἦναι αὐτοκέφαλος καὶ αὐτογνώμων. Ἅπαντες ὅμως οἱ Γερμανοὶ δὲν μετεῖχον τῆς τοιαύτης ἐλευθερίας, ἀλλ' ὑποδιῃροῦντο εἰς πολλὰς τάξεις, τοὺς εὐπατρίδας καὶ τοὺς ὁμοίους (nobiles καὶ ingenui), τοὺς ὑποτελεῖς καὶ τοὺς δούλους, ὧν μόνοι οἱ εἰς τὰς δύο πρώτας τάξεις ἀνήκοντες ἀπελάμβανον τῆς ὑπερτάτης ἐκείνης ἐλευθερίας, καὶ, συνερχόμενοι εἰς τὰς κοινὰς συνόδους, ἀπεφάσιζον περὶ τοῦ ποιητέου. Ἀλλ' ἔτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῶν Γερμανῶν πατρίδι, σύμπας ὁ τῶν ἐλευθέρων δῆμος σπανίως συνήρχετο, ἅμα αἱ σχέσεις περιεπλάκησαν καὶ αἱ φυλαὶ ηὐξήσαν καὶ ἐξηπλώθησαν· πολὺ δὲ πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, συχνάκις μόνοι οἱ προϊστάμενοι, οἱ ἡγεμόνες, ὡς ἔλεγον αὐτούς, ἀπεφάσιζον περὶ τῶν κοινῶν, ἂν καὶ ὤφειλον ν' ἀκολουθῶσι περὶ τούτου τὸ πνεῦμα τοῦ ἐλευθέρου δήμου, ἐνίοτε δὲ καὶ ῥητῶς νὰ προσλαμβάνωσι τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ. Εἶχον δὲ πρὸς τούτοις αἱ πλεῖσται Γερμανικαὶ φυλαὶ Ἄρχοντας, κυβερνῶντας καὶ διέποντας αὐτὰς, ἀλλὰ μὴ ὄντας δεσπότας καὶ κυρίους. Τοιοῦτοι ἄρχοντες ἦσαν δύο, ὡς φαίνεται· εἷς ὁ διέπων τὰ ἐν καιρῷ εἰς ῥήνης πράγματα, ἕτερος δὲ τὰ τοῦ πολέμου, ἀμφότεροι κατ' ἀρχὰς μὴ κληρονομικοὶ, ἀλλ' αἱρετοί. Οἱ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἄρχοντες ἐκαλοῦντο βασιλεῖς καὶ ἐλαμβάνοντο ἀπὸ τῶν εὐπατριδῶν· πολέμαρχοι δὲ προεχειρίζοντο οἱ ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ ἐπὶ πολεμικῇ ἐμπειρίᾳ διαπρέποντες. Καθ' ὅσον ὅμως οἱ πόλεμοι ἀπέβαινον συνεχέστεροι, αἱ Γερμανικαὶ φυλαὶ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ συγχωνεύσωσι τὰς δύο ἀρχὰς εἰς μίαν· τοῦτο συνέβη πρῶτον παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς Γερμανοῖς, διὰ τὸν ἀδιάλειπτον αὐτῶν πρὸς τὰς Σλαυϊκὰς φυλὰς ἀνταγωνισμὸν, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τοῖς δυτικοῖς, διὰ τὸν συνεχῆ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον.

Εἰς τὰς νέας πολιτείας, τὰς ἐπὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους ἱδρυθείσας, προσέλαβε καὶ ἡ βασιλεία τῶν Γερμανῶν κῦρος καὶ κράτος, ἀλλὰ τοῦτο μόνον μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἑκατονταετηρίδων· οὐδέποτε δὲ τοιοῦτον ὁποῖον εἶχον οἱ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοκράτορες. Καὶ καθὼς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἔχοντες ὁμοίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς, προσῆλθον οἱ Γερμανοὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, οὕτω καὶ οὐδεμίαν ἔννοιαν ἔχοντες πολιτείας καὶ τάξεως. Ὁ Γερμανὸς δὲν ἐγνώριζε τοὺς δεσμοὺς δι' ὧν οἱ νόμοι τοῦ κράτους ἐῤῥύθμιζον τὸν βίον τοῦ κατ' ἰδίαν Ῥωμαίου, ἐπιβάλλοντες εἰς αὐτὸν, ὁσάκις ἤθελεν ἀδικήσει ἕτερόν τινα, ποινὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς πολιτείας, διότι τὸ ἀδίκημα αὐτοῦ παρεβλαζε συγχρόνως τὴν τάξιν τῆς πολιτείας. Ὁ Γερμανὸς δὲν ἐδιδάχθη τοῦτο εἰμὴ διὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐν δὲ τῇ ἀρχαίᾳ πατρίδι, ἀδικηθεὶς, ἐλάμβανε τὰ ὅπλα μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἐτιμώρει αὐτὸς τὸν ἀδικήσαντα. Τὸ δικαίωμα ὅμως τοῦτο τοῦ πολέμου, τὸ ὁποῖον καὶ βραδύτερον παρὰ τοῖς ἀπογόνοις τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν ἀείποτε ἀναφαίνεται, δὲν ἦτο πάντοτε ἐν χρήσει ἀνέκαθεν, ἀνεπληροῦτο δὲ ἐνίοτε διὰ χρηματικῆς ποινῆς. Ἀλλ' ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ παθόντος, ἢ, ἐὰν συνέβαινε φόνος, ἀπὸ τὴν θέλησιν τῶν τέκνων, τῶν συγγενῶν, τῶν φίλων αὐτοῦ, νὰ δεχθῶσι τὴν χρηματικὴν ἀποζημίωσιν ἢ νὰ ἐκδικηθῶσι διὰ τοῦ ξίφους. Ἡ ζωὴ ἑκάστου ἀνθρώπου ἦτο ἐκτετιμημένη· καὶ ὅσῳ ἀνωτέρα ἦτο ἡ τάξις εἰς ἣν ἀνῆκε, τόσῳ μεγαλητέρα ἦτο ἡ τιμή· ἐπίσης δὲ ἐκτετιμημένη ἦτο καὶ πᾶσα ἄλλη κάκωσις καὶ πᾶσα ὕβρις. Ὁσάκις δὲ οἱ διαφερόμενοι συνεφώνουν, παραιτούμενοι τῆς διὰ ξίφους δίκης, νὰ συμβιβασθῶσι διὰ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως, αὕτη ὡρίζετο ὑπὸ ἑπτὰ πραγματογνωμόνων, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς κοινῆς συνόδου, προεδρευομένης παρὰ διαιτητοῦ, καλουμένου Graf.

Οἱ ἐπελθόντες λοιπὸν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους Γερμανοὶ, καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ὅσοι εἶχον δεχθῆ τὸν Χριστιανισμὸν, ἦσαν ἔθνος ἄγριον καὶ φιλοπόλεμον, τὸ ὁποῖον οὐδὲν εἶχεν ἐν τῷ βίῳ τιμιώτερον τῶν ὅπλων καὶ τῆς νίκης. Ὅθεν εἷς τινας Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας, εἰς μὲν τὸ Νωρικὸν καὶ εἰς τὴν Οὐϊνδελικίαν οἱ Ἀλλαμανοὶ καὶ οἱ Βαυαροὶ, εἰς δὲ τὴν Βρετανίαν οἱ Σάξονες, ἔσφαξαν ἡδονὴν τοὺς κατοίκους καὶ ἐξηφάνισαν τοσοῦτον τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη τῶν Ῥωμαίων, ὥστε εἰς τὰς χώρας ταύτας παρήχθη νέος καὶ ὅλως Γερμανικὸς βίος. Ἀλλὰ αἱ εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Ἀφρικὴν, εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὴν Γαλατίαν εἰσβαλοῦσαι Γερμανικαὶ φυλαὶ προσηνέχθησαν ἠπιώτερον ὀπωσοῦν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἀφῆρεσαν ἀπὸ αὐτοὺς μέρος μόνον τῆς χώρας. Ἡ δὲ ἀφαίρεσις αὕτη ὑπῆρξε διάφορος κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας. Οἱ Βανδῆλοι ἔλαβον, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ Ἀφρικῇ ὅ,τι καὶ ὅσον ἔδοξεν αὐτοῖς. Ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ὁ Ὀδοάκερος ηὐχαριστήθη νὰ δώσῃ εἰς τὰ Γερμανικὰ αὐτοῦ στίφη τὸ τρίτον τῆς χώρας. Οἱ δυτικοὶ Γότθοι ἐσφετερίσθησαν ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν τῇ Γαλατίᾳ τὰ δύο τρίτα τῆς χώρας. Οἱ Βουργούνδιοι ἔλαβον ἐν τῇ Γαλατίᾳ τὸ ἥμισυ τῶν ἐπαύλεων καὶ τῶν κήπων, τὰ δύο τρίτα τῆς ἀροσίμου γῆς καὶ τὸ τρίτον τῶν γεωργικῶν δούλων. Αἱ μεγάλαι Ῥωμαϊκαὶ πόλεις δὲν περιελήφθησαν εἰς τὴν διανομὴν ταύτην. — Ἀλλόκοτος δὲ ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους συνύπαρξις τῶν δύο ἐκείνων ἐθνῶν, ὧν ἕκαστον εἶχε τὴν ἰδίαν γλῶσσαν καὶ τὰς ἰδίας ἰδέας, καὶ διετέλει ἀποτόμως κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου· διότι οἱ μὲν Γερμανοὶ περιεφρόνουν τοὺς ἀνάνδρους αὐτῶν δούλους, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐμίσουν τοὺς ἀγρίους αὐτῶν δεσπότας. Ἡ συγχώνευσις, ἐξ ἧς προέκυψαν νέαι ἐθνικότητες καὶ νέος βίος, δὲν κατωρθώθη εἰμὴ πολὺ βραδύτερον· αἱ δὲ προσπάθειαι ὅσαι ἐγένοντο ὑπό τινων μαλακωτέρων ἡγεμόνων, οἷον τοῦ Ὀδοακέρου καὶ τοῦ Θευδερίχου, διὰ νὰ ἐπιφέρωσι τὴν συγχώνευσιν ταύτην εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀπέτυχον ἐντελῶς.

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐμίσουν τοὺς κατακτητὰς οὐ μόνον διὰ τὴν καταπίεσιν τὴν ὁποίαν ἀπὸ αὐτῶν ἔπασχον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν θρησκευτικὴν διαφοράν. Οἱ ἐπελθόντες βάρβαροι ἦσαν ἢ εἰδωλολάτραι ἢ Ἀρειανοί. Εἰδωλολάτραι ἦσαν οἱ Ἀλλαμανοί, οἱ Βαυαροί, οἱ Σάξονες, οἱ Φράγκοι, ἅπαντες πρεσβεύοντες, ὡς ἐκ τοῦ θρησκεύματος αὐτῶν, ὅτι ὁ πόλεμος καὶ ὁ ἐν πολέμῳ θάνατος ἦτο ὅ,τι μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ ἐλεύθερος ἀνὴρ, ἐὰν ἤθελε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν χώραν τῶν θεῶν, μηδένα δὲ λόγον ποιούμενοι περὶ διανοιῶν καὶ περὶ πράξεων ἀπορρεουσῶν ἀπὸ τῶν διανοιῶν τούτων. Τὰ τρία πρῶτα τῶν προαναφερθέντων ἐθνῶν ἐξηφάνισαν εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας κατέσχον, ὁμοῦ μὲ τοὺς κατοίκους, καὶ τὸν Χριστιανισμόν. Περὶ δὲ τῶν Φράγκων οἵτινες, περὶ τὴν κατάληψιν τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας, δὲν ἐπολιτεύθησαν ὡς αἱ ἄλλαι Γερμανικαὶ φυλαὶ, θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω, ὅταν παραστήσωμεν τὴν ἀξιολογωτάτην διάπλασιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Φραγκικοῦ κράτους. Ἕτεροι δὲ Γερμανοὶ, οἱ Βανδῆλοι, οἱ Βουργούνδιοι, οἱ ἀνατολικοὶ καὶ οἱ δυτικοὶ Γότθοι, οἱ Λογγοβάρδιοι, ἦσαν Χριστιανοὶ μὲν, ἀλλὰ Χριστιανοὶ πρεσβεύοντες τὴν τοῦ Ἀρείου αἵρεσιν, καὶ ἕνεκα τούτου μισητότεροι εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ῥωμαίους καὶ αὐτῶν τῶν εἰδωλολατρῶν. Μάλιστα δὲ ἐβδελύσσετο αὐτοὺς ὁ κλῆρος τῶν Ῥωμαίων, διότι οἱ Ἀρειανοὶ αὐτοὶ δὲν ἀνεγνώριζον τὴν ὑπεροχὴν τοῦ κλήρου ἐκείνου, οὐδὲ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐπισκόπων, οὐδὲ τὴν παράλογον ἀξίωσιν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης, ὅστις, λέγων ἑαυτὸν διάδοχον τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων, ἀπέβλεπεν ἤδη εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Χριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Τοιαύτη ἦτο ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῶν Γερμανῶν καὶ ἡ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους σχέσις αὐτῶν καθ' ἣν ἐποχὴν κατελύθη τὸ δυτικὸν κράτος.

Β. Τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Γερμανικὰ κράτη τοῦ Ὀδοακέρου καὶ τῶν Ὀστρογότθων καὶ τὸ ἐν τῇ Ἀφρικῇ κράτος τῶν Βανδήλων. Ὁ καταβαλὼν τὸν ἔσχατον αὐτοκράτορα τῆς δύσεως Ὀδοάκερος, δὲν ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ, ὡς εἴδομεν ἤδη (σελ. 446 τοῦ πρώτου βιβλίου),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὠνομάσθη βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας. Δὲν ἦτο βάρβαρος τραχὺς, ἐκυβέρνησε μετὰ πολλῆς μετριότητος, καὶ, Ἀρειανὸς ὢν, προσηνέχθη ἐπιεικῶς πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους αὐτοῦ ὑπηκόους. Τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα καὶ διοικητικὸν σύστημα διετηρήθη· αὐτὴ ἡ αὐλὴ κατηρτίσθη ὅπως ἦτο προηγουμένως κατηρτισμένη ἡ αὐτοκρατορική. Καὶ ἔλαβε μὲν ὁ τοῦ Ὀδοακέρου στρατὸς τὸ τρίτον τῆς χώρας, τοῦτο ὅμως ὄχι ἀπὸ τῶν μικρῶν ἰδιοκτητῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μεγάλων, τῶν ὁποίων αἱ γαῖαι ἦσαν τὸ πλεῖστον ἔρημοι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λαβόντες τὰ κτήματα ταῦτα βάρβαροι ἀπετέλουν τὴν μόνην στρατιωτικὴν δύναμιν καὶ δὲν ἐμισθοδοτοῦντο εἰμὴ μόνον ὅταν ἐξεστράτευον, τὸ δημόσιον ταμεῖον ἀνεκουφίσθη οὐσιωδῶς. Τῷ ἑνδεκάτῳ ἢ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἠναγκάσθη ὁ Ὀδοάκερος νὰ συγκροτήσῃ ἅπασαν τὴν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐσπαρμένην δύναμιν αὐτοῦ κατὰ τῶν Ῥουγίων, οἵτινες, ἀπὸ τοῦ Ἴστρου ὁρμώμενοι, ἐνέβαλον εἰς τὴν χερσόνησον. Νικήσας δὲ αὐτοὺς, κατέστρεψε τὸ ἔθνος τοῦτο. Ἀλλὰ μοῖρα τῶν Ῥουγίων κατέφυγε πρὸς τοὺς Ὀστρογότθους, οἵτινες, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀττίλα, ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ κατεστάθησαν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἴστρου, ἀπὸ Οὐϊέννης μέχρι Σλαυονίας. Τὸ ἔθνος τοῦτο, ὠφελούμενον ἔκτοτε ἀπὸ τῶν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἀνωμαλιῶν, δὲν ἔπαυσεν, ἄλλοτε ὡς φίλον, ἄλλοτε ὡς ἐχθρὸν τοῦ αὐτοκράτορος, νὰ ἐμβάλλῃ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἴστρον ἐπαρχίας, λεηλατοῦν καὶ ἀργυρολογοῦν τὸ κράτος. Μετὰ μίαν τῶν πρὸς τὴν Βυζαντινὴν αὐλὴν γενομένων συνθηκῶν, ἐστάλη ὡς ὅμηρος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἑπταετὴς υἱὸς ἑνὸς Ὀστρογοτθικοῦ ἡγεμόνος, Θευδέριχος, ὁ μετέπειτα ἐπικληθεὶς μέγας, καὶ, διαμείνας αὐτόθι 11 ἔτη, ἔλαβεν ἔννοιάν τινα τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὰ ἴδια, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὅλου τοῦ Ὀστρογοτθικοῦ βασιλείου καὶ ἐξηκολούθησε τὰς ἐπὶ τῶν προκατόχων αὐτοῦ ἀρξαμένας ληστρικὰς ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει εἰσβολάς. Παρὰ τῷ Θευδερίχῳ τούτῳ ἐζήτησαν ἄσυλον καὶ ἐκδίκησιν οἱ περισωθέντες Ῥούγιοι, μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πεσόντος ἡγεμόνος αὐτῶν, καὶ τοῦτο καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ βασιλεύων τοῦ Βυζαντίου Ζήνων, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῆς γειτονίας αὐτοῦ τοὺς Ὀστρογότθους, προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ καταλύσωσι τὸ τοῦ Ὀδοακέρου κράτος. Ὅθεν, φθινοπώρῳ τοῦ 488, ἀναχωροῦσιν οἱ Ὀστρογότθοι ἀπὸ τὰς κατοικίας αὐτῶν, προϊσταμένου τοῦ Θευδερίχου, καταβάλλουσι καθ' ὁδὸν τοὺς μεταξὺ τῶν ποταμῶν Δράβου καὶ Σάου καταστημένους Γεπίδας, ἐμβάλλουσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ τοῦ Σοντίου (Isonzo), νικῶσι τὸν Ὀδοάκερον περὶ Ἀκυληίαν, μετ' ὀλίγον περὶ Οὐηρῶνα, καὶ τρίτον, τῷ 490, περὶ Ἀδδούαν, καὶ πολιορκοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ τριετίαν εἰς Ῥαύενναν (ἢ Ῥαούενναν), τῆς ὁποίας παραδοθείσης, ὁ μὲν Ὀδοάκερος καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτοῦ φίλοι φονεύονται, οἱ δὲ ὑπηρετήσαντες παρ' αὐτῷ βάρβαροι συγχωνεύονται μὲ τὰ στίφη τοῦ Θευδερίχου (Μαρτίῳ 493).

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ῥαυέννης, ὁ Θευδέριχος, γενόμενος κύριος ἁπάσης τῆς Ἰταλίας, ἐπεχείρησε νὰ κυβερνήσῃ αὐτὴν, ὄχι ὡς οἱ Οὐεσιγότθοι καὶ οἱ Φράγκοι ἐκυβέρνησαν τὰς παρ' αὐτῶν καταληφθείσας χώρας, ὄχι εἰσάγων βίον νέον, τραχὺν μὲν καὶ βάρβαρον, ἰσχυρὸν δὲ καὶ σφριγῶντα· ἀλλ' ἐζήτησε νὰ συμβιβάσῃ τὸν Ῥωμαϊκὸν κόσμον μετὰ τοῦ βαρβαρικοῦ. Ὅσῳ ὅμως καὶ ἂν ἀνεδείχθη κατὰ τοῦτο μετριοπαθὴς, δίκαιος καὶ συνετὸς, ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἕνεκα τοῦ συστήματος τούτου οἱ Ὀστρογότθοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἱδρύσωσιν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κράτος μόνιμον, καθότι ὁ μὲν σεσαθρωμένος πολιτικὸς τῶν Ῥωμαίων μηχανισμὸς καὶ ὁ πεπωρωμένος ἐκεῖνος βίος, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ διατηρηθῇ, οἱ δὲ Ὀστρογότθοι, εὐάριθμοι ὄντες ὡς πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς, (οἱ μετὰ Θευδερίχου εἰσβαλόντες λέγονται 200,000

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μαχίμων ἀνδρῶν· τὸ πόσον εἶναι ὑπερβολικόν, ἀλλὰ πάντοτε μικρότατον ὡς πρὸς τοὺς ἐγχωρίους συμποσουμένους εἰς 20—30 ἑκατομμύρια κατοίκων, διότι τὸ κράτος τοῦ Θευδερίχου ἐξετάθη ἐπὶ τέλους ἀπὸ τοῦ κάτω Ἴστρου μέχρι τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ ἀπὸ τῶν Ἄλπεων μέχρι τῆς ἄκρας Ἰταλίας καὶ Σικελίας) καὶ περιπλακέντες ἐντὸς τοῦ μηχανισμοῦ ἐκείνου καὶ βίου, ἐξηχρειώθησαν καὶ εὐχερῶς ἔπειτα κατελύθησαν. Ὁ Θευδέριχος ἔδωκε μὲν εἰς τοὺς Γότθους αὐτοῦ τὸ τρίτον τῶν γαιῶν ὅσας κατέσχον οἱ περὶ Ὀδοάκερον, ἀλλὰ κατέστησε συγχρόνως αὐτοὺς ὑποτελεῖς φόρου καὶ κατεπίεσεν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς καταθλιπτικῆς Ῥωμαϊκῆς φορολογίας. Διεφύλαξε δὲ ὅλους τοὺς νόμους καὶ ὅλον τὸν ὀργανισμὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας, περὶ δὲ τὴν διαχείρισιν τῆς δικαιοσύνης, καθιέρωσε τὴν ἀρχὴν οὐ μόνον ὅτι ὁ Γότθος θέλει δικάζεται κατὰ τὸ Γοτθικὸν δίκαιον, ὁ Ῥωμαῖος, κατὰ τὸ Ῥωμαϊκόν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἐπικρατέστερον. Πρὸς τούτοις ἀνεγνώρισε τὸ κυριαρχικὸν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας δικαίωμα τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος, ἐζήτησε παρὰ τούτου τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ ὠνομάσθη ἁπλῶς βασιλεύς. Προσέλαβε πολλοὺς Ἰταλοὺς εἰς τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν, οἷον τὸν Λιβέριον, τὸν Κασσιόδωρον, τὸν ἐπίσκοπον Ἐπιφάνιον, καί τοι ὄντας ὀρθοδόξους, ἐνῷ αὐτὸς ἦτο Ἀρειανὸς, ἐν γένει ἔδειξεν ἀνεξιθρησκείαν σπανιωτάτην εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐπεμελήθη τὰ δημόσια κτίρια καὶ τὰ ἔργα τῆς τέχνης· ἀλλὰ συγχρόνως διετήρησε τὸ ἔθος τῆς σιτονομίας καὶ τῶν ἱπποδρομικῶν ἀγώνων εἴς τε τὴν Ῥώμην καὶ εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ, τὴν Ῥαύενναν.

Τοὺς ἰσχυροτάτους ἡγεμόνας τῶν ἄλλων Γερμανικῶν ἐπικρατειῶν, ἐφρόντισεν ὁ Θευδέριχος νὰ προσηλώσῃ εἰς ἑαυτὸν δι' ἐπιγαμιῶν, μετὰ πλείστης δὲ πολιτικῆς συνέσεως ὠφελεῖτο ἀπὸ τὰς περιστάσεις διὰ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἤκμαζε τότε παρὰ τοῖς Φράγκοις ὁ βασιλεὺς Χλοδόβικος, ὅστις, νικήσας, τῷ 486, τὸν Συάγριον, δεσπότην μικρᾶς τινος ἐν τῇ ἄνω Γαλατίᾳ πολιτείας, ἠφάνισεν οὕτω τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. Ἐν ἔτει δὲ 496, καθυπέταξε μέγα μέρος τῶν Ἀλλαμανῶν καὶ ἔπειτα ἐτράπη κατὰ τῶν δυτικῶν Γότθων, ἤτοι τῶν Οὐεσιγότθων. Ὁ Θευδέριχος, τοῦ ὁποίου ὁ τότε τῶν Οὐεσιγότθων βασιλεὺς Ἀλάριχος Β'. ἦτο γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ, ἀνεχαίτισεν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, δι' ἐπιτηδείων διαπραγματεύσεων, τὴν ῥῆξιν· ἀλλὰ τελευταῖον ὅτε, ἐν ἔτει 507, ἐξερράγη ὁ μεταξὺ Φράγκων καὶ Οὐεσιγότθων πόλεμος, πεσόντος δὲ ἐν αὐτῷ τοῦ Ἀλαρίχου, ὁ Χλοδόβικος κατέλαβε μέγα μέρος τοῦ Οὐεσιγοτθικοῦ κράτους, ὁ Θευδέριχος πέμπει εἰς τὴν Γαλατίαν στρατὸν, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοὺς Φράγκους τὸ πλεῖστον τῆς κατακτηθείσης χώρας, μέρος μὲν ἀξιόλογον τοῦ Οὐεσιγοτθικοῦ κράτους ἑνόνει μετὰ τοῦ Ὀστρογοτθικοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν κυβερνᾷ δι' ἐπιτρόπων, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Ἀμαλαρίχου. Καὶ εἰς τὰς ἀρχαίας δὲ κατοικίας τῶν Ὀστρογότθων, διεξήγαγεν ὁ Θευδέριχος πόλεμον ἔνδοξον, διότι περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρξατο ἐνταῦθα τὰς καταστρεπτικὰς αὐτοῦ εἰσβολὰς, τὸ Τουρκικῆς, πιθανώτατα, καταγωγῆς ἔθνος τῶν Βουλγάρων· ὁ δὲ Θευδέριχος, μετὰ μακρὸν ἀγῶνα (περὶ τὸ 506) ἐξέωσε τελευταῖον τούτους εἰς τὰς ἐρημίας αὐτῶν, καί περ κρυφίως ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὑποστηριζομένους.

Ἀλλὰ περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου, ὁ μετριοπαθὴς τοῦ Θευδερίχου χαρακτὴρ ἠλλοιώθη οὐσιωδῶς, ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς περιστάσεων. Ἡ Βυζαντινὴ κυβέρνησις ἐπὶ Ἰουστίνου Α'. ἤρξατο πάλιν νὰ καταδιώκῃ δεινῶς τοὺς Ἀρειανούς. Ὁ Θευδέριχος ἠθέλησε νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῶν ὁμοδόξων αὐτοῦ διὰ πρεσβείας, τῆς ὁποίας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προΐστατο ὁ τότε Πάπας τῆς Ῥώμης Ἰωάννης· ἀλλ' οἱ Βυζαντινοὶ τὴν μὲν μεσιτείαν ἀπέρριψαν, τὸν δὲ Πάπαν ἐτίμησαν. Ὁ Θευδέριχος, θεωρῶν τοὺς Ἰταλοὺς ἐν γένει χαίροντας διὰ τὰ παθήματα ἐκεῖνα τῶν Ἀρειανῶν τῆς ἀνατολῆς, καὶ ἀγανακτήσας διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, οἵτινες, ὑπὸ τὸ κράτος ἡγεμόνος Ἀρειανοῦ, ἀπελάμβανον τοσαύτην ἀνεξιθρησκείαν, ὑπώπτευσεν, ὅτι ὑπάρχει προδοσία καὶ ἐφυλάκισε τὸν Ἰωάννην, ἐπανελθόντα. Ἔπειτα, κατηγορηθέντος ἑνὸς τῶν βουλευτῶν, τοῦ Ἀλβίνου, ὅτι συνεννοεῖται λάθρα μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου, ὁ Θευδέριχος ἐπιχειρεῖ καθ' ὅλης τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀριστοκρατίας καταδίωξιν ἄδικον καὶ δεινοτάτην, τῆς ὁποίας θύματα ἀναίτια ἐγένοντο (525) καὶ ὁ φιλόσοφος Βοήθιος καὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ Σύμμαχος, ἐπισημότατοι τῶν βουλευτῶν· ἡ δὲ καταδίωξις ἤθελεν ἀποβῆ ἔτι φοβερωτέρα, ἐὰν ὁ Θευδέριχος δὲν ἀπέθνησκε κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος (526).

Ὁ Θευδέριχος υἱὸν δὲν εἶχε· κατέλιπε δὲ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ἀπὸ τῆς θυγατρὸς Ἀμαλασύνθης καὶ ἐπισήμου τινὸς Γότθου, προαποθανόντος, ἔγγονον Ἀθαλάριχον, τὸν ὁποῖον ἐπταετῆ ὄντα ἔμελλε νὰ ἐπιτροπεύσῃ ἡ μήτηρ. Ἀλλὰ τότε ἀμέσως ἀπεδείχθη πόσον σαθρὸν ἦτο τὸ σύμμικτον τοῦ Θευδερίχου οἰκοδόμημα, τὸ διατηρηθὲν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ τὴν προσωπικὴν μόνον τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἱκανότητα, καὶ πόσον ἀτυχὴς ἦτο ὁ πολιτικὸς ἐκεῖνος συνδυασμὸς κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ μὲν πολιτεία καὶ ἡ διοίκησις ἦσαν Ῥωμαϊκαί, ἡ δὲ στρατιωτικὴ δύναμις, Γοτθική. Ἡ Ἀμαλασύνθα, ὅλως ὡς ἐκ τῆς ἀνατροφῆς ἐκρωμαϊσθεῖσα, ἀπέκλινε μᾶλλον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἤθελε νὰ θεραπεύσῃ τὴν περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου ὑπὸ τοῦ πατρὸς γενομένην εἰς αὐτοὺς ἀδικίαν· οἱ Γότθοι μεγιστᾶνες δυσηρεστήθησαν διὰ τοῦτο, καὶ ὅταν, τῷ 534, ὁ υἱὸς αὐτῆς ἀπέθανε, νεώτατος ἔτι, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐπιτρέψωσιν ἐπὶ πλέον τὴν κυβέρνησιν εἰς αὐτήν· ὅθεν ἡ Ἀμαλασύνθα ἔλαβε σύζυγον τὸν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Θευδερίχου υἱὸν Θευδάτον, ὅστις, μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀνατροφῆς, ποτισθεὶς καὶ πᾶσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν κακοήθειαν, φονεύει μετ' ὀλίγον τὴν σύζυγον. Ἀπὸ τῆς ἀθλίας δὲ καταστάσεως, εἰς ἣν περιέστη τὸ κράτος ὑπὸ τοιοῦτον ἡγεμόνα, ὠφεληθεὶς ὁ τοῦ Ἰουστίνου Α'. διάδοχος ἐν Βυζαντίῳ Ἰουστινιανὸς Α'. ἀνέκτησε τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο συνέχεται μετὰ τῆς μικρὸν πρότερον γενομένης καταλύσεως τοῦ ἐν τῇ Ἀφρικῇ Βανδηλικοῦ κράτους, προεκθετέον τὰ περὶ τούτου.

Οἱ Βανδῆλοι, ἐπὶ Γιζερίχου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Οὐννερίχου (477—484), οὐ μόνον ἐξηκολούθησαν καταθλίβοντες τοὺς κατοίκους τοῦ κράτους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πειραταὶ φοβερώτατοι ἀνεδείχθησαν. Τοῦ Οὐννερίχου οἱ ἄμεσοι διάδοχοι, ὁ Γουνταμοῦνδος (484—496) καὶ ὁ Θρασαμοῦνδος (496—526) ὑπῆρξαν ἐπιεικέστεροι καὶ μαλακώτεροι, ἐντεῦθεν ὅμως τὸ ἐπικρατῶν ἔθνος ἀπέβη ἀπολεμώτερον καὶ ἀτολμότερον, διὰ συνεργείας δὲ καὶ τοῦ Ἀφρικανικοῦ κλίματος, οἱ Βανδῆλοι τοσοῦτον ἐξεθηλύνθησαν, ὥστε πολλάκις ἠττήθησαν ὑπὸ τῶν παναρχαίων τῆς χώρας Νομάδων, ὁ δὲ Θρασαμοῦνδος, διὰ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τούτους, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἀπὸ Θευδέριχον τὸν μέγαν ἐπικουρίαν 6,000 Γότθων. Ὁ τοῦ Θρασαμούνδου διάδοχος Ἱλδέριχος ἀνεδείχθη ἔτι ἠπιώτερος καὶ περιῆλθεν εἰς στενὴν πρὸς τὸν Ἰουστῖνον σχέσιν. Τοῦτο δυσηρέστησε τοὺς Βανδήλους, καὶ ὁ φιλόδοξος συγγενὴς αὐτοῦ Γελίμερος, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν ταύτην, καταβάλλει τὸν Ἱλδέριχον (530). Ὁ Ἰουστινιανὸς, θελήσας νὰ μεσι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τεύση φιλικῶς ὑπὲρ τοῦ ἐξωσθέντος βασιλέως, ὑβρίζεται ὑπὸ τοῦ Γελιμέρου καὶ τότε ἀποφασίζει νὰ σωφρονίση αὐτὸν διὰ τοῦ πολέμου, ἂν καὶ ἅπαντες οἱ περὶ αὐτὸν σύμβουλοι ἀντέστησαν εἰς τὸ ἐπιχείρημα, διότι καὶ αὐτὴ ἡ ὁλοσχερὴς κατάκτησις τοῦ Βανδηλικοῦ κράτους μικρᾶς ὠφελείας πρόξενος ἤθελεν εἶσθαι, ἀπῃτεῖ δὲ δυνάμεις πολλὰς, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀποβῶσι πολὺ χρησιμώτεραι παρὰ τῷ Εὐφράτῃ καὶ παρὰ τῷ Ἴστρῳ, ὡς θέλομεν ἴδει ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ. Ἡ στρατηγία τοῦ πολέμου τούτου ἀνετέθη εἰς τὸν μέγαν στρατηγὸν, τὸν ὁποῖον ηὐτύχησε νὰ ἔχῃ ὁ Ἰουστινιανὸς, εἰς τὸν Βελισάριον, διαπρέψαντα ἤδη εἰς τοὺς κατὰ τῶν Περσῶν πολέμους καὶ μέγα ἰσχύοντα ἐν τῇ αὐλῇ, διὰ τὴν εὔνοιαν τῆς βασιλίδος Θεοδώρας. Ὁ Βελισάριος διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἀφρικὴν τῷ 533, ἔτυχε φιλικῆς δεξιώσεως, διότι ἐκήρυξεν ὅτι ἔρχεται ὄχι ὡς ἐχθρὸς τῶν Βανδήλων, ἀλλὰ ὡς ἐλευθερωτὴς τοῦ ἐκθρονισθέντος αὐτῶν βασιλέως, καὶ προσῳκειώθη τοὺς ἡγεμόνας τῶν Μαυριτανικῶν φυλῶν. Ὁ δὲ Γελίμερος ἐφόνευσε τὸν Ἱλδέριχον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἡττήθη ὅμως ἐπανειλημμένως καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν νικητὴν, τῷ 534. Οἱ πλεῖστοι τῶν Βανδήλων μετεφέρθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπου βαθμηδὸν, εἰς τοὺς κατὰ τῶν Περσῶν πολέμους, ἐξηφανίσθησαν· οἱ δὲ ὀλίγοι ἐν τῇ Ἀφρικῇ παραμείναντες συνεχωνεύθησαν ἐντὸς τῶν ἄλλων τῆς χώρας κατοίκων. Τοιουτοτρόπως ἐξέλιπε τὸ Γερμανικὸν ἐκεῖνο ἔθνος· ὁ δὲ Γελίμερος, ἀφοῦ παρέστη εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει τελεσθέντα θρίαμβον, ἔλαβε κτήματά τινα ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὅπου κατέλυσε τὸν βίον.

Ἡ Ἀμαλασύνθα εἶχε συνδράμει τὴν κατὰ τῆς Ἀφρικῆς ἐπιχείρησιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅπερ συνετέλεσεν ἴσως εἰς τὸν φόνον αὐτῆς. Ὅθεν ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπεφάσισε τότε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν διχόνοιαν τὴν προκύψασαν μεταξὺ τῶν Ὀστρογότθων ὡς ἐκ τοῦ φόνου τούτου καὶ τῆς κακῆς τοῦ Θευδάτου κυβερνήσεως, ἔτι δὲ ἀπὸ τὴν ἀποστροφὴν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ὀρθόδοξοι Ἰταλοὶ πρὸς τοὺς κυριάρχας αὐτῶν, διὰ νὰ ἀνακτήσῃ καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ὁ Βελισάριος γίνεται ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων κύριος τῆς Σικελίας, ἕτερος δὲ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀφαιρεῖ τὴν Δαλματίαν ἀπὸ τῶν Ὀστρογότθων (535). Ἔπειτα ὁ Βελισάριος, διὰ προδοσίας στενοῦ τινος συγγενοῦς τοῦ Θευδάτου, ἀποβιβάζεται εἰς χωρίον εὐθετον τῆς κάτω Ἰταλίας, ἐν ᾗ ἐπεκράτει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀναγγέλλει εἰς τοὺς κατοίκους, ὡς ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ὅτι ἦλθε διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, λαμβάνει ἐν γένει φιλικὴν δεξίωσιν καὶ δὲν ἀπαντᾷ ἀντίστασιν εἰμὴ εἰς τὴν Νεάπολιν· ἀλλὰ μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα κυριεύει καὶ ταύτην, παθοῦσαν τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν παντοδαπῶν βαρβάρων ἐξ ὧν συνέκειτο ὁ Βυζαντινὸς στρατός. Οἱ δὲ Γότθοι, στασιάσαντες, ἀποχειροτονοῦσι (536) καὶ φονεύουσι τὸν μηδὲν πρὸς σωτηρίαν τῆς Νεαπόλεως πράξαντα Θευδάτον, χειροτονοῦσι δὲ βασιλέα τὸν Οὐίτιγιν, ἄνδρα διακριθέντα ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει ἔτι ἐπὶ Θευδερίχου.

Ἀλλ' οὐδ' ὁ Οὐίτιγις ἠδυνήθη νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν Βελισάριον, ὅς τις ἐγένετο κύριος τῆς Ῥώμης· συγχρόνως δὲ ἀπειλοῦσι τὰ νῶτα τοῦ Γότθου βασιλέως οἱ Φράγκοι, ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ προτραπέντες. Ὁ Οὐίτιγις, ἀναχαιτίσας ἐπί τινα χρόνον τὸν κίνδυνον τοῦτον, διὰ τῆς εἰς τοὺς Φράγκους παραχωρήσεως ὅλων τῶν ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων Γοτθικῶν κατακτήσεων, καὶ συγκεντρώσας εἰς Ῥαύενναν τὴν πρότερον ἐσπαρμένην στρατιωτικὴν δύναμιν, ἐπέρχεται κατὰ τῆς Ῥώμης. Ἡ δὲ πολιορκία αὕτη, καθ' ἣν μάλιστα ἀνεδείχθη ἡ στρατιωτικὴ μεγαλοφυία τοῦ Βελισαρίου, διήρκεσε μέχρι τοῦ Μαρτίου 538, ὅτε ὁ Οὐί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τιγις ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ αὐτὴν καὶ ἔπεμψε μέρος τοῦ στρατοῦ εἰς μικροτέρας τινὰς πόλεις.

Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀπέστη ἀπὸ τῶν Γότθων τὸ Μεδιόλανον, ἡ μετὰ τὴν Ῥώμην μεγίστη καὶ λαμπροτάτη τῆς Ἰταλίας πόλις, καὶ ἔλαβε μικρὰν, ἀπὸ τοῦ Βελισαρίου, στρατιωτικὴν ἐπικουρίαν. Ὁ Οὐίτιγις εἶχεν ἤδη προηγουμένως πληρώσει εἰς τοὺς Φράγκους χρήματα διὰ νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν συνδρομήν· οἱ δὲ Φράγκοι, οἵτινες ἔλαβον καὶ ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, χρήματα, προκαλοῦσι τὴν ἀντ' αὐτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν εἰσβολὴν πολυαρίθμων Βουργουνδίων καὶ Ἀλλαμανῶν, οἵτινες, ἑνωθέντες μετὰ μικροῦ τῶν Γότθων ἀποσπάσματος, πολιορκοῦσι τὸ Μεδιόλανον. Ἡ πόλις ἠδύνατο ἴσως νὰ σωθῇ· ἀλλ' ἐν τῷ Βυζαντινῷ στρατῷ ἐπεκράτει διχόνοια, διότι ἔφθασε τότε μετ' ἐπικουρίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἕτερος ἐπίσημος τῶν χρόνων ἐκείνων στρατηγὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὁ Ναρσῆς, ὅστις, φθονῶν τὸν Βελισάριον, καὶ πεποιθὼς εἰς τὴν ἰδίαν ἐν τῇ αὐλῇ ἐπιρροὴν, ἑτοίμησε νὰ παρακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ὅθεν τὸ Μεδιόλανον, οὐδεμίαν λαβὸν βοήθειαν, κυριεύεται καὶ ἀνηλεῶς καταστρέφεται ὑπὸ τῶν Βουργουνδίων καὶ τῶν Ἀλλαμανῶν. Οἱ δὲ θησαυροὶ τοὺς ὁποίους ἀπήγαγον ἐντεῦθεν οἴκαδε οἱ βάρβαροι οὗτοι, ἐρεθίζουσι τὴν πλεονεξίαν καὶ τῶν Φράγκων. Ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Θευδέβερτος εἰσβάλλει μετὰ στρατοῦ ἰσχυροῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν, λυμαίνεται ἐξίσου καὶ Ἕλληνας, καὶ Ἰταλοὺς, καὶ Γότθους (539), καὶ τοσαύτην ἐρήμωσιν ἐπάγεται εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ὥστε ἀπέβαλε, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν κακουχίαν, τὸ πλεῖστον τοῦ ἰδίου στρατοῦ καὶ ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου οἴκαδε.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Βελισάριος, ἀνακληθέντος τοῦ Ναρσῆ, πολιορκεῖ τελευταῖον στενῶς τὸν βασιλέα τῶν Γότθων ἐν Ῥαυέννῃ, καὶ, διὰ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν λύσιν τοῦ πολέμου, καταφεύγει εἰς ἀπάτην ἀναξίαν τοῦ ἄλλου αὐτοῦ χαρακτῆρος· διότι ἔπεισε τόν τε Οὐίτιγιν καὶ τοὺς Γότθους νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπ' αὐτῶν βασιλεὺς, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει, ὅτι θέλει διατηρήσει ἅπαντας αὐτῶν τοὺς θεσμούς. Ἔπειτα δὲ, ἅμα γενομένου τούτου, καταλαμβάνει τὴν Ῥαύενναν (540), ἀποβάλλει τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, καὶ ἐπιχειρεῖ τὴν διοίκησιν ὄχι ὡς βασιλεὺς τῶν Γότθων, ἀλλὰ ὡς Βυζαντινὸς ἔπαρχος. Διέταξεν ὅμως τοὐλάχιστον τὰ πάντα τοσοῦτον ἐπιτηδείως, ὥστε ἡ χείρωσις τῶν Γότθων ἤθελε πιθανῶς κατορθωθῇ ἄνευ νέου πολέμου, ὅτε αἴφνης ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνεκάλεσεν αὐτὸν, εἴτε ἐκ δυσπιστίας, εἴτε ἀπὸ φθόνον πρὸς τὸν ἄνδρα.

Ἡ ἀνάκλησις τοῦ Βελισαρίου ἐνθαρρύνει τοὺς Γότθους, οἵτινες χειροτονοῦσιν ἤδη ἐν Παυίᾳ νέον βασιλέα, τὸν Ἰλδίβαλδον, καὶ, δολοφονηθέντος ἐντὸς ὀλίγου χρόνου, αὐτοῦ τε καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν σφετερισθέντος τὴν ἀρχὴν Ῥουγίου Ἐραρίχου, ἐπιτυγχάνουσι τελευταῖον, διὰ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Τωτίλα (541), στρατηγὸν καὶ κυβερνήτην ἐπιτηδειότατον. Ἀφ' ἑτέρου, οἱ Πέρσαι, εἰσβαλόντες ἐκ νέου εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ἀναγκάζουσι τὸν Ἰουστινιανὸν νὰ ἐπιστήσῃ εἰς αὐτοὺς ἰδίως τὴν προσοχήν. Τελευταῖον αἱ καταπιέσεις τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Βυζαντινῶν ὑπαλλήλων δυσηρέστησαν καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἰταλοὺς, αἱ δὲ πολλαὶ συμφοραὶ ἀναζωπυροῦσιν ὁπωσοῦν τὸν χαρακτῆρα τῶν Γότθων. Ὅθεν ὁ Τωτίλας, καταβαλὼν τοὺς ἀναξίους Βυζαντινοὺς ἡγεμόνας περὶ Φαυεντίαν (Faenza), διελαύνει νικηφόρος μέχρι Καλαβρίας καὶ καταλαμβάνει αὐτὴν τὴν ὀχυρωτάτην τῆς κάτω Ἰταλίας πόλιν, τὴν Νεάπολιν. Ὁ Ἰουστινιανὸς πέμπει τότε ἐκ νέου τὸν Βελισά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ριον ἀς τὴν Ἰταλίαν (ἔαρι τοῦ 544), ἀλλὰ μετὰ τοσοῦτον εὐαρίθμου καὶ ἀθλίου στρατοῦ, ὥστε οὗτος οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιχειρήσῃ γενναῖον. Ἰδίως δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ σώσῃ τὴν Ῥώμην, τὴν ὁποίαν ὁ Τωτίλας ἐκυρίευσε, μετὰ μακρὰν πολιορκίαν, τῷ 546. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐγκατέλιπε πάλιν αὐτὴν μετ' ὀλίγον (ἐν ἀρχῇ τοῦ 547) καὶ ὅτι ὁ Βελισάριος κατέλαβε τὴν μητρόπολιν ταύτην. Δὲν κατώρθωσεν ὅμως εἰμὴ νὰ ὀχυρώσῃ αὐτὴν καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις, ἐκ δὲ τοῦ συστάδην δὲν ἐτόλμα νὰ ἀγωνισθῇ πρὸς τοὺς Γότθους. Διὰ νὰ γίνωσι δὲ τὰ ἐσπευσμένα ἐκεῖνα ὀχυρώματα, κατελύθησαν πολλὰ τῆς ἀρχαιότητος μνημεῖα· καὶ ἐν γένει, ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου, διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων δηώσεων τῶν Γότθων, τῶν Φράγκων, τῶν Ἀλλαμανῶν καὶ αὐτῶν τῶν Βυζαντινῶν, συνεπληρώθη ἡ καταστροφὴ τῆς ἀρχαίας λαμπρᾶς καὶ πεπολιτισμένης Ἰταλίας· αἱ προηγούμεναι τῶν βαρβάρων εἰσβολαὶ δὲν εἶχον ἐπιφέρει εἰμὴ προσκαίρους συμφοράς.

Ἐνῷ δὲ ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει τοιουτοτρόπως δεινὸς ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, πλημμυροῦσι πάλιν οἱ Φράγκοι εἰς τὴν ἄνω, λῃστεύοντες καὶ δηοῦντες τὴν χώραν, 548. Ὁ Βελισάριος, οὐδεμίαν λαμβάνων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως συνδρομὴν, παρακαλεῖ ν' ἀνακληθῇ, καὶ ἀνακαλεῖται, 549· μικρὸν δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, πίπτει τὸ δεύτερον ἡ Ῥώμη εἰς χεῖρας τοῦ Γότθου βασιλέως, ὅστις προστούτοις συγκροτήσας στόλον, τῆς μὲν Σικελίας δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἐπὶ πολὺ κάτοχος, λεηλατεῖ ὅμως τινὰς τῶν Ἰονίων νήσων καὶ καταλαμβάνει τὴν Σαρδόνα καὶ τὴν Κόρσικαν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ (552) ἐπελθὼν ὁ Ναρσῆς, ὁ ἀγαπητὸς τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς, μετὰ νέου καὶ πολυαρίθμου στρατοῦ, καὶ διαφυγὼν τὸν κατ' αὐτοῦ πεμφθέντα στρατηγὸν Τηΐαν, καθὼς καὶ τὰ τῶν Γότθων τότε σύμμαχα Φραγκικὰ στίφη, συγκροτεῖ περὶ Εὐγούβιον (ἢ Ἰγούϊον), τὴν ἀρχαίαν Ἐτρουσκικὴν πόλιν, πρὸς τὸ κύριον τοῦ Γοτθικοῦ στρατοῦ μέρος, μάχην κρίσιμον, καθ' ἣν ἐπέτυχε νίκην ὁλοσχερῆ, ἔλαβε δὲ καὶ ὁ Τωτίλας αὐτὸς πληγὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Οἱ Γότθοι προεχειρίσαντο ἐν Παυίᾳ νέον βασιλέα, τὸν Τηΐαν, (552), ὅστις κατώρθωσε μὲν', μετὰ θαυμαστῆς ἐπιτηδειότητος, νὰ συγκεντρώσῃ τὸν διχοτομημένον στρατὸν αὐτῶν, τοῦ ὁποίου μία μὲν μοῖρα ἦτο ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ, ἑτέρα δὲ, ἐν τῇ κάτω, καὶ νὰ ὀχυρωθῇ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Οὐεσουΐου, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ συγκροτήσῃ ἐνταῦθα, πρὶν ἢ φθάσωσιν οἱ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ προσκληθέντες Ἀλλαμανοί, μάχην διήμερον, ἐπαγαγοῦσαν τὴν κατάλυσιν ἑνὸς τῶν κυριωτέρων Γερμανικῶν ἐθνῶν. Ὁ Τηΐας ἔπεσε μαχόμενος γενναίως· οἱ περισωθέντες Γότθοι ἐδέχθησαν τοὺς ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ προταθέντας αὐτοῖς ἐπιεικεῖς ὅρους, τοῦ νὰ διασπαρῶσιν εἰς τὰς χώρας ὅπου εἶχον τὰ κτήματα αὐτῶν καὶ νὰ διατηρήσωσι τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν· ὀλίγοι δέ τινες, μὴ θελήσαντες νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς ὅρους ἐκείνους, διήλασαν ξιφήρεις μέχρι τῆς ἄνω Ἰταλίας, καὶ ἠνώθησαν αὐτόθι μετὰ τῶν Φράγκων καὶ Ἀλλαμανῶν, οἵτινες, εἰς 70,000 συμποσούμενοι, εἶχον ὑπερβάλει τὰς Ἄλπεις, ἡγεμόνας ἔχοντες δύο ἀδελφοὺς, τὸν Βυκκελῖνον καὶ τὸν Λεύθαριν, καὶ ὥρμησαν εἰς τὴν μέσην καὶ τὴν κάτω Ἰταλίαν. Ὁ Ναρσῆς δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ συστάδην, ἀλλὰ, κλεισθεὶς ἐντὸς τῶν ὀχυρῶν πόλεων, περιέμεινε πρῶτον νὰ ἴδῃ τοὺς νέους τούτους ἐχθροὺς ἐξασθενήσαντας ἀπὸ τοῦ κλίματος καὶ τῆς ἐνδείας τῶν τροφῶν· γενομένου δὲ τούτου, ἐπέπεσεν εἰς τὰ λείψανα αὐτῶν καὶ τοσαύτην ἐπέφερε φθορὰν, ὥστε ἐξ ὅλου ἐκείνου τοῦ στίφους, πέντε μόνον Ἀλλαμανοὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν. Ἔπειτα κατεβλήθησαν εὐχερῶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ οἱ ὀλίγοι Γότθοι, ὅσοι διετέλουν ἔτι ποῦ καὶ ποῦ ἀμυνόμενοι (μέχρι τοῦ 555 ἢ 563), ἡ δὲ Ἰταλία κατέστη ἐπί τινα χρόνον ἐπαρχία τοῦ ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ διῳκήθη ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ, ὡς αὐτοκρατορικοῦ ἐπάρχου, ἐν γένει δὲ τρόπον πρότερον ὑπὸ τοῦ Ὀδοακέρου καὶ τοῦ Θευδερίχου.

Γ'. Τὸ ἐν τῇ Γαλατίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ Οὐεσιγοτθικὸν κράτος. Εἴδομεν (σελ. 441 τοῦ βιβλ. Α') πῶς οἱ Οὐεσιγόθοι, καταλαβόντες τὴν μεσημβρινὴν Γαλατίαν, ἵδρυσαν αὐτόθι κράτος, τὸ ὁποῖον, ἀπὸ τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ Τολώσσης, ὠνομάσθη Τολωσσικόν. Πεσόντος τῷ 451 εἰς τὰ Καταλαυνικὰ πεδία τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ουαλλίου Θευδερίχου Α', διεδέξατο τὴν ἀρχὴν πρῶτον μὲν ὁ πρισβύτερος αὐτοῦ υἱὸς Θορισμοῦνδος καὶ δύο ἔτη ἔπειτα ὁ τούτου ἀδελφὸς Θευδέριχος Β', ὅστις, βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 453 μέχρι τοῦ 466, οὐ μόνον ἐπαγίωσε τὸ Οὐεσιγοτθικὸν κράτος ἐν τῇ Γαλατίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ κατέκτησε χώρας τινάς, ἰδίως δὲ τοὺς, ἐπικρατεστάτους αὐτόθι ἀπὸ τῆς εἰς Ἀφρικὴν διαπεραιώσεως τῶν Βανδήλων, Σοήβους, τῶν ὁποίων ὀλίγας μόνον φυλαί, εἰς τὰ πρὸς βορρᾶν ὄρη ὑποχωρήσασαι, διετήρησαν μέχρι τινὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν. Ὁ τοῦ Θευδερίχου ἀδελφὸς ᾗ διάδοχος Εὔριχος, 466—484, ἐπεξέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὸ Οὐεσιγοτθικὸν κράτος, καταλαβὼν τῆς μὲν Γαλατίας τὴν Προβηγκίαν καὶ πᾶσαν τὴν μέχρι Λείγηρος χώραν, κατακτήσας δὲ, ἐντεῦθεν τῶν Πυρηναίων, ἅπασαν τὴν Χερσόνησον, ἐκτὸς τοῦ βορειοδυτικοῦ ταύτης μέρους, τὸ ὁποῖον διεφύλαξαν οἱ Σόηβοι. Ἐπὶ Ἀλαρίχου Β'. τοῦ Εὐρίχου (484—507), τὸ Οὐεσιγοτθικὸν κράτος ἐκινδύνευσεν ἀπὸ τοῦ Χλοδοβίκου, ᾧ ἤθελεν ἴσως, ἐπὶ τῆς ἀνηλικότητος τοῦ Ἀμαλαρίχου, ἐντελῶς ὑποταχθῆ ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἐὰν δὲν ἐσώζετο, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ὑπὸ τοῦ Ὀστρογοτθικοῦ βασιλέως Θευδερίχου τοῦ μεγάλου. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, ὁ Ἀμαλάριχος καταβάλλεται ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἵτινες καταλαμβάνουσι τὸ πλεῖστον τοῦ πρὸς βορρᾶν τῶν Πυρηναίων Οὐεσιγοτθικοῦ βασιλείου, ὥστε ὁ Ὀστρόγοτθος Θεοῦδις, ὁ ἐπιτροπεύσας τὸν Ἀμαλάριχον καὶ, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, ἀναγορεύσας ἑαυτὸν βασιλέα τῶν Οὐεσιγότθων, ἠναγκάσθη νὰ μεταθέσῃ τὴν ἕδραν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Ἱσπανίαν (531).

Ἔκτοτε ἡ κυριαρχία τῶν Οὐεσιγότθων περιορίζεται εἰς τὴν Πυρηναϊκὴν χερσόνησον, ἐκτὸς τῆς ὁποίας δὲν κατεῖχον οὔτοι εἰμὴ μικράν τινα ἐν τῇ Γαλατίᾳ χώραν. Εἶναι δὲ τὸ ἐν τῇ χερσονήσῳ ἐκείνῃ ἱδρυθὲν αὐτὸ κράτος διὰ τοῦτο μάλιστα ἄξιον, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν Γερμανικῶν ἱδρυμάτων, ἐν αὐτῷ πρώτῳ ὁ ξηρανθεὶς ἀρχαῖος πολιτισμὸς ἤρξατο αὖθις νὰ ἀναδίδῃ βλαστοὺς μονίμους. Οἱ Οὐεσιγότθοι ἀνέκαθεν διεκρίθησαν ἀπὸ τῶν ἄλλων Γερμανικῶν ἐθνῶν οὐ μόνον διὰ τὴν ἰσχυροτέραν αὐτῶν ῥοπὴν πρὸς τὰς μονίμους κατοικίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρωΐμωτάτην ἀποδοχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς διαπλάσεως, ὥς τε ἐπὶ τοῦ Τολωσσικοῦ αὐτῶν κράτους ἀπότομως διεκρίνοντο ἀπὸ τῶν τραχυτάτων αὐτῶν γειτόνων, τῶν Φράγκων. Συνετέλεσε δὲ εἰς τοῦτο ᾗ ὅτι κατέσχον τῆς Γαλατίας τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἀρχαία φιλολογία καὶ τὰ Λατινικὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα μάλιστα ἤκμασαν καὶ ἐπὶ πλεῖστον διετηρήθησαν. Καὶ ἐπὶ αὐτῶν τῶν συμφορῶν αἵτινες ἐπῆλθον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλαρίχου Β', οἱ Οὐεσιγότθοι διεφύλαξαν τὸ πρὸς τὴν ἀνωτέραν παιδείαν αἴσθημα καὶ ἐπροστάτευσαν τὰ καταστήματα ἐκεῖνα. Ἔτι ἐπὶ Εὐρίχου, νόμοι γραπτοὶ καθιερώθησαν ἀντὶ τῶν ἁπλῶν ἐθίμων, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκεῖνος μετεχειρίσθη εἰς τὴν διοίκησιν τὸν Γαλάτην Λέοντα, καθὼς βραδύτερον ὁ Θευδέριχος ὁ μέγας τὸν Ἰταλὸν Κασσιόδωρον. Ἡ δὲ τραχύτης μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀρειανοὶ Οὐεσιγότθοι κατεδίωξαν τοὺς ὀρθοδόξους αὐτῶν ἐν τῇ Γαλατίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ ὑπηκόους, μὴ ἀποδοθῇ εἰς τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πνεῦμα.

Ὁ Θεοῦδις, ὑποχωρήσας εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἔδρευσεν εἰς Βαρκελλόναν· εἰκοσαετίαν ὅμως βραδύτερον, μετετέθη ἡ ἕδρα τῆς κυβερνήσεως εἰς Τώλητον, τὸ ὁποῖον καὶ διέμεινεν εἰς τὸ μετέπειτα πρωτεύουσα τοῦ Οὐεσιγοτθικοῦ κράτους. Ὁ Θεοῦδις ἐπολιτεύθη μὲν ἐπιεικέστερον πρὸς τοὺς καθολικοὺς ἐγχωρίους, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ κράτος αὐτοῦ· ἀλλά, θελήσας νὰ κυρώσῃ διὰ τῶν μεγιστάνων τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα, ἔδωκεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τούτους ἀφορμὴν νὰ σφετερισθῶσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ βασιλέως, ὥςε ἔκτοτε τὸ Οὐεσιγοτθικὸν κράτος διετέλεσε κράτος αἱρετὸν καὶ περιέστη εἰς πολλὰς ἀνωμαλίας, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὠφελούμενοι ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ Βυζαντινοί, οἱ τότε, μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ἀφρικῆς, ἁπασῶν τῶν νήσων τῆς μεσογείου ἄρξαντες, κατέλαβον παραλίας τινὰς πόλεις τῆς Ἱσπανίας, ἀφ' ἑτέρου οἱ Σόηβοι ἐπεκράτησαν τῆς Γαλλικίας, τῆς Πορτουγαλλίας καὶ ἐν μέρει τῆς Ἀσουρίας. Ὁ ἐν ἔτει 569 αἱρεθεὶς Λεουϊγιλδος, ὅστις ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 586 καὶ ἀνεδείχθη ὁ μέγιστος βεβαίως τῶν Οὐεσιγότθων ἡγεμόνων ἀπὸ Θευδερίχου τοῦ Β', περιέστειλε καὶ ἐταπείνωσε τοὺς μεγιστᾶνας, κατέςησεν ἐπὶ τινα χρόνον κληρονομικὴν τὴν βασιλείαν καὶ κατέλυσεν ἐντελῶς τὸ Σοηβικὸν κράτος. Εὐτυχεστάτη ἐπίσης ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥεκκαρήδου (586—601) ὅςτις, ἀποβαλὼν τὸν Ἀρειανισμόν, ἐδέχθη τὴν ὀρθοδοξίαν, τὴν ὁποίαν ἤδη ἐπρέσβευον οἱ πλεῖστοι, τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, κατήργησε τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν μεταξὺ Οὐεσιγότθων καὶ Ῥωμαίων γάμων, καθυπέβαλεν ἀμφότερα τὰ ἔθνη εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ δίκαιον, μετεβίβασε πολλοὺς ὅρους τῆς Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας εἰς τὴν Οὐεσιγοτθικὴν διοίκησιν καὶ δικαιοδοσίαν, καὶ ἔβαλε τὰ θεμέλια τῆς βραδύτερον κατὰ μικρὸν ἐπελθούσης ἐπιμιξίας τῆς Οὐεσιγοτθικῆς γλώσσης μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ βασιλεία κατέστη πάλιν αἱρετὴ καὶ ἐπῆλθον πάλιν διχόνοιαι καὶ ταραχαί. Οὐδὲν ἧττον ἐπὶ Σισεβούτου (612—620) καὶ Σουϊντίλα (621—631) ἐξεδηλήθησαν οἱ Βυζαντινοὶ παντάπασιν ἐκ τῆς Ἱσπανίας, ἐπὶ δὲ Ῥεκκεσουίνθ (649—672) συνεπληρώθη ὁ κῶδηξ τῶν νόμων, ὅςτις περιεῖχε τὸ ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου συμπληρωθὲν Οὐεσιγοτθικὸν δίκαιον καὶ ἐχρησίμευσε τοῦ λοιποῦ ὡς βάσις τῆς διαχειρίσεως τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ κράτει· ἐντεῦθεν δὲ κατηργήθη παρὰ τοῖς Οὐεσιγότθοις πρώτοις ἡ τότε ἔτι κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ἐπικρατοῦσα διάκρισις τοῦ δικαίου κατὰ τὴν ἐθνικὴν τῶν πολιτῶν καταγωγήν. Ἔκτοτε πρὸ τούτου αἱ Οὐεσιγοτθικαὶ ἐκκλησιαστικαὶ σύνοδοι, εἰς τὰς ὁποίας πρῶτον ἤδη παρέςησαν καὶ κοσμικοὶ μεγιςᾶνες, κατέστησαν ἀληθεῖς κοιναὶ ἐθνικαὶ σύνοδοι, ἐπιτετραμμέναι τὴν νομοθετικὴν τοῦ κράτους ἐξουσίαν· καὶ περὶ μὲν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀπεφάσιζον ἐν αὐταῖς μόνοι οἱ κληρικοί, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐξεναντίας συνεψήφιζον καὶ οἱ παλατῖνοι, ἤτοι οἱ κοσμικοὶ μεγιστᾶνες, οἵτινες ὅμως ἦσαν πολὺ εὐαριθμότεροι τῶν πρώτων, ὥςτε ὁ κλῆρος πλεῖστον ἴσχυε ᾗ ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ πράγματα. Μάλιστα δὲ διακρίνεται τὸ Οὐεσιγοτθικὸν πολίτευμα ἀπὸ τῶν θεσμῶν τῶν ἄλλων Γερμανικῶν ἐθνῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι, κατ' αὐτό, αἱ ἐπαρχιακαὶ διοικήσεις δὲν ἦσαν φέουδα, δηλαδὴ ὑπουργήματα κληρονομικά, ἀλλ' ἀληθεῖς ὑπάλληλοι ἀρχαὶ διδόμεναι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατὰ τὸ δοκοῦν ᾗ ἐν γένει ὑποφαίνονται παρὰ τοῖς Οὐεσιγότθοις λεπτότεραί τινες πολιτισμοῦ ἰδέαι, καὶ ἐπιστήμη, καὶ τέχνη, τὰς ὁποίας μάτην ἠθέλομεν ζητήσει εἰς τὰς λοιπὰς Γερμανικὰς χώρας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δι' ὃ ᾗ λυπηροτέρα ἀποβαίνει ἡ μετ' ὀλίγον ἐπελθοῦσα ὑποδούλωσις τοῦ ἔθνους ἐκείνου.

Ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥεκκεσουίνθου ἀναγορευθέντος Οὐάμβα (672—680) ἤρξαντο νὰ ἀναφαίνωνται τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τῆς ὑπερόγκου δυνάμεως τοῦ ἀνωτέρου κλήρου. Οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ ποιμένων τῆς ἐκκλησίας, κατέστησαν ἰσχυροὶ μεγιστᾶνες, ἀγωνιζόμενοι νὰ καταφέρωσι τὸν μὲν λαὸν εἰς κνεφαίαν δεισιδαιμονίαν, τὸν δὲ βασιλέα, εἰς ἀληθῆ δουλοσύνην. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ καὶ οἱ Παλατῖνοι κατέστησαν κληρονομικὰ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα, ἡ ὑπὸ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἀνθρώπων γινομένη ἐν τῷ κράτει καταπίεσις, προήγετο ὁσημέραι ἀτιμωρητί, τὰ ἤθη ἐξηχρειώθησαν, καὶ, πορατεινομένης τῆς εἰρήνης, ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἔθνους ἐξεθηλύνθη. Ὁ καθαιρέτης καὶ διάδοχος τοῦ Οὐάμβα Ἐρουΐγος (680—687) ἠύξησεν ἔτι μᾶλλον τὰ προνόμια καὶ πλεονεκτήματα τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μεγιστάνων. Ὁ δὲ Οὐϊτίζας (701—710) ἐπεχείρησε νὰ κατα[illegible]βάλῃ τὴν ὀφρὺν τοῦ κλήρου, ἐγένετο ὅμως θῦμα συνωμοσίας τινὸς, τῆς ὁποίας ὁ προϊστάμενος Ῥοδέριχος ἀνηγορεύθη μὲν βασιλεὺς, ἀλλὰ, διὰ τῆς πρὸς τὸν οἶκον τοῦ προκατόχου του δυσνοίας, εὐκόλυνεν εἰς τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τούτῳ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν πλησιάσαντας Ἄραβας, τὴν εἰς τὴν Ἱσπανίαν μετάβασιν ᾗ τὴν αὐτόθι κατάλυσιν τοῦ Οὐεσιγοτθικοῦ κράτους (711).

Δ. Τὸ ἐν τῇ Γαλατίᾳ καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ κράτος τῶν Φράγκων καὶ τὸ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κράτος τῶν Λογγοβαρδίων. — ἀ) Ἱστορία τῶν Φράγκων μέχρι τῆς ἐντελοῦς καταλύσεως τῶν Μεροβιγιδῶν. Οἱ Φράγκοι δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἴδιόν τι ἔθνος, ἀλλὰ μία τῶν ὁμάδων ἐκείνων πολλῶν Γερμανικῶν ἐθνῶν, αἵτινες ἤρξαντο νὰ συγκροτῶνται ἀπὸ τῆς δευτέρας μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἀναφέρονται δὲ κατὰ πρῶτον ἐν τῇ τρίτῃ ἑκατονταετηρίδι καὶ πρωϊμώτατα διηρέθησαν εἰς δύο κλάδους, τοὺς Ῥιπουαρίους, οἵτινες κατέλαβον τὰς ὄχθας τοῦ κάτω Ῥήνου, καὶ τοὺς Σαλίους, τοὺς καταστθέντας παρὰ τὸν Βάχαλιν (Waal) καὶ τὸν Μόσαν (Meuse, Maas). Τῶν πρώτων ἦρξε κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐπὶ Ὀνωρίου, βασιλεύοντος Φαραμοῦνδος, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ ὁποίου Χλοδίωνος, οἱ Ῥιπουάριοι καὶ οἱ Σάλιοι ἡνώθησαν, φαίνεται, εἰς ἔθνος ἕν. Ἀλλ' ἀποθανόντος τοῦ Χλοδίωνος, ἐχωρίσθησαν πάλιν τὰ δύο τῶν Φράγκων τμήματα· καὶ τῶν μὲν Σαλίων ἦρξεν ὁ νεώτερος ἐκείνου υἱὸς Μεροβαῖος, τῶν δὲ Ῥιπουαρίων, ὁ πρεσβύτερος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν εἶναι γνωστόν. Μετ' ὀλίγον ὁ τοῦ Μεροβαίου υἱὸς Χιλδέριχος ἐξώσθη διὰ τὸν τυραννικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ὑπὸ τῶν Σαλίων, οἵτινες ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν Αἰγίδιον, τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Μαϊοριανοῦ ἱδρύσαντα περὶ Συεσσιῶνας (Soissons) ἀνεξάρτητον ἡγεμονίαν· ἀλλ' ἔπειτα ἀφίστανται πάλιν ἀπὸ τούτου, θελήσαντος νὰ φορολογήσῃ αὐτούς, καί τινες μὲν ἀναγνωρίζουσι πάλιν τὸν Χιλδέριχον, ἄλλοι δὲ διατελοῦσιν ὑπὸ ἰδίους ἡγεμόνας. Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ὅμως τοῦ Χιλδερίχου, Χλοδοβίκου Α', τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἀρχήν, συνηνώθησαν ὄχι μόνον ἅπαντες οἱ Σάλιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ῥιπουάριοι, ἱδρύθη τὸ μέγα Φραγκικὸν κράτος ἀπὸ τοῦ ὁποίου, μετὰ 400 ἔτη, προέκυψαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἀπὸ τοῦ Χλοδοβίκου πρὸς τούτοις ἄρχεται καὶ ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ συνεχὴς τῶν Φράγκων ἱστορία· οἱ δὲ διάδοχοι αὐτοῦ διεφύλαξαν τὴν ἀρχὴν μέχρι τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρχηγέτου αὐτῶν Μεροβαίου, ὠνομάσθησαν Μεροβίγιδαι (Merovingiens).

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐβασίλευσεν ὁ Χλοδόβικος, τὰ Φραγκικὰ ἔθνη κατεῖχον ἅπασαν τὴν παρὰ τὸν Ῥῆνον χώραν καὶ τὴν Βελγικὴν μέχρι τοῦ Σόμμα ποταμοῦ. Μεταξὺ τοῦ Σόμμα, τοῦ Βρετανικοῦ πορθμοῦ καὶ τῆς Ἀτλαντικῆς, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ἀρμορικῆς, εἶχον καταστασθῆ οἱ ἀπὸ τῆς Βρετανίας φυγόντες Βρετανοὶ (ἴδε κατωτέρω), συγκροτήσαντες αὐτόθι ὁμοσπονδίαν τινά· πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Λείγηρος, ἀφ' ἑνὸς μέχρι τῆς Ἱσπανίας καὶ ἀφ' ἑτέρου μέχρι τῆς Προουηγκίας, ἐπεκράτουν οἱ Οὐεσιγόθοι· πρὸς ἀνατολὰς τούτων, πρὸς μεσημβρίαν δὲ τῶν Φράγκων, ᾤκουν οἱ Βουργούνδιοι, οἱ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐξαπλωθέντες μέχρις Ἀνδοματούνου (Langres) καὶ Αὐενιῶνος καὶ μέχρι τοῦ ἄνω Λείγηρος· μεταξὺ αὐτῶν, τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὐεσιγότθων, ἔκειτο ἡ ἡγεμονία Συαγρίου, τοῦ διαδεχθέντος ἐν ἔτει 464 τὸν πατέρα αὐτοῦ Αἰγίδιον, τὸ μόνον λείψανον τοῦ πρὸ μικροῦ καταλυθέντος δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους· πρὸς ἀνατολὰς τελευταῖον, οἱ Ἀλλαμανοὶ κατεῖχον ἅπασαν τὴν ἀριστερὰν τοῦ Ῥήνου ὄχθην ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λάνου (Lahn) μέχρι τῶν συνόρων τῶν Βουργουνδίων. Οἱ Ἀλλαμανοὶ εἶχον πρὸς τούτοις καταλάβει καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ Ῥήνου ὄχθην, ἔτι δὲ μέγα μέρος τῆς Ἑλουητίας καὶ εἶχον ἐκταθῆ νοτιοανατολικῶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέχρι τοῦ Λικίου (Lech). Ἐνταῦθα συνώρευον μετὰ τῶν Βοϊορίων ἢ Βαυαρῶν, τῶν κατοικούντων μεταξὺ Λικίου, Ἴστρου καὶ Ἀνίσου (Enns). Πρὸς βορρᾶν τῶν τελευταίων ἦσαν καταστημένοι οἱ Θύριγγες, ἐξαπλώσαντες τὰς κατοικίας αὐτῶν ἀπὸ τῶν συνόρων τῶν Φράγκων, τῶν Ἀλλαμανῶν καὶ τῶν Βαυαρῶν μέχρι τῆς Σημανοῦς ὕλης (Harz). Πρὸς βορρᾶν τούτων, τὰ Σαξονικὰ ἔθνη κατεῖχον ἅπασαν σχεδὸν τὴν χώραν τὴν μεταξὺ τοῦ Ἄλβιος (Elbe) καὶ τῶν Φράγκων, ἀπὸ δὲ Ἀντουερπίας μέχρι Κιμβρικῆς χερσονήσου (Jutland), παρὰ τὴν βόρειον θάλασσαν, ᾤκουν ἀπὸ μὲν τοῦ Φλεύου (Zuyder-See) μέχρι τοῦ Οὐεσούργιδος (Weser) συνεχῶς, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐφεξῆς ποῦ καὶ ποῦ μόνον, οἱ Φρείσιοι.

Ὁ Χλοδόβικος Α', ἀνὴρ πλεονέκτης καὶ φίλαρχος, ἥρξατο, μικρὸν ἀφοῦ ἐβασίλευσε, νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ. Πρῶτον κατέβαλε, τῇ συνδρομῇ ἄλλων τινῶν Φράγκων βασιλέων, τὸν Ῥωμαῖο Συάγριον, περὶ Συεσσιῶνας, 486, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, παραδοθέντα αἰσχρῶς ὑπὸ τοῦ Οὐεσιγοτθικοῦ βασιλέως Ἀλαρίχου Β', εἰς ὃν εἶχε καταφύγει. Τότε, γενόμενος κύριος χώρας ἀξιολόγου, ἔλαβε διὰ τῆς βίας σύζυγον, τὴν ὀρθόδοξον Χριστιανὴν Χλοτίλδαν, ἀνεψιὰν ἑνὸς τῶν βασιλέων τῶν Βουργουνδίων, τοῦ Γονδιβάλδου· ἀλλ' αὐτὸς παρέμεινεν εἰδωλολάτρης μέχρι τοῦ 496, ὅτε, προσκληθεὶς εἰς βοήθειαν κατὰ τῶν Ἀλλαμανῶν ὑπὸ Σιγηβέρτου, τοῦ βασιλέως τῶν Ῥιπουαρίων Φράγκων, τοῦ ἐν Κολωνίᾳ ἑδρεύοντος, καὶ καταβαλὼν ἐν Τολβιακῷ (Zülpich) ὁλοσχερῶς τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνους, ἀφοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ἀσπασθῆ τὸν Χριστιανισμὸν, ἐὰν ὁ θεὸς τῶν Χριστιανῶν δώσῃ αὐτῷ τὴν νίκην, ἐτήρησε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ἐβαπτίσθη εἰς Ῥήμους (Rheims) μετὰ 300 Φράγκων. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἂν καὶ μὴ μεταβαλὸν τὰ ἄγρια τοῦ κατακτητοῦ ἐκείνου ἤθη, εἶναι ὅμως πολλοῦ λόγου ἄξιον, διότι συνεπήγαγε τὴν εἰς τὸν χριστιανισμὸν προσαγωγὴν ἅπαντος τοῦ Φραγκικοῦ ἔθνους, καὶ, ἐπειδὴ οἱ Φράγκοι ἀπεδέξαντο τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, συνετέλεσεν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξάλειψιν τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Ὅθεν πολλὰ ὑπὸ τοῦ δυτικοῦ κλήρου ἱστορήθησαν περὶ αὐτοῦ θαύματα, ὧν τὸ μάλιστα ἀξιομνημόνευτον εἶναι, ὅτι λευκὴ περιστερὰ, οὐρανόθεν πεμφθεῖσα, ἐκόμισεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν μυροφόρον φιάλην, ἥτις βραδύτερον παρίστατο εἰς Ῥήμους ἐπὶ τῆς στέψεως τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας.

Ὁ Χλοδόβικος ἀναγκάσας, διὰ τῆς ἐν Τολβιακῷ νίκης, τοὺς Ἀλλαμανοὺς νὰ ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν κυριάρχην, καθυπέβαλεν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀρμορικῆς· ἔπειτα δὲ ἐνίκησε μὲν τὸν βασιλέα τῶν Βουργουνδίων Γονδίβαλδον, δὲν κατέβαλεν ὅμως αὐτὸν ὁλοσχερῶς. Ἐξεναντίας μετ' ὀλίγον ὁ Γονδίβαλδος, γενόμενος κύριος ἅπαντος τοῦ Βουργουνδικοῦ ἔθνους, διεφύλαξε τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ θανάτου (516)· ἐξέδωκε δὲ οὗτος κώδηκα νόμων, δι' οὗ παρεχωρήθησαν ἰδίως εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὑπηκόους δικαιώματα καὶ προνόμια τὰ ὁποῖα οὔτε παρὰ Φράγκοις, οὔτε παρ' Ὀστρογότθοις ἀπελάμβανον. Ὁ δὲ Χλοδόβικος ἀφῆκε τὸν Γονδίβαλδον ἡσυχον διὰ πολλὰς αἰτίας· πρὸ πάντων ἴσως διὰ τὴν δυσχέρειαν τοῦ νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Φράγκων τοὺς Ἀλλαμανοὺς, οἵτινες δὲν καθυπετάχθησαν ἐντελῶς, εἰμὴ 8 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Τολβιακῷ μάχης. Συγχρόνως διετέλει εἰς ἀδιαλείπτους ἔριδας πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Οὐεσιγότθων Ἀλάριχον Β', καὶ ἐνίκησε μὲν τοῦτον, πεσόντα ἐν τῇ μάχῃ, καὶ ἐγένετο κύριος ἁπάσης τῆς μέχρι Πυρηναίων χώρας· ἐνικήθη ὅμως ἔπειτα ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον Θευδέριχος ὁ μέγας ἔπεμψεν εἰς βοήθειαν τοῦ γαμβροῦ αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ μέρος τῆς Οὐεσιγοτθικῆς χώρας. Ἡ Προουηγκία τότε ἠνώθη μὲ τὸ βασίλειον τοῦ Θευδερίχου, οἱ Οὐεσιγότθοι διεφύλαξαν τὴν σημερινὴν Λαγγεδοκίαν, ἅπασα δὲ ἡ λοιπὴ χώρα διέμεινεν εἰς χεῖρας τοῦ Χλοδοβίκου, τοῦ παγιώσαντος εὐχερῶς τὸ ἐν αὐτῇ κράτος, διότι ἦτο ὁμόδοξος τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐμίσουν τοὺς Ἀρειανοὺς Οὐεσιγότθους.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Χλοδόβικος κατέστη μὲν ἀνώτερος προστάτης, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡγεμὼν ὅλων τῶν Φραγκικῶν φυλῶν· τότε δὲ ἀπέβλεψε καὶ εἰς τοῦτο, ἐπιτυχὼν τοῦ σκοποῦ διὰ ὑποκρισίας, καὶ πανουργίας, καὶ φόνου. Πρῶτον κατέβαλε Σιγήβερτον, τὸν βασιλέα τῶν Ῥιπουαρίων, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ τοὺς πλείστους ἄλλους βασιλεῖς τῶν Φράγκων, κουρεύσας τὴν κόμην τῶν ὀλίγων περισωθέντων, διότι τὸ φέρειν κόμην μακρὰν ἦτο προνόμιον τῶν Μεροουϊγιδῶν, τοῦ ὁποίου στερηθέντες καθίσταντο, κατὰ τὰς ἰδέας τῶν Φράγκων, ἀνεπιτήδειοι πρὸς τὸ ἄρχειν. Ἀπέθανε δὲ ὁ Χλοδόβικος τῷ 511, διαιρέσας τὸ κράτος μεταξὺ τῶν 4 υἱῶν.

Ἡ παραδοχὴ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ κτηνώδης ἀπόλαυσις τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα εὐχερῶς ἐκτήσαντο εἰς χώρας πεπολιτισμένας, ἐτροπολόγησαν οὐσιωδῶς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἤθη τῶν Φράγκων, καὶ ἤθελον ἐπιφέρει ἔτι πλείονα ἀλλοίωσιν, ἐὰν αἱ Γερμανικαὶ φυλαὶ ἅπασαι δὲν ἦσαν ἰσχυρῶς προσηλωμέναι εἰς τὰ πάτρια καὶ εἰθισμένα. Παρήχθησαν δὲ τότε κατὰ μικρὸν καὶ παρὰ τοῖς Φράγκοις οἱ θεσμοὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τῶν ἐν τῷ μεσαιῶνι Γερμανικῶν πολιτειῶν. Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἐγράφησαν καὶ παρ' αὐτοῖς οἱ νόμοι, οἱ μέχρι τῆς σήμερον, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Σαλίων νόμων, διατηρηθέντες, συνταχθέντες δὲ ἐν μέρει ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐθίμων, ἐν μέρει ἀπὸ νέων διατάξεων, τὰς ὁποίας ἀναγκαίας κατέστησαν περιστάσεις νέαι. Μὴ λησμονήσωμεν προστούτοις, ὅτι οἱ Φράγκοι ἀνήκουσιν εἰς τὰς Γερμανικὰς φυλὰς αἵτινες, ὡς οἱ Βουργούνδιοι καὶ οἱ Οὐεσιγότθοι, δὲν ἐξήλειψαν τὸν Ῥωμαϊκὸν βίον εἰς τὰς παρ' αὐτῶν καταληφθείσας χώρας, ἐντεῦθεν δὲ ὑπέστησαν εἰς πολλὰ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ. Καὶ τῆς γλώσσης δὲ αὐτῶν κατίσχυσε βαθμηδὸν ἡ Λατινική.

Ὁ ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Χλοδοβίκου γυναικὸς υἱὸς Θευδέριχος ἔλαβε τὸ μέγιστον τοῦ κράτους μέρος, τὴν λεγομένην Αὐστρασίαν ἤτοι τὴν ἀνατολικὴν χώραν, δηλαδὴ ἅπαν τὸ Φραγκικὸν τῆς δεξιᾶς τοῦ Ῥήνου ὄχθης μέρος, καὶ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην μέχρι τοῦ Μόσα, ἑδρεύων εἰς Διουδόδουρον (Metz). Τῆς ἐπιλοίπου δυτικῆς τοῦ κράτους μοίρας, ἥτις ὠνομάσθη τότε Νευστρία, τὸ πλεῖστον ἔλαβεν ὁ δεύτερος τῆς Χλωτίλδης υἱός, ὁ Ἰλδέβερτος Α', δηλαδὴ ἅπασαν τὴν παραλίαν, μετὰ πρωτευούσης τῶν Παρισίων. Ὁ δὲ πρεσβύτερος τῆς Χλωτίλδης υἱὸς Χλοδόμιρος ἦρξε τῆς μεσημβρίας, ἑδρεύων εἰς Αὐρηλίαν, καὶ ὁ νεώτερος, ὁ Χλοτάριος Α', τῆς περὶ Σουεσσιῶνας χώρας. Οὐδ' ἐπὶ ταύτης δὲ, οὐδ' ἐπὶ τῶν ἀκολούθων διανομῶν ἐποιήθη λόγος περὶ τοῦ εὐρύθμου τῆς διαιρέσεως, ἢ τῆς φυλετικῆς τῶν κατοίκων διαφορᾶς, διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν προέκειτο περὶ διοικήσεως, ἀλλὰ μόνον περὶ κυριαρχίας. Οἱ 4 ἀδελφοὶ ἔζησαν κατ' ἀρχὰς ἐν εἰρήνῃ. Ὁ Θευδέριχος καὶ ὁ Χλοτάριος κατέβαλον, τῷ 529, τοὺς ὠμοτέρους ἔτι τῶν Φράγκων Θυρίγγους, τῶν ὁποίων ἡ χώρα, ἀποθανόντος μετ' ὀλίγον, 530, τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἐρμενεφρίδου, κατελήφθη ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Σαξόνων, τὸ δὲ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Θευδερίχου. Μικρὸν πρότερον ὁ Ἰλδέβερτος, προσβαλὼν τοὺς Οὐεσιγότθους, ἥρπασε πολὺ τῆς χώρας αὐτῶν. Ἐπίσης οἱ Βουργούνδιοι, ἐπαναλειμμένως πολεμηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἰλδεβέρτου, τοῦ Χλοδομίρου καὶ τοῦ Χλοταρίου,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τοῦ 523—534, ὑπέκυψαν τελευταῖον εἰς τὴν Φραγκικὴν κυριαρχίαν, ἂν καὶ διατηρήσαντες τοὺς ἰδίους νόμους καὶ θεσμούς. Μικρὸν δ' ἔπειτα, οἱ Φράγκοι, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Ὀστρογοτθικοῦ κράτους, ἐξέτειναν καὶ ἔνθεν τῶν Ἄλπεων τὰς κατακτήσεις αὐτῶν. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπεξετείνετο τοιουτοτρόπως τὸ κράτος, μεγίστη ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς Φράγκοις διαφθορὰ, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν ἀρχαίων καὶ βαρβάρων τοῦ ἔθνους τούτου ἐθίμων μετὰ τοῦ σεσηπότος Ῥωμαϊκοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἔθνους ἐξηχρειώθη ἐκ τούτου, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ δὲν ἐβελτιώθη πάλιν εἰμὴ ἀφοῦ πᾶν τὸ ἀρχαῖον ἢ ἐξηφανίσθη ἢ ἐντὸς τῶν νέων στοιχείων ἐντελῶς συνεχωνεύθη. Πολὺ δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν φθορὰν τῶν ἠθῶν καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ μὲν βασιλεῖς δὲν ἐνήργουν εἰμὴ ἁπλῶς ὡς στρατηγοὶ, αἱ δὲ πολιτικαὶ τοῦ κράτους ὑποθέσεις, διεξαγόμεναι εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν οὗτοι δὲν ἐγνώριζον πάντοτε καλῶς, ἦσαν ἀνατεθειμέναι εἰς Γαλατορρωμαίους ὑπηκόους.—Ὁ Χλοδόμιρος, πεσὼν εἰς τὸν πρὸς τοὺς Βουργουνδίους πόλεμον, κατέλιπε τρεῖς ἀνηλίκους υἱοὺς, τῶν ὁποίων δύο μὲν ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν θείων αὐτῶν μετά τινας ἐνιαυτοὺς μὲ τρόπον φρικαλέον, ὁ δὲ τρίτος ἠναγκάσθη νὰ κόψῃ ἰδίᾳ χειρὶ τὴν κόμην αὐτοῦ καὶ νὰ μονάσῃ. Ὁ τοῦ Θευδερίχου υἱὸς Θευδέβερτος, ὅστις διεδέχθη τὸν πατέρα, τῷ 534, ἐν Αὐστρασίᾳ, κατεπολέμησε μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Ἱλδεβέρτου τὸν ἕτερον θεῖον Χλοτάριον, καὶ μόλις, διὰ πολλῶν ἀγώνων τῆς Χλοτίλδης, ἠνωρθώθη ἡ εἰρήνη. Τὸν αὐτὸν δὲ Χλοτάριον ἠπείλησε δὶς ὁ υἱὸς Χράμνος, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τέλους, μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν θυγατέρων, κατέκαυσεν ὁ πατήρ. Βρίθουσι δὲ ἐν γένει τὰ χρονικὰ τῶν Φράγκων τοιούτων ἀνοσιουργημάτων καὶ κακουργιῶν.

Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Χλοδοβίκου μόνος ὁ Θευδέριχος καὶ ὁ Χλοτάριος Α' κατέλιπον ἀπογόνους· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μόνος υἱὸς τοῦ Θευδερίχου Θευδέβερτος καὶ ὁ ἔγγονος Θευδέβαλδος, ἀπέθανον πρωϊμώτατα, ἅπαν τὸ βασίλειον ἠνώθη πάλιν ὑπὸ Χλοτάριον τὸν Α', τῷ 558. Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τῷ 561, διενεμήθη πάλιν τὸ κράτος κατ' ἀρχὰς μὲν μεταξὺ τῶν 4 αὐτοῦ υἱῶν, τοῦ Χιλπερίχου Α', τοῦ Χαριβέρτου Α', τοῦ Γοντράμου καὶ τοῦ Σιγηβέρτου Α', ἔπειτα δὲ τῷ 568 ὅτε ἐτελεύτησεν ὁ δεύτερος, μεταξὺ τῶν λοιπῶν τριῶν, ὧν ὁ μὲν Σιγήβερτος ἔλαβε τὴν Αὐστρασίαν, ἐδρεύων ἐν Διουοδούρῳ, ὁ δὲ Χιλπέριχος ἦρχεν εἰς Συεσσιῶνας, ὁ δὲ Γόντραμος, εἰς Αὐρηλίαν. Ἐντεῦθεν ἤρξαντο νέαι ἔριδες καὶ κακουργίαι, τὰς ὁποίας ὑπέθαλψαν φοβερὰ γυναικεῖα πάθη. Ὁ Σιγήβερτος εἶχε σύζυγον τὴν Βρουνεϊλδαν, θυγατέρα ἑνὸς τῶν Οὐεσιγοτθικῶν βασιλέων τῶν μεταξὺ Θεΐσσιος καὶ Λεουϊγίλδου ἀρξάντων· ὁ δὲ Χιλπέριχος τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Γαλεσουίνθαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Χιλπέριχος προτιμᾷ τὴν παλλακὴν Φρεδεγούνδαν, καὶ, ἀποθανούσης αἴφνης, ἴσως δὲ δολοφονηθείσης τῆς Γαλεσουίνθης, λαμβάνει τὴν Φρεδεγούνδαν σύζυγον. Ἐντεῦθεν, διὰ τὴν ἀδυσώπητον ὀργὴν τῆς Βρουνεϊλδης, ἐκρήγνυται μακρὸς καὶ φοβερὸς μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν πόλεμος, καθ' ὃν ὁ ἀσθενὴς τὸν νοῦν καὶ ἀπόλεμος Γόντραμος διετέλεσεν ὁτὲ μὲν μετὰ τοῦ ἑνὸς, ὁτὲ δὲ μετὰ τοῦ ἑτέρου ταασσόμενος. Τελευταῖον, οἱ δυσηρεστημένοι τοῦ Χιλπερίχου Φράγκοι ἀναγορεύουσι τὸν Σιγήβερτον βασιλέα αὐτῶν· ἀλλ' ἡ Φρεδεγούνδα κατορθώνει νὰ θανατώσῃ διὰ δολοφονίας αὐτὸν, κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν τῆς ἀναγορεύσεως (576).

Τότε διαδέχεται τὸν Σιγήβερτον ὁ μόνος αὐτοῦ υἱὸς Ἱλδέβερτος Β', παῖς ἔτι ὢν καὶ ὑπὸ τῶν μεγιστάνων ἐπιτροπευόμενος· ὁ δὲ Χιλπέριχος σώζει τὴν ἰδίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μερίδα, ἀλλὰ δολοφονεῖται, τῷ 584, διαδέχεται δὲ αὐτὸν ὁ μόνος ἐπίσης αὐτοῦ υἱὸς, πρὸ μικροῦ γεννηθεὶς ἀπὸ τῆς Φρεδεγούνδης, Χλοτάριος Β΄. Μετὰ ἐννέα ἔτη ἀποθανόντος καὶ τοῦ Γοντράμου, κληρονομεῖ ὁ Ἰλδέβερτος τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ ἤδη γενόμενος κύριος τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου κράτους ζητεῖ νὰ ἁρπάσῃ καὶ τὸν κλῆρον τοῦ Χλοταρίου Β΄· ἡ ἐπιτροπεύουσα ὅμως τοῦτον Φρεδεγούνδα ἀποκρούει γενναίως τοὺς Αὐστρασίους. Τῷ 596 ἀποθνήσκει ὁ Ἰλδέβερτος, καταλιπὼν δύο ἀνηλίκους υἱοὺς, τὸν Θευδέβερτον Β΄ καὶ τὸν Θειδέριχον Β΄, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἑδρεύων εἰς Διουόδουρον, ἔλαβε τὴν ἰδίως Αὐστρασίαν καί τινας χώρας τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ὁ δὲ δεύτερος, ἑδρεύων ἄλλοτε μὲν εἰς Καταλάννους (Chalons) ἄλλοτε δὲ εἰς Αὐρηλίαν, ἐκληρονόμησε μοῖραν τοῦ προτέρου Βουργουνδικοῦ βασιλείου καὶ τὴν μεταξὺ Λείγηρος καὶ Πυρηναίων χώραν. Ἡ Φρεδεγούνδα ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν μεταξὺ δύο παίδων διαίρεσιν τοῦ Αὐστρασιακοῦ βασιλείου καὶ κατέλαβε μέρος αὐτοῦ, τρέψασα εἰς φυγὴν τὴν ἐπιτροπεύουσαν τοὺς δύο δισεγγόνους αὐτῆς Βρουνεΐλδαν. Ἡ κατάστασις τοῦ Φραγκικοῦ κράτους ἦτο τότε καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἐλεεινή· ὁλόκληροι χῶραι ἦσαν ἔρημοι κατοίκων· τῆς θρησκείας δὲν ἐσώζετο εἰμὴ τὸ ὄνομα καὶ ὁ τύπος· οἱ Θύριγγοι ἀπέβησαν σχεδὸν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῶν Φράγκων· οἱ Βαυαροὶ καὶ οἱ Ἀλλαμανοὶ δὲν ἐξηρτῶντο εἰμὴ ἀπὸ τοὺς ἰδίους δοῦκας, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρασίας φυλὰς, οἱ μεγιστᾶνες, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν Βρουνεΐλδαν, παρεξετράπησαν εἰς αὐθαιρεσίαν καὶ ἀναρχίαν. Καὶ εἰς τὴν Νευστρίαν ἐπίσης οἱ μεγιστᾶνες δὲν ἤθελον πλέον νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν βασιλικὴν κυριαρχίαν· τοῦ δὲ ἀξιώματος τὸ ὁποῖον ἔσχον ὁ Χλοδόβικος καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἐλάχιστον μόνον ἴχνος ἔσωζον οἱ τότε βασιλεῖς.

Ἡ Φρεδεγούνδα ἀπέθανε, τῷ 597, ἐν πλήρει κατοχῇ τῆς δυνάμεως αὐτῆς· τῆς δὲ ἀδυσωπήτου αὐτῆς ἀντιπάλου τὸ τέλος ὑπῆρξεν οἰκτρόν. Ὁ Θευδέβερτος καὶ ὁ Θειδέριχος ἦλθον εἰς ῥῆξιν πρὸς ἀλλήλους, τὴν ὁποίαν ἐκείνη, ἀντὶ νὰ συμβιβάσῃ, παρώξυνεν. Ὁ πρῶτος φονεύεται μετὰ τοῦ υἱοῦ, 613, ὑπὸ τοῦ δευτέρου, ἀποθανόντος ἐπίσης μετ' ὀλίγον. Τότε ἡ Βρουνεΐλδα, ἀναγορεύσασα τὸν νόθον αὐτοῦ υἱὸν Σιγήβερτον Β΄, ἤλπισε νὰ ἰσχύσῃ πλέον παρὰ ποτέ· ἀλλ' οἱ μεγιστᾶνες τῆς Αὐστρασίας, ἡγουμένου ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, τοῦ Ῥάδωνος, καὶ οἱ τῆς Βουργουνδίας, προϊσταμένου τοῦ Οὐαρναχάρου, μὴ ἀνεχόμενοι πλέον τὴν γυναῖκα ἐκείνην, στασιάζουσι καὶ παραδίδουσιν εἰς τὸν Χλοτάριον τήν τε χώραν ἅπασαν καὶ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν. Ὁ Σιγήβερτος καὶ εἷς ἀδελφὸς αὐτοῦ φονεύονται· ἕτερος δὲ διαφυγὼν γίνεται ἄφαντος καὶ ὁ τέταρτος ἀνατρέφεται ὡς ἰδιώτης. Τὴν δὲ Βρουνεΐλδαν κατηγόρησεν αὐτὸς ὁ Χλοτάριος, ἐπὶ φόνῳ 10 Μερουϊγιδῶν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Φράγκων, οἵτινες κατεδίκασαν αὐτὴν ἀμέσως εἰς θάνατον ἐπώδυνον καὶ ἐπονείδιστον (613). Οἱ δύο προδόται Ῥάδων καὶ Οὐαρνάχαρος ἀνηγορεύθησαν μεγάλοι Μάγιστροι (Majordomus), ἤτοι ἔλαβον τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπερτάτου ἐν τῷ κράτει ἄρχοντος, τοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ διεξάγοντος τὰ κοινὰ πράγματα, ὁ μὲν ἐν Αὐστρασίᾳ, ὁ δὲ ἐν Βουργουνδίᾳ.

Διὰ τῆς πτώσεως τῆς Βρουνεΐλδης καὶ τοῦ οἴκου αὐτῆς, ἅπαντα τὰ τμήματα τοῦ Φραγκικοῦ κράτους ἐτάχθησαν πάλιν ὑπὸ ἕνα βασιλέα· ἀλλ' ἡ πλεονεξία καὶ ἡ εὐήθεια παρέμειναν κληρονομικαὶ παρὰ τοῖς ἡγεμόσιν, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ ἀδιάλλακτα ἐκεῖνα μίση, δι' ἃ οἱ Μερουϊγῖδαι ἐξωμοιώθησαν μὲ τοὺς Πελοπίδας τῶν μυθικῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων. Ὅθεν αἱ ἀρχαῖαι οἰκογενειακαὶ ἔριδες ἐπανελή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φθησαν, ἕνεκα δὲ αὐτῶν ἡ δύναμις τῆς κυβερνήσεως ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἠλαττώθη, οἱ μεγιστᾶνες κατέστησαν ἐπὶ μᾶλλον ἰσχυροὶ καὶ αὐτεξούσιοι, αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ μεγάλου Μαγίστρου ἀξίωμα ἤρξατο, ἔτι ἐπὶ Χλοταρίου Β', νὰ ἀποβαίνῃ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ βασιλέως, διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐαρναχάρου, αὐτὸς ὁ Χλοτάριος προσεκάλεσε τοὺς Βουργουνδίους νὰ ἐκλέξωσι τὸν διάδοχον αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις ὁ Χλοτάριος ἔπραξε τὸ λάθος τοῦν' ἀναγορεύσῃ, 622, τὸν ἀνήλικον υἱὸν αὐτοῦ Δαγόβερτον Α' βασιλέα τῆς Αὐστρασίας· καὶ ἔδωκε μὲν αὐτῷ συμβούλους δύο ἀγαθοὺς ἄνδρας, τὸν μέγαν Μάγιστρον Πιπῖνον τὸν Λανδενικὸν καὶ τὸν ἐπίσκοπον Διουσδούρου Ἀρνούλφιον· ἀλλ' αὐτὴ αὐτῶν ἡ ἱκανότης συνετέλεσεν εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος. Περιῆλθον δὲ καὶ εἰς διχόνοιαν ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱόν· μόνον κατὰ τῶν Σαξόνων καὶ τῶν Οὐένδων βλέπομεν ἐνίοτε τοὺς Αὐστρασίους καὶ τοὺς Νευστρίους ἡνωμένους. Ὀνομάζονται δὲ Οὐένδοι ἔθνη Σλαυικῆς φυλῆς, ἀπ' ἀνατολῶν προελάσαντα, ἐν καιρῷ τῆς μεγάλης τῶν ἐθνῶν μεταναςάσεως, καὶ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον καταλαβόντα τὰς μέχρι Καρινθίας καὶ μέχρι τοῦ Σαξονικοῦ ποταμοῦ Σάλα χώρας, τὰς ὁποίας πρότερον κατεῖχον Γερμανικαὶ φυλαί, ἤδη πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς μεσημβρίαν μεταναστᾶσαι· ὄπισθεν τῶν Οὐένδων ἐξώρμησεν ἐξ Ἀσίας τὸ Τουρκικὸν ἔθνος τῶν Αὐάρων, τὸ ὁποῖον κατέλαβε τὴν ὑπὸ τῶν Λογγοβαρδίων (ἴδε κατωτέρω) ἐγκαταλειφθεῖσαν Οὐγγαρίαν καὶ ἐξώθησεν ἐκεῖθεν οὐ μόνον τοὺς Οὐένδους, ἀλλὰ καὶ τοὺς Σάξονας, καὶ τοὺς Θυρίγγους καὶ τοὺς Βαυαρούς. Τὰ κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Σάξονας στρατείαν τῶν Φράγκων, καθ' ἣν μία Σαξονικὴ φυλὴ ἐντελῶς κατεστράφη, εἶναι ὅλως ἄγνωστα εἰς ἡμᾶς· κατὰ δὲ τῶν Οὐένδων εἶναι περίεργον, ὅτι συνεμάχησαν δύο Γερμανικαὶ φυλαὶ ἄλλως πολέμιαι πρὸς ἀλλήλας, οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Σάξονες.— Ὁ Χλοτάριος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπρόσεξαν πρὸς τούτοις καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο δι' αὐτοὺς ἦτο δυσχερέστερον τῆς τοῦ πολέμου διεξαγωγῆς. Ἠσθάνοντο π. χ. τὰ εὐεργετήματα τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, αἵτινες οὐδὲ κατὰ τοὺς βαρβάρους ἐκείνους χρόνους εἶχον ἐντελῶς ἐκλείψει· ἀλλ' ἀντὶ νὰ εὐκολύνωσι τὰς συναλλαγὰς ταύτας, ἐπεβάρυνον ἐξ ἐναντίας αὐτὰς διὰ πολλῶν φόρων. Ἤθελον προσέτι νὰ βελτιώσωσι τὴν κατάστασιν τοῦ κλήρου, καὶ ὅμως ἐπέτρεπον εἰς μὲν τοὺς μεγιστᾶνας νὰ σφετερίζωνται τὰς ἐπισκοπὰς δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν, εἰς δὲ τὸν κλῆρον νὰ ἐπεμβαίνῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, ἂν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τοῦ κλήρου ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀναγκαία καὶ εὐεργετική, διότι οὗτος εἶχε πλείονα πάλιν τῶν ἄλλων τάξεων γνῶσιν καὶ σύνεσιν

Ἀποθανόντος τῷ 628 τοῦ Χλοταρίου Β', ἐκληρονόμησεν ἅπαν τὸ κράτος μόνος ὁ Δαγόβερτος Α', καί τοι ἔχων ἀδελφὸν νεώτερον τὸν Χαρίβερτον Β'· ἐπὶ τέλους ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοῦτον τὴν Ἀκυτανίαν, ἤτοι τὴν μεταξὺ Λείγηρος καὶ Πυρηναίων χώραν, ἔτι δὲ μοῖραν τῆς Προουνγκίας. Ἔπειτα, τελευτήσαντος τοῦ Χαριβέρτου καὶ τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ υἱοῦ, ἐπεχείρησε μὲν ὁ Δαγόβερτος νὰ ἀφαιρέσῃ πάλιν τὴν χώραν ἐκείνην ἀπὸ τοὺς δύο νεωτέρους, ἀνηλίκους ἔτι ὄντας· ἀλλ' ἐβιάσθη ὑπό τινος ἐκ μητρὸς θείου αὐτῶν, νὰ παραιτηθῇ τοῦ βουλεύματος τούτου, καθυποβαλὼν μόνον τοὺς νέους ἐκείνους εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς πληρωμῆς ἐτησίου φόρου καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ὑπερτάτης κυριαρχίας αὐτοῦ· εἶναι δὲ ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι οὗτοι, καταλιπόντες εἰς τοὺς ἀπογόνους τὸ δουκάτον τῆς Ἀκυτανίας, ὑπῆρξαν ἀρχηγέται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡγεμονικοῦ οἴκου, ἀποβάντος ἔπεντα ἰσχυροῦ καὶ ἐνδόξου, ἐνῷ οἱ ἀπόγονοι τοῦ πλεονέκτου αὐτῶν θείου ἀπέβαλον πᾶσαν ἰσχὺν καὶ δύναμιν.

Τῷόντι οἱ Μεροὺϊγίδαι οὗτοι ἀπέβαινον ὁσημέραι ἀκολαστότεροι καὶ κτηνωδέστεροι καὶ, πρωΐμως ἀποθνήσκοντες, κατέλειπον τὴν ἀρχὴν εἰς παῖδας, οἵτινες οὐδ ἑαυτοὺς ἠδύναντο νὰ κυβερνήσωσι. Τὰ κληρονομικὰ αὐτῶν κτήματα περιῆλθον βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον εἰς χεῖρας τῶν κληρικῶν, οἵτινες, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἀδιαλείπτως δὲν ἐσκέπτοντο εἰμὴ πῶς νὰ ἐπεκτείνωσι τὰς κτήσεις αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν· ἐκ δὲ τούτου ἐβελτιοῦτο μὲν ἀφ' ἑνὸς ἡ γεωργία τῆς χώρας, κατελύετο δὲ ἀφ' ἑτέρου ἡ βασιλικὴ ἐξουσία. Τελευταῖον περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν ὁ κατὰ τὸ ἀρχαῖον Γερμανικὸν ἔθος περὶ τὸν βασιλέα συγκροτούμενος στρατὸς ἁπάντων τῶν ἐλευθέρων (Heerbann), μόνος δὲ ἐν χρήσει στρατὸς παρέμεινεν ὁ περὶ ἕκαστον τῶν μεγιστάνων, ἀπὸ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ, συνιστάμενος. Ἐντεῦθεν οἱκοί τινες ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἰσχύϊ διαπρέποντες, ἀπέβησαν περὶ τοὺς χρόνους τούτους μάλιστα λόγου ἄξιοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κράτους.

Ἐκ δὲ τῶν οἴκων τούτων οὐδεὶς ἐπενήργησεν εἰς τὴν τύχην τῶν Φράγκων ὅσον ὁ οἶκος τοῦ προμνημονευθέντος Ἀρνουλφίου, ἐπισκόπου Διουσοδούρου, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Ἄνσεγος ἔλαβε σύζυγον ἀδελφήν τινα Γριμοάλδου, υἱοῦ τοῦ Πιπίνου τοῦ Λανδενικοῦ καὶ ἐγέννησε τὸν Πιπῖνον τὸν Ἑριστάλιον, πατέρα τοῦ Καρόλου Μαρτέλλου καὶ πάππον τοῦ Πιπίνου τοῦ μικροῦ, τοῦ κατορθώσαντος τελευταῖον ὅ,τι ὁ Γριμοάλδης ἐπεχείρησε νὰ πράξῃ. Διότι ὁ Γριμοάλδης, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα εἰς τὸ τοῦ μεγάλου Μαγίστρου ἐν Αὐστρασίᾳ ἀξίωμα, ἀπεπειράθη νὰ ἐξώσῃ τοὺς Μεροὺϊγίδας ἐκ τοῦ θρόνου. Ὁ Σιγῆβερτος Γ', ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Δαγοβέρτου Α', 638, ἐβασίλευσε τῆς Αὐστρασίας, (ἡ Νευστρία καὶ ἡ Βουργουνδία ἐδόθησαν εἰς τὸν νεώτερον τοῦ Δαγοβέρτου υἱὸν Χλοδόβικον Β') εἶχε προσδιορίσει, ἐνόσῳ ἐστερεῖτο αὐτὸς ἀπογόνου, τὸν τοῦ Γριμοάλδου υἱόν, ὡς διάδοχον τῆς βασιλείας. Ἔπειτα δὲ, ἀποκτήσας υἱόν, τὸν Δαγόβερτον Β', ἀνεκάλεσε τὴν περὶ διαδοχῆς ἐκείνην διάταξιν. Ἀλλ' ἀποθανόντος τῷ 656 τοῦ Σιγῆβέρτου, ὁ Γριμοάλδης, πέμψας τὸν Δαγόβερτον Β' εἰς μονήν τινα τῆς Ἰρλανδίας, ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τὸν ἴδιον υἱὸν βασιλέα τῆς Αὐστρασίας. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης, ἐπαναστάντες, ἐφόνευσαν τόν τε Γριμοάλδην καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· ὥστε ἅπαν τὸ Φραγκικὸν κράτος ἡνώθη πάλιν ὑπὸ τὸν Χλοδόβικον Β', ἀποθανόντα μικρὸν ἔπειτα, 656. Ὁ οἶκος ὅμως τοῦ Γριμοάλδου δὲν ἀπέβαλεν ὡς ἐκ τῆς πτώσεως τούτου τὴν παρὰ τοῖς Αὐστρασίοις προτέραν ὑπόληψιν, καὶ ὁ Πιπῖνος, ὁ ἀπὸ ἑνὸς τῶν κτημάτων αὐτοῦ Ἑριστάλιος ὀνομασθεὶς, ὠφελούμενος ἀπὸ τῶν, ἕνεκα τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου Μαγίστρου, ἀδιαλείπτων ἐρίδων τῶν εὐπατριδῶν, κατέλαβεν αὖθις τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐν Αὐστρασίᾳ καὶ περιεποίησεν αὐτῷ δύναμιν οἵαν οὐδέποτε πρότερον ἔσχε. Διότι ὑποστηρίξας μερίδα τινὰ τῶν εὐπατριδῶν τῆς Νευστρίας, ὑπὸ τοῦ αὐτόθι μεγάλου Μαγίστρου καταπιεσθεῖσαν, κατετρόπωσεν αὐτὸν τῷ 687, περὶ Τέστριον, ἠχμαλώτευσε τὸν βασιλέα Θευδέριχον Γ' (νεώτερον ἀδελφὸν, καὶ, ἀπὸ τοῦ 670, διάδοχον τοῦ Χλοταρίου Γ', υἱοῦ τοῦ Χλοδοβίκου Β') καὶ προεχειρίσθη ὑπ' αὐτοῦ μέγας Μάγιστρος τῆς Αὐστρασίας, τῆς Νευστρίας καὶ τῆς Βουργουνδίας. Ὁ Θευδέριχος διέζησε παντάπασιν ἄσημος καὶ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Μαγίστρου ἐξηρτημένος μέχρι τοῦ 691, ὁ δὲ Πιπῖνος ἐν τούτοις προΐστατο τῆς διοικήσεως, τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν δικαστηρίων, ὀνομάζετο dux et princeps Francorum καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διεφύλαξε τὴν ἀρχὴν ταύτην μέχρι θανάτου, 714, ἀνεχόμενος τὴν παρ' ἑαυτῷ ὕπαρξιν τῶν ἀργῶν Μεροβιγιδῶν, μόνον διὰ νὰ μὴ προσβάλῃ τὸ σέβας τὸ ὁποῖον ἔσωζεν ἔτι τὸ Φραγκικὸν ἔθνος πρὸς τὴν ἀρχαίαν βασιλικὴν αὐτοῦ γενεάν.

Ὁ Πιπῖνος κατέλιπεν ἀπὸ τῆς νομίμου αὐτοῦ γυναικὸς Πλεκτρούδιος ἔγγονον, τὸν τοῦ προαποθανόντος υἱοῦ αὐτοῦ Γριμοάλδου υἱὸν Θευδέβαλδον· ἡ Πλέκτρουδις, ἥτις ἐπετρόπευε παρὰ τοῖς Αὐστρασίοις τὸν ἀνήλικον αὐτὸν ἔγγονον καὶ διεξῆγεν ἅπασαν τὴν τοῦ μεγάλου Μαγίστρου ἐξουσίαν, συνέλαβε μετ' ὀλίγον τὸν νόθον τοῦ Πιπίνου υἱὸν Κάρολον, τὸν ἔπειτα ἐπονομασθέντα Μάρτελλον, καὶ ἐφυλάκισεν αὐτὸν εἰς Κολωνίαν, ὅπου συνήθως ἔδρευεν. Ἀλλ' οἱ Νευστριοι, δὲν ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν θῆλυν τοῦτον μέγαν Μάγιστρον καὶ ἀνηγόρευσαν Μάγιστρον μὲν τὸν εὐπατρίδην Ῥαγίνφρειδον, βασιλέα δὲ ἀνεψιόν τινα τοῦ Χλοταρίου Γ', τὸν Χιλπέριχον Β'. Ὁ Ῥαγίνφρειδος, συμμαχήσας μετὰ τῶν ἀποστατησάντων ἀπὸ τῶν Φράγκων πρὸ μικροῦ εἰδωλολατρῶν Φρεισίων καὶ τοῦ φοβεροῦ αὐτῶν ἡγεμόνος Ῥατιβόδου, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αὐστρασίαν καὶ ἠνάγκασε τὴν Πλέκτρουδιν νὰ ἐξαγοράσῃ, διὰ χρημάτων, τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ διαφεύγει ἀπὸ τὴν φυλακὴν ὁ Κάρολος Μάρτελλος, ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχηγίαν τῶν πλείστων δυσηρεστημένων Αὐστρασίων, καὶ, νικᾶται μὲν ὑπὸ τῶν Φρεισίων, καταβάλλει ὅμως τὸν ἐπανερχόμενον εἰς τὰ ἴδια Νευστριακὸν στρατὸν (717). Ἔπειτα τρέπεται κατὰ τῆς μητρυιᾶς, βιάζει αὐτὴν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς Βαυαρίαν καὶ ἀναγορεύει βασιλέα ὑποτιθέμενόν τινα Μεροβιγίδην Χλοτάριον Δ'. Ἀποδιώξας δὲ μέχρις Οὐϊσούργιδος τοὺς λεηλατήσαντας τὰς περὶ Ῥῆνον χώρας Σάξονας, κατατροπόνει (719) τοὺς μετὰ Ὄδωνος, τοῦ Δουκὸς τῆς Ἀκυτανίας, συμμαχήσαντας Νευστρίους, ἀναγνωρίζεται μέγας Μάγιστρος τῆς τε Νευστρίας καὶ τῆς Βουργουνδίας, καὶ, κατὰ τὰ ἑπόμενα δέκα ἔτη, καταπολεμεῖ καὶ σωφρονίζει τοὺς Σάξονας, τοὺς Φρεισίους, τοὺς Βαυαροὺς, τοὺς Ἀλλαμανούς.

Τῷ 731, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Κάρολος εἶχεν ἤδη παγιώσει τὸ κράτος αὐτοῦ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, ἐπιχειροῦσιν οἱ ἐν τῷ μεταξὺ καταλαβόντες τὴν Ἱσπανίαν Ἄραβες νὰ ὑπερβάλωσι τὰ Πυρηναῖα. Ὁ δάκτυλος τῆς προνοίας εἶναι ἐνταῦθα προφανής· ἂν οἱ Ἄραβες, οἱ ἀπὸ τοῦ 718 ἀρξάμενοι μικρῶν τινων εἰσβολῶν, ἐστράτευον ἔκτοτε πανδημεί, εὑρίσκοντες τὴν Γαλατίαν ἀσθενῆ καὶ διηρημένην, ἤθελον πιθανώτατα κυριεύσει αὐτῆς, ὡς ἐκυρίευσαν μικρὸν πρότερον τοῦ Οὐεσιγοτθικοῦ κράτους. Ἀλλ' ἤδη ὁ συμπυκνώσας εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἅπασαν τὴν Φραγκικὴν κυριαρχίαν Κάρολος κατεσύντριψε τὸ πλεῖστον τοῦ ἀπειραρίθμου Ἀραβικοῦ στρατοῦ μεταξὺ Πικταυῶν (Poitiers) καὶ Τορώνων (Tours), Ὀκτωβρίῳ 732, καὶ ἠνάγκασε τὰ λείψανα αὐτοῦ νὰ ἐπανέλθωσι εἰς τὴν Ἱσπανίαν· ἀπὸ τῆς μάχης δὲ ταύτης ἐπωνομάσθη Μάρτελλος ἤτοι σφῦρα. Τότε οἱ δοῦκες τῆς Βουργουνδίας ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ προσωπικῶς, ὄχι τῶν Μεροβιγιδῶν πλέον, τῶν ὁποίων αἱ σκιαὶ παρίσταντο ἔτι ἐκ διαλειμμάτων φέρουσαι τὸ τῶν βασιλέων ὄνομα. Πρὸς τούτοις ὁ Κάρολος συνεπλήρωσε, διὰ νέων ἀγώνων καὶ προπάντων διὰ τῆς εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσαγωγῆς, τὴν χείρωσιν τῶν Φρεισίων· ἀπέθανε δὲ τῷ 741.

Ὁ Κάρολος, παντάπασι μὴ προσέχων εἰς τοὺς περιλιπομένους ἀπογόνους τοῦ ἀρχαίου βασιλικοῦ οἴκου, εἶχε διανείμει τὸ κράτος μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, τοῦ Καρολομάνου, Πιπίνου τοῦ μικροῦ καὶ τοῦ Γρίφωνος. Ὁ τελευταῖος, ἑτεροθαλὴς ὢν τῶν δύο ἄλλων ἀδελφὸς, ἐκβάλλεται μετ' ὀλίγον τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀρχῆς ὑπὸ τούτων, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἔλαβε τότε τὴν Αὐστρασίαν, ὁ δὲ τὴν Νευστρίαν καὶ τὴν Βουργουνδίαν. Οἱ δύο ἀδελφοί, ἀναγορεύσαντες ἔτι (742) Μεροβίγιδην τινὰ βασιλέα, τὸν τοῦ Χιλπερίχου Β' υἱὸν Ἱλδέριχον Γ', καταβάλλουσι μέχρι τοῦ 746 τοὺς ἀποστατήσαντας Βαυαροὺς, Ἀκυτανίους, Σάξονας καὶ Ἀλλαμανούς. Οἱ δὲ διηνεκεῖς οὗτοι πόλεμοι, μὴ συμβιβαζόμενοι μὲ τὸν μαλακώτερον ὀπωσοῦν χαρακτῆρα τοῦ Καρολομάνου, προκαλοῦσι τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἀσπασθέντος τὸν μοναχικὸν βίον· ὥστε ὁ Πιπῖνος ἄρχει μόνος τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, καὶ, καταπολεμήσας αὖθις τοὺς Σάξονας, τοὺς Βαυαροὺς καὶ τοὺς Ἀλλαμανοὺς, πολλαχῶς δὲ εὐεργετήσας τὸν ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πολλῶν κτημάτων στερηθέντα κλῆρον, θεωρεῖ ὅτι δύναται πλέον νὰ ἀπαιτήσῃ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύσεων ὅσας προσήνεγκεν εἰς τὸ κράτος καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Εὗρε δὲ εἰς τοῦτο πρόθυμον τὸν Πάπαν Ζαχαρίαν, ὅστις, πιεζόμενος ὑπὸ τῶν κυριαρχούντων τῆς Ἰταλίας Λογγοβαρδίων, εἶχε χρείαν τῆς συνδρομῆς τοῦ Πιπίνου· ὅθεν, ἐπινεύσαντος τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, συγκροτεῖται εἰς Συεσσιῶνας ἐθνικὴ τῶν Φράγκων συνέλευσις, ἥτις, καθαιρέσασα τὸν Ἱλδέριχον Γ', μεταβιβάζει τὸ δικαίωμα αὐτοῦ εἰς τὸν Πιπῖνον (732), ἀρχηγέτην γενόμενον τῆς βασιλικῆς τῶν Καρολιδῶν γενεᾶς, οὕτως ὀνομασθείσης ἀπὸ τοῦ περιφημοτέρου αὐτῶν, τοῦ υἱοῦ τοῦ Πιπίνου, Καρόλου τοῦ μεγάλου. Ὁ Πιπῖνος πρὸς τούτοις ἐχρίσθη καὶ ἐστέφθη, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πάπα, ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Βονιφατίου, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

β'.) Ἱστορία τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῶν Λογγοβαρδίων. Βασιλεία Πιπίνου. Οἱ Λογγοβάρδιοι, κατοικήσαντες μέχρι τῶν μέσων τῆς 6 ἑκατονταετηρίδος ἐν Οὐγγαρίᾳ, οὐ μόνον τοὺς Ἐρούλους αὐτόθι καθυπέταξαν, ἀλλὰ, μετὰ τῶν Αὐάρων συμμαχήσαντες, ἐξωλόθρευσαν καὶ τὸ τῶν Γεπιδῶν ἔθνος. Προΐστατο δὲ αὐτῶν περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὁ πολυθρύλλητος Ἀλβοῖνος, ὅς τις ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἰταλίαν, τὴν ὁποίαν οἱ Λογγοβάρδιοι ἐγίνωσκον, διατελέσαντές ποτε σύμμαχοι τοῦ Ναρσῆ κατὰ τῶν Ὀστρογόθων. Λέγεται ὅμως ὅτι προετράπη εἰς τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Ναρσῆ αὐτοῦ, ὅστις, ἀφοῦ ἐπὶ 14 ἔτη διῴκησε τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, ἀνεκλήθη ἔπειτα ὑβριστικῶς ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Β', ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τοιουτοτρόπως διὰ τὴν ὕβριν ἐκείνην. Ὁπωσδήποτε οἱ Λογγοβάρδιοι, οἷς προσετέθησαν 20,000 Σαξόνων μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων, ἐνέβαλον, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 568 ἔτους, εἰς τὴν ἀπὸ αὐτῶν ἔκτοτε ὀνομασθεῖσαν Λογγοβαρδίαν, καὶ, κατὰ Σεπτέμβριον, ἦσαν ἤδη κύριοι ἁπάσης τῆς ἄνω Ἰταλίας, ἐκτὸς τῶν παραλίων πόλεων καὶ τῆς Παυίας, ἥτις δὲν ἔπεσεν εἰς χεῖρας αὐτῶν εἰμὴ μετὰ τριετῆ πεισματώδη πολιορκίαν. — Ὁ Ἀλβοῖνος ἐδολοφονήθη, τῷ 573, ὑπὸ τῆς ἰδίας συζύγου Ῥοσαμούνδης, θυγατρὸς τοῦ φονευθέντος βασιλέως τῶν Γεπιδῶν· οἱ δὲ Λογγοβάρδιοι, προεχειρίσαντο βασιλέα τὸν Κλέφιν, ὅστις ὅμως, ἕνεκα τῆς ὠμότητος αὐτοῦ, φονεύεται ἐπίσης μετ' ὀλίγον, τὸ δὲ κράτος διαιρεῖται τότε εἰς πολλὰ μικρὰ τμήματα καὶ πολλοὺς ἡγεμόνας, καὶ εὐχερῶς βεβαίως ἠδύνατο νὰ κατατροπωθῇ. Ἀλλὰ τοσαύτη ἦτο ἡ ἀθλιότης τῆς Βυζαντινῆς κυβερνήσεως, ὥστε οἱ Λογγοβάρδιοι ἐξήπλωσαν οὐδὲν ἧττον τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἄνω καὶ τῆς μέσης Ἰταλίας, καταλαβόντες μετ' ὀλίγον καὶ τὸ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ δουκάτον τοῦ Βενευέντου· οἱ δὲ Ἕλληνες περιεστάλησαν εἰς τὰς παραλίας πόλεις καὶ εἴς τινα ὀρεινὰ χωρία. Ἡ τύχη τῶν Ἰταλῶν ἀπέβη ἐντεῦθεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θλιβερά· ὀλίγοι μέν τινες ἐξ αὐτῶν ἀπεδήμησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἢ ἐξηνδραποδίσθησαν, ἢ ὑπεχρεώθησαν νὰ καταβάλλωσι τὸ τρίτον τῆς εἰσφορᾶς τῶν ἀγρῶν εἰς τοὺς ἐν μέσῳ αὐτῶν κατασταθέντας Λογγοβαρδίους, ἢ παρεχώρησαν αὐτοῖς τὸ πλεῖστον τῶν κτημάτων, φορολογούμενοι προσέτι διὰ τὸ περιλιπόμενον μέρος. Ἐν τοῖς πενθίμοις ἐκείνοις χρόνοις ἀνηγορεύθη πάπας ἀνὴρ, ὅστις, διὰ τῆς χρηστότητος, τῆς εὐλαβείας, τῆς πολιτικῆς καὶ ἄλλης ἐμπειρίας, ἔτι δὲ διὰ τῆς ἀναγκαίας εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καταλλήλου χρήσεως τῆς δεισιδαιμονίας, τοσοῦτον ἀνύψωσε τὸ ἀξίωμα τοῦ Ῥωμαίου ἐπισκόπου, ὥστε μόνος αὐτὸς πολυειδῶς παρεμύθησε καὶ ὑπροστάτευσε τοὺς ἐγχωρίους κατὰ τῶν βαρβάρων. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑπῆρξεν ὁ Γρηγόριος Α' ἢ μέγας ἐπικαλούμενος, ὁ ἀρχιερατεύσας ἀπὸ τοῦ 590 μέχρι τοῦ 604.

Οἱ Λογγοβάρδιοι, ἐννοήσαντες τὰ ἀτοπήματα τῆς διαιρέσεως τοῦ κράτους, ἀνηγόρευσαν ἔτι ἀπὸ τοῦ 584, πάλιν βασιλέα, τὸν υἱὸν τοῦ Κλέφιος, Ἀούθαριν, κυβερνήσαντα ἰσχυρῶς μέχρι τοῦ 590, ὅτε, ἀποθανόντος αὐτοῦ, κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ τῆς παντοδυνάμου αὐτοῦ χήρας Θευδελίνδας νέος σύζυγος Ἀγιλούλφιος, ὅστις περιῆλθεν εἰς διηνεκεῖς ἔριδας πρός τε τοὺς Ἕλληνας καὶ πρὸς τοὺς Φράγκους καὶ πρὸς τὸν Πάπαν Γρηγόριον, καὶ ἔφερεν εἰς τὸ κράτος, λόγῳ ἐπικουρίας, πολλὰ Ἀβάρων στίφη. Ὁ ἀγαθὸς Πάπας Γρηγόριος ἠπειλήθη πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ τότε πανερήμῳ σχεδὸν πόλει τῆς Ῥώμης· ἤρισε δὲ καὶ πρὸς τὸν Βυζαντινὸν Αὐτοκράτορα, ὅς τις ἀπένειμεν εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἐπώνυμον τοῦ οἰκουμενικοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ Γρηγόριος δὲν ἤθελε νὰ ἀναγνωρίσῃ, καλέσας ἑαυτὸν πρὸς ἀντίθεσιν, δοῦλον τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Ἀγιλούλφιος οὐ μόνον τὴν Ῥώμην προσέβαλε πολλάκις, ἀλλὰ καὶ τὸν Βυζαντινὸν Αὐτοκράτορα εἰς ἐτήσιον φόρον καθυπέβαλεν· αἱ ἐπελθοῦσαι ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως ἐκείνου, 615, ἔριδες ἀνεχαίτισαν τὴν φοβερὰν ταύτην πρόοδον τῆς τῶν Λογγοβαρδίων δυνάμεως. Ἀφ' ἑτέρου, διὰ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ κλίματος καὶ τὴν ἐπιμιξίαν μετὰ πεπολιτισμένων ὁπωσοῦν ὑπηκόων, ἤρξατο νὰ ῥυθμίζεται ὁ βίος τοῦ ἔθνους ἐκείνου, καὶ, ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ῥοθάριος (636—652), βλέπομεν παρ' αὐτῷ, ἀντὶ τῶν προτέρων ἐθίμων, νόμους γραπτοὺς, οἵτινες ἀπὸ τῶν ἐθίμων ἐκείνων καὶ ἀπὸ τῶν νόμων τῶν ὑπηκόων συναρμολογηθέντες καὶ, κατὰ μικρὸν ἐπὶ Γριμοάλδου (662—671), Λουϊτιπράνδου (712—744), Ῥάχιος (744—749) καὶ Αἰστουλφίου (749—756) συμπληρωθέντες, ἴσχυσαν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πολὺ ἔτι μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Λογγοβαρδικοῦ κράτους. Ἄξιον δὲ μάλιστα μνήμης εἶναι, ὅτι ἡ μονομαχία, ἥτις, ἐν ἐλλείψει ἄλλης δικαστικῆς ἀποδείξεως, ἦτο παρ' ἅπασι τοῖς Γερμανικοῖς ἔθνεσιν ἐν χρήσει ὡς θεία περὶ τῶν διαφορῶν κρίσις, διετηρήθη μὲν καὶ εἰς τοὺς νόμους τῶν Λογγοβαρδίων, ἀλλὰ μόνον ὡς ἀρχαῖον καὶ δυσεξάλειπτον ἔθιμον, οὐχὶ δὲ ὡς ἐμφαίνουσα ἀλάνθαστον περὶ τοῦ δικαίου ἀπόφασιν.

Ὁ δὲ Λουϊτίπρανδος ἐπανέλαβε καὶ τὸν πόλεμον ἰσχυρῶς, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν σφοδρὰν διένεξιν ἥτις ἐξερράγη τότε μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Ῥωμαίων παπῶν· ἐκ τούτου οἱ πρῶτοι ἐπεχείρησαν νὰ καθαιρέσωσιν ἐν τῷ κράτει αὐτῶν, τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων, ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἔτι κατωτέρω. Ὁ Λουϊτίπρανδος ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βυζαντινοῦ ἐξάρχου ἢ ἐπάρχου Ῥαύενναν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ, καὶ εἰς τοσαύτην ἔφερεν ἀμηχανίαν τοὺς Πάπας Γρηγόριον Β' καὶ Γρηγόριον Γ', ὥστε ὁ τελευταῖος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Καρόλου Μαρτέλλου, περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς τούτου. Καὶ ὁ μὲν Λουϊτίπρανδος συνεβιβάσθη, 742, μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Γρηγορίου Γ' Ζαχαρίου· ἀλλ' ὁ ἐν ἔτει 749 βασιλεύσας Αἰστούλφιος ἀπεφάσισε νὰ συμπληρώσῃ τὴν χείρωσιν τῆς χερσονήσου. Ὅθεν, ἐκβαλὼν τοὺς Ἕλληνας ἐντελῶς ἀπὸ τῆς ἄνω Ἰταλίας, ὥρμησε κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Πάπα. Ὁ Ζαχαρίας, οὐδεμίαν ἤλπιζε ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος βοήθειαν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ διότι, ἕνεκα τῆς περὶ εἰκόνων ἔριδος, ἡ Ῥώμη καὶ ὁ Πάπας ὅλως ἀπέστησαν ἐσχάτως ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπικουρία λοιπὸν δὲν ἦτο προσδόκιμος εἰμὴ μόνον ἀπὸ τῶν Φράγκων, καὶ ὁ Ζαχαρίας ἐσπούδασε παντὶ σθένει νὰ καταστήσῃ βεβαιότερον τὸν δεσμὸν ὅστις συνῆπτε τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῆς Φραγκικῆς, ἐπὶ δὲ τούτῳ μετεχειρίσθη, μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας, τοὺς Βρετανοὺς μοναχούς, οἵτινες, διαπρέποντες τότε ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ μεταξὺ ὅλων τῶν κληρικῶν τῆς δύσεως, ἠγωνίζοντο τὸν θεοφιλέστατον ἀγῶνα τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας ἔτι Γερμανοὺς καὶ τῆς ἀνορθώσεως αὐτοῦ παρ' ἐκείνοις τῶν Γερμανῶν καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς Φράγκοις, οἵτινες εἶχον μὲν ἤδη δεχθῆ τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλὰ, διὰ τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν βαρβαρότητα τοῦ κλήρου αὐτῶν, δὲν ἐγίνωσκον εἰμὴ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τύπον τοῦ ἱεροῦ θρησκεύματος.

Θερμότατος δὲ καὶ εὐτυχέστατος τῶν ἱεροκηρύκων τούτων ὑπῆρξεν ὁ ἐπὶ Καρόλου τοῦ Μαρτέλλου καὶ ἐπὶ Πιπίνου ἀκμάσας Οὐίνφρειδος, ὁ ἀπὸ Ἐσσεξίας, ὁ κληθεὶς μετέπειτα ἅγιος Βονιφάτιος καὶ δικαίως ἐπονομασθεὶς ἀπόστολος τῶν Γερμανῶν· δι' αὐτοῦ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία καὶ ὁ νέος βασιλεὺς τῶν Φράγκων προήχθησαν βεβαίως πολὺ μᾶλλον ἢ διὰ τοῦ Πιπίνου καὶ τοῦ Πάπα. Ὁ Βονιφάτιος, ἀναχωρήσας, τῷ 718, ἐκ Ῥώμης, ὡς ἐπίτροπος τρόπον τινὰ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Β', μετέβη πρῶτον εἰς Φρεισίαν, ἔπειτα παρὰ τοῖς Θυρίγγοις καὶ τοῖς Ἐσσίοις, καὶ ἐκήρυξεν εἰς αὐτοὺς ἐπιτυχῶς τὸν Χριστιανισμόν. Τῷ 723, ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα ἐπίσκοπος καὶ ἔλαβε συστατικὰ αὐτοῦ γράμματα πρὸς τὸν Κάρολον Μάρτελλον καὶ τοὺς Φράγκους ἐπισκόπους. Τυχὼν δὲ παρὰ τῷ πρώτῳ φιλικῆς δεξιώσεως, ἐτράπη πάλιν πρὸς τοὺς Θυρίγγους καὶ τοὺς Ἐσσίους, καὶ μετὰ τὴν ἐντελῆ τούτων εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσαγωγήν, ἦλθε τὸ τρίτον εἰς Ῥώμην καὶ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου Γ' Ἀρχιεπίσκοπος Μογοντιάκου (Mainz, Mayence). Ἀπελθὼν δὲ εἰς τὴν νέαν ἀρχιεπισκοπὴν αὐτοῦ, ἐρρύθμισε τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα διαφόρων Γερμανικῶν ἐθνῶν, ἵδρυσε πολλὰς ἐπισκοπὰς καὶ τοιουτοτρόπως ἐπαγίωσε μὲν τὴν ἐν τῇ Γερμανίᾳ Φραγκικὴν κυριαρχίαν, ἥτις διὰ μόνης τῆς μονίμου εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσαγωγῆς τῶν αὐτόθι ἐθνῶν ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ ἀσφαλής, συνετέλεσε δὲ συγχρόνως εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Πάπα, συνδέσας στενῶς μετὰ τῆς Ῥώμης τὰς νέας ἐπισκοπὰς, καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῆς Παπικῆς καθέδρας μοχθήσας εἰς τὰς συνόδους τὰς ὁποίας ἐν Αὐστρασίᾳ συνεκρότησεν. Ἐφονεύθη δὲ, τῷ 754, ὑπὸ Φρεισίων τινῶν εἰδωλολατρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους, περὶ γῆρας ἔσχατον, ἐπεχείρησεν ἔτι νὰ κηρύξῃ τὸν ἱερὸν λόγον.

Τοιουτοτρόπως διὰ τοῦ Βονιφατίου ἐξηπλώθη εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ θρήσκευμα καὶ ἡ σύντροφος αὐτοῦ παιδεία, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ βαρβαρότης προήγετο ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ἐκινδύνευσε δὲ ἀπὸ τῶν Λογγοβαρδίων ὁ κορυφαῖος τῶν ἀρχιερέων τῆς δύσεως. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος οὗτος ἀπετράπη, διότι, ἔτι ἐπὶ Καρόλου τοῦ Μαρτέλλου, ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀρχηγὸς τῆς Ῥώμης συνέδεσε τὸ συμφέρον αὐτοῦ μετὰ τοῦ συμφέροντος τῶν Καρολιδῶν, ὁ δὲ Βονιφάτιος περιεποίησεν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπερτάτου ἐπισκόπου. Ἄνευ τῆς ἐπικουρίας τῶν Φράγκων, ὁ Πάπας, ἀντὶ ἀνεξαρτήτου ἐπισκόπου τιμωμένου ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ ὡς προστάτου καὶ πατρὸς, ἤθελε κατασταθῇ ὑπήκοος καὶ παίγνιον τῶν Λογγοβαρδίων, ἡ δ' ἐπικουρία ἐκείνη κατωρθώθη ἕνεκα τῆς διὰ τοῦ Βονιφατίου νεωστὶ ἀποκτηθείσης ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων ἐπιῤῥοῆς.

Τῷ 753, ὁ Αἰλούλφιος, κυριεύσας τὴν Ῥαύενναν, ἐπλησίασε τελευταῖον εἰς τὴν πόλιν τῆς Ῥώμης. Τότε ὁ Πάπας Στέφανος Β' ἔρχεται εἰς τὴν Γαλατίαν, στέφει τὸν Πιπῖνον, περιποιεῖ αὐτῷ, διὰ τῆς τελετῆς ταύτης, λαμπρότητα καὶ ἱερότητα τῆς ὁποίας οἱ Μεροὺιγῖδαι οὐδέποτε εἶχον ἀξιωθῆ, καὶ, καθαγιάσας αὐτὸν, οὐ μόνον ὡς βασιλέα, ἀλλὰ καὶ ὡς πατρίκιον, δηλαδὴ πολιτικὸν τῆς Ῥώμης κυβερνήτην, ἐπιβάλλει αὐτῷ τὸ χρέος νὰ ὁράμῃ εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως. Ὅθεν ὁ Πιπῖνος, ἐξορμήσας εἰς τὴν Ἰταλίαν τῷ 754, καταβάλλει τὸν Αἰλούλφιον καὶ ὑποχρεοῖ αὐτὸν, 755, νὰ ὑποσχεθῇ τὴν πλήρωμὴν φόρου καὶ νὰ ἐκχωρήσῃ πολλῶν πόλεων. Ὁ Πιπῖνος ἔθηκεν αὐτὰς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Πάπα καὶ ἔδωκεν οὕτω τὴν πρώτην ἀφορμὴν εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Ῥωμαίων ἐπισκόπων περὶ συγκροτήσεως αὐτοτελοῦς κοσμικῆς ἡγεμονίας, τὰς ὁποίας ὅμως οἱ Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ Αὐτοκράτορες ἀείποτε ἠμφισβήτησαν. Ἀποθανόντος τοῦ Αἰλουλφίου τῷ 756, ὁ νέος τῶν Λογγοβαρδίων βασιλεὺς Δεσιδέριος διετέλεσε κατ' ἀρχὰς ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν Πάπαν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἤρξαντο αὖθις αἱ ἐχθροπραξίαι.

Ὁ Πιπῖνος ἐντούτοις ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους αὐτοῦ καὶ πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμάς· ἀφ' ἑνὸς ὑπεχρέωσε τοὺς Σάξονας εἰς πληρωμὴν φόρου, ἀφ' ἑτέρου οὐ μόνον ἐξέβαλεν ἐντελῶς τοὺς Ἄραβας ἀπὸ τῆς Γαλατίας, τῆς ὁποίας μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης κατεῖχον μέρη τινὰ, ἀλλὰ καὶ μέχρι Βαρκελόνης, ἐντὸς τῶν Πυρηναίων, ἐξήπλωσε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ· προσδετούτοις, διὰ μακροῦ καὶ ἐναγωνίου πολέμου, ἐδάμασε τῷ 768, τοὺς ἀδιαλείπτως στασιάζοντας Ἀκυτανίους. Ἀπέθανε δὲ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος.

Ἐπὶ τοῦ Πιπίνου, οἱ Καρολίδαι προεξάρχουσι τῆς δύσεως· κατ' αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἐποχὴν, ἡ κυριαρχία τῆς ἀνατολῆς, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, περιέστη εἰς τοὺς Ἀββασίδας. Πρὸς τούτους περιῆλθεν ὁ Πιπῖνος εἰς σχέσεις, περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς, ἴσως διὰ νὰ ἀντιπολιτευθῇ τοὺς πολεμίους τῶν τε Ἀββασιδῶν καὶ αὐτοῦ Ὀμμαϊάδας τῆς Ἱσπανίας, ἢ ἕνεκα τοῦ ἐμπορίου τὸ ὁποῖον ἡ Μασσαλία καὶ ἄλλαι παράλιαι τοῦ Φραγκικοῦ κράτους πόλεις διεξῆγον μὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ μὲ τὴν Ἀφρικήν· τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι περί τε τὰς σχέσεις ταύτας καὶ περὶ τὰς πρὸς τὸν Βυζαντινὸν αὐτοκράτορα, Κωνσταντῖνον τὸν Κοπρώνυμον κυρίως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν λαμπρότητα τὴν ὁποίαν περιεποίουν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ αἱ ξέναι ἐκεῖναι πρεσβεῖαι, ἔτι δὲ τὰ συμφέροντα τῶν πολυαρίθμων προσκυνητῶν οἵτινες ἀπὸ δυσμῶν ἐπορεύοντο εἰς Ἱερουσαλήμ.

Ε. Τὸ ἐν τῇ Βρετανίᾳ κράτος τῶν Ἀγγλοσαξόνων καὶ τὰ μετὰ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ συνεχόμενα Σκανδιναυικὰ κράτη. — α) Παναρχαῖαι εἰδήσεις περὶ τῶν Σκανδιναυικῶν ἐθνῶν. — Ἐφ' ὅσον ἡ ἱστορία καὶ αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις τῶν βορείων ἐκείνων ἐθνῶν ἀνατρέχουσιν, εὑρίσκομεν ἐν Σκανδιναυίᾳ δύο διαφόρων ἀπ' ἀλλήλων ἐθνῶν εἴδη, τοὺς ἰδίως Σκανδιναυίους, ἤτοι, τοὺς Νορμαννοὺς, ὡς ὠνομάσθησαν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ τὰ Φιννικὰ ἔθνη. Ἀμφότεροι οἱ λαοὶ οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Καυκασικὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους φυλὴν, ἀλλ' οἱ μὲν Σκανδιναυίοι ἀποτελοῦσι τμῆμα τῆς Γερμανικῆς ὑποδιαιρέσεως τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἰνδογερμανικοῦ κλάδου τῆς φυλῆς ἐκείνης, ἐνῷ τὰ Φιννικὰ ἔθνη δὲν ὑπάγονται εἰς τὸν κλάδον τοῦτον, ἀποτελοῦσι δὲ μετ' ἄλλων τινῶν ἐθνῶν, ἰδιόν τινα τῆς Καυκασικῆς φυλῆς κλάδον, καλούμενον Φιννικόν. Τὰ μᾶλλον λόγου ἄξια ἔθνη τοῦ κλάδου τούτου εἶναι οἱ Φίννοι, οἱ Λάπωνες, οἱ Λειβόνιοι, οἱ Ἐσθόνιοι καὶ οἱ Μαγγιάροι ἢ Οὔγγροι. Αἱ ἀρχαῖαι τῆς Σκανδιναυίας παραδόσεις δὲν ἀναφέρονται εἰμὴ μόνον εἰς τὸ Γερμανικὸν τῶν κατοίκων αὐτῆς μέρος· περὶ δὲ τῶν Φίννων ἀσφαλῶς τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι ἴσχυσάν ποτε εἰς ἀνωτέραν τοῦ πολιτισμοῦ βαθμίδα, ὅτι ἐξηπλώθησαν μέχρι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Σκανδιναυίας καὶ μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Σιβηρίας καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐννάτῃ ἔτι μ. Χ. ἑκατονταετηρίδι ἐνέμοντο πλείονα βιομηχανίαν καὶ εὐημερίαν ἢ σήμερον. Ἀλλὰ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐξώσθησαν ὑπὸ τῶν ἐποικησάντων Γερμανικῶν φύλων εἰς τὰς ἀφιλοξένους χώρας τῆς ἀπωτάτης ἄρκτου.

Τραχὺς καὶ μάχιμος ἦτο ὁ βίος τῶν Σκανδιναυίων. Ὁ πόλεμος, ἡ θήρα καὶ ἡ ὁπλασκία ἦσαν αἱ μόναι ἀσχολίαι αἱ προσήκουσαι τῷ ἐλευθέρῳ ἀνδρί· ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία ἦσαν ἀνατεθειμέναι εἰς δούλους. Ὡς ἐκ τῶν ἕξεων τούτων καὶ τῆς ἀνάγκης ἐλαυνόμεναι, αἱ διάφοροι Σκανδιναυικαὶ φυλαὶ διετέλουν εἰς διηνεκεῖς ἀμοιβαίας λῃστρικὰς ἐπιδρομάς· βραδύτερον δ' ἐτράπησαν καὶ εἰς ξένας καὶ ἀπωκισμένας χώρας. Οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν ἐκαλοῦντο, καθ' ὅσον αἱ στρατεῖαι ἐγίνοντο κατὰ ξηρὰν ἢ κατὰ θάλασσαν, ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ ἢ ἡγεμόνες τῆς θαλάσσης. Ἀλλ' αἱ ναυτικαὶ ἐπιδρομαὶ ἐπεκράτησαν μετ' ὀλίγον καὶ οἱ αὐτῶν οἱ Σκανδιναυοὶ ἐπέσκηψαν εἰς τὰ Γερμανικὰ παράλια τῆς βορείου θαλάσσης, εἰς τὴν Βρεταννίαν, εἰς τὰς Κάτω χώρας, εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Ἱσπανίαν, εἰς τὴν Πορτογαλλίαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Μεσόγειον. Ἦτο δὲ διῃρημένον τὸ Σκανδιναυικὸν ἔθνος εἰς πολλὰς φυλάς, ὧν ἑκάστη εἶχε μὲν προϊσταμένον βασιλέα, ὑποδιῃρεῖτο δὲ εἰς διάφορα τμήματα. Οἱ ἡγεμόνες τῶν τελευταίων τούτων ἐκαλοῦντο Ἅρλοι, ἦσαν ὑποτεταγμένοι τῷ βασιλεῖ καὶ εἶχον ὑφ' ἑαυτοὺς πάλιν τοὺς καλουμένους Ἔρσους, προϊσταμένους μικροτέρων τμημάτων. Ὁ βασιλεύς, τοῦ ὁποίου τὸ ἀξίωμα ἦτο κληρονομικόν, ἐθεωρεῖτο, καθὼς καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, ὄχι ὡς κύριος, ἀλλὰ ὡς ἐπίτροπος τῆς φυλῆς αὐτοῦ· καὶ ἦτο μὲν ἀρχιερεύς, ἀρχιδικαστὴς καὶ ἀρχιστράτηγος, ἀλλ' ὑπεράνω αὐτοῦ ἵστατο ἡ ἐθνικὴ ἁπάντων τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν σύνοδος (Thing), ἥτις περιελάμβανε συγχρόνως τὴν ὑπερτάτην κυβερνητικήν τε καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν.

Αἱ ἀρχαιόταται τῶν Σκανδιναυίων παραδόσεις φημίζουσι κυρίως τὸ βασιλικὸν τῶν Ἐγγλιγγιδῶν γένος, οἵτινες ἦρχον τῆς Σουηδίας, κατοικουμένης ὑπὸ δύο βραδύτερον συγχωνευθέντων Γερμανικῶν ἐθνῶν, τῶν Γότθων καὶ τῶν Σουηδῶν. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῶν τελευταίων Ἐγγλιγγιδῶν, ἀναφέρεται καὶ Δανικόν τι κράτος, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ ἐπὶ τῆς νήσου Ζηλανδίας Λέθρα. Ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἑκατονταετηρίδι κατελύθη τὸ γένος τῶν Ἐγγλιγγιδῶν καὶ ἀντ' αὐτοῦ παρίσταται ἡ δυναστεία ἡ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰβάρου Οὐϊδφάμου ἦτοι τοῦ Εὐρυκόλπου, ὅς τις, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἦρξεν οὐ μόνον τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Δανίας, ἀλλὰ καθυπέταξε καὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Ἔτι ὀνομαστότεροι ὑπῆρξαν οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ ἀπόγονοι· ἀλλὰ τὰ περὶ αὐτῶν θρυλλούμενα δὲν ἔχουσι πολλὴν ἱστορικὴν ἀξίαν. Ἐν τῇ ἐννάτῃ ἑκατονταετηρίδι συνέβησαν δύο σπουδαιότατα γεγονότα· αἱ λῃστρικαὶ ἐπιδρομαὶ εἰς τὰς χώρας τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως ἀποβαίνουσι συνεχέστεραι καὶ φυβερώτεραι, ὁ δὲ Χριστιανισμὸς παρεισδύει ἤδη μέχρι Σκανδιναυίας. Ἀλλ' ἡ πρόσδος αὐτοῦ ἐνταῦθα ὑπῆρξε βραδυτάτη. Μάλιστα ἠγωνίσθη περὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔργον, ἀπὸ τοῦ 826, ὁ περίφημος Γάλλος μοναχὸς Ἀνσγάριος, ὁ ἐπικληθεὶς βραδύτερον ἀπόστολος τῆς Ἄρκτου. Τὰ σπέρματα ὅμως ὅσα αὐτὸς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ κατέθεσαν εἰς Σλεσβίκην (Schleswig) καὶ εἰς τὴν Κιμβρικὴν χερσόνησον ἡ Ἰουτλανδίαν κατεστράφησαν ἐντελῶς ὅτε, ἐν ἀρχῇ τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος, Γόρμος ὁ πρεσβύτερος, ὁ κατ' ἀρχὰς βασιλεύσας μόνης τῆς Ζηλανδίας καὶ Σκανδίας, ἐξώσας ἔπειτα ἅπαντας τοὺς λοιποὺς τῆς Δανίας ἡγε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μόνας, ἤρωσε τὴν χώραν ἅπασαν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ, διότι ὁ Γόρμος κατεδίωξε δεινότατα καὶ ἐξηφάνισε τὸν Χριστιανισμόν. Ἐπὶ τοῦ Γόρμου προστούτοις οἱ Δανοὶ κατέζησαν ὑποτελεῖς φόρου, 934, τοῦ γενναίου τῶν Γερμανῶν βασιλέως Ἐρρίκου τοῦ Α'. Ὁ τοῦ Γόρμου υἱὸς Ἀράλδος Βλαυζάνιος, ὁ διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του τῷ 936, ἦλθε κατ' ἀρχὰς εἰς βοήθειαν τῶν Νορμαννῶν, οἵτινες πρό τινων δεκαετηρίδων εἶχον καταστηθῆ εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐπαρχίαν τὴν ἀπὸ αὐτῶν Νορμανδίαν κληθεῖσαν καὶ ἐπιέζοντο ὑπὸ τοῦ τότε βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἔπειτα ὠφελήθη ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῶν κατὰ τὴν Νορουηγίαν πραγμάτων, διὰ νὰ προσθέσῃ τὴν χώραν ταύτην εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ.

Ἐν Νορουηγίᾳ ἠριθμοῦντό ποτε, ἐκτὸς τῶν πολλῶν Ἰάρλων, οἵτινες ἦκιζα εἰς τοὺς κυριάρχας αὐτῶν ὑπετάσσοντο, τριάκοντα πιρίπου μικροὶ βασιλεῖς· ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπῆρχον ἐσκεδασμένοι ἀνὰ τὴν χώραν, καὶ εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ ἀκρωτήρια, πλεῖστοι ἄλλοι θρασεῖς ἄνδρες, ζῶντες μεμονωμένοι μετὰ τῶν δούλων αὐτῶν καὶ οὐδενὸς ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀρχήν. Ἀλλ' ἡ ἀγρία αὕτη κατάσασις ἤρξατο νὰ ἐκλίπῃ περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους καθ' οὓς Γόρμος ὁ πρεσβύτερος συνήνωσε τὰς Δανικὰς χώρας. Ἔτι πρὸ τούτου, εἷς τῶν βασιλέων τῆς μεσημβρινῆς Νορουηγίας, ὁ Ἀλφδανὸς, ὅστις ἔλεγεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν Ἰγγλιγγιδῶν καταγόμενον, καθυπέταξεν ἑξ ἢ ἑπτὰ μικρὰς ἡγεμονίας. Ὁ δὲ υἱὸς τούτου Ἀράλδος Ἀάρφαγρος ἦτοι Καλλίκομος, σύγχρονος ὢν Γόρμου τοῦ πρεσβυτέρου, κατέκτησε κατὰ μικρὸν ἅπασαν τὴν Νορουηγίαν. Ἀλλὰ πολλοὶ γενναῖοι ἄνδρες, θεωρήσαντες ἀφόρητον τὴν ἀπώλειαν τῆς προτέρας ἐντελοῦς ἀνεξαρτησίας, μεταναστεύσαν, ὥστε ἡ κυριαρχία τοῦ Ἀράλδου ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς νέας Νορμαννικὰς ἀποικίας. Τότε ἐν μέρει ἀνεκαλύφθησαν, ἐν μέρει ἐδέχθησαν νέους κατοίκους, ἡ Ἰσλανδία, αἱ Φαρήνσιαι, αἱ Ὀρκάδες, αἱ Σχετλάνδιαι νῆσοι· πολυάριθμα σμήνη κατέφυγον εἰς τὰς Δανικὰς νήσους· ἄλλοι ἔπλευσαν εἰς Ἀγγλίαν, εἰς Σκωτίαν καὶ εἰς Ἰρλανδίαν, ὅπου καὶ προηγουμένως εἶχον ἤδη καταστηθῆ Σκανδιναύοι· ὁ βασιλεὺς Ῥόλλων ἐπορεύθη μετὰ πολλῶν ὁπαδῶν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐν ᾗ ὥρυσε τὸ προμνημονευθὲν δουκάτον τῆς Νορμανδίας, καὶ ἴσως οἱ τολμηροὶ ναυτίλοι τῆς Σκανδιναυίας ἔφθασαν τότε μέχρις αὐτῆς τῆς Γρειλλανδίας. — Περὶ τὸ 936, διεδέχθη τὸν Ἀράλδον, ὡς ἀρχιβασιλεὺς Νορουηγίας, ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ υἱὸς Ἐρίκος, ὅστις, φονεύσας δύο ἀδελφοὺς καὶ καταπιέσας τοὺς Ἰάρλους καὶ τοὺς Ἔρσας, τῶν ὁποίων ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε φεισθῆ μέχρι τινὸς τὰ δικαιώματα, καταβάλλεται μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ νεωτάτου ἀδελφοῦ Ἄκωνος τοῦ ἀγαθοῦ, τῇ συνδρομῇ ἑνὸς ἐκ τῶν δυσηρεστημένων ἐκείνων ἀρχόντων, τοῦ Σιγούρδου. Ὁ Ἄκων εἶχεν ἀνατραφῆ καὶ βαπτισθῆ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἄλλας τινὰς διατάξεις εἰς τὴν Νορουηγίαν· τοῦτο παρώξυνεν ἐπίσης τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ. Ὥστε οἱ τοῦ Ἐρίχου υἱοί, ὁρμήσαντες ἀπὸ τῆς Δανίας, ὅπου εἶχον καταφύγει παρὰ τῷ Ἀράλδῳ, ἁρπάζουσιν, ὑπὸ τούτου βοηθούμενοι, τὴν ἐν Νορουηγίᾳ ἀρχήν (931). Ἀλλὰ καὶ οὗτοι, φονεύσαντες τὸν Σιγοῦρδον, καθαιροῦνται περὶ τὸ 960 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τούτου Ἄκωνος τοῦ πλουσίου, ὅστις κατορθώσας τοῦτο πάλιν τῇ συνδρομῇ τοῦ ἐπιτηδείου Ἀράλδου τοῦ Βλαυζανοῦ, ἀναγνωρίζει τὴν ὑπερτάτην τοῦ βασιλέως ἐκείνου τῆς Δανίας κυριαρχίαν.

Ὁ Ἀράλδος ἠθέλησε τότε νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ φόρου τὸν ὁποῖον ἐτέλει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γερμανίας· οὐ μόνον ὅμως ἠττήθη ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ υἱοῦ ᾧ διαδόχου αὐτοῦ Ὄθωνος τοῦ Β', ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστιανισμὸν ἠναγκάσθη, μεθ' ἅπαντος τοῦ οἴκου, νὰ παραδεχθῇ. Ἐντεῦθεν δὲ ἀφ' ἑνὸς ἀπέστη ὁ βασιλεὺς τῆς Νορουηγίας Ἄκων, ἀφ' ἑτέρου ἐστασίασε πρὸς τὸν Ἀράλδον ὁ ἀπιβαλὼν αὖθις τὸν χριστιανισμὸν υἱὸς αὐτοῦ Σουήνων ὁ εὐτυχής, ὑποστηριχθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ πάντων τῶν εἰδωλολατρῶν τῆς χώρας, κατέβαλε τὸν πατέρα, τῷ 986. Ὁ Σουήνων αὐτὸς, ὅστις, ἅμα βασιλεύσας, κατεδίωξε δεινῶς τοὺς ἐν Δανίᾳ Χριστιανοὺς, κατέκτησε βραδύτερον τὴν Ἀγγλίαν· ὅθεν ἀνάγκη νὰ ἐκτεθῇ ἐνταῦθα ἡ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης Βρετανικὴ ἱστορία.

β'.) Ἱστορία τῶν Βρετανικῶν νήσων μέχρι Σουήνωνος τοῦ εὐτυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χοῦς. Οἱ παναρχαῖοι τῶν Βρετανικῶν νήσων κάτοικοι δὲν ἦσαν, ὡς οἱ Σκανδιναυίοι, Γερμανικῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ἀνῆκον εἰς τὸν Κελτικὸν κλάδον τῆς Ἰνδογερμανικῆς φυλῆς, (Βιβλ. Α. σελ. 228, 229 σημ.). Ἡ μεσημβρινὴ Σκωτία καὶ ἡ σημερινὴ ἰδίως Ἀγγλία ἀπετέλεσαν, κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας τῆς ἀρχαιότητος, μίαν τῶν ὡραιοτέρων Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς παρεδέχθησαν τὸν Ῥωμαϊκὸν πολιτισμόν, πρωϊμώτατα δὲ καὶ τὸν Χριστιανισμόν. Συγχρόνως ὅμως ἐξεθηλύνθησαν καὶ εἶχον χρείαν Ῥωμαϊκῶν λεγεώνων διὰ νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἑαυτοὺς κατὰ τῶν ληῃρικῶν καὶ πενήτων Πίκτων καὶ Σκώτων, τῶν ἀπὸ τοῦ βορειοτέρου μέρους τῆς νήσου ἀδιαλείπτως ἐπερχομένων. Ὅθεν περιῆλθον εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, ὅταν, ἐπὶ τῆς μεγάλης τῶν ἐθνῶν μεταναστεύσεως, οἱ Ῥωμαῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀνακαλέσωσι τοὺς λεγεῶνας αὐτῶν. Οἱ Βρετανοὶ τότε, ἐγκαταλειφθέντες εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις, διῄρεσαν τὴν νῆσον αὐτῶν εἰς μικρά τινα τμήματα καὶ παρέδωκαν αὐτὰ εἰς κληρονομικοὺς ἡγεμόνας. Μετ' ὀλίγον εἷς τῶν μικρῶν τούτων ἡγεμόνων, ὁ Οὐορτίγερνος, καταβάλλει τοὺς λοιποὺς καὶ ἄρχει μόνος ἁπάσης τῆς χώρας· ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν παγίωσιν τῆς νέας αὐτοῦ ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν ἀπὸ τῶν Πίκτων καὶ Σκώτων ἄμυναν· ὅθεν ἐπικαλεῖται τὴν συνδρομὴν τῶν παρὰ τὴν Γερμανικὴν παραλίαν τῆς βορείου θαλάσσης οἰκούντων Σαξόνων καὶ συνομολογεῖ μετὰ δύο Σαξονικῶν ἡγεμόνων, τοῦ Ἐγκιστίου καὶ τοῦ Ὄρσα, συνθήκην δι' ἧς παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ στίφη αὐτῶν μικρά τις Βρετανικὴ νῆσος, ἐπὶ τῷ ὄρῳ ὅτι θέλουσιν ἀναλάβει τὴν ἄμυναν τῆς χώρας κατὰ τῶν ληστρικῶν γειτόνων τῆς ἄρκτου (449). Μετ' οὐ πολὺ ὅμως οἱ Σάξονες, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ηὔξανεν ὁσημέραι διὰ νέων ἐποίκων, παρετήρησαν ὅτι εἶναι πολὺ ἰσχυρότεροι τῶν εἰρηνικῶν ἐγχωρίων· προέτειναν λοιπὸν αὐθάδεις ἀπαιτήσεις, καὶ, μὴ γενομένων αὐτῶν δεκτῶν, ἤρξαντο νὰ καταλαμβάνωσι τὴν χώραν, συνεμάχησαν μετὰ τῶν Πίκτων καὶ Σκώτων καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέωσαν τοὺς Βρετανοὺς ἀπὸ ὅλων τῶν πεδινῶν τῆς νήσου χωρίων. Οἱ Βρετανοί, καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη τῆς δύσεως, ἤτοι εἰς τὴν σημερινὴν Οὐαλλίαν καὶ Κορνουαλλίαν, ἀνέλαβον τὴν διὰ τῆς προτέρας εὐημερίας ἀπολεσθεῖσαν ῥώμην καὶ ἐπεχείρησαν ἀγῶνα καρτερικώτερον κατὰ τῶν Σαξόνων, βοηθούμενοι εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ἐν Γαλλίᾳ Βρετανίας, ἥτις ἐν μέρει πρὸ τῆς πτώσεως ἔτι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἐν μέρει προσφάτως ὑπὸ μεταναστευσάντων Βρετανῶν καταληφθεῖσα, ἔλαβεν ἐκ τούτου τὸ σημερινὸν ὄνομα. Ἀλλὰ οἱ Βρετανοὶ τῆς Οὐαλλίας καὶ τῆς Κορνουαλλίας διέσωσαν μὲν, διὰ τῶν ἀγώνων ἐκείνων, τὴν ἀνεξαρτησίαν ἐπί τινα ἔτι χρόνον, δὲν ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ ἀνακτήσωσι τὰ ἀπολεσθέντα· οἱ δὲ Σάξονες κατέλαβον ἔκτοτε ὁριστικῶς τὴν Βρετανικὴν χώραν, ἥτις ὠνομάσθη βραδύτερον ἐκ τούτου Ἀγγλία, ἀπὸ τῶν Ἄγγλων, ἑνὸς τῶν ἐποικησάντων φύλων. — Τὰ διάφορα ταῦτα εἰσβαλόντα στίφη δὲν συνεκρότησαν κράτος ἓν, ἀλλὰ πολλὰ ὑπὸ ἰδίους ἡγεμόνας κράτη, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς κατήντησεν ἐπὶ τέλους εἰς ἑπτά· ἐντεῦθεν περιλαμβάνονται συνήθως ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα τῆς Ἀγγλοσαξονικῆς Ἑπταρχίας. Ἦσαν δὲ τὰ κράτη ταῦτα· ἡ Κεντικὴ, ἡ Συσσεξία, ἤτοι μεσημβρινὴ Σαξονία (Sussex=Sud-Sachsen), ἡ Οὐεσσεξία, ἤτοι δυτικὴ Σαξονία (Wessex=West-Sachsen), ἡ Ἐσσεξία ἤτοι ἀνατολικὴ Σαξονία (Essex=Ost-Sachsen), ἡ Νορθουμβερλανδία, ἡ Ὀσταγγλία καὶ ἡ Μερκία. Οἱ Ἀγγλοσάξονες ἐξωλοθρευσαν ἐντελῶς τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν, τὸν Ῥωμαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ τὸν Χριστιανισμόν· ἐντεῦθεν διεφύλαξαν ὁλοσχερῆ τὸν ἀρχαῖον ἐθνικὸν χαρακτῆρα, τὰ πάτρια ἤθη καὶ ἔθιμα, ἐνῷ οἱ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἱσπανίαν εἰσβαλόντες Γερμανοὶ παρεδέχθησαν τὸν Ῥωμαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἤθη, καὶ μετέστησαν, ὡς ἐκ τούτου, κατὰ μικρὸν εἰς τὸν λεγόμενον Ῥωμανικὸν χαρακτῆρα. — Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἰσήχθη πάλιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰμὴ 150 περίπου ἔτη ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀγγλοσαξόνων, καὶ τοῦτο ὄχι διὰ τῶν περισωθέντων πρὸς δυσμὰς ἐλευθέρων Βρετανῶν, οὐδὲ διὰ τῶν πλησιεστάτων πρὸς μεσημβρίαν γειτόνων, τῶν ἐν τῇ Γαλατίᾳ Φράγκων, ἀλλὰ, παραδόξως, διὰ τοῦ περὶ τὰ τέλη τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος ἀρχιερατεύσαντος ἐν Ῥώμῃ Γρηγορίου τοῦ μεγάλου, ὅς τις ἀπέφασισε νὰ πέμψῃ ἀποστόλους

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν ἀπωτάτω τῆς καθέδρας αὐτοῦ κειμένην Ἀγγλίαν, ἐνῷ καμμία ἔτι δὲν ὑπῆρχεν ἰδέα, ὅτι ὁ Πάπας εἶναι ὁ διέπων ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν χριστιανισμὸν τῆς δύσεως. Τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου δὲν ἀπήντησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰς δυσχερείας, ὅσας εἴδομεν παρὰ τοῖς Σκανδιναυίοις· ἡ δὲ ταχεῖα αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ διάδοσις ὀφείλεται ἰδίως εἰς τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν Ῥωμαίων ἀποστόλων. Πρωϊμώτατα ἱδρύθησαν αὐτόθι αἱ δύο ἀρχαιόταται ἐπισκοπαί, αἱ μέχρι τῆς σήμερον πρωτεύουσαι τῆς ἐπικρατούσης Ἀγγλικανικῆς θρησκείας, πρῶτον ἡ τῆς Καντερβουρύας, ἔπειτα ἡ τοῦ Ἐβοράκου· οἱ δὲ πρῶτοι Χριστιανοὶ τῶν Ἀγγλοσαξόνων βασιλεῖς ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς ἐπισκόπους οὐ μόνον ἅπαντα τὰ ἐσωτερικὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα, ἀλλὰ καὶ ἰδιάζοντα προνόμια καὶ δικαιώματα. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ὡς ἐκ τοῦ νέου θρησκεύματος ἀνανεωθεῖσα σχέσις πρὸς τὴν Ῥώμην, ἐν ᾗ ἐσώζοντο τότε τὰ πλεῖστα λείψανα τῆς ἀρχαίας κλασικῆς παιδείας, ἀπέβη κατὰ μικρὸν ἐπωφελεστάτη εἰς τοὺς Ἀγγλοσαξόνας. Περὶ τὰ τέλη τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος εἰσήχθη παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν τὸ ἔθος τοῦ νὰ περιβάλλωνται εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς τὸ ἔνδυμα τῆς μετανοίας, πορευόμενοι ὡς προσκυνηταὶ εἰς Ῥώμην· καὶ εἶναι περίεργον, ὅτι οἱ πράξαντες τοῦτο βασιλεῖς εἶναι ἐν γένει οἱ μᾶλλον λόγου ἄξιοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ· διότι τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τοῦ Βρετανικοῦ κλίματος, εἰς ἣν ὑπέκυψαν καὶ οἱ Ἀγγλοσάξονες· ἀείποτε αὐτόθι ἡ περὶ τὰ ὅπλα φιλοτιμία ᾗ φήμη στενῶς συνεδέθη μὲ τὸ ζωηρότατον αἴσθημα τῆς ἀτασίας καὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἐπιγείων πραγμάτων. Ἐν τῇ ὀγδοῃ ἑκατονταετηρίδι ἐστάλησαν εἰς Ῥώμην πολλοὶ νέοι διὰ νὰ ἐκπαιδευθῶσιν ἐκεῖ· εἶχον δὲ εἰς ἓν τῶν προαστείων τῆς πόλεως ἐκείνης ἰδίαν σχολὴν ἡ Ἀκαδημία». ἔπειτα εἰσήχθη καὶ τακτικὸς ἐτήσιος ἔρανος πρὸς ἐκπαίδευσιν αὐτῶν καὶ πρὸς συντήρησιν τῶν Ἀγγλοσαξόνων προσκυνητῶν· ἡ δὲ Ἀγγλία ἀπέκτησεν ἔκτοτε πολλοὺς ἄριστα πεπαιδευμένους κληρικούς, ἐξ ὧν τινες, οἷον, λ. χ. ὁ τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου φίλος Ἀλκουΐνος, συνετέλεσαν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας ᾗ εἰς ἄλλας χώρας.

Τὰ περὶ τῶν ἑπτὰ Ἀγγλοσαξονικῶν βασιλειῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡνώθησαν εἰς ἓν κράτος, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γενικὴν Ἱστορίαν· ἡ δ' ἕνωσις αὕτη κατωρθώθη ἐν ἀρχῇ τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος, ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐεσσεξίας Ἐγεβέρτου, ἀφοῦ πρότερον εἶχον ὑπερισχύσει ἀλληλοδιαδόχως ἡ Κεντική, ἡ Νορθουμβελανδία καὶ ἡ Μερκία. Ὅ,τι δὲ μάλιστα λόγου ἄξιον παρίστησιν ἡ μέχρις Ἐγεβέρτου ἱστορία τῶν Ἀγγλοσαξόνων εἶναι, τὸ ἔμφυτον τοῦ ἔθνους τούτου αἴσθημα πρὸς τὴν πολιτικὴν εὐκοσμίαν· διὸ καὶ ἐπὶ τῆς τραχυτέρας αὐτοῦ καταστάσεως, οἱ ἡγεμόνες ἠδυνήθησαν νὰ διατάξωσιν εὐχερῶς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα διὰ νομίμων ὁρισμῶν. — Ὁ Ἐγέβερτος εἶχεν ἀναγκασθῇ, ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, νὰ φύγῃ ἀπὸ τῆς Οὐεσσεξίας, ὑπὸ σφετεριστοῦ τινος τῆς ἀρχῆς· κατέφυγε δὲ παρὰ Καρόλῳ τῷ μεγάλῳ, καὶ δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα εἰ μὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σφετεριστοῦ ἐκείνου. Ἀνεγνωρίσθη δὲ πρώτιστα ἡγεμὼν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔθνους (800) καὶ, ὠφελῃθεὶς ἐπιτηδειότατα ἀπὸ τὰς περιστάσεις, καθυπέταξε ᾗ τὰ λοιπὰ Ἀγγλοσαξονικὰ Κράτη (περὶ τὸ 827). Ὅθεν εἶναι ὁ πρῶτος ἡγεμών, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου συνδέεται ἡ ἱστορία τῆς ὅλης Ἀγγλίας, καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ μάλιστα ἔλαβεν, ὡς φαίνεται, ἡ χώρα τὸ ὄνομα ἐκεῖνο. Ἔκτοτε δὲ ἤθελον ἴσως τεθῇ τὰ θεμέλια καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἀγγλίας, ἐὰν μετ' ὀλίγον δὲν ἐπέσκηπτον εἰς τὴν νῆσον ταύτην μᾶλλον ἢ εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν οἱ λῃσταὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες μετ' οὐ πολὺ καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπέβησαν ἐπίσης φοβεροί. Διότι ἐπὶ τῶν προσεχεστέρων αὐτοῦ διαδόχων, ἐπεχείρησαν οἱ Νορμαννοί, ἢ καθὼς ὀνομάζονται ἐν τῇ Ἀγγλικῇ ἱστορίᾳ ἅπαντες, οἱ Δανοί, τὰς εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπιδρομὰς αὐτῶν, πρότερον μὴ ἐνοχλήσαντες εἰμὴ τὴν Σκωτίαν, ἢ, τὸ πολύ, τὴν παρακειμένην Νορθυμβερλανδίαν. Ἐπὶ Ἐγεβέρτου, ἡ χώρα κατ' ἀρχὰς δὲν ἐταράχθη ὑ... τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων· ἀλλὰ τελευταῖον ἐπῆλθον πολυάριθμοι, ἐπὶ πολλὰ κατὰ συνέχειαν ἔτη. Ἀπεκρούσθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐγεβέρτου, ὅς τις ᾗ κατὰ τῶν ἐν Οὐαλλίᾳ Βρετανῶν ἀνεδείχθη πολλάκις εὐτυχής. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα παρατηρητέον, ὅτι ὁ Ἐγέβερτος δὲν καθῆ,εσεν ἁπαντας τοὺς ὑποταχθέντας ὑπ' αὐτοῦ βα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιλεῖς, οὐδὲ κατέλυσε τοὺς Οὐϊτεναγεμότους, ἤτοι τὰς συνόδους ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν εὐπατριδῶν συνεβουλεύοντο καὶ ἀπεφάσιζον περὶ τῶν κοινῶν. Ὥστε ἡ μοναρχία τοῦ Ἐγεβέρτου δὲν ἐπήγαγε τὴν συγχώνευσιν τῶν προτέρων αὐτοτελῶν βασιλείων, ἐντεῦθεν δὲ φυσικὸν ἦτο νὰ προκύψωσιν, ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ διαδόχων, ἀνωμαλίαι ἐσωτερικαὶ καὶ κίνδυνοι ἐξωτερικοί. Τῷόντι ἐπὶ τοῦ ἀνικάνου υἱοῦ αὐτοῦ Ἐθελουολφίου (836-858), οὐ μόνον ἔριδες μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν προέκυψαν, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑποταχθέντες βασιλεῖς ἐπεχείρησαν στάσεις. Ἐντεῦθεν ὠφελούμενοι οἱ Δανοὶ ἤρξαντο νὰ καταλαμβάνωσι μονίμως τὴν χώραν. Ὁ Ἐθέλρεδος (τρίτος τοῦ Ἐθελουολφίου υἱὸς καὶ διαδεχθεὶς τοὺς δύο πρεσβυτέρους τῷ 866—871) ὑπῆρξεν ἀνὴρ γενναῖος, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ διακωλύσῃ τὴν ἐν Νορθουμβερλανδίᾳ ὑπὸ τῶν Δανῶν ἵδρυσιν Νορμανο-Ἀγγλικοῦ κράτους καὶ τὴν ἐντεῦθεν δεινὴν θήρωσιν καὶ λεηλασίαν τῆς λοιπῆς χώρας. Ἠττηθεὶς δὲ ἐπανειλημμένως καὶ μικρὸν μετὰ τὴν τελευταίαν ἧττταν ἀποθανὼν κατέλιπε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀλφρέδον.

Ὁ νέος οὗτος βασιλεύς, Ἀλφρέδος ὁ μέγας, εἶναι εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν ἐξ ὅσων μνημονεύει ἡ ἱστορία· διότι συνῆπτε τὴν πανουργίαν, τὴν πολιτικὴν ἐμπειρίαν, τὴν παιδείαν, τὴν συνείδησιν τῆς τάξεως καὶ τοῦ δικαίου μὲ τὴν ἀληθῆ εὐλάβειαν μετὰ τοσαύτης ἀνδρείας καὶ καρτερίας, ὡς τε ἐν τῷ πρὸς τοὺς Δανοὺς ἀγῶνι, εἰς οὓς τότε ὑπέκυψεν ἅπασα σχεδὸν ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία, λαμπροτάτην παρέσχεν ἀπόδειξιν τοῦ τί δύναται ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις ἀνδρὸς ἑνὸς κατὰ τῶν ἰσχυροτέρων ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν. Ἅμα βασιλεύσας, μετέβαλε τὸν τρόπον τοῦ πολεμεῖν πρὸς τοὺς λῃστὰς ἐκείνους οἵτινες, διὰ τῆς γιγαντώδους των σωμάτων ῥώμης, τῆς περὶ τὰ ὅπλα ἀσκήσεως καὶ τῆς μανικῆς ἀνδρίας, εἶχον ἀναδειχθῆ ἀήττητοι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἔλαβεν ἄλλους πειρατὰς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ καὶ προσέβαλε κατὰ θάλασσαν τοὺς ἐπὶ μικρῶν σκαφῶν ἐπιβαίνοντας Δανούς, μετὰ πλοίων μεγαλητέρων, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ προπάντων τὰς ἐπικουρίας, τὰς ὁποίας ἀδιαλείπτως οἱ ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ προκατασταθέντες ἐλάμβανον ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πατρίδος. Δὲν ἐπέτυχεν ὅμως τοῦ σκοποῦ τούτου, διότι οἱ ἐχθροί, καί τοι πολλὰς παθόντες ζημίας, ἐπολλαπλασιάζοντο οὐδὲν ἧττον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τοσοῦτον, ὥστε οἱ Ἀγγλοσάξονες, οἵτινες ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς τοῦ Ἀλφρέδου βασιλείας ὀκτάκις ἠναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσιν ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς αὐτούς, ἠθύμησαν ἐντελῶς, ἕκαστος δὲ ἠδη δὲν ἐφρόντισεν εἰμὴ περὶ τῆς ἰδίας ἀμύνης. Ὅθεν ὁ Ἀλφρέδος ἐννόησεν ὅτι διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, ἐλπὶς σωτηρίας δὲν ὑπάρχει, καὶ ἀπεφάσισε, παραιτούμενος ἐπί τινα χρόνον τοῦ ἀγῶνος, νὰ περιμείνῃ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν θέλει προξενήσει εἰς τοὺς ὑποκόους αὐτοῦ ἡ ἀπελπισία, κάλλιστα εἰδώς, ὅτι λαὸς ἀπεγνωσμένος, ἀξιωθεὶς ἡγεμόνος ἐπιτηδείου, κατορθώνει τὰ ἀδύνατα δυνατά. Κατέφυγε δὲ μετὰ εὐαρίθμων φίλων καὶ μετά τινων ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν δίων αὐτοῦ κτημάτων ὑπηρετούντων ἀνθρώπων, εἰς τὰ ἕλη τῆς Σομμερσετίας, ὅπου περιεχαρακώθη καὶ ἐπὶ πολὺ ἔζησεν ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ. Ἐντεῦθεν δὲ ὁρμώμενος, ἐπεχείρησε τὸν λεγόμενον μικρὸν πόλεμον, ἐπήρχετο κατὰ τῶν περιπλανωμένων ἐχθρῶν, ἐνεθάρρυνεν αὖθις τοὺς περὶ αὐτὸν, εἶδε τοὺς δεινῶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καταπιεζομένους Ἀγγλοσάξονας συῤῥέοντας περὶ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τέλους τοσοῦτον ἐνισχύθη ὥστε, ἐν ἔτει 878, ἀποκλείσας ἐντελῶς ὁλόκληρον Δανικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν βασιλέα Γουθροῦμον, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραδεχθῆ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ δὲ τοῖς ὅροις αὐτοῖς ἐπέτρεψε εἰς τοὺς ἐπήλυδας ἐκείνους νὰ καταστα θῶσιν εἰς Νορθουμβερλανδίαν ᾗ εἰς Ὀσταγγελίαν, καθότι, διὰ νὰ χωρίσῃ τοὺς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠνωμένους ἐχθροὺς ᾗ νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτῶν βαθμηδὸν τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτοῦ, ὁ Ἀλφρέδος εὐχαρίστως παρητήθη τῶν χωρῶν ἐκείνων, αἵτινες, κυρίως εἰπεῖν, οὐδέποτε σχεδὸν ἀνῆκον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Τῷόντι ἠλευθέρωσε τοιουτοτρόπως βαθμηδὸν ᾗ κατ' ὀλίγον τὸ πλεῖστον τοῦ βασιλείου ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τότε, κατασκευάσας πάλιν στόλον, διὰ πολλῶν μισθοφόρων Φρεισίων, Κατωχωριτῶν καὶ ἄλλων τολμηρῶν ναυτικῶν, ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν Δανῶν κατὰ θάλασσαν καὶ ἀνεδείχθη εὐτυχέστερος ἢ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄλλοτε, εἰς ὃ συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐκεῖνοι ἤρξαντο τότε νὰ ἐπ-ἐρχωνται κυρίως εἰς τὰς χώρας τῶν ἀσθενῶν τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου διαδόχων, εἰς δὲ τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας δὲν ἀπεβιβάζοντο εἰμὴ ἐν παρόδῳ. Διὰ τῆς πολλῆς δὲ αὐτοῦ φειδωλίας, κατώρθωσε νὰ συγκροτήσῃ καὶ μόνιμόν τινα κατὰ ξηρὰν στρατόν, δοὺς εἰς τοὺς γενναιοτέρους αὐτοῦ ἄνδρας ἔπειτα προῖκα τὰ χηρεύσαντα κυρίων κτήματα. Μετ' ὀλίγον ἀνέκτησεν αὖθις τὰς καταστραφείσας πόλεις καὶ ἀκροπόλεις τῆς χώρας καὶ κατεσκεύασε νέας, ὅπου μάλιστα ἠδύναντο νὰ ἀποβαίνωσιν οἱ ἐχθροί, ἀσφαλίσας οὕτως ἀπὸ θαλάσσης τὸ κράτος.

Ταῦτα δὲ διαπράξας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως καὶ τῆς ἀμύνης τῆς χώρας, ἐπεχείρησεν ἔπειτα τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως. Ἐπὶ τούτῳ ἀνενέωσε καὶ ἐβελτίωσε τὴν ἀνατραπεῖσαν ἀρχαίαν Γερμανικὴν τοῦ ἔθνους διαίρεσιν εἰς κομητίας (Schires), ἑκατοντάδας καὶ δεκάδας, ἢ, καθὼς ἠθέλομεν εἰπεῖ ἡμεῖς, εἰς νομοὺς, ἐπαρχίας καὶ δήμους, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ διωργάνισε τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀστυνομικὴν διοίκησιν καὶ τὸ στρατιωτικόν. Τὸ Ἀγγλοσαξονικὸν ἔθνος συνέκειτο πρῶτον ἐκ τῶν λεγομένων Keorlen, ἤτοι τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν καὶ γεωργῶν, δεύτερον ἐκ τῶν εὐπατριδῶν, τῶν ὑποδιαιρουμένων εἰς δύο τάξεις, τοὺς Earle καὶ τοὺς Thane. Καὶ αἱ μὲν δύο τελευταῖαι τάξεις ὄχι μόνον τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα ἐλάμβανον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Οὐϊτεναγεμότους, ἤτοι εἰς τὸ συνέδριον τῶν ἀρχόντων, τὸ πρὸ καιροῦ ἀντικαταχαθὲν, ἀντὶ τῶν ἀρχαίων ἐθνικῶν συνελεύσεων, ὑπερίσχυον· εἰς δὲ τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν καὶ τῶν γεωργῶν ἀπέδωκεν ὁ Ἀλφρέδος τὴν διαχείρισιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀστυνομίας, ὥστε τὸ πολίτευμα κατὰ τοῦτο ἐρρυθμίσθη δημοκρατικῶς, ἡ δὲ νομοθεσία καὶ ἡ πολιτικὴ διοίκησις ἔλαβον ἀριστοκρατικὸν καὶ μοναρχικὸν χαρακτῆρα. Ὁ βασιλεὺς ἦτο μὲν ὁ ὑπέρτατος δικαστής, ἀλλ' εἰς πᾶσαν δεκάδα, ἑκατοντάδα καὶ κομητίαν ὑπῆρχε δικαστήριον συγκείμενον ἀπὸ ὡρισμένου τινὸς ἀριθμοῦ οἰκογενειαρχῶν. Ὁ βασιλεὺς διώριζεν εἰς ἑκάστην κομητίαν δύο Κόμητας (Grafen), ὧν ὁ μὲν εἷς διεξῆγε τὴν διοίκησιν, ὁ δ' ἕτερος προΐστατο τοῦ ἐκ πολιτῶν καὶ γεωργῶν συγκεκροτημένου δικαστηρίου τῆς Κομητίας, τὸ ὁποῖον ἦτο συγχρόνως καὶ δικαστήριον Ἐφετῶν ὡς πρὸς τὰ δικαστήρια τῶν ἑκατοντάδων καὶ τῶν δεκάδων. Ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία ἐρρυθμίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀλφρέδου τοιουτοτρόπως, ὥστε τὰ διάφορα τοῦ ἔθνους τμήματα ὑποδιῃρέθησαν εἰς δύο ἴσα σώματα, ὧν τὸ μὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον τὴν ἄμυναν τῶν κατοίκων, τὸ δὲ ἐξεπέμπετο καὶ ἐκτός. Ὁ Ἀλφρέδος κατέστησε τὰς δεκάδας, τὰς ἑκατοντάδας καὶ τὰς κομητίας ὑπευθύνους ἕνεκα τῆς κοινῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας· ὥρειλον, δηλαδὴ, ὁσάκις ὁ ἔνοχος ἀθεμίτου πράξεως, παρ' αὐτοῖς συμβάσης, δὲν ἠδύνατο νὰ τιμωρηθῇ, νὰ καταβάλλωσιν αὐτοὶ τὴν ἐπιγενομένην ὑπ' αὐτοῦ ζημίαν. Διότι ὁ Ἀλφρέδος ἤθελε νὰ ἄρχῃ ἔθνους ἐλευθέρου, ἐγρηγοροῦντος καὶ κυβερνωμένου οἰκοθεν, καὶ ὄκνουν τηροῦντος τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν, οὐχὶ δὲ διὰ τῆς βίας, ὑπὸ τοῦ κυριάρχου κολαζομένου καὶ, ὡς νήπιον, ἀγομένου διὰ ζωστῆρος. Ὅθεν τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἀνανεωθὲν καὶ κατὰ τὰς νέας περιστάσεις τροπολογηθὲν πολίτευμα περιεποίησεν εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ συγχρόνως ζωὴν, ἐλευθερίαν καὶ τάξιν· τοσοῦτον δὲ ἦτο ἐπιτήδειον εἰς τὸ πνεῦμα τῶν βορείων ἐκείνων ἐθνῶν, ὥς τε ἀποτελεῖ μέχρι τῆς σήμερον τὴν βάσιν τοῦ Ἀγγλικοῦ πολιτεύματος, οἱ δὲ μετ' ὀλίγον κυριαρχήσαντες τῆς νήσου Δανοὶ καὶ οἱ βραδύτερον καταλαβόντες αὐτὴν Γάλλοι (Νορμαννοὶ) ἀνέτρεψαν μὲν τὰς διατάξεις τοῦ Ἀλφρέδου, ἅμα ὅμως ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ Ἄγγλοι ἐθεώρησαν τὴν εἰς αὐτὰς ἐπάνοδον, ὡς ἐπάνοδον εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Περιεποίησε δὲ καὶ δύναμιν πολλὴν τὸ νέον πολίτευμα εἰς τὸ κράτος, διότι, ὅτε ἐν ἔτει 893, ἀπεβιβάσθησαν μὲν συγχρόνως δύο μεγάλοι Δανικοὶ στόλοι εἰς τὰ Ἀγγλικὰ παράλια, ἐπανέστησαν δὲ οἱ ἐν Νορθουμβερλανδίᾳ καὶ ἐν Ὀσταγγλίᾳ καταστάθέντες βάρβαροι, οἱ Ἄγγλοι, μετὰ τριετῆ ἀγῶνα, κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσωσι καὶ νὰ δαμάσωσι τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνους, οὐδὲ προσεβλήθησαν πλέον ἐνόσῳ ἔζη ὁ νικηφόρος αὐτῶν ἡγεμών.

Ὁ Ἀλφρέδος ἐπρονόησε καὶ περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς τοῦ ἔθνους αὐτοῦ διαπ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλάσεως. Συνέλεξεν, ὡς ὁ Κάρολος ὁ μέγας, τὰ ἀρχαῖα τοῦ λαοῦ ᾄσματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἐν τῇ νεότητι ἐμορφώθη, καὶ συνέταξε, κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἡρωϊκῶν ἐκείνων φυλῶν, ᾄσματα νέα. Ἠνώρθωσε τὰς ἄλλοτε τοσοῦτον ἀκμαζούσας σχολὰς τῆς Ἀγγλίας, αἱ ὁποῖαι, διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐντελῶς σχεδὸν κατελύθησαν, ἐδιδάχθη καὶ αὐτός, ἦδη ἀνὴρ ὤν, τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ ἐφρόντισε περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῶν μετὰ τῆς Ῥώμης σχέσεων καὶ τῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς αὐτόθι ὑφισταμένης Σαξονικῆς σχολῆς. Ναὶ μὲν ἅπαντες οὗτοι αὐτοῦ οἱ ἀγῶνες κυρίως καὶ εὐλόγως ἀπέβλεπον εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ κλήρου· ἀλλὰ τὸ φίλον τοῦ θέοντος καὶ τοῦ πρέποντος ἐν γένει πνεῦμα αὐτοῦ δὲν παρημέλει οὐδὲ τῶν ἄλλων τοῦ ἔθνους τάξεων τὴν παιδείαν. Τοῦτο μαρτυροῦσι, μεταξὺ ἄλλων, ὅσα ἔπραξε περὶ τῶν σχολείων τῶν νέων εὐπατριδῶν, ἔτι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τοὺς ὑπαλλήλους ὅσοι δὲν ἐγίνωσκον νὰ γράφωσι καὶ νὰ ἀναγινώσκωσιν ἐκ παντὸς τρόπου προέτρεπεν εἰς ἐπανόρθωσιν τοῦ ἐλαττώματος αὐτῶν. Πρὸς τούτοις ὁ Ἀλφρέδος συνέταξε διάφορα Γεωγραφικὰ συγγράμματα, πολὺν ἔδειξε ζῆλον ὑπὲρ τῆς Ἱστορίας, μετέφρασε πολλὰ Λατινικὰ ἔργα, ὧν τὸ μάλιστα λόγου ἄξιον εἶναι ὁ περὶ παραμυθίας λόγος τοῦ προμνημονευθέντος (σελ. 9), Βοηθίου, ὁ ὑπὸ τούτου μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἐν φυλακῇ συνταχθείς, καὶ ἐκάλεσεν ἀπὸ τῶν Βρετανικῶν καὶ τῶν Φραγκικῶν χωρῶν πολλοὺς εἰς τὴν Ἀγγλίαν λογίους ἄνδρας. Ἀπέθανε δὲ τῷ 901.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἐδουάρδος Α' ἀπέκρουσε μὲν τοὺς Νορμανοὺς, οἵτινες, περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τὴν βόρειον Γαλατίαν καταστασθέντες, ἐποίουν συχνὰς ἀποβάσεις εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὑπεχρέωσε δὲ τοὺς βασιλεῖς τῆς Οὐαλλίας, τῆς Σκωτίας, τῆς Νορθουμβερλανδίας καὶ τῆς Ὀσταγγλίας νὰ ἀναγνωρίσωσιν, ὀνόματι τοὐλάχιστον, τὴν Ἀγγλοσαξονικὴν κυριαρχίαν. Ὁ δὲ ἐν ἔτει 924 διαδεξάμενος αὐτὸν υἱὸς Ἀθελστάνιος ὑπῆρξεν ὁ γενναιότερος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνὴρ, καὶ, τῷ 937, συνεκρότησε πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ αὐτῇ καταστασθέντας Δανοὺς, ἅπαντας ἐξαναστάντας καὶ συμμαχήσαντας κατ' αὐτοῦ, μάχην περὶ Βρουνέβουργον κρίσιμον, καθ' ἣν, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἐδμούνδου βοηθούμενος, ἐνίκησεν ὁλοσχερῶς τοὺς ἀντιπάλους καὶ περιεποίησεν οὕτως εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῶν τελευταίων τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλφρέδου ἐτῶν δὲν ἐγνώρισεν. Ὁ ἐντεῦθεν πολυύμνητος εἰς τὰ ἡρωϊκὰ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ᾄσματα γενόμενος Ἀθελστάνιος, οὐ μόνον τὸ πολίτευμα τοῦ Ἀλφρέδου διεφύλαξεν, ἀλλὰ καὶ διὰ νέων νόμων ἐτελείωσεν αὐτό, ἐξ ὧν ἄξιος μνήμης μάλιστα εἶναι, ὁ νόμος ὁ ὁρίσας, ὅτι πᾶς ἔμπορος, διεξαγαγὼν τρεῖς ναυζολίας, λαμβάνει τὸ κατώτερον τοῦ εὐπατρίδου ἀξίωμα (Thane). Ὁ νόμος οὗτος ἀποδεικνύει ὁπόσον ὁ ἡγεμὼν ἤθελε νὰ ἐμψυχώσῃ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν ἐμπορίαν· μὴ παρίδωμεν ὅμως, ὅτι οἱ εὐπατρίδαι ἐκεῖνοι δὲν ἐθεωρήθησαν ὡς βαρῶνοι εἰμὴ ὑπὲρ τὰ 1000 ἔτη βραδύτερον, ἐπὶ δὲ Ἀθελσανίου μικρὸν ὑπερεῖχον τῆς τῶν πολιτῶν τάξεως. — Τὸν Ἀθελστάνιον, ἀποθανόντα τῷ 941, διεδέξατο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐδμοῦνδος—946, ὅστις συνέστειλε τοὺς Νορθουμβερλανδίους καὶ τοὺς Σκώτους, καὶ, μετοικήσας τοὺς Δανοὺς ἀπὸ τῶν ἐντὸς τῆς Νορθομβερλανδίας καὶ Ὀσταγγλίας κατοικημένων ὑπ' αὐτῶν πόλεων, κατῴκισεν εἰς αὐτὰς τοὺς Ἀγγλοσάξονας.

Ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Ἐδερέδου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἐδμούνδου,—955, ἤρξατο νὰ ἀποβαίνῃ ἐπικρατέστατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ὁ ἱερὸς Δυνστάνιος, μοναχὸς πολυμαθέστατος καὶ σωφρονέστατος, τὸν ὁποῖον ἐξώρισε μὲν ὁ τοῦ Ἐδμούνδου υἱὸς καὶ τοῦ Ἐδερέδου διάδοχος Ἐδούϊος—959, ἀνεκάλεσεν ὅμως ὁ μετὰ τοῦτον βασιλεύσας ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐδέγαρος—975. Τότε ὁ Δυνστάνιος, ὅς τις μετ' ὀλίγον κατέστη καὶ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρύας, καὶ, ὡς τοιοῦτος, μητροπολίτης πάσης Ἀγγλίας, ἀπέβη, φυσικῷ τῷ λόγῳ, παντοδύναμος. Εἶχε δὲ σύνεσιν, καὶ δραστηριότητα, καὶ ἀληθῆ εὐλάβειαν ὁ ἀνήρ· καὶ ἠθέλησε μὲν νὰ καθυποτάξῃ τὸ κράτος πέρα τοῦ δέοντος εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα, ἀγωνισθεὶς ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπὶ τέλους κατορθώσας νὰ ἀποβάλῃ ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπισημοτέρας ἐκκλησιαστικὰς θέσεις τοὺς ἐγγάμους ἱερεῖς καὶ νὰ δώσῃ αὐτὰς εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μοναχοὺς, ἢ τοὐλάχιστον εἰς ἀγάμους ἱερεῖς, κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐπεμελήθη θαυμασίως τῆς εὐημερίας τῆς πολιτείας· προεφύλαξεν αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἐπιθέσεως τῶν πειρατῶν, προήγαγε τὴν ἐμπορίαν τοσοῦτον, ὥστε, διὰ τῆς ἐντεῦθεν προελθούσης πολλῆς εὐπορίας καὶ συχνῆς μετὰ τῶν ξένων ἐπιμιξίας, ἔκτοτε τὰ ἤθη τῶν Ἀγγλοσαξόνων ἤρξαντο νὰ ἐξαχρειῶνται· καὶ ἐνεψύχωσε τὴν κτηνοτροφίαν, τὸν κυριώτατον τοῦτον πόρον τῆς Ἀγγλίας, ἂν καὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Βρετανοὺς τῆς Οὐαλλίας, ἀντὶ τοῦ προτέρου χρηματικοῦ φόρου, τὴν ἐτησίαν παράδοσιν 300 κεφαλῶν λύκων καὶ ὅτι διὰ τούτου ἐπήγαγε τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν λύκων ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, εἶναι ἀπίθανον. Ἦτο δὲ ὁ Δυνστάνιος τοσοῦτον ἰσχυρὸς, ὥς τε, ἀπαγαγόντος ποτὲ τοῦ Ἐδεγάρου διὰ τῆς βίας μοναχήν τινα, ὄχι μόνον ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν πολλὰς ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας ἀπεστέρησεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἢ κατηνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐνδώσῃ εἰς ὅλας τὰς περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ μοναχικοῦ τάγματος καὶ ἐν γένει τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ πολιτείᾳ ὑπερόγκους ἀξιώσεις αὐτοῦ. Ὁ Δυνστάνιος πρῶτατο τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου καὶ υἱοῦ τοῦ Ἐδεγάρου Ἐδουάρδου τοῦ ἱεροῦ· ἴσχυσεν ὅμως πολὺ τότε καὶ ἡ μητρυιὰ τούτου, ἡ φίλαρχος Ἐλφρίδα, ἥτις κατώρθωσε νὰ ἐκβληθῶσιν, εἴς τινα μέρη τοῦ βασιλείου, οἱ μοναχοὶ ἀπὸ τῶν θέσεων τὰς ὁποίας ἔλαβον ἢ νὰ δοθῶσιν αὗται εἰς κοσμικοὺς ἱερεῖς. Δολοφονηθέντος δὲ τοῦ Ἐδουάρδου τῷ 978, βασιλεύει ὁ δεκαετὴς υἱὸς τῆς Ἐλφρίδας Ἐθέλρεδος Β', παραιτεῖται τῶν πραγμάτων ὁ γηραιὸς καὶ συνετὸς Δυνστάνιος (ἀποθανὼν τῷ 988), τὸ δὲ κράτος περιπίπτει εἰς μεγάλας συμφορὰς· διότι ἐπὶ Ἐθελρέδου ἐπανελήφθησαν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Σκανδιναυίων πειρατῶν, καὶ τελευταῖον ἡ νῆσος ὑπέκυψεν εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Σουήνωνος τοῦ Εὐτυχοῦς, τοῦ διαδεξαμένου, ὡς προείπομεν, τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀράλδον Βλαυζανδν, τῷ 986.

γ'. Ἱστορία τῶν Ἀγγλοσαξόνων καὶ τῶν Σκανδιναυίων ἀπὸ Σκήνωνος τοῦ Εὐτυχοῦς μέχρι Γουλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ. Τὰ πλεῖστα τῶν ὅσα μέχρι τοῦδε ἐξεθέσαμεν περὶ τῶν βορείων τούτων ἐθνῶν καὶ πάντα ὅσα ἔχομεν ἔτι περὶ αὐτῶν νὰ ἱστορήσωμεν ἀνήκουσιν εἰς τὸ δεύτερον καὶ εἰς τὸ τρίτον τμῆμα τῆς μέσης ἱστορίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τύχη τῶν ἐθνῶν τούτων ὑπῆρξε, μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν σταυροφοριῶν, παντάπασι σχεδὸν ἄσχετος μὲ τὴν τύχην τῆς ἄλλης Εὐρώπης, ἐνομίσαμεν κατάλληλον νὰ μὴ διακόψωμεν τὴν μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων ἱστορίαν αὐτῶν.

Σουήνων ὁ εὐτυχὴς, ἅμα παγιώσας τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐμελέτησε τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀγγλοσαξονικοῦ βασιλέως Ἐθελρέδου· ἀλλὰ διεκωλύθη κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ βουλεύματος τούτου ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Σουηδῶν Ἐρίχου τοῦ νικηφόρου, ὅστις, ἐπελθὼν μετὰ δυνάμεως ἰσχυρᾶς, ἐξέωσε τὸν Σκήνωνα, καθυπέταξε πᾶσαν τὴν Δανίαν καὶ διεφύλαξεν αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου (περὶ τὸ 1000 ἔτος). Ὁ δ' ἐξωσθεὶς Σκήνων, ἐνωθεὶς μετ' ἄλλων πειρατῶν ἢ ἰδίως μετὰ τοῦ Ὀλαφίου Τρυγγουάσωνος, διεγείροντος Ἀράλδου τοῦ Ἀαρφάγρου, ὥρμησεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπεχρέωσε τὸν ἄβλιον Ἐθέλρεδον νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην, ἀποδίδων εἰς τοὺς πειρατὰς ἐκείνους τὸν Δανικὸν φόρον, ὅς τις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰσεπράττετο διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ὑπερμάχων τοῦ κράτους.

Ἐντεῦθεν πλουτήσας ὁ Σουήνων καὶ ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὸν ἐν τῷ μεταξὺ συμβάντα θάνατον τοῦ Ἐρίχου, ἐπανέρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ ἀναγνωρίζεται βασιλεὺς τῶν Δανῶν. Ὀλίγον δὲ πρότερον (996), κατέλαβε καὶ ὁ Ὀλάφιος Τρυγγουάσων, τὴν τῆς Νορουηγίας ἀρχὴν, καταλύσας Ἄκωνα τὸν πλούσιον. Ἀλλὰ θελήσας νὰ εἰσαγάγῃ ἐνταῦθα διὰ τῆς βίας τὸν Χριστιανισμὸν, τὸν ὁποῖον εἶχε παραδεχθῆ εἰς τὰς προτέρας αὐτοῦ περιπλανήσεις, καὶ προκαλέσας πρὸς τούτοις τὴν δυσμένειαν τοῦ τε βασιλέως τῆς Δανίας Σουήνωνος ἢ τοῦ τῆς Σουηδίας, Ὀλαφίου ἐπίσης λεγομένου, υἱοῦ δὲ ὄντος Ἐρίχου τοῦ νικηφόρου, καθαιρεῖται ὑπ' αὐτοῦ (1000). Οἱ δύο νικηταὶ διέτειμαν τὸ κράτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοῦ, παρεχώρησαν ὅμως τὸ πλεῖστον τῆς χώρας μέρος, εἰς δύο υἱοὺς Ἄκωνος τοῦ πλησίου, ὡς ὑποτελεῖς αὐτοῖς ἡγεμόνας.

Μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην τοῦ Νορουηγικοῦ ἡγεμόνος Ὀλαφίου, ὁ ἀσθενὴς βασιλεὺς Ἐθέλρεδος προεκάλεσε, διὰ τὴν σφαγὴν ἁπάντων τῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀγγλοσαξόνων οἰκούντων Δανῶν, τὴν ἐκδικησιν τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν, ἥτις ἔμελλε νὰ ἀποβῇ τόσῳ μᾶλλον ὀλεθριωτέρα, ὅσῳ μεγαλήτερον μὲν ἤδη ἀπέβη τὸ τοῦ Σουήνωνος ἀξίωμα διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Νορουηγίας, δεινοτέρα δὲ ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Σκανδιναυίας σχέσις. Οἱ Ἀγγλοσάξονες οὐ μόνον ἐκυβερνῶντο κακῶς, ἀλλὰ καὶ διχόνοια καὶ προδοσία ἐπεκράτουν παρὰ τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτῶν, ὁ δὲ πολὺς ὅμιλος εἶχεν ἤδη τοσοῦτον διαφθαρῆ, ὥστε οἱ πλεῖστοι πολεμισταὶ, κατηναγκασμένοι μόνον καὶ περίφοβοι ἐξήρχοντο ἐπὶ τὸν ἀγῶνα. Ὁπόσον δὲ ξενὴ ὑπῆρχεν ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Σκανδιναυίας σχέσις, ἐξάγεται ἀπὸ διαφόρων περιστάσεων. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ χώρᾳ ἅπαντες οἱ μεταλλουργοὶ ἦσαν τότε Ἄγγλοι, τὸ φεουδαλικὸν πολίτευμα ἐρρυθμίσθη κατὰ τὸ Ἀγγλικόν, πολλὰ καὶ τῆς νομοθεσίας ἀπὸ τῶν Ἀγγλικῶν θεσμῶν ἐλήφθησαν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ὀλάφιος ὁ ἱερὸς, ὁ μετὰ εἰκοσαετίαν παγιώσας τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Νορσηγίᾳ, δι' Ἄγγλων καὶ Γερμανῶν ἱερωμένων, ἄνευ οὐδεμιᾶς τῆς Ῥώμης μετοχῆς, διενήργησε τὴν ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ κήρυξιν τοῦ θείου λόγου. Ἀφ' ἑτέρου, ἐν Ἀγγλίᾳ ἅπαντες οἱ βασιλικοὶ δορυφόροι καὶ ἅπαντες ἐν γένει οἱ ἄρχοντες, ὅσων ἡ ὑπηρεσία ἐδέετο πολεμικῆς ἐπιτηδειότητος, ἦσαν Δανοί, οἵτινες ὡς πρὸς μὲν τοὺς Ἀγγλοσάξονας ἐπολιτεύοντο ὡς ὑπερέχουσά τις ἀνθρώπων τάξις, ὡς εὐπατρίδαι, οὕτως εἰπεῖν, εἰς δὲ τοὺς ἐπὶ λεηλασίᾳ ἐπερχομένους ὁμοφύλους ἐχρησίμευον ὡς ὁδηγοὶ ἢ βοηθοί. Ὥστε μωροτάτη ἐνταυτῷ καὶ ὠμοτάτη πρᾶξις ὑπῆρξεν ἡ σύγχρονος σφαγὴ ἁπάντων τῶν Δανῶν, τὴν ὁποίαν, τῇ 13 Νοεμβρίου 1002, διέταξεν ὁ Ἐθέλρεδος, εἴτε ἐπηρεισθέντα εἰς τὴν συνδρομὴν τὴν ὁποίαν ἤλπιζε νὰ λάβῃ ἀπὸ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ ἰσχυροῦ δουκὸς τῆς Νορμανδίας Ῥιχάρδου τοῦ Β', εἴτε ἐνδίδων εἰς τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ καταπιεζομένου αὐτοῦ λαοῦ. Ἦτο δὲ ἡ πρᾶξις τόσῳ μᾶλλον μωρὰ, ὅσῳ οἱ ἐν Ὀστγγλίᾳ, ἐν Νορθουμβερλανδίᾳ, ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις Βρετανικαῖς νήσοις κατοικοῦντες Δανοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ θανατωθῶσιν ἐπίσης· ἦσαν αὐτοὶ μόνοι ἱκανοὶ νὰ τιμωρήσωσι τὴν σφαγὴν τῶν ὁμοφύλων. Ὁπωσδήποτε, πολλαὶ χιλιάδες Δανῶν ἐθυσιάσθησαν ὑπὸ τῶν ἐξηγριωμένων Ἀγγλοσαξόνων· ταύτης δ' ἐπιλαβόμενος τῆς προφάσεως ὁ ἰσχυρότατος ἤδη Σουήνων, ἥρξατο ἔκτοτε, παρ' ἐνιαυτὸν τοὐλάχιστον, ν' ἀποβαίνῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ νὰ λεηλατῇ τὰς διαφόρους αὐτῆς χώρας. Οἱ Ἀγγλοσάξονες ἀνεδείχθησαν ἐπὶ τῶν ἐπανειλημμένων αὐτῶν ἐπιθέσεων, ἄξιοι τῆς ἐπαπειλούσης αὐτοὺς δουλείας· διότι οὐδεὶς σχεδὸν τῶν μεγιστάνων αὐτῶν ὑπῆρξεν ἄμοιρος προδοσίας καὶ ἀνανδρίας· αὐτὸς ὁ τοῦ Ἐθελρέδου γαμβρὸς διετέλει μετὰ τῶν ἐχθρῶν κρύφα συνεννοούμενος. Τελευταῖον ἐν ἔτει 1013 ὁ Σουήνων συμπληροῖ τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου, ὁ δὲ Ἐθέλρεδος σώζεται παρὰ τῷ κηδεστῇ ἐν Νορμανδίᾳ.

Ὁ Σουήνων ἀπέθανεν ὀλίγους μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο μῆνας (Φεβρουαρίῳ 1014), καταλιπὼν δύο υἱοὺς, Κανοῦτον τὸν μέγαν καὶ τὸν Ἁράλδον, οἵτινες, ἀπὸ μητρὸς Χριστιανῆς γεννηθέντες, ἐβαπτίσθησαν ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός· εἶχε δὲ ὁ Σουήνων ἀναδειχθῆ ἀνεκτικώτερος πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν, ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Νορουηγίας. Ὁ Ἁράλδος ἔλαβε τὴν Δανίαν, ὁ δὲ Κανοῦτος τὴν Ἀγγλίαν, ἐν ᾧ ὅμως δὲν ἐπαγίωσε τὸ κράτος αὐτοῦ εἰμὴ ἐν ἔτει 1017, μετὰ δεινὸν ἀγῶνα πρός τε τὸν ἐν Νορμανδίᾳ Ἐθέλρεδον (θανόντα τῷ 1016) καὶ πρὸς τὸν υἱὸν τούτου Ἐδμοῦνδον τὸν σιδηρόπλευρον (δολοφονηθέντα τῷ 1017). Ἔλαβε δὲ σύζυγον τὴν χήραν τοῦ Ἐθελρέδου Ἔμμαν, ἀνεδείχθη ζηλωτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀπηγόρευσε τὰ ἔθιμα τῆς εἰδωλολατρείας· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐθανάτωσεν ἢ ἄλλως ἀκινδύνους κατέστησεν ὅλους τοὺς ἀπογόνους τοῦ βασιλικοῦ τῶν Ἀγγλοσαξόνων οἴκου· δύο μόνον υἱοὶ τοῦ Ἐθελρέδου, ὁ Ἀλφρέδος καὶ ὁ Ἐδουάρδος διεσώθησαν ἐν Νορμανδίᾳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐν ἔτει 1018, ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἁράλδου, ὁ Κανοῦτος ἐκληρονόμησε καὶ τὸ βασίλειον τῆς Δανίας· ἔπειτα, ἐντὸς τῆς ἑπομένης δεκαετίας, καθυπέταξεν εἰς ἑαυτὸν ὁλοσχερῶς τὴν Νορουηγίαν. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν βασιλείων τῶν ὁποίων ἔκτοτε ἦρχε, μάλιστα εὐδαιμόνησεν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ ἡ Ἀγγλία, τῆς ὁποίας ἐζήτησε νὰ εἰσαγάγῃ καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας τοὺς θεσμούς, τοὺς νόμους καὶ τὰ ἤθη. Τὸ βασίλειον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἀξιόλογον αὔξησιν, διὰ τῆς χειρώσεως τῶν Σκωτικῶν καὶ Κουμβερλανδικῶν (ἡ Κουμβερλανδία κατοικεῖτο ὑπὸ ὑποτελῶν φόρου Βρετανῶν καὶ εἶχε παραχωρηθῇ ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοσάξονος βασιλέως Ἐδμούνδου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀθελστανίου, ὡς φέουδον εἰς τὸν βασιλέα τῶν Σκώτων Μαλκόλμον) ἡγεμόνων Δυγκάνου, Μαλκόλμου καὶ Μακβέτου, ἐπλούτησε προσέτι διὰ τῶν θησαυρῶν τῶν ἄλλων χωρῶν καὶ οὐδόλως ἐπιέσθη ὑπὸ τῶν ἀγερώχων Δανῶν, τοὺς ὁποίους περιέστελλε φρονίμως ὁ Κανοῦτος. Ἐκτὸς τούτου, οἱ Ἀγγλοσάξονες ἀνέλαβον ὀπωσοῦν ἀπὸ τῆς προτέρας χαυνώσεως, ἐν μέρει διὰ τῶν στρατειῶν τὰς ὁποίας μετὰ τῶν Δανῶν ἐποίουν, ἐν μέρει διὰ τῶν συχνῶν ἐπιγαμιῶν καὶ τῆς ἄλλης ἀδιαλείπτου ἐπιμιξίας μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου ἔθνους. Ἀφ' ἑτέρου οἱ Δανοί, κατώτεροι ὄντες κατὰ τὸν πολιτισμόν, παρεδέχθησαν ἅπαντας τοὺς Ἀγγλικοὺς νόμους, ὥς τε ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν στενὴ ἐκείνη ἕνωσις ἀπέβη λυσιτελὴς κατὰ πάντα λόγον εἰς τοὺς Ἀγγλοσάξονας.

Ἡ Δανία ἐξ ἐναντίας ἄλλο πλεονέκτημα δὲν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Κανούτου εἰμὴ τὴν παγίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ· κατὰ τὰ λοιπά, συνετέλει μόνον διὰ τοῦ αἵματος αὐτῆς εἰς τὴν αὔξησιν τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ κυριάρχου ἐκείνου. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἠλλοίωσεν οὐσιωδῶς τὸ ἀπρακτικὸν καὶ ἀκόλαστον ἦθος τοῦ Κανούτου, ὅς τις δὲν ἐθεράπευσεν ἐπιμελῶς εἰμὴ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοῦ θρησκεύματος τύπους, καὶ τούτους καθ' ὅσον ἐντεῦθεν δὲν ἐβλάπτοντο τὰ ἀτομικὰ ἢ τὰ κυριαρχικὰ αὐτοῦ συμφέροντα. Ὁ Κανοῦτος ἐπορεύθη, ἐν ἔτεσιν 1026 καὶ 1027, διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὰ ὀστᾶ τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, παρέσχε καθ' ὁδὸν, εἰς ὅλας τὰς χώρας δι' ὧν διῆλθε, λαμπρὰ δείγματα ἐλευθεριότητος, ἔδωκε πλούσια δῶρα εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸν Πάπαν, προεμήθευσεν εἰς τοῦτον πάλιν τοὺς πρότερον ἀπὸ Ἀγγλίας εἰςπραττομένους τακτικοὺς πόρους, οἵτινες πιθανώτατα εἶχον καταπαύσει περὶ τοὺς τελευταίους χρόνους, καὶ ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Κορράδου τοῦ Β' καὶ παρὰ τοῦ ἐσχάτου βασιλέως τῆς ἄνω Βουργουνδίας Ῥοδόλφου Γ' τὴν μείωσιν τῶν ὑπερβολικῶν καὶ καταθλιπτικῶν φόρων, οἵτινες ἀπῃτοῦντο, μάλιστα κατὰ τὰς τῶν Ἄλπεων διαβάσεις, ἀπὸ τῶν προσκυνητῶν τῶν ἐκ Δανίας, Ἀγγλίας καὶ Νορουηγίας προσερχομένων εἰς Ῥώμην.

Ὁ Κανοῦτος ἀπέθανε τῷ 1035 καὶ ἐν τῷ ἅμα τὸ κράτος αὐτοῦ διεμελίσθη. Ὁ ἀπὸ τῆς Ἔμμας νόμιμος αὐτοῦ υἱὸς Ἁρδικανοῦτος ἔλαβε τὴν Δανίαν· μετὰ δέ τινας ἀμφισβητήσεις πρὸς τὸν νόθον αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἁράλδον, ἀποθανόντα τῷ 1039, καὶ αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν· ἀλλ' ὁ ἕτερος νόθος αὐτοῦ ἀδελφὸς Σουήνων ὁ νεώτερος, ὅτις ἔτι ἀπὸ τοῦ 1028 ἐκυβέρνα τὴν Νορουηγίαν, ἐξώσθη ἐκεῖθεν ἅμα μὲ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ὑπό τινος τῶν Ἁράλδου τοῦ Ἁαρφάγρου ἀπογόνων, τοῦ καλουμένου Μάγνου, τὸν ὁποῖον ἐν ἔτει 1039 ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ βασιλέα τῆς Νορουηγίας ὁ Ἁρδικανοῦτος.

Ἀποθανόντος ἐν ἔτει 1042 τοῦ Ἁρδικανούτου ἄπαιδος, τὸν μὲν θρόνον τῆς Ἀγγλίας κατέλαβεν ὁ ἑτεροθαλὴς αὐτοῦ ἀδελφὸς (ὁ ἀπὸ τοῦ Ἐθελρέδου υἱὸς τῆς Ἔμμας) Ἐδουάρδος ὁ Γ', ὁ ἕνεκα τοῦ μοναχικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος ἐπικληθεὶς ὁμολογητὴς, ἡ δὲ Δανία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως τῆς Νορουηγίας Μάγνου. Ὁ Ἐδουάρδος ὁ ὁμολογητὴς ἦτο παντάπασιν ἀνίκανος ἄνθρωπος καὶ διετέλεσε δι' ὅλου τοῦ βίου ἀγόμενος καὶ φερόμενος πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ Δανοῦ κόμητος Γυδουίνου (τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν θυγατέρα), ἔπειτα δὲ, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Γυδουῖνος, 1053, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τούτου Ἁράλδου. Ὁ τελευταῖος μάλιστα, μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1066 ἐπελθόντα θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῶν μεγιστάνων καὶ βα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιλεύς. Ἦτο δὲ ἄξιος τῆς ἐκλογῆς ταύτης, ἀλλ' ἔχων τὴν τύχην δυσμενῆ, ἀπέβαλε καὶ θρόνον καὶ ζωὴν ἐν τῷ πρὸς Γουλιέλμον τὸν Β', δοῦκα τῆς Νορμανδίας, ἀγῶνι.

δ'. Ἱστορία τῶν Νορμαννῶν ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀγγλίας. Ἀνεφέρομεν ἤδη (σελ. 28) ὅτι ἡ ὑπὸ Ἀράλδου τοῦ Ἀαρφάγρου κατάκτησις τῆς Νορουηγίας, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἔξοδον πολλῶν Νορμαννικῶν ἀποικιῶν καὶ ὅτι εἷς τῶν ἡγεμόνων τῶν ἀποδημησάντων τότε ἐκ Νορουηγίας ἦτο καὶ ὁ Ῥόλλων. Οὗτος, ἀποβιβασθεὶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν στιφῶν, ἐν ἔτει 876, εἰς τὴν βόρειον τῆς Γαλλίας παραλίαν, ἐπεχείρησεν, ἐκεῖθεν ὁρμώμενος, ἀδιαλείπτας λῃστρικὰς ἐπιδρομάς. Τελευτῶντος, ὁ τότε βασιλεύων τῆς Γαλλίας, ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Καρολιδῶν, Κάρολος ὁ εὐήθης, ἀφορῶν εἰς τὰς συμφορὰς ἐκείνας, ἴσως δὲ ἐλπίζων καὶ ὅτι, διὰ συνδρομῆς τοῦ Ῥόλλωνος, θέλει ἀναχαιτίσει μὲν τὰς νέας Νορμαννικὰς ἐπιδρομάς, περιςείλει δὲ τὴν πλεονάσασαν δύναμιν τῶν μεγιστάνων τοῦ κράτους, ἀπεφάσισε νὰ συμβιβασθῇ μετ' αὐτοῦ· καὶ τῷ 911 συνωμολόγησε πρὸς τὸν Ῥόλλωνα συνθήκην δι' ἧς οὗτος ἔλαβε σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Καρόλου Γυσέλαν καὶ ὡς κληρονόμημα τὴν μεταξὺ Βρετανίας καὶ Εὔρου (Eure) ποταμοῦ χώραν· ἠσπάσθη δὲ μετὰ τῶν ὀπαδῶν τὸ Χριστιανικὸν θρήσκευμα καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ὑπερτάτην Φραγκικὴν κυριαρχίαν. Τοιουτοτρόπως παρήχθη τὸ δουκάτον τῆς Νορμανδίας. Οἱ ἡγεμόνες αὐτοῦ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἔτι ὀλιγώτερον ἢ οἱ ἄλλοι μεγιστᾶνες τῆς Γαλλίας ὡς ὑπηκόους τοῦ βασιλέως, διότι οὐδὲν ἕτερον ἀπένεμον εἰς τοῦτον εἰμὴ τὴν προσκύνησιν, τῆς ὁποίας μάλιστα κατ' ἀρχὰς οὐδὲ τὴν ἔννοιαν κατελάμβανον. Ὁ Ῥόλλων, ἢ, ὡς ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος, Ῥοβέρτος, ἵδρυσεν ἐν Νορμανδίᾳ ἀληθῆ ἀποικίαν, διένειμε τὴν χώραν μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, κατέστησεν ὑποτελεῖς τούτων τοὺς ὀλίγους περιλιπομένους ἀρχαίους κατοίκους, ἐφρόντισε περὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς γεωργίας, περὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν πόλεων, περὶ τῆς ἀπὸ ἄλλων Νορμαννικῶν ἐπιδρομῶν ἀμύνης καὶ ἐξησφάλισε θαυμασίως, διὰ νόμων καὶ θεσμῶν, τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην καὶ εὐταξίαν. Ἐξεναντίας ἡ ἀπὸ ξηρᾶς ὅλως ἀπροφύλακτος γείτων Βρετανία ἔπαθε τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν κατοίκων τοῦ νέου δουκάτου, κατ' ἀρχὰς ἀνηλεῶς ληλατηθεῖσα, ἔπειτα δὲ ὑποταχθεῖσα ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν.

Ἀποθανόντος τῷ 931 τοῦ Ῥοβέρτου Α', διεδέξατο αὐτὸν ὁ υἱὸς Γουλιέλμος Α', ὅστις, κατὰ τὴν ἐν τῷ μεσαιῶνι ἐπικρατήσασαν συνήθειαν τοῦ καθιστᾶν τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα γνωστότερα δι' ἐπωνύμων, ἐπεκλήθη Γουλιέλμος ὁ Μακρόξιφος. Ἦτο δὲ εἷς τῶν εὐγενεστάτων χαρακτήρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πολυθρύλλητος κατέστη ἐπ' ἀρετῇ καὶ μεγαλοψυχίᾳ. Διετέλεσε πρόμαχος τοῦ βασιλέως αὐτοῦ Λουδοβίκου Δ', υἱοῦ Καρόλου τοῦ εὐήθους, καὶ ἐπροστάτευε πάντα ἀδικούμενον, γενόμενος ἐπὶ τέλους θῦμα τῆς ἀγαθότητος ταύτης, διότι τῷ 942 ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ κόμητος τῆς Φλανδρίας Ἀρνούλφου, τοῦ ὁποίου περιέστειλε τὴν πλεονεξίαν. Ὁ ἀγνώμων βασιλεὺς Λουδοβίκος ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ υἱοῦ τοῦ Γουλιέλμου, Ῥιχάρδου Α' τοῦ Μακροσκελοῦς, διὰ νὰ οἰκειοποιηθῇ τὸ δουκάτον. Ἀλλὰ ἠττηθεὶς ὑπὸ τῶν γενναίων Νορμαννῶν, οὐ μόνον ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ ἐνόρκως πάντα ὅσα οὗτοι ἀπῄτησαν ὑπὲρ τοῦ νέου δουκὸς, ἀλλὰ καὶ νὰ δώσῃ αὐτὸς ὅμηρον τὸν ἴδιον υἱὸν Καρολόμανον. Ὁ Ῥιχάρδος Α' ὑπῆξεν ἤδη εἷς τῶν πικροτέρων καὶ ἰσχυροτέρων ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, καὶ οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Καπετικοῦ οἴκου, τοῦ ἐξώσαντος τότε ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου τοὺς Καρολίδας.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ῥιχάρδος Β' (996—1027) μέγα ἀπέκτησεν ὄνομα ἐπ' ἀρετῇ καὶ εὐλαβείᾳ, ἔτι δὲ καὶ ἐπ' ἀνδρείᾳ, ἀλλὰ πανουργότατος κυρίως διατελέσας μετεχειρίσθη τὴν εὐλάβειαν ὡς ὄργανον πολιτικῶν βουλευμάτων. Παρέσχε μὲν λ. χ. συνδρομὴν καὶ ἄσυλον εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἔμμαν καὶ εἰς τὸν σύζυγόν της Ἐθελρέδον, συγχρόνως ὅμως διετέλει εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν Δανούς. Τὰς ἐπισκοπὰς τῆς χώρας ἐθεώρησε, καθὼς καὶ οἱ διάδοχοί του, ὡς φέουδα, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον εἰς ἀποκατάστασιν φίλων καὶ συγγενῶν, παντάπασι, περὶ τὴν παραχώρησιν αὐτῶν μὴ γινομένου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λόγου περὶ ἀρετῆς καὶ ἱκανότητος. Ὅτι ὁ Ῥιχάρδος, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι τῆς Γαλλίας μεγιστᾶνες, ἀπεστέρει τοῦ δικαίου τὸν λαὸν καὶ κατέθλιβε διὰ τῆς βίας πάντας τοὺς ἐξανισταμένους κατὰ τῆς ἀδικίας ταύτης, δὲν εἶναι παράδοξον, διότι τοιοῦτον ἦτο τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἐν γένει οἱ μεγιστᾶνες τότε ἁρπάζουν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν γεωργῶν τὰ ἀρχαῖα δικαιώματα καὶ πᾶσαν εἰς τὴν διοίκησιν μετοχήν, καθιστῶντες αὐτοὺς οἱονεὶ κτήματα καὶ κτήνη. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Βαρῶνοι, ὅσοι δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν βίαν τῶν ἰσχυροτέρων, δὲν ἔπασχον ὀλιγώτερα ἀπὸ τῶν Δουκῶν καὶ τῶν μεγάλων Βαρώνων. Αἱ βιαιοπραγίαι αὗται ἔδωκαν, ἐπὶ Ῥιχάρδου τοῦ Β', ἀφορμὴν εἰς ἀποδημίας, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων, καθὼς θέλομεν ἐκθέσει ἐκτενέστερον κατωτέρω, συνέστη ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ Νορμαννικὸν κράτος.

Ὁ πρεσβύτερος τοῦ Ῥιχάρδου Β' υἱὸς Ῥιχάρδος Γ' μικρὸν ἐκυβέρνησε τὴν Νορμανδίαν, διότι ἀπέθανε τῷ 1028 καὶ τότε προεχειρίσθη ὁ νεώτερος ἀδελφός του Ῥοβέρτος Β', ὅστις μετὰ τοσαύτης ὠμότητος καὶ τραχύτητος προσηνέχθη πρός τε τοὺς ὑπερόπτης μεγιστᾶνας τῆς Γαλλίας, κατὰ τῶν ὁποίων ἐζήτησε τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Ἑρρῖκος Α', καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους ὑποτελεῖς, ὥστε πιθανώτατα ἐκ τούτου ἐπωνομάσθη διάβολος. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1035, ἐπανερχόμενος ἐκ Παλαιστίνης, ὅπου εἶχε μεταβῆ ὡς προσκυνητής, καταλιπὼν υἱὸν ἀνήλικον, τὸν τοσοῦτον μετέπειτα περίφημον γενόμενον Γουλιέλμον Β', ὅστις, κατακτήσας μὲν τὴν Ἀγγλίαν, ἐπεκλήθη κατακτητής, ἀρχηγὸς δὲ γενόμενος νέας ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης δυναστείας, ὠνομάσθη Γουλιέλμος Α'.

Ἐπὶ τῆς ἀνηλικότητος αὐτοῦ, ἡ Νορμανδία ἔπαθε πολλὰ ἀπὸ ἐσωτερικῶν στάσεων καὶ ἀπὸ τῶν ἐπεμβάσεων τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἑρρίκου. Ἡλικιωθεὶς δὲ ὁ Γουλιέλμος ἀνέδειξεν ἀμέσως θαυμαστὴν πανουργίαν καὶ πολλὴν αὐθαιρεσίαν ὡς πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους καὶ ἐν γένει ὡς πρὸς τὸ δίκαιον· κατέβαλλε τοὺς ἐκ πατρὸς συγγενεῖς τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς φυσικοὺς ἐχθρούς· περιεποιήθη ἐξ ἐναντίας τοὺς ἐκ μητρὸς, πιστοὺς ὄντας· κατετρόπωσε (1054—1059) τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, κατεγέλασε τῶν ἐκκλησιαστικῶν κεραυνῶν τοῦ Πάπα Νικολάου Β' καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν ἀφορισμὸν τὸν ἐκδοθέντα κατ' αὐτοῦ, ἕνεκα παρανόμου τινὸς γάμου, τὸν ὁποῖον συνωμολόγησεν. Ἔπειτα δ' ἐπεχείρησε τὴν πολυθρύλλητον ἐπὶ τὴν Ἀγγλίαν στρατείαν.

Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδος ὁ ὁμολογητὴς δὲν εἶχε τέκνα, ὁ δ' ἔσχατος γόνος τῆς Ἀγγλοσαξονικῆς δυναστείας, ὁ τοῦ Ἐδουάρδου ἐξάνεψιὸς Ἐδέγαρος Ἀθελίγγιος, δὲν ἠδύνατο νὰ κληρονομήσῃ τὴν ἀρχὴν ἕνεκα τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, ὁ Γουλιέλμος ἐμελέτησε πολὺ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐδουάρδου, τὴν ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει κατάσχεσιν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἀπίθανος παράδοσις λέγει, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἐδουάρδος κατέστησε, διὰ διαθήκης, κληρονόμον τὸν δοῦκα τῶν Νορμαννῶν, εὐγνωμόνων ἕνεκα τῆς ὑποδοχῆς τῆς ὁποίας ἠξιώθη παρὰ τῷ πατρὶ καὶ τῷ πάππῳ τοῦ Γουλιέλμου. Κατ' ἄλλην δὲ ἔτι ἀπιθανωτέραν φήμην, καὶ ὁ Ἁράλδος, ὁ ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου καταλαβὼν τὸν θρόνον, εἶχέ ποτε ἀναγνωρίσει τὸ τοῦ Γουλιέλμου δικαίωμα καὶ ὑποσχεθῆ μάλιστα εἰς αὐτὸν τὴν συνδρομήν του πρὸς πραγματίωσιν τοῦ δικαιώματος τούτου. Ὁπωσδήποτε, ὁ Γουλιέλμος ἤλπισε μᾶλλον εἰς τὴν δύναμιν αὐτοῦ, παρὰ εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀληθῆ ἢ ψευδῆ δικαιώματα. Εἶχε δὲ βοηθοὺς καὶ τὰς περιςάσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας. Τῆς τελευταίας ταύτης ἐβασίλευε τότε ὁ ἀνήλικος Φίλιππος Α', τοῦ ὁποίου ὁ κηδεμὼν, Βαλδουΐνος ΣΤ' τῆς Φλανδρίας, ἦτο στενὸς τοῦ Γουλιέλμου συγγενής· ἅπαντες δὲ οἱ ἄλλοι τῆς Γαλλίας μεγιςᾶνες ἦσαν φίλοι αὐτοῦ· εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν, ὁ Ἁράλδος, ζῶντος ἔτι τοῦ Ἐδουάρδου, εἶχεν ἐξώσει τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Τόστιον, δοῦκα τῆς Νορθουμβερλανδίας, διότι κατεπίεζε δεινῶς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ. Ὁ Τόστιος λοιπὸν αὐτὸς, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἀδελφὸν, εἶχε συμμαχήσει μετὰ τοῦ θείου τοῦ Νορουηγικοῦ βασιλέως Μάγνου, Ἁράλδου τοῦ ὠμοῦ, ὅστις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνεψιοῦ τῷ 1047, κατέστη βασιλεὺς Νορουηγίας· ἀμφότεροι δ' ἐπῆλθον ἐπὶ τὴν Ἀγγλικὴν παραλίαν κατ' αὐτὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ Γουλιέλμος ἐμελέτησε τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου. Πρὸς τούτοις ὁ Γουλιέλμος κατώρθωσε, διὰ τῆς πανουργίας αὐτοῦ, νὰ παραλάβῃ συνεργὸν καὶ αὐτὴν τὴν Παπικὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν πρότερον τοσοῦτον περιεφρόνησε· διότι, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν διηνεκῆ διένεξιν εἰς ἣν διετέλουν ἡ αὐλὴ καὶ ὁ κλῆρος τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης, ἐπέτυχε τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου ἐπικύρωσιν τοῦ εἰς τὸν Ἀγγλικὸν θρόνον δικαιώματος αὐτοῦ.

Ὁ Γουλιέλμος παρεσκευάσθη ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου· καὶ τοσαύτη ἦτο ἡ κατὰ πάσας τὰς χώρας φήμη αὐτοῦ, ὥστε συνεκρότησε στρατὸν συμποσούμενον, ὡς λέγουσιν, εἰς 60,000 ἀνδρῶν. Ὁ δὲ Ἁράλδος, ἐννοήσας τὸν κίνδυνον, διέθεσεν ἄριστα τὰ πάντα εἰς ἄμυναν, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ θάλασσαν πρὸς τὸν Γουλιέλμον, τοῦ ὁποίου ὁ ἐξ ἀπειραρίθμων, ἀλλὰ μικρῶν πλοίων συγκείμενος στόλος, εὐχερῶς ἠδύνατο νὰ καταβληθῇ· κατὰ δυστυχίαν ὅμως, διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπὶ τὰ βόρεια τῆς νήσου μέρη ἔφοδον τοῦ Τοστίου καὶ Ἁράλδου τοῦ ὁμοῦ, ἐνόμισε πρέπον νὰ παραιτήσῃ τὸ βούλευμα ἐκεῖνο καὶ νὰ ὁρμήσῃ προπάντων μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως κατὰ τῶν ἐχθρῶν τούτων, οἵτινες ἠδύναντο καὶ ἄνευ στόλου νὰ καταβληθῶσι. Τὸ λάθος τοῦτο ὑπῆρξε κρίσιμον ὡς πρὸς τὴν τύχην τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Ἁράλδος κατετρόπωσε μὲν καὶ ἐφόνευσε τοὺς δύο προπετεῖς τυχοδιώκτας, περὶ Βαττλεβρίγδιον (25 Σεπτεμβρίου 1066), ἀλλὰ περὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐποχὴν (τῇ 29 Σεπτεμβρίου) ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν ὁ Γουλιέλμος. Διὰ διανομῆς ἀδίκου τῆς περὶ Βαττλεβρίδγιον γενομένης λείας, ὁ Ἁράλδος εἶχε δυσαρεστήσει πολλοὺς τῶν οἰκείων· ἀλλ' ὅμως φαίνεται ὅτι ὅταν μετ' ὀλίγον, ἂν καὶ βραδύτερον τοῦ δέοντος, ἐκήρυξ πάνδημον ἐπὶ τοὺς Νορμαννοὺς στρατείαν, οἱ Ἄγγλοι, συναισθανθέντες τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, συνέῤῥευσαν πολυάριθμοι περὶ αὐτόν. Οἱ δύο στρατοὶ ἦλθον εἰς χεῖρας, περὶ Ἀστιγγα, τὴν 14 Ὀκτωβρίου 1066. Ὁ Γουλιέλμος, ὅστις ὑπερεῖχεν ἁπάντων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ κατὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν, τὴν πανουργίαν καὶ τὰς γνώσεις, προέταξε τὸ πεζικὸν εἰς δύο ἐπαλλήλους φάλαγγας· κατόπιν δὲ τούτων ἵστατο αὐτὸς μεθ' ἅπαντος τοῦ ἱππικοῦ, ἐν ᾧ ἦσαν τεταγμένοι πολλοὶ ἐκ Γαλλίας, ἐκ Φλανδρίας καὶ Γερμανίας ἄνδρες, διέπρεπον δὲ μάλιστα οἱ Νορμανοὶ εὐπατρίδαι, ὀνομαστότατοι τότε ὄντες τῶν κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ἱππέων. Οἱ Ἀγγλοσάξονες ἠγωνίσθησαν γενναίως ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ἐθνικότητος αὐτῶν· καὶ κατ' ἀρχὰς, εἰς πυκνοτάτην τεταγμένοι φάλαγγα, ἔτρεψαν τὰς δύω πρώτας τῶν ἀντιπάλων παρατάξεις· ἔπειτα δὲ, διαδοθείσης ἐξ ἐπίτηδες ἴσως ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου τῆς φήμης ὅτι ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν ἔπεσεν, ἠραίωσαν ὀπισθοῦν τὰς τάξεις, ἵνα εὐχερέστερον καταδιώξωσι καὶ καταβάλωσι τοὺς ὑπενδόντας ἐχθρούς. Ἀλλὰ τότε ἐφορμᾷ κατ' αὐτῶν ὁ Γουλιέλμος μετὰ τῆς μοίρας τοῦ ἱππικοῦ, καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν Ἀγγλοσαξόνων ὑποκύπτει εἰς τὴν ἔφοδον ταύτην· αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Ἁράλδος πίπτει ἐν τῷ ἀγῶνι, μετὰ δύο ἀδελφῶν καὶ τὴν ἑσπέραν τῆς αἱματοφύρτου ταύτης ἡμέρας ὁ δοὺξ τῶν Νορμαννῶν λαμβάνει τὸ ἄθλον τῆς νίκης, τὴν τῆς Ἀγγλίας βασιλείαν.

Οἱ ἡττηθέντες ἐζήτησαν μὲν καὶ μετὰ τὴν μάχην ν' ἀποκρούσωσι τὴν ξενικὴν κυριαρχίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμφωνήσωσι περὶ τοῦ πρακτέου· οἱ δύο ἰσχυρότατοι τῶν μεγιστάνων, οἱ Νορθουμβερλανδικοὶ κόμητες Ἐδούϊος καὶ Μόρκαρος, ἀπῆλθον ἀμέσως εἰς τὴν μακρὰν ἀπέχουσαν αὐτῶν κομητίαν· ὁ Ἐδέγαρος Ἀθελίγγιος, ὁ ἐν Λονδίνῳ προχειρισθεὶς βασιλεὺς, ἦτο, διὰ τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν, ἀνεπιτήδειος νὰ ἄρξῃ εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην σιγμήν· ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβυρίας Στιγάνδιος, διατελῶν εἰς ἔριν πρὸς τὸν Πάπαν, δὲν ἦτο ἀνεγνωρισμένος παρὰ τούτου· ὁ δεύτερος ἀρχιερεὺς τοῦ κράτους, Ἐθέλρεδος ὁ Εὐσράκου, συνετάχθη μετὰ τοῦ Γουλιέλμου. Πρὶν λοιπὸν λάβωσιν ὁριστικὴν ἀπόφασιν, ὁ Γουλιέλμος, γενόμενος κύριος ἁπάσης τῆς μεσημβρίας, ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Λονδίνου. Ὅθεν ὑπετάχθησαν ἤδη εἰς αὐτὸν οἱ πλεῖστοι κοσμικοὶ καὶ κληρικοὶ μεγιστᾶνες, καθὼς καὶ ὁ Ἐδέγαρος Ἀθελίγγιος, πρὸς τὸν ὁποῖον προσηνέχθη φιλικῶς, θελήσας ἐν γένει νὰ καταδειχθῇ ὄχι ὡς κατακτητὴς, ἀλλ' ὡς ἐπιδιώκων ἁπλῶς τὸ κληρονομικὸν αὐτοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δικαίωμα. Ἔπειτα, ἀθροίσας ἐν Λονδίνῳ ὀχλαγωγικῶς ὁπωσοῦν, Ἄγγλους τινάς, προεχειρίσθη ὑπὸ τούτων τε καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων Νορμαννῶν βασιλεὺς καὶ παραυτίκα ἐξέφθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Εὐοράκου (26 Δεκεμβρίου) καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ πάντων, ὥςε ἡ κατάκτησις τῆς Ἀγγλίας συνεπληρώθη εἰς μῆνας τρεῖς. Ἀλλὰ ἡ πρώτη αὕτη καθυπόταξις δὲν εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ εἰμὴ ὡς προοίμιον ἐκείνων ὅσας ὁ Γουλιέλμος ἠναγκάσθη ἔπειτα νὰ ἐπιχειρήσῃ, διὰ τὰς ἐπελθούσας ςάσεις. Μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας χειρώσεις, οὗτος μετεχειρίσθη τὸ κράτος ὡς κατακτηθεῖσαν ὅλως χώραν, ἐξωλόθρευσεν ὅλους τοὺς οἴκους τῶν Ἀγγλοσαξονικῶν εὐπατριδῶν καὶ κατέστησεν εἰς τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν τοὺς Νορμαννοὺς αὐτοῦ Βαρῶνους. Ἡ χώρα ἔπαθεν ὁλοσχερῆ ἀλλοίωσιν· οἱ Νορμαννοὶ παρέστησαν ὡς ἄρχουσα τάξις ἀντὶ τῶν Σαξόνων καὶ Δανῶν εὐπατριδῶν, ὁ Γουλιέλμος εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν αὐστηρὸν καὶ καθ' ὅλα πλῆρες Φεουδαλικὸν πολίτευμα, ὁποῖον οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης ὑφίστατο καὶ ἀφήρεσεν οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ δήμου τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ ἔκαμψε καὶ αὐτοὺς τοὺς Νορμαννοὺς Βαρῶνας ὑπὸ τὸν τραχὺν ζυγὸν στρατιωτικῆς καὶ δεσποτικῆς βασιλείας· αὐτὰ τὰ ἤθη καὶ ἡ γλῶσσα ἐξ ὁλοκλήρου μετεβλήθησαν διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ Ἀγγλοσαξονικοῦ χαρακτῆρος. Ἀλλὰ περὶ τῶν μεταβολῶν τούτων κατωτέρω πλειότερα.

§ 4.

Ἡ ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης Βυζαντινὴ ἱστορία περιλαμβάνει τὴν λαμπροτέραν τοῦ κράτους τούτου ἐποχήν· διότι, ἂν καὶ κατατρυχόμενον ὑπὸ τῶν βορείων βαρβάρων, ἐπὶ μὲν τοῦ Ἰουςινιανοῦ καταλαμβάνει τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς· ἐπὶ δὲ τοῦ Ἡρακλείου, ταπεινόνει ὅσον οὐδέποτε τὸ Περσικὸν κράτος· τὰ δὲ νομοθετικὰ τοῦ πρώτου τῶν Αὐτοκρατόρων τούτων ἔργα σώζουσι, κυροῦσι καὶ ἐξασφαλίζουσι τὰς πολυτιμοτέρας ἀρχὰς τῆς περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου θαυμαστῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπιστήμης. Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τῆς περιόδου ταύτης, ἡ λαμπρότης ἐκείνη κατὰ μέγα μέρος ἐκλείπει. Οἱ μὲν Λογγοβάρδιοι ἀφαιροῦσι τὸ πλεῖστον τῆς Ἰταλίας, οἱ δὲ Ἄραβες τὸ πλεῖστον τῆς Ἀσίας καὶ ἅπασαν τὴν Ἀφρικήν· καὶ ἐπιτιθέμενοι μὲν ἀδιαλείπτως, προστιθέμενοι δὲ εἰς τοὺς ἀπὸ βορρᾶ κατερχομένους ἐχθροὺς, ἐπάγουσιν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος πληγὰς, αἵτινες ἤθελον ἀποβῆ βεβαίως θανατηφόροι, ἐὰν δὲν ἔσωζεν αὐτὸ ἡ ἀνάλωτος αὐτοῦ πρωτεύουσα. Καὶ σώζεται μὲν τοιουτοτρόπως τὸ κράτος ἐκεῖνο· ἀλλ' ἀποβάλλει ἔκτοτε τὸ μέγα ἐξωτερικὸν ἀξίωμα.

Μετὰ τὴν οἰκτρὰν βασιλείαν τοῦ Ἀρκαδίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ Β', ἡ κυριαρχία τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους περιῆλθεν, ὡς εἴδομεν ἤδη (βιβλ. πρώτου, σελ. 443-445), εἰς χεῖρας ἀνδρὸς ἰσχυροῦ, τοῦ Θρᾳκὸς Μαρκιανοῦ, 450, τὸν ὁποῖον διεδέξατο, 457, ὁ βαρβαρικῆς ἐπίσης καταγωγῆς καὶ ἰσχυρὸς ἐπίσης Λέων ὁ Α'. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, κατέλαβεν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Ζήνων τὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν διεφύλαξε διὰ πονηρίας, προδοσίας καὶ βίας μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (491). Τότε ἀνηγορεύθη ἄρχων τοῦ κράτους ὁ τὴν χήραν τοῦ Ζήνωνος Ἀριάδνην γήμας γέρων αὐλικὸς Ἀναστάσιος Α', ὅς τις προεκάλεσε μὲν ἐσωτερικὰς στάσεις, ὡς ἐχθρὸς τῆς ὀρθοδοξίας, δεινοὺς δὲ ὑπέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στη ἀγῶνας πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ὀρεινὸν τῶν Ἰσαύρων ἔθνος, πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ πρὸς τοὺς Βουλγάρους. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀναστασίου (518), ἐσφετερίσθη, διὰ πανουργίας, τὸν θρόνον, ὁ ἐκ Θρᾳκῶν καταγόμενος στρατηγὸς Ἰουστῖνος Α', ἀνὴρ γέρων μὲν ἤδη ὢν καὶ ἀμαθής, ἀλλὰ, διὰ τῆς αὐστηρᾶς αὐτοῦ φειδωλίας καὶ χρηστότητος, βελτιώσας τὸν στρατὸν καὶ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν, παραμυθήσας τὰς συμφορὰς τῶν ὑπηκόων, σεβαστὸς γενόμενος παρὰ τοῖς γείτοσι, καὶ ἐν γένει παρασκευάσας καὶ διευκολύνας τὰ λαμπρὰ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ κατορθώματα.

Ὁ ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἰουστινιανὸς Α', ὅς τις πρὸ καιροῦ εἰργάζετο παρὰ τῷ θείῳ, διεκρίθη, ἐπὶ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ τριάκοντα καὶ ὀκταετοῦς βασιλείας (527—565), δι' ἀτρύτου δραστηριότητος καὶ πλείστης μετριοπαθείας. Ἠνώρθωσε δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ κράτους· καὶ εἰς τοῦτο συνετέλεσε πολὺ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα, ἥτις, ἀπὸ αἰσχίστου καὶ εὐτελεστάτου προηγουμένου βίου, ἀναβιβασθεῖσα εἰς τὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λαμπρότερον τῆς οἰκουμένης θρόνον, ἀνεδείχθη, διὰ τῆς συνέσεως καὶ σταθερότητος αὐτῆς, ἀξία τῆς παραδόξου ταύτης τύχης. Εὐθὺς δὲ ἐξ ἀρχῆς, πενταετίαν μετὰ τὸν τοῦ Ἰουστίνου θάνατον, ἔσωσε τὸν σύζυγον ἐπὶ τῆς στάσεως τῆς καλουμένης Νίκα. Ἡ στάσις αὕτη κατέστησεν ἀρίδηλον ὁποῖοί τινες ἀπέβησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δήμου. Πρὸ καιροῦ εἶχεν ἐπικρατήσει τὸ ἔθος τοῦ νὰ διαιρῶνται οἱ θεαταὶ τῶν ἱπποδρομικῶν ἀγώνων εἰς φατρίας, ἐπονομαζομένας κατὰ τὰ χρώματα τοῦ ἐνδύματος τῶν ἁρματηλατῶν· ἡ ἀντιζηλία, ἡ διχόνοια τῶν φατριῶν τούτων ἐκορυφώθησαν προϊόντος τοῦ χρόνου ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπὶ τέλους ὁ λαὸς πολὺ μᾶλλον ἠσχολεῖτο περὶ τοὺς ἱπποδρομικοὺς ἀγῶνας ἢ περὶ τὰ σημαντικώτατα τοῦ κράτους πράγματα· πολλάκις αἱ φατρίαι ἐκεῖναι περιῆλθον εἰς αἱματηροὺς πρὸς ἀλλήλας ἀγῶνας, ἡ δὲ ἀμοιβαία αὐτῶν ἔχθρα μετεβιβάσθη καὶ εἰς αὐτὰς τὰς σχέσεις τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἤδη ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Α', γενομένης ποτὲ ῥήξεως ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταξὺ τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Οὐενετίων ἤτοι Γαλαζίων, ἔπεσον τρισχίλιοι ἐκ τῶν τελευταίων τούτων. Ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανοῦ, ὅς τις ἐπροστάτευε τοὺς Γαλαζίους, αἱ δύο φατρίαι ἐπὶ πενταετίαν ἐμαίνοντο κατ' ἀλλήλων· ἐπιχειρήσαντος δὲ τελευταῖον τοῦ βασιλέως νὰ καταπαύσῃ τὸ κακόν, ἐξερράγη ἐπίσημος ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ τὰ δραστήρια μέτρα τὰ ὁποῖα ἡ κυβέρνησις ἔλαβε πρὸς περιστολὴν τοῦ ἀγῶνος, οὐδὲν ἕτερον ἐπήγαγον ἢ τὴν κατὰ τῆς ἀρχῆς συμμαχίαν ἀμφοτέρων τῶν μερίδων. Ἐντεῦθεν ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐπὶ πέντε ἡμέρας, ὑπῆρξε μεστὴ φόνου καὶ πυρκαϊᾶς· αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κατασκευασθεὶς πολυτελὴς ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸ πρωτεῖον τῆς πόλεως οἰκοδόμημα, ἐγένετο πυρὸς παρανάλωμα· ἡ κυβέρνησις ἀπέβαλε πᾶν ἀξίωμα ἐν τῇ στάσει ταύτῃ, ἥτις ἀπὸ τοῦ πολεμικοῦ τοῦ ὄχλου συνθήματος ἐκλήθη Νίκα (προστακτικῆς τοῦ νικάω, νίκα!), καὶ μάτην ὁ Ἰουστινιανὸς ἐζήτησεν ἐπὶ τέλους νὰ κατευνάσῃ τὴν μανίαν τοῦ πλήθους δι' ἐπιεικείας καὶ τῆς ἐπαγγελθείσης συγγνώμης· τὸ πλῆθος κατήντησε ν' ἀναγορεύσῃ αὐτοκράτορα ἕνα τῶν ὑπ' ὀργὴν διατελούντων αὐλικῶν. Τότε ὁ Ἰουστινιανός, ἀθυμήσας, ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ, καὶ ἤθελε τῷ ὄντι βάλει εἰς πρᾶξιν τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐὰν δὲν ἐνεψύχωνεν αὐτὸν, διὰ τοῦ ἀκαταπλήκτου αὐτῆς θάρρους, ἡ Θεοδώρα, ἥτις καὶ τὸν ἐπιτήδειον νὰ καταβάλῃ τὴν στάσιν ἄνδρα ἀνεῦρε, τὸν στρατηγὸν Βελισάριον. Ὁ στρατηγὸς οὗτος, ὅς τις εἶχεν ἤδη διαπρέψει ἐν τῷ κατὰ Περσῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολέμω καὶ διὰ τῆς φιλίας ἣν εἶχεν ἡ συνετωτάτη ἅμα καὶ ἀκόλαστος αὐτοῦ σύζυγος Ἀντωνίνα μετὰ τῆς ὁμογθους Θεοδώρας, μέγα ἴσχυεν ἐν τῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐλῇ, παραλαβὼν τρισχιλίους παλαιοὺς στρατιώτας, διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος καὶ τῆς τόλμης αὐτοῦ, τάχιστα συνέστειλε τοὺς στασιαστάς. Ὁπόσον δὲ φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ στάσις αὕτη καὶ ὁπόσον μέγα τὸ κατόρθωμα τοῦ Βελισαρίου δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι, κατὰ τὸν μετριώτερον τῶν ὑπολογισμῶν, ἀπέβαλον ἐν αὐτῇ τὸ ζῆν τρισμύριοι ἄνδρες.

Μετ' ὀλίγον ἐπετράπη τῷ Βελισαρίῳ, ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς Θεοδώρας, ὁ κατὰ Βανδήλων πόλεμος (ἴδε σελ. 9-10). Καὶ ηὐτύχησε μὲν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὡς εἴδομεν, νὰ καθυποτάξῃ, ἐν ὀλίγῳ χρόνου διαστήματι, εἰς τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλ' ἡ ἐλεεινὴ αὐτῆς κατάστασις δὲν ἐβελτιώθη ἐκ τούτου· διότι ἡ χρηματικὴ καταπίεσις τῶν Βυζαντινῶν ὑπαλλήλων καὶ ἡ αὐστηρὰ τῶν Ἀρειανῶν καταδίωξις ἐπήγαγον ἐπανειλημμένας ἐπαναστάσεις, αἵτινες δὲν κατεβλήθησαν εἰμὴ ἀφοῦ ἡ χώρα ἐντελῶς σχεδὸν ἠρημώθη.

Καὶ ἡ Ἰταλία δὲ, τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Βελισάριος καὶ ὁ Ναρσῆς ἀπέσπασαν ἀπὸ τῶν Ὀστρογότθων, ὁ δὲ τελευταῖος διῴκει ἔκτοτε ὡς αὐτοκρατορικὸς ἔπαρχος (σελ. 19), δὲν ἀπήλαυσεν ἡσυχίαν τινὰ, εἰμὴ ἐφ' ὅσον διεξήγαγε τὴν διοίκησιν αὐτῆς ὁ μέγας οὗτος στρατηγός· ὅς τις, μετὰ πλείστης ἐπιτηδειότητος, ἠγωνίσθη νὰ συμβιβάζῃ μὲν τὴν διατήρησιν τοῦ ἀρχαίου πολιτεύματος καὶ τῶν ἀρχαίων νόμων μὲ τὰ νεωστὶ παρεισαχθέντα ἐθνικὰ στοιχεῖα, νὰ συνδιαλλάττῃ δὲ τὴν μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ἀρειανῶν ἀδιάλειπτον ἔριν, εἰς ἣν κατὰ δυστυχίαν προσετέθησαν ἀπό τινος καὶ ἄλλαι θρησκευτικαὶ διενέξεις. Ἔτι ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἑκατονταετηρίδος (περὶ τὸ 430 ἔτος) ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος ἐδογμάτισε τὴν διαφορὰν τῆς ἐν Χριστῷ θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀντιπαρέστη δὲ κατ' αὐτοῦ ὁ Ἀλεξανδρεὺς Κύριλλος, ἰσχυρισθεὶς, ὅτι αἱ δύο φύσεις δὲν δύνανται νὰ διακριθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων· ἐντεῦθεν ἡ ἐκκλησία διεσπάσθη εἰς δύο ἀντιπάλους μερίδας, τὴν τῶν Νεστοριανῶν καὶ τὴν τῶν Μονοφυσιτῶν, τῶν ὁποίων τὴν δεινὴν ἀμοιβαίαν καταδίωξιν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καταπαύσωσιν αἱ ἐπὶ τούτῳ συγκροτηθεῖσαι ἐκκλησιαστικαὶ σύνοδοι. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἠθέλησε νὰ ἀνορθώσῃ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰρήνην, διὰ τῆς ἀποδοκιμασίας τριῶν κεφαλαίων τῆς ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι τοιουτοτρόπως θέλει εὐχαριστηθῆ ἡ μία μερὶς, μὴ προσβαλλομένης τῆς ἑτέρας. Ὅθεν συνεκάλεσε, 553, ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν πέμπτην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὑποχρεώσας καὶ τὸν Πάπαν τῆς Ῥώμης Βιγίλιον ν' ἀποδεχθῇ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, πρὸς τὰς ὁποίας διεφώνει ὁ λοιπὸς τῆς δύσεως κλῆρος. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰς οὐδὲν ἐχρησίμευσαν, διότι καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες ἐξηκολούθησαν, καὶ ἐν τῇ δύσει δὲ, ὅταν, μετ' ὀλίγον, ἀποθανόντος τοῦ Βιγιλίου, προεχειρίσθη Πάπας ἀνὴρ, ὅστις ἐπρέσβευε τὰ τῶν ἀποφάσεων ἐκείνων, δὲν κατωρθώθη νὰ εὑρεθῶσιν οὐδὲ τρεῖς ἐπίσκοποι διὰ νὰ ἀναγορεύσωσιν αὐτόν.

Ἐκτὸς τῶν ἐσωτερικῶν τούτων συμφορῶν, τὸ κράτος ἔπαθεν, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἔξωθεν πολλά. Οἱ ἐν Οὐγγαρίᾳ τότε διατελοῦντες ἔτι Λογγοβάρδιοι, οἱ Γεπίδαι, οἱ Βούλγαροι, διάφορα Σλαυικὰ φῦλα καὶ ἄλλα ἀρκτῷα ἔθνη ἐποίουν συχνὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὰς παρὰ τὰ σύνορα κειμένας ἐπαρχίας, καὶ ἐνίοτε προήλαυνον μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐν ἔτει μάλιστα 559 ἡ πρωτεύουσα αὕτη ἠθέλεν ἴσως κυριευθῇ ὑπὸ μοίρας τινὸς Βουλγάρων, ἂν δὲν ἔσωζεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὴν ἡ τόλμη τοῦ γέροντος Βελισαρίου. Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ, τοὺς ὁποίους κατα-πολεμήσας ἄλλοτε ὁ Βελισάριος ἔλαβε τὰς πρώτας τοῦ πολεμικοῦ αὐτοῦ σταδίου δάφνας, δεινῶς καὶ πολλάκις ἐπίεσαν τὸ Ἑλληνικὸν κράτος. Ἀπὸ τοῦ 531 ἐβα-σίλευσεν αὐτῶν εἷς τῶν περιφημοτέρων Σασσανιδῶν (σελ. 425 τοῦ Α' βιβλίου) ὁ Χοσρόης Α', εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἀνατολὴ ἀπέδωκε τὸ τοῦ Νουσιρβὰν ἐπώνυ-μον ἤτοι τοῦ δικαίου, ἂν καὶ, ἀπηνῶς κυβερνήσας, δίκαιος ἀνεδείχθη μόνον, ὁσάκις δὲν προέκειτο νὰ θυσιάσῃ οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὠφελούμενος ἐν μέρει ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα τῶν ἀντιπαραταχθέντων αὐτῷ στρατηγῶν, ἐν μέρει ἀπὸ τὴν σμικρύτητα τῆς ἐπιτραπείσης αὐτοῖς στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐδήωσε, 540, ἅπασαν τὴν Συρίαν καὶ εἰς ἔδαφος σχεδὸν κατέβαλε τὴν πρωτεύουσαν Ἀντιόχειαν. Τότε τελευταῖον ὁ Ἰουστινιανὸς ἐξαπέστειλεν ἐπανει-λημμένως δὶς κατ' αὐτοῦ τὸν Βελισάριον· ἀλλὰ, διὰ τὴν συνήθη αὐτοῦ δυσπιστίαν, ἀνεκάλεσε τὸν ἄνδρα, καθ' ἣν ἐποχὴν μάλιστα ἐπέκειτο ἡ εὐτυχὴς τοῦ πολέμου κατάλυσις, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἐξαγοράσῃ ἐπὶ χρήμασι, 544, ὅπλων ἀνακωχὴν, συνομολογήσας μετ' ὀλίγον, ἐπὶ τῇ εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐκεῖνον παραχωρήσει τῆς Λαζικῆς ἢ Κολχικῆς ὀρεινῆς χώρας καὶ τῇ καταβολῇ νέων χρημάτων, πενταετεῖς ὑνθήκας, τὰς ὁποίας ἔπειτα, πιεζόμενος ὑπὸ τῶν παρὰ τὸν Ἴστρον βαρβάρων ἢ τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ μὴ κατατροπωθέντων ἔτι Ὀστρογότθων, μετέβαλεν εἰς τεντηκονταετῆ εἰρήνην, πάλιν ἐπὶ πληρωμῇ ἐτησίου εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν φόρου.

Ἐν γένει δὲ ἡ ἔκβασις ὅλων τῶν πολέμων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῶν αὐλικῶν ῥαδιουργιῶν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ στρατοῦ· ἡ Θεοδώρα ἐδέ-σποζε τοῦ βασιλέως, αὐτὴ δὲ καὶ οἱ φίλοι αὐτῆς ἀπεφάσιζον τίς θέλει στρατηγή-σει καὶ πόση δύναμις θέλει ἐπιτραπῇ τῷ στρατηγῷ· αὐτὸς ὁ μέγας Βελισάριος δὲν ὑπεστηρίζετο εἰ μὴ διὰ τῆς ἰσχύος τῆς αἰσχρᾶς αὐτοῦ συζύγου Ἀντωνίνης· καί περ δὲ ὑπείκων καθ' ὅλα εἰς τὰ νεύματα τῆς αὐλῆς, καὶ τοσαῦτα μὲν δοὺς αὐτῇ ἀφοσιώσεως δείγματα, τοσαύτας δὲ προσενεγκὼν εἰς τὸ κράτος ἐκδουλεύσεις, ἐφυ-λακίσθη, τῷ 562, ὡς ὀπαδὸς συνωμοσίας· καὶ ἠλευθερώθη μὲν μετ' ὀλίγον καὶ ἀν-έλαβεν ἅπαντα τὰ ἀξιώματα, ἀλλὰ, ἀποθανόντος αὐτοῦ μετά τινας μῆνας, ἐδημεύθη ἅπασα ἡ περιουσία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι δὲν κατέ-λιπε κληρονόμους. Ὅτι δὲ καὶ ἐτυφλώθη, καὶ ὡς ἐπαίτης ἠναγκάζετο νὰ περι-έρχεται τὰς ἀγυιὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι πλάσμα μεταγενέστερον.

Ἡ ἀκοίμητος τοῦ Ἰουστινιανοῦ δραστηριότης δὲν περιωρίσθη εἰς τοὺς πρὸς ἀ-νατολὰς, πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς δυσμὰς πολέμους καὶ εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιαστι-κῶν πραγμάτων ῥύθμισιν· ἀλλ' ἠγωνίσθη νὰ κλείσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ δι' ἄλλων ποικιλωτάτων ἐπιχειρήσεων· ἐζήτησε ν' ἀναζωπυρήσῃ τὴν μετὰ τῆς Ἰνδικῆς ἐμ-πορίαν καὶ νὰ εἰσάξῃ εἰς τὸ κράτος τὴν καλλιέργειαν τῆς μεταξῆς, ἥτις τότε πε-ριωρίζετο εἰς τὴν Σινικήν· ἀπὸ δὲ ταύτης, δύο μοναχοὶ, δι' ἁδρᾶς αὐτοῦ συνδρο-μῆς, κατώρθωσαν νὰ μεταφέρωσι κρυφίως εἰς τὴν Εὐρώπην ὠὰ μεταξοσκωλήκων, τῶν ὁποίων ἡ ἐξαγωγὴ αὐστηρῶς ἦτο ἐν Σινικῇ ἀπηγορευμένη. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰσήχθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο προϊόν, τὸ ὁποῖον ἔπειτα μετεδιδάσθη ἐντεῦθεν καὶ εἰς τὴν Σικελίαν, εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν. Προστούτοις ὁ βασιλεὺς διέταξε τὴν ἁπανταχοῦ τοῦ κράτους, δυσανάλογον βεβαίως ὡς πρὸς τοὺς οἰκονομικοὺς αὐτοῦ πόρους, κατα-σκευὴν ὀχυρωμάτων, γεφυρῶν, ὑδραγωγείων, ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως δὲ, ἥτις καλεῖται Νίκα, πυρποληθεὶς ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀνῳκοδομήθη ὑπ' αὐτοῦ, διὰ δαπάνης ὑπερόγκου. Ἀλλὰ μάλιστα περίδοξον κατέστη τὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὄνομα διὰ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς παρ' αὐτοῦ διαταχθείσης συλλογῆς τῶν προϋπαρχόντων Ῥωμαϊκῶν νόμων, ἥτις ἀπέβη πολὺ πληρεστέρα καὶ βέλτιον κατηρτισμένη τῆς προηγουμένως ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ γενομένης. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπέτρεψε τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τούτου εἰς τὸν νομοδιδάσκαλον Τριβωνιανὸν, ὅστις, ἔχων ἐννέα συνεργάτας, συνεπλήρωσε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἔργου τούτου, ἤτοι τὴν συλλογὴν τῶν πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐτοκρατορικῶν διατάξεων, ἐν ἔτει 529. Ἡ συλλογὴ, αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐπισήμως ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰουστινιανείου Κώδηκος (Codex Justinianeus), καὶ τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους διετάχθησαν νὰ ῥυθμίζωσι κατ' αὐτὴν τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν. Μετὰ τέσσαρα καὶ ἐπέκεινα ἔτη, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ 533, ἐξεδόθη καὶ ἑτέρα συλλογὴ κληθεῖσα μὲν Πανδέκτης ἢ Δίγεστα, περιέχουσα δὲ τὰς ἑρμηνείας τῶν ἐπιφανεστέρων προηγουμένων νομοδιδασκάλων, ἔτι δὲ καὶ ἐγχειρίδιον τοῦ δικαίου, τὸ ὀνομαζόμενον Εἰσηγήσεις. Τελευταῖον ὁ Ἰουστινιανὸς συνεπλήρωσε τὸ νομοθετικὸν τοῦτο ἔργον διὰ τῶν Νεαρῶν, ὅπερ ἐστὶ τῆς συλλογῆς τῶν παρ' αὐτοῦ νεωστὶ ἐκδοθέντων νόμων. Τὸ δὲ σύνολον τῶν νόμων τούτων, κληθὲν βραδύτερον Corpus Juris, εἰσήχθη εἰς ὅλας τὰς Χριστιανικὰς πολιτείας τοῦ μεσαιῶνος, ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας, ὅπου δὲν ἴσχυεν εἰμὴ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, χρησιμεῦον εἰς τὰ λοιπὰ μόνον ὡς ἁπλοῦν βοήθημα.

Ἀλλ' ὅσῳ λαμπρὰ καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κυβέρνησις, ὅσῳ καὶ ἂν διεκρίθη ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ δραστηριότητι, τῇ φιλοπονίᾳ καὶ τῇ μετριότητι αὐτοῦ, τὸ κράτος ἔπαθεν οὐδὲν ἧττον, ἐπὶ τῆς βασιλείας ταύτης, πάντα ὅσα συνήθως συνεπάγονται αἱ πέρα τοῦ δέοντος λαμπραὶ κυβερνήσεις καὶ ἡ πέρα τοῦ δέοντος πολυπραγμοσύνη τῶν κυριάρχων. Ὁ Ἰουστινιανὸς παρεβλήθη πολλάκις καὶ εὐλόγως πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον ΙΔ'. Ἀμφότεροι ἀνέδειξαν τὴν αὐτὴν ἀκάματον δραστηριότητα καὶ φιλεργίαν, ἀμφότεροι περιεπλάκησαν ἐν οἷς δέοντι εἰς θρησκευτικὰ ζητήματα, ἀμφότεροι ἐγυναικοκροτήθησαν καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπικρατείας ὁ ζῆλος τῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου δόξης καὶ τῆς, διὰ φόρων καταθλιπτικῶν, ὑπερβολικῆς πολυτελείας, τὰ αὐτὰ παρήγαγεν ἀποτελέσματα. Ὁ Ἰουστινιανὸς, καθὼς καὶ ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς, εἰς δεινὴν περιέστη ἀμηχανίαν, καίπερ ἔχων τὴν ἀρίστην προαίρεσιν· ἠθέλησε νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἔριδας καὶ κατέστησεν αὐτὰς ἔτι πικροτέρας· ἀνέκτησε τὴν Ἀφρικὴν, ἀλλὰ κατέστρεψεν αὐτὴν· ἀπέσπασε τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῶν ξένων δεσποτῶν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ προφυλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς μικρὸν μετέπειτα ἐπελθούσης νέας βαρβαρικῆς κυριαρχίας· ἐπεχείρησε τὰς ὑπερθαλασσίους ἐκείνας κατακτήσεις, καὶ ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαλλάξῃ τὰς περὶ τὴν πρωτεύουσαν ἐπαρχίας ἀπὸ ἀδιαλείπτων καὶ φοβερῶν ἐπιδρομῶν. Ἐν δὲ τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ, περιέπεσεν ὁ Ἰουστινιανὸς εἰς παράλογον ἰδιοτροπίαν, διετήρησεν ὅμως μέχρι τοῦ εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα τριῶν ἐτῶν συμβάντος θανάτου αὐτοῦ τὴν πάλαι ἐκοίμητον δραστηριότητα. Ἡ Θεοδώρα εἶχεν ἤδη ἀποθάνει πρὸ ἑκκαίδεκα ἐτῶν.

Τὸν Ἰουστινιανὸν, μὴ καταλιπόντα τέκνα, διεδέχθη ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστῖνος Β' (565—578), ἀνὴρ ἀσθενὴς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐπιτρέψας τὰ πάντα εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Σοφίαν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου φ' ἑνὸς μὲν ἀπεσπάσθη τὸ πλεῖστον τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Λογ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γοβαρδίων (ὡς προεξετέθη, σελ. 23 καὶ ἑπ.), ἀφ' ἑτέρου ἤρχισε τὰς καταστρεπτικὰς αὐτοῦ εἰσβολὰς τὸ Ταταρικὸν ἢ Τουρκικὸν ἔθνος τῶν Αὐάρων, τὸ ὁποῖον εἶχε κατασταθῆ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἴστρου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστίνου ἐβασίλευσαν ἀλληλοδιαδόχως ὁ Θρὰξ Τιβέριος (578—582) καὶ ὁ Ῥωμαῖος Μαυρίκιος (582—602), ὅστις εἶχε διαπρέψει ὡς στρατηγός· ἀμφότεροι δὲ οὐ μόνον πρὸς τοὺς Πέρσας διεπολέμησαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς Αὐάρους, οἵτινες, μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προελάσαντες, καθυπέβαλον εἰς φόρον τοὺς Βυζαντίους. Δὲν εἶναι ὅμως ἀληθές, ὅτι, ἐν ἔτει 589, κατέκτησαν καὶ αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον, κυριαρχήσαντες αὐτῆς ἔκτοτε, μετὰ τῶν συμμάχων Σλαυικῶν φυλῶν, ἐπὶ διακόσια δεκαοκτὼ ἔτη, ὡς ἰσχυρίσθη ὁ Φαλμεραύερος, ἐπὶ τῆς ἀνυπάρκτου ταύτης κατακτήσεως ἐποικοδομήσας τὸ ὅλον αὐτοῦ, περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ φύλου, τερατούργημα. Ὁ Γερμανὸς ἐκεῖνος δὲν προσήγαγεν ἄλλην ὑπὲρ τοῦ τοιούτου κατορθώματος τῶν Αὐάρων μαρτυρίαν εἰμὴ περικοπήν τινα συνοδικοῦ γράμματος γραφέντος μὲν περὶ τὰ τέλη τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νικολάου πρὸς τὸν βασιλέα Ἀλέξιον Κομνηνόν, καὶ κατὰ ἄλλα μὲν πολλὰ ἀναξίου πίστεως, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι ὅλοι οἱ προγενέστεροι Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ τοιαύτης κατακτήσεως· ὁ δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς ἕκτης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἤτοι περὶ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καθ' ἣν συνέβη δῆθεν τὸ γεγονός, ζήσας Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, ὁ λεπτομερέστατα περιγράψας τοὺς πολέμους τῶν Αὐάρων καὶ τῶν Σλαύων, βεβαιοῖ οὐ μόνον ὅτι ἀπὸ τοῦ 584—593 τὰ ἔθνη ταῦτα οὐδέποτε πέραν τῆς Θράκης προέβησαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ μὲν Αὔαροι ἠρέμουν πέραν τοῦ Ἴστρου, οἱ δὲ Σλαῦοι ἐνικῶντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ.

Κατὰ δυστυχίαν ὁ Μαυρίκιος δὲν ἀνεδείχθη ἀποχρώντως συνετὸς περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ παρώξυνε τὸν τε κλῆρον καὶ τὸν στρατὸν, τούτου δ' ἕνεκα δὲν ἠδυνήθη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῶν ἀνωμαλιῶν ὅσας, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὑπέστη τὸ Περσικὸν κράτος. Ἐβασίλευε τότε τῶν Περσῶν ὁ τοῦ προμνημονευθέντος Χοσρόου υἱὸς Ὁρμίσδας Δ', ὅστις, ἀπὸ μητρὸς Τουρκίδος γεννηθείς, καὶ, ὡς ἐκ τούτου, ἐξ ἀρχῆς ὑποβλεπόμενος ὑπὸ τῶν ὑπηκόων, οἵτινες, πυρολάτραι ὄντες, ἀεί ποτε ἐμίσουν τὰ Τουρκικὰ φῦλα ὡς ἀσεβῆ, ἀδικήσας δ' ἔπειτα ἰσχυρόν τινα στρατηγὸν, προεκάλεσε στάσιν, ἐπαγαγοῦσαν τὴν καθαίρεσιν καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ· ὁ υἱὸς τούτου Χοσρόης Β' κατέφυγε πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἀνέκτησε τὴν πάτριον ἀρχὴν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Μαυρικίου (591)· ἀλλ' ἀνεδείχθη ἀγνώμων· τὸ δὲ δεινότερον, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἐκραγεῖσαν τότε παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς διχόνοιαν, κατώρθωσε νὰ περικαλύψῃ τὴν ἀγνωμοσύνην ἐκείνην διὰ προσχήματός τινος δικαιοσύνης. Διότι ὁ Μαυρίκιος, θελήσας νὰ περιστείλῃ τὴν ἀκολασίαν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἐπεχείρησε μεταρρυθμίσεις τινὰς, ἀπὸ τῶν ὁποίων δυσαρεστηθεὶς ὁ στρατὸς ἐστασίασε, καθῄρεσε τὸν βασιλέα καὶ ἀνηγόρευσεν ἀντ' αὐτοῦ (602) τὸν ἑκατόνταρχον Φωκᾶν, ἄνθρωπον εὐτελοῦς καταγωγῆς καὶ πονηρῶν ἠθῶν, φονεύσαντα ἀμέσως τὸν Μαυρίκιον καὶ εἰς πλείστην ἄλλην ἐξοκείλαντα ὠμότητα καὶ ἀκολασίαν. Τότε ὁ Χοσρόης, ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τοῦ εὐεργέτου Μαυρικίου, ἐπεχείρησε νέας εἰς τὸ κράτος εἰσβολὰς, τὸ ὁποῖον ἔπαθε τὰ πάνδεινα οὕτως, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν κατατρυχόμενον ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη. Τελευταῖον, τῷ 610, ὁ υἱὸς τοῦ ἐξάρχου τῆς Ἀφρικῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡράκλειος, καταβαλὼν τὸν παρὰ πάντων μισούμενον τύραννον, ἔλαβεν αὐτὸς τὴν ἀρχήν.

Ὁ νέος βασιλεὺς εὑρέθη εἰς δεινὴν θέσιν ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς τῶν Περσικῶν ὅπλων. Κατ' αὐτὴν τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναῤῥήσεως αὐτοῦ ἐποχὴν, ὁ Χοσρόης Β' συνεπλήρου τὴν τῆς Συρίας κατάκτησιν διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἀντιοχείας. Μετὰ δέ τινα ἔτη, 614, οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Ἱερουσαλὴμ, προέβησαν μέχρις Αἰγύπτου, ἐδήωσαν πᾶσαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ παρέστησαν, 616, τὸ δεύτερον πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τὸ πλεῖστον δὲ τῆς Ἀραβίας ὑπέκυψεν εἰς τὴν τοῦ Χοσρόου κυριαρχίαν ἀπὸ τοῦ 611. Κατ' εὐτυχίαν ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦτο μὲν ἐπιτήδειος εἰς τὸ κτήσασθαι, δὲν ἐγνώριζεν ὅμως τὴν τέχνην τοῦ φυλάξαι τὰ κατακτηθέντα· καὶ διὰ τῆς φοβερᾶς τῶν τε ἀρχαίων ὑπηκόων καὶ τῶν νεωστὶ ὑποταχθέντων ἐθνῶν καταθλίψεως καὶ καταπιέσεως, οὐ μόνον τὰς κατακτηθείσας χώρας ἀπέβαλεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πτῶσιν παρεσκεύασεν.

Ἀλλοῖος ὅλως ἀνεδείχθη ὁ Ἡράκλειος. Καίπερ πιεζόμενος ἐν μὲν τῇ πρωτευούσῃ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Αὐάρων, ὑπὸ λοιμοῦ δὲ καὶ λιμοῦ ἁπανταχοῦ τοῦ ἐπιλοίπου κράτους (617); δὲν ἠθύμησεν. Ἀντὶ νὰ σκέπτεται περὶ τῆς εἰς Ἀφρικὴν φυγῆς, ὡς ἰσχυρίσθησάν τινες τῶν, ἕνεκα θρησκευτικῶν λόγων, πολεμίως πρὸς αὐτὸν διακειμένων ἱστοριογράφων, ἐπενόησε τὸν μόνον δυνατὸν, ἂν καὶ βραδέως μέλλοντα νὰ ἐνεργήσῃ, τρόπον τῆς τοῦ κράτους σωτηρίας· συνωμολόγησεν ἐπιζήμιον πρὸς τοὺς Αὐάρους καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας εἰρήνην, ἵνα λάβῃ καιρὸν νὰ ἀθροίσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐπανέλαβεν ἔπειτα τὸν πρὸς Χοσρόην πόλεμον, ἀλλὰ καὶ τότε, ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, ἐζήτησε πρῶτον νὰ ἐξασκήσῃ, ἐπὶ δύο ἔτη, τὰ στρατεύματα εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Μετὰ δὲ ταῦτα, συμμαχήσας μετὰ τῶν περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν περιπλανωμένων Νομάδων, οἵτινες ἀείποτε ἦσαν ἀδιάλλακτοι τῶν Περσῶν ἐχθροὶ, πρυήλασε, διὰ στρατειῶν εὐτυχεστάτων, μέχρι τῆς πρωτευούσης τοῦ Πέρσου βασιλέως καὶ ἀπήγαγεν ἀπὸ αὐτῆς ἀκαταμέτρητα λάφυρα. Ἡ εὐτυχία αὕτη καὶ ἡ τοῦ Χοσρόου τυραννὶς ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς στάσιν, τῆς ὁποίας μετέσχε καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σιρόης, ὁ καταβαλὼν, 628, καὶ φονεύσας τὸν πατέρα καὶ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀδελφοὺς, εἰρηνεύσας δ' ἐν τῷ ἅμα πρὸς τὸν Ἡράκλειον, εἰς ὃν ἀπέδωκε πάντα τὰ κατακτηθέντα· ἀλλ' ἀπέθανεν ἐντὸς ἑπτὰ μηνῶν, καὶ τότε τὸ Περσικὸν κράτος ὑπέκυψεν εἰς ἀναρχίαν ἐντελῆ, ὥς τε μετὰ ἐννέα ἔτη ἐγένετο βορὰ εὐχερὴς τῶν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, διὰ τοῦ Μωάμεθ, φοβερῶν ἀναδειχθέντων Ἀράβων.

Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ Σιρόου ἀποδοθέντων εἰς τὸν Ἡράκλειον ἦτο καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ σταυρὸς, ὃν οἱ Πέρσαι εἶχον λάβει ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὅταν ἐπόρθησαν αὐτὴν· τὸν σταυρὸν ἐκεῖνον ὕψωσεν αὖθις εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνην πόλιν ὁ Ἡράκλειος μετὰ πανηγυρικῆς πομπῆς, ἡ δὲ ἡμέρα ἐκείνη ἡγιάσθη τόσον, ὥστε ἔκτοτε ἑορτάζεται κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν, καλουμένη ἡ ὕψωσις τοῦ σταυροῦ. Κατὰ δυστυχίαν, ὁ Ἡράκλειος ἀνεμίχθη εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ κλήρου τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης ἐκραγείσας ἔριδας, αἵτινες οὐκ ὀλίγον ἐπίσης διευκόλυνον τὰς πρὸς τοῦτο τὸ μέρος Ἀραβικὰς ἐπιδρομὰς καὶ κατακτήσεις. Ἀπέθανε δὲ ὁ Ἡράκλειος τῷ 641.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§. 5.

Ἡ ὅλη κατάστασις τοῦ Ἀσιανοῦ κόσμου μετεβλήθη ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος διὰ τῶν Ἀράβων, ἔθνους τοῦ ὁποίου ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Ἱστορίᾳ σπανίως καὶ ἐμπαρόδῳ μόνον γίνεται μνεία, ἐξήγειρε δὲ ἤδη τὰς ληθαργούσας δυνάμεις ἀνὴρ κάτοχος μεγάλου δημιουργικοῦ πνεύματος. Ὁ Μωάμεθ, διὰ τοῦ κηρυχθέντος ὑπ' αὐτοῦ νέου δόγματος, ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ὁμοφύλους θρησκομανίαν ἀκαταγώνιστον καὶ κατακτητικὴν ὁρμὴν ἀκατάσχετον· καὶ αὐτὸς μὲν περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ ἱδρύσῃ τὸ κράτος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ καὶ νὰ ἑνώσῃ τὰς διαφόρους αὐτῆς φυλὰς εἰς ἔθνος ἕν, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ πολεμικὴν αὐτοῦ Καλιφίαν. Ἐπὶ δὲ τῶν πρώτων αὐτοῦ διαδόχων, ὁ Ἰσλαμισμὸς, προκύψας ἀπὸ τῆς Ἀραβικῆς Χερσονήσου, τάχιστα διεδόθη εἰς τὴν Περσίαν, εἰς τὴν Συρίαν, εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν. Οἱ ἐν Δαμασκῷ τότε ἑδρεύσαντες Καλίφαι ἀπέβαλον τὴν ἀρχικὴν τοῦ ἔθνους ἀφέλειαν· ἡ αὐλὴ ἀπέβη ἄσωτος καὶ δαπανηρά· τὴν δὲ παρακμὴν τοῦ κράτους παρεσκεύασαν ἥ τε ἀχανὴς αὐτοῦ ἔκτασις, καὶ θρησκευτικαὶ διενέξεις, καὶ ἔριδες περὶ τῆς ἀρχῆς. Ἀλλ' ἔτι ὁ στρατὸς ἀνεδείκνυτο ἁπανταχοῦ νικηφόρος. Ἐν ἀρχῇ τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, ἡ Ἀραβικὴ Καλιφία ἐξετάθη καθ' ὅλην τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Ἱσπανίαν. Ἄνευ δὲ τῆς προμνημονευθείσης νίκης τοῦ Καρόλου τοῦ Μαρτέλλου, τὸ μέγιστον τῆς Εὐρώπης μέρος ἤθελεν ὑποταχθῆ εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν.

Α. Ἱστορία τῶν Ἀράβων πρὸ τοῦ Μωάμεθ. — Οἱ Ἄραβες ἀνήκουσι, λόγῳ τῆς γλώσσης αὐτῶν, εἰς τὸν Σιμητικὸν κλάδον τῆς Καυκασικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους φυλῆς (Βιβλίου Α'. σελὶς 19)· αἱ δ' ἐθνικαὶ αὐτῶν παραδόσεις διττῶς ἀνάγουσι τὴν καταγωγὴν ταύτην εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν Ἑβραϊκὴν Ἱστορίαν. Οἱ μὲν Ἄραβες οἱ οἰκοῦντες εἰς Ἔδσας, εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χερσονήσου καὶ εἰς ἁπάσας τὰς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τοῦ Εὐφράτου ἐρήμους παράγουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀποβλήτου υἱοῦ τοῦ Ἀβραὰμ Ἰσμαήλ. Οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Ὑέμεν καὶ ἁπάσης τῆς μεσημβρινῆς, μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου, παραλίας, ἀνατρέχουσιν εἰς ἐποχὴν πολὺ προγενεστέραν καὶ θεωροῦσιν ἀρχηγέτην τὸν Ἰοκτὰν, ἕνα τῶν πλησιεστέρων ἀπογόνων Σὴμ τοῦ υἱοῦ τοῦ Νῶε. Οἱ Ἰσμαηλῖται καὶ οἱ Ἰοκτανίδαι ἀνέκαθεν ἐμίσησαν ἀλλήλους· καὶ οἱ μὲν παρέμειναν ἀείποτε νομάδες, οἱ δὲ Ἰοκτανίδαι πρωϊμώτατα ἔλαβον μονίμους κατοικίας εἰς Ὑέμεν, καὶ, συναγαγόντες ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ὕδατα εἰς μεγάλην ϗ βαθεῖαν κοιλάδα, τὴν ὁποίαν περιέκλεισαν διὰ τοίχων καὶ χωμάτων, μετέβαλον τὴν νῦν ἔρημον ἐκείνην χώραν εἰς παράδεισον. Ἀλλὰ περὶ τὰ μέσα τῆς 2 πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, διαρραγέντων αἴφνης ὑπὸ τῆς πιέσεως τοῦ ὕδατος, τῶν τοίχων ἐκείνων καὶ χωμάτων, πᾶσα αὕτη ἡ ἀκμὴ κατεστράφη καὶ οἱ Ἰοκτανίδαι ἀπεδήμησαν. Χωρισθέντες δὲ, ὧδρυσαν διαφόρους ἀποικίας, ὧν τρεῖς μάλιστα ἀξιοσημείωτοι· τὸ παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἔπειτα ὑπὸ τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν περιπεσὸν, βασίλειον τῆς Ἴρας· τὸ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Δαμασκοῦ κράτος τῶν Γασσανιδῶν, τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὑποκύψαν· ϗ ἡ παρὰ τὴν Μέκκαν, εἰς Ἔδσας ἀποικία, τῆς ὁποίας οἱ ἡγεμόνες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χουζαΐται, καταλαβόντες βραδύτερον τὴν πόλιν ταύτην, ἀπέθησαν λόγῳ ἄξιοι ἐν τῇ Γενικῇ Ἱστορίᾳ.

Εἰς Μέκκαν ἐτιμᾶτο ὡς ἱερὸς ἔκπαλαι μέλας τις λίθος, τὸν ὁποῖον ἡ παράδοσις ἀνῆγε μέχρι τοῦ Ἀδάμ. Ἔκειτο δ' ἐν χώρῳ, ὑπὸ τεσσάρων τοίχων περιεχομένῳ, ὀνομαζόμενος ὡς ὁ χῶρος αὐτός, Κααβά. Τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ Κααβά, ἅμα δὲ καὶ τὴν τῆς Μέκκας κυριότητα, εἶχεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον φυλή τις τῶν Ἰσμαηλιτῶν, τὴν ὁποίαν ἀπεστέρησαν ἀμφοτέρων οἱ Ζοραμίδαι, ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰοκτανιδῶν. Κατασταθέντων δὲ παρὰ τὴν Μέκκαν τῶν Χουζαϊτῶν, οἱ πρῶτοι, συμμαχήσαντες μετ' αὐτῶν, ἐξέβαλον τοὺς Ζοραμίδας, ἂν καὶ μικρὸν ἐκ τούτου ὠφελήθησαν, διότι τὸ πλεῖστον τῆς τῶν ἐξωσθέντων ἐξουσίας περιῆλθεν εἰς τοὺς Χουζαΐτας. Μόλις δὲ περὶ τὸ 464 μ. Χρ. κατώρθωσε μία Ἰσμαηλιτικὴ φυλή, οἱ Χουρεΐσιται, νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν Χουζαϊτῶν τήν τε κατοχὴν τοῦ Κααβὰ καὶ τὴν τῆς Μέκκας κυριαρχίαν· ἡ φυλὴ τῶν Χουρεϊσιτῶν διενεμήθη ἔπειτα εἰς πολλοὺς κλάδους, ὧν εἷς ἦτο ὁ τῶν Χασιμιτῶν, ὅς τις διὰ τοῦτο μάλιστα ἀπέβη ἀξιομνημόνευτος, ὅτι εἰς αὐτὸν ἀνῆκεν ὁ ἱδρυτὴς τοῦ θρησκεύματος Μωάμεθ.

Τὸ θρήσκευμα τῶν λατρευτῶν τοῦ Κααβὰ κατ' ἀρχὰς μικρὸν ἐν γένει διέφερε τῆς πίστεως τοῦ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐπὶ τῶν Χουρεϊσιτῶν παρεξετράπη εἰς πολυθεΐαν. Ὁ Κααβὰ ὅμως παρέμεινεν ἱερὸς παρ' ἅπασι τοῖς Ἄραψιν ὅσοι δὲν ἦσαν Ἰουδαῖοι ἢ Χριστιανοί. Πολυάριθμοι συνέρρεον ἐνταῦθα, ἀπανταχόθεν τῆς χώρας, προσκυνηταί. Ἐκ δὲ τούτου καὶ πανήγυρις συνεκροτεῖτο κατ' ἔτος, εἴς τινα παρακειμένην τῇ Μέκκᾳ πόλιν, ἐν ᾗ οὐ μόνον ἐμπορικαὶ ἀνταλλαγαὶ ἐγίνοντο ἀλλὰ καὶ ποιητικοὶ ἐτελοῦντο ἀγῶνες καὶ ἐβραβεύοντο οἱ ἀριστεύσαντες ποιηταί. Εἰς ταῦτα δὲ πάντα συνετέλει καὶ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέσσαρας μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ κατέπαυε πᾶς πόλεμος (ἐκεχειρία). Διότι τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου, αἱ μεταξὺ τῶν φυλῶν ἔριδες ἦσαν ἀδιάκοποι σχεδόν, ἀφ' ἑνὸς ἕνεκα θρησκευτικῶν διενέξεων (πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπρέσβευον, ὡς προείρηται, τὸ Ἰουδαϊκὸν καὶ τὸ Χριστιανικὸν θρήσκευμα, οὐκ ὀλίγοι δὲ ἦσαν ἢ ἀστερολάτραι), ἀφ' ἑτέρου ἕνεκα τῆς παρ' αὐτοῖς μάλιστα ἐπικρατησάσης αὐτοδικίας· ἐν γένει δὲ, ἂν καὶ αἱ φυλαὶ αὗται εἶχον αὐτοφυεῖς τινας ἀρετάς, οἷον τὴν φιλοξενίαν, τὴν ἐλευθεριότητα, τὴν τήρησιν τοῦ δοθέντος λόγου, τὸ πρὸς τὴν ἀνδρείαν σέβας, τὴν πρὸς τοὺς ἠττημένους μεγαλοφροσύνην, ὁ ὅλος ὅμως τῶν Ἀράβων βίος ἐμφαίνει τραχύτητά τινα ἠθικὴν ἢ πολιτικὴν νηπιότητα, καὶ ἀμάθειαν διανοητικήν· ἡ Ἀραβικὴ γραφὴ δὲν ἐφευρέθη εἰμὴ μικρὸν πρὸ τοῦ Μωάμεθ καὶ αἱ ὕλαι ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔγραφον (φύλλα πλατάνου, λίθοι, δέρματα καὶ τὰ τοιαῦτα) ἦσαν δύσχρηστοι· ὥς τε τὸ Ἀραβικὸν ἔθνος εἶχε χρείαν καὶ ἠθικῆς ἐξάρσεως, καὶ θρησκευτικῆς βελτιώσεως, καὶ πολιτικῆς συμπυκνώσεως.

Β. Μωάμεθ.— Ὁ Μωάμεθ ἐγεννήθη τῷ 571 εἰς Μέκκαν καὶ ἦτο διςέγγονος Χασὶμ τοῦ ἀρχηγέτου τῶν Χασιμιτῶν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀβδαλλὰχ ἦτο ἔμπορος, ἀλλ' εἶχε μικρὰν περιουσίαν, καὶ, ἀποθανὼν μετ' ὀλίγον, δὲν κατέλιπεν εἰς τὸν υἱὸν εἰμὴ μίαν οἰκίαν, μίαν δούλην, πέντε καμήλους καί τινα πρόβατα. Ὁ Μωάμεθ, στερηθεὶς εἰς ἡλικίαν ἓξ ἐτῶν καὶ τῆς μητρὸς, ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ ἐκ πατρὸς πάππου, ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ἀβοὺ Ταλίβ· καὶ πρωϊμώτατα ἀπεδήμησε πολλάκις, μετὰ τῶν συγγενῶν, χάριν ἐμπορίας, εἰς τὴν Συρίαν καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀραβίαν. Εἰκοσαετὴς δὲ γενόμενος, ἔζησεν ἐπί τινα χρόνον ὡς ποιμήν. Μετ' οὐ πολὺ μετῆλθε πάλιν τὸν ἐμπορικὸν βίον καὶ εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἀνέλαβε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων πλουσίας τινὸς χήρας, τῆς Χαδιδσᾶς· ἀφοῦ δὲ πολλὰς ἐπεχείρησεν, ἕνεκα τῶν ὑποθέσεων τούτων ὁδοιπορίας εἰς μεσημβρινὴν Ἀραβίαν καὶ Συρίαν, ἐνυμφεύθη τὴν γυναῖκα ἐκείνην. Ἔκτοτε ἔμεινεν εἰς Μέκκαν καὶ ἀπέβαλε μὲν κατὰ μικρὸν, ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, τὴν προῖκα αὐτοῦ, πλείστην ὅμως ἐκτήσατο παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις ὑπόληψιν, ἐτράπη εἰς εὐλαβεῖς ἀσκήσεις καὶ θεωρίας, ἠσπάσθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λον βίον ἐρημικόν· καὶ, φαντασίαν ἔχων ζωηροτάτην, θερμοτάτην δὲ καρδίαν, πνεῦμα δὲ μεγαλουργὸν, κατήντησεν ἐπὶ τέλους ἴσως νὰ πιστεύσῃ μέχρι τινὸς, ὅτι εἶναι ἄνωθεν ἐντεταλμένος νὰ κηρύξῃ νέαν καὶ ἐντελεστέραν τῆς Μωσαϊκῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀποκάλυψιν, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ καὶ δὲν ἀπέκρουσεν ἤδη, ἀλλ' ἐθεώρησε μόνον ὡς ἀτελεστέρας τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀποκαλύψεως.

Ἦτο δὲ τεσσαρακοντούτης τὴν ἡλικίαν ὅτε, κατὰ τὰ τῶν Μωαμεθανῶν μυθεύματα, ἐπεφάνη αὐτῷ ὁ ἄγγελος Γαβριήλ. Πρῶτος αὐτοῦ ὀπαδὸς ὑπῆρξεν ἡ Χαδιδσᾶ καί τις ἐξάδελφος αὐτῆς Βαρακὰς, ὅς τις προηγουμένως εἶχεν ἀσπασθῆ ἀλληλοδιαδόχως τόν τε Ἰουδαϊσμὸν καὶ τὸν Χριστιανισμόν· ἐντὸς δὲ τῶν τριῶν πρώτων ἐτῶν ἀπεδέχθησαν τὸ δόγμα του ὁ ἴδιος αὐτοῦ ἐξάδελφος Ἀλῆς, τὸν ὁποῖον παραλαβὼν παῖδα, ἐθεώρει ὡς υἱὸν, ὁ δοῦλός του Ζεῖδ, ὁ μετέπειτα πενθερός του Ἀβοὺ Βέκρ, ὁ βραδύτερον Καλίφης διατελέσας Ὀθωμὰν, καί τινες φίλοι καὶ συγγενεῖς, τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα. Ἐν ἔτει τετάρτῳ, παρέστη ὁ Μωάμεθ, κατὰ πρῶτον δημοσίᾳ, ὡς προφήτης, κηρύξας κατ' ἀρχὰς τὸ δόγμα αὐτοῦ εἰς τοὺς ὁμοφύλους Χουρεϊσίτας· οὐ μόνον ὅμως δὲν εἰσηκούσθη, ἀλλὰ ἤθελεν ἴσως καὶ θανατωθῆ, ἐὰν δὲν ἐλάμβανεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν του ὁ θεῖος αὐτοῦ Ἀβοὺ Ταλίβ. Ἀλλ' ἐν ἔτει δεκάτῳ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἐστερήθη συγχρόνως τῆς τε συζύγου Χαδιδσᾶς καὶ τοῦ θείου ἐκείνου, ὥστε κατεδιώχθη πάλιν καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε εἰμὴ ὑπὸ τὴν σκέπην ἑτέρου τινὸς ἐπισήμου τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀνδρός.

Μετ' ὀλίγον ὁ Μωάμεθ προσέλαβε προσηλύτους κατοίκους τινὰς τῆς Μεδίνης, παρατυχόντας ἐν Μέκκᾳ· γνωσθέντος δὲ οὕτω τοῦ νέου δόγματος εἰς Μέδιναν, εὗρε τοῦτο αὐτόθι πλείστην δεξίωσιν, διὰ τὴν πρὸς τὴν Μέκκαν ἀντιζηλίαν· ἐντεῦθεν ηὔξησε τὸ μῖσος τῶν Μεκκανῶν κατὰ τοῦ Μωάμεθ, ὥς τε αὐτός τε καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν εἰς Μέδιναν. Ἡ δὲ φυγὴ αὕτη ἤτοι Χέδσρα (ἡ συμβᾶσα τῇ 13 Σεπτεμβρίου 622) τὴν ὁποίαν διὰ ποικίλων θαυμάτων ὁ μῦθος ἐπεκόσμησε, θεωρεῖται ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν ὡς ἓν τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ζωῆς τοῦ προφήτου αὐτῶν, διότι ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ παγίωσις καὶ ἡ διάδοσις τοῦ νέου δόγματος· ὅθεν εὐλόγως ἔταξαν τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἔτους κατὰ τὸ ὁποῖον συνέβη ἡ φυγὴ ἐκείνη (ἤτοι τὴν 15 ἢ 16 Ἰουλίου 622 μ. Χ.) ὡς ἀρχὴν τῆς Μωαμεθανικῆς χρονολογίας, τῆς ὁποίας ἄλλως καὶ τὰ κατ' ἰδίαν ἔτη διαφέρουσι τῶν ἡμετέρων, καθὸ ὄντα σεληνιακά.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἀπὸ τῆς φυγῆς ἔτη, ὁ Μωάμεθ ἠγωνίσθη κυρίως νὰ ἐφελκύσῃ εἰς τὸ δόγμα αὐτοῦ τοὺς ἐν τῇ Ἀραβίᾳ οἰκοῦντας πολλοὺς Ἰουδαίους· καὶ διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτοὺς ὥρισε κατ' ἀρχὰς τὴν πόλιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὡς Κίβλαν, ἤτοι ὡς σημεῖον, πρὸς ὃ ὁ προσευχόμενος ὀφείλει νὰ στρέφῃ τὸ πρόσωπον, ἐπέτρεψε τὴν τήρησιν πολλῶν Μωσαϊκῶν διατάξεων, καὶ αὐτὴν τὴν Ἰουδαϊκὴν νηστήσιμον ἡμέραν. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδὲν ἧττον εὐαρίθμους κατέπεισεν Ἰουδαίους, μεταβαλὼν γνώμην, Κίβλαν μὲν ὥρισε τὴν Μέκκαν, ὁ δὲ παρὰ τοῖς Ἄραψιν ἱερὸς μὴν Ῥαμαδὰν ἐτάχθη ὡς ἐποχὴ νηστείας, καθ' ἣν πάντες οἱ πιστοὶ ὤφειλον, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως, ν' ἀπέχωσι πάσης ὑλικῆς ἀπολαύσεως. Ἀντὶ δὲ τῶν κωδώνων καὶ σαλπίγγων, δι' ὧν τότε Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ ἐκαλοῦντο εἰς τὴν προσευχὴν, ἐκανόνισεν ὅτι, διὰ φωνῆς ἀνθρωπίνης, θέλουν προσκαλεῖσθαι οἱ πιστοὶ, ἀπὸ τοῦ μιναρὲ, εἰς τὰς νενομισμένας πέντε καθημερινὰς προσευχάς· οἱ δὲ φθεγγ[illegible] ὁ

Ψηφιοποιήθηκε πρόκοπος Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

» ὑπέρτατος! Ὁμολογῶ, ὅτι εἷς καὶ μόνος ὑπάρχει θεὸς καὶ ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶ-
» ναι ὁ ἀπόστολος αὐτοῦ! Προσεύχεσθε! Σώζεσθε! Θεός ἐστιν ὁ ὑπέρτατος! Εἷς
» καὶ μόνος ὑπάρχει θεός! »

Ἀπὸ Μεδίνης ἤρχισεν ὁ Μωάμεθ νὰ μεταχειρίζεται ἤδη τὴν βίαν πρὸς διάδο-σιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, κηρύξας πόλεμον κατά τε τῆς Μέκκας καὶ ὅλων τῶν ἀπίστων, ἰδίως τῶν Ἰουδαίων. Αἱ κατὰ τῆς Μέκκας ἐπιδρομαί, τοὺς μὲν εὐπόρους Μεκκανοὺς καιρίως ἐζημίουν, τοὺς δὲ πένητας Μεδιναίους ἐπλούτιζον· ὥς τε ὁ ἀρι-θμὸς τῶν ὀπαδῶν του ηὔξησε μετ' οὐ πολύ· κατέβαλε δὲ καὶ πλείστας Ἰουδαϊκὰς κοινότητας, καὶ περὶ τὸ 629 ἀπέβη φοβερὸς τοσοῦτον, ὥς τε ἔπεμψε προτρεπτι-κὰς, περὶ παραδοχῆς τοῦ δόγματος αὐτοῦ, ἐπιστολὰς εἰς τὸν Χοσρόην Β' τῆς Περ-σίας, εἰς τὸν βασιλέα Ἡράκλειον, εἰς τὸν Βυζαντινὸν ἔπαρχον τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὸν ὑποτελῆ τοῦ Βυζαντίου Γασσανίδην Ἀμρού, εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀβυσση-νίας, Χριστιανὸν ὄντα, καὶ εἰς ἄλλους τινὰς μικροτέρους ἡγεμόνας. Πάντες ἀνησύ-χησαν καὶ ἔδωκαν ἀπαντήσεις εὐμενεῖς· μόνος ὁ Χοσρόης ἔσχισε τὴν τοῦ Προφή-του ἐπιστολήν, ὁ δὲ Ἀμρού οὐ μόνον ὑβριστικῶς ἀπέβαλε τὴν πρεσβείαν, ἀλλὰ καὶ ἐφόνευσε Μωαμεθανόν τινα ἀπόστολον· διὸ τὸν μὲν πρῶτον κατηράσθη ὁ Μω-άμεθ, κατὰ δὲ τοῦ Ἀμρού ἐξέπεμψε τρισχιλίους μετὰ τοῦ Ζεῖδ ἄνδρας, οἵτινες ὅμως ἀπεκρούσθησαν, πεσόντος καὶ τοῦ Ζεῖδ ἐν τῇ μάχῃ. Ἐν δὲ τῇ Ἀραβίᾳ τὸ κράτος αὐτοῦ δὲν ἔπαυσεν ἐξαπλούμενον, καὶ μετ' οὐ πολὺ πᾶσα ἡ χερσόνησος ἀνε-γνώρισε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ, μάλιστα ἀφοῦ, ἐν ἔτει 630, ἐκυρίευσεν οὗτος ἐξ ἐ-φόδου τὴν Μέκκαν, τὴν ὁποίαν (φεισθεὶς τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτινες ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ὡς δεσπότην καὶ προφήτην) ἀνεκήρυξεν αὖθις ἱερὰν καὶ ἄσυλον. Ἀπέθανε δὲ καὶ ἐτάφη εἰς Μέδιναν (Ἰουνίῳ 632), ἀφοῦ διώρισε μὲν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τὸν τοῦ Ζεῖδ υἱὸν Οὐζαμὰν, ἐσύστησε δὲ εἰς τοὺς πιστοὺς, ὡς ἀρίστους αὐτοῦ φίλους, τὸν πενθερόν του Ἀβοὺ Βὲκρ καὶ τὸν τῆς θυγατρός του Φατιμὲς σύζυ-γον Ἀλῆν.

Ὁ Μωάμεθ, καὶ ἀφοῦ ἐγένετο κύριος ἁπάσης τῆς Ἀραβίας, δὲν ἔπαυσε διάγων μὲν βίον ἀφελέστατον, ἰδίαις δὲ χερσὶ παρασκευάζων τὸ λιτώτατον αὐτοῦ δεῖπνον. Καὶ τὸ μὲν ἐλευθέριον καὶ εὐποιητικὸν, κοινὸν εἶχε πρὸς πάντας τοὺς Ἄραβας· δικαιότερον δὲ θαυμάζεται διότι κατώρθωσεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ν' ἀναδειχθῇ θυμοῦ ἐγκρατὴς, καί περ ὀξεῖαν ἔχων τὴν φύσιν. Περὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ πλείστη βε-βαίως ἐνίοτε ἀναφαίνεται πανουργία, καὶ ἀνακολουθία, καὶ ἰδιοτέλεια, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι ὑπῆρξεν εὐεργέτης τοῦ ἰδίου ἔθνους, εἰς ὃ καὶ θρη-σκείαν καὶ ἠθικὰς ἀρχὰς ἐκήρυξεν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ καθαρωτέρας τῶν προτέ-ρων. — Τὸ θρήσκευμα τοῦ Μωάμεθ καλεῖται Ἰσλάμ, ὅ ἐστιν ἀφοσίωσις (εἰς τὸ θεῖον), οἱ δὲ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὀνομάζονται Μουσουλμάνοι, ἤτοι θεοσεβεῖς. Κυ-ριώτατα δόγματα εἶναι· ἡ πίστις εἰς ἕνα μόνον καὶ ἀόρατον θεὸν, εἰς τὰς ἀποκα-λύψεις αὐτοῦ διὰ τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν προηγηθέντων προφητῶν, καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν κρίσιν, καθ' ἣν οἱ μὲν ἀγαθοὶ καὶ πιστοὶ θέλουσι βραβευθῆ, οἱ δὲ πονηροὶ καὶ ἄπιστοι, θέλουσι τιμωρηθῆ. Ἡ ἠθικὴ τοῦ Μωάμεθ εἶναι ἡ ἀρίστη καὶ καθαρωτάτη τῶν ὅσαι ποτὲ, ἐξαιρέσει τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐκηρύχθη-σαν εἰς τὴν ἀνατολήν. Παρεκτὸς δὲ τούτων ἐξέδωκε καὶ πολιτικοὺς νόμους, ὁρί-ζοντας τοὺς φόρους, τὰς ἀμοιβαίας τῶν πολιτῶν σχέσεις καὶ τὴν τῆς δικαιοσύνης διαχείρισιν· καὶ τούτου ἕνεκα τὸ Κοράνιον, ἤτοι ἡ ἱερὰ βίβλος, ἡ περιέχουσα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μωάμεθ, ἀποτελεῖ, ὁμοῦ μετὰ τῶν ψηφισμάτων τῶν ἀμέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σων τοῦ προφήτου διαδόχων, παρ' ἅπασι τοῖς Μωαμεθανικοῖς ἔθνεσι, συγχρόνως τὴν βάσιν τοῦ τε ἀστυκοῦ νόμου καὶ τοῦ πολιτεύματος. Τοῦτο δὲ εἶναι προδήλως ἓν τῶν κυριωτέρων ἐλαττωμάτων τοῦ θρησκεύματος αὐτοῦ, καθότι διὰ τὴν σύγχυσιν ταύτην τοῦ πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ βίου, διακωλύεται μὲν ἡ τοῦ πρώτου ἀνάπτυξις, φθείρεται δὲ εὐχερῶς ὁ δεύτερος. Ἑτέρα ὀλεθρία ἀρχὴ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ εἶναι ἡ ἐπιβληθεῖσα εἰς τοὺς Μουσουλμάνους ὑποχρέωσις τῆς βιαίας τῆς πίστεως αὐτῶν διαδόσεως· καὶ ἐπιβλαβῆ ἐπίσης ἀποτελέσματα ἐπήγαγον ἥ τε ἐπιτραπεῖσα πολυγαμία, καὶ αἱ περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς ἡδυπαθεῖς δοξασίαι, καὶ ὁ φαταλισμός, ἤτοι ἡ πίστις εἰς ἀπαραίτητόν τινα καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου μηδόλως δυνάμενον νὰ τροπολογηθῇ προορισμὸν πάσης ἀνθρωπίνης πράξεως καὶ τύχης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δόγμα δὲν ἐκηρύχθη μὲν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ αὐτοῦ, φυσικώτατα ὅμως ἀνεπτύχθη ἀπὸ τῆς σπουδῆς, ἣν, πάντα τὰ λοιπὰ δεύτερα ποιούμενος, κατέβαλεν εἰς τὸ νὰ ἐντυπώσῃ τοῖς ὀπαδοῖς τὴν σταθερωτάτην εἰς τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ πεποίθησιν καὶ ἀδιάσειστον νὰ καταστήσῃ τὴν διὰ πάσης θυσίας προθυμίαν αὐτῶν περὶ τὴν διάδοσιν τῆς πίστεως. Ἐπὶ δὲ πᾶσιν, φθοροποιὸν ὑπῆρξε τοῦτο, ὅτι ὁ Μωάμεθ παρέστησε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ὡς τὸ ἔπακρον τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, καὶ, διὰ νὰ προλάβῃ πᾶσαν πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν ἀποπλάνησιν, ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς πιστοὺς τὸ εἰκονίζειν οἱονδήποτε ἔμψυχον ὄν· καθότι διὰ τούτου ἐδέσμευσε μὲν τὴν ἐλευθέραν τοῦ πνεύματος ἀνάπτυξιν, περιέστειλε δὲ καὶ τὴν τῆς τέχνης ἐπίδοσιν. Ἐξ ὅλων τούτων συνάγεται, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ, καὶ περ περιέχουσα καθαρωτέρας τινὰς ἠθικὰς ἀρχάς, καὶ περ ἱδρύσασα τὴν εἰς τὸν ἕνα θεὸν πίστιν, ἐπὶ τέλους οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσεν ἢ νὰ δώσῃ νέαν τινὰ ζωὴν εἰς τὸν ἀρχαῖον καὶ τοσοῦτον πλημμελῆ ἀνατολικὸν τοῦ βίου χαρακτῆρα.

Γ'. Ἱστορία τῶν Ἀράβων ἐπὶ τῶν τεσσάρων πρώτων Καλιφῶν. — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ, πολλὴ προέκυψε κατ' ἀρχὰς πραγμάτων ἀνωμαλία διά τε τὴν ἀπὸ τοῦ νέου δόγματος ἀπόστασιν πολλῶν Ἀράβων καὶ διὰ τὰς περὶ τοῦ διαδόχου τῆς ἀρχῆς ἔριδας· ἀλλ' ὑπερίσχυεν ὁ τῆς συζύγου τοῦ Μωάμεθ Ἀϊσᾶς πατήρ, ὁ συνετὸς καὶ πανοῦργος γέρων Ἀβοὺ Βὲκρ, ἀνακηρυχθεὶς Καλίφης, ὅ ἐστι διάδοχος τοῦ προφήτου, ἀναγορευθεὶς δὲ ὡς τοιοῦτος καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλῆ, ὅς τις, λόγῳ ἀρετῆς καὶ καθαρᾶς εὐλαβείας, καὶ φιλανθρωπίας, ἦτο βεβαίως πολὺ ἐκείνου ἀνώτερος. Ὁ Ἀβοὺ Βὲκρ, καθυποτάξας πρὸ πάντων τοὺς ἀποστάντας Ἄραβας δι' ἐνδεκα στρατηγῶν, ὧν ἐπισημότατος ἦτο ὁ Καλέδ, τὸν ὁποῖον ἤδη ὁ Μωάμεθ εἶχεν ἐπονομάσει, ἕνεκα τῆς πολεμικῆς αὐτοῦ ἐπιτηδειότητος, ῥομφαίαν τοῦ θεοῦ, ἐπεχείρησε πάραυτα τὴν ἐκτὸς τῆς χερσονήσου διάδοσιν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἔπεμψε κατὰ τοῦ Περσικοῦ κράτους τὸν Καλέδ, ὅς τις τάχιστα ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν τοῦ Καλίφου μέχρι τοῦ κάτω Εὐφράτου· ἀλλ' ἀνεκλήθη τότε ὑπὸ τοῦ Ἀβοὺ Βὲκρ, ὅστις, προσβαλὼν συγχρόνως δι' ἑτέρου στρατοῦ, τὴν Βυζαντινὴν ἐπαρχίαν τῆς Συρίας, ἀναχαιτισθέντος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σεργίου, ἐνόμισε δέον νὰ ἀναστείλῃ ἐπὶ μικρὸν τὰς πρὸς ἀνατολὰς κατακτήσεις, ἵνα διευθύνῃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν εἰς τὴν Συρίαν. Τῷόντι, ἅμα ἐπελθόντος ἐνταῦθα τοῦ Καλέδ, μετέβαλον τὰ πράγματα ὄψιν· τοῦτο ὅμως συνέβη ἤδη ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀβοὺ Βέκρ.

Διότι ὁ γέρων οὗτος ἀπεβίωσε τῷ 634, διετίαν μόλις ἄρξας. Ἀναθεὶς δὲ, ὡς εἴπομεν, εἰς ἄλλους νεωτέρους, τὴν τῶν πολέμων διεξαγωγὴν, αὐτὸς εἶχεν ἀσχοληθῇ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν διαφόρων τοῦ προφήτου ἀποκαλύψεων, αἵτινες, ζῶντος τοῦ Μωάμεθ, δὲν εἶχον γραφῇ εἰμὴ ἐν μέρει. Προέλαβε πρὸς τούτοις πᾶσαν περὶ τῆς ἀρχῆς ἔριν, διορίσας διάδοχον τὸν Ὀμὲρ, ὅστις εἶχε μάλιστα συνδράμει αὐτὸν εἰς τὸ νὰ λάβῃ τὸ τοῦ Καλίφου ἀξίωμα, καὶ διεξῆγεν [illegible]

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀβοὺ Βέκρ, καίπερ πλούσια λοβὸν διὰ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ λάφυρα, δὲν ἔπαυσε διάγων βίον λιτώτατον, μετερχόμενος μάλιστα ἐπί τινα χρόνον καὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτὴν, ἣ ἐξάγων ἐπὶ τὴν νομὴν τὰ ποίμνια αὐτοῦ.

Ὁ Καλίφης Ὀμὰρ Α' εἶχεν ἅπαντα τὰ προτερήματα ὅσα ἀπητοῦντο διὰ νὰ παγιωθῇ καὶ ἐπεκταθῇ τὸ Μωαμεθανικὸν κράτος, καὶ πλεῖστον εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἐπὶ τῆς δεκαετοῦς αὐτοῦ κυβερνήσεως (634—644). Ἀφήρεσε μὲν πρὸ πάντων, ἕνεκα ἰδίας ἔχθρας, τὴν στρατηγίαν τοῦ ἐν Συρίᾳ στρατοῦ ἀπὸ τὸν ἀπηνῆ Καλὲδ, ὅς τις, ἐν τῷ μεταξὺ τοῦτῳ, ἐπιτηδείως ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς διαιρέσεις καὶ τὴν νωθρότητα τῶν Χριστιανῶν, εἶχε καταβάλει μὲν, περὶ τὸν ποταμὸν Γαρμοὺκ (τὸν Ἱερομίακα τοῦ Πλινίου), πολυάριθμον Βυζαντινὸν στρατὸν, κυριεύσει δὲ ἐξ ἐφόδου τὴν Δαμασκόν· ἀλλὰ, καὶ περ ἀνατεθείσης τῆς ἡγεμονίας εἰς τὸν πρᾴοτερον Ἀβοὺ Ὀὐβεϊδὰ, ἐπειδὴ ὁ Καλὲδ, ζήλῳ πρὸς τὴν διάδοσιν τῆς πίστεως κινούμενος, ἐδέχθη νὰ ὑπηρετήσῃ ὑπ' αὐτὸν, δὲν ἀνεχαιτίσθη ἡ κατάκτησις τῆς ὅλης Συρίας, τῆς ὁποίας δύο μόνον ἄλλαι πόλεις μακρότερον ὁπωσοῦν ἀντέστησαν, ἡ Καισάρεια καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ· ἡ τελευταία μάλιστα δὲν ἐπείσθη νὰ παραδοθῇ εἰμὴ εἰς τὸν Καλίφην αὐτόν. Καὶ, ἐπελθόντος τοῦ Ὁμὲρ, συνωμολογήθη συνθήκη δι' ἧς οἱ νικηταὶ ἐφείσθησαν μὲν τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν κατοίκων, καὶ αὐτῆς δὲ αὐτῶν τῆς θρησκείας μετά τινων περιορισμῶν, ὑπέβαλον ὅμως αὐτοὺς εἰς ἐτήσιον κεφαλικὸν φόρον. Ἐπεχείρησε δὲ ὁ Ὁμὰρ, ἐπὶ τοῦ χώρου ὅπου πάλαι ὑψοῦτο ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, τὴν οἰκοδομὴν τζαμίου, τὸ ὁποῖον, συμπληρωθὲν ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, μέχρι τῆς σήμερον θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν μεγίστων ἱερῶν τοῦ Μωαμεθανικοῦ κόσμου.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἀφαίρεσιν τῆς Συρίας (639), κατεκτήθη καὶ ἡ Αἴγυπτος εὐχερῶς διὰ τὴν θρησκευτικὴν διένεξιν τῶν κατοίκων, ὧν οἱ μὲν Κόπται (ἤτοι οἱ ἀπὸ ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων καὶ ἀπὸ ἐπηλύδων Νουβίων, Ἀβυσσηνίων, Νηγριτῶν καὶ Ἰουδαίων συμπεφυρμένοι ἐγχώριοι) ἦσαν Μονοφυσῖται, οἱ δὲ ἄρχοντες Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες, Νεστοριανοί· ἔτι δὲ διὰ τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον ἔτρεφον οἱ πρῶτοι πρὸς τοὺς δευτέρους. Ὅθεν ὁ σταλεὶς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐπιτήδειος στρατηγὸς Ἀμροὺ, καὶ τοι μὴ ἔχων κατ' ἀρχὰς ὑφ' ἑαυτὸν εἰμὴ τετρακισχιλίους ἄνδρας, κατέστη ἐντὸς μικροῦ κύριος ἁπάσης τῆς χώρας, ἐκτὸς τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς ὁποίας ἡ πολιορκία παρετάθη ἐπὶ μακρὸν, διότι οἱ Ἄραβες δὲν εἶχον ἔτι ναυτικὴν δύναμιν, ὁ δὲ Ἡράκλειος ἠγωνίζετο παντὶ σθένει νὰ ὑποσηρίξῃ τοὺς πολιορκουμένους. Ἀποθανόντος ὅμως τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἐν ἔαρι τοῦ 641, οἱ Ἄραβες ἐκυρίευσαν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αἰγύπτου· ἀλλὰ τὸ θρυλλούμενον, ὅτι ὁ Ἀμροὺ ἔκαυσε τὴν περίφημον βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας, εἶναι μεταγενέστερον πλάσμα, διότι τὸ πλεῖστον τῆς βιβλιοθήκης ἐκείνης ἤδη, κατὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον στρατείαν, εἶχε γίνει παρανάλωμα τοῦ πυρὸς, τὰ δὲ μικρὰ αὐτῆς λείψανα εἶχον ἀφανισθῇ πολὺ πρὸ τῆς Μωαμεθανικῆς κατακτήσεως.—Ὁ Ἀμροὺ, εἰς ὃν ἐπετράπη ἡ τῆς Αἰγύπτου διοίκησις, ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ μέχρι τῆς Τριπόλεως· εἶχε δὲ στήσει τὸ κύριον αὐτοῦ στρατόπεδον παρὰ τὴν ἀρχαίαν Μέμφιν, καὶ τὸ στρατόπεδον τοῦτο, τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς ὠνομάσθη Φοσᾶτ ἤτοι σκηνὴ, μεταβληθὲν κατὰ μικρὸν εἰς πόλιν μεγάλην, προσέλαβε, μετά τινας ἑκατονταετηρίδας, τὸ ὄνομα Κάϊρον ἤτοι Νικόπολις.

Ἡ ἐπέκτασις αὕτη τῆς Ἀραβικῆς κυριαρχίας κατέστησεν ἀπαραίτητον τὴν εἰσαγωγὴν διοικητικοῦ καὶ μάλιστα οἰκονομικοῦ τινος συστήματος, διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Ἀραβικὸν κράτος οὐδενὸς εἴδους διοίκησιν εἶχεν. Ὁ Μωάμεθ εἶχε διατάξει ἁπλῶς ὅτι τὰ τέσσαρα πέμπτα τῆς λείας ἀνήκουσιν εἰς τοὺς πολεμιστὰς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον πέμπτον θέλει δίδεται ἐν μέρει εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, ἐν μέρει εἰς πτωχοὺς, ὀρφανὰ καὶ ὁδοιπόρους· ὁ δὲ Ὁμὰρ (ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὐ μόνον τὸ πέμπτον ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τέλος τῶν Μωαμεθανῶν καὶ οἱ φόροι τῶν ἀπίστων πλεῖστην ἔλαβον αὔξησιν) διέταξε τὴν σύνταξιν καταλόγου ὅλων τῶν πιστῶν ἢ ἀπίστων, ἐπίσης δὲ ἢ ἀκρι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ πίνακα τῶν δημοσίων εισπράξεων. Αἱ εἰσπράξεις αὗται ἐδαπανήθησαν ἤδη κυρίως πρὸς συντήρησιν τῶν συγγενῶν τοῦ προφήτου καὶ εἰς τακτικὴν μισθοδοσίαν τοῦ στρατοῦ, ὅς τις, ἔχων ἐκτὸς τούτου καὶ τὴν λείαν, τάχιστα ἔτι μᾶλλον ἐπολλαπλασιάσθη.

Ἐκτὸς τῶν Βυζαντινῶν ἐπαρχιῶν τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, κατεκτήθη, ἐπὶ τοῦ Ὁμὰρ, ὑπὸ τῶν Ἀράβων, καὶ τὸ Περσικὸν κράτος. Ὁ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος πόλεμος, ὅ τις εἶχεν ἀρχίσει ἐν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ, στρατηγοῦντος τοῦ Καλὲδ, ἐξηκολούθησεν ἤδη, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ οὐδὲν ἧττον ἐπιτηδείου στρατηγοῦ Σααδ καὶ ἐτελείωσε, διὰ τῆς, ἐν ἔτει 642, περὶ Νεχαυένδ, πόλιν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Χαμαδὰν κειμένην, κρισίμου τῶν Περσῶν ἥττης· ἂν καὶ οἱ Ἄραβες πολλὰς ἔτι ἠναγκάσθησαν νὰ δαμάσωσιν ἀποπείρας ἐπαναστάσεως τοῦ τε ἐσχάτου τῶν Σασσανιδῶν γενναίου Ἰσδεγίρδου καὶ τῶν δυσανασχετούντων κατὰ τῆς ξενικῆς ἐκείνης κυριαρχίας ἀρχαίων αὐτοῦ ὑπηκόων.

Δολοφονηθέντος, 644, τοῦ Καλίφου Ὁμὰρ ὑπὸ Πέρσου τινὸς, προεχειρίσθη διάδοχος αὐτοῦ ὁ Ὀθωμὰν· ἡ δ' ἐκλογὴ αὕτη ὑπῆρξε διὰ πολλοὺς λόγους ἀτυχής. Ὁ νέος Καλίφης παρέβλεψε τοὺς χρηστοτέρους ἄνδρας, καταχαριζόμενος εἰς τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ καταδαπανῶν εἰς τούτους τὰ δημόσια εἰσοδήματα. Παρεκτὸς τούτου, δυσηρέστησε τοὺς ὁμοθρήσκους καὶ διὰ τῆς ὑπεροψίας αὐτοῦ, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ πλείστη ἦτο ἡ ταπεινοφροσύνη, ἣν ὑπεκρίθη μὲν ὁ Ἀβοὺ Βὲκρ, ἀληθῆ δὲ εἶχεν ὁ Ὁμὰρ. Ἐντεῦθεν πολλὴ ἐξ ἀρχῆς προέκυψεν ἀπείθεια καὶ ἀνωμαλία, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἐστερήθη ἐπί τινα χρόνον ὁ Ὀθωμὰν τῆς ἀρχῆς, οὐδ' ἀνεχαιτίσθη ἡ πρόοδος τῆς Ἀραβικῆς κυριαρχίας. Ὁ διοικητὴς τῆς Συρίας Μουαβίας ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν τινὰς τῶν κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν πόλεων· καὶ εἰς τὰς περὶ τὴν Κασπίαν καὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον χώρας ἐξετάθη ἔτι μᾶλλον ἡ κυριαρχία καὶ τὸ δόγμα τῶν Μωαμεθανῶν. Ὁ δὲ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου διάδοχος τοῦ Ἀμροὺ Ἀβδαλλὰχ κατέλαβε, 648, μέρος τῆς σημερινῆς Βερβερίας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, πρόγονοι μὲν ὄντες τῶν σημερινῶν Καβύλων, ἀπόγονοι δὲ τῶν ἀρχαίων Νομάδων καὶ Μαυριτανῶν, κατὰ μὲν τὴν γλῶσσαν μετὰ οὐδενὸς ἄλλου τῶν γνωστῶν ἐθνῶν φαίνονται συγγενεῖς, κατὰ δὲ τὰ ἤθη καὶ τὸν βίον πλείστην εἶχον πρὸς τοὺς Ἄραβας ὁμοιότητα· ἐντεῦθεν ἔτι, ἐπὶ Ὁμὰρ, εἶχον περιέλθει εἰς σχέσεις πρὸς αὐτοὺς, οἵτινες, ὑπολαβόντες ἴσως τὰ φῦλα ἐκεῖνα, ὡς συγγενῆ ἔθνους τινὸς ὁμοήθους, τὸ ὁποῖον πρὸ καιροῦ μὲν ἦν γνωστὸν εἰς αὐτοὺς ὡς κατοικοῦν παρὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἐκαλεῖτο δὲ Βερβέροι, μετεβίβασε τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τοὺς κατοίκους τῆς βορείου Ἀφρικῆς· ἡ δὲ μετὰ τῶν Βερβέρων αὕτη σχέσις ἠνέῳξεν ἔπειτα εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς τὸν μέχρι τῆς Ἀτλαντικῆς δρόμον.

Ἀλλ' ἐν τούτοις, ἡ κατὰ τοῦ Ὀθωμὰν δυσμένεια ἐπήγαγε στάσιν, τῆς ὁποίας ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐγένετο θῦμα, τῷ 656. Τότε τελευταῖον ἀνηγορεύθη Καλίφης ὁ Ἀλῆς, ὅς τις, καθὸ ἐξάδελφος καὶ γαμβρὸς τοῦ Μωάμεθ, καὶ υἱοθετηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, εἶχε πολὺ πλειότερα δίκαια εἰς τὸ ἀξίωμα ἢ ὅλοι οἱ προκάτοχοι Καλίφαι· τούτῳ ἕνεκα μέγα μέρος τῶν Μωαμεθανῶν, ἤτοι οἱ καλούμενοι Σχῖται, μέχρι τῆς σήμερον θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς τὸν μόνον νόμιμον τοῦ Μωάμεθ διάδοχον, ἐνῷ οἱ λοιποὶ, ἤτοι οἱ Σουννῖται, ἀποφαίνονται, καὶ τοὺς τρεῖς προκατόχους ὡς ἐπίσης νομίμους Καλίφας. Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς, καίπερ ὁ χρηστότερος καὶ εὐγενέστερος τῶν Ἀράβων, δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἀπολαύσῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν ἀρχήν. Ὁ ἐξάδελφος τοῦ Ὀθωμὰν Μουαβίας, ὁ τῆς Συρίας διοικητὴς, ἐπανέστη κατ' αὐτοῦ, συνεργὸν ἔχων καὶ τὴν ἀνέκαθεν δυσμενῆ πρὸς τὸν Ἀλῆν ἀναδειχθεῖσαν χήραν τοῦ προφήτου Ἀΐσαν. Ὁ Καλίφης ἀνεδείχθη, περὶ τοὺς ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνας, πολὺ τῶν ἀντιπάλων ὑπέρτερος· ὁ Μουαβίας ὅμως κατίσχυσε διὰ τῆς πονηρίας αὐτοῦ, καὶ, δολοφονηθέντος τοῦ Ἀλῆ ἐν ἔτει 661, κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν.

Δ'. Ἱστορία τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ μέχρι τῆς καταστάσεως τῆς Ἱσπανίας.—Ὁ Μουαβίας Α', ὅς τις κατέσχεσε τὴν κυριαρχίαν κληρονομικὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ὁ ἀρχηγέτης τῶν Ὀμμιαδῶν ἢ Ὀμεϊαδῶν, οὕτω κληθέντων ἀφ' ἑνὸς τῶν προπατόρων Ὀμεϊὰ, ἔσχεσε τὴν ἔδραν τοῦ κράτους

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς Δαμασκόν. Καταβαλὼν δὲ, διὰ πολλῆς πανουργίας καὶ ὠμότητος, τοὺς πολλοὺς τοῦ Ἀλῆ ὀπαδούς, ἐπεχείρησε καὶ ἐξωτερικὰς οὐκ ὀλίγας κατακτήσεις. Πρὸς ἀνατολὰς οἱ Μωαμεθανοὶ προήλασαν νικηφόροι μέχρι Βουχαρίας καὶ Σαμαρκάνδας καὶ μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Ἡ μικρὰ Ἀσία ἐλεηλατήθη τοσούτῳ εὐχερέστερον, ὅσῳ ὁ τότε βασιλεὺς ἐν Βυζαντίῳ ἔγγονος τοῦ Ἡρακλείου Κώνσας Β', εἶχε μεταβῆ εἰς Ἰταλίαν κατὰ τῶν Λογγοβαρδίων, οἱ δ' ἐν Ἀσίᾳ Βυζαντινοὶ μισθοφόροι συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ἀράβων ἐπὶ τῇ δηώσει τῆς χώρας· αἱ δὲ λῃστρικαὶ αὗται ἐπιδρομαὶ οὐ μόνον ἐξηκολούθησαν ἐπὶ Κωνσαντίνου Πωγωνάτου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κώνσαντος, ἀλλ' οἱ Ἄραβες ἐπῆλθον ἤδη καὶ ἐπὶ τὰ παράλια τοῦ κράτους, κατέπλευσαν μέχρι Σικελίας, ἀφ' ἧς ἥρπασαν χιλιάδας ἀνθρώπων, ἀπεβίβασαν δὲ, ἐπὶ ἑπτὰ κατὰ συνέχειαν ἔτη, στρατεύματα καὶ παρὰ τὴν Κωνσαντινούπολιν αὐτὴν, ἐπιτιθέμενοι κατὰ τῆς βασιλευούσης ἐκείνης· ἀλλ' αἱ ἔφοδοι αὗται ἀπέτυχον, διότι τρικυμίαι καὶ τροφῶν ἔνδεια πολλὰς ἐπήγαγον εἰς τοὺς Ἄραβας ζημίας, οἱ δὲ Ἕλληνες, προσέλαβον ἀπροσδόκητον τρόπον σωτηρίας, τὸ μικρὸν πρότερον τότε, ὑπό τινος ἐκ Συρίας Ἕλληνος Καλλινίκου, ἐπινοηθὲν ὑγρὸν ἢ Ἑλληνικὸν πῦρ. Ἦτο δὲ μίγμα τι τὸ ὁποῖον, ἐξακοντιζόμενον εἰς τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, κατέφλεγεν αὐτὰ καὶ ἦτο διὰ τοῦτο μάλιστα καταστρεπτικὸν, ὅτι ἐξηκολούθει καῖον καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τελευταῖον ὁ Μουαβίας συνωμολόγησεν, ἐν ἔτει 677, πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον εἰρήνην, ἐκ τῶν ὅρων τῆς ὁποίας τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Καλίφης ὑπέσχετο νὰ πληρώνῃ εἰς τὸν βασιλέα ἐτήσιον φόρον.

Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μουαβίου Ἰεζὶδ Α', 680—683, καὶ τοῦ υἱοῦ τούτου Μουαβίου Β', ὀλίγους ἄρξαντος μῆνας, καὶ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Μερβὰν Α', 683—685, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀρχῆς τοῦ υἱοῦ τούτου Ἀβδ Ἀλμαλίκ, 685—705, μεγάλη ἐπεκράτησεν ἀναρχία ἐν τῷ Ἀραβικῷ κράτει διὰ τὰς ἐπαναστάσεις τῶν ἀπογόνων καὶ ὀπαδῶν τοῦ Ἀλῆ. Τελευταῖον, παγιωθέντος διὰ βίας φοβερᾶς τοῦ τῶν Ὀμεϊαδῶν κράτους, ἐπανέλαβεν ὁ Ἀβδ Ἀλμαλὶκ τὸν κατακτητικὸν τῶν προκατόχων αὐτοῦ δρόμον· ἐπὶ δὲ τούτῳ, ἐπετέθη κατὰ τῶν Βυζαντινῶν ἀφ' ἑνὸς ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ, ἀφ' ἑτέρου ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ. Καὶ οἱ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀγῶνες ἀπέδησαν ἀμφίρροποι, οὐδὲν ἐπαγαγόντες ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα· ὁ δ' ἐν τῇ Ἀφρικῇ πόλεμος ἐξεναντίας ἐπέφερε τὴν ἐντελῆ τῆς χώρας ταύτην χείρωσιν καὶ παρεσκεύασε τὴν εἰς τὴν Εὐρώπην διάδοσιν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Ὁ ἐπὶ Μουαβίου Α' διορισθεὶς διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου Ὀκβὰ εἶχεν ἤδη ἐκτείνει τὸ κράτος τῶν Ἀράβων μέχρι Τύνιδος καὶ εἶχε κτίσει, πρὸς μεσημβρίαν ταύτης, τὴν πόλιν Καϊραβὰν εἰς χῶρον τοσοῦτον εὔθετον, ὥστε ἡ πόλις αὕτη, ἥτις μέχρι τοῦδε εἶναι ἐπισημοτάτη τῆς ὅλης χώρας μετὰ τὴν Τύνιδα καὶ ὡς ἱερὰ θεωρεῖται, κατέστη τὸ κέντρον ἅπαντος τοῦ διὰ κιρβανίων ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ ἐν τῶν κυριωτέρων καταστημάτων τοῦ κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐποχὴν Ἀραβικοῦ κράτους. Ὁ Ὀκβὰ προήλασεν ἔπειτα μέχρι τῶν ἀνατολικῶν συνόρων τοῦ Μαρόκκου, καὶ λέγεσι μάλιστα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀπογρώντως ἀποδεδειγμένον, ὅτι πρῶτος Μωαμεθανὸς αὐτὸς καὶ μέχρι τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἔφθασεν. Ἀλλ' ὁ Ὀκβὰ δυσηρέστησε τοὺς Βερβέρους διὰ τῆς προστασίας, ἣν ἔνειμεν εἰς τοὺς ξένους τῆς χώρας μετοίκους· ἐντεῦθεν οἱ Βερβέροι, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Βυζαντινῶν, ἐξέβαλον τοὺς Ἄραβας ἀπό τε τῆς Καϊραβὰν καὶ ἀπὸ ὅλων τῶν πρὸς δυσμὰς τῆς Βάρκης γενομένων κατακτήσεων, τὰς ὁποίας δὲν ἀνέλαβον αὖθις οἱ Μωαμεθανοὶ εἰμὴ ἐπὶ Ἀβδ Ἀλμαλίκ. Ὁ παρὰ τούτῳ, μετὰ στρατοῦ μεγάλου, ἐκπεμφθεὶς εἰς Ἀφρικὴν Χασὰν, ὥρμησεν, οὐχὶ ὡς οἱ προκάτοχοι κατὰ τῶν Βερβέρων, ἀλλὰ κατὰ τῶν παραλίων Ἑλληνικῶν πόλεων. Προήλασε δὲ νικηφόρος μέχρι Καρχηδόνος, ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσαν ταύτην τῆς ἐπαρχίας Ἀφρικῆς, καὶ τότε ἐτράπη κατὰ τῶν συμμαχησάντων αὖθις πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς Βερβέρων. Ὁ πόλεμος ἔκτοτε ἀπέβη ἐπί τινα χρόνον ἀμφίρροπος. Ὁ Χασὰν ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ μέχρι Βάρκης· ἔπειτα, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἐπελθοῦσαν αὖθις διαίρεσιν τῶν ἀντιπάλων, κατέλαβε πάλιν τὰς προηγουμένως κατακτηθείσας χώρας· ἀνακληθέντος ὅμως αὐτοῦ τῷ 697 ὑπὸ τοῦ Καλίφου,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποσταλεὶς στρατηγὸς Ἰωάννης ἐξέβαλεν ἐκ νέου τοὺς Ἄραβας. Ἀλλ' ἡ εὐτυχία αὕτη τῶν Βυζαντινῶν μικρὸν διήρκεσεν. Ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἑπομένου ἔτους, 698, ὁ ἐν Αἰγύπτῳ διοικητὴς ἐξέπεμψε στρατὸν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν ἀνδρὸς κατορθώσαντος τελευταῖον νὰ καθυποτάξῃ διὰ παντὸς εἰς τὴν Μωαμεθανικὴν κυριαρχίαν τὴν ὅλην Βυζαντινὴν Ἀφρικήν· ἦτο δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ Μουσᾶς, ὅστις, ἐπιπεσὼν λυσσώδης κατὰ παντὸς τοῦ ἀνθισταμένου, τινὰς μὲν τῶν Βερβερικῶν φυλῶν ὅλως ἐξωλόθρευσεν, ἄλλας δὲ ἐξήλασεν εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ, κατὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν Ἀράβων ἱστοριογράφων, 30 μυριάδας ψυχῶν ἐξηνδραπόδισεν. Ἅπαντες οἱ Βερβέροι, ὅσοι δὲν κατέφυγον εἰς χώρας ἐπροσίτους, ἐδέχθησαν ἤτοι ἀμέσως, ἤτοι μικρὸν ἔπειτα τὸ θρήσκευμα τῶν Ἀράβων καὶ ὑπέκυψαν εἰς τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν· τινὲς μάλιστα τῶν φυλῶν ἐκείνων ἐδέχθησαν καὶ τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν. Ἔτι ἐπὶ Ἀβδ Ἀλμαλὶκ καθυπετάχθη πᾶσα ἡ βόρειος Ἀφρικὴ μέχρι τῶν συνόρων τοῦ Μαρόκκου καὶ ἠνεῴχθησαν αἱ πύλαι τοῦ τελευταίου τούτου τμήματος τῆς Βυζαντινῆς ἐκείνης ἐπαρχίας. Ἐπὶ δὲ Βελὶδ Α', τοῦ ἐν ἔτει 705 διαδεξαμένου τὸν πατέρα αὐτοῦ, κατέκτησεν ὁ Μουσᾶς ἅπασαν τὴν μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ χώραν. Οἱ εἰς τὰς πόλεις ἢ εἰς τοὺς ἀγροὺς καταστημένοι κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς, ἤτοι οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Καρχηδονίων καὶ τῶν ἐποικησάντων αὐτόθι Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων, ἀπέβαλον προϊόντος τοῦ χρόνου τὸν Χριστιανισμόν, καὶ, δεχθέντες τὸν Ἰσλαμισμόν, συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν ἐπελθόντων Ἀράβων. Τοιουτοτρόπως δὲ προέκυψεν ἡ τάξις ἐκείνη τῶν κατοίκων τῆς Βερβερίας, εἰς τοὺς ὁποίους; βραδύτερον οἱ Εὐρωπαῖοι ἔδωκαν τὸ τοῖς Βερβέροις ἰδίως προσῆκον ὄνομα τῶν Μαύρων, ἵνα διακρίνωσιν αὐτοὺς ἀπό τε τῶν Βερβέρων καὶ ἀπὸ τῶν Βεδουΐνων, ἤτοι τῶν Ἀράβων ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἐδέχθησαν μονίμους κατοικίας, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν νομαδικῶς ζῶντες ἐν τῇ χώρᾳ.

Ε'. Ἱστορία τῶν Ἀράβων ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Ἱσπανίας μέχρι τῆς πτώσεως τῶν Ὀμεϊαδῶν. — Ἐξεθέσαμεν ἤδη (σελ. 13) τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ Οὐεσιγοτθικοῦ κράτους. Οἱ Οὐεσιγότθοι κατεῖχον καὶ ἐπὶ τῆς δυτικωτέρας Ἀφρικῆς τὴν πόλιν Σεύταν μετὰ περιοχῆς ἀξιολόγου, ὡς τε αἱ τελευταῖαι τοῦ Μουσᾶ κατακτήσεις ἔφερον τοὺς Ἄραβας εἰς ἄμεσον μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ ἐκείνου ἔθνους σχέσιν· ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀκατάσχετοι οὗτοι δορυκτήτορες εἶχον, περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἐκτείνει τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν, διὰ τῶν στρατηγῶν Μωάμεθ ᾗ Κουτεϊβᾶ, ᾗ εἰς τὴν ἀπωτάτην Ἀνατολήν, ἀφ' ἑνὸς δι' ὅλης τῆς Τουρκεστανίας μέχρι τοῦ Σιϊκκοῦ Κασγὰρ, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπέκεινα τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι Μουλτὰν, ἄπορον δὲν εἶναι, ὅτι διενοήθησαν ἤδη καὶ κατὰ τῶν ἐν Ἀφρικῇ Οὐεσιγοτθικῶν κτήσεων νὰ ἐπιτεθῶσι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἱσπανίαν νὰ περάσωσι. Διευκόλυνε δὲ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο καὶ ἡ τῶν Οὐεσιγότθων ἐξαχρείωσις καὶ διχόνοια. Ὅθεν, ἂν καὶ αἱ πρῶται αὐτῶν κατὰ τῆς Σεύτης ἔφοδοι ἀπέτυχον, διότι ὁ Ταρὶκ (εἷς ὢν ὁ ἐπανελθὼν εἰς Καΐραβὰν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς διοικήσεως αὐτοῦ Μουσᾶ ἀνέθηκε τὴν ὑπερτάτην τῆς ἀπωτάτης δύσεως ἀρχηγίαν) ματαίως ἐπετέθη τῷ 708 κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἣν ἐπιτηδείως καὶ εὐτυχῶς διετέλεσεν ἀμυνόμενος ὁ Οὐεσιγότθος διοικητὴς αὐτῆς Κόμης Ἰουλιανὸς, μετ' ὀλίγον αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰουλιανὸς, ὁ ἑνωθεὶς μετὰ τῶν δύο υἱῶν τοῦ πεπτωκότος βασιλέως Οὐΐτίζα, ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Ταρὶκ κατὰ τοῦ σφετεριασθέντος τὴν ἀρχὴν Ῥοδερίχου. Ὁ Ταρὶκ, ἀποδεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν, διέβη, τῷ 711, εἰς τὴν Ἱσπανίαν μετὰ στρατοῦ εὐαρίθμου μὲν, τάχιστα ὅμως πολλαπλασιασθέντος διὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τῆς συρροῆς πολλῶν δυσηρεστημένων.

Ὁ Ταρὶκ ἔστησε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Κάλπης, ὀνομασθέντος ἀπὸ αὐτοῦ Γεβὲλ ἀλ Ταρὶκ, ἤτοι ὄρος τοῦ Ταρὶκ καὶ, κατὰ παραφθορὰν, Γιβραλτάρ. Ἀντεπεξελθόντος δὲ κατ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ῥοδερίχου, συνεκροτήθη εἰς τὰ οὐ μακρὰν τῶν Γαδείρων κείμενα πεδία τῆς Ἀζης Ῥηγίας (Xerez de la Frontera) μάχη κρίσιμος (ἀπὸ τῆς 19 μέχρι τῆς 26 Ἰουλίου 711) καθ' ἣν ἠττήθησαν ὁλοσχερῶς οἱ Οὐεσιγότθοι, πεσόντος καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν. Αἱ εὐδαίμονες ἐπαρχίαι τῆς Ἀνδαλουσίας, τῆς Γρανάδας ᾗ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Μουρκίας, οὐ μόνον ἐντὸς μικροῦ χρόνου κατελήφθησαν, ἀλλὰ καὶ χιλιάδες τῶν κατοίκων αὐτῶν ἐδέχθησαν τὸν Ἰσλαμισμόν, τὴν δὲ κυριακὴν τῶν Βαΐων τοῦ 712 ἔτους ὁ Ταρὶκ εἰσῆλθεν εἰς Τόλητον, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους. Ἐνῷ δὲ οὗτος ἐξέτεινεν ἐκεῖθεν τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν ἐπῆλθε κατόπιν καὶ ὁ Μουσᾶς μετὰ στρατοῦ ἑτέρου καὶ κατέλαβε τὴν Σευιλλίαν καὶ ἄλλας μεσημβρινὰς πόλεις, βοηθούμενος εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ δικονοοῦντος καὶ διεφθαρμένου κλήρου· ὥστε μετ' οὐ πολὺ πᾶσα ἡ Ἱσπανία ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ἄραβας. Μόνοι οἱ γενναιότεροι ὀρεινοὶ κάτοικοι τῆς Γαλλικίας, τῆς Ἀστερίας καὶ τῆς Βισκαΐας διέσωσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν· ἐνταῦθα συνέρρευσαν καὶ ἄπαντες οἱ ἄλλοι Οὐεσιγόθοι ὅσοι ἐπροτίμων τὴν τιμὴν καὶ τὴν θρησκείαν αὐτῶν ἀπὸ τὰ ἐπίγεια ἀγαθά· καὶ συνεκροτήθησαν οὕτω ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις μετ' ὀλίγον ἡγεμονίαι, ἀφ' ὧν ἀνέτειλεν αὖθις βραδύτερον ἡ Χριστιανικὴ Ἱσπανία.

Εἶναι ἐν τούτοις ἄξιον μνείας, ὅτι ἅπαντες οἱ μεγάλοι στρατηγοὶ οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοσοῦτον προαγαγόντες τὸ Ἀραβικὸν ὄνομα, κράτος καὶ θρήσκευμα, ὅτε Μουσᾶς, καὶ ὁ Μωάμεθ καὶ ὁ Κουτεϊβᾶς, κινήσαντες τὴν δυσπιστίαν τοῦ Καλίφου Βελίδ, καὶ, μετὰ τὸν θάνατον τούτου, 714, τοῦ ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σουλεϊμάν, ἐγένοντο θύματα τῆς ἀγενεστέρας καὶ δεινοτέρας καταδρομῆς. Τὸ δὲ κυριώτατον ἐπὶ Σουλεϊμὰν ἐπιχείρημα ἦτο ὁ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν πόλεμος, ὅς τις ἀνετέθη εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Καλίφου Μασλαμᾶν, πλεῖστον κατ' ἀρχὰς εὐδοκιμήσαντα ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους περιστάσεων. Διότι ὁ τοῦ Κωνσταντίνου Πωγωνάτου υἱὸς Ἰουστινιανὸς Β', καθαιρεθεὶς διὰ στάσεως τοῦ στρατοῦ, ἀναλαβὼν δὲ μετὰ δεκαετίαν, διὰ συνδρομῆς τῶν Βουλγάρων, τὴν ἀρχήν, ἐπροδόθη πάλιν τῷ 711 ὑπὸ τῶν στρατευμάτων, τότε δὲ καὶ ἐφονεύθη. Ὁ ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀναγορευθεὶς ἀντ' αὐτοῦ Ἀρμένιος Φιλιππικὸς κατέστη ἐπίσης, μετὰ δύο ἔτη, ἔκπτωτος τοῦ θρόνου, καὶ τὴν αὐτὴν ἔλαβε μετ' ὀλίγον τύχην ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀναστάσιος Β'. Τὰ κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σουλεϊμὰν ἐκπεμφθέντα τάγματα δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν νέον βασιλέα καὶ ἠνάγκασαν ἕνα τῶν βασιλικῶν ὑπαλλήλων, Θεοδόσιον καλούμενον νὰ δεχθῇ τὴν πορφύραν· ἐντεῦθεν ὁ Ἀναστάσιος, ἀφοῦ ὑπέρξη ἑξάμηνον ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιορκίαν, ἀπέθεσεν ἑκουσίως τὴν ἀρχήν (716). Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἔπραξε καὶ ὁ Θεοδόσιος, ὅτε ὁ στρατάρχης τῆς ἀνατολῆς Λέων ὁ Ἴσαυρος, ἀποποιηθεὶς νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἐπῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ κατὰ τῆς πρωτευούσης (717). Οἱ Ἄραβες ἐνόησαν μετ' ὀλίγον ὅτι, διὰ τοῦ Λέοντος, κατέλαβε τὸν Βυζαντινὸν θρόνον γένος ἀνδρῶν ἰσχυρῶν. Βασιλεύοντος τοῦ Θεοδοσίου, ὁ Λέων κατώρθωσε νὰ ἀπατήσῃ αὐτοὺς ἐπιτηδείως διὰ διαπραγματεύσεων καὶ συνωμολόγησε συνθήκην μετ' αὐτῶν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα πιεζοῦ συμμάχου. Ἅμα ὅμως εἰσελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέβαλε τὸ προσωπεῖον καὶ ἀνεδείχθη ἀντίπαλος αὐτῶν, οἷον οὐδέποτε εἶχον ἀπαντήσει εἰς τοὺς πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς πολέμους. Ὅθεν ἐξώρμησαν παναστρατιᾷ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀπέκλεισαν αὐτὴν στενώτερον παρὰ ποτέ, κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν· ἀλλὰ πᾶσαι αὐτῶν αἱ προσπάθειαι ἀπέβησαν μάταιαι. Βασιλεὺς γενναῖος καὶ ἔμπειρος προΐστατο ἤδη τῶν πολιορκουμένων, καὶ παρεκτὸς τούτων οἱ στόλοι καὶ οἱ στρατοὶ τῶν Μωαμεθανῶν ἔπαθον τὰ πάνδεινα ἀπό τε λοιμοῦ καὶ λιμοῦ, καὶ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς, καὶ χειμῶνος τραχυτάτου. Μάτην ὁ Μασλαμᾶς προσέκειτο τῷ ἀδελφῷ δεόμενος ἵνα λύσῃ τὴν πολιορκίαν· ὁ Σελεϊμὰν ἐπέμεινε καὶ μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ τοῦ στόλου, διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς, ἐξαφάνισιν, οὐδὲ ἐνέδωκεν, εἰμὴ ἀφοῦ δὲν κατελείφθησαν εἰμὴ ἐλεεινά τινα λείψανα τοῦ λαμπροτάτου τῶν στρατῶν ὅσους πρὸ καιροῦ εἶχον συγκροτήσει οἱ Ἄραβες. Λέγουν δὲ ὅτι ἐπὶ τῆς πολιορκίας ταύτης, ἥτις διήρκεσεν ἔτος ὅλον, 717, ἀπέβαλον τὸ ζῆν ὑπὲρ τὰς 10 μυριάδας Μωαμεθανῶν.

Ὁ Σουλεϊμάν, ὅς τις ἀπέθανε τῷ 717, διεκρίθη ἐπὶ τῇ ὠμότητι μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ κυβερνήσει, ἐπὶ τῇ ἀκολασίᾳ δὲ καὶ τῇ ἀσεβείᾳ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. Ἐξεναντίας ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ὀμὲρ Β', ἀνεψιὸς τοῦ Ἀδὲλ Ἀλμαλὶκ, ἀνεδείχθη εὐλαβὴς, πρᾶος, χρηστὸς καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀφελής. Ἀλλὰ τὸ εἰρηνικὸν αὐτοῦ πνεῦμα καὶ ἡ περὶ τὴν δίαιταν λιτότης δὲν συνεδιάζοντο μὲ τὴν πρὸ καιροῦ ἐπικρατήσασαν ἐν Δαμασκῷ πολυτέλειαν καὶ μὲ τὴν πλειονεξίαν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἡγεμόνων. Ὅθεν οἱ ὑπήκοοι ἔλεγον περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔχει Καλίφην ἐπιτήδειον εἰς τὸ προσεύχεσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸ κυβερνᾶν.

Ἀπέθανε δὲ ὁ Ὀμὰρ τῷ 720, πιθανώτατα δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδόχου του καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Σουλεϊμὰν Ἰεζὶδ τοῦ Β', ἐπὶ τοῦ ὁποίου πολλαὶ μὲν ἐξερράγησαν ἀνωμαλίαι, μετὰ κόπου ὑπὸ τοῦ γενναίου Μασλαμὰ περισταλεῖσαι, ἀπέτυχον δὲ αἱ ὑπὸ τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ στρατηγῶν γενόμεναι ἀπόπειραι τοῦ νὰ ἐπεκτείνωσι τὸ κράτος τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἐπέκεινα τῶν Πυρηναίων. Ἐνῷ δὲ οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ πρὸς τοιαύτας ἐπάλαιον δυσχερείας, ὁ Ἰεζὶδ κατηνάλισκε τὸν βίον περὶ ἔρωτας καὶ ᾄσματα, οὐδ' ὑποπτεύων κἂν ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀλῆ, τῶν ὁποίων προΐσταντο ἤδη οἱ Ἀββασίδαι, ἤτοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ θείου τοῦ Μωάμεθ Ἀββᾶς, ὑπέσκαπτον λάθρα τὸν θρόνον τῶν Ὀμεϊάδων. Ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Χισὰμ, 724, ηὔξησε τὴν κοινὴν δυσαρέσκειαν διὰ τὴν ἀγονὴ αὐτοῦ φιλαργυρίαν. Οἱ στρατοὶ ἀνεδείχθησαν μὲν περὶ Ὄξον καὶ Καύκασον εὐτυχεῖς, καὶ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν δὲ πολλάκις ηὐδοκίμησαν· ἀλλὰ ὁ τῆς Ἱσπανίας διοικητὴς Ἀβδουρραχμάνης, ἐπιχειρήσας, 732, νέαν ἐπὶ τὴν Γαλλίαν στρατείαν, ἔπαθεν ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μαρτέλλου τὴν ὁλοσχερῆ ἐκείνην ἧτταν (σελ. 22) δι' ἧς ἐσώθη ὁριστικῶς ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Παρεκτὸς τούτων ὁ Χισὰμ, διὰ νὰ σωρεύσῃ θησαυροὺς ἐπὶ θησαυρῶν, κατήντησε ν' ἀποστερήσῃ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ καὶ διάδοχον Βελὶδ Β', καὶ αὐτῶν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων. Ἅμα δὲ ἀποθανόντος τοῦ θείου του 743, ὁ νέος Καλίφης εἰς τοσαύτην παρεξετράπη ἀναίσχυντον σπατάλην καὶ ἀκολασίαν, ὥστε μετ' οὐ πολὺ προεκάλεσε τὴν πάγκοινον καθ' ἑαυτοῦ ἀγανάκτησιν καὶ ἐφονεύθη, 744.

Ὁ συντελέσας εἰς τὴν πτῶσιν αὐτοῦ καὶ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν Ἰεζὶδ Γ', υἱὸς τοῦ Βελὶδ Α', ἀπέθανε μετὰ ἓξ μῆνας· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰβραΐμης κατεβλήθη μετ' οὐ πολὺ ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἐμπειροπολέμου διοικητοῦ τῆς Ἀρμενίας Μερβὰν τοῦ Β', ἐγγόνου τοῦ προηγουμένως ἄρξαντος ὁμωνύμου Καλίφου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Μερβὰν αὐτὸς διετέλεσε δι' ὅλης τῆς βασιλείας ἀδιαλείπτως κατὰ ποικίλων ἐχθρῶν, πολλάκις καὶ συγγενῶν αὐτοῦ, ἀγωνιζόμενος· εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους ἐξερράγησαν στάσεις, μὴ ἐξαιρουμένης οὐδὲ τῆς Συρίας, ἥτις μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης διετέλεσεν ἀείποτε θερμῶς εἰς τοὺς Ὀμεϊάδας προσηλωμένη. Ἐπὶ ἓξ ἔτη κατίσχυσεν ὁ Μερβὰν, ἀλλὰ τῷ 750 κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀβουλ Ἀββᾶς, τρισεγγόνου τοῦ προμνημονευθέντος θείου τοῦ Μωάμεθ, καὶ ἐδολοφονήθη ἐν Αἰγύπτῳ.

Ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Μερβὰν, ἡ κυριαρχία τοῦ Μωαμεθανικοῦ κράτους περιῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τῶν Ἀββασιδῶν· οἱ δὲ πεσόντες Ὀμεϊάδαι ἔπαθον ὅσα οὐδέποτε οὐδεμία καταβληθεῖσα δυναστεία ἔπαθεν, ὥστε ὁ πρῶτος Ἀββασίδης Καλίφης Ἀβοὺλ Ἀββᾶς, καὶ περ τὸ καθ' ἑαυτὸν ὢν πρᾷος καὶ μὴ φέρων τὴν εὐθύνην τῶν μιαρῶν ἐκείνων πράξεων, ἐπωνομάσθη ἀπὸ αὐτῶν Σαφφὰχ, ἤτοι Σφαγεύς. Ἐπροομίασε δὲ εἰς αὐτὰς ὁ θεῖός του Ἀβδαλλὰχ διὰ φοβεροῦ ἀσεβήματος· διότι, ἀπατήσας ἐννενήκοντα Ὀμεϊάδας δι' ἀμνηστίας, ἣν ἐν Δαμασκῷ προεκήρυξεν, ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς δεῖπνον ἀλλὰ, μόλις παρατεθέντων τῶν βρωμάτων, κατέσφαξεν ἅπαντας, καὶ ἔπειτα καλύψας διὰ τάπητος τὰ σπαίροντα εἰςέτι πτώματα, τὸ ἄγριον ἐκεῖνο θηρίον ἐξηκολούθησε τὴν βδελυρὰν αὐτοῦ εὐωχίαν· οἱ δὲ λοιποὶ Ὀμεϊάδαι κατεδιώχθησαν μέχρι τῶν ἀπωτάτων γωνιῶν τοῦ κράτους. Οὐδὲ τὰ θηλάζοντα βρέφη διέφυγον τὰς δολοφόνους χεῖρας· καὶ ἐπειδὴ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν ἐπεχείρησαν πολλὰς συνωμοσίας καὶ στάσεις, οἵτινες ἐδαμάσθησαν διὰ σφαγῶν καὶ καταθλίψεων, τὸ αἷμα ἔρρευσε ποταμηδὸν ἀπὸ Ἰνδικοῦ μέχρι Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ὥστε βεβαιοῦσιν, ὅτι δὲν περιεσώθη εἰμὴ εἷς καὶ μόνος Ὀμεϊάδης, ὁ ἔγγονος τοῦ Καλίφου Χισὰμ Ἀβδουρραχμάνης, ὅστις, καταφυγὼν πρὸς δυσμὰς, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν Ἀββασιδῶν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἱσπανίας καὶ ἵδρυσεν αὐτόθι νέον Ὀμεϊάδων κράτος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Κάρολος ὁ Μέγας ἐν τῇ δύσει· ἀκμὴ τῶν Ἀράβων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. 768—814.

§. 6.

Περὶ τὰ τέλη τῆς ὀγδόης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος, ἀναφαίνονται δύο πόντες τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν τύχην τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, κατά τε τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολὴν, ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ μεγαλοφυεῖς, ἀγωνισθέντες ν' ἀναχαιτίσωσι μὲν μέχρι τινὸς τὰ δυστυχήματα τῆς φοβερᾶς ἀναστατώσεως καὶ τῆς ἀκολάστου βίας, ἣν εἴδομεν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐποχῇ ἐπικρατήσασαν, νὰ ῥυθμίσωσι δὲ καὶ νὰ ἐκπαιδεύσωσιν ὁπωσοῦν τὸ ἄμορφον ἐκεῖνο κρᾶμα τῶν νικητῶν καὶ τῶν νικηθέντων. Ἀλλὰ πᾶσα ἡ δύναμις τῆς θελήσεως καὶ τοῦ πνεύματος ἀνδρῶν ἐξόχων, εἶναι ἀνίσχυρος νὰ παραγάγῃ καρποὺς μονίμους, ὅταν τὰ ἔθνη δὲν ἦναι ἐπιτήδεια νὰ δεχθῶσι τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ μὲν δυτικὸς κόσμος δὲν εἶχεν εἰσέτι ὡριμάσει ἀποχρώντως, ὥστε νὰ ὠφεληθῇ ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τῶν θεσμῶν τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ Ἀλφρέδου· παρὰ δὲ τοῖς Μωαμεθανοῖς, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ θρησκεύματος, ἐφθάρη ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ εὐφυΐα, τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἄνδρες, οἷοι ὁ Ἀρούν αλ Ρασὶδ καὶ ὁ Μαμούν. Ὅθεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἢ παρῆλθον ὡς ὄναρ εὐτυχὲς, τὸ ὁποῖον ταχέως ἀφανίζεται ἐνώπιον τοῦ δυσμενοῦς πραγματικοῦ κόσμου, ἢ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ἐνοθεύθησαν. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἶναι ἄξια μελέτης καὶ θαυμασμοῦ.—Ἰσχυρῶν ἡγεμόνων ἠξιώθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, τὸ ὁποῖον, καίπερ μὴ ἔχον ἤδη τὸ μέγα τῶν προηγουμένων χρόνων ἐξωτερικὸν ἀξίωμα, ἐξακολουθεῖ ὅμως διαχωρίζον τοὺς δύο ἐκείνους ἀντιθέτους καὶ ἀντιπάλους κόσμους καὶ σῶζον τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ.

§. 7.

Τὸ πλεῖστον τῆς δυτικῆς Εὐρώπης συμπυκνοῦται, διὰ τῶν κατακτήσεων Καρόλου τοῦ μεγάλου, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ καὶ δέχεται τὴν κυβερνητικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ διαῤῥύθμισιν. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἔθνη, ὅσα δὲν ἀποτελοῦσιν ἄμεσον μέρος τοῦ κράτους ἐκείνου, ὑποκύπτουσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν αὐτοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ δύο τοῦ Πιπίνου υἱοί, ὁ πρεσβύτερος Κάρολος, ὁ βραδύτερον ἐπονομασθεὶς μέγας, ἔχων δὲ καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπέθανεν ὁ πατήρ, 768, ἡλικίαν ἐτῶν εἰκοσιὲξ, καὶ ὁ νεώτερος Καρολόμανος, διένειμαν, κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ, τὸ κράτος, καὶ κατὰ τὸ σύνηθες ἐδιχονόησαν ἀμέσως πρὸς ἀλλήλους· ἀλλὰ ἡ μήτηρ Βέρθα ἐπέτυχε τὴν ἀνόρθωσιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν ὁμονοίας. Ἠγωνίσθη δὲ νὰ συμβιβάσῃ αὐτοὺς καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Λογγοβαρδίων Δεσιδέριον, καὶ ἐπὶ τούτῳ συνέζευξε τὸν Κάρολον μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Δεσιδεράτας· ἀλλὰ ταύτην ἀπέπεμψεν ὁ Κάρολος μετὰ ἓν ἔτος, 771, λαβὼν σύζυγον τὴν Ἀλλαμανίδα Ἱλδέγαρδιν, πρὸς ἣν καὶ μόνην μέχρι τοῦ θανάτου αὐτῆς, 783, διετέλεσε πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος. Εἰς δὲ τὴν διάλυσιν τοῦ πρώτου ἐκείνου γάμου προθυμότατα συνετέλεσεν ὁ πάπας Ῥώμης Στέφανος Γος, ὅστις, ἀείποτε ὑπὸ τῶν Λογγοβαρδίων πιεζόμενος, δὲν ἐπεθύμει, φυσικῷ τῷ λόγῳ, νὰ ἴδῃ παγιούμενον τὸ κράτος αὐτῶν διὰ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων ὁμοφροσύνης.—Τῷ 771, ἀποθανόντος τοῦ Καρολομάνου, ὁ Κάρολος κατέλαβε διὰ τῆς βίας καὶ τούτου τὸ μερίδιον, ἐκβαλὼν τοὺς ἀνεψιοὺς, οἵτινες, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν, εὗρον ἄσυλον καὶ προστασίαν παρὰ Δεσιδερίῳ, ὅπερ ἐπήγαγε μετ' ὀλίγον τὴν καθαίρεσιν τοῦ Λογγοβαρδικοῦ βασιλείου.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων ὁ θαυμασίως πρὸς πόλεμον πεφυκὼς Κάρολος ὥρμησε, 772, κατὰ τῶν Σαξόνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔκτοτε ἐπὶ τριάκοντα καὶ δύο ἔτη ἐκ διαλειμμάτων ἐπολέμησε, πρὶν ἢ κατορθώσῃ νὰ δαμάσῃ αὐτούς. Ἐπεδίωξε δὲ κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον σκοπὸν ἄλλον ἢ οἱ προκάτοχοι, οἵτινες οὐδὲ τὴν ὁλοσχερῆ καὶ μόνιμον χείρωσιν ἐμελέτησαν, οὐδὲ ἀπῄτησαν τὴν παραδοχὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ εἰδωλολάτρης ἐκεῖνος λαὸς οὐ μόνον καθ' ἑαυτὸν ἀπεστρέφετο, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συνδεδεμένον μετ' αὐτοῦ ἀείποτε ἐκκλησιαστικὸν δέκατον ἐμίσει, καθὸ μηδέποτε εἰς τακτικὸν φόρον ὑποβληθείς. Πρὸ τοῦ Καρόλου λοιπὸν, οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Σάξονες δὲν διεμάχοντο εἰμὴ ἕνεκα τῆς πολεμικῆς ὑπεροχῆς, καὶ τινες τῶν κατὰ τὰ σύνορα Σαξονικῶν φυλῶν ἀνεγνώρισαν πολλάκις τὴν ὑπερτέραν τῶν Φράγκων δύναμιν, πέμπουσαι εἰς αὐτοὺς, ἐν εἴδει φόρου, βόας καὶ ἵππους, παρευρισκόμενοι δὲ ἐνίοτε καὶ εἰς τὰς συνελεύσεις αὐτῶν. Ὁ Κάρολος ἐξεναντίας, ἅμα νικήσας ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ πολέμῳ, μίαν τῶν Σαξόνων μοῖραν, τὰς περὶ Οὐϊσουργιν οἰκούσας φυλὰς, ἔπεμψεν εἰς αὐτὰς σμῆνος ἀποστόλων, οἵτινες, ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν ζήλου ὁδηγούμενοι, ἤθελον νὰ ὑποχρεώσωσιν αὐτὰς καὶ διὰ τῆς βίας εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐντεῦθεν αἱ προηγούμεναι σχέσεις ἐντελῶς ἠλλοιώθησαν. Τὰ Σαξονικὰ φῦλα, τῶν ὁποίων ἡ ὁμοσπονδία πρότερον ἦτο χαλαρωτάτη, συνεδέθησαν ἤδη στενώτερον πρὸς ἄλληλά τε καὶ πρὸς τοὺς γείτονας Φρεισίους, τοὺς μὴ ἐντελῶς ἐπίσης ἔτι παραδεξαμένους τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ ἤρχισαν ἀγῶνα πεισματώδη ὑπὲρ τῶν πατρίων ἠθῶν, ἐθίμων καὶ δογμάτων. Ἐντεῦθεν αἱ συνεχεῖς αὐτῶν ἐπαναστάσεις καὶ αἱ μακραὶ τοῦ Καρόλου στρατεῖαι.

Ὁ Κάρολος, ἅμα ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου πολέμου, ἀπεφάσισε νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τῶν Λογγοβαρδίων, πρόφασιν λαβὼν τὴν περὶ βοηθείας αἴτησιν τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ Α, διαδόχου τοῦ Στεφάνου Γ. Ἐνέβαλε δὲ τῷ 773 εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀδοκήτως, ἐπολιόρκησε τοὺς Λογγοβαρδίους εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσιν ἐντὸς ἑπτὰ μηνῶν, 774, ἔπεμψε τὸν Δεσιδέριον εἰς μονήν τινα τῆς Γαλλίας, κατέλιπεν ὅμως εἰς τοὺς ἡττηθέντας τοὺς προτέρους νόμους καὶ θεσμοὺς, καὶ ἀπῄτησε μόνον νὰ ὁμόσωσιν εἰς αὐτὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πίστιν, ὡς βασιλέα, καὶ νὰ συστρατεύωσι μετ' αὐτοῦ. Ἐν τῷ ἅμα δὲ ἐτράπη αὖθις ἐπὶ τοὺς Σάξονας, οἵτινες ἐνέβαλον εἰς τὴν Ἐσσίαν δηοῦντες τὴν χώραν· καὶ μετὰ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ Φράγκων προήλασε νικηφόρος μέχρι τοῦ Ἄλβιος. Τότε στάσις τις τῶν Λογγοβαρδίων ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ δράμῃ ἀπὸ Οὐισούργιδος εἰς τὸν Ἄθεσιν ποταμὸν (Adige, Etsch), 776· μόλις δὲ καταβὰς τὸ κίνημα τοῦτο, ἀνακάμπτει πάλιν ἐπὶ τοὺς Σάξονας καὶ ἀναγκάζει αὐτούς, καταπλαγέντας, 777, νὰ ὁμόσωσι πίστιν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ὑποβληθῶσιν, ἂν καὶ κατ' ἐπιφάνειαν μόνον, εἰς φόρον, βάπτισμα καὶ δέκατον.

Ἔτι ἐν Γερμανίᾳ ὢν ὁ Κάρολος ἔλαβε πρεσβείαν τινὰ περὶ ἐπικουρίας ἀπὸ τῶν ἀντιπάλων τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ Ὁμειάδων, καὶ τῷ 778, ἔτρεψεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν ἀντίθετον ἐκείνην τῆς Εὐρώπης ἄκραν, διαιρέσας τὸν στρατὸν εἰς δύο μοίρας, ὧν ἡ μία, ὑπ' αὐτὸν τεταγμένη, εἰσήλασεν εἰς τὴν Χερσόνησον διὰ τῆς Γασκωνίας, ἡ δὲ ἄλλη, ὑπό τινας ἄλλους ἡγεμόνας, διὰ τῶν ἀνατολικωτέρων Πυρηναίων. Ἑνώσας δὲ εἰς Σαραγόσσαν τὰς δύο μοίρας, ὁ Κάρολος καθυπέταξεν ἅπασαν σχεδὸν τὴν μεταξὺ Ἴβηρος καὶ Πυρηναίων χώραν, ἐπισυνῆψεν αὐτὴν εἰς τὸ Φραγκικὸν κράτος, καταλιπὼν τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς μεγιστᾶνας, οἵτινες εἶχον μὲν καλέσει αὐτὸν εἰς βοήθειαν, ἤδη δὲ ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ὡς κυριάρχην, καὶ ἀπῆλθεν ἀπάγων λείαν πλουσιωτάτην. Ἐν δὲ τῇ ἐπανόδῳ ταύτῃ, ἡ ἄγουσα τὰ λάφυρα ὀπισθοφυλακὴ προσεβλήθη ὑπὸ τῶν ὀρεινῶν τῆς Ἀκυτανίας Βάσκων, οἵτινες ἐκυρίευσαν ἅπασαν τὴν ἀποσκευὴν καὶ ἐφόνευσαν τρεῖς γενναίους ἡγεμόνας, τὸν Ἐγάρτον, τὸν Ἀνσέλμον καὶ τὸν Ῥολάνδον, τοὺς τοσοῦτον πολυθρυλλήτους ἔπειτα εἰς τὰ ποιητικὰ μυθεύματα τοῦ Μεσαιῶνος καταστάντας. Ὁ Κάρολος ἐθανάτωσε τὸν δοῦκα τῆς Ἀκυτανίας διὰ τὴν βιαιοπραγίαν ταύτην τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἔδωκεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ δουκὸς μέρος τῆς πατρικῆς χώρας, τὸ δὲ λοιπὸν ἐσφετερίσθη.

Πρὶν δὲ ἔτι ἐπανέλθῃ ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας, οἱ Σάξονες, ὑπὸ τοῦ ἐπισημοτάτου τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν Οὐϊτεκίνδου παροξυνόμενοι, ἐπανέστησαν αὖθις, καὶ ἐπειδή, ἕνεκα τοῦ πρὸς τοὺς Μωαμεθανοὺς πολέμου, ἡ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τοῦ κράτους μέρος στρατιωτικὴ δύναμις εἶχεν ἐξασθενήσει, προέβησαν μέχρι τοῦ Ῥήνου, δηοῦντες πᾶσαν τὴν χώραν. Ἀλλ' ἐπελθόντος τοῦ Καρόλου, 779, ἠττήθησαν καὶ ἐξώσθησαν μέχρι τοῦ Ἄλβιος· καὶ ἐπειδὴ ὁ μέγας ἀνὴρ ἕτερα ἤδη διενοεῖτο βουλεύματα, ἐπέτρεψε πάλιν εἰς αὐτούς, ἑκουσίως ὑποταχθέντας, τὴν εἰρήνην. Διότι ὁ Κάρολος, ἠγάπησε τὴν ἀνάγνωσιν, ἐζήτησε ν' ἀναπληρώσῃ ὅ,τι ἀτελὲς εἶχεν ἡ ἀνατροφὴ τῆς νεότητος αὐτοῦ καὶ προσηλώθη πολὺ μάλιστα εἰς τὴν μελέτην τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων· ἐκάλεσεν εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ ἄνδρας δυναμένους νὰ ἐξηγῶσιν εἰς αὐτὸν τοὺς συγγραφεῖς ἐκείνους καὶ ἐτίμησε καὶ ἐβράβευσε τοὺς λογίους τούτους οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς περὶ αὐτὸν πολεμιστάς. Τοιουτοτρόπως δὲ οὐ μόνον γνώσεις συνέλεξε καὶ συνείθισεν εἰς νέον ἐνασχολήσεως εἶδος, ἀλλ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον οἰκειώθη μὲ τοὺς ἀρχαίους Ῥωμαίους καὶ μὲ τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ἀποδοὺς ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν φήμην καὶ μάλιστα εἰς τὴν ὑστεροφημίαν ἀξίαν ὅλως ἄλλην ἢ οἱ βάρβαροι αὐτοῦ προκάτοχοι. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον ἤκουε τὰ κατορθώματα τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐθαύμαζε τοὺς συγγραφεῖς, τόσῳ μᾶλλον τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐτρέπετο ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τόσῳ μᾶλλον ἐπεθύμει νὰ ἀναδειχθῇ μὲν ἐνάμιλλος τῶν ἀρχαίων τῆς Ῥώμης ἡρώων, νὰ δώσῃ δὲ εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ. Ἐντεῦθεν αἱ ἐπα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νειλημμέναι ἔκτοτε αὐτοῦ μεταβάσεις ἔνθεν τῶν Ἄλπεων καὶ ἡ πρὸς τὸν λόγιον Πάπαν Ἀδριανὸν φιλία, ἀφ' ἧς πολλῶν μὲν ἠξιοῦτο αὐτόθι τιμῶν, πολλῆς δὲ συγγνώμης διὰ τὰς συχνὰς παραβάσεις τῶν ἱερῶν αὐτοῦ καθηκόντων πρός τε τοὺς οἰκείους, καὶ πρὸς τὸ ὑπήκοον, καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπορεύθη λοιπὸν καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 780 εἰς Ἰταλίαν, ἐώρτασε τὴν μὲν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς Παυίαν, τὸ δὲ Πάσχα εἰς Ῥώμην καὶ ἔχρισε, διὰ τοῦ Πάπα, τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς Πιπῖνον καὶ Λουδοβῖκον, τὸν μὲν ὡς βασιλέα τῶν Λογγοβαρδίων, τὸν δὲ ὡς βασιλέα τῆς Ἀκυτανίας.

Διατρίβοντος τοῦ Καρόλου εἰς Ἰταλίαν, οἱ Σάξονες ἐφαίνοντο ἡσυχάζοντες· ἀληθῶς δὲ ὑπὸ τοῦ προμνημονευθέντος Οὐϊτεκίνδου ὑποκινούμενοι, παρεσκευάζοντο εἰς νέαν στάσιν, ἥτις ἐξερράγη φοβερωτέρα παρὰ ποτὲ, ἐν ἔτει 782. Ὁ ἐπελθὼν Κάρολος διεπολέμησε πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τρία ἔτη μετὰ πλείστης τραχύτητος, καὶ πολλάκις μὲν ἀνεδείχθη νικηφόρος, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ δαμάσῃ τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους ἀντιπάλους εἰμὴ προσοικειωσάμενος, 785, διὰ πολλῶν ὠφελημάτων, τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν, τόν τε Οὐϊτεκίνδον καὶ ἕτερόν τινα ἡγεμόνα, τὸν Ἄλβοϊνον. Οὕτω δὲ δελεασθέντων αὐτῶν καὶ δεχθέντων τὸ βάπτισμα ἐν Καμπανίᾳ τῆς Γαλλίας, ὑπετάχθησαν ἤδη καὶ οἱ λοιποὶ Σάξονες καὶ διέμειναν εἰρηνεύοντες ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 786 ἔτους, ὁ Κάρολος μετέβη αὖθις εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ὑπεχρέωσεν ἐνταῦθα τὸν μὴ ὑποταχθέντα ἔτι Λογγοβαρδικὸν δοῦκα τοῦ Βενευέντου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ. Ἔπειτα δὲ, ἐν κοινῇ συνόδῳ εἰς Ἰγγελείμιον συγκροτηθείσῃ, ἐδίκασε καὶ καθῄρεσε τὸν δοῦκα τῶν Βαυαρῶν Θασίλωνα, τὸν μόνον ἀπειθῆ τοῦ ὅλου κράτους ἄνθρωπον, ἐκτὸς τῶν Σαξόνων. Νέος δοὺξ Βαυαρῶν δὲν προεχειρίσθη, ἀλλ' ἡ χώρα διενεμήθη εἰς μικρότερα τμήματα, τῶν ὁποίων προϊστάμενοι διωρίσθησαν ἁπλοῖ κόμητες, ὡς καὶ εἰς τὸ λοιπὸν κράτος. Ἅμα δὲ μετὰ τὴν καθαίρεσιν ταύτην τοῦ Θασίλωνος, ἐτράπη ὁ Κάρολος ἐπὶ τὸ Σλαυϊκὸν ἔθνος τῶν Οὐΐλζων, τὸ ὁποῖον κατῴκει ἐπέκεινα τοῦ Ἄλβιος εἰς Βρανδέμβουργον, καὶ, συμμαχήσας κατ' αὐτοῦ μετὰ ἑτέρου Σλαυικοῦ φύλου, τῶν εἰς Μεκλέμβουργον οἰκούντων Ὀβοτρίτων, ἑνώσας πρὸς τούτοις τοὺς Φρεισίους καὶ τοὺς Σάξονας μετὰ τῶν φραγκικῶν αὐτοῦ στρατευμάτων, κατεσκεύασε δύο γεφύρας ἐπὶ τοῦ Ἄλβιος καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς ἐπισημοτάτους ἀρχηγοὺς τῶν Οὐΐλζων νὰ προσφέρωσιν αὐτῷ ὑποταγὴν καὶ δῶρα. Ἐνῷ δὲ εἰς τὰ ἀνατολικὸν τοῦ κράτους αὐτοῦ μέρος ἐταπείνωνε τοὺς Οὐΐλζους καὶ συνεμάχει μετὰ τῶν Ὀβοτρίτων, ἠναγκάζετο νὰ ἀσφαλίζῃ μὲν τὰ βόρεια παράλια ἀπὸ τῶν Νορμαννῶν πειρατῶν, νὰ προσέχῃ δὲ εἰς τὸν ἰσχυρὸν ἐχθρὸν ὃν εἶχεν ἐν τῇ ἀπωτάτῃ δύσει, εἰς τὸν ἐν Κορδούβῃ δηλαδὴ τῆς Ἱσπανίας ἐδρεύοντα Καλίφην, νὰ συνέχῃ, κατὰ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα, τοὺς ἀγρίους καὶ ληστρικοὺς Αὐάρους καὶ νὰ δυσπιστῇ ἐν μεσημβρίᾳ πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους δοῦκας. Συγχρόνως δὲ παρεσκεύαζε, διὰ τοῦ μελετηθέντος γάμου τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ῥοτρούδιος μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς Εἰρήνης, μεγάλην τινὰ μετὰ τοῦ Βυζαντίου συμμαχίαν· καὶ ἀποτυχόντος τοῦ βουλεύματος τούτου, εἶδε τοὺς Βυζαντινοὺς αὐξήσαντας μὲν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, δυσχερεστέραν δὲ καταστήσαντας τὴν διατήρησιν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ κτήσεών του. Ὡς ἂν δὲ αἱ πολλαὶ αὗται καὶ ποικίλαι δυσχέρειαι δὲν ἤρκουν, τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο διὰ τὴν ἀδάμαστον αὐτοῦ δραστηριότητα πνεῦμα ἐνησχολεῖτο ἐνταυτῷ μετὰ πλείστης σπουδῆς περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν κτημάτων του, περὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας καὶ περὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διαμόρφωσιν.

Ὁ Κάρολος, νομίσας ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἀπὸ τῶν Σαξόνων, ἕνεκα τῆς συνδρομῆς ἣν παρέσχον αὐτῷ κατὰ τῶν Οὐίλζων (789), παρεσκευάσθη ἤδη ἐπὶ πόλεμον, ὅστις ἔμελλε νὰ φέρῃ αὐτὸν μέχρι τῶν συνόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐπεχείρησε δὲ τὸν πόλεμον τοῦτον κατὰ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῶν Βαυαρῶν οἰκούντων ἐν τῇ σημερινῇ Οὐγγαρίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ Ἀβάρων, καθ' ὧν, ὠχυρωμένων ὄντων ἐν τῇ καὶ φύσει ὀχυρᾷ αὐτῶν χώρᾳ, ἐπτὰ, κατὰ διαφόρους χρόνους, ἤγαγεν ἢ ἐξέπεμψε στρατείας, ἀφαιρῶν ἑκάστοτε ἀπὸ αὐτῶν μέρος τῶν ἀμετρήτων θησαυρῶν ὅσους οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι, ἐν ταῖς ἐπιδρομαῖς αὐτῶν, εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας, εἶχον ἄλλοτε ἁρπάσει· ἀλλ' ἐν ἔτει 793, πρὶν τελειώσῃ ὁ κατὰ Ἀβάρων αὐτὸς πόλεμος, στασιάζουσιν αὖθις οἱ Σάξονες, κινδυνεύει ἐκ νέου τὸ δυτικὸν τοῦ κράτους μέρος ἀπὸ τῶν Μωαμεθανῶν, ἐπιβουλεύονται δὲ καὶ τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως ὁ νόθος υἱὸς Πιπῖνος (ἕτερος τοῦ προμνημονευθέντος ὁμωνύμου γνησίου) μετὰ τῶν φίλων, περιῦβρισθέντες ὑπὸ τῆς ἀγερώχου τρίτης αὐτοῦ συζύγου Φαστράδης.

Ὁ Κάρολος περιέστη τότε εἰς δεινοτάτην ἀμηχανίαν, ἀλλ' ἡ μεγαλοφυία αὐτοῦ, κατισχύσασα ὅλων ἐκείνων τῶν δυσχερειῶν, ἐξήστραψε λαμπροτέρα παρὰ ποτέ. Οἱ μὲν συνωμόται ἐτιμωρήθησαν διὰ τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν, ἐκτὸς τοῦ υἱοῦ, ὅστις κατεκλείσθη εἰς μονήν τινα, ἐφ' ὅρου ζωῆς. Οἱ δὲ Ἄραβες, οἵτινες, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν ἐξ Ἀκυτανίας ἀπουσίαν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Λουδοβίκου (τοῦ παρακολουθήσαντος μετὰ τῶν μαχίμων αὐτοῦ ἀνδρῶν τὸν πατέρα εἰς τὰς Σαξονικὰς καὶ Ἀβαρικὰς στρατείας, ἐν ἔτει δὲ 793 ἐπιτραπέντος νὰ καθυποτάξῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Πιπίνου, τοῦ γνησίου υἱοῦ, τὸν στασιάσαντα δοῦκα τοῦ Βενευέντου Γριμοάλδον), εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν Φράγκων πᾶσαν τὴν ἔνθεν τῶν Πυρηναίων ἐπαρχίαν αὐτῶν, ἐμβάλει δὲ καὶ ἐντὸς τῆς Γαλλίας, ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τοῦ κόμητος τῆς Τολώσσης Κουρτνεζίου, καὶ, ἐπανελθόντος μετ' ὀλίγον τοῦ Λουδοβίκου, συνωμολόγησαν πολυετῆ ὅπλων ἀνακωχήν. Κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ 793 ἔτος ὁ Κάρολος, θέλων νὰ καταπαύσῃ δογματικάς τινας ἔριδας ἐκραγείσας μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τοῦ εἰς αὐτὸν ὑποτελοῦς μέρους τῆς Ἱσπανίας, ἐπεζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ σοφοῦ Ἀγγλοσάξονος Ἀλκουίνου (σελ. 30), τὸν ὁποῖον εἶχε γνωρίσει ἀπὸ τοῦ 781 εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ πολλάκις μὲν ἔκτοτε παρεκάλεσε νὰ διαμείνῃ παρ' αὐτῷ, ἤδη δὲ μόλις κατέπεισε νὰ καταστα θῇ ὁριστικῶς ἐντὸς τοῦ Φραγκικοῦ κράτους. Πλεῖστον δὲ ἔκτοτε ἴσχυσεν ὁ ἀνὴρ οὗτος εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Καρόλου, καὶ ἐπενήργησεν εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ.

Ὁ Ἀλκουίνος προέστη πρότερον τοῦ ἀκμαίου ἐν Ἐβοράκῳ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου, τὸ ὁποῖον εἶχε μίαν τῶν ὀλίγων τότε ἐν τῇ δύσει σωζομένων βιβλιοθηκῶν καὶ ὑπῆρχεν ἡ κυριωτάτη ἑστία τῆς ὑψηλοτέρας ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἀκραιφνοῦς θρησκευτικοῦ ζήλου. Ὁ φίλος τῆς παιδείας Κάρολος, ἅμα καταπείσας τελευταῖον τὸν ἄνδρα νὰ διαμείνῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπέτρεψεν αὐτῷ, καίτοι μὴ ὄντι μοναχῷ, τὰ εἰσοδήματα πολλῶν πλουσίων μοναστηρίων, καὶ δὲν ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ παρακολουθῇ τὴν αὐλὴν, ἀλλ' εὐχαρίστως τὸν εἶδε κατοικήσαντα εἰς Τορώνους ἢ Καισαρόδουνον (Tours), διδάσκοντα αὐτόθι τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὅσοι ἤθελον νὰ παιδευθῶσι καὶ συνεπαγόμενον αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν, ὁσάκις ἐπορεύετο πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῷ αὐτῷ τῆς διδασκαλίας σκοπῷ. Ὁ βασιλεὺς ἐκάλει τὸν Ἀλκουίνον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀγαπητὸν αὐτοῦ ἐν Χριστῷ διδάσκαλον· ὁ μετριόφρων γέρων Ἀδέλαρδος, ὅστις διετέλεσε κόμης τμήματός τινος τῆς Ἀλσατίας καὶ Σου(ο)ηδίας, ἔπειτα δὲ μετέζη εἰς τοὺς κληρικοὺς καὶ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πιπίνου, τοῦ τῆς Ἰταλίας βασιλέως, ὠνόμαζεν ἑαυτὸν μαθητὴν τοῦ Ἀλκουίνου· οἱ υἱοί, αἱ θυγατέρες καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Καρόλου ἠγάλλοντο ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ σοφοῦ ἀνδρός· αὐτὸς τελευταῖον ὁ Κάρολος ἐγαυρία διότι εἶχε τὸν Ἀλκουίνον μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τῇ κατοχῇ βασιλείου ὅλου, ἐσύστησεν αὐτὸν εἰς τὴν λαμπρὰν ἐκκλησιαστικὴν ἅμα καὶ πολιτικὴν σύνοδον ἥτις συνεκροτήθη, 794, ἐν Φραγκοφορτίῳ, τῷ παρὰ τὸν Μοῖνον ποταμὸν, ὡς φίλον αὐτοῦ καὶ διέταξε νὰ καταγραφῇ ἡ σύστασις αὕτη εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου. Ὁ Ἀλκουίνος ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Κάρολον, καὶ ὅταν πάντες οἱ λοιποὶ ἐσιώπων· προέτρεψε δὲ αὐτὸν νὰ ἱδρύσῃ καὶ ἐπιστημονικὴν ἑταιρίαν, τῆς ὁποίας πάντα τὰ μέλη ἔφερον ὀνόματα ἀρχαίων συγγραφέων ἢ περιωνύμων ἀνδρῶν. Καὶ ἦτο μὲν ὁ Ἀλκουίνος ὁ ἐπιφανέστατος τῶν περὶ τὸν βασιλέα σοφῶν, ἀλλ' οὐχὶ ὁ μόνος, διότι ὁ Κάρολος ἐκάλεσε καὶ ἄλλους πολλοὺς, ὧν οἱ ὀνομαστότατοι εἶναι ὁ ἱστοριογράφος τῶν Λογγοβαρδίων Παῦλος Διάκονος ἢ Παῦλος Οὐαρνεφρῖδος, ὁ Πέτρος Πεισάτης, ὁ Ἐγίναρδος, τοῦ ὁποίου σώζεται βίος Καρόλου, ὁ Ἀγγίλβερτος καὶ ὁ πρὸ μικροῦ μνημονευθεὶς Ἄββας Ἀδέλαρδος. Διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν καὶ ἄλλων τοιούτων ἀνδρῶν, τὸ πλεῖστον ἀλλοδαπῶν, ἠγωνίζετο ὁ βασιλεὺς νὰ διαδώσῃ τὴν παιδείαν εἰς τὸ Φραγκικὸν κράτος. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ παιδεία αὕτη δὲν εἰσέδυσε μέχρι τῶν σπλάγχνων τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ἐβελτίωσε τοὐλάχιστον τὰς ἀνωτέρας τάξεις καὶ οὐσιωδῶς ἐπενήργησεν εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐξάγεται ἀπὸ πολλῶν τοῦ βασιλέως ἐπιχειρήσεων, ὧν τινες δὲν ἀπέτυχον, εἰμὴ διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν κατωτέρων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐργατῶν. Ἡ δὲ μᾶλλον λόγου ἀξία τῶν ἀποτυχουσῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσεων ἦτο ἡ διώρυξ δι' ἧς ἐμελέτησε νὰ συνάψῃ τοὺς ποταμοὺς Ἴστρον καὶ Μοῖνον· ἀλλ' ὁ Κάρολος κατεσκεύασε πολλὰς γεφύρας, καὶ ἐκκλησίας, καὶ βασίλεια πολλαχοῦ μὲν καὶ ἀλλοῦ, μάλιστα δὲ εἰς Ἀκυίσγρανον, πόλιν ἐν ᾗ ἰδίως ἐτέρπετο διατρίβων.

Ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν βουλευμάτων τούτων καὶ κατορθωμάτων, ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἠσθάνετο τὴν πίεσιν τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος νὰ διεξάγῃ τοὺς προμνημονευθέντας κατὰ τῶν Αὐάρων καὶ Σαξόνων πολέμους μετὰ ἴσης ἐπιτυχίας, οὐδ' ἄνευ βαρείας καταθλίψεως τοῦ ἔθνους. Αἱ ἀδιάκοποι σχεδὸν στρατολογίαι ἠνώχλουν δεινῶς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ὑπηκόους, μάλιστα τοὺς εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κράτους οἰκοῦντας, οἵτινες ὤφειλον, οὐ μόνον ὡς πάντες οἱ λοιποὶ νὰ προνοῶσιν οἴκοθεν περὶ τῆς ἰδίας πρὸς πόλεμον παρασκευῆς, ἀλλὰ καὶ συνεχέστερον προσεκαλοῦντο νὰ στρατεύωσι, καὶ, ἠναγκασμένοι πολλάκις νὰ πορεύωνται εἰς τὰ ἀντίθετα σύνορα, ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ συντηρῶσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ μακρότερον χρόνου διάστημα. Κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Καρόλου ἐκδοθείσας διατάξεις, πᾶς ὁ ἔχων κτῆμα ὡρισμένου τινὸς μεγέθους ὤφειλε νὰ στρατεύῃ αὐτοπροσώπως· ἐκ δὲ τῶν πενεστέρων, δύο, τέσσαρες ἢ πέντε, ἀναλόγως τῶν κτήσεων αὐτῶν, ὤφειλον συνελθόντες νὰ ἐκπέμψωσιν ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ κοινοῦ συντελοῦντες εἰς τὴν δαπάνην τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ. Ὁ ἀποφεύγων νὰ στρατεύσῃ, ἐτιμωρεῖτο διὰ χρηματικῆς ποινῆς, ἥτις ἦτο μὲν μικροτέρα ὡς πρὸς τοὺς πένητας ἢ ὡς πρὸς τοὺς πλουσιωτέρους, ἦτο ὅμως οὐδέν [illegible] ὡς πρὸς τοὺς μέσους ἰδίως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι ὁ κόμης τοῦ τμήματος ἐλάμβανε τὸ τρίτον τοῦ ποσοῦ καὶ ἀνεδείκνυτο ἐντεῦθεν αὐστηρότατος περὶ τὴν εἴσπραξιν· ὁ λειποτάκτης ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου.

Οἱ Ἀβαροι τελευταῖον ἐδαμάσθησαν ἐν ἔτει 796 καὶ εἰς φοβερὰν ὑπέκυψαν λεηλασίαν, ἐκ δὲ τῆς χώρας ἥτις ἀπεσπάσθη ἀπὸ αὐτῶν προέκυψε βραδύτερον ἡ ἐπαρχία Αὐστρίας. Ἀλλ' οἱ Σάξονες ἐπέμενον ἀποκρούοντες τοὺς ξένους νόμους καὶ θεσμούς, καί περ πολλάκις ἡττώμενοι καὶ τὰ πάνδεινα πάσχοντες ἀπὸ τοῦ πολέμου. Εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ὁ Κάρολος πρὸς τοὺς ἐν Ἱσπανίᾳ Ἄραβας, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἄλλας ἔριδας ὠφελούμενος ἐκυρίευσε, διὰ τοῦ υἱοῦ Λουδοβίκου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν γενναίων Ἀκυτανῶν, τὴν Βαρκελλόναν, 801, τὴν Ὑέσκαν, τὰς Βαλεαρίδας νήσους καὶ ἵδρυσεν ἐν Καταλονίᾳ προμαχῶνα τοῦ χριστιανισμοῦ δυσκαταγώνιστον. Τὰ δὲ κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν ταῦτα κατορθώματα τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς καὶ ἡ προσωπικὴ ὑποστήριξις ἣν παρέσχεν εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ 795 διάδοχον τοῦ Ἀδριανοῦ Α' Πάπαν Λέοντα Γ', προέτρεψε τὸν Ἀρχιερέα τοῦτον νὰ ἀπονείμῃ εἰς τὸν Κάρολον τιμὴν μεγάλην, νὰ ἀποδώσῃ δηλαδὴ αὐτῷ τὸ ἀξίωμα τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἀξίωμα τὸ ὁποῖον οὐδεὶς εἶχε λάβει ἀπὸ Ῥωμύλου Αὐγουστούλου.

Ὁ Κάρολος εἶχεν ἔλθει, τῷ 800 ἔτει, εἰς Ῥώμην, ἵνα παγιώσῃ τὴν ὑπὸ ἐμφυλίων διενέξεων ἀμφισβητουμένην ἀρχὴν τοῦ εἰρημένου Πάπα· αὐτὸς δὲ εἰς ἀμοιβὴν τῆς προστασίας ταύτης, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, γονυπετήσαντος τοῦ Καρόλου ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ τῆς Μητροπόλεως, ἐκόσμησεν αὐτὸν διὰ τῶν παρασήμων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος, καὶ τὸ μέγα τοῦ παριστα-μένου λαοῦ πλῆθος, ὑπὸ τοῦ Λέοντος προτρεπόμενον, ἀνεκήρυξε τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων αὐτοκράτορα Ῥωμαίων, ἐνῷ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἔφερεν εἰμὴ ἁπλοῦν τὸν τίτλον τοῦ Πατρικίου τῆς Ῥώμης. Ὁ Κάρολος, ἐν τῇ μεγαλοψυχίᾳ αὐτοῦ, ἠσθάνετο, ὅτι ὡς ἐκ τοῦ πλαστοῦ ἐκείνου ἀξιώματος δὲν ηὔξανε πολὺ ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ δύναμις, περὶ ἐλαχίστου δ' ἐποιεῖτο ἐν γένει τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα καὶ ἐπιφάνειαν, ὅθεν καὶ ἐξηκολούθησε φορῶν ἀείποτε τὴν συνήθη αὐτοῦ φραγκικὴν ἐνδυμασίαν, μὴ περιβαλλόμενος δὲ πολυτελῆ κοσμήματα καὶ ἱμάτια εἰμὴ εἰς ἐπισήμους περιστάσεις. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ αἴγλη τῆς αὐτοκρατορίας ἐπενήργησεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν συγχρόνων αὐτοῦ πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ μέγεθος τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς περινοίας τοῦ ἀνδρός. Αὐτὸ δὲ τοῦτο δυνάμεθα μέχρι τινὸς νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν πολυκρότων σχέσεων ἃς συνῆψε πρός τε τὸν περίβλεπτον Ἀββασίδην Ἀρουν ἀλ Ῥασὶδ καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων· αἱ σχέσεις αὗται ἄλλο πραγματικὸν ἀποτέλεσμα δὲν ἐπήγαγον, εἰμὴ ὅτι ἐξησφάλισαν ὀπωσοῦν τοὺς πολυαρίθμους ἤδη προσκυνητὰς τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ἀφ' ἑτέρου, οὐδ' ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, οὐδ' οἱ διάδοχοι αὐτῆς (ἐξαιρέσει σφετεριστῶν τινων τῆς ἀρχῆς) ἀνεγνώρισαν ποτὲ τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο τῶν αὐτοκρατόρων τῆς δύσεως.

Ὁ Κάρολος διέτριψε τότε εἰς τὴν Ἰταλίαν μέχρι τοῦ θέρους, ἀσχολούμενος συντόνως περὶ τὴν διάταξιν τῶν πραγμάτων τῆς χώρας ταύτης καὶ ἰδίως περὶ τὴν κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων τῶν Κομήτων καὶ τῶν Κεντηναρίων, ἤτοι τῶν προϊσταμένων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν ὑποδεεστέρων περιφερειῶν. Ἐν γένει δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη ἐνησχολήθη μάλιστα ὁ Κάρολος περὶ τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν ὑπὸ τοῦ συνεχοῦς πολέμου καταπιεζομένων ὑπηκόων αὐτοῦ, διὰ ποικίλων περὶ δικαστικοῦ καὶ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ, περὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θρησκείας καὶ πειθαρχίας, περὶ ἐπιστήμης καὶ τέχνης διατάξεων, περὶ ὧν ἐπιφέρομεν ἤδη πλειότερά τινα ἐνταῦθα.

Αἱ μὲν κυριώτεραι νομοθετικαὶ καὶ διοικητικαὶ καὶ δικαστικαὶ ὑποθέσεις ἀπεφασίζοντο ἐν κοινῇ συνόδῳ, ἥτις συνεκροτεῖτο ἐν ἔαρι, καὶ ἰδίως ἐν μηνὶ Μαΐῳ, (Campus Madius) οὐχὶ δὲ, ὡς πρότερον, ἐν Μαρτίῳ μηνὶ (Campus Martius). Παρῆσαν δὲ ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, ἐκτὸς τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν μεγιστάνων (majores, seniores) καὶ ἄνθρωποι ἐκ τοῦ δήμου (minores)· ἀλλὰ μόνοι οἱ μεγιστᾶνες ἐβουλεύοντο καὶ ἐψηφοφόρουν, εἰς δὲ τοὺς πολλοὺς ἐκοινοποιοῦντο ἁπλῶς τὰ δόξαντα, ἵνα ἐπιδοκιμάσωσιν αὐτὰ διὰ κοινῆς ἐπιφωνήσεως. Αἱ μετὰ τῶν μεγιστάνων συντεθεῖσαι ἀποφάσεις τῶν κοινῶν συνόδων ἐκαλοῦντο Καπιτουλάρια· ὑπεβάλλοντο δὲ εἰς τὰς συνόδους ταύτας καὶ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν ἐβουλεύοντο μόνοι οἱ κληρικοὶ, ἂν καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν ἐδέοντο ἐπίσης τῆς βασιλικῆς ἐπικυρώσεως. Ἡ διοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἡ διανομὴ τῆς δικαιοσύνης ἦτο ὡς ἑξῆς ὠργανισμένη. Ὁ Κάρολος διώριζεν εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν ἢ κομητίαν ἕνα Κόμητα (Comes, Graf), εἰς ἑκάστην δὲ ἑκατοντάδα ἦτοι ὑποδιαίρεσιν τῆς ἐπαρχίας, ἕνα Κεντηνάριον (centenarius). Μόνον εἰς τὰ σύνορα, ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν ἀσφαλεστέραν τῆς χώρας ἄμυναν, ἥνωνε πολλὰς ἐπαρχίας ὑπὸ ἕνα καὶ μόνον κόμητα, φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ Μαρκίονος ἢ Μαρκγράφου (Marchisi, Markgrafen), τὸ ὁποῖον ὅμως φαίνεται μεταγενέστερον τῶν χρόνων τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου. Οἱ κόμητες ἦσαν ἡγεμόνες τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς ἐπαρχίας, προϊστάμενοι τῆς διοικήσεως καὶ πρόεδροι τῶν δικαστηρίων αὐτῆς. Ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ἐπισημότατοι ἦσαν ὁ ἀρχιεφημέριος ἢ ἀποκρισιάριος καὶ ὁ κόμης παλατῖνος, λαβόντες οἱονεὶ τὴν τάξιν τοῦ Majordomus. Ὁ πρῶτος, κληρικὸς ὤν, ἐπεμελεῖτο ἁπάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις καὶ προϊστατο τοῦ αὐλικοῦ γραφείου, ὁ δεύτερος διεξῆγε τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις καὶ ἰδίως τὰς δικαστικάς. Τὰ τοπικὰ δικαστήρια συνεκροτοῦντο, εἰς πᾶσαν ἐπαρχίαν καὶ ἑκατοντάδα, προεδρεύοντος τοῦ κόμητος καὶ τοῦ κεντηναρίου, ἀπὸ ἀριθμοῦ τινος ἐλευθέρων ἀνδρῶν τῆς ἐπαρχίας, ἐκλεγομένων, ἔτι ἐπὶ Καρόλου, ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὀνομαζομένων δὲ Schoeffen, Scabini, (δικαστῶν). Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων τούτων τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς ἑκατοντάδος, ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἔφεσις εἰς τοὺς ἐκτάκτους ἐπιτρόπους, περὶ ὧν μετ' ὀλίγον, καὶ ἀπὸ τούτων πάλιν εἰς τὸν βασιλέα ἢ τὸν κόμητα παλατῖνον αὐτοῦ. Παρεκτὸς τούτων, διεξῆγον ἐπὶ τοῦ Καρόλου, καὶ οἱ ἐπίσκοποι κοσμικὴν ἐξουσίαν, ἦτοι τὰ τῶν κομήτων δίκαια, ἐντὸς τῆς περιφερείας αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ἔδρυσεν ὁ Κάρολος καὶ ἑτέρους τινὰς ἀνωτέρους ἄρχοντας, διορίζων κατ' ἔτος εἰς πολλὰς ἐπαρχίας ὁμοῦ, δύο ἐκτάκτους ἐπιτρόπους, τὸν ἕνα κοσμικὸν, τὸν ἄλλον ἱερωμένον, οἵτινες καλούμενοι missi dominici, ἔργον εἶχον νὰ περιοδεύωσι πολλάκις εἰς τὰς ἀνατεθείσας αὐτοῖς ἐπαρχίας, ἵνα ἐξετάζωσι τὰ κατὰ τὴν κατάστασιν αὐτῶν, νὰ δέχωνται εἰς τὰς τοπικὰς συνόδους (placitum, mallum) τὰ κατὰ τῶν κομήτων, τῶν κεντηναρίων καὶ τῶν ἐπισκόπων παράπονα, νὰ διορίζωσι τοὺς κατωτέρους ὑπαλλήλους, νὰ ἐπιτηρῶσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ στρατολογίας διατάξεων καὶ νὰ ἀναφέρωσι περὶ πάντων εἰς τὸν βασιλέα. Οἱ ἔκτακτοι αὐτοὶ λοιπὸν ἐπίτροποι ἀφ' ἑνὸς ἐπαισθητοτέραν ἀνεδείκνυον τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς κόμητας καὶ τοὺς ἐπισκόπους, ἀφ' ἑτέρου ἐπροστάτευον τὸν λαὸν κατὰ τῶν καταχρήσεων τῶν παντοδυνάμων ἐκείνων τοπικῶν ἀρχόντων. Ἀλλ' εἶναι πρόδηλον, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν σωτηρίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτῶν ἐντολὴν, εἰμὴ ἑνόσῳ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου βασιλεὺς ἰσχυρὸς, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου ἐλάμβανον τὸ ἀξίωμα αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν. Οἱ δὲ ἀσθενεῖς τοῦ Καρόλου διάδοχοι, οὐ μόνον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑποστηρίξωσι τοὺς ἐπιτρόπους τούτους, ἀλλὰ, καὶ τὸν κύριον σκοπὸν τῆς συστάσεως αὐτῶν παραμελήσαντες, ἀνέθεσαν τὰ ἔργα ταῦτα πολλάκις εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κόμητας, ἐκ δὲ τούτου ἐματαίωσαν μὲν τὸν ἐλεγκτικὸν χαρακτῆρα, ὃν εἶχεν ὁ Κάρολος κατὰ νοῦν, ἐπήγαγον δὲ καὶ ἕτερον ἀτόπημα, ὅτι πολλοὶ ἐκ τοῦ δήμου ἔπαυσαν τοῦ νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰς τοπικὰς συνόδους, διότι οὐδὲν ὑγιὲς ἠδύνατο ἤδη νὰ πραχθῇ εἰς αὐτὰς κατὰ τῶν καταχρήσεων τῶν τοπικῶν ὑπαλλήλων.

Ὁ Κάρολος ἐπεμελήθη συντονώτατα καὶ τὰ οἰκονομικὰ πράγματα, ζητήσας ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος, τῶν ὁποίων ἡ πρόσοδος ἀπετέλει τὸ κύριον μέρος τῶν βασιλικῶν εἰσοδημάτων, καὶ ἐκδοὺς περὶ τῆς καλλιεργίας αὐτῶν, διατάξεις μακρὰς, εἰς ἃς δὲν περιωρίσθη νὰ κανονίσῃ ἐν γένει τὰ καθήκοντα τῶν διαχειριστῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ λεπτομερεῖς ἔδωκεν ὁδηγίας περὶ γεωργίας, περὶ κηπουρικῆς, περὶ θηρευτικῆς κ. τ. τ. Ἔτι δὲ, αὐτὸς ὢν τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς τάξεως, ἠγωνίσθη, δι' ἀστυνομικῶν διατάξεων, νὰ περιστείλῃ τὴν μέθην καὶ ἄλλας τοιαύτας κακίας, ἐπροσπάθησε νὰ ἐκριζώσῃ τὴν ληστείαν, ἐπεμελήθη τοὺς πένητας, ἐξέδωκεν ἐμπορικοὺς νόμους κτλ. Ἰδίως δὲ μνήμης ἄξια εἶναι τὰ διαταχθέντα ὑπὸ τοῦ Καρόλου, ἵνα σωφρονίσῃ καὶ συνετίσῃ τὸν πολλάκις λησμονήσαντα τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ καθήκοντα κλῆρον. Εἰς ἓν τῶν τελευταίων αὐτοῦ καπιτουλαρίων, ὁ μέγας ἀνὴρ ἀπεύθυνε, διὰ τῶν ἐκτάκτων ἐπιτρόπων, εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, τὰς ἑξῆς ἐρωτήσεις. « Ἆρά γε τὸ ἀφίεσθαι τὸν κόσμον συνίσταται μόνον εἰς τὸ μὴ » φέρειν ὅπλα καὶ ἐν ἀγαμίᾳ διατελεῖν; Ἆρά γε παρήτησε τὰ ἐγκόσμια, ὁ ἄν» θρωπος ἐκεῖνος, ὅστις ἀδιαλείπτως ἄλλο δὲν μελετᾷ εἰμὴ πῶς, ἐκ παντὸς τρό» που, νὰ αὐξήσῃ τὰ κτήματα αὐτοῦ, ὅστις, ὁτὲ μὲν διὰ τῶν φόβων τῆς κολά» σεως, ὁ τὲ δὲ διὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ οὐρανοῦ, ἀγωνίζεται νὰ καταπείσῃ τοὺς » ἁπλουστέρους τῶν πλουσίων καὶ πενήτων νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τῶν νομίμων » αὐτῶν κληρονόμων τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς περιουσίαν καὶ νὰ ἀναγκάσωσιν » οὕτως αὐτοὺς νὰ τραπῶσιν ἔπειτα ἐπὶ τὴν ληστείαν καὶ τὴν κλοπήν; Ἆρά » γε παρήτησε τὰ ἐγκόσμια ἐκεῖνος ὅστις, ἐκ πλεονεξίας, προτρέπει ἄλλους διὰ » χρημάτων εἰς ἐπιορκίαν καὶ ψευδομαρτυρίαν καὶ ἐπιτρέπει τὴν διοίκησιν τῶν » κοσμικῶν πραγμάτων τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ εἰς ἄνδρα οὐχὶ δίκαιον καὶ θεο» σεβῆ, ἀλλὰ αἰσχροκερδῆ καὶ ἀπάνθρωπον; »

Καί περ δὲ τοσαύτας καταβαλὼν προσπαθείας περὶ τῆς ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ παγιώσεως τῆς εἰρήνης καὶ τῆς τάξεως, ὁ Κάρολος δὲν ηὐτύχησε νὰ ἡσυχάσῃ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ· τὸ ἔργον τοῦτο ὑπερέβαλλε τὰς δυνάμεις ἀνδρὸς ἑνὸς, διὰ τὴν ἀχανῆ τῆς ἐπικρατείας ἔκτασιν καὶ τὸ ταραχῶδες πνεῦμα τῶν γειτόνων αὐτῆς. Ἐκτὸς τῶν ἐκδρομῶν ὅσας οἱ κόμητες αὐτοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιχειρήσωσιν εἰς Οὐγγαρίαν, εἰς Βοημίαν καὶ εἰς Βρανδεμβουργον, ἐνησχόλησαν αὐτὸν κατὰ τὰ τελευταῖα πεντεκαίδεκα τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ ἔτη ἰδίως οἱ Σάξονες καὶ οἱ ἐν Ὀλσατίᾳ, ἐν Σλεσουίκῳ καὶ ἐν Ἰουτλανδίᾳ οἰκοῦντες Νορμαννοί. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι δὲν περιωρίζοντο ἤδη εἰς τὸ νὰ ἐπέρχωνται ἐπὶ τὰ ἀρκτικὰ τοῦ κράτους σύνορα, ἀλλὰ μέχρις Ἀκυτανίας ἐπεξέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τειναν τὰς ἀπὸ θαλάσσης ἐπιθέσεις. Οἱ δὲ Σάξονες δὲν ἔπαυον μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἀλλὰ τῷ 804 ὁ Κάρολος, στρατεύσας πάλιν ἐπὶ τούτους, καὶ πολλοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν μετατοπίσας εἰς τὴν τῶν Φράγκων χώραν, εἰς δὲ τὴν τῶν Σαξόνων χώραν ἐγκατοικίσας ἐν μέρει τοὺς συμμάχους αὐτοῦ Σλαύους Ὀβοτρίτας, ἐν μέρει Φράγκους ἀποίκους, καὶ διαχωρίσας οὕτω τὰ διάφορα Σαξονικὰ φῦλα, κατέπαυσε τοιουτοτρόπως ὁριστικῶς τὰς τῶν φυλῶν τούτων ἐπαναστάσεις. Οἱ ὑποταχθέντες Σάξονες διέμειναν μὲν, ὡς καὶ οἱ Φράγκοι, ἀτελεῖς φόρου καὶ ἐξηκολούθησαν ἐκλέγοντες τοὺς ἰδίους κριτὰς Scabini) ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν βασιλικῶν κομήτων, ὑπεχρεώθησαν ὅμως νὰ δεχθῶσι σύμπαντες τὸ Χριστιανικὸν θρήσκευμα καὶ νὰ τελῶσιν εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ νέου τούτου δόγματος κατ' ἔτος τὸ δέκατον τῶν καρπῶν, τῶν ζώων καὶ τῆς βιομηχανίας αὐτῶν. Οἱ δὲ Νορμανοὶ, ἀφοῦ πολλὰς ἐπήγαγον εἰς τὸ κράτος πληγὰς, ἀποβαλόντες τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Γοδοφρέδον καὶ διχονοήσαντες πρὸς ἀλλήλους, ὑπέκυψαν ἐπίσης εἰς τὴν τῶν Φράγκων κυριαρχίαν. Ὥστε ὁ μέγας ἀνὴρ ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ, περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς, ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ταπεινωθέντας. Ὁ καλίφης τῶν Ἀράβων Ἀρουν ἀλ Ῥασὶδ ἐλάμπρυνε περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας τῶν Φράγκων διὰ νέας πρεσβείας. Εἰς μόνους δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς ἐπέτρεψεν ὁ Κάρολος ἔντιμον εἰρήνην, διότι δὲν εἶχε στόλον ἱκανὸν ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τὸν Βυζαντινόν· ὅθεν παρεχώρησεν αὐτοῖς τῷ 803 τὴν Καλαβρίαν καὶ τὴν Νεάπολιν, ἔτι δὲ καὶ τὴν παραλίαν τῆς Ἐνετίας καὶ τῆς Δαλματίας, καὶ πάλιν, μετὰ νέας ἐχθροπραξίας, ἐπεκύρωσε, τῷ 811, τὴν παραχώρησιν ἐκείνην.

Ὁ Κάρολος εἶχε διαιρέσει, ἔτι ἀπὸ τοῦ 806, τὸ κράτος μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, τοῦ Καρόλου, τοῦ Πιπίνου καὶ τοῦ Λουδοβίκου· ἀλλ' οἱ δύο πρεσβύτεροι τούτων ἀπέθανον πρὸ τοῦ πατρὸς, ὥστε δὲν κατελείφθησαν εἰμὴ ὁ Λουδοβῖκος καὶ εἷς τοῦ Πιπίνου υἱὸς, ὁ Βερνάρδος. Εἰς τὸν πρῶτον ἔδωκεν ὁ πατὴρ τῷ 813 τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, ὡς μόνον τῆς κυριαρχίας κληρονόμον, διατάξας ὅμως, ὅτι ὁ Βερνάρδος θέλει λάβει τὴν Ἰταλίαν, ὡς ὑποτελὴς ἐκείνου βασιλεύς. Ἀπέθανε δὲ ὁ Κάρολος τῷ 814, εἰς ἡλικίαν μὲν ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ δύο, βασιλεύσας δὲ τεσσαράκοντα ἔτη.

§. 8.

Οἱ Ἀββασίδαι, καὶ περ ἔχοντες τὴν ἀξίωσιν τῆς ὑπερτάτης κοσμικῆς καὶ πνευματικῆς κυριαρχίας ὅλων τῶν Μωαμεθανικῶν χωρῶν, καὶ φέροντες τὸ τῶν Καλιφῶν ὄνομα, ἀληθῶς ὅμως δὲν ἦρχον ἤδη εἰμὴ ἑνὸς μέρους τοῦ ἀχανοῦς ἐκείνου κράτους, διότι καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ προέκυψαν δυνασταῖαι ἀνεξάρτητοι. Βραδύτερον μάλιστα, καὶ αὐτὸ τὸ κατὰ τὴν Ἀσίαν αὐτῶν κράτος διεμελίσθη ἐπὶ πολύ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον τῆς ἱστορίας, τοῦτο τοὐλάχιστον τὸ μέρος τοῦ Μωαμεθανικοῦ κόσμου διατελεῖ ἔτι ἡνωμένον ὑπὸ ἡγεμόνας, οἵτινες ἐξετραχηλίσθησαν μὲν ἤδη εἰς πλείστην δεσποτείαν, καὶ αὐθαιρεσίαν, καὶ ἀσωτίαν, ἀλλὰ συγχρόνως προεβίβασαν τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην, ἐνεψύχωσαν δὲ τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἱστορία τῶν Ἀββασιδῶν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μαμούν. — Ὁ ἀρχηγέτης τῆς τῶν Ἀββασιδῶν δυναστείας Ἀβοὺλ Ἀββᾶς, ὁ ἐπονομασθεὶς Ἐλ Σαφφὰχ ἤτοι σφαγεὺς (σελ. 57), ἐκυβέρνησεν ἀπὸ τοῦ 750-754. Ἀποστρεφόμενος τὴν Δαμασκὸν, διὰ τὴν εἰς τοὺς Ὀμεϊάδας ἀφοσίωσιν τῆς πόλεως ταύτης, δὲν ἔδρευσεν εἰς αὐτὴν, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλην ὁριστικὴν τοῦ κράτους πρωτεύουσαν ἐξελέξατο. Διεξήγαγε δὲ ἤδη τὴν κυβέρνησιν, κατὰ τὸν παρὰ τοῖς ἀνατολικοῖς εἰθισμένον τρόπον· ἤτοι ἐνῷ οἱ προηγούμενοι καλίφαι δὲν εἶχον εἰμὴ ἕνα γραμματέα συντάσσοντα τὰς διαταγὰς αὐτῶν, αὐτὸς ἀνέθεσε τὴν ὅλην κυβέρνησιν εἰς Βεζίρην, ὅπερ ἐστὶν εἰς ὑπέρτατον ἄρχοντα ἐνεργοῦντα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡγεμόνος καὶ ὡς ἀντιπρόσωπον καὶ ἐπίτροπον αὐτοῦ, ἀνοίξας οὕτω τὴν θύραν εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν καὶ τὴν φιλοδοξίαν. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου τῶν Ἀββασιδῶν Βεζίρου, τὸ χηρεῦσαν ἀξίωμα ἐπετράπη εἰς ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ὁ οἶκος ἐπὶ πολλὰς γενεὰς διεφύλαξε τὴν ὑπερτάτην ταύτην ἀρχήν· καὶ εἶναι ὁ ἀνὴρ οὗτος Καλὲδ ὁ υἱὸς τοῦ Βαρμέκου καὶ ἀρχηγέτης τοῦ τῶν Βαρμεκιδῶν οἴκου.

Ὁ Ἀββᾶς διώρισε διάδοχον οὐχὶ τὸν υἱὸν, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀβοὺ Δζαφφὰρ ἀλ Μανσοὺρ, ὅστις, παγιώσας τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ διὰ πολλῶν σφαγῶν καὶ καταδιώξεων, μετέφερε τὴν ἕδραν τῆς κυβερνήσεως πλησίον τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας κατῴκουν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀββασιδῶν ὀπαδοὶ καὶ ἵδρυσε τὸ περίφημον Βαγδάτιον (πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κτησιφῶντος, ἥτις διετέλεσε πρωτεύουσα καὶ τῶν Σασσανιδῶν, ὀνομαζομένη τότε Μαδαΐν) τὸ ὁποῖον καὶ παρέμεινε καθέδρα τῶν Ἀββασιδῶν. Ὁ Μανσοὺρ κατησώτευσε μὲν ἄπειρα χρήματα εἰς κατασκευὴν ὀχυρωμάτων καὶ ἄλλων δαπανηρῶν οἰκοδομῶν, καὶ ἐν γένει ἀνεδείχθη ἐλευθέριος μέχρι σπατάλης, ἀφ' ἑτέρου τοσοῦτον κατεπίεσε τὸ ὑπήκοον, ὥστε ἀποθανὼν κατέλιπε 600 ἑκατομμύρια Διρεμίων (τὸ Διρέμιον ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἓν τρίτον περίπου τοῦ ταλήρου), ἔτι δὲ εἰκοσιτέσσαρα φλωρίων ἑκατομμύρια.

Ὁ ἐν ἔτει 775 διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν υἱὸς αὐτοῦ Μωάμεθ Α' Μαχαδῆς ἔδειξεν εὐγενεστέραν ἢ ὁ πατὴρ ἐλευθεριότητα, ἐμψυχώσας τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην, καὶ ἱδρύσας κοινωφελῆ καταστήματα, ἀλλὰ παρεξετράπη συγχρόνως εἰς ὀλεθρίαν πολυτέλειαν. Ὁ περιώνυμος υἱὸς αὐτοῦ Ἀρούν ἀλ Ῥασὶδ, στρατεύσας κατὰ τῆς Βυζαντινῆς βασιλίδος Εἰρήνης, ὑπεχρέωσεν αὐτὴν, διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῶν στρατηγῶν τοῦ Βυζαντινοῦ στρατοῦ, εἰς πληρωμὴν φόρου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαχαδῆ, τῷ 785, διεδέχθη αὐτὸν κατ' ἀρχὰς ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο υἱῶν του, Μουσᾶς ἀλ Χαδῆ, ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ μετὰ πεντεκαίδεκα μῆνας, περιῆλθεν ἡ ἀρχὴ εἰς τὸν νεώτερον υἱὸν Ἀρούν ἀλ Ῥασίδ.

Ὁ Καλίφης οὗτος, ὅστις ἐκυβέρνησε μέχρι τοῦ 809 ἔτους, ὑπῆρξεν ὁ λαμπρότερος ἡγεμὼν τοῦ τῶν Ἀββασιδῶν οἴκου καὶ κατέστη, ἕνεκα τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, ἐπίσης πολυθρύλλητος ἐν τῇ ἀνατολῇ, ὅσον ὁ σύγχρονος αὐτοῦ Κάρολος ὁ Μέγας, ἐν τῇ δύσει, ἂν καὶ αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναι δὲν ἦσαν ἄμικτοι αὐθαιρεσίας καὶ ὠμότητος, καθὼς συμβαίνει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τοὺς μεγαλητέρους τῆς ἀνατολῆς κυβερνήτας. Τὴν περὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ πολλὴν ἐκείνην φήμην, δι' ἣν καὶ ἐπεκλήθη ἀλ Ῥασὶδ, ὅπερ ἐστὶ δίκαιος, ὤφειλε κυρίως εἰς τὸν σοφὸν καὶ λόγιον ἀρχιδικαστὴν τοῦ κράτους Ἀβοὺ Ἰωσήφ. Τὰ μέγιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἀρούν καὶ οἱ Βαρμεκίδαι· λαμπρότατον δὲ ἀνεδείχθη τὸ ὄνομ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοῦ διὰ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους προσφκειώθη, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ ἤρχισεν ἡ ἀκμὴ τῆς Ἀραβικῆς φιλολογίας, τῆς ὁποίας ὅλως τότε ἠλλοιώθη ὁ χαρακτὴρ, διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ ξένου καὶ μάλιστα τοῦ Περσικοῦ πνεύματος. —Ὁ Ἁροὺν προσηνέχθη πρὸς τοὺς Βαρμεκίδας μετὰ πλείστης ὠμότητος. Ὁ οἶκος οὗτος, ὅστις κατήγετο ἀπὸ τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῆς Περσίας, καὶ, καθὼς ὅλοι οἱ Πέρσαι, δὲν εἶχε τὴν θρησκομανίαν τῶν Ἀράβων, διὸ καὶ ἀσεβὴς μέχρι τινὸς ὑπὸ τούτων ἐθεωρεῖτο, κατ' ἀρχὰς μὲν πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Καλίφου ἐτιμήθη. Βεζίρης καὶ φίλτατος αὐτοῦ διετέλεσεν ὁ ἐπισημότατος ὅλων τῶν Βαρμεκίδων Δζαφφὰρ, τοῦ ὁποίου ἡ σοφία, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐπίσης θρυλλοῦνται ἐν τοῖς ἀφηγήμασι καὶ ἐν τοῖς μυθεύμασι τῶν Ἀράβων, ὅσον καὶ τὸ ἡγεμονικὸν μεγαλεῖον τοῦ Ἁρούν· καὶ οἱ ἀδελφοὶ δὲ τοῦ Δζαφφὰρ μέγιστα κατεῖχον ἐν τῷ κράτει ἀξιώματα, ὅτε αἴφνης, τῷ 803, ὁ Καλίφης, θεωρήσας πιθανώτατα τὸν οἶκον τοῦτον ἐπικίνδυνον, τὸν μὲν Δζαφφὰρ ἐθανάτωσε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐφυλάκισε, τοὺς δὲ ὀπαδοὺς δεινῶς, καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν, κατεδίωξεν.—Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, 802, διεπολέμησε πρὸς τὸν Βυζαντινὸν βασιλέα Νικηφόρον Α', ἀποποιηθέντα τὸν προσυμπεφωνημένον φόρον καὶ ὑπερέβαλεν αὐτὸν, μετὰ πολυετῆ ἀγῶνα, εἰς τὴν ἀνανέωσιν τοῦ φόρου. Ἀλλὰ, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου τούτου, περιέπεσεν ὁ Ἁροὺν εἰς μέγα πολιτικὸν λάθος, διαιρέσας τὸ κράτος μεταξὺ τῶν υἱῶν, παρὰ τὴν ἐπικρατήσασαν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχὴν περὶ διαδοχῆς. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην διάταξιν, ὁ μὲν πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἀμὶν ἔλαβεν ἁπάσας τὰς πρὸς δυσμὰς τῆς Μεσοποταμίας χώρας, ἔτι δὲ τὸν τίτλον τοῦ Καλίφου καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὅλων ὑπερτάτην κυριαρχίαν, δύο δὲ τούτου ἀδελφοὶ, ὁ Μαμοὺν καὶ ὁ Μουταμὲν ἔμελλον νὰ διανείμωσι πρὸς ἀλλήλους τὸ ἀνατολικὸν τοῦ κράτους μέρος, ἄρχοντες ὁ μὲν τῶν μεσημβρινῶν καὶ μέσων, ὁ δὲ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν· προσδετούτοις ὡρίσθη ὁ Μαμοὺν διάδοχος τοῦ Ἀμίν.

Ἐντεῦθεν ἐπῆλθεν, ἅμα μετὰ τὸν ἐνέτει 809 συμβάντα θάνατον τοῦ Ἁρούν, ἐμφύλιος μεταξὺ τοῦ Ἀμὶν καὶ τοῦ Μαμοὺν πόλεμος, καθ' ὃν ἠττήθη καὶ ἐφονεύθη ὁ πρῶτος, 813. Ἀλλ' αἱ ταραχαὶ δὲν ἔπαυσαν ἐκ τούτου· καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τοῦ Μαμοὺν ἀρχῆς, 813—833, τὸ κράτος ἀνεσείσθη ὑπὸ πολιτικῶν στάσεων καὶ θρησκευτικῶν διενέξεων, τῶν ὁποίων ὁ Καλίφης ἐκεῖνος δὲν κατίσχυσεν εἰμὴ διὰ δεινῶν ἀγώνων καὶ καταδιώξεων. Ἡ δὲ πρὸς τοὺς Ἄραβας αἱρετικοὺς τραχύτης αὐτοῦ εἶναι τόσῳ μᾶλλον παράδοξος ὅσῳ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος εἶχεν ἐν γένει πολλὰ προτερήματα, ἀνεδείχθη πρᾶος πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ πρῶτος αὐτὸς τῶν Καλιφῶν διέταξε τὴν δημοσίᾳ δαπάνῃ εἰς τὸ Ἀραβικὸν μετάφρασιν τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Εὐκλείδου καὶ ἄλλων συγγραφέων τῆς ἐθνικῆς ἀρχαιότητος. Ἐπὶ τοῦ Μαμοὺν ἐκορυφώθη ἡ τρυφὴ καὶ ἡ ἀσωτία τῆς Ἀραβικῆς αὐλῆς, ἡ ἐξουσία τοῦ Βεζίρου ἀπέβη μεγαλητέρα παρὰ ποτὲ, ὁ διοικητὴς τῆς Ἀνατολικῆς Περσίας στρατηγὸς Ταχὴρ, ἱδρύσεν αὐτόθι τὴν μετ' ὀλίγον ἀνεξάρτητον ἀποβᾶσαν δυναστείαν τῶν Ταχηριδῶν, ἐν γένει δὲ ἐπεκράτησαν ἅπαντα τὰ σημεῖα τοῦ προσεχοῦς διαμελισμοῦ καὶ τούτου τοῦ μεγαλητέρου κλάσματος τῆς πάλαι ἡνωμένης Καλιφίας.

Β. Ἱστορία τῶν Ὁμεϋαδῶν τῆς Ἱσπανίας καὶ τῶν νέων αὐτῆς Χριστιανικῶν ἐπικρατειῶν. — Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Οὐεσιγοτθικοῦ κράτους, πολλοὶ φυγάδες Γότθοι καὶ ἰθαγενεῖς Ἱσπανοὶ, καταφυγόντες εἰς τὸ βόρειον τῆς Χερσονή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σου μέρος, διέσωσαν εἰς τὰ ἀπρόσιτα τῆς Ἀστουρίας καὶ τῆς Βισκαΐας ὄρη τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν. Ἀρχαιότατοι αὐτῶν ἡγεμόνες λέγονται ὁ Πέτρος καὶ ὁ Πελάγιος, ὁ μὲν ἄρχων τῶν ἐν Βισκαΐᾳ μαχίμων ἀνδρῶν, ὁ δὲ τῶν ἐν Ἀστουρίᾳ. Ὁ γενναῖος τοῦ Πέτρου υἱὸς Ἀλφόνσος, ἥνωσε τὰς δύο χώρας ὑπὸ τὸ ἴδιον κράτος, καὶ, εὐτυχήσας εἰς τοὺς πρὸς τοὺς Ἄραβας πολέμους, ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ μέχρι τοῦ Δουρίου ποταμοῦ (Duero). Μετ' ὀλίγον τὰ δύο χριστιανικὰ βασίλεια πάλιν ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ, ἡ ἐν Ἀσίᾳ πτῶσις τῶν Ὀμεϊάδων ἐπήγαγε καὶ εἰς τὴν Ἀραβικὴν Ἰσπανίαν οὐσιώδεις μεταβολάς.

Ἐπὶ τῶν τελευταίων τοῦ οἴκου ἐκείνου Καλιφῶν, ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ ἀδιάλειπτοι σχεδὸν συνέβαινον ἔριδες μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπελθόντων ἀποίκων, Ἀράβων, Μαύρων καὶ Βερβέρων. Οἱ διοικηταὶ, ἐν μέρει ὑπὸ τῶν ἐν Ἀφρικῇ διοικητῶν ἢ τῶν Καλιφῶν, ἐν μέρει ὑπὸ τῶν φατριῶν προχειριζόμενοι, δὲν ἠδύναντο νὰ παγιώσωσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Καὶ ἴσχυσε μὲν τελευταῖον ὁ Χουρεϊσίτης Γιουσοὺφ, 746, ἀνακηρύξας ἑαυτὸν καὶ ἀνεξάρτητον, μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ὀμεϊάδων, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, 759, κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ὀμεϊάδου Ἀβδουρραχμάνη, ὅστις, περισωθεὶς ἐν Ἰσπανίᾳ, καὶ ἐπανειλημμένως νικήσας τὸν ἀντίπαλον, ἀνεκηρύχθη ἡγεμὼν τῶν ἐνταῦθα Ἀράβων.

Ὁ Ἀβδουρραχμάνης Α', ὅστις ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ Ἐμίρη ἤτοι τοῦ ἡγεμόνος, διετέλεσε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, 759—788, ἀγωνιζόμενος πρὸς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ κατίσχυσεν ἁπάντων, ἰδίως δὲ κατέβαλεν ὁλοσχερῶς τὸν κατ' αὐτοῦ πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀββασίδου Μανσοὺρ στρατὸν· καὶ ἐστερήθη μὲν ἐπί τινα χρόνον, διὰ τὴν συμμαχίαν τοῦ Κορόλου τοῦ μεγάλου μετὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Γιουσοὺφ, ἁπάσης σχεδὸν τῆς μεταξὺ Πυρηναίων καὶ Ἴβηρος χώρας, ἀλλὰ μετά τινας ἐνιαυτοὺς ἀνέκτησεν αὐτὴν πάλιν. Δὲν ἀπετράπη δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν ἐκείνων πολέμων ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιχειρήσῃ μεγάλα οἰκοδομήματα, ἔτι δὲ νὰ ἐπιμεληθῇ καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς διοικήσεως καὶ ἐν γένει τῆς καταστάσεως τῆς χώρας. Ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ καὶ τῶν διαδόχων του Κορδύβη ἀπέβη ἡ μεγίστη καὶ λαμπροτάτη τῆς ὅλης Ἰσπανίας πόλις· ἔκτισε δὲ ἐν αὐτῇ τὰ βασίλεια τὰ κληθέντα Ἀλκαζὰρ καὶ περὶ ταῦτα κήπους λαμπρούς, μάλιστα ὅμως διαιωνίσθη τὸ ὄνομα τοῦ Ἐμίρου αὐτοῦ διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ χιλιοςύλου ἐκείνου τζαμίου τῆς Κορδύβης, τὸ ὁποῖον, συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, ἀπέβη ἓν τῶν θαυμαστοτέρων ἔργων τῆς τῶν Μωαμεθανῶν ἀρχιτεκτονικῆς καὶ μέχρι τῆς σήμερον σώζεται, εἰς χριστιανικὸν μεταβληθὲν ναόν.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Χισὰμ Α', 788—796, ἠναγκάσθη ἐπίσης νὰ καταβάλῃ πολλὰς πόλεις, ἀναδειχθεὶς εὐτυχὴς καὶ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους, πρός τε τοὺς Φράγκους καὶ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἀστουρίων Βερμούδην Α'. καὶ Ἀλφόνσον Β', ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος ἔκτισε τότε τὴν νέαν αὐτοῦ καθέδραν, τὸ Ὀβιέδον. Πρὸς ἔτι πλείονας δυσχερείας ἐπάλαισε κατ' ἀρχὰς ὁ υἱὸς τοῦ Χακὴμ Α', 796—822, ὅστις τοὺς μὲν ἐσωτερικοὺς ἀντιπάλους κατέβαλεν, ἀπέβαλεν ὅμως εἰς τὴν πρὸς τοὺς Φράγκους πόλεμον τὴν Βαρκελλόναν (801) καὶ ἅπασαν τὴν Καταλωνίαν. Καὶ τοι δὲ πολλὴν ἔχων πρὸς τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν καταπίεσιν ῥοπὴν, ἀνεδείχθη φίλος τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἔκτισε μεγάλα οἰκοδομήματα, ὥρυσε μόνιμον στρατὸν, ἀντὶ τῆς προτέρας πανδήμου στρατολογίας, καὶ κατεσκεύασε στόλον μέγαν, πολλάκις προσβαλόντα τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ ναύαρχος παρὰ τοῖς Ἄραψιν Ἀμιρὰλμα, ἡγεμὼν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἐξ οὗ, κατὰ παραφθορὰν, τὸ τῶν Εὐρωπαίων Ἀδμιράλ.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Χακὴμ Ἀβδουρραχμάνης Β', 822—852, πολλὰς μὲν ἠναγκάσθη, ὡς καὶ οἱ πρόκατοχοι, νὰ καταβάλῃ ἐσωτερικὰς στάσεις, πολλοὺς δὲ διεξήγαγε πρός τε τοὺς Φράγκους καὶ πρὸς τὰ χριστιανικὰ κράτη τῆς βορείου Ἰσπανίας πολέμους, ἀναδειχθεὶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀτυχὴς πρὸς τὰ τελευταῖα, εὐτυχέστερος δὲ πρὸς τοὺς πρώτους, διὰ τὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου ἐπελθοῦσαν ἐξασθένησιν τῆς φραγκικῆς μοναρχίας. Ἐπὶ τούτου, προσέβαλον κατὰ πρῶτον τὰ Ἰσπανικὰ πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ράλια καὶ οἱ Νορμαννοί, δείποτε ὅμως ἐπιτηδείως ἀποκρουσθέντες. Ἡ ναυτικὴ δύναμις τῶν ἐνταῦθα Ἀράβων πολλὴν ἔλαβε τότε ἐπίδοσιν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, πειραταὶ ἀναδειχθέντες, ἐπέπλευσαν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἀνδαλουσίων πειρατῶν μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐκυρίευσαν τὴν Κρήτην, κατέλαβον ἐπί τινα χρόνον τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Ῥώμην προσέβαλον, τῷ 846. Ἀθηλον ὅμως εἶναι, ἂν ὅλαι αἱ ναυτικαὶ αὗται ἐπιχειρήσεις ἐγένοντο ὑπὸ μόνων τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ Μωαμεθανῶν ἢ ὑπὸ τῶν Ἀφρικανῶν· διότι καὶ οἱ τελευταῖοι ἐπελαγοδρόμουν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, οἱ δὲ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀδιακρίτως ὀνομάζουσιν ἀμφοτέρους Μαύρους ἢ Σαρακηνούς. Ἡ σημασία τοῦ πρώτου τῶν ὀνομάτων τούτων ἐξηγήθη ἤδη ἀνωτέρω (σελ. 55)· τὸ δὲ ὄνομα τῶν Σαρακηνῶν παράγεται πιθανῶς ἀπὸ τῆς Ἀραβικῆς λέξεως Σαρακαγίν, ὅ ἐστιν Ἀνατολίτης. Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης δὲ ἐκείνης ἀναπτύξεως τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Ὀμεϊαδῶν ἐξηγεῖται καὶ ἡ σχέσις τοῦ Ἀβδουρραχμάνου Β'. πρὸς τὸν Βυζαντινὸν βασιλέα Θεόφιλον. Ὁ Ἐμίρης οὗτος φημίζεται διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων τὰ ὁποῖα κατεσκεύασε καὶ τὸν ἔρωτα ὃν ἔδειξε πρὸς τὴν μουσικὴν ἢ τὴν ποίησιν· κατεδίωξεν ὅμως συγχρόνως πικρότατα τοὺς Χριστιανούς.

Οἱ τρεῖς ἡγεμόνες οἱ ἀλληλοδιαδόχως μετὰ τὸν Ἀβδουρραχμάνην Β'. ἄρξαντες, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μωάμεθ Α'. (852—886), ἢ οἱ δύο ἔγγονοι Μουνδὶρ (886—888) ἢ Ἀβδαλλὰχ (888 - 912) ὑπῆρξαν ὀλιγώτερον ὀνομαστοὶ καὶ μάλιστα ἠτύχησαν εἰς τοὺς πρὸς τὰ χριστιανικὰ τῆς Χερσονήσου κράτη πολέμους. Ὁ ἐν ἔτει 866 καταλαβὼν τὸν θρόνον τῆς Ἀστουρίας καὶ τῆς Βισκαΐας Ἀλφόνσος Γ', ὁ καὶ μέγας ἐπικαλούμενος, ἠσφάλισε καὶ ἐξήπλωσε τὸ κράτος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐπὶ 44 ἔτη ἐκυβέρνησε (μέχρι τοῦ 910), ὡς οὐδεὶς τῶν προκατόχων. Ἤδη πρὸ αὐτοῦ τὸ Ἀστουριακὸν κράτος εἶχεν ἐκταθῆ μέχρι τοῦ ἄνω Δουρίου, ὅπου εἶχεν ἱδρυθῆ ἡ ἐπαρχία τῆς Βαρδουλίας, ἡ μετέπειτα ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν αὐτῇ κατασκευασθέντων φρουρίων, καστελλίων, ὀνομασθεῖσα Καστιλλία. Ὁ δὲ Ἀλφόνσος ἐπεξέτεινεν ἔτι μᾶλλον τὰ ὅρια, κρίσιμον ἐπαγαγὼν ἦτταν, τῷ 901, εἰς τοὺς Μωαμεθανούς, κατὰ τὴν περὶ Ζαμόραν μάχην. Ἔπρεξεν ὅμως τὸ λάθος τοῦ νὰ διαιρέσῃ, πρὸ τοῦ θανάτου, τὸ κράτος μεταξὺ τῶν τριῶν υἱῶν του. Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους προέκυψε καὶ ἐν τῇ Ναυάρρᾳ αὐτόνομον χριστιανικὸν κράτος. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἡ χώρα αὕτη ἦτο ὁτὲ μὲν αὐτόνομος ὁτὲ δὲ ὑποτεταγμένη εἰς τοὺς Ἀστουρίους ἢ τοὺς Φράγκους βασιλεῖς ἢ εἰς τοὺς Ὀμεϊάδας· κατὰ μικρὸν ὅμως ἀπέβη πάλιν αὐτόνομος ἡγεμονία καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς 10 ἑκατονταετηρίδος ὁ ἄρχων αὐτῆς Σάγχος Α'. ἔλαβε καὶ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα. Προστατῶται καὶ οἱ Μαρκγράφοι τῆς Βαρκελλόνης κατέστησαν περὶ τὰ τέλη τῆς 9 ἑκατονταετηρίδος ἀνεξάρτητοι, ἱδρύσαντες οὕτω τὸ κράτος τῆς Καταλω(ο)νίας, τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἠνώθη μὲ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τῆς Ναυάρρας προκύψαν βασίλειον τῆς Ἀραγωνίας.

Τὸν Ἀβδαλλὰχ διεδέχθη, 912, ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Ἀβδουρραχμάνης Γ', ὁμέγιστος, λαμπρότερος καὶ περιφημότερος ἁπάντων τῶν Ὀμεϊάδων. Αἱ περὶ τῶν πολέμων αὐτοῦ πρὸς τὰ χριστιανικὰ τῆς Ἱσπανίας κράτη εἰδήσεις εἶναι τοσοῦτον ἀντιφατικαί, ὥστε ἀδύνατον εἶναι νὰ διακριθῇ ἐν αὐταῖς ἡ ἀλήθεια· τὸ βέβαιον ἂν καὶ παράδοξον εἶναι, ὅτι, ἐνῷ τοσοῦτον μέγα ὑπῆρξε τὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου ἀξίωμα καὶ τοσοῦτον θαυμαστὴ ἡ τοῦ κράτους αὐτοῦ εὐημερία, τὰ χριστιανικὰ κράτη, καίτοι δυσχερεστάτους διεξαγαγόντα πολέμους ἢ ἐσωτερικῶς διχονοοῦντα, ηὔξησαν μᾶλλον ἢ ἠλάττωσαν τὴν δύναμιν αὐτῶν· ἄξιον δὲ μνείας ἢ τοῦτο, ὅτι ἐν ἔτει 964 ὁ κόμης Φερ(δι)νάνδος Γονζαλὲζ, κατέστη ἀνεξάρτητος κύριος τῆς Καστιλλίας, ἥτις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο μία τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου τοῦ Λεγεῶνος (Leon), τοῦ προκύψαντος ἀπὸ τῆς διανομῆς τοῦ ἔτι εὐρυτέρου Ἀστουριακοῦ κράτους. Καὶ πρὸς τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς βορειοδυτικῆς Ἀφρικῆς διεπολέμησεν ἐπὶ μακρὸν ὁ Ἀβδουρραχμάνης, γενόμενος ἐπὶ τέλους κύριος ἁπάσης τῆς Μαυριτανίας. Δαμάσας δὲ καὶ πάσας τὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ ἀνορθώσας τὴν πρὸ καιροῦ ἐκλελοιπυῖαν ἑνότητα καὶ δύναμιν τῆς κυβερνήσεως, ἐπὶ τοσοῦτον προήγαγε τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εὐημερίαν τῆς χώρας, ὥστε ἀνεδείχθη ὁ πλουσιώτερος καὶ λαμπρότερος τῶν ἐπὶ γῆς ἡγεμόνων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὰ εἰσοδήματα τοῦ κράτους, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τῶν δύω πρώτων Ὀμεϊαδῶν δὲν συνεποσοῦντο εἰμὴ εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας φλωρίων, λέγονται ἀναβιβασθέντα, ἐπὶ Ἀβδουρραχμάνε Γ', εἰς τὸ ἀπίθανον σχεδὸν ποσὸν τῶν δώδεκα ἑκατομμυρίων ἐννεακοσίων τεσσαράκοντα πέντε χιλιάδων φλωρίων. Ἡ Μωαμεθανικὴ Ἱσπανία, ἥτις δὲν περιελάμβανε τότε εἰμὴ τὰς σημερινὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀραγωνίας, τῆς Οὐαλεντίας, τῆς Νέας Καστιλλίας, τῆς Μουρκίας, τῆς Ἐστραμαδούρας, τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τῆς Γρανάδας, ἔτι δὲ τὸ μεσημβρινὸν περίπου ἥμισυ τῆς Πορτογαλίας, ἦτο ἐπὶ τοῦ Ἀβδουρραχμάνου Γ'. καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἡ πολυανθρωποτέρα χώρα τοῦ Εὐρώπης, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὁ σήμερον εἰς ἐννέα τὸ πολὺ ἑκατομμύρια συμποσούμενος, ὑπελογίζετο τότε εἰς εἰκοσιπέντε ἕως τριάκοντα ἑκατομμύρια. Ἐκτὸς ἐμπορίας λαμπρᾶς, ἤκμαζε τότε εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἡ γεωργία, ἡ μεταλλεία καὶ ἡ τεχνουργία ὅσον οὐδέποτε μετέπειτα. Αἱ ἓξ ἐπισημότεραι τῆς χώρας πόλεις ἦσαν, ἡ Κορδύβη, τὸ Τόλητον, ἡ Σαραγόσσα, ἡ Οὐαλεντία, ἡ Μουρκία καὶ ἡ Σευιλλία, ἐξ ὧν μεγίστη ἡ Κορδύβη, εἰς ἣν, περιέχουσαν, ὡς λέγεται, 212000 κτιρίων, ἐν οἷς 600 τσαμία, κατεσκεύασεν ὁ Ἀβδουρραχμάνης Γ'. τὰ πολυύμνητα ἐκεῖνα βασίλεια, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ ὀνόματος μιᾶς ἐρωμένης αὐτοῦ ἐκάλεσεν Ἀζζάρα. Ἑβδομήκοντα βιβλιοθῆκαι καὶ ἑπτακαίδεκα ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια ἱδρύθησαν ἔκτοτε βαθμηδὸν εἰς Ἱσπανίαν, ἐξ ὧν τὰ τελευταῖα ἄριζα συγκεκροτημένα καί τινα πεπροικισμένα διὰ κεφαλαίων καὶ κτιρίων. Ἐκτὸς δὲ τῶν πανεπιστημίων καὶ σχολῶν, ὑπῆρχον καί τινα ἐπιστημονικὰ συνέδρια, ἀνάλογα τῶν σημερινῶν ἀκαδημιῶν. Ὁ Ἀβδουρραχμάνης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἄρχοντες μάλιστα ἐτέρποντο ἐν τῇ μετὰ τῶν λογίων καὶ ἰδίως τῶν ποιητῶν συμπεριφορᾷ καὶ ἀξιοσημείωτον, ὡς ὅλως ἀνήκουστον εἰς τὰ ἀνατολικὰ ἔθνη, εἶναι, ὅτι παρὰ τοῖς Ἄραψι τῆς Ἱσπανίας αὐταὶ αἱ γυναῖκες τοσαύτην ἐλάμβανον παιδείαν, ὥστε πολλαὶ συνέταξαν πονήματα, τὰ ὁποῖα ἀνεγινώσκοντο εἰς τὰς δημοσίας σχολὰς ἢ ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν μεγάλων τῆς Κορδύβης βασιλείων ἐπεγράφησαν.

Ἐπειδὴ δὲ τοιουτοτρόπως ἡ ἐν τῇ ἀνατολῇ παρακμάσασα Καλιφία, ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ μάλιστα λαμπρὰ ἀνεδείχθη, δικαίῳ τῷ λόγῳ ὁ Ἀβδουρραχμάνης προσέλαβε τὸν τίτλον τοῦ Ἐμὶρ ἀλ Μουμενὶν, ὅπερ ἐστὶ, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν, ὃ ἔφερον οἱ Ἀββασίδαι Καλίφαι, ἀνακηρύξας διὰ τούτου ἑαυτὸν ὡς τὸν νόμιμον Καλίφην, προσεπονομασθεὶς δὲ τούτου ἕνεκα καὶ Ἀννασὶρ Λεδινιλλὰχ ἤτοι πρόμαχος τῆς πίστεως, ἐνῷ ἄπαντες αὐτοῦ οἱ προκάτοχοι, καίπερ πολέμιοι ὄντες τῶν Ἀββασιδῶν, ἀεὶποτε περιωρίσθησαν εἰς τὸν ψιλὸν τίτλον τοῦ Ἐμίρου, ὅστις ἐδήλου ἁπλῶς τὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν χώρᾳ ἡγεμονίαν. Ἐκ τούτου ὁ Ἀβδουρραχμάνης, πρῶτος ὅλων τῶν Ὀμεϊαδῶν τῆς Ἱσπανίας, ἐπέγραψεν ἐπὶ τῶν νομισμάτων τὸ ἴδιον ὄνομα· οἱ προκάτοχοί του εἶχον μὲν κόψει ἀπὸ Ἀβδουρραχμάνε τοῦ Β'. ἴδια νομίσματα, ἀλλ' εἶχον δώσει εἰς ταῦτα τὸν τύπον ἢ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ νομίσματος τῶν Καλιφῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τελευταῖον ὁ μέγας οὗτος ἡγεμὼν, ὁ ἄρξας πεντήκοντα περίπου ἔτη, 912—961, περιῆλθε διὰ πρεσβειῶν εἰς σχέσεις πρὸς ὅλους σχεδὸν τοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ Χριστιανοὺς ἡγεμόνας τῆς ἐποχῆς του καὶ ἰδίως πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, ἕνα τῶν ἐπιφανεστέρων διαδόχων Λέοντος τοῦ σοφοῦ, πρὸς τὸν Γερμανὸν βασιλέα Ὄθωνα τὸν μέγαν, πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, τῆς Βουργουνδίας, τῆς Οὐγγαρίας κλπ.

Διάδοχος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς τοῦ Χακὴμ Β', 961—976, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὰ χριστιανικὰ τῆς Ἱσπανίας κράτη μάλιστα ἀνεδείχθησαν ἀσθενῆ καὶ τεταπεινωμένα διὰ τὰς διαιρέσεις αὐτῶν. Ὁ Χακὴμ Β'. ἐκυρίευσε πρὸς τούτοις ἅπασαν τὴν δυτικὴν Ἀφρικήν. Ἐπισημοτάτη δὲ ἀπέβη ἡ κυβέρνησις τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἰδίως διὰ τὸν θαυμάσιον τφόντι ζῆλον αὐτοῦ πρὸς τὴν ποίησιν καὶ τὴν παιδείαν, αἵτινες οὐδέποτε πλειότερον ἤκμασαν ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ. Ὁ Χακὴμ Β' ἔφερεν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς τὰ σπανιώτατα καὶ πολυτιμότατα τῶν ἔργων, καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς Κορδύβης ἀπέκτησε λέγουν τότε τὸ ὑπέρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γκον ποσὸν τῶν ἑξακοσίων χιλιάδων τόμων. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνεκηρύχθη μὲν Καλίφης ὁ δεκαετὴς υἱὸς του Χισὰμ Β', ἀλλ' ἅπαν τὸ κράτος περιῆλθεν ἐπὶ τοσοῦτον εἰς χεῖρας τοῦ Βεζίρου Ἀλμανζὸρ, ὥστε τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς κοινὰς προσευχὰς, καὶ εἰς τὰ νομίσματα, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σφραγῖδα τοῦ κράτους προσετέθη εἰς τὸ τοῦ Καλίφου ὄνομα. Ἅμα δὲ παγιώσας τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ὁ Ἀλμανζὸρ ἔτρεψεν ἁπάσας τὰς δυνάμεις τοῦ κράτους ἐπὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν κατάκτησιν, καὶ, συγκροτήσας στρατὸν πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνδρῶν, ἔπεμψε μὲν τὸν υἱὸν Ἀδδάλμαλικ ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν, αὐτὸς δὲ ὥρμησεν, 977, ἐπὶ τὰ τέσσαρα τότε τῆς Ἱσπανίας χριστιανικὰ κράτη, ἤτοι τὰ βασίλεια τοῦ Λεγεῶνος καὶ τῆς Ναυάρρας καὶ τὰς κομητίας τῆς Καςιλλίας καὶ τῆς Βαρκελλόνης, καὶ, εὑρὼν αὐτὰ διηρημένα, ἐπέφερεν εἰς αὐτὰ πληγὰς καιρίας, μεχρισοῦ οἱ χριστιανοὶ, συμφρονήσαντες ὑπὸ τῆς συμφορᾶς καὶ ἑνωθέντες, ἐνίκησαν τῷ 1002 τοὺς Ἄραβας, περὶ τὸν ἄνω Δούριον, εἰς μάχην κρίσιμον, καθ' ἣν ἐπληγώθη καιρίως ὁ Ἀλμανζόρ. Ἀποθανόντος δὲ μετ' ὀλίγον τούτου, ἐκληρονόμησε τὸ ὑπέρτατον αὐτοῦ ἀξίωμα, ὁ υἱός του Ἀδδάλμαλικ, μηδόλως προσέχων εἰς τὸν ἄθλιον Καλίφην Χισὰμ, καὶ μηδὲ τὴν κύρωσιν κἂν τῆς ἀρχῆς παρὰ τούτου ζητήσας. Ὁ Ἀδδ ἀλ μαλὶκ ὑπῆρξεν ἐπίσης ἰσχυρὸς καὶ ἔνδοξος ὅσον ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκυβέρνησε μέχρι τοῦ 1008· ἀλλ' ὁ διαδεχθεὶς τὸ ἀξίωμά του ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβδουρραχμάνης καταβάλλεται ὑπὸ ζασιαστῶν, 1009· αὐτὸς ὁ καλίφης Χισὰμ φονεύεται μετ' οὐ πολὺ, 1013· οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἀποβαίνουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητοι, ἑωσοῦ, τῷ 1037, καθαιρεθέντος τοῦ Ὀμεϊάδου Χισὰμ Γ', ἐκλείπει τὸ κράτος τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ ἡ Μωαμεθανικὴ Ἱσπανία διαιρεῖται εἰς πολλὰ μικρὰ βασίλεια, τῶν ὁποίων ἡ ἐφεξῆς ἱστορία περιστρέφεται εἰς ἀδιαλείπτους εἴτε πρὸς ἄλληλα, εἴτε πρὸς τὰ Χριστιανικὰ τῆς χώρας κράτη πολέμους. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ὠφελήθησαν, ἐννοεῖται, πολὺ ἀπὸ τὴν διαίρεσιν ἐκείνην τῶν Ἀράβων, καὶ τοι οὐδ' αὐτὰ διατελοῦντα ἡνωμένα· διότι ναὶ μὲν, περὶ τὸ 1030, ὁ Σάγχος Μάγιορ ἤτοι μέγας, βασιλεὺς τῆς Ναυάρρας, κατώρθωσε νὰ ὑποβάλῃ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἅπαντας τοὺς ὁμοθρήσκους, ἀλλὰ πρὸ τοῦ θανάτου, 1035, διῄρεσεν αὖθις τὸ κράτος μεταξὺ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν.

Γ. Τὰ ἐν Ἀφρικῇ Μωαμεθανικὰ κράτη μέχρι τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. Ἐν ἔτει 785 ἐςασίασαν οἱ Ἀλίδαι ἐν Ἀραβίᾳ κατὰ τῶν Ἀββασιδῶν, ἀλλ' ἐνικήθησαν καὶ τὸ πλεῖστον ἐξωλοθρεύθησαν· εἷς δὲ τῶν διασωθέντων, ὀνόματι Ἐδρὶς, ἀληθὴς ἢ λεγόμενος ἔγγονος Χασὰν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, κατέφυγεν εἰς τὴν Βερβερίαν, ἡ, καθὼς ἐκάλουν οἱ Ἄραβες τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, Μαγρὰβ καὶ εὐρὺν δεξίωσιν παρὰ τοῖς Βερβέροις τῆς σημερινῆς χώρας, Φὲζ, ἀνεγνωρίσθη ὑπ' αὐτῶν ὡς Ἰμάμης ἤτοι πνευματικὸς ἀρχηγὸς, καὶ ὡς Ἐμίρης, ἤτοι ὡς πολιτικὸς ἡγεμὼν, καὶ ἵδρυσεν οὕτω τὸ τῶν Ἐδρισιδῶν κράτος, 789, τὸ ὁποῖον τάχιςα μὲν ἤκμασε, διότι πλεῖστοι ἐνταῦθα συνέῤῥευσαν πιστοὶ ἔκ τε τῆς Ἱσπανίας καὶ ἐκ τῆς Ἀσίας, ἵνα ταγθῶσιν ὑπὸ τὸν νομιζόμενον ἐκεῖνον ἀπόγονον τοῦ σεβαστοῦ παρ' αὐτοῖς Ἀλῆ, τάχιστα δὲ παρήκμασε διὰ τὴν ἀνεπιτηδειότητα καὶ τὴν μοχθηρίαν τῶν μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἐδρὶς Α', Ἐδρὶς Β', διαδεχθέντων τὴν ἀρχὴν Ἐμιρῶν· ὥστε ἐπὶ τοῦ Ἰαΐου Δ', 905, καίτοι ὄντος τοῦ δικαιοτάτου καὶ σοφωτάτου ὅλων τῶν Ἐδρισιδῶν, τὸ κράτος αὐτῶν ὑπέκυψεν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον, εἰς ξένην κυριαρχίαν.

Ὁ ἐν ἔτει 799 ὑπὸ τοῦ Ἀββασίδου καλίφου διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ Καιραβὰν Ἰβραὶμ Βεν Ἀγλὰβ, ἵνα καταβάλῃ τοὺς Ἐδρεσίδας, τοῦτο μὲν δὲν κατώρθωσεν, ἵδρυσε δὲ εἰς τὸ ἀνατολικὸν τοῦ Μαγρὰβ μέρος, ἤτοι εἰς τὴν σημερινὴν χώραν τῆς Τύνιδος, τὸ αὐτόνομον κράτος τῶν Ἀγλαβιτῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι διὰ τοῦτο μάλιστα λόγου ἄξιον, ὅτι τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Ἀράβων πειρατῶν τῆς Ἱσπανίας, ἐκυρίευσαν τὴν Σικελίαν ἢ αὐτὴν τὴς κάτω Ἰταλίας μέρος. Ἀλλ' ἐν ἀρχῇ τῆς δεκάτης ἑκατονταετηρίδος οἱ Ἀγλαβίται καθηρέθησαν ὑπὸ λεγομένου τινὸς ἀπογόνου τοῦ Ἀλῆ, ὀνόματι Ὀβεϊδαλλὰχ, ὅστις ἐγένετο ἀρχηγέτης τῆς τῶν Φατιμιδῶν ἐν Ἀφρικῇ δυναστείας. Ὁ Ὀβεϊ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δαλλάχ δὲν ἔλαβε μὲν τὸ τοῦ Καλίφου ἄξίωμα, ἐκάλεσεν ὅμως ἑαυτὸν Ἐμίρ ἀλ Μουμενίν, καὶ ἠξίωσεν, ὡς καὶ ὅλοι αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι, ὅτι εἶναι ὁ μόνος νόμιμος τοῦ προφήτου διάδοχος. Αὐτὸς καθήρεσε τὸ τῶν Ἐδρισιδῶν κράτος, κατ' ἀρχὰς ὑποτελῆ μόνον καταστήσας τὸν Ἰαΐαν Δ', 918, μετ' ὀλίγον δὲ ὅλως καταβαλὼν αὐτὸν στασιάσαντα. Ἀλλ' ἔπειτα τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἀφρικῆς ὑπέκυψεν, ὡς προείπομεν, εἰς τοὺς Ὀμεϊάδας τῆς Ἱσπανίας. Καὶ οἱ μὲν Φατιμίδαι ἀπεζημιώθησαν διὰ τὴν στέρησιν τῆς δυτικωτέρας Ἀφρικῆς, κατακτήσαντες, 969, τὴν Αἴγυπτον, (ἥτις ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 9 ἑκατονταετηρίδος εἶχεν ἀποσπασθῆ ἀπὸ τοῦ κράτους τῶν Ἀββασιδῶν, πρῶτον διὰ τῶν Τουλουνιδῶν καὶ ἔπειτα διὰ τῶν Ἰξιδῶν) καὶ τὴν Συρίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετέθεσαν εἰς τὴν πρώτην τῶν χωρῶν τούτων τὴν καθέδραν αὐτῶν, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν σύστασιν ἰδίας δυναστείας, τῆς τῶν Ζεϊριδῶν, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑστίᾳ τοῦ κράτους αὐτῶν, ἤτοι εἰς Καϊραβάν. Ἐκ δὲ τοῦ διαμελισμοῦ τούτου καὶ τῶν ἐπελθουσῶν ἀδιαλείπτων ζάσεων ὠφελούμενοι οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καταστάθέντες ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ Νορμαννοί, ἀπέσπασαν, περὶ τὰ τέλη τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑπομένης, τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῶν Ἀράβων.

§. 9.

Τὸ ἐπικρατέστατον γεγονὸς τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην Βυζαντινῆς ἱστορίας εἶναι ἡ αἵρεσις τῶν εἰκονομάχων, διότι ταύτην ἠσπάσθησαν, κατὰ δυστυχίαν, οἱ πλεῖστοι καὶ ἱκανότεροι τῶν βασιλέων, μὴ δυνηθέντες ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἐντεῦθεν διαιρέσεως καὶ καταδιώξεως, ν' ἀναφανῶσιν, ὅσον ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτῶν ἀρετῶν ἠδύναντο χρήσιμοι εἰς τὸ κράτος.

Εἴδομεν ἤδη (σελ. 56) τὸν Λέοντα τὸν Ἴσαυρον καταλαβόντα, ἐν ἔτει 717, τὸν θρόνον καὶ διὰ τῆς ἐπιτηδείας κατὰ τῶν Ἀράβων ἀμύνης τῆς πρωτευούσης, ἄξιον ἀναδειχθέντα τῆς τιμῆς ἐκείνης. Ὁ γενναῖος καὶ συνετὸς οὗτος ἀνὴρ ἠνώρθωσε τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τοῦ στρατοῦ καὶ νέον ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐκλελυμένους ὑπηκόους. Ἀλλ', ὡς μὴ ὤφελλεν, ἀναμιχθεὶς εἰς ζήτημα καθαρῶς θρησκευτικόν, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ καθαιρέσῃ τὴν λατρείαν τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ νέαν παρήγαγε διὰ τούτου ἀφορμὴν ἀνωμαλίας καὶ ταραχῆς. Ἐν ἔτει ἑνδεκάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐξέδωκε γενικὴν ἀπαγόρευσιν τῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ, τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων, ἐπὶ ποιναῖς βαρείαις· ἡ δ' ἀνεπιτηδεία αὕτη διάταξις παρώξυνε τὸ μέγιστον τῶν ὑπηκόων μέρος. Ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησε νὰ ὁδηγήσῃ διὰ τῆς βίας τοὺς ἀνθισταμένους εἰκονοδούλους, ὡς ἐλέγοντο, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ κατισχύσῃ τῆς θελήσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Καὶ ἡ Ἰταλία ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν παπῶν ἀντέστη εἰς τὸ νέον τοῦτο δόγμα, μοῖρα δέ τις τῶν Ἰταλῶν ἐχωρίσθη τότε μάλιστα ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἐπῆλθον ἔπειτα εἰσβολαὶ τῶν Ἀράβων καταστρεπτικαί, καὶ λιμὸς καὶ σεισμοί· αἱ συμφοραὶ αὗται κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν αὔξησιν τῶν φόρων, ἅπαντα δὲ τὰ δυστυχήματα ταῦτα ἀπεδόθησαν εἰς τὸν βασιλέα ἐκεῖνον, καὶ ἠμαύρωσαν τὴν μνήμην τὴν ὁποίαν τοσοῦτον λαμπρὰν ἠδύνατο νὰ καταλίπῃ ἕνεκα τῶν ἄλλων προτερημάτων.

Ὁ τοῦ Λέοντος υἱὸς καὶ διάδοχος Κωνσταντῖνος Γ'. ὁ Κοπρώνυμος, 741—775, ἀνετράφη εἰς τὰ δόγματα τοῦ πατρὸς καὶ ἠναγκάσθη κατ' ἀρχὰς νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς ἀντίπαλόν τινα, πανούργως ὠφεληθέντα ἀπὸ τὴν πρὸς τοὺς εἰ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κονομάχους Ἰσαύρους δυσμένειαν τῶν Βυζαντινῶν. Διὰ τῆς ἀνδρείας ὅμως αὐτοῦ, οὐ μόνον τὸν ἀνταγωνιστὴν ἐκεῖνον κατέβαλεν, ἀλλὰ καὶ τὴν εὔνοιαν τοῦ στρατοῦ περιεποιήθη. Μέγα ὄνομα ἀπέκτησε καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἕνεκα τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν. Ἐπὶ τοῦ μεταξὺ Ὁμειαδῶν καὶ Ἀββασιδῶν ἀγῶνος, ἐπεξέτεινε τὰ σύνορα τοῦ κράτους εἰς τὴν Συρίαν καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ τοὺς Βουλγάρους δὲ κατεπολέμησεν εὐτυχέστερον τῶν πλείστων προκατόχων. Οἱ Βούλγαροι, ἔθνος Τουρκικῆς φυλῆς, εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ἐπὶ τῶν Οὔννων, μετ' ἄλλων διαφόρων ἐθνῶν, καὶ εἶχον κατασταθῆ παρὰ τὸν κάτω Ἴστρον. Ἐντεῦθεν δὲ ἀπέβησαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον φοβεροὶ διὰ τῶν συχνῶν αὐτῶν ἐπιδρομῶν, καὶ τοσοῦτον τρόμον ἐνεποίησαν εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὥστε ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος Α' εἶχε κατασκευάσει πλησίον αὐτῆς μέγα ἀμυντικὸν τεῖχος. Περὶ τὰ τέλη τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἵδρυσαν τὸ κράτος αὐτῶν ἐν τῇ σημερινῇ Βουλγαρίᾳ καὶ ἔκτοτε ἔλαβον μετοχὴν εἰς ὅλας τὰς ἐσωτερικὰς τῶν Βυζαντινῶν ταραχάς, ὑπηρετοῦντες, ἐπὶ χρήμασιν, ὁτὲ μὲν τὴν μίαν, ὁτὲ δὲ τὴν ἄλλην μερίδα. Ἐλάμβανον δὲ ἔκτοτε καὶ ἀπὸ τῶν βασιλέων τακτικὰ δῶρα. Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος ἀπεποιήθη ταῦτα καὶ ἐζήτησε νὰ ἀσφαλισθῇ διὰ παντὸς ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ βαρβάρου ἐκείνου ἔθνους, διὰ ὀχυρῶν ἀπαικιῶν· ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε πόλεμος, καθ' ὃν ὁ Κωνσαντῖνος ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὰ τέκνα ὡς ὁμήρους τῆς πίστεως. Ἐπαναλαβόντων ἔπειτα τῶν Βουλγάρων τὸν πόλεμον, ὁ Κωνσταντῖνος ἐτιμώρησε τὸ ἔθνος τοῦτο μετὰ πλείστης τραχύτητος· καὶ ἠναγκάσθη μὲν νὰ παραιτήσῃ τὴν πρόθεσιν τοῦ νὰ καθυποτάξῃ αὐτὸ ὁλοσχερῶς, ἀλλὰ ἵδρυσε παρὰ τὰ σύνορα πολλὰ ὀχυρώματα, ἀφ' ὧν ἅμα μὲν ἐπετήρει, ἅμα δὲ κατεπολέμει τοὺς βαρβάρους. Στρατεύσας δὲ ἐκ νέου κατ' αὐτῶν, ἐνόσησε καὶ ἀπέθανε, τῷ 775. Διὰ τῶν πικρῶν, διὰ τῶν ἀπανθρώπων καταδιώξεων ὅσας ἐπεχείρησε κατὰ τῶν εἰκονολατρῶν, ὁ Κωνσταντῖνος ἠδίκησε τὰ μέγιστα καὶ τὸ κράτος καὶ ἑαυτόν, διότι αὐταὶ αἱ ἀρεταὶ αὐτοῦ ἀπεσιωπήθησαν, αὐτὰ τὰ ἄριστα τῶν βουλευμάτων παρεξηγήθησαν. Εἶπον λ. χ. ὅτι ἦτο φιλάργυρος καὶ πλεονέκτης, ἐνῷ αὐτὸς ἀνῳκοδόμησε, διὰ δαπάνης μεγάλης, τὸν περίφημον ἀγωγόν, ὅστις, κατασκευασθεὶς πάλαι ποτὲ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, κατεστράφη κατά τινα ἐπὶ Ἡρακλείου πολιορκίαν. Οὐδεὶς τῶν διαδόχων τοῦ Ἡρακλείου ἠδυνήθη νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν ταύτην· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος κατώρθωσε τὸ ἔργον ἐντὸς ἑνὸς θέρους, ἀσχολήσας εἰς τοῦτο ἑπτακισχιλίους σχεδὸν ἐργάτας καὶ πληρώσας ὅλα τὰ ἔξοδα ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου.

Ὁ τοῦ Κωνσταντίνου ἀσθενὴς υἱὸς **Λέων Δ'** δὲν ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου εἰμὴ τὸ κατὰ τῶν εἰκόνων μῖσος, καὶ οὐδὲ τὴν ἰδίαν σύζυγον, τὴν περιώνυμον Ἀθηναίαν **Εἰρήνην**, ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ συνεννοῆται, ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, μετὰ κληρικῶν τοῦ ἀντιθέτου δόγματος. Πληροφορηθεὶς περὶ τούτου, προσηνέχθη ἠπίως πρὸς αὐτὴν, ἀλλὰ τὴν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τῶν βασιλείων· μετ' ὀλίγον δὲ ἀπέθανεν αἰφνιδίως, 780, καὶ φήμη διεδόθη, ὅτι ἡ Εἰρήνη δὲν ἦτο ἀμέτοχος τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος **Κωνσταντῖνος Δ'.** **Πορφυρογέννητος** ἦτο ἀνήλικος, ἡ Εἰρήνη, ἀναγορευθεῖσα ἐπίτροπος αὐτοῦ, ἐζήτησε πρὸ πάντων νὰ ἐπιτύχῃ τὴν τῶν εἰκόνων ἀνόρθω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιν. Καὶ ἡ μὲν σύνοδος τὴν οἱαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ συνεκρότησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, διελύθη ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων, ὑποκινηθέντων ὑπὸ τῶν κληρικῶν τῆς ἀντιπάλου μερίδος· ἀλλ' ἡ βασιλὶς, ἐπιμείνασα, συνεκάλεσεν ἐν Νικαίᾳ, κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, τὴν ἑβδόμην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἥτις ἀποκατέστησε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων καθ' ὅλον τὸ βασίλειον. Ἡ τῶν εἰκονομάχων μερὶς, εἰς ἣν ἀνῆκον πολλοὶ καὶ ἐκ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ τοῦ κλήρου, δυσαρεστηθεῖσα διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην τῆς Εἰρήνης, ὑπεχρέωσαν αὐτὴν νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν υἱὸν τὴν προσήκουσαν αὐτῷ ἀρχὴν, 790. Ἀλλὰ ὁ υἱὸς αὐτὸς ἦτο παντάπασιν ἀνίκανος καὶ ἠναγκάσθη εὐθὺς εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος νὰ παραλάβῃ αὖθις τὴν μητέρα εἰς τὸ συμβούλιον αὐτοῦ. Ἔκτοτε συνεβασίλευσαν ἀπὸ κοινοῦ ἐπὶ ἓξ ἔτη ἀδιαλείπτως μισούμενοι καὶ πολεμούμενοι ἀμοιβαίως, μέχρις οὗ ὁ Κωνσταντῖνος, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ὑπεροχὴν ἣν ἔλαβεν ἡ μήτηρ του, ἔφυγεν εἰς Ἀσίαν, ἵνα ἐπανέλθῃ μετὰ τοῦ σταθμεύοντος εἰς τὰ Ἀραβικὰ σύνορα στρατοῦ, ἀλλὰ συνελήφθη καὶ κατὰ διαταγὴν τῆς μητρός του ἐτυφλώθη, 797. Ἡ Εἰρήνη ἐκυβέρνησε μετὰ ταῦτα ἐπὶ ἓξ ἕτερα ἔτη, στηριζομένη ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει κλήρου, μέχρις οὗ, τῷ 803, εἷς τῶν φίλων αὐτῆς, ὁ Πατρίκιος Νικηφόρος, κατεβίβασεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ τὴν ἐξώρισεν εἰς Λέσβον, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν.

Ὁ Νικηφόρος κατέλαβε τὸν θρόνον καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Εἰρήνη διεπραγματεύετο μετὰ τοῦ Καρόλου ἵνα ἑνώσῃ στενώτερον τὰς δύο Χριστιανικὰς αὐτοκρατορίας κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ ἀπίστων. Ὁ νέος βασιλεὺς ἐξηκολούθησε μὲν τὴν διαπραγμάτευσιν ταύτην καὶ συνωμολόγησε πρὸς τὸν Κάρολον εἰρήνην ὡς πρὸς τὰ Ἰταλικὰ πράγματα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξερράγησαν νέαι ἔριδες, διαρκέσασαι μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως. Ὁ Νικηφόρος ἀπεποιήθη τὴν εἰς τὸν Ἀροὺν ἀλ Ῥασὶδ πληρωμὴν τοῦ ὑπὸ τῆς Εἰρήνης συμφωνηθέντος φόρου, καί περ ὅμως γενναῖος ὢν αὐτὸς καὶ δραστήριος, δὲν ηὐδοκίμησεν εἰς τὴν πρὸς τοὺς Ἄραβας ταύτην ἔριν. Ὁ Ἀροὺν ἐδήωσε πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως χώραν καὶ καθυπέβαλε τοὺς Βυζαντινοὺς εἰς φόρον ἐπονειδιστότερον τοῦ προτέρου, 806. Ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐμισήθη ὁ Νικηφόρος διότι εἰς τὸν πρὸ καιροῦ ὑφιστάμενον καταθλιπτικὸν ἔγγειον καὶ κεφαλικὸν φόρον, προσέθηκε ποικίλας ἐμμέσους εἰσπράξεις, ἀνενέωσε δὲ καὶ ἀρχαῖόν τι πολεμικὸν τέλος. Περὶ τὰ ἔσχατα περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Βουλγάρους, καθ' ὃν τοσοῦτον ηὐδοκίμησεν, ὥστε μικροῦ ἐδέησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὁλοσχερῆ τοῦ ἔθνους τούτου χείρωσιν· ἀλλ' ἡ ὑπερβολικὴ τοῦ Νικηφόρου ὠμότης ἔφερεν εἰς ἀπελπισίαν τοὺς Βουλγάρους καὶ προεκάλεσεν ἀγῶνα νέον, καθ' ὃν ἔπεσεν αὐτὸς μετὰ τοῦ κρατίστου μέρους τοῦ στρατοῦ, 811. Οἱ ἐχθροὶ, καταδιώξαντες τὰ λείψανα τοῦ στρατοπέδου, ἐδήωσαν ἀνηλεῶς ἅπασαν τὴν Θρᾴκην, ἕνῳ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Σταυράκιος ὁ υἱὸς καὶ Μιχαὴλ Α'. Ῥαγγαβὲς ὁ γαμβρὸς τοῦ φονευθέντος βασιλέως ἤριζον περὶ τῆς ἀρχῆς. Ὁ μὲν πρῶτος ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῶν πληγῶν ὅσας ἔλαβεν ἐν τῷ Βουλγαρικῷ πολέμῳ, ὁ δὲ δεύτερος, ἥκιστα ἐνάμελλος ὢν τῇ δυσχερείᾳ τῶν περιστάσεων, ἠναγκάσθη, ὅταν οἱ Βούλγαροι ἐπλησίασαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, νὰ παραχωρήσῃ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν στρατηγὸν Λέοντα, 813.

Λέων Ε'. ὁ Ἀρμένιος ἐζήτησε ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῶν ἤδη μέχρι Κωνσταντινουπόλεως προελασάντων βαρβάρων διὰ [illegible]ρίας αἰσχρᾶς· διότι ἠθέλησε, κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τινα περὶ εἰρήνης συνδιάλεξιν, νὰ συλλάβῃ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Κροῦμον, ἀλλ' αὐτὸς διαφυγὼν ἐπεχείρησεν ἐκδίκησιν φοβεράν. Πᾶσαι αἱ πόλεις ὅσας ἐκυρίευσαν οἱ Βούλγαροι, κατεβλήθησαν εἰς ἔδαφος, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν ἀπήχθησαν εἰς τὴν τῶν πολεμίων χώραν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς βραδύτερον ἐπολλαπλασιάσθη διὰ πολυαρίθμων νέων αἰχμαλώτων, συνεχωνεύθησαν πέραν τοῦ Ἴστρου μετὰ τῶν ἀπογόνων τῶν Ῥωμαίων ἀποίκων, ἔτι δὲ μετὰ Θρᾳκῶν, Σλαύων καὶ ἄλλων αὐτόθι καταλειφθέντων λειψάνων βαρβάρων ἐθνῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ ποικίλου τούτου συρφετοῦ θεωροῦνται καταγόμενοι οἱ σημερινοὶ Βλάχοι. Ἀφοῦ δὲ οἱ Βούλγαροι ἀνενοχλήτως ἐξηκολούθησαν ἐπί τινα χρόνον τὰς δηώσεις αὐτῶν, κατώρθωσε τελευταῖον ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἀποκλείσῃ αὐτοὺς ἐντὸς στενοῦ τινος καὶ ἐπήγαγεν ἐνταῦθα φοβερὰν αὐτῶν σφαγήν. Ἀλλ' ὁ Κροῦμος, καί τοι ἀποβαλὼν τότε τὰς προτέρας κατακτήσεις, παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, 815, ἐχθρὸς τῶν Βυζαντινῶν καὶ παρέστη μάλιστα αὖθις πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μόνον δὲ ὁ διάδοχος αὐτοῦ, πιεζόμενος κατὰ νῶτον ὑπὸ τῶν Φράγκων κομήτων τῆς Ἀνω ρικῆς χώρας, συνωμολόγησε τριακονταετῆ εἰρήνην. Ὁ Λέων ἄλλως, ἐξαιρέσει τραχύτητός τινος, συγγνωστὴς εἰς ἀρχαῖον στρατιώτην, ὑπῆρξε κυβερνήτης ἀγαθός. Κατὰ δυστυχίαν εἶχεν ἀναταφῇ ἐπὶ τῶν Ἰσαύρων βασιλέων καὶ ἀνενέωσε τούτου ἕνεκα τὴν καταδίωξιν τῆς εἰκονολατρείας. Ἐκ τούτου ὠφελούμενος ὁ ἀρχαῖος αὐτοῦ φίλος καὶ συναγωνιστὴς Μιχαὴλ Β'. ὁ Τραυλὸς, κατεσκεύασε συνωμοσίαν κατ' αὐτοῦ. Καὶ συνελήφθη μὲν ὁ Μιχαὴλ καὶ κατεδικάσθη, ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, εἰς θάνατον ἀλλ' ἀναβληθείσης τῆς ἐκτελέσεως, διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, οἱ συνωμόται σφάζουσι τὸν Λέοντα ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἑορτὴν, 820.

Ὁ Μιχαὴλ, ἐξαχθεὶς ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἅμα μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Λέοντος, ἀνεβιβάσθη δέσμιος ἔτι εἰς τὸν θρόνον. Πρώτη αὐτοῦ κυβερνητικὴ πρᾶξις ὑπῆρξεν ἡ διακήρυξις, ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὴν περὶ εἰκονολατρείας ἔριν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, ἀναγκασθεὶς νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο μερίδων, ἀνεδείχθη εἰκονομάχος. Παρεκτὸς τούτου, ἐντὸς τῶν τριῶν πρώτων ἐτῶν τῆς βασιλείας αὐτοῦ δεινὸν ὑπέστη ἀγῶνα πρὸς ἔμπειρόν τινα στρατηγὸν Θωμᾶν καλούμενον καὶ ἀνέκαθεν ἐχθρὸν αὐτοῦ ὄντα. Ὁ Θωμᾶς κατήντησε καὶ νὰ τὸν πολιορκήσῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν, οἱ ὀπαδοί του, ἀθυμήσαντες, τὸν παρέδωκαν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις τὸν ἐθανάτωσε μετὰ πολλῆς ὠμότητος. Ἡ δὲ στάσις αὕτη οὐ μόνον φοβερὰς δηώσεις προυξένησεν εἰς τὰ περιξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ ἐπήγαγε καὶ ἕτερον μεγαλήτερον κακόν. Διότι ἐνῷ ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ γενναῖος αὐτοῦ υἱὸς ἠγωνίζοντο πρὸς τὸν Θωμᾶν, οἱ Ἄραβες τῆς Ἱσπανίας πειραταὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κρήτην, ἥτις ἔκτοτε ἐπὶ ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἐνιαυτοὺς παρέμεινε δεινὸν λῃστείας ὁρμητήριον. Ἐξεναντίας ὁ Μιχαὴλ ὑπερασπίσθη γενναιότατα τὴν Σικελίαν κατὰ τῶν Ἀγλαβιτῶν καὶ δὲν ἠδυνήθη μὲν ἐπὶ τέλους νὰ σώσῃ τὴν νῆσον ταύτην, διότι οἱ μὲν ἐχθροὶ πρόχειρον εἶχον τὴν ἐπὶ ταύτην ἔφοδον, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον, ἐκτὸς αὐτῶν, νὰ ἀποκρούσωσι καὶ τοὺς Ἄραβας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοὺς Βαρβάρους τῆς Ἄρκτου· ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἡμφισβήτησε πρὸς τοὺς Ἀγλαβίτας πᾶσαν τῆς νήσου σπιθαμὴν, καὶ, ἐνόσῳ ἔζη αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἡ Σικελία δὲν εἶχεν ὁλόκληρος ἀπολεσθῇ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόφιλος, ὁ διαδεχθεὶς τὴν ἀρχὴν ἐν ἔτει 829, ἐκ πρώτης ἀφετηρίας περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν Καλίφην Μαμούν· καὶ ἀτυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χήσας ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, ἔπεμψε, τῷ 832, πρεσβείαν λαμπρὰν πρὸς τὸν Καλίφην, ἵνα διαπραγματευθῇ περὶ εἰρήνης. Τῆς πρεσβείας ταύτης προίστατο ὁ Ἰωάννης Γραμματικὸς, ἀνὴρ ἀνήκων μὲν εἰς τὴν τῶν οἰκονομάχων μερίδα, ἀλλὰ περίβλεπτος καὶ ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς λόγιος· καὶ ἂν ὁ Μαμοὺν δὲν ἀπέθνησκε κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, βεβαίως ἤθελε κατορθωθῇ σύμβασις μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων καὶ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀμοιβαίων τεχνῶν καὶ προϊόντων, τὴν ὁποίαν ἐξίσου ἐπεθύμουν ὅ τε Μαμοὺν καὶ ὁ Θεόφιλος. Διότι ἀμφότεροι ἦσαν ἄνθρωποι πεπαιδευμένοι καὶ φίλοι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης. Ὁ Μαμοὺν ἠγωνίσθη πολὺ, διὰ μεταφράσεων τῶν Ἑλληνικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα πολυτελῶς ἀντέμειβε, νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν Ἀραβικὴν φιλολογίαν τὸν ἰδιογνώμονα αὐτῆς χαρακτῆρα· ὁ Θεόφιλος ἐπροστάτευσε τοὺς λογίους, ἐσύστησε νέα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ ἐπεμελήθη τὴν ἀντιγραφὴν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν πρὸ καιροῦ παραμεληθέντων ἀρχαίων συγγραμμάτων. Ὁ Ἰωάννης, ὅστις περὶ πάντα ταῦτα ὑπῆρξε σύμβουλος καὶ βοηθὸς τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, προσηνέχθη ἐπιτηδείως ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καλίφου καὶ ηὐδοκίμησε περὶ τὰς διαπραγματεύσεις, ὅτε ὁ θάνατος τοῦ Μαμοὺν ἐματαίωσε τὰ πάντα. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μοτασσὲμ ὑπῆρξε μὲν ἐπίσης φίλος καὶ προστάτης τῶν ἐπιστημῶν, ὡμοίαζε δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τὸν Θεόφιλον, ὅτι εἶχεν ὑπερβάλλοντα ζῆλον πρὸς τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰς μηχανικὰς τέχνας· προσδετούτοις, μετὰ προθυμίας ὅλως Ἀνατολικῆς, ἠγωνίσθη νὰ προαγάγῃ τὴν Ἀστρονομίαν ἅμα καὶ Ἀστρολογίαν, ἥτις ἐδιδάσκετο καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς σχολὰς ἐπὶ τούτῳ ἱδρυμένας· ἀλλ' εἶχε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἑτέραν τινὰ πρὸς τὸν Βυζαντινὸν βασιλέα ὁμοιότητα, διακωλύσασαν τὴν ἕνωσιν τῶν δύο μοναρχῶν, ὅτι περιεπλάκη, ὡς καὶ ὁ Θεόφιλος, εἰς θρησκευτικὰς πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἔριδας, δι' ἃς πολλὰς αὐτῶν χιλιάδας ἐξέβαλε τοῦ κράτους, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὠφελήθη ὁ Θεόφιλος, ἵνα ἐπιχειρήσῃ κατακτήσεις. Φαίνεται δὲ ἀφ' ἑτέρου ὅτι καὶ ὁ Μοτασσὲμ παρώξυνε τοὺς εἰκονολάτρας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν. Ὁ Θεόφιλος ἀντέστη εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ Μοτασσὲμ ἐπίσης γενναίως, ὅσον καὶ εἰς τοὺς Ἀγλαβίτας, οἵτινες ἤθελον νὰ ἀφαιρέσωσιν ὅσα κατεῖχεν ἔτι ἐν Σικελίᾳ. Ἐν γένει δὲ ἠθέλομεν κατατάξει αὐτὸν μετὰ τῶν ἀρίστων ἡγεμόνων, διὰ τὰς βελτιώσεις ὅσας ἐπήγαγεν εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν, εἰς τὴν ἀστυνομικὴν διοίκησιν καὶ εἰς τὰ σχολεῖα, ἐὰν ἡ μέχρις ἀπανθρωπίας σκληρότης αὐτοῦ πρὸς τοὺς εἰκονολάτρας δὲν ἐμείωνε τὴν φήμην τοῦ ὀνόματός του. Κατέστησε δὲ διὰ διαθήκης ἐπίτροπον τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου Μιχαὴλ Γ' τὴν εὐλαβῆ αὐτοῦ σύζυγον Θεοδώραν, 842, ἥτις, ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου, συγκαλέσασα σύνοδον, ἠνώρθωσε τὴν λατρείαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν εἰκόνων καὶ ηὐτύχησε, διὰ τοῦ ζήλου αὐτῆς, νὰ καταπαύσῃ διὰ παντὸς τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην ἔριν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Φεουδαλικὸν πολίτευμα καὶ Νορμαννοὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Τοῦρκοι ἐν Ἀσίᾳ. 814—1096.

§ 10.

Ἐντὸς τῆς περιόδου ταύτης, ἐπαναλαμβάνεται, εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ βία καὶ ἡ κατάθλιψις τῆς πρώτης τοῦ μεσαιῶνος ἐποχῆς καὶ ἀνανεοῦνται δειναὶ μὲν ἐμφύλιοι ἔριδες, τραχεῖς δὲ κατὰ τῶν ληστρικῶν, τῶν καταστρεπτικῶν εἰσβολῶν ἐχθρῶν ξένων, ἀγῶνες. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν συμφορῶν τούτων, συγκροτοῦνται ἤδη κράτη ἔχοντα μετριωτέραν ἕκτασιν καὶ διαμορφοῦται ὁριστικῶς ἡ Γαλλικὴ, ἡ Γερμανικὴ, ἡ Ἰταλικὴ ἐθνικότης. Ἡ παπικὴ Ἱεραρχία, ἥτις ἐγένετο μετέπειτα πολλῶν ἀτοπημάτων καὶ σκανδάλων πρόξενος, δὲν εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ἀσυντελὴς εἰς τὴν ἀνακούφισιν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου ἀπὸ τῶν περιστοιχιζόντων αὐτὸν δυστυχημάτων· διότι, ἀναλαβοῦσα τὴν κηδεμονίαν ἐθνῶν βαρβάρων, συντηρεῖ καὶ διαδίδει τὸν χριστιανισμὸν, μετριάζει τὴν ἀκολασίαν τῆς πολεμικῆς βίας, προστατεύει τὸν λαὸν κατὰ τῆς ἀλαζονείας τῶν μεγιστάνων, οἰκειόνει πρὸς ἀλλήλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς πολιτείας, ἀλλὰ συγχρόνως, διὰ τῆς ποικίλης ταύτης αὐτῆς ἐνεργείας, σφετερίζεται βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὑπέρογκον καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν Εὐρώπην κράτος. Τὸ φεουδαλικὸν πολίτευμα, τὸ ὁποῖον ἔχει μὲν τὰς ῥίζας αὐτοῦ ἐν τῇ πρώτῃ, ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν ἐθνῶν, κατακτήσει τοῦ δυτικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους, οὐσιωδῶς ὅμως ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τῆς στιβαρᾶς τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου χειρὸς, ἀποβαίνει ἐπικρατέστατον ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ διαδόχων· τὰ ἀξιώματα γίνονται κληρονομικὰ, οἱ κάτοχοι αὐτῶν ἁρπάζουσιν ἅπαντα σχεδὸν τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα καὶ ἐκτραχηλίζονται εἰς τὴν δεινοτέραν αὐθαιρεσίαν· βασιλεῖς δὲ καὶ λαοὶ ἐπίσης ὑπ' αὐτῶν καταδυναστεύονται. — Ἡ Ἀσία περιέχει, ἀφ' ἧς ἐποχῆς συνετρίβη ἡ ἀχανὴς Ἀραβικὴ δύναμις, πολλὰ λόγου ἄξια, ἀλλ' εἰς συχνὰς μεταβολὰς ὑποκείμενα πολεμικὰ κράτη. Τὸ δὲ Βυζάντιον ἀρχίζει ἤδη νὰ κινδυνεύῃ ἀπὸ τῆς δυτικῆς, τῆς σημεραι ἰσχυροτέρας ἀποβαινούσης, τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῆς κατακερματισθείσης Μωαμεθανικῆς ἀνατολῆς· ἀλλὰ ὡς ἐκ τοῦ ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ γενομένου χωρισμοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ἐκκλησιῶν, ὁπλισθὲν διὰ τῆς ὀρθοδοξίας, παρασκευάζεται νὰ σώσῃ, ἂν ὄχι τὴν πολιτικὴν αὐτονομίαν, τοὐλάχιστον τὴν ἐθνικότητα.

§. 11.

Συγκεφαλαιοῦντες τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐννάτης μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἱστορίαν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, θέλομεν πραγματευθῆ ἐνταῦθα τὰ περὶ τῶν Καρολιδῶν μέχρι τῆς ἐντελοῦς αὐτῶν καταλύσεως, τὰ περὶ τῶν πρώτων Καπετιδῶν καὶ τὰ περὶ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας, μετὰ τῶν ὁποίων στενῶς συνδέονται καὶ τὰ Ἰταλικὰ πράγματα· διότι ἡ μέχρι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς Ἱστορία τῶν μὲν Ἀγγλοσαξόνων καὶ Σκανδιναυίων ἐξετέθη ἤδη ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι, τῶν δὲ ἐν Ἱσπανίᾳ Ἀράβων καὶ Χριστιανῶν, ἐν τῷ δευτέρῳ.

Α. Ἱστορία τῶν Καρολιδῶν.— α) Τὰ μέχρι τῆς ἐν Βεροδούνῳ συμβάσεως. Ὁ Λουδοβῖκος Α', ὁ ἕνεκα τῆς εὐλαβείας αὐτοῦ ἐπικληθεὶς Πῖος ἤτοι εὐσεβής, διεκρίθη μᾶλλον διὰ τῆς πραότητος καὶ δικαιοσύνης αὐτοῦ ἢ τῆς συνέσεως καὶ ἐμπειρίας. Τὰ μοναστήρια καὶ ὁ κλῆρος ὑπῆρξαν ἀείποτε τὸ κύριον τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ ἀντικείμενον, πρὸς χάριν δὲ αὐτῶν ἐθυσίασε καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν καὶ τὴν δημοσίαν. Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Καρόλου, οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ μοναχοὶ ἦσαν μὲν ἀπηλλαγμένοι τῆς αὐτοπροσώπου στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ὤφειλον ὅμως νὰ ἐκπέμπωσιν εἰς τὸν στρατὸν τοὺς ὑποτελεῖς αὐτῶν, ἐπιμελούμενοι τὴν παρασκευὴν καὶ συντήρησιν αὐτῶν· ὁ δὲ Λουδοβῖκος, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς, ἀπήλλαξε τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἅπαντα τὰ Ἀκυτανικὰ μοναστήρια. Βασιλεύσας δὲ, ἐπεξέτεινεν ἐν τῇ κοινῇ συνόδῳ τοῦ 817 ἔτους, τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ μοναστήρια, ὧν τινὰ καὶ ὅλως ἀτελῆ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀπεφήνατο. Παρεκτὸς τούτου, ἐδωρήσατο κατὰ μικρὸν εἰς τὸν κλῆρον ἅπαντα τὰ κτήματα τοῦ στέμματος, τὰ ὁποῖα, ὡς προεῖπομεν, παρεῖχον τῷ βασιλεῖ τὴν κυριωτέραν αὐτοῦ πρόσοδον, διότι τὰ ἄλλα εἰσοδήματα καὶ τὰ ἐτήσια δῶρα ὅσα παρεῖχον αὐτῷ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, οἱ μεγιστᾶνες ἦσαν μικροῦ λόγου ἄξια.—Ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ, ἔσπευσεν ὁ Λουδοβῖκος νὰ διαιρέσῃ, μεταξὺ τῶν τριῶν ἀνηλίκων ἔτι υἱῶν του, τὸ κράτος, τοῦ ὁποίου μόλις εἶχεν ἀναλάβει αὐτὸς τὴν κυβέρνησιν, πρωτουργὸς οὕτω γενόμενος ὅλων τῶν συμφορῶν ὅσας ἔπαθε μετ' οὐ πολύ. Ὁ πρεσβύτερος Λοθάριος Α' ἔλαβε τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα καὶ ἀνεκηρύχθη οὕτω ἐπίτροπος καὶ διάδοχος τοῦ πατρός· εἰς τὸν δεύτερον, τὸν Πιπῖνον, ἐπετράπη ἡ τῆς Ἀκυτανίας κυριαρχία· ὁ δὲ τρίτος, ὁ Λουδοβῖκος, ὁ βραδύτερον ἐπικληθεὶς Γερμανὸς, προεχειρίσθη βασιλεὺς τῶν Γερμανῶν. Ἡ πρόωρος αὕτη διάταξις δυσηρέστησε τοσοῦτον τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Λουδοβίκου Βερνάρδον, τὸν προμνημονευθέντα (σελ. 67) βασιλέα τῆς Ἰταλίας, ὅστις, ὡς κληρονόμος τῶν δικαιωμάτων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐνόμιζεν ὅτι δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, ὥστε οὗτος παρεσκευάσθη εἰς στάσιν· ἀλλὰ προδοθεὶς ὑπὸ τοῦ κόμητος τῆς Βρεσκίας (τῆς Βριξίας τοῦ Στράβωνος) καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Οὐηρῶνος ἐκρίθη ὑπὸ δικαστηρίου μεγιστάνων καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἐκτελεσθείσης τῆς ποινῆς παρὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν εἴδησιν τοῦ Λουδοβίκου. Χαρακτηριστικώτατον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ εἶναι, ὅτι, ἐν κοινῇ συνόδῳ τοῦ 822 ἔτους, ὁ αὐτοκράτωρ ὡμολόγησε δημοσίᾳ ἑαυτὸν ἁμαρτήσαντα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ ὑπέκυψεν εἰς ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον· ἤθελε δὲ πιθανώτατα ἀσπασθῇ καὶ τὸν μοναχικὸν βίον, ἐὰν οἱ περὶ αὐτὸν φιλόδοξοι ἄνδρες, οἵτινες ἦγον αὐτὸν καὶ ἔφερον, δὲν τὸν προέτρεπον νὰ λάβῃ δευτέραν σύζυγον, Ἰουδίθ τὴν θυγατέρα τοῦ Βαυαροῦ κόμητος Οὐελφίου, ἐξ ἧς ἐγέννησε, 823, υἱὸν τέταρτον, Κάρολον τὸν ἐπονομασθέντα Φαλακρὸν, καὶ ἐκ γεννετῆς πολλὰς ἐπαγαγόντα εἰς τὸ κράτος συμφορὰς, διότι ἡ μήτηρ ἠθέλησε νὰ περιποιήσῃ αὐτῷ μέρος τῆς ἤδη διανενεμημένης αὐτοκρατορίας καὶ κατέπεισεν εἰς τοῦτο τὸν ἀσθενῆ σύζυγον. Ἀλλὰ τότε ὁ θρασύτερος τῶν πρεσβυτέρων υἱῶν Πιπῖνος, ἐπελθὼν αἰφνιδίως, 830, κατὰ τοῦ πατρὸς, τοῦτον μὲν συλλαμβάνει, τὴν δὲ μητρυιὰν πέμπει εἰς μοναστήριον· ὁ δὲ Λοθάριος, παραστὰς ἐξ Ἰταλίας, συνέπραξεν εἰς ὅλα ταῦτα. Καὶ ὁ μὲν τρίτος υἱὸς Λουδοβῖκος, κατώρθωσε νὰ ἀναλάβῃ ὁ πατὴρ ἅπαντα τὰ δίκαια αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀποδοθῇ αὐτῷ ἡ σύζυγος, ἀλλ' ἡ ἀσθένεια τοῦ πρώτου καὶ ἡ φιλοδοξία τῆς δευτέρας, ἥτις ἠθέλησε ν' αὐξήσῃ ἔτι μᾶλλον τὸ πρότερον ἀπονεμηθὲν εἰς τὸν Κάρολον τὸν Φαλακρὸν μερίδιον, ἐπήγαγον, ἐν ἔτει 833, νέαν κοινὴν τῶν τριῶν ἀδελφῶν κατὰ τοῦ πατρὸς συμμαχίαν. Ὁ Λουδοβῖκος ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτοὺς, ἐχωρίσθη ἀπὸ τοῦ δευτέρου υἱοῦ καὶ τῆς συζύγου καὶ διέμεινεν αἰχμάλωτος παρὰ Λοθαρίῳ. Κατ' εὐτυχίαν τοῦ πατρὸς, οἱ δύο ἄλλοι ἀδελφοὶ, φθονήσαντες τὸν πρεσβύτερον τοῦτον, ὑπεχρέωσαν αὐτὸν μετ' ὀλίγον, 834, νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Λουδοβῖκον καὶ ἀπέδωκαν αὐτῷ πάλιν τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα. Ἡ δὲ ἀθλία αὕτη τοῦ Λουδοβίκου τύχη καὶ ἡ πρὸς τὴν κυβέρνησιν παράδοξος ἐκείνη ἀνεπιτηδειότης ἀνδρὸς, ὅστις οὐ μόνον ἀληθῆ εἶχεν εὐλάβειαν ἀλλὰ καὶ λόγιος ἦτο καὶ πεπαιδευμένος, ἐξηγεῖται, ἅμα ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἐστερεῖτο παντάπασι τῆς ἀπαραιτήτου κατ' ἐκείνην μάλιστα τὴν ἐποχὴν εἰς τὸν ἡγεμόνα πρακτικῆς ἐμπειρίας, σταθερᾶς θελήσεως καὶ πολιτικῆς δραστηριότητος. Ὑπὸ τοιοῦτον κυβερνήτην, τὸ ἔργον τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου τάχιστα κατέρρευσεν. Ἡ προτέρα βαρβαρότης ἐπεκάλυψεν αὖθις τὴν Εὐρώπην· τὰ σχολεῖα παρημελήθησαν καὶ ἐξέλιπον. Πᾶς κόμης ἠθέλησε νὰ ἀποθῇ κύριος τῆς ἐπιτετραμμένης αὐτῷ ἐπαρχίας· ἡ Βρεταννία ἐπανέστη ἐπανειλημμένως καὶ ἐπὶ τέλους ὅλως σχεδὸν ἐχωρίσθη ἀπὸ τοῦ κράτους· οἱ Ἀκυτανοὶ ἀπῄτησαν καὶ ἔλαβον ἴδιον ἡγεμόνα· οἱ Νορμανοὶ, μετὰ τῶν ὁποίων ἠνοῦντο πᾶσαι αἱ ἡμεδαπαὶ ληστρικαὶ συμμορίαι, ἐληλάτουν οὐ μόνον τὴν παραλίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεσογαίαν· τῆς δὲ Ἰταλίας ἐδῄουν τὰ παράλια Ἀφρικανοὶ, Σικελοὶ καὶ Ἱσπανοὶ Ἄραβες, προσκληθέντες καὶ ὡς σύμμαχοι, εἰς ἔριν τινὰ ἐν Βενευέντῳ, περὶ τοῦ δουκικοῦ ἀξιώματος, ἐκραγεῖσαν.

Τῷ 838, ἀπουθανόντος τοῦ Πιπίνου τῆς Ἀκυτανίας, ἡ Ἰουδὶθ κατέπεισε τὸν Λοθάριον νὰ συναινέσῃ εἰς νέαν τοῦ κράτους διανομὴν, ἀδικωτέραν ἔτι τῆς προηγουμένης, διότι κατ' αὐτὴν οἱ μὲν τοῦ Πιπίνου υἱοὶ παντὸς ἀπεστερήθησαν μεριδίου, ὁ δὲ Λουδοβῖκος περιωρίσθη εἰς μόνην τὴν τῶν Βαυαρῶν ἡγεμονίαν, πᾶσαι δὲ αἱ λοιπαὶ χῶραι ἔμελλον νὰ διανεμηθῶσι μεταξὺ τοῦ Καρόλου καὶ τοῦ Λοθαρίου. Ἀλλὰ τῷ 840, ἅμα τελευτήσαντος τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς, ὁ Λοθάριος ὥρμησε κατὰ τοῦ Καρόλου· συμμαχήσαντος δὲ τούτου μετὰ τοῦ Λουδοβίκου, ἐξερράγη πόλεμος κοινὸς, καταστρεπτικώτατος, ὅστις δὲν ἐκρίθη οὐδὲ διὰ τῆς μεγάλης, περὶ Φοντεναΐων (Fontenay-en-Puisaye), κατὰ Ἰούνιον τοῦ 841, συγκροτηθείσης, πρὸς τὸν Λοθάριον, μάχης· ἀλλ' ἐξηκολούθησε μέχρις οὗ ὁ γογγυ-

Ψηφιοποίηση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σμὸς τῶν ὑπὸ τῆς ἐμφυλίου ἐκείνης ἀναστατώσεως καταβληθέντων λαῶν καὶ ἐπικόπων, δουκῶν καὶ κομήτων, ὑπεχρέωσε τελευταῖον τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς νὰ συνέλθωσιν εἰς Βερόδουνον καὶ νὰ συμφωνήσωσι νέαν διανομὴν (κατὰ Αὔγουστον τοῦ 843). Διὰ ταύτης τῆς ἐν Βεροδούνῳ συμβάσεως, ὁ Λουδοβῖκος ἔλαβεν ἅπασαν τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου Γερμανίαν, ἅμα δὲ καὶ τὸ ἀνατολικὸν καὶ μέσον τῆς Ἑλουητίας μέρος καὶ τὰς ἐπέκεινα τοῦ Ῥήνου ἐπισκοπὰς Σπείρας, Οὐορματίας καὶ Μογοντιάκου· μόνη ἡ Φρεισία ἐξηρέθη ἀπὸ τῆς μοίρας ταύτης καὶ ἐδόθη εἰς τὸν Λοθάριον, λαβόντα, ἐκτὸς τούτου, τὴν Ἰταλίαν καὶ πᾶσαν τὴν μεταξὺ Ῥήνου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Σκάλδιος, Μόσα, Ἄραρος καὶ Ῥοδανοῦ ἀφ' ἑτέρου χώραν, ἔτι δὲ μικρὸν γῆς κλάσμα ἐπέκεινα τοῦ τελευταίου τούτου ποταμοῦ. Τελευταῖον εἰς τὸν Κάρολον τὸν Φαλακρὸν ἐπετράπη πᾶσα ἡ πρὸς δυσμὰς τῆς τοῦ Λοθαρίου μερίδος κειμένη χώρα, ἤτοι ἡ Νευστρία, ἡ Ἀκυτανία, ἡ Ἱσπανικὴ Μαρκία, ἡ Σεπτιμανία καὶ κλάσμα τῆς Βουργουνδίας. Μόνον τὸ τοῦ Καρόλου μερίδιον διεφύλαξε βραδύτερον τὸ ὄνομα τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, ἤτοι τῆς Φραγκίας (France). Τὸ τοῦ Λοθαρίου κράτος ὠνομάσθη Λοθαριγγία (ὄνομα ἔπειτα περιορισθὲν εἰς μικρὸν μόνον αὐτοῦ μέρος). Τοῦ δὲ Λουδοβίκου τὸ μερίδιον ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τοῦ μετέπειτα Γερμανικοῦ κράτους.

6.) Τὰ μέχρι τοῦ θανάτου Λουδοβίκου τοῦ Γερμανοῦ.—Τὰ πολλὰ παθόντα ἤδη κράτη τῶν τριῶν ἀδελφῶν, δὲν ἔπαυσαν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς κατατρυχόμενα. Μάλιστα δὲ δεινῶς εἶχε τὸ τοῦ Καρόλου μερίδιον, ὅστις ἠναγκάσθη μὲν νὰ δώσῃ τοῖς ἀδιαλείπτως στασιάζουσιν Ἀκυτανοῖς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὡς ἴδιον βασιλέα, ἠναγκάσθη δὲ νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς βασιλέα τῶν Βρετανῶν, τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Ἐρισπόην. Χαλεπώτατοι ὅμως αὐτοῦ ἐχθροὶ ὑπῆρξαν οἱ Νορμαννοί, τῶν ὁποίων αἱ ληστρικαὶ ἐπιδρομαὶ οὐσιωδέστατα ἤδη ἐπενεργοῦσιν εἰς τὴν τύχην τῆς ὅλης Εὐρώπης (σελ. 27 κ. ἑπ.) διότι ἠνώχλησαν καὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν τὰ κράτη. Τῷόντι, οἱ μάχιμοι οὗτοι ἄνδρες ἐνέβαλον ἀπὸ Ἰουτλανδίας εἰς Γερμανίαν, ἐλεηλάτησαν τὴν Φρεισίαν καὶ τὰς ἄλλας πρὸς βορρᾶν τοῦ κράτους τοῦ Λοθαρίου παραλίας καὶ νήσους καὶ προεχώρησαν μέχρι τῆς Ἀκυτανίας, ἀναπλέοντες τοὺς ποταμοὺς τῆς βορείου καὶ τῆς δυτικῆς Γαλλίας. Καὶ εἰς αὐτὰ δὲ τὰ παράλια τῆς Προουνγκίας καὶ τῆς βορείου Ἰταλίας παρέστησαν ἔτι ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος στίφη τινὰ Νορμαννῶν. Ἰδίως ὅμως ἔπασχεν ἀπὸ αὐτῶν ἡ Γαλλία· εἰς μὲν τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὰς Κάτω χώρας εὕρισκον ἀντίστασιν γενναίαν καὶ ἐνίοτε μάλιστα μετὰ ζημίας πλείστης ἀπεκρούοντο· ἡ δὲ Γαλλία ἐξεναντίας ἠναγκάζετο νὰ ἐξαγοράζῃ διὰ χρημάτων τὴν ὑποχώρησιν αὐτῶν, καὶ τοῦτο διότι ἀφ' ἑνὸς ὁ Κάρολος εἶχε μὲν παιδείαν πολλὴν, ὡς ὁ πατὴρ, ὅλως ὅμως ἐστερεῖτο πρακτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας· ἀφ' ἑτέρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, διὰ νὰ περιποιηθῇ τὴν εὔνοιαν τῶν μεγιστάνων, εἰς τοσαύτας εἶχε συναινέσει πρὸς αὐτοὺς παραχωρήσεις, ὥστε κατήντησε νὰ ἐξαρτᾶται αὐτὸς μᾶλλον ἀπὸ ἐκείνων, ἢ ἐκεῖνοι ἀπὸ αὐτοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐντελῶς ὑπ' αὐτῶν παρηκούετο. Τελευταῖον συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Νορμαννικῶν ἐπιδρομῶν, αἱ στάσεις τῶν Ἀκυτανῶν καὶ τῶν Βρετανῶν καὶ ἡ μετὰ τοὺς προηγουμένους ἐμφυλίους πολέμους ἐπελθοῦσα ἐν Γαλλίᾳ μάλιστα πολλὴ ἔκλυσις καὶ ἀναρχία. — Καθὼς δὲ ὁ Κάρολος πρὸς τοὺς Νορμαννοὺς, οὕτω ὁ Λουδοβῖκος ὁ Γερμανὸς, κατὰ πᾶν ἔτος, διεπολέμει πρὸς τὰ Σλαυικὰ φῦλα, τὰ ὁποῖα ᾤκουν πρὸς ἀνατολὰς τῶν Γερμανῶν, ἀπὸ Μεκλεμβούργου μέχρι Μοραυίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ πόλεμοι οὗτοι δὲν ὑπῆρξαν ἀτυχεῖς, ἀλλ' ἦσαν ἀδιάλειπτοι· τελευταῖον ὁ Λουδοβῖκος ἵδρυσε, κατὰ τῶν εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῶν Θυρίγγων σύνορα καὶ ἐν τῇ Βρανδεβουργικῇ Μαρκίᾳ οἰκούντων Σλαυικῶν φύλων, εἰς τὰ ὁποῖα συνήθως ἀποδίδεται τὸ κοινὸν τῶν Οὐένδων ὄνομα, ἴδιόν τινα μαρκίωνα καὶ δοῦκα, ἔχοντα ὑφ' ἑαυτὸν ἅπαντας τοὺς κόμητας τοῦ μέρους ἐκείνου, καὶ διὰ τούτου ἀνεχαίτισε μὲν τὰς ἐντεῦθεν ἐπιδρομάς, δυσηρέστησεν ὅμως τοὺς πρότερον ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος ἐξηρτημένους κόμητας. — Ὁ δὲ τρίτος ἀδελφὸς Λοθάριος ἠγωνίζετο ἐντούτοις πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους δοῦκας τοῦ Βενευέντου, τοὺς Βυζαντινοὺς τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ 827 ἐν Σικελίᾳ κατασταθέντας Ἄραβας. Οἱ κληρονομικοὶ τοῦ Βενευέντου δοῦκες ἐπεχείρησαν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου, νὰ κυριεύσωσι τὴν Νεάπολιν, ἥτις ὀνόματι ἀνεγνώριζε τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλέως. Οἱ Νεαπολῖται ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν τοὺς ἐν Σικελίᾳ Ἄραβας, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε πόλεμος μακρὸς, καθ' ὃν οἱ Ἄραβες, προσελθόντων καὶ ἐξ Ἱσπανίας Μωαμεθανῶν πειρατῶν, κατέλαβον πολλὰ τῆς κάτω Ἰταλίας μέρη καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, 846, ἐληλάτησαν, μέχρις οὗ ὁ Λοθάριος, πέμψας κατ' αὐτῶν τὸν υἱὸν Λουδοβῖκον μετὰ πάσης τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Φραγκικῆς δυνάμεως, τοὺς μὲν πειρατὰς κατετρόπωσε, τὸν δὲ δοῦκα Βενευέντου ἐσωφρόνισεν. Ἀπέθανε δὲ ὁ Λοθάριος Α' τῷ 855, ὑποδιαιρέσας τὸ κράτος αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τριῶν υἱῶν, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Λουδοβῖκος Β', ὁ ἀπὸ τοῦ 852 ὡς αὐτοκράτωρ χρισθεὶς, ἔλαβε τὴν Ἰταλίαν, ὁ δὲ Λοθάριος Β' πάσας τὰς ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων χώρας, ἐξαιρέσει τῆς Προυηγκίας, ἥτις ὁμοῦ μὲ τὰς μετέπειτα κομητίας τοῦ Λουγδούνου καὶ τῆς Σαβαυδίας, ἐπετράπη εἰς τὸν τρίτον υἱὸν, τὸν Κάρολον, τοῦ ὁποίου ὅμως ἀποθανόντος τῷ 863 ἄπαιδος, τὸ μερίδιον διενεμήθη μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων.

Οὐ πολὺ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λοθαρίου Α', τῷ 859, ὁ Κάρολος ἐξώσθη τοῦ κράτους ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος καὶ ἀνανδρείας αὐτοῦ, ὑπὸ μιᾶς τῶν μεγιστάνων μερίδος, ἥτις ἐπέτρεψε τὴν κυβέρνησιν τῆς Γαλλίας εἰς τὸν Λουδοβῖκον τὸν Γερμανόν. Ἀλλὰ μετὰ τέσσαρας μῆνας ὁ Κάρολος, συμμαχήσας μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Λοθαρίου Β' καὶ ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν τῶν στρατευμάτων τοῦ Λουδοβίκου καὶ τὴν παλιμβουλίαν τῶν μεγιστάνων, ἀνέλαβε πάλιν τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ Λοθάριος Β' περιεπλάκη μετ' ὀλίγον εἰς ἔριν δεινοτάτην, ἀφ' ἧς ἔλαβεν ὁ Πάπας ἀφορμὴν οὐ μόνον τὴν ἁπλῆν προεδρίαν ἣν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχεν ὡς πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς δύσεως, εἰς κυριαρχίαν νὰ μεταβάλῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ. Ὁ Λοθάριος, ὅστις διῆγε βίον ἄσωτον, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἠθέλησε νὰ διαζευχθῇ ἀπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Θευτεβέργας, ἵνα νυμφευθῇ τὴν αἰσχρὰν αὐτοῦ ἐρωμένην Οὐαλράδαν· ἐπὶ δὲ τούτῳ κατηγόρησε τὴν σύζυγον ἐπὶ βδελυρῷ ἀδικήματι καὶ ἀνέθηκε τὴν περὶ τούτου ἐξέτασιν καὶ κρίσιν εἰς δικαστήριον κοσμικὸν ἐκ μεγιστάνων συγκείμενον. Τὸ δικαστήριον ἐπέβαλεν εἰς τὴν κατηγορουμένην τὴν δοκιμασίαν τοῦ ζέοντος ὕδατος, ἥτοι μιᾶς τῶν θείων ἐκείνων κρίσεων, τὰς ὁποίας τὰ Γερμανικὰ ἔθνη πρὸ καιροῦ συνείθιζον νὰ μεταχειρίζωνται ἀντὶ ἢ ἐν ἐλλείψει τῆς διὰ μαρτύρων ἀποδείξεως. Συνίστατο δὲ εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ κατηγορούμενος, ἢ ἄνθρωπός τις παρ' αὐτοῦ ἀντικατασταθεὶς, ἐξῆγέτι, γυμνῇ τῇ χειρὶ, ἀπὸ ζέοντος ὕδατος· ἡ χεὶρ ἐδέετο τότε καὶ ἠνοίγετο πάλιν μετὰ τρεῖς ἡμέρας· ἐὰν δὲ δὲν εὑρίσκετο ἔτι ἰαθεῖσα, τοῦτο ἐθεω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρεῖτο ὡς σημεῖον ἐνοχῆς, ὑπὸ τῆς θεότητος αὐτῆς δοθέν. Ἡ Θευτεβέργα, ἀντικαταστήσασα ἄνδρα ὑποστάντα ἐπιτυχῶς τὴν δοκιμασίαν, ἀνεκηρύχθη ἀθῴα. Ἀλλ' ὁ Λοθάριος, ἐπιμένων εἰς τὸν σκοπόν του, ἐπέτυχεν αὐτοῦ διὰ τῶν τριῶν ἐπισκόπων Τρευιρῶν, Κολωνίας καὶ Μεττῶν (ἢ Διουδοῦρου, Metz), οἵτινες, διὰ ψευδολογίας ἐκδήλου, ἐκήρυξαν ἔνοχον τὴν Θευτεβέργαν, ἐπέτρεψαν τὸ διαζύγιον εἰς τὸν Λοθάριον καὶ ἀνεγνώρισαν νόμιμον αὐτοῦ σύζυγον τὴν Οὐαλδράδαν. Τότε ὅμως ἡ Θευτεβέργα, ὑποστηριζομένη ὑπὸ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ, καὶ τοῦ Ἐπισκόπου τῶν Ῥήμων Ἰγκομάρου ἐξεκάλεσε τὴν ἀπόφασιν ἐνώπιον τοῦ Πάπα, εἰς ὃν ἐπὶ τέλους ἀπετάθη καὶ αὐτὸς ὁ Λοθάριος. Σημειωτέον ὅτι εἶχον ἤδη ἀρχίσει τότε νὰ θεωρῶνται ὡς ἀρχαῖον καὶ γνήσιον ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τὰ λεγόμενα ψευδοϊσιδωρικὰ δόγματα, ἤτοι συλλογήν τις ἐκκλησιαστικῶν νόμων, γενομένη ὅπου ἀλλοῦ ὑπὸ τοῦ πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ζήσαντος Ἱσπανοῦ Ἐπισκόπου Ἰσιδώρου, ἀληθῶς ὅμως μικρὸν πρότερον συνταχθεῖσα, ἵνα διὰ τῆς ἰσχύος τοῦ Πάπα, ἀποσπάσῃ τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ χειρῶν βαρβάρων. Ὅθεν ὁ τότε ἀρχιερατεύων τῆς Ῥώμης Νικόλαος Α' ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἔχοντα, δυνάμει τῶν ὑποβολιμαίων τούτων νόμων, τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ προστατεύσῃ καὶ ἐκδικήσῃ τὴν καταθλιβομένην ἀθωότητα καὶ ἀδικίαν, ὁπουδήποτε τῆς γῆς, καὶ καθήρεσε τοὺς καταδικάσαντας τὴν Θευτεβέργαν ἐπισκόπους, 864. Ὁ ἀσθενὴς Λοθάριος ἐπολιτεύθη ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅπως οὐδεὶς τῶν προκατόχων, ἀναγνωρίσας τὸν Πάπαν ὡς ἴδιον καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ δικαστήν, ὁ δὲ Πάπας, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν ταύτην, διεξήγαγε τὸ ὑπ' αὐτοῦ σφετερισθὲν ἐκεῖνο δικαίωμα μὲ ὕφος ὄντως κυριαρχικόν· διότι ἠπείλησεν αὐτὸν δι' ἀφορισμοῦ, καί, μὴ προσέχων εἰς τοὺς νόμους τοῦ κράτους, ἀπεφήνατο τὴν Θευτεβέργαν, δι' ἐξάρχων καὶ διὰ φοβερωτάτων ἀπειλῶν, ὡς νόμιμον τοῦ Λοθαρίου σύζυγον καὶ ἐνήργησεν ὥστε νὰ στεφθῇ ἐκ νέου ὡς τοιαύτη, 865.

Ἐν ἔτει 869 ἀποθανόντος τοῦ Λοθαρίου ἄπαιδος, ὁ Κάρολος ὁ Φαλακρὸς ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς νὰ σφετερισθῇ ὁλόκληρον αὐτοῦ τὸ μερίδιον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, 870, ἠναγκάσθη νὰ διανείμῃ αὐτὸ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Λουδοβῖκον τὸν Γερμανόν, ὅλως παραγκωνισθέντος τοῦ νομίμου διαδόχου τοῦ Λοθαρίου, ἤτοι τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος Λουδοβίκου Β'. Ἡ αὔξησις ὅμως αὕτη τοῦ κράτους τοῦ Καρόλου οὐδεμίαν ἐπήγαγε βελτίωσιν εἰς τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ἐσωτερικὴν κατάστασιν. Οἱ Νορμαννοὶ δὲν ἔπαυον ἀδιαλείπτως καὶ ἀνηλεῶς δηοῦντες αὐτό· ἡ Βρετανία ἦν σχεδὸν ἀνεξάρτητος· ὁ δὲ Κάρολος δὲν ἐτόλμα νὰ περιστείλῃ τοὺς στασιάζοντας καὶ ἀπειθεῖς μεγιστᾶνας, φοβούμενος μήπως παραδοθῶσιν εἰς τὸν Λουδοβῖκον τὸν Γερμανὸν ἢ τοὺς υἱούς αὐτοῦ. Ὥστε ἔβλεπεν ἀτάραχος πάντα ἰσχυρὸν πιέζοντα καὶ θλίβοντα τὸν ἧττον ἰσχυρὸν καὶ τοὺς Φράγκους καταβληθέντας ὑπὸ τῶν μεγιστάνων αὐτῶν εἰς κυβέρνησιν ὁμοίαν ἐκείνης, ἥτις πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἐπεκράτει εἰς τὴν Αἴγυπτον, τῆς ὁποίας ὁ ἀνίσχυρος πασᾶς, ὁ ὑπὸ ἀνισχύρου Σουλτάνου διωρισμένος, σκιὰν μόνον ἐξουσίας ἐνήργει, ἐπὶ τῶν παντοδυνάμων Βέηδων, οἵτινες κατὰ τὸ δοκοῦν ἐλήστευον τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀγρῶν.

Πολὺ βέλτιον δὲν εἶχον καὶ τὰ κατὰ τὸν Λουδοβῖκον τὸν Γερμανόν, ὅστις κατώρθωσε μὲν κατ' ἀρχάς, ὡς προεῖπομεν, νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς κυριωτέρους αὐτοῦ ἐχθρούς, τοὺς Σλαύους, ἀλλ' ἐκινδύνευσεν ἀπὸ αὐτῶν, ὅτε βραδύτερον τὰ ἐν Μοραυίᾳ καὶ ἐν Βοημίᾳ Σλαυικὰ φῦλα, πρότερον διηρημένα ὄντα, συνετάχθησαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὸ κοινὸν ἡγεμόνα, τὸν Ῥατίσλαυον καὶ τὸν ἀνεψιὸν τούτου Ζουεντίβολδον, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου Καρολόμανος, δυσαρεστηθεὶς ἀπὸ τὸν πατέρα, συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ῥατισλαύου (861). Καὶ ὁ μὲν Λουδοβῖκος προέλαβε τὴν αὔξησιν τοῦ κακοῦ, συμβιβασθεὶς πρὸς τὸν υἱόν, ἀλλὰ τότε ἐσταμάτησεν ὁ δεύτερος υἱὸς Λουδοβῖκος Γ', καὶ οὗτος ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, τῷ 866, ἔκτοτε δὲ ἔπαυσαν αἱ ἐσωτερικαὶ αὗται ταραχαί. Ὁ Λουδοβῖκος ἀπέθανε τῷ 876 καὶ διένειμε τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τρόπον ὥστε οὐδεὶς τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔλαβεν ἐξουσίαν τινὰ ἐπὶ τοῦ ἄλλου· ἔδωκε δὲ εἰς μὲν τὸν Καρολόμανον τοὺς Βαυαροὺς καὶ τὰ γειτονεύοντα μετ' αὐτῶν Σλαυικὰ, Αὐαρικὰ καὶ Ἰταλικὰ φῦλα· εἰς δὲ τὸν Λουδοβῖκον Β', τοὺς Σάξονας καὶ τοὺς ἐν Γερμανίᾳ Φράγκους, εἰς δὲ τὸν νεώτερον Κάρολον τὸν Παχὺν, τοὺς Ἀλλαμανούς.

γ.) Τὰ μέχρι Λουδοβίκου τοῦ παιδός. — Τῷ 875, ἀποθανόντος τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβίκου Β' ἄνευ ἀῤῥένων ἀπογόνων, ὁ Κάρολος ὁ φαλακρὸς ἔδραμεν εἰς Ῥώμην ἵνα στεφθῇ ὡς αὐτοκράτωρ καὶ καταλάβῃ τὴν Ἰταλίαν· ἀλλὰ καὶ ἡ νέα αὕτη τοῦ κράτους αὔξησις, ἀντὶ νὰ βελτιώσῃ, ἐχειροτέρευσε τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, διότι, ἀναγκασθεὶς τῷ 877 νὰ μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν πρὸς βοήθειαν τοῦ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἀράβων πιεζομένου Πάπα Ἰωάννου τοῦ Η', ἀφ' ἑνὸς μὲν, διὰ νὰ πορισθῇ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο χρήματα, δεινῶς ἐπίεσε τοὺς ὑπηκόους, ἀφ' ἑτέρου, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς μεγιστᾶνας νὰ τὸν συνδράμωσιν, εἰς δεινοτάτας ὑπέκυψε θυσίας καὶ παραχωρήσεις πρὸς αὐτοὺς, ὥστε ἐπὶ τούτου, καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ πρῶτον, οἱ Κόμητες ἀπὸ προϊσταμένων τῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ στρατοῦ μετεβλήθησαν εἰς κυρίους καὶ ἰδιοκτήτας τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν. Προτοῦτοις, ἅμα φθάσας εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, μαθὼν ὅτι ὁ ἀνεψιός του Καρολόμανος (ὅστις, ὡς καὶ ὁ πατὴρ, ἐξ ἀρχῆς εἶχον ἀμφισβητήσει πρὸς αὐτὸν τὴν κληρονομίαν τῆς Ἰταλίας) ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ μετὰ στρατοῦ ἰσχυροῦ, ἀνακάμπτει οἴκαδε καὶ ἐν τῇ καθόδῳ ταύτῃ ἀποθνήσκει ἀπροσδοκήτως, ὀκτωβρίῳ 877.

Τότε ὁ πάπας Ἰωάννης Η', μὴ τολμῶν νὰ προσφέρῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα εἰς τὸν ἀσθενῆ Λουδοβῖκον τὸν Τραυλὸν, τὸν ἐν Γαλλίᾳ διαδεχθέντα τὸν πατέρα αὐτοῦ Κάρολον, ἠναγκάσθη καὶ ἄκων νὰ ἀναγνωρίσῃ βασιλέα τῆς Ἰταλίας τὸν παρ' αὐτοῦ μισούμενον βασιλέα τῶν Βαυαρῶν Καρολόμανον. Ἀλλ' ἡ παραλυσία τῶν Καρολικῶν ἐπικρατειῶν ηὔξανεν ὁσημέραι· τῷ 839, ἀποθανόντος τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Τραυλοῦ, οἱ ἐπίσκοποι τῆς ΝΑνατολικῆς Γαλλίας, οἱ ἀνέκαθεν πλείονα τῶν ἄλλων νεμόμενοι πολιτικὴν ἐξουσίαν, συνελθόντες, τῇ προτροπῇ τοῦ Πάπα, εἰς κοινὴν σύνοδον, ἀπεφάσισαν νὰ συγκροτήσωσιν αὐτόθι νέον βασίλειον καὶ νὰ προσφέρωσι τὸ στέμμα αὐτοῦ εἰς τὸν φίλον τοῦ Ἰωάννου Η' δοῦκα τῆς Παυίας Βόσωνα. Ὁ Βόσων ἀντήμειψε τοὺς μὲν κληρικοὺς, διὰ πλουσίων δωρεῶν, τοὺς δὲ μεγιστᾶνας, διὰ τῆς ἀπὸ τῶν ὑπερησιῶν ἀπαλλαγῆς· ὁ δὲ διάδοχός του ἠναγκάσθη νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦτο καὶ ὑπῆρξεν ὁ πενέστερος καὶ ἀσθενέστερος κύριος τῆς χώρας αὐτοῦ. Τὸ νέον τοῦτο βασίλειον, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸ τῆς Προουηγκίας ὄνομα, ὑπὸ δὲ τῶν μεταγενεστέρων ἱστοριογράφων ἐκλήθη ἀτόπως βασίλειον τῆς Ἀρελάτης, ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης, ἢ βασίλειον τῆς Κισιουρανικῆς Βουργουνδίας, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ ἑτέρου τινὸς Βουργουνδικοῦ βασιλείου, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, περιελάμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θανεν, ἐκτὸς τῆς Προουήγκίας, τὸ Δελφινάτον, μέρος τῆς Λαγκεδοκίας, τῆς Σαβαυδίας καὶ τῆς Βουργουνδίας, τὴν Βουργουνδικὴν Κομητίαν (Franche Comté) καὶ τὴν χώραν τῆς Λαυσάννης. Ἡ ἀποστασία αὕτη τοῦ Βόσωνος ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ κράτους τὰς ὡραιοτέρας αὐτοῦ χώρας. Ἀλλὰ καὶ οἱ Μαρκίωνες τῆς Βαρκελλόνης, οἱ δοῦκες τῆς Ἀκυτανίας, οἱ κόμητες τῆς Τολώσσης ἀπέβησαν ἡγεμόνες κληρονομικοί, ὀνόματι μόνον ἀναγνωρίζοντες τὸ τῶν Καρολιδῶν κράτος· οἱ δὲ Νορμαννοὶ ἐξηκολούθουν ἀνηλεῶς δηοῦντες τήν τε Γαλλίαν, καὶ τὴν Γερμανίαν αὐτήν.

Ἐν ἔτει 884, προαποθανόντων ἀλληλοδιαδόχως τῶν δύο πρεσβυτέρων τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Γερμανοῦ υἱῶν Καρολομάνου καὶ Λουδοβίκου Γ′ καὶ τῶν δύο πρεσβυτέρων τοῦ Καρόλου τοῦ φαλακροῦ υἱῶν Λουδοβίκου Γ′ καὶ Καρολομάνου, δὲν ὑπελίποντο ἤδη εἰμὴ δύο γνήσιοι Καρολίδαι, ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Γερμανοῦ, ὁ βλὰξ Κάρολος ὁ παχὺς, ὅστις οὐ μόνον τῆς ὅλης Γερμανίας ἦτο κύριος, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ 881 καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔλαβεν ἀξίωμα μετὰ τῆς Ἰταλίας, καὶ ὁ ἄθλιος τρίτος υἱὸς Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ, ὁ ἀνήλικος ἔτι Κάρολος ὁ Εὐήθης. Οἱ Γάλλοι μεγιστᾶνες ἀπέδωκαν τότε καὶ τῆς Γαλλίας τὸ στέμμα εἰς τὸν Κάρολον τὸν Παχὺν, ἑνώσαντα οὕτω αὖθις εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὁλόκληρον τὸ Καρολικὸν κράτος. Ἀλλ' αἱ ἀσθενεῖς ἐκεῖναι χεῖρες δὲν ἦσαν ἱκαναὶ νὰ κρατήσωσι τοσοῦτον βάρος, ἡ παραλυσία ἐκορυφώθη. Πολυάριθμοι Νορμαννοὶ, ἐμβαλόντες εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπέκλεισαν τὴν πόλιν τῶν Παρισίων· ὁ ἐπελθὼν εἰς βοήθειαν αὐτῆς Κάρολος, ὑποχωρεῖ ἀμαχητὶ, 886, ὥστε οἱ ἀπηλπισμένοι Γάλλοι παραδίδουσι τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν γενναῖον Κόμητα τῶν Παρισίων Ὄδωνα, τὸν σώσαντα τότε τήν τε πόλιν καὶ τὴν πέριξ χώραν. Καὶ οἱ Γερμανοὶ δὲ, θεωροῦντες τὴν βλακείαν τοῦ Καρόλου, καθῄρεσαν αὐτὸν κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος καὶ ἐπέτρεψαν τὴν βασιλείαν εἰς τὸν νόθον τοῦ Καρολομάνου, τοῦ βασιλέως τῶν Βαυαρῶν, υἱὸν Ἀρνοῦλφον, ἄνδρα δραστήριον καὶ ἱκανόν. Ὁ Κάρολος ἀπέθανε μικρὸν μετὰ τὴν καθαίρεσιν ταύτην.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου, τὸ κράτος διενεμήθη εἰς πολλὰ πάλιν βασίλεια. Ὁ μὲν Ἀρνοῦλφος ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Λοθαριγγίων, ὁ δὲ Ὄδων ὁ Παρισινὸς ἐχειροτονήθη βασιλεὺς Γαλλίας, ὁ δὲ μαρκίων τῆς Φριουλίας Βερεγγάριος Α′, υἱὸς τῆς τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς θυγατρὸς Γιζέλας, ἥρπασε τὸ στέμμα τῆς Ἰταλίας· καὶ ἐνῷ ὁ τοῦ Βόσωνος υἱὸς Λουδοβῖκος ὁ τυφλὸς, ἐπιτροπευόμενος ὑπὸ τῆς συνετῆς αὐτοῦ μητρὸς, θυγατρὸς οὖσης τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβίκου τοῦ Β′, ἦρχεν ἀπὸ τοῦ Ἰουρασίου ὄρους μέχρι Ῥοδανοῦ, Ῥοδόλφος Α′, ὁ ἔγγονος μιᾶς τῶν θυγατέρων Λουδοβίκου τοῦ Εὐσεβοῦς, προεχειρίζετο βασιλεὺς τῆς μεταξὺ Ἰουρασίου καὶ Τυρολίδος χώρας, ἥτις ὠνομάσθη ἔκτοτε Ἀνω ἢ Τρανσιουρανικὴ Βουργουνδία.

Ὁ Ἀρνοῦλφος εἶχε κατ' ἀρχὰς νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Νορμαννοὺς, οἵτινες ἀπειράριθμοι ἐνέβαλον εἰς τὰς Κάτω χώρας. Καὶ τούτους μὲν κατέβαλεν ὁλοσχερῶς, φοβερὰν ἐπαγαγὼν εἰς αὐτοὺς σφαγὴν, 891. Ἀλλ' ἔπειτα, τραπεὶς ἐπὶ τοὺς ἐν Βοημίᾳ καὶ ἐν Μοραυίᾳ Σλαύους καὶ θελήσας νὰ δαμάσῃ τούτους τῇ συνδρομῇ τῶν ἀγρίων Μαγγιάρων, ἐπήγαγεν ἐπὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐχθροὺς νέους καὶ πολὺ τῶν Νορμαννῶν δεινοτέρους. Οἱ Μαγγιάροι, ἔθνος Φιννικὸν (σελ. 27), ἦσαν νομάδες βάρβαροι, ἐλθόντες ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὰς μεταξὺ Τανάϊδος καὶ Βορυσθένους (ἢ Δανάπριος) χώρας, τὰς ἐγκαταλειφθείσας ὑπὸ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βουλγάρων, ὅτε οὗτοι ἐζήτησαν καλητέρας πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἴστρου κατοικίας. Περὶ τὸ 834, νικηθέντες ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ καὶ ἐπίσης νομαδικοῦ ἔθνους τῶν Πετσενέγων, ἀπελάθησαν ἐν μέρει εἰς Βεσαραβίαν, Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν. Οὕτω δὲ πλησιάσαντας εἴτε τὸ Βυζαντινὸν καὶ εἰς τὸ Γερμανικὸν κράτος, ὁ μὲν αὐτοκράτωρ Βασίλειος Α' μετεχειρίσθη αὐτοὺς εἰς τὸν πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἀγῶνα, προσέλαβε δὲ καὶ ὁ Ἀρνοῦλφος, ὡς προείρηται, ἐπικούρους εἰς τὸν κατὰ τῆς Μοραυίας πόλεμον, καὶ τῇ συνδρομῇ αὐτῶν εὐχερῶς κατετρόπωσε τὸν αὐτόθι Σλαῦον ἡγεμόνα Ζουεντίβολδον, ἀναγκάσας αὐτὸν εἰς πληρωμὴν φόρου καὶ εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ υἱοῦ ὡς ὁμήρου. Οἱ Μαγγιάροι τότε ἠθέλησαν μὲν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἀλλ' εὑρόντες αὐτὴν καταληφθεῖσαν ὑπὸ τῶν Πετσενέγων καὶ τῶν Βουλγάρων, ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν Γαλλικίαν· ἐκεῖθεν δὲ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρνούλφου, ἐνέβαλον ὑπὸ τὸν Ἄρπαδον εἰς τὴν Παννονίαν ἢ Οὐγγαρίαν, ἐξήπλωσαν τὸ κράτος αὐτῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς καὶ ἐπεχείρησαν μετ' ὀλίγον μακρὰς καὶ καταστρεπτικωτάτας εἰσβολὰς καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν, προχωρήσαντες καὶ μέχρι τῆς Γαλλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ μέχρι τῆς Ἰταλίας εἰσβαλόντες.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἐντούτοις ἐπανέστη κατὰ τοῦ Βερεγγαρίου Α' ὁ δοὺξ τοῦ Σπολητίου Γουΐδων, 888, ἐσφετερίσθη, διὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ πάπα Στεφάνου Ε', καὶ αὐτὸ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, καὶ κατίσχυσε τοῦ Βερεγγαρίου ἐν τῇ ἄνω καὶ ἐν τῇ μέσῃ Ἰταλίᾳ, ἐνῷ ἐν τῇ κάτω οὐ μόνον οἱ Βυζαντινοὶ ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄραβες ἐπεξέτειναν τὰς κτήσεις αὐτῶν. Τελευταῖον, τῷ 894, μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Μοραυῶν, ὁ Ἀρνοῦλφος, τὸν ὁποῖον ὁ Βερεγγάριος πολλάκις εἶχε καλέσει εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, παρέστη εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, πάλιν ὅμως ὑπεχώρησεν, ἀποβαλὼν μέγα τοῦ στρατοῦ μέρος, διὰ τὸ νοσῶδες τῶν περὶ Πάδον χωρῶν. Μικρὸν μετὰ τὴν ὑποχώρησιν ταύτην, ἀπέθανεν ὁ Γουΐδων καὶ ἡ χήρα αὐτοῦ ἀνέλαβε τὴν ἔνοπλον ὑπεράσπισιν τῶν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα δικαίων τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της Λαμβέρτου, ὅτε τῷ 895, ὁ Ἀρνοῦλφος ἐνέβαλε τὸ δεύτερον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐκυρίευσε τὴν Ῥώμην καὶ ἐστέφθη μὲν αὐτὸς αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ νοσήσας, ἠναγκάσθη αὖθις νὰ ἀνακάμψῃ εἰς Γερμανίαν, 896· καὶ τότε ὁ μὲν Λαμβέρτος ἀνέλαβε τὴν πάτριον ἀρχὴν, ὁ δὲ συμβιβασθεὶς μετ' αὐτοῦ Βερεγγάριος ἠρκέσθη εἰς τὸ δουκάτον αὐτοῦ τῆς Φριουλίας καὶ εἰς τὸ ψιλὸν τοῦ βασιλέως ἀξίωμα.

Ὁ Ἀρνοῦλφος, ἐπανελθὼν οἴκοι, παρήτησε τὴν ἐλπίδα τοῦ ν' ἀνακτήσῃ τὴν Ἰταλίαν, συνωμολόγησεν εἰρήνην πρός τε τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ πρὸς τὰ Σλαυικὰ φῦλα καὶ ἐπεχείρησε τὴν ῥύθμισιν τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων, εἰς ἣν ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπαρκέσῃ, διότι μετ' ὀλίγον ἐνόσησε καὶ ἀπέθανε (829). Διάδοχος αὐτοῦ ἀνηγορεύθη ὁ ἐξαετὴς υἱός του Λουδοβῖκος ὁ παῖς, ἐνῷ ἡ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου κατάστασις τῆς Γερμανίας, ἐδέετο ἡγεμόνος ἔχοντος στιβαρωτέρας χεῖρας. Διότι ἔτι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀρνούλφου, εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐκλίπῃ καὶ ἐνταῦθα τὸ διοικητικὸν τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου σύστημα, καὶ οἱ κόμητες καὶ δοῦκες, μάλιστα οἱ τῶν μεθορίων ἐπαρχιῶν ἄρχοντες, ἀντὶ προσκαίρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως διοριζομένων ὑπαλλήλων, νὰ ἀποβαίνωσι κληρονομικοὶ τοῦ ἀξιώματός αὐτῶν κάτοχοι, ἅμα δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπισκόπων, οἱ μετὰ τῶν κομήτων ἐκείνων καὶ δουκῶν διὰ στενῆς συνδεδεμένοι συγγενείας, ἐζήτουν νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν κοσμικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν πρὸς ὄφελος τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ αὐξήσωσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἐξουσίαν ταύτην. Τοιοῦτοι ἰσχυροὶ ἡγεμόνες προέκυψαν ἰδίως εἰς τὰς χώρας τῶν Φρεισίων, τῶν Σαξόνων, τῶν Θυρίγγων καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ἀλλὰ μάλιστα λόγου ἄξιοι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπῆρξαν οἱ ἡγεμονικοὶ οἶκοι τοῦ φραγκικοῦ κόμητος Οὐερνέρου καὶ τοῦ φραγκο-Θυριγγικοῦ μαρκίωνος Ἐρρίκου, οἵτινες ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἤδη διεπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, μέχρις οὗ, 905, ἐπεμβάντων τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Λουδοβίκου τοῦ παιδὸς, Ἄττωνος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μογοντιάκου καὶ τοῦ γηραιοῦ κόμητος ἢ δουκὸς τῶν Σαξόνων Ὄθωνος, κατεβλήθη μὲν ὁ τοῦ Ἐρρίκου οἶκος, ὁ καὶ Βεμβεργικὸς καλούμενος, ὑπερίσχυσε δὲ ὁ οἶκος τοῦ Οὐερνέρου. Ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐμφύλιαι διενέξεις, καὶ οἱ Μαγγιάροι ἐπανειλημμένας καὶ φοβερὰς ἐπεχείρησαν ἐντὸς τῆς Γερμανίας δηώσεις, ὅτε ἐν ἔτει 911 ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος, ἐκλιπόντων οὕτω ἐν Γερμανίᾳ τῶν ἐξ ἀρρενογονίας ἀπογόνων τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου.

δ΄.) Τελευταῖοι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ Καρολίδαι.—Ἐν Ἰταλίᾳ ἀποθανόντος, τῷ 898, τοῦ αὐτοκράτορος Λαμβέρτου, ἀντεποιήθη αὖθις τὴν ἀρχὴν ὁ Βερεγγάριος Α΄, καὶ ἀπέκρουσε μὲν τὸν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐμβαλόντα εἰς τὴν Χερσόνησον βασιλέα τῆς Προουηγκίας Λουδοβίκον, τυφλώσας αὐτὸν (τούτου ἕνεκα τυφλὸν ἐπικληθέντα) καὶ ἀποπέμψας εἰς Προουηγκίαν, τῷ 905 (ὅπου οὗτος τὸ ὄνομα μόνον τῆς βασιλείας διέσωσεν, ἀποβληθὲν καὶ τοῦτο βραδύτερον ὑπὸ τοῦ υἱοῦ), ἀλλὰ πραγματικὴν ἐξουσίαν δὲν κατώρθωσε νὰ παγιώσῃ, διότι ἐνῷ αὐτὸς ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ἡ ἄνω καὶ ἡ μέση Ἰταλία κατεδυναστεύοντο ὑπὸ πολλῶν ληστρικῶν τυραννίσκων. Ἐν Ῥώμῃ, ὅπου ἡ ἐκλογὴ τοῦ Πάπα ὑπετίθετο ὅτι ἐνεργεῖται οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐδέσποζον εὐάριθμοί τινες ἰσχυρότατοι οἶκοι, ἀείποτε πρὸς ἀλλήλους στασιάζοντες, τὸ δὲ χείριστον, ἅπαν τὸ κράτος μετ' ὀλίγον περιῆλθεν εἰς χεῖρας γυναικῶν τινων τολμηρῶν, πονηρῶν καὶ νοημόνων, ἀλλὰ φιλοδόξων καὶ κακοήθων, τῆς περιφήμου Θεοδώρας καὶ τῶν δύο αὐτῆς θυγατέρων Μαροζίας καὶ Θεοδώρας τῆς νεωτέρας, τῶν ὁποίων ἡ μήτηρ κατώρθωσε νὰ ἀναδείξῃ, 914, Πάπαν τὸν πάλαι αὐτῆς ἐραστὴν Ἰωάννην Ι΄. Τὴν δὲ κάτω Ἰταλίαν ἐξηκολούθουν δηοῦντες Βυζαντινοὶ καὶ Μωαμεθανοί, ἐξ ὧν περιέστειλε τοὺς τελευταίους, 916, ὁ προρρηθεὶς πάπας, αὐτοπροσώπως στρατεύσας κατὰ μίμησιν τῶν τότε ἐπισκόπων τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Λογγοβαρδίας. Ὁ πάπας οὗτος συνέπραξε μετὰ τοῦ Βερεγγαρίου, εἰς ὃν ἀπένειμε, 915, καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἠδύνησε τὴν δύναμιν τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου, ὅστις, καταπιέσας τοὺς ὑπηκόους διὰ τῶν ἀγρίων Μαγγιάρων, τοὺς ὁποίους προσέλαβεν ὡς μισθοφόρους, μισηθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, καθ' ὧν ἐζήτει νὰ προστατεύσῃ τοὺς ὑποδεεστέρους ὑποτελεῖς, προεκάλεσεν ἐπὶ τέλους συνωμοσίαν καθ' ἑαυτοῦ, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἀνηγορεύθη ὁ τῆς ἄνω Βουργουνδίας βασιλεὺς Ῥοδόλφος Β΄, 923· ὁ δὲ Βερεγγάριος, ὑποχωρήσας εἰς τὸ κληρονομικὸν αὐτοῦ κράτος, ἀπέθανεν αὐτόθι κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος· καὶ οὕτως ἐξέλιπε καὶ ὁ Ἰταλικὸς τῶν Καρολιδῶν κλάδος, διότι ὁ ἐπὶ θυγατρὶ ἔγγονος αὐτοῦ Βερεγγάριος Β΄ ὁ μετέπειτα βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας γενόμενος, δὲν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ταύτην, λόγῳ τῆς καταγωγῆς.

Εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀποθανόντος, τῷ 898, τοῦ γενναίου, τοῦ μεγαλόφρονος, τοῦ ὄντος εὐλαβοῦς Ὄδωνος τοῦ Παρισινοῦ, οἱ μεγιστᾶνες ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ προηγουμένως, πρὸς τὸν Ὄδωνα, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐρίσαντα περὶ τῆς ἀρχῆς Κάρολον τὸν Εὐήθη, ὅστις ὅμως οὔτε σύνεσιν, οὔτε πεῖραν, οὔτε δύναμιν εἶχεν ἱκανὴν νὰ ἀναδείξῃ τὸ ἀξίωμα ἐκεῖνο σεβαστόν, ὥστε οἱ κόμητες καὶ οἱ δοῦκες ἐθεώρησαν ἤδη ἑαυτοὺς ἐντελῶς ὡς ἰδιοκτήτας τῶν χωρῶν, ὅσαι ἐπετράπησαν εἰς τοὺς πατέρας αὐτῶν ἁπλῶς ὡς διοικητάς. Ἐκ δὲ τῶν μεγιστάνων τούτων μάλιστα διέπρεπον, ἐπὶ Καρόλου τοῦ Εὐήθους, διὰ τὸ κράτος αὐτῶν καὶ τὸ ἀξίωμα, ὁ κόμης Βαλδουΐνος τῆς Φλανδρίας, ὁ κόμης Ῥοβέρτος τῶν Παρισίων, ἀδελφὸς τοῦ Ὄδωνος, καὶ ὁ κόμης Οὐερομανδύων (Vermandois) ἐν Καμπανίᾳ Ἑρβέρτος Α', οἵτινες ἦσαν πολὺ ἰσχυρότεροι τοῦ βασιλέως, ἐζήτουν ν' ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ αὐτὸν τὰ ὀλίγα κτήματα ὅσα ἔτι ὑπελίποντο αὐτῷ καὶ καθ' ὅλα ἐνέπαιζον τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Τῷ 911, ἐκλιπόντος τοῦ γένους τῶν ἐν Γερμανίᾳ Καρολιδῶν, οἱ Λοθαρίγγιοι (ἦτοι τὸ μικρὸν λείψανον τοῦ πάλαι Λοθαρεγγικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἤδη οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλείου ἔφερεν, ἀλλ' εἰς ἁπλοῦν δουκάτον περιεστάλη) ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τῆς Γαλλίας· τοῦτο ὅμως δὲν ηὔξησε τὴν πραγματικὴν τοῦ Καρόλου τοῦ Εὐήθους δύναμιν, διατελέσαντος καὶ τοῦ λοιποῦ ὡς πρότερον, δούλου εὐτελοῦς τῶν μεγιστάνων. Οἱ λεγόμενοι οὗτοι ὑποτελεῖς ἦσαν οἱ ἀληθεῖς κύριοι τοῦ πλείστου μέρους τοῦ κράτους. Ἡ Προουηγκία καὶ αἱ ἄλλαι μεσημβρινοανατολικαὶ ἐπαρχίαι διετέλουν ὑπὸ Λουδοβῖκον τὸν Τυφλόν. Ἀπὸ τοῦ Δουρανίου (Dordogne) ποταμοῦ μέχρι τῆς μεσογείου καὶ τῶν Πυρηναίων ἦρχεν ὁ γαμβρὸς τούτου ἐπὶ θυγατρὶ Γουλιέλμος ὁ Εὐσεβής, ὡς μαρκίων τῆς Γοτθίας, δουξ τῆς Ἀκυτανίας καὶ κόμης Ἀρουερνίας (Auvergne), ὀνόματι μόνον ὑποκείμενος εἰς τὸ τοῦ βασιλέως κράτος. Οἱ πλησιέστερον τούτου οἰκοῦντες δοῦκες καὶ κόμητες τῶν Παρισίων, τῆς Πικταυίας, τῆς Αὐδεγαυίας καὶ τῆς Βρετανίας δὲν ἐνθυμοῦντο τὸν βασιλέα, εἰμὴ ὁσάκις προέκειτο νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ αὐτοῦ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ληστρικῶν αὐτῶν σφετερισμῶν. Ἐκτὸς τούτων, ἦρχον ἐν μὲν τῷ κέντρῳ τοῦ κράτους ὁ ἰσχυρὸς δουξ τῆς ἰδίως Βουργουνδίας Ῥιχάρδος, ὁ δὲ κόμης τῆς Φλανδρίας εἰς τὰ πρὸς βορρᾶν σύνορα, ὁ Ἑρβέρτος τῶν Οὐερομανδύων ἐν Καμπανίᾳ, καὶ ὁ πονηρὸς καὶ γενναῖος Ῥαινέριος ἐν Λοθαριγγίᾳ πρὸς ἀνατολάς, ὥστε εἰς τὸν βασιλέα δὲν ὑπελίπετο εἰμὴ ἐλάχιστον τῆς χώρας μέρος, κολοβωθὲν ἔτι μᾶλλον ἀφ' ἧς, ἐν ἔτει 911, ὁ Κάρολος, διὰ ῥητῆς συνθήκης, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Ῥόλλωνα ἐμβαλόντας Νορμαννοὺς (σελ. 28, 37, καὶ ἑπ.) παραλίαν μοῖραν τῆς χώρας, ἵνα ἀπαλλάττωσι τὸ κράτος ἀπὸ τὰς λοιπὰς Νορμαννικὰς ἐπιδρομάς. Ὁ Κάρολος ἐπεχείρησε μὲν ν' αὐξήσῃ ὁπωσοῦν τὰς κτήσεις αὐτοῦ, ἀλλὰ περιῆλθεν ὡς ἐκ τούτου εἰς πάλην πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας, καθ' ἣν ἡττήθη ὁλοσχερῶς, 923, καθαιρεθεὶς ἔπειτα, φυλακισθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν τῇ φυλακῇ, 929. Τὸ κράτος ἐντούτοις περιέστη εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπώλειαν, διότι οὐδεὶς τῶν μεγιστάνων ἠδύνατο νὰ κατισχύσῃ τῶν λοιπῶν, μέχρις οὗ Οὔγων ὁ μέγας ἢ ὁ λευκὸς, υἱὸς τοῦ Παρισινοῦ Ῥοβέρτου, ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον, 936, τῇ συνδρομῇ καὶ τοῦ τῆς Νορμανδίας δουκὸς Γουλιέλμου, τὸν Λουδοβῖκον Δ', υἱὸν Καρόλου τοῦ Εὐήθους, ἐπονομασθέντα ὑπερθαλάσσιον (d'outremer), διότι ἦλθεν ἐξ Ἀγγλίας, ὅπου εἶχε καταφύγει μετὰ τῆς μητρός. Ὁ Λουδοβῖκος δὲν ὡμοίαζε τὸν πατέρα, ἦτο γενναῖος καὶ δραστήριος ἀνὴρ, καὶ, τάχιστα ἀποβαλὼν τὴν κηδεμονίαν τοῦ Οὔγωνος, πολλοὺς δὲ προσοικειωσάμενος τῶν μεγιστάνων καὶ σύμμαχον ἔχων τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, τὴν μὲν εἰς τοὺς Γερμανοὺς μεταβᾶσαν αὖθις Λοθαριγγίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κτήση, ἐταπείνωσεν ὅμως τὸν Οὔγωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ συνταχθέντας καὶ πολυειδῶς ηὔξησε τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ, περιπεσὼν εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ θελήσῃ νὰ ἁρπάσῃ τὸ δουκάτον τῆς Νορμανδίας ἀπὸ τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ δουκὸς Γουλιέλμου, (σελ. 37), παρώξυνε τοὺς γενναίους Νορμαννοὺς, ἡχμαλωτεύθη κατ' ἀρχὰς ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ Οὔγωνος, ἐλυτρώθη βραδύτερον, καὶ πάλιν πρὸς τοῦτον διεπολέμησεν, ἠναγκάσθη ὅμως οὐ μόνον νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διάκρισιν αὐτοῦ νὰ παραδώσῃ τὸν υἱὸν Λοθάριον, ἀποθανὼν τῷ 954.

Ὁ Λοθάριος δὲν ἐστερεῖτο ἱκανότητος καὶ ἀνδρείας, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ παραλυσία καὶ ἡ δυσχέρεια τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων ἦτο τοιαύτη, ὥστε μικρὸν ὠφελήθη ἀπὸ τῶν προτερημάτων ἐκείνων. Οἱ Μαγγιάροι προεχώρησαν, περὶ τὰς καταστρεπτικὰς αὐτῶν εἰσβολὰς, μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Βουργουνδίας. Αἱ ἐμφύλιοι διενέξεις ἐξηκολούθουν, αἱ γενναῖαι ἀπόπειραι τοῦ Λοθαρίου πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Λοθαριγγίας ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ βασιλέως τῶν Γερμανῶν Ὄθωνος τοῦ πρώτου ἀνέδειξαν μὲν τὴν ἀρετὴν τοῦ Καρολίδου ἐκείνου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπέβησαν ἀτελεσφόρητοι. Οἱ δὲ Νορμαννοὶ, τοὺς ὁποίους ἠθέλησε νὰ πολεμήσῃ τῇ συνδρομῇ τοῦ υἱοῦ Οὔγωνος τοῦ μεγάλου, Οὔγωνος τοῦ ἐπιλεγομένου Ἀδήλον πόθεν Καπέτου, καὶ ἄλλων μεγιστάνων, 963, νικήσαντες, ἐπέβαλον εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ βαρυτάτας συνθήκας.

Τὸν Λοθάριον, ἀποθανόντα τῷ 986, παρηκολούθησεν εἰς τὸν τάφον μετὰ πεντεκαίδεκα μῆνας ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Λουδοβῖκος ὁ σαπρὸς, καὶ τότε ἄλλος δὲν ὑπελίπετο Καρολίδης εἰμὴ ὁ τοῦ Λοθαρίου ἀδελφὸς Κάρολος, ὅστις ὅμως ὁμόσας πίστιν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Γερμανῶν, καθὸ δοὺξ Λοθαριγγίας, πρὸ καιροῦ εἶχεν ὑποπέσει εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ ἰδίου ἔθνους· ὅθεν ὁ Οὔγων Καπέτος, ὠφελούμενος ἐκ τούτου, ἀναγορεύεται ἤδη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ὑποτελῶν καὶ φίλων καὶ στέφεται εἰς Ῥήμους, 987. Ὁ Κάρολος ἐπεχείρησεν οὐδὲν ἧττον νὰ ἀνακτήσῃ τὴν πάτριον ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπέτυχεν, ἡχμαλωτεύθη, 989, καὶ ἀπέθανεν ἐν φυλακῇ, 991. Ἐκ τῶν υἱῶν του, ὁ μὲν πρεσβύτερος Ὄθων διέμεινε δοὺξ Λοθαριγγίας, μέχρι τοῦ θανάτου, 1005, οἱ δὲ δύο νεώτεροι, καταφυγόντες εἰς Γερμανίαν, ἀπεβίωσαν αὐτόθι ἀκατονόμαστοι.

Β. Οἱ πρῶτοι Καπετίδαι. Ἀντὶ τοῦ ἐκλιπόντος γένους τῶν Καρολιδῶν, ἀνέλαβεν ἤδη τὴν βασιλείαν ἐν Γαλλίᾳ δυναστεία ἑτέρα, φέρουσα τὸ τῶν Καπετιδῶν ὄνομα. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν νέαν ταύτην δυναστείαν ἡ Γαλλία παρέμεινεν, ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον, διηρημένη μὲν εἰς πολλὰς ὑποτελεῖς χώρας, ὀνόματι μόνον ἀπὸ τοῦ ὑπερτάτου ἡγεμόνος ἐξηρτημένας καὶ πρὸς ἀλλήλας συνδεδεμένας, περὶ μικρὸν δὲ ἐμφυλίους περιστρεφομένη πολέμους καὶ ὑπὸ ἀσθενεῖς τεταγμένη βασιλεῖς. — Ὁ κύριος τοῦ Οὔγωνος Καπέτου σκοπὸς ὑπῆρξε πῶς νὰ διατηρήσῃ ὁ οἶκος αὐτοῦ τὸ στέμμα, τούτου δ' ἕνεκα, ἔτι ἀπὸ τοῦ 988, διώρισε διάδοχον αὐτοῦ τὸν Ῥοβέρτον Α'· καὶ δὲν ηὔξησε μὲν τὰ κληρονομικὰ αὐτοῦ κτήματα, τὰ ὁποῖα περιωρίζοντο εἰς τὸ δουκάτον τῆς Φραγκίας ἢ Γαλλίας ἤτοι εἰς τοὺς Παρισίους καὶ τὰς περιξ χώρας, ἀλλ' οὐδὲ πάλιν ἠσώτευσεν αὐτά. Προτεύτοις, συγκροτήσας ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον ἐξ εὐαρίθμων ἐπισκόπων ἢ ἡγεμένων, καθήρεσεν, ἐπὶ προδοσίᾳ, τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ῥήμων Ἀρνοῦλφον ἢ ἐχειροτόνησεν ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ, ἀντιστὰς εἰς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Πάπα, τοῦ θελήσαντος νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, δυνάμει τῶν ψευδοϊσιδωρικῶν δογμάτων.—Ὁ εὐλαβὴς υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ῥοβέρτος, 997—1031, ἐφάνη εὐπειθέστερος εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, ἀναβιβάσας μὲν πάλιν εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ῥήμων τὸν ὑπὸ τοῦ πάπα προ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στατευόμενον Ἀρνοῦλφον, χωρισθεὶς δὲ, ἐκ διαταγῆς τοῦ αὐτοῦ Πάπα, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Βέρθης, συγγενοῦς οὔσης αὐτοῦ. Περὶ δὲ τὰ πολιτικὰ πράγματα, ηὔξησε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ μάλιστα διὰ τῆς εὐθύτητος καὶ συνέσεως, ἣν ἔδειξε περὶ τὴν χρῆσιν τῆς δικαστικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας, ᾗ κατώρθωσε νὰ περιποιήσῃ τὸ χηρεῦσαν κυρίου δουκάτον τῆς Βουργουνδίας εἰς τὸν νεώτερον αὐτοῦ υἱὸν Ῥοβέρτον, γενόμενον ἀρχηγέτην τοῦ πρεσβυτέρου δουκικοῦ τῆς Βουργουνδίας οἴκου, τοῦ διατηρήσαντος τὴν ἀρχὴν ταύτην μέχρι 1361· πολλαχοῦ ὅμως τοῦ κράτους οἱ κόμητες καὶ οἱ δοῦκες παρήκουον τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Πολλὰ δὲ ἔπαθεν ὁ βασιλεὺς οὗτος καὶ ἀπὸ τῆς φιλοδοξίας τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου Κωνσταντίας, ἥτις ἤθελε νὰ περιποιήσῃ τὴν κληρονομίαν εἰς τὸν ἀπὸ αὐτῆς νεώτερον υἱόν του, τὸν προμνημονευθέντα Ῥοβέρτον. Καὶ ὑπερίσχυσε μὲν ἐπὶ τέλους ὁ πρεσβύτερος Ἐρρῖκος Α' (ὁ βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1031—1060), ἰδίως διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Νορμανδικοῦ δουκὸς Ῥοβέρτου Β', ἀλλὰ, δειχθεὶς πρὸς τοῦτον ἀγνώμων καὶ θελήσας νὰ σφετερισθῇ τὸ δουκάτον ἐπὶ τῇ ἀνηλικιότητος τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Γουλιέλμου Β' (σελ. 38), κατετροπώθη ἔπειτα ὑπὸ τούτου ἡλικιωθέντος. Μάλιστα δὲ ἐζημίωσεν αὐτόν τε καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ ὁ Γουλιέλμος, ἀφοῦ κατέκτησε τὴν Ἀγγλίαν καὶ μετὰ τῆς Νορμανδίας αὐτὴν ἥνωσε· διότι τοὐντεῦθεν οἱ δοῦκες τῆς Νορμανδίας ἀπέβησαν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας φοβερώτεροι ἢ πᾶς ἄλλος πρότερον γείτων ἢ ὑποτελής· καὶ ἴσως ἤθελον κατακτήσει ὁλόκληρον τὸ βασίλειον, ἂν ἅπαντες οἱ Καπετίδαι δὲν διεκρίνοντο ἐπὶ τῇ συνέσει, τῇ δραστηριότητι καὶ τῇ προσωπικῇ ἀνδρείᾳ, ὥστε ἐπὶ τέλους κατώρθωσαν νὰ διασώσωσι τὴν κυριαρχικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν. Ἅπαντες πρὸς τούτους οἱ πρῶτοι Καπετίδαι ἔστεφον ζῶντες ἔτι τοὺς υἱοὺς καὶ διαδόχους αὐτῶν, ἀγωνιζόμενοι οὕτω νὰ διατηρήσωσι τὸ στέμμα κράτους, τὸ ὁποῖον εἶχε καταντήσει αἱρετόν. Αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Ἐρρῖκος ὡς πρὸς τὸν υἱὸν Φίλιππον Α', τὸν ὁποῖον, ἀνήλικον ὄντα, ἐπετρόπευσαν μέχρι τοῦ 1067 κατ' ἀρχὰς ἡ μήτηρ Ἄννα, θυγάτηρ οὖσα τοῦ μεγάλου δουκὸς τῶν Ῥώσων Ἰαροσλαύου Α', ἔπειτα ὁ εὐγενὴς, καὶ γενναῖος, καὶ συνετὸς Κόμης τῆς Φλανδρίας Βαλδουΐνος Ε'.

Γ. Ἱστορία τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὴν δεκάτην καὶ τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα. — α) Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ γενόμενα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βερεγγαρίου Α' μέχρις Ὄθωνος τοῦ μεγάλου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βερεγγαρίου Α' ἤρισε πρὸς τὸν Ῥοδόλφον Β' τῆς ἄνω Βουργουνδίας, περὶ τῆς Ἰταλικῆς βασιλείας, ὁ παντοδύναμος ἐν τῇ Κισιουρανικῇ Βουργουνδίᾳ δοὺξ Οὔγων, ὅστις ἐπὶ τέλους συνεβιβάσθη μετ' αὐτοῦ διὰ συμβάσεως, καθ' ἣν ὁ Ῥοδόλφος, παραιτήσας τὰς ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἀξιώσεις, ἔλαβεν εἰς ἀποζημίωσιν τὴν Κισιουρανικὴν Βουργουνδίαν, ὅλως παραγκωνισθέντος τοῦ υἱοῦ Λουδοβίκου τοῦ τυφλοῦ Καρόλου Κωνσταντίνου. Τοιουτοτρόπως ἐν ἔτει 933 συνεχωνεύθησαν εἰς ἓν τὰ δύο Βουργουνδικὰ βασίλεια. Ἡ σύμβασις αὕτη ἀπέβη πολὺ ἐπωφελεστέρα εἰς τὸν Ῥοδόλφον ἢ εἰς τὸν Οὔγωνα. Ἡ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου κατάστασις τῆς Ἰταλίας ἦτο οἰκτροτάτη, οὐ μόνον ἡ πολιτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἠθική· θρησκεία καὶ ἀρετὴ ἐναπαίζοντο ἐξίσου ἀσεβῶς· ἡ φαῦλος Μαροζία ἐδέσποζεν ἐν Ῥώμῃ, χειροτονοῦσα καὶ καθαιροῦσα τοὺς πάπας κατὰ τὸ δοκοῦν. Μετ' αὐτῆς ἠνώθη ὁ Οὔγων καὶ ἐφάνη διὰ τῶν ἀνοσιουργημάτων αὐτοῦ ἄξιος τῆς συμμαχίας ἐκείνης. Εἰς τοσαύτην δὲ παρεξετράπη τυραννίαν καὶ τοσοῦτον μάλιστα τὸν κλῆρον δυσηρέστησε διὰ τῶν σφετερισμῶν αὐτοῦ, ὥστε, ἐπὶ τέλους, οἱ κληρικοὶ, συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Βερεγγαρίου Α', Βερεγγαρίου τοῦ Β', ὑπεχρέωσαν, 986, τὸν Οὔγωνα νὰ ἀνακάμψῃ μετὰ τῶν θησαυρῶν εἰς Προουγκίαν. Ὁ ὀλιγώτερον μισούμενος υἱὸς τοῦ Λοθαρίου παρέμεινεν ἔτι εἰς Ἰταλίαν, ἀλλ' ἀποθανόντος καὶ τούτου μετὰ τέσσαρας ἐνιαυτοὺς,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

950, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Βερεγγάριος. Οὗτος ἠθέλησε νὰ νυμφεύσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀδελβέρτον μετὰ τῆς πλουσίας καὶ ἰσχυρᾶς χήρας τοῦ Λοθαρίου Ἀδελαΐδης· ἀποποιηθείσης δὲ ταύτης τὸν γάμον τοῦτον, κατεδίωξεν αὐτὴν τοσοῦτον πικρῶς, ὥστε ὑπεχρέωσε τὴν γυναῖκα ἐκείνην νὰ ζητήσῃ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῶν Γερμανῶν Ὄθωνος τοῦ μεγάλου, ὑποσχομένη αὐτῷ νὰ τὸν συζευχθῇ καὶ παρέχουσα τὴν ἐλπίδα τοῦ Ἰταλικοῦ θρόνου, 951. Ὁ Ὄθων ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ ἐντεῦθεν τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα περιῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Γερμανίας.

6.) Ἱστορία τοῦ Γερμανικοῦ κράτους ἐπὶ τῆς Σαξονικῆς δυναστείας. — Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξέλιπε διὰ τοῦ Λουδοβίκου του παιδὸς τὸ γένος τῶν ἐν Γερμανίᾳ Καρολιδῶν, ἡ διοίκησις τοῦ μεγάλου τούτου κράτους δὲν διεξήγετο ὁμοιομόρφως, ἀλλ' αἱ μὲν πλεῖσται χῶραι διετέλουν ὑπὸ τοὺς λεγομένους βασιλικοὺς ἐπιτρόπους, οἵτινες ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον καὶ εἰς περιφερείας μικρὰς προΐσταντο τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ ἐπεμελοῦντο τὰ κτήματα τοῦ βασιλέως· ἐνιαχοῦ ὅμως ἡ διοίκησις ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς ἄνδρας ἰσχυροὺς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δοῦκας καλουμένους, οἵτινες εἶχον ἤδη ἀρχίσει τότε νὰ καθιστῶσι κληρονομικὴν παρ' ἑαυτοῖς τὴν ἐξουσίαν ἣν ἦσαν ἐπιτετραμμένοι. Τὰ ἰσχυρότατα τῶν δουκάτων τούτων ἦσαν, τὸ τῶν Φράγκων καὶ τὸ τῶν Σαξόνων· καὶ τῶν μὲν πρώτων προΐστατο ὁ ἔγγονος τοῦ Οὐερνέρου Κορράδος Α', τῶν δὲ Σαξόνων δοὺξ ἦτο ὁ προμνημονευθεὶς ἐπίτροπος τοῦ Λουδοβίκου τοῦ παιδὸς Ὄθων. Ἀναγκαίως ἄρα εἷς τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν ἔπρεπε νὰ χειροτονηθῇ βασιλεὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου, καὶ προετιμήθη, πιθανῶς καθὸ νεώτερος καὶ δραστηριώτερος, ὁ Κορράδος. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὗτος ἀγωνισθεὶς, 911—918, νὰ καταβάλῃ τοὺς λοιποὺς μεγιστᾶνας ἐπὶ τοσοῦτον ἀπέτυχεν, ὥστε περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς, ἐκτὸς τῆς χώρας τῶν ἰδίων αὐτοῦ Φράγκων, τὸ ὄνομα μόνον τῆς βασιλείας ἔφερε καὶ ἀπελπισθεὶς νὰ διαφυλάξῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα, συνεβούλευσε πρὸ τοῦ θανάτου τὸν ἀδελφόν του Ἐβεράρδον νὰ προτείνῃ αὐθορμήτως τὴν βασιλείαν εἰς τὸν ἰσχυρὸν δοῦκα τῶν Σαξόνων, Ἑρρῖκον Α', τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ὄθωνος, τὸν ἐπικαλούμενον Ὀρνιθοθήραν.

Τοιουτοτρόπως τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα μετέβη ἀπὸ τῶν Φράγκων, οἵτινες μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης μόνοι κατεῖχον αὐτὸ, εἰς τοὺς ἐκτενεστέραν χώραν ἔχοντας καὶ πλείονα ἐνότητα καὶ δύναμιν ὁλοσχερεστέραν Σάξονας. Καὶ δὲν συνέδραμον μὲν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἑρρίκου εἰμὴ μόνοι οἱ Σάξονες καὶ οἱ Φράγκοι, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὴν καὶ τὰ λοιπὰ φῦλα. Ἀνεδείχθη δ' ἐπιτήδειος καὶ εὐτυχὴς ὁ βασιλεὺς οὗτος καὶ πρὸς τοὺς ἔξω ἐχθροὺς, τοὺς Νορμάννους, τοὺς Σλαύους, τοὺς Οὔγγρους. Πρὸς τοὺς τελευταίους τούτους, φοβερὰς, ὡς προείρηται, διενεργήσαντας ἐπιδρομὰς, συνωμολόγησεν, 924, ἐννεαετῆ ἀνακωχὴν, ἐπὶ πληρωμῇ ἐτησίων δώρων, ἀλλὰ τοῦτο ἵνα παρασκευασθῇ βέλτιον ἐπὶ τὸν κατ' αὐτῶν ἀγῶνα. Τῳόντι ὁ Ἑρρῖκος ὠφελήθη ἀπὸ τὴν διακοπὴν ταύτην τῶν ἐχθροπραξιῶν ἵνα, διὰ ἀσκήσεων καὶ ἐπιτηδειοτέρου ὁπλισμοῦ, βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν πολεμιστῶν αὐτοῦ, ἔτι δὲ ἵνα ἀνεγείρῃ πολλαχοῦ ὀχυρώματα, ἱκανὰ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς καταφύγια καὶ ὁρμητήρια κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προστούτοις ἠγωνίσθη νὰ ταπεινώσῃ τοὺς γείτονας αὐτοῦ Σλαύους, ὅπως ἀσφαλίσῃ ἐπὶ τοσοῦτον τὰ βορειοανατολικὰ σύνορα, ὥστε νὰ δυνηθῇ ν' ἀντεπεξέλθῃ μεθ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλης τῆς δυνάμεως κατὰ τῶν κυριωτέρων ἀντιπάλων. Αἱ δὲ κατὰ τῶν Σλαύων στρατεῖαι αὐτοῦ ἐπήγαγον καὶ ἕτερον ἀξιόλογον ἀποτέλεσμα, συνετέλεσαν εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἄλβιος, ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς σημερινῆς Βρανδεβουργικῆς Μαρκίας μέχρι τῆς Μοραυίας, ἐξάπλωσιν τῶν Γερμανικῶν φύλων καὶ ἠθῶν. Ἐπὶ πᾶσιν, ὁ Ἑρρῖκος ἠσφάλισε καὶ πρὸς βορρᾶν τὸ κράτος, ἀπὸ τῶν Δανῶν· καὶ τότε, 933, ἀπεποιήθη τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἐτησίου φόρου εἰς τοὺς Οὔγγρους. Ἐμβαλόντων δὲ αὐτῶν εἰς τὴν Σαξονίαν, κατετρόπωσεν αὐτοὺς περὶ Μερσέβουργον τοσοῦτον ὁλοσχερῶς, ὥστε δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ ἀνακάμψωσιν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην. Οἱ Βαυαροὶ ὅμως καὶ οἱ Σουᾶβοι ἔμειναν ἔτι ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν, διότι τότε πᾶσα φυλὴ τοῦ κράτους ὤφειλεν οἴκοθεν ν' ἀμύνεται ὑπὲρ τῆς ἰδίας χώρας. Ὁ Ἑρρῖκος, περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου, συνήγαγε τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ κράτους εἰς Ἐρφοῦρτον, ἵνα προτρέψῃ αὐτοὺς νὰ χειροτονήσωσι τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὄθωνα· τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο, μετὰ τὸν ἐν ἔτει 936 ἐπελθόντα θάνατον τοῦ βασιλέως.

Ὄθων ὁ πρῶτος, ἢ, ὡς συνηθέστερον καλεῖται, ὁ μέγας ἐστέφθη μετὰ πλείστης ἐπισημότητος εἰς Ἀκυίσγρανον ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μογοντιάκου, καὶ οἱ τέσσαρες δοῦκες τοῦ κράτους, ὁ τῶν Φράγκων, ὁ τῶν Σουᾶβων, ὁ τῶν Βαυαρῶν καὶ ὁ τῶν Λοθαριγγίων, οἵτινες μετὰ τοῦ ὑπερτάτου τῶν Σαξόνων ἄρχοντας ἦσαν οἱ ἐπιφανέστεροι τῆς Γερμανίας ἡγεμόνες, διεξήγαγον τὰ κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς στέψεως ταύτης ἀναφανέντα καὶ ἔκτοτε ἐν χρήσει παραμείναντα αὐλικὰ ἀξιώματα τῆς σιτίσεως καὶ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως. Ὁ Ἑρρῖκος εἶχε διατελέσει μᾶλλον ἰσχυρὸς τῶν Σαξόνων δοὺξ ἢ σεβαστὸς τῶν Γερμανικῶν ἐθνῶν βασιλεύς· ὁ Ὄθων ἐπεδίωξεν ἐξ ἐναντίας τὸ τελευταῖον τοῦτο, ἐζήτησε νὰ ἀνορθώσῃ τὴν λαμπρότητα τῆς ἀρχῆς, συνεπήγετο, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαιοτέρων βασιλέων, ἁπανταχοῦ τοῦ κράτους τὰ σημεῖα τῆς κυριαρχίας, ἤτοι τὸ δικαστήριον αὐτοῦ καὶ τὴν αὐλήν, καὶ διὰ τούτου κατέστησε τὸν βίον αὐτοῦ πολυτάραχον. Τούτου δ' ἕνεκα ἐπέτρεψε καὶ τὸ δουκάτον τῶν Σαξόνων εἰς ἄνδρα ἕτερον, τὸν ἐπιφανῆ καὶ γενναῖον Σάξονα Ἑρμᾶνον, τοῦ ὁποίου ὁ οἶκος ἐπὶ μακρὸν διεφύλαξε τὴν ἡγεμονίαν ταύτην.

Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς τοῦ Ὄθωνος βασιλείας, ἐστασίασαν κατ' αὐτοῦ οἱ δύο ἀδελφοί του, μετὰ πολλῶν μεγιστάνων συμμαχήσαντες· ὁ ἰσχυρὸς ὅμως ἐκεῖνος ἀνὴρ οὐ μόνον κατίσχυσε τῶν ἀντιπάλων, ἀλλὰ κατώρθωσεν, ἐκ τῶν 5 δουκάτων τοῦ κράτους, νὰ περιποιήσῃ τὰ τέσσαρα εἰς συγγενεῖς αὐτοῦ, δοὺς τοὺς μὲν Βαυαροὺς εἰς τὸν ζητήσαντα συγγνώμην ἀδελφὸν Ἑρρῖκον (ὁ ἕτερος εἶχε πέσει ἐν τῷ ἐμφυλίῳ ἀγῶνι), τοὺς δὲ Σουᾶβους εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λουδόλφον, τοὺς δὲ Λοθαριγγίους καὶ Φράγκους εἰς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν Κορράδον τῆς Οὐορματίας. Ἀλλὰ καὶ τοῦ πέμπτου δουκάτου, τοῦ Σαξονικοῦ, προΐστατο ἄνθρωπος ὅλως ἀπὸ αὐτοῦ ἐξηρτημένος, καὶ τὸ βασίλειον τῆς Βουργουνδίας ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐπιρροήν, διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥοδόλφου Β' (937) ὁ Ὄθων ἀνηγορεύθη ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως Κορράδου· ἐλθὼν δὲ τῷ 951 εἰς Ἰταλίαν, ἐπὶ τῇ προσκλήσει, ὡς εἴπομεν, τῆς Ἀδελαΐδης, ἔγημεν αὐτὴν καὶ κατέστησε μὲν ὑποτελῆ τὸν Βερεγγάριον, ἀλλὰ, διὰ τοῦ δευτέρου ἐκείνου γάμου δυσαρεστήσας τὸν υἱὸν Λουδόλφον, δι' ἄλλων δέ τινων ἀγερώχων καὶ αὐτογνωμόνων πράξεων, παροξύνας τὸν γαμβρὸν Κορράδον, προεκάλεσε, 953, στάσιν φοβερὰν, καθ' ἣν οἱ ἀντίπαλοι παρέλαβον συμμάχους καὶ τοὺς Μαγγιάρους, κατε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τροπώθησαν ὅμως ἐπὶ τέλους, 954, συγχωρηθέντες μὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, στερηθέντες ὅμως τῶν δουκάτων, τὰ ὁποῖα ἐπετράπησαν εἰς ἄλλους πιστοτέρους ἄνδρας. Μόλις περαιωθέντος τοῦ ἐμφυλίου τούτου ἀγῶνος, οἱ μὲν Μαγγιάροι ἐνέβαλον ἐκ νέου εἰς τὸ μεσημβρινὸν τοῦ κράτους μέρος, τὰ δὲ Σλαυικὰ φῦλα προσέβαλον τὴν Σαξονίαν, οἱ δὲ Δανοὶ, ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Ἀράλδον Βλαυζανὸν, ἀπεποιήθησαν (σελ. 28) τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου, τὸν ὁποῖον ἐτέλουν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γερμανίας ἀπὸ Ἐρρίκου Α'. Ἀλλ' ὁ γενναῖος, ὁ δραστήριος, ὁ μεγαλοφυὴς Ὄθων ἐπήρκεσεν εἰς ἅπαντας τοὺς δυσχερεῖς αὐτοὺς ἀγῶνας. Τοὺς μὲν Μαγγιάρους κατετρόπωσε, 955, περὶ Αὐγούσταν, τοσοῦτον ὁλοσχερῶς, ὥστε ἔκτοτε τὰ Γερμανικὰ φῦλα διὰ παντὸς ἀπηλλάγησαν ἀπὸ αὐτῶν, τραπέντων ἤδη πρὸς ἀνατολὰς, κατὰ τῶν Βυζαντινῶν. Κατὰ δὲ τῶν Σλαύων, καὶ ἰδίως τῶν Βοημμῶν, ἐπανειλημμένως στρατεύσας, ὑπεχρέωσεν αὐτοὺς οὐ μόνον τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ν' ἀναγνωρίσωσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν χριστιανισμὸν, ἂν καὶ κατ' ἐπιφάνειαν, νὰ δεχθῶσι. Καὶ ὁ Ἀράλδος δὲ ἠναγκάσθη νὰ τελέσῃ τὸν συμπεφωνημένον φόρον καὶ νὰ βαπτισθῇ.

Ἀλλ' οἱ ἀγῶνες οὗτοι, ὅσῳ ἔνδοξοι, ὅσῳ τελεσφόροι καὶ ἂν ἦσαν, ἀπεδείκνυον ὅμως, ὅτι τὸ κράτος, ἀδιαλείπτως ὑπὸ ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν ἀπειλούμενον, ἀδιάλειπτον εἶχε χρείαν τῆς παρουσίας καὶ ἀμύνης τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Ὅθεν δὲν δυνάμεθα εἰμὴ ὡς λάθος καίριον νὰ θεωρήσωμεν, μεθ' ὅλων τῶν ἱστορικῶν, τὴν ἀπόφασιν, ἣν ἔλαβεν ἤδη τοῦ νὰ προσκτήσῃ καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα. Ὁ Βερεγγάριος Β' εἶχεν ἐντούτοις ταπεινώσει δεινῶς τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Ἰταλίας· οἵτινες, καὶ μάλιστα οἱ Ἐπίσκοποι καὶ ὁ Πάπας, τραπέντες πρὸς τὸν Ὄθωνα παρεκάλεσαν νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς τοῦ Βερεγγαρίου κυριαρχίας. Ὁ δὲ Ὄθων, ἐπιτρέψας τὴν διοίκησιν τῆς Γερμανίας εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ Ματθίλδαν, ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, 961, εἰσῆλθεν εἰς Μεδιόλανα ἀκωλύτως, τοῦ Βερεγγαρίου μὴ τολμήσαντος ν' ἀγωνισθῇ ἐκ τοῦ συστάδην, ἀλλὰ κλεισθέντος εἰς τὰ φρούρια αὐτοῦ, ἔλαβεν αὐτόθι τὸ Λογγοβαρδικὸν στέμμα καὶ ἐχρίσθη, ἐν ἀρχῇ τοῦ 962, ἐν Ῥώμῃ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΒ', ἐγγόνου ὄντος τῆς διαβοήτου Μαροζίας, διαβοήτου δὲ καὶ αὐτοῦ ἐπὶ αἰσχρότητι βίου καὶ ἀναγορευθέντος τῷ 936 ἄκρου ἀρχιερέως, εἰς ἡλικίαν ἐννεακαίδεκα ἐτῶν. Ἅμα ὅμως ὁ αὐτοκράτωρ ἐξῆλθε τῆς Ῥώμης ἵνα ἐκπολιορκήσῃ τὴν Βερεγγάριον, στασιάζουσιν οἱ αὐτόθι μεγιστᾶνες καὶ ὁ πάπας Ἰωάννης· καὶ τιμωροῦνται μὲν ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος, ἐν τάχει ἀνακάμψαντος καὶ καθαιρέσαντος τὸν Ἰωάννην ΙΒ'· ἀλλὰ πάλιν μόλις ἐξελθόντος τῆς πόλεως τοῦ αὐτοκράτορος, στασιάζουσι τὸ δεύτερον. Πάλιν ὅμως ὁ Ὄθων, αἰχμαλωτεύσας ἐν τῷ μεταξὺ τὸν Βερεγγάριον (σταλέντα εἰς Γερμανίαν, ὅπου μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανε), σωφρονίζει τοὺς Ῥωμαίους, ὑποστηρίζει τὸν φίλον αὐτοῦ Πάπαν Λέοντα τὸν Η', ἄνδρα δίκαιον, καὶ, διατάξας ἐνδόξως τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν πράγματα, ἐπανέρχεται εἰς Γερμανίαν, 964, ἵνα ἀσπασθῇ τελευταίαν φορὰν τὴν γηραιὰν αὐτοῦ μητέρα, διότι ὁ χρηστὸς ἀνὴρ ἀείποτε διετέλεσεν εὐλαβούμενος φιλοστόργως αὐτήν. Νέαι δὲ ταραχαὶ ἐν Ἰταλίᾳ, προεκάλεσαν μετ' ὀλίγον τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς τὴν δυστυχῆ ἐκείνην χώραν, καθότι ἐπανέστησαν μὲν οἱ Λογγοβάρδιοι, ὁ δὲ νέος πάπας Ἰωάννης ΙΓ' ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν μεγιστάνων νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ῥώμην. Ὁ Ὄθων, δαμάσας τοὺς πρώτους διὰ τοῦ δουκὸς τῶν Σουηβῶν Βουρκάρδου, ἔβραμεν αὐτὸς εἰς Ῥώμην, 966, ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς τοὺς ἐνόχους, καὶ τότε ἐμε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λέτησε πολὺ μεγαλήτερα καὶ ἐνδοξότερα βουλεύματα, ἐμελέτησε νὰ καθυποτάξῃ μὲν ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, νὰ ἐπιτύχῃ δὲ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος, συζευγνύων μετὰ ἑλληνίδος βασιλόπαιδος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὄθωνα τὸν Β', τὸν ὁποῖον στέψας βασιλέα ἐν Γερμανίᾳ ἔτι ἑξαετῆ ὄντα, 961, ἔφερεν ἤδη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔστεψεν ὡς αὐτοκράτορα, τῷ 967. Κατὰ δυστυχίαν τὰ δύο αὐτὰ πράγματα δὲν συνεβιβάζοντο, διότι ἐνῷ διεπραγματεύετο περὶ εἰρήνης καὶ φιλίας πρὸς τοὺς Βυζαντινούς, διεπολέμει πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ ὁ τότε βασιλεύων τοῦ Βυζαντίνου ἰσχυρὸς καὶ ἐπιχειρηματικώτατος Νικηφόρος Φωκᾶς· ὥστε αἱ διαπραγματεύσεις διεκόπησαν, 968, ὁ δὲ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ πόλεμος, δι' Ἰταλικῶν μόνον στρατευμάτων διεξαγόμενος, δὲν εὐωδοῦτο. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔτος, φονευθέντος τοῦ Νικηφόρου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, περισπώμενος ὑπὸ τῶν Ῥώσων καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ ἀποφεύγων πᾶσαν πρὸς τὸν Ὄθωνα ἔριν, ἐπανέλαβε τὰς διαπραγματεύσεις, καὶ ἔπεμψεν αὐτῷ τὴν περιζήτητον νύμφην Θεοφανίαν, τὴν ἐκκαιδεκαέτη ἀδελφὴν τῶν δύο αὐτοῦ συμβασιλέων, Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου. Ἅμα δὲ τελεσθέντων (τὸ Πάσχα τοῦ 972) ἐν Ῥώμῃ τῶν γάμων τοῦ Ὄθωνος Β', ἐπανῆλθον ὅ τε πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς εἰς Γερμανίαν, ὅπου ὁ πρῶτος ἀπέθανεν εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, ἀφοῦ κατώρθωσε ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ καὶ ὁ τῆς Πολωνίας δοὺξ Μιεσισλαῦος.

Ὁ διαδεξάμενος τὴν ὅλην αὐτοῦ ἀρχὴν Ὄθων Β' εἶχε μὲν πλείονας τοῦ πατρὸς γνώσεις, ἀλλὰ κατὰ τὴν ῥώμην τῆς ψυχῆς δὲν ἦτο ἐνάμιλλος αὐτοῦ. Μικρὸν μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασίν του, διεπολέμησε πρὸς αὐτὸν ὁ τῆς Βοημίας ἡγεμὼν Βολεσλάος Β', συμμαχήσας μετὰ τοῦ στασιάσαντος δουκὸς τῶν Βαυαρῶν Ἑρρίκου, παρήχθησαν δὲ ἀνωμαλίαι ἐν Ἰταλίᾳ, προσεβλήθησαν δὲ τὰ μὲν δυτικὰ τοῦ κράτους σύνορα ὑπὸ τῶν Γάλλων, τὰ δὲ βόρεια, ὑπὸ τῶν Δανῶν. Ὁ πρὸς τὸν Ἑρρῖκον καὶ τὸν σύμμαχον αὐτοῦ πόλεμος, ἀτυχῶς διεξαχθείς, δὲν κατέπαυσεν εἰμὴ διὰ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ πρώτου, 977, καὶ τῆς παραδόσεως τῆς τῶν Βαυαρῶν διοικήσεως εἰς τὸν δοῦκα τῶν Σουήβων Ὄθωνα. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐνέβαλε μὲν τῷ 978 μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποχωρήσει ἀπέβαλε τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ. Ἀναχαιτίσας δὲ καὶ τοὺς Δανούς, ἔβραμε, 980, εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ὅμως δὲν ἐπεχείρησε τὴν ὁριστικὴν ἀνόρθωσιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ὅλως παραγνωρισθείσης ἀρχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ κυρίως τὴν κατάληψιν τῆς κάτω Ἰταλίας, λόγῳ τοῦ ὑποτιθεμένου ἐπ' αὐτῆς δικαιώματος τῆς συζύγου αὐτοῦ. Ὅθεν ἐνέβαλεν εἰς Ἀπουλίαν καὶ Καλαβρίαν, ἀλλ' ἐμπεσὼν εἰς ἐνέδραν, ἣν ἔστησαν αὐτῷ οἱ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰς βοήθειαν ἐκ Σικελίας μεταπεμφθέντες Ἄραβες, ἀπέβαλε πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν, καὶ δὲν ἐσώθη αὐτὸς εἰμὴ ὡς ἐκ θαύματος, 982. Τότε παρεσκεύασε δύναμιν μεγάλην ἵνα ἐκδικήσῃ τὴν ἀποτυχίαν ἐκείνην, μὴ προσέχων εἰς τὸ ὅτι οἱ μὲν Δανοὶ ἀπὸ βορρᾶ, οἱ δὲ Οὐένδοι ἀπ' ἀνατολῶν, οὐ μόνον τὸν ἐπιβληθέντα εἰς αὐτοὺς χριστιανισμὸν μετὰ δεινῆς βιαιοπραγίας κατέστρεψαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ἐνέβαλον· ἀπέθανεν ὅμως ἐν Ῥώμῃ, 983, εἰς ἡλικίαν 29 ἐτῶν, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν νέαν αὐτοῦ ἐκστρατείαν.

Τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Ὄθωνα Γ', τριετῆ ὄντα, ἐπετρόπευσε κατ' ἀρχὰς ἡ μήτηρ Θεοφανία καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας Οὐαρῖνος· μετ' οὐ πολὺ ὅμως, πολλοὶ δυσαρεστηθέντες μεγιστᾶνες ἀπέδωκαν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μογοντιάκου Οὐίλιγιν τήν τε κυβέρνησιν τοῦ κράτους καὶ τὴν τῆς ἀνατροφῆς τοῦ παιδὸς ἐφορείαν, ὧν μετεῖχον, παρεκτὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ τοῦ Ὄθωνος μήτηρ, καὶ ἡ μάμμη Ἀδελαΐδα, καὶ ἡ πρὸς πατρὸς θεία, ἡ ἡγουμένη Ματθίλδα. Ἰδίᾳ δὲ ἐπεμελοῦντο τὴν ἀνατροφὴν τοῦ νέου βασιλέως τρεῖς τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ ἐπίσκοπος Βερνουάρδος, ὁ ἐπίσκοπος Μεινουέρκιος καὶ ὁ πολυμαθὴς μὲν καὶ ἐπιτήδειος, ἀλλὰ κόλαξ καὶ ἀλλοπρόσαλλος Γέρβερτος. Ὁ παῖς προσέλαβε πολλὰ, καὶ ποικίλας γνώσεις καὶ πρωϊμώτατα ἐξεπέμφθη εἰς τὰς πρὸς τοὺς Οὐένδους στρατείας, ἵνα γυμνασθῇ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ πράγματα. Ἀλλ' ἐνῷ οἱ πόλεμοι οὗτοι εὐωδοῦντο, ἐν μέρει διὰ τῆς ἀνδρείας τῶν Σαξόνων, ἐν μέρει διὰ τῆς συνετῆς συμμαχίας μετά τινων τῶν ἰσχυροτέρων Σλαυικῶν ἡγεμόνων, τὰ φῦλα τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας ἐσφετερίζοντο τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν οἴκοθεν τοὺς δούκας αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ τῶν διὰ αὐτοκρατορικῶν κτημάτων πεπροικισμένων κομήτων, κατελάμβανον αὐτὰ μετὰ τὸν θάνατον τῶν πατέρων αὐτῶν, παντάπασι μὴ ζητοῦντες εἰς τοῦτο τὴν συναίνεσιν τῆς κυβερνήσεως, τὸ δὲ χείριστον καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνήκουστον, συνωμολόγουν μεγάλας συμμαχίας καὶ αἱματηροὺς πρὸς ἀλλήλους διεξῆγον πολέμους, ὡς ἂν δὲ ὑπῆρχεν ἐν τῷ κράτει ἀνωτάτη τις δικαστικὴ ἀρχή. Οἱ δ' εὐπατρίδαι, μὴ ἀρκούμενοι οὐδὲ εἰς τοῦτο, ὅτι κατέστησαν ἅπαντα σχεδὸν τὰ κοσμικὰ ἀξιώματα κληρονομικὰ, ἠγανάκτουν διότι δὲν ἐδίδοντο εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ, ἀλλ' ἐπετρέποντο εἰσέτι ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ἐνῷ δ' αἱματηροὶ πόλεμοι διεξῆγοντο ἐν μέρει εἰς τὰ βορειοανατολικὰ τῆς Γερμανίας σύνορα, ἐν μέρει εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ κράτους μεταξὺ τῶν Σουήβων καὶ τῶν Βαυαρῶν, ἐκορυφώθη καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἡ ταραχή. Οὐ μόνον οἱ Βυζαντινοὶ, μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Γερμανῶν, ἐπεξέτειναν παραδόξως τὸ κράτος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν Ρώμῃ οἱ μεγιστᾶνες ἐδέσποζον ἀφ' ἑνὸς τοῦ λαοῦ, καὶἀφ' ἑτέρου τῶν Παπῶν. Τὸ κύριον τοῦ αὐτοκράτορος καθῆκον ἦτο βεβαίως νὰ ἀσφαλίσῃ πρὸ πάντων τὴν Γερμανίαν καὶ ἰδίως νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς Δανοὺς, τοὺς ἐπιχειρήσαντας τότε νέας καταστρεπτικὰς εἰς αὐτὴν δῃώσεις· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν, ὁ ἀπὸ τοῦ 992 ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἐν τῇ αὐλῇ ἰσχύσας Γέρβερτος ὑπέθρεψε, διὰ κολακείας ὅλως ἀναξίας τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ, τὴν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐμπνευσθεῖσαν εἰς τὸν παῖδα ἐκεῖνον κενοδοξίαν καὶ κατέπεισεν αὐτὸν, ἐγκαταλείπων τὴν πατρίδα, νὰ δράμῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ Ὄθων λοιπὸν ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, 996, καὶ μαθὼν καθ' ὁδὸν ἔτι τὸν θάνατον τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΕ', διώρισεν αὐτογνωμόνως διάδοχον αὐτοῦ, καθὼς συνείθιζε νὰ πράττῃ ἐν Γερμανίᾳ ὡς πρὸς τὰς ἐπισκοπὰς, τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Βρούνωνα, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου Ε', ἐστέφθη ὑπὸ τούτου ἐν Ρώμῃ, καὶ, μὴ προχωρήσας περαιτέρω, ἀνέκαμψεν οἴκοι· ἀλλ' ἠναγκάσθη εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, διότι, ἅμα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὁ πρὸ καιροῦ δεσπόζων τῆς Ρώμης μεγιστὰν Κρησκέντιος ἐξέβαλε τὸν Γρηγόριον Ε' καὶ ἐχειροτόνησε νέον πάπαν, τὸν Ἰωάννην ΙΣΤ'. Ὁ Ὄθων, ἐμβαλὼν ἀπὸ Γερμανίας, ἐτιμώρησε μετὰ πλείστης τραχύτητος τοὺς στασιαστὰς, ἀπεκεφάλισε τὸν Κρησκέντιον, ἠκρωτηρίασε καὶ εἰς τὸν χλευασμὸν τοῦ ὄχλου παρέδωκε τὸν Ἰωάννην, καὶ, ἀποθανόντος τῷ 999 τοῦ Γρηγορίου Ε', διώρισε πάλιν αὐθαιρέτως Πάπαν τὸν περίφημον διδάσκαλον αὐτοῦ Γέρβερτον, μετονομασθέντα Σίλβεστρον Β'. Μετὰ σύντομον δὲ ἐπάνοδον εἰς Γερμανίαν, ἐπανῆλθε καὶ τρίτον εἰς τὴν Ἰταλίαν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅπου ἀπέθανε τῷ 1002, εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν, οὐδὲν γενναῖον διαπράξας, οὐδὲ διάδοχον καταλιπών, οὐδὲ διάταξίν τινα περὶ διαδοχῆς. Ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ τοσοῦτον ἦσαν ἔτι προσηλωμένοι εἰς τὴν Σαξονικὴν δυναστείαν, ὥστε προεχειρίσαντο βασιλέα τὸν δοῦκα τῶν Βαυαρῶν Ἑρρῖκον Β', ἄνδρα ἀσθενῆ, ἔχοντα ὅμως τὸ προτέρημα, ὅτι ἦτο ὁ πλησιέστερος τοῦ Ὄθωνος Γ' συγγενής, ὢν ἀνεψιὸς τοῦ Ὄθωνος τοῦ μεγάλου.

Ἐντούτοις δύο ἀλλεπάλληλοι ἐξερράγησαν κατὰ τοῦ Ἑρρίκου στάσεις, πρῶτον, ἡ τῶν δουκῶν τῶν Θυρίγγων καὶ τῶν Σουήβων ἡ Ἀλλαμανῶν, ἔπειτα ἡ τοῦ μαρκίωνος τῆς Αὐστρίας, τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ τοῦ Ἑρρίκου Βρούνωνος καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Πολωνίας Βολεσλάου Α', τοσούτου μᾶλλον ἰσχυροῦ ὄντος ὅσῳ ἦρχεν ἤδη καὶ τῶν Βοημῶν. Καταβληθέντων δὲ τῷ 1004 τῶν στασιαστῶν, ἔδραμεν ὁ Ἑρρῖκος εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὄθωνος Γ' πάντες μὲν ἀπέπτυσαν τὴν Γερμανικὴν κυριαρχίαν, ἐχειροτονήθη δὲ βασιλεὺς εἷς τῶν ἐπιχωρίων μεγιςάνων, ὁ μαρκίων τῆς Ἰβρέας (τῆς Ἐπορεδίας τοῦ Πτολεμαίου) Ἀρδουῖνος. Ἀλλ' οὗτος τοσοῦτον ἀπηνῶς κατεχράσθη τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ὥστε πολλοὶ τῶν μεγιστάνων δυσαρεστηθέντες ἐκάλεσαν τὸν Ἑρρῖκον εἰς βοήθειαν. Καὶ ἐπῆλθε μὲν εἰς τὴν Λογγοβαρδίαν ὁ Ἑρρῖκος τῷ 1004, εἰσελθὼν ὅμως μετ' ὀλίγον Παυίαν μετὰ εὐαρίθμου στρατοῦ, ἵνα μὴ πιέσῃ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης, πολιορκεῖται αἴφνης ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ κινδυνεύει· ἐμβάλλουσι τότε εἰς τὴν πόλιν οἱ ἔξω τῶν τειχῶν αὐτῆς μείναντες ἐστρατοπεδευμένοι Γερμανοὶ καὶ ἐπιχειροῦσι σφαγὴν φοβερὰν, μεθ' ἣν δαμάζεται μὲν ἡ πόλις, ἀπεδήμησεν ὅμως οἶκοι ὁ βασιλεὺς, διότι ἡ τύχη τῆς Παυίας θλιβερωτάτην καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν προεξένησεν ἐντύπωσιν.

Ἐν Γερμανίᾳ διεπολέμησεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Πολωνίας καὶ Βοημίας Βολεσλάον, δι' οὗ κατὰ πρῶτον ἀπέβη λόγου ἄξιον ἐν τῇ Γενικῇ Ἱστορίᾳ τὸ Πολωνικὸν ἔθνος, οὐδὲ εἰρήνευσε πρὸς τοῦτον ὁ Ἑρρῖκος εἰμὴ ἐν ἔτει 1018, μεθ' ὃ πάλιν ὁ Βολεσλάος νέα παρήγαγεν εἰς τὰ ἀνατολικὰ τοῦ κράτους σύνορα πράγματα. Ἐνῷ δὲ τοσοῦτον πονήρως εἶχεν ἡ πρὸ τὸ μέρος τοῦτο κατάστασις, προεκάλουν καὶ ἀπὸ δυσμῶν οἱ Λοθαρίγγιοι ποικίλας ἀνωμαλίας· καὶ ὁ Ἑρρῖκος, ὅστις δὲν ἐξωμάλυνε τὰς ἀδιαλείπτους ταύτας δυσχερείας εἰμὴ διὰ παραχωρήσεων, ἀνεδείχθη καὶ πρὸς τὸν κλῆρον ἀσθενέστατος. Περιελθὼν εἰς ἔριν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Βυρτζβούργου (Ἐρβιπόλεως), συνεκάλεσε Σύνοδον, καθ' ἣν γονυπετῶς ἱκέτευσε τοὺς ἐπισκόπους νὰ δικαιώσωσιν αὐτὸν, καταστήσας οὕτω αὐτοὺς ὑπέρ ποτε ἀγερώχους. Καλέσας ἔπειτα εἰς Γερμανίαν, τῷ 1020, τὸν πάπαν Βενέδικτον Η', ἵνα ἐγκαινιάσῃ δι' αὐτοῦ τὴν ἐν Βαμβέργῳ ἱδρυθεῖσαν νέαν ἐπισκοπικὴν ἐκκλησίαν, ὑπεδέχθη τὸν ἀρχιερέα μεθ' ὑποκλίσεως, ἤτις περιεποίησεν αὐτῷ ἀξίωμα καὶ κράτος παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πλειότερον παρ' ὅσον ἠδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ δι' ὅλων τῶν ψευδοϊσιδωρικῶν δογμάτων. Πρὸ τούτου δὲ ὁ Ἑρρῖκος εἶχε πράξει καὶ ἕτερον μέγα λάθος· διότι, ἐλθὼν εἰς Ἰταλίαν τῷ 1013 καὶ λαβὼν τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα ἐν Ῥώμῃ, 1014, διὰ τοῦ αὐτοῦ Πάπα, προσηνέχθη πρὸς αὐτὸν ἀνεπιτηδειότατα, ὑπὸ κακῶς ἐννοουμένης εὐλαβείας κινούμενος. Ὁ Πάπας οὐ μόνον ἀπήτησε, πρὸ τῆς στέψεως, παρ' αὐτοῦ τὴν εὔλογον ὑπόσχεσιν, ὅτι θέλει εἶναι προστάτης καὶ πρόμαχος τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸν ἠρώτησε καὶ ἂν θέλει διατελέσει ἐν ἅπασι πιστὸς πρὸς αὐτόν τε καὶ πρὸς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀπήντησε, ναὶ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὴ ἀναλογιζόμενος, ὅτι τοιαύτη ἐρώτησις δὲν ἐγίνετο συνήθως εἰμὴ εἰς ὑποτελεῖς. Καὶ ὑπὸ τὴν πολιτικὴν δὲ ἔποψιν δὲν ἀπέβη ἔντιμος ἡ δευτέρα αὕτη ἐν Ἰταλίᾳ διατριβὴ τοῦ Ἐρρίκου, διότι οὐ μόνον δὲν ἐτιμώρησεν Ἰωάννην τινὰ τότε ἐν Ῥώμῃ τυραννεύοντα, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τοῦ Ἀρδουίνου ἐπεχείρησέ τι. Κατ' εὐτυχίαν, ὁ Ἀρδουίνος μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, 1015· ἀλλὰ νέος τότε ἐπεφάνη ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ ἐχθρὸς, καὶ ἄλλως μὲν ἐπικίνδυνος, μάλιστα δὲ διὰ τοῦτο, ὅτι, μετ' ὀλίγον, ἐκραγείσης μακρᾶς καὶ ἐναγωνίου πάλης μεταξὺ παπῶν καὶ αὐτοκρατόρων, ἕνεκα τῶν κυριαρχικῶν ἀξιώσεων τῶν πρώτων, ἔτυχον οὗτοι παρ' ἐκείνῳ ἰσχυρᾶς συνδρομῆς.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ κάτω Ἰταλία ἦτο ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους· ἀλλ' εἶχον ἤδη οἱ Ἄραβες καταλάβει ἐν μέρει τὴν χώραν καὶ παρεκτὸς τούτου ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ καὶ Λογγοβαρδικαί τινες ἡγεμονίαι, ἐξ ὧν αἱ κυριώταται ἦσαν ἡ τοῦ Βενευέντου καὶ τῆς Καπύης, καὶ τῶν ὁποίων οἱ ἄρχοντες ἢ μηδόλως ἢ προσκαίρως μόνον ἀνεγνώριζον τὴν Βυζαντινὴν κυριαρχίαν. Ἡ χώρα ἔπασχε τὰ πάνδεινα, ἀπὸ τῶν δηώσεων τῶν Ἀράβων, ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῶν διαρπαγῶν τῶν Λογγοβαρδικῶν μεγιστάνων καὶ ἀπὸ τῆς αὐθαιρεσίας τῶν Βυζαντινῶν ἐπάρχων. Αἱ καταθλίψεις τῶν τελευταίων τούτων προεκάλουν συνεχεῖς στάσεις, ὧν μία μάλιστα εἶναι ἀξιομνημόνευτος, διότι συνεπήγαγε τὴν ἐνταῦθα μετανάστευσιν τῶν Νορμαννικῶν στιφῶν. Ἐπιφανής τις Λογγοβάρδιος ἐκ τῆς χώρας Ἀπουλίας, Μέλων καλούμενος, ἐπανέστη, ἐπὶ Ὄθωνος τοῦ Β', κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ ἐπάρχου, νικηθεὶς δὲ καὶ καταφυγὼν εἰς Καπύην, συνεμάχησε βραδύτερον, 1016, μετά τινων ἐκ τῶν γενναίων ἐκείνων Σκανδιναυίων, οἵτινες εἶχον κατασταθῆ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐξηκολούθουν ἐκεῖθεν πληροῦντες τὸν κόσμον διὰ τοῦ τρόμου τοῦ ὀνόματος αὐτῶν καὶ τῆς φήμης τῶν κατορθωμάτων. Οὐδὲν ἧττον ἠττήθη πάλιν ὁ Μέλων, 1019, διότι προϊστατο τότε τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου ἀνὴρ μάχιμος καὶ ῥέκτης, Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος. Ὅθεν ὁ Μέλων κατέφυγε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἐρρῖκον, ὅστις, ἐμβαλὼν εἰς Ἰταλίαν μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ, 1021, προέβη μὲν μέχρι τῆς Νεαπολιτικῆς χώρας, ὅπου οἱ Νορμανοὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, κατέκτησε δ' ἐνταῦθα πολλὰς πόλεις, ἀλλ' ἀποβαλὼν ἕνεκεν ἀσθενειῶν, τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γερμανίαν κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, ἀποθανὼν αὐτόθι, 1024, ἄπαις καὶ μηδὲν περὶ διαδοχῆς ὁρίσας. Μετ' ὀλίγον θέλομεν ἰδεῖ ὁπόσον ηὐδοκίμησαν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ οἱ Νορμανοί.

γ'.) Ἱστορία τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῶν Φράγκων ἢ Σαλίων αὐτοκρατόρων. — Νορμανοί. — Παπικὴ ἐξουσία. — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρρίκου Β', ἡ ἐκλογὴ ἐταλαντεύθη ἐπὶ μακρὸν μεταξὺ τῶν δύο πλησιεστέρων ἀπογόνων τοῦ Ὄθωνος τοῦ μεγάλου, ἀμφοτέρων Κορράδων καλουμένων, ἀμφοτέρων ὄντων διεγγόνων τοῦ γαμβροῦ τοῦ Ὄθωνος τοῦ μεγάλου Κορράδου, καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς διατελοῦντος ἁπλοῦ κόμητος παρὰ τοῖς παραῤῥηνίοις Φράγκοις, τοῦ δὲ ἑτέρου ἔχοντος τὸ ἀξίωμα τοῦ τῶν Φράγκων δουκὸς, καὶ ὄντος πολὺ ἰσχυροτέρου καὶ ἐπισημοτέρου. Οὐδὲν ἧττον, δι' ἐνεργείας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μογοντιάκου, ὑπερίσχυσεν ὁ πρῶτος, Κορράδος Β' καὶ Σάλιος ἐπικαλούμενος, καθὸ καταγόμενος ἀπὸ οἴκου τινὸς τῶν Σαλίων Φράγκων. Ἐπὶ τῆς χειροτονίας τοῦ βασιλέως τούτου (1024) παρίσταται ἡ βασιλεία κατὰ πρῶτον ὡς αἱρετὴ, διότι τότε κατὰ πρῶτον συνεκροτήθη ἀληθὴς ἀρχαιρεσιακὴ ἐκκλησία τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεγιστάνων τοῦ κράτους, ἐπισήμως τὴν ἐκλογὴν συζητήσασα καὶ ἐπιχειρήσασα. Μετέσχε δὲ καὶ ὁ δῆμος μέχρι τινὸς τῆς ἐκλογῆς, διότι οἱ ἡγεμόνες, προχειρισάμενοι τὸν Κορράδον, καθυπέβαλον τὴν πρᾶξιν εἰς τὸ συνηγμένον πλῆθος, ἐπιδοκιμάσαν αὐτὴν δι' ἐπιφωνήσεως. Τότε προστούτοις τὸ ἔθνος παρέστη, ὡς φαίνεται, κατὰ πρῶτον διηρημένον εἰς ἓξ στρατιωτικὰ τμήματα (Heerschilde), εἰς ἃ μετ' ὀλίγον προσετέθη καὶ ἕβδομον· ἦσαν δὲ τὰ πρῶτα ἓξ, τὸ τάγμα τῶν λογάδων τοῦ βασιλέως ἱππέων, τὸ τῶν κληρικῶν μεγιστάνων μετὰ τῶν αὐτοῖς ὑποτελῶν, τὸ τῶν δουκῶν, τὸ τῶν κομήτων, τὸ τῶν μέσων εὐπατριδῶν, τὸ τῶν κοινῶν ἱππέων· ἡ δὲ ἐπὶ Κορράδου ἤδη προστεθεῖσα ἑβδόμη τοῦ ἔθνους τάξις ἦν ἡ τῶν βιομηχάνων πολιτῶν.

Ὁ Κορράδος Β', ὅστις ὑπῆρξεν ἀρχηγέτης νέας δυναστείας, τῆς Φραγκικῆς ἢ Σαλιακῆς, ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ τὴν κληρονομίαν τοῦ Βουργουνδικοῦ βασιλείου, τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς Ῥοδόλφος Γ' (ἔγγονος τοῦ Ῥοδόλφου Β', τοῦ εἰς ἓν συνάψαντος, ὡς προείρηται, ἐν ἔτει 933, τὰς δύο Βουργουνδίας) ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῶν μεγιστάνων πιεζόμενος, σκιὰν μόνον τῆς πατρίου διετήρει ἀρχῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ, ἀπογόνους μὴ ἔχων, εἶχεν ἤδη προτείνει τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν Ἑρρῖκον Β'. Ὅθεν ὁ Κορράδος, πορευθεὶς τῷ 1024 εἰς Βουργουνδίαν καὶ ἀναγνωρισθεὶς κληρονόμος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ῥοδόλφου Γ', ἐστράτευσεν ἔπειτα εἰς Ἰταλίαν, ἐν ᾗ πλείστη ἐπεκράτει, ὡς πάντοτε, ἀναρχία. Κόμητες καὶ μαρκίωνες, δοῦκες καὶ ἐπίσκοποι, αὐταὶ αἱ πόλεις, αὐτοὶ οἱ ἁπλοῖ γεωκτῆται ἐσφετερίζοντο βιαίως τὰ κτήματα τῶν ἀσθενεστέρων καὶ τὰ βασιλικὰ κτήματα, μηδένα θέλοντες ν' ἀναγνωρίσωσιν ἀνώτερον ἄρχοντα. Τινὲς δὲ τῶν μεγιστάνων τῆς ἄνω Ἰταλίας καὶ εἰς Γάλλους τινὰς ἡγεμόνας προσέφερον τὸ Λογγοβαρδικὸν στέμμα. Ὁ Κορράδος, ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐστέφθη ἐν Μεδιολάνοις, ἐκυρίευσεν ἔπειτα, 1027, τὴν κατ' ἀρχὰς ἀντιστᾶσαν εἰς αὐτὸν Παυίαν, ἐχρίσθη ἔπειτα αὐτοκράτωρ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου Β', μετὰ πλείστης λαμπρότητος (διότι παρέστησαν ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ οὐ μόνον οἱ δύο ἀρχιεπίσκοποι Μεδιολάνων καὶ Ῥαυέννης, ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βουργουνδίας Ῥοδόλφος καὶ ὁ ἰσχυρὸς κυριάρχης τῆς Δανίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, Κανοῦτος ὁ μέγας, σελ. 36) καὶ ἐπορεύθη ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν, ἐν ᾗ ὑπετάχθησαν αὐτῷ ἐν μέρει ἑκουσίως, ἐν μέρει διὰ τῆς βίας τὸ Βενεύεντον καὶ ἄλλαι πόλεις μετὰ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν. Ἡ δὲ μάλιστα ἀξιομνημόνευτος ἐνταῦθα αὐτοῦ πρᾶξις ὑπῆρξεν ἡ ἐπικύρωσις δωρεᾶς τινος ἣν ὁ δοὺξ τῆς Νεαπόλεως Σέργιος εἶχε πρὸ μικροῦ ποιήσει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Νορμαννῶν Ῥαινουλφιον. Ὁ Σέργιος, ἐξωσθεὶς ἀπὸ τοῦ δουκάτου αὐτοῦ, εἶχεν ἀνακτήσει αὐτὸ διὰ τῆς τοῦ Ῥαινουλφίου συνδρομῆς, εἰς ἀμοιβὴν δ' ἐπέτρεψεν αὐτῷ, ὡς ὑποτελῇ, τὴν κομητίαν τῆς Αὐέρσης (τῆς Ἀτέλλας τοῦ Στράβωνος). Διὰ τῆς κυρώσεως τοῦ Κορράδου, οἱ Νορμανοὶ κατέστησαν ὑποτελεῖς τοῦ Γερμανικοῦ κράτους· τοῦτο δὲ ὑπῆρξε τὸ πρῶτον μόνιμον τῶν Νορμαννῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κατάστημα.

Ὁ Κορράδος ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔαρ εἰς Γερμανίαν, διὰ τὰς ἐκραγείσας αὐτόθι ταραχάς. Δαμάσας δὲ τοὺς στασιαστὰς, ἐξ ὧν πολλοὶ ἦσαν συγγενεῖς αὐτοῦ, ἔστεψεν, 1028, ὡς βασιλέα τῶν Γερμανῶν ἐν Ἀκουισγράνῳ, τὸν ὀκταετῆ αὐτοῦ υἱὸν Ἑρρῖκον Γ' καὶ ἐπεχείρησεν, 1030, βραχεῖαν ἐπὶ τοὺς Οὔγγρους στρατείαν, οἵτινες τότε ὑπὸ τοῦ συνετοῦ καὶ ἰσχυροῦ Στεφάνου Α' (997—1038), υἱοῦ τοῦ Γεῖζα Α' (972—997), βασιλευόμενοι, εἶχον δεχθῆ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ καθυποβληθῇ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου εἰς πολλοῦ λόγου ἀξίαν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν διαρρύθμισιν. Καὶ τότε μὲν ὁ Κορράδος δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ πέραν τῶν δυτικῶν τῆς Οὐγγαρίας ὁρίων· μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Στεφάνου, οἱ Οὔγγροι, περιπεσόντες εἰς ἐμφυλίους ἔριδας, ὑπέκυψαν εἰς τὴν Γερμανικὴν κυριαρχίαν, καθὼς καὶ οἱ Βοημοὶ καὶ οἱ Πολωνοὶ διὰ τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἔχθραν. Ὁ Κορράδος κατέβαλε προστούτοις νέαν τινὰ στάσιν τοῦ προγόνου αὐτοῦ Ἐρνέστου τῆς Σουηβίας, 1030, κατέλαβε, μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1032 ἐπελθόντα θάνατον τοῦ Ῥοδόλφου τῆς Βουργουνδίας, τὴν χώραν ταύτην, ἥτις ἔκτοτε, ὡς καὶ ἡ Ἰταλία, ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, καὶ τελευταῖον, μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον, τῆς ὁποίας ἡ ἀθλία κατάστασις ἀπαραίτητον ἤδη κατέστησε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος. Οἱ μικρότεροι γεωκτῆται, ἀνηλεῶς καταθλιβόμενοι ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων δεσποτῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων, ἐπανέστησαν κατ' αὐτῶν τῷ 1035, οἱ δὲ τελευταῖοι οὗτοι, κινδυνεύσαντες, ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὁ Κορράδος ἐπελθών, 1037, ἐξέτασε τὰ πράγματα καὶ ηὗρεν, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι, ἰδίως ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων, ἐσφετερίσθησαν πολλὰ βασιλικὰ κτήματα· καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὗτος αὐθαδῶς ἀπεποιήθη τοῦ νὰ δώσῃ λόγον, ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε τὴν φυλάκισιν αὐτοῦ. Τοῦτο ἐπήγαγε δεινὴν ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ στάσιν· ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ ἔτυχε λαμπρᾶς ἐν Μεδιολάνῳ δεξιώσεως. Ὁ Κορράδος δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ, ἀποβαλὼν ἕνεκα τοῦ νοσεροῦ Ἰταλικοῦ κλίματος, πλείστους τῶν γενναίων αὐτοῦ μαχητῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου τούτου, αὐτὸς δ' ἐπανῆλθεν, 1038, εἰς Γερμανίαν ὅπου, κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, καὶ ἀπέθανεν. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείᾳ, ὁ Κορράδος ἐξέδωκε τὸν ἀρχαιότατον γνωστὸν Φεουδαλικὸν νόμον, δι' οὗ ἠσφάλισε τοὺς μικροτέρους ὑποτελεῖς κατὰ τῆς τῶν μεγαλητέρων αὐθαιρεσίας, ἐκανόνισεν, ὅτι οὐδεὶς ὑποτελὴς τῶν μεγαλητέρων κοσμικῶν ἢ κληρικῶν Φεουδαρχῶν δύναται νὰ στερηθῇ τοῦ κτήματος αὐτοῦ ἢ φεούδου εἰμὴ δι' ἀποφάσεως δικαστηρίου ὁμοτίμων αὐτοῦ, καθ' ἃς ἐπετράπη ἔφεσις εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἢ τὸν ἀντιπρόσωπον τούτου. Ἑτέρα ἰσιώδης διάταξις ἦν ὁ Κορράδος ἠγωνίσθη νὰ κυρώσῃ, δὲν κατώρθωσε δὲ νὰ εἰσάξῃ εἰς τὴν Γερμανίαν εἰμὴ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐρρῖκος Γ', ἤτο ἡ λεγομένη θεία εἰρήνη ἢ ἐκεχειρία (Treuga Dei). Ἐπειδὴ οἱ ἐμφύλιοι μεταξὺ μικρῶν καὶ μεγάλων ὑποτελῶν πόλεμοι κατήντησαν ἀδιάλειπτοι, ὁ κλῆρος ἠθέλησε νὰ καταπαύσῃ τὸ κακὸν δι' ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων· ἀποτυχὼν δὲ, ἐπεχείρησε νὰ μετριάσῃ τοὐλάχιστον ὅ,τι ἐντελῶς νὰ ἐξαλείψῃ δὲν ἠδύνατο καὶ ἐπὶ τούτῳ, διὰ πολλῶν συνόδων, ὡρίσθη, ὅτι, κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, καθ' ἃς ἐτελοῦντο ἢ παρεσκευάζοντο τὰ τῆς θείας λατρείας, ὅ ἐστιν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς τετάρτης μέχρι τῆς πρωΐας τῆς δευτέρας, πᾶς πόλεμος ἔπρεπε νὰ καταπαύῃ, ὁ δὲ παραβάτης ἐτιμωρεῖτο δι' ἀφορισμοῦ ἢ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν. Ὁ δὲ νόμος οὗτος, ἐπικυρωθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας, βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἴσχυσεν εἰς τὰς διαφόρους τῆς Εὐρώπης χώρας.

Ὁ πρὸ καιροῦ ὡς βασιλεὺς στεφθεὶς Ἐρρῖκος Γ', ὁ τοῦ Κορράδου υἱός, ἀνέλαβεν, ἅμα μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν, τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἴσως τῶν ἄλλων αὐτοκρατόρων μετὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοσαύτης ἰσχύος καὶ ῥώμης διεξήγαγεν. Πρώτην ἀφορμὴν νὰ διαπρέψῃ ἐν πολέμῳ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Βοημίας, αἵτινες, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βολεσλάου, χωρισθεῖσαι ἀπ' ἀλλήλων, εἰς ἀμοιβαίας καὶ ἐμφυλίους περιέπεσον ἔριδας. Ἐν ἔτει δὲ 1037, ὁ δοὺξ Βοημίας Βρζετισλαῦος Α', ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Κασιμιρίου Α', ἐγγόνου τοῦ Βολεσλάου, ἐπεχείρησε λῃστρικὴν ἐν Πολωνίᾳ ἐπιδρομήν· ὁ δὲ Ἐρρῖκος, διὰ τριῶν στρατειῶν, 1039—1041, ἐπροστάτευσε τὸν Κασιμίριον καὶ ἐντελῶς ὑποχείριον κατέστησε τὸν Βρζετισλαῦον· ἔπειτα ἐπεχείρησε τρεῖς πάλιν κατὰ τῶν Οὐγγρων στρατείας, ὠφελούμενος ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων αὐτῶν διενέξεων, καὶ κατώρθωσε, τῷ 1044, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Πέτρος, ὁ τοῦ Στεφάνου ἀνεψιός, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ πρότερον ἀνεξάρτητον Οὐγγαρικὸν βασίλειον, ὑποτελὲς τοῦ Γερμανικοῦ, ἂν καὶ οἱ Οὔγγροι, δυσαρεστηθέντες διὰ τοῦτο κατὰ τοῦ Πέτρου, οὐ μόνον τοῦτον μετ' ὀλίγον κατέβαλον, νέον ἀναγορεύσαντες βασιλέα, τὸν Ἀνδρέαν Α', ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐνέβαλον, δι' ὃ ὁ Ἐρρῖκος, ἀπησχολημένος ὢν ἀλλαχοῦ, δὲν ἠδυνήθη νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς ἀποχρώντως.

Περὶ δὲ τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἠνάγκασαν τὸν ἀκαταπόνητον ἐκεῖνον αὐτοκράτορα νὰ διακόψῃ τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιχειρήσεις, ἠγωνίσθη οὗτος νὰ καταστήσῃ αὖθις ἁπλοῦς τοῦ κράτους ὑπαλλήλους τοὺς Γερμανοὺς δοῦκας καὶ κόμητας καὶ μετὰ πλείστης αὐστηρότητος ἐπολιτεύθη κατὰ παντὸς τοῦ μὴ ὑπείξαντος εἰς τὴν θέλησιν αὐτοῦ. Μάλιστα δὲ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ παραλίπῃ ἀτιμώρητον πάντα ὅστις, νομίζων ἑαυτὸν προσβεβλημένον, ἐπεχείρει νὰ λάβῃ διὰ τῶν ὅπλων τὸ δίκαιόν του, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο εἶχε καταντήσει τότε δευτέρα φύσις παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἠγεμόσιν, ὁ Ἐρρῖκος ἀναγκαίως περιέστη εἰς ἀδιαλείπτους ἀγῶνας καὶ τιμωρίας. Παρεκτὸς δὲ τούτων, ἀπῄτει καὶ ἡ Ἰταλία τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐν Λογγοβαρδίᾳ, ὅπου ὁ Κορράδος δὲν εἶχε κατορθώσει τὴν παγίωσιν καταστάσεως πραγμάτων ἀσφαλοῦς καὶ εἰρηνικῆς, ἐπεκράτει βία καὶ δυναστεία ἀντὶ τοῦ νόμου. Ἐν Ῥώμῃ τὸ παπικὸν ἀξίωμα κατέστη ὄνιον, καὶ τρεῖς Πάπαι ἤριζον περὶ τοῦ δικαίου τοῦ προϊστασθαι τῆς ἐν τῇ δύσει χριστιανωσύνης· εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν, τέλος, οἱ Νορμαννοί, ἀπὸ ὑποτελῶν τοῦ κράτους, ἀπέβησαν λῃσταὶ καὶ κατακτηταί. Καὶ τὰ μὲν τῆς ἄνω Ἰταλίας πράγματα ἐρρύθμισεν ἀπὸ Γερμανίας ἔτι ὁ Ἐρρῖκος, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἐκραγεῖσαν αἱματηρὰν διένεξιν μεταξὺ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῶν καταπιεζομένων ὑπὸ τούτων ἀστῶν τῶν Μεδιολάνων, προστατεύσας τὸν προϊστάμενον τῆς δημοτικῆς μερίδος, εὐπατρίδην Δάνζωνα, ἐπιτυχὼν τὴν ὑπερίσχυσιν αὐτοῦ, ἔτι δὲ κατορθώσας νὰ διορισθῇ ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων, ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβιώσαντος Ἐριβέρτου, ὁ ἀφοσιωμένος εἰς αὐτὸν Γουΐδων· τῷ δὲ 1046, ἐπελθὼν αὐτοπροσώπως μετὰ στρατοῦ ἰσχυροῦ, πρῶτον μὲν καθῄρεσε δι' ἐκκλησιαστικῆς συνόδου καὶ τοὺς τρεῖς πρὸς ἀλλήλους ἐρίζοντας πάπας, ἔπειτα δὲ διενήργησε τὴν ἐκλογὴν εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα Γερμανοῦ τινος ἐπισκόπου μετονομασθέντος Κλήμεντος Β', παρ' οὗ καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ, διέταξε μετὰ πλείστης αὐστηρότητος καὶ ἰσχύος πάντα τὰ λοιπὰ πράγματα, καὶ τελευταῖον ἐπορεύθη εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Νορμαννοὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἀξιολόγους μεταβολάς. Αἱ πόλεις αὐτῆς Γαέτα (ἡ Καϊάτα τοῦ Στράβωνος, Καιήτη δὲ τοῦ Διοδώρου), Ἀμαλφις καὶ Νεάπολις πλείστην εἶχον λάβει, ὡς καὶ ἡ εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν Ἐνετία, ἐπίδοσιν. Ἐνῷ ἡ τελευ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταία αὕτη μετεκόμιζε τὰ προϊόντα καὶ τεχνουργήματα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἰς Ἱσπανίαν καὶ διὰ τῆς Γερμανίας εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην, αἱ ἄλλαι προμνημονευθεῖσαι πόλεις ἐπρομήθευον εἰς ἁπάσας τὰς παρὰ τὴν μεσογαίαν χώρας τὰ ἐμπορεύματα τῆς Αἰγύπτου, ἴσως καὶ τῆς Ἰνδικῆς, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὰ προϊόντα τῶν παραλίων τοῦ εὐξείνου. Αἱ ἐμπορικαὶ αὗται πόλεις ὠφελήθησαν μεγάλως ἀπὸ τῶν ἀδιαλείπτων πολέμων ὅσοι δεινῶς ἐπίεζον τὸ Βυζαντινὸν κράτος, διότι ἐν γένει ἡ ἐμπορία τῶν μικρῶν πολιτειῶν εὐοδοῦται πολὺ μᾶλλον ἐν καιρῷ ἀνωμαλίας καὶ πολέμων τῶν μεγαλητέρων ἐπικρατειῶν, ἢ ἐν καιρῷ μακρᾶς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας. Ἐντεῦθεν οἱ Ἐνετοὶ ὑπῆρξαν ἀείποτε πιστοὶ τῶν Βυζαντινῶν σύμμαχοι, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Γαέτης, τῆς Ἀμάλφιος καὶ τῆς Νεαπόλεως ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν ἐπάρχων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους τότε διετέλει τὸ πλεῖστον τῆς κάτω Ἰταλίας. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα μετεβλήθησαν διὰ τῶν Νορμαννῶν.

Εἰς τούτους, ἐν Αὐέρσῃ, ὡς προείρηται, καταστραθέντας, ἐπῆλθον, περὶ τὸν χρόνον τῆς τοῦ Κορράδου Β' ἀποβιώσεως, νέα ἀπὸ Νορμανδίας τυχοδιωκτῶν στίφη, ἡγεμόνας ἔχοντα Γουλιέλμον τὸν Σιδηρόχειρα, τὸν Δράγωνα καὶ τὸν Οὐμφρεῖδον, τοὺς υἱοὺς Ταγκρέδου τοῦ Ἀουτευίλλου, μικροῦ ἐν Νορμανδίᾳ δυνάστου. Οἱ Νορμαννοὶ οὗτοι ὑπηρέτησαν κατ' ἀρχὰς, ὡς μισθοφόροι, τοὺς Βυζαντινοὺς ἐπάρχους, ἔπειτα ὅμως, διχονοήσαντες πρὸς τούτους, ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν δήωσιν ἁπάσης τῆς κάτω Ἰταλίας, καὶ, νικήσαντες εἰς μάχην κρίσιμον τοὺς Βυζαντινοὺς, 1042, ἐπεχείρησαν τὴν πρὸς ἀλλήλους διανομὴν τῶν κατακτηθέντων. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ταγκρέδου ἐκάλεσαν καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῶν ἀδελφοὺς, καὶ ἕκαστος μὲν αὐτῶν, μετὰ πολυαρίθμων ὁπαδῶν, κατέλαβεν ὀχυράν τινα θέσιν, ἀλλὰ συμπάντων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Γουλιέλμος ὁ σιδηρόχειρ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου, ὁ Δράγων. Ἀμφότεροι ἤδη ἐκαλοῦντο Κόμητες τῆς Ἀπουλίας καὶ ὁ τελευταῖος ἐνεγνωρίσθη ὡς τοιοῦτος, ἐπὶ πληρωμῇ μεγάλου χρήματικοῦ ποσοῦ, ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Γ', καθ' ἣν ἐποχὴν, 1047, ἦλθεν οὗτος εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν. Ἐπανελθόντος ἔπειτα τοῦ αὐτοκράτορος οἴκοι, οἱ Νορμαννοὶ περιέρχονται εἰς ῥῆξιν καὶ πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα Θ', τὸν τοῦ Κλήμεντος διάδοχον, ὅστις, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἀλλαχοῦ ἀπησχολημένου Ἐρρίκου Γ', στρατολογεῖ οἴκοθεν μικράν τινα ἐν Γερμανίᾳ δύναμιν καὶ ἐπέρχεται ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνους· ἀλλὰ οἱ Νορμαννοὶ, ἑνώσαντες ἅπαντα αὐτῶν τὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν διάδοχον τοῦ Δρόγωνος Οὐμφρεῖδον, τὸν ἀδελφὸν τούτου Ῥοβέρτον, τὸν ἐπιλεγόμενον Γυσκάρδον ἤτοι πανοῦργον, τὸν πολυτροπώτατον ὄντως καὶ τολμηρότατον τοῦ μεσαιῶνος ἄνδρα, τὸν βραδύτερον διαδεξάμενον τὴν τοῦ Οὐμφρείδου ἡγεμονίαν, καὶ τὸν Ῥιχάρδον τῆς Αὐέρσης, καταβάλλουσιν ὁλοσχερῶς τὸν Πάπαν καὶ ὑπέρ ποτε παγιοῦσι τὸ κράτος αὐτῶν.

Ὁ Ἐρρίκος Γ' ἀπέθανε τῷ 1056, καταλιπὼν τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ἑξαετῆ υἱὸν Ἐρρίκον Δ', προηγουμένως ἔτι προχειρισθέντα καὶ χρισθέντα βασιλέα. Ἡ ὅλη τούτου ἱστορία περιστρέφεται περὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἔριν πρὸς τὴν παπικὴν ἐξουσίαν· ὅθεν, πρὶν ἢ ἐκθέσωμεν τὰ περὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ διαλάβωμέν τινα περί τε τῶν μέχρι τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ζ', τοῦ φοβεροῦ τοῦ Ἐρρίκου ἀντιπάλου, παπῶν, πρὸ τούτου δ' ἔτι νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἱστορίαν τῶν Νορμαννῶν τῆς κάτω Ἰταλίας. Ὁ διαδεχθεὶς παρ' αὐτοῖς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐμφρείδου, 1057, τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν Ῥοβέρτος Γυσκάρδος κατορ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θόνει μετ' ὀλίγον, 1059, νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ πάπα Νικολάου Β', ὡς φέουδον ἤτοι ὡς ὑποτελῆ ἡγεμονίαν, τὰς χώρας τῆς Καλαβρίας καὶ τῆς Ἀπουλίας, ἔτι δὲ καὶ τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς, ὅστις ἤδη ἐθεωρεῖτο ὡς ἀμέσως τῷ βασιλικῷ ἑπόμενος. Τοσαύτη κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐπεκράτει σύγχυσις περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος, ὥστε δὲν πρέπει νὰ φανῇ παράδοξον, ὅτι ὁ μὲν Πάπας ἀντεποιήθη τοιαύτην κυριαρχικὴν ἐξουσίαν, ὁ δὲ Ῥοβέρτος, ὅστις ἤθελεν ὁπωσδήποτε νὰ νομιμοποιήσῃ τὴν κατοχὴν αὐτοῦ, προθύμως ὤμοσεν εἰς τὸν Ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης τὸν τοῦ ὑποτελοῦς ὅρκον. Δὲν περιωρίσθη δὲ εἰς τοῦτο ὁ πάπας, ἀλλὰ προεχειρίσατο τὸν Ῥοβέρτον δοῦκα καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἔτι κατεχομένης Σικελίας, τὴν ὁποίαν ὅμως μετ' ὀλίγον ὁ τοῦ Ῥοβέρτου ἀδελφὸς Ῥογέρος Α', μετὰ πλείστης γενναιότητος, 1061—1089, ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν διαιρεθέντων καὶ ἐξασθενησάντων Μωαμεθανῶν· ἀφ' ἑτέρου ὁ Ῥοβέρτος ἐξέβαλε μὲν ἀπὸ τῆς κάτω Ἰταλίας παντάπασι τοὺς Βυζαντινοὺς, 1071, κατέβαλε δὲ ἐν μέρει διὰ πονηρίας, ἐν μέρει διὰ τῆς βίας, καὶ τὰ αὐτόθι Λογγοβαρδικὰ κράτη, ὥστε ἐγένετο κύριος ἁπάσης τῆς χώρας μέχρι τῶν συνόρων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους. Μόνον τὴν Νεάπολιν κατέσχεν ἔτι ἐπί τινα χρόνον Λογγοβάρδιός τις ἡγεμὼν, καὶ ἀπὸ τὴν μετὰ τῆς Καπύης ἡνωμένην Κομητίαν τῆς Αὐέρσης, δὲν ἐξέβαλεν εἰμὴ βραδύτερον ὁ Ῥοβέρτος τὸν αὐτόθι ἄρχοντα ἴδιον Νορμαννικὸν οἶκον, ἐπέτρεψε δὲ καὶ τὸ Βενεύεντον εἰς τὸν Πάπαν, ἀξιοῦντα, ὅτι ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ἀνέκαθεν δικαίωμά τι.

Οἱ πάπαι λοιπὸν, οἱ κατ' ἀρχὰς πολέμιοι τῶν Νορμαννῶν ἀναδειχθέντες, παρίστησαν ἤδη ὡς προστάται αὐτῶν καὶ σύμμαχοι. Ἡ τοιαύτη τῆς πολιτικῆς αὐτῶν διαγωγῆς ἀλλοίωσις συνδέεται μὲ τὴν νέαν φάσιν ἣν ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβεν ἡ πρὸς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν σχέσις αὐτῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἑρρῖκος εἶχε μελετήσει νὰ καθυποβάλῃ ὑπὸ τὴν αὐτογνώμονα αὐτοῦ θέλησιν τήν τε πολιτείαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν. Κατ' ἀρχὰς ἡ Ῥώμη ἠναγκάσθη, ὡς εἴδομεν, νὰ κύψῃ τὸν αὐχένα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μεγαλεπήβολός τις πολιτικὸς ἀνὴρ, ὁ Ἱλδέβρανδος, πλείστην λαβὼν παρὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς Ῥώμης ἰσχὺν, πρὶν ἔτι αὐτὸς ἀρχιερατεύσῃ, βοηθούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Πέτρου Δαμιανοῦ, ἀπεριόριστον ἐπιτυχόντος παρὰ τῷ ὄχλῳ ἐπιρροὴν, ἀντέπραξε λάθρα εἰς τὸ βούλευμα τοῦ αὐτοκράτορος. Γεννηθεὶς εἰς Σιέναν (τὴν Σαίναν τοῦ Πτολεμαίου) τῆς Τουσκίας, ἀνετράφη ἐν τῇ νεότητι ὑπὸ σοφοῦ τινος Ἀββᾶ, διετέλεσεν ὡς μοναχὸς, ἐν Ῥώμῃ, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ ἐπὶ πολυμαθείᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ διακεκριμένου Πάπα Γρηγορίου ΣΤ', ἑνὸς τῶν τριῶν ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Γ' καθαιρεθέντων, ὡς προείρηται, συνώδευσεν αὐτὸν, 1047, ἐν τῇ κατὰ τὴν Γερμανίαν ἐξορίᾳ του, προσηλώθη ἐκεῖ εἰς τὸν μετέπειτα ἀρχιερατεύσαντα Λέοντα Θ', παρηκολούθησεν αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ, ὑπῆρξε σύμβουλός του εἰς τὰ δυσχερῆ τῆς Ἰταλίας πράγματα καὶ διετέλεσεν ἔκτοτε ἡ ψυχὴ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς. Ὁ Ἱλδέβρανδος συνεβούλευσε τὸν Λέοντα νὰ μὴ θεωρήσῃ ὁριστικὸν τὸν ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος γενόμενον διορισμὸν αὐτοῦ ὡς ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ, μετὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἄφιξίν του, νέαν ἐκλογὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτῶν. Προτοῦτοις, κατ' εἰσήγησιν τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς, ὁ Λέων ἀνεδείχθη μετ' ὀλίγον πολέμιος τῆς τε λεγομένης Σιμωνίας καὶ τῶν γάμων τοῦ ἀνωτέρου κλήρου. Σιμωνία (οὕτως ὀνομασθεῖσα ἀπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου, τοῦ θελήσαντος νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τὸ τῆς θαυματουργίας χάρισμα,)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐλέγετο ἡ ἀγορὰ καὶ ἡ πώλησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν θέσεων καὶ ἡ διὰ δωροδοκίας ἐπιτυχία αὐτῶν. Καὶ ἦτο μὲν πρὸ καιροῦ διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων ἀπηγορευμένη, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπανταχοῦ τῆς δύσεως ἐπεκράτησεν, ὥστε ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησιαστικῇ συνόδῳ, ἣν ὁ Λέων ἐν Ῥώμῃ συνεκρότησε, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κύρωσιν τῆς προτάσεως αὐτοῦ τοῦ νὰ κηρυχθῶσιν ἄκυροι πᾶσαι αἱ ὑπὸ ἐνόχων Σιμωνίας καταστάντων ἐπισκόπων γενόμεναι χειροτονίαι, διότι, καθὼς εἶπον αὐτῷ κληρικοὶ ἄλλως χρηστότατοι, διαταχθέντος τούτου, πᾶσαι αἱ κυριώταται ἐκκλησίαι ἔμελλον νὰ στερηθῶσι τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν. Ὅθεν ἠναγκάσθη ὁ Λέων νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ ἀνανεώσῃ τοὺς κατὰ τῆς σιμωνίας ἀρχαίους ἐκκλησιαστικοὺς νόμους καὶ νὰ ἀποφανθῇ ἀναξίους προβιβασμοῦ ἅπαντας τοὺς ὑπὸ τῶν τοιούτων ἐπισκόπων χειροτονηθέντας ἱερεῖς. Ἡ δὲ ἀγαμία πρὸ καιροῦ μὲν ἐπίσης ἐθεωρεῖτο ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλήρου ὡς μάλιστα πρὸς τὴν ἱερωσύνην συνᾴδουσα, ἀλλ' ὁ Λέων, μᾶλλον δὲ ὁ τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἐνεργὼν Ἰλδέβρανδος, περιώρισε κατ' ἀρχὰς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ γάμου εἰς μόνον τὸν ἀνώτερον κλῆρον, μηδόλως μνημονεύσας τῶν ἁπλῶν ἱερέων· ἡ ἀποσιώπησις ὅμως ἐγένετο τοσοῦτον ἐπιτηδείως, ὥστε βραδύτερον ἡ ἀπαγόρευσις ἐπεξετάθη καὶ εἰς αὐτούς. — Ἐντούτοις ὁ Λέων ἦτο εἰσέτι πολέμιος τῶν Νορμαννῶν, καὶ μηδεμίαν λαβὼν βοήθειαν οὐ ἐ ἀπὸ τοῦ ἔχοντος ἑτέρους περισπασμοὺς Ἑρρίκου Γ' οὐδ' ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἕνεκα τοῦ πρὸ καιροῦ ἀρξαμένου, καὶ τότε συμπληρωθέντος χωρισμοῦ τῶν ἐκκλησιῶν, ἠττήθη, ὡς προείρηται, ὑπ' αὐτῶν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λέοντος, 1054, προχειρίζεται διὰ συνεργείας τοῦ Ἰλδεβράνδου, μετά τινας ἄλλους ἥττονος λόγου ἀξίους πάπας, ἀρχιρεὺς Ῥώμης ὁ Νικόλαος Β', 1059, ὅστις ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ νέου αὐτοκράτορος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰλδεβράνδου καθοδηγούμενος, ἐπιχειρεῖ ἤδη τὴν ὁριστικωτέραν ῥύθμισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἔτι κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1059 ἐξέδωκεν οὗτος τὴν ἐξῆς ἀξιομνημόνευτον διάταξιν. « Ἀποθανόντος τοῦ » Πάπα, οἱ καρδινάλιοι (ὅ ἐστιν, οἱ ἐπισημότεροι τῆς πόλεως Ῥώμης κληρικοὶ) » ἐπιχειροῦσι τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, ἐπιφυλαττομένης τῆς εὐλαβείας » τῆς ὀφειλομένης εἴς τε τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν υἱὸν Ἑρρῖκον, τὸν ἤδη βασιλέα ὄντα, » μέλλοντα δὲ, ὡς ἐλπίζομεν, διὰ θείας συνευδοκίας, νὰ λάβῃ καὶ τὸ αὐτοκρατο- » ρικὸν ἀξίωμα, καθὰ ἐπετρέψαμεν τοῦτο αὐτῷ διὰ τοῦ καγγελαρίου αὐτοῦ, » καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, ὅσοι λάβωσι τὸ δικαίωμα τοῦτο προσωπικῶς ἀπὸ » τῆς ἀποστολικῆς ταύτης καθέδρας. » Παρεκτὸς δὲ τῆς διατάξεως ταύτης, ἥτις σκοπὸν εἶχε νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ πάπα ἐπέμβασιν τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Ἰλδέβρανδος, προβλέποντες, ὅτι θέλουσι λάβει χρείαν καὶ ὑλικῆς δυνάμεως περὶ τὴν διάπραξιν τῶν βουλευμάτων αὐτῶν, ἐπεχείρησαν νὰ καταστήσωσι τοὺς Νορμαννοὺς, πρότερον ὄντας ἐχθροὺς τῆς Παπικῆς ἐξουσίας, φίλους καὶ συμμάχους αὐτῆς, καὶ ἐπέτυχον τοῦτο ὃν τρόπον προεξετέθη. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Νικολάου, 1061, προεχειρίσθη, τῇ ἐνεργείᾳ πάντοτε τοῦ Ἰλδεβράνδου, κατὰ τὴν νέαν περὶ ἐκλογῆς διάταξιν, ἤτοι ὑπὸ μόνων τῶν καρδιναλίων, ὁ Ἀλέξανδρος Β', τοῦ ὁποίου διάδοχος ὑπῆρξεν ὁ Ἰλδέβρανδος αὐτὸς, 1073, μετονομασθεὶς Γρηγόριος Ζ'. Ἀλλ' ἀνακάμψωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἀνηλικότης τοῦ Ἑρρίκου Δ' συνεπήγαγε μεγάλας συμφοράς. Κατ' ἀρχὰς ἐπετρόπευσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ, ἡ αὐτοκρατόρισσα Ἄγνη, ἀναθεῖσα τὴν ἀνατρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φὴν τοῦ παιδὸς εἰς τὸν ἐπίσκοπον Αὐγούστης Ἐρρῖκον. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ φιλόδοξος ἀρχιεπίσκοπος Κολωνίας καὶ ἀρχικαγγελάριος τοῦ κράτους Ἄννων καὶ ἄλλοι μεγιστᾶνες, συνομόσαντες, ἁρπάζουσι, 1062, ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς μητρὸς τὸν νέον βασιλέα καὶ σφετερίζονται, ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, τὴν ὅλην ἀρχήν. Ἀλλὰ τοῦτο δυσηρέστησε τὸ ἔθνος τοσοῦτον, ὥστε ὁ Ἄννων, διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν κατηγορίαν, ὅτι ὅλως ὑποχείριον κατέστησε τὸν ἡγεμόνα, ἐκανόνισεν, ὅτι ἡ ἀνατροφὴ αὐτοῦ θέλει ἐκάστοτε ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ ὁποίου διατρίβει· καὶ ἐπειδὴ ἡ αὐλή, συντηρουμένη τότε μόνον δι' αὐτουσίων χορηγημάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαμείνῃ ἐπὶ πολὺ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν χώραν, ἡ ἀνατροφὴ τοῦ παιδὸς, ἡ καὶ πρότερον κάκιστα διεξαγομένη, ἀπέβη ἤδη ὀλεθριωτάτη, διότι ἕκαστος ἐπίσκοπος ἐφρόντιζεν, οὐχὶ περὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ βελτιώσεως, ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν, παραβλέπων ἢ καὶ ὑποθάλπων τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, ἠδύνατο ὅσον ἐνδέχεται νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ αὐτῶν. Μετὰ ἓν ἔτος δὲ ἀπὸ τῆς καταγωγῆς ἐκείνης, μετέσχεν ὁ νέος Ἐρρῖκος Δ' ἐκστρατείας τινὸς ἐπὶ τὴν Οὐγγαρίαν, τῆς μόνης ἐντίμου ἐκστρατείας τῆς ἐντὸς τῆς βασιλείας αὐτοῦ γενομένης, καθ' ἣν οἱ Γερμανοὶ, ὠφεληθέντες ἀπὸ τὰς ἐμφυλίους τῶν Οὐγγρων διενέξεις, ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Οὐγγαρίας τὸν ὑπ' αὐτῶν προστατευόμενον υἱὸν τοῦ Ἀνδρέου Α' Σολομῶντα, γαμβρὸν ὄντα ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Ἐρρίκου Δ'. Ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἐγνώρισεν ὁ τελευταῖος οὗτος τὸν ἀρχιεπίσκοπον Βρέμης Ἀδέλβερτον, ἄνδρα μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπίχαριν, ὅστις, ὑποθάλψας τὴν ἀποστροφὴν ἣν εἶχεν ἤδη ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν σκυθρωπὸν Ἄννωνα, ἐξ ὁλοκλήρου ὑπήγαγεν ὑφ' ἑαυτὸν τὸν νέον ἐκεῖνον. Ἐντεῦθεν δεινὴ προέκυψεν ἔρις μεταξὺ τῶν δύο ἀρχιερέων, ἔρις ἥτις δὲν ἐστηρίζετο εἰς μόνα τὰ προσωπικὰ αὐτῶν συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἀντίθετα πολιτικὰ δόγματα. Διότι ὁ μὲν Ἀδέλβερτος ἐπεδίωκε τὴν ἴδρυσιν παμβασιλείας, ὁ δὲ Ἄννων καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μεγιστᾶνες, μάλιστα δὲ οἱ Σάξονες μεγιστᾶνες, τὴν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου ὑπερίσχυσιν τῆς κατὰ τόπους κυριαρχίας τῶν ἡγεμόνων, ἐκ δὲ τῆς ἔριδος ταύτης πλεῖστον ὠφελήθη ὁ Ἱλδέβρανδος καὶ ἡ παπικὴ ἐξουσία. Ὁ Ἀδέλβερτος, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ νέου ἡγεμόνος, ὑπέθαλψεν ἅπαντα αὐτοῦ τὰ πάθη καὶ ἅπασαν τὴν ἀκολασίαν, καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἐνήλικον εἰς ἡλικίαν πεντεκαίδεκα ἐτῶν, ἐν Οὐορματίᾳ, 1065· ἐξώσθη μὲν κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ὑπὸ τοῦ Ἄννωνος καὶ τῶν ὀπαδῶν, ἀναλαβόντος ἤδη τὴν κυβέρνησιν, παρέστη ὅμως πάλιν εἰς τὴν αὐλὴν τῷ 1069, καὶ τὸ δεύτερον μετ' ὀλίγον ἀπεβλήθη, ἀποθανὼν κακῶς τῷ 1072. Ἐντούτοις, ὁ μὲν Ἐρρῖκος διῆγε βίον πονηρότατον, πλεῖσται δ' ἐν τῷ κράτει ὑπῆρχον ἀνωμαλίαι, διότι ὁ βασιλεὺς, θελήσας νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς τοῦ Ἀδελβέρτου πολιτικὰς ἀρχὰς, δυσηρέστησε πικρῶς καὶ τοὺς Σάξονας, καὶ τοὺς Θύριγγας, καὶ τοὺς Βαυαροὺς, καὶ τοὺς Σουήβους· τελευταῖον, οἱ Σάξονες, τῶν ὁποίων ὁ δοὺξ Μάγνος ἐκρατεῖτο πρὸ δύο ἤδη ἐτῶν φυλακισμένος ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Θυρίγγων, ἐπανέστησαν, 1073, πανδημεὶ, καὶ ἐπῆλθον αἴφνης, εἰς ἑξήκοντα χιλιάδας συμποσούμενοι, ἐπὶ τὴν Γοσλερίαν, ὅπου συνήθως διέτριβεν ὁ βασιλεὺς, ἀπαιτοῦντες νὰ κρημνίσῃ τοὺς πύργους ὅσους κατεσκεύασεν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, νὰ ἀπολύσῃ τὸν Μάγνον, νὰ μὴ διατρίβῃ ἀδιαλείπτως εἰς τὴν καταπιεζομένην ἐντεῦθεν Σαξονίαν, νὰ περιστοιχισθῇ ὑπὸ ἀνθρώπων ἐντιμοτέρων τῆς αἰσχρᾶς σπείρας τῶν περὶ αὐτὸν φαυλοβίων νέων, καὶ νὰ μὴ ἀδικῇ τὴν χρηστὴν σύζυγον αὐτοῦ Βέρθαν, ἀποδιώκων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς πολλὰς παλλακάς. Ὁ Ἐρρῖκος, φυγὼν λάθρα, ἀγωνίζεται νὰ καταπείσῃ τοὺς δοῦκας, ἐπισκόπους καὶ κόμητας τοῦ ἐπιλοίπου κράτους νὰ στρατεύσωσι κατὰ τῶν Σαξόνων, ἀλλὰ ματαίως, ὥστε ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους, 1074, νὰ συνομολογήσῃ πρὸς τοὺς ἀποστάτας συνθήκας, δι' ὧν ὑπέσχετο νὰ συγχωρήσῃ αὐτοὺς, νὰ μὴ διατρίβῃ ἀδιακόπως εἰς Σαξονίαν καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν κατεδάφισιν τῶν πύργων.

Ἐνῷ δὲ ὁ υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ἡ παντοδυναμία οὐδὲν ἐγίνωσκεν ὅριον, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξηυτελίζετο, ὁ μοναχὸς Ἱλδέβρανδος, καταλαβὼν, ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, τὸ ἀρχιερατικὸν τῆς Ῥώμης ἀξίωμα, περιεποίει εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο δύναμιν ὑπερτέραν πάσης ἄλλης καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν Εὐρώπην. Καὶ κατεχράσθη μὲν τῆς δυνάμεως ταύτης, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι αἱ πρῶται ἀφορμαὶ τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πάλης αὐτοῦ ὑπῆρξαν εὔλογοι. Τοσαῦται ἦσαν αἱ ἐπιπολάσασαι τότε καταχρήσεις, μάλιστα δὲ ἡ τοῦ κλήρου ἀκολασία, καὶ ἡ ἀπερισκεψία μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐρρῖκος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν αὐλικοὶ διεχειρίζοντο τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, ὥστε οὐ μόνον ὁ Γρηγόριος Ζ', ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος ὁπωσοῦν κηδόμενος περὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς χρηστότητος, ἔπρεπε νὰ θεωρήσῃ ἀπαραίτητον τὴν ἀνάγκην τῆς θεραπείας. Ὅθεν ὁ Γρηγόριος, ὅστις ἐκινεῖτο καὶ ἀπὸ ἄλλους φιλοδοξοτέρους σκοποὺς, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν τοῦ Ἐρρίκου, καθαιρεῖ πολλοὺς τῆς Γερμανίας ἐπισκόπους ἕνεκα σιμωνίας. Ἔπειτα δὲ, 1074, πέμπει πρὸς αὐτὸν τέσσαρας ἐξάρχους ἐπιτετραμμένους τὴν ἐν Γερμανίᾳ δημοσίευσιν τῶν νέων αὐτοῦ διατάξεων κατά τε τῆς σιμωνίας καὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερέων, ἔτι δὲ ἀπαιτήσαντας ἀπὸ τοῦ Ἐρρίκου, πρῶτον, τὴν ἀπὸ τῆς αὐλῆς ἀπομάκρυνσιν πέντε ἀνδρῶν, οἵτινες εἶχον ἔτι ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' ἀφορισθῆ, ἕνεκα τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐμπορεύοντο τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, δεύτερον, τὴν συγκρότησιν ἐκκλησιαστικῆς συνόδου, ἵνα παραδεχθῇ τὰ παπικὰ ἐπιτάγματα. Ὁ Ἐρρῖκος εἰς μὲν τὴν πρώτην ἀπαίτησιν ὑπέκυψεν, ἂν καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεκάλεσε πάλιν παρ' ἑαυτῷ τοὺς πέντε ἐκείνους ἄνδρας, τὴν δὲ δευτέραν, ἤτις προδήλως ἀντέκειτο εἰς τὰ δίκαια τῆς Γερμανικῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὰ ὁποῖα μόνος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μογοντιάκου ἠδύνατο νὰ συγκαλέσῃ ἐκκλησιαστικὴν ἐν Γερμανίᾳ σύνοδον, οὐχὶ δὲ ἔξαρχος τοῦ Πάπα, δὲν παρεδέχθη· σπεύδων ὅμως νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῶν ἐνοχλήσεων τούτων ὁπωσδήποτε, ἵνα ἀνετώτερον ἐκδικηθῇ τοὺς Σάξονας, ἔγραψε πρὸς τὸν Γρηγόριον ἐπιστολὴν δι' ἧς παντάπασιν ἑαυτὸν ἐξηυτέλισεν.

Οἱ Σάξονες ἐπιχειρήσαντες, κατὰ τὰ συντεθειμένα, τὴν κατεδάφισιν τῶν πύργων τοῦ Ἐρρίκου, δὲν ἐφείσθησαν, περὶ τὴν κατασκαφὴν τοῦ Ἀρζεβούργου, οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας, οὐδὲ τῶν τάφων τῶν βασιλέων· τοῦτο παρώργισε τοὺς λοιποὺς Γερμανοὺς, ὥστε ὁ Ἐρρῖκος, ὠφελούμενος ἐντεῦθεν, ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀρχαίους αὐτοῦ ἐχθρούς· καὶ τῳόντι, εὑρὼν ἤδη προθυμοτέρους νὰ τὸν συντρέξωσι τοὺς ἄλλους μεγιστᾶνας, κατατροπόνει τοὺς Σάξονας, περὶ Οὐνστρουτον ποταμὸν, 1075, καὶ ἀναγκάζει ἅπαντας τοὺς ἡγεμόνας καὶ ἐπισκόπους αὐτῶν νὰ ἀποθέσωσι τὰ ὅπλα καὶ νὰ παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ἐνόμισε τότε, ὅτι ἐπαγίωσεν ὁριστικῶς τὸ κράτος αὐτοῦ· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, τρεῖς ἐκ τῶν δουκῶν τῆς Γερμανίας, Ῥοδόλφος, ὁ τῆς Σουηβίας, Οὐέλφος, ὁ τῶν Βαυαρῶν, καὶ Βερθόλδος, ὁ τῆς Καρινθίας, περιῆλθον εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον, ὅστις, ἐν τῇ συνέσει αὐτοῦ, ἐνόησεν, ὅτι ὑπέρ ποτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπιτηδειοτάτη ἦτο ἡ εὐκαιρία, νὰ ἀναδείξῃ τὴν μὲν Ἐκκλησίαν ὑπερτέραν τῆς Πολιτείας, τὴν δὲ Ῥώμην δέσποιναν τῶν Γερμανῶν.

Ὁ Γρηγόριος, διὰ νὰ καταστήσῃ τὴν ἐκκλησίαν ὅλως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ἐπεδίωκε πρὸ καιροῦ τὴν κύρωσιν δύο νόμων, ἐξ ὧν διὰ μὲν τοῦ πρώτου ἤθελε νὰ ἀπαγορεύσῃ εἰς πάντα λαϊκὸν τοῦ νὰ δίδῃ οἱονδήποτε ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ἐσκόπει νὰ καθιερώσῃ τὴν ἀγαμίαν παντὸς κληρικοῦ. Ὡς πρὸς τὴν ἀγαμίαν τῶν ἱερέων, ὁ Γρηγόριος ἤδη δὲν περιωρίσθη εἰς ἁπλᾶς διαταγάς, ἀλλ' ἐπεμελήθη καὶ τὴν ἐκ παντὸς τρόπου ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Ἐπεμψεν ἀπανταχοῦ ἐξάρχους, κατέστησε τοὺς ἐπισκόπους ὑπευθύνους καὶ διὰ τῶν μοναχῶν παρώξυνε τὸ πλῆθος. Ἐντεῦθεν προέκυψε πολλὴ ταραχὴ καὶ βιαιοπραγία, διότι ἑκατοντάδες κληρικῶν ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ὁ δὲ ὄχλος καὶ εἰς αὐτοδικίας κατὰ τῶν ἀπειθούντων παρεξετράπη. Τινὲς τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐπισκόπων ἠθέλησαν ν' ἀντισταθῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὸ πλῆθος, ὑπὸ τῶν μοναχῶν κατηχούμενον, ἦτο ὑπὲρ τῆς ἀγαμίας· εἰς τὰς συνόδους οἱ μὲν ἱερεῖς ψῆφον δὲν εἶχον, τῶν δὲ εὐαρίθμων ἐπισκόπων ἐπλειονοψήφουν οἱ ἡγούμενοι, ὥστε ἡ θέλησις τοῦ Γρηγορίου ὑπερίσχυσεν ἐπὶ τέλους. Δυσχερεστέρα δὲ ἀπέβη ἡ ἐκτέλεσις τῶν κατὰ τῆς σιμωνίας διατάξεων, μάλιστα ὡς ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως, ἣν ἔδωκεν εἰς αὐτὰς ὁ Γρηγόριος· διότι ἐν ἔτει 1075 ἀπηγόρευσε τὴν λεγομένην περιβολὴν (investitura), ὅ ἐστι τὴν ὑπὸ τῶν κοσμικῶν κυριάρχων εἰς τὰς ἐπισκοπὰς καὶ τὰ μοναστήρια, θεωρούμενα ὡς κληροδοτήματα, ἐγκαθίδρυσιν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἡγουμένων, διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς παραδόσεως τοῦ δακτυλίου καὶ τῆς ῥάβδου, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἀπηγόρευσε τὸν διορισμὸν εἰς ἐκκλησιαστικὰς θέσεις ὑπὸ κοσμικῶν. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης διήγειρε καθ' ἑαυτοῦ ἅπασαν τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν· οὐδὲν ἧττον δὲν ἐνέδωκεν οὐδὲ κατὰ τοῦτο μέχρι τοῦ θανάτου, κατορθώσας ὥστε οἱ διάδοχοι αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχωσιν ἐπὶ τέλους καὶ τούτου τοῦ βουλεύματος τὴν πραγματίωσιν. Καὶ διὰ μὲν τῆς ἀκαταπλήκτου ταύτης σταθερότητος κατέστη τῇ ἀληθείᾳ κύριος τοῦ παντός· ἀλλ' ἂν καὶ ὁ βίος αὐτοῦ παρέμεινεν ὡς ἀεὶποτε ἄμωμος, κατ' αὐτὴν τῶν πικροτέρων ἐχθρῶν του τὴν ὁμολογίαν, φθάσας ὅμως εἰς τὴν ὑπεροψίαν ἐκείνην περιωπήν, ὁ ἀνὴρ, διὰ τῆς ὑπερβολικῆς φιλοδοξίας καὶ ὀξύτητος αὐτοῦ, δυσηρέστησε πολλοὺς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν προτέρων φίλων. Σώζεται δὲ βιβλίον ἐπιγραφόμενον Ἱλδεβρανδικὰ ἄρθρα (dictata), τὸ ὁποῖον σφόδρα μὲν ἀμφίβολον εἶναι ἂν ὑπ' αὐτοῦ συνετάχθη, δι' ἐναργῶν ὅμως ἀξιωμάτων, ἀκριβῶς ἐκτίθησι τὸ τοῦ Γρηγορίου σύστημα καὶ τὴν περὶ τῆς παπικῆς παντοδυναμίας ἀξίωσιν.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ Γρηγορίου σύνεσις μάλιστα ἀπέβη ὀλεθρία εἰς τὸν Ἑρρῖκον Δ', ὅστις, ἐν τῇ μωρίᾳ αὐτοῦ ἤλπισεν, ὅτι ὁ πάπας θέλει τὸν ὑποστηρίξει περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ πάπας, κάλλιστα εἰδώς, διὰ τῶν ἐξάρχων αὐτοῦ, τὴν τῆς Γερμανίας κατάστασιν, συνεννοεῖτο μετὰ τῶν Σαξόνων ἐπισκόπων καὶ συνεμάχει λάθρα μετὰ τῶν μελετησάντων ν' ἀντιπράξωσιν εἰς τὸν τοῦ Ἑρρίκου θρίαμβον τριῶν προμνημονευθέντων δουκῶν, Ῥοδόλφου, Οὐέλφου καὶ Βερθόλδου. Ἐντεῦθεν οἱ ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου ἐκ νέου εἰς τὴν Γερμανίαν ἀποσταλέντες ἔξαρχοι, 1076, οὐ μόνον ἤλεγξαν τὸν Ἑρρῖκον ὡς παραβάντα ἤδη, διὰ τὸ κατὰ τῶν Σαξόνων κατόρθωμα, τὰς πρὸ διετίας δοθείσας αὐτοῖς ὑποσχέσεις, ἀλλὰ ἐτόλμησαν καὶ νὰ κλητεύσωσιν αὐτὸν νὰ ἐμφανισθῇ, ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ, ἐν ἡμέρᾳ δητῇ εἰς Ῥώμην, ἵνα ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τοῦ πάπα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ νέος βασιλεὺς, ἀγανακτήσας διὰ τὴν αὐθάδειαν ταύτην, ἀπέβαλε μεθ' ὕβρεως τοὺς ἐξάρχους, καὶ συγκαλέσας ἐν Οὐορματίᾳ τοὺς Γερμανοὺς ἐπισκόπους, ἐδίκασε δι' αὐτῶν καὶ καθήρεσε τὸν Γρηγόριον. Τὸ δὲ λοίδορον περὶ τούτου δόγμα τῆς συνόδου ἐκείνης, γενόμενον δεκτὸν καὶ παρά τινος Συνόδου, ἐν Πλακεντίᾳ συγκροτηθείσης ὑπὸ τῶν Λογγοβαρδίων ἐπισκόπων, ἐκομίσθη εἰς Ῥώμην. Ἀλλ' ὁ τολμηρὸς Γρηγόριος, ἀθροίσας ἐνταῦθα ἰδίαν σύνοδον, ἀπέδωκε πάραυτα τὰ ἴσα τῷ βασιλεῖ, οὐ μόνον καθαιρέσας ἅπαντας τοὺς ἐπισκόπους ὅσοι ἐψηφοφόρησαν κατ' αὐτοῦ, ἰδίως δὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Γερμανικοῦ κλήρου, τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μογοντιάκου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Ἐρρῖκον ἐκήρυξεν ἐπικεκλεισμένον μὲν τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἔκπτωτον δὲ τῆς ἀρχῆς, ἀπολύσας ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους τοῦ πρὸς αὐτὸν ὅρκου. Διέδωκε δὲ, δι' ἐξάρχων καὶ ἰδιαιτέρων ἐπιστολῶν, τὰ ἀποφασισθέντα, εἰς ἅπαντας τοὺς πρόφασιν μόνον καραδοκοῦντας ἀποστασίας ἀντιπάλους τοῦ Ἐρρίκου ἐν Γερμανίᾳ, προσθεὶς, μετὰ πλείστης κακοβουλίας, ὅτι πᾶς κληρικὸς, ἀφορισθεὶς ἕνεκα σιμωνίας ἢ ἐπὶ ἄλλοις κακουργήμασιν, ἀπαλλάττεται τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου ἐπιτιμίου, ἅμα συνταχθῇ μετὰ τῶν πολεμίων τοῦ βασιλέως.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Πάπα καὶ τὸ δόγμα τοῦ Ἐρρίκου διάφορον, κατὰ τὰς διαφόρους χώρας καὶ διαθέσεις, ἔλαβον δεξίωσιν. Ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου ὁ πάπας ἐμισεῖτο, εἶχον ἤδη οἱ Λογγοβάρδιοι ἀποδεχθῇ, ὡς προείπομεν, τὴν τοῦ Ἐρρίκου ἀπόφασιν. Ἐν Γερμανίᾳ ἐξεναντίας ἐπανέστησαν ἀμέσως οἱ δοῦκες τῆς Σουηβίας, τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Καρινθίας, παρασύραντες καὶ τοὺς πλείστους ἄλλους κοσμικοὺς καὶ κληρικοὺς μεγιστᾶνας· συνελθόντες δὲ πάντες εἰς Τριβυρίαν, ἀπεφάσισαν, ὅτι παραχωρεῖται εἰς τὸν βασιλέα ἑνὸς ἔτους προθεσμία, ἵνα συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ Πάπα, ὅστις ἔμελλεν, ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν, νὰ συγκροτήσῃ ἐν Αὐγούστῃ, συνέδριον ἵνα ἀκροασθῇ τὰς κατὰ τοῦ βασιλέως κατηγορίας καὶ ἔπειτα ἀποφασίσῃ ὡς κριτής· ὁ δ' Ἐρρῖκος, ἂν δὲν ἠθωοῦτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀπέβαλλε πᾶν εἰς τὸν θρόνον δικαίωμα, μέχρι δὲ τῆς ἀποφάσεως, ὤφειλε ν' ἀπέχῃ ὁλοσχερῶς τῆς κυβερνήσεως, διάγων ὡς ἰδιώτης. — Τότε ὁ Ἐρρῖκος, θεωρῶν ἑαυτὸν ὑπὸ πάντων ἐν Γερμανίᾳ ἐγκαταλελειμμένον, σπεύδει νὰ ἐπιτύχῃ ἐκ παντὸς τρόπου ἀπὸ τοῦ πάπα τὴν λύσιν τοῦ ἀφορισμοῦ· καὶ ἐπὶ τούτῳ μεταβαίνει εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὑπὸ μόνης τῆς συζύγου, τοῦ υἱοῦ καὶ ἑνὸς ὑπηρέτου συνοδευόμενος, παθὼν καθ' ὁδὸν, διὰ τὸν χειμῶνα, τὰ πάνδεινα. Φθάσας εἰς τὴν Ἰταλίαν, περιεστοιχίσθη ἀμέσως ὑπὸ πολλῶν Λογγοβαρδίων καὶ ἠδύνατο νὰ ἐπιτεθῇ διὰ τῆς βίας κατὰ τοῦ πάπα, ἐγκαταλελειμμένου ὄντος καὶ καταφυγόντος εἰς Κανούσιον, φρούριον τῆς φίλης αὐτοῦ κομήσσης τῆς Τοσκάνης Ματθίλδης. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, ἐπιθυμῶν πρὸ πάντων νὰ λάβῃ τὴν ἀπὸ τοῦ πάπα συγχώρησιν, ἔστειλε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς πρέσβεις ἐπικαλούμενος αὐτήν. Ὁ Γρηγόριος συνῄνεσεν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἀπῄτησεν ὥστε ὁ βασιλεὺς νὰ καθυποβληθῇ εἰς ἐπιτίμιον βαρύτατον· καὶ διὰ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τοῦτο, προσήχθη ὁ Ἐρρῖκος εἰς τὸν ὑπὸ τριπλοῦ τείχους περιεζωσμένον πύργον τοῦ Κανουσίου (Ἰανουαρίῳ 1077). Ἐνταῦθα παρέμεινεν οὗτος, μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου τείχους, ἄνευ συνοδίας καὶ κόσμου βασιλικοῦ, ἀλλ' ἐν ἱματίῳ τῆς μετανοίας, καὶ ἀνυπόδητος, καὶ ἄσιτος, ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας, ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας καθικετεύων τὸν Πάπαν νὰ τὸν συγχωρήσῃ. Τελευταῖον τὴν τετάρτην ἡμέραν ὁ Γρηγόριος ἔδωκε τὴν συγχώρησιν ταύτην, ἐπὶ ταῖς θερμαῖς δεήσεσι τῆς κομήσσης Ματθίλδης καὶ ἐπὶ τῇ ἐγγυήσει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κληρικῶν τινων καὶ ἡγεμόνων ὑπὲρ τοῦ Ἐρρίκου· ἀλλ' ἐπέτρεψε συγγνώμην ἀτελῆ καὶ ἀμφίβολον, διότι ὁ Ἐρρῖκος ὤφειλε κατ' αὐτὴν οὐδὲν ἧττον νὰ ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τοῦ πάπα ἕνεκα τῶν γενομένων κατ' αὐτοῦ κατηγοριῶν καὶ ἔπειτα νὰ ἀναλάβῃ ἢ νὰ ἀποβάλῃ τὸ στέμμα, κατὰ τὴν τοῦ πάπα ἀπόφασιν, ἀπέχων πρὸ τούτου πάσης κυβερνητικῆς ἐξουσίας καὶ ὑποχρεούμενος, ἂν ὁ πάπας ἤθελε τῷ ἀποδώσει τὸ στέμμα, νὰ συνδράμῃ αὐτὸν πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν ἐν τῷ κράτει βεβαίωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως· προστεθέντος ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι ἂν ἕνα καὶ μόνον τῶν ὅρων τούτων παραβῇ, θεωρεῖται μὲν αὐτὸς ἔνοχος καὶ ἄκυρος ἡ ἀπὸ τοῦ ἀφορισμοῦ λύσις, δικαιοῦνται δὲ οἱ μεγιστᾶνες νὰ ἐπιχειρήσωσι νέαν ἐκλογὴν βασιλέως.

Ἀλλοίαν ὅλως ἔκβασιν τῆς ἔριδος ἐπεθύμουν καὶ προσεδόκων οἱ Ἰταλοὶ ἐπίσκοποι, ἐξαιρέσει τοῦ ἰδίως Ῥωμαϊκοῦ κλήρου καὶ εὐαρίθμων τινῶν ἄλλων, διότι διάφορα εἶχον συμφέροντα ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς μεγιστᾶνας. Οἱ τελευταῖοι προετίμων νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν πόῤῥω διατελοῦντα πάπαν ἢ εἰς τὸν πλησίον ἐδρεύοντα κυριάρχην τῆς χώρας· οἱ Ἰταλοὶ ἐξ ἐναντίας προετίμων τὸν πόῤῥω ἱστάμενον κοσμικὸν ἄρχοντα, παρὰ τοῦ ὁποίου ἠδύναντο ἐν ἀνάγκῃ νὰ λάβωσι συνδρομὴν κατὰ τῶν ἀγρίων κομήτων καὶ ἄλλων κυρίων τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς διατρίβοντος ἡγεμόνος τῆς ἐκκλησίας, ὅστις πολλὰς μὲν εἶχεν ἀπαιτήσεις, δύναμιν δὲ ὑλικὴν οὐδεμίαν. Ὅθεν ὁ ἀγεννὴς τοῦ Ἐρρίκου ἐξευτελισμὸς κοινὴν παρήγαγεν ἐν Λογγοβαρδίᾳ ἀγανάκτησιν, καὶ ὁ Ἐρρῖκος, συναισθανθεὶς τὸ λάθος αὐτοῦ καὶ προσλαβὼν ἐπικουρίαν τινὰ ἀπὸ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ὀπαδῶν (διότι αὐτόθι ὁ λαὸς καὶ οἱ μικρότεροι γαιοκτῆται ἦσαν ὑπὲρ αὐτοῦ μᾶλλον καὶ κατὰ τῶν μεγιστάνων), κατεξανέστη αὖθις κατὰ τοῦ Πάπα. Ἀλλ' ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ δράμῃ εἰς Γερμανίαν, Ἀπριλίῳ 1077, ὅπου οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ, μαθόντες τὰ ἐν Κανουσίῳ γενόμενα, ἐχειροτόνησαν, ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἕτερον βασιλέα, τὸν Ῥοδόλφον τῆς Σουηβίας. Κατὰ τούτου ἐπεχείρησεν ἤδη ὁ Ἐρρῖκος, ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν μικροτέρων γαιοκτητῶν βοηθούμενος, ἔτι δὲ καὶ ὑπό τινων ἐπισκόπων καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βοημίας Οὐρατισλαύου Β', πόλεμον ἐναγώνιον, καθ' ὃν ἡττήθη μὲν τρίς· ἀλλὰ πληγωθέντος καιρίως ἐν τῇ τρίτῃ μάχῃ (ὀκτωβρίῳ 1080) τοῦ Ῥοδόλφου καὶ ἀποθανόντος μετ' ὀλίγον, ὁ Ἐρρῖκος κατέστη αὖθις κύριος ἁπάσης τῆς Γερμανίας, ἐκτὸς τῶν Σαξόνων· καὶ τότε θεωρῶν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐπιφανῶν τοῦ κράτους ἡγεμόνων θέλει παραδεχθῇ στέμμα ἀμφισβητούμενον, τοῦ ὁποίου ὁ κάτοχος δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ ἦναι παίγνιον τῶν δυστρόπων ἐκείνων φυλῶν τῆς ἄρκτου, ἀπεφάσισε νὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου οἱ φίλοι καὶ οἱ ὑποτελεῖς αὐτοῦ εἶχον ἀναδειχθῇ νικηταὶ τῆς τοῦ πάπα μερίδος. Διότι ὁ Γρηγόριος, ὅστις ἐν ἀρχῇ τοῦ μεταξὺ Ἐρρίκου καὶ Ῥοδόλφου ἀγῶνος, θεωρῶν τὴν οὐ μικρὰν τοῦ πρώτου δύναμιν, ἐφάνη μετριώτερος καὶ ἀμφίῤῥοπος, ἔπειτα, θαῤῥήσας ἀπὸ τῶν νικῶν τοῦ δευτέρου, ἐτάχθη ἀναφανδὸν μετ' αὐτοῦ, πέμψας εἰς αὐτὸν στέμμα, φέρον τὴν ἀγέρωχον ἐπιγραφὴν, **Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho**, ἤγουν ὁ Χριστὸς ἔδωκε τὸ στέμμα τῷ Πέτρῳ, ὁ δὲ Πέτρος τῷ Ῥοδόλφῳ. Καὶ εἶχε μὲν ἤδη σύμμαχον ἰσχυρὸν τὸν Ῥοβέρτον Γυσκάρδον, ἀλλ' οὗτος ἐντελῶς ἀπησχολεῖτο τότε ὑπὸ ἑτέρας ἐπιχειρήσεως.

Τῳόντι ὁ Ῥοβέρτος Γυσκάρδος, ὅστις εἶχεν ἤδη, ὡς προεῖπομεν, κυριεύσει ἅπασαν σχεδὸν τὴν κάτω Ἰταλίαν διὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Ῥογέρου καὶ τὴν Σικελίαν, ἐμελέτησε τότε καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους τὴν κατάκτησιν, καὶ, παντάπασιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀδιαφορῶν πρὸς τὴν δεινὴν ἀμηχανίαν τοῦ συμμάχου αὐτοῦ καὶ ὑποτιθεμένου κυριάρχου, τοῦ Πάπα, ἐπεχείρησε, κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος 1081, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Ἐρρῖκος, στρατείαν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ὅθεν ὁ Ἐρρῖκος ἠδυνήθη ἀκωλύτως νὰ πολιορκήσῃ τὴν Ῥώμην· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον, διὰ τὴν ἀκράδαντον τοῦ Γρηγορίου σταθερότητα, δὲν ἐγένετο κύριος τῆς πόλεως εἰμὴ ἐν ἀρχῇ τοῦ 1084, ἀποκλείσας τὸν Γρηγόριον εἰς τὸν Ἀγγελόπυργον. Τότε ἐνίδρυσεν αὐτόθι τὸν ἀπὸ τοῦ 1080 ἀναγορευθέντα ὑπ' αὐτοῦ νέον πάπαν Κλήμεντα Γ', ἐχρίσθη ὑπὸ τούτου αὐτοκράτωρ τῇ 31 Μαρτίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐθεώρει ἀπαραίτητον τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ἔφθασε τελευταῖον εἰς βοήθειαν τοῦ Γρηγορίου ὁ Ῥοβέρτος Γυσκάρδος, ὅστις εἶχε μὲν ἐπανέλθει πρὸ καιροῦ ἀπο τῆς ἐν Ἑλλάδι στρατείας, ἀλλ' ἀπησχολήθη εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν ἕνεκα τῆς στάσεως πόλεών τινων. Τὰ ἐκ παντοδαπῶν ἐθνῶν, ἐν οἷς ἦσαν, καὶ πολλοὶ Μωαμεθανοί, συγκείμενα στίφη τοῦ Ῥοβέρτου, γενόμενα κύρια τῆς Ῥώμης, εἰς τοσαύτην ἐξετραχηλίσθησαν λεηλασίαν, ὥστε γενικὴ ἐξέρρᾱγη τῶν ἐξηγριωμένων πολιτῶν ἐπανάστασις, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ Ῥοβέρτος δὲν ἐσώθη εἰμὴ πυρπολήσας τὸ μέγιστον τῆς πόλεως μέρος. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀπῆλθε τότε εἰς τὰ ἴδια, ἵνα δευτέραν ἐπιχειρήσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος στρατείαν· ὁ δὲ Γρηγόριος μετέβη εἰς Σάλερνον, ὅπου ἀπέθανε, κατὰ Μάϊον τοῦ 1085, παρὰ πολλῶν μὲν τιμώμενος ὡς ἅγιος καὶ μάρτυς, παρὰ πολλῶν δὲ ἀναθεματιζόμενος ὡς πρωτουργὸς συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐπήγαγεν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας δεινὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας καὶ παρεσκεύασε τὴν διαίρεσιν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' αὐτὸς ἐθεώρει ἑαυτὸν ὡς μάρτυρα τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου, καὶ ἀπέθανε λέγων, **Dilexi justitiam et odi iniquitatem, propterea morior in exilio**, ἤτοι ἠγάπησα δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησα ἀδικίαν, διὰ τοῦτο ἀποθνήσκω ἐξόριστος. Ἀπέθανε δὲ μετὰ ὀκτὼ ἑβδομάδας καὶ ὁ προστάτης αὐτοῦ Ῥοβέρτος εἰς Κεφαλληνίαν, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς δευτέρας αὐτοῦ στρατείας.

Ἐν Γερμανίᾳ εἶχον ἐντούτοις οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἐρρίκου χειροτονήσει ἀπὸ τοῦ 1081 ἕτερον βασιλέα, τὸν υἱὸν τοῦ κόμητος τοῦ Λουξεμβούργου Ἑρμᾶνον, ἁπλῶς διὰ νὰ τὸν ἔχωσιν ὄργανον τῶν ὀρέξεων αὐτῶν. Ἀλλὰ ἡ καταπίεσις τῆς ὀλιγαρχικῆς ἐκείνης ἀριστοκρατίας ἀπέβη ἐπὶ τέλους τοσοῦτον ἀφόρητος, ὥστε αἱ πλεῖσται τοῦ ἔθνους τάξεις, καταλιποῦσαι τὴν παπικὴν μερίδα, μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνετάχθησαν. Εἶχε δὲ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῶν ἐπισκόπων, καὶ τὸν τῆς Βοημίας Οὐρατισλαῦον Β', εἰς ὃν ἀπένειμε τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα. Ὅθεν τῷ 1087 αὐτὸς ὁ Ἑρμᾶνος ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν, συμβιβασθεὶς μετὰ τοῦ Ἐρρίκου, ὅστις, καταβαλὼν μετ' οὐ πολὺ ἀλληλοδιαδόχους καὶ τοὺς ἄλλους πολεμίους, μετέβη αὖθις εἰς Ἰταλίαν, τῷ 1090. Ἐνταῦθα ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις τῆς κομήσσης Ματθίλδης, ἥτις ἐξηκολούθει ἀγωνιζομένη ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου μερίδος, ὑπεστήριξε τὸν πάπαν αὐτοῦ Κλήμεντα, κατὰ τοῦ ὑπὸ τῆς μερίδος ἐκείνης προχειρισθέντος Οὐρβανοῦ Β', ἠνάγκασε τοῦτον νὰ φύγῃ εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ ἴσχυσεν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ὅσον οὐδεὶς τῶν προκατόχων. Συγχρόνως ὅμως εἰς τοσαύτην παρεξετράπη μοχθηρίαν, ὥστε ἀπέστη ἀπὸ αὐτοῦ αὐτὸς ὁ υἱὸς Κορράδος, καὶ συμμαχήσας μετὰ τῶν πολεμίων τοῦ πατρὸς ἐστέφθη βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, 1093. Ὁ δὲ Οὐρβανὸς Β' πλεῖστον ἀπέκτησεν ἀξίωμα κηρύξας, ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ, εἰς Πλακεντίαν, συγκροτηθείσῃ συνό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δω, 1095, σταυροφορίαν εἰς τὸν ἅγιον τάφον. Πολλαὶ δὲ πόλεις συνωμολόγησαν αὐτοκεφάλους ὅλως ὁμοσπονδίας, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐμπορίας καὶ τῶν δικαίων αὐτῶν. Ὅθεν ὁ Ἐρρῖκος, ἀθυμήσας παντάπασιν, ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν, τῷ 1097.

Ἐνταῦθα ἐπεκράτει ἀπό τινος ἡσυχία τις καὶ ὀλίγοι τῶν μεγιστάνων ἀνθίσταντο ἔτι ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς εἰς τὸν Ἐρρῖκον, ὅστις, θέλων ἤδη νὰ τιμωρήσῃ τὸν Κορράδον, κατέπεισε τοὺς ἡγεμόνας νὰ κηρύξωσιν αὐτὸν ἔκπτωτον τῆς κληρονομίας καὶ νὰ μεταβιβάσωσιν αὐτὴν εἰς τὸν δεύτερον υἱόν του, τὸν Ἐρρῖκον Ε'. Ὁ δυστυχὴς Κορράδος, ἐγκαταλειφθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς παπικῆς μερίδος, ἥτις ἤθελε νὰ τὸν μεταχειρισθῇ ὡς ἁπλοῦν ὄργανον, ἀπέθανεν ἐν Ἰταλίᾳ τῷ 1001, εἰς ἐσχάτην περιελθὼν ἀπορίαν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὸ τέλος δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον οἰκτρόν. Διότι μὴ θελήσας νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησιαστικὴν ἔριν, ὅπερ εὐχερῶς ἠδύνατο νὰ πράξῃ μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1000 ἐπελθόντα θάνατον τοῦ Κλήμεντος Γ', εὔλογον συνομολογῶν εἰρήνην πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Οὐρβανοῦ Πασχάλιον Β', διενήργησε τὴν ἐκλογὴν ἑτέρου Ἀντιπαπα, ὥστε ὁ Πασχάλιος ἀνενέωσε τὸν κατ' αὐτοῦ ἀφορισμόν. Ἀφ' ἑτέρου, ὁ Ἐρρῖκος ἐπιχειρήσας αὖθις διαφόρους κατὰ τῶν μεγιστάνων ἐν Γερμανίᾳ καταδιώξεις, προεκάλεσε νέαν τῶν Βαυαρῶν καὶ τῶν Σαξόνων ἐπανάστασιν, τὸ δὲ χείριστον, αὐτὸς ὁ ὁμώνυμος υἱὸς αὐτοῦ ἠνώθη μετὰ τῶν στασιαστῶν, 1004, συνεργοῦντος εἰς ταῦτα πάντα καὶ τοῦ Πασχαλίου. Μετ' ὀλίγον ὁ γέρων Ἐρρῖκος συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη δι' αἰσχρᾶς τοῦ υἱοῦ πονηρίας, 1005, ἐδικάσθη ἔπειτα καὶ ἐξηυτελίσθη ἐλεεινῶς ὑπό τινος ἐν Ἰγγελειμίῳ ὑπὸ τῶν στασιαστῶν συγκροτηθείσης συνόδου, καὶ ὑπεχρεώθη ὑπ' αὐτῶν νὰ παραιτήσῃ τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ παραδώσῃ τά τε παράσημα τοῦ κράτους καὶ ἅπαντα τὰ κτήματα, Ἰανουαρίῳ 1106. Ἀπεβίωσε δὲ μετά τινας μῆνας εἰς Λεόδιον, οἱ δὲ ἄσπονδοι αὐτοῦ ἐχθροὶ κατεδίωξαν αὐτὸν καὶ μετὰ θάνατον· διότι ἐκ προσταγῆς τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Πάπα, ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἀνωρύχθη ἵνα μείνῃ ἄταφος, μέχρις οὗ ὁ ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος λύσῃ τὸν ἀφορισμὸν τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἔμειναν οὕτω τὰ ὀστᾶ ἐκεῖνα κείμενα ἐπὶ τῆς γῆς δι' ὅλων πέντε ἐνιαυτῶν, ὅτε τελευταῖον ἦρθη ὁ ἀφορισμὸς καὶ ἐκηδεύθη τὸ λείψανον εἰς τὸ τῶν προγόνων αὐτοῦ κοιμητήριον.

Ὁ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ τοσοῦτον ἀστόργως καὶ ἀπανθρώπως προσενεχθεὶς Ἐρρῖκος Ε', ἀνεδείχθη περὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους οὐ μικροῦ λόγου ἄξιος, διότι ἀφ' ἑνὸς κατώρθωσε νὰ ἀνορθώσῃ ὁπωσοῦν τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος, πιριστέλλων μέχρι τινὸς τοὺς μεγιστᾶνας καὶ καταπαύων τὴν ἀναρχίαν, ἀφ' ἑτέρου ἠδυνήθη, ἐν τῇ μεγάλῃ ἔριδι πρὸς τὸ Ἱλδεβραντδικὸν τοῦ παπικοῦ θρόνου σύστημα, νὰ διαφυλάξῃ ἐπιτηδείως καὶ ἰσχυρῶς τὸ αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ δικαίωμα, θυσιάζων τόσον μόνον αὐτοῦ μέρος ὅσον δὲν ἠδύνατο ἤδη νὰ σωθῇ. Ὁ Πάπας Πασχάλιος ἀνενέωσεν, ἔν τινι παρ' αὐτοῦ συγκροτηθείσῃ συνόδῳ, τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ὑπὸ τῶν κοσμικῶν περιβολῆς· ἀλλ' ὁ Ἐρρῖκος προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Γερμανίαν, ἵνα ῥυθμίσῃ αὐτόθι δι' ἐκκλησιαστικῆς συνόδου τὴν σχέσιν τῆς πολιτείας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ μὴ δεχθέντος τοῦ Πασχαλίου τὴν πρόσκλησιν, οὐ μόνον εἰς πολλοὺς νέους ἐπισκόπους ἀπένειμε, δυνάμει τοῦ βασιλικοῦ αὐτοῦ δικαιώματος, τὸν δακτύλιον καὶ τὴν ῥάβδον, χειροτονήσας αὐτοὺς διὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μογοντιάκου ἀλλὰ καί τινας ἀφωρισμένους ὑπὸ τοῦ Πάπα κληρικοὺς ἀποκατέστησεν εἰς τὰ ἀξιώματα αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατώρθωσε μέχρι τινὸς νὰ καθυποβάλῃ αὖθις τὴν Πολωνίαν, τὴν Βοημίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν, ὑπὸ τὴν Γερμανικὴν κυριαρχίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας αἱ χῶραι ἐκεῖναι εἶχον ἀπαλλαγῆ ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς μεγιστᾶνας ἐρίδων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τῶν περὶ τῆς ἀρχῆς διενέξεων, ὑφ' ὧν αὗται διεσπῶντο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, μετέβη, τῷ 1110, μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐτιμώρησε πολλὰς πόλεις αἵτινες ὅλως σχεδὸν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς ἀπέβησαν, ἐπεχείρησε πολλὰς καὶ ἀτελεσφορήτους πρὸς τὸν πάπαν Πασχάλιον διαπραγματεύσεις, περὶ τοῦ τῆς περιβολῆς δικαιώματος, ἐστέφθη οὐδὲν ἧττον ὑπὸ τοῦ πάπα τούτου ἐν Ῥώμῃ ὡς αὐτοκράτωρ, 13 Ἀπριλίου 1111, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῷ ἅμα εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐπανέστησαν αὖθις οἱ Σάξονες μεγιστᾶνες. Ὁ Ἑρρῖκος κατέβαλε μὲν τούτους κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ τοσοῦτον κατεχράσθη τῆς νίκης, ὥστε προεκάλεσε νέαν καὶ ἄλλων πολλῶν ἡγεμόνων στάσιν, 1114, ἐπαγαγοῦσαν μακρὸν καὶ καταστρεπτικώτατον ἐμφύλιον ἀγῶνα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ κατὰ τὴν συνήθειαν ἡ παπικὴ ἐξουσία, τασσομένη μετὰ τῶν ἀντιπάλων τοῦ βασιλέως. Διαρκοῦντος ἔτι τοῦ πολέμου τούτου, ὁ Ἑρρῖκος, καταλιπὼν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τὴν ἐν Γερμανίᾳ ἐξακολούθησιν αὐτοῦ, ἐπῆλθεν, 1116, εἰς τὴν Ἰταλίαν. Καὶ πρῶτον κατέλαβε τὰ κτήματα τῆς πρὸ μικροῦ ἀποθανούσης κομήσσης Ματθίλδης, τὰ ὁποῖα ἐκείνη εἶχε μὲν κληροδοτήσει εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, ἀλλ' ὁ Ἑρρῖκος ἀντεποιήθη ὡς συγγενὴς αὐτῆς καὶ μάλιστα ὡς αὐτοκράτωρ. Περὶ δὲ τὴν ὡς πρὸς τοῦτο ὑποστήριξιν τῶν αὐτοκρατορικῶν αὐτοῦ δικαίων, συνέδραμον κυρίως τὸν Ἑρρῖκον οἱ τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου (σελ. 44) διδάσκαλοι, ἰδίως ὁ ἐν Βονωνίᾳ περίφημος Ἰρνέριος, ὅστις πρὸ καιροῦ εἶχε ῥυθμίσει εἰς ὅλας τὰς κτήσεις τῆς Ματθίλδης τὸν δικαστικὸν ὀργανισμὸν κατὰ τὸν κώδηκα τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἀείποτε ὑπέρμαχος ἀνεδείχθη τοῦ Ἑρρίκου. Ἐκ Τουσκίας, μετέβη οὗτος ἐπανειλημμένως εἰς Ῥώμην, ἐξέβαλεν ἀπὸ αὐτῆς τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πασχαλίου, 1118, χειροτονηθέντα ὑπὸ τῆς μερίδος αὐτοῦ νέον πάπαν Γελάσιον Β', ἐχειροτόνησεν ἴδιον πάπαν, τὸν Γρηγόριον Η', καὶ ἀνέκαμψεν εἰς τὰ ἴδια.

Ἐν Γερμανίᾳ ἐντούτοις φοβερὰ ἐπεκράτησε πραγμάτων ἀνωμαλία· ἀμφότεραι αἱ ἀνταγωνιζόμεναι μερίδες ἐδήουν βαρβαρικῶς τὰ κτήματα τῶν ἀντιπάλων· ὁ κλῆρος ἐδιχονόει οὐδὲν ἧττον ἢ οἱ λαϊκοὶ μεγιστᾶνες, καὶ πολλαχοῦ αἱ ἐκκλησίαι ἴσταντο ἔρημοι ποιμένων καὶ ποιμνίων. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ αὐτοκράτορος οὐδεμίαν εἰς τὴν ἐλεεινὴν ταύτην κατάστασιν ἐπέφερεν ἀλλοίωσιν, ἡ δὲ Γερμανία πᾶσα εἰς τὸ ἔσχατον τῆς ἀπωλείας ἐφαίνετο περιελθοῦσα, ὅτε τελευταῖον οἱ ἀντίπαλοι, σωφρονισθέντες, συνωμολόγησαν, 1121, εἰς Βιρκεβοῦργον, διαλλαγὰς, κατὰ τὰς ὁποίας ἠνωρθώθη μὲν ἡ εἰρήνη καθ' ὅλον τὸ κράτος, ποινὴ δὲ θανάτου ὡρίσθη κατὰ παντὸς τοῦ παραβάτου· πάντα τὰ βασιλικὰ κτήματα καὶ εἰσοδήματα ἐπετράπησαν τῷ βασιλεῖ, πάντα δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ, εἰς τὰς ἐκκλησίας· πᾶσα ἁρπαγεῖσα κτῆσις ἀπεδόθη εἰς τὸν νόμιμον κύριον, κατὰ δὲ τῶν λῃστῶν αὐστηροτάτη διετάχθη καταδίωξις· τελευταῖον ὡρίσθη, ὅτι τὰ περὶ τῆς περιβολῆς, καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν Γερμανίαν ὡς κράτος θέλουσι κανονισθῆ ὑπὸ κοινοῦ Γερμανικοῦ συνεδρίου, παντάπασι μὴ ἐπεμβαίνοντος τοῦ πάπα, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν, θέλουσι ῥυθμισθῆ ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἀρχιερέως τούτου. Ὁ τοῦ Γελασίου διάδοχος Κάλλιστος Β', ὅστις, φυλακίσας τὸν ἀντίπαπαν Γρηγόριον Η', μόνος ἦδη ἀρχιεράτευεν ἐν Ῥώμῃ, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοινὴν ταύτην τῶν Γερμανῶν ἀπόφασιν. Ὅθεν συνεκροτήθη, 1122, ἐν Οὐορματίᾳ σύνοδος τῶν μεγιστάνων, ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου προεδρευομένη, ἐν ᾗ, παραστάντων καὶ τριῶν καρδιναλίων ἐξάρχων τοῦ Πάπα, συνωμολογήθη ἡ περίφημος σύμβασις, ἡ διαλύσασα τὴν μακρὰν ἐκείνην μεταξὺ τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἐκκλησίας ἔριν. Οἱ καρδινάλιοι ἐνόησαν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ὁλοσχερῆ κύρωσιν τῶν Ἱλδεβρανδικῶν δογμάτων· ὅθεν ἐζήτησαν νὰ σώσωσι τὴν τιμὴν τοῦ πάπα, ἐπιμείναντες εἰς τὸ νὰ μὴ γίνῃ χρῆσις τῆς λέξεως περιβολῆς ὡς πρὸς τὴν εἰς τοὺς ἐπισκόπους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπονομὴν τῶν κληρουχημάτων· ἀντὶ δὲ τούτου, συνήνεσαν ὥστε αἱ ἐκλογαὶ νὰ ἐνεργῶνται καὶ τοῦ λοιποῦ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως, ὅ ἐστι κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ ἀμφισβητουμένων ἐκλογῶν, νὰ ἀποφασίζῃ οὐχὶ ὁ πάπας, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας. — Ἀπέθανε δὲ ὁ Ἐρρίκος τῷ 1125, οὐδὲ υἱὸν, οὐδ' ἄλλον οἱονδήποτε ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῆ καταλιπών.

§. 12.

Ἂν καὶ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης, νέον προσεκτήσατο, διὰ πολλῶν μεγάλων ἡγεμόνων, ἀξίωμα, οὐδὲν ἧττον τὸ σπουδαιότερον γεγονὸς τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους Βυζαντινῆς ἱστορίας, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, εἶναι ὁ χωρισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν· τούτου δὲ ἕνεκα, ἀφοῦ ἐκθέσωμεν τὸ κυρίως πολιτικὸν τῆς ἱστορίας ταύτης μέρος, θέλομεν ἰδίᾳ πραγματευθῆ περὶ τῶν πόρρω καὶ ἀμέσων αἰτιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης διαιρέσεως καὶ περὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτῆς εἰς τὴν τύχην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Α. Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ἐνάτης μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. — Εἴδομεν (σελ. 78), ὅτι ὁ Θεόφιλος, ἀποθανὼν, 842, κατέλιπε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν ἀνήλικον αὐτοῦ υἱὸν Μιχαὴλ Γ', ἐπιτροπευόμενον ὑπὸ τῆς μητρὸς Θεοδώρας, τῆς ὅλως ἀφωσιωμένης εἰς τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων. Ἐκ τῶν τριῶν αὐτῆς ἐπισημοτάτων συμβούλων, ὁ μὲν γενναῖος στρατηγὸς Μανουὴλ καὶ ὁ ἱκανὸς πατρίκιος Θεόκτιστος δὲν ἦσαν ὀπαδοὶ τῆς ὀρθοδοξίας· μόνος δὲ ὁ πανοῦργος αὐτοῦ ἀδελφὸς Βάρδας περιεποιεῖτο, διὰ λόγους πολιτικοὺς, τὴν τῶν εἰκονολατρῶν μερίδα. Οὐδὲν ἧττον, ἡ Θεοδώρα ἠδυνήθη, διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ καὶ μόνου, κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ 842 ἔτος, νὰ συγκροτήσῃ σύνοδον ἀνδρῶν ὁμοφρόνων, ἥτις ἠνώρθωσε τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων, καθήρεσε τὸν εἰκονομάχον πατριάρχην Ἰωάννην Γραμματικὸν καὶ ἐχειροτόνησεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Μεθόδιον. Ἀλλὰ τὸ κράτος δὲν ἠδυνήθη νὰ ὠφεληθῇ ὅσον ἔδει ἀπὸ τῆς σωτηρίας ταύτης ἀποκαταστάσεως τῆς τε ὀρθοδοξίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος, διὰ τὸν ὀλέθριον τοῦ Μιχαὴλ Γ' χαρακτῆρα. Ὁ ὅλως τοῦ πατρὸς ἀνάξιος ἐκεῖνος υἱὸς φύσεως μὲν ὢν μοχθηρᾶς, μηδεμίαν δὲ λαβὼν ἀνατροφὴν, εἶχεν ἐντούτοις ἐκ παίδων τὴν ἀξίωσιν νὰ πράττῃ τὰ τοῦ βασιλέως· ἅμα δὲ ἠβήσας, ἐφύνευσε τὸν ἀγαθὸν Θεόκτιστον, 854, καὶ μετὰ δύο ἔτη αὐτὴν τὴν μητέρα εἰς μοναστήριον κατέκλεισε, λαθραῖον ἔχων εἰς πάντα ταῦτα συνεργὸν τὸν Βάρδαν· καὶ καταλιπὼν εἰς τοῦτον, τὸν ὁποῖον καὶ Καίσαρα, τῷ 862, ἀνηγόρευσε, τὴν ὅλην κυβέρνησιν, ἐτράπη ἐπὶ τὴν ἀγαλίνωτον θεραπείαν τῶν βαναύσων αὐτοῦ παθέσεων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τῶν ἄγρίων παθῶν. Ἱππασία, ἁρματηλασία, πάλη, ἦσαν αἱ ποθηδέστεραι αὐτοῦ ἀσχολίαι, συνήθεις δὲ καὶ ἑταῖροι, ἄνθρωποι ἐκ τῆς ἐσχάτης τοῦ λαοῦ τάξεως, μεθ' ὧν οὐ μόνον χυδαῖον ὅλως διῆγε βίον, ἀλλὰ καὶ αἰσχρῶς τὰ ἱερώτατα τῶν πραγμάτων ἐνέπαιζεν. Ὁ Βάρδας, καί τοι μὴ ὢν χρηστὸς ἀνήρ, δὲν ἐκυβέρνησε κακῶς· διότι, νοήμων ὢν καὶ λόγιος, ἐνεψύχωσε τὴν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Θεοφίλου ἐξανθήσασαν αὖθις ἐπιστήμην καὶ τέχνην, ἀντέστη ἀποχρώντως εἰς τοὺς Ἄραβας, καὶ περιέστειλε τοὺς Παυλικιανούς, οἵτινες ἀπὸ αἱρετικῶν διωκωμένων μετεβλήθησαν εἰς ληστρικοὺς μὲν τῶν Ἑλλήνων ἐχθρούς, συμμάχους δὲ τῶν Ἀράβων ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ, διχονοήσας καὶ πρὸς τὸν Βάρδαν, ἐδολοφόνησεν αὐτὸν, τῷ 866, καὶ προήγαγεν ἀντὶ τούτου τὸν Βασίλειον τὸν Μακεδόνα, ὅστις ἀπὸ εὐτελοῦς καταστάσεως εἶχεν, ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, λάβει ἤδη ἀνώτερά τινα τῆς αὐλῆς ἀξιώματα. Καὶ παιδείας μέν τινος ἦν ὅλως ἄμοιρος, ἀλλ' εἶχε πολλὰ φυσικὰ προτερήματα, καὶ, διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτοῦ περὶ τὴν πάλην καὶ τὴν ἱππασίαν, τοσοῦτον ἠγαπήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὥστε οὗτος οὐ μόνον τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Εὐδοκίαν ἔδωκεν αὐτῷ σύζυγον, ἀλλὰ καὶ Καίσαρα αὐτὸν ἀνηγόρευσεν, ἅμα μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Βάρδα. Ἡ κατάστασις τοῦ κράτους ἦτο ἐντούτοις θλιβερὰ, οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον ἀποβάλει σχεδὸν τὴν Σικελίαν, ἔτι ἀπὸ τοῦ 846· πολλαὶ τῆς Ἰταλίας πόλεις, τὰς ὁποίας μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης κατεῖχον, κατελήφθησαν ἤδη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ὑπὸ τῶν Λογγοβαρδίων δουκῶν, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λουδοβίκου Β'· οἱ Ἄραβες ἐζήτησαν νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ εἶχον ἤδη κυριεύσει τὴν Ῥαγούσαν (τὸ Ῥίσινον τοῦ Πτολεμαίου, Ῥαούσιον δὲ τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου)· ἀπόπειρά τις, πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης ἀπὸ τῶν ἀπίστων, ἀπέτυχεν ὁλοσχερῶς· τελευταῖον, τῷ 865, στῖφος Νορμαννῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπέδωκαν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ βραδύτερον ἐθνικὸν γενόμενον ἐπώνυμον τῶν Ῥώσων, κατελθὸν διὰ τοῦ Δανάπριος εἰς τὸν Εὔξεινον, ἐλεηλάτησε τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους, καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, μέχρις οὗ τρικυμία διαλύσασα τὸν στόλον ἐκεῖνον ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑποχωρήσῃ. Καὶ ὡς ἂν δὲν ἤρκουν πᾶσαι αὐταὶ αἱ συμφοραὶ, ὁ Μιχαὴλ Γ', διχονοήσας καὶ πρὸς τὸν Βασίλειον, ἀπειλήσας μάλιστα αὐτὸν, προεκάλεσε συνωμοσίαν, τῆς ὁποίας ἐγένετο θῦμα, 867.

Ὁ Βασίλειος Α', καταλαβὼν τότε τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν, ἐγένετο ἀρχηγέτης τῆς λεγομένης Μακεδονικῆς δυναστείας· καί τοι δὲ οὐχὶ ἐνδόξως προαχθεὶς, ἀνεδείχθη εὐεργέτης τῆς πατρίδος, ἐξωλόθρευσε τοὺς προμνημονευθέντας Παυλικιανούς, κατέστησε τὸ ὄνομα αὐτοῦ σεβαστὸν παρά τε τοῖς Ἄραψι καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι τῆς ἄρκτου, ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῶν πρώτων τὴν Δαλματικὴν παραλίαν καὶ διετήρησε τὴν ἐπὶ τῆς Ἐνετίας καὶ Ῥαγούσης κυριαρχίαν. Ἀλλὰ μάλιστα ἐτιμήθη διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως· διότι, διὰ πλείστης φειδοῦς κατώρθωσε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς χρείας τοῦ κράτους, μὴ θλίβων τοὺς ὑπηκόους, ἐνεψύχωσε δὲ τήν τε ἐργατικὴν τάξιν καὶ τὴν τέχνην, ἐπιχειρήσας πλείονας παντὸς ἄλλου βασιλέως οἰκοδομάς. Προστούτοις, μέχρι τῶν χρόνων τούτων ἡ Λατινικὴ γλῶσσα ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἐπικρατοῦσα τῆς κυβερνήσεως γλῶσσα, καίτοι παντάπασιν ἀλλοτρία οὖσα εἰς τοὺς ὅλως ἐξελληνισθέντας ἤδη ὑπηκόους. Ἡ ἀνάγκη τῆς θεραπείας τοῦ ἀτοπήματος τούτου εἶχε ἀποδειχθῆ πρὸ καιροῦ, διότι πᾶσαι αἱ νεαραὶ τῶν αὐτοκρατόρων, δηλαδὴ πάν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τες οἱ μετὰ τὸν κώδηκα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκδοθέντες νόμοι, ἐδημοσιεύοντο Ἑλληνιστί τε καὶ Λατινιστί. Ἀλλὰ πρῶτος ὁ Βασίλειος ἀνέδειξεν ὑπερισχύουσαν τὴν πάτριον ἡμῶν γλῶσσαν, διατάξας τὴν εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην σύνταξιν νέας τῶν νόμων συλλογῆς, ἥτις, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Λέοντος συμπληρωθεῖσα καὶ εἰς τεσσαράκοντα βίβλους διαιρεθεῖσα, φέρει τὸ ὄνομα τῶν Βασιλικῶν, ἀντικατέστη ἀντὶ τοῦ Ἰουστινιανείου κώδηκος, καὶ οὐ μόνον μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους ἴσχυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, καὶ ἐντὸς δὲ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος μέχρι τῆς σήμερον θεωρεῖται ὡς ἡ κυριωτέρα πηγὴ τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν δικαίου. Ἀπεδείχθη δὲ τὸ χρηστὸν, τὸ φιλοδίκαιον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἀπὸ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐπολιτεύθη πρὸς τὰς δύο συνωμοσίας, αἵτινες ἠπείλησαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ, διότι διεξήγαγε τὰ κατὰ τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων οὐχὶ αὐτογνωμόνως, ὡς συνέβαινε τότε συνήθως ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει ἐπὶ τοιούτων κακουργημάτων, ἀλλὰ μετὰ πλείστης εὐθύτητος καὶ νομιμότητος.

Ὁ Βασίλειος ἀπέθανε, τῷ 866· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Λέων ΣΤ', ὁ ἐπικαλούμενος Σοφὸς, πλείστην μὲν εἶχε πρὸς τὴν ἐρωτικὴν ἀκολασίαν ροπὴν, δι' ὃ καὶ εἰς ἐπικινδύνους πρὸς τὸν κλῆρον περιέστη ἔριδας, ὅλως δ' ἐστερεῖτο τῶν ἀναγκαίων τότε τοῖς βασιλεῦσι πολεμικῶν προτερημάτων, ἦτο ὅμως φειδωλὸς, πρᾶος καὶ πρὸ πάντων λόγιος καὶ φιλόπονος ἀνήρ. Καὶ αἱ μὲν ἴδιαι αὐτοῦ συγγραφαὶ, τῶν ὁποίων ὀνομαστοτάτη ὑπῆρξεν ἡ περὶ Τακτικῆς, δὲν εἶχον πολλὴν τὴν ἀξίαν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς κατὰ τοὺς ἀμέσως ἑπομένους χρόνους καταστάσεως τῆς τε ἐπιστήμης καὶ τῆς γλώσσης, δῆλον γίνεται, ὅτι ἡ περὶ τὰ γράμματα ἐκείνη ἐπιμέλεια τοῦ Λέοντος συνετέλεσεν οὐ μικρὸν εἰς τὴν ἐμψύχωσιν αὐτῶν. — Ἀφ' ἑτέρου δὲ πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐξωτερικαὶ αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις ἐπονείδιστον ἔλαβον ἔκβασιν· μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν εὐδοκίμησαν ὁπωσοῦν οἱ Βυζαντινοὶ, διότι οἱ μὲν δοῦκες τοῦ Βενευέντου ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσιν, ἐπί τινα ἔτη, Ἑλληνικὴν φρουρὰν ἐντὸς τῆς πόλεως αὐτῶν, ἡ δ' Ἐνετία ἀνεγνώρισεν ἐκ νέου τὴν προστασίαν τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Προστούτοις, ὁ Λέων ἔπεμψεν εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν ἀποικίαν, ἵνα καταστήσῃ αὖθις χρήσιμον, τὴν ὑπὸ ἀδιαλείπτων πολέμων ἐρημωθεῖσαν ἐκείνην χώραν. Ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ, κατὰ τοὺς τοῦ Λέοντος χρόνους, ἐπὶ πλεῖστον προώδευσαν οἱ Ἀγλαβῖται. Ἀτυχεῖς ἐπίσης ὑπῆρξαν οἱ τοῦ Λέοντος στρατοὶ καὶ στόλοι εἰς τοὺς πρὸς τοὺς Βουλγάρους, τοὺς Ῥώσους καὶ τοὺς Ἄραβας πειρατὰς ἀγῶνας. Οἱ Βούλγαροι δὲν εἶχον πλέον τότε τὸ ἄγριον καὶ μάχιμον τῶν προπατόρων πνεῦμα, ἀλλὰ, ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν τραπέντες, ἀπέβησαν μαλακώτεροι καὶ ἀπολεμώτεροι. Μετήρχοντο δὲ τὴν ἐμπορίαν τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς ἀνατολῆς μετὰ τῆς ἀπωτάτης ἄρκτου, τὴν διὰ τῆς χώρας αὐτῶν διεξαγομένην· καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐμπορίας ταύτης, ἤρισαν πρὸς τὸν Λέοντα· διότι οὗτος, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ νεωστί τινα ἱδρυθεῖσαν ἐμπορικὴν ἑταιρείαν, μετέθεσε, παρὰ τὰς συνθήκας, τὴν ἀγορὰν τῶν Βουλγάρων ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ πρωτεύουσα τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου αἱ μὲν προμήθειαι ἦσαν δυσχερέστεραι, τὰ δὲ τελώνια βαρύτερα. Ὅθεν ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς Συμεὼν ἀνεῴξε τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν Βυζαντινῶν χώραν, 888· καὶ ἐπήγαγε μὲν ὁ Λέων τοὺς Μαγγιάρους κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἠναγκάσθη ὅμως οὐδὲν ἧττον, ὑπὸ τῶν λεηλασιῶν τῶν τελευταίων τούτων, νὰ συνομολογήσῃ μετ' ὀλίγον εἰρήνην, τῆς ὁποίας οἱ ἐχθροὶ ἔταξαν τοὺς ὅρους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ ὁ ἡγεμὼν δὲ τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους, τοῦ πρὸ μικροῦ τότε ἐν Κιοβίᾳ συγκροτηθέντος, Ὄλεγ, ἐστράτευσε λέγουν κατὰ τοῦ Λέοντος, καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπεχείρησεν ἔφοδον, τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπέτρεψεν· ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου πολλὰ θρυλλοῦντα χρονικὰ τῶν Ῥώσων, δὲν εἶναι ἀποχρώντως ἀξιόπιστα. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχῃ τὰ περὶ τῆς στρατείας ταύτης, τὸ βέβαιον φαίνεται, ὅτι πολλὴ ἐμπορικὴ συναλλαγὴ ὑφίστατο τότε μεταξὺ Ῥώσων καὶ Βυζαντινῶν καὶ ὅτι οἱ τελευταῖοι ὑπῆρξαν ἀρκετὰ ασθενεῖς, ὥστε νὰ ὑποκύψωσιν εἰς ἐπονειδίστους συνθήκας πρὸς ἐχθρὸν, τὸν ὁποῖον εὐχερῶς ἠδύναντο νὰ κατατροπώσωσι. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ αὐτὸ τοῦτο τὸ νεωστὶ ἐπιφαινόμενον ἔθνος τῶν Ῥώσων, ἡ κατ' ἰδίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ μέσου αἰῶνος τύχη, δὲν ἔχει ἔτι ἀξίαν πολλὴν ὡς πρὸς τὴν ὅλην τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορίαν. Τὸ ἐν τῇ ἐννάτῃ ἑκατονταετηρίδι κατὰ πρῶτον μνημονευόμενον τοῦτο ἔθνος φαίνεται συγκείμενον οὐ μόνον ἀπὸ Σλαυικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Σκανδιναυικῶν στοιχείων· τοὐλάχιστον ἡ ἵδρυσις τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους συνδέεται μετὰ τῶν πολλάκις ἤδη προμνημονευθεισῶν ἐπιδρομῶν τῶν Σκανδιναυίων ἐκείνων τυχοδιωκτῶν, οἵτινες ἐνέβαλον καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην, καθὼς εἰς τὴν δυτικὴν, καὶ ἔφερον εἰς τὴν πρώτην τὸ τῶν Οὐαριάγων ὄνομα. Οἱ τολμηροὶ οὗτοι πολεμισταὶ κατέκτησαν, περὶ τὸ 860, τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Δουΐνα (Ῥούβωνος τοῦ Πτολεμαίου) καὶ Ὄκα καὶ τῆς Λευκῆς θαλάσσης χώραν, καὶ, ἑνωθέντες μετὰ τῶν Σλαύων αὐτῶν κατοίκων, ἀπετέλεσαν ἔθνος ἰσχυρὸν, προσλαβὸν τὸ τῶν Ῥώσων ὄνομα· ἐξαπλωθέντες δ' ἔπειτα καὶ πρὸς μεσημβρίαν, περὶ τὸν Δάναπριν ποταμὸν, ἠπείλησαν ἐντεῦθεν τό τε Βυζαντινὸν κράτος καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως παρήχθησαν κατ' ἀρχὰς δύο Ῥωσικὰ κράτη, ὧν τοῦ ἑνὸς μὲν ἑστία ὑπῆρχε τὸ Νουογόροδον (ὅ ἐστι, Νεάπολις), τοῦ δ' ἑτέρου, ἡ Κιοβία· ὁ πρῶτος μέγας Κνιάζος ἦτοι ἡγεμὼν Νουογορόδου ὑπῆρξεν ὁ Ῥούριχ, εἷς τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῶν ἐμβαλόντων Οὐαριάγων, ὅστις λέγεται ἄρξας ἀπὸ τοῦ 861—879. Ὁ Ῥούριχ κατέλιπεν υἱὸν ἀνήλικον, τὸν Ἰγὼρ, ὃν ἐπετρόπευσεν ὁ Ὄλεγ, διαφυλάξας τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ θανάτου, 912. Ὁ Ὄλεγ καθυπέταξε καὶ τὸ ἕτερον Ῥωσικὸν κράτος, μετέθεσε τὴν ἕδραν τῆς κυβερνήσεως εἰς Κιοβίαν, 892, ἐποίησε, 907, τὴν προμνημονευθεῖσαν κατὰ Κωνσταντινουπόλεως στρατείαν, καὶ, ὅπερ βεβαιότερον τῆς στρατείας ἐκείνης, συνωμολόγησε, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λέοντος, ἐμπορικὴν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς συνθήκην· ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτροπευθεὶς καὶ διαδεξάμενος αὐτὸν Ἰγὼρ ἦρξε μέχρι τοῦ 945, καταλιπὼν υἱὸν ἀνήλικον, ἀνθ' οὗ μέχρι τοῦ 964 ἐκυβέρνησεν ἡ τοῦ Ὄλεγ σύζυγος Ὄλγα.

Ὅλως δὲ παραμελήσαντος τοῦ Λέοντος τὴν ναυτικὴν δύναμιν, οἱ Ἄραβες πειραταὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἰσχυροὶ ἀπέβησαν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τῆς μεσογείου μέρος, κατέλαβον τὴν Λῆμνον καὶ ἄλλας πολλὰς νήσους, ἀφ' ὧν προχειροτέρας εἶχον τὰς ἐπιδρομὰς, προήλασαν μέχρις αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλεηλάτησαν τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Προποντίδα, ἐπὶ δὲ τέλους ἐκυρίευσαν, 904, καὶ αὐτὴν τὴν δευτέραν, μετὰ τὴν πρωτεύουσαν, ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ τοῦ κράτους τμήματι, πόλιν, τὴν Θεσσαλονίκην, σφάξαντες ἅπαντας αὐτῆς τοὺς κατοίκους ὅσους δὲν εἶχον συμφέρον νὰ ἐξανδραποδίσωσι, καὶ μὴ καταβαλόντες αὐτὴν εἰς ἔδαφος μόνον διότι ἀδρότατα ἐπὶ τούτῳ ἔλαβον λύτρα. Καὶ ἐνῷ τοσοῦτον ἀθλία ἦτο ἡ τῶν πραγμάτων κατάστασις, ἡ αὐλὴ κατέτριβε τὸν καιρὸν αὐτῆς εἰς ἀναξίας λόγου ραδιουργίας, ὁ δὲ Λέων, λαβὼν παρὰ τοὺς κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νόνας, τετάρτην σύζυγον, τὴν Ζωὴν, ἀφωρίζετο ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ, ἀπεχειροτόνει τὸν πατριάρχην τοῦτον καὶ ἀνηγόρευεν ἕτερον, ὅστις οὐ μόνον ἔλυσε τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον, ἀλλ' ἔστεψεν ὡς συμβασιλέα τοῦ πατρὸς τὸν ἀπὸ τῆς Ζωῆς γεννηθέντα υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Ε', 911. Ἀποθανόντα δὲ τὸν Λέοντα εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, διεδέχθη κατ' ἀρχὰς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, ὡς βασιλεὺς ἅμα καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου ἀνεψιοῦ του, ἄνθρωπος ἄσωτος καὶ ἀσεβὴς, ὅστις ἀπέθανε κατ' εὐτυχίαν μετὰ ἓν ἔτος· καὶ τότε ἐπετρόπευσεν ἡ Ζωὴ τὸν υἱὸν αὐτῆς Κωνσταντῖνον, τὸν ἐπικληθέντα Πορφυρογέννητον, διότι ἐγεννήθη βασιλεύοντος τοῦ πατρός. Ἀλλὰ καὶ αὕτη, εἰσαγαγοῦσα εἰς τὰ πράγματα τούς τε ἰδίους ἀδελφοὺς καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀναξίους ἀνθρώπους, πολλὴν παρήγαγε δυσαρέσκειαν παρὰ τοῖς ἐπιφανεστέροις τῶν στρατηγῶν, ὧν δύο ἐστασίασαν. Καὶ ὁ μὲν Κωνσταντῖνος Δούκας, ἀποτυχὼν, κατεστράφη· ὁ δ' ἐπιτηδειότερος Ῥωμανὸς, ὁ ναύαρχος τοῦ κατὰ τὸν Εὔξεινον πόντον στόλου, ἠδοκίμησε, 919, συνέζευξε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἑλένην, μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐσφετερίσθη ἅπασαν τὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν ἐπὶ τοῦ Λέοντος ἐπινοηθέντα τίτλον τοῦ βασιλεοπάτορος, κατέβαλεν ἅπαντας τοὺς ἀντιπάλους, ἐξώρισε τὴν Ζωὴν καὶ ἐπὶ τέλους ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν Καίσαρα καὶ Αὔγουστον, ἐπέτρεψε τὰ αὐτὰ ἀξιώματα καὶ εἰς τοὺς τρεῖς πρεσβυτέρους υἱοὺς αὐτοῦ, Χριστόφορον, Στέφανον καὶ Κωνσταντῖνον καὶ δὲν ἀφῄρεσε μὲν τὸ τοῦ βασιλέως ὄνομα ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ, ἀλλὰ ἐκράτει αὐτὸν ὡς εἰ αἰχμάλωτον ἐν τοῖς βασιλείοις.

Ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν ἐρίδων καὶ ῥαδιουργιῶν ὠφελούμενος ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς Συμεὼν, ἐπανέλαβε τὰς ἐχθροπραξίας καὶ οὐ μόνον τὰς περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν χώρας ἐλεηλάτησεν, ἀλλ' ἐπεξέτεινε τὰς φοβερὰς αὐτοῦ δηώσεις μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς κυρίως Ἑλλάδος, οὐδ' ἔπαυσε τὰς ἐπιδρομὰς ταύτας μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Ῥωμανοῦ, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἀνεδείχθη παντάπασιν ἀνάξιος τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς, μὴ δυνηθεὶς νὰ προφυλάξῃ οὐδὲ τὴν πρωτεύουσαν αὐτὴν, πολιορκηθεῖσαν καὶ ἐν μέρει πυρποληθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων. Ὅτι δὲ πᾶσα αὕτη ἡ ἀθλιότης ἐπήγαζεν ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα τῶν κυβερνώντων ἀνθρώπων, οὐχὶ ἀπὸ τὴν ἀνανδρίαν τοῦ στρατοῦ, ἐξάγεται προδήλως ἐκ τῶν κατὰ τῶν Ἀράβων ἐπιχειρήσεων. Κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Κωνσταντινούπολις τοσοῦτον δεινῶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐπιέζετο, 926, ὁ τολμηρὸς τῆς Θεσσαλονίκης δορυκτήτωρ Λέων ὁ Τριπολίτης ἐνικᾶτο κατὰ κράτος ἐν τῷ λιμένι τῆς Λήμνου ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν· καὶ πρὸ δεκαετίας, ὁ στρατὸς τοῦ αὐτοκράτορος προήλαυνε νικηφόρος μέχρι Μεσοποταμίας, ὁ δὲ γενναῖος στρατηγὸς Ἰωάννης Κουρκουᾶς, ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα ἔτη, πλεῖστον ἐνέπνεε τρόμον εἰς τοὺς Ἄραβας καὶ ἀφῄρει ἀπὸ αὐτῶν μεγάλας περὶ τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγριν χώρας.

Ἐν ἔτει 927 ἀπέθανεν ὁ φοβερὸς τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς Συμεών, ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ τοῦ Ῥωμανοῦ κράτος, διὰ τῆς καταθλίψεως πολλῶν στάσεων, ἐπαγιώθη ἤδη ὀπωσοῦν, τὰ πράγματα ἔλαβον ἔκτοτε καλητέραν τινὰ ὄψιν. Οἱ Βούλγαροι, ἀπειλούμενοι ὑπὸ τῶν γειτόνων αὐτῶν, συνομολογοῦσιν εἰρήνην· οἱ Οὔγγροι, ἐμβαλόντες εἰς τὸ κράτος τῷ 934, ἐπὶ χρήμασι μὲν πείθονται νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀφοῦ ὅμως τοὐλάχιστον προηγουμένως καὶ διὰ τῶν ὅπλων ἐσωφρονίσθησαν· οἱ δὲ Ῥῶσοι, ὑπὸ τὸν Ἰγὼρ, παραστάντες, 941, μετ' ἀναριθμήτων πλοιαρίων εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου καὶ εἰς ἀπανθρωποτάτας ἐκτραχηλισθέντες δηώσεις ἐξωλοθρεύθησαν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Κουρκουᾶ, Θεοφάνους καὶ Βάρδα Φωκᾶ, ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσι μετέπειτα συνθήκην εἰρήνης καὶ ἐμπορίας, ἐδέχθησαν δὲ καὶ τὸ χριστιανικὸν θρήσκευμα. Οὐ πολὺ δὲ μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο, οἱ φιλόδοξοι υἱοὶ τοῦ Ῥωμανοῦ, δυσαρεστηθέντες διὰ τὴν εὐνοιαν, ἣν ἤρχισεν ἀπό τινος οὗτος νὰ ἐπιδεικνύῃ εἰς τὸν γαμβρὸν, καθῃρεσαν, 944, τὸν γηραιὸν ἐκεῖνον πατέρα καὶ εἰς μικράν τινα νῆσον ἐξώρισαν, ὅπου μετά τινας ἐνιαυτοὺς ἀπέθανεν. Ἀλλ' εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, ἐρίσαντες καὶ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον, συνελήφθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῆς φιλάρχου αὐτοῦ γυναικὸς, καὶ ἀπήχθησαν εἰς δύο διαφόρους νήσους, ὅθεν δὲν ἐπανῆλθον πλέον, ὥστε ἔκτοτε ὁ Κωνσταντῖνος ἐκυβέρνησε μόνος. — Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐπεμελήθη πολὺ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην, συνέγραψε πολλὰ, τὸ πλεῖστον ἐξ ἀρχαιοτέρων συγγραφῶν συνειλεγμένα ἔργα, καὶ, διδαχθεὶς ὑπότε τῆς παιδείας αὐτοῦ καὶ τῆς ἀτυχίας, ἐπεθύμησε τὸ καλὸν καὶ πολλάκις τὸ ἐπέτυχεν· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἦτο μικρὸν, ὁ δὲ χαρακτὴρ ἀσθενής. Οὐδὲν ἧττον συνῆψε φιλικὰς καὶ ἐνίοτε ὠφελίμους σχέσεις μετὰ πολλῶν ἐθνῶν καὶ ἡγεμόνων· διότι ἂν ἡ πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τῆς Ἱσπανίας κυβερνήτην (σελ. 72) οἰκειότης ὑπῆρξε λαμπρὰ μᾶλλον ἢ λυσιτελὴς, ἡ μετὰ τῶν Ῥώσων συμμαχία περιεποίησεν εἰς τὸ κράτος πραγματικὴν ὠφέλειαν. Ἡ μεγάλη δούκησσα τῆς Ῥωσίας Ὄλγα, διὰ νὰ εἰμπορέσῃ νὰ δαμάσῃ γειτονικόν τι ἔθνος, ἐπεζήτησε τὴν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς εἰρήνην καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, 957. Ἐντεῦθεν δὲ παρήχθη μεταξὺ τῶν δύο κυβερνήσεων φιλικὴ σχέσις, ἐπικερδεστάτη ἀποβᾶσα εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ηὐδοκίμησαν δὲ οἱ τοῦ Κωνσταντίνου στρατοὶ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, διὰ τὴν καθ' ἑκατέρας τὰς χώρας ἐπικρατήσασαν τότε ἀσθένειαν τῆς ἀρχῆς καὶ ἀδιάλειπτον περὶ αὐτῆς ἔριν.

Ὁ νέος αὐτοῦ υἱὸς, Ῥωμανὸς Β', ὁ κληρονομήσας τὴν βασιλείαν, 959, αὐτὸς μὲν δὲν ἐφρόντισεν εἰμὴ περὶ τῶν ἰδίων ἡδονῶν· τὴν δὲ κυβέρνησιν διεξῆγεν ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοφανὼ, γυνὴ εὐτελοῦς μὲν καταγωγῆς, ἀλλὰ φύσεως ἰσχυρᾶς, καὶ ὁ πανοῦργος αὐλικὸς Ἰωσήφ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας ταύτης, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ προμνημονευθέντος στρατηγοῦ Βάρδα Φωκᾶ, ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς καὶ ὁ Λέων Φωκᾶς, μέγα ἐκτήσαντο, διὰ τῶν κατὰ Μωαμεθανῶν κατορθωμάτων, ἀξίωμα· καὶ τοσοῦτον περιεποίησαν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος κλέος, ὥστε, ὡς ἐκ τῶν ἔργων ἐκείνων, ἡ κυβέρνησις τοῦ νεωτέρου Ῥωμανοῦ ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἡ ἐνδοξοτέρα ὅλων ἀπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου· διότι ἀνέκτησαν, 961, τὴν ἀξιόλογον νῆσον τῆς Κρήτης, καταλύσαντες τὸ ἱδρυθὲν αὐτόθι λῃστήριον, κατετρόπωσαν πολλάκις τοὺς Ἀμαδανίδας (ἴδε κατωτέρω § 13) εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ εἰς τὴν Συρίαν, ἐκυρίευσεν τὴν Βέροιαν (τὸ σημερινὸν Χαλέπι) καὶ ἑξήκοντα ἄλλας πόλεις καὶ ἐπλήρωσαν τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ κράτους διὰ τῶν ἀμετρήτων θησαυρῶν, οὓς ἀπήγαγον ἀπὸ Κρήτης καὶ Συρίας. — Κατὰ Μάρτιον τοῦ 963 ἀποθανόντος τοῦ Ῥωμανοῦ, ἡ Θεοφανὼ ἀνέλαβε τὴν ἐπιτροπείαν τῆς κυβερνήσεως ἐπ' ὀνόματι τῶν δύο αὐτῆς παίδων, Βασιλείου τοῦ Β' καὶ Κωνσταντίνου τοῦ ΣΓ', καὶ, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ κράτος αὐτῆς κατὰ τῶν ἀντιπράξεων τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς συγκλήτου, συνεννοήθη μετὰ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, ὅστις, καταλαβὼν, τῇ συμπράξει τοῦ ἐπιφανεστάτου τῶν χρόνων ἐκείνων στρατηγοῦ Τσιμισκῆ, τὴν Κωνσταντινούπολιν, Αὐγούστῳ 963, ἀνηγο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρεύθη αὐτοκράτωρ, συνεζεύχθη μετὰ τῆς χήρας βασιλίδος καὶ ἀνέδειξε Καίσαρα τὸν γηραιὸν αὐτοῦ πατέρα. Ὁ Νικηφόρος διεφύλαξε καὶ ὡς βασιλεὺς τὸ μέγα ἀπὸ τοῦ πολέμου ὄνομα, ὅπερ πρὸ καιροῦ ἤδη, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, εἶχεν· ἀποκτήσει· διότι ἐν Ἀσίᾳ μὲν ἀδιαλείπτως σχεδὸν οἱ στρατοὶ αὐτοῦ ἀνεδείχθησαν κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν νικηφόροι, ἐν Σικελίᾳ δὲ ἀπέτυχε μὲν ἐπιχείρησίς τις τοῦ ναυάρχου αὐτοῦ Νικήτα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦτο τὸ παρὰ τοῖς Φατιμίδαις, εἰς οὓς τότε ἀνῆκεν ἡ νῆσος αὕτη, ἀξίωμα τοῦ ἀνδρὸς, ὥστε οἱ ἀγέρωχοι ἐκεῖνοι ἡγεμόνες, πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ προκάτοχοί του μέχρι πληρωμῆς φόρου εἶχεν ἐξευτελισθῇ, ἀπέδωκαν αὐτῷ τοὺς αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων. Κατὰ δὲ τῶν Βουλγάρων τελευταῖον, οἵτινες ἀπαιτήσαντες τὰς νενομισμένας δωρεὰς, τραχέως ὑπ' αὐτοῦ ἀπεπέμφθησαν, ὑπεκίνησεν ἐπὶ χρήμασι, τὸν Ῥῶσον ἡγεμόνα καὶ υἱὸν τῆς Ὄλγας Σβιατοσλαῦον. Κατὰ δυστυχίαν ὁ Νικηφόρος, ἐπὶ τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἀδελφοῦ, ἠδίκησε τὸν Τσιμισκῆν καὶ δυσηρέστησεν οὕτω τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ· οἱ αὐλικοὶ ἔφερον χαλεπῶς τὴν αὐστηρότητα καὶ ἀφέλειαν αὐτοῦ· ὁ κλῆρος παρωξύνθη, διότι ὁ βασιλεὺς οὐ μόνον κατὸ τὸ δοκοῦν διώριζεν εἰς Ἐπισκοπὰς, ἀλλὰ ἤθελε καὶ τὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν δωρεὰς νὰ περιστείλῃ· ὁ λαὸς ἐπιέζετο ὑπὸ τῶν ἀδιαλείπτων ἐκείνων πολέμων, καὶ αὐτὴ ἡ Θεοφανὼ ἦτοι ἀηδίασε τὸν Νικηφόρον καὶ ἠγάπησε τὸν Τσιμισκῆν, ἢ ἐφοβήθη μήπως οἱ υἱοί της παραγκωνισθῶσιν ὑπὲρ τοῦ Λέοντος Φωκᾶ. Ταῦτα δὲ πάντα προεκάλεσαν συνωμοσίαν, δι' ἧς ἐδολοφονήθη μὲν ὁ Νικηφόρος, ἀνηγορεύθη δὲ αὐτοκράτωρ ὁ Τσιμισκῆς, 969.

Ὁ νέος βασιλεὺς, καί περ δι' ἀδικίας καταλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ἀνεδείχθη ἄξιος τῆς τε προτέρας ὑπολήψεως καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ, ὄντος ἐπιφανεστάτου· προσέλαβεν ἀμέσως κοινωνικοὺς τῆς βασιλείας τοὺς υἱοὺς ταῦ Ῥωμανοῦ, Βασίλειον Β'. καὶ Κωνσταντῖνον ΣΤ', καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἤθελε νὰ συζευχθῇ μετὰ τῆς Θεοφανοῦς, ἀλλ' ἔπειτα ἀπεμάκρυνεν αὐτὴν, καὶ ἴσως ὄχι ἀπροθύμως, εἰς νῆσόν τινὰ, καθὸ κατηγορηθεῖσαν μὲν ἕνεκα τοῦ φόνου τῶν δύο προτέρων συζύγων, τοῦ δὲ πατριάρχου μὴ ἐπιτρέψαντος τὸν τρίτον αὐτῆς γάμον. Διετέλεσε δὲ ἀμέτοχος πάσης κενοδοξίας καὶ ὠμότητος, περὶ δὲ τὸν πόλεμον συνετὸς καὶ ἐπιτήδειος. Καταβαλὼν τοὺς ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ κράτος ἐμβαλόντας καὶ μέχρις Ἀνδριανουπόλεως προελάσαντας Βουλγάρους καὶ Ῥώσους, κατώρθωσεν ἔπειτα νὰ διαιρέσῃ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων· καὶ τοὺς μὲν πρώτους ἐντελῶς καθυπέταξεν, εἰς δὲ τοὺς τελευταίους ἐπέτρεψε νὰ ἀπέλθωσιν οἶκοι, συνεπαγόμενοι ἅπασαν τὴν λείαν αὐτῶν, φρονιμώτατα ποιήσας· διότι τὰ λάφυρα ἐκεῖνα ἀπέβησαν ὀλέθρια εἰς τοὺς Ῥώσους, οἵτινες, ἕνεκα αὐτῶν, προσεβλήθησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν ληῃρικῶν Πετσενέγων καὶ ἔπαθον ἥττας φοβερὰς, καθ' ἣν ἔπεσε καὶ ὁ μέγας αὐτῶν δοὺξ Σβιατοσλαῦος, 972. Ὁ Τσιμισκῆς κατέστησε τὴν Βουλγαρίαν ἐπαρχίαν, διαιρέσας αὐτὴν εἰς τμήματα, ὧν προέστησε Βοϊβόδας, ἦτοι ἰθαγενεῖς μεγιστᾶνας, ἔπειτα δὲ ἔδραμε νὰ δρέψῃ νέας νίκας εἰς τὴν ἀνατολὴν, καὶ, ἀφαιρέσας ἀπὸ τῶν Φατιμιδῶν καὶ Ἀμαδανιδῶν τὸ πλεῖστον τῆς Συρίας, ἐμελέτησε νὰ στρατεύσῃ ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν καὶ ἤθελεν ἐπαγάγει ἐντελῆ εἰς τοῦτο τὸ μέρος τοῦ κόσμου πραγμάτων ἀλλοίωσιν, ἂν δὲ προελάμβανεν αὐτὸν ὁ θάνατος ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατορθωμάτων ἐκείνων.

Ἐκ τῶν δύο αὐτοῦ συναρχόντων, ἀνέλαβε τότε τὴν κυβέρνησιν, ἐπί τε τῷ ἰδίῳ καὶ τῷ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὀνόματι, μόνος ὁ Βασίλειος Β', 976—1025, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνεδείχθη ἐνάμιλλος ἀμφοτέρων τῶν ἐνδόξων προκατόχων, καίπερ ἔχων πρὸς πλείστας ἐξ ἀρχῆς νὰ παλαίσῃ δυσχερείας, διότι δύο μὲν κατ' αὐτοῦ ἐστασίασαν στρατηγοί, καταλαβόντες πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ἐπανέστησαν δὲ καὶ οἱ Βοϊβόδαι τῶν Βουλγάρων, ἵνα ἀνακτήσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ, προστησάμενοι ἡγεμόνα τολμηρὸν, τὸν Σαμουὴλ, κατέκτησαν μὲν τὰς παρακειμένας ἐπαρχίας, μέχρις ἐντὸς δὲ τῆς Πελοποννήσου ἐπεξέτειναν τὰς ληστρικὰς καὶ φονικὰς αὐτῶν ἐπιδρομάς. Ὁ Βασίλειος κατέβαλε πρῶτον τοὺς ἐμφυλίους ἐκείνους ἀντιπάλους, καὶ ἀπαλλαγεὶς ἀπὸ αὐτῶν, ἐπεχείρησεν ἔπειτα πόλεμον πρὸς τοὺς Βουλγάρους μακρότατον, καθ' ὃν, ἐκδικούμενος τὴν ὠμότητα τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων, εἰς πλείστην καὶ αὐτὸς παρεξετράπη ὠμότητα· διότι λέγεται, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ὅτι ἐτύφλωσέ ποτε πεντεκαίδεκα χιλιάδας αἰχμαλώτων. Τοῦτο κατεπτόησε τοὺς Βουλγάρους· καὶ ἐπειδὴ προστούτοις ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σαμουὴλ ἐφονεύθη ὑπό τινος τῶν μεγιστάνων, κατωρθώθη τελευταῖον, τῷ 1018, ἡ ὁλοσχερὴς τῆς ἀναστάτου καὶ ἐρημωθείσης αὐτῶν χώρας χείρωσις. Συγχρόνως ὁ Βασίλειος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξησφάλιζε τὰ ἀρκτικὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας σύνορα, προσκτησάμενος τὴν ὀρεινὴν Καυκασικὴν τῆς Ἰβηρίας χώραν, κατηνάγκαζεν εἰς φόρον τοὺς Μωαμεθανοὺς Ἐμίρας τῆς Συρίας καὶ περιέστελλε τὰς εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐπιδρομὰς τῶν νομάδων Ἀράβων· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπεχρέου καὶ τοὺς Κροάτας καὶ τοὺς Σέρβους νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ, καὶ κατελάμβανεν ἅπασαν τὴν ἀνατολικὴν τοῦ Ἀδρίου παραλίαν. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ εὐτυχεῖς ἐπιχειρήσεις εἶχον καί τινα ἐπιζήμια ἀποτελέσματα· διότι ἐντεῦθεν ὁ Βασίλειος περιέστη πρὸς τοὺς Οὔγγρους εἰς νέας καὶ πολλάκις δυσαρέστους σχέσεις, ἐδιχονόησε πρὸς τοὺς συμμάχους αὐτοῦ Ἐνετοὺς καὶ ἠναγκάζετο νὰ προστατεύῃ κατὰ τῶν Πετσενέγων καὶ ἄλλων βαρβάρων γειτόνων, τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας, τὴν πρότερον οἴκοθεν σωζομένην. Ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ηὔξησαν ἀναγκαίως καὶ οἱ φόροι. Ἀλλ' ὅμως, ὡς ἐκ τοῦ νέου ἀξιώματος τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸ κράτος καὶ τῆς ἀπαραμίλλου τότε ναυτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ηὔξησαν μὲν αἱ δημόσιοι εἰσπράξεις, ἐπολλαπλασιάσθη δὲ ἡ πώλησις τῶν τεχνουργημάτων καὶ πλείστην ἔλαβεν ἐπίδοσιν ἡ ἐμπορία, μάλιστα εἰς τὰς ναυτικὰς τῆς κάτω Ἰταλίας πόλεις.

Τὸν τοῦ Βασιλείου ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον ΣΤ', τριετίαν ἐπιζήσαντα καὶ ἀδρανῆ, ὡς πάντοτε, ἀναδειχθέντα, διεδέχθη ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ζωῇ γαμβρὸς Ῥωμανὸς Ἀργυρὸς, 1028—1034, ἀνὴρ λόγιος, ὅστις ὅμως, φανταστθεὶς, ὅτι εἶναι καὶ στρατηγὸς ἐπιτήδειος, ἠττήθη, 1030, ὑπό τινος ἡγεμόνος τῆς τῶν Κελαυιδῶν (ἴδε κατωτέρω, § 13) δυναστείας. Καὶ τούτου μὲν τὴν ἧτταν ἐνδόξως ἠκύρθωσε μετ' ὀλίγον ὁ στρατηγὸς Γεώργιος Μανιάκης, πλεῖστον ἐμπνεύσας τοῖς ἀπίστοις τρόμον, ὡς προϊστάμενος τῶν περὶ τῶν ἄνω Τίγριν ἐπαρχιῶν· τὸν δὲ Ῥωμανὸν, ἀποθανόντα, ἤ, ὡς εἶπον, φονευθέντα ὑπὸ τῆς Ζωῆς, διεδέχθη ὁ ἐραστὴς ταύτης καὶ ἔπειτα σύζυγος Μιχαὴλ ὁ Παφλαγόνιος, 1034—1041, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ἀσθενοῦς ὄντος τό τε πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα, ἡ κυβέρνησις διεξήχθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐγένετο δὲ ἀτυχής τις ἀπόπειρα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Σικελίας, εἰς τοσοῦτον δὲ στενὴν σχέσιν περιῆλθον οἱ Βυζαντινοὶ πρὸς τοὺς Ῥώσους (τῶν ὁποίων ὁ ἡγεμὼν Βλαδίμιρος Α', ὁ καὶ μέγας ἐπικαλούμενος, ἔτι ἀπὸ τοῦ 988 εἶχε συζευχθῆ ἀδελφήν τινα τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου) ὥστε πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ τούτων ἀξιώματα, ὅσα ἀπήτουν γνῶσιν γραφῆς καὶ πραγμάτων ἐμπειρίαν, ὑπὸ Ἑλλήνων κατείχοντο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Μιχαὴλ Δ', ἀποθέσας τὴν ἀρχὴν, 1041, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ὁτε ἡ Ζωὴ υἱοθέτησε τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ Ε' τὸν Καλαφάτην, ἄνθρωπον καθ' ὅλα ἀνάξιον τοῦ ὑπερτάτου ἀξιώματος, ὅστις, ἐπιχειρήσας ν' ἀποβάλῃ τὴν κηδεμονίαν τῆς θετῆς αὐτοῦ μητρὸς, καθηρέθη ὑπ' αὐτῆς τε καὶ τῆς ἀδελφῆς της Θεοδώρας, 1042, αἵτινες ἐσφετερίσθησαν ἤδη τὴν κυβέρνησιν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐννόησαν, ὅτι γυναικεῖαι χεῖρες δὲν ἠδύναντο νὰ πηδαλιουχήσωσι κράτος ὑπὸ βαρβάρων ἐθνῶν περιεστοιχισμένον, καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν τὸ τουρκικὸν τῶν Σελσούκκων ἔθνος εἶχε κατακλύσει ἅπασαν τὴν μεταξὺ Ὄξου καὶ Συρίας χώραν. Ὅθεν προεχειρίσαντο αὐτοκράτορα τὸν συγγενῆ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου Κωνσταντῖνον Ζ' τὸν Μονομάχον, ὅστις συνεζεύχθη τὴν γραῖαν ἤδη Ζωὴν καὶ δὲν ἐστερεῖτο συνέσεώς τινος καὶ σταθερότητος, διότι οὐ μόνον πολλὰς κατέβαλε στάσεις, ἀλλὰ καὶ νέαν τινὰ καὶ μεγάλην τῶν Ῥώσων, ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Ἱεροσλαῦον Α', ἐπιδρομὴν ἀπέκρουσε, καὶ τοὺς Πετσενέγους δὲ, τοὺς ἐπὶ μακρὸν δηώσαντας ἅπασαν τὴν Θρᾴκην, ἐπὶ τέλους κατηνάγκασε νὰ εἰρηνεύσωσι καὶ νὰ ὑποχωρήσωσι, διὰ τῶν στρατηγῶν Νικηφόρου Βρυεννίου καὶ Μιχαὴλ, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν μισθοφόρων Οὐαριάγων. Μετὰ δὲ τὸν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος συμβάντα θάνατον τοῦ τε Κωνσταντίνου καὶ τῆς Ζωῆς, 1054, ἦρξεν ἐπὶ δύο ἔτη μόνη ἡ Θεοδώρα, συνετῶς καὶ ἐπιτηδείως· καὶ θανούσης αὐτῆς τῷ 1056, ἀνηγορεύθη ὁ Μιχαὴλ ΣΤ' ὁ Στρατιωτικὸς, ἄνθρωπος γέρων καὶ ἀνίκανος, ὅστις κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἰσαακίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ.

Ὁ Ἰσαάκιος ἦτο ἄξιος τοῦ θρόνου. Πρὸ πάντων ἐπεχείρησε νὰ ἀνορθώσῃ τὴν ὑπὸ τῶν σπατάλων αὐτοῦ προκατόχων παντάπασι διαφθαρεῖσαν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ κράτους καὶ ἐπεμελήθη περὶ τούτου μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀκοιμήτου ζήλου μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, εἰς ὃν ἐπετράπη ἡ στρατηγία τῶν δυτικῶν στρατευμάτων ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς τῶν συνόρων ἀσφαλείας. Καὶ περὶ τῆς ἐπιστήμης δὲ κατεβλήθη πολλὴ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον σπουδὴ, διότι οὐ μόνον αὐτὸς ὁ Ἰσαάκιος, ἀλλὰ καὶ ὁ κληρονόμος τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἔτι δὲ οἱ δύο ἐπὶ τῆς βασιλείας ταύτης ἀναδειχθέντες πατριάρχαι, Κωνσταντῖνος Λειχνούδης καὶ Ἰωάννης Ξιφιλῖνος, καὶ ὁ τῆς συγκλήτου πρόεδρος Μιχαὴλ Ψελλὸς, ὑπῆρξαν ἄνδρες διακεκριμένοι ἐπὶ τῇ σοφίᾳ αὐτῶν· ἐξελέξατο δὲ ὁ Ἰσαάκιος διάδοχον οὐχὶ συγγενῆ τινα, ἀλλὰ τὸν ἄνδρα τὸν ὁποῖον αὐτός τε καὶ ὁ γενναῖος αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἰωάννης ἐθεώρησαν ὡς τὸν ἐπιτηδειότατον πρὸς τοῦτο, τὸν Κωνσταντῖνον Η' Δούκαν, εἰς ὃν καὶ ζῶν ἔτι ἀνέθεσε τὴν κυβέρνησιν, 1059. Ὁ νέος βασιλεὺς ἠκολούθησε τὰ βήματα τοῦ προκατόχου, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου, 1067, διώρισε διαδόχους τοὺς τρεῖς αὐτοῦ νέους ἔτι υἱοὺς, ἀναθεὶς τὴν ἐπιτροπείαν εἰς τὴν περιώνυμον ἐπὶ τῇ πολυμαθείᾳ σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ μὴ συνέλθῃ εἰς δεύτερον γάμον. Ἀλλ' αὕτη, παραβᾶσα μετὰ ἑπτὰ μόλις μῆνας τὴν ἔνορκον ὑπόσχεσιν ἣν εἶχε περὶ τούτου δώσει, ἔγημε τὸν στρατηγὸν Ῥωμανὸν Διογένη, καταλαβόντα συνάμα καὶ τὴν ἀρχὴν, 1068.

Ὁ Ῥωμανὸς ἐζήτησε νὰ ἀσφαλίσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ διὰ κατορθωμάτων καὶ κατακτήσεων· ὅθεν ὥρμησε μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τοὺς Σελσούκκους, οἵτινες μέχρι μὲν τῆς ἐποχῆς ταύτης πρὸς τοὺς Ἄραβας πολεμοῦντες, ἀπέφευγον τοῦ νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας μετὰ τῶν Βυζαντινῶν, ἤδη δὲ ἀπέβησαν θρασύτεροι. Καὶ εἰς δύο μὲν στρατείας ἠδοκίμησεν ὁ βασιλεὺς· ἀλλὰ κατὰ τὴν τρίτην, ἀπατηθεὶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὸ κολάκων περὶ τῆς ἰδίας καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν δυνάμεως, οὐ μόνον ὀλοσχερῶς ἠττήθη, ἀλλὰ καὶ ἠχμαλωτεύθη, 1071. Ἅμα ἐλθούσης τῆς περὶ τούτου εἰδήσεως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀνεκηρύχθη μὲν ἔκπτωτος ὁ Ῥωμανὸς, δι' ἐνεργείας τοῦ θείου τῶν τοῦ Κωνσταντίνου Η' υἱῶν Ἰωάννου Δούκα, ἀνηγορεύθη δὲ ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τούτων Μιχαὴλ Ζ' Παραπινάκης. Ἀλλοίως ὅλως ἐπολιτεύθησαν οἱ Σελσοῦκκοι πρὸς τὸν γενναῖον ἄνδρα, εἰς ὃν ἡ τύχη ἐφάνη δυσμενὴς, διότι οὐ μόνον φιλανθρώπως, ἀλλὰ βασιλικοπρεπῶς προσηνέχθησαν πρὸς αὐτόν· καὶ ἀπολύσαντες τὸν Ῥωμανὸν ἐπὶ λύτροις, οὐδεμίαν περὶ τῆς πληρωμῆς αὐτῶν ἐζήτησαν ἀσφάλειαν ἄλλην εἰμὴ τὸν βασιλικὸν αὐτοῦ λόγον. Ὁ Ῥωμανὸς ἐπεχείρησε τότε νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἀτυχήσας πάλιν καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων ὀπαδῶν ἀναγκασθεὶς νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἐχθρούς του, περιυβρίσθη αἰσχρῶς, ἐτυφλώθη, ἔπαθε τὰ πάνδεινα καὶ ἀπέθανεν ἐλεεινῶς, 1071, διατηρήσας ὅμως μέχρι τῆς ὑστάτης ὥρας ἀναλλοίωτον τὴν καρτερίαν αὐτοῦ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀταραξίαν.

Ὁ Μιχαὴλ Ζ' ἐδιδάσκετο ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ νὰ συμπλέκῃ στίχους ἐνῷ τὸ κράτος, πιεζόμενον ὑπὸ τῶν βαρβάρων παριστρίων ἐθνῶν, ὑπὸ τῶν Σελσούκκων καὶ ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν, ὡμοίαζε πόλιν ἀπανταχόθεν ἀποκεκλεισμένην. Ἐνόσῳ ἴσχυεν ὀπωσοῦν ὁ τοῦ βασιλέως θεῖος Ἰωάννης Δούκας, ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἦτο μέχρι τινὸς ἀνεκτὴ, ἀλλ' ἀφοῦ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ, 1071, τὰ πάντα περιῆλθον εἰς χεῖρας ἀπολέμων ἀνδρῶν, τὸ κακὸν ἐκορυφώθη. Οἱ ἀνίκανοι οὗτοι ἄνθρωποι, διὰ νὰ σώσωσι τὸ κράτος, προήγαγον τότε δύο ἀνεψιοὺς τοῦ Ἰσαακίου Α' Κομνηνοῦ, τὸν Ἰσαάκιον, λαβόντα τὸ μέγα ἀξίωμα τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ στρατηγοῦ, καὶ τὸν Ἀλέξιον, ἐκπεμφθέντα κατά τινων Νορμαννῶν μισθοφόρων, οἵτινες, δυσαρεστηθέντες ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἐλῄστευον καὶ ἐδῄουν τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Ὁ Ἀλέξιος κατίσχυσε τέλος τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ κράτος ἦτο περιεζωσμένον ὑπὸ ἐχθρῶν. Ἐν Ἰταλίᾳ εἶχεν ἤδη ὁ Ῥοβέρτος Γυισκάρδος ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἁπάσας αὐτῶν τὰς κτήσεις· τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐλεηλάτουν οἱ Σελσοῦκκοι, διατελοῦντες τότε ὑπὸ ἡγεμόνα μέγαν· παρὰ δὲ τὸν Ἴστρον, τὸ κράτος ἠπειλεῖτο συγχρόνως ὑπὸ Οὔγγρων, Κροατῶν καὶ Βουλγάρων. Καὶ τὰ μὲν τελευταῖα ταῦτα ἔθνη, ἢ διῃρημένα ὄντα, ἢ ἀνεπιτήδεια, εὐχερῶς ὀπωσοῦν ἀπεκρούσθησαν, 1075· τότε ὅμως ἐστασίασαν δύο ἐπίσημοι στρατηγοὶ, ὁ Νικηφόρος Βρυέννιος ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ ὁ Νικηφόρος Βοτανιάτης ἐν Ἀσίᾳ. Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ὑπὸ δύο ἀντιπάλων συγχρόνως ἀπειλούμενος, ἠθύμησε καὶ ἀποθέσας τὴν ἀρχὴν ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, 1078. Ὁ Βοτανιάτης, ἀναγορευθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατέβαλε, διὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τεταγμένου Ἀλεξίου, καὶ τὸν ἀντίζηλον Βρυέννιον· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐφύλαξε πολὺ τὴν ἀρχὴν, διότι νέος ἐξερράγη μετ' ὀλίγον ἐμφύλιος ἀγὼν, καὶ ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ὁ Ῥοβέρτος Γυισκάρδος ἀπεβιβάζετο εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν παραλίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ Σελσοῦκκοι προήλαυνον νικηφόροι ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, στασιάζουσι δύο στρατηγοὶ, ὁ Ἀλέξιος καὶ ὁ Μελισσηνὸς, ὁ μὲν ἐν Θράκῃ, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας, καὶ ἐπέρχονται αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγορεύεται δὲ ὁ Ἀλέξιος αὐτοκράτωρ, 1081, καὶ ἐπιτρέπει τὸ τοῦ Καίσαρος ἀξίωμα εἰς τὸν Μελισσηνόν. Ὁ Βοτανιάτης ἐτελείωσε τὸν βίον εἰς μοναστήριον.

Β. Περὶ τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ χωρισμοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς. — Τὸν χωρισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπήγαγον ἀφ' ἑνὸς ἡ ἀξίωσις τῆς Παπικῆς ἀρχῆς τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ μέχρι τῆς ἀνατολῆς τὸ ὑπέρογκον κράτος τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἐν τῇ δύσει, ἀφ' ἑτέρου τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ κατορθωθῇ ἡ ἀξίωσις αὕτη. Τῳόντι, οἱ Πάπαι ἴσχυσαν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, διότι τότε ἦτο ἀνάγκη νὰ ἰσχύσωσι· τὸ κράτος αὐτῶν ἀνεπλήρωσεν ὅλους τοὺς πολιτικούς, κοινωνικοὺς καὶ ἠθικοὺς δεσμοὺς ὧν ὅλως ἐστερεῖτο ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος κόσμος· εἰς τὴν ἀνατολὴν τοιαύτη ἀνάγκη δὲν ὑπῆρχε, διότι ἐνταῦθα ὑφίστατο πολιτικὴ ἐξουσία εὐρυθμος, λογία, πολλάκις ἰσχυρὰ, ἐνίοτε μεγαλεπήβολος. Ἐντεῦθεν ἡ παπικὴ παντοδυναμία ἐν τῇ δύσει, οὐ μόνον εὐξήγητος εἶναι, ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὴ μέχρι τινὸς ἀπέβη· εἰς τὴν ἀνατολὴν ἐξεναντίας οὐ μόνον ἀκατάληπτον εἶναι, πῶς ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ τοῦτο, ἤθελεν ἐξ ἀρχῆς ἀποβῆ ὀλεθρία. Διὰ νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὶ συνέβη εἰς τὴν Εὐρώπην, ἅμα ἀπὸ τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος ἤρχισαν νὰ συγκροτῶνται αὐτόθι κυβερνήσεις εὐρυθμοι, ἰσχυραὶ, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πεφωτισμέναι· ἐπειδὴ αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας πρότερον ὁ κλῆρος προσήνεγκεν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν κατέστησαν περιτταὶ, τὰ εὐεργετήματα τῆς ἱεροκρατίας ἐξέλιπον, παρέμειναν δὲ μόνον τὰ ἀτοπήματα· ὅθεν δεινὴ παρήχθη ῥῆξις μεταξὺ κοσμικῆς καὶ πνευματικῆς ἐξουσίας, ἐπαγαγοῦσα ἀναγκαίως τὴν περιστολὴν τῆς τελευταίας. Ἀλλ' οἱ θεσμοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐνεργοῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πολλάκις μὴ ἔχοντες τὴν συνείδησιν οὐδὲ τῆς ἀνάγκης ἣν θεραπεύουσιν, οὐδὲ τῶν λόγων, δι' οὓς εὐδοκιμοῦσιν. Διὰ τοῦτο οἱ πάπαι, θεωροῦντες ἑαυτοὺς εὐδοκιμοῦντας ἐν τῇ δύσει, ἐνόμιζον, ὅτι τῆς αὐτῆς πρέπει νὰ ἀξιωθῶσι καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπιτυχίας, ἡ δ' ἀπαραίτητος εἰς τοῦτο ἀντίστασις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐπήγαγε τήν τε ἔριν καὶ τὸν χωρισμόν.

Πρώτην εἰς τοῦτο ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων παραδοχὴ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς Βουλγάροις συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔθνος τῶν Χαζάρων, καὶ εἰς τοὺς Σλαύους τῆς Μοραυίας· διότι ἀπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν γειτόνων τούτων ἐθνῶν προετράπη ὁ τότε ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Βόγορις νὰ παραδεχθῇ τὸ νέον θρήσκευμα, τὸ δ' ἔργον τῆς εἰσαγωγῆς αὐτοῦ παρ' ἅπασι τοῖς τρισὶν ἐκείνοις ἔθνεσιν ὀφείλεται εἰς δύο Ἕλληνας μοναχοὺς, τοὺς ἀδελφοὺς Μεθόδιον καὶ Κύριλλον, οἵτινες δικαίως κατατάσσονται μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος, διότι μετὰ κόπων πολλῶν καὶ κινδύνων ἠγωνίσθησαν νὰ διδάξωσιν εἰς τοὺς βαρβάρους ἐκείνους οὐ μόνον τοὺς τύπους, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐκκλησίας. Ὁ μὲν Μεθόδιος ἔτι ἀπὸ τοῦ 845 εἶχε πορευθῇ ἐπὶ τούτῳ πρὸς τοὺς Βουλγάρους, ἀλλὰ παντάπασι ἐν εἰσηκούσθη ὑπ' αὐτῶν· ὁ δὲ Κύριλλος προσήγαγε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν χριστιανισμὸν τὰ στίφη τῶν Χαζάρων, τὰ ὁποῖα ᾤκουν ἐν τῇ σημερινῇ Ταυρίδι. Ὁ Κύριλλος ἐσπούδασεν ἔπειτα τὴν γλῶσσαν τῶν Σλαύων, ἐδίδαξεν αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν του καὶ ἐπορεύθη μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν ἐν Μοραυίᾳ Σλαύων Ῥατίσλαυον. Ἐνταῦθα εἰργάσθησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐπὶ τέσσαρα ἥμισυ ἔτη ἐπιτυχῶς, ὁ δὲ Κύριλλος ἐπενόησε, διὰ τοὺς παραδεξαμένους τὸ νέον θρήσκευμα, ἰδίαν τινὰ γραφὴν χρήσιμον εἰς ὅλας τὰς Σλαυικὰς διαλέκτους, τὴν ὁποίαν καὶ μετεχειρίσθη, ὅτε περὶ τὸ 863, μετέφρασεν εἰς τὴν Σλαυικὴν τὴν ἁγίαν Γραφὴν καὶ τὸ Εὐχολόγιον. Ἀφοῦ δὲ λαμπρὰ ἐπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τυχία ἔστεψε τοὺς ἀγῶνας τῶν δύο τούτων μοναχῶν παρὰ τοῖς Χαζάροις καὶ τοῖς Μοραυοῖς, παρεδέχθη καὶ ὁ Βόγορις τὸν χριστιανισμόν. Ἀλλὰ ἐδίχονόησεν ὡς πρὸς τοῦτο πρὸς τὸ μέγα πλῆθος τῶν Βουλγάρων αὐτοῦ· οἱ δὲ Βυζαντινοί, βασιλευόμενοι τότε ὑπὸ τοῦ ἀθλίου Μιχαὴλ Γ', δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν βοηθήσωσι, καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ ἀμηχανία, ἣν ἐπήγαγεν ἡ παράφορος τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἀσωτία, ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν νὰ στείλωσιν εἰς τὸν Βόγορις κἂν τὰ ἀναγκαῖα, πρὸς τέλεσιν τῶν ἱερουργιῶν, σκεύη καὶ ἄμφια· ὅθεν ὁ Βόγορις ἐτράπη πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ τὸν πάπα αὐτῶν, ἂν καὶ ἤδη ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτοῦ Βυζαντινοὶ κληρικοί. Ὁ Πάπας ἔπεμψεν εἰς τοὺς Βουλγάρους ἀμέσως Ἰταλοὺς ἀποστόλους, οἵτινες, ἀντὶ νὰ φέρωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους λόγους εἰρήνης καὶ ἀγάπης καὶ θεοσεβείας, εἰς δεινὰ ἐξετράπησαν κατὰ τῶν Βυζαντινῶν κηρύγματα, ἵνα σφετερισθῶσιν αὐτοὶ τὴν πνευματικὴν τῆς χώρας διοίκησιν· καὶ δὲν ἐπέτυχον μὲν τοῦ σκοποῦ, διότι οἱ Βούλγαροι, πλησιέστεροι ὄντες εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ θαυμάζοντες τὰς ἀρετὰς τοῦ Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου, μετ' ὀλίγον ὑπέκυψαν αὖθις εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἡ ἔρις αὕτη ἠύξησε τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν δυσμένειαν, τὴν ὁποίαν ὑπέθρεψαν καὶ ἄλλα περισατικά.

Ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος, ὁ διάδοχος τοῦ Μεθοδίου, ἐνόμισε χρέος αὐτοῦ νὰ περιστείλῃ τὰς ὕβρεις ὅσας προσέτριψε τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ φοβερὰ τ. ὁ Μιχαὴλ Γ' ἀσέβεια καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὸν σύμβουλον αὐτοῦ καὶ Καίσαρα Βάρδαν. Ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βάρδας ἀπεφάσισαν τότε νὰ ἀποχειροτονήσωσι τὸν τολμηρὸν Ἀρχιερέα· ἀλλ' ἂν καὶ ἡ αὐστηρότης τοῦ Ἰγνατίου πολλοὺς εἶχε καταστήσει καὶ ἐκ τῶν κληρικῶν ἐχθρούς αὐτοῦ, ἂν καὶ περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου του θαυμασίως ηὐδοκίμησαν, διότι προεχειρίσαντο πατριάρχην τὸν Φώτιον, ἄνδρα πολυμαθέστατον καὶ κριτικώτατον, 857, οὐδὲν ἧττον, θελήσαντες νὰ κυρώσωσι τὰ γενόμενα διὰ συνόδου, μεγάλην ἀπήντησαν δυσχέρειαν· ὁ κλῆρος διηρέθη, καὶ εἷς μίαν μὲν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαν ἀνεγνωρίζετο πατριάρχης ὁ Φώτιος, ὅστις καὶ ἐν κατοχῇ ἦτο τοῦ ἀξιώματος τούτου, εἰς ἄλλην δὲ, ὁ φυλακισθεὶς Ἰγνάτιος. Ὁ Φώτιος καὶ ὁ Βάρδας τότε ἀπετάθησαν πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, ἵνα, τῇ συνδρομῇ αὐτοῦ, κατορθώσωσιν, ἐν συνόδῳ οἰκουμενικῇ, ὅτι ἐν τῇ προηγουμένῃ, δὲν ἐπέτυχον. Μεταξὺ τοῦ πάπα καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας πρὸ καιροῦ ἤδη εἶχε παύσει πᾶσα σχέσις, ἕνεκα ποικίλων αἰτιῶν. Ὁ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐδέποτε συνήνεσε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν παράλογον περὶ πρωτείων ἀξίωσιν, ἣν προέτεινεν ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος, ὡς διάδοχος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. Ἐπὶ δὲ τῆς περὶ εἰκόνων ἔριδος, οἱ Βυζαντινοὶ πολλὰ ἐδήμευσαν παπικὰ κτήματα, ἐν Σικελίᾳ, ἐν Λευκανίᾳ καὶ ἐν Καλαβρίᾳ. Ἤδη δὲ, ὁ Βάρδας καὶ ὁ Φώτιος, πέμψαντες πρεσβείαν ἐπίσημον πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον Α', ἵνα καλέσωσιν αὐτὸν εἰς σύνοδον οἰκουμενικὴν, οὐ μόνον τὴν ἐλπίδα παρέσχον τῆς ἀποδόσεως τῶν ἀπολεσθέντων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν προεδρείαν ἐν τῇ συνόδῳ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους αὐτοῦ. Ὁ Νικόλαος Α', ὅστις κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἐπὶ τῆς γαμικῆς τοῦ Δοθαρίου ἔριδος (σελ. 83-84), ἐσφετερίζετο κυριαρχικὰ ἐν τῇ δύσει δίκαια, ἐθεώρησε καλὴν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ λάβῃ καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ ὅμοιον ἀξίωμα. Ὅθεν οἱ δύο αὐτοῦ ἀπεσταλμένοι ἐπεψήφισαν ἐν τῇ συνόδῳ, 861, τὴν καταδίκην τοῦ Ἰγνατίου καὶ τὴν τοῦ Φωτίου ἐπικύρωσιν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ πάπας, ἐννοήσας, ὅτι διὰ τοῦ Φωτίου, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, συγκροτεῖ, 863, ἰδίαν ἐν Ῥώμῃ σύνοδον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ, ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ εἶχον, διὰ δωροδοκίας, δώσει τὴν συναίνεσιν αὐτῶν, ἀνακαλεῖ τὰ γενόμενα καὶ οὐ μόνον ἀνακηρύττει τόν τε Φώτιον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς ἐκπτώτους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος, ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ νὰ τοὺς ἀφορίσῃ ἐν περιπτώσει ἀπειθείας. Ἐντεῦθεν προέκυψε πικρὰ μεταξὺ τοῦ πάπα καὶ τῆς Βυζαντινῆς κυβερνήσεως ἀλληλογραφία, ἥτις ἀναγκαίως ἔμελλε νὰ καταντήσῃ εἰς ῥῆξιν ἐπίσημον, διότι ὁ Νικόλαος ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ καὶ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, δι' οὗ ἐκυριάρχει ἤδη παρὰ τοῖς Φράγκοις. Ἀλλ' ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ ἐπιτηδειότης τοῦ Φωτίου ἐματαίωσαν τὸ ὄνειρον ἐκεῖνο τοῦ ἀρχιερέως τῆς δύσεως. Ὁ πατριάρχης, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Βάρδα καὶ ἀποδίδων εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης τὰ ἴσα, ἀφώρισεν αὐτὸν διὰ συνόδου, 866, κατέδειξε θαρραλέως τὰς δογματικὰς καὶ ἄλλας καινοτομίας εἰς ἃς παρεξετράπη ἡ δυτικὴ ἐκκλησία καὶ ἤλεγξε τοὺς Ῥωμαίους, διότι ὑπὸ φιλαρχίας ἠθέλησαν νὰ ἀποσπάσωσι τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Βραδύτερον ὁ Σέργιος (ὁ ἐν ἔτει 998 πατριαρχεύσας) ἐβεβαίωσε συνοδικῶς τὰ παρὰ τοῦ Φωτίου πραχθέντα καὶ ἐξήλειψεν ἀπὸ τὰ δίπτυχα τὸ ὄνομα τοῦ πάπα, ὡς δεξαμένου τὴν εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος προσθήκην, καὶ κατόπιν τούτου, ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος (πατριαρχεύσας ἐν ἔτει 1038) ἀφώρισε πάλιν συνοδικῶς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν διὰ τὰς διαφοράς της καὶ μάλιστα διὰ τὴν εἰς τὸ σύμβολον προσθήκην καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἀζύμων εἰς τὴν θείαν εὐχαριστίαν. Ἔκτοτε δ' ἐκόπη πᾶσα κοινωνία μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν.

Ὁ χωρισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν εἶναι γεγονὸς θλιβερὸν βεβαίως καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον· ἀλλὰ σταθμίζοντες τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἰς αὐτὸ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται ἡ διατήρησις τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος. Ὅτε ἐν τῇ 13 ἑκατονταετηρίδι οἱ δυτικοί, ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ ὅτι στρατεύουσι κατὰ τῶν ἀπίστων τοῦ Ἁγίου Τάφου κατόχων, κατέλαβον καὶ διένειμαν τὸ Βυζαντινὸν κράτος, πιθανὸν εἶναι, ὅτι, ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ μεταξὺ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως θρησκευτικὸν διάφραγμα, οἱ Φράγκοι, ὄντες τότε πολὺ τῶν Βυζαντινῶν ἰσχυρότεροι καὶ ἤδη ἐξίσου πεπολιτισμένοι, ἤθελον κατορθώσει νὰ συγχωνεύσωσι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐντὸς ἑαυτῶν, μάλιστα τὸ μεσημβρινώτερον μέρος τοῦ ἔθνους (τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου), ἐπὶ τοῦ ὁποίου πλεῖστον χρόνον ἦρξαν. Ἀλλ' ἡ διαφορὰ τοῦ θρησκεύματος καὶ ἡ ἐπιμονὴ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὰ πάτρια δόγματα, καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ἐν ᾗ ἐξηγοῦντο τὰ δόγματα ταῦτα, τοιοῦτον ὕψωσαν μεταξὺ τῶν Φράγκων καὶ αὐτῶν τεῖχος, ὥστε ὅταν μετὰ 250 περίπου ἐνιαυτῶν κυριαρχίαν, ἐξεχώρησαν οἱ Φράγκοι, δὲν ἀφῆκαν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰμὴ ἐλάχιστα τῆς μακρᾶς αὐτῶν διατριβῆς ἴχνη. — Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ βραδύτερον ἐπελθοῦσα Ὀθωμανικὴ κατάκτησις (ἐν τῇ 15 ἑκατονταετηρίδι) ἀπεδόθη πολλάκις εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν ἐκκλησιῶν· ἀλλ' εἶναι παντάπασιν ἄδηλον ἂν οἱ δυτικοὶ, καὶ μὴ χωρισμένοι ὄντες ἀφ' ἡμῶν θρησκευτικῶς, ἤθελον καὶ ἠδύναντο νὰ μᾶς σώσωσιν ἐπὶ τῆς τῶν Ὀθωμανῶν εἰσβολῆς. Ἐν τῇ 14 καὶ 15 ἑκατονταετηρίδι εἶχεν ἐκλείψει πλέον ὁ θρησκευτικὸς ἐκεῖνος ζῆλος, ὅστις, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 11 ἀρξάμενος, ἐκίνησε τὴν Εὐρώπην ἅπασαν, ἐπὶ διακόσια περίπου ἔτη, εἰς διάσωσιν τῶν ἱερῶν τόπων ἀπὸ τῆς βεβηλώσεως τῶν ἀπίστων· ἀλλὰ καὶ ἂν ἡ Εὐρώπη ἐκινεῖτο εἰς βοήθειαν τοῦ Βυζαντίου, εἶναι ἄρα γε πιθανὸν ὅτι ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν διάσωσιν αὐτοῦ εἰς ἐποχὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καθ' ἣν ἡ παντοδυναμία τῶν ἐφῶν ἐκείνων κατακτητῶν τοσοῦτον πάγκοινον ἐνέπνεε τρόμον καὶ ἔφερε τὰ ἀκαταγώνιστα αὐτῶν ὅπλα μέχρις αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας; Τὸ πιθανώτερον, μᾶλλον δὲ βέβαιον, εἶναι, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἐπεχείρησαν νὰ ἐπιβάλωσι διὰ τῆς βίας εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἀλλ' ἐσεβάσθησαν τὸ Ἑλληνικὸν θρήσκευμα, εἰς ὃ κυρίως ὀφείλομεν τὴν διατήρησιν τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν, διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι ἐθεώρησαν τὸ θρήσκευμα ἐκεῖνο ὡς ἐπιτηδειότατον εἰς τὸ νὰ ὑποτρέφῃ τὴν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν διαίρεσιν καὶ νὰ καθιστᾷ ἀσφαλεστέραν οὕτω τὴν ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς κυριαρχίαν αὐτῶν.

§ 13.

Τὸ Ἀραβικὸν κράτος, κατακερματισθὲν ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης, καὶ ἐν τῷ ἀνατολικῷ αὐτοῦ μέρει, ὅπου ἐσώζετο ἔτι ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀκέραιον, ὅλως ἤδη ἐξασθενεῖ καὶ παρακμάζει, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἐγείρονται τὰ Περσικὰ καὶ τὰ Τουρκικὰ κράτη, ἐξ ὧν τὸ τῶν Σελσούκκων μάλιστα ἀποβαίνει φοβερώτατον.

Α. Ἱστορία τῶν Ἀββασιδῶν καὶ τῶν ἀξιολογωτέρων ἄλλων ἐν Ἀσίᾳ δυναστειῶν μέχρι τῶν μέσων τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος.— Τὸν Καλίφην Μαμοῦν, διεδέχθη ὁ τέταρτος αὐτοῦ ἀδελφὸς Μοτασσὲμ, 833—842, τοῦ ὁποίου ἡ κυβέρνησις κατὰ τοῦτο μάλιστα εἶναι ἀξία μνήμης, ὅτι πρῶτος αὐτὸς, μηδεμίαν ἔχων πεποίθησιν εἰς τοὺς Ἄραβας, ἕνεκα τῶν θρησκευτικῶν διενέξεων ἢ καταδιώξεων ὑφ' ὧν κατετρύχετο ἡ Καλιφία, συνεκρότησε φρουρὰν ξένων μισθοφόρων, συγκειμένην ἐξ ἀπελευθέρων δούλων, τὸ πλεῖστον Τουρκικῆς καταγωγῆς, καὶ ἐπέσπασεν οὕτω εἰς τὸ κράτος μεγάλας συμφορὰς, διότι, δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἡ ἀσφάλεια τοῦ προσώπου τοῦ ἡγεμόνος ἀπὸ τῶν ταγμάτων ἐκείνων ἐξηρτήθη, ἀπὸ αὐτῶν ἐξηρτήθη τοῦ λοιποῦ καὶ αὐτὴ αὐτοῦ ἡ ὕπαρξις. Τῳόντι αὐτὸς ὁ πρῶτος τῶν δορυφόρων τούτων ἀρχηγὸς Βασὶφ πλεῖστον ἴσχυσεν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ τὰ πάντα κατὰ τὸ δοκοῦν ἦγε καὶ ἔφερε. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μοτασσὲμ ηὔξησε τὸ κακὸν τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον ἢ μᾶλλον, μέχρις οὗ οἱ ἡγεμόνες τῶν δορυφόρων ἀπεριόριστον ἔλαβον, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Καλίφου, κράτος.

Ὁ υἱὸς τοῦ Μοτασσὲμ Βατὲκ, 842—847, ὑπῆρξεν ἄνθρωπος ἀσθενὴς τό τε σῶμα ἢ τὸ πνεῦμα, ὁ δὲ ἄθλιος ἀδελφός του Δζιαφφὰρ, ὁ συνήθως Μοταβάκελ καλούμενος, 847—861, διεκρίθη διὰ τὴν φοβερὰν αὐτοῦ ὠμότητα καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν οἰκοδομημάτων τὰ ὁποῖα ἐπεχείρησεν. Ἐπὶ τέλους δὲ, θελήσας νὰ καταστρέψῃ καὶ τοὺς τρεῖς τουρκικοὺς ἡγεμόνας Βασὶφ, Βόγαν, καὶ Βαγὲρ, τοὺς ὁποίους πλεῖστον μέχρι τότε ηὐνόησε, προελήφθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Βαγὲρ, ἀναγορευθέντος καλίφου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μοντασὲρ, 861—862, ὅστις ὅμως ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ν' ἀποκλείσῃ τῆς ἀρχῆς τοὺς δύο αὐτοῦ ἀδελφούς. Καὶ ἀποθανόντος μετ' ὀλίγον τοῦ Μοντασὲρ, οἱ Τοῦρκοι οὐδ' ἐκ τούτων τινὰ, οὐδὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐχειροτόνησαν καλίφην, ἀλλὰ τὸν Μοσταΐν, ἔγγονόν τινα τοῦ Μοτασσέμ. Ἐπὶ τοῦ Καλίφου τούτου, 862—866, τὰ Βυζαντινὰ στρατεύματα μάλιστα πρὸς τοὺς Ἄραβας ηὐδοκίμησαν καὶ μέχρι Μεσοποταμίας προήλασαν· προστούτοις, εἰς Ταβαρεςὰν, ἤτοι τὸ σημερινὸν Μαζανδεράν, ἐσφετερίσθη τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀλίδης Χασὰν, εἰς δὲ τὸ Σεδσεστὰν προέκυψεν ἡ ἀνεξάρτητος δυναστεία τῶν Σοφφαριδῶν, ἐν Βαγδατίῳ δὲ πλείστη ἐπεκράτησεν ἀναρχία, μέχρις οὗ ἐφονεύθη μὲν ὁ Μοσταΐν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀναγορεύθη δὲ εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Μοταβάκελ, ὁ Μοτὰζ, ὅστις ὅμως ἐφονεύθη ἐπίσης ὑπὸ τῶν δορυφόρων, 869, ἀναγορευσάντων τὸν τοῦ Βατὲκ υἱὸν Μοχταδί. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀνεδείχθη γενναιότερος ὁπωσοῦν τῶν προκατόχων, ἐπεχείρησε νὰ ἀναρρώσῃ τὴν ἐλεεινὴν τοῦ κράτους κατάστασιν, καὶ κατ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀρχὰς ἠδυνήθη νὰ περιστείλῃ μέχρι τινὸς τοὺς Τούρκους· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, 870, ἠττήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπ' αὐτῶν, ἀναγορευσάντων τὸν τέταρτον τοῦ Μοταβάκελ υἱὸν Μοταμέδ. Ἡ κυβέρνησις αὐτοῦ, 870—892, οὐδὲν ἄλλο σχεδὸν παρίστησιν εἰμὴ σειρὰν ἀδιάκοπον ἀνωμαλιῶν καὶ στάσεων. Ἅπαντες οἱ δεσμοί, οἱ συνέχοντες τὸ κράτος, ἐφαίνοντο διαλυόμενοι, καὶ τοῦτο καθ' ἣν μάλιστα ἐποχὴν ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμὸς ἐπὶ τὸν ὕπατον αὐτοῦ προήγετο βαθμόν. Εἰς τὸ ἀνατολικώτερον τοῦ κράτους μέρος συνέβησαν μεταβολαὶ μεγάλαι, αἵτινες ἤθελον ἐπαγάγει τὴν ἐντελῆ αὐτοῦ διάλυσιν, ἐὰν ἡ πρὸς τὸ πνευματικὸν τοῦ καλίφου ἀξίωμα εὐλάβεια δὲν ἦτο αὐτόθι μεγαλητέρα ἢ ἐν τῇ δύσει, ὅπου καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ παρεγνωρίζετο. Τὸ δὲ κύριον αἴτιον τῆς μεταξὺ τῶν δύο τμημάτων τοῦ κράτους τοιαύτης διαφορᾶς ἦτο, ὅτι εἰς μὲν τὸ δυτικώτερον μέρος οἱ διατάζοντες περὶ τῆς νομιμότητος τῶν Ἀββασιδῶν ἀνῆκον εἰς τὴν ἄρχουσαν τοῦ ἔθνους μερίδα, ἐν δὲ τῷ ἀνατολικῷ τμήματι, ἀντίδοξοι τῶν Ἀββασιδῶν ἦσαν οἱ καταθλιβόμενοι.

Ἡ δυναστεία τῶν Ταχηριδῶν, ἥτις παρήχθη (σελ. 69) ἔτι ἀπὸ τοῦ 820, ἦρξε τοῦ Χορασὰν καὶ τινων παρακειμένων ἐπαρχιῶν, μέχρι τοῦ 873, ὅτε τὸ Χορασὰν ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Σοφφαριδῶν. Οἱ δὲ Σοφφαρίδαι εἶλκον τὸ γένος ἀπὸ Ἰακοὺβ τοῦ ἐπονομασθέντος Σοφφὰρ ἤτοι σιδηρουργοῦ (ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ ἐπαγγέλματος), ὅστις κατ' ἀρχὰς ὑπηρετήσας ἄνθρωπόν τινα στασιάσαντα εἰς Σεδσεστὰν κατὰ τῶν Ταχηριδῶν, κατέστη ἔπειτα ἀρχηγὸς τῶν στασιαστῶν, ἐκυρίευσεν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ Σεδσεστὰν, τὸ Ταβαρεστὰν καὶ τὴν Βάλκην, καθήρεσε τὸν Ταχηρίδην Μωάμεθ, ἐξέβαλε τὸν Ἀλίδην Χασὰν ἀπὸ τῶν κτήσεων αὐτοῦ, καὶ ἠττήθη μὲν ὑπὸ τοῦ Μοβαφφὲκ, τοῦ γενναίου ἀδελφοῦ τοῦ καλίφου Μοταμὲδ, ἀλλὰ συλλέξας νέας δυνάμεις ἀπέβη αὖθις φοβερός· ὥστε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, 879, ὁ ἀδελφὸς του Ἀμροὺ, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Καλίφου ὡς ὑποτελὴς ἄρχων τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν.

Ἐνῷ δὲ αἱ Περσικαὶ δυναστεῖαι τῶν Ταχηριδῶν καὶ Σοφφαριδῶν ἀφῄρουν ἀπὸ τῶν Ἀββασιδῶν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ ἀνατολικὸν τοῦ κράτους αὐτῶν μέρος, ὁ δὲ Ἀχμὲτ, ὁ ἀρχηγέτης τῶν Τουλουνιδῶν (σελ. 74) ἀφῃρπαζε τὴν Αἴγυπτον, ἐξερρήγνυντο καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ κράτους κινήματα ἐπικίνδυνα· ὥστε ὁ Καλίφης Μοταμὲδ, μὴ δυνάμενος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς δυσχερείας ταύτας, προσέλαβε συνάρχοντα τὸν ἀδελφὸν Μοβαφφὲκ, δι' οὗ καὶ μόνου κατώρθωσε νὰ συντηρήσῃ μέχρι τινὸς τὸ πανταχόθεν καταῤῥέον ἀξίωμα τῆς Καλιφίας. Ἀποθανόντων δὲ ἀμφοτέρων κατὰ τὰ ἔτη 891 καὶ 892, ἀνηγορεύθη διάδοχος τῆς ἀρχῆς ὁ τοῦ τελευταίου υἱὸς Μοτάδ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, 892—902, ἀπέβαλον τὴν ἰσχὺν αὐτῶν οἱ Τουλουνίδαι καὶ οἱ Σοφφαρίδαι, ἠγέρθη ὅμως, ἀντὶ τῶν τελευταίων, ἐν Περσίᾳ, ἡ τῶν Σαμανιδῶν δυναστεία, ἥτις μετ' ὀλίγον ἀπέβη πολὺ τῆς προηγουμένης φοβερωτέρα. — Οἱ Σαμανίδαι, οἵτινες, καθὼς πᾶσαι αἱ Περσικαὶ δυναστεῖαι, ἔλεγον ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν Σασσανιδῶν καταγομένους, κατεῖχον ἔτι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ καλίφου Μαμοῦν τέσσαρας Περσικὰς ἐπαρχίας. Ἐν ἔτει δὲ 892, εἷς ἐξ αὐτῶν, ὀνόματι Ἰσμαὴλ, ἤνωσεν ὑφ' ἑαυτὸν ἅπασας τὰς κτήσεις τῆς οἰκογενείας του, ἤτοι ἅπασαν τὴν ἀπὸ τῆς Κασπίας μέχρις ἐπέκεινα τῆς Βουχαρίας χώραν, κατέβαλε τὸν Σοφφαρίδην Ἀμροὺ, 900 καὶ κατέστη κύριος ἁπάσης τῆς Περσίας, ἀναγνωρίζων ὅμως τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ καλίφου Μοκτάφ, τοῦ διαδεξαμένου, 902—908, τὸν πατέρα του Μοτάδ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μοκτὰφ, ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον ὁ τρισκαιδεκαετὴς αὐτοῦ ἀδελφὸς Μοκταδὲρ· καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης οἱ Τοῦρκοι δορυφόροι ἐσφετερίσθησαν καθ' ὁλοκληρίαν ὅλα τὰ ἀξιώματα, ἅπαν τὸ κράτος τῆς πολιτείας, ἐνῷ ὁ καλίφης ἀνετρέφετο μεταξὺ γυναικῶν, εὐνούχων καὶ εὐτελῶν δούλων, μηδεμίαν λαμβάνων γνῶσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Ὅθεν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μάλιστα ηὐδοκίμησαν οἱ Βυζαντινοὶ κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν, προελάσαντες ἐπὶ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, 916, νικηφόροι μέχρι Μεσοποταμίας· καὶ ἤθελον ἀπωθῆ ἔτι φοβερωτέρους εἰς τοὺς Ἄραβας, ἂν αἱ ἐπιθέσεις τῶν Βουλγάρων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲν ἠνάγκαζον τὴν Βυζαντινὴν κυβέρνησιν νὰ ἀνακαλέση τὸν στρατὸν αὐτῆς καὶ νὰ προτείνῃ εἰς τὸν Καλίφην εἰρήνην, 917. Ὁ Μοκταδὲρ ἐπέδειξε τότε περὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν πρέσβεων τοῦ Βυζαντίου τὴν ὅλην λαμπρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, ἥτις, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐποχὴν, ὑπερέβαλε πάντα ὅσα ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Εἰς τιμὴν τῶν πρέσβεων ἐγένετο ἐν Βαγδατίῳ ἐπιθεώρησις 150,000 στρατιωτῶν· πρὸ τῶν ἀνακτόρων παρετάχθησαν 7000 εὐνοῦχοι καὶ 700 πυλωροί· ἡ θεραπεία πᾶσα ἔφερε πολυτελέστατα ἱμάτια, διὰ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων κεκοσμημένα· πρὸς καλλωπισμὸν δὲ τῶν ἀνακτόρων ἐχρησίμευσαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, 12,500 χρυσοῦφαντα μεταξωτὰ τεμάχια. Ἐντὸς τῆς αὐλῆς ἵσταντο ἑκατὸν δεδεμένοι λέοντες, καὶ, μεταξὺ τῶν ἄλλων θαυμασίων πραγμάτων, ὑπῆρχεν ἐν τῇ κυριωτέρᾳ αἰθούσῃ δένδρον ὁλόχρυσον, ἔχων ὀκτωκαίδεκα μεγάλους κλάδους καὶ φέρον ἄπειρα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πτηνὰ, κελᾳδοῦντα, διὰ μηχανῆς τινος. Ἡ συνομολογηθεῖσα τότε εἰρήνη δὲν διήρκεσε πολὺ, καὶ, ἀνανεωθέντος τοῦ πολέμου, οἱ Μωαμεθανοὶ ἐξηκολούθησαν ἡττώμενοι.

Αἱ ἀκατάπαυστοι ἐσωτερικαὶ στάσεις, τὰς ὁποίας παρῆγον, ὁτὲ μὲν ἄθλιοι ὑπουργοὶ, ὁτὲ δὲ θρησκευτικαὶ αἱρέσεις, ὁτὲ δὲ φιλόδοξοι μεγιστᾶνες, ἤθελον ἐπιφέρει βεβαίως τὴν πτῶσιν τοῦ ὅλου κράτους, ἐὰν δὲν συνετήρει τὴν καλιφίαν ἡ ἰσχὺς τῆς κοινῆς γνώμης. Προέκυψαν δὲ ἐπὶ τοῦ Μοκταδὲρ καὶ δύο νέαι δυναστεῖαι, ἡ τῶν Ἀράβων Ἁμαδανιδῶν ἢ Θαλεβιδῶν, ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ Συρίᾳ, καὶ ἡ τῶν Διλεμιτῶν, ἐν τῇ χώρᾳ Γκιλάν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ϗ διαδόχου Καχὲρ, 932–934, ἡ πολὺ ἀξιολογωτέρα δυναστεία τῶν Βουϊδῶν. — Εἰς τὴν χώραν Διλὲμ, ἤτοι εἰς τὰ δυσπροσιτώτατα ὄρη, τὰ ἀποτελοῦντα τὰ μεσημβρινὰ σύνορα τῆς παρὰ τὴν Κασπίαν κειμένης ἐπαρχίας Γκιλὰν, οὐ μόνον ἡ ἀρχαία Περσικὴ πυρολατρεία εἶχε διατηρηθῆ, ἀλλ' εὗρον ἄσυλον καὶ πολλοὶ καταδιωκόμενοι Ἀλίδαι. Ἐν ἔτει 913, κατώρθωσαν οὗτοι νὰ κατακτήσωσι τὴν χώραν Γκιλὰν καί τινας ἄλλας παρακειμένας, ἱδρύσαντες αὐτόθι ἐπὶ τρισκαίδεκα ἔτη, ἴδιον κράτος, τοῦ ὁποίου οἱ ἡγεμόνες ἐκλήθησαν Διλεμῖται. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ κράτος τοῦτο κατεκερματίσθη, καὶ Σαμανίδης τις στρατηγὸς, ὠφελούμενος ἐκ τούτου, καθυπέταξε, 927—935, τὸ Διλὲμ, τὸ Γκιλὰν, τὸ Ταβαρεστὰν καί τινας ἄλλας χώρας, ἀρχηγέτης γενόμενος νέου ἡγεμονικοῦ οἴκου, τοῦ τῶν Ζιαδῶν, τοῦ ὁποίου μετ' ὀλίγον ἐπικίνδυνοι ἀντίπαλοι ἀνεδείχθησαν οἱ Βουΐδαι· διότι τρεῖς υἱοὶ τοῦ Βουΐου, ὅστις ἔλεγεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῆς Περσίας καταγόμενον, ὁ Ἀλῆς, ὁ Χασᾶν καὶ ὁ Ἀχμὲτ, ὑπηρετήσαντες ἐπί τινα χρόνον ὑπὸ τὸν Σαμανίδην ἐκεῖνον στρατηγὸν καὶ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ κυριεύσαντες τὸ ὅλον Φαρσιστὰν, 934, ἵδρυσαν αὐτόθι ἰδίαν νέαν Περσικὴν δυναστείαν, τὴν τῶν Βουϊδῶν. Ἀνεγνωρίσθησαν δὲ ὡς ὑποτελεῖς ὑπὸ τοῦ διαδεξαμένου τὸν Καχὲρ καλίφου Ῥαδὶ, υἱοῦ Μοκταδὲρ, καὶ ἔλαβον τὸ δικαίωμα νὰ κόπτωσι νόμισμα καὶ νὰ διοικῶσι τὰς κατακτηθείσας χώρας κατὰ νόμους ἰδίους. Δέκα ἢ ἕνδεκα ἔτη βραδύτερον, ἀπένειμεν αὐτοῖς εἷς τῶν διαδόχων τοῦ Ῥαδὶ, ὁ καλίφης Μοστακζὶ, ἐξαίρετά τινα ἐπώνυμα, καθ' ἃ καὶ ἀναφέρονται συνήθως ἐν τῇ ἱστορίᾳ· ὁ μὲν Ἀλῆς ὠνομάσθη Ἐμὰδ ἐδ Δαουλὰ, ἤτοι ἔρεισμα τοῦ κράτους, ὁ Χασὰν, Ῥόκην ἐδ Δαουλὰ, ἤτοι στῦλος τοῦ κράτους, ὁ δὲ Ἀχμὲτ, Μοὲζ ἐδ Δαουλὰ ἤτοι ὀλβιοργὸς τοῦ κράτους. Ἀφῄρεσαν δὲ πολλὰς ἔτι χώρας ἀπό τε τῶν Σαμανιδῶν καὶ τῶν Ζιαδῶν καὶ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὰς κατακτήσεις, ὁ δὲ Μοὲζ ἐδ Δαουλὰ μέγα ἔλαβεν ἀξίωμα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καλίφου. Διότι ἔτι ὁ καλίφης Ῥαδὶ, 934–940, μὴ δυνάμενος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν δεινοτάτην τοῦ κράτους ἀμηχανίαν καὶ παραλυσιαν ἀπεφάσισε νὰ περιορισθῇ εἰς μόνα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἐπιτρέπων τὴν ὅλην κοσμικὴν ἐξουσίαν εἰς πληρεξούσιον ἀντιπρόσωπον, ὅστις, φέρων τὸν τίτλον τοῦ Ἐμὶρ αλ Ὀμρὰ, ἤτοι τοῦ ἡγεμόνος τῶν ἡγεμόνων, ἔμελλε νὰ συμμνημονεύεται μετὰ τοῦ καλίφου ἐν ταῖς κοιναῖς προσευχαῖς. Ἀφοῦ δὲ διάφοροι Τοῦρκοι ἔλαβον τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ καλίφης ἀπεβη ἤδη δευτερεῦον τοῦ κράτους πρόσωπον, διότι μόνος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κύριος καὶ δεσπότης ητο τοῦ λοιποῦ ὁ Ἐμίρ ἀλ Ὀμρά, ὁ καλίφης Μοστακζί, (ὅστις ἦτο υἱὸς μὲν τοῦ καλίφου Μοκτάφ, διάδοχος δὲ Μοτακή, τοῦ ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ραδί, 940—944), ἀνεγνώρισεν ὡς Ἐμίρ ἀλ Ὀμρὰ τὸν Βουΐδην Μοὶζ ἐδ Δαουλά· ἐντεῦθεν μεγάλαι προέκυψαν ἐν τῷ κράτει μεταβολαί. Οἱ Βουΐδαι κατέστησαν τὸ ἀξίωμα τοῦτο κληρονομικὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ των, ὥστε, ἀντὶ τῶν Τούρκων, ἦρξαν ἤδη οἱ πολὺ αὐτῶν προτιμότεροι βεβαίως Πέρσαι, τὸ δὲ τοῦ Καλίφου ἀξίωμα συνεστάλη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε, ἐπί τινα χρόνον, οἱ κάτοχοι αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο εἶχον εἰμὴ τὴν τιμὴν τοῦ ὀνόματος, τὸ ἔργον τοῦ προσεύχεσθαι εἰς τὸ πρωτεῦον τζαμίον, ᾗ τὸ δικαίωμα τοῦ ὑπογράφειν τὰ διπλώματα· οὐδὲ ἤρχισαν ν' ἀναλαμβάνωσι δύναμίν τινα οἱ καλίφαι εἰμὴ μετὰ πεντήκοντα ἔτη.

Ἡ ἱστορία λοιπὸν τῆς Καλιφίας ἐπὶ τῆς Ἐμιρίας τῶν Βουΐδῶν δὲν περιστρέφεται πλέον περὶ τοὺς καλίφας, ἀλλὰ περὶ τοὺς Βουΐδας, καὶ τὰς ἄλλας ἐν Ἀσίᾳ δυναστείας. Ὅθεν σημειοῦμεν ἐνταῦθα ἁπλῶς τὰ ὀνόματα τῶν Καλιφῶν. Τὸν Μοστακζὶ διεδέχθη ὁ τοῦ Μοκταδὲρ τρίτος υἱὸς Μοθί, 946—974, τοῦτον δὲ ὁ υἱὸς του Θαγί, 974—991, μεθ' ὃν ἀνηγορεύθη καλίφης ἔγγονός τις τοῦ Μοκταδὲρ, ὁ Καγὲρ, 991—1031, ᾗ τελευταῖον ὁ υἱὸς τούτου, Καγὲμ Βεαμριλλάχ, 1031—1075. Ἡ κατάστασις τῆς Μωαμεθανικῆς ἀνατολῆς ἦτο, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, μάλιστα εὐχάριστος. Πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ δυναστεῖαι, οἱ Βουΐδαι, οἱ Σαμανίδαι, οἱ Ἀμαδανίδαι, οἱ Φατιμίδαι καὶ οἱ τότε νεωστὶ προκύψαντες Γασναυίδαι ἐπολιτεύθησαν εἰς τρόπον πολὺ ἀπέχοντα τῶν ἀρχῶν καθ' ἃς πολιτεύεται ἡ σημερινὴ Περσικὴ κυβέρνησις, ἔπραττε δὲ καὶ ἡ Τουρκικὴ μέχρι τῆς τελευταίας μεταρρυθμίσεως. Πᾶσαι ῥύθμιζον διοικήσεις εὐρύθμους καὶ ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας περὶ τῆς ἐμψυχώσεως τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς Ταταρίας μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ἀφρικῆς καὶ μέχρι τῆς Σικελίας ᾗ Ἱσπανίας μακρὰ παρετείνετο σειρὰ ἐπιστημονικῶν φυτωρίων, ἐχόντων ἀδιάλειπτον πρὸς ἄλληλα σχέσιν, διὰ τὴν εὐχέρειαν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας· διότι ἔτι ἀπὸ τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀββασιδῶν κατεσκευάσθησαν ἅρισται λεωφόροι, πλείστη δὲ κατεβάλλετο πρόνοια περὶ τῆς ἀπανταχοῦ ἱδρύσεως ξενοδοχείων (καραβανσεραΐων) καὶ περὶ τῆς συντηρήσεως κρηνῶν εἰς τὰς ἐρήμους· προτοῦτοις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καλίφου Μουαδίου ὑφίστατο ταχτικὴ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία, αἱ δὲ κυβερνήσεις εἶχον, παρεκτὸς τούτου, συστήσει καὶ ἰδίους διοικητικοὺς ταχυδρόμους. Εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις ὑπῆρχον βιβλιοθῆκαι, δυνάμεναι, κατὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν, νὰ παραβληθῶσιν ἐν μέρει πρὸς τὰς ἐπισημοτέρας βιβλιοθήκας τῆς νέας Εὐρώπης. Ἡ δὲ ἀπανταχοῦ ἐπικρατήσασα μεγάλη πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἐπιστήμην εὐλάβεια ἀνέδειξε τοὺς Μωαμεθανοὺς ἀνεκτικωτέρους πρός τε τοὺς χριστιανοὺς καὶ πρὸς τοὺς πυρολάτρας. Οὕτω λ. χ. ἅπαντες σχεδὸν οἱ αὐλικοὶ ἰατροὶ ἦσαν πυρολάτραι, καὶ τὸ αὐτὸ ἐπρέσβευσε θρήσκευμα ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῶν δύο πρώτων Βουΐδῶν Ἐμιρῶν, ὅστις οὐ μόνον ἅπαντα τὰ διατάγματα συνέτασσεν, ἀλλὰ ᾗ τὴν ἰδιαιτέραν ἀλληλογραφίαν τῶν κυρίων αὐτοῦ διεξῆγεν.

Οἱ Βουΐδαι ἦσαν Σχῖται καὶ τούτου ἕνεκεν ἤδη ὁ Μοὶζ ἐδ Δαουλὰ ἤθελε μετὰ τὸν Μοστακζὶ ἀναβιβάσει Ἀλίδην τινὰ εἰς τὸν τοῦ καλίφου θρόνον, ἂν δὲν ἐπείθετο ὑπὸ τῶν φίλων, ὅτι ἡ τῶν Ἀββασιδῶν καθαίρεσις εἶναι πρᾶγμα δυσχερές. Διετέλεσε δὲ ὁ Μοὶζ εἰς ἀδιάλειπτον σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου, 967, πόλεμον, πρὸς τοὺς Ἀμαδανίδας. Ὁ υἱὸς του Βοχτεγιὰρ Ἀζζ ἐδ Δαουλά, καθηρέθη, τῷ 978, ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Ἀδὰδ ἐδ Δαουλά, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ῥόκν ἐδ Δαουλά, ὅστις, κληρονομήσας καὶ τὸν ἄπαιδα Ἐμὰδ ἐδ Δαουλά, συνεπύκνωσεν εἰς χεῖρας ἑαυτοῦ τὸ ὅλων τῶν Βουΐδῶν κράτος, διότι ἠναγκάσθη μὲν νὰ διανείμῃ τὸ πατρικὸν κληρονόμημα πρὸς τοὺς δύο ἀδελφούς του Μουγιὰδ ἐδ Δαουλὰ καὶ Φάκρ ἐδ Δαουλά, ἀλλ' εἶχεν ὡς πρωτότοκος τὴν ὑπερτάτην κυριαρχίαν, ἔτι δὲ ὡς Ἐμίρ ἀλ Ὀμρά, τὴν τοῦ καλίφου κηδεμονίαν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδὰδ ἤρισαν πρὸς ἀλλήλους οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ τοῦ Βοχτεγιὰρ υἱοί, ἀληθῶς δὲ κύριοι τοῦ κράτους κατέστησαν οἱ ἀπὸ Τούρκων καὶ Διλεμιτῶν συγκείμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενοι μισθοφόροι αὐτῶν, μεχρισοῦ, ἐν ἔτει 1055 οἱ Σελσουκκοι κατέλυσαν τὸ τῶν Βουϊδῶν κράτος.

Τὸν μνημονευθέντα ἤδη Σαμανίδην Ἰσμαὴλ διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀχμέτ, 907—914 ᾧ μετὰ τὴν δολοφονίαν τούτου, οἱ διάφοροι τοῦ στρατοῦ ἀρχηγοὶ ἀνηγόρευσαν τὸν ὀκταετῆ υἱόν του, ὅστις εἶναι ὁ περιπυστότερος ἡγεμὼν τῆς τῶν Σαμανιδῶν δυναστείας, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ Νάσρ ἢ μᾶλλον τὸ δοθὲν αὐτῷ ἐπώνυμον Ἐμὶρ ἐς Σαϊδ ἤτοι ὁ εὐτυχὴς ἡγεμών, ἐν μυρίοις διετηρήθη ἀφηγήμασι καὶ ἄσμασι, τὰ ὁποῖα θρυλλοῦσι τὴν εὐλάβειαν, τὴν ἀνδρειαν καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. Καὶ τῶν ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Νασρ, 914—943, ἐπὶ πλεῖστον ἤκμασε τὸ τῶν Σαμανιδῶν κράτος, μετὰ δὲ τὸν θάνατον ἐκείνου ῥαγδαίως πρὸς τὴν πτῶσιν αὐτοῦ κατηνέχθη. Οἱ διάδοχοί του περιῆλθον εἰς διηνεκεῖς ἔριδας πρός τε τοὺς Βουΐδας καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους τοπάρχας ἐν Χορασάν. Μετ' ὀλίγον δὲ νέον ἔλαβον καὶ ἐπικινδυνότερον ἐχθρόν· διότι εἷς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ των, ὁ Τοῦρκος Ἀλπτεκὶν, κυριεύσας τὸ ὀχυρότατον φρούριον Γάσνα ἢ Γίσνι, ἵδρυσεν αὐτόθι νέαν Μωαμεθανικὴν δυναστείαν, τὴν τῶν Γασναυιδῶν. Ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀλπτεκὶν, ὁ Σεβεκτεγὶν, 975 997, εἰσβαλὼν εἰς τὴν Ἰνδικὴν, καὶ μεγάλην συναγαγὼν ἀπὸ αὐτῆς λείαν, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ πλῆθος ἄπειρον γενναίων Ἀφγανῶν καὶ Τούρκων καὶ ηὔξησεν οὕτω τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς μὲν φιλικῶς ὑπωσοῦν ἐπολιτεύθη πρὸς τοὺς Σαμανίδας, ἀλλ' ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Μαχμοὺτ Α', 997, ὁ περιφανέστατος τῶν Γασναυιδῶν, κατέβαλε τὸν ἔσχατον Σαμανίδην Μοντασσὲρ, 1004, κατακτήσας τὸ πλεῖστον τοῦ κράτους αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ λοιπὸν κατέλαβεν ὁ Ἰλὲκ Χὰν, ὁ ἡγεμὼν τῶν Ταταρικῶν ἤτοι Μογγολικῶν καὶ Τουρκικῶν στιφῶν, ὅστις ἦρχεν ἀπὸ Κασγὰρ μέχρι Σινικῆς.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Σαμανιδῶν, ὁ Γαζναυιδης Μαχμοὺτ ἔτρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν, κατέλαβε, 1001, τὸ Καβοὺλ καὶ τὸ Πεσάουερ, προήλασεν ἐπὶ τὸν Ἰνδὸν καὶ καθυπέταξεν ὁλόκληρον τὸ Μουλτὰν καὶ μέγα μέρος τῶν περὶ ἐν ἄνω Ἰνδὸν χωρῶν· ἔπειτα ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἰλὲκ Χὰν καὶ συνεκρότησε πρός τε τοῦτον ᾧ τὸν μετ' αὐτοῦ συμμαχήσαντα Καδὲρ Χὰν, τὸν ἰσχυρότατον δυνάστην τῶν Τατάρων ἐκείνων, ὅσοι κατέχουσι τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς Τιβετικῆς Κοτικὰς χωρας, μάχην, πλησίον τῆς πόλεως Βάλκ, κρισιμον, καθ' ἣν ἀνεδείχθη νικηφόρος, 1009. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὥρμησεν ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Γουρ, διότι οὗτος πολλὰς ἐπήνεγκε ζημίας εἰς τὸ διὰ τῆς χώρας αὐτοῦ διερχόμενον ἀξιόλογον μεταξὺ Ἰνδικῆς καὶ ἀνατολικῆς Περσίας ἐμπόριον· ἡ δὲ ἐκστρατεία αὕτη ὑπὲρ πάντα ἄλλα μαρτυρεῖ τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς τὸ παράβολον πνεῦμα διότι τὴν μὲν πολυθρύλλητον αὐτοῦ περι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης ἐπιμέλειαν κοινὴν εἶχε πρὸς τοὺς Βουΐδας, τοὺς Σαμανίδας καὶ τὰς ἄλλας δυναστείας, ὁ δὲ κατὰ τοῦ Γοὺρ ἐκεῖνος πολεμος εἶναι μία τῶν ἐκπρεπῶν ἐκείνων ἐπιχειρήσεων, αἵτινες πηγάζουσιν ἀπὸ βαθυτάτης ἐπιγνώσεως τῶν συμφερόντων τῆς ἀνθρωποτητος. Ὁ Μαχμοὺτ ἐκυρίευσεν ἅπασαν τὴν χώραν Γοὺρ καὶ ἠνώρθωσε τοιουτοτρόπως ἐμπορικὴν σχέσιν, ἀφ' ἧς τὰ μέγιστα ὠφελοῦντο ἅπαντα τῆς γῆς τὰ ἔθνη. Καθυπέταξε δὲ καὶ τὴν μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης, τῆς Ἀραλικῆς λίμνης καὶ τοῦ Ὄξου ποταμοῦ κειμένην χώραν τῆς Χοβαρεσμίας· διὰ δὲ τῆς κατακτήσεως ταύτης, τὰ ἀγαθὰ τῶν τεχνῶν, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἡμερωτέρας κυβερνήσεως ἐξετάθησαν μέχρι τῶν ἐπέκεινα τοῦ Ὄξου στεππῶν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγριοι Ταταρικοὶ Νομάδες ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς Περσικῆς θρησκείας καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Μαχμοὺτ πολλὰς ἔτι ἐπεχείρησεν ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν στρατείας, φιλοτιμούμενος νὰ μεταγγίζῃ τοὺς ὑλικοὺς καὶ πνευματικοὺς αὐτῆς θησαυροὺς εἰς τὰς ἄλλας τραχυτέρας τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ κράτους χώρας, νὰ διαδῷ δὲ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸν Ἰσλαμισμὸν εἰ τὴν Χερσόνησον ἐκείνην. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1031, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ τὸ κράτος τῶν Γαζναυιδῶν, καταλυθὲν ἐπὶ τέλους διά τε τὴν διχόνοιαν τῶν δυναστῶν αὐτοῦ καὶ διὰ νέων δυναστειῶν, τῆς Τουρκικῆς τῶν Σελσουκκων, καὶ τῆς Περσικῆς, τῶν Γοριδῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ δὲ Ἀμαδανίδαι, οἵτινες κατέσχον τὸ μέγιστον τῆς Συρίας μέρος, εἰς δύο ὑποδιηρέθησαν δυναστείας, ὧν ἡ μία ἤδρυσεν εἰς Μοσοὺλ, ἡ δὲ εἰς Χαλέπιον· ἀμφότεραι ἐπὶ μικρὸν διετηρήθησαν, ἡ μὲν πρώτη μέχρι τοῦ 991, ἡ δὲ δευτέρα μέχρι τοῦ 1025, διότι τὰ μικρὰ αὐτῶν κράτη, προσβαλλόμενα συνεχῶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, τῶν Βουϊδῶν καὶ τῶν Φατιμιδῶν, κατεβλήθησαν τελευταῖον ὑπὸ δύο Ἀράβων Ἐμιρῶν, ἐξ ὧν ὁ μὲν Ἀβοὺλ Δαυὶδ, ἐκ τῆς φυλῆς Ὀκαΐλ, ἵδρυσεν εἰς Μοσοὺλ τὴν νέαν τῶν Ὀκαϊλιδῶν δυναστείαν· ὁ δὲ Σαλὲχ ὲν Μαρδὰς, καταλαβὼν τὸ Χαλέπιον, ἐγένετο ἀρχηγέτης τῆς τῶν Μαρδασιτῶν ἢ Κελαβιδῶν δυναστείας, ἥτις, μετὰ πολλὰς μεταβολὰς καὶ πολλοὺς ἀγῶνας, κατεβλήθη, τῷ 1080, ὑπὸ τῶν παρακειμένων Ὀκαϊλιδῶν.

Β. *Ἱστορία τῶν Σελσούκκων ἐν Περσίᾳ.* — Οἱ Σελσοῦκκοι ἦσαν ἔθνος τῆς Τουρκικῆς φυλῆς, ἥτις ἀνήκει μὲν εἰς τὸ Καυκασικὸν γένος, δὲν ὑπάγεται ὅμως εἰς τὴν Ἰνδο-γερμανικὴν αὐτοῦ ὑποδιαίρεσιν, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἴδιόν τινα τοῦ γένους ἐκείνου κλάδον. Περὶ τὰ τέλη τῆς 10 ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, μέχρι τῆς ὁποίας καὶ μόνον ἀνατρέχουσιν αἱ ἀσφαλεῖς ὑπῶσοῦν, περὶ τοῦ ἔθνους τούτου, ἱστορικαὶ εἰδήσεις, οἱ Σελσοῦκκοι ἐπλανῶντο, ὡς νομάδες, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν σημερινῶν Κιργίζων, καὶ, ἔχοντες ἴδιόν τινα ἡγεμόνα, διετέλουν, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἡγεμόνων πολλῶν ἄλλων στιφῶν, ὑποτελεῖς μεγάλου τινὸς Χὰν, Βιγοὺ ἢ Ἰακγοὺ καλουμένου. Περὶ τὸ 970, οἱ Σελσοῦκκοι, ὑπὸ Σελσοῦκκον, τὸν υἱὸν τοῦ Δοκὰκ, ἀπέβαλον τὴν κυριαρχίαν ἐκείνην, ἀπεθήμησαν πλησίον τῆς Βουχαρίας, ἐδέχθησαν ἐνταῦθα τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἵνα ἐπιτύχωσι τὴν προστασίαν τῶν παρακειμένων Ταταρικῶν στιφῶν καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν διὰ τῆς παραδοχῆς πολλῶν ἀπὸ ἄλλων στιφῶν ἀνδρῶν. Συνετάχθησαν δ' ἐν ταῖς νέαις αὐτῶν κατοικίαις μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ ταταρικοῦ ἡγεμόνος Βαγρὰ Χὰν, ὅστις ἦν πατὴρ καὶ προκάτοχος τοῦ προμνημονευθέντος Ἰλὲκ Χὰν, καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτοῦ διεπολέμησαν πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας παραμείναντας ὁμοφύλους. Ἐκ τῶν ἀμέσων ἀπογόνων τοῦ Σελσούκκου, μάλιστα ἀξιομνημόνευτος εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἢ Ἀρσλὰν καὶ οἱ ἀνεψιοὶ τούτου Τογρούλβεγ καὶ Δαοὺδ Γαγρούβεγ, ὁ μὲν ὡς περιποιήσας κατὰ πρῶτον τοῖς Σελσούκκοις μονίμους κατοικίας ἐντεῦθεν τοῦ Ὄξου, οἱ δὲ ὡς θεμελιωταὶ τοῦ τοσοῦτον ἀξιολόγου Σελσουκκικοῦ κράτους.

Ὁ Ἰσραὴλ διετέλεσε κατ' ἀρχὰς ὑποτελὴς, ἐν Βουχαρίᾳ, τοῦ μεγάλου Γασναυίδου Μαχμοὺτ Α'· ἔπειτα δὲ ὁ Τογρούλβεγ, ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς διαιρέσεις καὶ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Μαχμοὺτ, ἐνέβαλεν εἰς τὸ Χορασὰν, ἐκυρίευσεν ὁλόκληρον τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ ἐνίκησεν, 1040, εἰς μάχην κρισιμον τὸν τοῦ Μαχμοὺτ υἱὸν Μασσοὺδ Α'. Εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, 1041, οἱ Σελσοῦκκοι ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ ἐνισχυθῶσι καὶ ὡς ἐκ τοῦ συμβάντος τότε κατακερματισμοῦ τοῦ Ταταρικοῦ κράτους, τοῦ τοσοῦτον προηγουμένως ἐπὶ Βαγρὰ Χὰν καὶ Ἰλὲκ Χὰν ἀκμάσαντος· ὁ δὲ Τογρούλβεγ, ὅστις τάχιστα ἐξήπλωσεν ἔτι μᾶλλον τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ καὶ ἔτι ἀπὸ τοῦ 1059 ἐκαλεῖτο Σουλτάνος τῆς ἀνατολικῆς Περσίας, ἐπέτρεψε τῷ ἀδελφῷ Γαγρούβεγ τὰς ἀνατολικὰς τῆς Περσίας ἐπαρχίας, στήσας τὴν ἰδίαν ἕδραν, 1045, εἰς Ἐκβάτανα (Hamadan), ἀσφαλίσας τὸ κράτος αὐτοῦ διὰ συνετῶν διατάξεων καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀναδείξας τὴν θρησκευτικὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων πρόνοιαν, δι' ἣν ἀείποτε αὐτός τε καὶ οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ ἀπόγονοι διεκρίθησαν.

Ὁ Τογρούλβεγ, ἀποσπάσας, 1050, καὶ τὸ Ἰσπαχὰν ἀπὸ τοὺς Γασναυίδας, ὠφελήθη ἔπειτα ἀπὸ τῆς τῶν Βουϊδῶν παρακμῆς, ἵνα κληρονομήσῃ καὶ τούτων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ κράτος· διότι οἱ Βουΐδαι τότε ἐδιχονόουν μὲν πρὸς ἀλλήλους, κατεπίεζον δὲ τοὺς Ἀββασίδας καλίφας ἐν Βαγδατίῳ, δεσπόζοντες μὲν αὐτῶν ὡς Ἐμὶρ ἀλ Ὁμρὰ, δεσποζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν καὶ Διλεμιτικῶν μισθοφόρων. Ὅθεν ὁ Τογρούλβεγ, προσκληθεὶς τῷ 1055 εἰς βοήθειαν ὑπὸ τοῦ Καλίφου Καγὲμ Βεαμριλλὰχ καὶ αὐτοῦ τοῦ Βουΐδου αὐτοῦ Ἐμὶρ ἀλ Ὁμρὰ Μαλὲκ ἀρ Ῥαχὶμ, ἔρχεται εἰς Βαγδάτιον, ἀπαλλάττει ἀμφοτέρους ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων δορυφόρων, ἀλλ' ἀπάγει αἰχμάλωτον τὸν Βουΐδην, καταλαμβάνει καὶ τὸ λοιπὸν Βουϊδικὸν κράτος, ἐπανέρχεται, 1058, εἰς Βαγδάτιον, διορίζεται Ἐμὶρ ἀλ Ὁμρὰ ὑπὸ τοῦ Καλίφου, ἀναγκάζεται ν' ἀπέλθῃ αὖθις ἵνα καταδάλῃ ἐμφυλίους τινὰς ἔριδας, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀνακάμπτει αὖθις εἰς Βαγδάτιον, ἐγκαθιδρύει τὸν Καλίφην Καγὲμ, τὸν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὑπὸ τῶν Τούρκων καθαιρεθέντα, καὶ παγιώσας τὸ κράτος, ἀποθνήσκει, τῷ 1063, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ἑβδομήκοντα, καταλιπὼν μέγα ἐπὶ συνέσει καὶ εὐλαβείᾳ ὄνομα.

Διεδέχθη δὲ αὐτὸν, ἄτεκνον ὄντα, ὡς Σουλτάνος καὶ Ἐμὶρ ἀλ Ὁμρὰ ὁ ἀνεψιός του Ἄλπ Ἀρσλὰν, ὁ υἱὸς τοῦ Δαοὺδ Γαγρούβεγ, 1063—1072, ἀκολουθήσας καθ' ὅλα τὰ ἴχνη τοῦ θείου του. Ὁ Ἄλπ Ἀρσλὰν ἐπέτρεψε τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν εἰς τὸν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ προστασίᾳ τῶν τῆς εἰρήνης τεχνῶν πολυθρύλλητον αὐτοῦ Βεζίρην Νεζὰμ ἐλ Μούλκ, αὐτὸς δὲ ἐπεδίωξε μάλιστα τὸ ἀπὸ τοῦ πολέμου κλέος, καθυποτάξας τὸν Τουρκεστὰν, ἐπιχειρήσας ν' ἀναγκάσῃ τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Γεωργίας νὰ δεχθῶσι τὸν Ἰσλαμισμὸν καὶ διαπολεμήσας πρός τε τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ πρὸς τοὺς Φατιμίδας. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Μαλεκσὰχ, 1072—1092, μετέθεσε τὴν ἕδραν τῆς κυβερνήσεως εἰς Ἰσπαχὰν, ὡς κέντρον τοῦ κράτους αὐτοῦ, πλεῖστον δ' ἐφημίσθη ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Περσῶν ποιητῶν καὶ σοφῶν ὡς μέγας κυβερνήτης, ὀφείλων τὸ κλέος τοῦτο κυρίως εἰς τὸν ἔμπειρον αὐτοῦ Βεζίρην Νεζὰμ ἐλ Μούλκ. Ὁ ἐπὶ τῇ δικαιοσύνῃ, τῇ εὐποιΐᾳ, τῇ ἀφοσιώσει εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ καὶ τῇ πολιτικῇ συνέσει περίφημος οὗτος Βεζίρης ἠνώρθωσε τὰ ἐπ' ἐσχάτων ἐκπεσόντα παιδευτήρια τοῦ Βαγδατίου, ἐσύστησε τὸ ἀπὸ αὐτοῦ Νεταμικὸν κληθὲν συνέδριον, μίαν τῶν μεγίστων Ἀκαδημιῶν ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἡ ἱστορία, καὶ ἵδρυσεν οὐ μόνον εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς δυτικῆς Περσίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀνατολικωτέρας, σχολὰς, οἵαι πρὸ καιροῦ ὑπῆρχον εἰς τὰς χώρας ὧν ἤρξάν ποτε οἱ Σαμανίδαι. Συγχρόνως συντελέσας εἰς τὴν εἰσαγωγὴν νέας τινὸς Χρονολογίας, ὑπὸ ὀκτὼ ἀστρονόμων καταρτισθείσης, ἐπεμελήθη οὕτω τὴν ἐφαρμογὴν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὰς τοῦ ἀστυκοῦ βίου χρείας. Ἡ δὲ χρονολογία αὕτη τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ, διὰ λόγους ἀστρονομικοὺς, ὡρίσθη τῇ 15 Μαρτίου 1079, ὠνομάσθη Δζελαλεδδινικὴ Χρονολογία, διότι ὁ Μαλεκσὰχ ἔφερε τὸ ἐπώνυμον τοῦ Δζελὰν ἐδ Δουλὰ δὲ ἐδδὶν, ὅ ἐστι, τοῦ ἐγκαυχήματος τῆς πολιτείας καὶ τῆς πίστεως. Καὶ τοσαύτην ἐν γένει ὁ Νεζὰμ ἐλ Μούλκ ἐδείξεν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης δραστηριότητα, ὥστε ὁ ἐν Βαγδατίῳ Καλίφης ἀπεκάλεσεν αὐτόν ποτε ἡγεμόνα τῶν σοφῶν, καθὼς ἐκάλει τὸν Μαλεκσὰχ, κύριον τοῦ πολιτικοῦ κράτους.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν πολιτικὴν τῆς ἀνατολῆς ἱστορίαν, ἡ τοῦ Μαλεκσὰχ κυβέρνησις ὑπῆρξε διττῶς πολλοῦ λόγου ἀξία· διότι ἐπήγαγεν εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην μεταβολὰς, αἵτινες κατέστησαν αἱ ἄμεσοι τοῦ μεγάλου τῶν Σταυροφοριῶν κινήματος ἀφορμαὶ, καὶ ἵδρυσεν ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ φέουδά τινα, ἐξ ὧν τὸ κράτος ἐκεῖνο κατεκερματίσθη εἰς πολλὰς μικρὰς ἡγεμονίας. Καὶ περὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲν τῶν πρώτων μεταβολῶν, ποιήσωμεν λόγον μικρὸν κατωτέρω, ἐν τῷ Δ' ἐδαφίῳ τοῦ παρόντος §. Ἡ δὲ τοῦ κράτους διανομὴ εἰς ὑποτελεῖς ἡγεμόνας παρήγαγε τὰ διάφορα Σελσουκκικὰ κράτη, τὰ περιελθόντα εἰς σχέσιν πρὸς τοὺς σταυροφόρους καὶ μάλιστα τὸ κράτος τῆς Νικαίας καὶ τοῦ Ἰκονίου. Ἱδρυτὴς τούτου ὑπῆρξεν ὁ Σολιμὰν Α', πόρρω συγγενὴς ὢν τοῦ Μαλεκσὰχ, ὅστις ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν ὑποτελῆ κυριαρχίαν ὅλων τῶν χωρῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας ὅσαι εἶχον ἤδη ἀφαιρεθῆ καὶ ἔμελλον ἔτι νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ Σολιμὰν, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, κατέλαβεν ὅλην τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Κιλικίαν, τὴν Ἰσαυρίαν, ἔτι δὲ τὴν Κύζικον, τὴν Νίκαιαν καὶ ἄλλας ἐν μέρει πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων ἀφισταμένας πόλεις καὶ χώρας, ὁ δὲ Ἀλέξιος Α', στρατεύσας κατὰ τοῦ ἀπὸ Ἰταλίας ἐπελθόντος Ῥοβέρτου Γυσκάρδου, οἴκοθεν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Σελσοῦκκον ἐκεῖνον ἀξιόλογον μοῖραν τῆς χώρας, ἵνα παύσῃ πάντα πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἀντιπερισπασμόν. Ὁ Σολιμὰν ἔστησε τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς Νίκαιαν, καὶ, ἀποθανὼν τῷ 1086, κατέλιπε κράτος, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀρμενίᾳ Ἐρζερούμ μέχρι τῆς Νικαίας καὶ μέχρι τῶν συνόρων τῆς Συρίας. Ὁ υἱός του Κελιτζὲ Ἀρσλὰν Α' ἀπέβαλε μὲν ἐν τῷ πρὸς τοὺς Σταυροφόρους καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς ἀγῶνι τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους καί τινας ἄλλας χώρας, οὐ μόνον ὅμως διεφύλαξε τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἀπέβαλε καὶ τὸ πρόσχημα τῆς εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μαλεκσὰχ ὑποταγῆς, διὰ δὲ τούτου διευκώλυνεν ἔπειτα τὰς ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπιχειρήσεις τῶν Χριστιανῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἀποβαλὼν τὴν Νίκαιαν μετέθεσε τὴν ἕδραν τοῦ κράτους εἰς Ἰκόνιον, διὰ τοῦτο ἡ ὑπὸ τοῦ πατρός του ἱδρυθεῖσα Σελσουκκικὴ ἡγεμονία καλεῖται συνήθως Κράτος τοῦ Ἰκονίου. Ὀνομάζεται δὲ προστούτοις καὶ κράτος τοῦ Ῥοὺμ ἢ Ῥωμανία, καθὸ συγκροτηθὲν ἀπὸ Βυζαντινῶν χωρῶν. Ὁ Μαλεκσὰχ ἵδρυσεν ἐκτὸς τούτου καὶ τὸ κράτος Κερμὰν, ἐπιτρέψας τὴν κληρονομικὴν καὶ ὑποτελῆ αὐτοῦ ἡγεμονίαν εἰς τὸν τοῦ θείου του Καδὲρδ υἱὸν Σουλτανσάχ· τῆς δὲ Συρίας κατέστησε κυβερνήτην τὸν ἀδελφὸν του Τουτούσην Α'· διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ αὐτὸς εἰς τὴν ἄμεσον τοῦ ὅλου αὐτοῦ κράτους ἐπίβλεψιν, διά τε τὴν ἀχανῆ αὐτοῦ ἔκτασιν καὶ διότι περιεσπᾶτο ὑπὸ κυνηγεσίων καὶ πλείστης πρὸς τὴν πολυτέλειαν ροπῆς, περὶ δὲ τὰ ἔσχατα τῆς βασιλείας, διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τῆς φιλτάτης αὐτοῦ Σουλτάνας Τορκὰν, ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸν ἱκανὸν Βεζίρην του Νεζὰμ, ὅστις καὶ ἐδολοφονήθη μάλιστα τῷ 1092, ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μαλεκσὰχ ἡμέρας.

Ἔκτοτε τὸ Σελσουκκικὸν κράτος ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ. Οἱ τέσσαρες τοῦ Μαλεκσὰχ υἱοὶ, ἐρίσαντες πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς ἀρχῆς, περιῆλθον εἰς δεινοὺς ἐμφυλίους πολέμους· καὶ κατώρθωσε μὲν ὁ πρεσβύτερος, Μωάμεθ, νὰ καταλάβῃ τὴν ὅλην ἀρχὴν, 1104—1118, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπανελήφθη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν του Σανδσὰρ, ὑπερισχύσαντος ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ· τῷ 1153 ὅμως ἔτει, ὁ Σανδσὰρ ἡττήθη καὶ ἠχμαλωτεύθη ὑπὸ ἀγρίου τινὸς ἔθνους τῆς Ταταρικῆς ἐρήμου, τῶν Τουρκομάνων. Ὁ Σουλτάνος διέφυγε μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλ' ἀπέθανεν εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, 1157. Καὶ ἡ μὲν φυλή του διεφύλαξεν ἐπί τινα ἔτι χρόνον τὸ ὄνομα τῆς κυριαρχίας, τὸ κράτος ὅμως κατεσπαράχθη ὑπὸ συνεχῶν στάσεων καὶ ὑπὸ ἀδιαλείπτων ἐπιθέσεων τῶν παρακειμένων ἡγεμόνων.

Γ. Ἱστορία τῶν Φατιμιδῶν ἐν Αἰγύπτῳ μέχρι τῶν Σταυρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φοριῶν. — Πλείστου λόγου ἄξιοι ἀνεδείχθησαν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Φατιμίδαι (σελ. 73 καὶ 74) οὐ μόνον διὰ τῆς ἐπιρροῆς ἣν ἔσχον ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ ἀρίστη διοίκησις τὴν ὁποίαν εἰσήγαγον ἐρείδετο ἐπὶ ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν. Παρεκτὸς τούτου καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν σχέσεις ὑπῆρξαν παραδόξως εὐτυχεῖς. Τὰ ἀκμαῖα κράτη τῆς βορείου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Σικελίας ἀνεγνώριζον τοὺς Φατιμίδας, κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς κυριάρχας, ἔπειτα δὲ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὡς πνευματικοὺς προστάτας καὶ ἡγεμόνας· ὅθεν ἀδιάλειπτος μετ' αὐτῶν ὑπῆρχεν ἐπιμιξία. Διὰ τῆς εἰς τοὺς Φατιμίδας καθυποτάξεως τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης, ἀνενεώθη ὁ μετὰ τῆς ἐνδοτέρω Ἀσίας σύνδεσμος. Προστούτοις οἱ πρῶτοι τοῦ οἴκου ἐκείνου δυνάσται καθυπέταξαν οὐ μόνον τὰς ἱερὰς πόλεις τῆς Μέκκας καὶ τῆς Μεδίνης, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα τῆς Ἀραβίας παράλια, τρέψαντες οὕτω αὖθις ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον τὴν ἐμπορίαν τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς. Ἐπὶ πᾶσι περιῆλθον ἐξ ἀρχῆς εἰς σχέσιν πρὸς τὰ ἰσχυρὰ Νουβικὰ ἔθνη καὶ ἠνώρθωσαν τὴν μετὰ τῆς ἐνδοτέρας Ἀφρικῆς κοινωνίαν, τὴν διακοπεῖσαν μὲν ἐπὶ τῶν Τουλουνιδῶν, ἤδη δὲ ὑπέρ ποτε ἀκμάσασαν.

Ἀπὸ τῶν πλεονεκτημάτων τούτων ὠφελήθη ἤδη οὐ μικρὸν ὁ Φατιμίδης Μοὲζ, 953—975, ὅστις, δισέγγονος ὢν τοῦ ἀρχηγέτου τοῦ οἴκου τούτου Ὀβειδαλλὰχ, πρῶτος κατέκτησε τὴν Αἴγυπτον, μετέθεσεν αὐτόθι τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν Νικόπολιν (Καΐρὰν ἢ Κάϊρο), ἐγένετο κύριος τῆς Συρίας καὶ προσέλαβε τὸ τοῦ καλίφου ἀξίωμα. Ἔτι εὐμενέστεραι ὑπῆρξαν αἱ περιστάσεις ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀζὶζ, 975—996, ὅστις ἴσχυσεν ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ Συρίᾳ διὰ τὴν τότε ἐπελθοῦσαν παρακμὴν τῆς τῶν Ἀμαδανιδῶν δυναστείας, διεκρίθη ἐπὶ τῇ πολλῇ αὐτοῦ ἀνεξιθρησκείᾳ καὶ τῷ ζήλῳ ὃν ἔδειξεν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, πολυθρύλλητος δὲ ὑπῆρξεν ἐπὶ πᾶσι διὰ τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἄραβας τῆς Ἱσπανίας, εἰς οὓς, δραστηριωτάτην τότε μετερχομένους ἐμπορίαν μετὰ τῆς Σικελίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συριακῆς παραλίας, ἐπεχείρησεν, ἂν καὶ ματαίως, νὰ ἐπιβάλῃ ἑαυτὸν ὡς τὸν μόνον γνήσιον ἀπόγονον τοῦ προφήτου. Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς κυβερνήσεως Χακὴμ, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀζὶζ, 996—1021, διετέλεσαν ἔνδοξα, διότι οὐ μόνον τὸ Χαλέπιον ἐπί τινα χρόνον ἤνωσε μετὰ τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ τότε ἐκτίσθησαν νέαι ἐν Αἰγύπτῳ πόλεις, ἀρχαῖα εὐεργετικὰ καταστήματα ἠνωρθώθησαν, σοφὰ πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς ἐμπορίας ἐλήφθησαν μέτρα καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐπρόκοψεν ἡ τῆς χώρας γεωργία. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Χακὴμ παρεξετράπη εἰς ἀγριότητα παρεμφερῆ τῇ παραφροσύνῃ, ὥστε ἐμισήθη καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, ἡ δὲ ἀδελφὴ του Σίττ ἐλ Μὸλκ λέγουν ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὴν δολοφονίαν του. Ἡ Σίττ ἐλ Μὸλκ κατέλαβε τὸν θησαυρὸν καὶ δι' αὐτοῦ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, τὴν ὁποίαν καὶ διεξήγαγε μέχρι τοῦ θανάτου, 1025, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτῆς Ταχὴρ. Μετὰ ταῦτα ἦρξεν ὁ Ταχὴρ, ὅστις ἀπέβαλε μὲν τὸ Χαλέπιον καί τινας ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας, ἀνεγνωρίζετο ὅμως ἀφ' ἑτέρου καθ' ἅπασαν τὴν Ἀφρικὴν ὡς μόνος ἀληθὴς Καλίφης καὶ νέαν περιεποίησε τῇ Αἰγύπτῳ εὐημερίαν. Καθ' ἣν ἐποχὴν αὐτὸς ἀπέθανε, 1036, ὁ υἱὸς του Μοστανζὴρ ἦτο ἐπταετὴς τὴν ἡλικίαν· ὅθεν ἡ μήτηρ ἀνέλαβεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ παρ' αὐτῆς διορισθέντος Βεζίρου τὴν κυβέρνησιν· ἀμφότεροι δὲ τοσαύτην ἀπέδιδον ἀξίαν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Συρίας ὥστε συνωμολόγησαν πρὸς τοὺς θαλασσοκρατοῦντας τότε καὶ τὴν Ἀντιόχειαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατέχοντας Βυζαντινούς, εἰρήνην, δι' ἧς ἐπετράπη τῷ βασιλεῖ τῶν Βυζαντίων ἡ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ τῆς ἀναστάσεως ἀνοικοδόμησις, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας καὶ οἱ Αἰγύπτιοι οὐ μικρὸν ὠφελήθησαν, διότι ἡ φήμη τοῦ νέου οἰκοδομήματος ἔφερεν εἰς Παλαιστίνην ἔτι πλείονας ἢ πρότερον προσκυνητάς. Ἐν γένει δὲ ἐπὶ Μοστανζὲρ οὐδεμία ἔτι ὑποφαίνεται ἐξωτερικὴ παρακμὴ τοῦ τῶν Φατιμιδῶν κράτους, ἀλλὰ ἐπῆλθον ἐσωτερικαὶ ὀλέθριαι μεταβολαί, ἐπαγαγοῦσαι τὴν ὁλοσχερῆ τοῦ κυριάρχου ταπείνωσιν καὶ ἀδιάλειπτον σειρὰν ἀνωμαλιῶν καὶ στρατιωτικῶν στάσεων καὶ τυράννων. Διότι συνέβη τότε ἐν Αἰγύπτῳ ὅ,τι πρὸ ἑκατὸν ἐνιαυτῶν εἶχε συμβῆ ἐν Βαγδατίῳ, ἡ ὅλη κυβέρνησις περιῆλθεν εἰς χεῖρας ἑνὸς ὑπαλλήλου, ὁ δὲ Καλίφης δὲν διέσωσεν εἰμὴ σκιάν τινα ματαίας τιμῆς, ἐκτὸς μόνον ὅτι ὁ παντοδύναμος ἐκεῖνος δεσπότης, ἀντὶ νὰ ὀνομάζεται Ἐμὶρ ἀλ Ὁμρὰ, ἐκαλεῖτο Βεζίρης. Βραδύτερον ὅμως προσέλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως καὶ Σουλτάνου, ἤδη δ' ἐπὶ Μοστανζὲρ ἔφερε τὰ αὐτὰ τιμητικὰ ἐπώνυμα τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Καλίφης.

Ὁ πρῶτος Βεζίρης τοῦ Μοστανζὲρ ὑπῆρξεν ὁ Ἀβοὺ Μωάμεθ Χασὰν, ὁ ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του ἐπικαλούμενος Ἰαζουρὶ, ὅστις ἐσφετερίσθη τὴν ὅλην δύναμιν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ ἐννέα ἔτη, ἔλαβε μικρὸν πρὸ τῆς πτώσεώς του καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ καλίφου ἀξίωμα καὶ προσέθηκε τὸ ὄνομά του εἰς τὸ τοῦ Καλίφου ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Μετὰ τὴν πτῶσιν καὶ τὴν ἐξορίαν ἢ τὸν θάνατον τοῦ Ἰαζουρὶ, ἐπῆλθον ἀλλεπάλληλοι μεταβολαί, μέχρις οὗ ὑπερίσχυσεν ἡ τοῦ Μοστανζὲρ μήτηρ, ἥτις Νιγρῆτις οὖσα συνεκρότησε φρουρὰν ἐκ Νιγρητῶν, ἵνα δι' αὐτῆς περιστέλῃ τοὺς Τούρκους δορυφόρους. Ἀλλὰ οἱ Τοῦρκοι, ἀρχηγὸν ἔχοντες τὸν Νὰσρ ἐδ Δαουλὰ, ἀπόγονόν τινα τῆς πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν καταβληθείσης Συριακῆς δυναστείας τῶν Ἀμαβανιδῶν, κατατροποῦσι τοὺς Νιγρήτας, 1076, καὶ, γενόμενοι κύριοι τοῦ τε καλίφου καὶ τῆς χώρας, ἐπάγονται εἰς ταύτην τὰς φοβερωτέρας καταστροφάς· ὁ δὲ Νὰσρ ἐδ Δαουλὰ ἐβουλεύετο ἤδη νὰ λάβῃ καὶ τὸ τοῦ Σουλτάνου ὄνομα, ὅτε τῷ 1072 ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἰδίων φίλων.

Ὁ δυστυχὴς Φατιμίδης οὐδὲν ὠφελήθη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ τυράννου ἐκείνου, ἀλλὰ ἔπαθε μᾶλλον τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν δολοφόνων αὐτοῦ καὶ νέα ἐπῆλθε σειρὰ συμφορῶν καὶ βιαιοπραγιῶν, ὑφ' ὧν ἐπὶ δύο σχεδὸν ἔτη κατεσπαράχθη ἡ Αἴγυπτος, μέχρις οὗ ὁ Μοστανζὲρ, ζητήσας ἔξωθεν ἐπικουρίαν, ἀνέθηκε τὰ πράγματα εἰς ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν μνήμη σώζεται μεχρι τοῦδε παρ' Αἰγυπτίοις, ὁ δὲ οἶκος κατέστη ἐν τῇ ἱστορίᾳ πολὺ ἀξιολογώτερος τῶν ἔκτοτε ὅλως ἀσημάντων γενομένων Φατιμιδῶν. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ Βὲδρ, ὅστις ἐκ γενετῆς μὲν ἦτο Ἀρμένιος καὶ Χριστιανὸς, ἀλλὰ, δοῦλος γενόμενος, ἐδέχθη τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἐπεκλήθη ἀπὸ τοῦ προτέρου αὐτοῦ δεσπότου, Ἀλ Δζεμαλὶ, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔπειτα διέπρεψεν ὡς διοικητὴς τῆς Δαμασκοῦ, καὶ, ἐπὶ τῶν τελευταίων συμφορῶν, κατώρθωσε νὰ διασώσῃ τὴν τῶν Φατιμιδῶν κυριαρχίαν ἐπὶ μέρους τινὸς τῆς Συρίας καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους, μὴ δυνάμενος ν' ἀνθέξῃ οἴκοθεν εἰς τὸν μετὰ ἀγρίων καὶ πολυαρίθμων μισθοφόρων κατ' αὐτοῦ ἐπιτεθέντα Νὰσρ ἐδ Δαουλὰ, ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν φυλήν τινα Νογαίων Τουρκομάνων, οἵτινες εἶχον ἐμβάλει εἰς Συρίαν μετὰ τῶν Σελσούκκων. Καὶ κατετρόπωσε μὲν δι' αὐτῶν τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλ' ἔπειτα προσεβλήθη αὐτὸς ὑπὸ τῶν ληστρικῶν ἐκείνων συμμάχων, οἵτινες κατέκτησαν, 1072, τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ καθυπέταξαν πᾶσαν σχεδὸν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην. Τοῦτον λοιπὸν τὸν Βὲδρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προσεκάλεσεν ὁ Μοστανζὲρ εἰς Αἴγυπτον, 1074, ἀναγορεύσας ὑπέρτατον ἄρχοντα ἤτοι Βεζίρην, καὶ ἐν τῷ ἅμα τὰ πράγματα ἑτέραν καὶ βελτίονα ἔλαβον ὄψιν. Ἡ στρατοκρατία ἠφανίσθη, ἡ τάξις καὶ ἡ πειθαρχία ἀποκατεστάθησαν, αἱ καταστραφεῖσαι διώρυγες ἠνωρθώθησαν, ἡ ἐμπορία ἀνέλαβε τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς δρόμον καὶ ἐξήνθησεν αὖθις ἡ τῆς χώρας εὐημερία. Αὐτὴ ἡ Ἀραβικὴ παραλία, ἥτις πρό τινων ἐνιαυτῶν εἶχεν ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Ἀββασίδας, ἀνεγνώρισεν αὖθις τὴν τῶν Φατιμιδῶν κυριαρχίαν, μόνη δὲ ἡ Συρία, ἐξαιρέσει παραθαλασσίων τινῶν πόλεων, παρέμεινε λεηλατουμένη ὑπὸ τῶν ἀγρίων στιφῶν, ὅσα εἶχον ἐμβάλει εἰς αὐτὴν, αἱ δὲ καταπίεσεις ὅσας ἔπαθον ἀπὸ αὐτῶν οἱ ἐκεῖ Χριστιανοὶ προεκάλεσαν τὴν πρώτην σταυροφορίαν, πρὶν ἔτι ἡ Αἴγυπτος κατορθώσῃ τὴν ἀνάκτησιν τῆς χώρας.

Δ. Ὀκαϊλίδαι, Κελαβίδαι, πρῶτοι Ἀταβέγαι ἐν Συρίᾳ. — Εἰς Μοσοὺλ καὶ εἰς Χαλέπιον, τὰς ἀξιολογωτέρας πόλεις τῶν ΝΑνατολικῶν μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν συνόρων, οἱ Ἀμαδανίδαι κατελύθησαν περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὡς προείπομεν, ὑπὸ τῶν Ὀκαϊλιδῶν ϗ τῶν Κελαβιδῶν. Ὁ τοῦ Ἀβοὺλ Δαυλὶδ, ἀρχηγέτου τῶν Ὀκαϊλιδῶν, τῶν εἰς Μοσοὺλ ἀρξάντων, πέμπτος διάδοχος Μουσλὲμ, 1061—1085, κατέστη κύριος ϗ τοῦ Χαλεπίου, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ μετέβη ἐπί τινα χρόνον ἀπὸ τῶν Ἀμαδανιδῶν εἰς τοὺς Φατιμίδας, εἶχε κυριευθῆ τῷ 1023 ὑπὸ τοῦ ἀρχηγέτου τῶν Μαρδασιτῶν ἢ Κελαβιδῶν Σαλὲχ, μετέβαλεν ἐντὸς μικροῦ πολλάκις δεσπότας καὶ τελευταῖον ὑπέκυψε μὲν αὖθις εἰς τοὺς Κελαβίδας, μετέβη ὅμως ἀπὸ τούτων εἰς τὰς Ὀκαϊλίδας. Ἀλλ' οὐδ' οἱ Ὀκαϊλίδαι ἴσχυσαν πολὺ, πιεσθέντες ὑπὸ τῶν δύο Σελσουκκικῶν ἡγεμονιῶν, αἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ προέκυψεν ἐν Συρίᾳ καὶ ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Οἱ πρὸ μικροῦ καθυποτάξαντες ἅπασαν σχεδὸν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην Νομαῖοι Τουρκομάνοι, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τοῦτο, ἐπεχείρησαν, 1077, ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Ἀτζίζ, νὰ καταστήσωσι καὶ τὴν Αἴγυπτον. Ὁ Ἀτζίζ, ἡττηθεὶς ὁλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ Βεδρ καὶ ὑπὸ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καταδιωκόμενος, μισούμενος δὲ ὑπὸ τῶν Συρίων, ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ Σουλτάνου τῶν Σελσούκκων Μαλεκσὰχ, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἤδη προηγουμένως συνομολογήσει τὴν πληρωμὴν φόρου. Ὁ Μαλεκσὰχ, ὅστις εἶχε τότε ἐπιχειρήσει τὴν ζῦρσιν τῶν Σελσουκκικῶν φεούδων, διέταξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Τουτούσην νὰ συνδράμῃ τὸν Ἀτζίζ, ὁ δὲ Τατούσης, καταβαλὼν τοὺς Αἰγυπτίους, ἐφόνευσε τὸν Ἀτζίζ, 1080, κατέλαβε τὴν Δαμασκὸν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ὅσαι πρότερον ἦσαν αὐτῷ ὑποτεταγμέναι, ἐνίκησε, 1083, τὸν Ὀκαϊλίδην Μουσλὲμ καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραδώσῃ μὲν εἰς τὸν Σουλτάνον τῶν Σελσούκκων τότε Μοσοὺλ καὶ ἄλλας τῆς ἀνατολῆς πόλεις, ν' ἀναγνωρίσῃ δὲ ἑαυτὸν ὑποτελῆ αὐτοῦ. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσε, διότι μετ' ὀλίγον ὁ Μουσλὲμ, προσβληθεὶς ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τοῦ Σελσουκκικοῦ ἡγεμόνος τῆς Νικαίας Σολιμὰν Α', ἕνεκα τῆς Ἀντιοχείας, φονεύεται παρ' αὐτοῦ, 1085. Ἔπειτα ἤρισαν περὶ τῆς κατοχῆς τοῦ Χαλεπίου ὁ Σολιμὰν καὶ ὁ Τουτούσης· καὶ ἔπεσε μὲν ὁ πρῶτος ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ· ἀλλὰ, παρεμβάντος τοῦ Μαλεκσὰχ, ὁ Τουτούσης οὐδὲ τὸ Χαλέπιον ἔλαβεν, οὐδὲ τὴν Ἀντιόχειαν· τὸ μὲν ἐδόθη εἰς ἕνα τῶν τοῦ Μαλεκσὰχ στρατηγῶν, τὸν βάρβαρον Ἄμα καὶ γενναῖον Ἀκζογκὸρ, ἡ δὲ εἰς ἕνα ἀνεψιὸν τοῦ Μαλεκσὰχ, τὸν Βαγιασεγιὰν. Καὶ εἰς τοὺς Ὀκαϊλίδας δὲ καὶ τὸν πρότερον αὐτῶν ἐν Χαλεπίῳ διοικητὴν ἐπετράπησαν μικραί τινες ἐν Συρίᾳ ἡγεμονίαι, παρεκτὸς τῶν ὁποίων ὁ Τουτούσης εἶχεν ἀπὸ τοῦ 1084 ἐπιτρέψει τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν Τουρκομάνον Ὀρτὸκ, καταλιπόντα τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Σοκμὰν ϗ Ἰλγαζί. Ἡ Συρία ἔπαθε τὰ πάνδεινα ἀπὸ τὰς συνεχεῖς ταύτας τῶν πραγμάτων μεταβολὰς καὶ τῆς κυριαρχίας ἡγεμόνων βαρβάρων, οἵτινες μετὰ βανδαλικῆς ἀγριότητος προσηνέχθησαν πρός τε τοὺς κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοίκους καὶ τὰ ἔργα τῆς τέχνης, ἰδίως καταπιέσαντες τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς ἀπὸ Εὐρώπης προσερχομένους προσκυνητάς.

Ἐνόσῳ ἔζη ὁ Μαλεκσὰχ, οἱ διάφοροι τῆς Συρίας ἡγεμόνες διετέλεσαν ὑποτελεῖς αὐτοῦ· ἅμα δὲ θανόντος αὐτοῦ, ὁ Τουτούσης ὑπεχρέωσεν ἅπαντας ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς ὑπέρτατον τῆς χώρας κυριάρχην. Ἀλλὰ πίπτει ἐν κρισίμῳ τινὶ πρὸς τὸν ἀνεψιὸν (ἕνα τῶν τεσσάρων υἱῶν τοῦ Μαλεκσὰχ) Βαρκιαρὸκ μάχῃ, 1095, καὶ τότε ἐπῆλθον ἐν Συρίᾳ μεταβολαὶ πλείστου λόγου ἄξιαι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἀρξαμένης πρώτης σταυροφορίας. Ὁ μὲν Βαγὶ Σεγιὰν διέμεινε κύριος τῆς Ἀντιοχείας, ἐπίσης καὶ οἱ τοῦ Ὀρτὸκ υἱοὶ διεφύλαξαν τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀναγνωρίσαντες ἅπαντες τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βαρκιαρὸκ, ὅστις τότε εἶχεν ἐπὶ μικρὸν καταλάβει τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ ὅλου Σελσουκκικοῦ κράτους. Εἷς τῶν στρατηγῶν τοῦ Βαρκιαρὸκ, ὁ Κερβογὰ ἔλαβεν οὐ μόνον τὸ Μασοὺλ, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς λοιπὰς παρὰ τὸν Τίγριν καὶ τὸν Εὐφράτην πόλεις, ὁ δὲ τοῦ Ἀκζογκὸρ υἱὸς δὲν ἐκληρονόμησε τὴν τοῦ Χαλεπίου ἡγεμονίαν, ἣν κατέλαβεν εἷς τῶν τοῦ Τουτούσῃ υἱῶν, ὁ Ῥοδουὰν, ἐνῷ ὁ ἕτερος, Δοκὰκ, ἦρξεν εἰς Δαμασκὸν, εἰς ἀδιαλείπτους περιελθόντες πολέμους, καθ' οὓς ὁ Ῥοδουὰν ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν τῶν Φατιμιδῶν, τῶν κατεχόντων ἔτι τὰς παραλίας τῆς Συρίας πόλεις. Ἐν Αἰγύπτῳ ἐντούτοις ἀπεδίωσαν, 1094, ὅτε κύριος δυνάστης Βὲδρ καὶ ὁ Καλίφης Μοσανζὲρ, καταλιπόντες ἀμφότεροι τὰ ἴδια ἀξιώματα εἰς τοὺς υἱοὺς, ἐξ ὧν ὁ τοῦ Βὲδρ υἱὸς παντοδύναμος Βεζίρης Ἀχμὲτ Ἀφδὰλ ἐπεχείρησε, κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐπῆλθον εἰς τὴν ἀνατολὴν οἱ πρῶτοι σταυροφόροι, τὴν κατάκτησιν καὶ τῆς μεσογείου Συρίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἧς ἐγένετο κύριος Αὐγούστῳ 1096, ἐκβαλὼν τὸν Ἰλγαζὶ καὶ τὸν Σοκμὰν, οἵτινες, ἐκχωρήσαντες, κατέλαβον νέας ἡγεμονίας παρὰ τὸν ἄνω Τίγριν.

Ἐπὶ πᾶσι παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ διαλυθέντος Σελσουκκικοῦ κράτους προκυψασαι δυναστεῖαι, ὑπὸ διάφορα ἦρξαν ὀνόματα. Οἱ μὲν ἡγεμόνες τοῦ Ῥοὺμ, τοῦ Χαλεπίου, τῆς Δαμασκοῦ καὶ οἱ τοῦ Σανδσὰρ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Περσίᾳ ἀπόγονοι, ἐκαλοῦντο Σουλτάνοι. Οἱ δὲ πλεῖστοι ἄλλοι ἔφερον τὴν τῶν Ἀταβέγων ἐπωνυμίαν, ἣν ὁ Μαλεκσὰχ ἔτι εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τὸν περίφημον αὐτοῦ Βεζίρην Νεζὰμ ἐλ Μούλκ· ἐσήμαινε δὲ αὕτη πατὴρ ἡ κηδεμὼν τοῦ ἡγεμόνος, ἤτοι ἐπιμελητὴς τοῦ κράτους.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Σταυροφορίαι καὶ Παπικὴ ἐξουσία, ἔτι δὲ ἱπποτικὸς βίος καὶ ἐπίδοσις τοῦ τε βασιλικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς μέσης τῶν πολιτῶν τάξεως, ἐν Εὐρώπῃ. Τοῦρκοι καὶ Μογγόλοι, ἐν Ἀσίᾳ.

1096—1300.

§. 14.

Ἐντὸς τῆς περιόδου ταύτης, ἡ Ἀσία περιπίπτει εἰς τὴν ἀθλίαν ἐκείνην τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς βαρβαρότητος κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε διατελοῦσα. Αἱ συνεχεῖς καὶ βίαιαι τῶν δυναστειῶν καὶ τῶν ἐπικρατειῶν μεταβολαὶ, τῶν ὁποίων ἐξεθέσαμεν τὰ προοίμια, ἐξακολουθοῦσαι καὶ κορυφούμεναι, ἐπάγονται τὴν ἀπώλειαν πάσης πο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λιτικῆς τάξεως καὶ πάντων τῶν στοιχείων τῆς κοινωνικῆς βελτιώσεως καὶ προόδου. Τὰ αὐτὰ πάσχει καὶ ἡ Ἀφρική. Ἰδίως δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἅπαντα τὰ Τουρκικὰ κράτη, τὰ ὁποῖα, προκύψαντα ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ μεγάλου Ἀραβικοῦ, ἀπέβησαν ἰσχυρὰ μὲν, καίπερ ὑπὸ τῆς διχονοίας καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων κατατρυχόμενα, μάλιστα δὲ ἐπικίνδυνα εἰς μέγα τῆς Εὐρώπης μέρος, καταστρέφονται ἤδη ὑπὸ τῆς φοβερᾶς Μογγολικῆς καταιγίδος. — Ἐξεναντίας, ἐν τῇ μεσημβρινοδυτικῇ Εὐρώπῃ, ὁ πολιτισμὸς προάγεται καὶ ὡριμάζει, διὰ τῆς ἐμμέσου ἐπιρροῆς τῶν Ἀράβων, διὰ τῶν Σταυροφοριῶν, διὰ τῆς Ἱπποτίας, ἥτις τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος καὶ βίου, διὰ τῆς παραγωγῆς καὶ κυρώσεως τῆς μέσης τῶν πολιτῶν τάξεως, τῶν συντεχνιῶν καὶ τῶν πανεπιστημίων, καὶ διὰ τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. — Τὸ δὲ Βυζαντινὸν κράτος, ἐνῷ κατ' ἀρχὰς φαίνεται λαμβάνον, διὰ τῶν Σταυροφοριῶν, ἰσχυρὰν ἐπικουρίαν κατὰ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας κινδύνων, ἀληθῶς ὅμως πάσχει τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐκείνων πολέμων καὶ ἐπὶ τέλους κυριεύεται καὶ κατακερματίζεται ὑπὸ τῶν δυτικῶν, ὡς ἀνεὶ φιλοτιμηθέντων νὰ διευκολύνωσι τὴν μετ' οὐ πολὺ ἐπελθοῦσαν Ὀθωμανικὴν κατάκτησιν.

§. 15.

Καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Χριστιανοὶ τῆς δύσεως ἐπεχείρησαν τὴν πρώτην αὐτῶν ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην σταυροφορίαν, ἐπιτηδειοτάτη ἦτο πρὸς τοῦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει. Ἐν τῇ ἀνατολῇ, οἱ Μωαμεθανοὶ ἦσαν πρὸ αἰώνων ἤδη διηρημένοι εἰς δύο πολεμίας αἱρέσεις, τοὺς Σχιΐτας καὶ τοὺς Σουννίτας, ἐξ ὧν οἱ πρῶτοι περιελάμβανον προστούτοις φανατικά τινα καὶ ὅλως ἐν μέρει ἄπιζα τάγματα, εἰς ἃ ἀνῆκε καὶ αὐτὸς ὁ Φατιμίδης Καλίφης τῆς Αἰγύπτου, ὅστις ἐντούτοις ἔφερεν, ὡς ἔλεγον οἱ ὁμόδοξοι αὐτοῦ, τὸ ἱμάτιον τῶν Ἀλιδῶν ἤτοι τῶν ἀπογόνων καὶ ὀπαδῶν τοῦ τετάρτου Καλίφου, ὃν τὸ ἥμισυ τῶν Μωαμεθανῶν ἐθεώρει ὡς τὸν πρῶτον νόμιμον διάδοχον τοῦ Προφήτου. Ἐν Βαγδατίῳ, ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀββασιδῶν Σουννίτης καλίφης, εἰς διηνεκεῖς διῆγεν ἔριδας πρὸς τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων Σχιΐτας· προστούτοις ἔφερε ψιλὸν τὸ ὄνομα τοῦ κυριάρχου, διατελῶν πράγματι ὅλως ἐξηρτημένος ἀπὸ τοῦ Σελσουκκικοῦ αὐτοῦ Ἐμὶρ ἀλ Ὀμρὰ, καθὼς πρότερον ἀπὸ τοῦ Βουϊδικοῦ. Ἐπίσης ἄθλιος ἦτο καὶ ὁ Φατιμίδης καλίφης τῆς Αἰγύπτου, δέσμιος ὢν τοῦ παντοδυνάμου αὐτοῦ Βεζίρου Ἀχμὲτ Ἀφδὰλ, ὅστις ἦτο ἔνθερμος Σουννίτης καὶ ἠγωνίζετο μετὰ ζήλου νὰ περιποιήσῃ τὴν ὑπεροχὴν τοῖς αἱρεσιώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταις. Τοῦ κράτους Ῥούμ, ἢ τοῦ Ἰκονίου, ἦρχεν ὁ Σελσοῦκκος Κιλιδζὲ Ἀρσλὰν Α, ἐπίσης ὑπὸ τῶν ὁμοδόξων ὑποβλεπόμενος ὅσον καὶ ὁ Κερβογὰ παρὰ τὸν ἄνω Εὐφράτην καὶ Τίγριν, καὶ ὁ Βαγὶ Σεγιὰν ἐν Ἀντιοχείᾳ· προσδετούτοις καὶ ἀμοιβαίως οἱ τρεῖς οὗτοι ἡγεμόνες ἐφθονοῦντο. Ἔτι δ' ἐχθρικώτερον διέκειντο πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο ἀδελφοὶ Ῥοδουὰν καὶ Δοκὰκ, οἱ ἄρχοντες εἰς τὰς ἀξιολόγους πόλεις τοῦ Χαλεπίου καὶ τῆς Δαμασκοῦ. Ἡ παραλία τῆς Συρίας ἀνῆκεν εἰς τοὺς Φατιμίδας, οἵτινες πρὸ μικροῦ εἶχον κυριεύσει καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἔτι δὲ μέρος τῆς ἐνδοτέρω Παλαιστίνης· τῶν πρὸς βορρᾶν τῆς Συρίας ὀρέων ἦρχον οἱ Χριστιανοὶ Ἀρμένιοι, ἀφ' ἑνὸς μὲν μέχρι τῆς Ἀντιοχείας σχεδὸν ἐξαπλώσαντες τὰς κτήσεις αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐγκείμενοι τοῖς ἐν Ἰκονίῳ Τούρκοις. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι διεσπῶντο ὑπὸ θρησκευτικῶν διενέξεων, δύο δὲ παρ' αὐτοῖς πατριάρχαι κατανεθεμάτιζον ἀλλήλους. Τελευταῖον ἔτι ἀνατολικώτερον, πέραν τοῦ Εὐφράτου, ἔκειτο ἡ πολλοῦ λόγου ἀξία καὶ ὅλως ὑπὸ Χριστιανῶν κατῳκημένη πόλις Ἔδεσσα, διατελοῦσα μὲν ὑπὸ τὴν Βυζαντινὴν κυριαρχίαν, ἔχουσα δὲ ἴδιον ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα μετὰ ὑπερτάτου ἄρχοντος. Ἐν αὐτῇ, καταληφθείσῃ μετέπειτα ὑφ' ἑνὸς τῶν ἡγεμόνων τῆς πρώτης Σταυροφορίας, ἱδρύθη ἡ πρώτη τῶν δυτικῶν ἐν Ἀσίᾳ κομητία.

Ἐν δὲ τῇ Δύσει ἐπεκράτει τότε ἀκμή τις ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς δυνάμεως, δι' ἧς παραδόξως διηυκολύνθη ὁ πρὸς τὴν διεσπασμένην τῶν Μωαμεθανῶν τῆς Ἀσίας δύναμιν ἀγών. Τὸ μάχιμον τῶν δυτικῶν ἐθνῶν πνεῦμα νέαν ἔλαβε τάσιν καὶ ἐπίῤῥωσιν διὰ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἱσπανίας ἐκριπιζομένου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ πρὸς τοὺς ἀπίστους ἀγῶνος. Οἱ δὲ θρῆνοι καὶ αἱ δεινολογίαι τῶν ἐπανερχομένων ἀπὸ τῆς Ἀσίας προσκυνητῶν ὑπέθρεψαν τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μετ' ὀλίγον ὁ λαὸς κατήντησε νὰ συλλάβῃ τὴν βαθυτάτην πεποίθησιν, ὅτι θέλει πράξει ἔργον θεοσεβὲς, ἀπερχόμενος εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἵνα ἀπαλλάξῃ τοὺς κακουχοῦντας ὁμοδόξους ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν ἀπίστων τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος. Ἐπὶ πᾶσιν εἰς τὰς κυριωτέρας τῆς χριστιανικῆς δύσεως χώρας μεγάλα εἶχον συμβῆ κινήματα, οἱ δὲ ἱππεῖς εἴτε εἰς ἁμαρτήματα ἐν αὐτοῖς εἶχον ὑποκύψει, εἴτε, μετὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς εἰρήνης, ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνεργείας καὶ τὴν πρὸς ἁρπαγὴν ἀφορμῆς, ὥστε προθύμως ἤκουσαν τὸ κήρυγμα τῆς Σταυροφορίας. Περὶ τῶν κινημάτων τὰ ὁποῖα παρήχθησαν ἐν Γερμανίᾳ ὡς ἐκ τῆς μεταξὺ τοῦ Ἑρρίκου Δ' καὶ τοῦ Πάπα ἔριδος, ὡμιλήσαμεν ἤδη ἐν ἐκτάσει. Ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ πλείστη ἐπεκράτει διχόνοια, καὶ ἀνωμαλία, καὶ πνευμάτων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔξαψις. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φίλιππος Ἀ (σελ. 91), ἅμα ἡλικιωθεὶς, εἰς μακρὸν περιῆλθε πόλεμον πρὸς τοὺς υἱοὺς καὶ ἐγγόνους τοῦ προτέρου αὐτοῦ κηδεμόνος, ἀπέβαλεν ἔπειτα τὴν σύζυγον ἵνα συνάψῃ γάμον παράνομον καὶ περιέστη, ὡς ἐκ τούτου, μικρὸν πρὸ τῶν παρασκευῶν τῆς πρώτης σταυροφορίας, εἰς σφοδρὰν ἔριν πρός τε τὸν ἴδιον κλῆρον καὶ πρὸς τὸν πάπαν Οὐρβανὸν Β΄, ὅστις καὶ ἀφώρισεν αὐτόν. Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ, ὁ Γουλιέλμος ὁ κατακτητὴς (σελ. 39-40) παγιώσας, διὰ πάσης βίας, τὴν Νορμαννικὴν κυριαρχίαν, κατέλιπεν ὅτε ἀπέθανεν, 1087, τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τῶν υἱῶν Ῥοβέρτῳ, τὴν Νορμανδίαν, τῷ δὲ νεωτέρῳ Γουλιέλμῳ Β΄, τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ τελευταῖος, κληρονομήσας τὴν δεσποτικὴν τοῦ πατρὸς φύσιν, μεγάλας προεκάλεσε, διὰ τῶν βιαιοπραγιῶντου, ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ ταραχὰς, ὁ δὲ Ῥοβέρτος εἶχε μὲν λαμπρὰν ἱπποτικὴν ἀνδρείαν, ἀλλὰ, ἐλαφρὸς ὢν καὶ παντάπασι μὴ φροντίσας οὐδὲ περὶ διοικήσεως, οὐδὲ περὶ διαχειρίσεως τῆς δικαιοσύνης, τοσοῦτον κακῶς διέθεσε τά τε κατ' ἰδίαν αὐτοῦ πράγματα καὶ τὰ κατὰ τὸ δουκάτον αὐτοῦ, ὥστε εὐχαρίστως ἐπελήφθη τῆς ἀφορμῆς ἣν παρέσχεν αὐτῷ τὸ κήρυγμα τῆς πρώτης σταυροφορίας, ἵνα ἐνεχυριάσῃ τῷ ἀδελφῷ τὸ κτῆμα ἐκεῖνο, ἐπὶ εὐτελεῖ χρηματικῷ ποσῷ.

Α. Πρώτη Σταυροφορία. — Ἵδρυσις τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλήμ. Τὸ πρῶτον περὶ σταυροφορίας κήρυγμα ἐγένετο ὑπὸ ἁπλοῦ τινος ἐρημίτου καὶ προσκυνητοῦ Νορμαννικῆς καταγωγῆς Πέτρου τοῦ Ἀμβιανίτου, τοῦ ἐπονομαζομένου, καθὼς λέγει ἡ Ἄννα Κομνηνὴ, Κουκουπέτρου. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε μεταβῆ ὡς προσκυνητὴς εἰς Ἱερουσαλὴμ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἦρξαν τῆς Παλαιστίνης τὰ ἄγρια Τουρκικὰ στίφη, ἤτοι ἐν ἔτεσιν 1093 καὶ 1094, καὶ ἰδὼν, μετὰ βαθείας θλίψεως, τὰς κακουχίας καὶ ὕβρεις ὅσας ἔπασχον ἀπὸ τῶν βαρβάρων οἵ τε χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ θρήσκευμα αὐτῶν, συνεννοήθη μετὰ τοῦ πατριάρχου τῆς πόλεως καὶ ἀπεφάσισαν ἀπὸ κοινοῦ νὰ καλέσωσι, διὰ κηρύγματος ἐπισήμου, τοὺς χριστιανοὺς τῆς δύσεως εἰς βοήθειαν τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁμοδόξων αὐτῶν. Ὅθεν ὁ Πέτρος, λαβὼν ἐπιστολὰς τοῦ πατριάρχου πρός τε τὸν πάπαν καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἦλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ παρέστη εἰς τὸν πάπαν Οὐρβανὸν Β΄, ὅστις, ἀγωνιζόμενος τότε πρὸς τὸν Ἐρρῖκον Δ΄ καὶ ὑπὸ τῆς μερίδος τοῦ ἀντίπαπα Κλήμεντος Γ΄ δεινῶς πιεζόμενος, ἐνόμισεν ἐπιτηδειοτάτην τὴν περίστασιν τοῦ νὰ προσλάβῃ μέγα ἀξίωμα, διευθύνων μὲν πρὸς ὑψηλόν τινα σκοπὸν τὸ μάχιμον τῶν ἐθνῶν πνεῦμα, ἀναλαμβάνων δὲ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ κοινοῦ ἐπιχειρήματος. Ἐπέτρεψε λοιπὸν τῷ ἐρημίτῃ νὰ καλέσῃ, ἐπ' ὀνόματί του, τοὺς ἡγεμόνας καὶ λαοὺς εἰς ἐκστρατείαν ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην. Ὁ Πέτρος ἥκιστα μὲν εἰσηκούσθη κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, διά τε τὸ ψυχρότερον αὐτῶν πνεῦμα καὶ τὴν παρ' αὐτοῖς ἐπικρατήσασαν τότε ἔριν μεταξὺ τῆς κοσμικῆς καὶ πνευματικῆς ἐξουσίας, μάλιστα δὲ ηὐδοκίμησεν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, ἐν τῇ Βουργουνδίᾳ καὶ εἰς τὰς Κάτω χώρας. Ὁπόσον δὲ μέγα ἀξίωμα περιεποίησε τῷ πάπα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ κήρυγμα ἐκεῖνο, ἀπεδείχθη αμέσως εἰς τὴν ἐν Πλακεντίᾳ, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1095, συγκροτηθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον, καθ' ἣν, πολυανθρωποτάτην ὡσὼς πάσης προηγουμένης γενομένην, ὁ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρημελημένος καὶ καταπεφρονημένος διατελέσας Οὐρβανὸς, οὐ μόνον ὡς δικαστὴς παρέστη τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Δ', ἐπὶ τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου, ἀλλὰ καὶ ὡς προστάτης τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλέως καὶ ὡς ἡγεμὼν τῆς κατὰ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ὁπλιζομένης ἐκκλησίας. Τὸ δ' ἐν Πλακεντίᾳ κατὰ τὸ ἔαρ ἀρξάμενον ἔργον, συνεπληρώθη κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς Κλερμόντιον, ὅπου ὁ Οὐρβανὸς συνεκάλεσε νέαν σύνοδον, συνέρρευσαν δὲ ἀναρίθμητοι σχεδὸν ἄνθρωποι Ῥωμανικῆς γλώσσης, ὁ δὲ πάπας, ἀγορεύσας αὐτὸς πρὸς τὸ πλῆθος, τοσαύτην ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν, ὥστε οἱ ἀκροαταὶ, μόλις ἐπιτρέψαντες αὐτῷ νὰ περατώσῃ τὸν λόγον, δι' ὁμοφώνου ἐπιβοήσεως αὗτη ἡ Βουλὴ Κυρίου! ἐδήλωσαν, ὅτι τὸ παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἀπαιτούμενον εἶναι θέλησις τοῦ ὑψίστου. Οἱ πλεῖστοι τῶν παρευρεθέντων ὥμοσαν ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον, ὁ δὲ ἅπαξ ἐκριπισθεὶς ἐνθουσιασμὸς διεδόθη μετ' ὀλίγον ἁπανταχοῦ τῆς δυτικωτέρας Εὐρώπης, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ἐκτὸς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, καὶ ἄλλα πολλὰ κοσμικώτερα αἴτια ὤθησαν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ ἐπιχείρημα. Πολλοὶ ἔλαβον τὸν σταυρὸν, μόνον διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσι τοὺς φίλους αὐτῶν, ἄλλοι διὰ νὰ μὴ ἐκληφθῶσιν ὡς ἄνανδροι, καὶ ἄλλοι πάλιν ἀπὸ ἀπερίσκεπτον ἐλαφρότητα ἢ διὰ νὰ ἀποφύγωσι τοὺς δανειστὰς αὐτῶν. Ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος ὁ ὁμόσας νὰ ἀπέλθῃ ἐπὶ τὸν σταυροφορικὸν ἀγῶνα, ἦν Ἀδήμαρος ὁ Ἀνηκίου (Puy), πρῶτοι δὲ κοσμικοὶ ἡγεμόνες ὁ κόμης Φούξου (Foix) Ῥογέρος Β' καὶ ὁ κόμης Τολώσσης Ῥαιμοῦνδος, ὁ πλουσιώτατος καὶ ἰσχυρότατος δεσπότης ἁπάσης τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας. Τὸ δὲ παράδειγμά των ἠκολούθησαν πλεῖστοι Γάλλοι μεγιστᾶνες, ὧν οἱ ἐπισημότατοι ἦσαν Γοδοφρέδος ὁ Βυλλιόνου, μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν Εὐσταθίου καὶ Βαλδουΐνου, ὁ κόμης τῆς Φλανδρίας Ῥοβέρτος, ὁ δοὺξ Ῥοβέρτος τῆς Νορμανδίας καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Α' κόμης Οὐερομανδούων Οὔγων. Ἔλαβον δὲ τὸν σταυρὸν καὶ δύο ἐπιφανεῖς Νορμανοὶ ἡγεμόνες τῆς κάτω Ἰταλίας, ὁ ἡγεμὼν Τάραντος Βοεμοῦνδος Α' καὶ ὁ τούτου ἀπὸ ἀδελφῆς ἀνεψιὸς, ὁ μαρκίων τοῦ Βρεντεσίου Ταγκρέδος. Ὁ Βοεμοῦνδος, ἡττηθεὶς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του Ῥοβέρτου Γυσκάρδου, ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ νὰ περιορισθῇ ἐνταῦθα, εἰς μόνην τὴν τοῦ Τάραντος ἡγεμονίαν, ἐνῷ ὁ νεώτερος ἀδελφός του, Ῥογέρος Βούρσας, εἶχε λάβει, κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς, τὴν Καλαβρίαν, τὴν Ἀπουλίαν καὶ τὸ Σάλερνον· ὁ δὲ ἀνεψιός του Ταγκρέδος ἦτο νέος διαπρέπων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἱπποτικαῖς ἀρεταῖς καὶ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρωτότυπον τοῦ νεανίου ἱππότου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς ὁ Βυλλιόνου Γοδοφρέδος ἦτο τὸ πρωτότυπον τοῦ εὐλαβοῦς καὶ εὐβούλου χριστιανοῦ μαχητοῦ· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ μὲν ἦτο ὁ Νέστωρ, ὁ δὲ, ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ πρώτου σταυροφορικοῦ στρατοῦ.

Ἐνῷ δὲ οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ μεγιστᾶνες παρεσκευάζοντο ἔτι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, προπορεύθησαν αὐτῶν διάφορα ὄχλου στίφη, τὰ ὁποῖα, ἀπὸ μοχθηροτάτων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνθρώπων συγκείμενα καὶ ταχθέντα, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν γενναῖον ἀλλὰ πένητα Γάλλον ἱππότην Οὐάλτεον, τὸν ἕνεκα τῆς ἐνδείας αὐτοῦ Μηδε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νέχοντα ἐπικληθέντα, τὸ δὲ ὑπὸ αὐτὸν τὸν ἐρημίτην Πέτρον, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Γερμανὸν ἱερέα Γοττεσχάλκιον, εἰς πολλὰς καθ' ὁδὸν ἐξώκειλαν ἀσωτίας καὶ βιαιοπραγίας, μάλιστα κατὰ τῶν δυστυχῶν Ἰουδαίων, καὶ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἐξωλοθρεύθησαν, ἐν μέρει ὑπὸ τῶν ἀγανακτησάντων διὰ τὴν ἀκολασίαν αὐτῶν Οὔγγρων, ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Σελσούκκων τῆς Νικαίας, πολλὰς παρασκευάσαντες εἰς τοὺς μετ' ὀλίγον ἐπελθόντας κυρίους σταυροφορικοὺς στρατοὺς δυσχερείας, ἐν ταῖς χριστιανικαῖς χώραις δι' ὧν ἔμελλον οὗτοι νὰ διέλθωσιν.

Ὁ πρῶτος τῶν στρατῶν τούτων, ἀναχωρήσας, ὑπὸ Γοδοφρέδον τὸν Βυλλιόνου, κατὰ Αὔγουστον τοῦ 1096, ἔφθασεν ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γάλλος ἡγεμὼν Οὔγων, ἐπελθὼν μετὰ ἑτέρου στρατοῦ διὰ τῆς Ἰταλίας καὶ διαπεραιωθεὶς εἰς Δυρράχιον, τοσοῦτον αὐθαδῶς προσηνέχθη πρός τε τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ, ὥστε συνελήφθη ἐκ διαταγῆς του καὶ ἀπήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μικρὸν δὲ μετὰ τὸν Γοδοφρέδον καὶ τὸν Οὔγωνα, ἔφθασαν καὶ ὁ Βοεμοῦνδος καὶ ὁ Ταγκρέδος, οἵτινες ἐπίσης πολεμίως ἐπολιτεύθησαν ἐν ταῖς Βυζαντιναῖς ἐπαρχίαις δι' ὧν διήρχοντο· ὅθεν ἄπορον δὲν εἶναι, ὅτι ἡ ἄφιξις τῶν πολυαρίθμων ἐκείνων ἱππέων τῆς Ἄρκτου καὶ τὸ ἀλλότριον τῆς παρασκευῆς των εἰς πολλὴν ἐνέβαλε ταραχὴν τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ ὁπωσοῦν ἑαυτόν, ἀπήτησε παρὰ τῶν ἡγεμόνων τὸν Φεουδικὸν ὅρκον πίστεως, ἀπήτησε, δηλαδή, νὰ ὁρκισθῶσιν, ὅτι τῶν χωρῶν ὅσας ἀπὸ τῶν ἀπίστων ἀνακτήσωσι, θέλει λογίζεται αὐτὸς ὁ νόμιμος κύριος, εἰς ὃ ἐκεῖνοι δὲν συνῄνεσαν εἰμὴ μετὰ πολλῆς δυσκολίας, καὶ πάλιν ἐξαιρέσει τοῦ Ῥαιμούνδου, περιορισθέντος εἰς τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι δὲν θέλει πολεμήσει πρὸς τοὺς Βυζαντινούς. Τότε τελευταῖον μετεκομίσθη ὁ σταυροφορικὸς στρατὸς (εἰς 600,000 μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν παίδων καὶ τῶν κληρικῶν συμποσούμενος, ἐὰν πιστεύσωσωμεν τοὺς Χρονογράφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης) ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὴν Ἀσιανὴν παραλίαν. Ἀλλ' ἔμελλε καὶ ἐνταῦθα πλείστας νὰ ἀπαντήσῃ δυσχερείας, διά τε τὸ ἀσυνάρτητον αὐτοῦ πλῆθος καὶ τὴν εὔλογον δυσπιστίαν τοῦ Ἀλεξίου. Κατὰ πρῶτον ἐπολιόρκησαν οἱ Σταυροφόροι τὴν καθέδραν τοῦ Κιλὶζὲ Ἀρσλὰν Α' Νίκαιαν, ἵνα ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατον τῶν ὑπὸ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Οὐάλτερον προπορευθέντων ὁμοφύλων, ἐξ ὧν ὀλίγοι τινὲς περισωθέντες μετὰ τοῦ Πέτρου ἠνώθησαν ἤδη μετὰ τοῦ κυρίου στρατοῦ. Ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Νικαίας διεξήχθη ἀτάκτως, καὶ ἐνῷ, μετὰ ἑπτὰ ἑβδομάδων καὶ τριῶν ἡμερῶν πολιορκίαν, ἡ πόλις εἶχεν ἤδη περιέλθει εἰς τὸ ἔσχατον τοῦ κινδύνου, ὁ Ἀλέξιος, ὅστις πρὸ καιροῦ εἰς στενὴν διετέλει πρὸς τὸν Σελσουκκικὸν Σουλτάνον σχέσιν, ἐπέτυχεν, ἐπὶ χρήμασι, τὴν εἰς ἑαυτὸν παράδοσιν τοῦ φρουρίου, Ἰουνίῳ 1097, κατευνάσας διὰ δώρων τὴν ἔνεκα τούτου ὀργὴν τῶν ἰσχυροτέρων τοῦ σταυροφορικοῦ στρατοῦ ἡγεμόνων.

Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου, ἀνεχώρησαν οἱ σταυροφόροι ἀπὸ Νικαίας, παθόντες εἰς τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν, ἀπὸ ἐνδείας τροφῶν, ἀπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος καὶ τῆς τῶν ὁδηγῶν ἀμαθείας, τοσαῦτα δεινά, ὥστε πολλαὶ χιλιάδες αὐτῶν ἀπέθανον. Ἐπῆλθε δὲ, ἔτι ἐν Κιλικίᾳ αὐτῶν ὄντων, μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, τοῦ Ταγκρέδου καὶ Βαλδουΐνου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γοδοφρέδου, διχόνοια, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Βαλδουΐνος, χωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ τῶν ὁμοφύλων στρατοῦ, ἐγένετο κύριος τῆς Ἐδέσσης καὶ πολλῶν περιοίκων πόλεων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἴδρυσεν οὕτως αὐτόθι ἀξιόλογον κομητίαν. Ἡ κομητία αὕτη ἐχρησίμευσε μὲν ὡς προμαχὼν οὕτως εἰπεῖν τῶν χριστιανῶν ἐν τῇ βορειοανατολικῇ Συρίᾳ καὶ ἀπέβη βραδύτερον, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἀρμενιακοῦ κράτους καὶ τῆς μεταγενεστέρας ἡγεμονίας τῆς Ἀντιοχείας, ὠφέλιμος εἰς τὸ ἐν Παλαιστίνῃ ἱδρυθὲν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων βασίλειον, ἀλλὰ κατὰ τὸ παρὸν ἡ ἀναχώρησις τοῦ Βαλδουΐνου ἔβλαψε τὸ κύριον ἐπιχείρημα, οὐ μόνον διότι ὁ στρατὸς ἐστερήθη τῆς συμπράξεως αὐτοῦ τε καὶ πολλῶν ἄλλων γενναίων ἱπποτῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ Βοεμοῦνδος, ἐπόμενος τῷ παραδείγματι, παρεδόθη ἤδη ἀσυστόλως εἰς τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ καὶ φιλαρχίαν, ὡς ὄῆλον ἐγένετο κατά τε καὶ μετὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Συριακῆς πόλεως Ἀντιοχείας. Μετὰ ἐννεάμηνον ταύτης πολιορκίαν, καθ' ἣν ἕνεκα τῆς τῶν τροφίμων ἐνδείας καὶ τῶν τοῦ χειμῶνος συμφορῶν, πολλαὶ χιλιάδες σταυροφόρων ἀπεδίωσαν, πλεῖστοι δὲ καὶ τῇδε κἀκεῖσε διεσπάρησαν, ὁ Βοεμοῦνδος, εἰς ὃν οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες εἶχον ἐπιτρέψει τὴν πόλιν ὡς ἰδιοκτησίαν, ἐξηγόρασε τὴν παράδοσίν της ὑπὸ ἀρνησιθρήσκου τινός, εἰς ὃν ὁ δεσπότης Ἀντιοχείας Βαγὶ Σεγιὰν, εἶχεν ἀναθέσει ἕνα τοῦ τείχους πύργον, Ἰουνίῳ 1098. Ἀλλ' οἱ σταυροφόροι, μόλις γενόμενοι κύριοι τῆς πόλεως ταύτης, ἀπεκλείσθησαν ἐν αὐτῇ ὑπὸ πολυαρίθμου Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὃν ἐπήγαγεν ὁ Κερβογὰ, κατὰ προσταγὴν τοῦ Σελσουκκικοῦ Σουλτάνου Βαρκιαρὸκ· καὶ ἤθελον βεβαίως ἀναγκασθῆ νὰ παραδοθῶσι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἐφοδίων, ἂν κατ' εὐτυχίαν Προουηγκιανός τις μοναχὸς Πέτρος δὲν ἀνεύρισκε τὴν ἱερὰν λόγχην, δι' ἧς ἐτρυπήθη ποτὲ ἡ πλευρὰ τοῦ Σωτῆρος· τοῦτο τοσοῦτον ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς θάρρος, ὥστε 26 ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἀντιοχείας, ἐξορμήσαντες ἀπὸ αὐτῆς, ὁλοσχερῆ ἐπήγαγον τροπὴν τῶν Τούρκων καὶ ἐκυρίευσαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, ἐν ᾧ εὗρον πολλὰ πολύτιμα πράγματα, τὸ δὲ σπουδαιότερον, μεγάλην τροφῶν καὶ ἄλλων ἐφοδίων προμήθειαν. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην, ἀνεστάλη ἡ πρὸς τὰ πρόσω στρατεία ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, διότι ὁ Φατιμίδης Καλίφης Μοσταλὶ, μᾶλλον δὲ ὁ παντοδύναμος αὐτοῦ ὑπουργὸς Ἀφδὰλ, ὁ πρὸ μικροῦ ἀποσπάσας ἀπὸ τῶν Σελσούκκων τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἐζήτησε, διὰ φιλικῶν καὶ εἰρηνικῶν προτάσεων, νὰ σώσῃ τὴν πόλιν ταύτην. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ σταυροφόροι ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἀφήσωσιν εἰς τοὺς ἀπίστους τούτους, καίτοι πολὺ τῶν Σελσούκκων ὄντας ἡμερωτέρους, τὸν ἅγιον τάφον· καὶ παρελθόντες διὰ Λαοδικείας, Τριπόλεως, Σιδῶνος, Τύρου, Ἄκης καὶ Ἐμμαοῦντος, ἔφθασαν τὴν πρωΐαν τῆς 1 Ἰουνίου 1099, εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐντὸς πέντε ἑβδομάδων ἐξ ἐφόδου ἐκυρίευσαν, 15 Ἰουλίου, καίπερ ὑπὸ ἑξήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν μαχίμων φρουρουμένην, τοῦ δὲ σταυροφορικοῦ στρατοῦ ἤδη εἰς 40,000 μόνον περισταλέντος, ἐξ ὧν μόλις τὸ ἥμισυ ἦτο πρὸς πόλεμον ἐπιτήδειον. Καὶ περὶ μὲν τὸ κατόρθωμα τοῦτο, ὅπερ ἐστὶ καὶ τὸ λαμπρότερον τῆς ὅλης πρώτης σταυροφορίας, θαυμαστὴν τῇ ἀληθείᾳ ἀνέδειξαν ἀνδρείαν· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, ἐξετραχηλίσθησαν εἰς φοβερὰς σφαγὰς, ληστείας καὶ ἀτιμώσεις, αἵτινες ἐπλήρωσαν ἀγανακτήσεως τὸν ὅλον Μωαμεθανικὸν τῆς Ἀνατολῆς κόσμον καὶ παρήγαγον τὸν ἀτελεύτητον ἐκεῖνον περὶ ἐκδικήσεως ἀγῶνα, ἐν ᾧ ἀναγκαίως οἱ Χριστιανοὶ ἔμελλον νὰ ἡττηθῶσιν ἐπὶ τέλους, καθὸ πολὺ τῶν ἀντιπάλων εὐαριθμότεροι.

Οἱ σταυροφόροι, ἅμα γενόμενοι κύριοι τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατέστησαν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἀπεφάσισαν νὰ ἱδρύσωσιν ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἐχειροτόνησαν βασιλέα τὸν εὐλαβέστερον καὶ ἐπιφανέστερον τῶν δουκῶν αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν, Γοδοφρέδον τὸν Βυλλιόνου, ὅστις ἐπαγίωσε μετ' ὀλίγον τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, κατατροπώσας, Αὐγούστῳ 1099, περὶ Ἀσκάλωνα, τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀφδὰλ ἐξ Αἰγύπτου ἐπαχθέντα πολυάριθμον μὲν, ἀλλ' ἀπὸ ἀπολέμων Νιγρητῶν, Βεδουίνων καὶ Αἰγυπτίων συγκείμενον στρατὸν, καὶ ἀπέθανεν ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεώς του, 1100. Ἐπεχείρησε δὲ νὰ εἰσάξῃ ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ κράτει τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς δύσεως, ὡς νόμους ὁριστικοὺς, καίτοι μὴ γράψας τοὺς νόμους τούτους, ὡς συνήθως λέγεται· ὅθεν ἐπεκράτησε μετ' ὀλίγον ἐν Παλαιστίνῃ αὐστηρὸν Φεουδαλικὸν σύστημα. Διὰ νὰ δώσωμεν δὲ ἀκριβῆ τούτου ἔννοιαν, ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὴν ἱπποτίαν, ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ πολέμου ἐρειδομένου φεουδαλικοῦ πολιτεύματος· ἡ μὲν ἐφθάρη ἐν Παλαιστίνῃ, τὸ δὲ αὐτόθι μάλιστα ἤνθησεν. Ἡ δόκιμος ἱπποτία διακρίνεται ἐπὶ τῇ ἀπεχθείᾳ πρὸς πᾶσαν ἀνανδρείαν, ἐπὶ τῇ πίστει καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἐπὶ τῇ εὐλαβείᾳ καὶ ἀφιλοκερδείᾳ, ἐπὶ τῇ ἀποστροφῇ πρὸς πᾶσαν ἀγενῆ ἀκολασίαν καὶ ἐπὶ τῇ προστασίᾳ τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης. Ἐκ τῶν ἀρετῶν τούτων τινὲς ἦτο ἀδύνατον ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὸ κλίμα καὶ εἰς τὰ ἤθη τῆς ἀνατολῆς, μόνη ἡ ἀνδρεία ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἀπαραίτητος, ἡ δὲ θρησκεία παρέμεινεν ὡς σύνθημα ἑνώσεως κατὰ τῶν ὑπερμάχων τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Ἑτέραν ὅλως βάσιν εἶχε το Φεουδαλικὸν πολίτευμα. Διότι ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἰδιαζούσης τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ πολιτικῆς σχέσεως, καθ' ἣν ὁ ἀσθενὴς, ὁ ἀνάσκητος, ὁ ἄοπλος οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίαν, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες πολῖται τοῦ κράτους ἦσαν καθυποβεβλημένοι εἰς ἱεραρχικάς τινας ὑποχρεώσεις, συνδεδεμένας μὲ τὴν κατοχὴν ὡρισμένων τινῶν κτημάτων, καὶ ἀπετέλουν τοιουτοτρόπως κρίκους μιᾶς συνεχοῦς ἁλύσεως. Ὁ ἰσχυρότατος τῶν γαιοκτητῶν ἦτο ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ κορυφὴ τῆς ὅλης ἁλύσεως· καὶ κατὰ θεωρίαν μὲν ἔπρεπε νὰ ἦναι τοιοῦτος ἑκάστοτε ὁ βασιλεὺς, ἔργῳ δὲ δὲν συνέβαινε τοῦτο πάντοτε ἐν Εὐρώπῃ· ἐν Παλαιστίνῃ ὅμως τῷόντι ὁ ἰσχυρότατος τῆς ἱεραρχικῆς ἐκείνης βαθμολογίας ἄνθρωπος ἦτο ὁ βασιλεὺς, διότι ἀείποτε ἦτο καὶ ὁ ἐν πολέμῳ στρατηγός.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γοδοφρέδου, προεχειρίσθη βασιλεὺς ὁ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν Ἐδέσσῃ ἄρχων ἀδελφός του Βαλδουῖνος Α', ὅστις, περιστείλας τοὺς κυριωτέρους ἐσωτερικοὺς αὐτοῦ ἀντιπάλους, δηλαδὴ τὸν Ταγκρέδον καὶ τὸν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν Ἀδεμήρου τοῦ Ἀνηκίου ἀναγορευθέντα ὑπὸ τοῦ πάπα πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δαίμβερτον, ἄνδρα ῥαδιουργον, ἀντιπαρετάχθη πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ μετὰ χιλίων περίπου ἀνδρῶν κατέβαλε τὸν τριακονταπλάσιον στρατὸν τοῦ Ἀφδάλ. Ἔπειτα δὲ ἠθέλησε καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου νὰ ἐπιτεθῇ, ὠφελούμενος ἀπό τε τὰς περὶ ἀρχῆς ἔριδας, ὅσαι προέκυψαν αὐτόθι ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ καλίφου Μοσταλὶ καὶ ἀπὸ τῶν πολυαρίθμων σταυροφόρων, οἵτινες δὲν ἔπαυον ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπερχόμενοι. Ἀλλ' οἱ μὲν ἐπίκουροι ἐκεῖνοι, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐξωλοθρεύθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὁ δὲ Ἀφδὰλ προλαβὼν ἐπαγίωσεν αὖθις τὸ ἐν Αἰγύπτῳ κράτος αὐτοῦ, ὥστε ὁ οὐδὲν ἧττον μετὰ εὐαρίθμου στρατοῦ ὁρμήσας ἐπὶ τὴν χώραν ἐκείνην βασιλεὺς ἔπαθεν ἧτταν φοβεράν. Διετέλεσε δὲ μέχρι τοῦ θανάτου, 1118, ὁ Βαλδουῖνος εἰς ἀδιαλείπτους καὶ ἀτελεσφορήτους ἀγῶνας πρός τε τοὺς Αἰγυπτίους καὶ πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Σελσουκκικοῦ Σουλτάνου Βαρκιαρὺκ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους παρὰ τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγριν Μωαμεθανοὺς δυνάστας. Ἀπὸ τῶν πολέμων τούτων δὲν ὠφελήθησαν εἰμὴ αἱ παραθαλάσσιαι Ἰταλικαὶ πόλεις, αἵτινες συνέδραμον τὸν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παραλίας· διότι οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἐμπορίας ἐπλούτησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς στόλους αὐτῶν ηὔξησαν ὡς ἐκ τῶν βαρυτίμων ναύλων τῶν προσκυνητῶν, καὶ πλείστην παρέσχον ἐπίδοσιν εἰς ἅπαντας τοὺς πολίτας, διὰ τῆς ἐν γένει ἀναπτυθείσης βιομηχανίας.

Τὸν Βαλδουῖνον Α' διεδέχθη ὁ ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἄρξας τῆς Ἐδέσσης συγγενής του Βαλδουῖνος Β' ὁ Βιτουργικὸς (de Bourges), τοῦ ὁποίου διατηρωτάτη καὶ ἐνδοξοτάτη ὑπῆρξεν ἡ κυβέρνησις, 1118—1131. Βοηθούμενος πρὸ τοῦ μετὰ ἀξιολόγου στόλου ἐπελθόντος Δόγου ἡ δουκὸς τῆς Ἐνετίας, ἐκυρίευσε τὴν Τύρον, 1124, καὶ, ἐπειδὴ ἡ Αἴγυπτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀφδάλ, 1121, εἰς ἀδιάλειπτον σχεδὸν ὑπέκυψεν ἀνωμαλίαν, ὁ Βαλδουῖνος Β' ἤθελεν ἴσως ἀποσπάσει ἀπὸ τοὺς Φατιμίδας τὴν ὅλην παραλίαν, ἐὰν δὲν προέκυπτον εἰς τὰ ἀνατολικὰ τοῦ Χριστιανικοῦ βασιλείου σύνορα δύο φοβεροὶ ἐχθροί, ὁ Τοῦρκος Ἀταβέγης Ἐμαδεδδὶν Ζεγγὶ καὶ τὸ τῶν Ἀσσασσίνων κράτος. Ὁ Ζεγγὶ ἦτο υἱὸς τοῦ γενναίου Ἀκζογκὸρ καὶ διωρίσθη μὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Σελσουκκικοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺτ Β' σατράπης τοῦ Οὐαζὲτ καὶ τοῦ Ἰρὰκ, ἔλαβε δὲ πειτα, 1127, καὶ τὰς ὑποτελεῖς ἡγεμονίας τοῦ Μοσοὺλ, τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Συρίας, συγκροτήσας κατὰ μικρὸν ἐπικινδυνοτάτην εἰς τοὺς χριστιανοὺς δύναμιν. Ἡ δὲ γένεσις τοῦ παραδόξου τῶν Ἀσσασσίνων κράτους ἐκτενεστέρας θεῖται ἐξηγήσεως.

Β. Τὰ κατὰ τοὺς Ἀσσασσίνους. — Οἱ Ἀσσασσῖνοι ἦσαν μία τῶν καλουμένων Ἰσμαηλιτικῶν αἱρέσεων, αἵτινες ἐξηπλώθησαν ἀπὸ τοῦ Τουρκεστὰν μέχρι τῶν Πυρηναίων καὶ ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ νομιζομένου αὐτῶν ἱδρυτοῦ Ἰσμαὴλ, ἀπογόνου τοῦ Ἀλῆ. Τὸ τῶν Ἰσμαηλιτῶν σύστημα προέκυψεν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἐπιρροῆς τῶν Ἰνδοπερσικῶν δογμάτων καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς δόξης, ὅτι τὸ Ἰμαμὰτ ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου, διαιωνίζεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἱδρυτοῦ τῶν Ἰσμαηλιτικῶν αἱρέσεων, διὰ τῆς μετεμψυχώσεως. Βάσις δὲ τοῦ συστήματος ἦν μυστική τις καὶ ἀλληγορικὴ διδασκαλία, καθ' ἣν ἡρμηνεύετο τὸ Κοράνιον, καὶ ἥτις, κατὰ τὴν τῶν εἰδημόνων μαρτυρίαν, συνεπήγετο τὴν ἐντὸς τῆς φιλοσοφίας συγχώνευσιν τῆς θρησκείας, ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν τῆς διανοίας καὶ τῆς κρίσεως, καὶ παρά τισι μὲν τῶν Ἰσμαηλιτικῶν αἱρέσεων, ἀκατάληπτον ἠθῶν ἀσέλγειαν, παρά τισι δὲ ἑτέραις, ἀκατάληπτον ἐπίσης ἀπὸ τῶν ἐγκοσμίων παραίτησιν. Ἅπασαι αἱ Ἰσμαηλιτικαὶ αἱρέσεις εἶχον τὰ μυστήρια αὐτῶν, τελετὰς καὶ βαθμοὺς, ἀπόῤῥητα ὄργια καὶ ἀποστόλους, ποιοῦντας μὲν προσηλύτους, τὸ δὲ πλεῖστον ἐπὶ πολιτικῷ ἐργαζομένους σκοπῷ. Οἱ λαϊκοὶ αὐτῶν ὠνομάζοντο Ῥεφίκ, οἱ μεμυημένοι, Φεδαΐ, οἱ δὲ διδάσκαλοι καὶ ἀπόστολοι, Δαΐ Οὐδεμία δὲ τῶν αἱρέσεων τούτων (εἰς ἃς ἀνῆκον καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Φατιμίδου Χακὶμ μέχρι τοῦδε ἐν Διδάνῳ ζῶντες Δρουσοι) ἀπέβη εὐτυχεστέρα τῆς τῶν Φατιμιδῶν, ἥτις, ὡς εἴδομεν, καὶ πολιτικὸν κράτος ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ ἀξιόλογον κατώρθωσε νὰ ἱδρύσῃ. — Εἶχον δὲ ἀρχίσει ἤδη οἱ Φατιμίδαι νὰ παρακμάζωσι καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν Ἰσμαηλιτῶν νὰ ἀποβαίνῃ ἀζήμιος, ὅτε ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν καὶ ὅλως πολιτικὸν χαρακτῆρα ἔδωκεν αὐτῷ, ὁ ἱδρυτὴς τῶν Ἀσσασσίνων Χασὰν βὲν Σαβάχ, ὅστις, συμμαθητὴς διατελέσας τοῦ περιφήμου Σελσουκκικοῦ Βεζίρου Νεζὰμ ἐλ Μοὺλκ καὶ εἰσαχθεὶς παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μαλεκσὰχ, ἐζήτησεν ἐνταῦθα νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν Νεζὰμ· ἀλλ' ἀποτυχὼν, συνετάχθη μετὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν καὶ ἐπιτηδειότατα ἔκτοτε μετεχειρίσθη, πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἰδίων σκοπῶν, τὸν μυστικὸν αὐτῶν σύνδεσμον καὶ φανατισμόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπορεύθη εἰς Αἴγυπτον, πλεῖστον ἴσχυσεν ἐνταῦθα παρὰ τῷ Καλίφῃ Μοσταντζὴρ, ἐπιχειρήσας ὅμως ν' ἀντιπράξῃ εἰς τὸν Βεζίρ, ἠναγκάσθη καὶ ἐκεῖθεν νὰ δραπετεύσῃ εἰς Συρίαν καὶ εἰς Περσίαν, ἀφοῦ μετὰ κόπου διέφυγε τὰς ἐνέδρας τοῦ Νεζὰμ ἐλ Μοὺλκ, κατώρθωσε τέλος, τῷ 1090,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ κυριεύσῃ μετὰ τῶν τολμηροτέρων ὀπαδῶν τὸ ὀρεινὸν φρούριον Ἀλαμοὺτ, ἐν τῇ χώρᾳ Δηλὲμ, ἐντεῦθεν δὲ ὁρμώμενος νὰ καθυποτάξῃ καὶ τὰ περιξ ὄρη. Οἱ ὀπαδοί τὰ ἐκάλεσαν αὐτὸν ἔκτοτε Σεΐχ ἀλ Δζεβέλ, ὅ ἐστι κύριον τοῦ ὄρους, ἢ, καθὼς μετέφρασαν τὸ ὄνομα οἱ Εὐρωπαῖοι, γέροντα τοῦ ὄρους.—Ὁ Χασὰν ἔκτοτε μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ κράτους αὐτοῦ, ὥστε δι' ἅπαντος τοῦ βίου δὲν μόνον ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου τοῦ Ἀλαμοὺτ, οὐδέποτε δ' ἐξῆλθε πλέον τοῦ φρουρίου ἐκείνου. Ἐκάλεσε δὲ παρ' ἑαυτῷ ἅπαντας τοὺς Ἰσμαηλίτας τῆς Περσίας, κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τυφλὸν φανατισμὸν καὶ νὰ συγκροτήσῃ ἀπὸ αὐτῶν τάγμα μέχρι μανίας ἀφωσιωμένων ὀπαδῶν, αὐτὸς μὴ παριστάμενος αὐτοῖς εἰμὴ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἰμὰμ ἤτοι τοῦ ἀρχιερέως. Ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς αἱρέσεώς του συνείθιζον νὰ ὑπεκκαίωσι τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτῶν διὰ τῆς χρήσεως τοῦ Χασισὰ, ἤτοι μεθύσματός τινος ἀπὸ κανναβίνου σπέρματος κατεσκευασμένου καὶ εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν ἐρεθιστικοῦ, διὰ τοῦτο ἔλαβον βραδύτερον τὸ ὄνομα Χασισίμ, ἐξ οὗ οἱ Εὐρωπαῖοι κατεσκεύασαν τὸ τῶν Ἀσσασσίνων ἐπώνυμον. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ πρὸς τὸν Χασὰν ὑπακοὴ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ὥστε, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τα, ἑτοίμων τὰ πάντα, καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν προθύμως ἐθυσίαζον· ὅθεν οὐ μόνον εὐχερῶς ἀπέκρουσεν ἁπάσας τὰς τῶν Σελσουκκικῶν Σουλτάνων κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεις, ἀλλὰ καὶ φοβερὸς ἀπέβη εἰς αὐτούς. Τὸ ξίφος τῶν περιμανῶν ἐκείνων αἱρετικῶν ἠπείλει ἀδιαλείπτως πάντα ὅστις ἑτοίμα νὰ ὀνομασθῇ ἐχθρὸς τοῦ Χασάν· ὁ δὲ πανοῦργος καὶ σταθερὸς οὗτος ἀνὴρ παρέδωκε πρὸ τοῦ θανάτου, 1123, τὸ παρ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν πολιτικὸν καὶ ἱερατικὸν κράτος οὐχὶ εἰς συγγενῆ τινα, ἀλλὰ εἰς τὸν πρεσβύτερον καὶ ἐμπειρότερον διδάσκαλον τῆς αἱρέσεως, τὸν Κιὰ Βουρζοὺκ, ὅστις, ἐπὶ 24 κυβερνήσας ἔτη, ηὔξησε τὸν ἀπὸ τῶν Ἀσσασσίνων τρόμον, καὶ ἵδρυσεν ἐν Ἀλαμοὺτ ἰδίαν δυναστείαν, διατηρηθεῖσαν μέχρι τῆς ἀκολούθου ἑκατονταετηρίδος.

Πολὺ τῆς Περσικῆς ταύτης δυναστείας τῶν Ἀσσασσίνων σπουδαιοτέρα διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Σταυροφόρων εἶναι ἡ ἐν Συρίᾳ καταστᾶσα μοῖρα τῆς αἱρέσεως ταύτης. Ἐνταῦθα ἐξηπλώθησαν οἱ Ἀσσασσῖνοι ἀπὸ τοῦ 1103, ὅτε ὁ Ῥοδουὰν, (σελ. 137), θεωρήσας συμφέρον νὰ κολέσῃ αὐτοὺς εἰς Χαλέπιον, τοὺς μετεχειρίσθη ὡς δολοφόνους καὶ κατέστη δι' αὐτῶν φοβερώτατος εἰς ἅπαντας τοὺς ἄλλους τῆς Συρίας δυνάστας. Τότε ἑκόντος ἄκοντος αὐτοῦ ἵδρυσαν οὗτοι ἐν Ἀπαμείᾳ, τὴν ὁποίαν διὰ τῆς συνδρομῆς των εἶχεν ἐκεῖνος κυριεύσει, δευτέραν τοῦ κράτους αὐτῶν ἑστίαν, ὅπου ἔστησε τὴν ἕδραν του ἕτερος Γέρων τοῦ ὄρους. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τῶν ἐν Συρίᾳ Σεΐχων τῶν Ἀσσασσίων, ὁ Ἀβοὺ Ταχὴρ, ἡλικιωτεύθη μετὰ τρία ἔτη ὑπὸ τοῦ κυριεύσαντος τὴν Ἀπάμειαν Ταγκρέδου· οἱ δὲ χριστιανοὶ καὶ ἕτερον αὐτοῦ φρούριον μετέπειτα ἐκυρίευσαν, καὶ αὐτὸς ὁ Ῥοδουὰν ἠναγκάσθη νὰ καταδιώξῃ τοὺς ὑπὸ τοῦ Καλίφου ἐπισήμως ἀφορισθέντας τούτους αἱρετικούς· ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν διεκώλυσαν τὴν ἐν Συρίᾳ ἐξάπλωσιν αὐτῶν, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ηὔξανεν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῶν τρόμος διὰ τῆς στρατολογίας ἁπάντων τῶν τολμηροτέρων κακούργων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐλάμβανον ἀδιαλείπτως ἐπικουρίας ἀπὸ τῶν ἐν Περσίᾳ ὁμοδόξων. Τελευταῖον ἐπεχείρησαν οἱ ὀρθόδοξοι Μωαμεθανοὶ ἐπίσημον κατὰ τῶν μοχθηρῶν τούτων αἱρετικῶν θρησκευτικὸν πόλεμον, καθ' ὃν οἱ Ἀσσασσῖνοι ἔπαθον, 1127, περὶ Δαμασκὸν, ἦτταν δεινὴν, ὁ δὲ ἡγεμὼν αὐτῶν Ἰσμαὴλ ἠναγκάσθη να ἀπέλθῃ τῆς χώρας· ἀλλ' οἱ ὀπαδοί του ἐζήτησαν καὶ εὗρον, εἰς δυσπροσίτους βράχους, φωλεὰς ἀσφαλεστέρας τῶν φρουρίων τὰ ὁποῖα πρότερον ἀλληλοδιαδόχως κατέσχον καὶ ἀπέβαλον, ὠχυρώθησαν ἐπὶ τοῦ Ἀντιλιβάνου, κατέκτησαν βαθμηδὸν πολλὰ περιξ φρούρια καὶ ἵδρυσαν οὕτω νέον Ἀσσασσίνων κράτος ἐν Συρίᾳ, πολυθρύλλητον καὶ φιέβρον ἀναδειχθέν, ὑπὸ τὸν ἐν τῷ φρουρίῳ Μασιὰφ τοῦ Ἀντιλιβάνου ἑδρεύοντα Γέροντα του ὄρους, οὐδὲν ἧττον ἢ τὸ Περσικὸν, καὶ πλειότερον τούτου διατηρηθέν.

Γ. Χριστιανικὰ ἱερὰ τάγματα.—Βασίλειον τῆς Ἱερουσαλὴμ μέχρι τῆς δευτέρας Σταυροφορίας.— Τὰ ἱπποτικὰ τῶν χριστιανῶν τάγματα παρεσκευάσθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Ἰσμαηλῖται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατεξανέστησαν κατὰ τῆς θετικῆς τῶν Μωαμεθανῶν θρησκείας. Συνεκροτήθησαν δηλαδὴ τότε παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἑταιρεῖαι δι' ὧν ὁ ἱπποτικὸς ἀγών, ὅστις ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ εἶχε καταστῆ ἰδία ἐνασχόλησις εἰδικῶν τινων τάξεων ἀνθρώπων, τοσοῦτον στενῶς μετὰ τοῦ θρησκεύματος συνεδέθη, ὥστε ἔκτοτε ὁ πόλεμος ἐθεωρήθη μέχρι τινὸς ὡς ἔργον θεάρεστον. Τὰ δύο πρῶτα ἱπποτικὰ τάγματα ὑπῆρξαν τὸ τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ τὸ τῶν Ναϊτῶν. Πολὺ πρὸ τῆς πρώτης σταυροφορίας εἶχε συστηθῆ εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ διὰ προνομίων καὶ κτημάτων προικισθῆ ἑταιρεία τις πρὸς περίθαλψιν τῶν νοσούντων προσκυνητῶν, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐκλήθησαν, ἀπὸ τοῦ προστάτου αὐτῶν ἁγίου, Ἰωαννῖται. Ἐν ἔτει δὲ 1118 συνέστη, ἐκτὸς τοῦ φιλανθρώπου τούτου σωματείου, καὶ ἄλλη ἑταιρεία, τῆς ὁποίας ἡ βάσις ἐξ ἀρχῆς, ὡς φαίνεται, ὑπῆρξεν ἀλλοία· διότι ἐννέα ἢ ἑκκαίδεκα ἱππεῖς συνελθόντες συνεφώνησαν νὰ συγκροτήσωσι σύλλογον ἴδιον, σκοπὸν ἔχοντα τὴν ὑπὲρ τῶν προσκυνητῶν ἄμυναν καὶ καθυποβεβλημένον εἰς θρησκευτικὴν ἐπὶ τούτῳ ὑποχρέωσιν, ἀνάλογον τῶν μοναχικῶν ταγμάτων. Ὁ Βαλδουῖνος Β', ἐννοήσας ὁπόσον χρήσιμον ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ εἰς τὸ ἀσθενὲς αὐτοῦ βασίλειον τὸ σύστημα τοῦτο, κατέστησε τὸ τάγμα ἐκεῖνο εἰς ἓν μέρος τῶν ἰδίων αὐτοῦ βασιλείων· καὶ ἐπειδὴ τὰ βασίλεια ταῦτα ἦσαν ᾠκοδομημένα πλησίον τῆς θέσεως ὅπου ὑφίστατό ποτε ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος, οἱ ἱππόται ἔλαβον ἐκ τούτου τὸ ὄνομα τῶν Ναϊτῶν. Ὁ πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων ἀνεγνώρισε τὸν πνευματικὸν αὐτὸν σύνδεσμον, ὁ κλῆρος ἐπέτρεψεν αὐτοῖς καταστήματα διὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ τοὺς στρατιώτας των, καὶ μετὰ ἐννέα ἔτη, 1127, τὸ τάγμα τῶν Ναϊτῶν ἐκυρώθη δι' ἐκκλησιαστικῆς συνόδου ὑπὸ τοῦ πάπα Ὀνωρίου Β' συγκροτηθείσης. Μετ' ὀλίγον, ἅπαντες οἱ ἐπιμεληταὶ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ νοσοκομείου, ὅσοι ἐξ ἱππέων εἵλκον τὸ γένος, ὅμοιον συνεκρότησαν ἱπποτικὸν τάγμα, ἀναλαβόντες, ὡς καὶ οἱ Ναϊται, τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ κατὰ τῶν ἀπίστων ἀγῶνος. Ἀμφότερα τὰ τάγματα ἐπροικίσθησαν μετ' ὀλίγον, εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς χώρας, διὰ πολλῶν κτημάτων· ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀραγωνίας καὶ Ναυάρρας Ἀλφόνσος Α' κατέστησεν αὐτά, 1131, ἀπὸ κοινοῦ μετά τινος ἀναλόγου κατὰ τῶν Μαύρων ἱδρυθέντος τότε ἱπποτικοῦ ἐν Ἀραγωνίᾳ τάγματος, κληρονόμους τοῦ κράτους αὐτοῦ. Καὶ οἱ μὲν Ἀραγώνιοι καὶ Ναυαρραῖοι δὲν ἀνεγνώρισαν τὴν δωρεὰν ταύτην, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὰ ἱπποτικὰ τάγματα μεγάλων ἔτυχον προνομίων καὶ δικαίων ἐν Ἀραγωνίᾳ, ὡς ἐκ τῆς διαθήκης ἐκείνης τοῦ Ἀλφόνσου. Ὁ διάδοχος τοῦ Ἑρρίκου Ε' αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Λοθάριος ἐδωρήσατο αὐτοῖς ἅπαντα τὰ κληρονομικὰ αὐτοῦ κτήματα, καὶ πολλὰ ἐπίσης κτήματα παρεχώρησεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἑρρῖκος Α'. Ἡ δὲ ταχεῖα αὔξησις τοῦ πλούτου τῶν ἱπποτικῶν τούτων ταγμάτων καὶ τῆς δυνάμεως ἀπέβη λυσιτελεστάτη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλὴμ, διότι διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν κυρίως καὶ τῶν παραλίων Ἰταλικῶν πόλεων ἠδυνήθη ὁ Βαλδουῖνος Β' νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀξιόλογον ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Δαμασκὸν στρατείαν καὶ νὰ διασώσῃ τὴν κινδυνεύουσαν ἡγεμονίαν τῆς Ἀντιοχείας.

Ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Φούλκων τῆς Ἀνδεγαυίας, 1131—1143, παρέλαβε τὸ βασίλειον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς εὐτυχίας του· ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησίς του ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ καλητέρα πάσης ἄλλης ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· διότι ἐνῷ τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη εἰς ἀδιαλείπτους, περὶ τοῦ πολιτεύματος, διετέλουν ἀγῶνας καὶ πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ ἀνομοιότατα ἐπεκράτουν τῶν ἐθίμων, ἐν Παλαιστίνῃ οἱ μικροὶ καὶ μεγάλοι ὑποτελεῖς, τὰ ἱππότικὰ τάγματα καὶ οἱ ἐκ Συρίων, Φράγκων καὶ Ἑλλήνων συγκείμενοι κάτοικοι τῶν πόλεων εἶχον δίκαια καὶ καθήκοντα ὡρισμένα καὶ ἐνόρκως ἠσφαλισμένα. Ἀλλ' ἡ ὑπερτάτη ἐκείνη ἀκμὴ περιεῖχεν, ὡς συνήθως συμβαίνει, τὰ σπέρματα τῆς ἀπωλείας· ἤδη ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται φοβερὰ ἠθικὴ διαφθορά, ἔξωθεν δὲ τὸ βασίλειον ἠπειλεῖτο ὑπὸ τοῦ Ζεγγὶ, ὑπὸ τῶν Ἀσσασσίνων καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτῶν. Ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς τοῦ Φούλκωνος κυβερνήσεως, οἱ Ἀσσασσῖνοι ἐπαγίωσαν τὸ κράτος αὐτῶν εἰς τὰ σύνορα τῆς Παλαιστίνης. Μετ' ὀλίγον ὁ Φούλκων, ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ζεγγὶ, ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ αὐτῷ ἓν τῶν φρουρίων του καὶ νὰ πληρώσῃ ἀξιόλογον χρηματικὸν ποσόν· ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Ἀλεξίου Α' Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς ἢ Καλοϊωάννης ὑπεχρέωσε τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀντιοχείας Ῥαιμοῦνδον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν του καὶ νὰ ὑποσχεθῇ μάλιστα τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς ὅλης ἡγεμονίας ἐκείνης ἀντὶ ἄλλων τινῶν Συριακῶν πόλεων, τὰς ὁποίας ὁ Καλοϊωάννης ἐπεχείρησε νὰ ἀφαιρέσῃ ἤδη ἀπὸ τῶν ἀπίστων. Ἡ ἐν Συρίᾳ ἐμφάνισις τοῦ γενναίου Βυζαντινοῦ βασιλέως καὶ ἡ μετὰ τῶν αὐτόθι χριστιανῶν συμμαχία του ἐξεφόβισε μὲν τοὺς Μωαμεθανούς, οὐδὲν ἄλλο ὅμως ἐπήγαγεν εἰμὴ τὴν ἄλωσιν μικρῶν τινων πόλεων. Ἀνακάμψαντος δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην τοῦ Καλοϊωάννου, 1138, ὁ Ζεγγὶ κατέκτησεν ἤδη ἀπερισπάστως πᾶσαν τὴν περὶ τὸν Ὀρόντην ποταμὸν χώραν καὶ συνεκρότησεν, ἐκεῖθεν ὁρμώμενος, ἀξιόλογον κράτος. Μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανεν ὁ Φούλκων, καταλιπὼν τὴν βασιλείαν εἰς υἱὸν τριςκαιδεκαέτη, τὸν Βαλδουῖνον Γ', ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐκυβέρνησεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν δὲ ὠφελούμενος, κατέκτησεν ὁ Ζεγγὶ, 1144, τὴν Ἔδεσσαν καὶ κατέστη οὕτω κύριος ἁπάσης τῆς ἀπὸ τοῦ Μοσοὺλ καὶ ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Ἀντιοχείας μέχρι τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς ἐρήμου ἐξαπλουμένης χώρας. Κατ' εὐτυχίαν τῶν διχονοούντων χριστιανῶν, οὐδ' οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν ἦσαν ἡνωμένοι· ὁ Ζεγγὶ δολοφονεῖται, 1146, ὑπὸ Ἐμίρου τινὸς, καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν Ἔδεσσαν. Ἐκ δὲ τῶν δύο τοῦ Ζεγγὶ υἱῶν ὁ μὲν πρεσβύτερος Σεὶφ Ἐδδὶν Γαζὶ ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μοσοὺλ, ὁ δὲ νεώτερος, Νουρεδδὶν, τὴν τοῦ Χαλεπίου. Ὁ τελευταῖος οὗτος, ὅστις ἐκτὸς τῶν πολεμικῶν προτερημάτων τοῦ πατρός του, διεκρίνετο καὶ ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς αὐτοῦ, τῇ δικαιοσύνῃ, τῇ φιλαληθείᾳ καὶ τῇ ἀκραιφνεῖ εὐλαβείᾳ, ἀπέβη ἐχθρὸς ἐπικίνδυνος τῶν Χριστιανῶν. Ἀνακτήσας τὴν Ἔδεσσαν, ἐξηνδραπόδισεν ἅπαντας αὐτῆς τοὺς κατοίκους, ὅσοι διέφυγον τὴν σπάθην τῶν ἀγρίων αὐτοῦ στρατιωτῶν, καὶ εἰς ἔδαφος κατέβαλε τὴν πόλιν. Ἡ δὲ φοβερὰ αὕτη τῆς Ἐδέσσης καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς τύχη προεκάλεσε νέαν μεγάλην τῆς δυτικῆς Εὐρώπης σταυροφορίαν, ἥτις δὲν διεξήχθη πλέον ὑπὸ ἁπλῶν μεγιστάνων καὶ ἱππέων, ἀλλὰ ὑπὸ αὐτῶν τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν βασιλέων.

§. 16.

Διακόπτομεν ἐνταῦθα τὴν περὶ τῶν Σταυροφοριῶν ἀφήγησιν, ἵνα ἐκθέσωμεν τὴν μέχρι τῆς τρίτης τῶν μεγάλων ἐκείνων ἐπιχειρήσεων, ἤτοι μέχρι τῶν τελευταίων ἐνιαυτῶν τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἱστορίαν τῶν κατὰ τὴν μέσην καὶ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἐπισημοτάτων ἐπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρατειῶν, δηλαδὴ τῆς Γερμανίας, μεθ' ἧς συνδέεται καὶ ἤδη ἡ Ἰταλικὴ ἱστορία, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας.

Α. Γερμανία καὶ Ἰταλία. — Ἀφοῦ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐρρίκου Ε', 1125, (ἴδε σελ. 113), ἐξέλιπεν ὁ Φραγκικὸς οἶκος, δύο ἡγεμόνες ἤρισαν περὶ τῆς χηρευσάσης ἀρχῆς, ὁ Ὁενσταουφενίδης Φρεδερῖκος, δουξ Σουηβίας καὶ ἀνεψιὸς ὢν τοῦ Ἐρρίκου, καὶ ὁ δουξ τῶν Σαξόνων Λοθάριος, ἐκ τοῦ Σουππλιγεμβουργικοῦ οἴκου. Ἐκ τούτων ὁ τελευταῖος διεκρίνετο ἐπὶ τῇ εὐλαβείᾳ αὐτοῦ ἅμα καὶ ἰσχύϊ, ὁ δὲ πρῶτος ἐμισεῖτο ὑπό τε τοῦ κλήρου καὶ ὅλων τῶν τοῦ Ἐρρίκου Ε' ἀντιπάλων. Ὅθεν ἡ παπικὴ καὶ κληρικὴ μερὶς ἐπέτυχε τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ δουκὸς Λοθαρίου, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε μακρὸς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Φρεδερίκου ἐμφύλιος ἀγών, καθ' ὃν ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπεκράτει τῆς ἄρκτου, ὁ δὲ γενναῖος καὶ εὐτυχὴς αὐτοῦ ἀντίπαλος ἐν Σουηβίᾳ, παρὰ τὸν Ῥῆνον καὶ παρὰ τοῖς Φράγκοις. Προστούτοις ὁ Λοθάριος Β' διετέλει καὶ πρὸς τοὺς παρὰ τὰ Σαξονικὰ σύνορα Σλαύους, εἰς διηνεκεῖς πολέμους. Οὐδὲν ἧττον, τῷ 1132, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ποικίλα αὐτὸν προσεκάλεσαν αἴτια· ἀφ' ἑνὸς τοῦτο, ὅτι ἡ ἰσχυρὰ καὶ πλουσία, καὶ ὅλως δημοκρατικὰ φρονήματα ἔχουσα πόλις τῶν Μεδιολάνων, ἔτι δὲ ἡ Πάρμα καί τινες τῆς χώρας μεγιστᾶνες εἶχον ἀναγορεύσει ἴδιον βασιλέα, τὸν τοῦ Φρεδερίκου ἀδελφὸν Κορράδον Γ', ἵνα διὰ Γερμανῶν ἀπὸ τῆς Γερμανίας ἀποσπασθῶσι, καὶ ἠξίουν νὰ ἐπιβάλωσι τὴν θέλησιν αὐτῶν εἰς τὰς μικροτέρας πόλεις (τῆς Παυίας τῆς Πλακεντίας κλπ.), αἵτινες κατέφυγον εἰς τὴν τοῦ Λοθαρίου προστασίαν· ἀφ' ἑτέρου δὲ, ὅτι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάπα Ὀνωρίου Β', 1130, δύο ἀναγορευθέντων παπῶν, τοῦ ἐξ Ἑβραίων καταγομένου Ἀνακλήτου Β' καὶ τοῦ Ἰννοκεντίου Β', ὁ μὲν Ἀνάκλητος ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν προστασίαν τοῦ κόμητος τῆς Σικελίας Ῥογέρου Β', ὅστις, υἱὸς ὢν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ῥοβέρτου Γυσκάρδου Ῥογέρου Α', εἶχε καταλάβει τῷ 1127, ὅτε ἐξέλιπε τὸ τοῦ Ῥοβέρτου Γυσκάρδου γένος, τὰ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ κτήματα αὐτοῦ καὶ ἤδη οὐ μόνον νόμιμος αὐτῶν κυριάρχης ὑπὸ τοῦ Ἀνακλήτου ἀνεγνωρίσθη, ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς Σικελίας ἐν Πανόρμῳ ἐστέφθη· τὸν δὲ Ἰννοκέντιον ἐπροστάτευσεν ὁ μέγα τότε ἰσχύσας ἐν Ἰταλίᾳ, διὰ τῆς παιδείας, τῆς εὐγλωττίας, τῆς σωφροσύνης καὶ τοῦ ἐνθουσιώδους αὐτοῦ πνεύματος Ἱερὸς Βερνάρδος, ὅστις καὶ τὸν Λοθάριον κατέπεισε νὰ ταχθῇ μετὰ τῆς τοῦ Ἰννοκεντίου μερίδος. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὗτος, ἐπελθὼν μετὰ μικρᾶς δυνάμεως, οὐδὲ εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν ἠδυνήθη νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησιν αὐτοῦ, καίτοι μετ' ὀλίγον ἀναχωρήσαντος τοῦ Κορράδου, ὅστις ὅμως οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξεν εἰμὴ ὄργανον τοῦ συμφέροντος τῶν Μεδιολάνων καὶ τῆς Πάρμας· οὐδὲ τὴν Ῥώμην ὁλόκληρον κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ, ὥστε ἐστέφθη, 1133, οὐχὶ ἐν τῇ μητροπόλει, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ τινὶ ἐκκλησίᾳ· ἔτι δὲ ὀλιγώτερον ἴσχυσεν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, ἥτις ἅπασα, ἐκτὸς μόνης τῆς ἀναγνωριζούσης ἔτι τὴν κυριαρχίαν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους Νεαπόλεως, ὑπέκυψεν ἤδη εἰς τὸν Ῥογέρον Β'.

Ὁ Λοθάριος, ἐπανελθὼν οὕτω ἄπρακτος εἰς Γερμανίαν, ἐπέτυχε τοὐλάχιστον ἐνταῦθα τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης, συνδιαλλαγεὶς ἰδίως, διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἱεροῦ Βερνάρδου, μετὰ τῶν Ὁενσταουφενιδῶν· καὶ τότε τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα κατέστη σεβαστότερον εἰς τοὺς ἔξω ἡγεμόνας· οἱ βασιλεῖς τῆς Δανίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας ἀπέδειξαν τὴν πρὸς αὐτὸ εὐλάβειαν, ὁ δουξ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολωνίας ἐπλήρωσε τὸν πρὸ ὀωδεκαετίας καθυστεροῦντα φόρον· οἱ μεγάλοι τῆς Ῥωσίας ἔοῦκες ἔπεμψαν πρεσβείαν, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου καὶ ὁ πάπας ἐπιμόνως ἐπεκαλέσθησαν τὴν τοῦ Λοθαρίου συνδρομὴν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Ῥογέρου. Ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεχείρησεν, Αὐγούστῳ 1136, τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείαν μετὰ δυνάμεως ἰσχυρᾶς, λαμπρᾶς ἤδη ἠξιώθη δεξιώσεως εἰς τε τὴν Πάρμαν καὶ εἰς τὰ Μεδιόλανα, ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔαρ εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ διέλυσε μὲν τὴν πολιορκουμένην Νεάπολιν, καθυπέταξε δὲ ἅπασαν τὴν Καλαβρίαν καὶ τὴν Ἀπουλίαν. Ἀλλ' αἱ ἐπελθοῦσαι, κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὰς Γερμανικὰς ἐκείνας ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείας, νόσοι καὶ αἱ πρὸς τοὺς συμμάχους διχόνοιαι, τὸν ἠνάγκασαν μετ' ὀλίγον νὰ ἀνακάμψῃ εἰς τὰ ἴδια, ὅπου καὶ νοσήσας ἀπέθανε, τῷ 1137. Τότε ὁ Ῥογέρος εὐχερῶς ἀνέκτησε πάλιν ἅπασαν τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ συνεκρότησεν οὕτω ἀπὸ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης χωρῶν ἓν μέγα βασίλειον, τὸ ὁποῖον πλεῖστον ἤκμασε, διὰ τῆς εὐρύθμου καὶ αὐστηρᾶς τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου κυβερνήσεως καὶ ἀστυνομίας. Ἰδίως δὲ ἀξιόλογον ἀνέδειξαν τὸ Νορμαννικὸν ἐκεῖνο κράτος τὰ λαμπρὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ, αἱ ἐν Σαλέρνῳ ἰατρικαὶ καὶ φυσικοϊστορικαὶ σχολαί, ἡ νομικὴ σχολὴ τῆς Ἀμάλφιος καὶ αἱ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προκόπτουσαι σχολαὶ τῆς Νεαπόλεως. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ κάτω Ἰταλία καὶ ἡ Σικελία τοσοῦτον ηὐδαιμόνουν ὑπὸ τὴν Νορμαννικὴν ἐκείνην κυβέρνησιν, ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἐν τῇ ἄνῳ πλείστη ἐπεκράτει ἀναρχία, καὶ διαίρεσις, καὶ ἀνωμαλία, ἡ δὲ Γερμανικὴ ἐπὶ τῆς Χερσονήσου κυριαρχία ἐφαίνετο ὅλως καταλυθεῖσα, διότι καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ ἑπομένου αὐτοκράτορος οὐδὲ λόγος ἐγένετο περὶ μεταβάσεως εἰς Ῥώμην.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λοθαρίου Β', ἀνηγορεύθη βασιλεὺς Γερμανίας ὁ προμνημονευθεὶς Ὀενσταουφενίδης Κορράδος Γ', ὅστις, θελήσας νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἰσχυρὸν δοῦκα τῶν Σαξόνων καὶ τῶν Βαυαρῶν, τὸν Οὐελφίδην Ἑρρῖκον τὸν ὑπερήφανον, ἀφῄρεσεν ἀπὸ αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχως τὰ δύο ταῦτα δουκάτα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὰ εἰς ἰδίους φίλους καὶ συγγενεῖς· ἀλλὰ προεκάλεσε διὰ τούτου ἐμφύλιον πόλεμον, καθ' ὃν ἀπέθανε μὲν ὁ Ἑρρῖκος, 1139, οἱ Σάξονες ὅμως, ὑποστηρίξαντες τὰ δίκαια τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ, Ἑρρίκου τοῦ Λέοντος, ἠνάγκασαν τὸν ὑπὸ τοῦ Κορράδου προχειρισθέντα δοῦκα νὰ καταλίπῃ τὴν χώραν. Μετ' ὀλίγον ὁ Κορράδος προσεκλήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Διότι ἐν Ῥώμῃ νέος τις, Ἀρνόλδος ὁ Βρεσκιανός, πρεσβεύσας τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὁ κλῆρος πρέπει νὰ ἦναι ὅλως ἀμέτοχος τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, ἡ δὲ πόλις ὑπὸ τῶν ἰδίων νὰ κυβερνᾶται πολιτῶν, εἰς τοσοῦτον ἐκίνησεν αὐτοὺς ἐνθουσιασμὸν, ὥστε ἐστασίασαν πρός τε τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνακλήτου ὑπερισχύσαντα Ἰννοκέντιον Β' καὶ πρὸς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ Κελεστῖνον Β', Λούκιον Β' καὶ Εὐγένιον Γ', τὸν ὁποῖον καὶ ἀποδιώξαντες, 1145, ἵδρυσαν, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν προπατόρων, σύγκλητον καὶ ἠνώρθωσαν τὸν τύπον τῆς ἀρχαίας δημοκρατίας. Ἀμφότεραι δὲ αἱ μερίδες, ὅτε Εὐγένιος ὁηλαδὴ μετὰ τοῦ ὑπερμάχου αὐτοῦ ἱεροῦ Βερνάρδου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Γερμανοῦ βασιλέως, καὶ οἱ τελευταῖοι ἀπέδωκαν ἑαυτοῖς, ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ, τὸ ἀρχαῖον καὶ ἔνδοξον ἐπώνυμον Senatus populus que Romanus, ἤτοι Ῥωμαίων ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος. Ἀλλ' ὁ Κορράδος, προτιμῶν τὴν ἐν Γερμανίᾳ παγίωσιν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ἀπέφυγε τοῦ νὰ πορευθῇ εἰς Ἰταλίαν· καὶ ἐντούτοις, μετ' ὀλίγον, πειθό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενος εἰς τὴν προτροπὴν τοῦ ἱεροῦ Βερνάρδου, ἐπεχείρησε στρατείαν δι' ἧς πολὺ μᾶλλον ἔμελλε νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ἰδίου κράτους, ἐπεχείρησε σταυροφορικὸν ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην πόλεμον, περὶ οὗ, ἀτυχῆ λαβόντος ἔκβασιν, θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω § 17. — Εἰς τὴν σταυροφορίαν ταύτην δὲν παρηκολούθησαν τὸν Κορράδον εἰμὴ οἱ τῆς κάτω Γερμανίας ἡγεμόνες καὶ μεγιστᾶνες· οἱ δὲ τῆς ἄνω διεξήγαγον συγχρόνως, 1149, ὑπὸ τὸν νέον δοῦκα τῶν Σαξόνων Ἐρρῖκον τὸν Λέοντα, σταυροφορίαν ἑτέραν, κατὰ τῶν Οὐενδικῶν φυλῶν, αἵτινες, οἰκοῦσαι παρὰ τὰ βόρεια τῆς Γερμανίας σύνορα καὶ ὠφελούμεναι ἀπὸ τὴν ἐπὶ Ἐρρίκου Ε' καὶ Λοθαρίου ἀλλαχοῦ ἐνασχόλησιν τῶν Σαξόνων καὶ τὰς ἐπὶ Κορράδου ἐμφυλίους αὐτῶν ἔριδας, ἀπέβαλον τὰ ὀλίγα τοῦ χριστιανισμοῦ σπέρματα ὅσα εἶχον διαδοθῆ παρ' αὐτοῖς, κατεδίωξαν πικρῶς τοὺς Χριστιανούς, ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἀρχαίαν εἰδωλολατρείαν καὶ ἴδρυσαν κράτος ἰσχυρὸν ὑπὸ τοὺς δύο Ὀδοτριτικοὺς ἡγεμόνας Νικλότιον καὶ Πριβισλαῦον. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἐπιχείρημα περιωρίσθη εἰς ἀτελεσφορήτους δηώσεις, ἡ δὲ ἐκ νέου τοῦ χριστιανισμοῦ παρὰ τοῖς Οὐένδοις διάδοσις ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ εὐλαβοῦς μοναχοῦ Οὐτζελίνου, ὅστις κατώρθωσε μετ' ὀλίγον καὶ ἐπισκοπὴν ἐν Μεκλεμβούργῳ νὰ ἱδρύσῃ, ἀναγνωρίσας τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Λέοντος. — Πολὺ ἐνδοξοτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐκστρατεία τὴν ὁποίαν οἱ παρὰ τὸν κάτω Ῥῆνον Γερμανοὶ μετά τινων Οὐεστφαλῶν καὶ Κατωχωριτῶν ἐπεχείρησαν κατὰ τῶν ἐν Πορτογαλίᾳ Μαύρων. Περὶ τὰ τέλη τῆς προηγουμένης ἑκατονταετηρίδος, εἶχεν ἔλθει εἰς ἐπικουρίαν τοῦ βασιλέως Καστιλλίας καὶ Λεγεῶνος Ἀλφόνσου ΣΤ' ὁ κόμης Βουργουνδίας Ἐρρῖκος μετά τινων γενναίων πολεμιστῶν καὶ εἶχε διαπρέψει εἰς τοὺς πρὸς τοὺς Μαύρους πολέμους, ὁ δὲ Ἀλφόνσος, συζεύξας αὐτὸν μετὰ τῆς ἰδίας θυγατρὸς, ἐπέτρεψεν αὐτῷ προστούτοις τὴν ὑποτελῆ ἡγεμονίαν τῆς μεταξὺ τῶν ποταμῶν Μινίου καὶ Δουρίου κειμένης χώρας, ἣν οὕτως ἀφορμὴν εἰς τὴν ἵδρυσιν νέου βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἔπειτα ὠνομάσθη Πορτογαλία ἀπὸ τοῦ Portus Cale ἢ Calem (τοῦ Ὀπόρτου) καὶ, κατὰ παραφθορὰν ἐν τῷ μεσαιῶνι, Portugale. Ἐπολιόρκει δὲ ὁ τοῦ Ἐρρίκου υἱὸς Ἀλφόνσος Α' τὴν Λισσαβῶνα, ὅτε οἱ προαναφερθέντες σταυροφόροι, μεθ' ὧν συνετάχθησαν καθ' ὁδὸν καὶ πολλοὶ Ἄγγλοι, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Τάγου καὶ συμπράξαντες εἰς τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, ἐπανῆλθον οἴκοι, συνεπαγόμενοι πλούσια λάφυρα. — Ὁ Κορράδος, ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης, προσεκλήθη αὖθις εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας, τῆς ὁποίας προΐστατο ἤδη ὁ Βρεσκιανὸς Ἀρνόλδος. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐβεβαίουν ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολῇ αὐτῶν, ὅτι δὲν ἐξέβαλον τὸν Πάπαν εἰμὴ διότι οὗτος, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Ῥογέρου τῆς Σικελίας, ἐπεβουλεύετο τὸ ἀξίωμα τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ τῳόντι τὰ περὶ τῆς περιστολῆς τῆς τοῦ κλήρου ἐξουσίας δόγματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκείνης συγκλήτου συνέφερον εἰς τὸν Κορράδον, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὸν ὑπουργὸν αὐτοῦ Ἀββᾶν Οὐτβάλδον, ὅστις κατώρθωσε ν' ἀναβληθῇ ἡ παρὰ τοῦ βασιλέως μελετηθεῖσα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ῥωμαίων στρατεία ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ Κορράδος ἀπέθανε, 1152, πρὶν τὴν ἐπιχειρήσῃ.

Ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο τοῦ Κορράδου υἱῶν, ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἐρρῖκος εἶχε προαποθάνει, ὁ δὲ νεώτερος Φρεδερῖκος ἦτο ὀκταετὴς, ὁ βασιλεὺς, πρὸ τοῦ θανάτου, παρέδωκε τὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς οὐχὶ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' εἰς τὸν γενναῖον αὐτοῦ ἀνεψιὸν Φρεδερῖκον Α' Βαρβορόσσαν (Πυρρογένειον), ὅστις μετ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ἔθνους σύμπαντος ὁμοφώνως ἀνεγνωρίσθη ὑπέρτατος τοῦ κράτους ἄρχων. Ἦτο δὲ ὁ Φρεδερῖκος Βαρβαρόσσας ὁ μόνος Γερμανὸς ἡγεμών, ὅστις εἰς τὰς περιστάσεις ἐκείνας ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει νὰ περιποιῇ αὖθις εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα ὁ πρῶτος Ὁενσταουφενίδης Κορράδος. Καὶ αἱ περιστάσεις ἦσαν ἐπιτήδειαι εἰς αὔξησιν τῆς δυνάμεως ταύτης. Ἡ ὁσημέραι προαγομένη πολεμικὴ καὶ ληστρικὴ διάθεσις τῶν πολυαρίθμων εὐπατριδῶν καὶ ἡ ἔρις αὐτῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τοὺς πολίτας τῶν πολυαρίθμων πόλεων, κατέστησαν ἐπαισθητοτάτην τὴν χρείαν τοῦ ἐπιδιαιτητοῦ· οἱ συνετώτεροι ἐτάχθησαν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ δὲ Κορράδος εἶχεν ἤδη καταστήσει στενώτερον τὸν σύνδεσμον τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν μελῶν τοῦ κράτους, διὰ τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἀρχαίας τῶν αὐτοκρατορικῶν συνόδων τάξεως· αἱ σύνοδοι αὗται συνεκροτοῦντο παρ' αὐτοῦ ἀπαραλλάκτως καθὼς πάλαι ποτέ· οἱ ἡγεμόνες καὶ κύριοι ὤφειλον νὰ παρίστανται εἰς αὐτὰς μετὰ μεγαλητέρας ἢ μικροτέρας συνοδίας, καθ' ὅσον οὕτως ἢ οὕτως παρηγγέλλετο ἐν τοῖς προσκλητηρίοις, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ ἀνώτεροι τοῦ κράτους κληρικοί, καὶ οἱ κατώτεροι ἱππόται, διότι ὁ Κορράδος καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχιεπισκόπους ὡς αὐλικοὺς αὐτοῦ ἐθεώρει, καὶ ἐπὶ τῶν στρατειῶν ἔδιδεν εἰς αὐτούς τε καὶ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένους κυριαρχικὰς διαταγάς.

Ὁ Φρεδερῖκος ἔστησε πρὸ πάντων τὴν προσοχὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ συνέλαβε τὴν μεγαλόφρονα ἀπόφασιν τοῦ νὰ ἐπαναγάγῃ, περί τε τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ κοσμικὰ πράγματα, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ κράτους, τὴν ἐπὶ τῶν Καρολιδῶν καὶ Ὀθώνων κατάστασιν τῶν πραγμάτων, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ τὰ κατὰ τὴν Χερσόνησον διέκειντο πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ βουλεύματος ἐκείνου προσφορώτατα. Αἱ πόλεις τῆς ἀρκτῴας Ἰταλίας αἵτινες ὁσημέραι δημοκρατικώτεραι ἀπέβαινον, καὶ δι' ἐμπορίας ἀκμαίας, ηὔξανον τὴν εὐημερίαν αὐτῶν, εἰς ἀδιαλείπτους διετέλουν πρὸς ἀλλήλας ἔριδας. Μάλιστα δὲ ἤπειλει τότε ἁπάσας τὰς λοιπὰς ἡ τῶν Μεδιολάνων πόλις, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον κατέστη μεγάλη καὶ ἰσχυρά, ὥστε ἠδύνατο νὰ συγκροτήσῃ στρατὸν 40,000 ἀνδρῶν καὶ ἐπ' ἐσχάτων εἶχεν ἐπεκτείνει εἰς πᾶσαν τὴν πέριξ χώραν τὴν κυριαρχίαν της, οὐ μόνον ἀναγκάζουσα ἅπαντας τοὺς θέλοντας νὰ νέμωνται ἐν εἰρήνῃ τὰ κτήματά των γαιοκτήτας, νὰ κτίζωσιν οἰκίας ἐν Μεδιολάνῳ καὶ νὰ γίνωνται πολῖται τοῦ ἐλευθέρου αὐτοῦ δήμου, ἀλλὰ καὶ κολάζουσα καὶ καταστρέφουσα πᾶσαν πόλιν, ἥτις ἤθελε νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπαχθῆ μετ' αὐτῆς ὁμοσπονδίαν. Ἐν τῇ μέσῃ Ἰταλίᾳ, ὁ Πάπας διετέλει ἐν ἀδιαλείπτῳ ἀλληλογραφίᾳ μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ἐκάλει τὸν αὐτοκράτορα οὐ μόνον ὁ δῆμος, ὅστις ἤθελε νὰ σφετερισθῇ τὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ καὶ ὁ πάπας, πρὸς διάλυσιν τῆς ἀδιαλλάκτου αὐτῶν ἔριδος. Ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ τέλος ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας Ῥογέρος εἰς ἀδιαλείπτους διετέλει ἔχθροπραξίας πρὸς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Καλοϊωάννου Μανουὴλ Α', ὅστις δὲν εἶχε παύσει ὑποκινῶν τὸν Κορράδον εἰς τὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείαν.

Ὁ Φρεδερῖκος, ἀφοῦ συνέδεσε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἰσχυρὸν καὶ νέον δοῦκα τῶν Σαξόνων Ἑρρῖκον τὸν Λέοντα, ἐπιτρέψας αὐτῷ αὖθις τὸ τῶν Βαυαρῶν δουκάτον, ἤρχισε νὰ ἀποκαλύπτῃ σαφῶς τὰ βουλεύματά του, ἀπαιτήσας καὶ παρὰ τῶν νομοδιδασκάλων αὐτοῦ νὰ τὸν παριστῶσιν ὡς πρόμαχον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος κατά τε τῶν τῆς ἐκκλησίας σφετερισμῶν καὶ κατὰ τῶν δημοκρατι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ιῶν τῆς Ἰταλίας. Οἱ δημοκρατικοὶ αὐτοὶ τῆς Ἰταλίας, ἢ ὡς βραδύτερον ὠνο-
μάσθησαν, οἱ Γουέλφοι, εἶχον τότε ἐπινοήσει ἰδιόν τι πολιτικὸν σύστημα, ἀντι-
παρατάξαντες μὲν εἰς τὰ δίκαια καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ αὐτοκράτορος τὴν χριστια-
νικὴν ἐκκλησίαν ὡς δημοκρατίαν τινά, ἐπιτηδειότατα δὲ συναρμολογήσαντες τὴν
χριστιανικὴν ἱεραρχίαν, ἧς προΐστατο ὁ πάπας, μετὰ τοῦ συστήματος τῆς ἰδίας
αὐτῶν ἀστυκῆς ἐλευθερίας. Διὰ τοῦτο βραδύτερον ὁ πάπας καὶ οἱ δημοκρατικοὶ
συνεμάχησαν ἀπὸ κοινοῦ κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τῶν Γιβελινῶν,
οἵτινες ἀντέτασσον αὐτοῖς, ὅτι, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐλευθερία κατελύθη
ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος, τὸ κράτος καὶ ὁ νόμος μετέστησαν ἀπὸ τοῦ δήμου εἰς
τὸν αὐτοκράτορα. Τὸ Γιβελινικὸν τοῦτο δόγμα ὑπερίσχυε μὲν τότε ἐν τοῖς σχο-
λείοις καὶ τοῖς δικαστηρίοις, ὅπου τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον ἐτιμᾶτο ὡς τὸ τῆς
σοφίας ἔπακρον· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου πᾶν ἴχνος τῶν αὐτοκρατορικῶν δικαίων εἶχεν
ἤδη ἐξαλειφθῆ ἀπό τε τὰ πολιτεύματα καὶ τὴν διοίκησιν τῶν Ἰταλικῶν πόλεων,
αἵτινες, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἑρρίκου Δ', ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεγαλήτερα
σφετερισθεῖσαι προνόμια καὶ δίκαια, ἐπὶ τέλους συνεκρότησαν ὁροσπονδίας καὶ
διεξῆγον πολέμους, ὡς ἂν ἦσαν ὅλως αὐτόνομοι πολιτεῖαι. Οὕτως οἱ Μεδιολα-
νῖται κατέστρεψαν, 1110, τὴν Λόδιν (Laus Pompeii) καθυπέταξαν, 1127, τὴν
Κρεμώνην, καὶ αὐτοῦ τοῦ Φρεδερίκου, μικρὸν πρὸ τῆς στρατείας του, παραινετι-
κήν τινα ἐπιστολὴν ἔσχισαν καὶ κατεπάτησαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Ἀρνόλδος
ἀπεφάσισαν νὰ χειροτονήσωσιν ἰδιόν τινα Ῥωμαῖον αὐτοκράτορα, ἵνα δι' αὐτοῦ
ἀσφαλίσωσι τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν δίκαια. Ταῦτα πάντα παρώξυνον οὐ μόνον τὸν Φρε-
δερῖκον, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ Γερμανικὸν κράτος, ὥστε ἐπεταχύνθη ἡ πρὸ καιροῦ
μελετηθεῖσα ἐκστρατεία, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ἀποθανόντος τοῦ Ῥογέρου Β', 1154,
ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Γουλιέλμος Α', δὲν εἶχε τὴν τοῦ πατρὸς ἱκανό-
τητα, ὥστε καὶ τὰ κατὰ τὴν κάτω Ἰταλίαν ἐφαίνοντο συντελεστικὰ εἰς τὴν πα-
ράλυσιν τῶν αὐτοκρατορικῶν δικαίων. — Ὁ Φρεδερῖκος ἐπῆλθεν εἰς τὴν Ἰτα-
λίαν μετὰ δυνάμεως μικρᾶς κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1154, ἐπέβαλε βαρεῖαν εἰς τὰ
Μεδιόλανα χρηματικὴν ποινήν, καὶ, μὴ δυνάμενος νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν ταύ-
την, ἐτιμώρησε πολλὰς ἐκ τῶν συμμάχων αὐτῆς, ἔλαβε τὸ Λογγοβαρδικὸν στέμ-
μα ἐν Παυίᾳ, ἧτις ἠσπάζετο τὴν μερίδα αὐτοῦ, ἐπορεύθη ἔπειτα εἰς Ῥώμην,
στέφθη αὐτόθι αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ Δ', διὰ πολλῆς σφαγῆς
κατέβαλε τοὺς ἐπαναστάντας μετ' ὀλίγον Ῥωμαίους καὶ παρέδωκε τὸν Ἀρνόλδον
εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Ἀδριανοῦ, ὅστις διέταξε πάραυτα νὰ λάθῃ
ὁ δημοκρατικὸς ἐκεῖνος τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον. Ἔπειτα δὲ ἠναγκάσθη ὁ
Φρεδερῖκος, διὰ τὸν ἐπελθόντα καύσωνα καὶ λοιμόν, νὰ ἀνακάμψῃ οἴκοι, κινδυ-
νεύσας ἐν ταῖς ἀπενοπορίαις τῶν Τυρολικῶν ὀρέων ἀπὸ τῶν Λογγοβαρδίων καὶ
μὴ διασωθεὶς εἰμὴ διὰ τῆς γενναιότητος τοῦ κόμητος παλατίνου τῶν Βαυαρῶν
Ὄθωνος τοῦ Οὐϊττελσβαχικοῦ.

Ἐν Γερμανίᾳ ἐπεκράτει ἤδη πλείστη τάξις καὶ εὐνομία· οἱ ἡγεμόνες ἔμαθον
ὅτι εἶναι μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κράτους καὶ ὅτι ὀφείλουσιν ὑποταγὴν εἰς τὸν
νόμον καὶ εἰς τὰ δικαστήρια. Οἱ ἐπὶ λῃστείᾳ ἢ φόνῳ ἐξελεγχθέντες ἱππεῖς ἀπέ-
βαλλον τοὺς πύργους των, οἱ πολῖται ἐξεναντίας ἐπέτυχον τὴν ἀνανέωσιν τῶν
κληρονομίων αὐτῶν· καὶ ὁ Φρεδερῖκος, αὐτὸς ὢν ποιητὴς πολυθρύλλητος, ἀνεδείχθη
προστάτης γενναῖος τῆς τέχνης. Ἀπεφάσισε δὲ, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν εὐχάρι-
στον ταύτην ἐσωτερικὴν κατάστασιν, νὰ ἐπιχειρήσῃ δευτέραν κατὰ τῶν Μεδιολα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νιτῶν ἐκστρατείαν, μεθ' ὅλης τῆς τοῦ κράτους δυνάμεως· καὶ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐν θέρει τοῦ 1158, ἐπολιόρκησε τακτικῶς τοὺς ἀντιπάλους ἐκείνους. Ἡ πόλις διετέλεσεν ἐπιμόνως ἀμυνομένη κατὰ στρατοῦ εἰς 150,000 ἀνδρῶν συμποσουμένου, ἐνῷ οἱ πολῖται τῆς Παυίας καὶ τῆς Κρεμώνης ἐλεηλάτουν ἀνηλεῶς τὴν ὕπαιθρον αὐτῆς χώραν· τελευταῖον οἱ εὐπορώτεροι τῶν κατοίκων, ἀπελπισθέντες ἀπὸ τῆς κακουχίας ἣν ἔπασχον, παρέδωκαν τὴν πόλιν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Φρεδερίκου, ἀπαιτήσαντος παρὰ τῶν Μεδιολανιτῶν νὰ ζητήσωσι συγγνώμην, νὰ κατασκευάσωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως των αὐτοκρατορικὰ βασίλεια, νὰ πληρώσωσιν ἀξιόλογον χρηματικὸν ποσόν, νὰ δώσωσιν ὁμήρους, καὶ, τὸ δεινότερον, νὰ ὑποκύψωσιν εἰς ἁπάσας τὰς περὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν δικαίων διατάξεις, ὅσαι ἔμελλον νὰ ὁρισθῶσιν ἐν κοινῇ συνόδῳ, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ προεδρευομένῃ. Ἡ σύνοδος αὕτη συνεκροτήθη τῳόντι μετ' ὀλίγον ἐν τῷ Ῥογκαλικῷ πεδίῳ, ὅπου συνήθως ἐτελοῦντο αἱ Ἰταλικαὶ σύνοδοι, καὶ ἐνταῦθα, διά τε τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Φρεδερίκου καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐν Βονωνίᾳ νομοδιδασκάλων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ἀπεφασίσθη, ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ θέλησις εἶναι ἡ μόνη πηγὴ παντὸς δικαίου καὶ παντὸς νόμου. Ἡ δὲ αὐθαιρεσία μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Φρεδερῖκος ἐπεχείρησεν ἤδη νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ὑπέρογκον ταύτην ἀρχὴν καὶ αἱ ὑποκινήσεις τῶν ἐν Ἐνετίᾳ διατριβόντων πρεσβευτῶν τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλέως, ἐπὶ τοσοῦτον παρώξυνον τοὺς Λογγοβαρδίους, ὥστε ἓν ἔτος μετὰ τὴν Ῥογκαλικὴν σύνοδον, οἱ Μεδιολανῖται ὥρμησαν αὖθις ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἀλλὰ δὲν κατεμέτρησαν καλῶς τὰς δυνάμεις αὐτῶν, διότι ναὶ μὲν ὁ Γερμανικὸς στρατὸς, συγκείμενος ἐξ ὑποτελῶν μὴ ὄντων ὑποχρέων εἰμὴ εἰς βραχυχρόνιον ὑπηρεσίαν, ἀπῆλθεν οἴκοι ἅμα μετὰ τὴν εἰρήνην τῶν Μεδιολάνων· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Παυίας, τῆς Κρεμώνης, τῆς Λόδιος, τῆς Νοβάρας (τῆς Ναυαρίας τοῦ Πτολεμαίου) καὶ τοῦ Κώμου, δεινῶς ἐδήωσεν ἐπὶ ἡμιόλιον ἐνιαυτὸν τὴν τῶν ἐπαναστατῶν χώραν. Καὶ ὑπεστηρίζοντο μὲν οἱ Μεδιολανῖται ὑπὸ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο παπῶν τῶν μετὰ τὸν θάνατον, 1159, τοῦ Ἀδριανοῦ Δ' προχειρισθέντων, τοῦ Ἀλεξάνδρου Γ' (ὁ ἕτερος, Βίκτωρ Δ' ἦτο φίλος τοῦ αὐτοκράτορος), ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἠναγκάσθησαν καὶ πάλιν, ἐν ἔαρι τοῦ 1162, νὰ ζητήσωσι τὴν συγγνώμην τοῦ νικητοῦ.

Ἡ περίστασις ἦτο ὑπέρ ποτε ἐπιτηδεία πρὸς παγίωσιν τῆς ἐν Λογγοβαρδίᾳ Γερμανικῆς κυριαρχίας, ἐὰν ὁ Φρεδερῖκος μετεχειρίζετο ἐπιεικῶς τὴν νίκην αὐτοῦ καὶ ἔπραττεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ φέρῃ εἰς ἀπελπισίαν τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, ἀλλὰ νὰ τοὺς περιστείλῃ μόνον· ὁ Φρεδερῖκος ὅμως ἐπολιτεύθη μετὰ πλείστης τραχύτητος. Ἀφοῦ ἀπῄτησεν ὥστε ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῶν Μεδιολάνων νὰ προσέλθωσιν ἐνώπιόν του ταπεινῶς ἵνα αἰτήσωσι τὴν σωτηρίαν τῆς ζωῆς, κατέβαλε τὰ τείχη καὶ τὰ κυριώτατα τῆς πόλεως αὐτῶν κτίρια καὶ διῴκισεν αὐτοὺς (κατὰ τὸν τεχνικὸν ὅρον τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἑλλήνων πολιτικοῦ δικαίου) εἰς ὑπαίθρους κώμας· ὁμοίαν δὲ τύχην ἔλαβον καὶ ἡ Βρεσκία, καὶ ἡ Πλακεντία, καὶ ἄλλαι σύμμαχοι τῶν Μεδιολάνων πόλεις, καὶ ἐνγένει πλεῖστον αἱ Λογγοβαρδικαὶ πόλεις ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν ὑπαλλήλων κατεπιέσθησαν, ὥστε ἄπορον δὲν εἶναι, ὅτι ἔτι ἀπὸ τοῦ 1164, διὰ τῆς μυστικῆς ἐνεργείας τῶν Ἐνετῶν καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος, διὰ τῶν χρημάτων καὶ ὑποσχέσεων τοῦ ὑπὸ τοῦ Φρεδερίκου ἀπειλουμένου βασιλέως τῆς Σικελίας καὶ Νεαπόλεως καὶ διὰ τῶν προτροπῶν τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου ΣΤ', συνεκροτήθη κατὰ τοῦ αὐτο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κράτορος τῆς Γερμανίας συμμαχία τῶν πόλεων Οὐηρῶνος, Τρευίζου (τοῦ Ταρβησίου τοῦ Προκοπίου), Πατανίου καὶ Οὐϊκεντίας, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Οὐηρωνικῆς συμμαχίας. Μετ' ὀλίγον δὲ ἡ ὁσημέραι προϊοῦσα αὐθαιρεσία καὶ βία τῆς ξενικῆς κυριαρχίας κατηνάγκασαν εἰς ἀπόστασιν καὶ αὐτὰς τὰς πιστοτέρας πόλεις· καὶ τῇ 7 Ἀπριλίου 1167 προσῆλθον ἡ Κρεμώνη, τὸ Βέργαμον, ἡ Βρεσκία, ἡ Μάντουα καὶ ἡ Φερράρα εἰς τὴν Οὐηρωνικὴν συμμαχίαν, μετονομασθεῖσαν ἤδη Λογγοβαρδικήν, καὶ ἀπεφασίσθη, ὅτι ἡ πόλις τῶν Μεδιολάνων θέλει ἀνοικοδομηθῆ διὰ γενικῆς φορολογίας καὶ συνδρομῆς τῆς ὅλης ὁμοσπονδίας. Ὁ ἐν ἀρχῇ τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὴν μέσην Ἰταλίαν παρελθὼν Φρεδερῖκος ἐκυρίευσε μὲν τὴν ἀποστατήσασαν ἐπίσης Ῥώμην, ἠνάγκασε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ φύγῃ ἀπὸ αὐτῆς καὶ πανηγυρικῶς ἐγκαθίδρυσεν ἐπὶ τοῦ Παπικοῦ θρόνου τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βίκτωρος προχειρισθέντα Πασχάλιον Γ', ἀλλὰ μετ' ὀλίγον φοβερὸς ἐπελθὼν λοιμὸς ἐξωλόθρευσεν ἅπαντα σχεδὸν τὸν ἀκμαῖον αὐτοῦ στρατὸν, ἀποθανόντος τότε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ ἐξαδέλφου του Φρεδερίκου. Ἅμα ἤλθεν ἡ ἀγγελία τῆς συμφορᾶς ταύτης, ὥρμησαν ἐπὶ τὰ ὅπλα ἅπαντες οἱ Λογγοβάρδιοι ἀπὸ τῶν Πεδεμοντικῶν κοιλάδων μέχρι τοῦ Ἀθέσιος ποταμοῦ. Ὁ Φρεδερῖκος, ὀλίγα σώζων τῶν πολεμιστῶν αὐτοῦ λείψανα καὶ μόνην ἔχων ἔτι σύμμαχον τὴν Παυίαν, ἐπεχείρησε μετὰ πλείστης καρτερίας καὶ γενναιότητος ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν χείμαρρον, συχνὰς ποιῶν ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν πόλεων καὶ μάλιστα κατὰ τῶν ἀνοικοδομηθέντων καὶ ἀνηβησάντων Μεδιολάνων. Τότε οἱ ἐχθροί του, διὰ νὰ ἀναχαιτίσωσι τὰς ἐπιδρομὰς ταύτας καὶ νὰ προαγάγωσι τὸν ὄλεθρον τῆς Παυίας, κατεσκεύασαν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἄστης, πόλιν νέαν, ἥτις, πρὸς ὕβριν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἰς τιμὴν τοῦ πάπα, ὠνομάσθη Ἀλεξάνδρεια καὶ μετὰ δύο ἔτη περιεῖχεν ἤδη πεντεκαίδεκα χιλιάδας μαχίμων πολιτῶν.

Τελευταῖον ἡ ὑπεροχὴ τῶν στασιαστῶν ἠνάγκασε τὸν Φρεδερῖκον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου ἐζήτησε, δι' ἀσφαλοῦς παγιώσεως τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν μετὰ στρατοῦ φοβεροῦ ἐπάνοδον εἰς τὴν Ἰταλίαν· παρέλαβε τὴν μεγάλην καὶ πλουσίαν κληρονομίαν τοῦ ἄπαιδος ἀποθανόντος ἐξαδέλφου του Φρεδερίκου, προεκάλεσε τὴν χειροτονίαν καὶ στέψιν τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του Ἑρρίκου ΣΤ' καὶ περιεποίησεν εἰς ἅπαντας τοὺς ἄλλους υἱοὺς ἀξιόλογα κτήματα. Οὕτω δ' ἐπαυξήσας τὴν δύναμιν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐπεχείρησε, φθινοπώρῳ τοῦ 1174, τὴν νέαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείαν, ἐκόλασε πικρῶς τὴν Σούσαν (τὸ Σεγούσιον τοῦ Πτολεμαίου), ἐπολιόρκησε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἔπαθε πολλὰ ἀπὸ τὸ νοσῶδες τοῦ κλίματος καὶ ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ, ἐν ἔαρι τοῦ 1175, ἀνακωχὴν, ἵνα προσλάβῃ νέας ἀπὸ Γερμανίας ἐπικουρίας. Καὶ δὲν ἐπέτυχε μὲν τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Λέοντος, πρὸς ὃν εἶχε τότε διχονοήσει, ἀλλ' οἱ ἐπίσκοποι Μαγδεβούργου καὶ Κολωνίας ἦγαγον πρὸς αὐτὸν ἀξιόλογον δύναμιν, μεθ' ἧς ὥρμησεν ἀπὸ Κώμου ἵνα ἑνωθῇ μετὰ τῆς πολυαρίθμου ἐθνικῆς φρουρᾶς τῆς Παυίας. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πολῖται τῶν Μεδιολάνων, τῆς Βρεσκίας, τῆς Νοβάρας, τῆς Λόδιος, τῆς Οὐηρῶνος, τῆς Πλακεντίας καὶ τῶν Οὐερκελλῶν ἐπεχείρησαν νὰ παρεμποδίσωσι τὴν ἕνωσιν ταύτην, ἠναγκάσθη ὁ αὐτοκράτωρ νὰ συγκροτήσῃ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, περὶ Λεγνάνον, τῇ 30 Μαΐου 1176, μάχην, καθ' ἣν κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Λογγοβάρδιοι ὁλοσχερῶς ἡττήθησαν, ἀλλ' ἐπελθόντες ἐξ ἐνέδρας οἱ Βρεσκιανοὶ, μετέβαλον τὴν τύχην τοῦ ἀγῶνος καὶ τοιαύτην ἐπήνεγκον εἰς τοὺς Γερμανοὺς τροπὴν, ὥστε αὐτὸς ὁ αὐτο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κράτωρ οὐ μόνον τὴν σημαίαν καὶ τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ ἀπέβαλεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔσχατον ὑπέστη κίνδυνον.

Ὁ Φρεδερῖκος, ἀθροίσας τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἐνόησεν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς βίας καὶ ἐπεχείρησε διαπραγματεύσεις, καθ' ἃς πλείστην ἔδειξεν ἐπιτηδειότητα, διότι ἐπὶ τοσοῦτον κατώρθωσε νὰ διαιρέσῃ τοὺς ἐχθρούς του, ὥστε, ὅταν τῷ 1177, συνεκροτήθη ἐν Ἐνετίᾳ ἡ περὶ εἰρήνης σύνοδος, 23 πόλεις, ἐν αἷς καὶ ἡ Γένουα, παρέστησαν ὡς σύμμαχοι τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ μόνον 2ὅ, μεθ' ὧν συνετάχθη ἡ πρότερον οὐδετέρα Ἐνετία, παρέμειναν ὡς μέλη τῆς Λογγοβαρδικῆς ὁμοσπονδίας. Οὐδὲν ἧττον πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους δὲν συνωμολογήθη εἰμὴ ἐξαετὴς ὅπλων ἀνακωχὴ, εἰρήνη δὲ ὁριστικὴ πρὸς μόνον τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον· καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ Φρεδερῖκος τὸν χωρισμὸν τούτου ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συμμάχων του, ἐθυσίασε τὸν ἀντίπαπαν αὐτοῦ, ἂν καὶ ἐφρόντισε νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν ἡγουμενεία τις καὶ νὰ ἐπικυρωθῶσιν ἅπαντες οἱ ἐπίσκοποι καὶ καρδινάλιοι τῆς αὐτοκρατορικῆς μερίδος. Γενομένης δὲ οὕτω τῆς εἰρήνης καὶ λυθέντος τοῦ ἀφορισμοῦ, ὃν προηγουμένως εἶχεν ἐκδώσει ὁ πάπας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπορεύθη ὁ Φρεδερῖκος εἰς Ἐνετίαν ἵνα λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἀντιπάλου. Ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπένειμεν αὐτῷ τὰ εἰθισμένα τιμῆς δείγματα, ἐγονυπέτησε, δηλαδὴ, ἐνώπιόν του, ἠσπάσθη τὸν πόδα του καὶ ἐκράτησε, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, τὸν ἀναβολέα αὐτοῦ. Ἔπειτα δὲ ὡφελήθη ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους ἀνακωχῆς, ἵνα καταβάλῃ ἐν Γερμανίᾳ τὸν Οὐελφικὸν οἶκον καὶ εἰς τοῦτο ἐπέτυχεν ἐντελῶς, ὡς θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον· ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν ἀντίπαλόν του τοῦτον νὰ ἀνακύψῃ, ὡς ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ περισπασμῶν, ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ συνομολογήσῃ, τῷ 1183, ἐν Κωνσταντίᾳ, ὁριστικὴν πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους εἰρήνην, τῆς ὁποίας οἱ κύριοι ὅροι ἦσαν οἱ ἑξῆς. Οἱ Λογγοβάρδιοι ἔλαβον ἐντὸς μὲν τῶν πόλεων αὐτῶν ἅπαντα τὰ κυριαρχικὰ δίκαια, ἐκτὸς δὲ τῶν πόλεων, ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ δίκαια καὶ εἰσοδήματα ὅσα ἀνέκαθεν εἶχον. Προςτούτοις ὡρίσθη ὅτι οἱ Consules communis, ἤτοι οἱ δικαστικοὶ καὶ διοικητικοὶ προϊστάμενοι τῶν κοινοτήτων ἐκείνων, θέλουν τοῦ λοιποῦ, ἐξαιρέσει τῶν πόλεων εἰς ἃς μέχρι τότε ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἐκυροῦντο, ἐγκαθιδρύεσθαι εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ δωρεάν. Ἐπὶ δικῶν τῶν ὁποίων τὸ ἀντικείμενον ὑπερέβαινε τὴν ἀξίαν τῶν 25 λιτρῶν βασιλικοῦ νομίσματος, ἐπετράπη ἔφεσις εἰς τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς ἐπιτρόπους τοῦ αὐτοκράτορος· ὑπεσχέθη δὲ ὁ αὐτοκράτωρ νὰ μὴ διατρίβῃ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐπισκοπὰς εἰμὴ ὅσον ἦτο ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ προξενῇ εἰς αὐτὰς μεγάλας δαπάνας. Τελευταῖον ἐπετράπη εἰς τὰς πόλεις νὰ κατασκευάζωσιν οὐ μόνον ἐσωτερικὰ, ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικὰ ὀχυρώματα, καὶ οὐ μόνον τὸν προηγούμενον σύνδεσμον νὰ διατηρήσωσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἀνανεῶσιν αὐτὸν, ὁσάκις κρίνωσι τοῦτο εὔλογον· πᾶσαι ὅμως αἱ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνομολογηθεῖσαι μεταξὺ αὐτῶν συνθῆκαι κατηργήθησαν.

Ἐνῷ δὲ ὁ Φρεδερῖκος ἀπησχολεῖτο ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν πραγμάτων, ὁ Ἐρρῖκος ὁ Λέων ἐπεχείρησε νὰ ὑποτάξῃ ἅπασαν τὴν βόρειον Γερμανίαν, καὶ νὰ συγκροτήσῃ αὐτόθι ἴδιον κράτος, καταβάλλων ἐπὶ τούτῳ πάντα τὸν ἀνθιστάμενον καὶ συμμαχήσας προςτούτοις μετὰ τοῦ μεγάλου τῶν Δανῶν βασιλέως Οὐαλδε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μάρου Α', ὅστις νέαν τότε περιεποίησεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ ἰσχὺν καὶ καθυπέταξε τοὺς Οὐένδους. Τελευταῖον οἱ καταπιεζόμενοι ἐπίσκοποι καὶ ἡγεμόνες τῆς βορείου Γερμανίας κατεξανέστησαν, τῷ 1166, κατὰ τοῦ Ἐρρίκου, ὅστις ἤθελε κινδυνεύσει ἀπὸ αὐτῶν ἐὰν δὲν ἐπροστατεύετο εἰσέτι ὑπὸ τοῦ Φρεδερίκου, τοῦ διαλύσαντος τὴν συμμαχίαν ἐκείνην καὶ ἀποδόντος εἰς τὸν ἰσχυρὸν τῆς ἄρκτου δυνάστην πάντα τὰ ἀπὸ αὐτοῦ ἀφαιρεθέντα. Ἀλλ' ὁ εὐεργετηθεὶς ἐδείχθη ἀγνώμων πρὸς τὸν εὐεργέτην καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὰς νέας ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείας. Ἐκ δὲ τούτου καὶ δι' ἄλλας τινὰς ἀφορμὰς, ἐπίσημος καὶ ἀδιάλλακτος μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν ἐξερράγη ἔρις, τῷ 1176· καὶ τῷ 1178 γενομένης νέας κατὰ τοῦ Ἐρρίκου ἐπαναστάσεως, ὁ αὐτοκράτωρ, ταχθεὶς ἤδη μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὁλοσχερῶς κατέβαλε τὸν ἀντίπαλον ἐκεῖνον. Ἀπὸ δὲ τῶν ἐρειπίων τοῦ μεγάλου κράτους, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τριάκοντα ἔτη κατεσκεύαζεν ὁ Ἐρρῖκος, ἐπλούτησαν πολλοὶ Γερμανικοὶ οἶκοι, ἰδίως ὁ Οὐϊττελσβαχικὸς οἶκος, τοῦ ὁποίου ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προϊστάμενος κόμης παλατῖνος Ὄθων, ὃ πολλὰς προσενεγκὼν τῷ αὐτοκράτορι ὑπηρεσίας, τότε ἔλαβε τὸ Βαυαρικὸν δουκάτον. Ὁ δὲ Ἐρρῖκος δὲν διέσωσεν εἰμὴ τὰ κληρονομικὰ αὐτοῦ κτήματα, ἐξ ὧν προέκυψε βραδύτερον τὸ Βρυνσβικικὸν δουκάτον.

Μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τοῦ Ἐρρίκου καὶ τὴν σύγχρονον σχεδὸν πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους εἰρήνην, ὁ Φρεδερῖκος ἐπέστησεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως καὶ Σικελίας, τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος Β', ἅπαις ὤν, ἄλλον κληρονόμον τοῦ κράτους δὲν εἶχεν εἰμὴ τὴν ἄγαμον ἔτι θείαν αὐτοῦ Κωνσταντίαν. Ὅθεν ὁ Φρεδερῖκος συνέλαβε τὸ βούλευμα νὰ συζεύξῃ μετ' αὐτῆς τὸν πρεσβύτερον υἱόν του Ἐρρῖκον καὶ νὰ ἑνώσῃ τοιουτοτρόπως τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο βασίλειον μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ· βούλευμα ὀλέθριον, πολλὰς ἐπαγαγὸν εἰς τὸν Ὁενσταουφενικὸν οἶκον συμφορὰς, τελευταῖον δὲ καὶ αὐτὴν τὴν πτῶσίν του παρασκευάσαν. Διότι ὁ πάπας ἀντέπραξε παντὶ σθένει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, ἐκ δὲ τούτου ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς νέαν μεταξὺ τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησίας ἔριν, ἥτις ἀνεχαιτίσθη μὲν διὰ τῆς τρίτης σταυροφορίας, τῆς ὁποίας μετέσχε καὶ ὁ Φρεδερῖκος, ἀλλ' ἐξερράγη μικρὸν ἔπειτα ἔτι φοβερωτέρα.

Β. Γαλλία. — Τὸ Γαλλικὸν κράτος, ἐπὶ τοῦ Φιλίππου Α' (σελ. 91), περιωρίζετο κυρίως, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀμέσων αὐτοῦ προκατόχων, εἰς μόνας τὰς χώρας τῆς Ἀρτεσίας, τῆς Πικαρδίας, τῆς Γαλλικῆς Νήσου (ἤτοι τῆς περὶ τοὺς Παρισίους χώρας) τῆς Καμπανίας, τῆς Αὐρηλιανῆς, τῆς Μαίνης, τῆς Ἀνδεγαυίας, τῆς Τουραίνης, τῆς Βερρύου (τῶν Βιτουρίγων), τῆς Νιβερνικῆς, τῆς Βουρβωνικῆς καὶ τῆς Ἀρουερνίας· διότι εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ κράτους μέρη τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα μικρὸν ἢ μηδόλως ἴσχυεν, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου τοῦ Φιλίππου διαδόχου τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰς κομητίας τῆς Μαίνης καὶ Ἀνδεγαυίας, τὰς μετὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ τότε στέμματος ἑνωθείσας. Τὸ δουκάτον τῆς Βουργουνδίας ὀνόματι μόνον ὑπετάσσετο εἰς τὸν Φίλιππον, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ ἐπισήμως ἀπεποιήθη τὴν ὑποταγήν. Ἡ Νορμανδία συνηνώθη, διὰ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ, μετὰ τῆς Ἀγγλίας· ἡ Βρετανία ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τῶν Νορμαννῶν, ἀλλὰ ὡς ἐκ τῶν νόμων, τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν αὐτῆς ἀπετέλει ὅλως αὐθύπαρκτον πολιτείαν· πρὸς μεσημβρίαν ταύτης ἔκειτο ἡ χώρα τῶν δουκῶν τῆς Ἀκυτανίας καὶ τῶν κομήτων τῆς Πικταυίας, οἵτινες παντά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πασιν ὠλιγώρουν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Πρὸς μεσημβρίαν πάλιν τούτων, οἱ κόμητες τῆς Τολώσσης, ἢ, ὡς ὠνομάζοντο συνήθως ἀπὸ τῆς καθέδρας των, οἱ τοῦ Ἁγίου Αἰγιδίου (S. Gilles) κόμητες, εἶχον ἑνώσει μὲ τὰ κτήματα αὐτῶν τὴν Ῥουεργίαν καὶ τὴν μαρκίαν τῆς Γοτθίας καὶ ὠνομάζοντο δοῦκες τῆς Ναρβωνικῆς· τὸ Δελφινάτον καὶ ἡ Προουηγκία εἶχον ἰδίους δυνάστας καὶ ἀπὸ Ἄραρος μέχρι Μομπελλιέρου ἐσώζετο ἔτι σκιά τις τοῦ Ἀρελατικοῦ βασιλείου (σελ. 85). Καὶ εἰς τὰς λοιπὰς δὲ ἐπαρχίας οἱ ὑποτελεῖς δὲν ὑπετάσσοντο εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας εἰμὴ καθ' ὅσον τοῦτο τοὺς συνέφερε· προσβαλλόμενοι δὲ ὑπ' αὐτοῦ, κατεκλείοντο εἰς τοὺς πύργους των καὶ περιέμενον ἐντὸς αὐτῶν νὰ παρέλθῃ ὁ βραχὺς ὑπηρετικὸς χρόνος τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ καὶ νὰ ἐξαντληθῶσιν οἱ ὀλίγοι τοῦ ταμείου αὐτοῦ πόροι.

Τὸ εὐτελὲς τοῦ ὑπερτάτου τῆς Γαλλίας ἄρχοντος ἀξίωμα ἔτι μᾶλλον ἐξευτελίσθη διὰ τῆς τοῦ Φιλίππου Α' διαγωγῆς, ὅστις ἠτήθη μὲν ὑπὸ τοῦ κόμητος τῆς Φλανδρίας, διαζευχθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης συζύγου καὶ συνάψας δεύτερον παράνομον γάμον, 1090, ἀφωρίσθη ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τοῦ κράτους, 1095, οἵτινες ἐκήρυξαν ἄκυρον τὸν γάμον αὐτοῦ· καὶ ἀντέστη μὲν ἐπί τινα χρόνον εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν πάπαν Οὐρβανὸν Β', ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπέκυψε καὶ ὑπεσχέθη νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς συζύγου ἐκείνης, 1104, ἂν καὶ ἐξηκολούθησε συζῶν μετ' αὐτῆς. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Φιλίππου, 1108, ὁ ἀπὸ τοῦ πρώτου γάμου υἱὸς αὐτοῦ Λουδοβῖκος ΣΤ' ὁ παχὺς, ὅστις καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς εἶχεν ἐπ' ἐσχάτων συμβασιλεύσει μετ' αὐτοῦ, ἀνέλαβεν ἤδη μόνος τὴν κυβέρνησιν καὶ ἤρχισε νὰ περιποιῇ πλείονά τινα δύναμιν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα· εἰς ὃ συνετέλεσαν καὶ ἄλλα πολλὰ αἴτια, ἰδίως δὲ ἀφ' ἑνὸς τούτου, ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν βόρειον μάλιστα Γαλλίαν ἐπικρατήσασα φοβερὰ ἠθῶν ἀκολασία καὶ ἀναρχία ἀναγκαιοτάτην κατέστησαν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἵδρυσις τῶν κοινοτήτων. Τὰ ἀρχαῖα Ῥωμαϊκὰ ἀστυκὰ δίκαια δὲν εἶχον διατηρηθῇ εἰμὴ εἰς τὴν Λαγκεδοκίαν, ἥτις ὅμως δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸ Γαλλικὸν κράτος, καὶ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἀνατρέχουσι τὰ ἀρχαιότατα ἴχνη τῶν τριῶν τοῦ ἔθνους τάξεων, αἵτινες ὑφίσταντο μέχρι τῆς περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μεγάλης Γαλλικῆς ἀναπολιτεύσεως. Ἀπανταχοῦ δὲ ἄλλοῦ αἱ πόλεις ὑπέκυπτον ἢ εἰς κληρικοὺς ἢ εἰς κοσμικοὺς μεγιστᾶνας. Ἀλλ' ἡ καταπίεσις ἣν ἔπασχον διήγειρε παρὰ τοῖς πολίταις τὴν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν σπουδὴν, ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπεστήριξεν αὐτοὺς εἰς τοῦτο παντὶ σθένει, πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον. Τοιουτοτρόπως προέκυψαν κατὰ μικρὸν πολλαὶ ἐν τῷ κράτει κοινότητες, αἵτινες εἶχον μὲν εἰσέτι ὡρισμένας πρὸς τοὺς δυνάστας αὐτῶν ὑποχρεώσεις, ἀλλὰ διῴκουν τὰ καθ' ἑαυτὰς δι' ἀρχῶν, τὰς ὁποίας αὐταὶ ἐξέλεγον. Τοῦτο ἀπέδη διττῶς τῷ βασιλεῖ λυσιτελὲς, διότι αἱ πόλεις οὐδὲ νὰ ἐπιτύχωσιν, οὐδὲ νὰ διασώσωσι τὴν ἐλευθερίαν ἄνευ αὐτοῦ ἠδύναντο, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ μεγιστᾶνες συνεχέστερον εἶχον ἔκτοτε χρείαν τῆς ἐπικουρίας αὐτοῦ κατὰ τῶν πόλεων. Διὰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ἕτερον οὐσιῶδες περιστατικὸν, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ἀλλοίως ὅλως τῶν ἐν Γερμανίᾳ βασιλέων πολιτευόμενοι, διέσωζον τὸ κληρονομικὸν αὐτῶν δουκάτον, πλείστην ἔλαβεν ἐπίδοσιν τὸ στέμμα ἐν Γαλλίᾳ, ἔτι ἀπὸ Λουδοβίκου ΣΤ', μάλιστα ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἴσχυσε, περὶ τὴν τῶν κοινῶν διεξαγωγὴν, ὁ μεγαλοφυὴς Ἀββᾶς τοῦ ἁγίου Διονυσίου Συγέριος καὶ ἤρχισε τὸ ἐνδοξον αὐτοῦ πολιτικὸν στά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διον, ἐξ ὑπαρχῆς οὕτως εἰπεῖν ἱδρύσας καὶ παγιώσας τὸν θρόνον καὶ ἄλλας δὲ ἀειμνήστους προσενεγκὼν τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας, διότι καὶ τὴν τέχνην ἀνεζωπύρησε καὶ τὸ αἴσθημα ἐξήγειρε τοῦ λεπτοτέρου καὶ εὐγενεστέρου βίου. Ὡς πολιτικὸς δὲ ἀνὴρ ὁ Συγέριος, μετὰ θαυμαστῆς τῇ ἀληθείᾳ ἐπιτηδειότητος καὶ συνέσεως, ἐπεχείρησεν ὁτὲ μὲν τὰς πόλεις νὰ προστατεύῃ, ὁτὲ δὲ τοὺς μικροτέρους ὑποτελεῖς κατὰ τῶν μεγαλητέρων νὰ ἐνισχύῃ, ὁτὲ δὲ τοὺς ἰσχυροὺς ἐπισκόπους κατὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν καὶ τἀνάπαλιν νὰ βοηθῇ. Ὁ Συγέριος συνεβούλευσε προστούτοις τὸν βασιλέα νὰ συζεύξῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ διάδοχον Λουδοβῖκον Ζ' μετὰ Ἐλεονόρας τῆς θυγατρὸς καὶ κληρονόμου τοῦ δουκὸς τῆς Ἀκυτανίας Γουλιέλμου Θ', ἵνα διὰ τοῦ γάμου τούτου συνάψῃ μετὰ τοῦ στέμματος τήν τε ἐπαρχίαν ταύτην καὶ τὰς εἰς τὸν αὐτὸν δοῦκα ὑποκειμένας κομητίας τῆς Πικταυίας καὶ Σαντόγγης. Ἀλλ' ὁ γάμος οὗτος ἀπέβη ἀτυχὴς καὶ ἔσχεν ἀποτελέσματα ὅλως ἀντίθετα τῶν προσδοκηθέντων. Ἐνόσῳ μὲν ἔζη ὁ Συγέριος, ὁ Λουδοβῖκος Ζ' δὲν ἐτόλμησε νὰ διαζευχθῇ ἀπὸ τῆς συζύγου ἐκείνης, ἔπραξεν ὅμως τοῦτο μετέπειτα, καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐλεονόρα συνωμολόγησε δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου, Ἑρρίκου τοῦ Β' αἱ εἰρημέναι ἐπαρχίαι ἠνώθησαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ θάνατος τοῦ Λουδοβίκου ΣΤ', 1137, οὐδεμίαν ἐπήγαγε πολιτικοῦ συστήματος μεταβολὴν, διότι ὁ Συγέριος ἀπέβη ἔτι μᾶλλον παντοδύναμος ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Λουδοβίκου Ζ'. Τότε διὰ προστασίας τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, ἀνεφάνη εἰς τὴν Γαλλίαν πλεῖστος πρὸς τὴν οἰκοδομικὴν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν ξυλογλυφίαν ζῆλος· τότε προστούτοις ἤρχισε νὰ διαδίδεται εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἡ νέα ἐκείνη φιλοσοφία, ἥτις εἰς πολλὰ μὲν ἔτι μετὰ τῆς σοφιστικῆς ἐταυτίζετο, συνετέλεσεν ὅμως οὐδὲν ἧττον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ταύτην ὁ Συγέριος καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ οὐ μόνον δὲν ἐνεψύχωσαν, ἀλλὰ, ἐνδίδοντες εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἱεροῦ Βερνάρδου καὶ τοῦ πάπα, ἠγωνίσθησαν, ἂν καὶ ματαίως νὰ ἀναχαιτίσωσιν. Ἡ δὲ κατὰ τοῦτο ὑποχώρησις τῶν πρώτων εἰς τοὺς δευτέρους δὲν προέβη μέχρι καὶ τῆς θυσίας τῶν οὐσιωδῶν τοῦ κράτους δικαίων· διότι, ἐν ἔτει 1140, χηρευσάσης τῆς τῶν Βιτουρίγων ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ προχειρίσαντος τοῦ Ἰννοκεντίου Β' εἰς ταύτην κληρικὸν, τὸν ὁποῖον ὁ Ἑρρῖκος δὲν ἤθελεν, ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπηγόρευσε τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ παπικοῦ ὑποψηφίου, ὀλιγωρήσας καὶ τῶν ἀπειλῶν τοῦ ἱεροῦ Βερνάρδου καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ πάπα, ὅστις οὐ μόνον ἅπαν τὸ ἀθῶον βασίλειον εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον περιέλαβεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κόμητα τῆς Καμπανίας Θεοβάλδον, ἔχοντα ἐτέραν τινὰ πρὸς τὸν Λουδοβῖκον ἀφορμὴν ἔριδος, ἀνέθηκε τὴν διὰ τῆς βίας ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεώς του. Μόλις δὲ μετὰ τρία ἔτη κατώρθωσεν ὁ ἱερὸς Βερνάρδος νὰ συμβιβάσῃ τὴν διαφορὰν ταύτην, συναινέσαντος τοῦ βασιλέως νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν πρότερον ἀποβληθέντα Ἐπίσκοπον.

Ἅμα δὲ διαλυθείσης τῆς ἔριδος ταύτης, ἔφθασεν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἡ ἀγγελία τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ κατορθωμάτων τοῦ Ζεγγὶ, καὶ ὁ μέγα τότε διὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ ἰσχύων ἱερὸς Βερνάρδος ἐπεχείρησε νὰ κηρύξῃ νέαν γενικὴν σταυροφορίαν. Τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ἐπέτυχε μὲν, διότι ὅ,τε βασιλεὺς τῆς Γερμανίας Κορράδος Γ', ὡς εἴδομεν ἤδη, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος Ζ', μετὰ πολλῶν ἐπιφανεστάτων ὑποτελῶν, ὑπεδύθησαν τὸν ἱερὸν ἀγῶνα· συνετέλεσεν ὅμως εἰς τὸ νὰ ἀποβάλῃ βραδύτερον τὴν περὶ τῆς ἱερότητος αὐτοῦ πολλὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκείνην φήμην, διότι αἱ ἐπαγγελίαι αὐτοῦ καὶ προφητεῖαι ἔμειναν ἀνεκπλήρωτοι. Ὁ Λουδοβῖκος, πρὶν ἀναχωρήσῃ, 1147, ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους εἰς ἄνδρας τρεῖς, τὸν Συγέριον, τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ῥήμων Σαμψῶνα καὶ τὸν κόμητα Οὐερομανδούων Ῥαοὺλ, ἀληθῶς ὅμως τὴν ὅλην κυβέρνησιν διεξήγαγεν ὁ Συγέριος, ὅστις, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τῆς εἰς Παλαιστίνην ἀποδημίας τῶν ταραχωδεστέρων τῆς χώρας κεφαλῶν, ἐνίσχυσε τὰ βασιλικὰ δίκαια καὶ εἰς αὐτὰ τοῦ κράτους τὰ μέρη, ὅπου μέχρι τότε οὐδὲν εἶχον κῦρος. Προστούτοις ἐπιτηδείως μετεχειρίσθη, πρὸς αὔξησιν τῶν βασιλικῶν κτημάτων καὶ δικαίων, τὰ χρέη εἰς ἃ ὑπέκυψαν οἱ μεγιστᾶνες διὰ τὴν ἐπὶ τὸν σταυροφορικὸν ἀγῶνα παρασκευήν. Τελευταῖον ἐρρύθμισε τοιουτοτρόπως τὰ κατὰ τὴν χρηματικὴν διοίκησιν καὶ τὴν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου οἰκονομίαν, ὥστε οὐ μόνον τὰ μεγάλα τοῦ Λουδοβίκου ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ἔξοδα ἠδυνήθη νὰ πληρώσῃ, ἀλλὰ συνέλεξε καὶ χρήματα ἱκανὰ διὰ τὴν τακτικὴν μισθοδοσίαν τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως στρατευμάτων, τὴν συντήρησιν τῶν βασιλικῶν πύργων καὶ φρουρίων καὶ τὴν ἀποταμίευσιν ἀξιολόγου ποσοῦ, εἰς τὰς μετέπειτα χρείας τοῦ βασιλέως χρησιμεύσαντος. Μετὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 1149 ἐπάνοδον τοῦ Λουδοβίκου, ὁ Συγέριος ἠγωνίσθη παντὶ σθένει νὰ ἀποτρέψῃ τὸ ἀπὸ τῆς Ἐλεονόρας διαζύγιον, μεθ' ἧς ἐξ ἀρχῆς ὁ Λουδοβῖκος δὲν εἶχε συμβιβασθῆ, ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν Παλαιστίνην στρατείας, εἰς ἣν εἶχε συμπαραλάβει αὐτὴν, ὅλως ἐδιχονόησεν. Ἀλλ' ἅμα ἀποθανόντος τοῦ Συγερίου, 1152, ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Βερνάρδου ἐνθαρρυνόμενος, διεζεύχθη, ἐπὶ τῇ προφάσει πορρωτάτης τινὸς μετὰ τῆς συζύγου ἐκείνης συγγενείας, ἀποδοὺς τῇ Ἐλεονόρᾳ καὶ τὴν προῖκά της. Ὀθεν μετ' ὀλίγους μῆνας ἡ ἕνεκα τῶν μεγάλων αὐτῆς κτημάτων περιζήτητος ἐκείνη νύμφη συνεζεύχθη μετὰ Ἑρρίκου τοῦ Πλανταγενέτου, υἱοῦ τοῦ πρὸ μικροῦ θανόντος κόμητος Ἀνδεγαυίας καὶ Μαίνης Γοδοφρέδου. Ὁ Ἑρρῖκος, ὡς κληρονόμος τοῦ πατρός του, ἦτο τότε ὁ ἰσχυρότατος τῶν ἐν τῷ κράτει τοῦ Λουδοβίκου ὑποτελῶν, διότι κατεῖχεν ἀξιόλογον καὶ ὅλως σχεδὸν ἀνεξάρτητον χώραν, ἔτι δὲ ἦτο κληρονομικὸς κάτοχος τοῦ ἀξιώματος τοῦ Grand Sénéchal, ὅ ἐστι τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ ἀρχιδικαστοῦ τοῦ κράτους. Προσδετούτοις, ὁ πατὴρ αὐτοῦ Γοδοφρέδος, συζευχθεὶς μετὰ Ματθίλδης τῆς χήρας τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Ἑρρίκου Ε', τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ ἦτο ὁ τελευταῖος ἐξ ἀρρενογονίας βλαστὸς τοῦ ἀγγλο-νορμαννικοῦ βασιλείου οἴκου, μετεβίβασεν εἰς τοὺς διαδόχους του καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου δικαίωμα. Ὁ πατὴρ τοῦ Ἑρρίκου καὶ ἡ μήτηρ του εἶχον μὲν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἀποκλεισθῆ τοῦ θρόνου ὑπὸ σφετεριστοῦ τινος τῆς ἀρχῆς καὶ συγγενοῦς Στεφάνου· ἀλλ' ὁ Στέφανος οὗτος ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐπισήμως τὸν Ἑρρῖκον διάδοχον τῆς Ἀγγλικῆς βασιλείας, ἓν ἔτος ἀπὸ τοῦ μετὰ τῆς Ἐλεονόρας τούτου γάμου. Διὰ δὲ τοῦ γάμου αὐτοῦ, ὁ Ἑρρῖκος προσέλαβε καὶ τὰ τῆς Ἐλεονόρας μεγάλα κτήματα, ὥστε προΐστατο ἤδη τρισκαίδεκα Γαλλικῶν κομητιῶν. Ὁ Λουδοβῖκος δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ταῦτα πάντα μὲ ἀδιαφορίαν· ὅθεν, ἅμα μαθὼν τὸν γάμον τοῦ κυριωτάτου αὐτοῦ ὑποτελοῦς καὶ πρώτου ἄρχοντος τοῦ στέμματος μετὰ τῆς Ἐλεονόρας, ἐπεχείρησε νὰ καταπολεμήσῃ αὐτὸν, διὰ τὸν λόγον, ὅτι, κατὰ τὸ Γαλλικὸν φεουδαλικὸν δίκαιον, ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ ἡ πρὸς τὸν γάμον ἐκεῖνον συναίνεσίς του. Ἀποθανόντος ὅμως τοῦ Στεφάνου, ὅστις εἶχε βοηθήσει λάθρα τὸν Λουδοβῖκον εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν, καὶ ἀναγορευθέντος τοῦ Ἑρρίκου βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, συνωμολογήθη εἰρήνη, δι' ἧς ὁ τελευταῖος οὗτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διεφύλαξεν ἅπαντα τὰ Γαλλικὰ κτήματά του καὶ ὑπεχρεώθη μόνον νὰ ὁμόσῃ εἰς τὸν Λουδοβίκον τὸν φεουδαλικὸν ὅρκον.

Ἀλλ' ἐὰν διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου τοῦ Ἐρρίκου μετὰ τῆς Ἐλεονόρας ἠλαττώθη τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ηὐξησε τοῦτο πάλιν ὡς ἐκ τῆς διπλῆς ἔριδος, εἰς ἣν περιεπλάκη ὁ πάπας Ἀλέξανδρος Γ' πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρεδερῖκον Βαρβαρόσαν καὶ πρὸς τὸν Ἐρρῖκον, ἀναγκασθεὶς διὰ τοῦτο νὰ περιποιηθῇ τὸν τῆς Γαλλίας βασιλέα. Διὰ τῆς μετὰ τοῦ Λουδοβίκου συμμαχίας, ὠφελήθη καὶ αὐτὸς ὁ πάπας, καθότι ὁ Ἐρρῖκος, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπειληθεῖσαν διὰ τοῦ Λουδοβίκου ἐκτέλεσιν τῶν ἀφορισμῶν αὐτοῦ, ὑπέκυψε καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, ὁ δὲ Λουδοβῖκος ὠφελήθη ἀπὸ τῶν ἀδιαλείπτων Ἰταλικῶν τοῦ Βαρβαρόσα πολέμων, σφετερισάμενος Γερμανικάς τινας χώρας. Αἱ πρὸς τὸν Ἐρρῖκον ἔριδες τοῦ Γάλλου βασιλέως ἦσαν ἐντούτοις ἀδιάλειπτοι, ἂν καὶ ἀπὸ τοῦ 1160 μία τῶν τοῦ Λουδοβίκου θυγατέρων συνεζεύχθη τὸν πρεσβύτερον τοῦ Ἐρρίκου υἱόν, ἑτέρα δὲ ἠρραβωνίσθη ἕτερον τοῦ αὐτοῦ βασιλέως υἱόν. Περιεπλάκησαν δὲ τὰ πράγματα ἰδίως διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἐρρῖκος ὁτὲ μὲν παρίστατο ὡς ὑποτελὴς τοῦ Λουδοβίκου καὶ ὕπατος αὐτοῦ ἄρχων, ἵνα ἀπαιτῇ Γαλλικὰς πόλεις καὶ χώρας, ὅτε δὲ ἐπολιτεύετο ὡς ὅλως ἀνεξάρτητος. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἐρρῖκος, καίπερ πολὺ ἰσχυρότερος, ἡττήθη, διότι, διχονοήσας πρὸς τοὺς υἱοὺς Ῥιχάρδον καὶ Γοδοφρέδον, οἵτινες εὗρον τότε προστασίαν παρὰ Λουδοβίκῳ, ἠναγκάσθη τῷ 1168 νὰ συνομολογήσῃ πρὸς τὸν Γάλλον βασιλέα συνθήκην, δι' ἧς ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς υἱοὺς τὰ ἐν τῇ Γαλλίᾳ κτήματά του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον πάλιν ἤρισεν ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς υἱούς, καὶ πάλιν ἐξερράγη αἱματηρὸς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἀγών, τὸν ὁποῖον ὁ μὲν Πάπας μάτην ἠγωνίσθη νὰ καταπαύσῃ, μόλις δὲ τῷ 1174 ἠδυνήθη νὰ διαλύσῃ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σενόνων (Sens, τοῦ παρὰ Πτολεμαίῳ Ἀγηδικοῦ). Ἐπόθει δὲ ὁ πάπας τὸν συμβιβασμὸν τοῦ Ἐρρίκου καὶ τοῦ Λουδοβίκου, διότι ἡ κατάστασις τῶν ἐν Παλαιστίνῃ πραγμάτων νέαν ἀπῄτει ἀπὸ τῆς δύσεως ἐπικουρίαν· καὶ τῳόντι, ἅμα συνομολογηθείσης τῆς μεταξὺ αὐτῶν εἰρήνης, ἀνέλαβον οὗτοι, δι' ἐπισήμου ἐν Νοναγκούρτῳ ὁμολογίας, τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ πιεζομένων ὁμοδόξων, δι' ἐπισήμου δηλοποιήσεως ἀναγγείλαντες τὴν ἀπόφασιν καὶ εἰς τοὺς ὑπηκόους καὶ ὑποτελεῖς. Ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία ἀνεβλήθη, διότι ἀμφότεροι οἱ βασιλεῖς ὑπὸ τῶν οἰκείων πραγμάτων ἀπησχολήθησαν· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λουδοβίκου, 1180, ὅλως παρελείφθη ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐν Νοναγκούρτῳ συμβάσεως, διότι ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Φίλιππος Β' παντάπασιν ἄλλοια ἐπεδίωξε βουλεύματα, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ὁποίων ἐπωνομάσθη βραδύτερον Αὔγουστος.

Γ. Ἀγγλία. — Τὸ Ἀγγλικὸν κράτος ἔπαθεν, ὡς προεῖπομεν, διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Νορμαννῶν κατακτήσεως (σελ. 39—40), ὁλοσχερῆ ἀλλοίωσιν. Ὁ Γουλιέλμος εἰσήγαγεν αὐτόθι κυβέρνησιν ὅλως δεσποτικήν· ἐπλούτισε μὲν τοὺς Νορμαννοὺς διὰ τῶν Ἀγγλοσαξονικῶν κτημάτων καὶ κατέθλιψε τὰ δίκαια τῶν ἡττηθέντων, διότι εἶχε χρείαν μεγάλων βαρώνων, ἱκανῶν νὰ διατηρῶσι πολυάριθμον μαχίμων ἀνδρῶν θεραπείαν καὶ νὰ συνέχωσιν οὕτω τὰς ἐπαρχίας ὧν προῖσταντο, ἀλλὰ καθυπέβαλε καὶ τοὺς Νορμαννοὺς τούτους μεγιστᾶνας ὑπὸ τὸ στρατιωτικὸν κράτος, δι' οὗ ἐδέσμευσε τούς τε Ἀγγλοσάξονας καὶ τὸν κυρίως λεγόμενον δῆμον. Ἐντεῦθεν δὲ οἱ μεγιστᾶνες ἐκεῖνοι ἐπεχείρησαν, ἐπὶ τῶν ἀσθενε-

Ψηφιοποίηση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στέρων αὐτοῦ διαδόχων, νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐπιβληθέντος αὐτοῖς ζυγοῦ· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι τοῦτο ἄνευ τῆς τοῦ δήμου συνδρομῆς, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἠνωρθώθησαν κατὰ μικρὸν καὶ αὐτὰ τοῦ δήμου τὰ δίκαια.—Πρὸ πάντων ὁ Γουλιέλμος ἐδήμευσε καὶ ὡς κτήματα τοῦ στέμματος ἐθεώρησεν ἅπασαν τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Ἀγγλοσαξονικοῦ βασιλείου οἴκου καὶ τῶν περὶ Ἀστιγγα πεσόντων ὀπαδῶν τοῦ Ἀράλδου. Ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῶν πολλῶν τοῦ τόπου στάσεων, τὰς ὁποίας ἂν ἐκ προαιρέσεως δὲν προεκάλει, οὐδὲ διεκώλυεν ὅμως, ἔλαβεν ἀφορμὴν καὶ πρόφασιν νὰ καθαιρέσῃ ἅπαντας σχεδὸν τοὺς Ἀγγλοσάξονας εὐπατρίδας, νὰ παραδώσῃ τὰ ἀξιώματα αὐτῶν καὶ κτήματα εἰς τοὺς Νορμαννούς του καὶ νὰ ἐπιθέσῃ εἰς τοὺς ἀρχαίους νόμους καὶ θεσμοὺς τοῦ δήμου τὸ ὀγκῶδες αὐτοῦ Φεουδαλικὸν πολίτευμα. Διὰ νὰ συνέχῃ δὲ καὶ τοὺς Νορμαννοὺς, συνετήρει ἀξιόλογον μισθοφόρων δύναμιν, ἐρρύθμισε τὴν στρατιωτικὴν τῶν ὑποτελῶν ὑπηρεσίαν εἰς τρόπον ὥστε ἠδύνατο ἑκάστοτε νὰ συγκροτῇ στρατὸν πολυάριθμον, ὑπεχρέωσε τοὺς μεγάλους τοῦ στέμματος ὑποτελεῖς νὰ παρίστανται εἰς τὴν αὐλήν του κατὰ τὰς τρεῖς μεγάλας ἑκάστου ἔτους ἑορτὰς, τὸ Πάσχα, τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, καὶ ἐτροπολόγησεν αὐτὸν τὸν παρ' αὐτοῦ εἰσαχθέντα Φεουδαλικὸν νόμον, ὁσάκις εὕρισκεν ἐλλείψεις τινὰς εἰς αὐτόν. Οὐσιωδεστάτη δὲ τῶν τροπολογιῶν τούτων ἦτο, ὅτι οἱ ἔμμεσοι ὑποτελεῖς, οἵτινες ἀπανταχοῦ ἀλλοῦ τῆς Εὐρώπης μόνον πρὸς τοὺς φεουδικοὺς αὐτῶν προϊσταμένους ἦσαν εἰς ἄμεσον σχέσιν, διεφύλαξαν μὲν τὴν πατροπαράδοτον εἰς τούτους ὑποταγὴν, ὑπεχρεώθησαν ὅμως συγχρόνως καὶ εἰς ἄμεσον πρὸς τὸ στέμμα πειθαρχίαν. Τοῦτο καὶ μόνον ἤρκεσε νὰ περιποιήσῃ τοῖς Νορμαννοῖς βασιλεῦσι δύναμιν ὑπέρογκον, δύναμιν, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν βασιλεῖς τῆς Γαλλίας δὲν ἐπέτυχον εἰμὴ μετὰ παρέλευσιν ἑκατονταετηρίδων, οἱ δὲ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας εἶχον μὲν κατ' ἀρχὰς, οὐδέποτε ὅμως ἐπιτηδείως μετεχειρίσθησαν. Ἐνῶ δὲ ὁ Γουλιέλμος κατηνάγκαζε τοιουτοτρόπως εἰς πειθαρχίαν τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ κράτους, οἵτινες ἀπανταχοῦ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης ἀνεξάρτητοι ἀπέβησαν ἡγεμόνες, ἐνίσχυσε τὴν δύναμιν τοῦ στέμματος καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν τακτικῶν προσόδων καὶ δι' αὐθαιρέτων καταπιέσεων· διότι, ἐκτὸς τοῦ εἰσοδήματος τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος, τὸ ὁποῖον ἀείποτε εἰς τοὺς πλειοδοτοῦντας ἐξεμίσθου, προσέλαβε καὶ ἄλλους πολλοὺς πόρους ἀπό τε τῶν εἰς τοὺς ὑποτελεῖς παραχωρηθέντων κτημάτων καὶ ἀπὸ τῶν τελωνίων, τῶν ἐπὶ τῶν ὁδῶν φόρων, τῶν δημεύσεων, τοῦ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων φόρου, τῶν χρηματικῶν ποινῶν κλπ. — Οὕτω δὲ κυρώσας καὶ αὐξήσας τὸ κράτος αὐτοῦ, ἐνόμισεν, ὅτι δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἴδιον δῆμον τὸ ἀρχαῖον προνόμιον τοῦ νὰ δικάζεται καὶ νὰ διοικῆται ἀφ' ἑαυτοῦ, διότι, ὁσάκις εἶχε συμφέρον, ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ διὰ τῆς βίας τὴν θέλησίν του. Ὅθεν διετήρησε μὲν τὸν ἀρχαῖον Ἀγγλοσαξονικὸν θεσμὸν τῶν ἐνόρκων (σελ. 32), ἐπέτρεψε δὲ καὶ εἰς τοὺς ἰδίους Βαρώνους τὴν ἐπὶ τῶν ὑποτελῶν αὐτῶν δικαιοδοσίαν, αὐξήσας, οὐχὶ ἐλαττώσας, ἐκ τούτου τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ καὶ τὴν ἰσχὺν, διότι, συγχωρηθείσης ἐφέσεως ἀπὸ ἀμφοτέρων τῶν δικαστηρίων εἰς τὸ τῆς κομητίας δικαστήριον, ἐν ᾧ ἀπεφάσιζεν, ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως, ὁ κόμης ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ (Scherif), ὅστις εἰσέπραττε καὶ τὰς διὰ τὸ βασιλικὸν ταμεῖον τοσοῦτον ἀξιολόγους χρηματικὰς ποινὰς, τὰ δικαστήρια ἐκεῖνα δι' ἰσχυροῦ ἐκρατοῦντο χαλινοῦ. Ἡ δὲ δύναμις ἐκείνη τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος, δι' ἣν οἱ ἰσχυρότατοι ὑποτελεῖς ἠσθάνοντο ὅτι ἦσαν ὑπήκοοι, οὐ μόνον ἐπαίσιωσε τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προϋπάρχοντας θεσμοὺς τῆς δημοτικῆς διοικήσεως καὶ δικαιοδοσίας, ἀλλὰ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ῥίψῃ ἐν Ἀγγλίᾳ ῥίζας βαθείας τὸ πρὸς τὴν τάξιν, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀρετὴν αἴσθημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου ἀσφαλῶς δύναται νὰ στηριχθῇ πᾶν ἐλεύθερον πολίτευμα. Ἐντεῦθεν λυπηρὸν τῳόντι εἶναι, ὅτι δὲν ἔχομεν ἀποχρώντως σαφεῖς εἰδήσεις περὶ ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ κράτους σχέσεων ἐπὶ Γουλιέλμου. Ναὶ μὲν γνωρίζομεν καλῶς τὴν ποιότητα τῆς γῆς καὶ τὴν διανομὴν τῶν ἀκινήτων κτημάτων, διότι ὁ Γουλιέλμος ἐπεμελήθη νὰ συνταχθῇ ἀκριβὴς ἀναγραφή, περισωθεῖσα μέχρι τοῦδε (**Domesdaybook**), ὅλων τῶν κτημάτων, τῆς ἀξίας, τῶν κυρίων αὐτῶν καὶ τῆς προσόδου· ἀλλὰ τὰ κατὰ τὰς σχέσεις τῶν διαφόρων ἀνωτέρων τοῦ ἔθνους τάξεων καὶ τὰ περὶ τῶν προσωπικῶν δικαίων τοῦ ἰδίως δήμου ἔμειναν ἀσαφῆ, καίτοι σοφωτάτων γενομένων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐρευνῶν. Ὅθεν οὐδὲ τὰ δίκαια, οὐδὲ ἡ καταγωγὴ δύνανται νὰ διευκρινηθῶσιν τῶν τριῶν τμημάτων τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται μὲν εἰς τὸ **Domesdaybook**, σαφῶς δὲ διακρίνονται ἀπὸ τῶν προσηρτημένων εἰς τὴν γῆν δουλοπαροίκων· ἰδίως δὲν ἠξεύρομεν πῶς εἶχον τὰ κατὰ τὴν ἐλευθέραν ἐκείνην τοῦ Ἀγγλοσαξονικοῦ ἔθνους τάξις ἥτις ἐκαλεῖτο **Keorle** (σελ. 32) καὶ διεκρίνετο ἀπὸ τοὺς **Earle** καὶ **Thane**, οὐδ' ἂν οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι πολῖται καὶ γεωργοὶ δὲν εἶχον κατασταθῇ δουλοπάροικοι ἔτι πρὸ τῆς Νορμαννικῆς κατακτήσεως. — Ἐπὶ πᾶσιν, ὁ μέγας ἀνὴρ μετὰ πλείστης σταθερότητος ἐπολιτεύθη πρός τε τὸν κλῆρον καὶ τὸν ἐν Ῥώμῃ ἄκρον ἀρχιερέα, ὡς εἴδομεν ἤδη (σελ. 38). Μάλιστα δὲ ἀντέστη ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἡγεμόνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ Γρηγορίου Ζ', ἀπαγορεύσας εἰς τοὺς ἐπισκόπους τοῦ ν' ἀπάγωσι τὰ χρήματά των εἰς Ῥώμην καὶ ἀναγκάσας τὸν ἀγέρωχον ἐκεῖνον πάπαν νὰ ἐνδώσῃ. Σύμβουλον δὲ εἶχε περὶ πάντα τὸν Ἰταλὸν Λανφράγκιον, ἐπιτήδειον θεολόγον καὶ νομολόγον, τὸν ὁποῖον καὶ ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας κατέστησεν ἤτοι προϊστάμενον τοῦ Ἀγγλικοῦ κλήρου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γουλιέλμου, 1087, ἐκ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, τοῦ Ῥοβέρτου, τοῦ Γουλιέλμου Β' καὶ τοῦ Ἑρρίκου Α', ὁ μὲν πρεσβύτερος ἔλαβε τὴν Νορμανδίαν, ἀλλὰ, διὰ τὴν ἐλαφρότητά του καὶ τὴν περὶ τὴν διοίκησιν ἀνεπιτηδειότητα, ἀπεκλείσθη τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ πατρὸς, φροντίσαντος νὰ κατασταθῇ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ὁ ὅλως ὅμοιος αὐτοῦ Γουλιέλμος Β'. Ἐντεῦθεν προέκυψαν ἐμφύλιοι μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν ἀγῶνες, καθ' οὓς ἀπέτυχεν ὁ ἀσύνετος Ῥοβέρτος, ἐνεχυριάσας ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴν τὴν Νορμανδίαν εἰς τὸν Γουλιέλμον, ἐπὶ εὐτελεῖ χρηματικῷ ποσῷ, ἵνα στρατεύσῃ μετὰ τῶν πρώτων σταυροφόρων εἰς Παλαιστίνην. Ἐπανελθὼν δ' ἐκεῖθεν, 1100, καὶ γήμας καθ' ὁδὸν τὴν θυγατέρα πλουσίου τινὸς κόμητος τῆς Ἀπουλίας, οὐ μόνον τὸ δουκάτον αὐτοῦ ἐλύτρωσεν, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ κράτος του ἤλπισε νὰ προσλάβῃ, διότι ὁ Γουλιέλμος ἀπέθανε περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην, 1100, ἀπὸ πληγῆς ἣν ἔλαβε κυνηγῶν. Ἀλλ' ὁ Ἑρρῖκος Α' προλαβὼν ἀνεγνωρίσθη βασιλεύς· καὶ ὁ μὲν Ῥοβέρτος, ἀπὸ Νορμαννίας ὁρμώμενος, ἐπεχείρησε νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ νὰ διαπολεμήσῃ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἔχων αὐτόθι καὶ ὀπαδοὺς πολλούς. Στερούμενος ὅμως τῆς ἀναγκαίας καρτερίας, κατ' ἀρχὰς συνεβιβάσθη, παραιτήσας τὸ δικαίωμά του ἐπὶ ἐτησίᾳ χρηματικῇ χορηγήσει, ἔπειτα δὲ, ἐπαναλαβὼν τὰς ἐχθροπραξίας, ἡχμαλωτεύθη καὶ δὲν ἐθανατώθη μὲν, διότι τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ τότε ἰσχύον δίκαιον τῶν ἐθίμων, ὅλως διάφορον τῶν μέχρι σήμερον αὐτόθι ἰσχυόν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

των δρακοντείων νόμων, ἀπηγόρευε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου· ἐτυφλώθη ὅμως καὶ ἀπέθανεν ἐν φυλακῇ. Ὁ δὲ υἱός του Γουλιέλμος Κλίτων οὐδὲ τὴν Νορμανδίαν ἠδυνήθη νὰ ἀνακτήσῃ, ἀλλ' ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ προστατεύσαντος αὐτὸν βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΣΤ' τὴν κομητίαν Φλανδρίας, ὅπου ἀπέθανεν ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, τῷ 1128.

Ὁ σφετερισάμενος τὴν ἀρχὴν Ἑρρῖκος διεφύλαξεν αὐτὴν δι' ἀδιαλείπτου βιαιοπραγίας καὶ καταπιέσεως. Λέγουν ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἐπέτρεψεν εἰς τὸ ἔθνος Μέγαν Χάρτην, δι' οὗ παρῄτησε τὰς αὐθαιρέτους καταθλίψεις τοῦ πατρὸς καὶ τὰς εἰς τὰ δίκαια τῶν ὑποτελῶν ἐπεμβάσεις, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι βέβαιον· ὁπωσδήποτε δὲ δὲν ἐτήρησε τὰς ὑποσχέσεις, διότι ἰδίως ἠδίκησε μᾶλλον ἢ ἠλάττωσε τὰς ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ εἰσαχθείσας πολλὰς καὶ ἐν μέρει ὅλως αὐτογνώμονας εἰσφοράς. Ἀναμφίβολον ἀφ' ἑτέρου εἶναι, ὅτι ἐπεκύρωσεν ἐκ νέου τὸν ἀρχαῖον ἀγγλοσαξονικὸν δικαστικὸν ὀργανισμὸν καὶ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν νόμων τοῦ Ἐδουάρδου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἂν καὶ κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ἐποχὴν οὐ μόνον ἡ ἀρχαία Γαλλικὴ γλῶσσα ἐπεκράτησεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ εἰς ὅλας τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος νομικοὶ ἀπὸ Νορμαννῶν κληρικῶν συνέκειντο. Οἱ θεσμοὶ ὅμως τῶν Ἀγγλοσαξόνων καὶ τῶν Νορμαννῶν ἦσαν τοσοῦτον ὅμοιοι, ὥστε πρωϊμώτατα ἐντελῶς συνεχωνεύθησαν. Σημειωτέον δὲ, ὅτι διὰ τῶν Νορμαννῶν ἐκείνων νομοδιδασκάλων εἰσήχθη εἴς τε τὰ δικαστήρια καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὸν λαὸν τοσαύτη τοῦ δικαίου γνῶσις καὶ περὶ τοὺς τύπους ἀκριβολογία, ὥστε διὰ τοῦτο κυρίως, ὅταν βραδύτερον οἱ Ἄγγλοι ἀληθῶς ἐπέτυχον τὸν προσδιορισμὸν τῶν δικαίων αὐτῶν δι' ἐπισήμου πράξεως, τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀνεδείχθη περὶ τὴν φύλαξιν τῶν προνομίων τούτων ἐπιμελέστερον ἢ αἱ λοιπαὶ τῆς Εὐρώπης χῶραι. Ἐνῷ δὲ ἡ τοῦ Ἑρρίκου κυβέρνησις καθ' ἕνα τοὐλάχιστον λόγον ἀπέβη λυσιτελὴς εἰς τὸν δῆμον, οἱ μεγιστᾶνες ἐξεναντίας ὅλως ἀπεθηριώθησαν ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τοῦ μαχίμου ἐκείνου δεσπότου.

Ὁ Ἑρρῖκος εἶχε μὲν πολλοὺς νόθους υἱοὺς, νόμιμα δὲ τέκνα δύο μόνον, ἕνα υἱὸν, ἀποθανόντα παρ' ὥραν, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Ματθίλδαν, τὴν ὁποίαν, συζευχθεῖσαν εἰς πρῶτον γάμον τὸν Γερμανὸν αὐτοκράτορα Ἑρρῖκον Ε', ἐξ οὗ δὲν ἐτεκνοποίησεν, ἀπεφάσισεν ἤδη ὁ πατὴρ νὰ καταστήσῃ διάδοχον· καὶ διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Γουλιέλμου Κλίτωνος, τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγκατασταθέντος εἰς τὴν κομητίαν Φλανδρίας ὑπὸ τοῦ Γάλλου βασιλέως, ἐπεχείρησε νὰ τὴν συζεύξῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ γηραιοῦ κόμητος Ἀνδεγαυίας Φούλκωνος Ε', ὅστις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΣΤ' εἶχε παντὶ σθένει προστατεύσει μέχρι τότε τὸν Κλίτωνα. Ἦτο δὲ ὁ υἱὸς οὗτος τοῦ Φούλκωνος Γοδοφρέδος πολυθρύλλητος ἐπὶ τῇ καλλονῇ καὶ τότε ἔτι μόλις ἔφηβος, δεκαετίαν σχεδὸν νεώτερος ὢν τῆς Ματθίλδης. Οὐδὲν ἧττον ὁ γάμος ἐτελέσθη, καὶ ἐπειδὴ ὁ Γοδοφρέδος συνείθιζε νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ κράνους κλάδον σπάρτου (planta genest), ἔλαβεν ἐκ τοῦ τυχαίου τούτου περιστατικοῦ τὸ τοῦ Πλανταγενέτου ὄνομα, τὸ μεταδοθὲν εἰς ἅπαντα τὸν παρ' αὐτοῦ ἱδρυθέντα νέον βασίλειον οἶκον. Εἶχε δὲ γεννήσει ἡ Ματθίλδα ἀπὸ τὸν γάμον τοῦτον υἱὸν, τὸν μετέπειτα βασιλεύσαντα Ἑρρῖκον Β', καὶ ἀναμφισβήτητον ἐφαίνετο, ὅτι οὗτος θέλει ποτὲ ἀκωλύτως διαδεχθῇ τὴν ἀρχὴν τοῦ πάππου του, ὅτε οὗτος, περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς, ἐδιχονόησε πρὸς τὴν θυγατέρα καὶ τὸν γαμβρόν· καὶ ἐπελθόντος μετ' ὀλίγον τοῦ θανάτου τοῦ Ἑρρίκου, 1136, εἷς τῶν ἀνεψιῶν του, ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του καὶ τοῦ κόμητος Στεφάνου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Βλεσῶν (Blois), ὁμώνυμος τοῦ πατρὸς Στέφανος, ἀπεφάσισεν, ὠφελούμενος ἀπὸ τῆς ἔριδος ἐκείνης καὶ τῆς ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἀπουσίας τῆς Ματθίλδης καὶ τοῦ Γοδοφρέδου, νὰ σφετερισθῇ τὴν ἀρχήν.

Ὁ Στέφανος ἐπέτυχε τῳόντι τοῦ σκοποῦ καὶ ἀνεγνωρίσθη μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρρίκου Α' βασιλεὺς, κυρίως διὰ τοῦτο, ὅτι ὁ ἀφόρητος τῶν τριῶν τελευταίων βασιλέων ζυγὸς περιπόθητον κατέστησε τὴν ἐξασφάλισιν τῶν δικαίων τοῦ ἔθνους, ὁ δὲ νέος βασιλεὺς, ὅστις, ἄνευ τῆς ἀδιαλείπτου προθυμίας τῶν Βαρώνων, τοῦ δήμου καὶ τοῦ κλήρου, δὲν ἠδύνατο νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρχὴν, ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὑπεσχέθη τὴν δι' ἐπισήμου πράξεως καθιέρωσιν τῶν προνομίων ἐκείνων. Ἐξέδωκε δὲ τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ ὤμοσε τὴν τήρησιν αὐτῆς, 1136, εἰς πανηγυρικήν τινα, ἐν Ὀξονίῳ συγκροτηθεῖσαν, κοινὴν τοῦ κράτους σύνοδον. Ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς τυραννίας τῶν προκατόχων του τὸ ἱερατεῖον μάλιστα εἶχε πάθει, ὁ δὲ τοῦ Στεφάνου ἀδελφὸς, ὁ ἐπίσκοπος Οὐϊγκεστρίας Ἑρρίκος ὑπῆρχεν ἡ ψυχὴ τῆς ὅλης κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῆς Ματθίλδης ἐπιχειρήσεως, ἡ ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ἐκδοθεῖσα πρᾶξις ὑπὲρ τοῦ κλήρου ἰδίως ἐπρονόησε· δὲν ἠμνημόνησεν ὅμως καὶ τῶν ἄλλων τοῦ ἔθνους τάξεων. Ὁ Στέφανος ὑπεσχέθη νὰ μὴ σφετερίζεται τὰ εἰσοδήματα τῶν χηρευουσῶν ἐπισκοπῶν, ὡς ἔπραττεν ὁ Γουλιέλμος ὁ κατακτητὴς, ἀλλὰ ἑκάστοτε νὰ ἀναπληροῖ αὐτὰς ἀμέσως, κατὰ τοὺς κειμένους ἱεροὺς κανόνας, ἔτι δὲ νὰ μὴ ἀντιποιῆται αὐθαιρέτως τοὺς δρομοὺς κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ, ἵνα ἔπειτα, ὡς ὁ Ἑρρίκος, ἀποδίδῃ αὐτοὺς ἐπὶ λύτροις· ὤμοσε τὴν κατάργησιν τοῦ Δανικοῦ φόρου (σελ. 34), τὸν ὁποῖον οἱ προκάτοχοί του τακτικῶς κατ' ἔτος εἰσέπραττον· ὑπεσχέθη τέλος καὶ ἄλλα πολλὰ, ἀλλὰ, ὡς λέγεται, οὐδὲν τῶν καθομολογηθέντων ἐτήρησε. Βέβαιον δὲ εἶναι, ὅτι ἡ παραχώρησις τῶν προνομίων ἐκείνων οὐδὲν ἐπήγαγεν ἀμέσως αἴσιον ἀποτέλεσμα· διότι, κτίσαντος τοῦ Στεφάνου, ἵνα ἐνισχυθῇ, ὀχυροὺς πύργους, ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά του ἅπαντες οἱ Ἄγγλοι Βαρῶνοι καὶ Ἐπίσκοποι, μάλιστα ὁ τῆς Ματθίλδης ὁμοπάτριος ἀδελφὸς Ῥοβέρτος ὁ Γλοκεστριακὸς, ὅστις, διὰ νὰ σώσῃ τὰ μεγάλα κτήματά του, εἶχε μὲν ὁμόσει πίστιν εἰς τὸν νέον βασιλέα, ἀλλὰ παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον. Ἐντεῦθεν δὲ ἤρχισαν νὰ ἐπικρατῶσι καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὡς εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, οἱ πρότερον μηδόλως αὐτόθι συμβαίνοντες ἰδιωτικοὶ πόλεμοι. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Στέφανος ἠθέλησε νὰ παύσῃ τὸ κακὸν τοῦτο, οἱ φιλοτάραχοι Βαρῶνοι συνεμάχησαν μετ' αὐτοῦ, προϊσταμένου τοῦ Ῥοβέρτου· συγχρόνως δὲ ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ Σκῶτος βασιλεὺς Δαυὶδ Α'. Ὁ Στέφανος ἀνεδείχθη ἐνάμιλλος τῆς δυσχερείας ταύτης τῶν πραγμάτων, διότι, ἀφοῦ, διὰ πλείστης ἐπιτηδειότητος προσοικειωσάμενος τὸν κλῆρον, κατίσχυσε τῶν στασιαστῶν, κατετρόπωσεν ἔπειτα ὁλοσχερῶς τοὺς Σκώτους καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ εἰρηνεύσωσιν. Ἀλλὰ τότε ὁ Στέφανος, θελήσας νὰ περιστείλῃ καὶ τὴν ὑπέργκον πολιτικὴν τοῦ κλήρου ἐξουσίαν, προεκάλεσε τὴν συγκρότησιν φοβερᾶς πολεμίας μερίδος, ἧτας παῤῥησία καὶ λάθρα ὑπέσκαψε τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τούτου ὠφελουμένη ἡ Ματθίλδα, ἀπεβιβάσθη, 1139, μετὰ τοῦ Ῥοβέρτου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἐπεχείρησε πόλεμον αἱματηρὸν καὶ πορθητικώτατον, καθ' ὃν ὁ Στέφανος ἀνέδειξε μὲν καὶ στρατηγοῦ ἐξόχου καὶ μαχητοῦ γενναίου τὰ προτερήματα, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐνικήθη καὶ ᾐχμαλωτεύθη, 1141. Ἡ ἔρις αὕτη ἤθελεν ἔκτοτε καταπαύσει ὁριστικῶς, ἂν ἡ Ματθίλδα, μὴ ὀλίγως προσέξασα εἰς τὴν γενικὴν, περὶ ἀνορθώσεως τῶν Σαξονικῶν νόμων, ἔφε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ Νορμαννοὶ συνεμερίζοντο, δὲν ἐπεχείρει νὰ κυβερνήσῃ ἐπίσης αὐθαιρέτως καὶ δεσποτικῶς ὅσον ὁ πατὴρ αὐτῆς καὶ δὲν ἀπέβαλλεν ἐκ τούτου πᾶσαν τὴν εὔνοιαν τοῦ κοινοῦ. Ὅθεν ἐξερράγη (ἐν θέρει τοῦ 1142) ἐν Λονδίνῳ στάσις, τάχιστα ἐπαγαγοῦσα τὴν γενικὴν μακροῦ πολέμου ἀνανέωσιν· καὶ αἰχμαλωτευθέντος μετ' ὀλίγον τοῦ Ῥοβέρτου καὶ ἀνταλλαγέντος ἀντὶ τοῦ Στεφάνου, ἡ μερὶς τοῦ τελευταίου τούτου ὑπερίσχυσεν ἐπὶ μακρὸν, ἰδίως διότι ὁ Γοδοφρέδος, μᾶλλον φροντίζων περὶ τῶν ἐν τῇ Γαλλίᾳ κτημάτων αὐτοῦ ἢ περὶ τῆς Ἀγγλίας, οὐδόλως συνέδραμε τὴν σύζυγον καὶ ἀνεκάλεσε μάλιστα αὐτὴν ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ υἱοῦ, τῷ 1150. Εἰς τὸ κατὰ πόδας ὅμως ἔτος ἀποθνήσκει ὁ Γοδοφρέδος, ὁ δὲ νέος Ἑρρῖκος, κληρονομήσας ἤδη τὸ ἐν Ἀνδεγαυίᾳ καὶ ἐν Νορμανδίᾳ πατρικὸν ἀξίωμα, προσλαμβάνει, διὰ τὸν μετὰ τῆς Ἐλεονόρας γάμον (σελ. 160) καὶ ἄλλα πολλὰ κτήματα· ἀφ' ἑτέρου ὁ Στέφανος διχονοεῖ πρός τε τοὺς ἰδίους φίλους καὶ πρὸς τὸν κλῆρον, ὥστε ὅταν ἠθέλησε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ υἱοῦ του Εὐσταθίου ὡς διαδόχου, οἱ κοσμικοὶ καὶ οἱ κληρικοὶ μεγιστᾶνες, μηδόλως προσέχοντες εἰς τὰς ἀπειλάς του, ἀπεφήναντο, ὅτι θέλουν μὲν τηρήσει τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν μέχρι τέλους, ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ θεωρήσωσιν ὡς νόμιμον διάδοχον εἰμὴ τὸν τῆς Ματθίλδης υἱόν. Ἐπὶ πᾶσιν, ὁ τελευταῖος ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τῷ 1153, ἀποθνήσκει δὲ μετ' ὀλίγον ὁ Εὐστάθιος, καὶ τότε ὁ Στέφανος συνομολογεῖ συνθήκην εἰρήνης, δι' ἧς ἀνεγνώρισε τὸν Ἑρρῖκον ἐπίδοξον τοῦ κράτους κληρονόμον. Τῷ ὄντι δὲ τελευτήσαντος τοῦ Στεφάνου, τῷ 1154, παρέλαβεν ἤδη ἀκωλύτως τὴν ἀρχὴν ὁ Ἑρρῖκος Β', ἀρχηγέτης γενόμενος νέας Ἀγγλικῆς δυναστείας, τοῦ οἴκου τῶν Πλανταγενετῶν.

Τῆς βασιλείας τοῦ Ἑρρίκου Β', ὅστις ἀνενέωσεν ἁπάσας τὰς καταθλίψεις καὶ θηριοπραγίας τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἑρρίκου Α', τὰ ἀξιολογώτερα γεγονότα, ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων ἤδη ἀδιαλείπτων πρὸς τὴν Γαλλίαν πολέμων, ἦσαν ἡ πρὸς τὸν Θωμᾶν Βεκκέτιον διαφορὰ, ἡ χείρωσις τῆς Ἰρλανδίας, καὶ αἱ πρὸς τοὺς υἱοὺς ἔριδες, περὶ ὧν ἐπιφέρομεν πλειότερά τινα. — Ἡ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας Θωμᾶν Βεκκέτιον διαφορὰ προῆλθεν ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἑρρῖκος Β' ἐπεχείρησε νὰ ὑπαγάγῃ τὸν ἐπὶ Στεφάνου ὅλως ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καταστάντα κλῆρον εἰς τὴν πρὸς τὸ στέμμα ὑποταγὴν ἐκείνην, εἰς ἣν εἶχον κάμψει αὐτὸν οἱ σιδηροῖ τοῦ Γουλιέλμου Α' καὶ τοῦ Γουλιέλμου Β' βραχίονες. Ἐνόμισε δὲ ὅτι θέλει ἐπιτύχει τοῦτο ἀσφαλέστερον, ἀναδεικνύων μητροπολίτην πάσης Ἀγγλίας τὸν ὅλως ἀφωσιωμένον αὐτῷ κανκελάριον Θωμᾶν Βεκκέτιον· ἀλλ' οὗτος, ἅμα χειροτονηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας, 1162, ἀνεδείχθη αἴφνης θερμὸς ὑπέρμαχος τῶν συμφερόντων τοῦ τάγματος τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ σχῆμα, καὶ περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν βασιλέα, ἀπαιτήσαντα, 1163, τὴν κατάργησιν τοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐπικρατήσαντος ἀτοπήματος, καθ' ὃ ὁ κληρικὸς δὲν ἐδικάζετο εἰμὴ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ· ὁ Ἑρρῖκος ἤθελεν ἐξεναντίας ὁ ἔνοχος κακουργήματος κληρικὸς, ἀφαιρεθεὶς τὸ ἀξίωμά του ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, νὰ δικάζεται ἔπειτα καὶ νὰ τιμωρῆται ὑπὸ τοῦ κοσμικοῦ δικαστηρίου· ἀπῄτησε δὲ προστούτοις, ὥστε ὁ κλῆρος νὰ ὑποταχθῇ εἰς ἅπαντας τοὺς ἐπὶ τοῦ πάππου του ἰσχύσαντας νόμους. Οἱ ἐπίσκοποι, προϊσταμένου τοῦ Βεκκετίου, ἀντέστησαν πεισματωδέστατα· ἀλλ' ὁ τραχὺς καὶ φοβερὸς Ἑρρῖκος, ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοὺς λαϊκοὺς μεγιστᾶ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νας καὶ αὐτὸν τὸν δῆμον, κατηνάγκασε τὸν κλῆρον, 1164, εἰς τὴν ἐν Κλαρινδῶνι κοινὴν τοῦ κράτους σύνοδον, νὰ ὑποκύψῃ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν βασιλικὴν δικαιοδοσίαν. Ὁ Βεκκέτιος, μετανοήσας μετ' ὀλίγον διὰ τὴν παραχώρησιν ταύτην, ἀπεφήνατο αὐτὴν ἄκυρον, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Γαλλίαν, 1165· καὶ ἔτυχε μὲν ἐνταῦθα τῆς προστασίας τοῦ τε Λουδοβίκου Ζ' καὶ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Γ', ἀλλ' οὐδὲν ἧττον, διὰ τὸν δεσποτικὸν τοῦ Ἑρρίκου χαρακτῆρα καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἰσχύν, οὐδέποτε ἴσως ἤθελεν ἐπανέλθει εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἂν ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν ἐλάμβανε χρείαν τοῦ πάπα, πρὸς τὴν τῆς Ἰρλανδίας κατάκτησιν καὶ δὲν περιήρχετο εἰς ἐπικίνδυνον πρὸς τοὺς ἰδίους υἱοὺς καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν ἔριν. Ἕνεκα τῶν περιστάσεων τούτων, ἐπέτρεψε τελευταῖον ὁ Ἑρρῖκος, 1170, εἰς τὸν Βεκκέτιον νὰ ἀνακάμψῃ εἰς τὴν ἐπισκοπήν του. Αὐτὸς δέ, ἐπιμένων εἰς τὸ θράσος αὐτοῦ, ἅμα ἀναλαβὼν τὸ ἀξίωμά του, ἀφώρισε πολλοὺς τῶν ἐπιφανεστέρων θεραπόντων τοῦ βασιλέως, ὡς ὑπακούσαντας εἰς τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου των· καὶ τότε τέσσαρες ἱππεῖς, ἐκδικούμενοι τὴν προσγενομένην τῷ βασιλεῖ ὕβριν, εἰσβάλλουσιν ἔνοπλοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Βεκκετίου καὶ σφάζουσι τὸν ἀρχιερέα ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ, 1170. Ὁ ἀνόσιος αὐτὸς ζῆλος τῶν ὑπηρετῶν του, ἔβλαψε τὸν βασιλέα πλειότερον παρ' ὅτι ἠδύναντο νὰ τὸν βλάψωσιν ὅλοι ὁμοῦ οἱ κληρικοὶ καὶ αὐτὸς ὁ πάπας· ὁ φόνος ἀπεδόθη εἰς αὐτὸν, καὶ πᾶσα ἡ θλῖψις ἣν δι' αὐτὸν ἔδειξε, πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι ὅσας ἔκαμεν ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του, ἀπέβησαν μάταιαι· μετὰ κόπου δὲ ἀπέφυγε τὸν ἀφορισμὸν καὶ δὲν ἀνεκηρύχθη ἀπηλλαγμένος πάσης ἐνοχῆς εἰμὴ ἀφοῦ ὑπέγραψε συνθήκην, δυνάμει τῆς ὁποίας ἡ ἐκκλησία ἀνέλαβεν ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ἅπασαν αὐτῆς τὴν ἀνεξαρτησίαν· ἡ δὲ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ ἤρχισε νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ἀγγλικοῦ κράτους, καὶ, δι' ἐξάρχων, νὰ φορολογῇ ἀνηλεῶς τὴν χώραν ἐκείνην. Πρὸ τούτου ὁ Ἑρρῖκος ὑπεχρεώθη νὰ ὁμόσῃ ἐπ' ἐκκλησίας, ἐνώπιον ἅπαντος τοῦ λαοῦ, τήν τε συνθήκην ἐκείνην καὶ τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ. Ὁ δολοφονηθεὶς ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ πάπα ἅγιος, χιλιάδες ἀνθρώπων ἐπορεύθησαν εἰς προσκύνησιν τοῦ τάφου αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Ἑρρῖκος ἐθεώρησε, 1174, συμφέρον του νὰ μεταβῇ εἰς προσκύνησιν τοῦ τάφου ἐκείνου. — Πρὶν δ' ἔτι συμπληρωθῶσιν αἱ πρὸς τὸν πάπαν διαπραγματεύσεις, ἠξησεν ὁ Ἑρρῖκος τὸ Ἀγγλικὸν κράτος διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἰρλανδίας. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς νήσου ἐκείνης κάτοικοι ἀνῆκον εἰς τὴν ἀρχαίαν Κελτικὴν φυλὴν (σελ. 228 ἐν σημ. τοῦ βιβλίου Α'), καθὼς καὶ οἱ ὀρεινοὶ Σκῶτοι καὶ οἱ Οὐαλέσιοι, ἐδέχθησαν δὲ τὸν χριστιανισμὸν περὶ τὰ μέσα τῆς 5 ἑκατονταετηρίδος, διὰ τοῦ ἱεροῦ Πατρικίου. Ἡ νῆσος ἦτο διηρημένη μεταξὺ πολλῶν ἡγεμονίσκων (canfinny, reges) ὑπὸ ἕνα ἀρχιβασιλέα (Ardriagh καὶ εἰς ἀδιαλείπτους διετέλει ἐμφυλίους πολέμους· ἡ ἀκίνητος κτῆσις ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος εἰς αὐτήν· ὁ κατὰ τὴν 8 ἑκατονταετηρίδα ἀρκετὰ, ὡς λέγουν, προηγμένος πολιτισμός της ἀνετράπη διὰ τῶν ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ καταστρεπτικῶν Νορμαννικῶν εἰσβολῶν, ὥστε ὅταν ὁ Ἑρρῖκος διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἰρλανδίαν εὗρε τοὺς κατοίκους εἰς ἡμιαγρίαν σχεδὸν κατάστασιν. Πρὸ καιροῦ δὲ μελετήσας τὴν κατάκτησιν ταύτην, ἐπεχείρησεν αὐτὴν τῷ 1171, ἀπὸ τῆς ἐξῆς ὠφελούμενος περιστάσεως. Ἄγγλοι τινὲς ὑποτελεῖς οὐ μόνον εἶχον καταγάγει εἰς τὴν ἡγεμονίαν του τὸν ἀπὸ αὐτῆς ἐξωσθέντα Ἰρλανδὸν ἡγεμονίσκον Δερμότιον, ἀλλὰ καὶ γείτονά τινα ἡγεμονίαν αὐτῷ καθυπέταξαν· εἰς δὲ τῶν Ἄγγλων ἐκείνων ἐγένετο ἐπειτα γαμβρὸς καὶ κληρονόμος, 1170, τοῦ Δερμοτίου, ἔτι μᾶλλον ἐπαυξήσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ κράτος του. Ὁ Ἐρρῖκος τότε ἀπήτησε παρὰ τούτου ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, καὶ, μετ' ὀλίγον, διαπεραιωθεὶς αὐτὸς, μεθ' ὅλων τῶν ὑποτελῶν τῆς δυτικῆς παραλίας, εἰς Ἰρλανδίαν, εὐχερῶς κατέστησεν ὁλόκληρον τὴν νῆσον ἐπαρχίαν τοῦ κράτους του, 1171. Λαβὼν δὲ τὸν ὅρκον τῆς πίστεως παρὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας, ἐρρύθμισε τὰ πράγματα ἐν κοινῇ συνόδῳ, ἀπαλλάξας ἰδίως τὸν Ἰρλανδικὸν κλῆρον ἀπὸ τῆς προτέρας βαρείας ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ ξενίζῃ τοὺς ἡγεμόνας καὶ δυνάστας τῆς νήσου περιοδεύοντας. Ὅθεν διὰ τοῦ κλήρου μάλιστα ἐπαγιώθη ἔπειτα ἡ γενικὴ κυριαρχία ἐπὶ τῆς νήσου, ἤτις ὅμως διὰ τοῦτο κυρίως μετεβλήθη εἰς Ἀγγλικὴν ἀποικίαν, ὅτι πολλοὶ δραστήριοι Ἄγγλοι τυχοδιῶκται ἐπροικίσθησαν αὐτόθι διὰ κτημάτων, ἀπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀφαιρεθέντων. — Ἀλλ' ἔμελλεν ὁ μεγαλεπήβολος, ὁ ῥέκτης, ὁ ἀδάμαστος ἐκεῖνος βασιλεὺς νὰ πάθῃ πολλὰ, κατὰ τὰ τελευταῖα πεντεκαίδεκα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς συζύγου καὶ τῶν υἱῶν. Εἰς τὴν ἐλαφρὰν καὶ ἐμπαθῆ Ἐλεονόραν παρέσχεν ἀφορμὴν δυσαρεσκείας ὅλως ἀμελήσας αὐτὴν καὶ ἐπὶ ἀλλεπαλλήλους τραπεὶς ἔρωτας· τὴν δὲ δυσμένειαν τῆς μητρὸς συνεμερίσθησαν οἱ υἱοὶ Ἐρρῖκος, Ῥιχάρδος ὁ λεοντόθυμος, Γοδοφρέδος καὶ ὁ βραδύτερον Ἀκτήμων ἐπικληθεὶς Ἰωάννης. Ὁ πατὴρ ἠθέλησε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ, ἀφαιρῶν τὰ πρότερον αὐτοῖς ἀφειδῶς χορηγηθέντα κτήματα καὶ αὐτὰς τὰς συζύγους ἢ μνηστάς. Αὐτοὶ δὲ φυσικῷ τῷ λόγῳ ἀντέστησαν, καὶ μετ' αὐτῶν συνεμάχησαν οἵ τε βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Σκωτίας καὶ πολλοὶ δυσανασχετοῦντες διὰ τὴν τραχύτητα τοῦ Ἐρρίκου Β' Βαρῶνοι. Ὁ Ἐρρῖκος, συγκροτήσας στρατὸν μισθοφόρων, ἠνάγκασε μὲν τὴν Γαλλίαν νὰ εἰρηνεύσῃ, 1174, κατετρόπωσε δὲ τὸν βασιλέα τῆς Σκωτίας, 1175, καὶ κατώρθωσε τὴν χείρωσιν τῶν στασιασάντων ὑποτελῶν· ἀλλ' ἡ πρὸς τοὺς υἱοὺς ἔρις, καίτοι καταπαύσασα τότε ἐπὶ μικρὸν, ἐπανελήφθη καὶ διήρκεσε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Ναὶ μὲν ἀπέθανεν ὁ πρεσβύτερος τῷ 1193 ἄπαις, ἀπεβίωσε δὲ καὶ ὁ τρίτος ἀμέσως ἔπειτα, ἀλλ' ὁ Ῥιχάρδος ἐξηκολούθησε φιλονεικῶν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸ παράδειγμά του ἐμιμήθη ὁ Ἰωάννης, ἀμφότεροι δὲ ἰσχυρᾶς ἔτυχον ἐπικουρίας παρὰ τῷ νέῳ τῆς Γαλλίας βασιλεῖ Φιλίππῳ Αὐγούστῳ. — Ὁ Ἐρρῖκος Β', καίτοι εἰς ἀδιαλείπτους ἀναγκασθεὶς ν' ἀντιταχθῇ πολέμους καὶ ἀνωμαλίας, ἔπραξε πολλὰ πρὸς ῥύθμισιν τοῦ κράτους· διήρεσε τὸ ὅλον βασίλειον εἰς ἓξ δικαστικὰς περιφερείας εἰς ἃς περιώδευον, καθ' ὡρισμένας ἐποχὰς, βασιλικοὶ δικασταὶ, τόσῳ μᾶλλον καιρίαν ἐπαγαγὼν διὰ τούτου πληγὴν εἰς τὴν δικαστικὴν τῶν Βαρώνων ἐξουσίαν, ὅσον ἅπαντες αὐτῶν οἱ πύργοι κατελήφθησαν τότε ὑπὸ βασιλικῶν φρουρῶν. Ἐπὶ Ἐρρίκου προστούτοις συνετάχθη, διὰ τοῦ σοφοῦ ἀρχιδικαστοῦ τῆς Ἀγγλίας Ῥάλφου Γρανουτλίου, ἐγγράφως τὸ δίκαιον τῶν ἐθίμων· τελευταῖον ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος σοφὰς ἐξέδωκε διατάξεις περὶ στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ καθοπλισμοῦ τοῦ δήμου, περιποιήσας οὕτω εἰς τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ τότε πολυαριθμοτέρους ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης μικροὺς ἀνεξαρτήτους γαιοκτήτας, δύναμιν καὶ ἐπιρροὴν, τὴν ὁποίαν οὐδαμοῦ ἀλλοῦ ἐνέμοντο.

§. 17.

Ἐν τῷ παραγράφῳ τούτῳ, συγκεφαλαιοῦμεν τὰ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην Σταυροφορίαν, καὶ τὰ μετὰ τῶν μεγάλων τούτων ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν στρατειῶν συνεχόμενα ἱστορικὰ γε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γονότα τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας.

Α. Τὰ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην Σταυροφορίαν. — Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἐδέσσης ἀπεφασίσθη, ὡς προείπομεν, διὰ τῶν προτροπῶν τοῦ ἱεροῦ Βερνάρδου, μεγάλη ἐθνικὴ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Γερμανῶν, ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν Κορράδον Γ' καὶ Λουδοβίκον Ζ', ἐπὶ τοὺς Μωαμεθανοὺς στρατεία. Ὁ Κορράδος, ἀναχωρήσας πρῶτος περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου 1147, περιῆλθε, διὰ τὸν ἐγέρωχον αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Βαρβαρόσα τρόπον, εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς ἐν Ἀδριανουπόλει, καίτοι γυναικάδελφος ὢν τοῦ βασιλέως Μανουήλ, καὶ, διαπεραιωθεὶς εἰς Ἀσίαν, ἐδιχονόησε πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ὄθωνα ὡς πρὸς τὸν ὁρόμον τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωσιν, ἵνα ἀσφαλέστερον φθάσωσιν εἰς Παλαιστίνην. Ὁ Ὄθων, μετὰ πολλῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων, ἐπορεύθη διὰ τῆς παραλίας, ὁ δὲ Κορράδος, μετὰ τῶν λοιπῶν, διὰ τῆς μεσογαίας· ἀλλ' ἀμφότερα τὰ τμήματα τοῦ στρατοῦ ἔπαθον τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῆς δυσπιστίας τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων τοῦ Ἰκονίου, τῶν ὁποίων ὁ Σουλτάνος εἶχε πρὸ μικροῦ συνομολογήσει δωδεκαετῆ εἰρήνην πρὸς τοὺς Βυζαντινούς, ὥστε ὁ μὲν Ὄθων μετὰ ὀλιγίστων ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Συρίας, ὁ δὲ Κορράδος, μόλις τὸ δέκατον διασώσας τοῦ στρατοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Νίκαιαν. — Μικρὸν πρότερον εἶχε φθάσει εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ δύο μῆνας μετὰ τὸν Κορράδον ἀναχωρήσας ἐξ Εὐρώπης Λουδοβίκος Ζ', ἔτυχε, διὰ τὴν εὐπροσηγορίαν αὐτοῦ, πολὺ εὐμενεστέρας παρὰ Μανουὴλ δεξιώσεως, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Βαρώνους αὐτοῦ νὰ ὁμόσωσιν εἰς τὸν Βυζαντινὸν βασιλέα τὸν ὅρκον τῆς πίστεως καὶ ἠνώθη ἐν Νικαίᾳ μετὰ τοῦ Κορράδου, ὅστις ὅμως, λαβὼν φιλικὰς παρὰ Μανουὴλ ἐπιστολάς, ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπιτρέψας τοῖς Γερμανοῖς αὐτοῦ νὰ φθάσωσιν ὅπως δυνηθῶσιν εἰς Παλαιστίνην. Οἱ Γάλλοι, ἐξακολουθήσαντες τὸν ὁρόμον αὐτῶν, πολλὰς ἐπίσης ὑπέστησαν συμφορὰς ἀπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῆς τῶν τροφῶν ἐνδείας, κακῶς δὲ ἔχοντες καὶ βραδέως ἔφθασαν εἰς Ἀντιόχειαν. Περὶ τὴν αὐτὴν δὲ ἐποχὴν (ἔαρι 1148) ἀφίχθη διὰ θαλάσσης καὶ ὁ Κορράδος εἰς Παλαιστίνην, ὅπου ἠθροίσθησαν περὶ αὐτὸν τὰ λείψανα τῶν Γερμανικῶν ταγμάτων καὶ ὁ ἀδελφός του Ὄθων. — Ὁ Νουρεδδὶν εἶχεν ἐντούτοις ἀσφαλίσει τὸ κράτος αὐτοῦ διὰ δικαιοσύνης καὶ εὐλαβείας, καὶ κατέστη κύριος ὅλων τῶν χωρῶν ὅσων ποτὲ ἦρξαν οἱ Ἀμαδανίδαι, ἐκτὸς τῆς Δαμασκοῦ, τῆς ὁποίας ἐδέσποζεν ὁ Τοῦρκος Ἀνάρ. Οἱ δύο δυτικοὶ βασιλεῖς ἔπλεισαν, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Νουρεδδὶν ἔριν, νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ νὰ ἐπανορθώσωσι οὕτω τὴν μεταξὺ Παλαιστίνης καὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀρμενίας καὶ Ἐδέσσης συνάφειαν. Ὄθεν, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1148, ἐπῆλθον, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ νέου Βαλδουίνου Γ', ἐπὶ τὴν Δαμασκόν. Ἀλλὰ, καί περ γενναιότατα ἀγωνισθέντες, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν· ἀπέτυχε δὲ καὶ τὸ κατὰ τοῦ Ἀσκάλωνος, Αἰγυπτιακοῦ μεθορίου φρουρίου, ἐπιχείρημά των· προσδετούτοις ἐδιχονόησαν οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ οἱ μὲν Γερμανοὶ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπέπλευσαν οἴκοι φθινοπώρῳ τοῦ 1148, ἐπίσης καὶ οἱ πλεῖστοι Γάλλοι· ὁ δὲ βασιλεὺς Λουδοβίκος, διατρίψας τὸν χειμῶνα εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ἐν ἔαρι τοῦ 1149.

Τότε οἱ ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανοὶ ἔπαθον ἀλλεπαλλήλους ἀπὸ τοῦ Νουρεδδὶν συμφορὰς, οὐδὲ ἐσώθη τὸ βασίλειον, εἰμὴ διὰ τὴν ἱπποτικὴν ἀρετὴν καὶ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προσωπικὴν ἀνδρείαν τοῦ Βαλδουίνου, ὅστις ἐν ἔτει μὲν 1153 ἐκυρίευσε τ
Ἀσκάλωνα, γενναιότατα δὲ, μέχρι τοῦ θανάτου, 1162, ἀντέστη εἰς τὸν Νουρε
δὶν, τὸν ὑπέρ ποτε ἐπικινδυνότερον καταστάντα ἀπὸ τοῦ 1154, ὅτε κατέκτη
τὴν Δαμασκόν. Ὁ τοῦ Βαλδουίνου ἀδελφὸς καὶ διάδοχος Ἀμαλάριχος Α
1162—1172, εἶχεν ἁπάσας τὰς ἀρετὰς τοῦ προκατόχου, ἀλλὰ διὰ τῶν μεγ
λεπηβόλων αὐτοῦ ἐπιχειρημάτων παρεσκεύασε τὴν πτῶσιν τοῦ βασιλείου τῆς Ἰ
ρουσαλήμ· διότι, θελήσας νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῶν ἀδιαλείπτων διενέξεων εἰς
περιέπεσον οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀφδὰλ Βεζίραι, οἵτινες ἐξηκολούθουν ἔχοντες ἐν Α
γύπτῳ ἅπαν τὸ κράτος, ἐνῷ οἱ Φατιμίδαι καλίφαι ψιλὸν εἶχον μόνον τὸ τ
κυριαρχίας ὄνομα, δύο μὲν ἐπεχείρησεν εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἐντίμους καὶ ν
κηφόρους στρατείας, 1164 καὶ 1167, εἰς τὸ κατὰ πόδας ὅμως ἔτος, 1168, νο
μίσας ὅτι καὶ ὅλως δύναται νὰ καθυποτάξῃ τὴν Αἴγυπτον, ἠνάγκασε τὸν Βεζί
ρην Σαυὲρ νὰ ζητήσῃ τὴν προστασίαν τοῦ Νουρεδδὶν, ὅστις ἔπεμψεν ἀμέσω
εἰς ἐπικουρίαν τῶν Αἰγυπτίων τοὺς μισθοφόρους αὐτοῦ Κούρδους, ὑπὸ τὴν ἡγε
μονίαν τῶν δύο γενναιοτάτων Κούρδων Σιρκοὺχ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τούτου Σαλα
δὶν, καὶ ὑπεχρέωσε τοιουτοτρόπως τὸν Ἀμαλάριχον νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἐντεῦ
θεν προῆλθε μεγάλη πραγμάτων μεταβολή· οἱ νικηταὶ κατέβαλον τὸν ἐπικαλε
σθέντα τὴν βοήθειαν αὐτῶν Σαυὲρ, ἀντὶ τοῦ ὁποίου κατέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Σιρ
κοὺχ, καὶ ἀποθανόντος τούτου μετ' ὀλίγον, 1169, ὁ Σαλαδὶν, ὅστις, μετὰ τὴ
ἀποβίωσιν τοῦ τελευταίου φατιμίδου καλίφου Ἀδεὸ Λεδὶν Ἀλλὰχ, 1171, ἵδρυ
σεν ἐν Αἰγύπτῳ ἰδίαν δυναστείαν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός του Ἐϊοὺδ
δυναστείαν τῶν Ἐϊουβιδῶν κληθεῖσαν· ζηλωτὴς δὲ ὢν τῆς Σουννιτικῆς αἱρέ
σεως, κατέστρεψε τὸν μέχρι τότε ἐπικρατήσαντα ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ Σχιιτισμὸ
καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ὑπερτάτην κυριαρχίαν τοῦ Ἀββασίδου καλίφου. Ταῦτα πάν
τα οὐδ' ὁ ἀρχαῖος αὐτοῦ εὐεργέτης καὶ κύριος Νουρεδδὶν, οὐδ' ὁ Ἀμαλάριχος
ἠδύναντο νὰ ἴδωσι μὲ ἀδιαφορίαν καὶ ἀμφότεροι παρεσκευάσθησαν νὰ τὸν κατα
πολεμήσωσιν· ἀλλ' ἀποθνήσκουσιν ἀμφότεροι τῷ 1173. Οἱ υἱοὶ καὶ διάδοχοί των
ἦσαν ἀνήλικοι, οἱ δ' ἐπίτροποι τῶν βασιλέων, διῃρημένοι· ὥστε ὁ Σαλαδὶν, ὠφε
λούμενος ἐκ τούτου, παρέστη εἰς τὴν Συρίαν, 1174, κατέλαβε τὴν Δαμασκὸν
καὶ ἄλλας πόλεις, μέγα ἀπέκτησε παρά τε τοῖς χριστιανοῖς καὶ τοῖς Μωαμεθα
νοῖς ἐπὶ τῇ εὐλαβείᾳ, τῇ ἀνδρείᾳ, τῇ μεγαλοφροσύνῃ καὶ τῇ ἐλευθεριότητι ὄνο
μα, καὶ ἀπέτυχε μὲν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Χαλεπίου ἔφοδον, πικρῶς ὅμως ἐτιμώ
ρησε τοὺς ἐπιβουλευθέντας αὐτὸν Ἀσσασίνους· ἠττήθη ἔπειτα ὁλοσχερῶς περὶ
Ῥάμλαν (κατά τινας τὸ Ῥαμαθὰ τῆς Γραφῆς) οὐ μακρὰν τοῦ Ἀσκάλωνος, ὑπὸ
τοῦ νέου υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀμαλαρίχου Βαλδουίνου Δ', ἀλλὰ καθυπέ
ταξε τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν, ἐκυρίευσε τελευταῖον, 1183, τὸ Χαλέπιον, ἐγένε
το κύριος καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων περὶ τὸν Τίγριν καὶ τὸν Εὐφράτην, ὥστε
ἅπας ὁ Μωαμεθανικὸς κόσμος τῶν χωρῶν ἐκείνων ἐθεώρει ἤδη αὐτὸν ὡς κέν
τρον καὶ προστάτην τῆς πίστεώς του.

Ἐνῷ δὲ τὸ τῶν Μωαμεθανῶν κράτος, διὰ τῆς ἑνώσεως αὐτῶν καὶ τῆς τοῦ Σα
λαδὶν μεγαλοφυΐας ἐνισχύετο, τὸ μικρὸν βασίλειον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐτήκετο ὑπὸ
τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς διχονοίας. Ὁ Βαλδουῖνος Δ', πάσχων ἀπὸ λέπρας, κατήν
τησεν ἀνεπιτήδειος πρὸς τὴν κυβέρνησιν. Ὁ τῆς πρεσβυτέρας ἀδελφῆς του Σι
βύλλης, ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτῆς γάμου μετὰ τοῦ μαρκίωνος Γουλιέλμου τοῦ
Μομφερρατικοῦ, υἱὸς Βαλδουῖνος Ε' ἦτο παῖς· ὁ ἀναλαβὼν τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κράτους δεύτερος αὐτῆς σύζυγος Γουΐδων ὁ Λουσιγνανικὸς ἦτο μὲν ἱππότης γενναῖος, ἀλλ' οὐδὲ σύνεσιν, οὐδ' ἐμπειρίαν, οὐδὲ ἀξίωμα, οὐδὲ πλοῦτον εἶχεν· οἱ πλεῖστοι τῶν ὑποτελῶν δὲν ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν· αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, διχονοήσας πρὸς τὸν Γουΐδωνα, ἀνατίθησι τὴν ἐπιτροπείαν εἰς τὸν κόμητα τῆς Τριπόλεως Ῥαιμοῦνδον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκει ὁ Βαλδουΐνος Δ', 1184, μετὰ δὲ δύο ἔτη καὶ ὁ ἀνεψιός του Βαλδουΐνος Ε', καὶ τότε ἡ πρὸς μικρὸν καταπαύσασα διχόνοια ἐξερράγη ὑπέρ ποτε δεινοτέρα. Ἡ Σιβύλλα περιποιεῖ τὸ στέμμα εἰς τὸν σύζυγον, οἱ μεγιστᾶνες διαιροῦνται εἰς δύο ἀντίθετα στρατόπεδα, καὶ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς ταύτης, προσβληθέντος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀντιοχείας ἑνὸς Μωαμεθανικοῦ κερβανίου, τὸ ὁποῖον πρὸς τὴν Μέκκαν εἰς προσκύνησιν ἐπορεύετο, ὁ Σαλαδῖν εἰρηνεύει πρὸς τὸν ὁμόδοξον ἡγεμόνα τοῦ Μοσούλ ἔρχεται μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως, 1187, κατὰ τοῦ ἐλεεινοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ, συγκροτηθείσης, τῇ 5 Ἰουλίου 1187, περὶ Τιβεριάδα, μάχης κριμου, οἱ χριστιανοὶ ἡττῶνται ὁλοσχερῶς· ἐντὸς τεσσάρων ἑβδομάδων περιπίπτει εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων ἅπασα ἡ παραλία τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ Τριπόλεως μέχρις Ἀσκάλωνος, ἐξαιρέσει μόνης τῆς Τύρου, ἣν ἔσωσεν ὁ γενναῖος ἱππότης Κορράδος ὁ Μομφερρατικὸς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πρώτου τῆς Σιβύλλης συζύγου· τῇ δὲ 3 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παραδίδεται εἰς τὸν Σαλαδῖν καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ.

Τότε τελευταῖον τὰ τρία κύρια τῆς δύσεως ἔθνη ἀπεφάσισαν νὰ δράμωσιν εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁμοδόξων καὶ ἐπεχείρησαν, ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν Φρεδερῖκον Βαρβαρόσαν, Φίλιππον Αὔγουστον καὶ τὸν τοῦ Ἑρρίκου Β' διάδοχον Ριχάρδον τὸν Λεοντόθυμον, τὴν λαμπροτέραν τῶν σταυροφοριῶν ὅσαι ἐγένοντο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Προηγήθη δὲ τῶν ἄλλων ἡ τοῦ Φρεδερίκου στρατεία· ὁ μέγας οὗτος τῆς Γερμανίας αὐτοκράτωρ, ἀφοῦ, ὡς εἴδομεν (σελ. 156 καὶ 157), διὰ συνετῆς πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους εἰρήνης καὶ τῆς κατατροπώσεως τοῦ Ἑρρίκου τοῦ Λέοντος, ἐπαγίωσε, πρό τινων ἐνιαυτῶν, τὸ κράτος αὐτοῦ, εἶχε περιέλθει πρὸς τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Γ', 1181, χειροτονηθέντα πάπαν Λούκιον Γ', εἰς ἔριν, κυρίως διότι μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν ἵνα περιποιήσῃ τῷ υἱῷ Ἑρρίκῳ, διὰ τοῦ μετὰ τῆς Κωνσταντίας γάμου, τὸ Νεαπολιτικὸν βασίλειον. Ἀλλ' ἡ ἔρις αὕτη, ἥτις καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουκίου Γ', 1185, ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Οὐρβανοῦ Γ' ἐξηκολούθησε, δὲν ἴσχυσε νὰ διακωλύσῃ οὐδὲ τὸν γάμον τοῦ Ἑρρίκου, οὐδὲ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς βασιλέως τῆς Ἰταλίας, 1186, διότι ὁ Φρεδερῖκος εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς Μεδιολανίτας, ποικίλα ἐπιτρέψας αὐτοῖς πλεονεκτήματα. Οὕτω δὲ ἐπαυξήσας τὸ κράτος καὶ τὰ κατὰ τὴν Γερμανίαν ἄριστα διαθέσας, ἀπεφάσισεν ὁ ἀνὴρ, εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν, νὰ σταυροφορήσῃ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὑπὸ ἀκραιφνοῦς εὐλαβείας κινούμενος. Κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ 1189 ἀνεχώρησε μετὰ στρατοῦ ἐκ τριάκοντα μὲν μόνον χιλιάδων ἀνδρῶν συγκειμένου, ἀλλὰ λαμπρῶς κατηρτισμένου· ἔτυχε φιλικῆς δεξιώσεως παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν Οὔγγρων Βέλᾳ Γ', περιῆλθε, κατὰ τὴν συνήθειαν, εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν βασιλεύοντα τότε ἐν Βυζαντίῳ Ἰσαάκιον Β' τὸν Ἄγγελον, ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὴν Ἀδριανούπολιν, κατέλαβεν ἅπασαν τὴν μέχρι Μακεδονίας χώραν καὶ ἐξεβίασε τὴν διὰ Βυζαντινῶν πλοίων εἰς τὴν Ἀσίαν διαπεραίωσιν αὐτοῦ, γενομένην, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1190, οὐχὶ διὰ τοῦ Βοσπόρου, ἀλλὰ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐνταῦθα ἐπεχείρησαν οἱ Σελτζοῦκοι τοῦ Ἰκονίου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ διακωλύσωσι τὴν πάροδον αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ Φρεδερῖκος, διὰ θαυμαστῆς ἀνδρεί
καὶ ἐμπειρίας, κατίσχυσεν ὅλων τῶν δυσχερειῶν, καὶ, κατατροπώσας τοὺς ἐχ
θροὺς ἐκείνους διὰ νίκης λαμπρᾶς, ἐγένετο κύριος τῆς πολυανθρώπου αὐτῶν πρω
τευούσης, τοῦ Ἰκονίου· προσῳκειώθη ἔπειτα, διὰ τῆς αὐστηρᾶς τοῦ στρατο
πειθαρχίας καὶ χρηστότητος, τὸν κατ' ἀρχὰς ἀμφιβόλως πολιτευθέντα χριστι
νὸν τῆς Ἀρμενίας βασιλέα καὶ ἔφθασεν οὕτω μέχρι Κιλικίας, διαφυγὼν τὸν ὅλ
θρον τὸν ὁποῖον ἔπαθον ἅπαντες οἱ προηγούμενοι σταυροφορικοὶ στρατοί, οἱ δ
τῆς μικρᾶς Ἀσίας διελθόντες. Ἐν Κιλικίᾳ ὅμως συνέβη εἰς τοὺς Γερμανο
συμφορὰ μεγάλη. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπνίγη εἰς τὸν ποταμὸν Καλύκαδνον (τὴν σημ
Σαλὲφ) εἴτε λουόμενος ἐν αὐτῷ ἀπερισκέπτως, ὡς πάλαι ποτὲ ὁ Ἀλέξανδρος
μέγας ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ, εἴτε ἐπιχειρήσας νὰ διέλθῃ ἔφιππος τὸ βίαιον ρε
μα (10 Ἰουνίου 1190). Ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐματαίωσε τὸ μέχρι τῆς ἐποχ
ταύτης τοσοῦτον εὐτυχὲς ἀναδειχθὲν ἐπιχείρημα. Πολλοὶ ἐκ τοῦ λαμπροῦ ἐκε
νου στρατοῦ ἐπανῆλθον ἀμέσως οἴκοι· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπορεύθησαν μὲν εἰς Π
λαιστίνην ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ δευτέρου καὶ ὁμωνύμου υἱοῦ τοῦ Φρεδερίκο
ἀλλὰ οἱ πλεῖστοι ἀπέθανον ἢ καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῆς κακουχίας, ἢ ἐν Ἀντιοχε
ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ, μικρὰ δὲ καὶ ἄθλια αὐτῶν λείψανα ἠνώθησαν μετὰ τοῦ στρα
τοῦ ὅστις, ὑπὸ τὸν Γουΐδωνα, ἐπολιόρκει τότε τὴν Πτολεμαΐδα. — Τὸ μόν
μνημεῖον τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὑπῆρξε τὸ Γερμανικὸν ἱππότικὸ
τάγμα, τὸ ὁποῖον ὁ προμνημονευθεὶς υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερῖκος ἵδρυ
κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην τῆς Πτολεμαΐδος, διότι εἶδεν, ὅτι οἱ Ἰωαννῖται κα
οἱ Ναῖται μικρὰν παρεῖχον τοῖς Γερμανοῖς ἱππόταις προστασίαν καὶ περ
ποίησιν. Τὸ νέον τοῦτο τάγμα κατ' ἀρχὰς διετέλεσεν εὐτελὲς καὶ ἀκατονόμα
στον, βραδύτερον ὅμως ἀπέβη πολυθρύλλητον διὰ τοὺς ἀγῶνας οὓς κατέβαλ
πρὸ τὴν διάδοσιν τοῦ χριστιανικοῦ καὶ Γερμανικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν βορειοανα
τολικὴν Εὐρώπην.

Οἱ δὲ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, καίτοι πολὺ πρὸ τοῦ Φρεδ
ρίκου ὑποσχεθέντες νὰ σταυροφορήσωσιν, ἐστράτευσαν μετ' αὐτὸν, διὰ τὰς ἀδιαλε
πτους ἀμοιβαίας ἔριδας. Εἴδομεν (σελ. 161) ὅτι ἔτι ἀπὸ τοῦ 1174 ὁ Λουδοβῖκ
Ζ' καὶ ὁ Ἑρρῖκος Β' συνωμολόγησαν ἐπίσημον περὶ σταυροφορίας συνθήκην, τ
ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις ἀνεβλήθη μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πρώτου· ὁ διάδοχός τ
Φίλιππος Αὔγουστος ἐπανέλαβε τὴν ὑπόσχεσιν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἑρρίκ
Β'. Ἀλλ' ἀμφότεροι δὲν ἐξεπλήρωσαν αὐτὴν πάλιν, διότι ὁ μὲν Ἑρρῖκος ἤρι
πρὸς τὸν υἱὸν Ῥιχάρδον, ὁ δὲ Φίλιππος ἐμελέτησε νὰ καταλάβῃ τὰ ἐν Γαλλ
Ἀγγλικὰ κτήματα. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἠναγκάσθησαν οἱ βασ
λεῖς, ἀπὸ τὴν πάγκοινον τῶν ὑπηκόων αὐτῶν κραυγὴν, νὰ ἀνανεώσωσι τὴν ὑπ
σχεσιν, 1188· ἀλλὰ τραπέντες αὖθις ἐπὶ τὰς ἀμοιβαίας ἔριδας, δὲν ἤθελον ἴσω
οὐδὲ τότε ἐπιχειρήσει τὴν ἐκστρατείαν, ἐὰν οἱ μὲν Γάλλοι μεγιστᾶνες δὲν ἀπ
ποιοῦντο τῷ βασιλεῖ αὐτῶν πᾶσαν κατὰ Χριστιανῶν ὑπηρεσίαν, ἀποθανόντος
τοῦ Ἑρρίκου Β', Ἰουλίῳ 1189, δὲν διεδέχετο αὐτὸν ὁ Ῥιχάρδος, ὅστις εἶχ
μὲν οὐ μικρὰν τραχύτητα, καὶ πλεονεξίαν, καὶ ἀσωτείαν, εἶχεν ὅμως καὶ ζωη
ρὸν θρησκευτικὸν αἴσθημα, καὶ ἀληθῆ δίψαν κατορθωμάτων, καὶ ἀδιάσειστον ἥρω
κὸν φρόνημα· ὥστε, διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἑνὸς καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἑτέρο
ἀπεφασίσθη ἤδη ὁριστικῶς τὸ ἐπιχείρημα, καὶ οἱ δύο βασιλεῖς συνῆλθον, κατ
Σεπτέμβριον τοῦ 1190, εἰς Μεσσήνην τῆς Σικελίας, προτιμήσαντες τὸν διὰ θα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σης ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην δρόμον. Ἔτι ὅμως ἐνταῦθα ὄντες ἐδιχονόησαν πρὸς
ήλους, εἰς ὃ συνετέλεσαν καὶ αἱ τότε περιστάσεις τοῦ Σικελικοῦ κράτους. Μετὰ
θάνατον τοῦ τελευταίου Νορμαννοῦ τῆς Σικελίας βασιλέως Γουλιέλμου Β',
89, ἡ κυριαρχία τοῦ κράτους τούτου περιῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίαν καὶ
σύζυγον αὐτῆς Ἑρρῖκον ΣΤ', ἀλλ' οἱ μεγιστᾶνες, μὴ δεχόμενοι τὴν ξένην
πατρείαν, ἀνεγνώρισαν ἡγεμόνα τὸν Ταγκρέδον, υἱὸν ὄντα Ῥοβέρτου, νό-
τινὸς υἱοῦ τοῦ Ῥογέρου Β'. Ὁ Ταγκρέδος ὑπώπτευεν ἀμφοτέρους τοὺς ἐπελ-
ντας βασιλεῖς, τὸν μὲν Φίλιππον ὡς φίλον τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος, τὸν δὲ
χάρδον, ὡς ἀδελφὸν τῆς χήρας τοῦ Γουλιέλμου Β' Ἰωάννης, ἣν ὁ νέος δυ-
στης τῆς Σικελίας εἶχεν ἀδικήσει· καὶ ἐδέχθη μὲν τὸν Φίλιππον εἰς τὴν
εσσήνην, φιλικῶς αὐτὸν θεραπεύσαντα, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν Ῥιχάρδον, ὅστις τότε
πόρθησε τὴν πόλιν καὶ ἠθέλησε νὰ στήσῃ ἐπ' αὐτῆς τὴν σημαίαν του, διὸ
δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας δυσηρεστήθη. Μόλις δὲ μετὰ μακρὰς ἔριδας
νεβιβάσθησαν καὶ ἀπέπλευσαν ἐκ Μεσσήνης κατὰ Μάρτιον τοῦ 1190.

Ὁ πρῶτος ἀναχωρήσας Φίλιππος Αὔγουστος ἔφθασεν εὐτυχῶς εἰς τὴν παρα-
αν τῆς Παλαιστίνης· ὁ δὲ τοῦ Ῥιχάρδου στόλος διεσκεδάσθη ὑπὸ τρικυμίας
εταξὺ Κρήτης καὶ Κύπρου, καὶ ἐπειδὴ ὁ τῆς Κύπρου δυνάστης Βυζαντινὸς
σακίος προσηνέχθη χαλεπῶς πρὸς τοὺς ναυαγούς, ὁ Ῥιχάρδος ἐκυρίευσε ταύ-
ην καὶ δὲν ἀπεβιβάσθη εἰς Παλαιστίνην εἰμὴ κατὰ Ἰούνιον. Οἱ αὐτόθι χριστια-
οί, τὴν Τύρον μόνον τότε ἔχοντες, ἐπολιόρκουν ἔτι τὴν Πτολεμαΐδα· ὁ τοῦ Βαρ-
αρόσα υἱὸς Φρεδερῖκος εἶχεν ἀποθάνει, ὁ δὲ Κορράδος ὁ Μομφερρατικὸς καὶ ὁ
ουΐδων ἤριζον περὶ τῆς βασιλείας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἔλαβε τὴν μερί-
α τοῦ Κορράδου, ὁ δὲ Ῥιχάρδος ἐφαίνετο προστατεύων τοῦ Γουΐδωνα. Καὶ τότε
λὲν ὁ Κορράδος ἐξεχώρησεν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου. Δολοφονηθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ
ν ἔτος ὑπὸ δύο Ἀσσασίνων, ὁ Ῥιχάρδος, ὅστις μετὰ τὴν ἐντὸς μικροῦ ἐπάνοδον
ις τὴν Εὐρώπην τοῦ Φιλίππου, εἶχε μείνει μόνος κύριος τῶν κατὰ τὴν ἀνατο-
ὴν πραγμάτων, ἔδωκε τὴν χηρεύσασαν βασιλείαν εἰς τὸν κόμητα τῆς Καμπα-
ίας Ἑρρῖκον Β', τὸν γήμαντα τὴν τοῦ Κορράδου χήραν, ἀπεζημίωσε δὲ τὸν
ασιλέα Γουΐδωνα, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὴν Κύπρον. — Τὴν δὲ ἐπιστροφὴν τοῦ Φι-
ίππου προεκάλεσεν ἡ ἀδιάλειπτος ἐκείνη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ῥιχάρδου δι-
όνοια, καθ' ἣν, ἐπειδὴ προέκειτο περὶ ἀγῶνος καὶ πολέμου, ὁ ἐπὶ τῇ ῥώμῃ καὶ
όλμῃ οὐδένα ἔχων τὸν ἐνάμιλλον βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀναγκαίως ἐπροτέρει
οῦ ἐπὶ τῇ πολιτικῇ μᾶλλον συνέσει καὶ δεξιότητι διαπρέποντος Φιλίππου. Τῶν-
ι ἡ τῇ 12 Ἰουλίου κατορθωθεῖσα ἅλωσις τῆς Πτολεμαΐδος ὑπῆρξε κυρίως
ργον τοῦ Ῥιχάρδου, ὅστις ἐν τῷ ἅμα ἤρχισε νὰ πολιτεύεται ὡς ἀπόλυτος τοῦ
τρατοῦ ἄρχων καὶ νὰ φέρεται πολὺ φιλικώτερον πρὸς τοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ
τὸν δυνάστην αὐτῶν Σαλαδῖν ἢ πρὸς τοὺς ὁμοδόξους, ἰδίως περιῦβρίσας τοὺς Γερ-
ανοὺς καὶ τὸν δοῦκα τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδον ΣΤ'. Ὅθεν ὁ Φίλιππος, θεω-
ῶν τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ὁσημέραι μᾶλλον ἰσχύοντα καὶ φημιζόμενον, ἀπέ-
λευσεν εἰς τὰ ἴδια περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου, ἐπιτρέψας τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γαλ-
ικοῦ στρατοῦ εἰς τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας Οὔγωνα. Ὁ δὲ Ῥιχάρδος, καίπερ
ἰς φιλοφρονεστάτας περιελθὼν πρὸς τὸν εἰς πολλὰ ὅμοιον αὐτῷ Σαλαδῖν σχέσεις,
δὲν ἐδίστασε νὰ σφάξῃ ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους Μωαμεθανούς, ἅμα εἶδε τὸν
Σουλτάνον ἀναβάλλοντα τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὅρων ἐφ' οἷς εἶχεν ἐπιτραπῆ εἰς
τὴν φρουρὰν τῆς Πτολεμαΐδος νὰ ἐκχωρήσῃ ἐλευθέρως. Ἐπαναλαβὼν δὲ τὰς ἐχ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θροπραξίας, ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀνακτήσεως τῆς παραλίας καὶ τοσοῦτον τρόμον ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, διὰ τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ ἀνδρείας, ὥστε αὐτὸς ὁ οὐδὲν ἧττον γενναῖος Σαλαδὶν ἐπεχείρησε πρὸς αὐτὸν διαπραγματεύσεις. Τότε ὁ Ῥιχάρδος συνέλαβε τὴν ἀλλόκοτον ἰδέαν τοῦ νὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον, συζευγνύων τὸν ἀδελφὸν τοῦ Σαλαδὶν Ἀδὲρ μετὰ τῆς προμνημονευθείσης ἀδελφῆς του Ἰωάννης, τὴν ὁποίαν εἶχε συνεπαγάγει μεθ' ἑαυτοῦ ἀπὸ Σικελίας, καὶ ἀναγνωρίζων τὸν ἀλλόθρησκον ἐκεῖνον ὡς κυριάρχην τῆς Παλαιστίνης. Ἀποτυχόντος δὲ τοῦ βουλεύματος διὰ τὴν κατακραυγὴν τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἀποποιηθέντων τῶν Γάλλων νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν παρὰ τοῦ Ῥιχάρδου μελετηθεῖσαν, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1192, ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔφοδον, ὁ Ῥιχάρδος ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διότι εἶδεν, ὅτι, διὰ τὴν διχόνοιαν ταύτην τῶν σταυροφόρων, οὐδὲν ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ νὰ πράξῃ λόγου ἄξιον. Ἀλλὰ πρὶν ἀναχωρήσῃ συνωμολόγησε πρὸς τὸν Σαλαδὶν τριετῆ ἀνακωχὴν, 1 Σεπτεμβρίου 1192, δι' ἧς οἱ χριστιανοὶ παρέμειναν κατέχοντες τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Πτολεμαΐδα, τὴν Ἰόππην καὶ ἁπάσας τὰς ἄλλας παραλίας πόλεις, ἐκτὸς τοῦ κατασκαφέντος Ἀσκάλωνος· ἐπετράπη δὲ ἡ εἰς τὸν ἅγιον τάφον προσέλευσις ὅλων τῶν χριστιανῶν, ἀλλ' ὁ Ῥιχάρδος, διὰ νὰ λυπήσῃ τοὺς Γάλλους, παρήνειρε τὸν ὅρον, ὅτι πᾶς προσκυνητὴς ὀφείλει νὰ προσάγῃ διαβατήριον ἤτοι αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἐῤῥίκου. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐν ἀρχῇ Ὀκτωβρίου, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Εὐρώπην, προδήλως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς τὴν Παλαιστίνην, εἰς ὃ ὁ μετὰ πέντε μῆνας ἐπισυμβὰς θάνατος, 1193, τοῦ Σαλαδὶν, καλλίστην παρεῖχεν ἀφορμήν. Ἀλλ' ὅ,τε Ῥιχάρδος καὶ ὁ Φίλιππος Αὔγουστος, ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Εὐρώπῃ πραγμάτων διεκωλύθησαν τοῦ νὰ μεταβῶσιν ἐκ νέου εἰς τὴν ἀνατολὴν, ἐκ δὲ Γερμανίας ὥρμησαν μὲν τῷ 1197 πολυάριθμοι ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην σταυροφόροι, οὐδὲν ὅμως λόγου ἄξιον διέπραξαν.

Β. Γερμανία καὶ Ἰταλία. — Ὁ τοῦ Φρεδερίκου Βαρβαρόσα υἱὸς καὶ διάδοχος Ἐῤῥῖκος ΣΤ' ἐπέστησε πρὸ πάντων τὴν προσοχὴν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας, τὸ ὁποῖον, μετὰ τὸν πρὸ μικροῦ συμβάντα θάνατον τοῦ Γουλιέλμου Β', εἶχε σφετερισθῆ, ὡς εἴπομεν, ὁ Ταγκρέδος. Ὅθεν ὁ Ἐῤῥῖκος, ἐπελθὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐβίασε, διὰ τῶν Ῥωμαίων, τοὺς ὁποίους προσῳκειώθη, τὸν ἀντιπράττοντα εἰς τὴν ἐπέκτασιν ἐκείνην τῆς ἐξουσίας του πάπαν Κελεστῖνον Γ', νὰ στέψῃ αὐτὸν ὡς αὐτοκράτορα ἐν Ῥώμῃ, Ἀπριλίῳ 1191, ἐπορεύθη ἔπειτα εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν, ἐκυρίευσε πολλὰς αὐτῆς πόλεις καὶ εἶχεν ἀρχίσει ἤδη τὴν πολιορκίαν τῆς Νεαπόλεως, ὅτε, διὰ τὴν ὀλεθρίαν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ του ἐπιῤῥοὴν τοῦ κλίματος καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἐν Γερμανίᾳ πραγμάτων, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἴδια, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐνταῦθα ὁ Ἐῤῥῖκος, μετὰ ἱκανοὺς ἀγῶνας καὶ πολλὰς διαπραγματεύσεις, συνεβιβάσθη, ἐν ἔαρι τοῦ 1194, πρὸς τὸν Ἐῤῥῖκον τὸν Λέοντα, ὅστις, ἅμα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φρεδερίκου Βαρβαρόσα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, εἶχεν ἐπιχειρήσει νὰ ἀνορθώσῃ τὸ ἀρχαῖον κατὰ τὴν βόρειον Γερμανίαν κράτος του. Εἶχε δὲ ὁ Ἐῤῥῖκος ὁ Λέων συνεργὸν εἰς τοῦτο τὸν ὁμώνυμον νέον υἱόν του, ὅστις ἤδη, λαβὼν σύζυγον τὴν μόνην θυγατέρα τοῦ παραῤῥηνίου κόμητος παλατίνου Κοῤῥάδου, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερίκου, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἐῤῥίκου ΣΤ' ἐπίδοξος διάδοχος καὶ τῶν κτημάτων

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Θεόφραστος - Τμήμα Γεωλογίας. Α.Π.Θ.

τοῦ πενθεροῦ του Κοῤῥάδου. Ἡ δὲ συνδιαλλαγὴ αὕτη συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν ταχυτέραν λύσιν ἑτέρας τινὸς σπουδαίας ὑποθέσεως. Ὁ γενναῖος ἀλλ' ἀπερίσκεπτος Ῥιχάρδος ὁ Λεοντόθυμος, ἐπανερχόμενος ἐκ Παλαιστίνης, προετίμησε τὴν διὰ τῆς Δαλματίας καὶ Γερμανίας εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπάνοδον. Συλληφθεὶς δὲ καθ' ὁδὸν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ του δουκὸς τῆς Αὐστρίας Λεοπόλδου, Δεκεμβρίῳ 1192, παρεδόθη ὑπὸ τούτου εἰς τὸν Ἑῤῥῖκον ΣΤ', ὅστις κατέκλεισεν αὐτὸν εἰς φοβερὰν φυλακὴν, ἐν τῇ παραῤῥηνίῳ Βαυαρίᾳ, καὶ ἀπῄτησε διὰ τὴν ἐλευθέρωσίν του τὸ ὑπέρογκον τότε ποσὸν τῶν 150,000 μάρκων ἀργύρου. Οἱ εὐπατρίδαι καὶ ὁ κλῆρος τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες πλείστην ἔδειξαν εἰς τὸν Ῥιχάρδον ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην, ἐδέχθησαν νὰ καταβάλωσι τὰ λύτρα καὶ ἐπλήρωσαν ἀμέσως τὴν πρώτην δόσιν, μετὰ τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν συνθήκην, ἔπρεπε νὰ ἀπολυθῇ ὁ βασιλεύς· ἀλλ' ὁ Ἑῤῥῖκος ΣΤ', εἰς ὃν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ῥιχάρδου Ἰωάννης, ἐλπίζων νὰ σφετερισθῇ ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας ἐκείνης τὸν θρόνον, ὑπέσχετο πλείονα ἔτι χρήματα, ἐὰν παρατείνῃ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀνέβαλλε τὴν ἀποφυλάκισιν, ὅτε ὁ τοῦ Ῥιχάρδου ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς Ἑῤῥῖκος ὁ Λέων ἀπῄτησεν ἐντόνως τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συμφωνηθέντων, καὶ ὁ φυλακισμένος ἀπελύθη τελευταῖον, Φεβρουαρίῳ 1194. — Ὁ Ἑῤῥῖκος ΣΤ' μετεχειρίσθη τὰ χρήματα ταῦτα ἵνα ἐπιχειρήσῃ νέαν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείαν, εἰς ὃ αἱ περιστάσεις ἦσαν εὐμενεῖς· διότι ὁ γέρων Ἑῤῥῖκος ὁ Λέων εἶχε παραιτηθῆ τῶν πραγμάτων καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, 1195· ὁ υἱός του, ὁ νεώτερος Ἑῤῥῖκος, εἶχε χρείαν τῆς φιλίας τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ δὲ Ταγκρέδος ἀπεβίωσε, Φεβρουαρίῳ 1194. Ὅθεν ὁ Ἑῤῥῖκος ΣΤ', συμμαχήσας καὶ μετὰ τῶν Γενουαίων καὶ τῶν Πισατῶν (εἰς οὓς, θαλασσοκρατοῦντας τότε, παρέσχε πολλὰ δίκαια καὶ πλεονεκτήματα, ὑπεσχέθη δὲ ἔτι μείζονα, ὧν οὐδὲν ἐτήρησε βραδύτερον, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἔριν) εὐχερῶς, τῷ 1194, ἐγένετο κύριος τοῦ βασιλείου τῆς Σικελίας καὶ Νεαπόλεως. Ἀλλὰ κατῄσχυνε τὸ κατόρθωμα δι' ἀπανθρωπίας καὶ λεηλασίας φοβερᾶς, ἐναμίλλου τῆς ἀπιστίας καὶ μοχθηρίας τοῦ ἐνγένει ἀγενεστάτου ἀναδειχθέντος ἐκείνου χαρακτῆρος. Ὅθεν, ἅμα ἀναχωρήσαντος αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν, ἐξεῤῥάγη εἰς Ἀπουλίαν στάσις, τὴν ὁποίαν ἐπελθὼν αὖθις ὁ Ἑῤῥῖκος ΣΤ' μετὰ τοσαύτης ἀγριότητος κατέστειλε καὶ καθ' ὅλα τοσοῦτον ἀνηλεῶς ἐμάστισε τὴν ἄλλοτε εὐτυχῆ καὶ πλουσίαν ἐκείνην χώραν, ὥστε αὐτὴ ἡ σύζυγός του ἐδιχονόησε πρὸς αὐτὸν, οἱ δὲ ὑπήκοοί του ἀδιάλλακτον ᾐσθάνθησαν μῖσος καὶ ἀποστροφήν· καὶ εἶχεν ἤδη ἡ ἀγανάκτησίς των κορυφωθῆ, ὅτε ὁ Ἑῤῥῖκος, νοσήσας ἐν Μεσσήνῃ, ἀπέθανε, Σεπτεμβρίῳ 1197, εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, καταλιπὼν υἱὸν τριετῆ, τὸν Φρεδερῖκον Β', τοῦ ὁποίου ἀπὸ τοῦ 1196 εἶχε διενεργήσει τὴν ἐν Γερμανίᾳ ἀναγνώρισιν ὡς διαδόχου του.

Ὁ θάνατος αὐτοῦ μεγάλας ἐπήγαγεν ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ μεταβολάς. Ἀποβιώσαντος μετὰ τρεῖς μῆνας καὶ τοῦ πάπα Κελεστίνου Γ', προεχειρίσθη εἰς τὸ τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως ἀξίωμα, ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, εἷς τῶν μεγίστων ἀνδρῶν ἐξ ὅσων ποτὲ ἐκυβέρνησαν τὸ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας πηδάλιον, ὁ Ἰννοκέντιος Γ', ὅστις, ὡς ἐκτενέστερον θέλομεν ἐκθέσει ἐν τῷ ἀκολούθῳ § 18, παραυτίκα κατέλυσε τὴν ἐν Ῥώμῃ αὐτοκρατορικὴν κυριαρχίαν, συνεκρότησε φοβερὰν ὁμοσπονδίαν τῶν πόλεων τῆς Τουσκίας καὶ ἠνάγκασε τὴν Κωνσταντίαν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν παπικὸν θρόνον τό,τε ὑπέρτατον ἐπὶ τοῦ βασιλείου αὐτῆς κράτος, καὶ τὴν περὶ τοῦ νέου αὐτῆς υἱοῦ ἐπιμέλειαν. Καὶ οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λογγοβάρδιοι δὲ, ὠφελη θέντες ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀπέβαλον τὸν Γερμανικὸν ζυγόν· ἐν Γερμανίᾳ δὲ, οἱ μὲν περὶ τὸν Οὐελφικὸν οἶκον ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν δεύτερον τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Λέοντος υἱὸν Ὄθωνα Δ′, οἱ δὲ περὶ τὸν Ὁενσταουφενικὸν, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἐρρίκου ΣΤ′, Φίλιππον, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρήχθη ἀγὼν μακρὸς καὶ καταστρεπτικώτατος, ὅστις, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου Γ′ ὑποθαλπόμενος, διήρκεσε μέχρι τοῦ 208 ἔτους, ὅτε, δολοφονηθέντος τοῦ Φιλίππου, ἀνεγνωρίσθη ὁ Ὄθων Δ′ παρὰ πάντων βασιλεὺς Γερμανίας.

Γ. Ἀγγλία καὶ Γαλλία. — Ὁ Ῥιχάρδος Λεοντόθυμος, ἐπιχειρήσας τὴν σταυροφορίαν αὐτοῦ, δὲν κατέλιπε τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ κράτους εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην, τὸν ἐπιλεχόμενον ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀκτήμονα (Lackland, εἴτε διότι ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του οὐδὲν εἰσέτι εἶχε λάβει κτῆμα, εἴτε διότι βραδύτερον, βασιλεὺς ὢν, καθηρέθη ὑπὸ τοῦ πάπα), ἀλλὰ εἰς δύο κληρικοὺς, τὸν ἐπίσκοπον Ἕλυος Γουλιέλμον καὶ τὸν ἐπίσκοπον Δυραμίου Οὔγωνα, ὧν ὁ πρῶτος, ἐκβαλὼν μετ' ὀλίγον τὸν συνάδελφον, μετὰ τοσαύτης ἐκυβέρνησεν αὐθαιρεσίας, ὥστε ὁ Ἰωάννης, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐπατριδῶν, εὐχερῶς ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταλίπῃ τὴν χώραν καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν του. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὴν ἁπλῆν ἐπιτροπείαν, ἠθέλησε καὶ ὅλως νὰ σφετερισθῇ τὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ δίκαια, συμμαχήσας ἐπὶ τούτῳ μετὰ τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου καὶ ῥαδιουργήσας, ὡς εἴδομεν, παρὰ τῷ Ἐρρίκῳ ΣΤ′. Ἀλλὰ ὁ Ῥιχάρδος κατώρθωσε τελευταῖον, 1194, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα, καὶ, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς νὰ τιμωρήσῃ τὸν Ἰωάννην· ἔπειτα ὅμως, ἐξευτελισθέντα ἐλεεινῶς ἐνώπιόν του, τὸν ἐσυγχώρησεν, ὡς ἀκίνδυνον. — Ὁ Ῥιχάρδος, ἅμα μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, ἐπεχείρησε πολυετῆ πρὸς τὴν Γαλλίαν πόλεμον, ὅστις ὅμως οὐδὲν ἄλλο ἀποτέλεσμα ἔσχεν εἰμὴ τὸν φόνον τῶν ὑπηκόων καὶ τὴν δῄωσιν τῆς χώρας ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων, οἵτινες, παρεκτὸς τούτου, ἐφορολόγουν ἀνηλεῶς αὐτούς· ἰδίως δ' ἔπαθον ἀπὸ τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου οἱ δυστυχεῖς Ἰουδαῖοι, οἵτινες, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξωρίσθησαν ἐκ τῆς Γαλλίας ὑπ' αὐτοῦ, δημεύσαντος μὲν τὰ ἀκίνητα κτήματά των, ἀποφηναμένου δὲ τὰς πρὸς αὐτοὺς ὀφειλὰς τῶν χριστιανῶν ὡς ἐξωφλημένας ἅμα καταβληθῇ αὐτῷ τὸ πεμπτημόριον τοῦ χρέους, ἤδη ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθωσιν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ ὑπερόγκου πάλιν ποσοῦ. Τελευταῖον συνωμολογήθη μεταξὺ τῶν διαμαχομένων εἰρήνη πενταετὴς, 1199, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἀπέθανεν ὁ Ῥιχάρδος εἰς πόλεμον τὸν ὁποῖον πάλιν ἐπεχείρησε κατά τινος ὑποτελοῦς.

Ἀπαίδος δὲ ἀποδιώσαντος αὐτοῦ, διεδέχθη τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰωάννης ὁ ἀκτήμων, ὅστις, οὐδὲ σύνεσιν, οὐδὲ ἀνδρείαν ἔχων, καὶ προστούτοις ὑπὸ τῶν Ἀγγλων πρὸ καιροῦ μισούμενος, ἀναγκαίως ἡττήθη ὑπὸ τῆς πανουργίας καὶ ἰσχύος τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου. Πρὸς τοῦτον περιῆλθεν ἀμέσως εἰς πόλεμον, καθὸ ἀναγνωρίσαντα ὡς νόμιμον κληρονόμον τῶν ἐν Γαλλίᾳ Ἀγγλικῶν φεούδων, τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Ἰωάννου, υἱὸν δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Γοδοφρέδου, Ἀρθοῦρον· καὶ πρώτην ταύτην καὶ μόνην φορὰν εἰς ὅλην τὴν ζωήν του ἀνεδείχθη εὐτυχὴς, νικήσας τοὺς ἀντιπάλους καὶ αἰχμαλωτεύσας τὸν Ἀρθοῦρον· ἀλλὰ τότε, φονεύσας τὸν ἀνεψιὸν τοῦτον, προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ὡς ὑπερτάτου φεουδικοῦ κυριάρχου, νὰ δικασθῇ [illegible] ὁ,

Ψηφιοποίηθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Φίλιππος καταλαμβάνει ἅπαντα τὰ ἐν τῇ μεσημβρινῇ καὶ δυτικῇ Γαλλίᾳ κτήματά του, ἔτι δὲ καὶ τὴν Νορμανδίαν αὐτήν. Ὁ Ἰωάννης ἔβλεπεν ἀπὸ Ἀγγλίας ἀτάραχος τὴν πρόοδον ταύτην τοῦ ἐχθροῦ του, βασανίζων καὶ καταπιέζων τοὺς ὑπηκόους καὶ εἰς ἄφρονταν παραδεδομένος ἀκολασίαν· τελευταῖον ἠθέλησε νὰ πράξῃ τι, ἀλλ' ἅμα ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ πυρπολήσας μίαν πόλιν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ συνωμολόγησε συνθήκας, δι' ὧν ἀφ' ὅλων τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἐντεῦθεν τοῦ πορθμοῦ κτημάτων δὲν διεφύλαξεν εἰμὴ τὴν τῆς μητρὸς κληρονομίαν, 1206. — Ἐνῷ δὲ, τοιουτοτρόπως πρὸς τὸν Φίλιππον Αὔγουστον πολιτευόμενος, ἀπέβαλλε πᾶσαν παρὰ τοῖς ὑπηκόοις ὑπόληψιν, περιῆλθε καὶ πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Γ' εἰς ἔριν, αὐτῷ μὲν ἐπαγαγοῦσαν ἀδιαλείπτους συμφοράς, τῷ δὲ Ἀγγλικῷ ἔθνει περιποιήσασαν τὰς βάσεις τοῦ ἐλευθέρου ἐκείνου πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε, προϊόντος τοῦ χρόνου, συμπληρούμενον. Διότι, τῷ 1205, διχονοησάντων τῶν ἐκλογέων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Καντερβουρίας μοναχῶν, δύο προεχειρίσθησαν ὑποψήφιοι, ἡ δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἐκλογὴ ἀνετέθη, τῇ συναινέσει τοῦ Ἰωάννου, εἰς τον πάπαν, ὅστις, οὐδέτερον αὐτῶν ἀποδεχθεὶς, διώρισεν ἴδιον ἀρχιεπίσκοπον. Ὁ βασιλεὺς, μὴ δεχθεὶς αὐτὸν, ἐσφετερίσθη τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπισκοπῆς, ὁ δὲ Ἰννοκέντιος, ἀφοῦ ἐπροσπάθησε νὰ τὸν μεταπείσῃ, καθυπέβαλε, Μαρτίῳ 1208, ἅπαν τὸ βασίλειον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν λεγομένην ἀργίαν (interdictum), ἤτοι εἰς τὴν κατάπαυσιν πάσης ἐκκλησιαστικῆς πράξεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κλῆρος, παροξυνθεὶς ὑπὸ τῆς τυραννίας τοῦ Ἰωάννου, ὑπέκυψε προθύμως εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ πάπα, ὁ βασιλεὺς κατέτρεξε καὶ κατεπίεσε δεινῶς τοὺς ἐπισκόπους· καὶ, φοβούμενος ἔτι χείρονα, περιεστοιχίσθη ὑπὸ μισθοφόρων καὶ κατέθλιψεν ἐπίσης τοὺς ὑποτελεῖς. Ἐπίσκοποι καὶ ὑποτελεῖς συνεννοήθησαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὁ δὲ πάπας, τῷ μὲν 1209, ἀφώρισε τὸν Ἰωάννην, τῷ δὲ 1212 καὶ καθήρεσεν αὐτὸν, δωρήσας τὸ βασίλειόν του εἰς τὸν Φίλιππον Αὔγουστον, παρασκευασθέντα νὰ τὸ καταλάβῃ. Τότε ὁ ἄθλιος Ἰωάννης, καταπτοηθείς, προσέπεσεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, καὶ οὐ μόνον ἀποκατέστησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν τοὺς ἐξωσθέντας κληρικοὺς, ἔτι δὲ ἀπεζημίωσεν αὐτοὺς, ἀλλὰ ὑπεχρεώθη καὶ νὰ δεχθῇ τὸ ἐλεύθερον αὐτοῦ βασίλειον, ὡς φέουδον, παρὰ τοῦ πάπα, μετὰ ἐξευτελιστικῶν τελετῶν, καὶ νὰ πληρώνῃ εἰς αὐτὸν ἐτήσιον φόρον, 1213. — Ὁπόσον ἀλλοίαν ἔκβασιν ἔλαβεν ἀνάλογός τις ἔρις τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου πρὸς τὸν αὐτὸν Ἰννοκέντιον! Ὁ Φίλιππος, μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου, περιῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον πρὸς τὴν πλουσίαν Ἰγγεβόργην, ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Κανούτου ΣΤ'· ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ γάμου, 1193, ἀπέβαλεν αὐτὴν ἐπὶ τῇ προφάσει ἀκατανικήτου ἀποστροφῆς, σφετερισάμενος τὴν προῖκα, οἱ δὲ ἐπίσκοποι τοῦ κράτους, τρέμοντες τὸν βασιλέα ἐκεῖνον, δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀντείπωσιν εἰς τὴν περὶ διαζυγίου ἀπαίτησίν του. Ὁ Φίλιππος μάλιστα συνεζεύχθη, τῷ 1196, εἰς τρίτον γάμον, τὴν Μαρίαν Ἀγνὴν, θυγατέρα Γερμανοῦ τινος δουκὸς, ὀπαδοῦ τῶν Ὁενσταουφενιδῶν. Ὁ Ἰννοκέντιος ἀνέβαλεν ἐπὶ μακρὸν τὴν τιμωρίαν τῆς τοιαύτης διαγωγῆς, ἀλλὰ τελευταῖον ἐψήφισεν ἀργίαν, 1199, κατὰ τῆς Γαλλίας. Ὁ Φίλιππος ὅμως προσηνέχθη μετὰ τοσαύτης ἐπιτηδειότητος καὶ ἐπιμονῆς, ὥστε ὁ πάπας οὐ μόνον ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ, 1201, ἀλλὰ βραδύτερον, ὡς εἴδομεν, καὶ τὸ βασίλειον τῆς Ἀγγλίας εἰς αὐτὸν ἐδωρήσατο. Ὅτε δὲ, ὑποκύψαντος τοῦ Ἰωάννου, ὁ Ἰννοκέντιος παρήγγειλε τὸν Φίλιπ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πον νὰ παύσῃ τὰς κατὰ τῆς Ἀγγλίας παρασκευὰς, ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἀπήντησεν, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας ἐκείνη κυριαρχία τοῦ πάπα εἶναι παράνομος· καὶ, ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης, συμμαχήσας μὲ τὸν Ὄθωνα Δ', τὸν ἀντίπαλον τοῦ μετὰ Φιλίππου τοῦ Αὐγούστου συνδεδεμένου Ὁενσταουφενικοῦ αὐτοκράτορος, ἐνέβαλεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ συμμάχου εἰς τὴν Γαλλίαν, συγκροτεῖται περὶ Βουβίνας, 27 Ἰουλίου 1214, μάχη μεγάλη, καθ' ἣν ὁ Φίλιππος ὁλοσχερῶς κατετρόπωσε τὰ Γερμανικὰ καὶ τὰ Ἀγγλικὰ στρατεύματα. Τότε συνωμολογήθη μὲν, διὰ μεσιτείας τοῦ πάπα, ἀνακωχὴ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι Βαρῶνοι καὶ ἐπίσκοποι ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἧτταν ταύτην τοῦ βασιλέως καὶ ἐπαναστάντες τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ ὑπογράψῃ τὸν πολυθρύλλητον μέγαν χάρτην τῶν ἐλευθεριῶν (magna charta libertatum), δι' οὗ ὑπεσχέθη, ἐπ' ὀνόματι ἑαυτοῦ καὶ τῶν διαδόχων του, ὅτι θέλει ἀπέχει τοῦ λοιποῦ πάσης τοῦ καθεστῶτος δικαίου προσβολῆς καὶ ὅτι θέλει ἀνορθώσει καὶ πραγματιώσει τὸ ἐπὶ τῶν Ἀγγλοσαξονικῶν καὶ Νορμαννικῶν ἐθίμων τεθεμελιωμένον κυβερνητικὸν καὶ δικαστικὸν σύστημα. Ἰδίως δὲ ὡρίσθησαν ἀκριβῶς οἱ εἰσπρακτέοι φόροι, διετάχθη, ὅτι διὰ πᾶσαν ἔκτακτον εἴσπραξιν ἀπῃτεῖτο ἡ συναίνεσις τοῦ Παρλαμέντου, ὅ ἐστι, σωματείου συγκειμένου ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου κλήρου, τῶν Βαρώνων καὶ τῶν ἐλευθέρων γεωργῶν, καθωμολογήθη ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου, ἀπηγορεύθη ἡ αὐθαίρετος φυλάκισις καὶ δήμευσις καὶ ἠνωρθώθη καὶ ἐπαγιώθη ὁ ἀρχαῖος δικαστικὸς ὀργανισμός. Προστούτοις οἱ στασιασταὶ ἀπῄτησαν τὴν ἀποπομπὴν ἁπάντων τῶν ξένων ὑπηρετῶν καὶ ὑπαλλήλων τοῦ βασιλέως, τὴν διάλυσιν τῶν μισθοφορικῶν στρατευμάτων καὶ τὴν συγκρότησιν ἐπιτροπῆς 25 Βαρώνων, ἔργον ἐχούσης τὴν ἐπίσημον τῆς διαγωγῆς τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ ἐπιτήρησιν. — Ὁ Ἰωάννης, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πιεζόμενος, ὤμοσε τὰ πάντα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, διὰ τῶν μὴ ἀπολυθέντων καὶ ἔτι μᾶλλον αὐξηθέντων μισθοφόρων καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου ὑποστηριζόμενος, ἐπεχείρησε νέον κατὰ τῶν Βαρώνων καὶ ἐπισκόπων ἀγῶνα· αὐτοὶ δὲ, ἀναφανδὸν ἤδη μετὰ τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου συμμαχήσαντες, προέτεινον τὸ στέμμα τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λουδοβῖκον Η', ὅστις, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην, κατὰ Μάϊον τοῦ 1216, ἐστέφθη, κατὰ Ἰούνιον, ἐν Λονδίνῳ. Ἀλλ' ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν ὀλέθριος καὶ ἀδιάλλακτος, μέχρις οὗ, πρὸς κοινὴν τῶν Ἄγγλων εὐχαρίστησιν, ὁ Ἰωάννης ἀπεβίωσε κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. — Ὁ ἀνήλικος υἱός του Ἑῤῥῖκος Γ' ἐπετροπεύθη ὑπὸ ἀνδρὸς ἐπιτηδειοτάτου, τοῦ κόμητος Πεμβροκίας Γουλιέλμου, ὅστις, σπεύσας νὰ στέψῃ τὸν νέον βασιλέα καὶ ἀναγορευθεὶς αὐτὸς ἐπιμελητὴς, ἢ, ὡς λέγουσιν οἱ Ἄγγλοι, Προτέκτωρ τοῦ κράτους, περιῆλθεν ἀμέσως εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς πολεμίους Βαρώνους, ἀπέσπασε τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ Λουδοβίκου μερίδος, κατετρόπωσε τοῦτον κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, τὸν κατέπεισεν, ἐπὶ τῇ πληρωμῇ τῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου, νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου ἀξιώσεών του, Σεπτεμβρίῳ 1217, ἐπεκύρωσε τὰ δίκαια καὶ προνόμια τῶν ὑπηκόων, διὰ δὲ τούτου οὐ μόνον τὴν εἰρήνην ἠνώρθωσεν, ἀλλὰ ἀπήλλαξε καὶ τὸν ἐπιτροπευόμενον ὑπ' αὐτοῦ βασιλέα τῆς πρὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν θρόνον ὑποτελείας, διότι οὐ μόνον ἡ περὶ τούτου πρᾶξις ἐθεωρεῖτο ἄκυρος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ἀλλὰ καὶ ὁ πάπας δὲν ἀνεγνώριζε τὸν μέγαν χάρτην. Κατὰ δυστυχίαν ὁ συνετὸς ἐκεῖνος Προτέκτωρ ἀπεβίωσε μετ' ὀλίγον, 1219.

Ἐνῷ δὲ, διὰ τὴν φαυλότητα τοῦ Ἰωάννου, ἡ βασιλικὴ ἀξία καὶ ἰσχὺς ἐμειοῦ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

το ἐν Ἀγγλίᾳ, τιθεμένης ὅμως συγχρόνως τῆς βάσεως τοῦ συνταγματικοῦ τῆς χώρας ἐκείνης πολιτεύματος, ὁ ἑπταετίαν ἐπιζήσας Φίλιππος (μέχρι τοῦ 1223), διὰ τῆς πανουργίας καὶ συνέσεώς του, ηὔξησε τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θρόνου του καὶ κατέστη τῳόντι ἄξιος τοῦ ὑπὸ τοῦ αὐλικοῦ τινος ἱστοριογράφου ἀποδοθέντος, ἀλλὰ παραμείναντος αὐτῷ ἐπωνύμου τοῦ Αὐγούστου, καθ' ὅσον τοῦτο σημαίνει ὅτι ηὔξησε (augere) τὸ κράτος· διότι ἰδιοποιήθη μὲν τὰς κομητίας τῆς Ἀρτησίας καὶ Βονωνίας, κατέλαβε δὲ ἅπαντα τὰ ἐν Γαλλίᾳ Ἀγγλικὰ κτήματα, ἐκτὸς τῆς Πικταυίας καὶ Ἀκυτανίας. Προστούτοις περιέστειλε τὴν ὑπέρογκον τῶν φεουδαρχῶν ἰσχὺν, προστατεύσας καὶ εὐεργετήσας τὴν μέσην τῶν πολιτῶν τάξιν καὶ ὀχυρώσας τὰς πόλεις, κατεσκεύασεν ὁδοὺς, πρὸς εὐκολίαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, κατήργησε τὸ κληρονομικὸν καὶ ἐπικίνδυνον ἀξίωμα τοῦ Grand Sénéchal (σελ. 160) καὶ πλεῖστα ἀπένειμε προνόμια εἰς τὸ ἐν Παρισίοις πανεπιστήμιον, καταστήσας αὐτὸ κέντρον τῶν θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μελετημάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς ἡ Ἰταλικὴ Βωνωνία ἦτο ἡ κυριωτάτη ἑστία τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, βραδύτερον δὲ καὶ τῶν γραμματικῶν σπουδῶν.

§ 18.

Περὶ τὰ τέλη τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὁ αὐτοκράτωρ Ἑρρῖκος ΣΤ' ἠθέλησε νὰ ἀνορθώσῃ τὴν ἀχανῆ μοναρχίαν τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν Ὀθώνων. Ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς τρισκαιδεκάτης ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ' ἐπεχείρησε ν' ἀνανεώσῃ καὶ ἔτι μᾶλλον μέχρι τινὸς νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ ἱεραρχικὸν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ζ' σύστημα. Ἐκθέτομεν ἐνταῦθα τοὺς ἀγῶνας τοῦ περιφανοῦς τούτου Ἱεράρχου, καὶ τὴν συνδεδεμένην μετ' αὐτῶν τετάρτην Σταυροφορίαν· ἔτι δὲ τὴν μετὰ ταύτης πάλιν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον συνεχομένην λοιπὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς.

Α. Ἰννοκέντιος Γ'. — Ἐνετία. — Ὁ Ἰννοκέντιος Γ', ἕλκων μὲν τὸ γένος ἀπὸ τῶν κομήτων τῆς Σεγνίας, ἐκπαιδευθεὶς δὲ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Βονωνίᾳ, προεχειρίσθη καρδινάλιος εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐννέα ἐτῶν, καὶ πάπας εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ἑπτὰ πρὸς τοῖς τριάκοντα, 1198. Εὗρε δὲ τὴν Ἰταλίαν πιεζομένην καὶ προσδοκῶσαν σωτῆρα καὶ προστάτην κατὰ τῆς τῶν Γερμανῶν αὐθαδείας, τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Σικελίαν χηρευούσας ἡγεμόνος καὶ τὴν ὅλην χριστιανωσύνην τῆς δύσεως νέαν βουλευομένην σταυροφορίαν. Αἱ περιστάσεις ἄρα ἦσαν εὐμενέσταται εἰς τὸν δραστήριον ἐκεῖνον, καὶ ἱπποτικὸν, καὶ ἀκμάζοντα εἰσέτι ἄνδρα. Τῳόντι, τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἀναῤῥήσεώς του, ὑπεχρέωσε τὸν πρότερον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος κυρούμενον καὶ τὴν Γερμανικὴν κυριαρχίαν ἐκπροσωποῦντα ἔπαρχον Ῥώμης, νὰ ὁμόσῃ ὅρκον πίστεως εἰς τὸν παπικὸν θρόνον· τὸ αὐτὸ δὲ πράξας καὶ ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας, ἐκ πρώτης ἀφετηρίας συνεκρότησεν αὐτοτελὲς παπικὸν κράτος. Ἔπειτα, διὰ νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος ἐν τῇ μέσῃ Ἰταλίᾳ, διενήργησε τὴν ὑπὸ τῶν Τουσκικῶν πόλεων συγκρότησιν ὁμοσπονδίας, ὁμοίας τῇ Λογγοβαρδικῆς, ἧς μόνη ἡ Πίσα δὲν μετέσχε, μείνασα πιστὴ εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Ἐν Σικελίᾳ

Ψηφιοποίηση: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΤ', Φρεδερίκου Β' (ὅστις, ἀναγορευθέντος τοῦ θείου του Φιλίππου βασιλέως τῆς Γερμανίας, περιωρίσθη εἰς μόνον τὸ τῆς μητρὸς κληρονόμημα) καὶ ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν τῆς ἐπιτροπευούσης αὐτὸν μητρός του Κωνσταντίας, κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῇ τὴν ἀπὸ τοῦ Ῥοβέρτου Γυσκάρδου καὶ Ῥογέρου Α' διδομένην παπικὴν τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης κύρωσιν εἰμὴ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ παραιτηθῇ τῶν προνομίων ὅσα εἶχε πρότερον αὐτόθι ἡ κοσμικὴ ἐξουσία ὡς πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· μετ' ὀλίγον δὲ, θανούσης τῆς Κωνσταντίας, 1198, διωρίσθη ὁ Ἰννοκέντιος, διὰ διαθήκης της, ἐπιμελητὴς τοῦ κράτους· καὶ ἀπήντησε μὲν ἰσχυρὸν ἐνταῦθα ἀντίπαλον, τὸν ὑπὸ τῶν Σικελῶν ὑποστηριχθέντα δοῦκα τοῦ Ἀγκῶνος Μαρκουάρδιον, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ, 1202, τὸν ἀδελφόν του Διεφόλδιον, ἀλλὰ, συμβιβασθεὶς πρὸς τοῦτον, 1206, διέσωσε τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐπιῤῥοήν του, καὶ ἀφοῦ παρῆλθεν ὁ τῆς ἐπιτροπείας αὐτοῦ χρόνος. — Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ὁ Ἰννοκέντιος παρεσκεύασε καὶ σταυροφορίαν νέαν, πρὸς ἣν εὐδιώταται ἦσαν αἱ περιστάσεις, διότι οἱ τοῦ Σαλαδὶν υἱοὶ ἐδιχονόησαν, ἅμα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, πρὸς ἀλλήλους· ὁ ἀρχιερεὺς παρεχώρησεν ὑπὲρ τοῦ ἐπιχειρήματος ἐκείνου τὸ δέκατον τῶν εἰσοδημάτων του, ἐπέβαλεν εἰς ἅπαντα τὸν κλῆρον τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας φόρον τριῶν ἥμισυ τοῖς ἑκατὸν, καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιτηδειότητος καὶ δραστηριότητος ἐνήργησε, διὰ τῶν ἐξάρχων καὶ κηρύκων αὐτοῦ, ὥστε τῷ 1129, πλεῖστοι Γάλλοι ἡγεμόνες καὶ δεσπόται ἔλαβον τὸν σταυρόν. Τούτων, οἱ ὀνομαστότεροι ἦσαν ὁ Κόμης Καμπανίας Θεοβάλδος, ὁ κόμης Βλεσῶν Λουδοβῖκος, οἱ κόμητες Σίμων ὁ Μομφορτίου καὶ Ῥαιμόνδος ὁ Μομμιραιλίου, ὁ στρατάρχης Καμπανίας Γοδοφρέδος ὁ Οὐϊλλεαρδουῖνος, ὅστις καὶ περιγραφὴν τῆς ἐκστρατείας ταύτης συνέταξε, σωζομένην μέχρι τοῦδε, ὁ κόμης Φλανδρίας Βαλδουῖνος καὶ ὁ κόμης τοῦ Ἁγίου Παύλου Οὔγων. Ἀπεφάσισαν δὲ οἱ σύμμαχοι, ἵνα ἀποφύγωσι τὰ παθήματα τῶν προηγουμένων σταυροφόρων, νὰ πορευθῶσιν εἰς Παλαιστίνην διὰ θαλάσσης, καὶ, πρὸς τοῦτο, συνεννοήθησαν μετὰ τῆς Ἐνετίας, τῆς ὁποίας καιρὸς εἶναι νὰ ἐκθέσωμεν δι' ὀλίγων τὴν προτέραν ἱστορίαν.

Ὅτε ἐν τῇ πέμπτῃ ἑκατονταετηρίδι οἱ Γότθοι ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον καὶ οἱ Οὖννοι ὑπὸ τὴν Ἀττίλαν ἐδῄωσαν τὴν ἄνω Ἰταλίαν (Βιβλίου πρώτου σελ. 440 ϗ 443), πολλοὶ κάτοικοι ἐζήτησαν ἄσυλον ἐπὶ τῶν μικρῶν νήσων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν τεναγώδη τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βρέντα ποταμοῦ (τοῦ Μεδοάκου τοῦ Στράβωνος) παραλίαν, διὰ στενῶν δὲ πόρων ἀπ' ἀλλήλων χωρίζονται. Κατ' ἀρχὰς ἔζησαν αὐτόθι ὡς πτωχοὶ ἁλιεῖς, δημοκρατικὸν ἔχοντες πολίτευμα, ἑκάστη δὲ νῆσος ἀπετέλει ἰδίαν πολιτείαν. Ἔπειτα ὅμως, πλουτήσαντες καὶ καταληφθείσης τῆς ἄνω Ἰταλίας ὑπὸ τῶν Λογγοβαρδίων, ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἑνώσεως καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀμύνης· ὅθεν, περὶ τὰ τέλη τῆς ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος, κοινὸν ἐξελέξαντο ἄρχοντα, ὅστις, ὀνομαζόμενος δοὺξ ἡδόγης, καὶ ἑδρεύων εἰς τὴν νῆσον Ῥιάλτον, συνεκάλει τὴν κοινὴν τοῦ δήμου ἐκκλησίαν, διώριζε τοὺς κυβερνήτας καὶ δικαστὰς τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν, καθίδρυε τοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκλεγομένους ἱερεῖς καὶ ἐδίκαζε κατ' ἔφεσιν, ὡς ἀνώτερος δικαστής. Περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου, ὅτε τὸ μόλις ἀναφυόμενον ἐκεῖνο κράτος ἠναγκάζετο νὰ περιποιῆται νῦν μὲν τοὺς Λατίνους, νῦν δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀξιόλογον ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἐπίδοσιν ὁ πλοῦτος τῶν Ἐνετῶν, ἀπὸ τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου τὸ ὁποῖον μετήρχοντο μεταξὺ τῶν ἐν Ἀφρικῇ, ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ ἐν Σικελίᾳ Μωαμεθανῶν ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῶν Βυζαντινῶν, Σλαύων, Γερμανῶν καὶ Λογγοβαρδίων κατοίκων τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης ἀφ' ἑτέρου. Μετ' ὀλίγον καθυπέταξαν καὶ τὴν παραλίαν τῆς Ἰστρίας καὶ τῆς Δαλ-

Ψηφιοποιήθηκε από τοίνο ατούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ματίας μέρος, προθύμως ὑποβυομένων τῶν μαχίμων δογῶν τὰς τοιαύτας ἐπι-
σεις, ἵνα ἀπασχολῶσι κατὰ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα τῶν ἰσχυρῶν οἰ-
κων, οἵτινες καὶ ἐνταῦθα, ὡς εἰς τὰς ἄλλας Ἰταλικὰς πολιτείας, ἀδιαλείπτως πρὸς ἀλ-
λήλους ἤριζον. Περὶ τὰ τέλη τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τοιαύτη ἦτο ἡ ναυτικὴ
τῶν Ἑνετῶν δύναμις, ὥστε, διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν κυρίως, ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ
Ἀλέξιος ἠδυνήθη νὰ ἀποκρούσῃ τὸν Ῥοβέρτον Γυσκάρδον, ἐπιτρέψας, ἀντὶ τῆς ἐπικου-
ρίας ταύτης, αὐτοῖς οὐ μόνον μεγάλα ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ ἐμπορικὰ προνόμια, ἀλλὰ καὶ
τὴν κατοχὴν τῆς Δαλματίας καὶ Κροατίας ὑπὸ τὴν Βυζαντινὴν κυριαρχίαν. Μετ' ὀλί-
γον, 1112, βλέπομεν τοὺς Ἑνετοὺς οὐ μόνον τῆς Ζάρας ἄρχοντας, ἀλλὰ καὶ μέχρι Βε-
λιγραδίου, ἐν τῷ πρὸς τοὺς Οὔγγρους ἀγῶνι, προελαύνοντας. Συγχρόνως δὲ ὠφελοῦντ
καὶ ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν, πλουτοῦντες ἀπὸ τῆς μετακομίσεως τῶν σταυροφόρων, ἀπ
τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ ἀνατολικοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπὸ τῶν προνομίων, τελωνίων καὶ λι-
μένων, τῶν παραχωρηθέντων αὐτοῖς ἐν τῇ Συριακῇ παραλίᾳ. Ὁ τοῦ Ἀλεξίου υἱὸς Κα-
λοϊωάννης ἐπεκύρωσε καὶ ἐπεξέτεινε μάλιστα τὰ παρὰ τοῦ πατρός του ἐπιτραπέντα
αὐτοῖς δίκαια, ὁ δὲ Μανουὴλ Α', ὑπὸ τοῦ Νορμαννοῦ Ῥογέρου Β' πιεζόμενος, πᾶσαν τε-
λωνικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἀτέλειαν παρεχώρησε τοῖς Ἑνετοῖς. Ἔπειτα οἱ πανοῦργοι ἐκεῖνοι
ἔμποροι ἔλαβον ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς Λογγοβαρδίους ἔριδος τοῦ Βαρβαρόσα ἀφορμὴν ἔτ
μᾶλλον νὰ αὐξήσωσι τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, διότι κατ' ἀρχὰς μὲν παρώξυνον τὰς πόλεις κα-
τὰ τοῦ αὐτοκράτορος, μετὰ ταῦτα παρέστησαν ὡς διαλλακταὶ καὶ τελευταῖον κατέστη-
σαν τὴν πόλιν των καθέδραν τῶν περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεων. — Μικρὸν πρότερον,
1171, περιῆλθον εἰς δεινὴν πρὸς τὸν Βυζαντινὸν αὐτοκράτορα ἔριν, ἐξ ἧς προέκυψε πό-
λεμος, διὰ τοῦτο μάλιστα μνήμης ἄξιος, ὅτι παρήγαγε τὴν πρώτην οὐσιώδη περὶ τὸ
πολίτευμα τῆς Ἑνετίας μεταβολήν. Διότι ὁ δόγης Βιτάλης Μιχιέλης Β', καταπλεύσας
εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος μετὰ στόλου μεγάλου, οὐ μόνον ἄπρακτος ἐπανῆλθεν, ἀλλὰ συνεπή-
γαγεν εἰς Ἑνετίαν καὶ τὴν πανώλην. Ὁ δῆμος, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του, ὑπολαβὼν τὸν
Μιχιέλην ὡς προδότην, ἐπανέστη, ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ ἀπεφάσισε νὰ περιστείλῃ μὲν
τὴν ἐξουσίαν τοῦ δόγου, ὁλοσχερῆ δὲ τροπολογίαν τοῦ πολιτεύματος νὰ ἐπιχειρήσῃ,
1172. Ἐντὸς ἓξ μηνῶν τὸ νέον πολίτευμα συνετάχθη, ἐψηφίσθη καὶ ἐνηργήθη· δύο δὲ
συνεκροτήθησαν τότε συνέδρια, τὸ λεγόμενον μέγα συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐκ
480 μελῶν, κατ' ἔτος ἐκλεγομένων, συγκείμενον καὶ ἐκπροσωποῦν οὕτως εἰπεῖν τὴν
ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἔργον εἶχε τὸ ἀποδέχεσθαι ἢ ἀποῤῥίττειν τὰς τοῦ δόγου ἀποφάσεις,
καὶ τὸ μικρὸν συμβούλιον, ἡ λεγομένη Signoria, δι' οὗ ἔτι πληρέστερον ἐδεσ-
μεύθη ἡ ἐξουσία τοῦ δόγου. Ἄδηλον ἐὰν τότε εἰσήχθη καὶ ἡ φοβερὰ ἀρχὴ τῶν τεσσα-
ράκοντα (quarantie), ἥτις ἦτο τὸ ἀνώτατον ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν διαφορῶν δικαστήριον,
ἔτι δὲ τὸ κύριον ποινικὸν δικαστήριον δι' ὅλα τὰ μέγιστα τῶν κακουργημάτων, καὶ
μετ' ὀλίγον ἐπεκράτησε τῆς ὅλης κυβερνήσεως. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ δόγου, ἡ πρότερον ὑπὸ
τοῦ δήμου γινομένη, ἐνηργεῖτο ἔκτοτε ὑπὸ τοῦ μεγάλου συμβουλίου· ἐνγένει δὲ οἱ θεσμοὶ
ἔλαβον ἀριστοκρατικὸν χαρακτῆρα, ἐξ οὗ βραδύτερον παρήχθη φοβερὰ ὀλιγαρχία. Ἐπι-
τήδειοι ὅμως δόγαι κατώρθουν εἰσέτι, ἐπί τινα χρόνον, νὰ ἐπιτυγχάνωσι τὰ βουλεύματα
αὐτῶν, καὶ οὐδ' ἡ δημοκρατία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καθ' ὁλοκληρίαν κατηργήθη, διότι ἐπὶ σπου-
δαίων ὑποθέσεων ἀπῃτεῖτο εἰσέτι ἡ συναίνεσις τῆς ὅλης τοῦ δήμου ἐκκλησίας· ἰδίως
ἐπεφυλάχθη αὐτῇ τὸ δικαίωμα τῆς δι' ἐπιφωνήσεως ἐπικυρώσεως τοῦ νέου δόγου. — Πρὸς
δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς οἱ Ἑνετοὶ οὐ μόνον συνδιηλλάγησαν μικρὸν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς
τετάρτης σταυροφορίας, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος Ἄγγελος καὶ στενωτάτην μετ' αὐ-
τῶν συνωμολόγησε συμμαχίαν, ἐπικυρώσας ἅπαντα τὰ προηγουμένως ἐπιτραπέντα αὐ-
τοῖς προνόμια, τὰ ὁποῖα ἔτι μᾶλλον ηὔξησεν ὁ Ἀλέξιος Γ', παντὸς φόρου ἀπαλλάξας
αὐτοὺς ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει.

Β. Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐν τῇ δωδεκάτῃ ἑκατον-
ταετηρίδι. — Τετάρτη Σταυροφορία. — Λατινικὸν ἐν τῷ Βυζαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τίῳ κράτος.—Ὁ τῆς νέας τῶν Κομνηνῶν δυναστείας ἀρχηγέτης Ἀλέξιος Α' (σελ. 122) διετέλεσε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς κυβερνήσεώς του, 1081—1117, ἀγωνιζόμενος πρὸς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς. Τὸ κράτος ἀπὸ δυσμῶν μὲν ἐπολεμεῖτο ὑπὸ τοῦ Νορμαννοῦ δουκὸς Ῥοβέρτου Γυισκάρδου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βοεμούνδου, ἀπὸ βορρᾶ δὲ ἐδηοῦτο ὑπὸ τῶν συχνῶν εἰσβολῶν τῶν ἀγρίων Πετσενέγων καὶ Κουμάνων, ἀπ' ἀνατολῶν δὲ ἐκολοβοῦτο ὑπὸ τῶν Σελσούκκων τῆς Νικαίας καὶ τοῦ Ἰκονίου. Αἱ ἐπὶ Ἀλεξίου ἀρξάμεναι σταυροφορίαι ἀπέτρεψαν μὲν ἐπί τινα χρόνον τὸν ἀπ' ἀνατολῶν ἐπερχόμενον χειμῶνα, ἀπέδησαν ὅμως ἄλλως, ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, ἐπιζήμιοι εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, διότι ηὔξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν τε ξένων μισθοφόρων καὶ τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐγκαταστημένων ἀλλοδαπῶν. Ὁλόκληρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τμήματα κατείχοντο καὶ πρότερον ὑπὸ Ἐνετῶν, Πισατῶν καὶ Γενουαίων, ἐχόντων ἴδια δικαστήρια· προστούτοις Τοῦρκοι καὶ Ἄραβες συνεκρότουν αὐτόθι ἰδίαν τρόπον τινὰ ἐμπορικὴν πολιτείαν· ἤδη δὲ κατεστάθησαν ἐνταῦθα καὶ πλεῖστοι σταυροφόροι. Ἐκ τούτου ἐξηχρειώθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ, ἡ κυβέρνησις ἀπέβη δυσχερεστέρα, ὁ δὲ στρατὸς κατέστη τόσῳ μᾶλλον ἐπικίνδυνος, ὅσῳ τὸ κράτιστον αὐτοῦ συνέκειτο ἐκ Τούρκων μισθοφόρων. Ναὶ μὲν οὔτε ἐπὶ Ἰωάννου ἢ Καλοϊωάννου, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀλεξίου, οὔτε ἐπὶ Μανουὴλ Α', τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰωάννου, ἀνεφάνησαν τὰ ἀτοπήματα τῆς νέας ταύτης καταςάσεως τῶν πραγμάτων, διότι ἀμφότεροι οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν στρατηγοὶ μεγάλοι· ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μανουὴλ, οἱ ἀξιωματικοὶ, ὁ σύγκλυς τῆς πρωτευούσης ὄχλος καὶ ὁ στρατὸς κατέστησαν οἱ ἀληθεῖς τοῦ κράτους κύριοι.

Ὁ Καλοϊωάννης ὑπερεμάχησε γενναίως ὑπὲρ τοῦ ἀπανταχόθεν πολεμουμένου κράτους, καὶ περὶ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν ἀνέδειξε πραότητα σπανίαν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς βασιλεῦσιν. Ὁ δὲ Μανουὴλ Α', 1143—1180, ὑπῆρξεν ἔτι γενναιότερος αὐτοῦ, ἂν καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας ἐφάνη ἀτυχής. Κατ' ἀρχὰς περιῆλθεν εἰς τοιαύτην ῥῆξιν πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν Κορράδον Γ' ἐπελθόντας σταυροφόρους, ὥστε καὶ μετὰ τῶν Σελσούκκων ἠναγκάσθη νὰ συμμαχήσῃ κατὰ τῶν ἰδίων ὁμοδόξων. Παρελθούσης δὲ τῆς θυέλλης ταύτης, ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Νορμαννοὺς τῆς Σικελίας καὶ ἀφῄρεσεν ἀπὸ αὐτῶν, μετὰ μακρὰν πολιορκίαν, τὴν Κέρκυραν. Ἔπειτα ἔτρεψεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸν Ἴστρον, διὰ τὰ κατὰ τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν πράγματα. Οἱ Σέρβοι ἦσαν πρὸ καιροῦ ὑποτελεῖς τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλὰ ὁ τότε αὐτῶν μέγας Τζουπάνος ἦτοι ὑπέρτατος ἡγεμὼν, πεποιθὼς εἰς τὴν συγγένειαν ἣν εἶχε πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Οὐγγρων Γεῖζαν Γ', ἀπεποιήθη τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου. Ἠττήθη ὅμως μετὰ βραχὺν ἀγῶνα καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ αὖθις τὴν Βυζαντινὴν κυριαρχίαν καὶ νὰ ὑποκύψῃ εἰς βαρυτέρους ἔτι τῶν προηγουμένων ὅρους· ὁ δὲ Μανουὴλ, ἐμβαλὼν τότε καὶ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ἐτιμώρησε καὶ τὸν Γεῖζαν, ἀφαιρέσας ἀπὸ αὐτοῦ τὴν Βοσνίαν. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου τούτου, 1153, ὁ αὐτοκράτωρ ἐτράπη αὖθις πρὸς δυσμὰς, καὶ, διὰ τοῦ γενναίου αὐτοῦ στρατηγοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, πολλὰς ἀπὸ τῶν Νορμαννῶν ἐκυρίευσεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεις· μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Μιχαὴλ, ἀναξίου προχειρισθέντος ἡγεμόνος, οὗτος οὐ μόνον ἁπάσας ἐκείνας τὰς κατακτήσεις ἀπέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἔπαθεν ἥττας, ὥστε ὁ Μανουὴλ ὑπεχρεώθη νὰ εἰρηνεύσῃ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, 1158. Καὶ ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῷ ἅμα ὥρμησε τὸ δεύτερον κατὰ τῶν ἐξαναστάντων πάλιν Σέρβων καὶ Οὐγγρων, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς πρώτους ἴδιον Τζουπάνον, καὶ, ἀναμιχθεὶς εἰς τὰ τῶν δευτέρων πράγματα, ἀνεβίβασεν εἰς τὸν Οὐγγαρικὸν θρόνον, 1172, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στεφάνου Γ' (ὅστις ἦν υἱὸς τοῦ Γειζα, ἀποθανόντος τῷ 1161, διάδοχος δὲ Λαδισλάου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γειζα) τὸν παρ' αὐτοῦ προστατευόμενον Βέλαν Γ', παραμείναντα πιστὸν αὐτοῦ φίλον. Ἀλλ' ἔπειτα ὁ Μανουὴλ, ἐπελθὼν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Ἰκονίου, ἔπαθεν ἥτταν ἐπονείδιστον, ἐπαγαγοῦσαν ἐπιβλαβῆ πρὸς τοὺς Σελσούκκους εἰρήνην, 1174. Προστούτοις, διὰ τὴν πληθὺν τῶν δυτικῶν ὅσους περὶ αὐτὸν ἤθροισε καὶ διὰ τῆς συζεύξεώς του μετὰ δύο γυναικῶν Λατινικῆς καταγωγῆς, δυσηρέστησε τοὺς ὑπηκόους. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀλέξιος Β' ἦτο παῖς· ἡ ἐπιτροπεύσασα αὐτὸν μήτηρ, ἀσύνετος· ἐκ τούτων δὲ πάντων ὠφεληθεὶς ὁ Ἀνδρόνικος Α', υἱὸς ἀδελφοῦ τινος τοῦ πατρὸς τοῦ Μανουὴλ καὶ εἷς τῶν ἀκολαστοτέρων, πανουργοτέρων καὶ μοχθηροτέρων ἀνθρώπων ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἡ ἱστορία, εἰσήγασε μετὰ δυνάμεως ἰσχυρᾶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔσφαξεν ἅπαντας τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ τῆς μητρός του, ἐθανάτωσε μετ' ὀλίγον καὶ τούτους καὶ κατέλαβε τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν, 1183.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἐξηκολούθησε πολιτευόμενος μὲν μετὰ φοβερᾶς ἀγριότητος, διάγων δὲ μετὰ πολλῆς ἀσωτίας, ἀνέδειξεν ὅμως πολλάκις καὶ σύνεσιν καὶ ὀξύνοιαν, ἐνίοτε δὲ, τὸ παράδοξον, καὶ πραότητα καὶ δικαιοσύνην. Ἰδίως ἐμάστισε τὰς ἀνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις, περὶ δὲ τῶν κατωτέρων οὐ μικρὰν ἐλάμβανεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φροντίδα· ἀμείλιχος ὑπῆρξε πρὸς τὴν πλεονεξίαν τῶν μεγιστάνων καὶ πρὸς τὰς καταχρήσεις τῶν ὑπαλλήλων, μεγάλας δ' ἐπεχείρησεν οἰκοδομὰς, ἵνα παράσχῃ ἐπωφελῆ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐργασίαν· προστούτοις καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐπροστάτευσεν, αὐτὸς ὢν λόγιος. Ἀλλὰ δὲν ἐβασίλευσε πολὺ, καὶ ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ χρονικῷ διαστήματι, πολλὰ τοῦ κράτους μέρη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του κατελήφθησαν. Ὁ βασιλεὺς τῶν Οὐγγρων Βέλας Γ', ὅστις εἶχε δράμει εἰς βοήθειαν τοῦ υἱοῦ τοῦ φίλου του Μανουὴλ, φθάσας βραδέως, κατέλαβεν ἅπασαν τὴν ἀπὸ Νίσσης μέχρι τῶν συνόρων τοῦ κράτους αὐτοῦ χώραν καὶ διεφύλαξεν αὐτὴν ἑνόσῳ ἐβασίλευσεν ὁ Ἀνδρόνικος. Ἔγγονός τις τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μανουὴλ Ἰσαάκιος ἐγένετο κύριος τῆς Κύπρου, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἥρπασε μετά τινας ἐνιαυτοὺς τὴν νῆσον ταύτην ὁ Ῥιχάρδος ὁ Λεοντόθυμος. Οἱ Νορμανοὶ τῆς Νεαπόλεως καὶ Σικελίας, τότε ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Β' βασιλευόμενοι, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἀναῤῥήσεως τοῦ Ἀνδρονίκου ἐξωσθέντων ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Λατίνων, ἐπόρθησαν ἁπάσας τὰς παραλίας, ὁδηγούμενοι δὲ ὑπὸ φυγάδος τινὸς Βυζαντινοῦ μεγιστᾶνος, προήλασαν καὶ διὰ ξηρᾶς μέχρι Θεσσαλονίκης, ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν ταύτην, ἔπειτα δὲ προεχώρησαν καὶ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ὅμως, ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων Ἰσαάκιος Β', κινήσας τὸ πλῆθος εἰς στάσιν, καὶ παραδοὺς τὸν Ἀνδρόνικον εἰς θάνατον ἐλεεινὸν, ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν, 1185.

Ὁ Ἰσαάκιος Β' ἦτο ἄνθρωπος ἄνανδρος, ἀσθενὴς καὶ ἀκόλαστος. Ἐκ τύχης ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας του ὑπῆρξε λαμπρὰ, διότι τρικυμία διέφθειρε τὸν Σικελικὸν στόλον, καὶ ὁ κατὰ ξηρὰν δὲ στρατὸς τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων, παραδόξως ἀποκλεισθεὶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἠχμαλωτεύθη. Ἀλλ' ὁ Ἰσαάκιος, θελήσας νὰ καταβάλῃ τὸν ὁμώνυμον τῆς Κύπρου δυνάστην, ἀπέτυχε· δὲν κατέπεισε δὲ τὸν Βέλαν Γ' νὰ παραχωρήσῃ τὰ παρ' αὐτοῦ καταληφθέντα εἰμὴ ἐπὶ χρήμασι· διὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ εἰσπράξῃ δὲ τὰ χρήματα ταῦτα, ἐπιχειρήσας νὰ φορολογήσῃ ἐκτάκτως πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὰ παρὰ τὸν Ἄϊμον Βλαχικὰ καὶ Βουλγαρικὰ φῦλα, τὰ ὁποῖα πρότερον ἐτήσιόν τι μόνον τέλος κατέβαλλον καὶ στρατιώτας ἔδιδον εἰς τὸν στρατὸν, προεκάλεσε φοβερὰν αὐτῶν στάσιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐν ταῖς χώραις, αἵτινες ἀπὸ τῆς καταλύσεως τοῦ ἀρχαίου Βουλγαρικοῦ κράτους (σελ. 120) εἶχον καταστραθῇ εἰρηνικαὶ Βυζαντιναὶ ἐπαρχίαι, προέκυψεν ἤδη, 1186, **νέον Βουλγαρικὸν κράτος.** Πρῶτοι αὐτοῦ ἡγεμόνες ὑπῆρξαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς στάσεως **Πέτρος** καὶ **Ἄζὰν**, Βλάχοι τολμηροὶ, οἵτινες οὐ μόνον τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν κατὰ τὸ Βυζαντινὸν πολίτευμα ἐρρύθμισαν, ἀλλὰ καὶ τακτικὸν συνεκρότησαν στρατόν. Τότε ἤρχισαν πάλιν αἱ καταστρεπτικαὶ ἐπιδρομαὶ, δι' ὧν οἱ Βούλγαροι τὸ πάλαι τοσοῦτον ἐμάστισαν τὸ Βυζαντινὸν κράτος· μάλιστα δὲ ἔπαθεν ἀπὸ αὐτῶν ἡ Κωνσταντινούπολις, τῆς ὁποίας ἡ θέσις ἀπέβη τόσῳ μᾶλλον δεινὴ, ὅσῳ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν **τὸ πλῆθος καὶ** ἡ ποικιλία τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκαταστημένων ἀλλοδαπῶν ὑπερεπλεόνασε· διότι τότε συνέρρευσαν εἰς αὐτὴν σμήνη πολλὰ Μωαμεθανῶν, καθὸ ἐπιτραπείσης εἰς αὐτοὺς, δυνάμει συνθήκης μετὰ τοῦ Σαλαδῖν, τῆς ἐλευθέρας τελέσεως τῆς λατρείας αὐτῶν, ἀφοῦ πρὸ καιροῦ ἄπειρα προνόμια εἶχον ἐπιτραπῆ εἰς τοὺς μετανάστας Ἐνετοὺς, Γενουαίους, Πισάτας, Ῥώσους καὶ Βουλγάρους. — Ὁ Ἰσαάκιος, ὅστις ἐν τῇ ἰδίᾳ πρωτευούσῃ μεταξὺ ξένων ἔζη, καὶ προΐστατο στρατοῦ ἐκ ξένων συγκειμένου καὶ ἀδιαλείπτως ὑπὸ τοῦ νεωστὶ ἐκείνου ἱδρυθέντος βαρβαρικοῦ κράτους ἠπειλεῖτο, εἰς τοσοῦτον περιῆλθε τρόμον ὅτε ἤκουσεν ἐπερχομένην τὴν σταυροφορικὴν τοῦ Φρεδερίκου Βαρβαρόσα στρατείαν, **ὥστε δὲν ἐδίστασε** νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Σαλαδῖν. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη οὐδὲν ἧττον, ὡς προεἴπομεν, ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ μεγάλου ἀνδρός· καὶ μετ' ὀλίγους ἐνιαυτοὺς, 1195, κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ **Ἀλεξίου Γ'**, ὅστις, τυφλώσας αὐτὸν καὶ φυλακίσας, ἐσφετερίσθη τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα, τοῦ ὁποίου ἦτο ἔτι ὀλιγώτερον ἄξιος ἢ ὁ προκάτοχος. Ἐνῷ οἱ Βούλγαροι δὲν ἔπαυον τὰς δηώσεις αὐτῶν, ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἐθλίβε τὴν χώραν δι' ἀνηκούστων καταπιέσεων, συλαγωγῶν τὰ κειμήλια καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ αὐτῶν τῶν βασιλείων τάφων, πολλαὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας Ἑλληνικαὶ πόλεις ἑκουσίως ὑπετάσσοντο εἰς τοὺς Σελσούκκους, ἀλλεπάλληλοι δὲ συνέβαινον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν στάσεις· τὸ δὲ χείριστον, ὁ ἄθλιος ἀνὴρ, περιποιηθεὶς τοὺς Πισάτας καὶ νέους παρὰ τὰς συνθήκας ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς Ἐνετοὺς φόρους, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκίνησε τὴν ὀργὴν αὐτῶν καὶ μάλιστα τοῦ γηραιοῦ καὶ φιλοδόξου αὐτῶν Δόγου **Ἐρρίκου Δανδόλου**, ὥστε οὗτος, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν περὶ ἐπικουρίας αἴτησιν **Ἀλεξίου Δ'**, τοῦ υἱοῦ τοῦ τυφλωθέντος Ἰσαακίου, καὶ ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους, οἵτινες τότε ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς, ἵνα δι' αὐτῶν μετακομισθῶσιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἀπεφάσισε τὴν κατάλυσιν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Ὁ **Ἐρρίκος Δάνδολος** ἦτο τότε ἐννενήκοντα τριῶν ἐτῶν καὶ, ἀπὸ προηγουμένου τινὸς τραύματος, σχεδὸν τυφλός· ἀλλ' ὅμως ἔσωζεν ἀκεραίας τὰς δυνάμεις καὶ ἀκμαῖον τὸ πνεῦμα, πανουργότατος δὲ ὢν καὶ ἐπιτηδειότατος, πρῶτον μὲν συνωμολόγησε πρὸς τοὺς ἀποσταλμένους τῶν σταυροφόρων συνθήκην, δι' ἧς ἀνέλαβε τὴν διαπεραίωσιν 33,500 ἀνδρῶν καὶ 4,500 ἵππων, ἐπὶ τῇ πληρωμῇ **85,000 μάρκων**· ἔπειτα δὲ, ἐπειδὴ οἱ σταυροφόροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμπληρώσωσι τὸ ὑπέρογκον τοῦτο ποσὸν, ἐδέχθη ν' ἀναβάλῃ τὴν περὶ πληρωμῆς ἀπαίτησιν μέχρις οὗ **παρισώσωσι** τὸ ἐλλεῖπον διὰ κατακτήσεώς τινος, ἀντὶ δὲ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χάριτος ταύτης ἀπήτησε νὰ τὸν βοηθήσωσι νὰ καθυποτάξῃ, πρὸ τοῦ ἀπόπλου, τὴν ἐν Δαλματίᾳ Ζάραν, ἥτις πρὸ μικροῦ ἀπέστη τὸ πέμπτον ἀπὸ Ἐνετίας καὶ ἐτάχθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως τῶν Οὐγγρων. Ὁ Ἰννοκέντιος Γ', ὅστις ἐπροστάτευε τὸν Ἀλέξιον Γ' καὶ ἐνόησε ποῦ θέλει νὰ καταντήσῃ ὁ πονηρὸς Δάνδολος, ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς σταυροφόρους, ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ, τὴν κατὰ πάσης χριστιανικῆς πόλεως ἐπιδρομήν. Ἀλλ' ὅμως οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ σταυροφόροι ἐκυρίευσαν τὴν Ζάραν, ἐν θέρει τοῦ 1202, καὶ τότε ὁ Δάνδολος ὑπέβαλεν εἰς τοὺς συμμάχους αὐτοῦ τὰς προτάσεις τοῦ ἄπειρα ὑποσχομένου εἰς ἀνταμοιβὴν χρήματα Ἀλεξίου Δ'. Ἀποφασισθείσης δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀπέπλευσαν οἱ σταυροφόροι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔαρος 1203, ἔφθασαν αὐτόθι τῇ 23 Ἰουνίου, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἀσιανὴν τοῦ Βοσπόρου παραλίαν, διεπεραιώθησαν ἐκεῖθεν, μετά τινας ἡμέρας, εἰς τὴν βόρειον ἀκτὴν τοῦ λιμένος τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης, κατέλαβον τὸ Πέρα καὶ τὸν Γαλατᾶν, προεχώρησαν ἐντεῦθεν διὰ ξηρᾶς, ἄνωθεν τοῦ λιμένος, μέχρι τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου, ἐμβαλόντος δ' ἐντούτοις καὶ τοῦ στόλου εἰς τὸν Κεράτειον κόλπον, γενικὴ ἐγένετο ἔφοδος, ἀπό τε ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης, τῇ 17 Ἰουλίου, ἥτις, καίτοι ἀποτυχοῦσα, τοσοῦτον ἐνέπνευσε τρόμον εἰς τὸν ἄθλιον αὐτοκράτορα, ὥστε οὗτος τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα ἔφυγεν ἀπὸ τῆς πρωτευούσης, συμπαραλαβὼν μὲν τὸν θησαυρὸν καὶ τὰ κειμήλια, καταλιπὼν δὲ τοὺς ὑπηκόους καὶ τὴν γυναῖκα καὶ δύο θυγατέρας εἰς τὴν τύχην των. Οἱ Βυζαντινοί, μὴ ἔχοντες ἤδη τί ἄλλο νὰ πράξωσιν, ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τὸν τυφλὸν Ἰσαάκιον, αὐτὸς δὲ παρεκάλεσε τοὺς σταυροφόρους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡς φίλοι, ἐν συνοδίᾳ τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξίου, 19 Ἰουλίου. Ἀλλ' οἱ τελευταῖοι δὲν ἤθελον ν' ἀφήσωσι τὸν Ἀλέξιον τοῦτον ἐλεύθερον, πρὶν ἢ ὁ πατὴρ ἐπικυρώσῃ τὰς παρ' αὐτοῦ γενομένας ὁμολογίας. Ὅθεν ὁ Ἰσαάκιος ἠναγκάσθη νὰ συναινέσῃ, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του συντεθειμένα, εἰς τὸ νὰ ὑποταχθῇ μὲν τὸ Βυζαντινὸν κράτος τῷ Πάπᾳ Ῥώμης, νὰ πληρωθῶσι δὲ 100,000 μάρκων εἰς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ 100,000 εἰς τοὺς Γάλλους, νὰ δοθῶσι δὲ εἰς τοὺς Σταυροφόρους τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαῖα ἐπὶ ὅλον ἓν ἔτος, νὰ προστεθῇ δὲ εἰς αὐτοὺς δύναμις ἀνδρῶν μυρίων ἐπὶ ἓν ἐπίσης ἔτος καὶ νὰ συντηρῶνται ἐσαεὶ εἰς Παλαιστίνην, δαπάνῃ τῶν Βυζαντινῶν, ἱππεῖς πεντακόσιοι. Γενομένων τῶν συνθηκῶν τούτων, εἰσῆλθον οἱ σταυροφόροι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐξεχώρησαν ὅμως ἀπὸ αὐτῆς πάλιν, μετά τινας ἡμέρας, εἰς τὰ ἐπέκεινα τοῦ λιμένος προάστεια.

Ὁ Ἰσαάκιος διετέλει ἐπὶ τοῦ θρόνου εἰς πλείονα ἀμηχανίαν ἢ πρότερον ἐν φυλακῇ· διότι ἀφ' ἑνὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑπερόγκους ὑποχρεώσεις ὅσας ἀνέλαβεν ὁ υἱός του πρὸς τοὺς Λατίνους καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶχε χρείαν τῆς ἐπικουρίας τῶν Λατίνων κατὰ τῶν ἰδίων ὑπηκόων. Τούτου δ' ἕνεκα κατέπεισε τοὺς σταυροφόρους καὶ τὸν Ἐνετικὸν στόλον νὰ διατρίψωσι παρ' αὐτῷ μέχρι τοῦ προσεχοῦς ἔαρος. Ὁ εἰς φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τοὺς ξένους αὐτοὺς διατελῶν Ἀλέξιος ἀπέκρουσε, διὰ τῆς συνδρομῆς των, τὸν μετὰ τῶν περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάρων ἐμβαλόντα εἰς τὸ κράτος καὶ μέχρις Ἀδριανουπόλεως προελθόντα θεῖόν του, καθυπέταξε δὲ τὰς ἐπαρχίας ὅσαι δὲν εἶχον ἔτι ἀναγνωρίσει αὐτὸν καὶ τὸν πατέρα του. Ἀλλὰ μακρὰ εἰρήνη μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Λατίνων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπικρατήσῃ· διότι οἱ μὲν πρῶτοι ἔσωζον τὸ θρησκευτικὸν αὐτῶν μῖσος καὶ ἠγανάκτουν προστούτοις διὰ τὴν χρηματικὴν καταπίεσιν ἣν ἔπασχον, πρὸς ἐκτέλεσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν συμφωνηθέντων, οἱ δὲ δεύτεροι ὑπέθαλπον τὴν δυσμένειαν ταύτην διὰ τοῦ βιοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος. Παρεκτὸς τούτου, οἱ Λατῖνοι μέτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐφθόνουν τοὺς πολλοὺς καὶ πλουσίους Μωαμεθανοὺς ἐμπόρους· καὶ αὐτοὶ μάλιστα, παροξύναντες τὸν θρησκευτικὸν τῶν σταυροφόρων ζῆλον, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἔκρηξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Μοῖρά τις προσκυνητῶν ἐπεχείρησε νὰ διαπεραιωθῇ τὸ πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν, δυνάμει συνθήκης τινὸς μετὰ τοῦ Σαλαδῖνου, ὑφιστάμενον τζαμίον· οἱ Μωαμεθανοὶ ὑπερασπίσθησαν τὸ προσευκτήριον αὐτῶν, οἱ Βυζαντινοὶ ἦλθον εἰς βοήθειάν των, ὥστε προέκυψε πόλεμος τακτικὸς, καὶ ἐπειδὴ οἱ Φράγκοι ἐπυρπόλησαν οἰκίας τινὰς, διαδοθείσης τῆς πυρκαϊᾶς καὶ ἐπὶ ὀκτὼ ὅλας ἡμέρας διαρκεσάσης, μέγα τῆς πόλεως μέρος ἀπετεφρώθη. Ἐκ τούτου προῆλθεν ἀδιάλλακτος ἔχθρα. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐξεμάνησαν κατὰ πάντων τῶν Λατίνων, πεντακισχίλιοι δὲ δυτικοὶ ἔμποροι ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσι πρὸς τοὺς ἐκεῖθεν τοῦ λιμένος ὁμοφύλους. Συγχρόνως καὶ οἱ ἡγεμόνες τοῦ σταυροφορικοῦ στρατοῦ, ἀπαιτήσαντες ἐντόνως τὰ ὀφειλόμενα χρήματα καὶ μὴ λαβόντες, ἐπανέλαβον τὰς ἐχθροπραξίας. Τὸ κράτος περιῆλθεν ἐκ τούτου εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν, διότι καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ γηραιοῦ αὐτοκράτορος ἐπήρχετο μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Βλάχων. Ὅθεν, στασιάσαντος τοῦ πλήθους, ἀναγκάζεται καὶ ἄκων νὰ λάβῃ τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα νέος τις, ἀπὸ ἀγαθῶν γονέων ἕλκων τὸ γένος, Νικόλαος Κάναβος. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Ἀλέξιος Ε' Μούρζουφλος, πόρρω συγγενὴς ὢν τοῦ τῶν Ἀγγέλων οἴκου, δωροδοκήσας τὴν βασιλικὴν φρουράν, φυλακίζει μὲν τὸν Νικόλαον Κάναβον, πνίγει δὲ τὸν Ἀλέξιον καὶ καταλαμβάνει τὴν ἀρχήν. Ὁ γέρων αὐτοκράτωρ ἀπεβίωσεν ἐπίσης ἀμέσως ἀπὸ τῆς λύπης καὶ τοῦ φόβου του, 1204.

Ὁ Μούρζουφλος ἐπεχείρησε μὲν διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς σταυροφόρους, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ κορέσῃ τὴν πλεονεξίαν αὐτῶν, ἐπανελήφθη ὁ περὶ τῶν ὅλων ἀγών· καὶ οἱ δυτικοὶ, μὴν ἀμφιβάλλοντες περὶ τῆς ἐκβάσεως, συνεφώνησαν κατὰ μῆνα Μάρτιον, περὶ τῆς διανομῆς τῆς λείας. Κατὰ τὰς συνθήκας ταύτας, οἱ Ἐνετοὶ ἔμελλον νὰ λάβωσι τὰ $^{3}/_{8}$ τῶν λαφύρων, οἱ δὲ ἱππεῖς ἓν μόνον τέταρτον· μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως, ἓξ Ἐνετοὶ καὶ ἓξ σταυροφόροι ἔμελλον νὰ ἐκλέξωσι, διὰ πλειονοψηφίας, αὐτοκράτορα, ἀποδίδοντες αὐτῷ τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου Βυζαντινοῦ κράτους, τοῦ ἐπιλοίπου διανεμομένου μεταξὺ τῶν Ἐνετῶν καὶ τῶν σταυροφόρων· προστούτοις ὡρίσθη, ὅτι ἡ καθολικὴ τοῦ κράτους ἐκκλησία θέλει καταρτισθῆ καὶ ὁ πατριάρχης αὐτῆς ἐκλεχθῆ, εἰ μὲν προχειρισθῇ αὐτοκράτωρ Ἐνετὸς, ὑπὸ τοῦ κλήρου τῶν σταυροφόρων, εἰ δὲ σταυροφόρος, ὑπὸ τοῦ κλήρου τῶν Ἐνετῶν· ἐπὶ πᾶσιν οἱ Ἐνετοὶ ἐπεφύλαξαν ἑαυτοῖς τὰς προνομίας ὅσας εἶχον ἄχρι τότε ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει.

Ἐπειδὴ ὁ Μούρζουφλος ἐβελτίωσε τὰ ὀχυρώματα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνύψωσε τὰ τείχη αὐτῆς, ἡ τῇ 9 Ἀπριλίου γενομένη πρώτη τῶν Λατίνων ἔφοδος ἀπέτυχεν· ἀλλὰ τῇ 12, οἱ ἐχθροὶ, καταλαβόντες ἀπὸ τοῦ λιμένος πύργους τινὰς, ἤνοιξαν μίαν τῶν πυλῶν τοῦ πρὸς τὴν ξηρὰν τείχους, εἰσήγαγον δι' αὐτῆς τὸν πεζὸν στρατὸν, καὶ, προσλαβόντες σύμμαχον τὸ πῦρ, ἀπετέφρωσαν πάλιν μέγα τῆς πόλεως μέρος. Τὴν νύκτα ὁ αὐτοκράτωρ ἐδραπέτευσεν, ὥστε τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Λατῖνοι, εἰς δισμυρίους μόλις συμποσούμενοι, εἶδον ἑαυτοὺς κυρίους πόλεως τεσσαράκοντα μυριάδας κατοίκων περιλαμβανούσης, μὴ ἀποβαλόντες εἰμὴ ἕνα καὶ μόνον ἱππέα· καὶ ἐκ τῶν Βυζαντινῶν δὲ ὀλίγοι ἀναλόγως ἀπέθανον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλ' αἱ κακοπραγίαι ὅσας ἔπαθον ἀπὸ τῶν ὁμοδούξων ἐκείνων, οἵτινες, ὡς θηρία ἀνήμερα, οὐδὲν ὅσιον ἐσεβάσθησαν, ὑπῆρξαν ἀπερίγραπτοι· ἡ δὲ λεία ἀπέβη ἀνεκτίμητος, διότι, ἂν καὶ ἄπειρα κειμήλια ὑπεξηρέθησαν, πάλιν προετέθησαν εἰς διανομὴν 400,000 μάρκων. Ἐληστεύθησαν δὲ καὶ αἱ ἐκκλησίαι αὐταὶ, καὶ πολυάριθμα ἔργα τέχνης καὶ βιομηχανίας ἀπήχθησαν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἐνετίαν.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ τὴν πραγματικὴν ὠφέλειαν ἐπιδιώκοντες Ἐνετοὶ δὲν ἠγωνίσθησαν νὰ λάβωσι τὸ ψιλὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἀξίωμα· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν σταυροφόρων δύο μάλιστα ἠδύναντο νὰ τὸ ἀπαιτήσωσιν, ὁ ὑπέρτατος αὐτῶν ἡγεμὼν, Βονιφάτιος ὁ Μομφερράτικος, καὶ ὁ ἰσχυρότερος τῶν ἄλλων ὅλων Βαλδουῖνος ὁ Φλανδρικὸς, συνεφωνήθη ἐκ προοιμίου, ὅτι ὅστις ἐξ αὐτῶν δὲν ἐπιτύχῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα θέλει λάβει πᾶσαν τὴν ἐν Ἀσίᾳ Βυζαντινὴν χώραν καὶ τὴν νῆσον Κρήτην, ἀναγνωρίζων τὸν ἕτερον ὡς φεουδικὸν αὐτοῦ κυριάρχην. Ἔπειτα δὲ προεχειρίσθη αὐτοκράτωρ ὁ Βαλδουῖνος, 9 Μαΐου 1204, καὶ, κατὰ τὰ συντεθειμένα, οἱ Ἐνετοὶ ἀνηγόρευσαν πατριάρχην τὸν ἐξ ἐπιφανοῦς γένους κληρικὸν Θωμᾶν Μοροζίνην. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὴν ἄμεσον κατοχὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξαιρέσει μεγάλου τινὸς αὐτῆς τμήματος τοῖς Ἐνετοῖς παραχωρηθέντος· ἔλαβε προστούτοις τὴν ἄμεσον κατοχὴν τῆς χώρας τῆς Ῥωμανίας. Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ κράτους ἐδόθη εἰς φέουδον τοῖς Ἐνετοῖς καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐξ ἡμισείας, καὶ οἱ πρῶτοι προσέθηκαν ἔκτοτε εἰς τὸν τίτλον τοῦ δόγου αὐτῶν, τὰς λέξεις κυριάρχης τοῦ ἡμιολίου τεταρτημορίου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους· αὐτοὶ δ' ἐπέτυχον τὰς καλητέρας ἐπαρχίας, ἀγοράσαντες μετ' ὀλίγον ἀπὸ τοῦ Βονιφατίου καὶ τὴν Κρήτην, ἐπὶ εὐτελεῖ χρηματικῷ ποσῷ, ἐπιτηδειότατα δὲ ὀργανίσαντες τὰς ἀποικίας ἐκείνας. Ἀλλὰ δὲν καθυπέβαλον ἁπάσας τὰς νεμηθείσας αὐτοῖς χώρας ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῶν κυριαρχίαν· ἐδέχθησαν ὡς ὑποτελεῖς καὶ Γάλλους ἱππεῖς καὶ ἰσχυροὺς Ἕλληνας ὅσοι ἐζήτησαν τὴν προστασίαν των· ἔτι δὲ καὶ εὐπατρίδαι Ἐνετοὶ ἐπεχείρησαν κατακτήσεις ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει, ἱδρύσαντες ἐπὶ νήσων καὶ παραλίων πόλεων ἡγεμονίας ὑποτελεῖς τῇ δημοκρατίᾳ.

Ἐνῷ δὲ οἱ Ἐνετοὶ, τῶν ὁποίων ὁ περιφανὴς δόγης Ἑρρῖκος Δάνδολος ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1205, κατεσκεύαζον, ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὴν ἰδίαν αὐτῶν μεγάλην ἀρχὴν, ἡ νεωστὶ ἱδρυθεῖσα Λατινικὴ αὐτοκρατορία ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ἁπλοῦν ὑπῆρξεν εἴδωλον καὶ φάντασμα, ταχέως ἐπὶ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ κατενεχθὲν, ὡς καὶ τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ αὐτοκράτωρ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἡγεμὼν συμμαχικοῦ στρατοῦ, μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιτύχῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, εἰμὴ διὰ προσωπικῆς ἐν πολέμῳ ἀρετῆς. Εἰς πάντα ὤφειλε νὰ πράττῃ κατὰ τὰ δόξαντα τοῖς Ἐνετοῖς καὶ τῷ ἀπὸ τῶν μεγιστάνων συγκεκροτημένῳ αὐτοκρατορικῷ συμβουλίῳ, ἠναγκασμένος, ἐν περιπτώσει διαφωνίας, νὰ ὑποτάσσηται εἰς διαιτητὰς παρὰ τῶν πρὸς αὐτὸν διαφωνούντων διοριζομένους· οἱ ὑποτελεῖς τοῦ κράτους, οἵ τε Γάλλοι καὶ οἱ Ἐνετοὶ, δὲν ἦσαν ὑπόχρεοι εἰς στρατιωτικὴν πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσίαν εἰμὴ ἀπὸ τῆς 24 Ἰουνίου μέχρι τῆς 29 Σεπτεμβρίου, καὶ ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ διαστήματι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἦσαν πάλιν νομίμως ἀπηλλαγμένοι τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης. Τὸ κράτος συνέκειτο ἀπὸ πολυαρίθμων μεγάλων καὶ μικρῶν ἡγεμονιῶν, τῶν ὁποίων οἱ δεσπόται ἦσαν ἐνίοτε ἰσχυρότεροι τοῦ αὐτοκράτορος,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ παρήκουον τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Ὁ Βονιφάτιος, ὅστις ἐξ ἀρχῆς ἀντήλλαξε τὰς ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐπιτραπείσας αὐτῷ χώρας πρὸς τὸ λεγόμενον βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης, κατεῖχε τὸ πλεῖστον τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ μετ' ὀλίγον ἐξεπλώθη μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου, Γοδοφρέδος ὁ Οὐϊλλεαρδουΐνος, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ὁμωνύμου στρατάρχου, καὶ ὁ Βουργούνδιος Ὄθων Δελαρόχιος ἵδρυσαν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἡγεμονίας ἀξιολόγους, ὁ μὲν εἰς Κόρινθον, ὁ δὲ εἰς Ἀθήνας. Πᾶς ἱππεύς, δυνάμενος νὰ συγκροτήσῃ περὶ ἑαυτὸν συμμορίαν ἀνδρῶν ἐνόπλων, κατελάμβανε πόλιν τινὰ ἢ ὄρος, ὅπου ἤλπιζε νὰ μετέρχεται ἀνετώτερον ἢ εἰς τοὺς πατρίους δρυμοὺς τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ ληστρικὸν ἐπάγγελμα. Ἡ χώρα καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἔπαθον ἀπὸ τῶν ἀγρίων καὶ ἁρπάγων αὐτῶν δυναστῶν τὰ πάνδεινα. Ἐκτὸς δὲ τῶν πολλῶν τούτων φράγκων δυναστῶν, ἵδρυσαν καὶ Βυζαντινοί, ποῦ καὶ ποῦ, ἡγεμονίας μεγάλας καὶ μικράς, ἀλλ' οὐδ' ἡνωμένοι ἦσαν, οὐδὲ πρὸς τοὺς ὑπηκόους πραότεροι τῶν δυτικῶν ἱππέων. Ὁ Λέων Σγουρὸς κατέλαβε τὴν Κόρινθον, τὸ Ἄργος, τὴν Ναυπλίαν καὶ τὰς Θήβας, ἀλλ' ὁ διάδοχός του ἐξεβλήθη ἐκεῖθεν, 1210, ὑπὸ τοῦ Γοδοφρέδου Οὐϊλλεαρδουΐνου, καὶ τοῦ Ὄθωνος Δελαροχίου. Ἐν Ἠπείρῳ ἵδρυσεν ἰδίαν ἡγεμονίαν ὁ Μιχαὴλ Κομνηνός, συγγενὴς τοῦ καταλυθέντος αὐτοκρατορικοῦ οἴκου. Πόλεις τινὲς τῆς Θράκης διεφύλαξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ἀλέξιος Α', ἔγγονος τοῦ ἐξωλεστάτου Ἀνδρονίκου Α', ἔστησεν ἐν Τραπεζοῦντι τὴν ἕδραν νέου Βυζαντινοῦ κράτους, λαβὼν καὶ τὸν τοῦ αὐτοκράτορος τίτλον. Τελευταῖον ἐν Νικαίᾳ ἦρχεν ὁ γενναῖος Θεόδωρος Λάσκαρις Α', ὅστις, γαμβρὸς ὢν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Γ', προεχειρίσθη μὲν τὴν ἡμέραν τῆς ἁλώσεως, ἀντὶ τοῦ δραπετεύσαντος Μουρζούφλου, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ καὶ αὐτός· μετέβη δὲ εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, περιεστοιχίσθη ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων καὶ γενναιοτέρων Ἑλλήνων, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ πολλῶν Λατίνων τυχοδιωκτῶν καὶ ἵδρυσεν εἰς Νίκαιαν καὶ περὶ αὐτὴν κράτος, τὸ ὁποῖον καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους μετεβίβασεν.

Ὁ πρῶτος τῶν Λατίνων αὐτοκράτωρ συνέλαβε μὲν καὶ ἀπεκεφάλισε τὸν Μούρζουφλον, 1204, ἠνάγκασε δὲ τὸν Ἀλέξιον Γ' νὰ φύγῃ εἰς μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου, συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Θεοδώρου Λασκάρεως, κατεκλείσθη οὗτος εἰς μονήν τινα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ τύχη τοῦ Βαλδουΐνου ἀπέβη ἔτι οἰκτροτέρα· διότι οἱ ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀνηλεῶς πιεζόμενοι Ἕλληνες τῆς Θράκης, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ τότε βασιλέως αὐτῶν Ἰωάννου Α', συλλαμβάνουσιν αἰχμάλωτον τὸν ἀντεπεξελθόντα μετὰ μικρᾶς δυνάμεως αὐτοκράτορα, 1205, καὶ προελαύνουσι μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ νικῶνται μὲν ἐπὶ τέλους, Αὐγούστῳ 1206, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου, τοῦ ἀναγορευθέντος ἐν τῷ μεταξὺ Βαΐλου ἤτοι ἐπιτρόπου τοῦ κράτους· ἀλλὰ τότε ὁ τῶν Βουλγάρων ἡγεμὼν Ἰωάννης, ἐκδικούμενος τὴν ἧτταν, ἀκρωτηριάζει καὶ ζῶντα θάπτει τὸν ἀτυχῆ Βαλδουΐνον. — Ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχός του Ἐρρῖκος, 1206, ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἐπιτήδειος, ἐπροστάτευσε καὶ ἐπροσήλωσεν εἰς ἑαυτὸν τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ὁ ἔξαρχος τοῦ πάπα, διὰ πάσης βιαιοπραγίας, ἤθελε νὰ καταναγκάσῃ εἰς παραδοχὴν τοῦ καθολικοῦ θρησκεύματος, ἀπέκρουσε δὲ τοὺς Βουλγάρους, καὶ, ἀποθανόντος τῷ 1207, τοῦ ἀγρίου αὐτῶν βασιλέως Ἰωάννου, συνωμολόγησε πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ συνθήκην εἰρήνης καὶ φιλίας· ὥστε δύο ἤδη ὑπελείποντο ἐπικίνδυνοι αὐτοῦ ἐχθροί, ὁ ἐν Νικαίᾳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεόδωρος Λάσκαρις καὶ ὁ ἐν Ἠπείρῳ Μιχαὴλ Κομνηνός. Ὁ πρῶτος, πανοῦργος ἐν ἅμα καὶ ἀνδρεῖος καὶ μέγας περὶ τὴν στρατιωτικὴν τέχνην, κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ πολὺ παγιωτέραν τοῦ Λατινικοῦ κράτους. Ὅθεν πρὸς τοῦτον ὁ Ἐῤῥῖκος συνωμολόγησε, 1214, εἰρήνην δι' ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ μὴ διακοπεῖσαν· πρὸς δὲ τὸν ἐν Ἠπείρῳ Μιχαὴλ, ὅστις, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ δεσπότου, ἦρχεν οὐ μόνον τῆς χώρας ταύτης, ἀλλὰ καὶ τῆς παρακειμένης Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, διετέλεσεν ὁ Ἐῤῥῖκος εἰς ἀδιάλειπτον σχεδὸν ἔριν. Ὁ Μιχαὴλ, αἰχμαλωτεύσας αἴφνης τὸν πρεσβύτερον Γοδοφρέδον Οὐϊλλεαρδουῖνον καὶ ἑκατὸν ἄλλους ἱππεῖς, καὶ τὸν μὲν πρῶτον ἀνασταυρώσας, τοὺς δὲ φυλακίσας καὶ κακοποιήσας, ἐνέβαλεν εἰς τὴν τῶν Λατίνων χώραν, ἐλεηλάτησεν αὐτὴν δεινῶς, ἀπροστάτευσε τοὺς ὑπὸ τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου καταδιωκομένους ὀρθοδόξους μοναχοὺς καὶ ἱερεῖς καὶ μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου, 1216, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν του Θεόδωρον, ὅστις, παιδευθεὶς ἐν τῇ τοῦ Λασκάρεως σχολῇ τὴν στρατιωτικὴν τέχνην, ἀπέδειξε μετ' ὀλίγον, ὡς δεσπότης τῆς Ἠπείρου, οἵους ἄνδρας ἠδύνατο νὰ διαμορφώσῃ ἡ στρατιωτικὴ κυβέρνησις τοῦ ἐν Νικαίᾳ αὐτοκράτορος. Ὁ Θεόδωρος ἤρχισε τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ στάδιον διὰ κατακτήσεων ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἰλλυρίᾳ· ὁ δ' ἀντεπεξελθὼν κατ' αὐτοῦ αὐτοκράτωρ Ἐῤῥῖκος ἠσθένησε καθ' ὁδὸν καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν θέρει τοῦ 1206. Ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπήγαγεν εἰς τὸ Λατινικὸν κράτος πληγὴν τοσούτῳ δεινοτέραν, ὅσῳ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἀπεβίωσε καὶ ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ', ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχεν ἀποδοκιμάσει τὸ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιχείρημα τῶν Ἐνετῶν, ἔπειτα ὅμως μετὰ ἀδαμάστου δραστηριότητος ἠγωνίσθη νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ νέον τοῦτο τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτοῦ θρόνου ἀπόκτημα.

Διάδοχος τοῦ Ἐῤῥίκου, ἄπαιδος ἀποθανόντος, προεχειρίσθη ὑπὸ τῶν μεγιστάνων τοῦ κράτους ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Ἰολάνθης σύζυγος, συγγενὴς δὲ τοῦ τε Γαλλικοῦ καὶ τοῦ Γερμανικοῦ βασιλικοῦ οἴκου Πέτρος Κουρτεναΐϋς, ὅστις ὅμως, ἐρχόμενος ἐξ Εὐρώπης ἵνα λάβῃ τὸ νέον ἀξίωμά του, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου τῆς Ἠπείρου καὶ ἀπέθανεν ἐν φυλακῇ. Τότε οἱ βαρῶνοι τοῦ Λατινικοῦ κράτους ἀνηγόρευσαν τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Φίλιππον, 1219, ἀλλ' ἀποποιηθέντος αὐτοῦ τὴν ματαίαν ἐκείνην τιμὴν κατέφυγον εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Ῥοβέρτον, ὅστις ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, 1221, ἐν καιροῖς δεινοτάτοις. Ὁ τῆς Ἠπείρου δεσπότης Θεόδωρος, ἐκβαλὼν τὸν υἱὸν τοῦ Βονιφατίου ἀφ' ὅλων αὐτοῦ τῶν κτημάτων, εἶχε καθυποτάξει ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θρᾴκην μέχρις Ἀδριανουπόλεως καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ἑλλάδος, 1222. Ἐπετέθη δὲ κατὰ τοῦ Λατινικοῦ κράτους καὶ ἐξ Ἀσίας ὁ διάδοχος τοῦ Θεοδώρου Λασκάρεως, 1222, καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῇ πρεσβυτέρᾳ θυγατρὶ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτσης, ὥστε τὸ κράτος ἐκεῖνο, πανταχόθεν πιεζόμενον, ἤθελεν ἀφεύκτως ἔκτοτε καταλυθῆ, ἐὰν οἱ δύο Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες δὲν περιήρχοντο εἰς ἐχθροπραξίας. Ἀλλ' οὐδ' ἀπὸ ταύτην ὠφελήθη ὁ σκαιὸς Ῥοβέρτος, καὶ μετ' ὀλίγον, διχονοήσας πρὸς τοὺς ἰδίους ὑπαλλήλους, ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου καὶ ἀπέθανε, 1228, καταλιπὼν τὸ βασίλειον εἰς τὴν τύχην του. — Ἐπειδὴ ὁ τρίτος τοῦ Πέτρου Κουρτεναΐϋος ἀδελφὸς Βαλδουῖνος ἦτο ἀνήλικος ἔτι, οἱ βαρῶνοι ἀνηγόρευσαν αὐτοκράτορα τὸν κόμητα Ἰωάννην Βρυέννιον, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1208 ἐλέγετο καὶ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἦτο μὲν ὀγδοηκοντούτης, διετήρει ὅμως ἀκ-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μαίας ἔτι τὰς δυνάμεις. Ἀλλ' εὗρε τὰ πράγματα εἰς τοιαύτην ἀναρχίαν καὶ παραλυσίαν, ὥστε οὐδὲν γενναῖον ἠδυνήθη νὰ πράξῃ. Ἔσωσε μόνον δὶς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, πολιορκηθεῖσαν ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τοῦ ἐν Νικαίᾳ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ τῶν Βουλγάρων βασιλέως Ἰωάννου Ἀζὰν, συμμαχησάντων. Ἀπέβωσε δὲ ἓν ἔτος μετὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν, 1237, καὶ τότε ἀνεγνωρίσθη αὐτοκράτωρ ὁ νέος Βαλδουῖνος, ὅστις, ἀφοῦ δύο περιεπλανήθη ἔτη εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐπαιτῶν παρὰ τοῦ πάπα καὶ τῶν βασιλέων χρήματα καὶ στρατεύματα ὑπὲρ τοῦ καταρρέοντος αὐτοῦ κράτους, ἦλθε τελευταῖον εἰς Κωνσταντινούπολιν, 1239, διὰ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας, μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ καὶ ἐπεχείρησεν ἐκδρομάς τινας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ φόροι του ἐξηντλήθησαν καὶ οἱ ἐπελθόντες μετ' αὐτοῦ δυτικοὶ, ἐγκαταλιπόντες αὐτὸν, ἔδραμον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀντιπάλου του Βατάτση. Ὁ Βαλδουῖνος ἐζήτησε νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὸν Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου, ἔπειτα περιῆλθε πάλιν ὡς ἐπαίτης τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν καὶ μετὰ τετραετίαν ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀβοήθητος. Ὁ Βατάτσης ἐντούτοις εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν Βουλγάρων μέρος τῆς Θράκης, ἠνάγκασε τὸν τότε δεσπότην τῆς Ἠπείρου νὰ παραιτήσῃ τὸν αὐτοκρατορικὸν τίτλον, ἠχμαλώτευσεν ἔπειτα αὐτὸν, κατέλαβεν ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἠνάγκασε τελευταῖον τὰ ἔσχατα λείψανα τοῦ ἠπειρωτικοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου εἰς τὸ ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του. Ὁ δυστυχὴς Βαλδουῖνος ἐπορεύθη καὶ τρίτον ματαίως εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν καὶ διετέλεσε μέχρι τῆς πτώσεως αὐτοῦ ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ.

Ἡ πτῶσις ἐκείνη ἦτο τῳόντι ἤδη ἄφευκτος, διότι τὸ ἐν Νικαίᾳ κράτος ἀπέβη τὸ κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ἐγένει παραδόξως ἤκμασεν ὑπὸ τὸν Βατάτσην· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἤξευρεν οὐ μόνον νὰ κατασκευάσῃ μεγάλην δύναμιν, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὴν ἐπιτηδειότατα, ἐπεχείρησε καὶ κατώρθωσε νὰ ἀναζωπυρήσῃ εἰς τὰς ὡραίας ἀλλ' ἐρημωθείσας Ἀσιανὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους του, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀκόλουθον αὐτῆς εὐπορίαν· προσδετούτοις περιεποιήθη πολὺ τοὺς Λατίνους, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ κράτιστον καὶ πολυαριθμότατον μέρος τοῦ στρατοῦ του. Ναὶ μὲν ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του, 1255, Θεόδωρος Λάσκαρις Β', διὰ τῆς αὐθαιρεσίας αὐτοῦ καὶ ὠμότητος καὶ τῆς σκανδαλώδους προστασίας ἣν ἔνειμεν εἰς τὸν εὐτελῆ οἶκον τῶν Μουζαλώνων τοσοῦτον δυσηρέστησεν ἅπαντας τοὺς ἐπιφανεστέρους τοῦ κράτους ἄνδρας, ὥστε μετὰ τὸν θάνατόν του, 1259, ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ του Μιχαὴλ Παλαιολόγος, εὐπατρίδης ἔλκων τὸ γένος ἀπὸ οἴκου διασήμου ἤδη ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν, εὐχερῶς κατέβαλε τὸν παῖδα ἐκεῖνον, ἀρχηγέτης γενόμενος τῆς τελευταίας Βυζαντινῆς δυναστείας· ἀλλ' ὁ νέος οὗτος ἡγεμὼν συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τοῦ πρώτου Λασκάρεως καὶ τοῦ Βατάτσου. Ἀφελὴς ὢν περὶ τὸν βίον αὐτοῦ, ἐλευθέριος πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ σεβόμενος τὰ τῶν πολιτῶν δίκαια, ἠγαπήθη ὑπὸ τῶν ὑπηκόων καὶ ἐπαγίωσε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Τὴν δὲ κατάλυσιν τῆς Λατινικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρεσκεύασε διὰ τῆς μετὰ τῶν Γενουαίων συμμαχίας καὶ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου. Ἐπειδὴ οἱ Ἕνετοὶ ἦσαν τότε τὰ μόνα ἐρείσματα τῆς δυτικῆς κυριαρχίας, οἱ δὲ Γενουαῖοι δεινῶς πρὸς αὐτοὺς ἀντεφέροντο, ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος συνωμολόγησε, τῷ 1261, μετὰ τῶν τελευταίων συνθήκην, δι' ἧς ὑπέσχοντο αὐτῷ μὲν νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν βασιλικὴν ἐπαρχίαν τῆς Θεσσαλονίκης κατά-

Ψηφιοποίηση από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών

ησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὐτὸς δὲ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς τὰς προνομίας
τας ἐνέμοντο οἱ Ἐνετοὶ ἐπὶ τῆς Λατινικῆς κυριαρχίας. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ δὲν
λαβε χρείαν τῆς ἀμέσου αὐτῶν ἐπικουρίας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐκείνῳ· διότι, ἀπο-
τάντος τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Μιχαὴλ Β', ὁ αὐτοκράτωρ ἐπελθὼν ἀμέσως
βάμασε τὴν στάσιν καὶ συλλαβὼν αἰχμάλωτον τὸν σύμμαχον τοῦ Μιχαὴλ αὐ-
τοῦ καὶ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν Γουλιέλμον Οὐϊλλεαρδουΐνον, δὲν τὸν ἀπελευθέ-
ωσεν εἰμὴ ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τινῶν φρουρίων τῆς Πελοποννήσου, ὥστε κατ-
ηχε καὶ τῆς χερσονήσου ταύτης μέρος· ἔπειτα δὲ, αὖθις ἀποστάντος τοῦ δεσπό-
του, ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος πέμπει μὲν κατ' αὐτοῦ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν, φοβού-
ενος δὲ μήπως ὁ ἄπιστος ἐκεῖνος ὑποτελὴς συμμαχήσῃ μετὰ τῶν Βλάχων,
τέλλει συγχρόνως μικρόν τινα στρατὸν εἰς τὴν Θρᾴκην ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον
Στρατηγόπουλον, ὅστις, ὠφελούμενος ἐκ τούτου, ὅτι οἱ μὲν πλεῖστοι Λα-
τῖνοι καὶ ἰδίως οἱ Ἐνετοὶ εἶχον ἐπιχειρήσει πόρρω στρατείαν τινὰ, οἱ δὲ ὀρθό-
οξοι τῆς πρωτευούσης κάτοικοι ἐπόθουν τὴν ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ ἀπαλλαγὴν,
πλησίασεν εἰς αὐτὴν περὶ δείλην ὀψίαν καὶ κατέλαβε τὰ τείχη ἀδοκήτως καὶ
σχεδὸν ἀκωλύτως, 25 Ἰουλίου 1261, διὰ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς λεηλασίας,
οσοῦτον ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς Λατίνους τρόμον, ὥστε ὑπολαβόντες τὸν ἐπελθόντα
στρατὸν μεγαλήτερον, ἀπελπίσθησαν· ὁ αὐτοκράτωρ αὐτῶν ἔφυγε, μετὰ τρεῖς δ'
βδομάδας ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, εἰσελθὼν πανηγυρικῶς εἰς τὴν κατακτηθεῖ-
αν πόλιν, μετέθεσεν εἰς αὐτὴν τὴν ἕδραν τῆς κυβερνήσεώς του. — Ὁ Βαλδουΐ-
ος, ὅστις ἀπέθανε τῷ 1272, καὶ οἱ ἀπόγονοί του ἐπλανήθησαν εἰς τὴν Εὐρώ-
πην, ἐπικαλούμενοι ματαίως τὴν συνδρομὴν τῶν βασιλέων καὶ τῶν παπῶν καὶ
ἐμπορευόμενοι τὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀξιώσεις των, αἵτι-
ες μετέδησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν Ἀνδεγαυικὸν οἶκον καὶ ἔπειτα εἰς τὴν
Γαλλίαν.

Γ. Ἱστορία τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σαλαδὶν μέχρι
τῆς ἐντελοῦς καταλύσεως τῆς χριστιανικῆς δυνάμεως ἐν Παλαι-
στίνῃ. — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαλαδὶν, 1193, οἱ υἱοὶ, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀνεψιοὶ
αὐτοῦ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὸ κράτος του· ὁ μὲν πρεσβύτερος τῶν υἱῶν Ἀφδὰλ
λαβε τὴν Δαμασκὸν καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἕτερος δὲ, ὁ Ἀζὶζ, τὴν Αἴγυπτον, καὶ τρί-
τος, ὁ Δαχὲρ, τὸ Χαλέπιον, ὁ δὲ τοῦ Σαλαδὶν ἀδελφὸς Ἀδὲλ κατέλαβε τὰς παρὰ
τὸν Εὐφράτην πόλεις καὶ χώρας, καὶ ἄλλοι συγγενεῖς ἄλλας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ φί-
λαρχος Ἀδὲλ ἐσφετερίσθη μὲν τὰ μερίδια τοῦ Ἀφδὰλ καὶ τοῦ Ἀζὶζ, ἠνάγκασε δὲ τὸν
Δαχὲρ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν του. Καὶ ἐδιχονόησε μὲν πρός τε τοὺς δυνάστας
τοῦ Ἰκονίου καὶ πρὸς τοὺς Χοβαρεσμίους, ἔπαθε δὲ ἡ Αἴγυπτος μεγίστας, ἐν ἔτεσιν 1201
καὶ 1202, συμφορὰς ἀπὸ σιτοδείας, ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης ἢ
τῆς Ἀρμενίας, ἀκαταπαύστως ἐπίσης πρὸς ἀλλήλους διαπολεμοῦντες, δὲν ἠδυνήθησαν
νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τῶν περιστάσεων ἐκείνων. — Τελευταῖον, ἀφοῦ μετὰ τὸν θάνατον
τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀμαλαρίκου Β', 1205, ἀνηγορεύθη διάδοχος αὐτοῦ,
1208, ὁ Ἰωάννης Βριέννιος, ὁ καὶ τὴν θυγατέρα του Μαρίαν Ἰολάνθην
συζευχθείς, ἐγένετο, δι' ἐνεργείας τοῦ Ἰννοκεντίου Γ' καὶ τοῦ διαδόχου του Ὀνωρίου
Γ', νέα μεγάλη ἐπὶ τὴν Ἀνατολὴν σταυροφορικὴ στρατεία, μετοπώρῳ τοῦ 1217, συγ-
κειμένη τὸ πλεῖστον ἀπὸ Οὔγγρων, ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀνδρέαν Β', τὸν υἱὸν τοῦ
Βέλα Γ', καὶ ἀπὸ Γερμανῶν· ἀλλὰ πολλοὶ τῶν σταυροφόρων τούτων, ἐν οἷς καὶ ὁ τῶν
Οὔγγρων βασιλεὺς, ἐπανῆλθον, ἔτι ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 1218, οἴκοι, ἄπρακτοι· ἄλλοι ἐφθά-
ρησαν ὑπὸ τῆς ἀκολασίας ἐν Πτολεμαΐδι, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπεχείρησαν, κατὰ Μάϊον, τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προτροπῇ τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου Πελαγίου, νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Ἐνταῦθα ἤρχισαν τὸν ἀγῶνα, πολιορκήσαντες τὴν παραλίαν Δαμιέτταν (τὴν Ταμί(υ)αθιν τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου)· καὶ εἶχον κατ' ἀρχὰς εὐμενεῖς τὰς περιστάσεις, διότι, ἀποθανόντος, μετοπώρῳ τοῦ 1218, τοῦ Ἀδὲλ, ὁ διαδεχθεὶς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς του Καμὲλ προέτεινε νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς σταυροφόρους ὁλόκληρον τὸ πάλαι βασίλειον τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ νὰ ἀπελευθερώσῃ ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους χριστιανούς, ἐὰν διαλύσωσι τὴν πολιορκίαν. Ἀλλὰ, διὰ τὴν παράλογον τοῦ Πελαγίου ἐπιμονὴν, ἀπερρίφθη ἡ συμφερωτάτη αὕτη συνθήκη· καὶ ἐγένοντο μὲν οἱ χριστιανοὶ κύριοι τῆς Δαμιέττης, Νοεμβρίῳ 1219· θελήσαντες ὅμως νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας, τοσοῦτον ἐπιτηδειαν καὶ γενναίαν ἀπήντησαν παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς ἀντίστασιν, ὥστε, κατὰ Αὔγουστον τοῦ 1221, ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσι συνθήκας, δυνάμει τῶν ὁποίων ἐγκατέλιπον τὴν χώραν καὶ αὐτὴν τὴν Δαμιέτταν, ὅλως ἀτελεσφορήτου ἀποβάσης τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐπιχειρήσεως, δι' ἣν ἡ τότε ἀχρηματοῦσα καὶ λιπανδροῦσα Εὐρώπη ἄπειρα ποσὰ χρημάτων καὶ ἀνθρώπων κατηνάλωσεν. — Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἀπεδόθη ὑπὸ ὅλης τῆς Εὐρώπης εἰς μόνον τὸν Γερμανὸν αὐτοκράτορα Φρεδερῖκον Β', ὅστις ἔτι ἀπὸ τῆς ἐν Ἀκυισγράνῳ στέψεως αὐτοῦ, 1215, καὶ μετὰ πενταετίαν, ἐπὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ στέψεως, ὑπεσχέθη νὰ στρατεύσῃ, ἀλλὰ, ἔχων λόγους ἰσχυροὺς νὰ μένῃ ἐν Εὐρώπῃ, ἀνέβαλλε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων, ἐξαπατῶν τὸν Πάπαν. Ἔπειτα, ἐλθὼν εἰς συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ, ἐν ἔαρι τοῦ 1223, ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε διετῆ ἀναβολὴν τοῦ ἐπιχειρήματος· ἀλλὰ, τῷ 1225, ἐνυμφεύθη μὲν τὴν τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἰωάννου Βριεννίου θυγατέρα Ἰολάνθην, μᾶλλον δὲ ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τὸν γυναικωνίτην του παρὰ ταῖς ἄλλαις γυναιξὶν ὅσας εἶχε παρ' ἑαυτῷ, ἐσφετερίσθη μάλιστα καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ, σταυροφορίαν ὅμως δὲν ἐπεχείρησε, δι' ὃ κοινὴ κατ' αὐτοῦ ἠγέρθη ἐν Εὐρώπῃ κατακραυγὴ, ὁ δὲ τοῦ Ὀνωρίου διάδοχος Γρηγόριος Θ' καὶ ἀφώρισεν αὐτὸν, τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1227. Μετ' ὀλίγον ὁ Φρεδερῖκος ἔλαβε παρ' αὐτῶν τῶν Μωαμεθανῶν πρόσκλησιν νὰ στρατεύσῃ εἰς Παλαιστίνην, ἀφ' ἑνὸς διότι, ὡς ἐκ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ καὶ δοξασιῶν, ὁ πολύτροπος ἐκεῖνος ἀνὴρ πολὺ μᾶλλον προσήγγιζεν εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν ἢ εἰς τὸν Χριστιανισμόν· ἀφ' ἑτέρου διότι ὁ Καμὲλ, διχονοήσας πρὸς τὸν ἀδελφόν του Μοαττὰμ, πλείστην εἶχε χρείαν ἐπικουρίας. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἦλθεν ἡ πρόσκλησις αὕτη, Ἰανουαρίῳ 1228, ὁ Φρεδερῖκος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναχωρήσῃ ἀμέσως ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, διότι πολεμίως διέκειτο πρός τε τοὺς Λογγοβαρδίους καὶ πρὸς τὸν πάπαν. Ἅμα ὅμως ἐθεώρησεν εὐνουστέρας ὀπισθοῦν τὰς περιστάσεις, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ ἔργον μετὰ συνέσεως καὶ τόλμης ἐναμίλλου τῆς ὅλης αὐτοῦ πολιτείας· ὁ πάπας ἠγωνίζετο νὰ κινήσῃ κατ' αὐτοῦ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ μάλιστα τοὺς δυσηρεσιημένους διὰ τὴν δεσποτικὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν Νεαπολίτας· ἀντέπραττε δὲ καὶ ὁ ἡγανακτημένος κατ' αὐτοῦ πενθερός του Ἰωάννης Βριέννιος. Οὐδὲν ἧττον ὁ Φρεδερῖκος, θεραπεύσας τοὺς Νεαπολίτας δι' ὑποσχέσεών τινων, ἀπέπλευσε, κατὰ Αὔγουστον 1228, εἰς Παλαιστίνην καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Πτολεμαΐδα, τῇ 8 Σεπτεμβρίου. Κατ' ἀρχὰς οἱ χριστιανοὶ ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἐνταῦθα ὡς σωτῆρα καὶ κύριον, μετ' ὀλίγον δὲ, ῥᾳδιουργηθέντες ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ πάπα, μετέβαλον ὕφος. Ἀλλ' ὁ Καμὲλ, καίπερ ἀπαλλαγεὶς τοῦ κινδύνου διὰ τὸν ἐν τῷ μεταξὺ συμβάντα θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Μοαττὰμ, ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ συνομολογήσῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα δεκαετεῖς ἀνακωχὰς, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ ἀνέλαβον τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τοὺς ἄλλους ἱεροὺς τῆς Παλαιστίνης τόπους, παρῃτήθησαν δὲ τῶν φρουρίων καὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ὅλης χώρας. Ὁ Φρεδερῖκος, μὴ προσέχων εἰς τὴν κατακραυγὴν καὶ τὴν ἀντίπραξιν τοῦ πατριάρχου, ἐπορεύθη ἐν ἔαρι τοῦ 1229 εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπέθηκεν, ἰδίαις χερσὶν, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Τάφου, τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἐτιμώρησεν αὐστηρότατα τοὺς ἀντιπολιτευομένους κληρικοὺς, διορίσας ἀντ' αὐτῶν ἀνθρώπους τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ μερίδος, περιῆλθεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς φιλικωτάτας πρὸς τοὺς ἀπίστους σχέσεις, καὶ, ἐν ἀρχῇ Μαΐου, ἀνεκαμψιν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φρεδερίκου, ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τοῦ κράτους τῶν Ἐϊουβιδῶν. Ἀποθανόντος τοῦ Καμὲλ τῷ 1238, οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ ἤρισαν περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀλλήλους τε καὶ πρὸς ἄλλους συγγενεῖς, μέχρις οὗ, τῷ 1240, εἷς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐκείνων, ὁ Σαλὲχ Ἐϊοὺδ, κατώρθωσε νὰ καταβάλῃ τὸν ἕτερον, ἐνῷ ὁ θεῖός του Σαλὲχ Ἰσμαὴλ κατέλαβε τὴν Δαμασκόν. Ὁ Σαλὲχ Ἐϊοὺδ ὑπῆρξεν ὁ κύριος πρωτουργὸς τῆς Μαμελουκικῆς ἐν Αἰγύπτῳ κυβερνήσεως, δι' ἧς κατελύθησαν μετ' ὀλίγον αὐτόθι οἱ Ἐϊουβίδαι. Ἦσαν δὲ οἱ Μαμελοῦκοι δοῦλοι ἀργυρώνητοι, στρατιωτικῶς ἀεὶ πρότερον ὡς δορυφόροι καὶ λογάδες τοῦ στρατοῦ ἄνδρες γυμναζόμενοι, δι' ὧν κυρίως κατέλαβε τὸν θρόνον ὁ Σαλὲχ Ἐϊοὺδ· καὶ διελύθησαν μὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἅμα παγιώσαντος τὴν ἀρχήν, ἀλλ' οὗτος ἵδρυσεν ἀμέσως ἔπειτα ἑτέραν Μαμελούκων φρουράν, ἥτις, φέρουσα τὸ ὄνομα τῶν Βαχαριτικῶν Μαμελούκων, κατέλαβεν ἅπαντα τὰ ἀξιώματα καὶ ἅπασαν τὴν κυβέρνησιν ὑφ' ἑαυτὴν ὑπήγαγεν. Ἐντοῦτοις ὁ Σαλὲχ Ἐϊοὺδ, καίτοι παραλύσας τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους αὐτοῦ δύναμιν, ἴσχυσεν ἐκ τύχης πρὸς τὰ ἔξω οὐ μικρόν· διότι οἱ Τοῦρκοι μισθοφόροι τοῦ πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῶν Μογγόλων καταλυθέντος ἡγεμόνος τῶν Χοβαρεσμίων (ἴδε κατωτέρω), ὑποχωρήσαντες εἰς τὴν Συρίαν, εἰσῆλθον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου, κατέκτησαν καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Ἱερουσαλὴμ, 1244, ἐξωλόθρευσαν περὶ Γάζαν τὴν ὑπὸ τὸν Σαλὲχ Ἰσμαὴλ ἡνωμένην Χριστιανικὴν καὶ Μωαμεθανικὴν τῆς Συρίας δύναμιν καὶ ἐβοήθησαν τὸν Σαλὲχ Ἐϊοὺδ νὰ καταλάβῃ τὴν Δαμασκὸν, ἐν ᾗ καὶ μετέθεσε τὴν ἕδραν του. Ναὶ μὲν μετ' ὀλίγον τὰ ληστρικὰ ἐκεῖνα στίφη ἐπανέστησαν κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ἡττήθησαν καὶ διελύθησαν, οἱ δ' Αἰγύπτιοι, κατακτήσαντες ἐπὶ τούτοις, 1247, καὶ τὴν Τιβεριάδα καὶ τὸν Ἀσκάλωνα, εἰς τοιαύτην κατήνεγκον τὸ χριστιανικὸν κράτος ἀμηχανίαν, ὥστε νέα τις σταυροφορία ἐφαίνετο ἀπαραίτητος, ἵνα διασώσῃ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ λείψανα.

Τῷόντι ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος Θ', ὁ ἐπιλεγόμενος Ὅσιος, ἀπεφάσισε, πειθόμενος εἴς τε τὰς προτροπὰς τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Δ' καὶ εἰς τὴν ἰδίαν εὐλάβειαν, νὰ λάβῃ τὸν σταυρὸν, μετὰ τῶν τριῶν ἀδελφῶν του, Ῥοβέρτου τοῦ Ἀρτεσιανοῦ, Ἀλφόνσου τοῦ Πικταυικοῦ καὶ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ, καὶ διεπεραιώθη, μετοπώρῳ τοῦ 1248, εἰς Κύπρον. Οἱ Γάλλοι, διαχειμάσαντες ἐνταῦθα, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' ἀρχὰς οὐχὶ κατὰ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Μωαμεθανῶν, ἀλλὰ κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Ἐπελθόντες δὲ εἰς τὴν παραλίαν αὐτῆς κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1249, ἐκυρίευσαν μὲν εὐχερέστατα τὴν Δαμιέτταν, διὰ τὰς κατ' ἀρχὰς ἀνεπιτηδείας ἀμυντικὰς διατάξεις τοῦ Σουλτάνου Σαλὲχ Ἐϊοὺδ· ἀλλὰ, ἐπιχειρήσαντες τότε νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα, ἔπαθον, καίτοι εἰς 60,000 συμποσούμενοι, ἐν οἷς ἦσαν 20,000 ἱππέων, χείρονα τῶν προηγουμένως κατὰ τῆς αὐτῆς χώρας ἐπιτεθέντων χριστιανῶν. Διότι τὸ πλῆθος τῶν βραχιόνων καὶ τῶν διωρύγων τοῦ Νείλου, τὸ ὑγρὸν τοῦ ἐδάφους, ἡ ἔλλειψις ἐλαφροῦ ἱππικοῦ καὶ ἡ ἐπιτηδειότης μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἐχθροὶ ἐποίουν χρῆσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πυρὸς ἔφεραν τοὺς σταυροφόρους εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου Ῥοβέρτος ἐθανατώθη· οἱ Αἰγύπτιοι, προσβαλόντες τὰ χριστιανικὰ πλοῖα, ἐστέρησαν τὸν στρατὸν πάσης προμηθείας· ἐντεῦθεν προέκυψαν πολλαὶ νόσοι καὶ τελευταῖον ὁ Σουλτάνος Τουρανσὰχ, ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβιώσαντα πατέρα του Σαλὲχ, κατώρθωσε νὰ αἰχμαλωτεύσῃ ἅπαντας σχεδὸν τοὺς Γάλλους, ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς δύο ἀδελφούς του. Ἡ τύχη αὐτῶν ὑπῆρξε φοβερά· πολλοὶ ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπανθρωπότατα ὑπὸ τῶν Μαμελούκων ἐτυραννήθησαν. Τελευταῖον ὁ Τουρανσὰχ συνήνεσεν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν των καὶ συνωμολόγησε δεκαετεῖς ἀνακωχὰς, κατὰ τὰς ὁποίας, Ἀπριλίῳ 1250, ἀπεδόθη μὲν αὐτῷ ἡ Δαμιέττα, οἱ δὲ χριστιανοὶ διετήρησαν τὰς πόλεις ὅσας εἶχον ἐν Παλαιστίνῃ, ὑπεχρεωθέντες νὰ πληρώσωσιν ὑπέρογκα διὰ τοὺς αἰχμαλώτους λύτρα. Ὁ Λουδοβῖκος ἔπλευσε τότε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς Πτολεμαΐδα· ᾗ ἐπειδὴ, δολοφονηθέντος ὑπὸ τῶν Μαμελούκων τοῦ Τουρνασὰχ, ἅπαντες οἱ ὅροι τῆς ἀνακωχῆς δὲν ἐτηρήθησαν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀπεφάσισεν, ἀντὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, νὰ μείνῃ εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν πόλεμον, ὠφελούμενος ἀπό τε τὴν ἀναρχίαν ἥτις ἐπῆλθεν ἤδη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου, μετὰ πολλὰς ἀνωμαλίας, καταλυθέντων τῶν Ἐϊουβιδῶν ὑπὸ τῶν Μαμελούκων, ἀνηγορεύθη Σουλτάνος εἷς τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, ὁ Τουρκομάνος Ἰβὲκ, καὶ ἀπὸ τὸν πόλεμον τὸν ἐκραγέντα μεταξὺ τῶν Μαμελούκων αὐτῶν καὶ τῶν ἐν Συρίᾳ Μωαμεθανῶν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, καίτοι τριετίαν διαμείνας εἰς Παλαιστίνην, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ διανύσῃ, διὰ τὴν σμικρότητα τοῦ στρατοῦ του. Ὅ,τι μόνον λόγου ἄξιον ἔπραξεν ἦτο ἡ ἀνόρθωσις τῶν ὀχυρωμάτων εἰς πολλὰς χριστιανικὰς πόλεις. Συνομολογηθείσης δὲ τῷ 1253 εἰρήνης μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Σύρων καὶ ἀποθανούσης ἐν Γαλλίᾳ τῆς μητρὸς τοῦ Λουδοβίκου Βλάγκης, ἣν εἶχε καταλίπει ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του, ἀπέπλευσεν οὗτος οἴκοι, τῇ 24 Ἀπριλίου 1254. Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ἡ ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανικὴ δύναμις ῥαγδαίως ἤδη κατηνέχθη πρὸς τὴν κατάλυσιν αὐτῆς· καὶ ἐπειδὴ τὸ συμπλήρωμα τῆς καταλύσεως ταύτης συνέχεται μὲ τὰς μεταβολὰς ὅσας παρήγαγεν ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ ἡ τῶν Μογγόλων καὶ Τατάρων ἐπιτολὴ, ἀνατρέχομεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας ἐκείνης, ἀπὸ τῶν στεππῶν τῆς ὁποίας ἀνέβλυσε τὸ καταστρεπτικὸν τῶν ἐθνῶν αὐτῶν ῥεῦμα.

Τὸ μέγα Σελσουκκικὸν κράτος, τὸ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Τογρουλβὲγ, τοῦ Ἀλπ Ἀρσλὰν καὶ τοῦ Μαλεκσὰχ, κατεκερματίσθη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τούτου, εἰς πολλὰς μικρὰς ἡγεμονίας, αἵτινες, ἀσθενῶς μετ' ἀλλήλων συνδεόμεναι, διὰ τῆς κατ' ἐπιφάνειαν κυριαρχίας ἑνὸς μεγάλου Σουλτάνου, ὑπέκυψαν μετ' ὀλίγον εἰς νέαν τινὰ δυναστείαν, προκύψασαν ἐν Χοβαρεσμίᾳ, ἐπαρχίᾳ κειμένῃ μεταξὺ τῆς Ἀραλικῆς λίμνης, τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Ὄξου ποταμοῦ. — Ὁ Ἀνουστεκὶν, δοῦλος ἑνὸς ἀρχιοινοχόου τῆς Σελσουκκικῆς αὐλῆς, τοσοῦτον ἐπὶ Μαλεκσὰχ κατὰ μικρὸν ἴσχυσεν ὥστε, θανόντος τοῦ προτέρου αὐτοῦ δεσπότου, ἔλαβε τό,τε τοῦ ἀρχιοινοχόου ἀξίωμα καὶ τὴν μετὰ τούτου συνημμένην πρόσοδον τῆς ἐπαρχίας Χοβαρεσμίας. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του ἐπεξέτεινε τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ κράτος του, ὁ δὲ τούτου υἱὸς Ἀτζὶτζ, 1127—1156, καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ Σελσουκκικοῦ Σουλτάνου Σανδσὰρ (σελ. 133) κατέστη, ἀξιολόγους ἐπιχειρήσας κατακτήσεις πέραν τοῦ Ὄξου καὶ παρὰ τὴν Κασπίαν. Ὁ τοῦ Ἀτζὶτζ υἱὸς Ἰλ Ἀρσλὰν, ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σανδσὰρ προαχθείσας ἀνωμαλίας τοῦ κράτους τῶν Σελσούκκων, τῶν ὁποίων ἡ ἀσθενὴς κυριαρχία περιεστάλη ἐπὶ τέλους εἰς μικράς τινας τῆς Περσίας χώρας, ἀπέσπασεν ἀπὸ αὐτῶν μέγα τοῦ Χορασὰν μέρος· καὶ ὁ τοῦ Ἰλ Ἀρσλὰν υἱὸς Ἀλφεδδὶν Τακασχ, 1172—1200, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατέλυσε τὸν τελευταῖον γόνον τῆς Σελσουκκικῆς δυναστείας, ἐν τῇ δυτικῇ Περσίᾳ, ἀφ' ἑτέρου, τραπεὶς πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τῶν ἐν Ταταρίᾳ Κιτάνων, ἥρπασεν ἀπὸ αὐτῶν τὴν πόλιν Βοχάραν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ Χοβερεσμιακὰ πράγματα οἱ Γορίδαι, ἐπαγαγόντες διὰ τούτου τὴν ἰδίαν πτῶσιν. — Λῃστής τις, ὀνόματι Χουσαὶν βὲν Σὰμ, εἰσχωρήσας περὶ τὰ τέλη τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Γασναυιδῶν, προήχθη ἀπὸ ἀξιώματος εἰς ἀξίωμα καὶ προεχειρίσθη τελευταῖον διοικητὴς τῆς κατὰ τὸ βόρειον τοῦ Γασναυιδικοῦ κράτους μέρος κειμένης ὀρεινῆς χώρας Γοὺρ ἢ Γαούρ. Εἷς τῶν υἱῶν του (οἵτινες οὐ μόνον ἐκληρονόμησαν τὴν διοίκησιν τῆς χώρας ταύτης, ἀλλὰ καὶ νόμιμοι αὐτῆς κυριάρχαι ἠξίωσαν ὅτι εἶναι, καθὸ ἀπόγονοι δῆθεν τῶν παναρχαίων τοῦ Περσικοῦ γένους ἡρώων) Χασὰν, ὁ ἕνεκα τῆς ἀπανθρωπίας αὐτοῦ Ὀλετὴρ ἐπικληθεὶς, ἐκυρίευσε καὶ ἐδῄωσε τὴν Γάσναν καὶ ἠνάγκασε τὸν Γασναυίδην Κοσρουσὰχ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἀνήκουσαν τῷ κράτει αὐτοῦ Ἰνδικὴν πόλιν Λαχώρ. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Χασὰν καὶ μετ' ὀλίγον τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του, δύο συγγενεῖς του, οἱ ἀδελφοὶ Γαγιαθεδδὶν καὶ Σαχαβεδδὶν, διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὸ κράτος, 1162· καὶ ὁ μὲν τελευταῖος, ἑδρεύων εἰς Γάσναν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατέλυσαν ὁλοσχερῶς ἤδη, 1182, τὸ ἐπὶ δύο ἑκατονταετηρίδας διατηρηθὲν κράτος τῶν Γασναυιδῶν, ἐτι δὲ πολλάκις ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν στρατεύσας, κατέκτησεν ἅπασαν σχεδὸν τὴν μέχρι Σινικῆς χώραν· ὁ δὲ ἀδελφός του ἐκυρίευσε τὰς πόλεις Νισαποὺρ, Χερὰτ καὶ Μεροὺ καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ταταρικήν. Αὗται αἱ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Περσίᾳ κατακτήσεις ἐπήγαγον τὴν κατάλυσιν τῶν Γοριδῶν· διότι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χοβαρεσμίου Ἀλαεδδὶν Ταϰὰσχ, ἀνεψιός τις τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Μωάμεθ Γ', ἀμφισβητήσας πρὸς τοῦτον τὴν κληρονομίαν τῆς ἀρχῆς, ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ Γαγιαεδδίν. Ἐντεῦθεν προέκυψε πόλεμος, καθ' ὃν ἀπέθανε μὲν ἐξ ἀρχῆς, 1202, ὁ Γαγιαεδδίν, ἀπέβαλε δὲ τὸ ὅλον αὐτοῦ κράτος ὁ ἀδελφός του, καταλυθείσης ὁλοσχερῶς τῆς τῶν Γοριδῶν δυναστείας περὶ τὸ 1208. Τότε ὁ μάχιμος τῶν Χοβαρεσμίων Σὰχ Μωάμεθ Γ' νέας ἐπεχείρησε δορυκτησίας, ἐμβαλὼν εἰς τὴν Ἰνδικήν, ἐκεῖθεν δ' ἀνέκαμψε πρὸς τὸν Τίγριν, κατέκτησε πᾶσαν τὴν ὀρεινὴν χώραν καὶ ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ περὶ τὸ μικρὸν τῆς γῆς κλάσμα, τὸ ἀμέσως κατεχόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀββασίδου, ὅστις ἔφερεν ἐν Βαγδατίῳ τὸ ψιλὸν τοῦ καλίφου τῶν Σουννιτῶν ὄνομα. Ἀπήτησε δὲ παρὰ τούτου οὐ μόνον ἅπασας τὰς τιμὰς, ὅσας αὐτὸς εἶχεν ἀπονείμει εἰς τὸν Σουλτάνον τῶν Σελσούκκων, ἀλλὰ καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἔχῃ φρουρὰν Χοβαρεσμίων ἐν Βαγδατίῳ καὶ τὴν ἄδειαν νὰ ἐδρεύῃ ἐν αὐτῷ, ὁσάκις θέλει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καλίφης ἀπέκρουσε τὰς ἀξιώσεις ταύτας, ὁ Μωάμεθ, συγκροτήσας σύνοδον σχιιτῶν θεαλόγων, ἀνηγόρευσεν ἕτερον καλίφην καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ αὐτὸν εἰς Βαγδάτιον, διὰ τῆς βίας. Ὁ δὲ Ἀββασίδης, ἐπὶ τῇ συμβουλῇ τῶν περὶ αὐτὸν σοφῶν ὁμοδόξων, ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν του τοὺς εἰδωλολάτρας Μογγόλους, 1219, καὶ τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀπ' ἀνατολῶν ἐπιδρομὴν τῶν συγκλύδων μογγολικῶν καὶ τουρκικῶν στιφῶν, τὰ ὁποῖα, ὑπὸ τὸν Τεμουτσὶν, ἢ Ζιγγισχὰν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἠλλοίωσαν τὴν ὅλην τῆς ἀνατολῆς ὄψιν καὶ κατεδήωσαν, διὰ τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτῶν ῥεύματος, τὴν Σινικήν, τὴν Ἰνδικήν, τὴν δυτικὴν Ἀσίαν, τὴν Ῥωσίαν, τὴν Πολωνίαν, τὴν Σιλεσίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγεννήθη ὁ Τεμουτσὶν, ὑφίσταντο ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀσίᾳ τρία ἰσχυρότατα ἔθνη καὶ κράτη· οἱ ἴδιοι Σίναι, οἵτινες ἦσαν περιωρισμένοι εἰς τὴν μεσημβρινὴν Σινικὴν καὶ διετέλουν ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Song (β.6λίου πρώτου, σελ. 10)· τὸ βόρειον Σινικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον ἱδρύθη, 1125, ὑπὸ τοῦ Μογγολικοῦ ἔθνους τῶν Νιούτσων καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἡγεμονικὴ δυναστεία ἔφερε τὸ ἐπώνυμον τοῦ χρυσοῦ γένους· τελευταῖον, πρὸς δυσμὰς, ἡ ὁμοσπονδία τῶν Καραϊτῶν, πρωτεύουσαν ἔχουσα τὸ Καρακορούμ. Ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων βασιλείων, μοῖρά τις τῶν ὑποτελῶν εἰς τοὺς Νιούτσους φυλῶν εἶχεν ἱδρύσει, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ἀμοὺρ καὶ τῶν ἀρκτικῶν συνόρων τῆς Σινικῆς, νέαν στιφῶν ὁμοσπονδίαν, εἰς ἀδιαλείπτους σχεδὸν πολέμους πρὸς τοὺς Νιούτσους διατελοῦσαν. Εἰς τοὺς πρὸς τοὺς Νιούτσους αὐτοὺς πολέμους εἶχον ἀποκτήσει μέγα ὄνομα οἱ τοῦ Τεμουτσὶν πρόγονοι, οἵτινες, ὡς ἡγεμόνες τοῦ ἐπιφανεστέρου στίφους, ἐξουσιάρχουν τρόπον τινὰ τῶν ὁμοσπόνδουσῶν φυλῶν. Αὐτὸς δὲ ἐγεννήθη τῷ 1155 καὶ δὲν εἶχεν ἔτι συμπληρώσει τὸ δωδέκατον τῆς ἡλικίας ἔτος, ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ πατρός του, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν πλειοτέρων στιφῶν ὅσα ὑπ' ἐκεῖνον εἶχον διατελέσει ἡνωμένα, καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ πρὸς τοὺς Καραΐτας, τῶν ὁποίων ὁ ἡγεμὼν Τολὶς ἢ Οὐγγχὰν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδεξιώθη αὐτὸν φιλικῶς καὶ γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ καὶ ἀρχιστράτηγον ἀνέδειξεν· ἔπειτα ὅμως, ἐπειδὴ ἐδυνάνησαν, περιῆλθον εἰς πόλεμον, καθ' ὃν ὁ Τεμουτσὶν, νικήσας καὶ φονεύσας τὸν Τόλιν, οὐ μόνον ἁπάσας τὰς φυλὰς καὶ χώρας αὐτοῦ καθυπέταξεν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα στίφη, θεὶς οὕτω τὰ θεμέλια τῆς τερατώδους τῶν στιφῶν ὁμοσπονδίας ἐφ' ἧς ἐπῳκοδόμησε τὸ ἀχανὲς αὐτοῦ κράτος. — Πρότου προχωρήσῃ περαιτέρω, ὠφελήθη ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας τῶν στιφῶν ἐκείνων, ὅπως παγιώσῃ τὸ κράτος αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ ταύτῳ, συνεκρότησε, 1206, οὐ μακρὰν τῶν πηγῶν τοῦ Ἀμοὺρ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς τῶν Μογγόλων χώρας, Κουραλτάϊ, ἤτοι πανηγυρι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κήν τινα συνέλευσιν ὅλων τῶν μογγολικῶν καὶ Τουρκιπῶν φυλάρχων, ἐν ᾗ Σαμάνοι τινὲς ἤτοι προφῆται ἐδήλωσαν ἀποκαλύψεις τοῦ οὐρανοῦ, καθ' ἃς αὐτὸς ἔπρεπε νὰ ἀναγνωρισθῇ μέγας Χὰν τῶν ὁμοσπόνδων στιφῶν καὶ νὰ προσλάβῃ τὸν νέον τίτλον τοῦ Δζιγγισχὰν, τὸν πολυειδῶς μὲν ἑρμηνευθέντα, ἄδηλον ὅμως τι κυρίως σημαίνοντα. Εἰς τὸ αὐτὸ Κουραλταῖ ὡρίσθησαν καὶ τινες γενικαὶ διατάξεις, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαιον ἂν τότε ἡ βραδύτερον ἐξεδόθη ᾗ τὸ περίφημον αὐτοῦ Γασσᾶ ἤτοι ὁ γενικὸς θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς νόμος. Τὰ θρησκευτικὰ τοῦ νόμου τούτου δόγματα φέρουσι προδήλως τὰ ἴχνη τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ καθαρωτέρας Ἀσιανῆς σοφίας· εἶναι δὲ πατριαρχικὴ τις διδασκαλία, μολυνθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μογγολικοῦ ῥύπου, ἀλλ' ἀπηλλαγμένη τοῦ τε ἐπιχωρίου ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ Σαμανισμοῦ καὶ τῆς βραδύτερον αὐτόθι μεταφυτευθείσης Δαμαϊκῆς θρησκείας, ὡς καὶ τῶν παραλογισμῶν τῶν Βραχμάνων καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν Βόνζων (Βιβλ. πρώτου, σελ. 14). Τὸ δὲ πολίτευμα ἦτο οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐστηρὰ στρατοκρατία, ἔχουσα εὐπατρίδας τινὰς, τοὺς καλουμένους Ταρχάνους, οἵτινες οὐδένα ἐπλήρωνον φόρον, δὲν ὑπεχρεοῦντο νὰ διανέμωσι μετὰ τῶν ἄλλων τὴν γενομένην λείαν, εἶχον ἀείποτε τὴν ἀκώλυτον πρὸς τὸν μέγαν Χὰν πρόσοδον, καὶ, κακουργήσαντες, διέμενον ἀτιμώρητοι μέχρις ἐννάτης ὑποτροπῆς· τῆς τοιαύτης θεσμοθεσίας ἡ ἵδρυσις ἐξηγεῖται ἅμα ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι παρ' ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἡμιπολιτισμένοις ἔθνεσι ὁ πολεμικὸς βίος παρήγαγε φεουδαλικὰ προνόμια.— Ὁ Δζιγγισχὰν, ἀφοῦ ὑπήγαγεν ὑφ' ἑαυτὸν ἅπαντα τὰ περὶ τὸ Καρακοροῦμ ἔθνη, ὥρμησε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ βορείου Σινικοῦ κράτους, τοῦ ὁποίου αὐτὸς, ὡς καὶ οἱ προπάτορες, εἶχον διατελέσει ὑποτελεῖς· καὶ, μετὰ τριετῆ καταστρεπτικὸν ἀγῶνα, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ συνομολογήσῃ ἐπαχθῆ εἰρήνην νὰ δώσῃ αὐτῷ μίαν συγγενῆ του ὡς σύζυγον καὶ νὰ μεταθέσῃ μεσημβρινώτερον τὴν καθέδραν του. Ἀπὸ Σινικῆς ἐτράπη ὁ νικηφόρος μέγας Χὰν πρὸς δυσμὰς, προσέβαλε τὸ Ταταρικὸν κράτος τοῦ Καρακιτάϊ, καὶ, νικήσας τὸν δυνάστην αὐτοῦ Κασκοὺκ, καθυπέταξεν ἅπασαν τὴν χώραν του, ὥστε ἐξέτεινεν ἤδη τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ μέχρι τῶν συνόρων τοῦ Χοβαρεσμιακοῦ κράτους. Τότε ἀφ' ἑνὸς μὲν προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Καλίφου τοῦ Βαγδατίου εἰς βοήθειαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀδικηθεὶς ὑπὸ τῶν Χοβαρεσμίων, ὥρμησε, μετ' ἀναριθμήτων, ὡς εἰποτε ἔπραττε, πολεμιστῶν, κατὰ τοῦ Μωάμεθ Γ'. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Δζιγγισχὰν μὲ τὸν τέταρτον υἱόν του Τούλιν, ἐπῆλθε κατὰ τῆς Σαμαρκάνδης καὶ Βοχάρας, τὸν δὲ πρεσβύτερον υἱὸν Τσχουτσχὶ ἔπεμψε κατὰ τοῦ Τασκὲνδ, εἰς δὲ τὸν δεύτερον ᾗ τὸν τρίτον, τὸν Γζαγατάϊν καὶ τὸν Ὀκτάϊν ἡ Ὀγοτάϊν, ἐπέτρεψε τὴν ἔφοδον κατὰ τῆς περὶ τὸν Ὄξον κειμένης ὀχυρᾶς καὶ πολυανθρωποτάτης χώρας Ὀτράρ. Ὁ μέγας τῶν Χοβαρεσμίων ἡγεμὼν, καίτοι πολυμήχανος ὢν πολεμιστὴς, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ εἰς τὸν καταπληκτικὸν ἐκεῖνον χείμαρρον· καὶ κατήντησε νὰ καταφύγῃ εἰς νῆσόν τινα τῆς Κασπίας θαλάσσης, ὅπου ἀπέθανε, 1221, ἐν ἐσχάτῃ ἀπορίᾳ καὶ ὀμηχανίᾳ· αἱ θυγατέρες του κατεκληρονομήθησαν μεταξὺ τῶν νικητῶν, ἐφονεύθησαν δὲ ἅπαντες οἱ υἱοί του, ἐκτὸς δύο, τοῦ μεγαλοψυοῦς Δζελαλεδδὶν Μαγκβερνὶ καὶ τοῦ Ταταρσὰχ, οἵτινες κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσιν. Ἐντούτοις τὰ ἄγρια ἐκεῖνα στίφη ἐξηκολούθουν δηοῦντα, μὲ ἀπερίγραπτον ὠμότητα, τὰς λαμπροτέρας πόλεις τοῦ Χοβαρεσμιακοῦ κράτους, κατοστρέφοντα καὶ τέχνην, καὶ ἐπιστήμην, καὶ βιβλιοθήκας πλουσίας, καὶ ἀκμαῖα διδακτήρια, καὶ γεωργίαν, καὶ βιομηχανίαν, καὶ ἀνάκτορα, καὶ τζαμία. — Ὁ Δζελαλεδδὶν, ὀχυρωθεὶς εἰς Γάσναν, κατέβαλε μὲν δύο στρατοὺς τοῦ Δζιγγισχάν· ἀλλ' ἔπειτα, ἔριδος ἐκραγείσης ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ, περὶ τῆς διανομῆς τῆς λείας, ἐγκαταλείπεται ὑπὸ τοῦ ἡμίσους τῶν ὁπαδῶν καὶ ἀναγκάζεται, νὰ ὑποχωρήσῃ μέχρι τῶν ὀγθῶν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, τὸν ὁποῖον, πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ Δζιγγισχὰν καὶ τοῦ ἀπειραρίθμου αὐτοῦ στρατοῦ, 1221, μετὰ τοσαύτης γενναιότητος διεπέρασεν, ὥστε ὁ μέγας Χὰν, ἐκπλαγεὶς καὶ ἀποθαυμάσας· « Ἰδέτε, » ἀνέκραξε πρὸς τοὺς υἱοὺς, « ἄνδρα » τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἄξιον! Εὐτυχὴς, ὁ ἔχων τοιαῦτα τέκνα! Περὶ τοῦ Δζελαλεδδὶν ἰσχύει » τὸ παρὰ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενον· οὐδεὶς ἐστιν ὁ ἰδὼν τοιοῦτον ἄνδρα καὶ οὐδ' ὑπῆρξεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

» ἐν τῷ παρελθόντι ποτὲ ὁ ἐνδμιλλος αὐτοῦ. Ἐπὶ μὲν τῆς στερεᾶς ἦτο φοβερὸς ὡς λέων » ἐν δὲ τῷ ὕδατι, δεινὸς ὡς κροκόδειλος. » — Οἱ Μογγόλοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ περάσωσι τὸν Ἰνδόν, ἀλλ' ἐπαλινδρόμησαν εἰς τὴν Περσίαν, ἵνα συμπληρώσωσι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἡ λεηλασία αὕτη ἐξηκολούθησε δύο ἔτι ἐνιαυτούς, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ οἱ τοῦ Δζιγγισχὰν υἱοὶ Τσαγατάϊς καὶ Ὀκτάϊς ἀπησχολοῦντο εἰς Γάσναν καὶ παρὰ τὸν Ἰνδόν, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτῶν Τσχουτσχὶ καθυπέτασσε τὰς Ῥωσσικὰς ἐπαρχίας τοῦ Ὀρενβούργου καὶ Ἀστραχανίου. Ὁ Δζιγγισχὰν διέτριβε τότε τὸ πλεῖστον εἰς τὴν χώραν τῆς Σαμαρκάνδης καὶ ἐπεχείρησε παρὰ τὸν Ὄξον ἀχανῆ κυνηγέσια, χαρακτηριστικώτατα τῶν ἠθῶν τοῦ τε λαοῦ ἐκείνου καὶ τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ, διότι ἔθνη ὅλα ἠθροίσθησαν ἵνα συνελάσωσιν ἑκατοντάδας χιλιάδων ἀγρίων θηρίων, τὰ ὁποῖα ἔπειτα ἐφονεύοντο καὶ κατησθίοντο ὑπὸ τοῦ μεγάλου Χὰν καὶ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ· ἄπειρα δὲ ἄλλα συνελαμβάνοντο καὶ διὰ ποικίλων συμβόλων σεσημειωμένα ἀπελύοντο αὖθις εἰς τὴν ἔρημον. Προετοίτους ὁ Δζιγγισχὰν ἐζήτησε καὶ ἐν Χοβαρεσμίᾳ, ὡς καὶ εἰς ἄλλας κατακτηθείσας χώρας, νὰ πληροφορηθῇ τὰ τῆς θρησκείας τῶν παρ' αὐτοῦ καταπατουμένων λαῶν, συνδιαλεχθεὶς ἐπὶ τούτῳ μετὰ τῶν σοφῶν τῆς Βοχάρας, οἵτινες εἰς μεγάλας ἀκαδημίας ἐξέθετον ἀναμίξ τὰ δόγματα τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἰνδῶν καὶ τὰ μυθεύματα τῶν Περσῶν. Τελευταῖον, ἀφοῦ εἰς εὐρύχωρον παρὰ τὸν Ὄξον πεδίον συνεκρότησεν ἕτερον μέγα Κυριαλτάϊ, πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον τῆς ὅλης αὐτοῦ ἀξίας ἢ πρὸς ἔκδοσιν νέων διατάξεων, ἐπανῆλθε, τῷ 1224, εἰς Καρακορούμ, ὅθεν ἐτράπη, μετὰ τῶν υἱῶν, πρὸς τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ τῆς Σινικῆς σύνορα, ἵνα καθυποτάξῃ ἐντελῶς τὰ αὐτόθι Νομαδικὰ στίφη καὶ ἔπειτα καταβάλῃ τὸ βόρειον Σινικὸν κράτος. Ἐνῷ δ' ἐνταῦθα ἀπησχολοῦντο οἱ Μογγόλοι, ὁ Δζελαλεδδὶν, κατασκευάσας νέαν ἑαυτῷ ἐν τῇ Ἰνδικῇ δύναμιν, ἐνέβαλεν αὖθις νικηφόρος εἰς τὸ πάτριον κράτος, 1225, τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀντοὐτοις ἀναχτήσει χώρας τινὰς ὁ ἀδελφός του Ταταρσάχ· οὐ μόνον δὲ ἠνώρθωσε τὴν πάτριον βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ νέας κατώρθωσε κατακτήσεις. Κατὰ δυστυχίαν περιῆλθεν ὡς ἐκ τούτου εἰς ῥῆξιν πρός τε τὸν Ἐϊουβίδην Ἀσχραφ, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀδὲλ, ᾧ πρὸς τὸν Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου Καϊκοβὰδ, πρὸς τοὺς ὁποίους συνεκρότησε μάχην τριήμερον καὶ αἱματηρὰν, 1230, ἐν ᾗ ἀπέβαλε τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως, καθ' ἣν μάλιστα ἐποχὴν οἱ Μογγόλοι ἐκ νέου ἐνέβαλον εἰς τὸ κράτος του. — Ὁ Δζιγγισχὰν ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε καθυποτάξει τὰ παρὰ τὰ σινικὰ σύνορα στίφη, ἔπειτα κατέκτησε τὸ πλεῖστον τοῦ βασιλείου Χία, τὸ ὁποῖον ὑφίστατο πρὸς βορρᾶν τῆς Σινικῆς παρὰ τὸ βασίλειον τῶν Κὶν ἤτοι τῶν δυναστῶν τοῦ χρυσοῦ γένους· καὶ τότε ἐμελέτησε τὴν κατάκτησιν τῶν Κὶν, ἀλλ' ἀπέθανε πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὸ ἔργον, Αὐγούστῳ 1227. Κατὰ τὴν ἔγγραφον διαθήκην του τὸ κράτος του ἔπρεπε νὰ διανεμηθῇ μεταξὺ τῶν υἱῶν του καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν, ὁ δὲ Ὀκτάϊς νὰ λάβῃ τὸ ὑπέρτατον τοῦ μεγάλου Χὰν ἀξίωμα. Ὁ τοῦ προαποθανόντος πρεσβυτέρου υἱοῦ του Τσχουτσχὶ τοσοῦτον φοβερὸς μετέπειτα εἰς τὴν Εὐρώπην κατασταὶ υἱὸς Βατοὺ ἔλαβε τὰς περὶ Ἀστραχάνιον καὶ Ὀρενβοῦργον χώρας, ἤτοι τὸ λεγόμενον Καπτσάκ. Ὁ δεύτερος τοῦ Δζιγγισχὰν υἱὸς Τζαγατάϊς προεχειρίσθη ἡγεμὼν τῶν ἐπέκεινα τοῦ Ὄξου καὶ Ἀμὰ κειμένων χωρῶν. Ὁ τέταρτος, Τούλις, ἔμελλε νὰ λάβῃ τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Περσίαν καὶ τὸ κατακτηθὲν μέρος τῆς Ἰνδικῆς. Ταῦτα ὅμως πάντα δὲν ἐγένοντο, οὐδ' ὁ Ὀκτάϊς ἀνέλαβε τὴν ἐπιτραπεῖσαν ὑπερτάτην κυριαρχίαν εἰμὴ δι' ἑνὸς Κουρουλτάϊ, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη δύο μόλις ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δζιγγισχάν. Πρὶν δ' ἐτι συμπληρωθῇ ἡ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν διανομὴ, κατέκτησαν οὗτοι, ὑπὸ τοῦ Τσαγατάϊ διευθυνόμενοι, ὁλόκληρον τὸ βόρειον Σινικὸν κράτος, ὁ δὲ τοῦ Τούλι υἱὸς Χουλαγοὺ προήλασε μέχρις Ἀρμενίας καὶ Γεωργίας, καὶ ἄλλα Μογγολικὰ στίφη ἐτράπησαν κατὰ τοῦ Σουλτάνου τῶν Χοβαρεσμίων, ὅστις μετ' ὀλίγον ἐφονεύθη ὑπὸ προσωπικοῦ τινος ἐχθροῦ, 1231, καταλυθέντος οὕτω ὁλοσχερῶς τοῦ κράτους αὐτοῦ. Τότε οἱ Μογγόλοι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπεχρέωσαν τὸν Σουλτάνον τοῦ Ῥοὺμ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ μεγάλου αὐτῶν Χὰν, καὶ ἀφ' ἑτέρου διεπολέμησαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεσημβρινῆς Σινικῆς καὶ τὸν δυνάστην τῆς Χερσονήσου Κορέας. Ὁ τελευταῖος ὑπετάχθη, ἀλλ' οἱ Σῖναι ἠδυνήθησαν εἰσέτι τότε νὰ ἀναχαιτίσωσι τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο Ταταρικὸν ῥεῦμα. Περὶ τοὺς αὐτοὺς δὲ σχεδὸν χρόνους στῖφός τι τῶν Ὀσμάνων Τούρκων ἐνέβαλεν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, καὶ, ἱδρύσαν αὐτόθι μετ' ὀλίγον τὸ λαμπρὸν κράτος τοῦ Καραχισσάρ, ἔβαλε τὰ θεμέλια νέου Ἀνατολικοῦ μεγάλου κράτους.

Ἔτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Δζιγγισχὰν διέτριβεν ἐν τῷ Χοβαρεσμιακῷ κράτει, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Τσχουτσχί, ὁ καταχτητὴς τοῦ Καπτσάκ, ἐνέβαλεν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τῷ 1224 ὁλοσχερῶς κατετρόπωσε τοὺς Ῥώσους, ὄντας τότε διῃρημένους εἰς πολλὰς αὐτοτελεῖς πολιτείας. Καὶ θανόντος μὲν αὐτοῦ ἀμέσως ἔπειτα, ἀνεστάλη ἐπί τινα χρόνον ἡ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος Μογγολικὴ ἔφοδος· ἀλλὰ τῷ 1237, ἀφοῦ οἱ Βούλγαροι ἐν τῷ μεταξὺ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν ἀκαθέκτων ἐκείνων δορυκτητόρων, ὁ μέγας Χὰν Ὀκτάϊ ἔπεμψε τὸν ἀνεψιόν του Βατοὺ εἰς κατάκτησιν τῆς Ῥωσίας· ὁ δὲ υἱὸς ἐκεῖνος τοῦ Τσχουσχί, ἐπανειλημμένως κατατροπώσας τὸν μέγαν δοῦκα τοῦ Βλαδιμίρου Ἰούριον ἢ Γεώργιον Β', ἐδήωσε πᾶσαν τὴν χώραν, ἐκυρίευσε, 1240, καὶ αὐτὴν τὴν Κιοβίαν, ἤτις ἦτο τότε ἡ κυριωτάτη τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους ἕδρα, καὶ, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου ἔτους, προήλασεν εἰς Οὐγγαρίαν καὶ εἰς Πολωνίαν. — Εἰς Οὐγγαρίαν, μετὰ τὸν θάνατον Ἐμερίχου, 1196—1204, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Βέλα Γ', ἐσφετερίσθη τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀνδρέας Β', ἐξώσας τὸν ἀνήλικον ἀνεψιόν του, υἱὸν δὲ τοῦ Ἐμερίχου, 1205. Ὁ Ἀνδρέας Β', ὁ τὴν ἄδοξον ἐκείνην ἐπιχειρήσας σταυροφορίαν (σελ. 191), ἐδιχονόησεν ἐξ ἀρχῆς πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς αὐτοῦ ὑποτελεῖς, καὶ ἰδίως πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Βέλαν Δ', ἐξ οὗ ὠφελούμενοι οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους τὸν ἠνάγκασαν νὰ ὑπογράψῃ ὁλεθρίαν τινὰ πρᾶξιν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ Οὐγγαρία κατέστη στάδιον ἀδιαλείπτων ἐμφυλίων διενέξεων, ὁ δὲ λαὸς αὐτῆς δεινότατα ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων καὶ πλουσιωτέρων κατεπιέσθη. Κατὰ τὸ λεγόμενον ἐκεῖνο χρυσοῦν προνόμιον, οἱ μεγιστᾶνες οὐ μόνον ἔπρεπε κατ' ἔτος νὰ συγκαλῶνται εἰς κοινὴν σύνοδον, ἀλλ' ἀπηλλάγησαν αὐτοί τε καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτῶν παντὸς ἀμέσου φόρου, λαβόντες καὶ ἄλλα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὔλογα προνόμια. Τὸ δεινὸν ὅμως ἦτο, ὅτι τὸ τελευταῖον τῆς πράξεως ταύτης ἄρθρον, ἐπέτρεπε ῥητῶς εἰς τε τοὺς εὐπατρίδας καὶ εἰς τὸν κλῆρον τὴν ἔνοπλον ἐπανάστασιν, ἅμα ὁ βασιλεὺς ἢ τις τῶν διαδόχων του ἤθελε παραβῇ τινα τῶν διατάξεων τοῦ χρυσοῦ προνομίου· προστούτοις περὶ τῶν πολιτῶν καὶ γεωργῶν οὐδεμία ἐλήφθη πρόνοια, ἐξεναντίας οἱ μεγιστᾶνες τῆς Οὐγγαρίας ἵδρυσαν τὸ κράτος αὐτῶν ἐπὶ τῆς καταθλίψεως τῶν δύο τούτων τάξεων τοῦ ἔθνους, τῶν μὲν πρώτων περιστείλαντες τὰ δίκαια, τοὺς δὲ δευτέρους εἰς ἀληθῆ καταβαλόντες δουλείαν. Ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα δυσαρέσκεια, δικόνοια καὶ ἔρις, διευκόλυνε τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας, ὑπὸ τοῦ Βατοὺ, ὅστις, ἐμβαλὼν, τῷ 1241, διὰ τῶν Καρπαθίων ὀρέων, ἐντελῶς κατετρόπωσε τὸν Οὐγγαρικὸν στρατὸν καὶ παρεσκευάζετο ἤδη νὰ ἐγκατασταθῇ μονίμως ἐν Οὐγγαρίᾳ, ὅτε, ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Χὰν Ὀκτάϊ, ἐπανήγαγε, 1242, τὰ στίφη αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνατολήν. — Οἱ εἰς τὴν Πολωνίαν ὁρμήσαντες Μογγόλοι εὗρον τὰς περιστάσεις εὐμενεστέρας ἔτι ἢ οἱ ἐν Οὐγγαρίᾳ. Τὸ Πολωνικὸν κράτος, εἰς ὃ ἀνῆκε καὶ ἡ Σιλεσία, ἦτο πρὸ καιροῦ διεσπασμένον εἰς πολλὰς ἡγεμονίας ἀδιαλείπτως κατ' ἀλλήλων ἐριζούσας· καὶ ἐθεωρεῖτο μὲν εἷς τῶν ἰσχυροτέρων δουκῶν ὡς ἀνώτερος κυριάρχης, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλὰν εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀξιώματος τούτου. Ὅτε οἱ Μογγόλοι εἰσέβαλον ὑπὸ τὸν Βατοὺ εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἦρχον τῆς διῃρημένης Πολωνίας τέσσαρες κυριώτατοι δυνάσται, ὧν οὐδεὶς μὲν ἐτόλμα νὰ λάβῃ τὸν τοῦ βασιλέως τίτλον, ἐπικρατέστερος ὅμως ἐθεωρεῖτο ὁ τῆς Βρεσλαυίας καὶ ἑνὸς μέρους τῆς Σιλεσίας ἡγεμὼν Ἑνρίκος Α' ὁ πωγωνάτος. Αὐτὸς εἶναι ὁ διενεργήσας τὴν παραχώρησιν, 1228, τῆς περὶ τὸ Κούλμ χώρας εἰς τοὺς ἱππεῖς τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος, (οἵτινες εἶχον τότε ἀρχίσει, ἐγκαταλιπόντες τὸν ἐν τῇ ἀνατολῇ πόλεμον, νὰ ἀγωνίζωνται περὶ τὴν χείρωσιν τῶν Πρώσσων καὶ τῶν ἄλλων παρὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ Γερμανικὰ σύνορα ἐθνικῶν λαῶν καὶ τὴν εἰς αὐτοὺς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ), παγιώσας οὕτω τὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Πρώσσων ἐγκατάστασιν τοῦ τάγματος ἐκείνου, τοῦ ὁποίου οἱ ἱππεῖς, ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι, τοσοῦτον ἔπειτα συνετέλεσαν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν παραλίων τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Τὸ τοῦ Ἐρρίκου ἀξίωμα ἐκληρονόμησε, 1238, ὁ υἱός του Ἐρρῖκος Β' ὁ εὐλαβής, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένοντο αἱ Μογγολικαὶ εἰσβολαί· ἀλλὰ καίτοι κατακερματισμένης τῆς Πολωνίας, οἱ βάρβαροι ἀπήντησαν ἐνταῦθα γενναιοτέραν ἢ ἀλλοῦ που ἀντίστασιν, διότι ἀντεπεξῆλθον ἤδη κατ' αὐτῶν οἱ μάχιμοι ἱππεῖς τῆς δύσεως. Καὶ ἠττήθησαν μὲν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν ἐκ παρατάξεως μάχην ἣν συνεκρότησαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς, τῇ 9 Ἀπριλίου 1241, περὶ Λιγνιτίαν τῆς Σιλεσίας, ἀλλ' οἱ Μογγόλοι ἔπαθον τοιαύτην ζημίαν, ὥστε, μεταβαλόντες τὸν κατὰ τῆς Γερμανίας ὁρμόν, ἠναγκάσθησαν νὰ τραπῶσι, διὰ τῆς Βοημίας, εἰς Μοραβίαν, ὅπου νέας ὑπέστησαν ζημίας καὶ ἔπειτα ἠνώθησαν εἰς Οὐγγαρίαν μετὰ τῶν ὄχλων τοῦ Βατοῦ, ἀναλαμψάντες, ὡς προείρηται, ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἀνατολήν. Κατ' εὐτυχίαν δὲ τῆς Γερμανίας, συνέβη μετ' ὀλίγον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Μογγολικοῦ κράτους μεγάλη τις μεταβολή, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ δύναμις τῶν βαρβάρων διευθύνθη οὐχὶ πλέον κατὰ τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ κατὰ τῆς καλιφίας τῆς ἐν Βαγδατίῳ.

Ὀκτάϊ, ὁ πρῶτος τοῦ Δζιγγισχὰν διάδοχος, ἦτο τραχὺς, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι Μογγόλοι, καὶ οἰνοπότης· ἀλλὰ λόγιός τις καὶ συνετὸς Σίνης, ὁ Yelutschutschai, ὅστις ἤδη ἐπὶ τοῦ πρώτου μεγάλου Χὰν εἶχεν ἀναλάβει ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Μογγολικῷ κράτει, διεξήγαγε τὴν κυβέρνησιν ὡς πρωθυπουργὸς καὶ σοφὰς ἐξέδοτο διατάξεις. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶναι πλείστου λόγου ἄξιος ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἱστορίαν τοῦ κράτους ἐκείνου, διότι μετήγγισεν εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ τὰ ἤθη ἢ τὸ πνεῦμα πολιτείας πρὸ καιροῦ διαρρυθμισθείσης. Ἐζήτησε δὲ νὰ εἰσαγάγῃ καλυτέρας κυβερνητικὰς ἀρχάς, ἵδρυσεν ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἐφρόντισε νὰ μεταφρασθῶσιν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Μογγόλων τὰ συγγράμματα πεπολιτισμένων ἐθνῶν καὶ προσεκάλεσεν ἀπὸ τῆς Σινικῆς, καὶ ἀπὸ Περσίας, ἀπὸ Ἀραβίας καὶ ἄλλων Μωαμεθανῶν χωρῶν λογίους, ἐξιωματικοὺς, βιομηχάνους καὶ τεχνίτας. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ὀκτάϊ, 1241, καὶ μετ' οὐ πολὺ τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Καγιοὺκ, 1247, ὁ Βατοῦ ἀνηγόρευσε, διὰ τῆς βίας μέγαν Χὰν Μαγγοῦ, τὸν υἱὸν τοῦ Τούλι, ἐξολοθρεύσας ἅπασαν τοῦ Ὀκτάϊ τὴν οἰκογένειαν. Ὁ Μαγγοῦ ἀνέθηκεν εἰς τοὺς δύο αὐτοῦ ἀδελφοὺς Χουλαγοῦ καὶ Κουβλάϊν δύο μεγάλας στρατείας· ὁ πρῶτος ἐξεπέμφθη κατὰ τῆς Περσίας καὶ κατὰ τοῦ κράτους τοῦ ἐν Βαγδατίῳ καλίφου, ὁ δεύτερος, κατὰ τῆς Σινικῆς, 1253. Ὁ Χουλαγοῦ, πορευθεὶς διὰ Σαμαρκάνδης πρὸς τὴν Κασπίαν, κατέλαβε τὰς παρ' αὐτῇ κειμένας ὀρεινὰς ἐπαρχίας, μετεπέμψατο εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ τοὺς προηγουμένως ἤδη καταστάντας ὑποτελεῖς τῶν Μογγόλων ἀθλίους ἡγεμόνας τοῦ κράτους τοῦ Ἰκονίου (οἵτινες μετὰ 50—60 ἔτη καὶ ὅλως κατελύθησαν ὑπὸ τῶν Μογγόλων), προήλασεν ἔπειτα μέχρι τοῦ Χαμαδὰν, καὶ, κυριεύσας τὰ φρούρια τῶν ἐν Περσίᾳ Ἀσσασίνων, ἄρδην ἐξωλόθρευσε τὴν αὐτόθι μοῖραν τῆς Ἰσμαϊλιτικῆς ταύτης αἱρέσεως. Ἡ δ' ἐν Συρίᾳ αὐτῆς μοῖρα διετηρήθη μὲν μέχρι τῆς σήμερον, ἀλλὰ τὸ κράτος τὸ ὁποῖον εἶχεν ἱδρύσει ἐκεῖ ἐπίσης μετ' ὀλίγους ἐνιαυτοὺς κατελύθη. Ἀπὸ Περσίας, ὁ Χουλαγοῦ ἐτράπη κατὰ τοῦ ἐσχάτου τῶν καλιφῶν, τοῦ Ἀββασίδου Μοσταασζέμ. Οἱ ἐν Βαγδατίῳ καλίφαι εἶχον, ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῶν Βουϊδῶν (σελ. 129—130), ἀναλάβει, ἐκ διαλειμμάτων τοὐλάχιστον, τὴν κοσμικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν ἢ ἐπὶ τέλους μάλιστα ὁλοσχερῆ σχεδὸν ἐπέτυχον ἀνεξαρτησίαν. Ἀλλὰ τὸ κράτος τοῦτο δεινῶς ἔπασχεν ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς διαιρέσεως τῶν Σχιιτῶν καὶ τῶν Σουννιτῶν, ὁ δὲ τοῦ Μοσταασζὲμ Βεζίρης Μουγιαδδὶν, ἔνθερμος ὢν Σχιίτης, οὐ μικρὸν, ὡς φαίνεται, συνετέλεσεν εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ Σουννίτου καλίφου· διότι, ἐπελθόντος τοῦ Χουλαγοῦ καὶ πολιορκήσαντος τὸ ὑφ' ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἀνθρώπων κατοικούμενον ἀχανὲς Βαγδάτιον, ὁ προδότης Βεζίρης πείθει τὸν καλιφὴν νὰ ἔλθῃ εἰς προσωπικὴν πρὸς τὸν ἐχθρὸν συνέντευξιν. Ἅμα δ' ἐξελθόντος τοῦ Μοσταασζὲμ εἰς τὸ Μογγολικὸν στρατόπε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δον, συλλεμβάνεται οὗτος αἰχμάλωτος· καὶ τότε ὁ Χουλαγοὺ γίνεται ἐξ ἐφόδου κύριος τῆς πόλεως, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1258, καταβαλὼν αὐτὴν εἰς ἔδαφος, καὶ διὰ σφαγῆς ἤτις διήρκεσε 14 ἡμέρας φονεύσας, ὡς λέγουν, 800,000 ἀνθρώπων. Ὁ καλίφης, ἀφοῦ ἐδιάσθη νὰ καταδείξῃ τὸν τόπον, ὅπου, ἐν τῇ φιλαργυρίᾳ αὐτοῦ, εἶχε σωρεύσει ἀπείρους θησαυροὺς, ἐθανατώθη ἐπίσης· καὶ κατελύθη οὕτω τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς πνευματικῆς τοῦ Μωαμεθανικοῦ κόσμου κυριαρχίας, ἣν ἐπὶ πεντακόσια ἔτη κληρονομικὴν διεφύλαξεν ὁ οἶκος τῶν Ἀββασιδῶν. — Ὁ δὲ Κουβλάϊς κατ' ἀρχὰς ἀπήντησε ἰσχυρὰν ἀντίστασιν παρὰ τοῖς Song τῆς νοτείου Σινικῆς, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ αὐτὸς ὁ μέγας Χὰν Μαγγοὺ, πεσὼν, 1259, ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ. Ἔπειτα ὁ Κουβλάϊς, γενόμενος μέγας Χὰν, περιεσπάσθη ὑπὸ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἀρτεκτογά. Τελευταῖον ὅμως κατισχύσας καὶ γενόμενος κύριος ἁπάσης τῆς Μογγολίας καὶ Ταταρίας, ἐπεχείρησε νέον κατὰ τῶν Σινῶν ἀγῶνα καὶ ἐκυρίευσε, 1280, ὁλόκληρον τὸ Σινικὸν κράτος, ἐπεξέτεινε μάλιστα τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς Βεγγαλικῆς. Ἡ Σινικὴ διετέλεσε καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Κουβλάϊ ἡ κυριωτάτη ἑῴα καὶ ἕδρα τοῦ Μογγολικοῦ κράτους, προσλαβόντος μετ' ὀλίγον τὸν Σινικὸν χαρακτῆρα (Βιβλίου πρώτου σελ. 11). Ἔφερε δὲ ἡ δυναστεία τοῦ Κουβλάϊ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν χώραν ταύτην μεταναστάσεως αὐτῆς τὸ ὄνομα τῶν Ywen.

Διὰ τῆς καταλύσεως τῆς Καλιφίας παρήχθη ἐν Περσίᾳ κράτος Ταταρικὸν ἢ Μογγολο-Ταταρικὸν, ἀφοῦ προηγουμένως ἤδη ὁ ἐν ἔτει 1256 ἀποθανὼν Βατοὺ εἶχεν ἱδρύσει ἕτερον τοιοῦτον εἰς Καπτσάκ. Ὁ Χουλαγοὺ, εἶχεν ἀνακηρύξει ἑαυτὸν, ἔτι πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Χὰν Μαγγοὺ, κυριάρχην τῆς Περσίας ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Ἰλὲκ-Χὰν, ἀσφαλισθεὶς περὶ τὴν κατοχὴν αὐτῆς πληρέστερον διὰ τῆς μεταθέσεως τοῦ μεγάλου Χανάτου εἰς τὴν Σινικήν· διεφύλαξαν δὲ τὸ κράτος τοῦτο καὶ οἱ ἀπόγονοί του μέχρι τοῦ τέλους τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ὁ Τάταρος Τιμοὺρ ἢ Ταμερλάνος ἀνενέωσε τὸ κατακτητικὸν ἔργον τοῦ Ζιγγισχάν. Ἅμα μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βαγδατίου, ὁ Χουλαγοὺ καθυπέταξε καὶ τὴν Συρίαν, ἀλλὰ μόλις ἀνακάμψαντος αὐτοῦ ἐκεῖθεν πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, εἷς τῶν πρώτων Μαμελουκικῶν Σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου, ὁ Κοτοὺζ, παραστὰς μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως εἰς Συρίαν, ἐξέβαλεν ἐκεῖθεν τοὺς Μογγόλους καὶ μέχρι τοῦ Εὐφράτου κατεδίωξεν. Ὁ μετ' ὀλίγον καταβαλὼν αὐτὸν καὶ ὑπὸ τῶν Μαμελούκων Σουλτάνος ἀνακηρυχθεὶς στρατηγὸς Βιβὰρς ἐπεξέτεινε καὶ ἐπαγίωσε τὴν κυριαρχίαν του, ἀφ' ἑνὸς ὠφεληθεὶς ἀπὸ τῆς αἱματηρᾶς ἔριδος, ἥτις προέκυψε μεταξὺ τοῦ Χουλαγοὺ καὶ Βερκερὲ ἢ Βαρκάϊ, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Βατοὺ, ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ διχονοίας τῶν Ἑνετῶν, τῶν Πισατῶν καὶ τῶν Γενουαίων. Κυριεύσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν Καισάρειαν καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, νέα παρεσκευάσθη ἐν Εὐρώπῃ σταυροφορία, 1270, ὑπὸ Δουδοβίκου τοῦ Ὁσίου καὶ τοῦ μετέπειτα βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Α'· ὁ τοῦ Δουδοβίκου ὅμως πανοῦργος ἀδελφὸς Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυικὸς, ὅστις πρὸ μικροῦ ἦρχε τοῦ Νεαπολιτο-Σικελικοῦ κράτους, ἐζήτησε νὰ παρεκτρέψῃ τὸ ἐπιχείρημα ἐκεῖνο πρὸς ἴδιον ὄφελος καὶ κατέπεισε τὸν ἀδελφόν του νὰ μεταβῇ, οὐχὶ εἰς Παλαιστίνην ἀλλ' εἰς Τύνιδα, ὅπου, μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας, ὅτε βασιλεὺς Λουδοβίκος καὶ ὁ πλεῖστος στρατὸς αὐτοῦ ἐγένοντο βορὰ τοῦ Ἀφρικανικοῦ κλίματος· ὥστε εἰς Παλαιστίνην δὲν μετέβη εἰμὴ μόνος ὁ Ἄγγλος ἡγεμὼν μετὰ τῶν ἰδίων ὀλίγων ἀκολούθων. Ὁ Ἐδουάρδος, ζητήσας εἰς μάτην νὰ συμμαχήσῃ κατὰ τῶν Αἰγυπτίων μετὰ τοῦ Ἀβογὰ, τοῦ διαδεξαμένου ἀπὸ τοῦ 1265 τὸ κράτος τοῦ Χουλαγοὺ, οὐδὲν ἄλλο πρὸ τῆς ἐπανόδου, κατώρθωσεν εἰμὴ νὰ συνομολογήσῃ πρὸς τὸν Βιβὰρς ἀνακωχὴν, δυνάμει τῆς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ διετήρησαν τὴν Πτολεμαΐδα, τὴν Τρίπολιν καὶ ἄλλα τινὰ μικρότερα χωρία. — Ηὐδοκίμησε δὲ ὁ Βιβὰρς καὶ εἰς τοὺς πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Χουλαγοὺ πολέμους· καὶ ἀπέθανε τῷ 1278 ἀπὸ πληγῆς ἣν ἔλαβε κατὰ τὴν τελευτταίαν ἐπὶ τὴν Περσίαν ἐκστρατείαν. Ὁ μετὰ ταῦτα σφετερισθεὶς τὸ τοῦ Σουλτάνου ἀξίωμα στρατηγὸς Καλαβοὴν ἐκολούθησε τὸν κατὰ τῶν ἐν Περσίᾳ Μογ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

όλων πόλεμον καὶ κατετρόπωσεν αὐτοὺς ὁλοσχερῶς, τῷ 1281· ἔπειτα δὲ, ὀφληθεὶς ὑπὸ τὰς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδοὰ, 1282, ἐμφυλίους αὐτῶν ἔριδας καὶ τοὺς πρὸς τὸ Καπτσὰκ πολέμους, ἐτράπη κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἐκυρίευσε, 1289, τὴν ὀχυρὰν Τρίπολιν. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀσρὰφ, 1290, ἐπανέλαβε τὸν ἀγῶνα, ἐπέτυχε, κατὰ Μάϊον τοῦ 1291, τὴν ἐξ ἐφόδου ἅλωσιν τῆς Πτολεμαΐδος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ τὴν τῆς Τύρου παράδοσιν καὶ τῶν ἄλλων φρουρίων, καταλύσας οὕτω ἐπὶ τὸ ἐν Παλαιστίνῃ κράτος τῶν χριστιανῶν.

§. 19.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ § συνεκεφαλαιώσαμεν τὴν ἐπὶ τῶν τελευταίων σταυροφοριῶν ἱστορίαν τῆς Ἀνατολῆς· ἐν τῷ παρόντι, συγκεφαλαιοῦμεν τὴν ἐπὶ τῶν τελευταίων σταυροφοριῶν ἱστορίαν τῆς δύσεως, ὑποδιαιροῦντες αὐτὴν εἰς δύο κυριώτατα μέρη, τὴν ἱστορίαν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας, τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας.

Α. Γερμανία καὶ Ἰταλία. — Ἡ ἐσωτερικὴ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας κατάστασις, ἐν ἀρχῇ τῆς τρισκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἦτο ἐπιτηδειοτάτη εἰς τὴν αὔξησιν τῆς παπικῆς ἐξουσίας· διὸ καὶ ὁ Ἰννοκέντιος Γ', ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ Φρεδερίκου Β' καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ Φιλίππου τοῦ Σουηβικοῦ καὶ τοῦ Ὄθωνος Δ' ἔριν, ὅλως μὲν σχεδὸν κατέλυσε τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα ἐν Ἰταλίᾳ, οὐ μικρὸν δὲ συνέστειλεν αὐτὸ καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Φιλίππου, 1208, ὁ Ὄθων ἀνεγνωρίσθη μὲν παρὰ πάντων κυριάρχης τῆς Γερμανίας, συνδιηλλάγη δὲ μετὰ τῆς ἀντιπάλου μερίδος, συζευχθεὶς μετὰ Βεατρίκης, τῆς τοῦ Φιλίππου θυγατρὸς, καὶ ἐν γένει ἐπαγίωσεν ὁπωσοῦν τὸ ἐν τῇ πατρίδι κράτος· ἀλλ' ἂν καὶ πολλὰς ἐποίησεν εἰς τὸν πάπαν παραχωρήσεις, περιῆλθε πρὸς αὐτὸν, μικρὸν μετὰ τὴν ἐν Ῥώμῃ στέψιν του, 1204, εἰς δεινοτάτην ῥῆξιν· προστούτοις, ἀποθανούσης τῷ 1212 τῆς συζύγου του, ἐρράγη ὁ μόνος δεσμὸς, ὅστις συνῆπτεν αὐτὸν μετὰ τῆς Ὁενσταουφενικῆς μερίδος· ὅθεν οἱ ὀπαδοὶ τῆς μερίδος ταύτης καὶ οἱ μετὰ τοῦ πάπα συντασσόμενοι ἀρχιεπίσκοποι τῆς Γερμανίας μετεπέμψαντο ἀμέσως τὸν ὀκτωκαιδεκαέτη Φρεδερῖκον Β'. Ὁ νέος οὗτος εἶχεν ἀνατραφῇ ἐν Σικελίᾳ, ἥτις ἦτο τότε χώρα Μωαμεθανικὴ μᾶλλον ἢ Χριστιανική· οἱ περιστοιχίσαντες αὐτὸν ἐκ παίδων ἄνθρωποι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Μωαμεθανοί· παρεκτὸς τούτου, ἐν Σικελίᾳ ἐπεκράτει ὁ σκεπτισμὸς, ὁ πρὸ καιροῦ παρὰ τοῖς Ἰσλαμισταῖς παρεισφρήσας, διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῶν Ἑλληνικῶν, τῶν Περσικῶν καὶ τῶν Ἰνδικῶν δοξασιῶν. Καὶ ποιηταὶ δὲ ἐλαφροὶ παντὸς εἴδους ἐπενήργησαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Φρεδερίκου, καὶ αἱ περὶ θρησκείας, λατρείας καὶ ἱεραρχίας δόξαι, τὰς ὁποίας εἶχον αἱ ἀνώτεραι τῆς Ἰταλίας συμπάσης τάξεις ἦσαν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρεσβευομένας ἀρχάς. Ὅθεν ἄπορον δὲν εἶναι, ὅτι ἡ πανουργία, ἡ ἰδιοτέλεια καὶ ἡ περιφρόνησις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας κατεσπίλωσαν τὸν ἄλλως τοσοῦτον ἔξοχον χαρακτῆρα τοῦ νέου ἐκείνου. — Ὁ Φρεδερῖκος, ἅμα ἐπελθὼν εἰς Γερμανίαν, συνεμάχησε μετὰ Φιλίππου τοῦ Αὐγούστου· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ὄθων συνεμάχησε μετὰ Ἰωάννου τοῦ ἀκτήμονος, τοῦ ἀντιπάλου τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἐδόθη ἐντεῦθεν ἀφορμὴ εἰς τὴν ἐπὶ τὴν Γαλλίαν ἐκείνην στρατείαν, καθ' ἣν ὁ Ὄθων ἔπαθε τὴν περὶ Βουβίνας ἧτταν (σελ. 178). Ὁ Φρεδερῖ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κος, ὠφελημένος ἀπὸ τὴν ἦτταν ταύτην τοῦ ἀντιπάλου του, ἐστέφθη ἐν Μογοντιάκῳ, Ἰουλίῳ 1215, καὶ ἐπεχείρησε μακρὸν καὶ αἱματηρὸν ἀγῶνα, καθ' ὃν πᾶσα τάξις παρέλυσεν ἐν Γερμανίᾳ, ἐνῷ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ οἱ Γουέλφοι καὶ οἱ Γιβελλινοὶ εἰς ἀδιαλείπτους διετέλουν ἐχθροπραξίας. Ὁ εὐγενὴς Ὄθων ἤθελε νὰ περιστείλῃ ὁπωσοῦν τὰς καταχρήσεις τῶν μεγιστάνων καὶ ἐπισκόπων. Ὁ Φρεδερῖκος ἐξεναντίας ἐθυσίαζεν ἀφειδῶς ἅπαντα τὰ αὐτοκρατορικὰ δίκαια πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον· ὅθεν εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἅπαντας τοὺς ἅρπαγας καὶ πλεονέκτας· συμμαχήσας δὲ καὶ μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ βασιλέως τῶν Οὐενδικῶν χωρῶν Οὐαλδεμάρου Β', εἰς μεγίστην κατέφερε τὸν Ὄθωνα ἀμηχανίαν, νοσήσαντα καὶ ἀποθανόντα τῷ 1218. — Ὁ Φρεδερῖκος, ἀσφαλίσας οὕτω τὸ κατὰ τὴν Γερμανίαν κράτος, ἠγωνίσθη ἤδη νὰ ἰσχύσῃ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, κατασοφιζόμενος τὸν διάδοχον τοῦ Ἰνοκεντίου Γ' πάπαν Ὀνώριον Γ'. Ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτόν, ὅτι θέλει σταυροφορήσει, ἐστέφθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς αὐτοκράτωρ, Νοεμβρίῳ 1220, ἔπειτα ὅμως, ἀντὶ νὰ μεταβῇ εἰς Παλαιστίνην, ἐζήτησε νὰ περιστείλῃ τὴν ἰσχὺν τοῦ πάπα, καταβάλλων τοὺς Λογγοβαρδίους, καὶ ἰδίως τὸ μισητὸν Μεδιόλανον, τοῦ ὁποίου τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα πλεῖστον διηνυκόλυνε τὴν τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης ἐνέργειαν. Ἀλλ' οἱ Μεδιολανῖται ἐνόησαν καὶ ἐματαίωσαν τότε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, παροξύναντες, κατὰ τοῦ Φρεδερίκου, ἁπάσας τὰς πόλεις, τῶν ὁποίων ἡ κυβέρνησις ἦτο Γουελφική, ἀνορθώσαντες τὴν ἀρχαίαν Λογγοβαρδικὴν ὁμοσπονδίαν καὶ καταλαβόντες τὰς πρὸς τὴν Γερμανίαν παρόδους τῶν Ἄλπεων. Ὁ γέρων καὶ ἀγαθὸς πάπας Ὀνώριος περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ λάθρα τοὺς Λογγοβαρδίους· ἀλλ' ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν, Μαρτίῳ 1227, Γρηγόριος Θ', ἅμα παρελθούσης τῆς προθεσμίας ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ Φρεδερῖκος ὑπέσχετο νὰ σταυροφορήσῃ, ἀφώρισεν αὐτόν. Ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐπτοήθη ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου κεραυνοῦ· ἀλλ' ἀπήντησε διὰ πικροτάτης διακηρύξεως, καὶ, ὠφελούμενος ἀπὸ τὸ κατὰ τοῦ πάπα μῖσος τῶν ἐν Ῥώμῃ μεγιστάνων καὶ ἰδίως τοῦ ἰσχυροῦ τῶν Φραγγιπάνων οἴκου, οὐ μόνον κατώρθωσε ν' ἀναγνωσθῇ ἡ διακήρυξις ἐκείνη εἰς ἐπήκοον ἅπαντος τοῦ δήμου τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀλλὰ ἠνάγκασε τὸν ἀρχιερέα καὶ νὰ καταλίπῃ αὐτὴν, τὸ Πάσχα τοῦ 1228. Τότε ἐπεχείρησε τὴν προεκτεθεῖσαν ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην στρατείαν αὐτοῦ (σελ. 192—193), ἂν καὶ ὁ πάπας καὶ ὁ σύμμαχός του Ἰωάννης Βριέννιος παρεσκευάζοντο νὰ ἐπιτεθῶσι καὶ ἐπετέθησαν τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον κατά τε τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας. Ὁ Φρεδερῖκος ἀνέλαβε, διὰ τῆς ἐκστρατείας του ἐκείνης, τὴν κοινὴν εὔνοιαν, διότι παρίστατο ἤδη ὡς ὑπέρμαχος τῆς πίστεως, ἐνῷ ὁ πάπας ἐφαίνετο μᾶλλον διακωλύων τὸν ὑπὲρ πίστεως ἀγῶνα. Ὅθεν μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐπάνοδον τοῦ αὐτοκράτορος, ἠναγκάσθη ὁ πάπας νὰ συμβιβασθῇ μετ' αὐτοῦ, 1230, κατ' ἐπιφάνειαν τοὐλάχιστον· καὶ τότε ὁ Φρεδερῖκος, συγκροτήσας κοινὴν τοῦ κράτους σύνοδον εἰς Ῥαυένναν, ἐψήφισεν ἐν αὐτῇ, ὅτι πᾶσαι αἱ πόλεις, ὅσαι δὲν ἦσαν αὐτοκρατορικαὶ ἢ δὲν εἵποντο καθ' ὅλα τῷ αὐτοκράτορι, θέλουν ὑποκύψει εἰς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς ἐπισκόπους, ὅτι πᾶσα μεταξὺ αὐτῶν ὁμοσπονδία αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται καὶ ἐνγένει ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀστυκῆς ἐλευθερίας εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὸ ἀριστοκρατικο-μοναρχικὸν πολίτευμα τοῦ κράτους. Ὅμοιον δὲ δόγμα ἐξεδόθη συγχρόνως σχεδὸν ἐν Οὐορματίᾳ παρὰ κοινῆς συνόδου συγκροτηθείσης ὑπὸ τὴν προεδρείαν Ἐρρίκου, τοῦ υἱοῦ καὶ ἐπιτρόπου τοῦ Φρεδερίκου εἰς Γερμανίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ προστούτοις, διὰ ν' ἀντιπολιτευθῇ εἰς τὸ παγεπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στήμιον τῆς Βονωνίας, ἴδρυσε, τῷ 1224, νέον ἐν Νεαπόλει ἀνώτατον τοιοῦτον ἐκπαιδευτήριον καὶ ἔνειμεν αὐτῷ πλειότερα τοῦ ἐν Βονωνίᾳ προνόμια.

Ἐνῷ δὲ ὁ Φρεδερῖκος κατέλυε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν Λογγοβαρδικῶν πόλεων καὶ ἠνώρθου τὴν δύναμιν τῶν ἡγεμόνων καὶ τυράννων, μετὰ πλείστου ζήλου συγχρόνως ἐνησχολεῖτο περὶ τὴν διαρρύθμισιν, ἐξασφάλισιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ βασιλείου. Καὶ εἶναι μὲν οἱ περὶ τούτου ἀγῶνες αὐτοῦ ἔνδοξοι, ἀγαθαὶ δὲ αἱ ἀρχαὶ τὰς ὁποίας πρεσβεύει ἐν τοῖς ἐκδοθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ νόμοις, πολλάκις ὅμως παρεξετράπη τῶν ἀρχῶν τούτων ἐν τῇ κυβερνήσει αὐτοῦ καὶ διοικήσει, μάλιστα δὲ καταπιεστικὸς ἀνεδείχθη περὶ τὴν φορολογίαν, οὐχὶ διότι ἦτο φιλάργυρος καὶ πλεονέκτης, ἀλλὰ διότι εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων, διὰ νὰ περιστείλῃ τὴν τῶν Λογγοβαρδῶν ἐλευθερίαν. Τούτου ἕνεκεν οἱ ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ χερσονήσῳ ὑπήκοοί του ἐβασανίσθησαν δεινῶς καὶ πολλάκις ἐστασίασαν, ὁ δὲ Φρεδερῖκος κατήντησεν ἀνεπαισθήτως, ἀπὸ εὐγενοῦς καὶ σοφοῦ κυβερνήτου, δεσπότης καὶ τύραννος. Τῳόντι, εἰς τὸ δεύτερον τῆς ζωῆς αὐτοῦ μέρος, βλέπομεν αὐτὸν οὐ μόνον πρὸς τὸν πάπαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν διχονοήσαντα καὶ πρὸς τὰς Λογγοβαρδικὰς πόλεις ἐκ τοῦ συστάδην αὖθις ἀγωνισθέντα, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ὑπηκόων ὡς ὑβριστὴν θεωρούμενον, ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν του προδιδόμενον, πρὸς τὸν ἐπιτήδειον αὐτοῦ ὑπουργὸν Πέτρον Οὐϊνέϊν διαφωνοῦντα καὶ τελευταῖον πρὸς τὸν ἴδιον αὐτοῦ πρεσβύτερον υἱὸν Ἐρρῖκον εἰς πικροτάτην ἔριν περιελθόντα καὶ ἀναγκασθέντα νὰ τὸν συλλάβῃ, νὰ τὸν σύρῃ ἀπὸ φυλακῆς εἰς φυλακὴν καὶ νὰ ἐπαγάγῃ οὕτω τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀναγορεύσας διάδοχον ἀντὶ τούτου τὸν δεύτερον υἱόν του Κορράδον Α', 1237. Εἰς δὲ τὸ κοινὸν τοῦτο κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος μῖσος συνετέλει οὐ μικρὸν καὶ ἡ φιλικὴ αὐτοῦ σχέσις καὶ ἐπιμιξία μετὰ τῶν Μωαμεθανῶν, ἀφ' ὧν καὶ μισθοφόρους πλείστους συνετήρει.

Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1237, ὁ Φρεδερῖκος, τὸ δεύτερον ἤδη χήρος γενόμενος, συνεζεύχθη μετὰ Ἰσαβέλλης, τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκου Γ', λαμπρὸς τελέσας γάμους ἐν Οὐορματίᾳ. Μετ' ὀλίγας δ' ἑβδομάδας μεγαλοπρεπεστάτην συνεκρότησε κοινὴν ἐν Μογοντιάκῳ σύνοδον, ἐν ᾗ, παραστάντων ὅλων σχεδὸν τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων καὶ ἐπισκόπων, ἐψηφίσθη πάλιν, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τῆς τῶν Καρολιδῶν ἐποχῆς Καπιτουλάριον, ἤτοι θεμελιώδης τοῦ κράτους νόμος, ὅστις, ἐκτὸς τοῦ πραγματικοῦ αὐτοῦ μέρους, εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα ἀξιομνημόνευτος, ὅτι πιθανώτατα συνετάχθη εἰς Γερμανικὴν γλῶσσαν, ἐνῷ ἅπαντες οἱ προηγούμενοι νόμοι εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἦσαν γεγραμμένοι. Ἐκανόνισε δὲ ἰδίως τὰ περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς δικαιοσύνης καὶ τὰ περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς τάξεως ἐν τῷ κράτει. Προστούτοις ὁ Φρεδερῖκος συνδιηλλάγη ἐν Μογοντιάκῳ πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ ἐχθρὸν, τὸν Οὐελφικὸν οἶκον, φιλοφρονησάμενος τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ, Ὄθωνα τὸν παῖδα, ἀνεψιὸν τοῦ ἀτέκνου αὐτοκράτορος Ὄθωνος τοῦ Δ', καὶ ἀναδείξας δουκάτον τὰ κληρονομικὰ αὐτοῦ κτήματα, ἤτοι τὸ Βρυνσβύκιον καὶ τὸ Λυνεβοῦργον, ἂν καὶ, μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὁ τίτλος οὗτος δὲν ἀπενέμετο εἰμὴ εἰς τὰς κυριωτέρας χώρας τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους.

Οὕτω δὲ ὀχυρώσας ἁπανταχόθεν τὸ ἐν Γερμανίᾳ κράτος, ὁ Φρεδερῖκος ἐστράπη αὖθις ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ἵνα συμπληρώσῃ μὲν τὴν κατάλυσιν τῆς τῶν Λογγοβαρδίων ἐλευθερίας, παγιώσῃ δὲ τὴν ἰσχὺν τῶν Γιβελλινικῶν τυράννων, ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν ζυγὸν τῶν ὁποίων, καὶ ἰδίως τοῦ διαβοήτου ἐπὶ τῇ ἀγριότητι Ἐζζελίνου, ἤθελε νὰ κάμψῃ τὰς πόλεις τῆς Ἄνω Ἰταλίας. Ἅμα ἐλθὼν ἐνταῦθα, ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ὑπαντήσαντας αὐτὸν πρέσβεις τοῦ πάπα, παῤῥησίᾳ, ὅτι δὲν εἶχον ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ. Συγχρόνως δὲ μετεπέμψατο ἐκ Νεαπόλεως τὸ κράτιστον τῶν Μωαμεθανικῶν αὐτοῦ στρατευμάτων, ἥνωσεν αὐτὰ μετὰ τῶν πολυαρίθμων Γερμανῶν ἱππέων, οἵτινες τὸν εἶχον παρακολουθήσει ἀπὸ Γερμανίας, προσεκάλεσε προστούτοις παρ' ἑαυτῷ τὰς ἐθνικὰς φρουρὰς τῶν πιστῶν αὐτῷ πόλεων, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἐζζελίνου δύναμιν, καὶ ὥρμησεν οὕτως ἐπὶ τὸ Μεδιόλανον μετὰ στρατοῦ, ὅστις, ἐκτὸς τῶν Σαρακηνῶν, συνεποσοῦτο, ὡς λέγουν, εἰς 100,000 ἀνδρῶν. Ἡ πόλις παρεσκευάσθη ἐντάχει πρὸς ἄμυναν, καὶ τοσαύτη ἦτο ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ εὐπορία τῶν πολιτῶν αὐτῆς, τοσοῦτον δὲ ἀκμαία ἐνγένει ἡ κατάστασις τῆς ἐλευθέρας ἔτι τότε Λογγοβαρδίας, ὥστε οἱ Μεδιολανῖται, συμμαχήσαντες μετά τινων ἄλλων πόλεων, ἠδυνήθησαν ν' ἀντιτάξωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα 60,000 ἄνδρας. Οὐδὲν ἧττον, ὁ Φρεδερῖκος, ἐπιπεσὼν κατ' αὐτῶν, περὶ Κορτενουόβαν, Νοεμβρίῳ 1237, φοβερὰν ἐπήγαγεν αὐτοῖς καταστροφήν. Ἀλλὰ δὲν ὠφελήθη ἐπιτηδείως ἀπὸ τῆς νίκης· διότι περιύβρισε μὲν τοὺς Ἐνετοὺς, καταισχύνας καὶ ἔπειτα θανατώσας τὸν τοῦ Δόγου Τιεπόλου υἱόν, ὅστις, κυβερνήτης ὢν τοῦ Μεδιολάνου, εἶχεν αἰχμαλωτευθῆ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, παρώξυνε δὲ τοὺς Γενουαίους διὰ τῆς ἰδιαζούσης εὐνοίας, ἣν ἐπέδειξε πρὸς τοὺς Πισάτας. Ὅθεν Γενουαῖοι καὶ Ἐνετοὶ συνεμάχησαν ἤδη στενῶς μετὰ τοῦ πάπα. Ἐνῷ δὲ ηὔξανον οὕτω οἱ ἐχθροὶ τοῦ αὐτοκράτορος, αὐτὸς, ὡς ἄλλοτε ὁ πάππος του ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει, παρέσχε, διὰ τοῦ πολιτεύματός του, ὅπλα καθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν πάπαν καὶ τοὺς συμμάχους του. Διότι συνεδέετο στενώτερον μετὰ τοῦ Ἐζζελίνου, εἰς ὃν ἔδωκε σύζυγον μίαν τῶν θυγατέρων του· διώρισε τὸν νόθον αὐτοῦ υἱὸν Ἔνζιον βασιλέα τῆς Σαρδινίας, ἂν καὶ ἡ νῆσος αὕτη ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν παπῶν ὡς κτῆμα τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτῶν θρόνου, τελευταῖον, ὅτε οἱ Μεδιολανῖται ἐζήτησαν νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν συγγνώμην αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ εἰς αὐτὸν παραδόσει ὅλων αὐτῶν τῶν σημαιῶν καὶ κειμηλίων, ὑποσχόμενοι προστούτοις μυρίους νὰ παράσχωσιν εἰς σταυροφορίαν ἄνδρας, αὐτὸς ἀπῄτησε τὴν ἄνευ ὅρου ὑποταγὴν, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐξ ἀνάγκης ἀπεφάσισαν νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, ὁ δὲ Φρεδερῖκος παρέστη ἤδη τοῖς πᾶσιν ὡς τύραννος ἀνάλγητος. Ὁ πάπας ἐτάχθη ἀναφανδὸν μετὰ τῶν Λογγοβαρδίων, τῶν Γενουαίων καὶ τῶν Ἐνετῶν, συνωμολόγησεν ἐπίσημον πρὸς αὐτοὺς συμμαχίαν, καὶ, πεποιθὼς εἰς τὴν ἕνωσιν ὅλων τῶν ἐλευθέρων καθ' ὅλων τῶν τυράννων, νέον ἐξεσφενδόνισε, περὶ τὰ τέλη Μαρτίου 1239, κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀφορισμόν. Ὁ Γρηγόριος ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο τόσῳ θαῤῥαλεώτερον, ὅσῳ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπιχειρήσας, ἐν θέρει τοῦ προηγουμένου ἔτους, τὴν τῆς Βρεσκίας πολιορκίαν, ἐντελῶς ἀπέτυχεν, ἀποβαλὼν τὸ ἄριστον τοῦ στρατοῦ καὶ ἅπαντα τὰ ἐφόδια Ἐν τοῖς διακηρύγμασιν αὐτοῦ ὁ Γρηγόριος ἀπεφαίνετο τὸν αὐτοκράτορα οὐ μόνον ἐχθρὸν τοῦ πάπα καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀντίπαλον. Ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐστέρησεν ἐννοεῖται τὸν πάπαν ἀπαντήσεως, καὶ ἀμφότεροι ἔκτοτε ἐλοιδόρησαν ἀλλήλους καὶ κατεχλεύασαν δεινότατα. Τὸ δὲ χειριστον εἶναι, ὅτι ἀμφότεροι καὶ περὶ τὰς πράξεις αὐτῶν ὅλως παρεγνώρισαν τὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, διότι ὁ μὲν Φρεδερῖκος, ἐπὶ τοῦ Λογγοβαρδικοῦ τούτου πολέμου, μάλιστα ἐκάκωσε τοὺς ἐν Νεαπόλει καὶ ἐν Σικελίᾳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πηκόους αὐτοῦ καὶ ἠγωνίζετο νὰ καταστήσῃ ἀπερτόριστον κυριάρχην τῆς Ἄνω Ἰταλίας τὸν μιαρὸν ἐκεῖνον Ἐζζελῖνον, ὅστις ἐπρέσβευεν, ὅτι οἱ ζῶντες ἀνάγκη νὰ φθονήσωσι τοὺς τεθνεῶτας· ἡ δὲ παπικὴ μερὶς δὲν ἐπολιτεύετο φιλανθρωπότερον εἰς τὰς πόλεις καὶ χώρας ὅπου ὑπερίσχυεν.

Μετὰ τὴν κατὰ τῆς Βρεσκίας ἀποτυχίαν αὐτοῦ, ὁ Φρεδερῖκος ἐνέβαλε πρῶτον μὲν εἰς Τουσκίαν, καὶ ἔπειτα εἰς αὐτὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος, ὅπου πολλοὺς εὗρε Γιβελλινοὺς προθύμους νὰ συμπράξωσι κατὰ τοῦ πάπα, μάλιστα τοὺς Φραγγιπάνους καὶ τοὺς Κολόννας, καὶ πολλὰς ἐκυρίευσε τῆς παπικῆς χώρας πόλεις. Προστούτοις, οἱ πιστοὶ αὐτοῦ Πισάται κατέβαλον τὸν στόλον τῶν Γενουαίων, τὸν ἐπιχειρήσαντα νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν τοὺς Γάλλους καρδιναλίους, τοὺς ὁποίους ὁ Γρηγόριος μετεπέμψατο ἵνα συγκροτήσῃ σύνοδον ἐκκλησιαστικὴν, εἰς ἣν, ἐν τῇ δεινῇ ἐκείνῃ ἀμηχανίᾳ, ἐμελέτησε νὰ ὑποβάλῃ τὴν πρὸς τὸν Φρεδερῖκον ἔριν αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγον, Αὐγούστῳ 1241, ἀπεβίωσεν ὁ Γρηγόριος· ὁ ἀντ' αὐτοῦ προχειρισθεὶς πάπας ἀπέθανεν ἐπίσης ὀλίγας ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεώς του ἡμέρας, διὰ δὲ τὴν διχόνοιαν τῶν καρδιναλίων μόλις μετὰ δύο ἔτη, Ἰουνίῳ 1243, κατωρθώθη νέα ἀρχιερέως ἐκλογὴ, καὶ ἀνηγορεύθη, ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ὁ ἐξ ἐπιφανοῦς κομητικοῦ γένους Γενουατὸς Σινίβαλδος Φιέσκος, ὅστις μετωνομάσθη Ἰννοκέντιος Δ', διότι ἐπρέσβευε τὰς τοῦ Ἰννοκεντίου ἀρχάς.

Ὁ Φρεδερῖκος, θεωρῶν τοὺς Λογγοβαρδίους ἐκθύμως καὶ λαμπρῶς ἀνθισταμένους εἴς τε τὸν φοβερὸν Ἐζζελῖνον, καὶ εἰς τὸν βασιλέα Ἔνζιον, καὶ εἰς ἕτερόν τινα νόθον τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸν, Φρεδερῖκον τὸν Ἀντιοχικὸν, ὃν εἶχε διορίσει διοικητὴν τῆς Τουσκίας ἢ Τοσκάνης, ἀπεφάσισε νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸν πάπαν περὶ ἀνορθώσεως τῆς εἰρήνης· ἀλλ' αὐτὸς ὠφελήθη ἀπὸ τὰς διαπραγματεύσεις, ἵνα καταφύγῃ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λούγδουνον. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο τότε εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε ἀμφίβολον τρόπον τινὰ ἦτο, ἂν ἀνῆκεν εἰς τὸ Γερμανικο-ἀρελατικὸν ἢ εἰς τὸ Γαλλικὸν κράτος, καὶ ἐπειδὴ, παρεκτὸς τούτου, ἀπετέλει εἶδος δημοκρατίας, διατελούσης ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ αὐτόθι ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἦτο ἐπιτηδειοτάτη εἰς τὸ νὰ καταστῇ ὁρμητήριον τοῦ πνευματικοῦ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγῶνος. Ὁ Ἰννοκέντιος, ἅμα ἀφιχθεὶς εἰς Λούγδουνον, συνεκάλεσε, 1245, ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον, ἵνα δικάσῃ τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δὲ διεμαρτυρήθη ἐντονώτατα κατὰ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης τῶν παπῶν ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Ἀλλ' ὁ Ἰννοκέντιος ἀφώρισεν οὐδὲν ἧττον τὸν Φρεδερῖκον, ἐνώπιον τῆς συνόδου, ἥτις, διὰ τῆς σιωπῆς αὐτῆς, ἐφάνη κυρώσασα οὕτως εἰπεῖν τὴν πρᾶξιν ἐκείνην· ἔβλαψεν ὅμως τὸν αὐτοκράτορα οὐχὶ τόσον ὁ ἀφορισμὸς ἐκεῖνος, ὅσον ἡ καταπληκτικὴ τοῦ πάπα δραστηριότης. Ὁ ἔξαρχος τούτου καρδινάλιος Γρηγόριος Μοντελόγγος, ἀναλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐν Λογγοβαρδίᾳ Γουέλφων, πολλὰ παρέσχε πράγματα τοῖς φρονοῦσι τὰ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰννοκέντιος ὑπεστήριζε τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ διὰ πολλῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐξ Ἀγγλίας εἰσέπραττεν, ὑπεκίνησε ταραχὰς ἐν Γερμανίᾳ, κατεσκόπευε λάθρα τὰ ἀπόρρητα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γραφείου, καὶ ἐζήτησε νὰ διαφθείρῃ τοὺς πιστοτέρους τοῦ Φρεδερίκου ὑπηρέτας, δελεάσας, μετά τινας ἐνιαυτοὺς, καὶ αὐτὸν τὸν Πέτρον Οὐϊνέϊν, τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη τούτου ἕνεκα ἐπὶ τέλους νὰ ῥίψῃ εἰς τὴν φυλακὴν, ἐν ᾗ ὁ πρωθυπουργὸς ἐκεῖνος ἐγένετο αὐτόχειρ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Ἀφ' ἑτέρου ὁ Φρεδερῖκος ἐπιτέθη κατὰ τοῦ πάπα ἐπίσης ἀφειδῶς καὶ πανούργως· ἀφῆρεσεν, εἰς ὅλας τὰς ὑποτεταγμένας αὐτῷ χώρας, ἀπὸ τὸν κλῆρον τὸ προνόμιον τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας, ἀναγκασας αὐτὸν νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια καὶ ἀπαιτήσας παρὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων νὰ πράξωσι τὸ αὐτό, κατεδίωξε πικρότατα τὸ συμπράττον μετὰ τοῦ πάπα μοναχικὸν τῶν Δομινικανῶν τάγμα, ἐνῷ οἱ Φραγγισκανοὶ ἐτάσσοντο μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Φιλοφρονησάμενος τοὺς Γάλλους καὶ ἰδίως τὸν Λουδοβῖκον Θ', κατώρθωσε νὰ προσλάβῃ σύμμαχον καὶ αὐτὸν τὸν εὐλαβῆ τοῦτον βασιλέα, καὶ τελευταῖον, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν καταπίεσιν ἣν ἔπασχεν ὁ Ἀγγλικὸς κλῆρος ἀπὸ τοῦ πάπα, ἠμπόδισε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν Ἰννοκέντιον καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν κλῆρον. Ἀλλ' εἶχε νὰ ἀγωνισθῇ πρὸς ἀντίπαλον ἐπίσης πολυμήχανον καὶ ἐγρηγορότα. Ὅθεν, ἂν καὶ ἐδάμασε μετὰ πλείστης ὠμότητος τὴν ὑπὸ τοῦ πάπα ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Νεαπόλει κινηθεῖσαν στάσιν, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ τοὺς Λογγοβαρδίους καὶ ἔπαθεν ἀπὸ αὐτῶν πολλά· ὁ γενναῖος υἱὸς αὐτοῦ Ἔνζιος ᾐχμαλωτεύθη ὑπὸ τῶν Βονωνίων, 1249, καὶ τότε ὁ Φρεδερῖκος Β', καταλιπὼν τὴν Λογγοβαρδίαν εἰς τὸν ἄγριον Ἐζζελῖνον, μετέβη εἰς τὸ Νεαπολιτικὸν αὐτοῦ κράτος, ὅπου, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἑπομένου ἔτους, 1250, ἐνόσησε καὶ ἀπεβίωσεν.

Εἶχε δὲ καταστήσει, διὰ τῆς διαθήκης του, γενικὸν μὲν κληρονόμον τὸν νόμιμον υἱόν του Κορράδον Δ', κυβερνήτην δὲ τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους, ὁσάκις ὁ Κορράδος ἤθελεν εἶναι ἀπών, τὸν νόθον αὐτοῦ υἱὸν Μανφρέδον, ὅστις ἦτο καθ' ὅλα τὸ πανομοιότυπον τοῦ πατρός. Ὁ Ἰννοκέντιος Δ' μετεβίβασεν εἰς τὸν Κορράδον τὸ θανάσιμον μῖσος τὸ ὁποῖον εἶχε κατὰ τοῦ Φρεδερίκου, ἐπεχείρησεν ἀμέσως νὰ τὸν καταπολεμήσῃ παντὶ σθένει καὶ ἦλθεν ἤδη, ἐν θέρει τοῦ 1251, αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐπῆλθε δὲ μετ' ὀλίγον εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Κορράδος ἐκ Γερμανίας, ὅστις ἐψύχρανε μὲν καὶ δυσηρέστησεν ἀδίκως τὸν Μανφρέδον, τὸν μετὰ πλείστης ὀραστηριότητος καταβαλόντα ἐντοῦτοις φοβερὰν ὑπὸ τοῦ πάπα ὑποκινηθεῖσαν στάσιν ἐν τῷ Σικελικο-Νεαπολιτικῷ κράτει, ἠγωνίσθη δὲ, διὰ πάσης θυσίας καὶ ταπεινώσεως, νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὸν πάπαν. Ἰδὼν ὅμως ὅτι ματαιοπονεῖ, ἤρχισε νὰ εἰσπράττῃ πολλὰ ἐν Ἰταλίᾳ χρήματα, ἵνα συγκροτήσῃ στρατὸν καὶ ἐπανέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν. Ἀλλ' ἀπέθανε, 1254, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπάνοδον, καταλιπὼν υἱὸν διετῆ, τὸν μετέπειτα ὑποκοριστικῶς ὀνομασθέντα Κορράδῖνον, ἐπίτροπον δὲ αὐτοῦ τὸν Γερμανὸν μαρκίωνα Βερθόλδον, ὅστις ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιτρέψῃ μετ' ὀλίγον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν πολλοῦ λόγου ἄξιον Μανφρέδον. Ἅμα δὲ ἀναλαβόντος τούτου τὴν κυβέρνησιν τοῦ Νεαπολιτικοῦ κράτους, ἐμβάλλει εἰς αὐτὸ μετὰ στρατοῦ ὁ Ἰννοκέντιος καὶ τυγχάνει θριαμβικῆς δεξιώσεως. Συγχρόνως πολλὰ παρέχει πράγματα εἰς τὸν Μανφρέδον, καὶ ἐν Γερμανίᾳ, διὰ τοῦ ὀπαδοῦ αὐτοῦ Γουλιέλμου τοῦ Ὁλλανδικοῦ, ὅστις καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως εἶχε λάβει αὐτόθι, ἔτι ἀπὸ τοῦ 1247· τελευταῖον καὶ ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ τὰ πράγματα ἦσαν ὅλως ὑπὲρ τοῦ Ἰννοκεντίου, ὥστε οὗτος ἀπανταχοῦ ὑπερίσχυε τοῦ ἀντιπάλου, ὅτε ἀπέθανε, κατὰ Δεκέμβριον 1254. — Ὁ τοῦ Ἰννοκεντίου διάδοχος Ἀλέξανδρος Δ' ἐξηκολούθησε μὲν τὸν κατὰ Μανφρέδου ἀγῶνα, οὐ μόνον ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν τοῦ ἀντιπάλου τούτου δύναμιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς πόλεως αὐτοῦ ἐξώσθη, 1255. Ὁ δὲ Μανφρέδος, ἀφ' ἑνὸς κατέλυσεν ἅπαν τὸ Σικελικὸν κράτος καὶ βασιλεὺς αὐτοῦ ἀνεκηρύχθη, 1258, μὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προσέχων εἰς τὰ δίκαια τοῦ Κορράδου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἴσχυσε καὶ ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Τοσκάνῃ, διότι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ πόλεις τινὲς καὶ ἡγεμόνες, διὰ κοινῆς συμμαχίας, κατέβαλον τὸ τοῦ Ἐζζελίνου κράτος, οἱ πλεῖστοι τῶν νικητῶν τούτου μετὰ τοῦ Μανφρέδου ἐτάχθησαν, τῆς δὲ Τοσκάνης ἅπαντες οἱ Γιβελλινοὶ τὴν μερίδα αὐτοῦ ἠσπάσθησαν, ὥστε ἀποθανόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, 1261, ὁ διάδοχός του πάπας Οὐρβανὸς Δ' ἐπεκαλέσατο ξένην ἐπικουρίαν, ἐπιτρέψας τὸ βασίλειον τῆς Σικελίας εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυικόν, τὸν διὰ τῆς συζύγου του δυνάστην τῆς Προουηγκίας γενόμενον, καὶ μεγάλην διὰ τούτου ἐπαγαγὼν εἰς τὰ Ἰταλικὰ πράγματα ἀλλοίωσιν.

Ἡ Προουηγκία, ἥτις, διὰ τοῦ γεγονότος τούτου, ἀπέβη τότε ἐπίσης λόγου ἀξία ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης ἱστορίαν, ὅσον πρὸ καιροῦ ἀξία λόγου ἦτο διὰ τὸν πολιτισμὸν αὐτῆς καὶ τὴν ποίησιν, ἀπετέλει κατ' ἀρχὰς μέρος τοῦ Ἀρελατικοῦ βασιλείου· ἔπειτα διῃρέθη εἰς δύο ἡγεμονίας, ἀδιαλείπτως ἐριζούσας, τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω Προουηγκίαν, τῷ δὲ 1167 ἡ ἄνω Προουηγκία περιῆλθε διὰ γάμου εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Ἀραγωνίας καὶ Καταλωνίας. Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ πρώτου Ἀραγωνικοῦ βασιλέως, τοῦ τῆς ἄνω Προουηγκίας ἄρξαντος, Ἀλφόνσου Α', ὁ μὲν Πέτρος Β' ἔλαβε, 1196, τὴν Ἀραγωνίαν καὶ Καταλωνίαν, ὁ δὲ Ἀλφόνσος Β' τὴν ἄνω Προουηγκίαν, προσλαβὼν καὶ τὴν κάτω, διὰ γάμου μετὰ τῆς κληρονόμου τῆς κομητίας ταύτης. Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ραιμόνδου Βερεγγαρίου Δ', 1209—1245, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρεδερῖκος Β' ἀνενέωσε τὰς ἐπὶ τῆς Προουηγκίας κυριαρχικὰς ἀξιώσεις τοῦ πάππου αὐτοῦ Βαρβαρόσα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, δι' ἐνεργείας τοῦ ἀντιπάλου του πάπα Γρηγορίου Θ', τὸ κυριαρχικὸν ἐκεῖνο δικαίωμα τοῦ αὐτοκράτορος κατελύθη καὶ κατωρθώθη ὥστε ἡ χώρα νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν ὑπερτάτην κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας· τῷ δὲ 1246, κατέλαβε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Προουηγκίας ὁ Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυικός, λαβὼν σύζυγον τὴν Βεατρίκην, θυγατέρα τοῦ Βερεγγαρίου, ὅστις, ἀποθανὼν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἄνευ ἄῤῥενος ἀπογόνου, εἶχε, διὰ διαθήκης, καταστήσει τὴν κόρην ἐκείνην κληρονόμον τῆς χώρας. Ὁ Κάρολος ἦτο ἀνὴρ ῥέκτης, καὶ ἅμα ἀναλαβὼν τὴν κυβέρνησιν, ἐζήτησε νὰ καταστήσῃ ἀπεριόριστον τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀφαιρῶν ἀπὸ τῶν πόλεων τὸ τῆς αὐτονομίας προνόμιον, εἰς ὃ οὐ μικρὸν συνέδραμεν αὐτὸν ἡ προδοσία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀρελάτης καὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν δυνατῶν, ἐχόντων ὅλων τὸ αὐτὸ μετ' αὐτοῦ συμφέρον. Μετ' ὀλίγον ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, τῆς ὁποίας πολλαὶ πόλεις, ἰδίως ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Πάρμα καὶ ἡ Πλακεντία, ἐζήτησαν τὴν προστασίαν του· καὶ τότε ἤρχισαν αἱ μεταξὺ τοῦ Οὐρβανοῦ Δ' καὶ τοῦ Καρόλου, περὶ τοῦ βασιλείου τῆς Σικελίας, διαπραγματεύσεις, αἵτινες ὅμως δὲν μετεβλήθησαν εἰς συνθήκην ὁριστικὴν εἰμὴ ἀφοῦ, ἀποθανόντος τοῦ πάπα ἐκείνου, 1264, κατέλαβε τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ὁ Προουηγκιανὸς Κλήμης Δ'.

Ὁ Κάρολος ἤδη παρεσκευάσθη δραστηρίως πρὸς τὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείαν καὶ ἐνέβαλεν εἰς αὐτὴν κατὰ Μάϊον τοῦ 1265. Ὁ στρατός του περιέλαβε τοὺς γενναιοτάτους τῆς Γαλλίας ἄνδρας καὶ ἅπαντας σχεδὸν τοὺς Προουηγκιανοὺς ἱππότας· ἔφοντο δὲ αὐτῷ καὶ μύριοι καὶ πεντακισχίλιοι πεζοί, φέροντες ὡς καὶ οἱ ἱππεῖς σύμβολον τὸ ἐπιχείρημα τὸν σταυρόν, διότι ὁ πάπας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παρέστησε τὴν ὅλην ἐκστρατείαν ὡς σταυροφορίαν κατὰ τοῦ Μανφρέδου. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφότερα τὰ τμήματα τοῦ στρατοῦ, οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ πεζοί, οὐδένα ἄλλον πόρον ζωῆς εἶχον εἰμὴ τὸν παρὰ τοῦ Καρόλου αὐτοῖς παρεχόμενον, ἀναγκαίως ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν λῃστείαν καὶ διέπραξαν ἁπανταχοῦ βιαιοπραγίας, ὅλως ἀναξίας χριστιανῶν καὶ μάλιστα σταυροφόρων. Ὁ Κάρολος διῄρεσε τὸν στρατόν του εἰς δύο μέρη, καὶ αὐτὸς μὲν μετὰ τῶν εὐγενεστάτων ἱππέων καὶ τῶν ἀκολούθων αὐτῶν ἀπέπλευσεν ἐκ Μασσαλίας, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Ἄλπεων εἰς Λογγοβαρδίαν. Παρεσκευάσθη δὲ καὶ ὁ Μανφρέδος ἐπιτηδείως εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἀλλ' ἔσχεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας δυσμενῆ τὴν τύχην. Διότι ἐνῷ περιέμενε, μετὰ ὀγδοήκοντα πλοίων, τὸν Κάρολον, εἰς τὰ παράλια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κράτους, τρικυμία ἠνάγκασε τὸν στόλον αὐτοῦ νὰ καταλίπῃ τὴν παραλίαν, ἡ αὐτὴ δὲ τρικυμία ὤθησε τὰ πλοῖα τοῦ Καρόλου εἰς τὸν Τοσκανικὸν αἰγιαλόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔφθασαν οὗτοι αἰσίως εἰς Ῥώμην, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Τίβεριν ὁ λοιπὸς τοῦ Καρόλου στόλος. Εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν πάλιν, οἱ Λογγοβάρδιοι Γιβελλινοὶ συνεκρότησαν στρατὸν ἵνα διακωλύσωσι τὴν δίοδον τῶν ἀπὸ τῶν Ἄλπεων κατελθόντων ταγμάτων τοῦ Καρόλου, καὶ ὁ Μανφρέδος εἶχε πέμψει εἰς ἐπικουρίαν των ἀξιόλογον μοῖραν Νεαπολιτικοῦ ἱππικοῦ, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τὰ τοῦ Καρόλου στρατεύματα διῆλθον ἀκωλύτως τὴν Λογγοβαρδίαν καὶ ἐνέβαλον διὰ τῶν Ἀπεννίνων εἰς τὴν Τοσκάναν, κυρίως ἕνεκα τῆς προδοσίας ἑνὸς τῶν κυριωτάτων ἀρχηγῶν τῆς Γιβελλινικῆς μερίδος, Βουόσωνος, τοῦ δυνάστου Κρεμώνης. Οὕτω δὲ συνελθουσῶν τῶν τοῦ Καρόλου δυνάμεων περὶ τὴν Ῥώμην, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς, ἕνεκα τῆς ἀχρηματίας του, καὶ ὁ Μανφρέδος, ἕνεκα τῆς ὁρμῆς τῶν Σαρακηνῶν του καὶ τῆς ἀπιστίας τῶν Νεαπολιτῶν, δὲν ἠδύναντο νὰ παρατείνωσιν ἐπὶ πολὺ τὸν ἀγῶνα, συνεκροτήθη τῇ 26 Φεβρουαρίου 1266 περὶ Βενεύεντον μάχη κρίσιμος. Ὁ Μανφρέδος ἀνέδειξε καὶ πρὸ καὶ ἐπὶ τῆς μάχης ταύτης ἀνδρείαν μὲν ἐναμιλλον τῆς τοῦ προπάππου, σύνεσιν δὲ, ἥτις καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πατέρα του ἤθελε περιποιήσει τιμήν· ἀλλ' οἱ Γιβελλινοὶ τῆς μέσης καὶ τῆς ἄνω Ἰταλίας οὐδεμίαν παρέσχον αὐτῷ συνδρομὴν, ἐνῷ οἱ Γουέλφοι ὑπεστήριξαν τὸν ἀντίπαλόν του μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. Ναὶ μὲν οἱ Γερμανοὶ καὶ Μωαμεθανοὶ αὐτοῦ ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν ἠγωνίσθησαν, ἀλλ' οἱ Νεαπολῖται τὸν ἐπρόδωκαν καὶ τὸν ἐγκατέλιπον· αὐτὸς δὲ, ὅτε εἶδεν, ὅτι ἐλπὶς οὐδεμία ὑπάρχει, καίπερ δυνάμενος νὰ σωθῇ, εἶπεν εἰς τοὺς φίλους, ὅτι προτιμᾷ νὰ πέσῃ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἢ νὰ ζήσῃ ἐν ἐξορίᾳ καὶ ταλαιπωρίᾳ· καὶ ἔπεσε τῳόντι γενναίως μαχόμενος.

Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐκρίθη ἡ τύχη τοῦ κράτους· ὁ Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυικὸς παρέστη ἤδη ὡς κύριος ἁπάσης τῆς Ἰταλίας, διότι τῆς μὲν κάτω χερσονήσου ἦτο βασιλεὺς, ἐν δὲ τῇ Τοσκάνῃ πάντες ὑπήκουον εἰς αὐτὸν, τοῦ δὲ Μεδιολάνων προΐστατο ἀνὴρ ὑποτελὴς τοῦ ῥαγδαίου ἐκείνου κατακτητοῦ, μέχρις οὗ ὁ πάπας, θεωρῶν ἐντεῦθεν τὴν ἰσχὺν τοῦ συμμάχου του ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐξογκωθεῖσαν, ἠνάγκασε τὸν κυβερνήτην του Μεδιολάνου νὰ παραιτήσῃ τὸ ἀξίωμά του καὶ ἠλάττωσεν οὕτω ἐπί τινα χρόνον τὴν ἐν Λογγοβαρδίᾳ ὑπεροχὴν τοῦ Καρόλου. Ἐπολιτεύθη δὲ οὗτος ὡς πρὸς τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Σικελίαν καθὼς ἄλλοτε ὁ Γουλιέλμος ὁ κατακτητὴς ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν· ἐδήμευσε δηλαδὴ τὰ πλεῖστα τῆς χώρας κτήματα, συνεκρότησεν ἀπὸ αὐτῶν νέας Βαρωνίας, ἔδωκεν αὐτὰς εἰς τοὺς ἀπόρους αὐτοῦ Προουηγκιανοὺς ἱππότας καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δίκαια, τὰ ὁποῖα οἱ Νορμαννοὶ τοῦ Σικελικοῦ κράτους βαρῶνοι οὐδέποτε ὡς πρὸς τοὺς συμπολίτας ἔλαβον· προστούτοις καθυπέβαλε τὰς πόλεις εἰς δεινοτάτην φορολογίαν, ὥστε οἱ Σικελοὶ καὶ Νεαπολῖται τάχιστα ἐθρήνησαν τὴν ἀπώλειαν τοῦ βασιλέως Μανφρέδου, τὸν ὁποῖον, καθὼς λέγει ἱστοριογράφος τις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ζῶντα μὲν ἐθεώρουν ὡς λύκον, ἤδη δὲ ἐπόθησαν ὡς ἀρνίον ἄκακον. Ὅθεν πολλοὶ Νεαπολῖται φυγάδες καὶ οἱ τῆς Τοσκάνης Γιβελλινοί, οἱ ὑπὸ τῶν Γουέλφων καταπιεζόμενοι, ἀπετάθησαν πρὸς τὸν ἔσχατον Ὁενσταουφενίδην, τὸν νέον Κορραδῖνον, ὅστις, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του, ἔζη παρὰ τῷ γενναίῳ αὐτοῦ θείῳ, τῷ δουκὶ τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκῳ, καὶ θερμῶς ἱκέτευσαν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ κληρονόμημα τῶν πατέρων του. Ὁ δυστυχὴς νεανίας δελεασθεὶς προσῆλθεν, ἂν καὶ ἡ τε μήτηρ αὐτοῦ καὶ ὁ θεῖος τὸν ἀπέτρεπον εὐλόγως· ! πῶς τῳόντι ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ, ἄνευ χρημάτων καὶ τακτικοῦ στρατοῦ, νὰ διεξαγάγῃ ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον ὁ Κάρολος, ὡς ἡγεμὼν τῆς Προουηγκίας, ὡς σύμμαχος τοῦ πάπα καὶ ὅλων τῶν Γουέλφων, καὶ οὐ μόνον ὑπὸ τῶν κρατίστων Προουηγκιανῶν καὶ Γάλλων εὐπατριδῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ὅλης δυνάμεως τῆς ἐκκλησίας ὑποστηριζόμενος, μετὰ κόπου ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας; Ὁ Κάρολος, ἅμα μαθὼν τὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἄφιξιν τοῦ Κορραδίνου, ἔδραμε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς Τοσκάναν· ἀλλὰ, διὰ τὴν ἐκραγεῖσαν ἐν τῇ Σικελίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ στάσιν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ τῶν πλείστων ταγμάτων εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν. Τὰ ἐν Τοσκάνῃ καταλειφθέντα ὀλίγα στρατεύματα, πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν Γουέλφων ἄμυναν, κατεβλήθησαν ἐν μικρᾷ τινι μάχῃ ὑπὸ τοῦ Κορραδίνου, ὅστις ἤδη καὶ εἰς τὴν Ῥώμην εἰσῆλθε, λαμπρᾶς τυχὼν ἐν αὐτῇ δεξιώσεως. Θαῤῥήσας ὅμως ἀπό τε τούτου καὶ ἀπὸ τῆς τῶν Σικελῶν στάσεως καὶ τῆς τῶν Νεαπολιτῶν συμπαθείας, καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὸ Νεαπολιτικὸν κράτος καὶ μάχην κρίσιμον σπεύσας νὰ συγκροτήσῃ πρὸς τὸν Κάρολον, περὶ Ταλιεκουττιον (Tagliacozzo), 23 Αὐγούστου 1268, ἔπαθε, διὰ τὴν ἀπειρίαν αὐτοῦ, ἥτταν ὁλοσχερῆ. Καὶ ἐσώθη μὲν, ἀφοῦ γενναίως ἠγωνίσθη, ἀλλ' ἐπροδόθη ὑπὸ Ῥωμαίου τινὸς μεγιστᾶνος, ἐπὶ μισθῷ μεγάλῳ, εἰς τὸν Κάρολον, ὅστις ἠθέλησε, διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἐκποδών. Καί τοι δὲ αὐτοῦ ἐκλέξαντος τοὺς δικαστὰς, ἅπαντες οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἐκτὸς ἑνὸς, ἐγνωμοδότησαν, ὅτι ὁ Κορραδῖνος ἐπολέμησε πρὸς τὸν Κάρολον, οὐχὶ ὡς στασιαστὴς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ πεποιθήσει τοῦ δικαίου αὐτοῦ, τούτου δ' ἕνεκα οὐδεμιᾶς ποινῆς ἄξιον αὐτὸν ἔκρινον. Ὁ Κάρολος ὅμως ἤθελε ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀντιπάλου, καὶ ἡ μία μόνη ἐκείνη ψῆφος, ἡ τὸν Κορραδῖνον ἀνακηρύξασα ἔνοχον θανάτου, ἤρκεσεν εἰς τὸν τύραννον. Ὅθεν ὁ ταλαίπωρος νεανίας ἐκαρατομήθη ἐν Νεαπόλει δημοσίᾳ, τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1268, ἐν μέσῳ τῶν στεναγμῶν καὶ τῶν θρήνων τοῦ ὀδυρομένου λαοῦ· ἅπαντες δὲ οἱ ὀπαδοί του κατεδιώχθησαν καὶ ἐτιμωρήθησαν μετὰ φοβερᾶς ἀγριότητος.

Μετὰ τὴν νίκην αὐτοῦ ταύτην, ὁ Κάρολος ἦρξε μὲν ἀπολύτως τῆς μέσης Ἰταλίας, τῆς ὁποίας κατέστη ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπιμελητής· ἤθελε δὲ κυριαρχήσει καὶ τῆς Λογγοβαρδίας, ἐὰν οἱ ἰσχυροὶ τῆς χώρας ταύτης εὐπατρίδαι, Γουέλφοι τε καὶ Γιβελλινοί, δὲν συνεμάχουν κατ' αὐτοῦ καὶ δὲν ἀπέκρουον θαῤῥαλέως τὴν ὑποτιθεμένην προστασίαν ἣν ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς βίας. Μετ' ὀλίγον, 1270, ὠφελήθη, μὲ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἰδιοτέλειαν, ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, Λουδοβίκου τοῦ Ὁσίου, σταυροφορικῆς στρατείας, παρατρέψας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὴν εἰς Τύνιδα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ ἀνανεώσῃ τὸν φόρον, τὸν ὁποῖον οἱ ἐ
Νεαπόλει Νορμανοὶ αὐτοῦ προκάτοχοι εἰσέπραττον ἀπὸ τῶν Ἀράβων τοῦ μέ
ρους τούτου τῆς Ἀφρικῆς· καὶ ἐπέτυχεν ἐν μέρει τοῦ σκοποῦ. Ἔπειτα ἐλαφυ
ραγώγησε τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ἐπανερχομένους καὶ εἰς τὴν Σικε
λικὴν παραλίαν ναυαγήσαντας Γενουαίους. Ἐπὶ δὲ τέλους, ἀγοράσας ἀπὸ τῶ
περιπλανωμένων κατὰ τὴν Εὐρώπην κληρονόμων τοῦ Λατινικοῦ Βυζαντινοῦ κρά
τους, τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ λάβῃ καὶ ἐπὶ τῆς Ῥω
μης αὐτῆς δίκαιον, ἐδιχονόησε καὶ πρὸς τὸν πάπαν καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ με
λετήσῃ συμμαχίαν μετὰ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος. Τῷόντι, ἀποθανόντος τ
1268 τοῦ Κλήμεντος Δ', καὶ, μετὰ τριετεῖς διαφωνίας τῶν Καρδιναλίων, ἀνα
γορευθέντος νέου πάπα, τοῦ Γρηγορίου Ι', οὗτος ἀπεφάσισε νὰ καταπαύσ
τάς τε ἐν Ἰταλίᾳ φατρίας καὶ τὰς ἀνωμαλίας, ὅσαι παρήχθησαν ἐν Γερμανί
ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Φρεδερίκου Β'. Ὅθεν πρὸ πάντων ἐζήτησε νὰ περιστείλ
τὴν τοῦ Καρόλου ἐπιῤῥοὴν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἅμα δὲ, καθὸ ὑπέρτατος κυριάρχ
τοῦ Σικελικοῦ κράτους, πικρῶς ἤλεγξεν αὐτὸν διὰ τὴν τυραννίαν του. Μὴ εἰσ
κουσθείς, συνεκάλεσεν εἰς Λούγδουνον, 1274, σύνοδον· ἀλλὰ ὁ Κάρολος οὐδ' ε
ταύτην παρέστη. Τότε ὁ πάπας ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον νὰ ζητήσῃ ἕτερόν
στήριγμα, διότι ἡ τοῦ Καρόλου δύναμις εἶχεν ἀποβῆ σφόδρα ἐπικίνδυνος εἰς τ
κοσμικὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς συμφέροντα. Εὗρε δὲ προστάτην ἐπιτήδειον τ
πρὸ διετίας χειροτονηθέντα βασιλέα τῆς Γερμανίας Ῥοδόλφον τὸν Ἀψ
βουργικὸν, Ἑλουήτιον χρηστὸν καὶ γενναῖον. Ὁ Γρηγόριος οὐ μόνον ἀνεγνώ
ρισεν αὐτὸν ὡς βασιλέα τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ τὸν συνέδραμε καὶ εἰς τὸ νὰ ἀνα
κτήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς Λογγοβαρδίας δίκαια τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, ἀπαιτήσα
ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὸν Κάρολον νὰ ἀποθέσῃ ἐν ἀκαρεῖ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπιμελητ
τῆς Τοσκάνης. Τῷ 1280, ἀρχιερατεύοντος ἤδη τοῦ Νικολάου Γ', ὁ Κάρολο
μετὰ μακρὰς ἀναβολὰς καὶ διαπραγματεύσεις, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τ
ἀξιώματος τούτου, ἔτι δὲ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Γερμανὸν βασιλέα ὑπέρτατον α
τοῦ, ὡς πρὸς τὴν Προουηγκίαν, κυριάρχην. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ πάπας δὲν πα
ἔσχεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γερμανίας τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ δωρεὰν, ἀλλ' ἐφρό
τισε νὰ περιποιήσῃ ἑαυτῷ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἀξιόλογα προνόμια κ
πλεονεκτήματα. — Ὁ τοῦ Νικολάου διάδοχος Μαρτῖνος Δ' ἦτο μὲν Γάλλ
τὸ γένος καὶ ὅλως ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Κάρολον, ἀλλ' ὁ Νικόλαος, πρὸ τοῦ θ
νάτου, εἶχε προπαρασκευάσει συνωμοσίαν φοβερὰν, ἐκραγεῖσαν μετ' ὀλίγον, τ
καλούμενον Σικελικὸν Ἑσπερινόν. Ἡ τυραννὶς τοῦ Καρόλου μάλιστα ἐπίε
τὴν νῆσον Σικελίαν. Οἱ δυσηρεστημένοι συνεννοήθησαν λάθρα μετὰ τοῦ βασιλέ
τῆς Ἀραγωνίας Πέτρου Γ', συζύγου τῆς τοῦ Μανφρέδου θυγατρὸς Κωνστα
τίας, ἔτι δὲ μετὰ τοῦ πάπα Νικολάου καὶ μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορ
Μιχαὴλ Παλαιολόγου, δι' ἐνεργείας τοῦ Ἰωάννου Προκίδα, ὅστις, διατελ
σας ποτὲ φίλος, ἰατρὸς καὶ ὑπουργὸς τοῦ Μανφρέδου, ἔπειτα δὲ, στερηθεὶς τ
περιουσίαν του διὰ τῶν δημεύσεων τοῦ Καρόλου καὶ ἐξορισθεὶς, εὗρεν ἄσυλον κ
προστασίαν παρὰ τῇ Κωνσταντίᾳ καὶ τῷ Πέτρῳ. Ὁ Ἰωάννης κατέπεισε τ
βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας νὰ ἀπαιτήσῃ, ὠφελούμενος ἀπὸ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν Σ
κελίᾳ φρόνημα, τὰ κληρονομικὰ δίκαια τῆς συζύγου του, προσέλαβε τὴν εἰς τοῦ
συναίνεσιν τοῦ πάπα Νικολάου, καὶ, πορευθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔλα
χρηματικὴν συνδρομὴν παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ὅστις ἀείποτε ὑπὸ τ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καρόλου ἠπειλεῖτο καὶ ὃς εἶχε προσβληθῆ. Ἀφοῦ δὲ τὰ πάντα τοιουτοτρόπως προπαρεσκευάσθησαν, ὁ Πέτρος συνεκρότησε στόλον, ἐπὶ τῇ προφάσει σταυροφορίας κατὰ τῶν ἐν Ἀφρικῇ Μωαμεθανῶν, ἔπλευσε πρὸς τὴν ἐν Ἀλγερίᾳ Βόνναν καὶ ἠγκυροβόλησεν αὐτόθι ἀντικρὺ τῆς Σικελίας. Ἔτι δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐνταῦθα, ἐξερράγη, τὸ Πάσχα τοῦ 1282, εἰς Πάνορμον, αἱματηρὰ κατὰ τῆς ξενοκρατίας ἐπανάστασις. Εἷς τῶν Γάλλων, οἵτινες οὐ μόνον κατεπίεσαν τὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ἀκολασίαν κατὰ τῶν Σικελῶν ἐξετράπησαν, ἐτόλμησε, καθ' ἣν ὥραν οἱ κάτοικοι τοῦ Πανόρμου ἐπορεύοντο εἰς τὸν ἑσπερινόν, νὰ ἀσχημονήσῃ πρὸς νέαν τινὰ κυρίαν. Οἱ ἀκόλουθοι τῆς κόρης τὸν προσέβαλον, ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε διαμάχη φοβερά, καθ' ἣν οἱ πρὸ καιροῦ ἐξηγριωμένοι Πανορμῖται ἔσφαξαν ἐντὸς μικροῦ ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει αὐτῶν οἰκοῦντας Γάλλους· ὁ δὲ φόνος διεδόθη ἀμέσως εἰς ὅλας τὰς ἄλλας πόλεις καὶ διηγοῦνται, ὅτι οἱ Σικελοὶ ἠνάγκαζον ἁπανταχοῦ πάντα ἄγνωστον νὰ προφέρῃ τὴν λέξιν ciceri, διὰ νὰ γνωρίσωσιν ἐκ τούτου ἐὰν ἦναι Γάλλος, καὶ ὅτι ἀφ' ὅλων τῶν ἐν τῇ νήσῳ παρευρεθέντων Γάλλων καὶ Προουηγκιανῶν, δύο μόνοι διέφυγον τὸν θάνατον. — Ὁ Κάρολος δὲν ἐπῆλθεν εἰς Σικελίαν εἰμὴ ἀφοῦ ἡ στάσις διεδόθη ἀπὸ Πανόρμου εἰς Μεσσήνην καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ἐφόνευσαν τὴν Γαλλικὴν αὐτῶν φρουράν. Οἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πολιορκηθέντες Μεσσήνιοι ἀντέστησαν γενναίως· ἐν τῷ μεταξὺ, ἐπέπλευσε τελευταῖον, κατὰ μῆνα Αὔγουστον, ἐξ Ἀφρικῆς, καὶ ὁ πονηρὸς Πέτρος τῆς Ἀραγωνίας, ὅστις καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἐθεώρει μακρόθεν τὸν δρόμον τῶν πραγμάτων· καὶ τότε ὁ Κάρολος, μὴ ὢν ἐναμιλλος κατὰ θάλασσαν τοῖς Ἀραγωνίοις, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐμισεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν Γενουαίων καὶ ὑπὸ τῶν Πισατῶν, ἠναγκάσθη ν' ἀνακάμψῃ εἰς τὴν χερσόνησον, ἅπασα δὲ ἡ Σικελία ἀνεγνώρισεν ἤδη νομίμους κυριάρχας τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ. Πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τοῦ Καρόλου ἵνα ἀνακτήσῃ τὴν νῆσον ἐκείνην, καίτοι θερμῶς ὑποστηριζόμεναι ὑπὸ τοῦ πάπα Μαρτίνου καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ὀνωρίου Δ', 1285—1287, ἀπέβησαν μάταιαι. Ὁ ναύαρχος τοῦ Πέτρου τῆς Ἀραγωνίας Ῥογέρος Λορίας, καταναυμαχήσας μάλιστα τὸν τοῦ Καρόλου ὁμώνυμον υἱόν, ἠχμαλώτευσεν αὐτὸν, 1284· καὶ ἐπειδὴ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου ἔτους ἀπέβιωσεν ὁ Κάρολος Α', ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχός του Κάρολος Β' ἦτο αἰχμάλωτος, ἡ θέσις τῶν Ἀραγωνίων ἀπέβη ἀρίστη. Ναὶ μὲν, θανόντος περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους τοῦ Πέτρου, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τοῦ μὲν πρεσβυτέρου Ἀλφόνσου Γ' λαβόντος τὴν Ἀραγωνίαν, τοῦ δὲ νεωτέρου Ἰακώβου Β', τὴν Σικελίαν, ἐχωρίσθησαν τὰ συμφέροντα τῶν δύω τούτων βασιλείων. Ἐκ δὲ τοῦ χωρισμοῦ τούτου, ἐξακολουθήσαντος καὶ ἀφοῦ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλφόνσου, ἔλαβε τὴν Ἀραγωνίαν ὁ Ἰάκωβος, καταλιπὼν τὴν Σικελίαν εἰς τὸν ἀδελφὸν Φρεδερῖκον Β', οἱ Ἀραγώνιοι, μὴ θέλοντες νὰ δυσαρεστήσωσι τὸν πάπαν (τὸν Ὀνώριον Δ' διεδέχθη ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Νικόλαος Δ', τοῦτον ὁ εὐλαβὴς Κελεστῖνος Ε', καὶ αὐτὸν πάλιν ὁ πολυθρύλλητος ἐπὶ τῇ βιαίᾳ καὶ ἀσεβεῖ αὐτοῦ πολιτείᾳ Βονιφάτιος Η', 1294—1303), ἐτάσσοντο μᾶλλον μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ ἔπειτα ἀπὸ μακρὰν αἰχμαλωσίαν ἀπελευθερωθέντος τελευταῖον Καρόλου Β'. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὁ Φρεδερῖκος Β', ὠφελούμενος ἀπὸ τῆς συνέσεως τοῦ Ἰωάννου Προκίδα, ἀπὸ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν Σικελῶν καὶ ἀπὸ τῆς ψυχρᾶς φυσικῷ τῷ λόγῳ ἑνώσεως τοῦ ἀδελφοῦ του μετὰ τῶν ἀντιπάλων του, ὑπεχρέωσε τὸν Κάρολον Β'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ συνομολογήσῃ, 1302, εἰρήνην, δι' ἧς ὁ τελευταῖος, συζεύξας τὴν θυγατέρα τ
μετὰ τοῦ Φρεδερίκου, παρήτησε τὰς ἐπὶ τῆς Σικελίας ἀξιώσεις αὐτοῦ.

Πρὶν δὲ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν εἰδικωτέραν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπ
χὴν Γερμανικῶν πραγμάτων, ῥίψωμεν ἔτι ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς περὶ τὰ τέλη τ
τρισκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καταστάσεως τῆς Ἰταλίας ἐν γένει καὶ τ
ἐκκλησιαστικοῦ κράτους, τῆς Ῥώμης, τῆς Φλωρεντίας, τῆς Πίσης καὶ τοῦ Μ
διολάνου ἰδίᾳ. — Ἐν τῷ μεσημβρινῷ τῆς χερσονήσου μέρει, τὸ κληρονόμη
τῶν Ὁενσταουφενιδῶν διενεμήθη, ὡς εἴδομεν, μεταξὺ τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ καὶ τ
Ἀραγωνικοῦ οἴκου, ἐν δὲ τῇ βορείῳ καὶ μέσῃ Ἰταλίᾳ ἤκμαζον πολυάριθμοι μ
κραὶ πολιτεῖαι, ἐξ ὧν μάλιστα λόγου ἄξιαι ἦσαν ἡ Φλωρεντία, ἡ τοῦ Μεδιολ
νου πόλις, ἡ Ἐνετία, ἡ Γένουα καὶ ἡ Πίσα. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν φοβερὰ ἀπα
ταχοῦ ἐπεκράτει ἀνωμαλία, ἀκολασία καὶ βιαιοπραγία, ἀφ' ἑτέρου ὅμως συ
χρόνως πλείστη βίου ἐνεργητικότης, μέγας πλοῦτος, εὐγενὴς πολυτέλεια, βα
αὐτονομίας αἴσθημα, γεωργία μεταβαλοῦσα εἰς ἀληθῆ κῆπον τὴν ὅλην χώρα
θαυμαστὴ τῆς βιομηχανίας ἐπίδοσις καὶ ἀκμὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχν
τοιαύτη, ὥστε πολλὰ τῆς τελευταίας ἔργα μέχρι τῆς σήμερον θαυμάζονται. Τό
προστούτοις ἡ ναυτιλία, διὰ τῆς χρήσεως τοῦ πολογνώμονος, μετεβλήθη ἀ
ἀγχιπλοΐας εἰς ἀληθῆ θαλασσοπλοΐαν, διότι ὁ πολογνώμων, τοῦ ὁποίου ἡ εὕρ
σις ἀποδίδεται εἰς τοὺς Σίνας, δὲν εἰσήχθη παρὰ τοῖς δυτικοῖς, ὡς συνήθως λ
γεται, περὶ τὸ 1320 ἔτος κατὰ πρῶτον, ὑπὸ τοῦ Ἀμαλφίτου Φλαυίου Γιόγ
ἀλλ' ἔτι ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς προηγουμένης ἑκατονταετηρίδος ἦτο παρ' αὐτοῖς
πάγκοινον σχεδὸν χρῆσιν. — Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀμοιβαίας τῶν Ἰταλικ
πολιτειῶν σχέσεις, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐποχῆς ἐκε
νης, ὅτι τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν δὲν ἐτηρεῖτο πολλὰ ἀκριβῶς. Καὶ τὸ ναυτικὸν
καιον πολλάκις ἐπίσης παρεβιάζετο. Σημειωτέον δὲ, ὅτι, μέχρι μέ τινος ἐν
μίζετο, ὅτι τὸ ναυτικὸν δίκαιον τῶν νεωτέρων χρόνων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτ
ἐν Πίσῃ, ὅπου ἐθεωρεῖτο παραχθὲν, 1081, ἀπὸ τῶν ἀτελῶν ναυτικῶν τῶν Ῥ
δίων νόμων· ἀλλ' ἤδη ἐπικρατεστέρα εἶναι ἡ γνώμη, ὅτι τὸ νεώτερον ναυτικ
δίκαιον παρήχθη ἀπὸ τοῦ Καταλωνικοῦ, ἤτοι ἀπὸ τῶν ἐκ Βαρκελλόνης προ
θόντων νόμων, οἵτινες, καλούμενοι Consolato del mare, ἐγένοντο κατ' ἀρχ
δεκτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ἔπειτα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν τῆς μεσογείου παρ
λίων πολιτειῶν. Ἡ δὲ ἄγνωστος τῇ ἀρχαιότητι περὶ τὴν ἐμποριαν χρῆ
συμβόλων ἀναπληρωτικῶν τοῦ πραγματικοῦ ἀργυρίου, ἤτοι οἱ συναλλακτι
καὶ τραπεζιτικοὶ θεσμοὶ, ἔλαβον τῳόντι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὰς Ἰταλικὰς
ἐποχῆς ἐκείνης πόλεις, πρὸ πάντων διότι Ἰταλοὶ ἦσαν οἱ ἁπανταχοῦ εἰσπρ
τοντες καὶ εἰς τὴν Ῥώμην διαβάζοντες τοὺς πολλοὺς φόρους, ὅσους ἡ παπ
αὐλὴ ἀπῄτει τότε ἀπὸ τῶν χριστιανῶν. Παρεκτὸς τούτου μετήρχοντο ἔστιν
καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐπὶ τόκῳ δανείζειν, καὶ τοσοῦτον καταθλιπτικοὶ πολλάκις, ἔ
κα τῆς τοκογλυφίας αὐτῶν, ἀπέβησαν, ὥστε πανδημεὶ ἀπὸ χωρῶν τινων ἐξω
σθησαν. Εἶχον δὲ διὰ τὰς συναλλακτικὰς αὐτῶν ἐργασίας ἰδίως ὅλως θεσμο
π. χ. ἡ Ῥώμη, ἡ Γένουα, ἡ Ἐνετία, ἡ Πλακεντία, ἡ Λούκκα, ἡ Βονωνία
Πιστοία (ἡ Πιστωρία τοῦ Πτολεμαίου), ἡ Ἄστα, ἡ Ἄλβα, ἡ Φλωρεντία
Σιένα καὶ τὸ Μεδιόλανον, εἶχον κοινὴν ἐν Μομπελλιέρῳ τράπεζαν· καὶ ὁ
τῷ 1278, ἀπεφασίσθη νὰ μετατεθῇ αὕτη εἰς Νίμην (Νέμαυσον, τοῦ Στράβωνο
αἱ πόλεις ἐκεῖναι συνωμολόγησαν, δι' ἐπιτρόπου, μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ς συνθήκην, δι' ἧς τοσαῦτα ἐπέτυχον προνόμια, ὥστε ἡ τράπεζα αὐτῶν κατη ἀληθὲς κράτος ἐν κράτει. — Ἐνῷ δὲ αἱ χρηματιστικαὶ ἐργασίαι διεξήτο, ὡς δηλοῦται ἀπὸ τῶν προαναφερθέντων ὀνομάτων, κυρίως ὑπὸ τῶν μεγείων πόλεων, τὸ μέγα ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτο εἰς ρας τῆς Γενούης καὶ τῆς Ἐνετίας. Ἀμφότεραι αἱ ναυτικαὶ αὗται πόλεις οὐ ον ἐμπορικὰ εἶχον καταστήματα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Συρίᾳ, ἀλλὰ καὶ ὅλας τους καὶ παραλίας κατεῖχον ἔν τε τῷ Βυζαντινῷ κράτει καὶ περὶ ἅπαντα τὸν ξεινον πόντον. Διὰ τῆς ἐμπορίας τῶν Ἐνετῶν ἤκμασε μάλιστα ἡ Αἴγυπτος, δὲ Γενουᾶοι εἶχον ἐν Κριμαίᾳ ὁρμητήριον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μετήρχοντο μετὰ ς Πεκίνου καὶ τῆς Σινικῆς ἐμπόριον τῇ ἀληθείᾳ οὐχὶ ὑποδεέστερον τοῦ ἐν τῆς νεωτέροις χρόνοις ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Ὁλλανδῶν διεξαγομένου. — κμαζε δὲ εἰς τὰς Ἰταλικὰς πόλεις οὐ μόνον ἡ καλὴ τέχνη, ἀλλὰ, ὡς προεἰμεν, καὶ ἡ βιομηχανία. Συγχρόνως μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν μεταξοσκωλήων, διεδόθη καὶ ἡ μεταξοκλωσία καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς παραληφθεῖσα τέχνη ῆς κατασκευῆς χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ὑφασμάτων. Μάλιστα εὐημέρησαν ἀπὸ ῶν βαμβακερῶν τεχνουργημάτων οἱ Φλωρεντινοί, οἵτινες καὶ μὲ τοὺς ἐριουχοιους τῆς Φλανδρίας ἀξιόλογον μετήρχοντο ἐμπορίαν.

Ἐν Ῥώμῃ, ὁ συγκλητικὸς, ἦτοι ὁ κυβερνήτης τῆς πόλεως, εἶχε πλείονα ἰσχὺν αὶ μεῖζον ἀξίωμα ἢ ὁ πάπας, ἀλλὰ σπανιώτατα ἦτο ὅ,τι κυρίως ἔπρεπε νὰ ναι, προστάτης δηλαδὴ τοῦ δήμου κατὰ τῶν καταθλίψεων τῆς ἀριστοκρατίας. αὶ πάπαι ἦσαν εἰς ἀμηχανίαν δεινὴν, κατασταθεῖσαν δεινοτέραν μετ' ὀλίγον. ιὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν μετεχειρίζοντο τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἵνα ξήσωσι τὴν κοσμικὴν δύναμιν, ἀπέβησαν μισητοὶ εἰς ὅλους τοὺς εὐλαβεῖς ἀνρώπους, οὐδέποτε δὲ ἡ κατάχρησις τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος, οὐδέποτε ἡ πνευατικὴ καταπίεσις, τὰ σταυροφορικὰ κηρύγματα καὶ ἡ σπατάλη τῶν ἀπὸ τῶν ριστιανῶν εἰσπραττομένων φόρων ηὔξησαν τοσοῦτον ὅσον ἐπὶ τοῦ Βονιφατίου Η' καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ διαδόχου Κλήμεντος Ε', 1305—1314, ὥστε ἔκοτε κοινὴ ἀγανάκτησις ἤρχισε νὰ παράγεται κατὰ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης αὶ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. — Ἐν τῷ Ἐκκλησιαστιῷ κράτει δὲν ἴσχυεν ὁ πάπας, ἀλλ' ἀναρχία χαλεπωτάτη καὶ τὸ τοῦ ἰσχυροτέου δίκαιον. Αὐταὶ αἱ μικρόταται πόλεις διεπολέμουν πρὸς ἀλλήλας καὶ κατεχλεύαον τόν τε πάπαν καὶ τοὺς ἐπιτρόπους αὐτοῦ· περιῆλθον δὲ ὑπὸ τὸ κράτος τυρανίσκων, ὧν οἱ πλεῖστοι διετηρήθησαν μέχρι τέλους τῆς πεντεκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ὁ πάπας Ἀλέξανδρος ΣΤ' καὶ ὁ μυσαρότερος αὐτοῦ υἱὸς Καίσαρ Βοργίας, ἐφήρεσαν ἀπὸ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν τὴν ζωὴν καὶ τὰ κτήματα μὲ τρόπον ὠμότερον εἰ δυνατὸν τοῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ τούτων προπάτορες εἶχον ἁρπάσει ποτὲ τὴν κυριαρχίαν. — Ἡ Φλωρεντία ἔβαλε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, τὰς βάσεις τῆς λαμπρᾶς καὶ μεγάλης δυνάμεως, ἣν κατὰ τὰς δύο ἀκολούθους ἑκατονταετηρίδας ἐπέτυχε καὶ διετήρησεν. Ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὁ ἐν αὐτῇ μεταξὺ Γιβελλίνων καὶ Γουέλφων ἀγὼν ἦτο ἔρις ἀντιζήλων οἴκων, οὐχὶ πάλη ἀντιθέτων πολιτικῶν μερίδων· δὲν ἔλαβε δὲ τὸν τελευταῖον τοῦτον χαρακτῆρα εἰμὴ ἀφ' ἧς οἱ Γουέλφοι ὑπεστηρίχθησαν ὑπὸ τοῦ Καρόλου Α' τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ. Τότε οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ὑπερισχύσαντες μετὰ μακρὸν καὶ ἀμφίρροπον ἀγῶνα, ἐξέβαλον τοὺς Γιβελλίνους ἀπὸ τῆς Φλωρεντίας, ἐδήμευσαν τὰ κτήματά των, καὶ εἰς τοσαύτην ἐν γένει ἐξώκειλαν κατάχρησιν καὶ καταπίεσιν, ὥστε, ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔτει 1282, προεκλήθη βιαία τοῦ πολιτεύματος μεταβολή, περιποιήσασα τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸ δοκιμώτερον τοῦ δήμου μέρος, ἤτοι εἰς τὰς ἕξ πρωτευούσας συντεχνίας, αἵτινες μετὰ ἓξ ἄλλων συντεχνιῶν ἀπετέλεσαν τὸν λεγόμενον ἀνώτερον δῆμον, κατ' ἀντίθεσιν τῶν δώδεκα ἄλλων κατωτέρων συντεχνιῶν. Κυβερνῆται τῆς πόλεως κατέστησαν ἤδη οἱ ἓξ priores ἤτοι προϊστάμενοι τῶν πρώτων ἐκείνων συντεχνιῶν, οἵτινες μετ' ὀλίγον ἐσφετερίσθησαν καὶ τὸ ὄνομα τῆς Signoria τῆς Φλωρεντίας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ εὐπατρίδαι, δυνάμενοι νὰ καταγραφῶσιν εἰς τὰς συντεχνίας, πολλὴν ἔτι ἔσωζον τὴν ἰσχύν, ἐν ἔτει 1292 ἐψηφίσθη νόμος, δι' οὗ ὅλως ἀπεκλείσθησαν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἀξιωμάτων τῆς πολιτείας, ἱδρύθη δὲ ἀρχιδικαστὴς, ὅστις, καλούμενος Gonfaloniere di giustizia, εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν τάγμα χιλίων πολιτῶν, ἵνα ἐκτελῇ τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις κατὰ τῶν εὐπατριδῶν, ὅσοι ἀντετάσσοντο εἰς αὐτὰς διὰ τῆς βίας. Τὸ ἐντεῦθεν παγιωθὲν ἐν Φλωρεντίᾳ κράτος τοῦ ἀνωτέρου δήμου ἐπήγαγε μετ' ὀλίγον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κατωτέρου δήμου ἔριν ὁμοίαν τῆς προηγουμένως μεταξὺ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ ἀνωτέρου δήμου ἐπικρατησάσης. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀκμὴ ἐκείνη τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς δημοκρατίας θαυμαστὴν παρήγαγε διάνθησιν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς τέχνης καὶ ἀνέδειξε τὴν Φλωρεντίαν οὐ μόνον μίαν τῶν πλουσιωτάτων πόλεων τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ, κατὰ μικρὸν, καὶ ἄμεσον ἢ ἔμμεσον κυρίαρχον ἁπάσης τῆς Τοσκάνης, διότι ἡ Φλωρεντία τότε ἠδυνήθη νὰ συγκροτήσῃ δύναμιν ἑκατὸν χιλιάδων μαχητῶν, ἐπιτηδείως παρεσκευασμένων καὶ γεγυμνασμένων. Ναὶ μὲν μετὰ τῆς εὐημερίας ηὔξησε καὶ ἡ αὐθάδεια τοῦ εὐκινήτου πλήθους, ὁ δὲ μέγας ποιητὴς Δάντης, ὁ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδὼν τὴν Φλωρεντινὴν δημαγωγίαν, ἐπιφέρει περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἔθνους κατάστασιν, τὴν αὐτὴν κρίσιν τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ἀριστοφάνης περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς τῶν Ἀθηναίων δημαγωγίας. Προστούτοις οἱ εὐπατρίδαι ἐξηκολούθουν νὰ μεταβάλλωσι τὰς κατοικίας αὐτῶν εἰς ὀχυρώματα καὶ νὰ πολλαπλασιάζωσι τοὺς πύργους τούτους ἐν τῇ πόλει. Ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ ψυχρὸς Μακιαβέλλης, ὅστις βεβαίως εὐνοϊκῶς δὲν εἶχε πρὸς τὴν δημοκρατίαν, συνομολογεῖ τὴν ἀκμαίαν κατάστασιν τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ ἐπιφέρει, ὅτι, « Ἂν καὶ μεταξὺ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ δήμου ὑφίστατό τις δυσμένεια καὶ ὑπόνοια, τοῦτο δὲν εἶχε κακὰ ἀποτελέσματα, πάντες δ' ἔζων ἐν ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ. » Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς τρισκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἡ Φλωρεντία ἐσείσθη ὑπὸ νέας τινὸς στάσεως ἐκ Πιστοΐας αὐτόθι διαδοθείσης. Οἱ πολῖται τῆς τελευταίας ταύτης εἶχον διαιρεθῇ, ἀπὸ τῆς μεταξὺ τῶν μελῶν ἰσχυρᾶς τινος οἰκογενείας ἔριδος, εἰς δύο φατρίας, τοὺς μέλανας καὶ τοὺς λευκούς. Οἱ Φλωρεντινοὶ, παραστάντες ὡς ἐπιδιαιτηταὶ, παρέλαβον τοὺς ἀρχηγοὺς ἀμφοτέρων τῶν φατριῶν ὡς ὁμήρους εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν, ὅπου οὗτοι ἐφιλοξενήθησαν ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων οἰκιῶν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ φιλοξενήσαντες ἔλαβον τὴν μερίδα τῶν φιλοξενουμένων, καὶ ἐπειδὴ δύο Φλωρεντινοὶ οἶκοι, οἱ Donati καὶ οἱ Cerchi, δεινῶς πρὸς ἀλλήλους ἤριζον, ἐτάχθησαν οἱ μὲν πρῶτοι μετὰ τῶν μελάνων, οἱ δὲ δεύτεροι μετὰ τῶν λευκῶν, ἀδιάλλακτος δὲ προῆλθεν ἐκ τούτου στάσις, ἀφ' ἧς ὠφελούμενος ὁ Βονιφάτιος Η' περιεποίησεν ἐπὶ μικρὸν τὴν κυριαρχίαν τῆς Φλωρεντίας εἰς τὸν Κάρολον τὸν Οὐαλενσιανὸν, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Γ'. Καὶ ἠναγκάσθη μὲν ὁ Κάρολος νὰ ἐκχωρήσῃ τῆς πόλεως, ἀφοῦ ἐκακοπάθησεν αὐτὴν διὰ τῆς ἀνομολογίας τῶν ἐλλήνων προτρόπων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ως τὴν ὅλην κυβέρνησιν εἰς χεῖρας τῆς μελαίνης φατρίας, δοὺς οὕτω ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐξορίαν ὅλων τῶν λευκῶν, 1302· τότε δ' ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ ὁ περικλεὴς Δάντης, ἀποθανὼν ἐν ἐξορίᾳ. — Πρὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἐν Φλωρεντίᾳ ἀνωμαλίας, ἡ Πίσα, ἥτις ἐπὶ μίαν ὅλην ἑκατονταετηρίδα πρὸς τὴν Γένουαν διεπολέμησε, παρεκτὸς δὲ τούτου, καθὸ Γιβελλινική, διετέλει πρὸς τοὺς Γουέλφους, καὶ ἰδίως κατὰ τῆς Φλωρεντίας, ἀμυνομένη, ἡττήθη κατὰ θάλασσαν ὁλοσχερῶς, τῷ 1284, καὶ ἔκτοτε ἀπέβαλε διὰ παντὸς τὸ ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε μεταξὺ τῶν Ἰταλικῶν πολιτειῶν. Οὕτω δὲ καταλυθείσης τῆς τῶν Πισατῶν δυνάμεως, οὐδ' αἱ Τοσκανικαὶ πόλεις Πιστοΐα, Λούκκα, Σιέννα καὶ Ἀρήτιον ἠδυνήθησαν πλέον ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἥτις ἐπεκράτησε τότε τῆς μέσης Ἰταλίας. — Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἐνετοὶ δὲν εἶχον ἔτι ἐπιχειρήσει κατακτήσεις ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς ἠπείρου. Ἐν Οὐϊκεντίᾳ, ἐν Οὐηρῶνι καὶ ἐν Μαντούᾳ ἰσχυρότατος εἶχεν ἀποδῆ, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς τρισκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὁ οἶκος τῶν Δελλα Σκάλα, ὅστις ἐν ἀρχῇ τῆς ἀκολούθου ἑκατονταετηρίδος ἦρξε, προϊστάμενος τῶν Γιβελλινῶν. Πᾶσα δὲ ἡ λοιπὴ ἄνω Ἰταλία συνεμερίζετο τὴν τύχην τοῦ Μεδιολάνου. — Εἰς δὲ τὸ Μεδιόλανον ἐπεκράτει περὶ τοὺς χρόνους τῆς τοῦ Φρεδερίκου Β' ἀποβιώσεως ἡ ὁποία καὶ εἰς ἁπάσας τὰς ἄλλας πόλεις ἀνωμαλία. Ἐν ἔτει 1256 κατέλαβεν αὐτόθι τὴν κυβέρνησιν ὁ Μαρτῖνος Δέλλα Τόρρε· οἱ εὐπατρίδαι ἐξώσθησαν ἀπὸ τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας τὴν κυριαρχίαν διεφύλαξεν ἐπί τινα ἔτη ὁ τοῦ Μαρτίνου οἶκος. Εἰς τὴν καταβληθεῖσαν μερίδα ἀνῆκε καὶ ὁ Ὄθων Οὐϊσκόντις, ὅστις, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Δ', 1263, ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνου, ἀλλὰ μὴ γενόμενος δεκτὸς ἐν αὐτῷ, κατέβαλε, μετὰ πολυετῆ πόλεμον, τῷ 1277, τοὺς ἀντιπάλους, εἰς μάχην κρίσιμον καὶ ἐπέτυχε τοιουτοτρόπως οὐ μόνον τὴν κατοχὴν τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτοῦ θρόνου, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην ἐν Μεδιολάνῳ ἀρχήν, ἐξορίσας τοὺς ἀπὸ τοῦ πολέμου περισωθέντας Τορριανούς. Ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Οὐϊσκοντινῶν, τὸ Μεδιόλανον ἀνέλαβε τὴν ἐν Λογγοβαρδίᾳ ὑπεροχήν, ἣν ἔσχεν ἐν ταῖς προηγουμέναις ἑκατονταετηρίσιν· ὁ Ὄθων ἐπέτρεψε τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ἔγγονον τοῦ ἀδελφοῦ του, Ματθαῖον Οὐϊσκόντιν, τὸν μετέπειτα κληθέντα μέγαν, ὅστις διετήρησε τὴν ἀρχὴν καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὄθωνος, 1295, προσέτι δὲ ἐτιμήθη ἡγεμονικῷ ἀξιώματι, ὑπὸ δύο Γερμανῶν αὐτοκρατόρων, διότι ὅτε Ἀδόλφος ὁ Νασσαυικὸς καὶ Ἀλβρέχτος Α' ὁ Αὐστριακὸς προεχειρίσαντο αὐτὸν ἀλληλοδιαδόχως αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον ἐν Λογγοβαρδίᾳ. Ἤκμασε δὲ θαυμασίως τὸ Μεδιόλανον ἐπὶ τῆς πρώτης τῶν Οὐϊσκοντινῶν ἐποχῆς. Κατά τινα πολιτειογραφικὴν μαρτυρίαν, ἀνατρέχουσαν εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς τρισκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἡ πόλις αὕτη εἶχε τρισκαίδεκα χιλιάδας ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, ἑξακισχιλίας κρήνας, τρισχιλίους μύλους, τετρακόσια κρεωπωλεῖα, ἰσαρίθμους κλιβάνους, χίλια καπηλεῖα καὶ ἑκατονπεντήκοντα καλὰ νοσοκομεῖα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων συνεποσοῦτο εἰς διακοσίας χιλιάδας, ἐν οἷς ἦσαν τεσσαράκοντα χιλιάδες στρατεύσιμοι, διακόσιοι σοφοὶ δικασταί, τετρακόσιοι συμβολαιογράφοι, διακόσιοι ἰατροί, ὀγδοήκοντα διδάσκαλοι, πεντήκοντα βιβλίων ἀντιγραφεῖς, ὀγδοήκοντα σιδηρουργοί, τριάκοντα κωδωνοχωνευταί. Ἡ ἄμεσος τοῦ Μεδιολάνου χώρα περιελάμβανεν, ἐκτὸς ἑξήκοντα προαστείων, ἑκατονπεντήκοντα πύργους μετὰ τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτοὺς χωρίων καὶ ἑξακόσια αὐτοτελῆ χω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρία, ἠδύνατο δὲ νὰ συγκροτήσῃ στρατὸν ὀκτακισχιλίων ἱππέων καὶ διακοσίων τεσσαράκοντα χιλιάδων πεζῶν. Ἡ πόλις περιεζωννύετο ὑπὸ δύο τείχων, ἐχόντων ἓξ μεγάλας πύλας, δώδεκα μικροτέρας καὶ ἑκατὸν πύργους. Ἀλλ' ἡ λαμπρότης αὕτη τοῦ Μεδιολάνου, καὶ τοῦ Οὐϊσκοντινοῦ οἴκου ἰδίως, ἠμαυρώθη πάλιν ἐπί τινα χρόνον, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ματθαῖος, διχονοήσας πρὸς τὸν τοῦ πατρός του ἀδελφὸν Πέτρον Σκρεπίωνα, ἔδωκεν εἰς τοὺς περὶ τὸ Μεδιόλανον μικροὺς δυνάστας τὴν ὁποίαν πρὸ καιροῦ ἐπόθουν ἀφορμὴν τοῦ νὰ καταβάλωσι τὴν τῶν Οὐϊσκοντινῶν δύναμιν. Οἱ δυνάσται οὗτοι, οἵτινες εἶχον συμμαχήσει μετὰ τῶν ἐπιφανεστέρων οἴκων τῶν διαφόρων Λαγγοβαρδικῶν πόλεων, παραλαβόντες ἤδη συνεργοὺς τόν τε παροργισθέντα κατὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Πέτρον Σκρεπίωνα καὶ ἄλλους τινὰς ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκίας, κατετρόπωσαν τὸν Ματθαῖον εἰς μάχην κρίσιμον, Ἰουνίῳ 1302, καὶ, αἰχμαλωτεύσαντες αὐτὸν, τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ ἀρχῆς. Οἱ Τορριανοὶ ἐπανῆλθον τότε εἰς τὴν πατρίδα, οἱ δὲ Οὐϊσκοντινοὶ ἐξωρίσθησαν· καὶ αὐτοὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἄλλων εὐπατριδῶν, καθὸ μετὰ τοῦ Ματθαίου συνταχθέντες, ὑπεχρεώθησαν νὰ καταλίπωσι τὴν πόλιν· ἡ δὲ πτῶσις αὕτη τῶν Οὐϊσκοντινῶν πολλὴν ἐπήγαγεν αὖθις εἰς τὴν Λογγοβαρδίαν πραγμάτων ταραχὴν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας πάντες ἐπόθησαν τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος.

Ἐπιχειροῦντες ἤδη νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα τὸ εἰς τὸν προκείμενον § ἀναφερόμενον μέρος τῆς Γερμανικῆς ἱστορίας, ὅσον εἶναι ὅλως ἄσχετον πρὸς τὴν Ἰταλικὴν, ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ὁενσταουφενιδῶν Δαϊκῶν πραγμάτων. Ὁ βασιλεὺς τῶν Δανῶν Οὐαλδεμάρος Α' νέαν, ὡς προεῖπομεν, σελ. 156—157, περιεποίησεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ ἰσχύν· καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τοῦ Φρεδερίκου Βαρβαρόσα, οἱ δὲ δύο υἱοί του, Κανοῦτος ΣΤ' καὶ Οὐαλδεμάρος Β', ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι. Ὁ πρῶτος, 1182—1202, καθυπέταξε μέγα μέρος τῆς Πομερανίας καὶ τοῦ Μεκλεμβούργου, ἔτι δὲ τὴν Ὁλσατίαν, κατέκτησε τὸ Λυβέκκιον καὶ τὸ Ἀμβοῦργον καὶ ἐπωνομάσθη « βασιλεὺς τῶν Δανῶν καὶ τῶν Οὐένδων. » Ὁ δὲ ἀδελφός του Οὐαλδεμάρος Β', 1202—1241, οὐ μόνον κατακτητικὰς ἐπεχείρησε στρατείας εἰς Ἐσθονίαν καὶ Λιβονίαν, ἀλλὰ, διὰ νέων κατὰ τῶν Πομερανίων καὶ τῶν Μεκλεμβουργίων ἐπιχειρήσεων, ἔτι μᾶλλον ἐπεξέτεινε τὰς ἐπὶ τῆς Γερμανικῆς πλευρᾶς τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης κτήσεις αὐτοῦ καὶ ἐζήτησε νὰ καταλάβῃ τὴν μεταξὺ Οὐϊσούργιδος καὶ Ἄλβιος χώραν. Διηνωκολύνθη δὲ περὶ ἁπάσας αὐτοῦ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐκ τούτου ἰδίως, ὅτι τὸ Δανικὸν κράτος ἦτο τότε βέλτιον ὠργανισμένον ἢ οἱαδήποτε ἄλλη Εὐρωπαϊκὴ πολιτεία, μάλιστα ὡς πρὸς τὸ στρατιωτικὸν μέρος, διότι, ἐκτὸς τῶν εὐπατριδῶν, οἵτινες καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἀπανταχοῦ, ὤφειλον, ἅμα διακηρυχθείσης στρατείας, νὰ παρασταθῶσιν ἕτοιμοι πρὸς πόλεμον, ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι γαιοκτῆται ὑπόχρεοι, ἕκαστος κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ κτήματος αὐτοῦ, νὰ παράσχωσιν ὡρισμένον ἀριθμὸν πλοίων καὶ ἀνδρῶν. Ἐντεῦθεν βλέπομεν τὸν Οὐαλδεμάρον στρατεύοντα εἰς Λιβονίαν μετὰ χιλίων τετρακοσίων πλοίων καὶ ἀναλόγου στρατοῦ· ἦσαν δ' ἐν τῷ στόλῳ τούτῳ πεντακόσια μακρὰ λεγόμενα πλοῖα, ὧν ἕκαστον εἶχεν ἑκατὸν εἴκοσιν ἄνδρας, ὑπὸ τῶν πόλεων ἰδίως δοθέντας.—Μετ' ὀλίγον ὁ Οὐαλδεμάρος ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ Φιννικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Ἀννοβερικῆς πόλεως Στάδης, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Σουηδικοῦ κράτους ἐξηρημένου, ἐφύμισε τὰ διὰ τῆς σπάθης κατακτηθέντα, ἐξέδωκε τοὺς μέχρι σήμερον ὑφιστα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ένους καὶ φέροντας τὸ ὄνομα αὐτοῦ νόμους καὶ ἐπέτυχεν, 1214, τὴν ὑπὸ τοῦ Φρεδερίκου Β' (σελ. 202) κατακύρωσιν τῆς ὅσης εἶχε καταλάβει Γερμανικῆς χώρας. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ κόμης Ἐρρῖκος ὁ Σχουηρινικὸς (von Schwerin), ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Οὐαλδεμάρου καταληφθείσας Γερμανικὰς χώρας καὶ ἦτο ἤδη ὑποτελὴς αὐτοῦ, ἀδικηθεὶς ὑπὸ τοῦ κυριάρχου τούτου, συλλαμβάνει αὐτόν τε καὶ τὸν υἱόν του ἀδοκήτως, περὶ κυνηγέσιόν τι διατρίβοντας, καὶ εἰς φυλακὴν κατακλείει, 1223, ὅπερ οὐδ' ὁ Φρεδερῖκος Β' εἶδε τότε μὲ δυσαρέσκειαν. Καὶ ὁ μὲν ἐπιμελητὴς τοῦ τῶν Δανῶν κράτους Ἀλβρέχτος ὁ Ὀρλαμούνδιος ἠγωνίσθη γενναίως ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, ἀλλὰ ἡττήθη, 1225, καὶ ἠχμαλωτεύθη, ὥστε οἱ Δανοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσι πρὸς τὸν Ἐρρῖκον καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ ἡγεμόνας τῆς βορείου Γερμανίας (ὁ Φρεδερῖκος Β' ἦτο τότε εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ, διὰ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ υἱοῦ του Ἐρρίκου, κεντρικὴ κυβέρνησις εἰς τὴν Γερμανίαν σχεδὸν δὲν ὑπῆρχε), συνθήκας, δι' ὧν ἐπλήρωσαν μὲν ἀξιόλογα λύτρα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Οὐαλδεμάρου, ἀπέδωκαν δὲ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ καταπατηθεῖσαν Γερμανικὴν χώραν καὶ σχεδὸν πᾶσαν τὴν τῶν Οὐένδων χώραν, ἐπέτρεψαν δὲ εἰς τοὺς Λυβεκκινούς, εἰς τοὺς Ἀμβουργίους καὶ εἰς ὅλας τὰς μετὰ τῆς Δανίας ἐμπορευομένας Γερμανικὰς πόλεις ὅσα ἄλλοτε εἶχον δίκαια καὶ προνόμια, καὶ ἔδωκαν δι' ὅλα ταῦτα ὁμήρους. Ὁ Οὐαλδεμάρος, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς Δανίαν, ἠθέλησε νὰ μὴ τηρήσῃ τὰ συμφωνηθέντα· ἀλλὰ, περιπεσὼν εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ καταπιέσῃ βορείους τινὰς Γερμανικὰς φυλὰς, ἀνέκαθεν ἐλευθέρας διατηρηθείσας, προεκάλεσε τὴν συμμαχίαν αὐτῶν μετὰ τῶν γειτόνων μεγιστάνων καὶ ἡττήθη ὁλοσχερῶς, 1227. Ἔκτοτε δὲ κατελύθη ἡ ἐπὶ τῆς βορείου Γερμανίας Δανικὴ κυριαρχία, πολλαχοῦ δὲ αὐτῆς ἐπαγιώθησαν δημοκρατικὰ πολιτεύματα, καὶ ἰδίως ὅλως μὲν ἀπηλευθερώθη τὸ Λυβέκκιον, ἐθεμελιώθη δὲ τὸ ἐλεύθερον ἀστυκὸν πολίτευμα τοῦ Ἀμβούργου.

Ἀλλ' ἂν ἡ συνεχὴς εἰς τὰ Ἰταλικὰ πράγματα ἀπασχόλησις τοῦ Φρεδερίκου Β' δὲν ἐμπόδισε τὸ ἀξιομνημόνευτον τοῦτο κατόρθωμα, κατὰ τὰ λοιπὰ ὁ ἀντιπερισπασμὸς ἐκεῖνος καὶ ἡ πικροτάτη πρὸς τὴν παπικὴν ἐξουσίαν ἔρις, ἔσχον ὀλέθρια ὡς πρὸς τὴν Γερμανίαν ἀποτελέσματα. Οὐ μόνον οὐδεὶς ἐπεμελεῖτο τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ ὁ Φρεδερῖκος, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνδρομὴν τῶν μεγιστάνων περὶ τὴν διάπραξιν τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ βουλευμάτων του, ἐπέτρεπεν ἀδιαλείπτως αὐτοῖς προνόμια, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον παρέλυον τὴν ἰσχὺν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς. Καὶ οὐδ' ἐπικουρία τις ἐδόθη εἰς τοὺς Βοημοὺς καὶ εἰς τοὺς Οὔγγρους, ὅτε οἱ Τάταροι ἐνέβαλον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Προστούτοις διὰ τῆς ἀκοιμήτου καὶ ἀμειλίχου ῥαδιουργίας τοῦ Ἰννοκεντίου Δ' κατωρθώθη ν' ἀναγορευθῇ, ἐν ἔτει 1246, εἰς Γερμανίαν βασιλεὺς ἀντίπαλος τοῦ Φρεδερίκου Β', ὁ κόμης Ἐρρῖκος ὁ Ῥάσπιος, καὶ, ἀποθανόντος τούτου εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, ἕτερος πάλιν ἀντίπαλος βασιλεὺς, ὁ κόμης Γουλιέλμος ὁ Ὁλλανδικός. Ἡ δὲ διαίρεσις αὕτη καὶ παραλυσία τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος τοσαύτην ἐπήγαγεν αὐθαιρεσίαν, βίαν καὶ ἀναρχίαν ἁπανταχοῦ μὲν τῆς Γερμανίας, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Σοηβίαν, εἰς τὰς παρακειμένας χώρας τῆς Βαυαρίας, τῶν Θυρίγγων, τῶν Ἐσσίων, τοῦ Παλατινάτου καὶ εἰς ὅλον τὸν μετέπειτα ἄνω καὶ κάτω Ῥηνικὸν κύκλον, ὥστε μέγα μέρος τῶν αὐτόθι πόλεων καὶ μεγιστάνων ἠναγκάσθησαν νὰ συγκροτήσωσιν αὐτοτελῆ τινα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ αὐθύπαρκτον ὁμοσπονδίαν, ἥτις, κληθεῖσα Ῥηνικὴ ὁμοσπονδία καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου ἐπικυρωθεῖσα, 1255, σκοπὸν εἶχε τὴν κατάλυσιν τῶν ληστρικῶν πύργων καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς καὶ τῆς διαρπαγῆς τῶν ἀκολάστων ἱππέων. Καὶ αὕτη μὲν ἡ συμπολιτεία δὲν εἰμπόρεσε νὰ διατηρηθῇ εἰμὴ ἐπὶ ἐννέα μόλις ἔτη, διὰ τὴν διχόνοιαν τῶν μεγιστάνων πρὸς τὰς πόλεις. Ἀλλὰ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ, ἑτέρα τις πόλεων ὁμοσπονδία, ἥτις ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας ὅλας διήρκεσε, διότι ἐξ ὁμοιομόρφων συνεκροτεῖτο στοιχείων. Ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἄνσης πολυθρύλλητος μετέπειτα καταστᾶσα αὕτη ὁμοσπονδία παρήχθη ἀπὸ τῆς συμβάσεως ἣν τὸ Ἀμβοῦργον συνωμολόγησε, τῷ 1241, μὲ τὸ Λυβέκκιον, πρὸς ὀχύρωσιν τοῦ ἀμοιβαίου αὐτῶν ἐμπορίου, ἀφοῦ, διετίαν πρότερον, εἶχε συμμαχήσει μὲ τὰς περὶ τὸν Ἄλβιν Φρεισικὰς φυλάς, πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου πλοῦ· εἰς δὲ τὴν ὁμοσπονδίαν ταύτην προσετέθη, τῷ 1247, τὸ Βρυνσβίκιον, ἔπειτα δὲ, κατὰ μικρὸν, καὶ ἄλλαι τῆς βορείου Γερμανίας πόλεις, ὥστε ἀπὸ τῆς ἀκολούθου ἑκατονταετηρίδος ἡ Ἄνσα ἤρχισε νὰ ἀποβαίνῃ πλείστου λόγου ἀξία.

Ὁ Γουλιέλμος ὁ Ὁλλανδικὸς ἔπεσεν, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1256, εἴς τινα πρὸς τοὺς ὀυτικοὺς Φρεισίους ἀγῶνα. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποθάνει οὐ μόνον ὁ Φρεδερῖκος Β', ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κορράδος. Ὁ Ὁενσταουφενικὸς οἶκος, μετὰ κόπου ἀγωνιζόμενος νὰ διασώσῃ τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν ἐν Ἰταλίᾳ κτημάτων του, οὐδὲ παρέστη κἂν ἀντιποιούμενος τὴν ἐν Γερμανίᾳ διαδοχήν. Περὶ δὲ τὴν γενομένην τότε αὐτόθι ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως ἀναφαίνεται αὖθις, καὶ ἴσως κατὰ πρῶτον σαφῶς καὶ ἀναμφισβητήτως, τὸ ἀρχαιρεσιακὸν δικαίωμα ἐξασκούμενον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ μόνων ἑπτὰ ἐκλογέων (καλουμένων Kurfürsten, ἀπὸ τοῦ Küren, ἐκλέγειν) τῶν ἀρχιεπισκόπων Μογοντιάκου, Τρευιρῶν καὶ Κολωνίας, καὶ τῶν δυναστῶν τῆς Σαξονίας, τοῦ Βρανδενδούργου, τῆς Βοημίας καὶ τοῦ Παλατινάτου. Οἱ ἐκλογεῖς οὗτοι ἐδιχονόησαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ μία μὲν μερὶς, προϊσταμένου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κολωνίας, προέτεινε τὸ στέμμα εἰς τὸν Ῥιχάρδον τὸν Κορνουαλλικὸν, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἑρρίκου Γ', ἐπὶ τῇ πληρωμῇ ὡρισμένου εἰς τοὺς ἐκλέκτορας χρηματικοῦ ποσοῦ· ἡ δὲ ἄλλη, ἀρχηγὸν ἔχουσα τὸν ἀρχιεπίσκοπον Τρευιρῶν, εἰς ὁμοίας περιῆλθε διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Καστιλλίας Ἀλφόνσον Γ', ὅστις ἐθεωρεῖτο εἷς τῶν ἰσχυροτάτων καὶ σοφωτάτων βασιλέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἀμφότεροι ἐδέχθησαν τὰς προτάσεις ταύτας. Καὶ ὁ μὲν Ἀλφόνσος δὲν ἐπάτησε ποτὲ τὸν πόδα αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ ἐπανειλημμένως εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐλθὼν Ῥιχάρδος συνετέλεσαν εἰς τὴν ἔτι πλείονα ἐξασθένισιν καὶ παραλυσίαν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος διὰ τῶν προνομίων καὶ κτημάτων ὅσα κατεσπατάλευσαν εἰς τοὺς ὀπαδούς. Ἐὰν δὲ εἰς πάντα ταῦτα προσθέσωμεν καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν μεγιστάνων οὐδέτερον τῶν βασιλέων ἐκείνων ἀνεγνώρισαν, θέλομεν ἐννοήσει διατὶ ἅπασα ἡ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Φρεδερίκου Β' μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ῥιχάρδου ἐποχὴ, 1250—1272, ὠνομάσθη ἐποχὴ τῆς μακρᾶς μεσοβασιλείας.

Ἀποθανόντος τοῦ Ῥιχάρδου, οἱ ἐκλέκτορες ἐνόμισαν ὅτι δὲν δύνανται ἀσφαλέστερον νὰ παγιώσωσι τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα, ἐπὶ τῆς μεσοβασιλείας ταύτης, μᾶλλον δὲ ἀναρχίας, ἐσφετερίσθησαν, εἰμὴ προχειρίζοντες βασι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λέα ἄνδρα οἴκοθεν ἀσθενῆ, καὶ τούτου ἕνεκα κυρίως ἀνηγόρευσαν, Σεπτεμβρίῳ 1273, τὸν κόμητα Ῥοδόλφον τὸν Ἀψοβοργικόν, ἔχοντα μικράς τινας ἐν Ἑλουητίᾳ, ἐν Σοηβίᾳ καὶ ἐν Ἀλσατίᾳ κτήσεις. Ἀλλ' ὁ Ῥοδόλφος οὗτος εὑρέθη ἔχων πρυσωπικὰς ἀρετὰς δι' ὧν ἀνεπλήρωσε τὴν εὐτέλειαν τῆς ἣν εἶχεν ὑλικῆς δυνάμεως, καὶ, διὰ τῆς ἀνδρείας, τῆς μεγαλοψυχίας, τῆς ἀφελείας, τῆς χρηστότητος καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ οὐ μόνον ἀνορθωτὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος ἀνεδείχθη, ἀλλὰ καὶ ἀρχηγέτης οἴκου ἐπενεργήσαντος τὰ μέγιστα εἰς τὴν τύχην τῆς Εὐρώπης. — Ἅμα χειροτονηθέντος τοῦ Ῥοδόλφου, διημφισβήτησε τὴν νομιμότητα αὐτοῦ ὁ τῆς Βοημίας βασιλεὺς Ὀττόκαρος Β', διότι εἶχεν ἀποκλεισθῆ τοῦ ἀρχαιρεσιακοῦ συνεδρίου. Ὁ νέος τῆς Γερμανίας ἄρχων, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν περιστολὴν τοῦ ἀντιπάλου, ἐνόμισε πρέπον νὰ διαλύσῃ τὰς πρὸς τὸν πάπαν διαφορὰς· καὶ ἐπειδὴ ὁ Γρηγόριος Ι', ἀνὴρ καλοκάγαθος, δὲν ἀπήτησεν ἀπὸ τοῦ Ῥοδόλφου, ὡς βραδύτερον ὁ Νικόλαος Γ', νὰ θυσιάσῃ πάντα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ αὐτοκρατορικὰ δίκαια, καὶ προστούτοις ἐδέετο στηρίγματός τινος τότε κατὰ τοῦ Καρόλου Α' τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ, εὐχερῶς ἐρρυθμίσθησαν, ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ Λουγδουνικῇ συνόδῳ, 1274, (σελ. 210) πάντα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὸν πάπαν Γερμανικὰ πράγματα· ὁ δὲ Γρηγόριος ἀνεγνώρισε μὲν ἐπισήμως τὸν Ῥοδόλφον, κατέπεισε δὲ τὸν βασιλέα τῆς Καστιλλίας Ἀλφόνσον νὰ παραιτήσῃ τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἔτι ψιλὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, καὶ, τὸ σπουδαιότερον, προσεκάλεσεν ἐντόνως τὸν βασιλέα τῆς Βοημίας νὰ μὴ ἀντιπράττῃ κατὰ τοῦ Ῥοδόλφου, προσθεὶς, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει νὰ ἐλπίσῃ πρὸς τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως συνδρομήν. Ὁ Ὀττόκαρος ὅμως, πάλιν μὴ πεισθεὶς νὰ ὑποκύψῃ, ἀντιπαρέστη κατὰ τῶν ἐπιταγμάτων τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Τότε ὁ Ῥοδόλφος, ἀφοῦ προστούτοις ἐν τῷ μεταξὺ ἠνώρθωσεν ὀπωσοῦν, διὰ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ἐπιμονῆς, τὸ ὅλως σχεδὸν, ὡς προείρηται, ἐπὶ μακρὸν χρόνου διάστημα, ἐκλιπὸν αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα καὶ κράτος, διὰ δὲ τῆς ἐπιτηδειότητος προσῳκειώθη τοὺς πλείστους μεγιστᾶνας, ἐτράπη κατὰ τοῦ ἀγερώχου Σλαύου ἡγεμόνος, 1276· καί τοι δὲ μετὰ μικρᾶς δυνάμεως στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν, τὸν ἠνάγκασε μὲν ὀλίγον νὰ εἰρηνεύσῃ, νὰ ὀμόσῃ τὸν ὅρκον τῆς πίστεως καὶ νὰ παραιτήσῃ τὴν ἁρπαγεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κυριαρχίαν τῆς Αὐστρίας, τῆς Στειρίας, τῆς Καρινθίας, τῆς Κρανιόλης, καὶ τῆς Ἔγρας. Ὁ Ὀττόκαρος ἠθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν πόλεμον, ἀλλὰ, τῇ 26 Αὐγούστου 1278, συγκροτηθείσης μάχης κρισίμου, οὐ μακρὰν τῆς Οὐτέννης, εἰς τὸ Μαρχεφελδικὸν πεδίον, ἡττήθη καθ' ὁλοκληρίαν ὁ Βοημικὸς στρατὸς, ἔπεσε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ὀττόκαρος· καὶ τότε ὁ Ῥοδόλφος ἀνενέωσε τὴν προλαβοῦσαν συνθήκην μετὰ τοῦ μαρκίωνος Ὄθωνος τοῦ Βρανδενβουργικοῦ, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ Οὐενσεσλάου Β', ἀνηλίκου υἱοῦ τοῦ Ὀττοκάρου. Ἐκ τῶν οὕτω ὁριστικῶς κατακτηθεισῶν χωρῶν, ἐπέτρεψεν ὁ Ῥοδόλφος τὴν μὲν Αὐστρίαν καὶ τὴν Στειρίαν εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Ἀλβρέχτον καὶ Ῥοδόλφον, λαβὼν τὴν εἰς τὴν τοιαύτην ἀξιόλογον αὔξησιν τῶν κτημάτων τοῦ οἴκου του συναίνεσιν τῶν ἡγεμόνων τοῦ κράτους, διὰ φιλικῶν διαπραγματεύσεων, τὴν δὲ Καρινθίαν ἔδωκεν, ἂν καὶ μετά τινας ἐνιαυτοὺς, εἰς τὸν Τυρολικὸν κόμητα Μαϊνάρδον, ἅμα μὲν τιμῶν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ περὶ τούτου ὑπόσχεσιν, ἅμα δὲ ἀμείβων τὴν ἰσχυρὰν συνδρομὴν, ἣν ὁ εἰρημένος κόμης παρέσχεν αὐτῷ εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ὀττοκάρου ἀγῶνα. — Ἡ δύναμις τοῦ Ῥοδόλφου ἀπέβη ἤδη φοβερὰ, ἀλλὰ πολὺ ἀπεί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χεν ἔτι τοῦ νὰ ἰσχύῃ ἀπανταχοῦ τῆς Γερμανίας ἡ ἀνωτάτη αὐτοῦ δικαστικὴ ἐξουσία. Πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ στηρίξῃ αὐτὴν διὰ τῆς βίας, εἰς δὲ τοῦτο συνέπραττον αὐτῷ κυρίως οἱ Σοῆβοι αὐτοῦ καὶ Ἐλουήτιοι, καὶ οὐ μόνον οἱ ἱππεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ποιμένες εἵποντο αὐτῷ προθύμως, ὁσάκις προσεκαλοῦντο· διότι οὐδεὶς τῶν ἄλλων Γερμανῶν αὐτοκρατόρων κατώρθωσε, μετὰ τοσαύτης ἐπιτηδειότητος, νὰ συνδυάζῃ, κατὰ τοὺς διαφόρους καιροὺς καὶ τὰς διαφόρους περιστάσεις, τὰ προτερήματα τοῦ θημαγωγοῦ μὲ τὴν αἴγλην τῆς μοναρχίας. — Ὡς πρὸς τὴν Ἰταλίαν ὁ Ῥοδόλφος ἐπολιτεύθη εἰς τρόπον ὅλως ἀντίθετον τῶν Ὁενσταουφανιδῶν· ἐθυσίασε δηλαδὴ τὴν χώραν ταύτην εἰς τὸ Γερμανικὸν συμφέρον. Ἐν ἔτει 1275, πρὸ τοῦ Βοημικοῦ ἔτι πολέμου, ἐλθὼν εἰς προσωπικὴν μετὰ τοῦ Γρηγορίου Ι′ συνέντευξιν, ἵνα ὅλως προσοικειωθῇ αὐτὸν, συνωμολόγησεν, ὅτι ἡ Σικελία οὐδέποτε ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, ἐπιτρέψας τῷ πάπᾳ καὶ τὴν ἀνεξάρτητον κτῆσιν ὅλης σχεδὸν τῆς μέσης Ἰταλίας. Ἔτι δὲ πλείονας παραχωρήσεις ἔπραξεν εἰς τὸν Νικόλαον Γ′, ὅστις μετεχειρίσθη αὐτὸν, ὁτὲ μὲν κατὰ τοῦ Καρόλου Α′ τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ, ὁτὲ δὲ κατὰ τῶν πόλεων τῆς ἄνω Ἰταλίας. Καὶ ταῦτα μὲν πάντα δικαιολογοῦνται μέχρι τινός· ἀλλὰ ἀσύγγνωστος εἶναι ἡ εὐπείθεια ἣν ἔδειξε, κατὰ τὴν ἐν Βυρτζβούργῳ πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον, εἰς τὸν ἔξαρχον τοῦ πάπα, ἀπαιτήσαντα ἀπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κλήρου ὑπέρογκον ἐτήσιον φόρον· ὁ Ῥοδόλφος ὑπεστήριξε τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, οὐδεὶς δ' ἐτόλμησε ν' ἀντείπῃ, μέχρις οὗ ὁ Τούλλου ἐπίσκοπος Πρύδος ἐξανέστη κατὰ τῆς παπικῆς ἀξιώσεως, ἐνθαρρυνθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὁ λοιπὸς κλῆρος ὁμοφώνως διεμαρτυρήθη, ὥστε ἡ πρότασις δὲν ἐγένετο δεκτή. Ἀλλ' ἡ παπικὴ αὐλὴ κατεδίωξεν ἤδη ἅπαντας τοὺς φιλοπατρίδας ἄνδρας, τοὺς ἀντισταθέντας εἰς τὴν ἀξίωσιν αὐτῆς, οὐδεὶς δὲ ἐπροστάτευσεν αὐτούς. — Ὁ Ῥοδόλφος, ὅστις ἄλλως οὐδέποτε ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀπεβίωσε, τῷ 1291, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν θλῖψιν νὰ ἴδῃ τοὺς ἐν Φραγκοφορτίῳ συνηγμένους ἐκλέκτορας ἀποκρούοντας τὴν ἐπιθυμίαν ἣν ἐξέφρασε τοῦ νὰ ἀναγορευθῇ, ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, διάδοχος τῆς βασιλείας ὁ πρεσβύτερος υἱός του Ἀλβρέχτος. Οἱ κληρικοὶ ἐκλέκτορες προέτειναν ὡς πρόφασιν τῆς ἀποποιήσεώς των, ὅτι ὁ Ῥοδόλφος δὲν εἶχε στεφθῇ ὡς αὐτοκράτωρ, ἀληθῶς δὲ δὲν ἤθελον τὸν Ἀλβρέχτον, διὰ τὸν τυραννικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Τῳόντι, ὁ Ἀλβρέχτος, τοῦ ὁποίου ὁ ἀδελφὸς καὶ συνάρχων ἐν Αὐστρίᾳ Ῥοδόλφος εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ τοῦ 1290, μετὰ πλείστης τραχύτητος καὶ πλεονεξίας προσηνέχθη πρὸς τοὺς αὐτόθι ὑποτελεῖς· καὶ εἶχε μὲν τὴν πεποίθησιν, ὅτι αὐτὸς θέλει προχειρισθῇ διάδοχος, ἀλλ' ἠπατήθη, διότι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μογοντιάκου, καταῤῥαδιουργήσας τοὺς ἐκλέκτορας, ἀνηγόρευσε βασιλέα, Μαΐῳ 1292, τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ κόμητα Ἀδόλφον τὸν Νασσαυικόν. Ὁ νέος οὗτος βασιλεὺς ἰδίαν κτῆσιν εἶχε σμικροτάτην καὶ ἐπεχείρησε μὲν, μιμούμενος τὸ τοῦ προκατόχου παράδειγμα, νὰ αὐξήσῃ τὰ κτήματά του, ἀλλ' ἀπέτυχε, καίτοι διαπρέπων ἐπὶ ἱπποτικῷ πνεύματι, καὶ προσωπικῇ ἀνδρείᾳ, καὶ σωματικῇ ῥώμῃ. Ὁ Ἀδόλφος, λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Α′ χρήματα διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὸν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Δ′ πόλεμον, ταύτην μὲν τὴν ὑποσχεθεῖσαν συνδρομὴν δὲν ἔδωκεν, ἀπὸ δὲ τῶν Ἀγγλικῶν χρημάτων συνεκρότησε στρατὸν ἵνα ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῶν νομίμων αὐτῶν κυρίων τὰς χώρας τῆς Θυριγγίας καὶ Μίσνης. Ὁ πόλεμος οὗτος παρέσχεν εὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρόσωπον ἀφορμὴν στάσεως εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μογοντιάκου, εἰς τὸν δοῦκα τῆς Σαξωνίας, εἰς τὸν μαρκίωνα τοῦ Βρανδενβούργου, εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βοημίας Οὐενσεσλάον Β' καὶ εἰς ὅλους, ὅσοι, θέλοντες τὸν βασιλέα οἴκοθεν ἀσθενῆ ἵνα μεταχειρίζωνται αὐτὸν ὡς ἁπλοῦν ὄργανον τῶν συμφερόντων αὐτῶν, ἔβλεπον ἤδη τὸν Ἀδόλφον ψεύδοντα τὰς προσδοκίας των καὶ ἀγωνιζόμενον ν' αὐξήσῃ τὴν δύναμίν του. Ὅθεν, συνωμολόγησαν, τῷ 1297, συμμαχίαν μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας Ἀλβρέχτου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ν' ἀναγορεύσωσιν αὐτὸν βασιλέα, καθαιροῦντες τὸν Ἀδόλφον, ὡς ταραξίαν τῆς κοινῆς εἰρήνης. Ὁ Ἀλβρέχτος, παρασκευασθεὶς εἰς τὸν ἀγῶνα, ἔπεμψε καὶ εἰς Ῥώμην πρέσβυν μετὰ χρημάτων, ἵνα λάβῃ, ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ καὶ τῶν συμμάχων του ἐκλεκτόρων, τὴν κύρωσιν τῶν ὅσα ἐμελέτησαν. Ἦτο δὲ πάπας τότε ὁ φίλαρχος καὶ πλεονέκτης Βονιφάτιος Η', ὅστις, λαβὼν τὰ χρήματα, ἔδωκε τὴν ἐπικύρωσίν του, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, δεχθεὶς καὶ παρὰ Ἀδόλφου πρέσβυν καὶ χρήματα, ἠρνήθη ἀναιδῶς τὴν γνησιότητα τῶν ἐγγράφων τὰ ὁποῖα εἶχε δώσει εἰς τὸν ἀντίπαλόν του, καίτοι φερόντων τὴν ἰδίαν σφραγῖδα καὶ ὑπογραφήν του. Ὁ πόλεμος ἐντούτοις, ἀρξάμενος κατὰ μάρτιον τοῦ 1298, ἐτελείωσε τῇ 2 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, διὰ τῆς περὶ τὸ χωρίον Γελλείμιον, οὐ μακρὰν τῆς Οὐορματίας, μάχης, καθ' ἣν ἡττήθη καὶ ἔπεσεν ὁ Ἀδόλφος.

Ὁ Ἀλβρέχτος ἐστέφθη μετ' ὀλίγον εἰς Ἀκουϊσγρανον καὶ ἐγένετο παρὰ πάντων δεκτός. Μόνος ὁ Βονιφάτιος Η', ὅστις εἶχεν ἐλπίσει νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων ἔριν, ἀπεποιήθη νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ καὶ ἐζήτησε νὰ ὑποθάλψῃ τὴν διχόνοιαν διὰ τῶν συγγενῶν τοῦ Ἀδόλφου. Ἀλλ' εἶχεν ἤδη νὰ πολιτευθῇ πρὸς ἄνδρα ἐνάμιλλον αὐτοῦ κατὰ τὴν πανουργίαν καὶ τὴν τόλμην. Ὁ Βονιφάτιος ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλβρέχτον, πέμψαντα εἰς αὐτὸν πρεσβείαν, ὅτε ὁ φονεύσας τὸν κύριόν του (διότι ἡ φήμη ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ἀλβρέχτος ἰδίᾳ χειρὶ ἐφόνευσε τὸν ἀντίπαλον ἐν τῇ μάχῃ), εἶναι ἀνάξιος τῆς βασιλείας· ὁ δὲ Ἀλβρέχτος, φέρων τὸ στέμμα ἐπὶ κεφαλῆς καὶ κρατῶν τὴν σπάθην εἰς τὴν χεῖρα, εἶπε, γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ, πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ κράτους· « Τί βλάπτει ὅτι ὁ πάπας μὲ ἀποποιεῖται τὸ στέμμα; Διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἡγεμόνων εἶμαι βασιλεύς, ἄρα καὶ αὐτοκράτωρ. » Ὁ Βονιφάτιος, θεωρῶν, ὅτι ὁ Ἀλβρέχτος περὶ ἐλαχίστου αὐτὸν ἐποιεῖτο, ἀπέβη ὀξύτερος καὶ προσεκάλεσε μάλιστα αὐτὸν ν' ἀπολογηθῇ ἐνώπιόν του, ὁ δὲ Ἀλβρέχτος συνεμάχησε τότε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Φίλιππον Δ', πρὸς ὃν ἐπίσης ἤριζε τότε ὁ πάπας. — Κατὰ δὲ τὰ λοιπά, ἂν κρίνωμεν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ δυνάστου, ἀπὸ μόνων τῶν ἐγγράφων νόμων καὶ διατάξεων, οὐδεὶς βεβαίως θέλει φανῇ ἡμῖν ἀγαθώτερος τοῦ Ἀλβρέχτου· διότι ἦρχισε τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ διὰ πολιτικῆς συνόδου λαμπροτάτης, οἵα πρὸ καιροῦ δὲν εἶχε συγκροτηθῇ εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ ἐνήργησε νὰ ἀνανεωθῶσι δι' αὐτῆς αἱ ἀρχαῖαι περὶ κοινῆς εἰρήνης διατάξεις. Ἀλλὰ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς μεγάλα ἀπηντήθησαν κωλύματα. Κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου, ὅσῳ ἡ ἀστυκὴ βιομηχανία καὶ ἐμπορία ἐπροκόψε, τόσῳ τὰ ἤθη ἐξηχρειώθησαν. Πηγὴ δὲ τῆς τε εὐημερίας ἐκείνης καὶ τῆς ἀκολασίας ἦτο τότε ἡ Ἰταλία, καθὼς σήμερον τὸ Λονδῖνον καὶ οἱ Παρίσιοι. Ἡ τῶν ἱππέων τάξις δὲν ἠδύνατο ἤδη νὰ συγκριθῇ, κατὰ τὴν εὐπορίαν, πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων καὶ ἐζήτει νὰ ἀποζημιωθῇ διὰ τῆς λῃστείας τῶν ἐμπόρων καὶ τῆς καταθλίψεως τῶν γεωργῶν. Ὁ Ἀλβρέχτος ἠθέλησεν ἐνίοτε νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προστατεύση τοὺς ἐμπόρους, ἀλλ' οἱ ἱππεῖς ἐματαίουν τὰς προσπαθείας του, τοὺς δὲ γεωργοὺς κατεπίεσεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν βδελλῶν ἐκείνων. — Καὶ οὐδ' ἡ διὰ τοῦ φόνου τοῦ Ἀδόλφου ἀγορασθεῖσα εἰρήνη τοῦ κράτους διήρκεσε πολύ, διότι μεταξὺ μοχθηρῶν μακρὰ εἰρήνη δὲν ὑπάρχει. Ἐπί τινα χρόνον, ὁ Ἀλβρέχτος καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μογοντιάκου ὑπῆρξαν ἄκροι φίλοι· ἅμα ὅμως ὁ βασιλεὺς ἠσφάλισε τὸν θρόνον του, ἐπλήρωσε τὴν ἰδιοτελῆ φιλίαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν συνωμοτῶν αὐτοῦ δι' ὁμοίου νομίσματος. Ὁ Ἀδόλφος εἶχε δωρήσει εἰς τινας τῶν ἡγεμόνων, καὶ ἰδίως εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἀξιόλογα κτήματα· τῷ 1300, ὁ Ἀλβρέχτος ἀπῄτησε τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν. Ὅθεν οὗτοι, συνεννοηθέντες καὶ μετὰ τοῦ Βονιφατίου, συνώμοσαν κατὰ τοῦ βασιλέως· ὁ δὲ Ἀλβρέχτος, συγκροτήσας, 1301, στρατὸν ἰσχυρὸν μισθοφόρων, οὐ μόνον τοὺς στασιαστὰς ἠνάγκασε νὰ ὑποταχθῶσι τάχιστα, ἀλλὰ καὶ τὸν πάπαν ὑπεχρέωσε νὰ συνδιαλλαγῇ καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ βασιλέα Ῥωμαίων. Ἅμα δὲ τούτου κατορθωθέντος, εὐχαρίστως ἐπελήφθη τῆς προσενεχθείσης αὐτῷ ἀφορμῆς, τοῦ νὰ ἀσχολήσῃ τοὺς μισθοφόρους του εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ εἰς τὴν Βοημίαν. — Ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀττοκάρου Β' κατ' ἀρχὰς πολλὰ παθοῦσα Βοημία, ἤρχισε νὰ ἀνακύπτῃ μετὰ τὴν ἡλικίωσιν τοῦ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβροῦ τοῦ Ἀλβρέχτου Οὐενσεσλάου Β', καὶ φαίνονται μάλιστα ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἴχνη τινὰ ἐμπορίας μὲ τὴν Ἰταλίαν καὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῶν Ἰταλικῶν τεχνῶν. Ὁμοίως δὲ εἶχε καὶ ἡ Οὐγγαρία, ἀμφότεραι δ' αἱ χῶραι αὗται περιῆλθον προστούτοις τότε πρὸς τὴν ἡμιβάρβαρον Πολωνίαν εἰς σχέσιν ἐξίσου ἐπιβλαβῆ εἰς αὐτὰς ἀποβᾶσαν. Ὁ Βέλας Δ' (σελ. 198) ἐδιχονόησε πρὸς τὸν υἱόν του Στέφανον Δ', ἀπαραλλάκτως καθὼς ὁ Ἀνδρέας Β' εἶχε διχονοήσει ἄλλοτε πρὸς αὐτὸν τὸν Βέλαν. Τελευταῖον ὁ Στέφανος διεδέχθη τὸν πατέρα του, 1270· ἀλλὰ δὲν ἐβασίλευσεν εἰμὴ μέχρι τοῦ 1272, ὅτε ἀπέθανεν, ἀφοῦ ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ διαστήματι εἰς ὀλέθριον περιῆλθε πρὸς τὸν Ὀττόκαρον Β' τῆς Βοημίας πόλεμον· καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀκόλαστος υἱὸς καὶ διάδοχός του Λαδισλάος Δ' ἐφονεύθη τῷ 1290, μὴ καταλιπὼν οὔτε ἀδελφὸν, οὔτε τέκνον, ὁ Ῥοδόλφος, ἀποφηνάμενος τὴν Οὐγγαρίαν χηρεῦον τοῦ κράτους κτῆμα, ἔδωκεν αὐτὴν τῷ υἱῷ Ἀλβρέχτῳ. Ἀλλ' ὑπῆρχεν ἔτι ἀπόγονός τις τοῦ Ἀρπαδίου βασιλικοῦ γένους, Ἀνδρέας ὁ Ἐνετικὸς, ἔγγονος ὢν Στεφάνου, τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ τοῦ Βέλα Δ', καὶ ἔχων τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τούτου, ὅτι εἶχε καταφύγει εἰς Ἐνετίαν, ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων τῆς Οὐγγαρίας ταραχῶν. Τοῦτον οἱ Οὔγγροι μεταπεμψάμενοι ἤδη ἀναγορεύουσι βασιλέα· μακρὸς δὲ ἐντεῦθεν προέκυψε πρὸς τὸν Ἀλβρέχτον πόλεμος, καταπαύσας διὰ συμβιβασμοῦ, καθ' ὃν ὁ Ἀνδρέας ἔλαβε σύζυγον τὴν τοῦ Ἀλβρέχτου θυγατέρα, τὴν εὐλαβῆ Ἀγνὴν, ἥτις τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς εἰρήνευσιν τῆς χώρας. Τότε ὁ πάπας Βονιφάτιος, ὅστις πολλὰ ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τῆς εἰρήνης, ὁσάκις αὕτη δὲν συνεβιβάζετο μὲ τὸ πολιτικὸν ἢ τὸ χρηματικὸν αὐτοῦ συμφέρον, ὑπεκίνησε νέον τοῦ Οὐγγαρικοῦ θρόνου μνηστῆρα, τὸν Κάρολον Ῥοβέρτον, ἔγγονον τοῦ Καρόλου Β' τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς τοῦ Λαδισλάου Δ' ἀδελφῆς, ὅστις ὅμως, καίτοι ὑπὸ τοῦ πάπα καὶ μιᾶς μερίδος τῶν Οὐγγρων μεγιστάνων ὑποστηριζόμενος, δὲν ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ τοῦ νὰ ἐξώσῃ τὸν Ἀνδρέαν· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου, 1301, οἱ Οὔγγροι προετίμησαν νὰ προσφέρωσι τὸ στέμμα των εἰς τὸν Οὐενσεσλάον Β'. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος, διὰ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ γάμου μετὰ Πολωνικῆς τινος ἡγεμονίδος, εἶχε λάβει προῖκα καὶ τὸ στέμμα τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεγάλης Πολωνίας, ὁ Ἀλβρέχτος ὁ Αὐστριακὸς, μὴ ἀνεχόμενος τὴν τοσαύτην ἐπέκτασιν τῆς δυνάμεως ἐκείνης, παρέστη ὡς ὑπέρμαχος τοῦ Καρόλου Ῥοβέρτου. Καὶ τότε μὲν οὐδὲν ἤνυσεν· ἀλλ' εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, 1305, θανόντος τοῦ Οὐενσεσλάου Β', ὁ νέος αὐτοῦ υἱὸς, αἰσθανόμενος, ὅτι δὲν δύναται νὰ διασώσῃ καὶ τὰ τρία κράτη τὰ ὁποῖα ἐκληρονόμησεν, εἰρηνεύσας πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γερμανίας, ἀνεγνωρίσθη μὲν ὑπ' αὐτοῦ ὑποτελὴς κυριάρχης τῆς Πολωνίας καὶ Βοημίας, παρήτησε δὲ τὴν Οὐγγαρίαν. Ταύτην ἀντεποιήθη ἤδη ὁ δοὺξ τῆς κάτω Βαυαρίας Ὄθων, υἱὸς ὢν θυγατρὸς τοῦ Βέλα Δ', δὲν εἰμπόρεσεν ὅμως νὰ καταλάβῃ· τῷ δὲ 1309 ἀνεγνωρίσθη βασιλεὺς αὐτῆς ὁ Κάρολος Ῥοβέρτος, καὶ δι' αὐτοῦ ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν Οὐγγαρικὸν θρόνον ὁ Ἀνδεγαυικὸς οἶκος, ὡς πλάγιος κλάδος τῆς Ἀρπαδικῆς βασιλείου γενεᾶς. — Εἰς τὴν Βοημίαν ἐντούτοις ἀλλεπάλληλοι συνέβησαν μεταβολαί. Ὁ Οὐενσεσλάος Γ' ἐστερήθη τοῦ πλείστου τῆς Πολωνίας ὑπὸ τοῦ αὐτόθι ἀντιπάλου αὐτοῦ Λαδισλάου Λοκτιεκίου (ἤτοι Πηχυαίου), καὶ, εἰς κτηνώδη ἀκολασίαν ἐξοκείλας, ἐμισήθη ὑπὸ τῶν ἰδίων ὑπηκόων καὶ ἐδολοφονήθη, 1306. Ἐκλιπόντος δὲ μετ' αὐτοῦ παντὸς ἄῤῥενος γόνου τῆς Βοημικῆς δυναστείας, οἱ Βοημοὶ ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τὸν δοῦκα τῆς Καρινθίας Ἐῤῥῖκον, σύζυγον ὄντα τῆς τοῦ Οὐενσεσλάου Γ' ἀδελφῆς· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀλβρέχτος ἀντέστη εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην μετὰ στρατοῦ ἰσχυροῦ, οἱ Βοημοὶ, διὰ νὰ ἀποφύγωσι μακρὸν πόλεμον, συνέζευξαν τὴν τοῦ Οὐενσεσλάου Β' χήραν, τὴν Πολωνικὴν ἡγεμονίδα Ἐλισάβετ, μετὰ Ῥοδόλφου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλβρέχτου, καὶ ἀνεγνώρισαν αὐτὸν βασιλέα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, ἀποθανόντος τοῦ Ῥοδόλφου τούτου, ἀνηγόρευσαν πάλιν τὸν δοῦκα τῆς Καρινθίας, ὁ δὲ Ἀλβρέχτος δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο, διότι, ἐπιχειρήσας ἐν τῷ μεταξὺ νὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν Θυριγγίαν, 1307, εἶχεν ἀπολέσει ἐνταῦθα τὸ κράτιστον τῆς δυνάμεως. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐξέβαλον οἱ καταπιεζόμενοι κάτοικοι τῶν Ἑλουητικῶν ὀρέων καὶ κοιλάδων τοὺς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀλβρέχτου διοικοῦντας αὐτοὺς Ἀψβουργικοὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἀπὸ προστατῶν κατήντησαν βασανισταί, ὁ δὲ Ἀλβρέχτος, ἐπιδραμὼν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῶν, ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνεψιοῦ Ἰωάννου. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο τῶν Ἑλουητίων, ὅπερ εἶναι ἓν τῶν σπουδαιοτέρων γεγονότων τῆς γενικῆς Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας, προσήκει μᾶλλον νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸ ἀκόλουθον πέμπτον Τμῆμα.

Β. Ἀγγλία καὶ Γαλλία. — Ὁ ἀγαθὸς ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐῤῥίκου Γ' κόμης Πεμβροκίας Γουλιέλμος (σελ. 178) ἀπεβίωσε πολὺ πρὶν ἢ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος φθάσῃ εἰς τὴν πρὸς διεξαγωγὴν τῆς κυβερνήσεως ἀπαιτουμένην ἡλικίαν τῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν· καὶ κατὰ δυστυχίαν οὐδεὶς ὑπῆρχε περὶ αὐτὸν ὁ δυνάμενος οὐ μόνον τὰ κοινὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνατροφὴν ἁπλῶς τοῦ δωδεκαετοῦς ἔτι νεανίου νὰ διευθύνῃ συνετῶς. Ἀνέλαβον δὲ τὰ ἔργα ταῦτα δύο ἄνδρες, οἵτινες ὑπῆρξαν τὰ ἐκλεκτὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀκτήμονος σκεύη, Οὐβέρτος ὁ Βούργιος, ἀρχιδικαστὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ δὲ Ἰωάννου ἡγεμὼν τῆς κατὰ τῶν Βαρώνων ἐξαρτυθείσης ναυτικῆς δυνάμεως, καὶ ὁ ἐπίσκοπος Οὐϊγκεστρίας Πέτρος ὁ Ῥόχιος, ὅστις, γεννηθεὶς εἰς Πικαυίαν, ἦτο ἀλλοδαπός. Οἱ μεγιστᾶνες, οἵτινες κατεῖχον ἔτι τοὺς βασιλικοὺς πύργους, εἶχον ὑποσχεθῇ νὰ ἀποδώσωσιν αὐτοὺς εἰς τὸν βασιλέα ἡλικιωθέντα· ὁ Οὔβερτος λοιπὸν ἐνήργησεν, ὥστε ὁ πάπας νὰ ἀνακηρύξῃ, ἔτι ἀπὸ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1224, ἐνήλικον τὸν νέον βασιλέα, ἀλλ' οἱ Βαρῶνοι ἰσχυρίσθησαν, ὅτι ὁ πάπας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κράτους, καὶ τοι δὲ ἀναγνωρίσαντες μετὰ διετίαν τὴν ἐνηλικότητα τοῦ βασιλέως, χρεία ἐγένετο νὰ ὑποχρεωθῶσι διὰ τῆς βίας εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν πύργων. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας δυσπιστία καὶ διχόνοια· ναὶ μὲν ὁ Ἐρρῖκος Γ', ὅστις, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπικυρώσῃ, κατὰ τὸν νόμον, τὸν μέγαν χάρτην τῶν ἐλευθεριῶν, ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο μετ' ὀλίγον, ὅτε, ἕνεκα πολέμου τινὸς πρὸς τὴν Γαλλίαν, καθ' ὃν ἐκινδύνευσε νὰ ἀποβάλῃ τὴν Ἀκυτανίαν καὶ τὴν Πικταυίαν, ἔλαβε χρείαν νὰ φορολογήσῃ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος, εἰς δὲ τὴν περίστασιν ταύτην ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῶν φιλοθήρων Βαρώνων νὰ ἀποδώσῃ καὶ τὰ κυνηγετικὰ καὶ δασικὰ δίκαια, τὰ ὁποῖα ἡ βασιλεία εἶχε σφετερισθῆ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἐρρίκου Β', καὶ ἐπὶ τούτῳ ἴδιον νὰ ἐκδώσῃ χάρτην, charta forestarum· ἀλλ' ὁ βίαιος, ἂν καὶ ἐπιτήδειος, ὑπουργὸς αὐτοῦ Οὔβερτος δὲν ἠδύνατο νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν εἰλικρινῆ τῶν ὁμολογηθέντων τήρησιν. Κατέπεισε τὸν βασιλέα νὰ κηρύξῃ ἀκύρους τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἀνέλαβεν, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἦτο τότε ἀνήλικος ἔτι· πᾶς ὁ ἔχων ἴδιόν τι προνόμιον ἠναγκάσθη νὰ τὸ ἐπικυρώσῃ διὰ νέας χρημάτων καταβολῆς· ὁ δὲ Οὔβερτος αὐτὸς ἔλαβε προνόμια ἀσυμβίβαστα μὲ τὰ τῶν ἄλλων δίκαια. Προστούτοις ἐξέβαλε μὲν ἀπὸ τῆς αὐλῆς τὸν ἐπίσκοπον Οὐϊγκεστρίας καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, ἐπήγαγε δὲ τὴν διχόνοιαν τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφόν του, τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, Ῥιχάρδον τὸν Κορνουαλλικὸν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐπίεσε τοὺς ἤδη ἀπὸ τῶν μεγιστάνων καὶ τοῦ κλήρου κακῶς πάσχοντας ὑπηκόους, ὥστε κατ' ἀρχὰς εἰσέπραξε τὸ $^{1}/_{13}$ καὶ ἔπειτα πάλιν τὸ $^{1}/_{14}$ τῆς ἀκινήτου περιουσίας των. Ταῦτα δὲ πάντα ἐγίνοντο ἐνῷ ὁ μὲν Ἐρρῖκος ἦτο ἀδυνάτου χαρακτῆρος ἄνθρωπος, ὁ δὲ ὑπουργός του εἶχε μὲν πολλὰ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς προτερήματα, ἀλλὰ τῆς ἀπαραιτήτου κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν στρατιωτικῆς ἱκανότητος ὅλως ἐστερεῖτο. — Αἱ πρὸς τὸν πάπαν σχέσεις εἶχον καλῶς, φιλικῶς μάλιστα, ὥστε ὁ πάπας ἔπραξεν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν, ἵνα, διὰ τῶν πρὸς τοὺς Ἄγγλους ἐπισκόπους ἐπιταγμάτων αὐτοῦ, συνέχῃ τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ κράτους εἰς τὴν πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν ὑποταγήν. Ἀλλὰ ἐντεῦθεν ἡ Ἀγγλία κατεπιέσθη ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς πλεονεξίας δεινότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, τοῦ ἐν μέρει ὑπὸ κληρικῶν ἡγεμόνων κυβερνωμένου. Ὁ Γρηγόριος Θ' καὶ ὁ Ἰννοκέντιος Δ' ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας εἰσέπραξαν τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων, ὅσων εἶχον χρείαν εἰς τὸν πρὸς τοὺς Ὁενσταουφενίδας πόλεμον· ἡ δὲ περὶ τοῦτο ἀκολασία τῶν παπικῶν ἐξάρχων προέβη εἰς τοσοῦτον, ὥστε πολλάκις τὰ συλλεγέντα χρήματα, ἁρπαγέντα ἀπὸ αὐτῶν, διὰ ληστρικῶν ἐπιδρομῶν. Εὗρον ὅμως τρόπον νὰ ἀποφύγωσι τοῦ λοιποῦ τὰς τοιαύτας ληστεύσεις· διότι ἐκάλεσαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τοὺς ἐπιτηδείους αὐτῶν ὁμογενεῖς, τοὺς ἤδη κατὰ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην ὡς τραπεζίτας καὶ τοκογλύφους φοβεροὺς καταστάντας, καὶ, ἀντὶ νὰ περιάγωσι μεθ' ἑαυτῶν τὰ χρήματα, ἀνέθηκαν εἰς ἐκείνους τὴν εἰς τὴν Ῥώμην αὐτῶν μεταβίβασιν. Οἱ Ἰταλοὶ οὗτοι χρηματισταὶ, οἵτινες ἐξέβαλον τοὺς πρότερον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐγκαταστημένους Φλανδρίους, ἐξεμύζησαν ἀπὸ τῶν Ἄγγλων, διὰ τῆς τοκογλυφίας, ὅ,τι εἶχεν ἀφήσει εἰς αὐτοὺς ἡ πλεονεξία τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀρχιερέων, ἀλλὰ συγχρόνως εἰσήγαγον εἰς τὴν χώραν ἐκείνην τὰς συναλλακτικὰς ἐργασίας. — Ἐν ἔτει 1232, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ τοῦ Οὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δέρτου ἐχθρὸς, ὁ ἐπίσκοπος Οὐϊγκεστρίας Πέτρος, ὅστις, μετὰ τὴν πτῶσίν του, εἶχε μεταβῆ εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου· συνεννοηθεὶς δὲ ἤδη μετὰ τῶν ἄλλων ὁμογενῶν του ὅσοι ἔζων ἐν τῇ Ἀγγλικῇ αὐλῇ, κατέπεισε τὸν νέον βασιλέα νὰ παύσῃ αἴφνης τὸν Οὔμβερτον. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τοῦ ἐπισκόπου ἀπέβη ἔτι τυραννικωτέρα, διότι οὗτος ἔδωκεν ὅλας τὰς ὑπηρεσίας, καὶ μάλιστα τὰς ἀνωτέρας, εἰς τοὺς ἀλλοδαποὺς ὁμογενεῖς του, προσέτι τούτοις ἔφερεν ἀπὸ Βρετανίας καὶ ἀπὸ Πικταυίας δισχιλίους ἱππεῖς, οἵτινες, καταλαβόντες τοὺς βασιλικοὺς πύργους καὶ πολλὰς Ἀγγλικὰς κομητίας καὶ βαρωνίας, ἀπετέλεσαν μόνιμόν τινα στρατὸν, ἱκανὸν νὰ καταβάλῃ πάντας τοὺς ἀντιλέγοντας. Πάντες οἱ ὀπωσοῦν λόγου ἄξιοι Ἄγγλοι κατέλιπον τὴν αὐλήν· τὸ κράτος διῃρέθη εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα· ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐφαίνετο ἀναπόδραστος, ὥστε ὁ Ἐρρῖκος ἠναγκάσθη τελευταῖον ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ θυσιάσῃ τοὺς ξένους· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἀπέπεμψεν εἰς τὴν ἐπισκοπήν του, τοὺς δὲ ξένους, ἀπολύσας τῆς ὑπηρεσίας, ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν Γαλλίαν, 1234. Τὰ πράγματα ὅμως ἐκ τούτου δὲν ἐβελτιώθησαν· ὁ βασιλεὺς οὐδεμίαν εἶχε κυβερνητικὴν ἱκανότητα καὶ ἐμισήθη διά τε τὴν ἀσθένειαν τοῦ χαρακτῆρός του καὶ διὰ τὴν ἀκόρεστον πλεονεξίαν του. Τὸ δὲ κακὸν ἐκορυφώθη, ὅτε, μετ' οὐ πολὺ, οὗτος κατέστη αὖθις ὑποχείριος ἄλλου τινὸς εὐνοουμένου. Ὁ Γάλλος Σίμων ὁ Μοντφορτικὸς, υἱὸς ἀνδρὸς διαπρέψαντος ἐν τῷ Ἀλβιγανικῷ πολέμῳ, περὶ οὗ κατωτέρω, κληρονομήσας τὴν κομητίαν τῆς Λεικεστρίας καὶ τὰ ἄλλα τοῦ πατρός του Ἀγγλικὰ κτήματα, ἅμα ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐπὶ τοσοῦτον ἐδελέασε τὸν Ἐρρῖκον, ὥστε καὶ τὴν ἀδελφὴν τούτου Ἐλεονόραν ἔλαβε σύζυγον, 1238. Τότε ὁ Ῥιχάρδος ὁ Κορνουαλλικὸς, ἀντιπαραστὰς μετὰ τῶν δυσηρεστημένων, ὑποχρεοῖ τὸν ἀσθενῆ βασιλέα νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν νέον αὐτοῦ εὐνοούμενον, καθὼς πρότερον τοὺς ἄλλους. Ὁ Σίμων, πορευθεὶς εἰς Ῥώμην καὶ ὑποσχεθεὶς εἰς τὸν πάπαν χρήματα, ἀναλαμβάνει, διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ, μετὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν ἐπάνοδον, τὴν εὔνοιαν τοῦ Ἐρρίκου. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐπειδὴ δὲν ἐπλήρωσε τὰ ὑποσχεθέντα χρήματα, ἀφορίζεται ὑπὸ τοῦ πάπα, ἐπὶ τῇ προφάσει ἀκυρότητός τινος τοῦ γάμου του καὶ ὑποχρεοῦται πάλιν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν αὐλήν. — Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, οὐδενὸς ὑπάρχοντος πολέμου, τὰ ἐκβιαζόμενα παρὰ τοῦ βασιλέως χρήματα ἀμέσως αὖθις κατεσπαθῶντο, ὥστε ηὔξησε παραδόξως ἡ πολυτέλεια εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἤρχισε δὲ ν' ἀκμάζῃ καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐπιστήμη· ἡ ἀνάγκη τῶν ξένων ἐμπορευμάτων κατέστη κοινὴ, κληρικοὶ καὶ πολῖται εἶχον ἄπειρα ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη, περὶ δὲ τῶν εὐπατριδῶν, οὐ μόνον λέγεται, ὅτι ἐκόμιζον ἐξ Ἰταλίας τοὺς πολεμιστηρίους αὐτῶν ἵππους, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἰς αὐλικὴν πανήγυριν χίλιοι ἱππεῖς παρέστησάν ποτε τὴν μὲν μίαν ἡμέραν μεταξωτὰ φέροντες ἱμάτια, τὴν δὲ ἀκόλουθον, ἕτερα ἐπίσης πολυτελῆ. Ἐντεῦθεν δ' ἐπαισθητότεραι καὶ ὀλεθριώτεραι ἀπέβησαν αἱ τοῦ πάπα καταπιέσεις, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ἐρρῖκος, συγκαλέσας, τῷ 1246, κοινὴν σύνοδον λαμπρὰν, ἐντελῶς ἀπηγόρευσε τὴν εἴσπραξιν τῶν παπικῶν φόρων· ἀλλὰ ὁ πάπας, κροσοικειωσάμενος τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως καί τινας ἐπισκόπους, εὐχερῶς ὑπεχρέωσε τὸν ἀσθενῆ καὶ ἀνακόλουθον ἐκεῖνον ἄνθρωπον νὰ ἐνδώσῃ. Ἡ δὲ παλιμβουλία αὕτη καὶ ἡ τῶν ἐθνικῶν δικαίων προδοσία παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον τὸν λαόν· ὅθεν, ὅτε, ἐν ἔτει 1248, λαβὼν μεγάλην χρημάτων ἀνάγκην, συνεκάλεσε περὶ ἑαυτὸν τοὺς κληρικοὺς καὶ κοσμικοὺς μεγιστᾶνας, ἵνα ζητήσῃ παρ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτῶν νέαν εἰσφοράν, ἤκουσε πικροτάτους ἐλέγχους. Κατηγορήθη, ὅτι ἀφίνει χηρευούσας τὰς ἐπισκοπὰς καὶ ἡγουμενίας διὰ νὰ τὰς λῃστεύῃ, ὅτι καθ' ἑκάστην παραβιάζει τὰ δίκαια τοῦ ἔθνους, ὅτι οἱ ὑπουργοί του δὲν εἶναι ὑπηρέται τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ προσωπικοὶ αὐτοῦ ὑπάλληλοι, ὅτι οὐδεμία ἀσφάλεια ὑπάρχει ἐν τῷ κράτει καὶ ὅτι μεταχειρίζεται τὴν δικαστικὴν καὶ ποινικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ὡς πηγὴν ἰδίου πορισμοῦ. Ταῦτα δὲ εἰπόντες οἱ μεγιστᾶνες, ἀπεποιήθησαν τὴν ζητουμένην εἰσφοράν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ ἐκποιήσῃ ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἀργυρᾶ σκεύη, πᾶν τὸ ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐξαρτώμενον, καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ πᾶσαν λῃστείαν καὶ καταπίεσιν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνθρώπους, τὸ πλεῖστον Γάλλους ἱππεῖς ὄντας. Καὶ ἐνῷ εἰς τοιαύτην εὑρίσκετο ἀμηχανίαν, φενακισθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα, ἠγόρασεν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του Ἐδμούνδου, ἐπὶ ἀδραῖς καταβολαῖς, τὸ βασίλειον τῆς Σικελίας, τὸ ὁποῖον ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης ἤθελε μὲν νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν Ὁενσταουφενικὸν οἶκον, ἀλλ' ὄχι βεβαίως διὰ νὰ τὸ δώσῃ εἰς τὸν Ἐρρῖκον. Ἐπὶ δὲ πᾶσι, περιῆλθε πρὸς Σίμωνα τὸν Μοντφορτικὸν, (τὸν ὁποῖον μετὰ τὴν δευτέραν πτῶσίν του, διώρισε διοικητὴν Ἀκυτανίας, ἀλλ' ἔπειτα, διὰ τὰς ἀφορήτους καταχρήσεις του, ἠθέλησε νὰ παύσῃ) εἰς ῥῆξιν, ἥτις, συνδυαζομένη μὲ τὰς παπικὰς καταπιέσεις καὶ τὰς προαγομένας βιαιοπραγίας τοῦ Ἐρρίκου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ἐπήγαγε σπουδαίαν πραγμάτων μεταβολήν. Νέα χρηματικὴ ἀπορία ἠνάγκασε τὸν βασιλέα νὰ συγκαλέσῃ, τῷ 1258, τοὺς μεγιστᾶνας εἰς παρλαμέντον· οὗτοι παρέστησαν ἔνοπλοι καὶ μετὰ τοσαύτης ὠμίλησαν ὀξύτητος, ὥστε ὁ Ἐρρῖκος διέλυσεν αὐτοὺς ἀμέσως καὶ ἄλλην ὥρισε σύνοδον εἰς Ὀξόνιον. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Βαρῶνοι, προϊσταμένου τοῦ Σίμωνος, ἀπεφάσισαν περὶ τοῦ πρακτέου· τῇ 11 Ἰουνίου 1258 προσῆλθον μετὰ πολυαρίθμων ἀκολούθων εἰς τὴν ἐν Ὀξονίῳ συνέλευσιν, ἥτις μετέπειτα ἔλαβεν ὑπὸ τῆς βασιλικῆς μερίδος τὸ ὄνομα τοῦ μανικοῦ παρλαμέντου, καὶ ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα οὐ μόνον ν' ἀποπέμψῃ τοὺς περὶ αὐτὸν ξένους, ἀλλὰ καὶ νὰ παραδεχθῇ νέον ὅλως κυβερνητικὸν σύστημα. Εἰς εἰκοσιτέσσαρας μεγιστᾶνας τοῦ κράτους, ὧν δώδεκα μὲν διωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, δώδεκα δὲ ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν, ἐπετράπη ἡ φροντὶς τοῦ νὰ ἐπιχειρήσωσι τὰς ἀναγκαίας εἰς τὸ κράτος μεταῤῥυθμίσεις, μέχρι δὲ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔργου τούτου, καὶ ἡ ὅλη βασιλικὴ ἐξουσία. Αὐτοὶ δὲ συνέταξαν ἤδη τὰς λεγομένας Ὀξονικὰς διατάξεις, δι' ὧν ἡ μοναρχία εἰς ἀληθῆ ὀλιγαρχίαν μετετράπη. Ὁ μέγας χάρτης ἐκυρώθη ἐκ νέου, οἱ ἐν τέλει δὲν διωρίζοντο πλέον ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ὑπὸ τῶν εἰκοσιτεσσάρων, ἡ δικαστικὸς ὀργανισμὸς καὶ ἡ ὅλη διοίκησις ἐξυπαρχῆς ἐῤῥυθμίσθησαν, εἰς πεντεκαίδεκα ἐκ τῶν εἰκοσιτεσσάρων ἀνδρῶν ἀνετέθη ἡ ἐπιτήρησις ἑκάστου βήματος τοῦ βασιλέως, προστούτοις εἰς πᾶσαν κομητίαν ἰδρύθη ἐπιτροπὴ τεσσάρων ἱππέων ἵνα ἀνακρίνῃ πάντα τὰ παράπονα, καὶ τελευταῖον ὡρίσθη, ὅτι τὸ παρλαμέντον δὲν θέλει τοῦ λοιποῦ συγκαλεῖται κατ' ἀρέσκειαν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τακτικῶς τρὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ὑπεχρεώθη, μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας του, νὰ ὑπογράψῃ τὸ νέον πολίτευμα καὶ νὰ δηλοποιήσῃ αὐτὸ, ὡς ἐξ οἰκείας προαιρέσεως ἐκπηγάζον, εἰς τὰς τρεῖς, ἐν τῇ αὐλῇ, ἐν τοῖς δικαστηρίοις, καὶ ἐν τῷ κοινῷ βίῳ, εἰθισμένας γλώσσας, ἤτοι τὴν Γαλλικὴν, τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικήν. — Ἀλλὰ τὸ πολίτευμα τοῦτο, καίτοι πολλὰς θεραπεῦσαν πληγὰς, δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ, διότι ἅμα μὲν κατέλυεν ὅλως σχεδὸν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἅμα δὲ ὑπέρμετρον περιεποίει ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἀνωτέρους εὐπατρίδας. Ὅθεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀφ' ἑνὸς μὲν κατεξανέστη κατ' αὐτοῦ ὁ Ριχάρδος ὁ Κορνουαλλικὸς καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ βασιλέως, αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ πάπα, 1261, τοῦ ὅρκου ὃν ἔδωκεν εἰς τοὺς ὑπηκόους· ἀφ' ἑτέρου, ἐδιχονόησαν οἱ κατώτεροι εὐπατρίδαι πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, προτιμῶντες τὸν ἕνα βασιλέα ἀντὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων· τελευταῖον ὑπέθαλπε τὴν ταραχὴν καὶ ὁ Σίμων, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ περιποιήσῃ τὸν θρόνον εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ, ὥστε ἐπανειλημμένως ἐξερράγησαν στάσεις καὶ ἐμφύλιοι ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνες, μέχρις οὗ, κατὰ Μάϊον τοῦ 1264, συγκροτηθείσης μάχης κρισίμου περὶ Λεύας (Lewes), ὁ Σίμων κατετρόπωσε τὸν βασιλικὸν στρατὸν καὶ συνέλαβεν αἰχμάλωτον τόν τε Ἐρρῖκον καὶ τὸν γενναῖον αὐτοῦ υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου Ἐδουάρδον Α'. Οὕτω δὲ παντοδύναμος γενόμενος, ὑπεχρέωσε τὸν βασιλέα νὰ ὑπογράψῃ ὅ,τι τῷ ὑπέβαλε καὶ ἐξέδωκε τοιουτοτρόπως διαφόρους διατάξεις περὶ τῆς εἰς τοὺς στασιαστὰς παραδόσεως τῶν βασιλικῶν πύργων καὶ τῶν **πέντε κυριωτάτων** λιμένων (cinq ports) τῆς νήσου, περὶ μεταβολῶν τοῦ πολιτεύματος καὶ μάλιστα περὶ παραχωρήσεως πολλῶν προνομίων καὶ **ὠφελημάτων εἰς** αὐτὸν **τὸν** Σίμωνα. Οὐδ' οἱ ἀφορισμοὶ τοῦ πάπα, οὐδ' οἱ ἀσθενεῖς ἀγῶνες τῆς βασιλίδος, ἥτις, καταφυγοῦσα εἰς Ἀκουτανίαν καὶ Πικταυίαν, **ἐπεχείρησεν** ἐκεῖθεν ἀποβιβασμὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἠδυνήθησαν νὰ ἀνατρέψωσι τὸν ἄνδρα **ἐκεῖνον**. Ναὶ μὲν οἱ μεγιστᾶνες κατεξανέστησαν κατ' αὐτοῦ, διὰ τὴν τυραννίαν, τὴν ὑπεροψίαν καὶ τοὺς σφετερισμούς του, ἐδιχονόησε δὲ πρὸς αὐτὸν **αὐτὸς ὁ ἐπισημότατος** τῆς μερίδος του ἀνὴρ, **ὁ κόμης Γλοκεστρίας Γιλβέρτος, οἱ δ' ὀπαδοὶ** τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἤρχισαν νὰ ἀθροίζωνται περὶ τὰ σύνορα τῆς **Οὐαλλίας, ἐπιτυχόντες** ἡγεμόνα γενναῖον, τὸν **Ῥογέρον Μορτίμερον**. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὁ Σίμων ἐπὶ ἔτος ὅλον διεφύλαξε τὴν ἀρχήν· κύριον δὲ στήριγμα εἶχε τὸν λαὸν, τὸν ὁποῖον προσῳκειώθη διὰ πράξεως, ἥτις σπουδαιότατα ἐπενήργησεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Ἀγγλικοῦ πολιτεύματος. Διότι προσεκάλεσεν εἰς τὸ παρλαμέντον οὐ μόνον τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς κοσμικοὺς μεγιστᾶνας, ἀλλὰ καὶ δύο ἀπεσταλμένους τῶν κατωτέρων εὐπατριδῶν ἀπὸ πάσης κομητίας, προσέτι δὲ καί τινας ἀντιπροσώπους τῶν πόλεων, ὥστε τότε κατὰ πρῶτον τὸ παρλαμέντον φαίνεται λαβὸν τὸν πλήρη αὐτοῦ σχηματισμόν, μέχρι δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης μόνον ὁ κλῆρος καὶ οἱ ἀνώτεροι εὐπατρίδαι ἐξεπροσωποῦντο εἰς αὐτό. Ἀλλὰ τελευταῖον ἡ τραχύτης καὶ ἡ ὑπεροψία τῶν τοῦ Σίμωνος υἱῶν καὶ **ἡ δραπέτευσις** τοῦ γενναίου καὶ ὅλως ἀνομοίου τῷ πατρὶ Ἐδουάρδου ἐπήγαγον **ἐμφύλιον** ἀγῶνα, καθ' ὃν ὁ Σίμων ἠγωνίσθη μὲν ἡρωϊκῶς, ἀλλὰ ἡττήθη καὶ ἔπεσεν, Αὐγούστῳ 1265. Τότε κατελύθη καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τούτου εἰσαχθὲν πολίτευμα. Ὁ Ἐδουάρδος καὶ ὁ κόμης Γλοκεστρίας εἶχον ἐκ προοιμίου συμφωνήσει, ὅτι θέλει ἁπλῶς ἀνορθωθῇ **τὸ ἀρχαῖον** πολίτευμα καὶ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον, παραιτουῦντος μὲν τοῦ βασιλέως **πᾶσαν τοῦ χάρτου τῶν ἐλευθεριῶν** παραβίασιν, καταργουμένων δὲ τῶν νεωστὶ **ψηφισθέντων** περιορισμῶν **τοῦ** βασιλικοῦ **ἀξιώματος**. Ὁ Ἐδουάρδος ἐπεμελήθη τῷ ὄντι νὰ τηρήσῃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸν λόγον του, ἂν καὶ ἡ ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην **τότε γενομένη αὐτοῦ** στρατεία (σελ. 200), νέαν προσκάλεσε μετ' ὀλίγον **χρηματικὴν ἀνάγκην καὶ** καταπίεσιν, διαταχθείσης τῆς εἰσπράξεως τοῦ εἰκοστοῦ **ἁπάσης τῆς κινητῆς περιουσίας**.

Ὁ Ἐρρῖκος **ἀπεβίωσε, 1272**, μετὰ **56 ἐτῶν βασιλείαν**, ἀπόντος ἔτι τοῦ υἱοῦ **αὐτοῦ Ἐδουάρδου Α'**, ὅστις δὲν **ἐπανῆλθεν** εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἰμὴ ἐν θέρει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ 1274, ὅτε, εὑρὼν τὰ οἰκονομικὰ ὀπωσοῦν καλῶς ἔχοντα, δὲν ἐπεκύρωσεν ἀμέσως τὸν χάρτην τῶν ἐλευθεριῶν. Ἔπραξε δὲ τοῦτο μετὰ εἰκοσιπέντε μόνον ἔτη, ὅτε ἔλαβε χρείαν τῆς προθύμου τοῦ ὅλου ἔθνους συμπράξεως εἰς τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ βουλεύματα. — Ὁ Ἐδουάρδος ἐτράπη κατὰ πρῶτον ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Οὐαλλίας, Λεουελλῦνον (Llewellyn), ὅστις προεκάλεσε τὴν ὀργήν του, ἐπιχειρήσας ληστρικάς τινας ἐπιδρομὰς καὶ ἀποποιηθεὶς τὸν ὅρκον τῆς ὑποτελείας. Καὶ τῷ μὲν 1277, ὁ βασιλεὺς περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ σωφρονίσῃ τοῦτον· ἀλλὰ μετά τινα ἔτη, 1282, ἐπαναστάντων αὖθις τῶν Οὐαλλεσίων, ὅλως καθῄρεσε τὸν ἡγεμονικὸν ἐκεῖνον οἶκον, καθυπέβαλε τὴν χώραν ὑπὸ τὸ κράτος Ἀγγλικῶν νόμων καὶ ὑπαλλήλων καὶ ἔδωκεν εἰς Ἄγγλους πολλὰ ἐν αὐτῇ φέουδα. Αἱ παραχθεῖσαι ὡς ἐκ τούτων ὅλων στάσεις αὐτῆς εὐχερῶς κατεβλήθησαν, ὁ δ' Ἐδουάρδος ἔνειμε τῷ πρεσβυτέρῳ υἱῷ τὸν τίτλον τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας, ὃν μέχρι τοῦδε φέρουσιν οἱ ἐπίδοξοι διάδοχοι τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου. — Συγχρόνως διεξήγαγε καί τινα ἄλλον ὀλιγώτερον ἔνδοξον πόλεμον, κατὰ τῶν Ἰουδαίων τοῦ κράτους αὐτοῦ, τῶν ἤδη ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου του ἐκμυελισθέντων. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἔδιδον καὶ αὐτοὶ ἀφορμὴν εἰς τὰς καταδιώξεις ταύτας κουρεύοντες καὶ νοθεύοντες τὰ νομίσματα. Ὁ Ἐδουάρδος ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἅπαντας τῆς χώρας, 1290, ἀφοῦ προηγουμένως ἐδήμευσεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν των, πορισθεὶς ἐκ τούτου χρήματα πολὺ πλειότερα ἢ ἀπὸ τῶν πολυαρίθμων δικῶν, τὰς ὁποίας ἐκίνησε κατὰ τῶν κοσμικῶν καὶ κληρικῶν μεγιστάνων, ἵνα ἀνακτήσῃ τὰ βασιλικὰ κτήματα καὶ δίκαια, ὅσα εἶχον σφετερισθῇ ἐν καιροῖς ἀνωμαλίας.—Ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς Ἀγγλίας ἱστορίαν ἡ κυβέρνησις τοῦ Ἐδουάρδου εἶναι κατὰ τοῦτο μάλιστα λόγου ἀξία, ὅτι οὗτος, ἀποδεχθεὶς ὡς βασιλεὺς τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ Σίμων εἶχε σχηματίσει τὸ Παρλαμέντον, παρέσχεν εἰς τὸν δῆμον μετοχήν τινα εἰς τὴν διοίκησιν. Διότι προσεκάλεσεν εἰς τὸ εἰς Shrewsbury συγκροτηθὲν, 1283, παρλαμέντον οὐ μόνον τοὺς κοσμικοὺς καὶ κληρικοὺς μεγιστᾶνας, ἀλλὰ καὶ ἀντιπροσώπους τῶν πόλεων καὶ κομητιῶν, δι' ὧν ἀντεστάθμισε τὴν ὑπέρογκον τῶν πρώτων ἰσχύν· τοιουτοτρόπως δὲ παρήχθη ἐπὶ Ἐδουάρδου ἡ βουλὴ τῶν κοινοτήτων παρὰ τὴν τῶν Λόρδων βουλὴν, ἂν καὶ πολλαὶ παρῆλθον ἔτι ἑκατονταετηρίδες πρὶν ἢ ἡ βουλὴ τῶν κοινοτήτων θεωρηθῇ ὡς ὁ κύριος τοῦ ἔθνους ἀντιπρόσωπος. Ὁ Ἐδουάρδος ἰδίως δὲν συνεβουλεύετο εἰμὴ μόνον μὲ τοὺς βαρώνους, καὶ δὲν συνεκάλει τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ λαοῦ εἰμὴ διὰ νὰ ἀπαιτῇ φόρους ἀπὸ αὐτῶν. Προστούτοις πολλάκις ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην δὲν τοὺς ἐνεθυμεῖτο παντάπασι, καὶ πάλιν, ὁτὲ μὲν προσεκάλει πλείονας, ὁτὲ δὲ ὀλιγωτέρους ἀντιπροσώπους. Εἰσέπραξε δὲ καὶ φόρους ὅλως αὐθαιρέτως, ἄνευ τῆς συνευδοκήσεως τοῦ Παρλαμέντου. — Μετ' ὀλίγον ὁ βασιλεὺς οὗτος ἔλαβεν ἀφορμὴν ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰ Σκωτικὰ πράγματα. Οἱ βασιλεῖς τῆς Σκωτίας, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία μέχρις αὐτῆς τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος εἶναι ἀναμεμιγμένη μετὰ πολλῶν μύθων, ἦσαν ὑποτελεῖς τοῦ Ἀγγλικοῦ στέμματος ὡς κάτοχοι τῆς Κουμβερλανδίας καὶ Νορθουμβερλανδίας· ἐπὶ τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Β' μάλιστα (σελ. 168), ὁ βασιλεὺς τῆς Σκωτίας Γουλιέλμος ἠναγκάσθη νὰ ὁμόσῃ ὅρκον πίστεως καὶ διὰ τὴν Σκωτίαν αὐτήν· μετ' οὐ πολὺ, ἦρθη μὲν ἐκ μέσου ἡ τοιαύτη τῆς ὑποτελείας σχέσις, ἀλλὰ οἱ βασιλεῖς τῆς Σκωτίας διέμειναν οὐδὲν ἧττον ὑποτελεῖς τοῦ γείτονος αὐτῶν διὰ τὰς δύο ἐν Ἀγγλίᾳ προαναφερθείσας κτήσεις. Ἀφ' ἑτέρου διετέλουν εἰς φιλικὰς σχέσεις καὶ πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Νορουηγίαν, ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας Ἀλεξάνδρου Γ' Μαργαρίτα ἔλαβε σύζυγον τὸν τοῦ βασιλέως τῆς Νορουηγίας Μάγνου Ζ' υἱὸν καὶ διάδοχον Ἐρῖχον Β'. Ἀποβιώσαντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, 1286, ἄνευ ἀρρένων ἀπογόνων, τῷ δὲ 1290 καὶ τῆς ἐγγόνης αὐτοῦ Μαργαρίτας ἀπὸ τῆς προαναφερθείσης ὁμωνύμου θυγατρός του, πολλοὶ παρέστησαν μνηστῆρες τοῦ Σκωτικοῦ θρόνου, ὧν οἱ μάλιστα λόγου ἄξιοι ἦσαν ὁ Ἰωάννης Βαλλιόλης καὶ ὁ Ῥοβέρτος Βρύκιος, ἀμφότεροι ὄντες ἀπόγονοι ἀδελφοῦ τινος τοῦ προαναφερθέντος Γουλιέλμου, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ἔγγονος πρεσβυτέρας τούτου ἀνεψιᾶς, ὁ δὲ δεύτερος υἱὸς νεωτέρας. Ὁ Ἐδουάρδος Β', προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Σκωτικοῦ παρλαμέντου ν' ἀποφασίσῃ ὡς ἐπιδιαιτητὴς, προετίμησε τὸν Βαλλιόλην, 1292, ἀλλ' ἀπῄτησε παρ' αὐτοῦ ὅρκον πίστεως· ὁ δὲ Βαλλιόλης, περιελθὼν ἕνεκα τούτου εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, ἔχων δὲ καὶ ἐσωτερικοὺς ἀντιπάλους, συνεμάχησε, 1295, μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου Δ', δι' ὃ ἀνάγκη ν' ἀναδράμωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν Γαλλικὴν ἱστορίαν.

Τὸν Φίλιππον Αὔγουστον (σελ. 179) διεδέχθη, 1223, ὁ ὅλως ὅμοιος αὐτοῦ υἱὸς Λουδοβῖκος Η', ὅστις δὲν ἐβασίλευσεν εἰμὴ τρία ἔτη, ἀλλὰ πλεῖστα ἔπραξε πρὸς αὔξησιν τῆς δυνάμεως τοῦ Γαλλικοῦ κράτους. Διότι διεφύλαξε μὲν τὰς ἐν Γαλλίᾳ Ἀγγλικὰς ἐπαρχίας, ὅσας ὁ πατήρ του ἐσφετερίσθη, καίτοι ἐπανειλημμένως ἀγωνισθέντος τοῦ Ἑρρίκου Γ' νὰ ἀνακτήσῃ αὐτὰς, ὠφελήθη δὲ καὶ ἀπὸ θρησκευτικοῦ τινος ἀξιομνημονεύτου πολέμου, ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ πρό τινων ἐνιαυτῶν ἐκραγέντος. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ἐν ᾗ διεσώθησαν πλεῖστα ἴχνη τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ καὶ μάλιστα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, προϊμώτατα δὲ ἀνεπτύχθησαν αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι τέχναι, παρῄχθη ἡ πρώτη κατὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἀντίστασις κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς Παπικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα αὐτόθι αἵρεσις τῶν Οὐαλδείων (ἀπὸ Πέτρου Οὐάλδου, ἑνὸς τῶν πρωτουργῶν) ἡ Ἀλβιγανῶν (ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀλβίγης, Alby), κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν παπῶν ἔτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ φοβερὸν ἐπεχείρησε κατ' αὐτῆς ἀγῶνα ὁ μεγαλεπήβολος Ἰννοκέντιος Γ' περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀκολούθου. Τῷ 1208, πολυάριθμος σταυροφορικὸς στρατὸς, προϊσταμένου τοῦ μανικοῦ Ἀββᾶ Ἀρνόλδου (de Citeaux), ὥρμησεν ἐπὶ τὸν διωγμὸν τῶν κατοίκων τῆς πρότερον τοσοῦτον εὐδαίμονος ἐκείνης χώρας, συνεπαγόμενος κατ' αὐτῶν πῦρ καὶ σίδηρον. Ὁ αἰσχροκερδὴς κόμης Μοντφορτίου Σίμων, ὁ πατὴρ τοῦ ὁμωνύμου ἀνδρὸς, τοῦ μετέπειτα ἐν Ἀγγλίᾳ τοσαῦτα διαπράξαντος, ἐγένετο πρόθυμος τοῦ κινήματος τούτου κοινωνὸς, ἵνα ἁρπάσῃ τὰ κτήματα τοῦ κόμητος τῆς Τολώσσης Ῥαιμούνδου, τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ὑπεράσπισιν τῶν καταδυναστευομένων ὑπηκόων του. Κατ' ἀρχὰς οἱ διῶκται ἠδοκίμησαν, διότι ὁ Σίμων ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ τοῦ Ῥαιμούνδου ἀνώτερος· ἀλλὰ τοῦ μὲν πρώτου φονευθέντος ἐν Τολώσσῃ τῷ 1217, ἀποθανόντος δὲ τοῦ δευτέρου, 1222, Ἀμαλάριχος ὁ Σίμωνος ἐφάνη πολὺ τοῦ ὁμωνύμου γενναίου υἱοῦ τοῦ Ῥαιμούνδου ὑποδεέστερος, ὥστε ὁ πάπας Ὀνώριος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας τήν τε ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου καὶ τὰ ἀπὸ τῆς εὐτυχοῦς αὐτοῦ ἐκβάσεως ὠφελήματα. Τῷ δὲ τῷ 1226, ὁ Λουδοβῖκος Η' ἐπεχείρησε, μετὰ δυνάμεως ἀξιολόγου, τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὅστις, διαρκέσας καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐτελείωσε τῷ 1229 δι' εἰρήνης, καθ' ἣν ὁ ἀπογυὸς Ῥαιμούνδος ὑπεχρεώθη νὰ πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ραχωρήσῃ τὰ πλεῖστα τῶν κτημάτων του εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, τοῦ ὁποίου ἡ κυριαρχία ἐξηπλώθη οὕτω καὶ ἐπαγιώθη εἰς τὸ μεσημβρινὸν τοῦ κράτους αὐτοῦ μέρος. Τότε δὲ κατὰ πρῶτον ὁ πάπας Γρηγόριος Θ' ἵδρυσε τὰ καλούμενα *ἱερὰ δικαστήρια*, τὰ ὁποῖα ἔργον εἶχον τὸ ἀνιχνεύειν τοὺς αἱρετικοὺς καὶ τιμωρεῖν αὐτοὺς κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους, εἰσαχθέντα δ' ἔπειτα καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ὀλεθρίας συνεπήγαγον συμφοράς. — Τελευταῖον ὁ Λουδοβῖκος Η' δὲν ἀπηλευθέρωσε τὸν ἀπὸ τῆς περὶ Βουβίνας μάχης αἰχμάλωτον διαμείναντα κόμητα τῆς Φλανδρίας, εἰμὴ ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε ν' ἀναγνωρίσῃ ἑαυτὸν ἐπισήμως ὑποτελῆ τοῦ Γαλλικοῦ στέμματος.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Λουδοβίκου Η', 1226, **Λουδοβῖκος Θ'**, ὁ διὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ ἐπικληθεὶς Ὅσιος, ἦτο ἀνήλικος, ὥστε οἱ μεγιστᾶνες ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τούτου διὰ νὰ κολοβώσωσι τὴν ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων βασιλέων τοσοῦτον αὐξήσασαν βασιλικὴν ἐξουσίαν· ὅθεν συνεμάχησαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατὰ τῆς μητρός του, τῆς ὠλαβοῦς **Βλάγκης τῆς Καστιλλιανῆς**, ἥτις ἀνέλαβε τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ κράτους, καὶ κατὰ τοῦ συμβούλου αὐτῆς καρδιναλίου Ῥωμανοῦ· ἀλλὰ καίτοι ἐνωθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἀπέτυχον διὰ τὴν πανουργίαν τοῦ καρδιναλίου, τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς βασιλίδος καὶ τὰς ἰδίας περὶ τὸ βουλεύεσθαι καὶ πράττειν ἀμφιβολίας. Ὁ νέος βασιλεὺς, ἡλικιωθεὶς τῷ 1239, κατετρόπωσε, 1241, τὸν κατ' αὐτοῦ ἐπελθόντα μετὰ στρατοῦ ἀξιολόγου Ἑρρῖκον Γ', καὶ μετά τινα ἔτη ἐπεχείρησε τὴν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Συρίαν σταυροφορίαν του (σελ. 193—194), τῆς ὁποίας ἐθεράπευσε τὴν ἀτυχῆ ὡς πρὸς τὴν Γαλλίαν ἔκβασιν, μετὰ τὴν ἐπάνοδον, διὰ τοῦ χρηστοῦ αὐτοῦ βίου καὶ τῆς ἀμετατρέπτου δικαιοσύνης. Ἀποφεύγων πᾶσαν περιττὴν δαπάνην, ἀπεταμίευσε πάλιν εὐχερῶς τὰ χρήματα ὅσα εἶχεν ἀπαιτήσει ἡ ἐπιχείρησις ἐκείνη, ἐδιπλασίασε δὲ τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος διὰ τῆς ἐπιτηδείας αὐτοῦ οἰκονομικῆς διαχειρίσεως, μὴ ἔχων, ὡς ὁ Ἑρρῖκος Γ' τῆς Ἀγγλίας, ἀδιάκοπον τῶν μεγιστάνων χρείαν, ἵνα εἰσπράττῃ νέους φόρους. Περιέστειλε τὴν βάρβαρον χειροκρατίαν, πρὸ πάντων διότι κατέστησε τὰ δικαστήρια αὐτοῦ δικαιότατα, ἱκανότατα καὶ ἰσχυρότατα, διὰ τῆς καλῆς τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν ἐκλογῆς, ἔπειτα δὲ καὶ διότι τοσαύτην αὐτὸς ἀπελάμβανεν ὑπόληψιν εὐθύτητος, ὥστε οἱ μέγιστοι τῶν ὑποτελῶν εἰς ἐκεῖνον ἐπέτρεπον τὰς αἱματηρὰς αὐτῶν ἔριδας, ἐξ οὗ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλάμβανεν ἀφορμὴν νὰ περιστέλλῃ μὲν τὴν τῶν ἀρχόντων δικαιοδοσίαν, νὰ ἐπεκτείνῃ δὲ τὴν τῶν βασιλικῶν δικαστηρίων. Ἀπηγόρευσεν εἰς τὰ κτήματα τοῦ στέμματος τὴν δικαστικὴν μονομαχίαν· ἐσύστησε τὰ λεγόμενα plaids de la porte, ἤτοι δικαστήρια ἐπιεικείας, συγκείμενα οὐχὶ ἀπὸ δικαστῶν ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀλλ ἀπὸ ἁπλῶς χρηστῶν ἀνδρῶν. Ἡ δ' εὐλάβειά του δὲν τὸν ἐμπόδισεν οὐδὲ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ν' ἀνεχθῇ, οὐδὲ τὰ δικαστήρια νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ὑπερτάτης κυριαρχίας, οὐδὲ νὰ ἐκδώσῃ, τῷ 1269, τὴν περίφημον αὐτοῦ *πραγματικὴν διάταξιν*, δι' ἧς συνέστειλε τὴν περὶ τὸν διορισμὸν εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς θέσεις κατάχρησιν καὶ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, ἀπηγόρευσεν αὐστηρῶς πᾶσαν φορολογίαν τοῦ πάπα ἰδίως ὑπὸ τοῦ βασιλέως μὴ ἐγκριθεῖσαν, καὶ ἐπεκύρωσεν ἐκ νέου τὰ προνόμια τῆς Γαλλικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ ἓν ἔτος δὲ διέταξε τὴν σύνταξιν τῆς τῶν νόμων συλλογῆς, τῆς καλουμένης Etablissements de St. Louis,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δι' ἧς διηυκρίνησε μὲν τὸ ἀσαφὲς τῶν ἀρχαίων νόμων καὶ ἐθίμων, ἐκόλασε δὲ τὸ τραχύτερον μέρος. Καὶ περὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὰς ἄλλας ἐπικρατείας ἀνεδείχθη ἀείποτε ἡ εὐγένεια καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ χαρακτῆρός του· ἰδίως δὲ ὑπῆρξεν εὐεργέτης τῆς ἀτυχοῦς χώρας ἣν ἡ Γαλλία προσεκτήσατο, ἔτι ἐπὶ τῆς ἀνηλικότητος αὐτοῦ, ὡς ἐκ τοῦ Ἀλβιγανικοῦ πολέμου, πολλάκις περιέστειλε τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ, καὶ, οὐ μόνον δὲν ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν ἐπὶ Ἐρρίκου Γ' ἀθλίαν τῆς Ἀγγλίας κατάστασιν καὶ ἀπὸ τὴν ἦτταν ἣν αὐτὸς ἔπαθεν, ὡς προείπομεν, ἀλλὰ, παρὰ τὴν ῥητὴν θέλησιν τῶν Γάλλων μεγιστάνων, συνωμολόγησεν εἰρήνην, δι' ἧς ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβε τότε, ἐκ τῶν ἐν Γαλλίᾳ προτέρων αὐτῆς κτήσεων, τὸ Λιμουσῖνον, τὴν Περιγορδίαν, τὴν Ἀγινενσίαν (Agenois), τὴν Κουερσυκὴν (Quercy) καὶ μέρος τῆς Σαντόγγης, ὡς φέουδα τοῦ Γαλλικοῦ στέμματος. Ἀπέθανε δὲ ὁ Λουδοβῖκος κατὰ τὴν δεύτεραν αὐτοῦ ἀτυχῆ εἰς Τύνιδα σταυροφορίαν τῇ 25 Αὐγούστου 1275.

Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν υἱός του **Φίλιππος Γ' ὁ τολμηρὸς**, πρῶτον μὲν ἐκληρονόμησε τὰ κτήματα ὅσα, διὰ τῆς μετὰ τὸν Ἀλβιγανικὸν πολέμου εἰρήνης, εἶχε διασώσει ἔτι ὁ Ῥαιμοῦνδος· διότι, κατὰ τὰ τότε συμφωνηθέντα, τὰ κτήματα ἐκεῖνα δὲν εἶχον μείνει εἰς τὸν Ῥαιμοῦνδον, εἰμὴ ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ὅτι, μετὰ τὸν θάνατόν του, θέλουν μεταβῆ, οὐχὶ εἰς τοὺς ἄῤῥενας αὐτοῦ συγγενεῖς, ἀλλ' εἰς τὴν θυγατέρα του, ἣν συνεζεύχθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου Θ' Ἀλφόνσος ὁ Πικταυικός· ἤδη δὲ ἀποβιώσαντος καὶ τούτου, περιῆλθον εἰς τὸν ἀνεψιόν του, τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Φίλιππος ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐκτείνῃ ἔτι μᾶλλον τὸ κράτος αὐτοῦ πρὸς δυσμάς. Τὸ Ἱσπανικὸν βασίλειον τῆς Ναυάῤῥας εἶχε περιέλθει, τῷ 1234, εἰς τὸν Γάλλον ὑποτελῆ κόμητα τῆς Καμπανίας Θεοβάλδον Γ', καθὸ σύζυγον τῆς μόνης τοῦ βασιλείου τούτου κληρονόμου· ὁ δ' ἔγγονος τοῦ Θεοβάλδου Ἐρρῖκος Α', ἀποθανὼν τῷ 1274, κατέλιπεν ἐπίσης μίαν μόνον θυγατέρα, κατεγγυηθεῖσαν τῷ υἱῷ καὶ διαδόχῳ τοῦ Φιλίππου, Φιλίππῳ Δ', ὥστε ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας κατέλαβεν ἤδη καὶ ἐκείνην τὴν χώραν. Καὶ ἀπέκρουσε μὲν τοὺς θελήσαντας νὰ ἐπεμβῶσιν εἰς αὐτὴν βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας καὶ τῆς Καστιλλίας· ἀλλὰ ἐπιχειρήσας ἔπειτα νὰ ἐμβάλῃ καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα βασίλεια, ἀπέτυχεν. Ἀπεβίωσε δὲ τῷ 1285, καταλιπὼν τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱόν του, τὸν προμνημονευθέντα **Φίλιππον Δ'**, τὸν ἐπονομαζόμενον **καλόν**.

Ὁ Φίλιππος Δ', σφόδρα φίλαρχος καὶ πλεονέκτης ὤν, ἠθέλησε μὲν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν κατὰ τῆς Ἀραγωνίας πόλεμον, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ, καὶ τότε ἐμελέτησε ν' ἀποζημιωθῇ ἀποκτῶν πρὸς βορρᾶν τῶν Πυρηναίων ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ πρὸς μεσημβρίαν, δηλαδὴ ἐκβάλλων ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Αἱ ἐντεῦθεν ἀρξάμεναι, τῷ 1293, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ἐχθροπραξίαι κατέπαυσαν, τῷ 1296, δι' ἀνακωχῆς, ἐπαναληφθεῖσης κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος καὶ μεταβληθείσης, τῷ μὲν 1299, εἰς πρόσκαιρον, τῷ δὲ 1303, εἰς ἀΐδιον εἰρήνην, δι' ἧς ὁ Ἐδουάρδος ἀνέλαβε τὴν Ἀκυτανίαν καὶ συνεζεύχθη μετὰ τῆς τοῦ Φιλίππου ἀδελφῆς. Ἠναγκάσθησαν δὲ ἀμφότεροι οἱ διαμαχόμενοι νὰ διαλύσωσι τὸν πόλεμον, διότι ὁ μὲν Ἐδουάρδος περιεπλάκη τότε εἰς τὰ Σκωτικὰ πράγματα, ὁ δὲ Φίλιππος ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ τὸν κόμητα τῆς Φλανδρίας, ὅστις εἶχε συμμαχήσει μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου, ἤδη δὲ ὑποταγείς ὑπ' αὐτοῦ. — Ὁ Φίλιππος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ, καὶ, ἀναγκάσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν κόμητα τῆς Φλανδρίας νὰ παραδοθῇ, ἐδήμευσε τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ ἐπέτρεψε τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς ἰδίους ὑπαλλήλους. Ἐν δὲ τῇ Σκωτίᾳ, ὁ Ἰωάννης Βαλλιόλης, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐντελῆ ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου χείρωσιν, εἶχεν, ὡς προεἴπομεν, συμμαχήσει, τῷ 1295, μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀνανδρίαν καὶ τὴν ἀνεπιτηδειότητα τοῦ Βαλλιόλου, ἔτι δὲ ἀπὸ τὴν δικόνοιαν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν σύμπραξιν τοῦ Ῥοβέρτου Βρυκίου, ὑπεχρέωσε τὸν ἀντίπαλον ἐκεῖνον νὰ παραδοθῇ, 1296, καὶ νὰ παραιτήσῃ τὴν ἀρχήν, καθυπέταξε τὴν ὅλην χώραν καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν τὸν ἀρχαῖον βασιλικὸν λίθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ βασιλεῖς τῆς Σκωτίας ἐστέφοντο ἐν Σκόνῃ. — Ταῦτα ἐν τάχει διαπράξας, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἐν Γαλλίᾳ Ἀγγλικῶν χωρῶν. Ἔχων δὲ, πρὸς τὸν ὑπερθαλάσσιον τοῦτον πόλεμον, χρείαν χρημάτων, πρῶτον μὲν ἠνάγκασε τὸν κλῆρον νὰ καταβάλῃ αὐτῷ τὸ πέμπτον τῆς περιουσίας του, ἔπειτα δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀστῶν εἰσέπραξεν ἀξιόλογον φόρον, θελήσας ὅμως ἐπὶ τέλους νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς μεγαλητέρους ὑποτελεῖς εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, προεκάλεσε στάσιν ἐκδιάσασαν, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1297, παρ' αὐτοῦ τήν τε ἐπίσημον κύρωσιν τοῦ Μεγάλου Χάρτου καὶ τοῦ Δασικοῦ, καὶ τὴν ὁμολογίαν, ὅτι τοῦ λοιποῦ οὐδεὶς φόρος θέλει εἰσπραχθῆ ἄνευ τῆς συνευδοκήσεως τοῦ παρλαμέντου. Προστούτοις, ὁ Ἐδουάρδος δὲν εἰμπόρεσε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸ περὶ τῆς ἀνακτήσεως τῶν ἐν Γαλλίᾳ κτημάτων βούλευμά του, ἀλλὰ συνωμολόγησε τὴν προαναφερθεῖσαν δευτέραν πρὸς τὸν Φίλιππον ἀνακωχὴν, διότι γενικὴ ἐν τῷ μεταξὺ ἐξερράγη εἰς Σκωτίαν ἐπανάστασις, ὑπὸ τὸν Γουλιέλμον Οὐαλλάκιον, νέον εὐτελοῦς μὲν καταγωγῆς, ἀλλὰ θαυμαστὴν ἔχοντα ἀνδρείαν, καὶ ἐπιτηδειότητα, καὶ ἐπιμονήν. Ὁ Ἐδουάρδος, ἐπελθὼν μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, κατετρόπωσε μὲν αὐτὸν, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1298, περὶ Φαλκίρκιον, ἔπειτα δὲ, μετὰ μακροχρόνιον καὶ πεισματωδεστάτην ἀντίστασιν (διαρκούσης τῆς ὁποίας συνωμολόγησε τῷ 1303 τὴν προμνημονευθεῖσαν εἰρήνην πρὸς τὴν Γαλλίαν), κατώρθωσε νὰ καθυποτάξῃ τὴν χώραν, 1304, καὶ νὰ συλλάβῃ τὸν Οὐαλλάκιον. Ἀλλ' ἡ ἀγριότης μεθ' ἧς προσηνέχθη πρός τε τοῦτον καὶ πρὸς τὸ ὅλον ἔθνος, νέαν προεκάλεσε καὶ ἀδιάλλακτον ἐπανάστασιν, 1306, ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Ἰωάννου Βαλλιόλου, Ῥοβέρτον Βρύκιον τὸν νεώτερον, ὅστις, στεφθεὶς ἐν Σκόνῃ, ἐπ' αὐτῆς τῆς θέσεως ὅπου πρότερον ἵστατο ὁ ἀρχαῖος βασιλικὸς λίθος, καὶ ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας τῶν καταθλιβομένων ὁμοφύλων στηριζόμενος, ἐξέβαλε τοὺς Ἄγγλους τῆς χώρας. Τότε ὁ Ἐδουάρδος, καίτοι ἤδη προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν καὶ ἀσθενῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ αὐτοπροσώπως νέαν καὶ φοβερὰν ἐπὶ τοὺς Σκώτους στρατείαν καὶ εἶχεν ἤδη ἀθροίσει τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως εἰς τὰ σύνορα, ὅτε ἠσθάνθη προσεγγίζοντα τὸν θάνατον. Ἠθέλησεν ὅμως οὐδὲν ἧττον νὰ λάβῃ τὴν εὐχαριστησιν νὰ ἀποθάνῃ ἐπὶ Σκωτικῆς γῆς καὶ διέταξε νὰ τὸν μεταφέρωσι πέραν τῶν ὁρίων. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ, 1307, ὁ Ῥοβέρτος Βρύκιος διεφύλαξεν ἐν εἰρήνῃ τὸν Σκωτικὸν θρόνον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἐξερράγη μεταξὺ τοῦ Φιλίππου Δ' καὶ τοῦ πάπα Βονιφατίου Η' ἔρις φοβερὰ, σπουδαιότατα ἐπαγαγοῦσα ἀποτελέσματα ὡς πρός τε τὴν Γαλλίαν καὶ ὡς πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν. Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1296, ὁ Βονιφάτιος ἐξέδωκε τὸ περίφημον αὐτοῦ ἐπίταγμα, δι' οὗ ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς κληρικοὺς πᾶσαν χρημάτων εἰσφορὰν εἰς κοσμικὴν ἀρχήν. Ὁ Φίλιππος ἀν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔταξεν εἰς τοῦτο διάταξιν, ἥτις, καίτοι μὴ ῥητῶς εἰς τὸν πάπαν ἀναφερομένη, ἐλάμβανεν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξαγωγὴ ὅπλων, ἵππων, χρυσίου καὶ ἐνγένει πολυτίμων μετάλλων. Ἅπασα ἡ Ἰταλία, ζημιωθεῖσα ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης, ἐκραύγασε κατὰ τοῦ πάπα· οὐδὲν ἧττον, ὁ Βονιφάτιος ἐξέβγαλε νέον ἐπίταγμα, δι' οὗ ἐπανέλαβε μὲν τὴν περὶ τῆς φορολογίας τοῦ κλήρου ἀπαγόρευσιν, ἤλεγξε δὲ τὸν Φίλιππον πικρῶς καὶ ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν Ἐδουάρδον καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ διαμάχης. Ὁ Φίλιππος, μὴ πτοηθείς, ἐδικαιολόγησε διὰ δημοσίας διακηρύξεως τὴν ὡς πρὸς τοῦτο διαγωγὴν, περὶ δὲ τῶν καταχρήσεων τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ ὁμιλῶν, ἠρώτησεν· Ἆρα ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία σύγκειται ἀπὸ μόνων κληρικῶν; ἆρα τὰ προνόμια ὅσα οὗτοι κέκτηνται, παρέχουσιν αὐτοῖς τὸ δίκαιον τοῦ νὰ καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους, καὶ ἐπιτρέπεται ἆρά γε εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ τρυφῶσι καὶ νὰ ἀσωτεύωσιν, ἐνῷ ἡ πατρὶς στερεῖται τῶν πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ἀναγκαίων χρημάτων; — Ὁ Βονιφάτιος ἐθεώρησε τότε ἀναγκαῖον νὰ ἐνδώσῃ καὶ, τῷ 1297, ἀνεκάλεσε τὴν ἀξίωσίν του, ἀποφηνάμενος, ὅτι τὸ περὶ τῆς φορολογίας τοῦ κλήρου ἐπίταγμά του δὲν ἀνεφέρετο εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανελήφθη ἡ ἔρις. Ὁ πάπας δὲν ἠρκέσθη νὰ διορίσῃ εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐπισκοπὴν Παμιῶν (Pamiers) τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μισούμενον Βερνάρδον Σαισέττιον, ἀλλ' ἔπεμψε, τῷ 1301, τὸν θρασὺν καὶ ἀνένδοτον τοῦτον ἐπίσκοπον, ὡς ἔξαρχον, παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας, παρὰ τοῦ ὁποίου ὁ Σαισσέτιος ἀπῄτησεν αὐθαδέστατα τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ κόμητος τῆς Φλανδρίας. Ὁ Φίλιππος ἀπέβαλεν ἀπὸ τῆς αὐλῆς ὑβριστικώτατα τὸν τολμητίαν ἀρχιερέα καὶ κατηγόρησεν αὐτὸν ἔπειτα ἐπὶ ἐγκλήματι καθοσιώσεως καὶ ἄλλοις, ἔχων περὶ τοῦτο συμβούλους καὶ συμπράκτορας δύο σοφοὺς τοῦ κράτους αὐτοῦ ἄνδρας, τὸν ἐπὶ τῇ φορολογικῇ αὐτοῦ τέχνῃ διάσημον Πέτρον Φλόττιον καὶ τὸν οὐδὲν ἧττον μέγαν ἐπὶ τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ Γουλιέλμον Νογαρέτιον, ὅστις, διατελέσας καθηγητὴς τοῦ δικαίου εἰς Μομπελλιέρον, προεχειρίσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἤδη μὲν ἱππεύς, ἔπειτα δὲ, 1301—1303, βαρῶνος καὶ τελευταῖον, τῷ 1307, Καγγελάριος τοῦ κράτους. Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες συνέταξαν μέγαν κατάλογον ἁμαρτημάτων τοῦ κατηγορουμένου, ἀπέκρουσαν τὴν ἀξίωσιν τοῦ πάπα, ὅστις ἤθελεν, ὡς ὑπέρτατος πνευματικὸς δικαστὴς, νὰ φέρῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιόν του, καὶ ἀπήγαγον ἀμέσως τὸν ἐπίσκοπον, στρατιωτικῶς φρουρούμενον, εἰς Παρισίους. Ὁ Πάπας, ἐξαγριωθεὶς ἤδη, ἔπεμψεν εἰς Γαλλίαν, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1301, ἐπίταγμα, ἐν ᾧ ἀπεφήνατο τὴν παράλογον ἀξίωσιν, ὅτι εἶναι ὑπέρτατος δικαστὴς, οὐ μόνον τῶν πνευματικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν κοσμικῶν ἀντικειμένων. (*) Τοῦτο

(*) Συγχρόνως μετὰ τοῦ ἐπιτάγματος τούτου, ἔγραψεν ὁ Βονιφατιος καὶ τὴν ἑξῆς σύντομον πρὸς τὸν Φίλιππον ἐπιστολήν. Bonifacius episcopus servus servorum Dei Philippo Francorum regi. Deum time et mandata ejus observa. Scire te volumus, quod in spiritualibus et temporalibus nobis subes. Beneficiorum et praebendarum ad te collatio nulla spectat: et si aliquorum vacantium custodiam habeas, fructus eorum successoribus reserves; et si quae contulisti, collationem hujusmodi irritam decernimus et quantum de facto processevit, revocamus. Aliud autem credentes haereticos reputamus. Datum Laterani Non. Dec. Pontificatus nostri VII. — Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Φίλιππος ἀπήντησεν ὡς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παρώργισε τοὺς Γάλλους εἰς ὑπερβολήν, καὶ ὁ Φίλιππος, ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης ἐπερειδόμενος, ἀπεφήνατο τὸ τοῦ πάπα ἐπίταγμα προσβλητικὸν τῶν δικαίων τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ βασιλείου καὶ διέταξε νὰ καῇ δημοσίᾳ ἐν Παρισίοις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1302. Θέλων δὲ νὰ λάβῃ ἐπισημότερον ἔτι τὸ ἔθνος ὅλο συνεργὸν εἰς τὸν πρὸς τὸν Βονιφάτιον κρίσιμον τοῦτον ἀγῶνα, συνεκάλεσε, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν Παρισίοις, σύνοδον οὐ μόνον ἐκ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ κλήρου συγκειμένην, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν πόλεων, ἀφ' ἑκάστης τῶν ὁποίων προσῆλθον ἀνὰ δύο ἀπεσταλμένοι, καὶ μετεχειρίσθη κατὰ τῆς παπικῆς ἐξουσίας τὴν λεγομένην ταύτην κοινὴν σύνοδον (États généraux) τὴν τότε κατὰ πρῶτον συνελθοῦσαν, ἀπαραλλάκτως καθὼς μετὰ 487 ἔτη μετεχειρίσθησαν αὐτὴν κατὰ τῆς ἀπολύτου βασιλικῆς ἐξουσίας. Αὐτὸς ὁ κλῆρος ἠναγκάσθη νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν ἄλλων τάξεων τοῦ ἔθνους καὶ ἔγραψεν ἰδίᾳ πρὸς τὸν πάπαν, προτρέπων αὐτὸν εἰς ἀνόρθωσιν τῆς εἰρήνης, ἐνῷ ἀπεσταλμένοι τῆς συνελεύσεως, ὑπὸ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου συνοδευόμενοι, καὶ κομίζοντες διαμαρτύρησιν κατὰ τῆς διαγωγῆς τοῦ πάπα, ἐπορεύθησαν εἰς Ῥώμην, ὅπου, ἐν τούτοις, ὁ Βονιφάτιος εἶχε συγκαλέσει ἰδίαν σύνοδον καὶ πᾶσαν, περὶ τὰς διακηρύξεις αὐτοῦ κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ βασιλείου του, παρέδη κοσμιότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν. Αἱ διαπραγματεύσεις ἀπέτυχον, φυσικῷ τῷ λόγῳ, καὶ κατὰ Νοέμβριον ὁ πάπας ἐξέδωκε μὲν τὸ πολυθρύλλητον αὐτοῦ ἐπίταγμα (Unam sanctam), δι' οὗ ἀπεφήνατο ἅπαντα τὰ βασίλεια ἁπλᾶ φέουδα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ἠπείλησε δὲ καὶ ἀφορισμόν· εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ Φίλιππος, συγκροτήσας ἐν ἔαρι τοῦ ἀκολούθου ἔτους συνέδριον βαρώνων καὶ ἐπισκόπων (ἐκ τῶν τελευταίων ὅμως ὀλίγοι παρέστησαν), ἐν ᾧ ὁ Νογαρέτιος ἐξεκάλεσε μὲν εἰς μέλλουσαν ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον τὸν ἐνδεχόμενον ἀφορισμόν, ἐζήτησε δὲ καὶ ἐπέτυχε νὰ δοθῇ εἰς τὸν βασιλέα ἡ ἄδεια τοῦ νὰ συλλάβῃ τὸν πάπαν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἀφώρισε τελευταῖον κατὰ Ἀπρίλιον τὸν Φίλιππον, ὁ βασιλεὺς νέαν συνεκρότησεν ἐν Παρισίοις, Ἰουνίῳ 1303, κοσμικῶν καὶ κληρικῶν μεγιστάνων συνέλευσιν, εἰς ἣν πλείονές τινες παρέστησαν κληρικοὶ ἢ ἐν τῇ προηγουμένῃ, ἐνεργητικώτατοι δὲ ἀνεδείχθησαν οἱ ἡγεμόνες τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ κοινὸς ὄχλος ἐμίσει τὸν πάπαν καὶ τοὺς μοναχοὺς αὐτοῦ, διὰ τοὺς ἀδίκους διωγμοὺς τοὺς ὁποίους ἀπ' αὐτῶν ἔπαθεν. Ἡ συνέλευσις αὕτη ἐποίησεν ἔφεσιν κατὰ τοῦ Βονιφατίου, ὡς παρανόμου πάπα, εἰς σύνοδον ἀμελλητὶ συγκροτητέαν καὶ διεμαρτυρήθη κατὰ παντὸς, ὅτι οὗτος ἔπραξεν ἢ θέλει πράξει κατὰ τοῦ βασιλείου καὶ τοῦ βασιλέως. Ὁ Φίλιππος ἔσπευσε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ ταῦτα πάντα, καὶ, συμφωνηθεὶς μετὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐχθρῶν τοῦ πάπα, ἰδίως μετὰ τῶν Κολόννων, συνέλαβε, διὰ τοῦ σταλέντος αὐτόθι Νογαρετίου, τὸν Βονιφάτιον, ὅστις διέφυγε μὲν μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων,

---

ἐξῆς. Philippus D G. Francorum Rex Bonifacio se gerendi pro summo pontifice salutem modicam seu nullam. Sciat maxima tua fatuitas in temporalibus nos alicui non subesse; ecclesiarum ac praebendarum vacantium collationem ad nos jure regio pertinere; fructus earum nostros facere; collationes a nobis hactenus factas et in posterum faciendas fore validas in praeteritum et futurum: et earum possessores contra omnes viriliter nos tueri; secus autem credentes fatuos et dementes reputamus. Datum Parisiis. — Παράδοξος ἀλληλογραφία καὶ χαρακτηριστικωτάτη τῆς τε ἐποχῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλ' ἀπέθανε, τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1303, ἀθλίως ἐν Ῥώμῃ. Ὁ διάδοχός του Βενέδικτος ΙΑ' ἠθέλησεν, ἂν καὶ μετριώτερον ὀπωσοῦν, ν' ἀκολουθήσῃ τὸ αὐτὸ σύστημα, ἀπεδίωσεν ὅμως ἐπίσης μετά τινας μῆνας, καὶ τότε, μετὰ μακρὰς ῥαδιουργίας, κατώρθωσεν ὁ Φίλιππος, 1305, ν' ἀναγορεύσῃ πάπαν τὸν Γάλλον ἀρχιεπίσκοπον Βερτράνδον, ὅστις, μετονομασθεὶς Κλήμης Ε' καὶ μεταθέσας τὴν ἕδραν αὐτοῦ, πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν, εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, τῷ δὲ 1308, ὁριστικῶς εἰς Αὐενιῶνα (ἡ πόλις αὕτη ἀνῆκεν ἔτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, ὡς κόμητα Προουγκίας, ἠγοράσθη δὲ τῷ 1348, ὑπὸ τοῦ παπικοῦ θρόνου, παραμείναντος ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1377· ἡ δὲ ἐποχὴ αὕτη τῆς ἐν Γαλλίᾳ διατριβῆς τῶν παπῶν, ἰσόχρονος οὖσα τῆς ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ εἰς Βαβυλῶνα μεταθέσεως τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὠνομάσθη τούτου ἕνεκα Βαβυλωνιακὴ ἐξορία τῶν παπῶν) ἔπραξεν ἤδη πάντα τὰ ἀρέσκοντα τῷ Φιλίππῳ καὶ ἰδίως ἠκύρωσεν ὅλα τὰ κατ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα ἐπιτάγματα καὶ ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὸ δέκατον ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων. — Οὕτω δὲ ταπεινώσας καὶ ὑποχείριον καταστήσας τὴν παπικὴν ἀρχήν, ὁ Φίλιππος ἐμελέτησε καὶ ἕτερον μέγα βούλευμα, τὴν κατάλυσιν τοῦ τάγματος τῶν Ναϊτῶν. Ὁ Φίλιππος ἦτο πρὸ πάντων φιλοχρήματος· τούτου ἕνεκα ἐξέβαλεν ἀπὸ τοῦ κράτους του τοὺς Ἰουδαίους, ἀφοῦ ἐδήμευσεν ὅλην αὐτῶν τὴν περιουσίαν, μετὰ ὀκτὼ δὲ ἔτη ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ ἐπανέλθωσιν αὖθις, ἵνα, ἅμα ἐκ νέου πλουτήσωσι, νὰ λῃστεύσῃ αὐτοὺς καὶ πάλιν. Τούτου δ' ἕνεκα ἀπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ καὶ τοὺς Ναΐτας, διὰ νὰ σφετερισθῇ τὰ ἄπειρα αὐτῶν πλούτη. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ τάγμα τοῦτο ἀπετέλει ἱερατικήν τινα καὶ ἱπποτικὴν πολιτείαν ἐπικίνδυνον εἰς τὴν βασιλικὴν ἀρχήν· πολλὰ προστούτοις ἐλέγοντο περὶ τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς ἀσεβείας, ἥτις παρεισέφρησεν εἰς αὐτὸ ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἰδίως ἀπὸ τῶν ὀλεθριωτέρων τοῦ Ἰσλαμισμοῦ αἱρέσεων, ἐκ δὲ τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν τινὲς τοὐλάχιστον δὲν ἦσαν ὅλως ἀνυπόστατοι· ἀλλ' ἡ κυρία τοῦ διωγμοῦ ἀφορμὴ ὑπῆρξαν οἱ ἐπίφθονοι αὐτοῦ θησαυροί. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1307, ὁ Φίλιππος, λαβών, ἂν καὶ μετὰ δυσκολίας τινός, τὴν συναίνεσιν τοῦ πάπα, διέταξε νὰ φυλακισθῶσιν ἁπανταχοῦ τῆς Γαλλίας ὅλοι οἱ Ναΐται αὐθημερόν. Ἔπειτα δέ, διὰ βασάνων ἀναγκάσας αὐτοὺς νὰ ὁμολογήσωσιν ὅ,τι ἤθελεν, ἐπεχείρησε τὴν τιμωρίαν πρὶν ἔτι συμπληρωθῇ ἡ ἀνάκρισις, καὶ τῷ 1309 παρέδωκεν εἰς τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον 54 ἱππεῖς, ἂν καὶ ἐπισήμως ἀνακαλέσαντας τὰς ἐκβιασθείσας ὁμολογίας· ὁμοίαν δὲ τύχην ἔλαβον μετ' ὀλίγον πολλοὶ ἱππεῖς εἰς ἄλλα μέρη τοῦ κράτους. Ὁ πάπας καὶ ὁ βασιλεύς, οἵτινες ἐξ ἀρχῆς ἤθελον νὰ κυρώσωσι τὴν πρᾶξιν ταύτην διὰ ἐκκλησιαστικῆς συνόδου, συνεκάλεσαν τελευταῖον ταύτην, κατὰ ὀκτώβριον τοῦ 1311, εἰς Οὐϊέννην τῆς Γαλλίας· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν καταπείσωσιν εἰς τὸ νὰ καταδικάσῃ τοὺς Ναΐτας. Ὅθεν ὁ πάπας ἔπραξεν ἤδη τοῦτο δι' ἰδίου ἐπιτάγματος (Ad providam Christi vicarii). Ἅπασα ἡ κινητὴ αὐτῶν περιουσία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Φιλίππου· τὰ ἀκίνητα κτήματα ἀπεδόθησαν μὲν εἰς τοὺς Ἰωαννίτας, ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἐφρόντισε νὰ ἐπιβαρύνῃ αὐτὰ προηγουμένως μὲ τοσαῦτα χρέη, ὥστε ἡ δωρεὰ ἀπέβη ἐπιβλαβὴς μᾶλλον ἢ λυσιτελής. Ἡ περαιτέρω περὶ τῶν Ναϊτῶν ἀνάκρισις καὶ ἀπόφασις ἐπετράπη εἰς τὰς τοπικὰς τῶν διαφόρων βασιλείων καὶ ἐπαρχιῶν συνόδους, ὥστε τὸ τάγμα ποῦ μὲν πρωϊμώτερον καὶ τραχύτερον, ποῦ δὲ βραδύτερον καὶ πραότερον κατεπιέσθη. Ὁμοιότροπος δὲ δὲν ὑπῆρξεν οὐδ' ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν κτημάτων αὐτοῦ διάθεσις. Ἐν μὲν τῇ Ἀγγλίᾳ, τὰ δύο τρίτα αὐτῶν ἔλαβε τὸ στέμμα· ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ διενεμήθησαν μεταξὺ τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος· ἐν δὲ τῇ Καστιλλίᾳ, κατέλαβεν ἅπαντα τὸ στέμμα· ἐν δὲ τῇ Ἀραγωνίᾳ καὶ Πορτογαλλίᾳ ἐπροικίσθησαν δι' αὐτῶν ἐγχώρια ἱπποτικὰ τάγματα. Ὁ τελευταῖος τῶν Ναϊτῶν ἡγούμενος Ἰάκωβος Μολαΐυς ἐθανατώθη διὰ τοῦ πυρὸς ἐν Παρισίοις, τῷ 1304.—Ἐξηκολούθησε δὲ ὁ Φίλιππος καὶ ἐξωτερικῶς αὐξάνων τὸ κράτος αὐτοῦ. Ναὶ μὲν ἡ καταπίεσις τῶν Γάλλων ὑπαλλήλων καὶ στρατιωτῶν προεκάλεσεν ἐν Φλανδρίᾳ, τὴν ὁποίαν, ὡς προείπομεν, εἶχε μεταβάλει εἰς ἐπαρχίαν, στάσιν δεινοτάτην, 1302, τὰ δὲ σταλέντα πρὸς καταστολὴν αὐτῆς στρατεύματα ἐπανειλημμένως ἡττήθησαν· ἀλλ' ὁ Φίλιππος, κατορθώσας τελευταῖον, 1304, νὰ νικήσῃ τοὺς στασιαστὰς, ἐθεώρησε μὲν φρόνιμον νὰ περιέλθῃ εἰς εἰρηνικὰς διαπραγματεύσεις, 1305, πρὸς τὰς βιομηχάνους, τὰς πολυανθρώπους καὶ ζωηρὸν ἐχούσας τὸ τῆς αὐτονομίας αἴσθημα Φλανδρικὰς πόλεις, καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν κομητίαν αὐτοῦ Ῥοβέρτον Γ', τὸν υἱὸν τοῦ προηγουμένως φυλακισθέντος καὶ ἀποθανόντος ἤδη κόμητος, ἐπέτυχεν ὅμως, διὰ πάσης πονηρίας, νὰ σφετερισθῇ ἀξιόλογον τῆς χώρας μέρος. Πρὸς μεσημβρίαν δὲ ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του περὶ τὸν Ῥοδανὸν καὶ εἰς τὴν κάτω Λαγγεδοκίαν, δι' ἀγορᾶς, βίας καὶ ἄλλων θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων τρόπων. Ἰδίως δὲ ἄμεσον ὑποτελῆ αὐτοῦ κατέστησε τὸν εἰς τὸν Ἀραγωνικὸν οἶκον ἀνήκοντα ἡγεμόνα τοῦ Μομπελλιέρου, πόλεως τότε ἀκμαιοτέρας καὶ αὐτοῦ τοῦ Λουγδούνου, διά τε τὴν ἐν αὐτῇ συγκέντρωσιν ὅλου τοῦ ἐμπορίου τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ τὴν τῶν ἐπιστημῶν ἐπίδοσιν, μάλιστα δὲ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς Ἑβραϊκῆς τε καὶ Ἑλληνικῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας. Οὕτως ἥπλωσε κατὰ μικρὸν τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἀρελατικοῦ ἢ Βουργουνδικοῦ βασιλείου, εἰς τὸ ὁποῖον, πρὸ ἑκατὸν ἐνιαυτῶν, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περιεστέλλετο ἡ ἰσχὺς τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος. Τὸ δὲ μέγιστον ἀπόκτημα, ὅπερ ἐπέτυχε πρὸς τὰ ἀνατολικὰ σύνορα, ἦτο ἡ πόλις καὶ ἡ κομητία τοῦ Λουγδούνου, τὰς ὁποίας, τῷ 1313, καθ' ὁλοκληρίαν ἐντὸς τοῦ Γαλλικοῦ κράτους περιέλαβεν. Ἐν γένει ἡ κυβέρνησις τοῦ Φιλίππου Δ' ὑπῆρξε δεσποτικὴ, τυραννικὴ, αὐθαίρετος· ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι, ἐπειδὴ σκοπὸν κύριον προέθετο, τὴν διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς Μοναρχίας περιστολὴν τῆς φεουδαλικῆς πολυαρχίας, τοῦτο δὲν ἠδύνατο κατὰ δυστυχίαν πολλάκις νὰ κατορθωθῇ εἰμὴ διὰ τῆς βίας, πολλαὶ τῶν δεσποτικωτέρων αὐτοῦ διατάξεων ἀπέβησαν εὐεργετικαί. Μετέβαλε τὰ παρλαμέντα, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν συνέδρια συμβουλευτικὰ περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, εἰς ἀνώτερα ἦτοι βασιλικὰ δικαστήρια· καὶ ἐπειδὴ τὰ μέλη αὐτῶν διωρίζοντο ἤδη ὑπὸ τοῦ κυριάρχου, πρὸς δὲ καὶ ἅπαντα τὰ λοιπὰ τῆς χώρας δικαστήρια περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν βασιλικῶν ὑπαλλήλων, ἅπασα ἡ δικαιοδοσία τῆς χώρας ὑπέκυψεν, ἐπὶ Φιλίππου, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ βασιλέως. Αὐτὴ ἡ αἰσχροτέρα ἁπάτη εἰς ἣν πολλάκις ἐξώκειλε, διὰ νὰ πορισθῇ χρήματα, συνετέλεσεν εἰς τὴν παγίωσιν τῆς κυβερνητικῆς καὶ διοικητικῆς ἑνότητος. Πολλάκις λ. χ. ἐνόθευσε τὰ νομίσματα, καταβιβάσας ἔπειτα τὴν ἀξίαν τῶν ἐκδοθέντων κιβδήλων νομισμάτων· ἀλλ' ἂν διὰ τούτου ἐζημίωσε καὶ τὸν λαὸν καὶ ἑαυτὸν, ἐπέτυχεν ὅμως συγχρόνως τὴν κατάλυσιν τῶν νομισματοκοπείων ὅλων τῶν βαρώνων, ἐπισκόπων καὶ δήμων, ὅσοι εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νομίσματα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸν Φίλιππον Δ', ἀποθανόντα τῷ 1314, διεδέχθη ὁ πρεσβύτερος υἱός του Λουδοβῖκος Γ', ὅστις, διετίαν μόνον βασιλεύσας, πολλὰς, παρὰ τὸ σύστημα τοῦ πατρὸς, εἰς τοὺς εὐπατρίδας ἐποίησε παραχωρήσεις, ἵνα ἐξευμενίσῃ αὐτοὺς, εἰς πυλυειδεῖς δὲ χρηματικὰς ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ καταπιέσεις, ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς νέον τινὰ κατὰ Φλανδρίας πόλεμον, καθ' ὃν καὶ ἀτυχὴς ὑπῆρξεν. Ἐν τῶν ἐν τῇ χρηματικῇ ἐκείνῃ ἀμηχανίᾳ παρ' αὐτοῦ διαταχθέντων συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ Γαλλικοῦ πολιτισμοῦ, διότι ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς δουλοπαροίκους τῶν βασιλικῶν κτημάτων τὴν ἐπὶ μικρᾷ χρηματικῇ ποσότητι ἀπελευθέρωσιν· τοῦτο δὲ εἶχεν ἐπιτρέψει καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν Λαγγεδοκίαν. — Τοῦ Λουδοβίκου ὁ υἱὸς ἀπέθανε τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὸν πατέρα, 1316, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου Ε' συγκληθέντες εἰς παρλαμέντον, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἔννοιαν τῆς λέξεως, κόμητες ἀπένειμαν τὴν βασιλείαν εἰς τοῦτον, ἀφήσαντες κατὰ μέρος τὴν θυγατέρα τοῦ Λουδοβίκου Ἰωάνναν Β', ἂν καὶ νόμος ῥητῶς ἀποκλείων τὰς γυναῖκας ἀπὸ τοῦ θρόνου δὲν ὑπῆρχεν· ὥστε τότε κατὰ πρῶτον ἀνεκηρύχθη θεμελιώδης τοῦ κράτους ἀρχὴ, ὅτι γυνὴ δὲν δύναται νὰ βασιλεύσῃ τῆς Γαλλίας, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει δῆθεν ἄρθρου τινὸς τῶν ἀρχαίων Σαλίων νόμων (σελ. 17), οἵτινες ὅμως ἀληθῶς οὐδὲν σαφὲς καὶ ὁριστικὸν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διέτασσον. Ὁ Φίλιππος Ε', εὐτυχέστερος ἀναδειχθεὶς τοῦ ἀδελφοῦ περὶ τὸν Φλανδρικὸν πόλεμον, κατέπαυσεν αὐτὸν, 1320, διὰ λυσιτελοῦς εἰς τὴν Γαλλίαν εἰρήνης, καὶ βελτιώσεις δέ τινας ἐζήτησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' ἀπέτυχεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ἀντίπραξιν τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ κλήρου, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ καταναγκάσῃ, ὡς ὁ πατήρ. — Ὁ τοῦ Φιλίππου Ε' ἀδελφὸς καὶ διάδοχος **Κάρολος Δ' ὁ καλὸς**, 1322—1328, ἐπανέλαβε τὰς τοῦ πατρὸς βιαιοπραγίας, καὶ ἰδίως ἐσφετερίσθη τὴν Ναυάρραν καὶ τὴν Καμπανίαν, ἐγύμνωσε δὲ καὶ ἐξέωσε τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ἐπὶ Λουδοβίκου Ι' λαβόντας τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Γαλλίαν· προστούτοις καὶ τοὺς Ἰταλοὺς τραπεζίτας, τοὺς ὁποίους ἁπλῶς **Lombards** ὠνόμαζον τότε, ἐξέβαλε τῆς χώρας. Περὶ τοῦ πρὸς τοὺς Ἄγγλους πολέμου αὐτοῦ, μικρὸν κατωτέρω. Ἐπειδὴ δὲ, ἀποθανὼν τῷ 1328, οὔτε υἱὸν κατέλιπεν, οὔτε ἀδελφὸν ἄλλον εἶχεν, αἱ δὲ γυναῖκες πάλιν τότε, δυνάμει τοῦ λεγομένου Σαλίου νόμου, ἀπεκλείσθησαν τῆς διαδοχῆς, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ πλησιέστερος ἄῤῥην συγγενὴς αὐτοῦ **Φίλιππος ΣΤ'**, ὁ υἱὸς Καρόλου τοῦ Οὐαλενσιανοῦ, ἀδελφοῦ τοῦ Φιλίππου Δ', καὶ ἀνέβη οὕτω εἰς τὸν Γαλλικὸν θρόνον ὁ δεύτερος κλάδος τοῦ Καπετικοῦ γένους, ὁ **Οὐαλενσιανὸς οἶκος**, ὅστις καὶ διεφύλαξε τὴν βασιλείαν, μέχρις οὗ ἐξέλιπε, τῷ 1589.

Συμπληροῦμεν ἤδη τὴν τοῦ παραγράφου τούτου καὶ τοῦ τμήματος ἱστορίαν διὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς βασιλείας τοῦ Ἐδουάρδου Β', ἀσθενοῦς υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἱπποτικοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Α'. Ὁ νέος ἐκεῖνος ἡγεμὼν, παντάπασιν ἀνεπιτήδειος ὢν πρὸς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἀλλότριος τοῖς Ἄγγλοις διὰ τὰ Γαλλικὰ αὐτοῦ ἤθη, παρεδόθη ἐξ ἀρχῆς εἰς εὐνοουμένους, ὧν πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ Γάλλος **Πέτρος Γαυέστων**, ἄνθρωπος κοῦφος καὶ ἀλαζών. Ὁ Ἐδουάρδος Α' εἶχεν ἐξορίσει αὐτὸν, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου, ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος Β', ἅμα βασιλεύσας, τὸν ἀνεκάλεσεν, ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἄπειρα κτήματα καὶ προνόμια, κατέστησεν αὐτὸν καὶ ἐπίτροπον τῆς κυβερνήσεως, ὅτε μετ' ὀλίγον προσῆλθεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Βονωνίαν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἵνα ὁμόσῃ πίστιν εἰς τὸν Φίλιππον Δ' καὶ συζευχθῇ τὴν θυγατέρα του Ἰσαβέλλαν, ἐν γένει δὲ τοσαύτην παρέσχεν αὐτῷ δύναμιν καὶ αὐτὸς τοσοῦτον κατεχράσθη τῆς δυνάμεως ταύτης, ὥστε, κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1308, οἱ ἐπισημότεροι τῶν μεγιστάνων συμμαχήσαντες, προϊσταμένου τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ βασιλέως Θωμᾶ τοῦ Λαγκαστρικοῦ, ἠνάγκασαν τὸν Ἐδουάρδον ν' ἀπομακρύνῃ τὸν Γαυέστωνα ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ μετὰ ἕνα μῆνα ὁ ἄφρων βασιλεὺς διορίζει αὐτὸν διοικητὴν Ἰρλανδίας καὶ πολλὰ δωρεῖται αὐτῷ κτήματα ἔν τε τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ Ἰρλανδίᾳ· τῷ δὲ 1309 καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν αὐτὸν ἀνεκάλεσεν, ἐκ δὲ τούτου μακρὰ προέκυψεν ἐν τῷ βασιλείῳ ἐκείνῳ ἀνωμαλία, συντελέσασα εἰς τὴν παγίωσιν τοῦ ἐλευθέρου πολιτεύματος. Ἔτι ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1309, ἡ βουλὴ τῶν κοινοτήτων, ὠφεληθεῖσα ἀπὸ τὴν κοινὴν δυσαρέσκειαν καὶ τὴν διχόνοιαν τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας, κατὰ πρῶτον προέκυψεν ἀπὸ τῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ταπεινῆς αὐτῆς θέσεως, ἀπαιτήσασα γενναίως τὴν κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων καὶ λαβοῦσα ἔγγραφον τὴν περὶ τούτου ὑπόσχεσιν τοῦ βασιλέως. Κατὰ δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, ἀναγκασθέντος τοῦ Ἐδουάρδου, ὑπό τινος εἰσβολῆς τῶν Σκώτων, νὰ συγκαλέσῃ παρλαμέντον, τὸ παρλαμέντον τοῦτο ἐσύστησεν ἐπιτροπὴν ἑπτὰ ἐπισκόπων, ὀκτὼ κομήτων καὶ ἓξ βαρώνων, ἥτις ἐπεχείρησε γενικὴν τοῦ πολιτεύματος μεταρρύθμισιν, τὴν ὁποίαν ὑπεχρεώθη ὁ βασιλεὺς νὰ ἀποδεχθῇ καὶ κυρώσῃ, τῷ 1311. Τὸ νέον τοῦτο πολίτευμα ὥρισε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, τὴν ἐτησίαν συγκρότησιν τοῦ παρλαμέντου καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν βαρώνων περὶ τοὺς εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα διορισμούς· ἐκανόνισεν, ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ παρλαμέντου διὰ νὰ προσκληθῇ ὁ στρατὸς καὶ νὰ γίνῃ πόλεμος, ὅτι ἀπαγορεύεται πᾶσα τῶν βασιλικῶν κτημάτων ἀπαλλοτρίωσις, ὅτι δὲ καὶ αὐταὶ αἱ γενόμεναι πρότερον ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου δωρεαὶ εἶναι ἄκυροι· ἐπὶ πᾶσιν οἱ βαρῶνοι ἀπῄτησαν οὐ μόνον τὴν ἐξορίαν τοῦ Γαυέστωνος, ἀλλ' ἄνευ δίκης ἐτιμώρησαν πάντας τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ τε καὶ τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅμως οὗτος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου ἔτους ἀνακαλεῖ πάλιν εἰς Ἀγγλίαν τὸν εὐνοούμενόν του, ἀποφαίνεται δι' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς πάντα τὰ κατὰ τοῦ Γαυέστωνος πραχθέντα παράνομα καὶ προσκαλεῖ ἅπαντας τοὺς Σερίφους τοῦ κράτους νὰ προστατεύσωσι τοῦτον κατὰ τῶν μεγιστάνων. Αὐτοὶ δὲ ὁπλισθέντες τότε, ὑπὸ Θωμᾶν τὸν Λαγκαστρικόν, συλλαμβάνουσι καὶ ἀποκεφαλίζουσι τὸν Γαυέστωνα, 1302. Ὁ λαὸς καὶ οἱ κατώτεροι εὐπατρίδαι, οἵτινες ἐσέβοντο ἔτι τὸν βασιλέα, χαριζόμενοι εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρός του, προστούτοις δ' ἐφοβήθησαν ἤδη τὴν ἀγρίαν καὶ ἀλαζόνα τῶν βαρώνων δεσποτείαν, παρέχον εἰς τὸν περιϋβρισθέντα Ἐδουάρδον συνδρομήν τινα, δι' ἧς ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ ἐπὶ ὁλόκληρον ἔτος εἰς τοὺς ἀντιπάλους, μέχρις οὗ, κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1313, ἐγένετο συμβιβασμὸς καὶ ἀμνηστία τῶν πεπραγμένων. Ἀλλ' ἡ ἀμοιβαία δυσπιστία ἐξηκολούθησεν, ἐπῆλθον δὲ καὶ ἄλλα δεινά. Ὁ Ῥοβέρτος Α', ὁ Βρύκιος, ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς ἐν Ἀγγλίᾳ ταραχάς, ἐξέβαλεν ἀπὸ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πατρίδος του τὰς Ἀγγλικὰς φρουράς· ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ συστάδην, τῷ 1314, τοὺς Ἄγγλους κατετρόπωσε. Προστούτοις, φοβερὰ ἐπῆλθεν ἐπὶ δύο ἔτη σιτοδεία. Ἐν Οὐαλλίᾳ ἐξερράγη στάσις, καὶ ἐν Ἰρλανδίᾳ οἱ ἰθαγενεῖς διεπολέμουν πρὸς τοὺς ἐποίκους Ἄγγλους, δραστηρίως ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας ὑποστηριζόμενοι· ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ὁ Ἐδουάρδος ἐγένετο ὑποχείριος νέου πάλιν εὐνοουμένου Οὔγωνος τοῦ Σπενσέρου ἢ Δεσπενσέρου (le Despenser), εἰς ὃν τοσαῦτα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πένειμε κτήματα καὶ προνόμια, ὥστε ἐκίνησεν αὖθις τὸν φθόνον τῶν ἄλλων μεγιστάνων. Τελευταῖον ὁ βασιλεὺς, πανταχόθεν πιεζόμενος, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχεθῇ εἰς αὐτοὺς, ὅτι θέλει ἐκπληρώσει ἀκριβῶς τὰς διατάξεις τοῦ προεκτεθέν-ος πολιτεύματος, ὅτι ἐν ἄλλαις λέξεσι θέλει ὑποταχθῇ ἐντελῶς εἰς τὴν ἀριστο-ρατίαν· καὶ τότε εἰμπόρεσε νὰ γίνῃ νέαν κατὰ Σκώτων ἐκστρατεία. Ἡ Ἰρλαν-ία εἰρήνευσε, ἐξωσθέντος τοῦ στρατοῦ ὃν ὁ Ῥοβέρτος εἶχε πέμψει αὐτόθι μετὰ οῦ ἰδίου ἀδελφοῦ· ἡ δὲ κατ' αὐτοῦ τοῦ Ῥοβέρτου ἐκστρατεία δὲν ἠδοκίμησε ολύ, διότι ὁ Θωμᾶς ὁ Λαγκαστρικὸς καὶ οἱ ἀπαδοί του, δυσαρεστηθέντες αὖθις νεκα τῆς προαγομένης πρὸς τὸν Σπένσερον εὐνοίας (ἂν καὶ οὗτος ἦτο κατ' ἀρ-ὰς συνετώτερος τοῦ Γαυέστωνος, ὁ δὲ ὁμώνυμος πατήρ του, ἀνὴρ ἱκανότατος) γκατέλιπον τὸν στρατὸν, δι' ὃ ὅλως ἀπέβαλον τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ, πιστεύσαν-ος, ὅτι καὶ συνεννοοῦντο λάθρα μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας· ἀλλ' ὁπωσδή-οτε, μετὰ τὴν ἀναχώρησίν των, ὁ Ἐδουάρδος συνωμολόγησε διετῆ ὅπλων ανα-ωχὴν, συμφωνηθέντος προστούτοις, ὅτι, διαρκούσης αὐτῆς, θέλουν γίνει δια-ραγματεύσεις περὶ εἰρήνης, 1319. — Μετ' ὀλίγον ἐπανελήφθησαν αἱ ἐσωτερικαὶ αραχαὶ, αἵτινες καὶ ἀδιαλείπτως σχεδὸν ἦδη ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ θανάτου οῦ Ἐδουάρδου. Οἱ βαρῶνοι ἀναγκάζουσι τὸν βασιλέα νὰ ἀποπέμψῃ τὸν Σπέν-ερον καὶ τὸν πατέρα του ἀπὸ τὸ κράτος· ἀλλὰ τοσοῦτον κατεχράσθησαν τῆς απαντοδυναμίας ἣν τότε ἀπέκτησαν, ὥστε οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ οἱ κατώ-τεροι εὐπατρίδαι, μετὰ πλείστης προθυμίας ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἠγωνίσθησαν εἰς τὸν ἐκραγέντα ἐμφύλιον ἀγῶνα. Ὁ δ' Ἐδουάρδος ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ τὰ ῶν ἀντιπάλων στρατεύματα, συνέλαβε τὸν Θωμᾶν τὸν Λαγκαστρικὸν μετὰ ἐννε-ήκοντα δύο ἄλλων βαρώνων, ἠνάγκασε τοὺς ἄλλους νὰ φύγωσιν ἀπὸ τῆς Ἀγ-λίας, κατεδίκασεν εἰς ἐπονειδιστον καὶ βάρβαρον θάνατον τόν τε πρῶτον καὶ εντεκαίδεκα τῶν λοιπῶν καὶ ἐδωρήσατο τὰ κτήματά των εἰς τοὺς φίλους, 1322. Τὸ κακὸν ὅμως ἐκ τούτου δὲν ἔπαυσεν. Οἱ Σκῶτοι, ὑπὸ τῶν βαρώνων προηγου-ένως πρότραπέντες, ἐπανέλαβον τὰς εἰσβολὰς αὐτῶν· ἡ πρὸς τοὺς Σπενσέρους ὔνοια, ὧν ὁ νεώτερος ἀπέβαινεν ὁσημέραι μᾶλλον ἀγέρωχος, δυσηρέστει πάντας, καὶ αὐτὸν τὸν δῆμον, καὶ αὐτὸν τὸν κλῆρον, ἰδίως δὲ τὴν βασιλίδα, ἥτις καὶ ἄλ-ως μὴ οὖσα πολλὰ χρηστὴ, τά τε ἤθη καὶ τὸν χαρακτῆρα, ἀντιπαρέστη ἤδη κατὰ τοῦ συζύγου, ἀφορμὴν λαβοῦσα ἀπὸ τῆς ἔριδος αὐτοῦ πρὸς τὸν Κάρολον Δ' τῆς Γαλλίας. — Ἡ ἔρις αὕτη, ἀρχίσασα ἀπὸ τοῦ 1322, διότι ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τὸν ὀφειλόμενον ὅρκον πίστεως, ηὔξησε το-σοῦτον, ὥστε ὁ πόλεμος κατήντησεν ἀναπόδραστος· ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος, ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν περισπασμῶν, μὴ τολμῶν νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν στρατὸν ὃν εἶχεν ἐπὶ τῷ ἀγῶνι ἐκείνῳ παρασκευάσει, ἔπεμψε, κατ' ἀπαίτησιν αὐτοῦ τοῦ Καρόλου, τὴν ἰδίαν σύζυγον εἰς Παρισίους, 1325, ἵνα κατορθώσῃ τὸν συμβιβασμόν. Ἔπειτα ἔστειλε καὶ τὸν πρεσβύτερον υἱόν του, τὸν μετέπειτα βασιλέα Ἐδουάρδον Γ', ἵνα ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ὁρκωμοσίας. Ἀλλὰ τότε ἡ βασιλὶς Ἰσαβέλλα συνεννοεῖται μετὰ τοῦ νέου λόρδου Μορτιμέρου (ὅστις, εἷς ὢν τῶν ἐπικινδυνοτάτων τοῦ συζύγους της ἐχθρῶν, εἶχε πρό τινος διαφύγει ἀπὸ τῆς φυλακῆς καὶ διέτριβεν ἐν τῇ Γαλλικῇ αὐλῇ), λαμβάνει μετ' αὐτοῦ σχέσεις στενωτέρας τῶν πολιτικῶν, συμμαχεῖ μετὰ τῶν Ἄγγλων μεγιστάνων καὶ παρασκευάζεται νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ Ἐδουάρδου. Οὗτος ἐζήτησε νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἐπικρεμάμενον κίνδυνον καταπολεμῶν τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὅστις ὑπεχρέωσε τῷόντι τὴν ἀδελφήν του νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς Γαλλίας. Ἀλλ' αὕτη φθᾶσα εἶχε συμπληρώσει τὰς παρασκευὰς διὰ τοῦ κόμητος Ἀννονίας (Hennegau, Henault), τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα προέκειτο νὰ νυμφευθῇ ὁ υἱός της, πρίγκηψ Οὐαλλίας, ὥστε, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1326, ἀπεβιβάσθη εἰς Συφφολκίαν, μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς. Οἱ πλεῖστοι τῶν εὐπατριδῶν ἐτάχθησαν μετ' αὐτῆς· ὁ λαὸς τοῦ Λονδίνου ἐστασίασε κατὰ Ὀκτώβριον· ὁ πατὴρ τοῦ Σπενσέρου ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τὴν Βριστολίαν καὶ ἐθανατώθη· κατὰ Νοέμβριον συνελήφθη καὶ ἀπηγχονήθη αὐτὸς ὁ Σπένσερος· ὁ Ἐδουάρδος Β' ἠναγκάσθη τελευταῖον νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν κόμητα Ἐρρῖκον τὸν Λαγκαστρικὸν, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Θωμᾶ· ἡ Ἰσαβέλλα, συγκαλέσασα εἰς Λονδῖνον παρλαμέντον, ἐπέτυχε παρ' αὐτοῦ ὀχλαγωγικῶς (13 Ἰανουαρίου 1327), τὴν καθαίρεσιν τοῦ συζύγου της καὶ τὴν χειροτονίαν τοῦ ὅλως ἀπὸ αὐτῆς καὶ τοῦ Μορτιμέρου ἐξηρτημένου πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας· ὁ δὲ δυστυχὴς βασιλεὺς, ἀφοῦ ἐσύρθη ἀπὸ φυλακῆς εἰς φυλακὴν, ἀνεσκολοπίσθη, κατὰ Σεπτέμβριον, διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου.

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Στενώτερος σύνδεσμος τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν καὶ προπαρασκευὴ αὐτῶν εἰς συγκρότησιν πολιτικοῦ συστήματος. 1300—1500.

§. 20.

Ἐντὸς τῆς περιόδου ταύτης, οἱ ἡγεμόνες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνθίστανται εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς παπικῆς ἐξουσίας, ὁ δὲ λαὸς εὐλόγως ἀγανακτεῖ διὰ τὴν ἠθικὴν ἐξαχρείωσιν τοῦ δυτικοῦ κλήρου. Ἡ μέση τῶν πολιτῶν τάξις ἀποβαίνει ὁσημέραι ἰσχυροτέρα εἰς τὰς πλείστας Εὐρωπαϊκὰς πολιτείας. Ἡ ἱπποτικὴ τάξις ὑποκύπτει εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἡγεμόνων. Αὐτὸς ὁ λαὸς ἀρχίζει νὰ σύναισθάνεται τὴν ἀξίαν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, ὡς δηλοῦται ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ γενναίου ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος τῶν Ἑλουητίων. Καὶ διὰ μὲν τῆς χρήσεως τῆς πυρίτιδος, τῆς συγκροτήσεως μονίμων στρατῶν καὶ τῆς συστάσεως τοῦ πεζικοῦ, ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοὺς εὐπατρίδας τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῶν ὅπλων καὶ τοῦ πολέμου, διὰ δὲ τῆς ἐπιδόσεως τῶν πανεπιστημείων, στερεῖται ὁ κλῆρος τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς παιδείας καὶ διδασκαλίας. Ἡ ἐθνικὴ φιλολογία καὶ τέχνη παράγουσιν ἔργα μαρτυροῦντα τὴν ἐξέγερσιν αἰσθημάτων πρότερον νεναρκωμένων καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τὴν ὁποίαν ἔλαβον τὰ πνεύματα. Ἡ τυπογραφικὴ τέχνη ἀποβαίνει μετ' ὀλίγον ὄργανον δραστήριον τῆς σχηματισθείσης κοινῆς γνώμης. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία προάγονται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θαυμασίως, μάλιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὰς Κάτω χώρας, εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ ἀποκτῶσι νέας πηγὰς πλούτου ὡς ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς τε Ἀμερικῆς καὶ τῆς διὰ θαλάσσης πρὸς τὴν Ἰνδικὴν ὁδοῦ. Ἐνῷ δὲ ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ βυθίζονται εἰς τὴν βαρβαρότητα καὶ ἀποβάλλουσι πᾶσαν πολιτικὴν δύναμιν, εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς πολιτείας τοὐναντίον συμπίπτουσι ποικίλαι καὶ δραστήριαι ἀφορμαὶ ἐπιδόσεως, δι' ὧν μάλιστα ἐξασφαλίζονται μὲν τὰ πολιτεύματα καὶ τὰ δικαιώματα, ὡριμάζει δὲ καὶ τελειοῦται ὁ πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς βίος. Ἀφ' ἑτέρου, οἱ κραταιωθέντες ἤδη ἡγεμόνες πολλάκις καταχρῶνται δεινῶς τῶν δυνάμεων τῆς πολιτείας. Τὰ γείτονα κράτη ἐπιτηροῦνται ἀπὸ τοῦδε ἀμοιβαίως μετὰ πολλῆς δυσπιστίας, ὡς ἐκ τῶν πολυειδῶν δὲ σχέσεων τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων αὐτῶν, ἡ διεξαγωγὴ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων ἀποβαίνει προσὸν οὐσιῶδες τῶν ἡγεμονικῶν καθηκόντων. Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ σχέσεις τῶν ἐν Ἰταλίᾳ μικρῶν ἡγεμονιῶν παρήγαγον παρ' αὐταῖς πολιτικὴν τέχνην πονηροτάτην καὶ ῥαδιοῦργον, τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαὶ μετεβιβάσθησαν καὶ εἰς τὰς πλείστας κυβερνήσεις τῆς δυτικομεσημβρινῆς Εὐρώπης, ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ἀποπειραθείσης τῆς Γαλλίας τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν Νεάπολιν, ἡ Ἰταλία κατέστη τὸ μῆλον τῆς ἔριδος τῆς Ἱσπανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Ἐπὶ πᾶσιν, ἡ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Τουρκικοῦ κράτους προεκάλεσε μὲν τὴν ἕνωσιν τῶν χριστιανικῶν πολιτειῶν, ἀλλ' ἡ ἕνωσις αὕτη οὐδὲ εἰλικρινὴς, οὐδὲ διαρκὴς ὑπῆρξεν.

§. 21.

Ἐκθέτομεν πρὸ πάντων τὴν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἱστορίαν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας, καὶ τὴν σύγχρονον Ἀγγλο-Γαλλικὴν ἱστορίαν· τὴν τελευταίαν ταύτην, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς μέχρι τῆς ὁποίας ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ παρατείνωμεν αὐτὴν εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ προηγουμένου τμήματος.

Α. Γερμανία καὶ Ἰταλία. — Οἱ κατοικοι τῶν Ἑλουητικῶν χωρῶν Σουητίας, Οὐρίου καὶ Οὐντερβάλδης, ἁπλοῖ ὄντες ποιμένες, εἶχον διασώσει τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν καὶ ἦσαν συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους διὰ φιλίας ἀρχαίας. Διετέλουν δὲ ὑπὸ τὴν ἄμεσον τοῦ αὐτοκράτορος κυριαρχίαν, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἁρμοστὴς διεξῆγε παρ' αὐτοῖς τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην, καὶ, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος Δ', εἶχον ἀναγνωρίσει ἁρμοστὰς τοὺς Ἀψοβουργικοὺς κόμητας. Ὁ Ῥοδόλφος καὶ ὁ Ἀδόλφος ἐσεβάσθησαν τὰ δίκαια αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Ἀλβρέχτος Α', γενόμενος αὐτοκράτωρ, ἐζήτησε νὰ κυβερνήσῃ αὐτογνωμόνως τοὺς ἐλευθέρους ποιμένας, καὶ διώρισε διοικητὰς αὐτῶν ἄνδρας βιαίους· συγχρόνως δὲ καὶ οἱ εἰς τὰς χώρας ἐκείνας καὶ περὶ αὐτὰς οἰκοῦντες εὐπατρίδαι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἤλπισαν νὰ κατορθώσωσιν αὐτόθι, ὅτι οἱ ἱππεῖς ἔπραξαν εἰς ἄλλας Γερμανικὰς χώρας, νὰ ἀφαιρέσωσι δηλαδὴ ἀπὸ τὸ ἐργατικὸν μέρος τοῦ λαοῦ τὰ δίκαια αὐτοῦ καὶ νὰ καταστήσωσι δουλοπαροίκους τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς. Κατ' εὐτυχίαν ὑπῆρχον εἰς τὰς Ἑλουητικὰς ἐκείνας χώρας εὔποροί τινες καὶ τιμώμενοι οἶκοι, οἵτινες οὔτε ἀνῆκον, οὔτε ἤθελον νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν τῶν ἱππέων τάξιν· οἱ οἶκοι οὗτοι ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἐγκριτωτέρων ποιμένων, διὰ νὰ ματαιώσωσι τὰς ἀποπείρας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἱππέων, ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν ξένοι εἰς τὰς κοιλάδας αὐτῶν· ὥστε, ἐν ἔτει 1307, μικρὸν μετὰ τὴν ἥτταν ἣν εἶχε πάθει ὁ Ἀλβρέχτος ἐν Θυριγγίᾳ, καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν, ὡς φαίνεται, αἱ βιαιοπραγίαι αὐτοῦ καὶ τῶν διοικητῶν του ἐκορυφώθησαν, ἐξερράγη ἐν Ἑλουητίᾳ ἐπανάστασις. Τὰ περὶ Γουλιέλμου Τέλλου καὶ περὶ τῆς τυραννίας τῶν διοικητῶν Ἑρμάνου Γεσλέρου καὶ Βεριγγέρου θεωροῦνται σήμερον ὡς καθαροὶ μῦθοι· καὶ κατὰ τ' ἄλλα δὲ, τὰ καθέκαστα τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου δὲν εἶναι ἀσφαλῶς γνωστά. Κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ τρεῖς ἐπισημότεροι ἄνδρες τῶν χωρῶν ἐκείνων, ὁ ἐξ Οὐρίου Οὐάλτερος Φόρτιος, ὁ ἐκ Σουητίας Οὐέρνερος Σταουφφάχερος καὶ ὁ ἐξ Οὐντερβάλδης Ἀρνόλδος Ἀλδήνιος, συνεπαγόμενοι ἀνὰ δέκα ἄνδρας, τοὺς μάλιστα ἰσχύοντας εἰς τὰς διαφόρους κοιλάδας, συνῆλθον, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1307, εἰς Ῥύτλιον καὶ συνεφώνησαν περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θέλουσιν ἐξώσει τοὺς διοικητὰς καὶ ταπεινώσει τοὺς ἀλαζόνας ἱππεῖς. Μετ' αὐτῶν ἠνώθησαν πολλὰ ἔγκριτα τοῦ τόπου γένη, τὰ ὁποῖα, ἀντιταχθέντα εἰς τὴν Αὐστριακὴν κυριαρχίαν, ἐμισήθησαν καὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλβρέχτου καὶ τῶν διοικητῶν αὐτοῦ, ἤδη δὲ ἀνέλαβον τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος. Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους 1308, καθ' ἣν συνεφωνήθη νὰ γίνῃ ἔναρξις τοῦ ἐπιχειρήματος, ἐξεπολιορκήθησαν ἀπανταχοῦ οἱ πύργοι, ἐξώσθησαν οἱ διοικηταὶ καὶ οἱ ἱππεῖς, καὶ, μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας, ἀνενεώθη ἡ ἀρχαία μεταξὺ τῶν χωρῶν ὁμοσπονδία, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὑπὲρ τοῦ πατρίου πολιτεύματος ἀμύνης.

Ὁ Ἀλβρέχτος ἡτοιμάζετο νὰ τιμωρήσῃ πικρῶς τοὺς αὐθάδεις ὀρείτας τῆς Ἑλουητίας, ὅτε ἡ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ὑποτελεῖς τυραννία αὐτοῦ προεκάλεσε συνωμοσίαν, προϊσταμένου τοῦ νέου Ἰωάννου Σοηβικοῦ, υἱοῦ Ῥοδόλφου, τοῦ προαποθανόντος ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλβρέχτου, τῆς ὁποίας οὗτος ἐγένετο θῦμα, δολοφονηθεὶς τῇ 1 Μαΐου 1308. Οἱ δολοφόνοι, δραπετεύσαντες, διέζησαν ἀθλίως ἐν ἐξορίᾳ, οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ φίλοι των ἔπαθον τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν τέκνων τοῦ Ἀλβρέχτου. Καὶ οἱ μὲν πέντε αὐτοῦ υἱοὶ διέσωσαν τὰ κατὰ τὴν Αὐστρίαν καὶ Σοηβίαν κτήματά του, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ οἶκος οὗτος εἶχεν ἀποβῆ πέρα τοῦ μετρίου ἰσχυρὸς, οἱ Γερμανοὶ ἡγεμόνες ἀπέδωκαν τὸ ὑπέρτατον ἄξίωμα τοῦ κράτους εἰς ἕτερον, ἀναγορεύσαντες, κατὰ Νοέμβριον 1308, αὐτοκράτορα τὸν κόμητα Ἐρρῖκον τὸν Λουξεμβουργικὸν, ὀνομασθέντα Ἐρρῖκον Ζ'. — Ὁ νέος αὐτοκράτωρ, ὢν ἀνὴρ πλείστου λόγου ἄξιος καὶ γενναῖος, ἐφρόντισε πρὸ πάντων ν' ἀποδείξῃ εἰς τοὺς Γερμανοὺς, ὁπόσον εὐεργετικὴ δύναται νὰ ἀποβῇ ἡ νόμιμος τοῦ μονάρχου ἐξουσία εἰς χώραν, τῆς ὁποίας ἐπ' ἐσχάτων οἱ μὲν δυνάσται καὶ ἱππεῖς κατήντησαν λῃσταί, αἱ δὲ πόλεις, δημοκρατίαι. Ὁ Ἐρρῖκος ἠγωνίσθη νὰ ἀνορθώσῃ ἀπανταχοῦ τὸ δίκαιον καὶ τὸν νόμον, ἀνέμνησεν εἰς τὰς πόλεις, ὅτι εἶναι πόλεις αὐτοκρατορικαὶ, ἀπέδωκεν εἰς τὰς τρεῖς Ἑλουητικὰς χώρας τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν δίκαια καὶ προνόμια, καὶ συνέδεσεν οὕτως αὐτὰς πάλιν μὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ κράτος, ἐξημμένισε, διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτοῦ, τὸν Ἀψοβουργικὸν οἶκον, τιμωρησε τὸν ληστρικὸν κόμητα Οὐϋρτεμβέργης Ἐβεράρδον, καὶ, ἐπὶ τῇ προτάσει τῶν Βοημῶν μεγιστάνων, οἵτινες, δυσανασχετοῦντες κατὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἐρρίκου (σελ. 223), κατεξανέστησαν κατ' αὐτοῦ, συνέζευξε τὸν υἱόν του Ἰωάννην μετὰ τῆς χήρας Ῥοδόλφου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλβρέχτου, Ἐλισάβετ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν βασιλέα τῆς Βοημίας, 1311, ἐξώσας τὸν Ἐρρῖκον τῆς Καρινθίας εἰς τὸ δουκάτον αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ διαπράξας, ἐπειδὴ οἵ τε Γουέλφοι καὶ οἱ Γιβελλινοὶ τῆς Ἰταλίας ἐξητήσαντο τὴν συνδρομήν του, ἐπορεύθη εἰς Ἰταλίαν, τῆς ὁποίας ἐκθέτομεν ἐν συνόψει τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατάστασιν.

Ἐν Ῥώμῃ, οἱ Κολόννοι, οἱ Ὀρσῖνοι καὶ ἄλλοι μεγιστάνων οἶκοι ἴσχυον τοσοῦτον, ὥστε καὶ ὁ Βονιφάτιος καὶ ὁ Βενέδικτος ἠναγκάσθησαν νὰ ἐδρεύσωσιν ἐκτὸς τῆς πόλεως. Διὰ δὲ τῆς ἐπὶ Κλήμεντος Ε' μεταθέσεως τοῦ παπικοῦ θρόνου εἰς Αὐενιῶνα, ὅλως ἐξέλιπεν ἐπί τινα χρόνον ἡ πολιτικὴ τῶν παπῶν ἐξουσία ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. Ἐντεῦθεν ἐπεκράτησεν ἡ Σιμωνία καὶ πᾶσα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν κατάχρησις. Ἐπειδὴ δὲ ἀφ' ἑτέρου οὐ μικρὰ ὑπῆρχεν ἤδη καὶ ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις, προέκυψαν ἀπανταχοῦ μεταῤῥυθμισταὶ, ζητοῦντες τὴν μεταβολὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Μάλιστα δὲ ἀξιομνημόνευτος τῶν ἀνδρῶν τούτων, εἶναι ὁ Δουλκῖνος, ὅστις, ἐν τοῖς κηρύγμασιν αὐτοῦ, ἀντέτασσε τὴν μὲν ἀφέλειαν τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὴν πομπὴν τῆς ἐκκλησίας, τὴν δὲ κοινοκτημοσύνην τῶν πρώτων ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὰ ἡγεμονικὰ κτήματα τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἡγουμένων καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῆς χώρας καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐρειδομένην ἀριστοκρατίαν. Εὗρε δὲ πολλοὺς ὀπαδοὺς εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν καὶ προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ ἱδρύσωσι χριστιανικήν τινα ἰδίαν πολιτείαν, ἵνα ἀπαλλαγῶσι συγχρόνως τῆς τε κοσμικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς καταπιέσεως. Ἀλλ' ἀπέτυχε, καταβληθεὶς, 1308, ὑπὸ τοῦ παρὰ τῶν ἐπισκόπων συγκροτηθέντος κατ' αὐτοῦ στρατοῦ. Ὁ πάπας Κλήμης Ε', ὅστις εἶχε ζητήσει ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἀναλάβῃ ἐν μέρει τοὐλάχιστον τὴν ἐν Ἰταλίᾳ κοσμικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, πέμψας αὐτόθι στρατὸν ὑπὸ τὸν μάχιμον καὶ πονηρὸν καρδινάλιον Ναπολέοντα Ὀρσῖνον, ἀλλὰ οὐδαμοῦ εἰσηκούσθη, εἶδεν ἤδη τὴν εἰς τὴν χερσόνησον στρατείαν τοῦ Ἐρρίκου Ζ' ὄχι μὲ δυσαρέσκειαν, ἂν καὶ βεβαίως δὲν ἐπεθύμει τὴν ὁριστικὴν ἀνόρθωσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος. — Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Κάρολος Β' ἀπέθανε τῷ 1309, ἀφοῦ περιεποίησεν εἰς τὸν Ἀνδεγαυικὸν οἶκον ἅπασαν τὴν δύναμιν ὅσην εἶχεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ αὐτοκράτωρ, διότι κατέστησεν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κράτει ὑποχειρίους τόν τε πάπαν καὶ τοὺς εὐπατρίδας, εἰς δὲ τὴν ἄνω Ἰταλίαν ἀνεδείχθη προϊστάμενος τῶν Γουέλφων, μέγα προστούτοις ἰσχύσας καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἡγεμόσιν, ὅσοι μᾶλλον ἀπέκλινον εἰς τὸ Γερμανικὸν κράτος ἢ εἰς τοὺς Γάλλους, κατασχὼν δὲ καὶ τοῦ Πεδεμοντίου μέρος. Κατέλιπε δὲ τὴν ἀρχὴν, οὐχὶ εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ ἔγγονον Κάρολον Ῥοβέρτον, τὸν ἐν Οὐγγαρίᾳ βασιλεύσαντα, ἀλλ' εἰς τὸν νεώτερον υἱόν του Ῥοβέρτον, πρὸς ὃν ὁ πάπας Κλήμης περιῆλθεν εἰς φιλικωτάτας σχέσεις. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ Γουελφικὴ καὶ Γαλλικὴ μερὶς ἐφαίνετο ἐπικρατεστέτη ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. Οἱ θανάσιμοι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν Γιβελλινῶν ἐχθροὶ Φλωρεντινοὶ διεπολέμουν πρὸς τοὺς τελευταίους μετὰ δυνάμεως ἰσχυρᾶς, λαβόντες εἰς ἐπικουρίαν καὶ παρὰ τοῦ Ῥοβέρτου μοῖραν τῶν γενναίων ἐκείνων μαχη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν, οἵτινες συνέκειντο μὲν καὶ ἐξ ἄλλων ἐθνῶν, καλοῦμενοι ὅμως ἰδίως Καταλωνιοι καὶ Ἀραγώνιοι, ὑπηρέτουν ὡς μισθοφόροι εἰς ὅλας τὰς νήσους καὶ παραλίας τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἡ Γένουα καὶ ἡ Ἐνετία ἐταράσσοντο ὑπὸ δεινῶν ἐμφυλίων ἐρίδων. Εἰς Φερράραν ἤριζον περὶ τῆς ἀρχῆς διάφοροι ἡγεμόνες τοῦ Ἐστικοῦ οἴκου, ὧν εἷς ἐπώλησεν ἔπειτα τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἐνετούς, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς, διὰ νὰ ἀποφύγωσι τοῦτο, παρεδόθησαν εἰς τὸν πάπαν. Ἐντεῦθεν προέκυψε πόλεμος μεταξὺ Ἐνετίας καὶ ἐκκλησίας. Οἱ Ἐνετοὶ ἐξώσθησαν μὲν ἀπὸ τῆς Φερράρας, ἀλλ' ἡ πόλις αὕτη, κακοποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ σταυροφορικοῦ τοῦ πάπα στρατοῦ, ἀνεκάλεσεν αὖθις ἕνα ἐκ τῶν τοῦ Ἐστικοῦ οἴκου ἡγεμόνων, ὁ δὲ πάπας κατέφυγε τότε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Ροβέρτον, καταστήσας αὐτὸν ἐπίτροπόν του εἰς Φερράραν καὶ εἰς Ῥωμανίαν, καὶ ὁ Ροβέρτος, ὅστις διέτριβε κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου εἰς Προουγκίαν, ἔσπευσε νὰ μεταβῇ, 1310, εἰς Ἰταλίαν, πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ αὐτοκράτωρ.—Παρὰ τοῖς Φλωρεντινοῖς διήρκει ἡ ἀρχαία ἔρις καὶ διαμάχη. Ἡ ἐξωσθεῖσα μερὶς τῶν Λευκῶν συνεμάχησεν ἤδη μετὰ τῶν Γιβελλινῶν τῆς χώρας καὶ διὰ τούτου κατέστησεν ἀδύνατον τὴν κάθοδον αὐτῆς εἰς πόλιν ὅλως Γουελφικήν. Ὁ πάπας Βενέδικτος ἠθέλησε νὰ συνδιαλλάξῃ αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, καὶ, ἀποτυχών, ἀφώρισε τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἴσχυσεν, οἱ Λευκοὶ καὶ οἱ Γιβελλινοὶ ἠθέλησαν διὰ τῆς βίας νὰ ἐμβάλωσιν εἰς Φλωρεντίαν, τῇ συνδρομῇ καὶ τῆς Πιστοΐας. Ἀπεκρούσθησαν ὅμως, καὶ τότε οἱ Φλωρεντινοί, ἐκδικούμενοι, ἐπεχείρησαν τὴν πολιορκίαν τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως μετὰ φοβερᾶς ἐπιμονῆς, εἰς ἣν οἱ πολιορκούμενοι ἀντέταξαν ἴσην καρτερίαν. Τελευταῖον ἡ Πιστοία ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, 1306, οἱ δὲ ἐξηγριωμένοι νικηταὶ ἐπήγαγον δεινοτάτην σφαγήν, ἔρριψαν τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ κατηδάφισαν ὅλα τὰ παλάτια καὶ ὅλους τοὺς πύργους τῶν Γιβελλινῶν καὶ τῶν Λευκῶν· ὅθεν οἱ ἐξόριστοι τῆς Φλωρεντίας ἐζήτησαν ἤδη ἄσυλον καὶ συνδρομὴν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας. — Τούτου δὲ τὴν προστασίαν καὶ ἐπικουρίαν ἐζητήσατο καὶ ὁ Ματθαῖος Οὐϊσκόντις, ὁ πρώην τοῦ Μεδιολάνου κυριάρχης, διότι οἱ Οὐϊσκοντινοί, μετὰ τὴν πτῶσίν του, πολλάκις ἐπεχείρησαν οἴκοθεν νὰ ἀνακτήσωσι τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἀπέτυχον· ἦρχε δὲ ἐν Μεδιολάνῳ ὁ Γουΐδων Δελλατόρρε, ὡς ἀρχηγὸς τῶν Γουέλφων.

Ὁ Ἐρρῖκος ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, φθινοπώρῳ τοῦ 1310, μετὰ μικρᾶς μὲν δυνάμεως, ἐλπίζων δὲ ἐν μέρει εἰς τὸν Φίλιππον Δ' τῆς Γαλλίας, ὅστις ὑπέσχετο ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν Ροβέρτον τῆς Νεαπόλεως, ἐν μέρει εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ὠφελήθη ἐπιτηδείως. Γουέλφοι καὶ Γιβελλινοὶ ἐζήτουν ἐξίσου τὴν προστασίαν του· ἀλλὰ φυσικοὶ καὶ εἰλικρινεῖς αὐτοῦ σύμμαχοι ἦσαν μόνοι οἱ μοναρχικοὶ Γιβελλινοί, οἱ δὲ δημοκρατικοὶ Γουέλφοι, καθὼς καὶ ἡ παπικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ μερὶς, ἤθελον νὰ τὸν μεταχειρισθῶσιν ἁπλοῦν ὄργανον τῶν συμφερόντων αὐτῶν. Ὁ Ἐρρῖκος ἐντούτοις, ἀντὶ νὰ στηριχθῇ ἐπὶ μόνων τῶν Γιβελλινῶν, ἐφαντάσθη, ὅτι δύναται νὰ συμβιβάσῃ τὰς δύο μερίδας καὶ ὑπὸ ἀμφοτέρων ἐφενακίσθη. Ἔτι ἐν Μεδιολάνῳ αὐτοῦ ὄντος, ὁ Γουΐδων καὶ ὁ Ματθαῖος παρεσκεύασαν ἀπὸ κοινοῦ στάσιν κατὰ τῶν Γερμανῶν· καὶ αὕτη μὲν προελήφθη, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις ἐστέφθη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, διὰ τοῦ σιδηροῦ στέμματος, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1311, ἐχρονοτρίβησεν ἐν αὐτῇ μέχρις Ἀπριλίου καὶ ἔδωκεν οὕτω καιρὸν εἰς τὰς κυριωτέρας Γουελφικὰς πόλεις νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς ἄμυναν. Ὅθεν, ὅτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ανεχώρησε τέλος ἐκ Μεδιολάνου, παρέλαβε μὲν ἀμαχητὶ τὴν Κρεμώνην, τὴν ὁποίαν καὶ ἀδίκως ἐλεηλάτησε καὶ ἐν μέρει κατέστρεψεν, ἐγένετο δὲ, μετὰ δυσχερῆ πολιορκίαν, κύριος τῆς Βρεσκίας, τὴν ὁποίαν ἔτι πικρότερον ἐμάστιξεν, ἀλλὰ διὰ τὴν προκύψασαν ἐντεῦθεν κοινὴν τῶν πόλεων ἀγανάκτησιν, ἐνόησεν, ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν εὐθεῖαν πρὸς τὴν Ῥώμην, διὰ τῆς Φλωρεντίας, ὁδὸν, καὶ, μεταβαλὼν δρόμον, ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ ἐπὶ τὴν Γένουαν. Ἐνταῦθα ἐχρονοτρίβησε πάλιν ἄνευ λόγου ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου, καταπιέζων ἀφ' ἑνὸς τοὺς κατοίκους καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπιχειρῶν νέους συμβιβασμούς. Ἡ Γένουα ἦτο διῃρημένη εἰς δύο Γιβελλινικὰς φατρίας, καθὼς ἡ Φλωρεντία εἰς δύο Γουελφικάς. Ὁ Ἐρρῖκος ἐζήτησε νὰ συνδιαλλάξῃ αὐτὰς, ἀφοῦ δὲ καὶ διὰ τοῦτο καὶ δι' ἄλλα δυσηρέστησεν ἀμφοτέρας τὰς μερίδας, μετέβη διὰ θαλάσσης εἰς Πίσαν, καὶ ἐντεῦθεν, πρὶν φθάσωσιν οἱ ἐκ Γερμανίας μεταπεμφθέντες ἐπίκουροι, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην. Εἰς Ῥώμην εὗρε πλείονα ἢ ὅσην προσεδόκα ἀντίστασιν· ὁ Ῥοβέρτος εἶχε πέμψει ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην εἰς τὴν μέσην Ἰταλίαν, ἵνα ἀντιταχθῇ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ὁ Ἰωάννης προκατέλαβε μέρος τῆς πόλεως, οἱ δὲ σύμμαχοι αὐτοῦ Ὀρσῖνοι, ἕτερον. Ὅθεν ἅμα εἰσελθόντος τοῦ Ἐρρίκου (κατὰ Μάϊον 1312) δεινὸς ἐξερράγη πόλεμος· οἱ Γερμανοὶ δὲν εἰμπόρεσαν νὰ ἐξώσωσι τοὺς ἀντιπάλους ἀπὸ τῆς μητροπόλεως τοῦ Ἁγίου Πέτρου· ὥστε ὁ Ἐρρῖκος ἠναγκάσθη νὰ στεφθῇ, τῇ 29 Ἰουνίου, εἰς τὴν Λατερανικὴν, ἤτοι τὴν ἐφημεριακὴν τοῦ πάπα ἐκκλησίαν· δὲν κατέπεισε δὲ καὶ εἰς τοῦτο τοὺς Καρδιναλίους εἰμὴ μετὰ πολλῆς δυσκολίας, τὸ δὲ χείριστον, ἀντὶ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν πάπαν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Γάλλων καὶ νὰ ἀνορθώσῃ τήν τε ἀρχαίαν τῆς ἐκκλησίας τάξιν καὶ τὴν ἐν Ῥώμῃ καθέδραν τῶν καρδιναλίων καὶ τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως, ὡς ἐπεθύμουν οἱ ἀγαθώτεροι τῶν Ἰταλῶν καὶ συνεβούλευεν ὁ Δάντης, ἐξεναντίας παρέστη ὑπέρμαχος τοῦ Κλήμεντος καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι θέλει καταπολεμήσει πάντα τὸν ἀνθιστάμενον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐλήν. Ἐκ Ῥώμης ἀνεχώρησεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐν ἀρχῇ τοῦ φθινοπώρου καὶ ἠθέλησεν ἤδη νὰ πολιορκήσῃ, μετὰ δυνάμεων μικρῶν, τὴν ἰσχυρὰν Φλωρεντίαν· ἀπέτυχε δὲ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐνόησε βαρέως, καὶ ἐνῷ, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Φρεδερίκου τῆς Σικελίας, ἐπεχείρησε νὰ στρατεύσῃ κατὰ τῆς Νεαπόλεως, ἀπέθανε καθ' ὁδὸν, ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, τῇ 24 Αὐγούστου 1313.

Ὁ θάνατός του ἐματαίωσε τὰς ἐλπίδας ὅλων τῶν Ἰταλῶν ὅσοι ἐφρόνουν, ὅτι μόνον διὰ τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος δύνανται νὰ παύσωσιν αἱ ἀδιάλειπτοι πολιτικαὶ ἔριδες καὶ συμφοραὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ὁ πάπας Κλήμης διώρισεν ἀμέσως ἐπίτροπόν του εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Ῥοβέρτον, καὶ ἐσφετερίσθη μάλιστα ἅπασαν τοῦ αὐτοκράτορος τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, διαρκούσης τῆς μεσοβασιλείας, ἀξιώσας ῥητῶς, ὅτι ἐνόσῳ χηρεύει ἡ αὐτοκρατορικὴ ἀρχὴ, ἡ ἐξουσία ἐκείνη προστήκει τῷ πάπα. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι μετ' ὀλίγον, 1314, ἀπέθανε καὶ ὁ Κλήμης καὶ ὅτι ἡ ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη ἀμφισβητηθεῖσα ἐκλογὴ τοῦ διαδόχου του ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἀφορμὴν τοῦ νὰ ἀφανίσῃ τὴν παπικὴν ἀξίωσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα κατήντησε μᾶλλον τῆς ἔριδος, ἐπὶ πολὺ μάλιστα πλειότερον χρόνον.

Τοῦ ἀξιώματος τούτου δύο παρέστησαν ἐν Γερμανίᾳ μνηστῆρες, ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλβρέχτου πρεσβύτερος υἱὸς Φρεδερῖκος ὁ καλὸς, καὶ ὁ τῆς ἄνω Βαυαρίας ἡγεμὼν Λουδοβῖκος, ἐπικληθεὶς Ε', ὡς αὐτοκράτωρ· τὸ ἀρχαιρε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιακὸν συνέδριον, τὸ συνελθὸν τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1314, ἦτο διηρημένον, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ τὴν ψῆφον τῆς Βοημίας ἀντεποιοῦντο ἐν αὐτῷ ὅτε βασιλεὺς Ἰωάννης, ὁ τοῦ προηγουμένου αὐτοκράτορος υἱός, ὅστις, φοβούμενος τὰς ἀξιώσεις τοῦ Φρεδερίκου ἐπὶ τῆς Βοημίας, ἐτάσσετο μετὰ τοῦ Λουδοβίκου, καὶ ὁ τὸν ἀντίπαλον τούτου ὑποστηρίζων, Ἐρρῖκος τῆς Καρινθίας· προσέτι περὶ τῆς Σαξονιτῆς ψήφου δύο ἤριζον ἡγεμόνες. Ὅθεν ἑκάστη μερὶς ἐχειροτόνησε τὸν ἴδιον αὐτῆς ἀποψήφιον, καὶ προέκυψεν ἐντεῦθεν ἐμφύλιος πόλεμος, καθ' ὃν ἡ Γερμανία ἐκ νέου ὑπέπεσεν εἰς ἀναρχίαν, διαρκέσασαν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Λουδοβίκου, ἤτοι τριάκοντα καὶ τρία ἔτη. Ἡ ἱστορία τοῦ πολέμου τούτου ἀποδεικνύει, ὅτι, ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι, αἱ πόλεις εἶχον ἤδη πολὺ πλείονα δύναμιν ἢ οἱ ἱππεῖς. Αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων ἐθεώρουν τὸν Λουδοβῖκον ὡς προστάτην αὐτῶν κατὰ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ληστρικῶν ἱππέων καὶ δυναστῶν, τὸν δὲ Φρεδερῖκον, ὡς βασιλέα τῶν εὐπατριδῶν. Ὡς τοιοῦτον παρέστησεν αὐτὸν καὶ ὁ ἀδελφός του Λεοπόλδος, (ὅστις ἦτο κυρίως ἡ ψυχὴ τῆς Αὐστριακῆς μερίδος) εἰς τὸν ἐν ἔτει 1315 ἐκραγέντα πόλεμον πρὸς τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος § μνημονευθείσας Ἑλουητικὰς χώρας. Αὗται ἀνεγνώρισαν ὡς βασιλέα τὸν Λουδοβῖκον καὶ ἰσχυρῶς ὑπὸ τούτου ἐπροστατεύθησαν κατὰ τοῦ προγράψαντος, καὶ, διὰ δύο ἀρχιερέων, ἀφορίσαντος αὐτὰς Φρεδερίκου. Οἱ Ἑλουήτιοι ἐπήγαγον, Νοεμβρίῳ 1315, περὶ Μοργάρτενον, φοβερὰν ἦτταν εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Λεοπόλδου ἐπιχειρήσαντας νὰ ἐμβάλωσιν ἱππεῖς, μέγα ἐντεῦθεν περιποιήσαντες ὄνομα εἰς τὸν πεζικὸν στρατόν των· τὸ δὲ δεινότερον ἀποτέλεσμα τῆς ἥττης ταύτης διὰ τοὺς Αὐστριακοὺς δοῦκας ὑπῆρξεν, ὅτι μετ' ὀλίγον συνηνώθησαν μετὰ τῶν τριῶν ἐκείνων Ἑλουητικῶν χωρῶν καὶ αἱ ἄλλαι γείτονες χῶραι, αἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης φιλικῶς διατελέσασαι πρὸς τὴν Αὐστρίαν. Ὁ Λουδοβῖκος ἐπεκύρωσε κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔαρ τὰ ἀρχαῖα δίκαια καὶ προνόμια τῶν Ἑλουητίων, προέγραψεν ἀφ' ἑτέρου τοὺς Αὐστριακοὺς δοῦκας καὶ ἐδήμευσε τὰ ἐν Ἑλουητίᾳ κτήματά των. Ὁ δὲ περὶ τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος πόλεμος διήρκεσεν ἀμφίρροπος μέχρι τοῦ 1322, ὅτε, συγκροτηθείσης, τῇ 22 Σεπτεμβρίου, μάχης κρισίμου περὶ Μυλδόρφιον καὶ Ἀμπφίγγιον, ἡ Αὐστριακὴ μερὶς ἡττήθη ὁλοσχερῶς, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φρεδερῖκος ἔπεσεν αἰχμάλωτος εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του.

Διαρκούσης τῆς κατὰ τὴν Γερμανίαν ταύτης ἔριδος, εἰς τὴν Ἰταλίαν διελύθη πᾶς δεσμὸς μεταξὺ τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν· πᾶσα πολιτεία καὶ πᾶσα πόλις κατήντησεν αὐτοκέφαλος ἢ κατεπιέζετο ὑπὸ ἑνὸς ἢ πολλῶν τυράννων· ὁ Ῥοβέρτος, ὅστις, ἐκτὸς τῆς Νεαπόλεως, ἦρχε καὶ τῆς Προουηγκίας καὶ μέρους τοῦ Πεδεμοντίου, παρίστατο μὲν ἐν Ῥώμῃ, ἐν Τοσκάνῃ καὶ ἐν Λογγοβαρδίᾳ, ὡς κεφαλὴ τῶν Γουέλφων καὶ ὡς προστάτης τῶν δικαίων τοῦ ἀπόντος πάπα· ἀλλὰ οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ πάπας ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀδιάλειπτον ἔριν καὶ διαμάχην ἁπανταχοῦ τῆς χώρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐντούτοις, καίτοι τοσαύτης ἐπικρατούσης ἀναρχίας, ἤκμαζε παραδόξως καὶ ἡ ἐμπορία, καὶ ἡ βιομηχανία, καὶ ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἡ τέχνη, καὶ ἡ ποίησις. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας Φρεδερῖκος Β' ἀνθίστατο εἰς τὰς ἐπανειλημμένας ἐπιθέσεις τοῦ κατὰ τὴν κάτω Ἰταλίαν ἰσχυροῦ αὐτοῦ γείτονος, ὅστις οὔτε ὡς νόμιμον τῆς νήσου κυριάρχην, νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, οὔτε εἰρήνην ἐπίσημον νὰ συνομολογήσῃ πρὸς αὐτὸν ἤθελεν. Ἐν τῇ μέσῃ Ἰταλίᾳ, ἡ Φλωρεντία καὶ ἡ Πίσα προέσταντο τῶν δύο ἀντιπάλων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μερίδων, εἰς ἃς ἦτο διηρημένη ἅπασα ἡ χερσόνησος· διότι ἡ μὲν Πίσα ἦτο ἀεὶποτε πιστὴ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ἡ δὲ Φλωρεντία ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς πόλις ὅλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι εἰς τὴν Φλωρεντίαν οὐδεὶς ἔτι οἶκος ἢ κατ' ἰδίαν ἄνθρωπος εἶχε τολμήσει νὰ σφετερισθῇ ἐξουσίαν ἀπόλυτον, ὡς συνέβαινεν ἤδη εἰς τὰς πλείστας Λογγοβαρδικὰς πόλεις. Τῶν Λογγοβαρδικῶν τούτων πόλεων πλουσιωτάτη καὶ ἰσχυροτάτη ἦτο τὸ Μεδιόλανον, τοῦ ὁποίου ἦρχε πάλιν ὁ Ματθαῖος Οὐϊσκοντινὸς, κατορθώσας, ἔτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Ἑρρῖκος Ζ' ἦτο εἰς τὴν Ἰταλίαν, νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀντιπάλου του Δελατόρρε, ἔπειτα δὲ κατὰ μικρὸν νὰ ἄρξῃ καὶ ἀπάσης σχεδὸν τῆς Λογγοβαρδίας, καταβάλλων τοὺς Γουελφικοὺς δυνάστας τῶν ἄλλων πόλεων. — Κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1314, ἀποθανόντος τοῦ Κλήμεντος, οἱ Ἰταλοὶ καρδινάλιοι ἀνέβαλον ἐπὶ δύο ἔτη τὴν νέαν ἐκλογὴν, ἀποποιούμενοι νὰ δώσωσι τὰς ψήφους των εἰς Γάλλον, ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν ἀπέφυγον ὅ,τι δὲν ἐπεθύμουν, καὶ ὁ τῇ 7 Αὐγούστου 1316, ἐν Λουγδούνῳ, χειροτονηθεὶς Γάλλος Ἰωάννης ΚΒ' ἀπέδειξεν ἀμέσως τυφλὴν ἀφοσίωσιν εἴς τε τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, τοῦ ὁποίου πρὸ μικροῦ εἶχε διατελέσει καγγελάριος· διότι ἤρξατο τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ διορίσας τὸν Ῥοβέρτου Συγκλητικὸν τῆς Ῥώμης, ἤτοι ἐπίτροπον ἐν αὐτῇ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ δι' ἄλλων δὲ μικρὸν ἔπειτα διατάξεων ἐζήτησε νὰ ὑπαγάγῃ τὴν Ἰταλίαν εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας ἐξουσίαν, ἤτοι εἰς τοὺς Γουέλφους καὶ εἰς τοὺς Γάλλους. Ἰδίως δὲ ἐπαναλαβὼν τὴν ἀρχὴν τοῦ προκατόχου του, ὅτι, ἀποθανόντος τοῦ αὐτοκράτορος, ἡ ἐξουσία αὐτοῦ μεταβαίνει αὐτοδικαίως εἰς τὸν πάπαν, ἀπεφήνατο πᾶν ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Ζ' ἐπιτραπὲν ἀξίωμα ὡς κατηργημένον, ἀφώρισε πάντας ὅσοι ἤθελον ἐξακολουθήσει τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν ἄνευ παπικῆς ἐπικυρώσεως καὶ ἐπεχείρησε κατὰ τοῦ Ματθαίου Οὐϊσκόντιος σταυροφορικὴν στρατείαν, ἀναθεὶς αὐτὴν εἰς πολεμιστὴν ἀποκτήσαντα μέγα ὄνομα ἐν τῇ τοῦ Ῥοβέρτου ὑπηρεσίᾳ, τὸν Ῥαιμοῦνδον Καρδόναν. Ὁ τοῦ Ματθαίου, ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθανόντος (Ἰουνίῳ 1322), υἱὸς καὶ διάδοχος Γαλεάτζος Α', θεωρῶν ἑαυτὸν ἐντεῦθεν κινδυνεύοντα, διότι ὁ σταυροφορικὸς στρατὸς εἶχεν ἤδη κυριεύσει τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν Τορτώναν καὶ τὴν Πλακεντίαν, καὶ κατατροπώσει ἐκ τοῦ συστάδην τοὺς Μεδιολανίτας, ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ πρὸ μικροῦ νικηφορήσαντος περὶ Ἀμπφίγγιον Λουδοβίκου, ὅστις, πέμψας τιμόντι εἰς Μεδιόλανον ἐπικουρίαν, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν παπικὸν στρατόν.

Ἡ ἀποτυχία τοῦ πολυδαπάνου τούτου ἐπιχειρήματος παρώξυνε τὸν πάπαν τοσοῦτον, ὥστε προσεκάλεσεν ἀμέσως, Ὀκτωβρίῳ 1323, δι' ἐκθέματος, τὸν Λουδοβίκον νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του, ἐπὶ ἀφορισμῷ, εἰς τὴν ἐν Αὐενιῶνι μητρόπολιν, ἵνα ἀπολογηθῇ, διότι, ἄνευ παπικῆς ἀδείας, ἐκάλεσεν ἑαυτὸν Γερμανῶν καὶ Ῥωμαίων βασιλέα· καὶ εἰς τοσοῦτον ἀναιδείας προήλασεν ὁ Ἰωάννης ὥστε, μεταξὺ τῶν πολλῶν σοφιστικῶν καὶ δογματικῶν αἰτιῶν τῆς πρὸς τὸν Λουδοβίκον δυσμενείας, ἀνέφερε καὶ τὸν πολιτικὸν λόγον, ὅτι ὁ βασιλεὺς οὗτος τὸν ἐκώλυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ γίνῃ κύριος Μεδιολάνου. Κατ' εὐτυχίαν περιεπλάκη συγχρόνως εἰς ἔριν πρὸς τὸ χρηστὸν, τὸ μέγα παρὰ τοῖς πολλοῖς ἰσχύον καὶ πλείστην ἔχον παιδείαν μοναχικὸν τάγμα τῶν Μινοριτῶν, ὥστε κατήντησεν ὑπὸ πολλῶν νὰ θεωρηθῇ ὡς αἱρετικός. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ὁ Λουδοβίκος ἐφάνη ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν πρὸς τὸν πάπαν πάλην ἀνακόλουθος, διότι ἀφ' ἑνὸς διεμαρτυρήθη κατ' αὐτοῦ καὶ ἔφεσιν ἐποίησεν εἰς μέλλουσαν σύνοδον, ἀφ' ἑτέρου ἔπεμψεν εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αὐενιῶνα πληρεξουσίους, ἵνα ἐξιλεώσῃ τὸν ἀρχιερέα. Ὅθεν ὁ Ἰωάννης προσεκάλεσεν αὐτὸν αὖθις νὰ ἐμφανισθῇ καὶ μετ' ἀπειλῆς ἀπήτησε νὰ ἀποθέσῃ, ἐντὸς δύο μηνῶν, τὸ σφετερισθὲν ἀξίωμα. Ἤλπιζε δὲ εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ Ῥοβέρτου καὶ τῶν Γουέλφων, οἱ ὁποῖοι οὐδένα ἤθελον νὰ ἔχωσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν αὐτοκράτορα· ἔτι δὲ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Δ', ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἐξασθενίσῃ τὸ Γερμανικὸν κράτος καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτοῦ τὰς Ἀρελατικὰς ἐπαρχίας· ἐπὶ πᾶσιν, ὁ πάπας ἐστηρίζετο εἰς τὸν Λεοπόλδον τὸν Αὐστριακὸν, ὅστις, ἕνεκα τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν ἐθεώρει τὴν τύχην τοῦ Λουδοβίκου συνδεδεμένην μὲ τὴν τύχην τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ ἔθνους, εἰς τὸν φιλοτάραχον καὶ φιλοχρήματον βασιλέα τῆς Βοημίας Ἰωάννην, διχονοήσαντα μετὰ τὴν περὶ Ἀμπφίγγιον μάχην πρὸς τὸν Λουδοβίκον, καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους δυνάστας τῆς Γερμανίας, ὧν οἱ πλεῖστοι, ὡς προείπομεν, ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Λουδοβίκου. Ἀλλ' ὁ Λουδοβίκος εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὅλας τὰς πόλεις· οἱ μεγιστᾶνες συνεστέλλοντο νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ· οἱ ἐπιφανέστατοι διδάσκαλοι τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἐν τοῖς πανεπιστημείοις τῆς Βονωνίας καὶ τῶν Παρισίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν τότε τὰ πρῶτα τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἀπέδωκαν δίκαιον εἰς τὸν Λουδοβίκον· τὸ δὲ σπουδαιότερον, οὗτος συνεβιβάσθη ἀπὸ τοῦ 1325 πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του Φρεδερῖκον, κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ ἄρξωσιν ἑκάτεροι τῶν χωρῶν ὅσαι ἀνεγνώριζον αὐτούς, ἔπειτα ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ λάβῃ ὁ μὲν τὴν Γερμανίαν, ὁ δὲ τὴν Ἰταλίαν· ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ 1326 ἀπέθανεν ὁ πολὺ τοῦ ἀδελφοῦ του ὀξύτερος καὶ δραστηριώτερος Λεοπόλδος· καὶ ὁ μὲν Φρεδερῖκος ἐξηκολούθησε φέρων μέχρι τοῦ θανάτου, 1330, τὸ τοῦ βασιλέως ὄνομα, ἐπειδὴ ὅμως ἦτο ἥκιστα πολυπράγμων, ἡ ὅλη ἐξουσία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις καὶ ἀπεφάσισεν ἀπὸ τοῦ 1327 νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Εἶχον δὲ προσκαλέσει αὐτὸν ἐπιμόνως ἐνταῦθα οἱ Γιβελλινοὶ δυνάσται, ὧν πλεῖστοι, οἷον Μάρκος Οὐϊσκόντις ὁ Μεδιολάνου, Πασσερῖνος Βονακόσσας ὁ Μαντούας, ὁ μαρκίων Ἔστης, Κὰν δέλλα Σκάλας ὁ Οὐηρῶνος, ὁ Ἐπίσκοπος Ἀρητίου καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Πισατῶν, τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Φρεδερίκου καὶ τοῦ δυνάστου Λούκκης Καστρουκκίου Καστρακάνιος, περιεστοίχισαν τὸν Λουδοβίκον, ἅμα κατελθόντα εἰς Τρίδεντον, ὅπου οὗτος συγχρόνως συνέταξε, δι' αὐτοκρατορικῶν θεολόγων, ἔντονον διακήρυξιν, ἐν ᾗ κατηγόρησε τὸν πάπαν Ἰωάννην ὡς αἱρετικόν. Ἐπῆλθε δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, κατὰ Μάϊον 1327, εἰς Μεδιόλανον, μετὰ στρατοῦ πολυαρίθμου, καθῄρεσε τῆς ἀρχῆς τὸν πρὸς τὸν ἀδελφόν του Μάρκον ἐρίζοντα Γαλεάτζον Α', διότι ὁ Μάρκος καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ Γαλεάτζου ἐχθροὶ ὑπέσχοντο πολὺ πλείονα τῶν ὅσα οὗτος ἔδωκε χρήματα, ἠνώρθωσεν ἐν Μεδιολάνῳ τὴν δημοκρατίαν, ὑπαγαγὼν αὐτὴν ὑπὸ αὐτοκρατορικὸν ἀρχιδικαστὴν καὶ αὐτοκρατορικὸν διοικητὴν, καὶ, περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου, ἐπορεύθη εἰς Τοσκάναν. Ἐνταῦθα ἠναγκάσθη διὰ τὴν ἀχρηματίαν του νὰ φορολογήσῃ αὐτὴν τὴν ἀνέκαθεν τοσοῦτον εἰς τοὺς Γερμανοὺς αὐτοκράτορας ἀφωσιωμένην Πίσαν, ἀπὸ δὲ ταύτης μετέβη εἰς Ῥώμην ἵνα στεφθῇ. Οἱ πολῖται αὐτῆς εἶχον ἐν τῷ μεταξὺ ἱδρύσει δημοκρατικήν τινα κυβέρνησιν, προϊσταμένου τοῦ Σκιάρρα Κολόννου, εἶχον προσκαλέσει, διὰ πρεσβείας των, τὸν πάπαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν καὶ ἐδέχθησαν τὸν Λουδοβίκον, εἰσελθόντα τῇ 7 Ἰανουαρίου 1328, μετὰ πλείστης ἀγαλλιάσεως· ὁ δὲ ἐκολάκευσεν αὐτοὺς ὄχι ὀλίγον, δεχθεὶς παρ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτῶν το ἀξίωμα του συγκλητικοῦ Ῥώμης, τὸ ὁποῖον ὁ Ῥοβέρτος εἶχε λάβει παρὰ τοῦ πάπα, καὶ προσέτι λαβὼν αὐτὸ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Σκιάρρα Κολόννου καὶ ἄλλων ἀπεσταλμένων τοῦ λαοῦ. — Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ηὐδοκίμει ὁ Λουδοβῖκος· ἀλλ' ἤδη αἱ ἀκατάπαυστοι ἀργυρολογίαι του εἶχον δυσαρεστήσει πολλοὺς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὀπαδῶν του· προστούτοις, ναὶ μὲν ὁ πάπας, καίτοι μαινόμενος κατ' αὐτοῦ, δὲν εἰσηκούετο παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, τοὺς ὁποίους ἠγωνίζετο νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος των· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οὐδ' ὁ ἀνώτερος τῆς Ἰταλίας κλῆρος ἐπείθετο νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἐπανειλημμένας διακηρύξεις τοῦ Λουδοβίκου κατὰ τοῦ πάπα, ὡς αἱρετικοῦ· εἰς τὴν στέψιν του δὲν παρευρέθησαν εἰμὴ δύο ἐπίσκοποι, καὶ αὐτοὶ ἀφωρισμένοι· τὸν παρ' αὐτοῦ, 1328, χειροτονηθέντα πάπαν Νικόλαον Ε' δὲν ἐγκαθίδρυσαν εἰμὴ ἐπίσκοποι, μεθ' ὧν οἱ ἄλλοι εἶχον παύσει ἐπίσης πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν· τελευταῖον ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ῥωμαίων ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτῶν προχειρισθέντος αὐτοκράτορος ἐξέλιπεν, ἅμα οὗτος πιεζόμενος ὑπὸ χρηματικῆς ἀνάγκης, ἀπῄτησε παρ' αὐτῶν τὸν λεγόμενον αὐτοκρατορικὸν φόρον· οἱ Φλωρεντινοὶ ἐπεχείρησαν κατ' αὐτοῦ πόλεμον· οἱ εὐπατρίδαι τῆς Ῥώμης συνεννοήθησαν μετὰ τοῦ Ῥοβέρτου, καὶ, ἐπελθόντων τῶν στρατευμάτων τούτου ἐπὶ τὴν πόλιν ἐκείνην, ὁ Λουδοβῖκος ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ αὐτὴν, παραπεμπόμενος ὑπὸ τῶν ἀρῶν καὶ τῶν ὕβρεων τοῦ δήμου, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχε θεοποιήσει αὐτόν. Ὁ Λουδοβῖκος, μεταβὰς εἰς Πίσαν, ἔπαθεν ἀλλεπάλληλα ἀτυχήματα, ὧν τὸ μᾶλλον μνήμης ἄξιον εἶναι, ὅτι ὁ τοῦ Γαλεάτζου υἱὸς Ἄζζος κατώρθωσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μεδιολάνου, τῇ συμπράξει τοῦ θείου του Ἰωάννου. Οἱ δύο Οὐϊσκοντινοὶ ἐπολιτεύθησαν ἤδη ἐν Μεδιολάνῳ κατὰ τὸ πολιτικὸν ἐκεῖνο σύστημα, τὸ ὁποῖον κατέστη τότε ἐπιστήμη παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς, βραδύτερον δὲ ὑπὸ τοῦ Μακιαυέλλη καὶ εἰς κλασικὰ συγγράμματα ἐδιδάχθη, καὶ πρακτικῶς ἐφηρμόσθη· ἀφ' ἑνὸς δηλαδὴ ἐπεχείρησαν διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἰωάννου ΚΒ', μεθ' οὗ καὶ συνδιηλλάγησαν κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, ἐξέβαλον τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ Μεδιολάνου καὶ ἀφῆρεσαν ἀπὸ τῶν Γερμανῶν τὴν πόλιν Μόνζαν· ἀφ' ἑτέρου, ἀνεγνώρισαν τὸν αὐτοκρατορικὸν πάπαν Νικόλαον, ὁ Ἰωάννης Οὐϊσκόντις μάλιστα προεχειρίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ καρδινάλιος, ἐλθόντος δὲ τοῦ Λουδοβίκου περὶ Μεδιόλανον εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν, ἔδωκαν αὐτῷ πλούσια δῶρα ἵνα ἀπέλθῃ ταχύτερον. Τελευταῖον ὁ αὐτοκράτωρ ἐγκατελείφθη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γερμανῶν του, ὥστε κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1329 ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ οἴκοι.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ἡ Ἰταλία ἐξηκολούθησε πάσχουσα ἀπὸ τῆς ἀνωμαλίας τῶν πραγμάτων καὶ τῆς καταπιέσεως ἐπίσης ὅσον καὶ ἡ Γερμανία. Ἐν μὲν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ χώρᾳ, πᾶσα κυβερνητικὴ ἑνότης καὶ τάξις εἶχεν ἐκλείψει, ἡ δὲ ἀσφάλεια τῶν ὁδῶν δὲν διετηρεῖτο εἰμὴ δι' ὁμοσπονδιῶν τῶν πόλεων, αἵτινες προεκάλεσαν ἀντιπάλους τῶν ἱππέων ὁμοσπονδίας· εἰς τὴν Ἰταλίαν κατεπίεζον τὰς πόλεις τύραννοι ἀνάλγητοι, στηριζόμενοι ἐπὶ ἀγρίων μισθοφόρων. Ναὶ μὲν, ὁ βασιλεὺς Ῥοβέρτος, ἀφ' ἧς ἐξεχώρησεν ὁ Λουδοβῖκος ἐκ Ῥώμης, οὐ μόνον ἐν αὐτῇ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν μέσην Ἰταλίαν ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπίτροπος τοῦ κράτους, ἀλλὰ εἶχεν ἐπεκτείνει τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, δύο δὲ μισθοφορικοὶ τοῦ πάπα στρατοὶ εἶχον καταλάβει τὸν Ἀγκῶνα, τὴν Βονωνίαν καὶ ἄλλας εἰς τὰ σύνορα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπικρατείας πόλεις·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὥστε ὁ Ἰωάννης ἐνόμισεν, ὅτι ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ ὅτι ἐπαγίωσεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὴν παπικὴν ἐξουσίαν, ἀντὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς· ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο αὐτοῦ οἰκοδόμημα κατελύθη πάλιν μετά τινας ἐνιαυτούς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φίλιππος ΣΤ' ἤλπισε τότε, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν μεταξὺ τοῦ πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἔριν, νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῆς Γερμανίας τὸ τελευταῖον λείψανον τοῦ ἀρχαίου Βουργουνδικοῦ κράτους· ὁ πάπας τὸν συνέδραμεν εἰς τοῦτο, οἱ δὲ Γάλλοι παρέλαβον συνεργὸν καὶ τὸν πολυπράγμονα βασιλέα τῆς Βοημίας Ἰωάννην, διότι οὗτος, γενόμενος κύριος τῆς Τυρολίδος, ἐντεῦθεν δὲ περιπλακεὶς καὶ εἰς τὰ τῆς ἄνω Ἰταλίας πράγματα, περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Ῥοβέρτον, ὁ δὲ Ῥοβέρτος, φοβούμενος μήπως ὁ Φίλιππος ἐπεκτείνῃ τὰς ἐπὶ τῶν δικαίων τοῦ Γερμανικοῦ κράτους ἀξιώσεις του καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἦτο πολέμιος τῶν Γαλλικῶν βουλευμάτων· ἡ ἀπειλητικὴ αὕτη συμμαχία τῶν Γάλλων, τοῦ πάπα καὶ τοῦ ἀεικινήτου καὶ φιλοχρημάτου βασιλέως τῆς Βοημίας, ἤνωσε τελευταῖον ἅπαντας τοὺς μικροὺς δυνάστας τῆς ἄνω Ἰταλίας κατὰ τῶν ξένων. Οἱ Οὐϊσκοντινοί, οἱ Ἔσται, οἱ Σκάλαι, οἱ ἐν Μαντούᾳ, μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Βονακόσσων, ἄρχοντες Γονζάγοι συνεμάχησαν ἤδη ὡς Ἰταλοί, ἄνευ διακρίσεως Γουελφικῆς ἢ Γιβελλινικῆς μερίδος, μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως καθ' ὅλων τῶν ξένων, καὶ ἡ Ἰταλία ἔκτοτε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ῥοβέρτου, 1343, διετέλεσεν ὑποτεταγμένη εἰς μόνους τοὺς ἰθαγενεῖς αὐτῆς δυνάστας.

Ὁ δὲ Λουδοβῖκος, μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἀπὸ τῆς ἀτυχοῦς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατείας, ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν πάπαν· διότι, εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Γερμανία, ὡς ἐκ τῶν πολιτικῶν αὐτῆς διαιρέσεων καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν κατοίκων της ἀφελείας, πολὺ μᾶλλον ἐφοβεῖτο τὴν παπικὴν κυριαρχίαν ἢ ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Ὁ Λουδοβῖκος ἐνόμισεν ὅτι ὀφείλει νὰ ἐνδώσῃ, τοὐλάχιστον κατ' ἐπιφάνειαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀναιδῆ ἀπαίτησιν τοῦ πάπα περὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος, 1333· μετὰ ἓν ἔτος ἀπέθανεν ὁ ἐννενηκοντούτης Ἰωάννης ΚΒ' καὶ ὁ πολὺ χρηστότερος διάδοχός του Βενέδικτος ΙΒ' ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τὸν Λουδοβῖκον, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐν Αὐενιῶνι ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὄντα εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ ἤλπιζε, τῇ συνδρομῇ τοῦ Λουδοβίκου, νὰ διαφύγῃ εἰς Ῥώμην. Ἀλλ' ὁ Βενέδικτος, πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ὑπὸ τῶν καρδιναλίων, οἵτινες, Γάλλοι ὄντες τὸ πλεῖστον, ὑπηρέτουν τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας, ἠναγκάσθη νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸν Λουδοβῖκον πράγματα, τὰ ὁποῖα ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ εἰμὴ γινόμενος ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας. Κατὰ τὴν ἀπαίτησιν ταύτην, ὁ Λουδοβῖκος ὠφειλεν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀναγνωρίσῃ ἁπάσας τὰς κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους ἀξιώσεις τοῦ Φιλίππου, ὡς πρὸς τὴν Ἀρελατικὴν Βουργουνδίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ οὐ μόνον ν' ἀνεχθῇ τὰς ἐπεμβάσεις τοῦ Ῥοβέρτου εἰς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Γερμανοὺς ὑποτελεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπισήμως νὰ κυρώσῃ αὐτάς. Μετά τινας εἰσέτι δισταγμούς, ὁ Λουδοβῖκος ἠσθάνθη τελευταῖον ἐξεγειρομένην ἐν ἑαυτῷ φιλόπατριν καὶ δικαίαν ἀγανάκτησιν, καὶ, τῷ 1337, ὅλως μετέβαλε πολιτικήν· διέκοψε τὰς πρὸς τὸν πάπαν διαπραγματεύσεις, ἀνέλαβεν αὖθις τὸν αὐτοκρατορικὸν τίτλον, τὸν ὁποῖον, κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, χαριζόμενος εἰς τὸν ἄκρον ἀρχιερέα, εἶχεν ἀποθέσει, συνεμάχησε μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Γ', ὅστις τότε ἐν πολέμῳ πρὸς τὴν Γαλλίαν, καὶ ἐτράπη πρὸς τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὁμοφώνως,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκτὸς τοῦ Ἰωάννου τῆς Βοημίας καὶ τῶν μοναχῶν, μετ' αὐτοῦ συνετάχθη. Οἱ μὲν ἐπίσκοποι ἐδήλωσαν εἰς τὸν πάπαν, ὅτι, ἐὰν ἐπιμείνῃ ἔτι ἀποποιούμενος εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὴν ἀπὸ τοῦ ἀφορισμοῦ ἀπόλυσιν, θέλουν σκεφθῆ αὐτοὶ περὶ τοῦ πρακτέου, ἵνα διασώσωσι τὰ δίκαια καὶ τὴν τιμὴν τοῦ Γερμανικοῦ κράτους· οἱ δὲ μεγιστᾶνες, συγκροτήσαντες μεγάλην σύνοδον ἐν Φραγκοφορτίῳ, κατὰ Μάϊον τοῦ 1338, καὶ μαθόντες ὅτι ὁ πάπας δὲν τολμᾷ νὰ ἄρῃ τὸν ἀφορισμὸν διὰ τὰς ἀπειλὰς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἀπεφήναντο, ὅτι πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ΚΒ' κατὰ τοῦ Λουδοβίκου γενόμενα εἶναι παράνομα καὶ ἄκυρα, διέταξαν, ὅτι πᾶς κληρικὸς ὅστις ἤθελεν ὑπακούσει εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπιβεβλημένην ἄδικον ἀργίαν, θέλει τιμωρηθῆ ὡς ἐχθρὸς τῆς πατρίδος καὶ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς ἐκλέκτορας νὰ ἀποφασίσωσι περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως προταθείσης ἀξιώσεως, ὅτι εἰς αὐτὸν καὶ μόνον προσήκει νὰ κρίνῃ, τίς εἰμπορεῖ νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἢ αὐτοκράτορος. Οἱ δ' ἐκλέκτορες, τελευταῖον, ἐξαιρέσει τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας, ἀπεφήναντο παράλογον τὸν παπικὸν αὐτὸν ἰσχυρισμόν. — Ἡ θέσις λοιπὸν τοῦ Λουδοβίκου ἀπέβη ἤδη ἀρίστη· κατὰ δυστυχίαν δὲν ἤξευρε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ αὐτῆς, διότι ἀντὶ νὰ καταπολεμήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλίας τὸν Φίλιππον καὶ νὰ ἐκβιάσῃ τοιουτοτρόπως τὴν παρὰ τούτου κωλυομένην πρὸς τὸν πάπαν συνδιαλλαγήν, αὐτὸς ἐξηκολούθει διατελῶν εἰς ἀπόρρητον πρὸς τὸν Βενέδικτον σχέσιν, ὑποσχόμενος νὰ θυσιάσῃ πάντας τοὺς ὑπερμάχους τῶν δικαίων του, ἀρκεῖ μόνον ν' ἀνακτήσῃ τὴν εὔνοιαν τοῦ πάπα. Ἀφ' ἑτέρου δὲ μέρους, δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς αὐθαιρέτου ἐσωτερικῆς κυβερνήσεως καὶ ἰδίως διὰ τοῦ παρανόμου τρόπου καθ' ὃν ἠγωνίσθη νὰ πλουτίσῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ, τοσοῦτον παρώξυνε πάντας, καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς, ὥστε ἐπὶ τέλους αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ ηὐχήθησαν νὰ μὴ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν πρὸς τὸν ἄκρον ἀρχιερέα αὐτοῦ πάλην, ἵνα μὴ, ἐνισχυθεὶς ἔτι μᾶλλον, ἀποδῇ καταθλιπτικώτερος.

Ὁ εὐλαβὴς καὶ πρᾶος Βενέδικτος ΙΒ' ἀπέθανε τῷ 1342 καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ἄσωτός τις Γάλλος εὐπατρίδης, ὀνομασθεὶς Κλήμης ΣΤ', ὅστις ἐπανέλαβε μετὰ πλείστης ὀξύτητος τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔριν, ἂν καὶ οὗτος οὐ μόνον εἶχεν ἐξακολουθήσει δεόμενος τὴν συγχώρησιν τοῦ Βενεδίκτου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Κλήμεντα ἔπεμψεν ἀμέσως ἱκετήριον πρεσβείαν. Ὁ νέος πάπας ἀπέβαλεν ὑβριστικῶς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ αὐτοκράτορος, πεποιθὼς εἰς τὴν δυσαρέσκειαν, τὴν ὁποίαν ἤρχισε νὰ παράγῃ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἡγεμόσιν ἡ τυραννικὴ τοῦ Λουδοβίκου πολιτεία. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς, ὅτι ἐπί τινα ἔτι χρόνον δὲν ἠθέλησαν νὰ χωρίσωσι τὴν τύχην τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος ἀπὸ τὴν τύχην τοῦ κράτους, συνελθόντες δὲ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1344, εἰς Φραγκοφόρτιον, ἀπέκρουσαν τὰς παραλόγους ἀξιώσεις τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Λουδοβίκος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐσφετερίσθη τὴν κάτω Βαυαρίαν καὶ τὴν Τυρολίδα, ἤδη ἥρπασε καὶ τὴν Ὁλλανδικὴν κομητίαν, ἐπεχείρησε μάλιστα νὰ κολοβώσῃ καὶ τὰ τοῦ Αὐστριακοῦ οἴκου κτήματα, ὁ πάπας κατώρθωσε τελευταῖον, διὰ τῶν δύο ἀρχιεπισκόπων Τρευιρῶν καὶ Κολωνίας, διὰ τοῦ ἀσπονδοτέρου τῶν τοῦ Λουδοβίκου ἐχθρῶν, τοῦ βασιλέως τῆς Βοημίας Ἰωάννου, καὶ διὰ τοῦ πέμπτου ἡγεμόνος τῆς Σαξονίας, ἤτοι διὰ τεσσάρων ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐκλογέων, τὴν χειροτονίαν ἑτέρου αὐτοκράτορος, καὶ ἀνηγορεύθη τοιοῦτος, Ἰουλίῳ 1336, ὁ τοῦ εἰρημένου βασιλέως τῆς Βοημίας (τοῦ μετ' ὀλίγον πεσόντος εἰς τὴν περὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κρισσὺν ἀτυχῆ μάχην τῶν Γάλλων πρὸς τοὺς Ἄγγλους, καθ' ἣν, ὡς ἀείποτε, ὑπὲρ τῶν Γάλλων ἐτάσσετο) υἱὸς Κάρολος Δ'. Ἔκτοτε ἡ ἀναρχία ἐκορυφώθη εἰς Γερμανίαν· οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἱππεῖς ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων ἔριν ἵνα κυρῶσι, διὰ προνομίων ἀποσπωμένων ἀπὸ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον ἐξ αὐτῶν, τὰς βιαιοπραγίας καὶ τοὺς σφετερισμούς των, νὰ λησταύωσι δὲ ἢ καὶ δουλοπαροίκους νὰ καθιστῶσι πάντας ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ σώσωσιν ἑαυτοὺς διὰ τῶν ὅπλων ἢ διὰ τῆς τῶν τειχῶν προστασίας. Ὁ Λουδοβῖκος ἀπέθανεν αἰφνιδίως νοσήσας, τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1347, ἀλλ' αἱ ἐμφύλιαι ἔριδες καὶ διαμάχαι ἐξηκολούθησαν ἐν Γερμανίᾳ, ἡ δὲ ἀνόρθωσις τῆς μεταξὺ ἐκκλησίας καὶ πολιτείας εἰρήνης ἐξηγοράσθη διὰ πολλῆς τῶν δικαίων τοῦ ἔθνους θυσίας.

Ἐν δὲ τῇ Ἰταλικῇ χερσονήσῳ εἶχεν ἐκλείψει, ὡς προείπομεν, (σελ. 250) τό τε παπικὸν καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἄξίωμα· ἀπὸ τῆς περιστάσεως ταύτης ὠφεληθέντες οἱ Οὐϊσκοντινοί, οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ Φλωρεντινοί, ἴδρυσαν πολιτικὴν ἐξουσίαν νέαν, ἥτις οὔτε τὸν πάπαν, οὔτε τὸν αὐτοκράτορα ἀνεγνώριζεν. Ἐν Ῥώμῃ ἡνείχοντο μὲν λόγῳ ὡς ὑπέρτατον ἄρχοντα τὸν πάπαν, ὡς συγκλητικὸν δὲ καὶ ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς τὸν Ῥοβέρτον τῆς Νεαπόλεως, κατ' ἐπιφάνειαν δ' ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ δήμου τὰ μέλη τῆς βουλῆς, οἱ δικασταὶ καὶ οἱ ὑπάλληλοι, ἔργῳ ὅμως δεσπόται τῆς πόλεως ἦσαν ἰσχυροί τινες οἶκοι, καὶ ἰδίως οἱ Κολόννοι καὶ οἱ Ὀρσῖνοι, πλείστη δ' ἐπεκράτει ἐν αὐτῇ τε καὶ περὶ αὐτὴν ἀναρχία καὶ ἀκολασία. Περίεργον ἐντούτοις εἶναι, ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς τῶν ἠθῶν τραχύτητος ἤκμασε μάλιστα ἡ Ἰταλικὴ ποίησις καὶ φιλολογία. Ὁ Δάντης, ὁ Πετράρχας, ὁ Βοκάκκιος, οἱ δύο Γουϊδωνες (ὁ Γουϊνικέλλις καὶ ὁ Καυαλκάντης), ὁ Δῖνος Κομπάγνις, ὁ Ἰωάννης Οὐϊλλάνις, καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἀνεδείχθησαν τότε ἐνάμιλλοι, κατὰ τὴν ποίησιν καὶ τὴν περὶ τὸν λόγον δεινότητα, τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς ἀρχαιότητος ἀριστοτεχνῶν. Ἅπαντες οὗτοι ἀνεμίμνησκον τὸ πάλαι ποτὲ κλέος τῆς Ῥώμης καὶ παρήγαγον τὸν πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐνθουσιασμόν, ὅστις κατέλαβε καὶ αὐτὸν τὸν σφόδρα μὲν ἐξαχρειωθέντα, ἀλλὰ πάντοτε εὐφυᾶ Ῥωμαϊκὸν δῆμον· πρωταγωνιστὴς δὲ τῆς διανοητικῆς ταύτης ἀναπτύξεως ἦτο ὁ θερμὸς τῆς Ῥώμης λάτρης Πετράρχας, ὅστις, θαυμαζόμενος μὲν ὑπὸ τοῦ δήμου ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν ἀρχαίων Ῥωμαϊκῶν χρόνων, τιμώμενος δ' ἐπὶ τῇ σοφίᾳ ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, παρὰ πάντων δὲ τῶν ὀρεγομένων παιδείας ὡς χρηστήριον θεωρούμενος, κατήντησε νὰ λάβῃ ἰσχὺν Εὐρωπαϊκὴν, τὴν ὁποίαν ἐσεβάσθησαν καὶ ὁ πάπας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ. Ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης ταύτης ὑπολήψεως παρήχθη καὶ ἡ ἰδέα τοῦ νὰ στεφθῇ ὡς βασιλεὺς τῶν λογίων καὶ ποιητῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο, κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1341, ὅτε ἐκοσμήθη ἐν τῷ καπιτωλίῳ, διὰ δαφνίνου στεφάνου, ὑπὸ τοῦ Συγκλητικοῦ τῆς Ῥώμης, ἐπὶ παρουσίᾳ ἀναριθμήτου πλήθους λαοῦ. Φίλος δὲ καὶ θαυμαστὴς τοῦ Πετράρχα ἦτο, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ ὁ Νικόλαος Λαυρέντιος, ἢ, καθὼς τὸν ἔλεγον οἱ πολλοί, Κόλας Ριένζις, ὅστις, περὶ τὰ νομικὰ ἀσχολούμενος καὶ τοὺς ἀρχαίους ῥήτορας μελετήσας, συνώδευσε τὸν ποιητὴν, σταλέντα, τῷ 1342, πρέσβυν εἰς Αὐενιῶνα, ἵνα συγχαρῇ τὸν πάπαν Κλήμεντα ΣΤ' διὰ τὴν ἐκλογήν του καὶ τὸν προσκαλέσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην· μετὰ δέ τινας ἐνιαυτοὺς μέγας καὶ πολὺς ἀνεδείχθη ἐν Ῥώμῃ. — Ἡ ἀναρχία τῆς μέσης καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας ἐκορυφώθησαν ὅτε, τῷ 1343, ἀπέθανεν ὁ Ῥοβέρτος,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι ἀμφότεραι αἱ χῶραι αὗται, τας οποίας οὗτος πατρικῶς καὶ βασιλικῶς ἐκυβέρνησε, κατέστησαν ἔκτοτε λεία κούφων καὶ κακούργων δυναστῶν, ἐχόντων συνεργοὺς τοὺς πρὸ καιροῦ συρρεύσαντας εἰς τὴν χερσόνησον ἀπανταχόθεν τῆς Εὐρώπης ληστρικοὺς τυχοδιώκτας, τοὺς καλουμένους Κονδοτιέρους, οἵτινες, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Καταλωνίων, συγκροτήσαντες λόχους ἢ συμμορίας καὶ Καταλωνίοι μάλιστα πολλάκις καλούμενοι, ὑπὸ ὀνομαστὸν δὲ πάντοτε τινὰ πολεμιστὴν τεταγμένοι, ὑπηρέτουν πάντα ὅστις ἀδρότερον αὐτοὺς ἐμισθοδότει. Τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Φρεδερῖκον Β', ἀποβιώσαντα τῷ 1337, διεδέχθη κατ' ἀρχὰς ὁ ἀσθενὴς υἱός του Πέτρος Β' καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου, 1342, ὁ τετραετὴς ἔγγονός του Λουδοβῖκος. Ὁ δὲ Ῥοβέρτος, υἱὸν μὴ ἔχων, κατέλιπε τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν πρεσβυτέραν θυγατέρα του Ἰωάνναν Α', τὴν ὁποίαν συνέζευξε μετὰ τοῦ Οὐγγαρικοῦ πρίγκηπος Ἀνδρέου, υἱοῦ τοῦ ἀνεψιοῦ του Καρόλου Ῥοβέρτου. Ἡ Ἰωάννα εἶχεν ἅπαντα τὰ λαμπρὰ βασιλίδος προτερήματα, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰ τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς, ὥστε, εἰς πολλὴν παρεκτραπεῖσα ἀκολασίαν, συνετέλεσε καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας καὶ εἰς τὴν μετ' ὀλίγον συμβᾶσαν δολοφονίαν τοῦ συζύγου αὐτῆς Ἀνδρέου. Τότε ἀγριωτάτη ἐπεκράτησεν ἐν Νεαπόλει ἀναρχία, ἀφ' ἑνὸς διότι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ φονευθέντος ἐπεκαλέσαντο τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων ὑπὸ τοῦ πάπα, ἀφ' ἑτέρου διότι ὁ τοῦ Ἀνδρέου πρεσβύτερος ἀδελφὸς, ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβῖκος παρεσκευάζετο νὰ ἐπέλθῃ μετὰ στρατοῦ, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ φόνου ἐκείνου. — Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους συνέβη ἐν Ῥώμῃ μεγάλη πραγμάτων μεταβολή. Ὁ πάπας Κλήμης ΣΤ' ἐπεχείρησε νὰ παύσῃ τὴν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἀναρχίαν, προσοικοιούμενος τὸν δῆμον, καταβάλλων δὲ τὴν ἀριστοκρατίαν· ἐπὶ δὲ τούτῳ, ἔπεμψεν εἰς Ῥώμην, τῷ 1346, τὸν ἐν Αὐενιῶνι μείναντα ἀπὸ τῆς προμνημονευθείσης πρεσβείας Κόλαν Ῥιένζιν, ὅστις, ἀθροίσας τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς πλατείας, παρώξυνεν αὐτὸ κατὰ τῶν ἀλαζόνων καὶ ἁρπάγων εὐπατριδῶν, ἐγαργάλισε τὰ ὦτά του, διὰ λαμπρῶν περιγραφῶν τῶν κατορθωμάτων τῆς ἀρχαίας Ῥώμης, καὶ, ὑπὸ τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου ὑποστηριζόμενος, ὑποθαλπόμενος μάλιστα ὑπὸ τῶν Κολόννων, οἵτινες ἤλπιζον νὰ τὸν μεταχειρισθῶσιν ὡς ὄργανον ἰδίων συμφερόντων, παρεσκεύασε τὰ πνεύματα εἰς τὴν μεταῤῥύθμισιν τοῦ πολιτεύματος· κατὰ Ἀπρίλιον δὲ τοῦ 1347, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ πλεῖστοι τῶν ἱππέων ἀπεδήμουν ἐκ τῆς πόλεως πρὸς συγκομιδὴν τῶν καρπῶν, ὑπέβαλε τὸ νέον πολίτευμα εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ δήμου, ὅστις, ἀναλαβὼν τὰ κυριαρχικὰ αὐτοῦ δίκαια, διώρισεν αὐτὸν δήμαρχον καὶ ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης μεταβολῆς καὶ νέας διοικήσεως· προσέθηκεν ὅμως αὐτῷ, ὡς δήμαρχον ἐπίσης, καὶ τὸν ἔξαρχον τοῦ πάπα. Οἱ διηρημένοι εὐπατρίδαι ἠναγκάσθησαν κατ' ἀρχὰς ν' ἀναγνωρίσωσι τὰ γενόμενα, καὶ, ἐπιτεθέντες βραδύτερον κατὰ τῆς Ῥώμης, ἀπεκρούσθησαν. Ἐν γένει δὲ ὁ Ῥιένζις ἐπροοιμίασεν ὡς ἀγαθὸς καὶ σώφρων κυβερνήτης, ἐπιμεληθεὶς τὴν διαχείρισιν αὐστηρᾶς ποινικῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς τάξεως. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐμέθυσεν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας καὶ μετεβλήθη εἰς δεσπότην ἀλαζόνα καὶ κοῦφον. Ἔλαβε πομπώδεις τίτλους, παρεξετράπη εἰς γελοίαν πολυτέλειαν καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὰς εἰς τὸν αὐτοκράτορα, εἰς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὰς δημοκρατίας τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς ὅλους τοὺς βασιλεῖς. Ὁ αὐτοκράτωρ Λουδοβῖκος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας ἀπήντησαν αὐτῷ φιλικῶς, ἡ δὲ Ἰωάννα τῆς Νεαπόλεως ἔπεμψεν εἰς τὴν σύζυγον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ δημάρχου δῶρα πολύτιμα· ἀλλ' οἱ Ἔσται, οἱ Σκάλαι καὶ οἱ ἄλλοι δυνάσται τῆς ἄνω καὶ τῆς μέσης Ἰταλίας περιύβρισαν τὸν πληβεῖον· ὁ δὲ πάπας, θεωρῶν ἤδη αὐτὸν ἐπικίνδυνον γενόμενον, ἠρέθισε κατ' αὐτοῦ τὸ πλῆθος διὰ τῶν ἱερέων, ὥστε, ἐπελθόντων μετ' ὀλίγον αὖθις κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ τῶν εὐπατριδῶν, ὁ Ῥιένζις ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν, Δεκεμβρίῳ 1347, καὶ κατέφυγε παρὰ τῷ ἐν Νεαπόλει τότε εὑρισκομένῳ βασιλεῖ τῆς Οὐγγαρίας, Λουδοβίκῳ. Μετ' οὐ πολὺ, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν ἣν ἐπροξένησαν αἱ βιαιοπραγίαι τῶν ἐπανελθόντων εἰς τὴν Ῥώμην ἱππέων, ὁ Ῥιένζις παρέστη αὖθις εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος, ἀλλ' ἠναγκάσθη καὶ δεύτερον νὰ φύγῃ. Μετέβη δὲ τότε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Δ', ὅστις παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν πάπαν. Ὁ Ῥιένζις κατ' ἀρχὰς ἐφυλακίσθη ἐν Αὐενιῶνι· ἔπειτα ὅμως, δικασθεὶς καὶ ἀθωωθεὶς, ἐπέμφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου βραδύτερον πάλιν ἐπὶ μικρὸν ἦρξεν. — Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκος εἶχεν ἐμβάλει εἰς τὸ Νεαπολιτικὸν κράτος, ἠνάγκασε τὴν Ἰωάνναν καὶ τὸν δεύτερον ταύτης σύζυγον, τὸν ἀπὸ ἀδελφοῦ τινος τοῦ Ῥοβέρτου ἐξάδελφόν της Λουδοβίκον, πρίγκηπα Τάραντος, νὰ φύγωσιν εἰς Προουγκίαν, ἐφόνευσε τὸν ἀπὸ ἑτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Ῥοβέρτου ἐξάδελφόν της, Κάρολον τὸν πρίγκηπα Δυρραχίου, ἀπέπεμψεν εἰς Οὐγγαρίαν αἰχμαλώτους τοὺς ἄλλους τοῦ βασιλικοῦ οἴκου πρίγκηπας, κατέλαβεν ἅπαν τὸ βασίλειον, 1348, καὶ, ἀπελθὼν οἴκοι, κατέστησεν ἀπανταχοῦ Γερμανοὺς καὶ Οὔγγρους διοικητάς. Οἱ καταθλιβόμενοι ὑπὸ τῶν ξένων τούτων Νεαπολῖται ἐτράπησαν τότε πρὸς τὴν Ἰωάνναν· αὕτη δὲ συνεκρότησε μισθοφορικὸν στρατὸν, καὶ, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ πάπα, ἐπεχείρησε, περὶ τῆς ἀνακτήσεως τοῦ βασιλείου της, πόλεμον μακρὸν καὶ καταστρεπτικώτατον, μὴ καταλυθέντα, τῇ ἐπανειλημμένῃ μεσιτείᾳ τοῦ ἀρχιερέως, εἰμὴ ἐν ἔτει 1352, δι' εἰρήνης, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας ἐπέτρεψεν εἰς τὸν πάπαν τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, λαβὼν ὡς ἰδίαν κτῆσιν τὸ Σάλερνον καὶ τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου. Τότε ὁ Κλήμης ἔστεψεν ἐν Νεαπόλει, δι' ἐξάρχου του, τὴν Ἰωάνναν καὶ τὸν σύζυγόν της Λουδοβίκον, διαφυλάξαντα τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, 1362· ὁ Λουδοβίκος ἐπεχείρησε καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Σικελίας, τῆς ὁποίας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου, 1355, ἦρχεν ὁ ἀδελφός του Φρεδερῖκος Γ'· ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὕτη, κατ' ἀρχὰς εὐδοκιμήσασα, ἐπὶ τέλους ἀπέτυχεν. — Ὁ πάπας Κλήμης ΣΤ', ὅστις ἐπέτυχεν ἐπὶ τῶν ἀνωμαλιῶν ἐκείνων τοῦ Νεαπολιτικοῦ κράτους τὸν σκοπόν του νὰ κυρώσῃ τὸ ἐπὶ τοῦ κράτους τούτου κυριαρχικόν του δικαίωμα, εἶχε κατισχύσει ἐπὶ τέλους καὶ ἐν Γερμανίᾳ, διότι ὁ Κάρολος Δ' ἦτο προθυμότατος εἰς τὰ νεύματά του· ἦτο δὲ ὁ ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος ὅλως ὑποχείριος τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ, τῆς ὑποκομήσσης Τυρέννης, διάγων, καθὼς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν καρδινάλιοι, βίον ἀσωτότατον καὶ πολυτελέστατον, ἐνῷ ἡ λαμπρότης τῆς χηρευούσης τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς Ῥώμης ἠμαυροῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ὁ Κλήμης ΣΤ' ἐστέρησε μάλιστα τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἑνὸς μέρους τῶν ὠφελημάτων τὰ ὁποῖα εἶχε περιποιήσει αὐτοῖς τὸ ἐν ἔτει 1300, ὑπὸ τοῦ Βανιφατίου τοῦ Η', κατὰ πρῶτον ἀνακηρυχθὲν Ἰουβιλαῖον, ἤτοι ἡ ἐπαγγελία, ὅτι πᾶς ὅστις ἐπισκεφθῇ, ἐν διαστήματι τοῦ ἔτους ἐκείνου, τὰς ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, θέλει λάβει πλήρη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Ὁ Κλήμης ἠξίωσε μὲν ὅτι ὁ πάπας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τελῇ κατὰ πᾶσαν πεντηκονταετίαν τὸ ὑπὸ τοῦ Βονιφατίου ἅπαξ κατὰ πᾶσαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατονταετηρίδα ὁρισθὲν Ἰουβιλαῖον, καὶ ἐκάλεσε τοὺς χριστιανοὺς εἰς Ῥώμην
τῷ 1350 ἔτει, ὅπου, λέγουν, ὅτι προσῆλθον τότε, 1,800,000 ἄνθρωποι, ἀλλὰ
ὁρισε συγχρόνως, ὅτι ἐκ τῶν συλλεγέντων ἐντεῦθεν θησαυρῶν, τὸ τρίτον μόνον
ἔλει μείνει εἰς τὰς ἐκκλησίας, τὰ δὲ δύο ἄλλα τρίτα ἔλαβεν αὐτός. Παρεκτὸς
τούτου ἡ πόλις ἔπασχε τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῆς ἀναρχίας καὶ τῶν ἀδιαλείπτων
μφυλίων ἐρίδων τῶν Κολόννων καὶ Ὀρσίνων. Ὁ διάδοχος τοῦ ἐν ἔτει 1352
ποθανόντος Κλήμεντος ΣΤ΄, ὁ Ἰννοκέντιος ΣΤ΄, ἀποφασίσας νὰ ἀπαλλάξῃ
ὴν Ῥώμην ἀπὸ τῶν συμφορῶν τούτων, ἔπεμψεν εἰς Ἰταλίαν, μετὰ πολλῶν χρη-
μάτων, ὡς ἔξαρχον, τὸν Ἱσπανὸν Αἰγίδιον Ἀλβερνόζην, καὶ τὸν Κόλαν
Ριέντζιν, ὅστις, προχειρισθεὶς ἤδη συγκλητικὸς, ἠθέλησε νὰ ἄρξῃ οὐχὶ ὡς πρό-
τερον, ἐπὶ τῆς εὐνοίας τοῦ δήμου ἐρειδόμενος, ἀλλ' ἐπὶ μισθοφόρων, ὡς οἱ ἄλ-
λοι δεσπόται τῆς Ἰταλίας. Δὲν εἶχεν ὅμως τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας πολεμι-
κὰς ἀρετάς· προσδετούτους, διὰ νὰ συντηρήσῃ τοὺς μισθοφόρους ἐκείνους, ἠναγ-
κάσθη νὰ καταπιέσῃ τὸ πλῆθος, παρεξετράπη εἰς δεινὴν τυραννίαν καὶ προεκά-
λεσε στάσιν τῆς ὁποίας ἐγένετο θῦμα, 8 Σεπτεμβρίου 1354. Ὅτι δὲ ὁ πάπας δὲν
κατώρθωσε διὰ τοῦ δημαγωγοῦ ἐκείνου, ἐζήτησε μετ' ὀλίγον νὰ κατορθώσῃ διὰ
τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Δ΄. — Ἐν Μεδιολάνῳ, ὁ Ἄζζος εἶχεν
ἀνορθώσει καὶ ὑπέρ ποτε ἀσφαλέστερον παγιώσει τὸ κράτος τοῦ οἴκου αὐτοῦ διὰ
χρημάτων καὶ μισθοφόρων, διὰ πανουργίας καὶ πονηρίας· ἐπεξέτεινε δὲ τὸ κρά-
τος τοῦτο οὐ μόνον εἰς Λογγοβαρδίαν, ἀλλὰ καὶ ἔνθεν τῶν Ἀπεννίνων, εἰς Το-
σκάναν. Ἀποθανόντα αὐτὸν τῷ 1339, τὸν διεδέχθη ὁ θεῖός του Λουκκῖνος,
εἷς τῶν ἀγριωτέρων, ἀκολαστοτέρων καὶ ἀπιστοτέρων τυράννων, φίλος ὅμως συγ-
χρόνως διατελέσας, καθὼς ὁ Φάλαρις καὶ οἱ δύο Διονύσιοι, τῆς φιλοσοφίας,
τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐξαπλώσας τὸ κράτος τῶν Οὐϊ-
σκοντινῶν, ὥστε ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του, 1349, ἄρξας ἐν Μεδιολάνῳ, ἀδελφός
του καὶ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης Ἰωάννης μετὰ βασιλικῆς παντο-
δυναμίας ἐδέσποσε τῶν καλλίστων καὶ πλουσιωτάτων τότε ἐν Εὐρώπῃ χωρῶν,
διότι ἐκυριάρχει ἀπὸ Οὐερκελλῶν, καὶ Ἄλβας, καὶ Ἀλεξανδρείας μέχρι Πάρμας
καὶ Βρεσκίας, καταλαβὼν δὲ, μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ
τὴν Βονωνίαν, ἤνωσεν οὕτω ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ τὰς χώρας καὶ πόλεις
ἀφ' ὧν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐξεπήγαζεν ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη, ὁ πολιτισμὸς
καὶ τὸ ἐμπόριον ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν. Καὶ δὲν ἠδυνήθη μὲν νὰ
ἐπεκτείνῃ τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ εἰς τὴν Τοσκάναν (ἥτις ἦτο ἡ μόνη χώρα τῆς
Ἰταλίας ἐν ᾗ ὑπερίσχυον οἱ Γουέλφοι, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως τῶν
Φλωρεντινῶν, οἱ ὁποῖοι, κινδυνεύσαντες ἀπὸ τῶν μισθοφόρων τῶν Οὐϊσκοντι-
νῶν, ἐζήτησαν τὴν ἐπικουρίαν τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Δ΄ καὶ συνεμάχησαν
μετ' αὐτοῦ· ὥστε οἱ Οὐϊσκοντινοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσιν εἰρήνην
πρὸς τὴν Τοσκανικὴν δημοκρατίαν, 1353) ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου κατέλαβε τὴν Γέ-
νουαν. Ἡ πόλις αὕτη, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ Φλωρεντία κατέβαλε τὴν Πίσαν, ἦτο
ἡ μόνη ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ δύναμις, ἡ πρὸς τὴν Ἐνετίαν ἀμιλλωμένη καὶ,
ἐκτὸς τῶν ἀκμαίων αὐτῆς, κατὰ τὸν Εὔξεινον καὶ τὴν Μεσόγειον, ἀποικιῶν
καὶ ἐμπορείων, ἐκυριάρχει καὶ τῆς Κορσίκης καὶ μεγάλου τῆς Σαρδινίας μέ-
ρους. Ἀλλ' οἱ ἀντίζηλοι αὐτῆς Ἐνετοὶ, συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Βυζαντινῶν
καὶ τῶν καθ' ἅπασαν τὴν Μεσόγειον φοβερῶν Καταλωνίων, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ
ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς Γενούας. Ἡ πολιτεία αὕτη ἀντέστη κατ' ἀρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χὰς γενναίως καὶ ἀνεδείχθη νικηφόρος· ἀλλὰ κατὰ Αὔγουστον τοῦ 1353, ἡττήθη ὁλοσχερῶς κατὰ θάλασσαν, περὶ Σαρδόνα· συγχρόνως ἐπανελήφθησαν καὶ αἱ ἐμφύλιαι αὐτῆς ταραχαί, ἀπὸ ἀμφοτέρων δὲ τῶν περιστάσεων τούτων ὠφελούμενος ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ δυνάστης Μεδιολάνου Ἰωάννης Οὐϊσκόντις κατέλαβε τὴν Γένουαν· οἱ δ' Ἐνετοὶ, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τῆς αὐξήσεως ταύτης τοῦ Μεδιολανιτικοῦ κράτους, ἐκίνησαν πάντα λίθον ἵνα συγκροτήσωσι συμμαχίαν ὅλων τῶν ἡγεμόνων τῆς ἄνω Ἰταλίας κατὰ Μεδιολάνου· κατωρθώθη δὲ τοῦτο κατὰ Ἰούνιον 1354 καὶ ἀμέσως ἤρχισαν αἱ ἐχθροπραξίαι· ἀλλὰ κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανεν ὁ Ἰωάννης Οὐϊσκόντις καὶ μετεβλήθη αἴφνης ἡ ὅλη τῶν πραγμάτων κατάστασις.

Β. Γαλλία καὶ Ἀγγλία. — Ἐν Γαλλίᾳ, τῆς ὁποίας ἀπὸ τοῦ 1328 ἐβασίλευεν ὁ Φίλιππος ΣΤ' ὁ Οὐαλενσιανὸς, πολλὰ, ὡς εἴδομεν, ἐγένοντο, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου τοῦ Ὁσίου πρὸς συγκρότησιν ἀπολύτου μοναρχικῆς ἐξουσίας. Ἐκ τῶν ἀρχαίων δουκάτων καὶ κομητιῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἄρχοντες, καλούμενοι καὶ ὁμότιμοι, ἦσαν, ὡς οἱ ἐκλέκτορες τῆς Γερμανίας, σχεδὸν ἀνεξάρτητοι, δὲν ἐσώζοντο ἤδη εἰμὴ τέσσαρες, ἡ Φλανδρία, ἡ Βουργουνδία, ἡ Ἀκουτανία καὶ ἡ Βρετανία. Οἱ νέοι ὁμότιμοι, καὶ αὐτοὶ οἱ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον ἐνήκοντες, δὲν ἦσαν πλέον ὅσον οἱ ἀρχαῖοι ἀνεξάρτητοι· προοτούτοις ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Συγερίου (σελ. 158 καὶ ἑπ.), ἐν Γαλλίᾳ, καὶ αὐτὸς ὁ κλῆρος, παρὰ τὰ γενόμενα ἁπανταχοῦ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, ἐχρησίμευσεν εἰς αὔξησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας· ἐπὶ πᾶσι καὶ ὁ πάπας πρὸ μικροῦ εἶχε καταντήσει τοσοῦτον ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ἐξηρτημένος, ὥστε εὐτύχημα ἐθεώρησεν, ὅτι ἠδυνήθη νὰ ἀγοράσῃ τὸν Ἀβενιῶνα, διὰ νὰ μὴ ἐδρεύῃ τοὐλάχιστον ἀμέσως ἐπὶ Γαλλικῆς χώρας. Πρὸ καιροῦ δὲ ἤρχισε καὶ ἡ αὔξησις τῆς περιφερείας τοῦ κράτους. — Τὸ μᾶλλον λόγου ἄξιον, διὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ, γεγονὸς τῆς τοῦ Φιλίππου ΣΤ' βασιλείας εἶναι ὁ τότε ἀρξάμενος καὶ, ἐκτός τινων διακοπῶν, ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη διαρκέσας πόλεμος πρὸς τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ χώρα αὕτη, μετὰ τὴν αἰσχρὰν δολοφονίαν τοῦ Ἐδουάρδου Β', ἐκυβερνᾶτο, διὰ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐδουάρδου Γ', ὑπὸ τῆς τούτου μητρὸς Ἰσαβέλλας καὶ τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς Μορτιμέρου, ἀδόξως καὶ τυραννικῶς. Τῷ 1328, συνωμολογήθη πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σκωτίας Ῥοβέρτον Α', τὸν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν κράτος ἐμβαλόντα, εἰρήνη ἐπονείδιστος, δι' ἧς παρῃτήσεν ἡ Ἀγγλία ἁπάσας τὰς ἐπὶ τοῦ γείτονος ἐκείνου κράτους ἀξιώσεις αὐτῆς, ὁ δὲ τοῦ Ῥοβέρτου υἱὸς Δαυὶδ Β', ὁ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος διαδεξάμενος τὸν πατέρα του, ἠρραβωνίσθη μὲ τὴν θυγατέρα τῆς Ἰσαβέλλας. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Μορτίμερος συλλαμβάνει, καταδικάζει καὶ θανατόνει τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἐδουάρδου Β', Ἐδμοῦνδον, δοῦκα τῆς Κεντικῆς, τὸν θελήσαντα νὰ καθαιρέσῃ τὸν σφετεριστὴν ἐκεῖνον τῆς ἀρχῆς. Ἔῤῥιψε δ' αὐτὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1330 ὁ Ἐδουάρδος Γ', ὅτε ἐξηγέρθη αἴφνης ὁ κοιμώμενος ἐκεῖνος λέων, καὶ, μετὰ τοῦ ἑτέρου θείου του Ἐῤῥίκου τοῦ Λαγκαστρικοῦ συνεννοηθεὶς, ἀπηγχόνισε τὸν Μορτίμερον, ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς καὶ τὴν μητέρα του νὰ καταδιώξῃ, ἔπειτα ὅμως, πραότερος ἀναδειχθεὶς, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν νὰ διαζήσῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀνέσει, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου, καὶ ἤρχισεν αὐτὸς τὸ ἡρωϊκὸν ἐκεῖνο στάδιον, καθ' ὃν οὐδένα ἔσχε τὸν ἐνάμιλλον ἐξ ὅλων τῶν ἱππέων τῆς Εὐρώπης. Πρῶτον θῦμα τοῦ ἀρειμανίου ἐκείνου βασιλέως ὑπῆρξαν οἱ Σκῶτοι διότι, ὠφεληθεὶς ἔκ τινων ἀδικημάτων τὰ ὁποῖα ἔπαθον, ἀπὸ τοῦ ἐπιτροπεύον-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τος τὸν ἀνήλικον Δαυὶδ κυβερνήτου, Ἄγγλοι τινὲς βαρῶνοι, ἔχοντες καὶ ἐν Σκωτίᾳ κτήματα, συνεννοεῖται μετὰ τοῦ ἐν Νορμανδίᾳ σωζομένου Ἐδουάρδου Βαλλιόλου, υἱοῦ τοῦ προτέρου βασιλέως Ἰωάννου Βαλλιόλου, συνομολογεῖ πρὸς αὐτὸν, Νοεμβρίῳ 1332, συνθήκην, δι' ἧς τὸν ἀνεγνώρισεν ὡς νόμιμον, ἀλλ' ὑποτελῆ τοῦ Ἀγγλικοῦ στέμματος, βασιλέα τῆς Σκωτίας, καὶ κατατροπόνει, κατὰ Αὔγουστον 1333, τοὺς Σκώτους εἰς μάχην, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ κυβερνήτης τῆς χώρας. Ὁ βασιλεὺς Δαυὶδ ἐπλανήθη ἔκτοτε ὡς φυγὰς τῇδε κἀκεῖσε, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐπεβλήθη εἰς τοὺς Σκώτους, ὡς Ἄγγλος ὑποτελὴς, ὁ Ἐδουάρδος Βαλλιόλης, ὅστις, παρεκτὸς τούτου, παραχωρήσας εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰς μεσημβρινὰς, ἤτοι τὰς καλητέρας τῆς Σκωτίας χώρας καὶ εἰς ἄλλας ἐπαχθεῖς ὑποβληθεὶς ὑποχρεώσεις, δυσηρέστησε σφόδρα τοὺς ὑπηκόους. Οἱ ἀρχιερεῖς ἐτράπησαν πρὸς τὸν πάπαν, οἱ ἰσχυρότεροι μεγιστᾶνες κατέφυγον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐπανῆλθον ἐκεῖθεν μετὰ Γαλλικῆς ἐπικουρίας, ἵνα καταπολεμήσωσι τὸν βασιλέα αὐτῶν, ὥστε ὁ Ἐδουάρδος Γ' ἠναγκάσθη καθ' ἕκαστον σχεδὸν ἔτος νὰ στρατεύῃ ἐπὶ τὴν Σκωτίαν, πολλὴν μὲν ἐπιτυγχάνων ἀείποτε δόξαν, ἀλλ' ὠφέλειαν ὀλίγην. — Ὁ Ἐδουάρδος, ἀγανακτήσας διὰ τὴν συνδρομὴν ταύτην τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας παρέσχεν εἰς τοὺς Σκώτους, τῷ μὲν 1335 συνεμάχησε μετὰ πολλῶν ἐν ταῖς κάτω χώραις Γάλλων ὑποτελῶν, δυσηρεστημένων κατὰ τοῦ Φιλίππου ΣΤ' καὶ διὰ χρημάτων προσέλαβεν εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην πολλοὺς πρὸς τούτοις μεταξὺ Μώσα καὶ Ῥήνου Γερμανοὺς ἡγεμόνας καὶ ἀρχιερεῖς· τῷ δὲ 1338, ἤρχισεν ἀναφανδὸν τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον· τῷ δὲ 1340, συνεμάχησε καὶ μετὰ τῶν Φλανδρίων, τῶν ὁποίων αἱ δημοκρατικῶς κυβερνώμεναι πόλεις, ἐξ ἀρχῆς τῆς τοῦ Φιλίππου βασιλείας ἐπαναστᾶσαι κατὰ τοῦ κόμητος αὐτῶν Λουδοβίκου, κατεβλήθησαν μὲν, 1328, ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ, τῷ 1337, δυσανασχετήσασαι διὰ τὴν δεινὴν καταπίεσιν ἣν ἔπασχον ἀπό τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Λουδοβίκου, ἐκινήθησαν αὖθις, ὑπὸ τὸν πλούσιον, ἐκ τῆς πόλεως Γάνδης, ζυθοποιὸν Ἰάκωβον Ἀρτευέλλιον καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ τῆς χώρας τόν τε κόμητα καὶ τοὺς πλείστους εὐπατρίδας. Ἐπὶ πᾶσιν, ὁ Ἐδουάρδος προέτεινε τὴν ἀξίωσιν, ὅτι εἶχε πλείονα δίκαια εἰς τὸν Γαλλικὸν θρόνον ἢ ὁ Φίλιππος ΣΤ'· διότι ὁ μὲν τελευταῖος οὗτος ἦτο ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφοῦ τοῦ Φιλίππου Δ' τοῦ Καλοῦ, ὁ δὲ Ἐδουάρδος ἔγγονος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἰσαβέλλας· ὅθεν, ἅμα μετὰ τὴν πρὸς τοὺς Φλανδρίους συνθήκην, ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ ἠγωνίσθη ἤδη οὐχὶ περὶ χωρῶν τινῶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου, περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο ἐπικρατειῶν ὑπὸ ἕνα βασιλέα, δι' ὃ ἀνέπαυσε μὲν ἀφ' ἑνὸς τὴν συνείδησιν τῶν μετ' αὐτοῦ συμμαχησάντων Γάλλων ὑπηκόων καὶ ὑποτελῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξῆψε τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἄγγλων φιλοτιμίαν καὶ προθυμοτέρους κατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὴν καταβολὴν τῶν ὑπερόγκων εἰσφορῶν ὅσας ἀπήτησεν ὁ μακρὸς οὗτος πόλεμος, εἰσφορῶν, τὰς ὁποίας ὅμως ὁ Ἐδουάρδος Γ', διάφορος κατὰ τοῦτο τοῦ πάππου του Ἐδουάρδου Α', δὲν εἰσέπραξεν ἀείποτε εἰμὴ τῇ συναινέσει τοῦ Παρλαμέντου. — Τὸ πρῶτον ἀξιομνημόνευτον γεγονὸς τοῦ πολέμου τούτου ὑπῆρξεν ἡ περὶ Σλυύσιον, εἰς τὰ Ὁλλανδικὰ παράλια, κατὰ Ἰούνιον 1840, συγκροτηθεῖσα ναυμαχία, καθ' ἣν, θεωρουμένην ὡς τὴν αἱματηροτάτην τοῦ μεσαιῶνος ναυμαχίαν, ἠττήθησαν οἱ Γάλλοι κυρίως διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν ἐλαφρῶν Φλανδρικῶν πλοίων καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἄγγλων τοξοτῶν ὡς πρὸς τοὺς Γενουαίους τοξότας, τοὺς παρὰ τῷ Φιλίππῳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μισθοφορήσαντας. Ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος, καίτοι νικήσας, ἠναγκάσθη, δι' ἔλλειψιν χρημάτων, νὰ συνομολογήσῃ ἀνακωχὴν, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν μετ' ὀλίγον, διότι ἀποθανόντος τῷ 1341 τοῦ δουκὸς Βρετανίας ἄνευ ἀρρένων ἀπογόνων, ἐκληρονόμησε τὸ δουκάτον τοῦτο ἡ θυγάτηρ του, συζευχθεῖσα τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Φιλίππου Κάρολον· ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος Ἰωάννης ὁ Μοντφορτικὸς, ἤρισε πρὸς τὸν Κάρολον περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Ἐδουάρδου κατὰ τοῦ Καρόλου, τὸν ὁποῖον ἐπροστάτευσεν ὁ Φίλιππος. Καὶ συνωμολογήθη μὲν κατὰ Ἰανουάριον 1343 πάλιν ἀνακωχὴ μεταξὺ τῶν δύο βασιλέων, τῇ μεσιτείᾳ τῶν ἐξάρχων τοῦ πάπα Κλήμεντος ΣΤ', ἐξακολουθήσαντος ὅμως τοῦ πολέμου τῶν δύο μνηστήρων τῆς Βρετανίας, ἀνενεώθη, τῷ 1346, καὶ ἡ μεγαλητέρα μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν διαμάχη. Κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος, ὁ εἰς Ἀκυτανίαν ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου ἐκπεμφθεὶς μετὰ στρατοῦ γενναῖος καὶ ἐλευθέριος Ἐρρῖκος κόμης Δέρβυος, ὁ μετέπειτα δοὺξ Λαγκαστρίας, κατατροπώσας τοὺς Γάλλους, κατέκτησεν ὅλα σχεδὸν τὰ φρούρια τῆς χώρας ἐκείνης· κατὰ δὲ τὸ 1346, αὐτὸς ὁ Ἐδουάρδος, ἐπελθὼν εἰς Νορμανδίαν, ἐκεῖθεν δὲ προελάσας εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Γαλλίας, καὶ καταλαβὼν τὰ ὑψώματα τῆς μικρᾶς πόλεως Κρεσσύος, συνεκρότησε πρὸς τὸν πολὺ ὑπερέχοντα στρατὸν τοῦ Φιλίππου (ἀλλ' ὑπερβολὴ εἶναι ἴσως ὅτι ὁ τελευταῖος συνεκροτεῖτο ἀπὸ 80,000 ἀνδρῶν) μάχην κρίσιμον, Αὐγούστῳ 1346, καθ' ἣν οἱ Γάλλοι, καίτοι γενναιότατα ἀγωνισθέντες, ἡττήθησαν ὅμως ὁλοσχερῶς, διὰ τὴν πλείονα τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ πειθαρχίαν καὶ τὴν μεγάλην στρατηγικὴν ἐμπειρίαν τοῦ Ἐδουάρδου, τοῦ ὁποίου ἤδη κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐνάμιλλος ἀνεδείχθη ὁ πεντεκαιδεκαέτης ὁμώνυμος υἱὸς καὶ διάδοχος, ὁ μετέπειτα πολυθρύλλητος μέλας ἡγεμὼν, οὕτω κληθεὶς ἀπὸ τῆς χροιᾶς τῆς πανοπλίας. Ὁ Γάλλος ἱστοριογράφος Φροϊσσάρτος βεβαιοῖ, ὅτι οἱ ὁμογενεῖς του ἀπέβαλον 30,000 στρατιώτας, 1200 ἱππεῖς καὶ 12 πρίγκηπας· ἄλλοι λέγουν μετριωτέραν τὴν φθορὰν, ὁπωσδήποτε τὸ τραῦμα ὑπῆρξε καίριον, ὁ δ' Ἐδουάρδος ὠφελήθη πολὺ καὶ ἀπὸ τῆς λείας καὶ ἀπὸ τῶν λύτρων τὰ ὁποῖα ἐπλήρωσαν πολλοὶ ἐπίσημοι αἰχμάλωτοι. Λέγεται, ὅτι ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐγένετο χρῆσις καὶ κανονίων· καὶ ἂν ἔχεται ὅμως τοῦτο ἀληθείας, ταῦτα δὲν συνετέλεσαν, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ἔκβασιν· οὐδὲ πρῶτον τότε μνημονεύονται, ἀλλ' ἔν τινι πολεμικῇ πράξει, ἀναγομένῃ εἰς τὸ ἔτος 1338. — Ὁ Ἐδουάρδος ἐλεηλάτησεν ἤδη ἀνηλεῶς τὰς ἀρκτικὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας, καὶ, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἀσφαλὲς ὁρμητήριον διὰ τὰς μελλούσας ἐπιδρομὰς, ἐπολιόρκησε τὸ Καλαΐσιον, τὸ ὁποῖον μετὰ ἐνδεκάμηνον ἡρωϊκὴν ἄμυναν ἐκυριεύθη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ, δεχθὲν πολλοὺς Ἄγγλους ἐποίκους ἀντὶ τῶν πολλῶν ἐκβληθέντων Γάλλων, διέμεινεν ἐπὶ διακόσια ἔτη ἐν τῇ κυριότητι τῶν Ἀγγλων. Ἔπειτα δὲ, τῇ μεσιτείᾳ τῶν παπικῶν ἐξάρχων, συνωμολογήθη, κατὰ Σεπτέμβριον 1347, βραχεῖα ἀνακωχὴ, παραταθεῖσα βραδύτερον μέχρι τοῦ 1351. Οἱ Ἄγγλοι ἦσαν τότε κύριοι οὐ μόνον τοῦ Καλαισίου, ἀλλὰ καὶ ἁπάσης τῆς Ἀκυτανίας καὶ ὅλης τῆς μεταξὺ Λείγηρος καὶ Γαρούνα χώρας· ἐν Βρετανίᾳ, ὁ Κάρολος εἶχε πρὸ μικροῦ αἰχμαλωτευθῆ ὑπ' αὐτῶν· οἱ Φλάνδριοι, τέλος, (παρ' οἷς ὁ Ἀρτευέλλιος, εἰς αὐθαιρεσίαν παρεκτραπεὶς, εἶχε δολοφονηθῆ ἀπὸ τοῦ 1345) παρέμειναν σύμμαχοι τῆς Ἀγγλίας, καίτοι ἐν τῇ ἀνακωχῇ ῥητῶς ἐπιφυλαχθέντων τῶν δικαίων τοῦ νέου κόμητος Λουδοβίκου Γ', τοῦ ὁποίου ὁ πατὴρ Λουδοβίκος Β' εἶχε πέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σει εἰς τὴν περὶ Κρεσσὺν μάχην. Προστούτοις, διαπροῦντας τοῦ πολέμου, οἱ Ἰρλανδοὶ ματαίως ἐπεχείρησαν νὰ ἀποβάλωσι τὸν Ἀγγλικὸν ζυγόν, οἱ δὲ Σκῶτοι, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ΣΤ', ἐνέβαλον μὲν εἰς τὰς βορείους τῆς Ἀγγλίας κομητίας, ἀλλὰ ἠττήθησαν ὑπὸ τῆς ἀρρενωποῦ τοῦ Ἐδουάρδου συζύγου, Φιλίππας τῆς Ἀννονικῆς, εἰς μάχην, 1347, καθ' ἣν ἠχμαλωτεύθη καὶ ὁ βασιλεὺς Δαυίδ. Ἐπὶ πᾶσι, ναὶ μὲν καὶ ὁ Ἐδουάρδος καὶ ὁ Φίλιππος ἐδαπάνησαν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑπέρογκα χρηματικὰ ποσὰ καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς δεινοτάτας καταπιέσεις, ἀλλ' ἡ Γαλλία, ἐν ᾗ διεξήγετο ὁ πόλεμος, ἔπαθε πολὺ μᾶλλον ἢ ἡ Ἀγγλία, ὥστε ὁ Φίλιππος περιῆλθεν εἰς ὅλως ἐκτάκτους οἰκονομικὰς εἰσπράξεις, εἰσήγαγε τὸν βραδύτερον ἐν τῇ Γαλλικῇ ἱστορίᾳ τοσοῦτον διαβόητον γενόμενον φόρον ἐπὶ τοῦ ἅλατος, ἐπενόησε νέα τέλη, ἀπῄτησε φόρον τινὰ ἐπὶ τῆς βιομηχανίας, συνέλεξεν ἀπὸ τὸν κλῆρον δέκατα καὶ ἐμιμήθη, ὡς πρὸς τὴν νοθείαν τῶν νομισμάτων, τὸ παράδειγμα τοῦ Φιλίππου Δ'. —Καὶ ἐντούτοις, εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι κατ' αὐτοὺς μάλιστα τοὺς διὰ τὴν Γαλλίαν τοσοῦτον ἀτυχεῖς ἐκείνους χρόνους, συνεκροτήθη ἡ ἑνότης τῆς Γαλλικῆς γλώσσης καὶ τοῦ Γαλλικοῦ βίου ἀπὸ Καλαισίου μέχρι Μεσογείου θαλάσσης καὶ ἀπὸ Πυρηναίων μέχρι Οὐάρου ποταμοῦ, ἑνότης δι' ἧς οἱ Γάλλοι ἀείποτε καθυπέρτεροι πολιτικῶς ἀνεδείχθησαν τῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς ἰδίας πολιτείας διασπασθέντων Γερμανῶν. Αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι παρεσύρθησαν οὕτως εἰπεῖν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς Γαλλικῆς ἐθνικότητος, διότι Γαλλικὴ ἦτο καὶ ἡ γλῶσσα τῆς αὐλῆς, τῶν νόμων, τῶν δικαστηρίων αὐτῶν, Γαλλικὰ δὲ καὶ τὰ ἤθη, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἔπιπλα τῆς ἀνωτέρας τοῦ ἔθνους αὐτῶν τάξεως. Οἱ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν μὲν μετ' ὀλίγον νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν πολλὰς ἐπαρχίας· ἀλλ' αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἔμειναν συνδεδεμέναι μετ' αὐτῶν διὰ τοσοῦτον σφιγκτῶν δεσμῶν ἐθνικότητος, ὥστε ἡ εἰς αὐτοὺς ἀπόδοσίς των ἦτο ἀναπόφευκτος. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Φίλιππος ΣΤ' καθ' ὁλοκληρίαν κυριεύσας τὰ περὶ Μομπελλιέρον Ἀραγωνικὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ Φιλίππου τοῦ Δ' ἁπλῶς ὑποτελῆ τοῦ Γαλλικοῦ στέμματος ἦσαν (σελ. 236), καταλύσας δὲ τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς ἐν Ἀρελάτῃ Γερμανικῆς κυριαρχίας, τοσοῦτον ἐπεξέτεινε τὸ Γαλλικὸν κράτος, ὥστε, ἐκτὸς τοῦ Ῥουσσιλλῶνος καὶ τῆς Κερδάγνης, ὅλη ἡ μεσημβρινὴ Γαλλία ἀπηλλάγη τότε ἀπὸ πάσης ξενικῆς κυριαρχίας. Ἔλαβε δὲ ἀμφοτέρας τὰς χώρας, 1344, ἐπὶ χρήμασι· καὶ ἰδίως ἡ εὐρεῖα χώρα, ἥτις ἐξετείνετο ἀπὸ τῶν πέριξ τοῦ Μομπελλιέρου μέχρι τῆς Γενεύης καὶ τοῦ Λουγδούνου, ἐθεωρεῖτο δὲ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὡς ἀνεξάρτητος ἢ μᾶλλον ὡς Γερμανικὸν ἔτι φέουδον καὶ ἐκαλεῖτο Δελφινάτον, (διότι ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς ἔφερεν ἀνέκαθεν, ἄγνωστον πόθεν, τὸν τίτλον τοῦ Δελφίνου), παρεχωρήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ τελευταίου Δελφίνου Οὐμβέρτου Β' εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ διαδόχου τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου, τὸν μετέπειτα Κάρολον Ε', ὅστις, βραδύτερον ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον, ἐκανόνισεν, ὅτι ἀείποτε εἷς τῶν πριγκήπων τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, καὶ ἰδίως ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως, θέλει φέρει τὸν τίτλον καὶ τὰ παράσημα τοῦ Δελφίνου. Ὁ Φίλιππος ΣΤ' ἀπέθανεν ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ Δελφινάτου, 1350.

Ὁ νέος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἰωάννης ὁ ἀγαθὸς, 1350—1364, ἐσπούδασε πολὺ προθυμότερον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὅπως ἀνορθώσῃ τὴν μετὰ τῆς Ἀγγλίας εἰρήνην, βοηθούμενος εἰς τοῦτο παντὶ σθένει καὶ ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τίου ΣΤ'· ἀλλ' αἱ προσπάθειαι ἀμφοτέρων ἀπέβησαν μάταιαι, διότι ὁ Ἐδουάρδος ἤθελε ν' ἀπαλλαγῇ πάσης πρὸς τὴν Γαλλίαν ὑποτελείας, ὁ δὲ Ἰωάννης οὐδὲν ἐτόλμα νὰ παραιτήσῃ οὐσιώδες δίκαιον τοῦ ἔθνους αὐτοῦ. Ὅθεν, μετὰ βραχείας ἀνακωχὰς, ἐπανελήφθη ὁ πόλεμος, τῷ 1355· καὶ οὐδ' ἐπὶ τῶν ἀνακωχῶν εἶχον παύσει αἱ ἔμμεσοι ἐχθροπραξίαι, διότι οἱ μὲν Ἄγγλοι ὑπεστήριζον τὸν Μοντφόρτιον ἐν Βρετανίᾳ, οἱ δὲ Γαλλοι παρώξυνον τοὺς Σκώτους. Ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος προσέλαβε μετ' ὀλίγον, διὰ τὴν ὀξύτητα ἅμα καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἰωάννου, συμμάχους ἰσχυροτάτους μεταξὺ τῶν Γάλλων μεγιστάνων. Τφόντι ὁ Ἰωάννης, ὅστις καὶ ὡς φίλος καὶ ὡς ἐχθρὸς ὑπῆρξε πάντοτε ἀκρατὴς καὶ ἀσύνετος, ἠνόησε Καστιλλιακόν τινα πρίγκηπα Κάρολον (de la Cerda), ἀπαραλλάκτως καθὼς εἶχεν εὐνοήσει ὁ Ἐδουάρδος Β' τὸν Γαυέστωνα, καὶ δυσηρέστησε τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ κράτους τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ, καταδικασας εἰς ἄδικον θάνατον τὸν κοντόσταυλον (Connetable) Ῥαοὺλ τὸν Βριέννιον, ἀπένειμε τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἰς τὸν εὐνοούμενον ἀλλοδαπὸν καὶ προστούτοις συνέζευξεν αὐτὸν μετὰ κόρης συγγενοῦς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας (ἡ χώρα αὕτη, σελ. 231, ἐδόθη ἐπὶ Φιλίππου Ε', σελ. 237, εἰς Ἰωάννην Β', θυγατέρα τοῦ Λουδοβίκου Ι', τῆς ὁποίας, συζευχθείσης ἔπειτα μετὰ Γάλλου τινὸς βασιλόπαιδος, υἱὸς ἦτο ὁ) Κάρολος ὁ κακοποιὸς, συνομόσας μετά τινων ἄλλων μεγιστάνων, δολοφονεῖ, 1354, τὸν μισητὸν κοντόσταυλον· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἠθέλησε νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του, ὁ Κάρολος συμμαχεῖ μετὰ τῶν Ἄγγλων, ὁ δὲ Ἰωάννης τότε οὐ μόνον συνεχώρησε τὸν δολοφόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπεζημίωσεν αὐτόν. — Τῷ 1355, ἐκραγέντος αὖθις τοῦ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν πολέμου, ὁ μὲν Ἐδουάρδος Γ', διαπεραιωθεὶς εἰς Καλαίσιον, ἐλεηλάτησε τὰς βορείους ἐπαρχίας, ὁ δὲ μέλας ἡγεμὼν, ἀπὸ Ἀκουιτανίας ὁρμώμενος, ἐπόρθησεν ἀνηλεῶς τὰς μεσημβρινάς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, περιελθὼν ἐκ τούτου εἰς δεινὴν χρηματικὴν ἀμηχανίαν, συνεκάλεσε τὴν κοινὴν τοῦ κράτους σύνοδον. Σημειωτέον, ὅτι τότε ἡ Γαλλία ἦτο διηρημένη, κατά τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ δίκαια, εἰς δύο διακεκριμένα μέρη, ἀφ' ἑνὸς τὸ μεσημβρινὸν καὶ μικρότερον, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο ἀπὸ τῆς γλώσσης Languedoc, εἶχεν ἰδίαν σύνοδον, ἐπεκράτει δὲ παρ' αὐτῷ τὸ γραπτὸν Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ἀφ' ἑτέρου τὸ βόρειον, καλούμενον ἐπίσης ἀπὸ τῆς γλώσσης Langue d'oil, τοῦ ὁποίου ἡ σύνοδος ὠνομάζετο κοινὴ, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον, ἐκτὸς ὀλίγων χωρῶν, ἴσχυε τὸ ἄγραφον δίκαιον ἦτοι τὰ ἔθιμα. Ἡ σύνοδος τῆς Λαγγεδοκίας ἐφάνη προθυμοτάτη καὶ τότε καὶ ἔπειτα εἰς τὸ νὰ ψηφίσῃ πάντα τὰ πρὸς ἄμυναν τῆς χώρας ἀπαιτούμενα· ἡ δ' ἐν Παρισίοις, τῇ 30 Νοεμβρίου 1355, συγκροτηθεῖσα κοινὴ σύνοδος ἐξεναντίας ἐπεχείρησεν, ὠφελουμένη ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν τοῦ βασιλέως, νὰ περιστείλῃ τὰς καταχρήσεις καὶ καταπιέσεις εἰς ἃς εἶχεν ἐξοκείλει ὁ Ἰωάννης καὶ δὲν ἀπεποιήθη μὲν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸν πόλεμον χρήματα, ἀλλὰ διώρισεν ἐπιτροπὴν ἐφορευτικὴν τῆς τε εἰσπράξεως τῶν ἐκτάκτων φόρων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν, λαβοῦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἀξιόλογα δίκαια καὶ αὐτῆς τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας μέρος. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν ἴσχυεν εἰμὴ ἐνόσῳ διήρκει ὁ πόλεμος, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι οἱ φόροι ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος ἐπετράπησαν, ὑπεχρεώθη ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ νὰ συγκαλῇ κατὰ πᾶν ἔτος τὴν σύνοδον, παρεκτὸς δὲ τούτου ὑπεβλήθη καὶ εἰς ἄλλους οὐσιωδεστάτους περιορισμούς. Ἡ τοιαύτη μεταῤῥύθμισις τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ πολιτεύματος, καθ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

υτὴν μὲν ἦτο ἴσως καλὴ καὶ ἀναγκαία, ἀλλ' ἐπήγαγε μεγάλα δεινὰ, διότι ἡ
ν ἐπιτροπὴ τῆς συνόδου κατεχράσθη τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐξουσίας καὶ ἐμισήθη
ὸ τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς, παραβὰς τὰς ὁμολογίας, καὶ, ὑποπτεύων ὅτι ὁ Κά-
λος ὁ κακοποιὸς ἐξηκολούθει συνεννοούμενος μετὰ τῶν Ἄγγλων, συλλαμβάνει
ὸν τε καί τινας τῶν συνεργῶν αὐτοῦ περὶ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καστιλλιακοῦ
είνου εὐνοουμένου, φονεύει τέσσαρας τῶν συλληφθέντων, φυλακίζει τὸν Κάρολον
αὶ ἐπιχειρεῖ νὰ καταλάβῃ τὰ κτήματα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ὅμως ὑπερασπίσθησαν
συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τοῦ φυλακισθέντος, συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ βασιλέως
ῆς Ἀγγλίας. Τούτων γινομένων, ἐμβάλλει αἴφνης ὁ μέλας ἡγεμὼν ἀπὸ Ἀ-
τανίας καὶ προελαύνει, πορθῶν καὶ κείρων τὴν χώραν, μέχρι τῆς πόλεως Πι-
ταυίας· ἀντεπεξελθόντος δὲ ἀπὸ ταύτης τοῦ Ἰωάννου, συγκροτεῖται, δύο ὥρας
ακρὰν αὐτῆς, περὶ Μωπερτουΐσιον (Maupertuis, 19 Σεπτεμβρίου 1336),
άχη κρίσιμος, καθ' ἣν ἠττήθησαν αὖθις οἱ Γάλλοι, καίτοι πολυαριθμότεροι
όντες τῶν ἐχθρῶν, διὰ τὴν θαυμαστὴν πειθαρχίαν ἥτις ἐπεκράτει ἐν τῷ Ἀγ-
γλικῷ στρατοπέδῳ, ἠχμαλωτεύθη δὲ, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν,
αὶ αὐτὸς ὁ ἀκράτητος βασιλεὺς Ἰωάννης, πρὸς ὃν θρυλλεῖται, ὅτι μετὰ ἱπποτι-
ῆς φιλοφροσύνης προσηνέχθη ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ ὁ πρίγκηψ Οὐαλλίας, μὴ
κεισθεὶς ἰδίως νὰ καθήσῃ εἰς τὴν αὐτὴν μετ' αὐτοῦ τράπεζαν, ἐν τῷ μετὰ τὴν
άχην δείπνῳ, ἀλλὰ ὄπισθεν τῆς καθέδρας αὐτοῦ διατελέσας ἱστάμενος.

Ἡ ἧττα αὕτη καὶ ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Ἰωάννου ἠύξησαν τὰ δυστυχήματα τῆς
Γαλλίας· διότι, συνωμολογήθη μὲν κατὰ Μάρτιον τοῦ ἀκολούθου ἔτους διετὴς
ὅπλων ἀνακωχὴ πρὸς τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους
ὁ Δελφῖνος Κάρολος, τὸν ὁποῖον ὁ εἰς Λονδῖνον ἀπαχθεὶς πατήρ του διώρισεν
ἐπίτροπον (lieutenant général du royaume), ἀλλ' ἡ ἐπανειλημμένως συγκροτη-
θεῖσα σύνοδος ἐπέμεινεν εἰς τὴν κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων, αἱ δὲ τρεῖς
τάξεις τοῦ ἔθνους, ἔχουσαι ἑκάστη ἴδιον φατριάρχην, ἡ μὲν τρίτη τὸν δήμαρχον
Παρισίων (Prévôt des marchands) Εὐστάθιον Μάρκελον, ὁ δὲ κλῆρος, τὸν
ἐπίσκοπον Λαόνου Λεκώκιον, ἡ δὲ τῶν εὐπατριδῶν, τὸν διοικητὴν Ἀρτη-
σίας Ἰωάννην Πεκκίγνυον, ἅμα συνελθοῦσαι αὖθις, κατὰ Φεβρουάριον
1357, ἔπαυσαν τῆς ὑπηρεσίας 22 βασιλικοὺς ὑπουργοὺς καὶ συμβούλους, καὶ
ἠνάγκασαν τὸν Δελφῖνον νὰ δεχθῇ ὅλας τὰς μεταῤῥυθμίσεις ὅσας ἀπῄτησαν καὶ
36 συμβούλους ὑπὸ τῆς συνόδου ἐκλεγέντας. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐκ τούτου
δὲν ἐβελτιώθησαν, διότι ἡ κυβέρνησις ἀντέπραττεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς συν-
όδου, ἡ δ' ἐπιτροπὴ τῆς συνόδου εἰς τὴν κυβέρνησιν· προσετούτοις, αἱ διάφοροι
τῆς συνόδου τάξεις ἐδιχονόησαν πρὸς ἀλλήλας, ἐν Παρισίοις δὲ, ὅπου μέγα
συνέῤῥευσε πλῆθος ἀνθρώπων, ζητούντων ἀσφάλειαν ἀπό τε τῶν Ἄγγλων καὶ
ἀπὸ τῶν μετὰ τῶν Ἄγγλων συμμαχησάντων ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως, πλείστη
ἐπεκράτησεν ἀναρχία· οἱ πολῖται ὑπώπτευον, ὅτι ὑποθάλπει ταύτην ὁ Δελφῖνος
καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, διὰ νὰ καταστήσωσι μισητοὺς τοὺς Παρισινοὺς καὶ τοὺς ἀντι-
προσώπους τοῦ ἔθνους· ὅθεν, προνοοῦντες οἰκοθεν περὶ τῆς ἀπό τε τῶν ἔσω καὶ
τῶν ἔξω ἐχθρῶν ἀμύνης, κατεσκεύασαν τότε πρῶτον τὰ πολυθρύλλητα ἐντὸς
τῶν ὁδῶν χαρακώματα (barricades), τὰ τοσάκις ἔπειτα ἀναφερόμενα εἰς τὴν
Γαλλικὴν ἱστορίαν· τελευταῖον οἱ τρεῖς φατριάρχαι, (οἵτινες, ἂν καὶ αἱ τάξεις
τὰς ὁποίας ἐξεπροσώπουν δὲν ὡμοφώνουν ἤδη πρὸς αὐτοὺς, ἦσαν ἔτι ἡνωμένοι),
ἠναγκάζουσι, παρὰ τὴν θέλησιν τῆς αὖθις συγκροτηθείσης κοινῆς συνόδου, κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νοέμβριον 1357, τὸν Δελφῖνον νὰ ἀποφυλακίσῃ τὸν Κάρολον τὸν κακοποιὸν καὶ νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ κτήματά του, ἐπάγουσι δὲ καὶ ἄλλας, μάλιστα ὁ Μάρκελος, εἰς τὸν νέον ἡγεμόνα ὕβρεις καὶ προσβολάς.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Δελφῖνος, ὅστις μόλις τότε εἶχε συμπληρώσει τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ ἦτο μὲν ἀσθενὴς καὶ ἀπόλεμος, εἶχεν ὅμως πολλὴν πανουργίαν, δι' ἣν καὶ ἐπωνομάσθη ἔπειτα σοφὸς, κατορθόνει νὰ διαφύγῃ ἐκ Παρισίων καὶ συγκαλεῖ εἰς Κομπιέγνον τὴν κοινὴν σύνοδον, εἰς ἣν πλεῖστον οἱ εὐπατρίδαι ὑπεστήριξαν αὐτὸν, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ κατὰ Μάϊον 1358 ἐξερράγη πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας, φονικωτάτη κατ' αὐτῶν ἐπανάστασις τῶν καταπιεζομένων χωρικῶν (ὀνομασθεῖσα Jacquerie ἀπὸ τοῦ ἐμπαικτικοῦ ἐπωνύμου, δι' οὗ οἱ εὐπατρίδαι ἐκάλουν τοὺς χωρικοὺς, Jacques bonhomme, ἦτοι Ἰάκωβος ὁ εὐήθης), πρὸς κατάθλιψιν τῆς ὁποίας ἠνώθησαν ἀμφότεραι αἱ μερίδες τῶν μεγιστάνων, ἥ,τε δηλαδὴ μερὶς τοῦ Δελφίνου καὶ ἡ τοῦ Καρόλου τοῦ κακοποιοῦ. Ὁ Δελφῖνος τότε ἀποφαίνεται, ὅτι δὲν θέλει ἐπανέλθει εἰς Παρισίους, ἂν δὲν τιμωρηθῶσιν οἱ πρωταίτιοι τῶν ταραχῶν, καὶ πολιορκεῖ τὴν πρωτεύουσαν ταύτην. Ἐντεῦθεν ἡ μερὶς τοῦ Μαρκέλου πτοηθεῖσα διαιρεῖται, ὁ φατριάρχης ἐκεῖνος φονεύεται ὑπὸ τοῦ προτέρου συμπράκτορος Ἰωάννου Μαιλάρδου, 1 Αὐγούστου 1358, μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας εἰσέρχεται ὁ Δελφῖνος εἰς Παρισίους, θανατόνει τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς στάσεως (ἐκτὸς τοῦ Λεκόκου καὶ Πεκκιγνύου, οἵτινες ἐσώθησαν παρὰ Καρόλῳ τῷ κακοποιῷ), περιποιεῖται ἐπιτηδείως τὸν ὄχλον, καὶ, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὸ πρὸς τοὺς εὐπατρίδας μῖσος τῶν μικροτέρων πόλεων καὶ τῶν χωρικῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν τὴν ὁποίαν ἐνέπνευσεν ὁ Κάρολος, ὁ ἀναφανδὸν μετὰ τῶν Ἀγγλων ἤδη συμμαχήσας, ἀναλαμβάνει κατὰ μικρὸν ἅπαν τὸ ἀπόλυτον αὐτοῦ κράτος. Τελευταῖον κατὰ Αὔγουστον 1359 αὐτὸς ὁ Κάρολος ἀναγκάζεται νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τὸν Δελφῖνον. Καὶ ἐφορμᾷ μὲν ἐκ νέου ὁ Ἐδουάρδος Γ' κατὰ τῆς Γαλλίας ἀπὸ Καλαισίου, καὶ μέχρι τῶν τειχῶν τῶν Παρισίων προελαύνει· ἀλλὰ, μὴ δυνηθεὶς νὰ καταπείσῃ τὸν πονηρὸν Δελφῖνον νὰ ἀγωνισθῇ ἐκ τοῦ συστάδην, θεωρῶν δὲ τὴν παράτασιν τῆς διατριβῆς του ἐν μέσῳ ἐχθρικῆς χώρας ἐξαντλοῦσαν ἐπὶ ματαίῳ τὸ ταμεῖον αὐτοῦ, πείθεται ἤδη εἰς τὰς ἐπιμόνους προτροπὰς τῶν παπικῶν ἐξάρχων καὶ συνομολογεῖ, τῇ 8 Μαΐου 1360, εἰς Βρετιγνύν, χωρίον πλησίον τῆς Χάρτρης κείμενον, εἰρήνην καθ' ἣν παρήτησε τὰς ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου ἀξιώσεις, καὶ ἔλαβεν ἀντὶ τούτου, ἐκτὸς τῆς Ἀκυτανίας καὶ Γασκωνίας, τὰς ὁποίας καὶ πρότερον εἶχεν ὡς Γαλλικὰ φέουδα, τὴν Πικταυίαν, τὴν Σαιντόγγην, τὴν Ἀγινενσίαν, τὴν Περιγορδίαν, τὸ Λιμουσῖνον, τὴν Ἀγγολεσμίαν, τὴν Ῥουεργίαν, τὸ Καλαίσιον καὶ ἄλλας χώρας, ὡς ἀπόλυτος κυριάρχης· ἀπελύθη δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ ἀγαθὸς τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλ' ἐπὶ ὑπερόγκοις λύτροις, τὰ ὁποῖα μὴ δυνηθεὶς νὰ πληρώσῃ ἐπανῆλθεν εἰς Λονδῖνον κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1364, ὅπου καὶ ἀπέθανε κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Οἱ Φλάνδριοι ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ διαμείνωσι σύμμαχοι τῶν Ἀγγλων, περὶ δὲ τῶν δύο μνηστήρων τῆς Βρετανίας ὡρίσθη, ὅτι θέλουν ἀποφασίσει ἀπὸ κοινοῦ οἱ δύο βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἀπεδόθη δ' ἐπὶ τέλους τὸ δουκάτον τοῦτο εἰς τὸν υἱὸν τοῦ προμνημονευθέντος Ἰωάννου Μοντφορτικοῦ. — Διὰ τῶν ἐν Σκωτίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ κατορθωμάτων τοῦ Ἐδουάρδου Γ' καὶ διὰ τῆς εἰς Βρετιγνὺν εἰρήνης, ἡ Ἀγγλία ἐφαίνετο ἀποβᾶσα ἡ πρώτη τῆς Εὐρώπης δύναμις. Ἀληθῶς ὅμως ἡ κατάστασις αὐτῆς δὲν ἦτο πολλὰ εὐχάριστος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐν Ἀκυτανίᾳ καὶ ἐν Γασκωνίᾳ, ὁ ἐπιτραπεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς τὴν κυβέρνησιν αὐτῶν μέλας ἠγεμὼν εἰς τοιαύτην περιῆλθεν ἀμηχανίαν χρηματικὴν καὶ τοσαύτας ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ καταπιέσεις, ὥστε οἱ ἀπελπισθέντες ὑποτελεῖς του ἐζήτησαν μετ' οὐ πολὺ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ προτέρου αὐτῶν κυριάρχου, τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Οἱ Σκῶτοι, καίτοι ἀδιαλείπτως ἡττώμενοι, δὲν ἤθελον κατ' οὐδένα λόγον νὰ δεχθῶσι τὸν ἐπιβληθέντα αὐτοῖς βασιλέα, ὥστε ὁ Ἐδουάρδος, πείσας, ἐπὶ μικρῷ σιτηρεσίῳ, τὸν Ἐδουάρδον Βαλλιόλην νὰ παραιτήσῃ τὰ δίκαιά του, ὑπεχρεώθη νὰ ἀποδώσῃ αὐτοῖς τὸν αἰχμάλωτον Δαυΐδ, ἐπὶ λύτροις, πρὸς πληρωμὴν τῶν ὁποίων ἡ δυστυχὴς Σκωτία ἔπαθεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ πάνδεινα. Οἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐποίκων Ἄγγλων ἀνηλεῶς καταπιεζόμενοι ἐπιχώριοι Ἰρλανδοὶ ἐστασίασαν καὶ ὁ Ἐδουάρδος ἠναγκάσθη νὰ καταδαπανήσῃ εἰς ἀγῶνα ἐμφύλιον τὰ ἀπὸ τῶν δύο αἰχμαλώτων βασιλέων εἰσπραχθέντα χρήματα.

Γ. Γερμανία καὶ Ἰταλία. — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Βαυαροῦ (σελ. 252), ὁ Κάρολος Δ' ἔμεινε μόνος αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ, μισούμενος παρὰ τῶν πλείστων, ὡς δημιούργημα τοῦ πάπα καὶ ὡς ὄργανον τῶν Γάλλων, δὲν ἠδυνήθη, εἰμὴ διὰ πονηρίας πολλῆς, διὰ μεγάλων χρηματικῶν θυσιῶν καὶ πρὸ πάντων δι' ἀληθοῦς σπατάλης τῶν αὐτοκρατορικῶν δικαίων καὶ τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας, νὰ διατηρήσῃ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς καὶ νὰ ἐξευμενίσῃ τοὺς ἀντιπάλους, μάλιστα τοὺς ἰσχυροτέρους αὐτῶν, τὸν δοῦκα τῆς Αὐστρίας Ἀλβρέχτον Β' καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Βαυαροῦ, Λουδοβίκον τὸν Βρανδενβουργικόν. Ἀφ' ἑτέρου μετὰ πλείστης δραστηριότητος καὶ συνέσεως ἐπρονόησε περὶ τῆς εἰς τὸ πατρικὸν αὐτοῦ κράτος, τὴν Βοημίαν, διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ, ἐνισχύσεως καὶ ρυθμίσεως τῆς ἐξουσίας, παγιώσεως τῆς ἀσφαλείας, ἱδρύσας ἐν Πράγᾳ καὶ πανεπιστήμιον, 1348. Ἐνγένει δὲ σύστημα εἶχε νὰ αὐξάνῃ ὅσον ἐνδέχεται τὰ κληρονομικὰ αὐτοῦ κτήματα, θυσιάζων ἀφειδῶς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, ἀδιαφορῶν δὲ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δίκαια τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, ὡς ἀπεδείχθη μάλιστα εἰς τὰ Ἑλουητικὰ πράγματα. Ἐν Ζυρίχῳ (παρὰ τοῖς Τιγυρηνοῖς τοῦ Στράβωνος), συνέβη τῷ 1335 μία τῶν μεταβολῶν ἐκείνων, οἷαι συνέβαινον τότε πολλαὶ εἰς τὰς Γερμανικὰς πόλεις· δηλαδὴ οἱ κατώτεροι εὐπατρίδαι καὶ ἡ βιομήχανος τῶν κατοίκων τάξις κατέλαβον τὴν διοίκησιν, ἐξέβαλον τὰ ἐπιφανέστερα γένη καὶ ἀνηγόρευσαν ἰσόβιον δήμαρχον τὸν διεξαγαγόντα πάντα ταῦτα Ῥοδόλφον Βρούνιον, ὅστις, εἰς πολλὰς παρεκτραπεὶς βιαιοπραγίας πρὸς τοὺς ἐξωσθέντας καὶ φοβούμενος τὴν ἐκδίκησιν τοῦ δουκὸς Αὐστρίας Ἀλβρέχτου Β', προέτεινεν εἰς τοὺς συμπολίτας νὰ ἑνωθῶσι μὲ τὴν Ἑλουητικὴν συμπολιτείαν, ἥτις εἶχεν ἀναδειχθῆ νικηφόρος περὶ Μοργάρτενον. Τῷόντι τῷ 1351 τὸ Ζύριχον ἡνώθη μετὰ τῆς συμπολιτείας ταύτης, μεθ' ἧς συνετάχθησαν ἐντὸς μικροῦ, διὰ τὸ πρὸς τὴν Αὐστριακὴν κυριαρχίαν μῖσος, καὶ ἡ Γλαρὶς, καὶ ἡ Ζύγη, καὶ ἡ Βέρνα, καὶ ἡ Λουκέρνα. Τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα ἀπεκρούσθησαν· ὁ Κάρολος Δ' ὑπεσχέθη μὲν εἰς τὸν δοῦκα Ἀλβρέχτον τὴν συνδρομήν του, ἀλλὰ, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὁσάκις δὲν προέκειτο περὶ ἰδίου συμφέροντος, περιωρίσθη εἰς λόγους καὶ ἔγγραφα, ὥστε ἐπὶ τέλους αἱ χῶραι ἐκεῖναι τῷ 1356, δι' ἰδίας πρὸς τὴν Αὐστρίαν συμβάσεως, ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπιφάνειαν μόνον τινὰ συναφείας διεφύλαξαν, ἀληθῶς παρέμειναν ἡνωμέναι μετὰ τῆς νέας ἐκείνης Ἑλουητικῆς πολιτείας. — Τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ ἐπίσης ἔργον εἶναι καὶ τὸ ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔτει 1356 ἐκδοὺν πολυθρύλλητον χρυσόβουλλον, ἤτοι ὁ περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς στέψεως τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς πρὸς αὐτόν τε καὶ πρὸς τὸ κράτος σχέσεως τῶν ἐκλεκτόρων νόμος, ὅστις προέθετο μὲν τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐμποδίσῃ ὅσον ἐνδέχεται εὐσχημόνως τὸν πάπαν ἀπὸ τοῦ νὰ σφετερίζεται τοῦ λοιποῦ τὸν διορισμὸν τοῦ ὑπερτάτου τῆς Γερμανίας ἄρχοντος, εἶχεν ὅμως καὶ τὸν ἕτερον πλάγιον σκοπὸν τοῦ νὰ καταστήσῃ πρῶτον ἐκλέκτορα τὸν ἄρχοντα τῆς Βοημίας, ἥτις ἦτο χώρα Σλαυικὴ μᾶλλον ἢ Γερμανική, νὰ περιλάβῃ δὲ μεταξὺ τῶν ἐκλεκτόρων τοὺς φίλους τοῦ Καρόλου δυνάστας καὶ νὰ ἀποκλείσῃ ἀπὸ τοῦ ἀρχαιρεσιακοῦ συλλόγου τοὺς ἀντιταχθέντας εἰς αὐτὸν ἡγεμόνας· ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ἐπαγίωσε τὴν ὁλεθρίαν τῆς Γερμανίας πολυαρχίαν. Περὶ δὲ τὰ καθ' ἕκαστα, τὸ χρυσόβουλλον αὐτὸ ἐρρύθμιζε πρὸ πάντων, μετὰ πλείστης καὶ γελοίας ἀκριβείας, τὰ περὶ τοῦ τυπικοῦ, τοῦ ἱματισμοῦ, τῶν τελετῶν, τῆς βαθμολογίας κτλ. τὰ πλεῖστα ληφθέντα ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν αὐλήν, διότι ὁ Κάρολος ἐσπούδαζε πολὺ περὶ τὸν μάταιον τῆς ἀρχῆς κόμπον. Τὴν θεολογικὴν δεινότητά του ἀπέδειξεν, εἰπὼν ῥητῶς ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι ἐξελέξατο ὡς πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς τὸν ἱερὸν ἀριθμὸν ἑπτά, διὰ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τῆς ἀποκαλύψεως. Δώδεκα τῶν νόμων ἄρθρα ὥριζον τὰ προνόμια τῶν λυχνιῶν αὐτῶν, ἡ δ' οὐσιωδεστέρα τῶν διατάξεων τούτων ἦτο, ὅτι οἱ ἐκλέκτορες ἀποτελοῦσιν ὡς συνέδριον ἓν ἠθικὸν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος πρόσωπον, ἀπαραλλάκτως καθὼς τὸ τῶν Καρδιναλίων συνέδριον μὲ τὸν πάπαν, καὶ ὅτι, τούτου ἕνεκα, πᾶν κατὰ ἐκλέκτορος κακούργημα τιμωρεῖται μὲ τὴν αὐτὴν ποινὴν μὲ τὴν ὁποίαν καὶ τὸ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ. Περιεῖχε δὲ τὸ χρυσόβουλλον καὶ ἄλλας τινὰς χρησιμωτέρας διατάξεις, οἷον τὴν ἀπαγόρευσιν πάσης διαμάχης καὶ ἐπιδρομῆς, ἄνευ προηγουμένης διακηρύξεως, τὴν περὶ ἐκχειρίας διάταξιν, τὴν περὶ τῆς καταχρήσεως τοῦ νομισματοκοπικοῦ δικαιώματος καὶ τῆς αὐθαιρέτου συστάσεως νέων τελωνείων. Ἀλλ' ὅσῳ ἀκριβῶς ἐτηρήθησαν τὸ τυπικὸν καὶ ἡ βαθμολογία τοῦ χρυσοβούλλου, τόσῳ παρημελήθησαν οἱ περὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας ὁρισμοὶ αὐτοῦ, διότι οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ ἔχων τὸ ἔργον καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν ἐκτέλεσίν των. — Ὁ πάπας δυσηρεστήθη πολὺ κατὰ τοῦ νόμου αὐτοῦ, ὅστις περιέστελλε τὰς ἀξιώσεις του· καὶ ἤξευρε μὲν ὅτι ὁ Κάρολος ἦτο μέχρι δεισιδαιμονίας εὐπειθὴς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐφοβεῖτο ὅμως τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν περὶ αὐτὸν φίλων τῆς πατρίδος θεολόγων καὶ νομικῶν, οἵτινες ἔλεγον, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ πρέπει νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου Δ' τὴν ἀνάκλησιν τῶν εἰς τὸ κράτος ἐπιβλαβῶν ἢ ὑβριστικῶν διατάξεων ὅσας ἐξέδωκαν οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀπαγορευθῇ εἰς τὸν κλῆρον τῆς Γερμανίας, καθὼς ἐγένετο εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, νὰ πέμπῃ εἰς τὸν πάπαν τὰ ἀπαιτούμενα παρ' αὐτοῦ δέκατα. Ὁ Ἰννοκέντιος λοιπὸν ἐσιώπησε περὶ τοῦ χρυσοβούλλου, ἵνα σιωπήσῃ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ περὶ τῆς παρὰ πάντων ἀπαιτουμένης μεταῤῥυθμίσεως τῆς Γερμανικῆς ἐκκλησίας.

Μικρὸν δὲ πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ χρυσοβούλλου τούτου, ὁ Κάρολος Δ' ἐπεχείρησε τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ῥώμην πορείαν· αἱ περιστάσεις ἦσαν ἐπιτήδειαι εἰς ἀνόρθωσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ οὐδ' ἐκ φύσεως, οὐδ' ἐξ ἀνατροφῆς ἠδύνατο νὰ διαπράξῃ ὅ,τι ὁ Δάντης ἐδικαιοῦτο νὰ ἐλπίσῃ ἀπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ. Ὁ μέγας ποιητὴς καὶ μέγας ἀνὴρ ἀπῄτει τὴν ἵδρυσιν μοναρχίας ἰσχυρᾶς καὶ ἱκανῆς νὰ ἀπαλλάξῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἦν μὲν ἐκφαυλισθεῖσαν ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς ἐξορίας καὶ τῶν ἁμαρτημάτων Βαυλῶνος, τὰς δὲ καταθλιβομένας πόλεις καὶ πολιτείας τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τῆς μεμισωμένου ἐλευθερίας καὶ τῆς τῶν τυράννων ἐξουσίας. Πόσον ὁ Κάρολος ἀπεῖχεν ἀπὸ τοῦ νὰ εἰμπορῇ νὰ κατορθώσῃ τοιοῦτό τι, ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως, ἣν ἔδωκεν εἰς τοὺς Γιβελλινοὺς, παραστήσαντας, μικρὸν πρὸ τῆς μεταβάσεώς του εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς κατεπείγουσαν τὴν ἐπικουρίαν. « Λελογισμένη » σκέψις, εἶπεν, εὐοδοῖ ἀσφαλέστερον τὰ πάντα· καὶ ὅσῳ μακροτέρα εἶναι ἡ σκέ» ψις, τόσῳ ταχυτέρα καὶ εὐχερεστέρα ἐπέρχεται συνήθως ἡ ἐπιτυχία· ὁ αὐτο» κράτωρ Αὔγουστος ἐδίδαξε τοὺς ἡγεμόνας, ὅτι πᾶν τὸ μετὰ ἡσυχίας καὶ ἀνέ» σεως γινόμενον, τάχιστα διαπράττεται. » Ὅθεν τὸ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπιχείρημα τοῦ Καρόλου ἀπέβη τὸ μᾶλλον ἐπονείδιστον, τῶν ὅσα ἀναφέρει ἡ Ἱστορία. — Ὁ Κάρολος, ἀφοῦ ὑπεσχέθη εἰς τὸν πάπαν, ὅτι δὲν ἐπιχειρεῖ ἐκστρατείαν, ἀλλὰ θέλει νὰ διατρίψῃ εἰς Ῥώμην μίαν μόνον ἡμέραν, ἐπέρασε τὰς Ἄλπεις κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1354, καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε μὲν συνομολογηθῆ ἡ κατὰ Μεδιολάνου Λογγοβαρδικὴ καλουμένη συμμαχία (σελ. 256), εἶχε δὲ ἀποθάνει ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ δυνάστης τῆς πόλεως ἐκείνης Ἰωάννης Οὐϊσκόντις, καταλιπὼν τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ του Στεφάνου, τὸν Ματθαῖον Β', Βαρνάβαν καὶ Γαλεάτζον Β'. Ὁ Κάρολος διέτριψεν εἰς Μάντουαν δύο μῆνας, σκεπτόμενος ἂν ἦναι συμφερώτερον νὰ ταχθῇ μετὰ τῆς Λογγοβαρδικῆς ὁμοσπονδίας ἢ μετὰ τῶν τριῶν ἀδελφῶν. Προτρεπόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ φίλου του Πετράρχα (ὅστις, καίτοι ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ περιφρονῶν πάντα τὰ ἐπίγεια, ἐπεδίωκε θερμότατα τὴν εὔνοιαν τῶν βασιλέων καὶ ἦτο στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τοῦ Βαρνάβα, ὠμοτάτου ὄντος, ἀλλὰ συγχρόνως ἰσχυροτάτου, πανουργοτάτου καὶ λογιωτάτου κυβερνήτου) ἐδέχθη τὰς ἐλεεινὰς χρηματικὰς προτάσεις τῶν δυναστῶν τοῦ Μεδιολάνου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἄνευ στρατοῦ, ἐστέφθη, καὶ, λαβὼν ὀλίγα χρήματα, ἀπῆλθεν εἰς Τοσκάναν. Ἐνταῦθα πάλιν, ἀντὶ νὰ περιστείλῃ τοὺς ἀλαζόνας καὶ αὐθάδεις δημοκρατικοὺς, ἐκύρωσεν ἐπὶ χρήμασι, διὰ προνομίων καὶ ἐγγράφων, ἁπάσας αὐτῶν τὰς ἀξιώσεις, ἐπορεύθη τάχιστα εἰς Ῥώμην, ἐστέφθη ἐν αὐτῇ ὑπὸ δύο ἐξάρχων τοῦ πάπα, καὶ, μὴ προσέχων εἰς τὰς δεήσεις τῶν Ῥωμαίων, ἀνέκαμψεν ἀμέσως εἰς Τοσκάναν, ὅπου ὅμως ἥ τε ἰδία αὐτοῦ καὶ ἡ τῶν περὶ αὐτὸν Γερμανῶν πλεονεξία καὶ ἡ δουλικὴ εὐπείθεια ἣν ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν ἐξάρχους τοῦ πάπα, τοσαύτην ἐκίνησεν ἀγανάκτησιν εἰς τὴν ἀνέκαθεν αὐτοκρατορικὴν ἢ Γιβελλινικὴν φατρίαν, ὥστε ὁ Κάρολος ἠναγκάσθη, ἔτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰουλίου, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Γερμανίαν.

Ἡ ἐν Ἰταλίᾳ διατριβὴ αὐτοῦ δὲν ἠλάττωσεν, ηὔξησεν ἐξεναντίας τὴν ἀνωμαλίαν τῶν αὐτόθι πραγμάτων, ὡς δῆλον γίνεται ἀπὸ τῆς ἐπιτροχάδην ἐνταῦθα ἐκτιθεμένης ἱστορίας τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν. — Ἡ Ἐνετία ἦτο τότε εἰς πλείστην ἀμηχανίαν, διότι οὐ μόνον ἡ Γένουα, καὶ ἀφοῦ ὑπετάχθη εἰς τὸν δυνάστην τοῦ Μεδιολάνου, ἐξηκολούθησε τὸν ναυτικὸν αὐτῆς ἀγῶνα μετὰ λαμπρᾶς ἐπιτυχίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Οὐγγρων δεινῶς ἐπιέζοντο οἱ Ἐνετοί. Ἐσωσεν ὅμως τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐταράχθησαν ἅπασαι αἱ λοιπαὶ τυραννίδες, δημοκρατίαι καὶ ἀναρχικῶς διεσπασμέναι ἱπποτικαὶ τοῦ μεσαιῶνος πολιτεῖαι, ἡ βιομηχανία αὐτῆς, τὸ ἐμπόριον, ἡ ναυτιλία καὶ μάλιστα ἡ μετὰ καταθονίου συνέσεως καὶ σταθερότητος κυβερνή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σασα αὐτὴν ἀριστοκρατία. Ὁ δῆμος τῆς πόλεως ταύτης ἀπεκλείσθη κατ' ὀλίγον τῆς νομοθετικῆς καὶ κυβερνητικῆς ἐξουσίας ἣν διεφύλαττεν ἔτι εἰς τὰς λοιπὰς Ἰταλικὰς πολιτείας· συνεπλήρωσε δὲ τὸ ἐπὶ τῆς ἀστυνομικῆς κατασκοπείας, τῆς ὠμότητος, τοῦ γένους καὶ τοῦ πλούτου τεθεμελιωμένον τεχνικώτατον, ἂν καὶ ἠθικῶς ἀποτρόπαιον ἐκεῖνο πολίτευμα, ὁ δόγης Πέτρος Γραδενῖγος, 1289—1311, ἐπιμελείᾳ τοῦ ὁποίου κατὰ πρῶτον ὁ κυρίως δῆμος ἀπεκλείσθη τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, ὅλων τῶν δημοσίων ἀρχῶν καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ διορίζειν εἰς αὐτὰς, ἐκανονίσθη δὲ ὅτι τοῦ λοιποῦ τὰ μέλη τοῦ μεγάλου συμβουλίου θέλουν λαμβάνεσθαι ἀπὸ εὐαρίθμων τινῶν οἴκων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα κατεγράφησαν εἰς τὴν καλουμένην χρυσῆν βίβλον. Τὸ μέγα τοῦτο συμβούλιον εἶχεν ἅπαντα τὰ προσήκοντα τῷ δήμῳ δίκαια, ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, κατεῖχεν ὅλας τὰς θέσεις ἢ τοὐλάχιστον ἐπεκύρου τοὺς εἰς αὐτὰς διορισθέντας, ἔτασσε τοὺς φόρους καὶ ἠδύνατο νὰ ἀκυροῖ τὰς ἀποφάσεις τῆς συγκλήτου, ἑνὶ λόγῳ εἶχεν ἅπασαν τὴν κυριαρχικὴν τοῦ δήμου ἐξουσίαν· οὐδὲν ἦττον, τὰ μέλη αὐτοῦ ἦσαν, ὡς καὶ ὁ δόγης αὐτὸς, ἁπλῶς δοῦλοι τῆς ὑπὸ καὶ ἀπὸ τοῦ συμβουλίου ἐκλεγομένης ὑπόπτου ὑπερτάτης κυβερνητικῆς ἀρχῆς, ἤτοι τῆς συγκλήτου. Ὁ τοιοῦτος τῶν προνομιούχων εἰς ὀλίγους περιορισμὸς παρήγαγε γενικὴν δυσαρέσκειαν, μάλιστα παρὰ τοῖς πολλοῖς πλουσίοις καὶ εὐγενέσιν οἴκοις, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν εἶχον καταγραφῆ εἰς τὴν χρυσῆν βίβλον· ὥστε ἐν ἔτει 1310, ὁ δόγης Γραδενῖγος ἐθεώρησεν ἀναγκαίαν τὴν ἵδρυσιν τοῦ λεγομένου συμβουλίου τῶν δέκα, τὸ ὁποῖον ἔργον εἶχε τὴν ἐξόντωσιν ὅλων τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀρχούσης ἀριστοκρατίας, ἀπαραλλάκτως καθὼς ἡ ἱεροκρισία ἐπροστάτευε τὴν ἐκκλησίαν διὰ βασάνων καὶ τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου. Διὰ νὰ ἐλαττωθῇ ὁπωσοῦν ἡ φοβερὰ ὀλιγαρχία τῆς δεκανδρίας ταύτης κατέστησαν παρέδρους αὐτῆς τὸν δόγην καὶ ἓξ ἄλλους συμβούλους· ἀλλὰ βραδύτερον ἡ ὅλη αὐτῆς ἐξουσία ἐπετράπη εἰς τρία μέλη, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ συλλάβωσι, νὰ ἐξορίσωσι καὶ νὰ θανατώσωσι πάντα πολίτην, ἀπὸ τοῦ δόγου μέχρι τοῦ ἐσχάτου, εἰς οὐδένα ὀφείλοντες λόγον περὶ ὧν ἔπραττον· καὶ δύο δὲ μόνον ἐκ τῆς τριανδρίας ταύτης ἠδύναντο, ἄνευ δίκης, νὰ στερήσωσι τὸν τρίτον τῆς ζωῆς. Ἄπορον ἄρα δὲν εἶναι, ὅτι ἡ πολιτικὴ αὕτη ἱεροκρισία τοσοῦτον ἐνέπνευσε τρόμον, ὥστε οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς νὰ προφέρωσιν ἐτόλμων. Τὸ δὲ τερατούργημα τοῦτο τοῦ Γραδενίγου, τὸ τοσοῦτον θαυμασθὲν ὑπὸ τοῦ Μακιαυέλλη, ἐπαγιώθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αὐτουργοῦ αὐτοῦ καὶ ἠσφαλίσθη μετὰ πεντήκοντα ἔτη, ὅτε, τολμήσαντος τοῦ δόγου Μαρίνου Φαλιέρου νὰ τὸ ἐπιβουλευθῇ ἀπὸ κοινοῦ μετά τινων ἐγκρίτων δημοτῶν, ὁ μὲν Φαλιέρος ἀπεκεφαλίσθη, οἱ δὲ συνομόσαντες μετ' αὐτοῦ πληθεῖοι καὶ ἅπαντες οἱ ἀθῶοι αὐτῶν συγγενεῖς καὶ φίλοι ἀπηνῶς κατεδιώχθησαν, ἐξεναντίας δὲ ὁ εὐγενὴς τοῦ δόγου οἶκος διεφύλαξεν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς τιμὰς, 1355. Κατὰ μῆνα Μάϊον αὐτοῦ τούτου τοῦ ἔτους, συνωμολόγησεν ἡ Ἐνετία πρὸς τοὺς νικηφόρους Γενουαίους εἰρήνην ἐπονειδιστον μὲν, ἀλλ' ἀπαραίτητον, διότι διεπολέμει συγχρόνως πρὸς τοὺς Οὐϊσκοντινοὺς καὶ ἐπιέζετο ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκου. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Ἀλβρέχτου Β' τῆς Αὐστρίας, μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου, μετὰ τοῦ πάπα καὶ μετὰ πολλῶν τυραννίσκων τῆς βορειοανατολικῆς Ἰταλίας, ἐπὶ δύο ἔτη, 1356 καὶ 1357, ἐπιδρομὰς ἐποίησεν ὀλεθρίας, εἴς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Δαλματίαν, οἱ Ἐνετοὶ ἠναγκάσθησαν καὶ πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦτον νὰ εἰρηνεύσωσι τῷ 1358, ἐπιτρέψαντες αὐτῷ ὁλόκληρον τὴν Δαλματίαν καὶ συναινέσαντες ὥστε ὁ δόγης αὐτῶν νὰ παραιτήσῃ τὸν ὁποῖον πρότερον ἔφερε τίτλον τοῦ δουκὸς τῆς Δαλματίας καὶ Κροατίας, ἀναλαβόντες ὅμως τὰ ὑπὸ τοῦ Δουδοβίκου ἐν τῇ Τρευισιακῇ μαρκίᾳ, ἐν Ἰστρίᾳ καὶ ἐν Φριουλίᾳ καταληφθέντα κτήματα τῶν Ἐνετῶν πατρικίων. Μετ' ὀλίγον δὲ ἀνεδείχθησαν εὐτυχέστεροι ἐν Κρήτῃ, τὴν ὁποίαν τότε καθ' ὁλοκληρίαν ὑπέταξαν. — Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνέκτησεν ἡ Γένουα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς διὰ Σίμωνος Βοκκανέγρα, ὅστις, καὶ πρότερον διατελέσας δόγης αὐτῆς, διενήργησε τῷ 1356 τὴν ἔξωσιν τῶν εὐπατριδῶν, οἵτινες εἶχον καλέσει τοὺς Μεδιολανίτας καὶ ἠνόρθωσι τὴν δημοκρατίαν, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἦτο ἡ ψυχή. Γενόμενος δὲ αὖθις δόγης, συνεμάχησε μετὰ τοῦ μαρκίωνος τοῦ Μομφερράτου, κατὰ τοῦ Μεδιολάνου· καὶ ἔκτοτε ἡ Γένουα κατέστη αὖθις μία τῶν κυριωτέρων δυνάμεων τῆς Ἰταλίας, κατακτήσασα τῷ 1373 καὶ αὐτὴν τὴν Κύπρον. — Ἐκ τῶν λοιπῶν τῆς Ἰταλίας πολιτειῶν, ἡ μὲν Νεάπολις ἦτο τότε περιπεπλεγμένη εἰς εὐτελεῖς ἐμφυλίους ἔριδας, ἡ δὲ Φλωρεντία ματαίως ἠγωνίζετο νὰ περιποιήσῃ ἑαυτῇ τὴν κυριαρχίαν τῆς Τοσκάνης. Πλειοτέρου λόγου ἄξια εἶναι μόνον τὸ Μεδιόλανον καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος. — Οἱ τοῦ Μεδιολάνου ἄρχοντες τρεῖς Οὐϊσκοντινοὶ ἀδελφοὶ περιῆλθον εἰς ἀμηχανίαν τινὰ μετὰ τὴν τοῦ Καρόλου Δ' ἀποδημίαν, διότι ἐπιέζοντο μὲν ὑπὸ τῆς Λογγοβαρδικῆς ὁμοσπονδίας, ὑπὸ τοῦ Μομφερράτικοῦ μαρκίωνος, μικρὸν δ' ἔπειτα καὶ ὑπὸ τῆς Γενούας, πολλοὺς δὲ ἀπέκτησαν καὶ ἐσωτερικοὺς ἐχθρούς, διὰ τὴν ἀχαλίνωτον ἀσωτίαν τοῦ πρεσβυτέρου τῶν τριῶν ἀδελφῶν Ματθαίου. Ἀλλ' ἡ πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν εὐμενὴς ἀείποτε ἀναδειχθεῖσα εἰς τὸν Οὐϊσκοντινικὸν οἶκον τύχη, ἐφάνη καὶ τότε πιστή. Οἱ Ἐνετοὶ ἔπασχον ἐπίσης ἀπὸ πολλῶν δεινῶν, ὁ Μομφερράτικὸς μαρκίων, εὐχαριστηθεὶς εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς πόλεως Νουάρας, ἔπαυσεν ἐπὶ μικρὸν τὰς ἐχθροπραξίας, ἡ Λογγοβαρδικὴ ὁμοσπονδία, διχονοοῦσα, συνωμολόγησεν εἰρήνην τῷ 1358, ὁ δὲ Ματθαῖος ἀπεβίωσεν ἀπὸ τοῦ 1355. Ἡ κυβέρνησις τῶν δύο ἐπιζησάντων ἀδελφῶν διετηρήθη διὰ φοβερᾶς ὠμότητος, οὐδὲ ἐδίσταζον οὗτοι νὰ κηρύττωσιν, ὅτι ἄρχουσι στρατιωτικῶς καὶ ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τῶν ὑπηκόων εἶναι κτῆμά των· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου πολυθρύλλητοι ἀπέβησαν διὰ τὴν προστασίαν ἣν ἔνειμαν εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν ποίησιν· καὶ αὐτοὶ ἵδρυσαν, 1361, τὸ ἐν Παυίᾳ πανεπιστήμιον, διὰ νὰ ἀντιπολιτευθῶσιν εἰς τὸν πολέμιον αὐτῶν πάπαν, τοῦ ὁποίου ὁ ἔξαρχος κατεῖχε τὴν Βονωνίαν. Τοσοῦτοι δὲ ἦσαν πλούσιοι καὶ εὐκλεεῖς, ὥστε οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν ἡγεμόνων ἐπεζήτησαν τὴν μετ' αὐτῶν συγγένειαν· καὶ ἰδίως ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἰωάννης ὁ ἀγαθὸς ἠρράβώνισε τὴν ἀνήλικον αὐτοῦ θυγατέρα μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Γαλεάτζου, Ἰωάννου Γαλεάτζου, ὁ δὲ δεύτερος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Γ', Λιονέλιος, ἔλαβε σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοῦ Γαλεάτζου. Ἐν τῇ ἀνατολικῇ καὶ ἐν τῇ βορειοανατολικῇ ἄνω Ἰταλίᾳ διεφύλαττον μὲν ἔτι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν οἱ ἰσχυροὶ οἶκοι τῶν Σκάλων καὶ Ἔστων, τῶν Γονζάγων, τῶν Καρράρων καὶ ἄλλοι μικρότεροι δυνάσται, οἵτινες δὲν ὑπέκυψαν εἰμὴ βραδύτερον εἰς τοὺς Οὐϊσκοντινοὺς ἢ εἰς τοὺς Ἐνετούς· ἀλλ' οἱ δύο Οὐϊσκοντινοὶ ἔκτοτε ἐκυριάρχουν ἀπὸ τῆς χώρας τοῦ Τεσσίνου μέχρι τῶν συνόρων τῆς Βονωνίας καὶ ἀπὸ τῆς Οὐηρωνικῆς χώρας μέχρι Πεδεμοντίου, μετ' ὀλίγον ἐξαπλώσαντες τὸ κράτος αὐτῶν καὶ ἐπέκεινα τῆς Νουάρας καὶ Τορτόνης. Πρὸς δυσμὰς τοῦ κρά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τους αὐτῶν, ὁ Μομφερράτικος μαρκίων, ζητήσας τὴν ἐπικουρίαν τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου ΣΤ' καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ πολλοὺς Γάλλους, Ἄγγλους καὶ Γερμανοὺς μισθοφόρους, οἵτινες μετὰ τὴν εἰς Βρετιγνὺν εἰρήνην περιεφέροντο δηοῦντες τὴν Γαλλίαν, ἐπανέλαβε τὸν πρὸς τοὺς Οὐϊσκοντινοὺς πόλεμον, μέχρις οὗ, μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1362 συμβάντα θάνατον τοῦ Ἰννοκεντίου, συνδιηλλάγη πρὸς αὐτούς, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Οὐρβανοῦ Ε', 1364. Τότε αἱ σύγκλυδες αὗται συμμορίαι ἐπορεύθησαν εἰς Τοσκάνην, εἰς τὴν ὁποίαν συνέρρεον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἄπειροι τοιοῦτοι μισθοφόροι, συντηρούμενοι ὑπὸ τῶν ἀδιαλείπτως πρὸς ἀλλήλους πολεμούντων Φλωρεντινῶν καὶ Πισατῶν. — Εἰς δὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος, ἀπέκτησε περὶ τοὺς χρόνους αὐτοὺς, ἀείμνηστον κλέος ὁ καρδινάλιος Ἀλβορνόζης, διότι αὐτὸς, καὶ μόνος αὐτὸς, ἀνῳκοδόμησεν ἐξ ὑπαρχῆς τὴν κοσμικὴν τῆς ἐκκλησίας ἡγεμονίαν καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν μετάθεσιν τῆς ἕδρας τοῦ πάπα εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ μὲν ἀπόπειρα αὐτοῦ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο διὰ τοῦ Ῥιένζιος ἀπέτυχεν, ἐματαιώθησαν δὲ καὶ αἱ ἐλπίδες τὰς ὁποίας συνέλαβεν ὁ Ἰννοκέντιος ΣΤ' ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὴν Ῥώμην μεταβάσεως τοῦ Καρόλου Δ', ἀλλ' ὁ Ἀλβορνόζης καθυπέταξεν ἀμέσως ἔπειτα τὴν Ἀγκωνικὴν Μαρκίαν, τὸ δουκάτον Σπολητίου καὶ τοὺς μικροὺς καὶ αἰσχροὺς τῆς Ῥωμανίας δυνάστας, τοὺς Μαλατέστας, τοὺς Πολέντας, τοὺς Ὀρδελαφίους. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι διὰ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ἔφερεν ἀπὸ Οὐγγαρίας (τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς σταυροφορίας ταύτης ὑπὸ τοῦ πάπα, ἐπιτρέψαντος αὐτῷ, διὰ τὴν ἐπικουρίαν ταύτην, τὰ ἐκκλησιαστικὰ δέκατα τῆς χώρας ἐκείνης) φοβερὰ στίφη Κροατῶν, Μαγιάρων, Πανδούρων καὶ Βοσνιάκων, ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς Ῥωμανίας ἔπαθον τὰ πάνδεινα. Προστούτοις διὰ τὴν ἐν ἔτει 1360 παράδοσιν τῆς Βονωνίας, πρότερον συμμάχου τῶν Οὐϊσκοντινῶν διατελεσάσης, εἰς τὸν ἔξαρχον τοῦ Πάπα, ὁ Ἀλβορνόζης περιῆλθεν εἰς δεινοτάτην ἔριν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ Μεδιολάνου δυνάστας. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ μαχίμου καρδιναλίου ἐτελεσφόρησεν ἐπὶ τέλους. Αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἀπαυδήσαντες ἀπὸ τῆς ἀδιαλείπτου ἀναρχίας παρέδωκαν τὴν πόλιν των εἰς τὸν Ἀλβορνόζην, 1362. Οἱ Οὐϊσκοντινοὶ, καθ' ὧν ὁ πάπας Οὐρβανὸς ἐκήρυξεν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην σταυροφορίαν, ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσιν, 1364, εἰρήνην λυσιτελῆ εἰς αὐτοὺς, διότι ἀπελύθησαν τοῦ προηγουμένως ἐκδοθέντος κατ' αὐτῶν ἀφορισμοῦ, ἀνέκτησαν δὲ καὶ πάντα ὅσα εἶχον ἀποβάλει, ἐκτὸς τῆς Βονωνίας. Καὶ δὲν ἐπεθύμουν μὲν τὴν κάθοδον τοῦ πάπα εἰς τὴν Ῥώμην, πᾶσα ὅμως ἡ ἄλλη Ἰταλία ἐφάνη πρόθυμος ἤδη νὰ συντελέσῃ εἰς αὐτήν. Ἠγωνίσθη καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος Ε' νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ἀναχώρησιν· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Ἀπριλίου 1367, ἀπῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς, ὑπὸ τῶν καρδιναλίων του παραπεμπόμενος, εἰς Μασσαλίαν, ἐκεῖθεν δὲ διεπεραιώθη εἰς Γένουαν ἐπὶ πλοίων λαμπρῶν, τὰ ὁποῖα ἔπεμψαν ἡ Πίσα, ἡ Γένουα, ἡ Ἐνετία καὶ ἡ βασιλὶς τῆς Νεαπόλεως· ἀπὸ Γενούας μετέβη διὰ ξηρᾶς εἰς Οὐϊτέρβιον, καὶ ἀφοῦ εἰς μάτην περιέμεινεν ἐκεῖ τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον Δ', ὅστις, καίτοι ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν παραπέμψῃ εἰς Ῥώμην, κατὰ τὴν συνήθειαν του, περιωρίσθη εἰς λόγους ἁπλοῦς, ἐπορεύθη ὁ Οὐρβανὸς μόνος εἰς Ῥώμην, ὅπου ἔτυχε λαμπρᾶς δεξιώσεως καὶ κατῴκησεν εἰς τὰ ἀνακαινισθέντα παπικὰ ἀνάκτορα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§. 22.

Πρὶν ἐξακολουθήσωμεν πραγματευόμενοι περὶ τῶν πολιτειῶν τῆς μέσης καὶ δυτικῆς Εὐρώπης, ὅσαι πρωτεύουσι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν καὶ τὰ κατὰ τὰς δευτερευούσας πολιτείας, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς μεσημβρινοδυτικωτέρας Εὐρώπης, ἀφ' ἑτέρου, τῆς βορειοανατολικωτέρας, ἤτοι, πρῶτον, τὰ κατὰ τὴν **Ἰβηρικὴν χερσόνησον**, καὶ δεύτερον, τὰ κατὰ τὰ **Σκανδιναυικὰ, Σλαυικὰ καὶ Φιννικὰ ἔθνη**.

Α. Ἱστορία τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου μέχρι τῶν μέσων περίπου τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. — α) Εἰσαγωγή. — Ἐν τῇ Ἱσπανίᾳ συνεχωνεύθη, κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ὁ Γερμανικὸς καὶ χριστιανικὸς πολιτισμὸς μετὰ τοῦ Ἀραβικοῦ, Περσικοῦ καὶ Ἰνδικοῦ πολιτισμοῦ τῶν Μωαμεθανῶν, καὶ πολλὰ ἐπιτηδεύματα, πολλαὶ ἐφευρέσεις καὶ τέχναι τοῦ βίου, ἔτι δὲ ἡ Μαθηματικὴ, ἡ Ἀστρονομία, ἡ Ἰατρικὴ καὶ ἄλλαι ἐπιστῆμαι μετεδιδάσθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης Ἰνδικῆς, διὰ τῆς Περσίας, Συρίας, Αἰγύπτου, βορείου Ἀφρικῆς καὶ Ἱσπανίας. Τούτου ἕνεκα εἶναι μάλιστα λόγου ἄξια τὰ Μωαμεθανικὰ καὶ χριστιανικὰ κράτη τῆς Ἱσπανίας. Περὶ τῆς ἀκμῆς τῶν πρώτων καὶ τῆς ἱδρύσεως τῶν δευτέρων, ἐπραγματεύθημεν ἐν τῷ τμήματι Β, σελ. 69—73. Ἐν ἀρχῇ τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τὸ μέγα Μωαμεθανικὸν κράτος, τοῦ ὁποίου ἤρξαν ποτε οἱ Ὀμεϊάδαι κατεκερματίσθη εἰς πολλὰς πολιτείας, τῶν ὁποίων καθέδραι ἦσαν ἡ Κορδύβη, ἡ Σευιλλία, ἡ Γρανάδα, ἡ Μάλαγα, ἡ Οὐαλεντία, ἡ Βαδαΐόζα, τὸ Τόλητον, ἡ Σαραγόσσα καὶ ἄλλαι πόλεις· ἐξ ἐπὶ μικρὸν δὲ ὑπὸ ἕνα κυριάρχην, τὸν Σάγχον Μάγιορ, ταχθέντα χριστιανικὰ κράτη, διενεμήθησαν, ἅμα θανόντος αὐτοῦ, 1035, μεταξὺ τῶν τεσσάρων υἱῶν του. Ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἐπικρατειῶν τῆς Ναυάρρας, τῆς Καστιλλίας, τῆς Σοβράρβας καὶ τῆς Ἀραγωνίας, αἵτινες προέκυψαν ἐκ τῆς διανομῆς ταύτης, μία, ἡ τρίτη, ἐξέλιπεν αὖθις μετά τινας ἐνιαυτούς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρας ἡ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Φραγκικὸν κράτος ἀνήκουσα κομητία τῆς Βαρκελλόνης ἡ Καταλωνίας (σελ. 70 καὶ 71) κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀπέβη λόγου ἀξία ὑπὸ τὸν Ῥαιμοῦνδον Βερεγγάριον, 1035—1076, τὰ κατὰ τὰ μέσα τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ὑφιστάμενα ἐν Ἱσπανίᾳ χριστιανικὰ κράτη ὑπῆρξαν πάλιν τέσσαρα· ἤτοι ἡ Κομητία τῆς Καταλωνίας καὶ τὰ βασίλεια τῆς Ναυάρρας, τῆς Ἀραγωνίας καὶ τῆς Καστιλλίας.

β.) Ἱστορία τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου μέχρι τῶν μέσων τῆς τρισκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. — Ἡ Καστιλλία, ἣν ἔλαβεν ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Σάγχου Μάγιορ, Φερδινάνδος Α', ὑποδιηρέθη, μετὰ τὸν θάνατον τούτου, 1067, μεταξὺ τῶν τριῶν υἱῶν του, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔζη ὁ πολυθρύλλητος εἰς τὰ Ἱσπανικὰ ποιήματα ἥρως Ῥοδέριχος Διάζ, ὁ ἐπικαλούμενος Campeador ἤτοι μέγας στρατηγὸς, συνηθέστερον δὲ Cid, ἤτοι δυνάστης ἢ ἡγεμών. Ἐκ τῶν τριῶν ἀδελφῶν, δολοφονηθέντος τοῦ πρεσβυτέρου Σάγχου Β' καὶ φυλακισθέντος τοῦ τρίτου Γαρσίας, ἐπεκράτησεν ὁ δεύτερος Ἀλφόνσος ΣΤ', ὅστις, ἐπιχειρήσας, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἱππέων τῆς Ναυάρρας, τῆς Ἀραγωνίας, τῆς Γαλλίας καὶ αὐτῆς τῆς Γερμανίας, θρησκευτικὴν κατὰ τοῦ Τολήτου στρατείαν, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς προαγώνισμα τῆς πρώτης σταυροφορίας (σελ. 139), καὶ κυριεύσας τὴν πόλιν ἐκείνην, 1085, ἔτι δὲ ἅπασαν τὴν μεταξὺ Τάγου καὶ Γουαδιάνα (ἢ Ἄνα) χώραν, προεκάλεσε τὴν ἐξ Ἀφρικῆς ἐπέμβασιν τῶν Μοραβηθῶν. — Οἱ **Μοραβῆθαι** ἢ **Μοραβῖται**, οἵτινες καλοῦνται καὶ Δεμτοῦναι, ἦσαν Ἀραβικαὶ φυλαί, νομαδικῶς πλανώμεναι εἰς τὴν βόρειον τῆς Ἀφρικῆς παραλίαν, περὶ δὲ τὰ μέσα τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, οὐ μόνον ἀσπα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σθείσαι τὸν Ἰσλαμισμὸν δι' Ἀβδαλλὰχ δὲν Ἰασίν, ἀλλὰ καὶ πολὺν φανατισμὸν ἐμπνευσθείσαι ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ νέου δόγματος. Χίλιοι δὲ περίπου ἐξ αὐτῶν ἄνδρες, παραιτήσαντες, μετὰ τοῦ Ἀβδαλλάχ, ἁπάσας τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου, ἕξων, ὁσάκις δὲν ἐκήρυττον καὶ δὲν ἐμάχοντο, κατάκλειστοι εἰς μοναστήρια ἢ Ῥαβίτας, ἐξ οὗ ὠνομάσθησαν Μοραβῆθαι, ἢ, ὡς ἠλλοίωσαν τὸ ὄνομα οἱ Εὐρωπαῖοι, Ἀλμοραυῖδαι. Ἐπὶ Ἀβδαλλὰχ δὲν Ἰασὶν καὶ τῶν δύο τούτου διαδόχων Ἀβοὺ δὲκρ δὲν Ὀμὰρ καὶ Ἰουσοὺφ δὲν Ταςχφὶν, κατέλαβον οὗτοι ἅπασαν τὴν ἀπὸ Ταγγέρου μέχρις Ἀλγερίου χώραν, ἔτι δὲ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς ἀρχαίας Μαυριτανίας, κτίσαντες αὐτόθι νέαν πρωτεύουσαν, τὸ σημερινὸν Μαρόκκον, 1062. Μεταβάντες δὲ τῷ 1086, μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ὑπὸ τὸν Ἰουσοὺφ δὲν Τασχφὶν, εἰς Ἱσπανίαν, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλφόνσου ΣΤ' καταπιεζομένων ὁμοδόξων, κατετρόπωσαν ἐπανειλημμένως τὸν στρατὸν τοῦ Καστιλλιακοῦ βασιλέως (εἰς ὃν συνέρρευσαν πολλοὶ ἱππεῖς ἐκ Βουργουνδίας, Γαλλίας καὶ ἄλλων χωρῶν), κατέστησαν ὑποτελεῖς ἅπαντας τοὺς πολυαρίθμους Μωαμεθανοὺς δυνάστας τῆς Ἱσπανίας καὶ ἦρξαν αὐτῆς μέχρι τῶν μέσων τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, μὴ δυνηθέντες ὅμως οὐ μόνον νὰ καθυποτάξωσι ἀλλὰ οὐδὲ κἂν νὰ ἀναχαιτίσωσι τὴν πρόοδον τῶν μαχίμων χριστιανικῶν βασιλείων. Τότε συνέστη καὶ τὸ νέον κατὰ τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον χριστιανικὸν κράτος τῆς Πορτογαλίας (σελ. 151), ὑπὸ τοῦ ἐλθόντος εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀλφόνσου κόμητος Ἐρρίκου τῆς Βουργουνδίας, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος Ἀλφόνσος Α' ἔλαβε καὶ τὸ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, 1139, ἔπειτα δὲ, 1143, ἐρρύθμισεν ἐν κοινῇ συνόδῳ, εἰς Λαμέγον συγκροτηθείσῃ, τὸ νέον κράτος διὰ νόμων καὶ πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ἓν τῶν ἀρίστων τοῦ μεσαιῶνος, καθ' ὅσον δηλαδὴ αἱ τότε περιστάσεις συνεβάλλοντο μὲ τὴν ὕπαρξιν μονίμων νόμων. Ὑπὸ τὸν ὅρον δὲ τοῦτον ἦσαν καὶ τὰ πολιτεύματα τῆς Καστιλλίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας λόγου ἄξια, διότι, κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, τὰ περὶ τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας τῶν πολιτῶν διείποντο οὐχὶ ὑπὸ τῆς αὐθαιρέτου θελήσεως τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν ὑπουργῶν του, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγαθωτέρων καὶ σοφωτέρων ἀνδρῶν τοῦ ἔθνους. — Ἐν Καστιλλίᾳ ἐντούτοις ἀποθανόντος, 1109, τοῦ Ἀλφόνσου ΣΤ' ἄνευ υἱοῦ, μετὰ μακρὰς ἐμφυλίους διενέξεις, ἐβασίλευσε, 1126, ὁ ἐκ θυγατρὸς ἔγγονός του Ἀλφόνσος Ζ', γενναιότατα δὲ ἀντέστη εἰς τοὺς ἀπίστους, ἀφ' ὧν καὶ τὴν Σαραγόσσαν ἐκυρίευσεν ὁ τῆς Ἀραγωνίας καὶ Ναυάρρας βασιλεὺς Ἀλφόνσος Α', ὅς, πεσὼν ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ, 1134, κατέλιπε, διὰ διαθήκης, τὰ δύο βασίλειά του εἰς τοὺς Ἰωαννίτας, τοὺς Ναΐτας, καὶ εἰς ἐπιχώριόν τι ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθὲν τάγμα (σελ. 147)· ἀλλ' ἡ διαθήκη αὕτη δὲν ἐξετελέσθη, καὶ οἱ μὲν Ναυαρραῖοι ἀνηγόρευσαν ἀπόγονόν τινα τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν βασιλείου οἴκου, Γαρσίαν ΣΤ', τῆς δὲ Ἀραγωνίας ἦρξεν ὁ σύζυγος τῆς τοῦ Ἀλφόνσου Α' ἀνεψιᾶς, ὁ κόμης Βαρκελλόνης ἡ Καταλωνίας Ῥαιμοῦνδος Βερεγγάριος, ὥστε ἔκτοτε ἡ Καταλωνία καὶ ἡ Ἀραγωνία παρέμειναν ἡνωμέναι.

Τὸν Ῥαιμοῦνδον Βερεγγάριον, ἀποθανόντα τῷ 1162, διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλφόνσος Β' ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡνώθη μετὰ τοῦ Ἀραγωνικοῦ βασιλείου, διὰ κληρονομίας, καὶ ἡ Προουγγικία· ἀλλ' ἡ ἕνωσις αὕτη δὲν διήρκεσε πολύ, διότι ὁ Ἀλφόνσος Β' ἔδωκε τὴν Προουγγικίαν εἰς τὸν δεύτερον υἱόν του, ὅστις ἵδρυσεν αὐτόθι Προουγγικο-Ἀραγωνικὴν δυναστείαν (σελ. 207). Ἀφ' ἑτέρου δὲ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλφόνσου Ζ' τῆς Καστιλλίας, 1157, διενεμήθη ἡ αὐτὴ χώρα πάλιν μεταξὺ τῶν δύο υἱῶν του, ὧν ὁ πρεσβύτερος Σάγχος Γ' ἔλαβε τὴν Καστιλλίαν, ὁ δὲ νεώτερος Φερδινάνδος Β'. τὸν Λεγεῶνα, τὴν Γαλλικίαν καὶ τὴν Ἀστουρίαν. Ἐντεῦθεν πολλαὶ προέκυψαν ἀμοιβαῖαι ἔριδες, πολλαὶ δὲ συγχρόνως ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλίαι ἐτάραξαν τὰ βασίλεια τῆς Καστιλλίας, τοῦ Λεγεῶνος, τῆς Ναυάρρας καὶ τῆς Ἀραγωνίας. Τὸ πρῶτον μάλιστα ἔπαθε πολλὰ δεινὰ διὰ τὸν πρώϊμον τοῦ βασιλέως Σάγχο θάνατον, 1158, ἢ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ υἱοῦ του Ἀλφόνσου Η'. Οἱ Καστιλλιακοὶ εὐπατρίδαι διηρέθησαν εἰς ὁμοσπονδίας, οἱ δὲ ἰσχυρότατοι οἶκοι τῶν Λάρων καὶ Κάστρων ἤρισαν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κηδεμονίας τοῦ βασιλέως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολλὴ δὲ δυσαρέσκεια προέκυψε καὶ κατὰ τῶν Νοϊτῶν καὶ Ἰωαννιτῶν, οἵτινες, καίτοι προικισθέντες διὰ πολλῶν ἐν Ἱσπανίᾳ κτημάτων, παρημέλησαν τὴν τῆς χώρας ἄμυναν, οἱ μὲν ἀσωτεύοντες, οἱ δὲ εἰς τὴν ἀνατολὴν πορευόμενοι. Ὅθεν ἱδρύθησαν ἐν Ἱσπανίᾳ, περὶ τὰ μέσα τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τῇ ἐγκρίσει τοῦ πάπα, ἴδια ἱπποτικὰ τάγματα· ἓν μὲν τῇ Καστιλλίᾳ τὰ δύο τάγματα τῆς Ἀλκαντάρας καὶ Καλατραύας, ἐν δὲ τῇ Γαλλικίᾳ, τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου (S. Jagos), ἐν δὲ τῇ Πορτογαλίᾳ, τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Εὐόρας, ἢ, καθὼς βραδύτερον ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ πρωτεύοντος αὐτῶν πύργου, τῆς Ἀβίδος. Τὰ μάχιμα ταῦτα σωματεῖα ἦσαν, ὡς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἱπποτικὰ τοῦ μεσαιῶνος τάγματα, οὐδὲν ἄλλο ἢ μόνιμοι στρατοὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἀνανεούμενοι καὶ ἐπενήργησαν εἰς τὴν τύχην τῆς χριστιανικῆς Ἱσπανίας τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ, ἅμα ἱδρυθέντων αὐτῶν καὶ ἐνῷ μεγάλη ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἔρις καὶ διαμάχη, ἀνέστη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ παρακμάσαντος Μοραβηθικοῦ κράτους νέα φοβερὰ φανατικῶν Ἀφρικανικῶν φυλῶν ὁμοσπονδία.

Τῷ ὄντι ἐν ἀρχῇ τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἰθαγενής τις τῆς εἰς τὸ Ἀφρικανικὸν τῶν Μοραβηθῶν κράτος ἀνηκούσης χώρας Σούς, Μωάμεθ Βὲν Τουμὲρ καλούμενος, ἀπεφήνατο ἑαυτὸν νέον προφήτην καὶ πολλοὺς συλλέξας περὶ ἑαυτὸν ὀπαδούς, ὀνομασθέντας Μοχάδας ἢ ἀλ-μοχάδας ἤτοι ἑταίρους, κατετρόπωσε τοὺς ἐν Ἀφρικῇ Μοραβήθας· ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Ἀβδελμουμὶν καὶ ὅλως κατέλυσε τό, τε αὐτόθι κράτος αὐτῶν, 1145, καὶ τὸ ἐν Ἱσπανίᾳ, 1157. Κατ' εὐτυχίαν τῶν χριστιανῶν, ὁ τοῦ Ἀβδελμουμὶν, ἀποθανόντος τῷ 1162, υἱὸς καὶ διάδοχος Ἰουσοὺφ Ἀβοὺ Ἰακούβ ἠναγκάσθη κατ' ἀρχὰς ν' ἀγωνισθῇ πρὸς πολλοὺς συγγενεῖς καὶ ἄλλους στασιαστάς, ὅτε δ' ἔπειτα ἐπῆλθεν ἐπὶ τοὺς χριστιανούς, ἠττήθη καὶ καιρίως ἐπληγώθη περὶ Σανταρὲμ, 1184, διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ Πορτογαλικοῦ πρίγκηπος Σάγγου Α', ὅστις μετὰ ἓν ἔτος διεδέχθη τὸν πατέρα του Ἀλφόνσον Α'. Καὶ ἠττήθησαν μὲν βραδύτερον ὅτε Σάγχος οὗτος καὶ ὁ τῆς Καστιλλίας βασιλεὺς Ἀλφόνσος Η' ὑπὸ Ἰακοὺβ, τοῦ υἱοῦ Ἰουσοὺφ· ἀλλ' ἐσώθησαν πάλιν, διότι ὁ τῶν Μοχαδῶν ἡγεμὼν, ἕνεκα τροφῶν ἐνδείας καὶ νοσημάτων τοῦ στρατοῦ, ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὰς δῃώσεις αὐτοῦ καὶ νὰ συνομολογήσῃ ἀνακωχάς. Ὅτε δὲ ἀποθανόντος, 1199, τοῦ Ἰακοὺβ, ὁ υἱός του Μωάμεθ ἓλ Νάσρ, προκληθεὶς ὑπὸ τῶν λῃστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἱππέων τῆς Καλατραύας, ἐμελέτησε τὴν κατάκτησιν ἁπάσης τῆς Ἱσπανίας, συγκροτήσας ἐπὶ τούτῳ στρατὸν 500,000 ἀνδρῶν, τὰ σταυροφορικὰ κηρύγματα τοῦ Ἰννοκεντίου Γ' τοσούτους ἐπήγαγον εἰς τὴν χριστιανικὴν Ἱσπανίαν ἁπανταχόθεν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης ἐπικούρους, ὥστε, κατὰ Ἰούλιον 1212, συγκροτηθείσης εἰς τὰ περὶ Τόλητον πεδία (las Navas de Tolosa) μάχης κρισίμου, ἡ δύναμις τῶν Μοχαδῶν καθ' ὁλοκληρίαν συνετρίβη. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην παρήχθησαν ἐν Καστιλλίᾳ, ἐν Λεγεῶνι, ἐν Ἀραγωνίᾳ καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ, δεινόταται περὶ διαδοχῆς ἔριδες, αἵτινες εἶχον τοὐλάχιστον τοῦτο τὸ καλὸν, ὅτι ὑπέτρεφον τὸ μάχιμον τοῦ λαοῦ ἐκείνου πνεῦμα· τὸ δὲ τῶν Μοχαδῶν κράτος, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ πλεῖστα ἀνατολικὰ κράτη, ῥαγδαίως ἐπὶ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ κατηνέχθη, διότι ἀποθανόντος τῷ 1223, ἄνευ ἀῤῥένων ἀπογόνων, τοῦ Ἰουσοὺφ Ἓλ Μοστανσὶρ, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Μωάμεθ Ἓλ Νάσρ, παρήχθησαν φονικώταται ἔριδες περὶ διαδοχῆς, μέχρις οὗ ἐν μὲν τῇ Ἀφρικῇ ἐσφετερίσθη τὴν ἀρχὴν ὁ ἀγριώτατος ὅλων τῶν Μοχαδῶν, ὁ Ἀλαμανοὺν, οἱ δὲ διοικηταὶ τῶν Ἱσπανικῶν πόλεων κατέστησαν ἀνεξάρτητοι, ζητήσαντες ἐν μέρει τὴν προστασίαν τῶν χριστιανῶν, ἐν μέρει ἀντιτάξαντες εἰς τοὺς Μαροκκηνοὺς, τοὺς ὁποίους ἐθεώρησαν ὡς αἱρετικοὺς, τὴν σκιὰν τοῦ ὀρθοδόξου καλίφου τῆς ἀνατολῆς, ἤτοι τῶν Ἀββασιδῶν. Ἐκ δὲ τῶν πολεμησάντων τοὺς Μοχάδας ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀββασιδῶν περίφημος ἰδίως εἶναι ὁ δυνάστης Μουρκίας καὶ Ἀνδαλουσίας Μωάμεθ Βὲν Ἰουσοὺφ, ὁ συνηθέστερον ὑπὸ τῶν χριστιανῶν Ἀβενχοὺδ ὀνομαζόμενος, καθὸ ἕλκων τὸ γένος ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου οἴκου Χουδ.

Ἐν Καστιλλίᾳ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλφόνσου Η', 1214, συνέβησαν ἀνωμαλίαι τινὲς περὶ τὴν διαδοχὴν, μέχρις οὗ, τῷ 1230, ὁ ἀπὸ θυγατρὸς ἔγγονος αὐτοῦ Φερδι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νάνδος Γ' ὁ Ὄσιος ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς κοινῆς συνόδου ἢ τῶν Κόρτων, ὡς λέγονται αἱ σύνοδοι αὗται ἐν τῇ Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ, βασιλεὺς τῆς τε Καστιλλίας καὶ τοῦ Λεγεῶνος, κανονισθέντος συγχρόνως, ὅτι αἱ δύο αὗται χῶραι θέλουσιν εἰς τὸ ἑξῆς διατελέσει ἀδιαιρέτως συνημμέναι. Τότε ὁ Φερδινάνδος ἐπεχείρησε σπουδαῖον κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν ἀγῶνα. Ἦτο δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Μωαμεθανικὴ Ἱσπανία διῃρημένη, εἰς τρία· μέρος ἀνῆκεν εἰς τοὺς Μοχάδας, τῶν ὁποίων πρωτεύουσα ἦτο ἡ Σεβίλλια, τῶν δὲ λοιπῶν τὸ πλεῖστον κατείχετο ὑπὸ τοῦ Ἀβενχοὺδ, καὶ μικρόν τι τμῆμα ὑπὸ ἑτέρου ὀπαδοῦ τῶν Ἀββασιδῶν. Οἱ τρεῖς οὗτοι δυνάσται ἤρισαν κατ' ἀρχὰς πρὸς ἀλλήλους, ἔχοντες συμμάχους, νῦν μὲν ὁ εἷς νῦν δὲ ὁ ἄλλος, τοὺς Καστιλλιανούς, μέχρις οὗ ὁ λαὸς, ὀργισθεὶς ἐφόνευσε τὸν ἕνα, τοὺς δὲ δύο ἄλλους ὑπεχρέωσε νὰ πολεμήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ κατὰ τῶν χριστιανῶν, προϊσταμένου τοῦ Ἀβενχούδ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀβοὺ Σαΐδ ἠττήθησαν ἐπανειλημμένως ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου, ὅστις κατέλαβε διαφόρους Μωαμεθανικὰς πόλεις ἢ ἰδίως τὴν Κορδύβην ἢ τὴν Σεβίλλιαν, ἐπαγίωσε τὴν χριστιανικὴν κυριαρχίαν ἐν Ἀνδαλουσίᾳ καὶ εἰς ἐλάχιστον τῆς Ἱσπανίας μέρος περιέστειλε τοὺς Μωαμεθανούς. Κατὰ δυστυχίαν κατεδίωξε πικρῶς, εἰς τὰς κατακτηθείσας χώρας, τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Μαύρους καὶ ἠνάγκασε χιλιάδας ἐξ αὐτῶν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν κατεχομένην ἔτι Γρανάδαν, ἀναπληρώσας τοὺς βιομηχάνους ἐκείνους κατοίκους δι' ἀργῶν μοναχῶν, δι' ὃ ἐξυμνήθη μὲν ὑπὸ τοῦ κλήρου, ὑπὸ δὲ τοῦ πάπα ἐν τῇ 17 ἑκατοντατετηρίδι κατετάχθη μεταξὺ τῶν ὁσίων, ἐξησθένισεν ὅμως τὸ κράτος του καὶ ἐνίσχυσε τοὺς πολεμίους.—Ἐν Ἀραγωνίᾳ, διεδέχθησαν τὸν Ῥαιμοῦνδον Βερεγγάριον Δ', ἀλλεπαλλήλως, ὁ υἱὸς, ὁ ἔγγονος καὶ ὁ δισέγγονος τοῦ Ἀλφόνσος Β'. 1162—1196, Πέτρος Β'. 1196—1213, καὶ Ἰάκωβος Α' ὁ κατακτητὴς, 1213—1276, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος ἀφῄρεσεν ἀπὸ τῶν Μωαμεθανῶν πλείστας χώρας, καὶ ἰδίως τὰς πολυανθρώπους τότε Βελεαρίδας νήσους, τὰς ὁποίας, καταστήσας βραδύτερον, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐν Γαλλίᾳ Ἀραγωνικῶν κτήσεων, ἴδιον βασίλειον, ἔδωκεν εἰς τὸν νεώτερον υἱόν του Ἰάκωβον, ἐξ οὗ προέκυψε νέον κράτος καὶ πλάγιος κλάδος τοῦ Ἀραγωνικοῦ οἴκου. Εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν νήσων αὐτῶν συνετέλεσαν πολὺ οἱ Καταλάνιοι, τῶν ὁποίων ἡ ναυτιλία δεινῶς ἔπασχεν ἀπὸ τῶν Μωαμεθανῶν τῆς Μείζονος καὶ Ἐλάσσονος. Ὁ Ἰάκωβος Α' ἐκυρίευσεν ἔπειτα καὶ τὸ Μωαμεθανικὸν βασίλειον τῆς Οὐαλεντίας. Ἐξέβαλε δὲ καὶ αὐτὸς τοὺς φιλοπόνους Μαύρους, ἀλλ' ἀντικαταστήσας ἀντ' αὐτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς οὐδὲν ἧττον βιομηχάνους Καταλανίους, ἐπήγαγεν ὀλιγωτέραν ζημίαν εἰς τὴν χώραν. — Ἐν Πορτογαλίᾳ, ὁ Σάγχος Α'. 1185—1211, δὲν κατώρθωσε μὲν τοιαύτας κατακτήσεις, ἀλλὰ τοσαῦτα ὑπὲρ τῶν γεωργῶν καὶ τῆς γεωργίας ἔπραξεν, ὥστε ἐπωνομάσθη φιλογεωργός (Lavrador). Ἀξιομνημόνευτος ἐπίσης εἶναι διὰ τὴν γενναίαν ἀντίστασίν του κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ κλήρου, τοὺς ὁποίους πάσῃ δυνάμει ὑπεστήριζεν ὁ ἰσχυρότατος πάπας Ἰννοκέντιος Γ'. Τὴν αὐτὴν ἀκάματον καρτερίαν ἔδειξεν ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀλφόνσος Β', 1211—1223. Ὁ δὲ τούτου υἱὸς καὶ διάδοχος Σάγχος Β', 1223—1248, ἐνέπεσε μὲν εἰς τὰς παγίδας τῆς ἱεροκρατίας, ἀντέστη ὅμως ἔπειτα πάλιν εἰς αὐτὴν, καὶ τούτου ἕνεκα καθῃρέθη ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου Δ', ἀναγορεύσαντος ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν του Ἀλφόνσον Γ'. ὅστις κατέκτησε τὴν ἐπαρχίαν Ἀλγαρουΐας, 1250, καὶ ἐπίσης ἀντεπολιτεύθη εἰς τὴν κληροκρατίαν· τὸ δὲ παράδειγμά του ἐμιμήθη ὁ υἱός του Διονύσιος, 1279—1325. ἀποποιηθεὶς τὴν πληρωμὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δεκάτων ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων, φορολογήσας τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων καὶ ἀπαγορεύσας τὴν ἀποστολὴν χρημάτων ἐν Ῥώμῃ. — Περὶ πάντα ταῦτα ὑπεστήριξαν αὐτὸν προθύμως οἱ κοσμικοὶ μεγιστᾶνες καὶ οἱ νομικοὶ τοῦ βασιλείου· καὶ μετὰ μακρὰς διαπραγματεύσεις, ἀνεγνώρισε μὲν 1289 τὴν ἐπὶ Σάγχου Β' γενομένην μετὰ τῆς Ῥώμης σύμβασιν (Concordat), ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, 1291, ὑπεξέφυγε τὴν οὐσιωδεστέραν αὐτῆς διάταξιν, προτρέψας τὴν κοινὴν σύνοδον νὰ ἐκδώσῃ νόμον δι' οὗ ἀπηγορεύετο εἰς πάντας τοὺς Πορτογάλους νὰ χαρίζωσιν ἢ πωλῶσιν ἀκίνητα κτήματα εἰς κληρικούς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ'.) Ἱστορία τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου μέχρι τῶν μέσων τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. — Ἐν Καστιλλίᾳ, ὁ τοῦ Φερδινάνδου Ὀσίου υἱὸς καὶ διάδοχος Ἀλφόνσος Γ'. 1252—1284, ἐπωνομάσθη σοφός, ἕνεκα τῆς πολυμαθείας αὐτοῦ, τῶν ποιητικῶν ἔργων καὶ τῆς περὶ τὴν ἀστρονομίαν, τὴν ἱστορίαν καὶ πᾶσαν ἐν γένει ἐπιστήμην σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας. Πρὸς τούτοις μετεχειρίσθη εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν ἀντὶ τῆς πρότερον εἰθισμένης βαρβάρου Λατινικῆς, ὅπερ καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν αὐτὴν δὲν ἐγένετο μετὰ πολλῆς δυσκολίας εἰμὴ ἐν τῷ 16 ἑκατονταετηρίδι. Τελευταῖον, διὰ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα siete partidas, ἤτοι τῶν ἑπτὰ τμημάτων, κατήργησε τὰ ὀλέθρια τοπικὰ προνόμια, fueros, ὅσα πρότερον εἶχε πᾶσα πόλις καὶ πᾶσα χώρα. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου διὰ τὴν ἀξίαν ἀνατολικοῦ μᾶλλον ἢ Εὐρωπαίου ἡγεμόνος πολυτέλειάν του, διὰ τὸ λάθος εἰς τὸ ὁποῖον περιέπεσε τοῦ νὰ ἀγοράσῃ τὸν μάταιον τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας (σελ. 218) καὶ διὰ τὰς δαπάνας τῶν πρὸς τοὺς Μαύρους πολέμων, κατεπίεσε δεινῶς τοὺς ὑπηκόους καὶ ἰδίως ἐβασάνισε τοὺς Ἰουδαίους. Προτοῦτοις, νομοθετήσας ἀφ' ἑνὸς ὅτι τοῦ λοιποῦ, ἐὰν συμπέσῃ νὰ προαποθάνῃ ὁ τοῦ βασιλέως πρεσβύτερος υἱὸς καταλείπων ἀπογόνους, νόμιμοι τοῦ θρόνου διάδοχοι θέλουν εἶσθαι οἱ ἀπόγονοι οὗτοι ἢ οὐχί, κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ἱσπανικὸν κληρονομικὸν δικαιον, οἱ τοῦ βασιλέως δευτερότοκοι υἱοί, ἀφ' ἑτέρου δὲ, ἐπειδὴ ἡ κοινὴ σύνοδος δὲν ἀνεγνώρισεν ὡς διάδοχον ἕνα τῶν δύο υἱῶν οὓς κατέλιπεν ὁ πρὸ τοῦ Ἀλφόνσου ἀποθανὼν πρεσβύτερος υἱός του, ἀλλὰ τὸν δευτερότοκον υἱόν του Σάγχον Δ', ἐπικυρώσας τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς κοινῆς συνόδου, ἔδωκεν ἀφορμὴν ὥστε ζῶντος ἔτι αὐτοῦ νὰ ἐκραγῇ μακρὸς ἐμφύλιος πόλεμος, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φίλιππος Γ', σελ. 231, ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τῶν ἐγγόνων τοῦ Ἀλφόνσου, οἵτινες ἦσαν καὶ ἀνεψιοὶ αὐτοῦ ἀπὸ ἀδελφῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἐδιχονόησεν ὁ Ἀλφόνσος καὶ πρὸς τὸν Σάγχον· ἐπειδὴ δὲ ἡ κοινὴ σύνοδος, 1282, παρέδωκε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους εἰς τὸν υἱόν, ὁ πατὴρ ἐζήτησεν ἐπικουρίαν παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς τοῦ Μαρόκκου· ἀφ' ἑτέρου ὁ Σάγχος συνεμάχησε μετὰ τῶν Μαύρων τῆς Γρανάδας, ἡ δὲ ἔρις διήρκεσε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλφόνσου. — Ἀπὸ τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων ὠφελήθησαν οἱ Μωαμεθανοὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ Ἀλφόνσος, θελήσας ἐξ ἀρχῆς τῆς βασιλείας του νὰ ἐξώσῃ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Μουρκίας ὅλους τοὺς περιλιπομένους Μαύρους, προεκάλεσεν ἐπανάστασιν, τὴν ὁποίαν συνέδραμον οὐ μόνον ὁ βασιλεὺς τῆς Γρανάδας, ἔτι δὲ οἱ Ἐμῖραι τῶν Μωαμεθανικῶν πόλεων τῆς μεσημβρινῆς Ἱσπανίας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχηγέτης τῆς τότε παραχθείσης νέας ἐν Ἀφρικῇ Μωαμεθανικῆς δυναστείας τῶν Μερινιτῶν, Ἀβοὺ Ἰουσούφ. Οἱ Μερινῖται ἢ Μερῖνοι ἦσαν φυλὴ νομαδικὴ, (οὐχί, ὡς οἱ Μοραβῆθαι ἢ Μοχάδαι, αἵρεσις) καταλαβοῦσα καθ' ἣν ἐποχὴν, περὶ τὰ μέσα τῆς 13 ἑκατονταετηρίδος, διελύθη ἢ ἐν τῇ Ἀφρικῇ τὸ τῶν Μοχαδῶν κράτος, ἅπασαν τὴν Μαυριτανίαν. Βοηθήσαντες δὲ τοὺς ἐν Ἱσπανίᾳ ὁμοδόξους, ἠνάγκασαν τὸν Ἀλφόνσον, τῷ 1277, νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην ἐπιβλαβεστάτην δι' αὐτόν. Ἔπειτα ἐπανελήφθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι, καὶ, τῷ 1285, βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Σάγχου, ἀνενεώθη ἡ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Μερινιτῶν, Ἀβοὺ Ἰουσοὺφ, εἰρήνη, τὴν ὁποίαν οὔτε χριστιανοὶ καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ χρονογράφοι ἐθεώρησαν ἔνδοξον ἑκάτεροι διὰ τοὺς ἰδίους ὁμοδόξους. — Ἐπὶ πᾶσιν ἡ μεταξὺ τοῦ Ἀλφόνσου ἢ τοῦ Σάγχου ἐκείνη ἔρις ἐνίσχυσεν εἰς ὑπερβολὴν τὴν ἀριστοκρατίαν ἐν Καστιλλίᾳ, ἢ μάλιστα τοὺς δύο πρὸ καιροῦ ἰσχυροτάτους οἴκους τῶν Ἄρων καὶ τῶν Λάρων.

Ἐν Ἀραγωνίᾳ διεδέχθη τὸν Ἰάκωβον Α' ὁ πρεσβύτερος υἱός του Πέτρος Γ', 1276—1285, ὁ γενόμενος πύριος τῆς Σικελίας (σελ. 210—211). Ἀλλὰ διὰ νὰ εἰσπράξῃ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου ἐκείνου, ἐξετράπη εἰς τοσαύτην καταπίεσιν, ὥστε οἱ μεγιστᾶνες συνωμολόγησαν πρὸς ἀλλήλους τὴν λεγομένην ἑταιρίαν τῆς ἐλευθερίας, εἰς τῆς ὁποίας τὰς ἀξιώσεις ἠναγκάσθη ὁ Πέτρος ἐκὼν ἄκων νὰ ἐνδώσῃ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του, οἱ συμμαχήσαντες μεγιστᾶνες ἐπέβαλον εἰς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχόν του Ἀλφόνσον Γ', 1285—1291, καὶ αὐτοὺς τοὺς ὅρους ἐφ' οἷς ἀνεγνωρίσθη βασιλεύς· ἔπειτα μάλιστα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

περιῆλθον εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐξεβίασαν ἀπὸ τὸν βασιλέα δύο νέα προνόμια, τὰ ὁποῖα κατέστησαν τὴν ἑταιρίαν ἐκείνην ἀληθῆ κράτος ἐν κράτει καὶ ἀφῆρεσαν ἀπὸ τὸν βασιλέα ἀξιόλογον μέρος τῆς ἐξουσίας του πρὸς βλάβην τῶν ἄλλων τάξεων τοῦ ἔθνους ἤτοι τῶν ἀστῶν καὶ τῶν γεωργῶν· διότι ὁ Ἀλφόνσος ἠναγκάσθη νὰ ὑποσχεθῇ πρῶτον, ὅτι οὐδένα τῶν ἑταίρων θέλει φυλακίσει ἢ τιμωρήσει ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς κοινῆς συνόδου καὶ τοῦ ὅλως ἀνεξαρτήτου ἀρχιδικαστοῦ τῆς χώρας, ὅστις, καλούμενος Justicia, ἐξωμάλιζεν, ἐν Ἀραγωνίᾳ, ἁπάσας τὰς μεταξὺ βασιλέως καὶ τῆς κοινῆς συνόδου ἔριδας, ἐπιτρεπομένου εἰς τοὺς ἑταίρους ἐὰν ὁ βασιλεὺς παραβῇ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, νὰ ἐκλέξωσιν ἄλλον· δεύτερον δὲ, ἐδέχθη ὁ Ἀλφόνσος ὥστε οἱ ὑπουργοί του νὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῆς κατ' ἔτος, μηνὶ Νοεμβρίῳ, συγχροτουμένης συνόδου, καὶ εἰς αὐτὴν νὰ ὁρκίζωνται.

Ὁ Σάγχος Δ' τῆς Καστιλλίας ἀπέθανε τῷ 1295, καὶ ἐπειδὴ ὁ υἱός του Φερδινάνδος Δ' ἦτο παῖς ἔτι, μεγάλαι συνέβησαν ἐν τῷ βασιλείῳ ἐκείνῳ ἀνωμαλίαι, διότι εἷς νεώτερος τοῦ προηγουμένου βασιλέως ἀδελφὸς καὶ εἷς θεῖός του, καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ ἀνεψιοί, ἐκ Γαλλίας ἐπανελθόντες, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Γρανάδας, τῆς Πορτογαλίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας, καὶ οἱ ἰσχυροὶ οἶκοι τῶν Ἄρων καὶ τῶν Λάρων, ἅπαντες ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Φερδινάνδου. Κατ' εὐτυχίαν αὐτοῦ, ἡ μήτηρ του Μαρία Μολίνα, γυνὴ νοήμων, ἐπιτηδεία καὶ ἀρρενωπὸς, κατώρθωσε νὰ διαιρέσῃ τοὺς συμμαχήσαντας ἀντιπάλους, νὰ περιποιηθῇ τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς καταργήσεως ἐπαχθοῦς τινος ἐπὶ τοῦ σίτου φόρου καὶ νὰ διασώσῃ οὕτω τὰ δίκαια τοῦ υἱοῦ της. Ἀλλὰ μόλις φθάσαντος τούτου εἰς τὸ 17 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἠθέλησεν οὗτος, τῇ εἰσηγήσει τοῦ θείου του καὶ τῶν Λάρων, νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς σωτηρίας ἐκείνης μητρικῆς κηδεμονίας καὶ περιέπεσεν ἐκ τούτου εἰς νέας ἔριδας, αἵτινες διήρκεσαν ἀδιαλείπτως σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου του, 1312. Τὸ δὲ χείριστον, ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀλφόνσος ΙΑ' ἦν παῖς διετὴς, ὥστε αἱ ἔριδες περὶ τῆς ἀρχῆς ἐξηκολούθησαν ὑπέρ ποτε δεινότεραι· ἡ ἀναρχία ἐκορυφώθη, ἐν τῷ 1315, διὰ νὰ ἀνορθώσωσιν ὁπωσοῦν τὴν ὅλως ἐκλιποῦσαν τάξιν συνεφωνήθη ὥστε τὸ κράτος νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο· καὶ ἡ μὲν διοίκησις τοῦ βορείου καὶ δυτικοῦ αὐτοῦ μέρους νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν μέγαν θεῖον τοῦ βασιλέως Δὸν Ἰωάννην, ἡ δὲ διοίκησις τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ ἀνατολικοῦ, εἰς τὸν θεῖόν του Δὸν Πέτρον. Ἀλλ' οἱ δύο οὗτοι κυβερνῆται, ἐπιχειρήσαντες κοινῇ κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν στρατείαν, οὐ μόνον ὁλοσχερῶς ἠττήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ, 1319. Ἐντεῦθεν ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ Ἀφρικανοὶ οἱ βοηθήσαντες τοὺς ὁμοδόξους τῆς Ἱσπανίας ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ, ἐλεηλάτησαν τὰ Καστιλλιακὰ μεθόρια, καὶ ἀφῆρεσαν πολλὰς προηγουμένως ὑπὸ τῶν χριστιανῶν κατακτηθείσας πόλεις· ἀφ' ἑτέρου ἐπανελήφθη ἡ περὶ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἀρχῆς ἐμφυλία ἔρις. Ἡ κοινὴ σύνοδος ἐζήτησε νὰ καταπαύσῃ αὐτὴν ἀνακηρύξασα ἐνήλικον τὸν βασιλέα, 1324, ἐν τῷ πεντεκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς ἡλικίας του. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐχρησίμευσε, διότι οἱ περιστοιχίσαντες τὸν ἄπειρον νεανίαν ἄνδρες, ἐκίνησαν, διὰ τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν, τὴν κοινὴν δυσαρέσκειαν. Εἰς δὲ τὰς ἐσωτερικὰς ταύτας δυσχερείας προσετέθη καὶ ἡ εὔλογος δυσμένεια τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας Ἀλφόνσου Δ', διότι ὁ Ἀλφόνσος ΙΑ', ὅστις εἶχε συζευχθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ γείτονος ἐκείνου βασιλέως, ὑβριστικῶς περιεφρόνησεν αὐτὴν, παραδοθεὶς ὅλως εἰς τὴν ἐρωμένην του Ἐλεονόραν Γουζμάνην. Ἀλλὰ τελευταῖον κατώρθωσεν ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας, ἐν μέρει διὰ τῆς βίας, ἐν μέρει διὰ τῆς πανουργίας, νὰ καταβάλῃ, νὰ ἐξευμενίσῃ ἢ νὰ οὐδετερώσῃ ἅπαντας τοὺς ἀντιπράττοντας· καὶ τότε, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Ἀραγωνίας καὶ Πορτογαλίας, κατέφερεν, ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1340, περὶ Σάλαδον, εἰς τοὺς μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῆς Ἀφρικῆς Ἀβοὺλ Χασὰν συμμαχήσαντας Μωαμεθανοὺς τῆς Γρανάδας, πληγὴν καιριωτάτην, ἐκυρίευσε, καὶ περ ἀπελθόντων οἴκοι τῶν Πορτογάλων καὶ Ἀραγωνίων μετὰ τὸ κατόρθωμα ἐκεῖνο, τὸ Ἀλγεζιρὰς, 1344, καὶ ἤθελε κυριεύσει αὐτὸ τὸ Γιβραλτὰρ, τὸ ὁποῖον ἐπολιόρκησε καὶ εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ ἔσχατον τῆς ἀμηχανίας εἶχε φέρει, ἐὰν ὁ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους διαδοθεὶς ἀπὸ νατολῶν εἰς τὸ πλεῖστον τῆς Εὐρώπης μέρος λοιμὸς, δὲν ἐπήνεγκε τὸν θάνατόν του, 350.

Τὸν Ἀλφόνσον Γ' τῆς Ἀραγωνίας διεδέχθη ὁ πρότερον τῆς Σικελίας βασιλεὺς δελφὸς του Ἰάκωβος Β, σελ. 211, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ νῆσος ἐκείνη ἐπετράπη εἰς τὸν τερον ἀδελφὸν Φρεδερῖκον Β', τὸν ἱδρύσαντα αὐτόθι νέαν δυναστείαν. Κατὰ δυστυχίαν Ἰάκωβος ἀφῆρεσεν ἀπὸ τοὺς Πισάτας τὴν Σαρδόνα καὶ ἠναγκάσθη νὰ δαπανήσῃ πρὸς τοῦτο ἀνωφελῶς τὸ αἷμα καὶ τοὺς πόρους τῶν ὑπηκόων του. Ὁ ὀλέθριος οὗτος ἀγὼν ξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του, Ἀλφόνσου Δ', 1327—1336, τὸν ὁποῖον ἀπησχό-ησαν προστούτοις δειναὶ ἐσωτερικαὶ ἔριδες, ἀδιάλειπτοι σχεδὸν οὖσαι ἐν Ἀραγωνίᾳ διὰ τὸ ὅλως ἐλεύθερον καὶ σχεδὸν δημοκρατικὸν αὐτῆς πολίτευμα, τὴν ἱπποτικὴν αὐθάδειαν τῶν μεγιστάνων, τὰς ἀγερώχους ἀξιώσεις τῶν ἀστῶν καὶ τῶν γεωργῶν καὶ τὴν βασι-λικὴν ὑπεροψίαν τῶν κυβερνητῶν. Ἔδωκε δὲ ἀφορμὴν εἰς τὰς ἔριδας ἐκείνας αὐτὸς ὁ Ἀλφόνσος διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν στοργὴν ἣν ἐπέδειξε πρὸς τὰ ἀπὸ τοῦ δευτέρου γάμου του τέκνα, δυσαρεστήσας οὕτω τόν τε ἀπὸ τοῦ πρώτου γάμου υἱὸν Πέτρον καὶ τὴν ἀνα-γνωρίσασαν προηγουμένως αὐτὸν ὡς ἐπίδοξον διάδοχον κοινὴν σύνοδον. Καὶ μετὰ μὲν τοῦ υἱοῦ συνεβιβάσθη ὁ πατὴρ, ἀλλ' ἡ μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τῆς μητρυιᾶς διχόνοια ξηκολούθησεν· οὕτω δὲ εἶχον τὰ πράγματα ὅτε, τῷ 1336, ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον ὁ Πέτρος Δ'. — Ὁ ἰσχυρὸς οὗτος δεσπότης ἠγωνίσθη δι' ὅλης τῆς μακρᾶς αὐτοῦ βα-σιλείας, 1336—1387, νὰ δαμάσῃ τὸ ἱπποτικὸν πνεῦμα τοῦ ἐλευθέρου αὐτοῦ λαοῦ. Ἀφοῦ συνεβιβάσθη μετὰ τῆς μητρὸς καὶ διεπολέμησε πρός τε τοὺς Μωαμεθανοὺς ᾗ περὶ Σαρδόνος καὶ Κορσίκης, προεκάλεσε, διὰ νέας πρὸς τοὺς οἰκείους ἔριδος, μεγάλας ἐσω-τερικὰς ταραχάς· διότι ἐν ἔτει 1349 ἀπεφήνατο τὴν θυγατέρα του Κωνσταντίαν, ἥτις ἐπὶ πολὺν χρόνον διετέλεσε τὸ μόνον αὐτοῦ τέκνον, διάδοχον τοῦ θρόνου, παραβιά-σας τὸ ὑφιστάμενον κληρονομικὸν δίκαιον, κατὰ τὸ ὁποῖον, οἱ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως προετιμῶντο τῶν θυγατέρων αὐτοῦ. Ὅθεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου Ἰάκωβος ἐπανέζη κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς κατώρθωσε νὰ διαιρέσῃ τοὺς ἀντιπάλους του, καὶ, κατατροπώσας ὁλοσχερῶς περὶ Ἐπίλον, 1348, τοὺς ἐπιμείναντας, οὐ μόνον τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα ἐν Ἀραγωνίᾳ ἠνώρθωσεν, ἀλλὰ ἐπήγαγε καὶ οὐσιώδη βελτίωσιν εἰς τὸ πολίτευμα. Οἱ συνελθόντες κόρτοι κατήργησαν τὰ ἐπιτραπέντα εἰς τὴν ἑταιρίαν τῶν μεγιστάνων προ-νόμια, δι' ὧν εἶχε νομιμοποιηθῇ ἡ ἀναρχία ἐν τῷ βασιλείῳ ἐκείνῳ· ἀφ' ἑτέρου ὁ βασι-λεὺς ὤμοσεν, ὅτι θέλει τηρήσει τοὺς ὑφισταμένους νόμους καὶ τὰ καθεστῶτα δίκαια ᾗ ἔθιμα· τότε δὲ ἔλαβε καὶ ὁ Justicia τῆς Ἀραγωνίας τὸ μέγα ἐκεῖνο ἀξίωμα, δι' οὗ ἡ διαιτητικὴ αὐτοῦ ὑπηρεσία μεταξὺ βασιλέως καὶ κοινῆς συνόδου, καὶ πάλιν μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ ἔθνους, ἀπέβη τοσοῦτον εὐεργετικὴ εἴς τε τὴν εἰρήνην τοῦ κράτους καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λαοῦ. Διὰ νὰ κατορθώσῃ ὅμως ταῦτα πάντα, ὁ Πέτρος, μετ' ἀπανθρώπου τρόπου ἀγριότητος ἐθανάτωσε καὶ κατεδίωξε πολλοὺς τῶν μεγιστάνων· αὐτὸς προτούτοις ἐξηφάνισε τὸν πλάτιον Ἀραγωνικὸν κλάδον τῶν Βαλεαρίδων νήσων, νικήσας, αἰχμαλωτεύσας καὶ ἀποκεφαλίσας τὸν τότε βασιλεύοντα αὐτῶν Ἰάκωβον Β'.

Ἐν Καστιλλίᾳ διεδέχθη τὸν Ἀλφόνσον ΙΑ', 1350, ὁ υἱός του Πέτρος ὁ Ὠ-μὸς, ἄξιος τρόπου ἀναδειχθείς, δι' ὅλης τῆς βασιλείας, τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐπω-νύμου. Ἐβασίλευσεν ἐκκαιδεκαέτης, ᾗ ἐν τῷ ἅμα ἐθανάτωσε τὴν ἐρωμένην τοῦ πατρός του Ἐλεονόραν καὶ ὠμότατα κατεδίωξεν ἅπαντα τὰ ἀπὸ αὐτῆς τέκνα. Καὶ ἡ μὲν πρώ-τη αὕτη κακουργία δύναται μᾶλλον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν θηριώδη αὐτοῦ μητέρα· τὰ μετέπειτα ὅμως ἀπέδειξαν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Πέτρος εἶχεν ἀγριότητα ὑπερβαίνουσαν καὶ αὐτὴν τὴν συνήθη τότε τῶν Ἱσπανῶν ἡγεμόνων ἐξαχρείωσιν. Τὴν ἐπιοῦσαν τῶν γάμων του ἀπέβαλε καὶ μετ' ὀλίγον ἐφυλάκισε τὴν σύζυγον αὐτοῦ Βλάγκην, χαριζόμενος εἰς τὴν ἐρωμένην του Μαρίαν Παδίλλαν· καὶ ἐπειδὴ τινὲς τῶν μεγιστάνων, φθο-νοῦντες τὴν ἰσχὺν τὴν ὁποίαν ἔλαβον οἱ συγγενεῖς τῆς Παδίλλης, συνώμοσαν ἐπὶ τῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σκοπῷ τοῦ νὰ ἀναγκάσωσι τὸν βασιλέα νὰ ἀναλάβῃ τὴν δυστυχῆ Βλάγκην, ἀνακαλυφθέντος τοῦ ἐπιχειρήματος, ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι κατεδιώχθησαν, τὰ πάντα δὲ περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ θείου τῆς ἐρωμένης. Μετ' ὀλίγον ἡ Παδίλλα, μετανοήσασα ἢ προσποιηθεῖσα ὅτι μετανοεῖ, ἀναχωρεῖ εἰς μοναστήριον, ὁ δὲ Πέτρος, ἐρασθεὶς νέας τινὸς χήρας, Ἰωάννας Κάστρου, ἥτις δὲν ἐπείθετο νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ ἄθεσμον σχέσιν, προτείνει νὰ συζευχθῇ αὐτὴν, ἂν ϗ ἔζη ἔτι ἡ Βλάγκη, εἶχε δὲ συνέλθει ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐνόρκως βραδύτερον ὡμολόγησεν, εἰς γάμον λάθρα καὶ πρὸς τὴν Παδίλλαν· δύο ἐπίσκοποι ἀποφαίνονται τὸ μετὰ τῆς Βλάγκης συνοικέσιον ἄκυρον, τρίτος δέ τις κληρικὸς εὐλογεῖ τὸν νέον γάμον· εἰς ἀπάντησιν δὲ τῶν νουθεσιῶν ϗ ἐπειλῶν τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου ΣΤ', ὁ Πέτρος ἀποβάλλει πάλιν τὴν νέαν σύζυγον, καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν Παδίλλαν. Τότε οἱ ἰσχυροὶ οἶκοι τῶν Κάστρων καὶ Ἄρων συνώμοσαν μετ' ἄλλων μεγιστάνων, προϊσταμένου τοῦ ἀπὸ τῆς Ἐλεονόρας πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως, Ἐῤῥίκου Τρασταμάρα, ἵνα ἐκδικήσωσι τὴν γενομένην εἰς τὴν Ἰωάνναν ὕβριν, ἀναγκάσωσι τὸν ἄσωτον νέον νὰ ἀναλάβῃ αὖθις ὡς σύζυγον τὴν Βλάγκην ϗ ἐνγένει νὰ περιςείλωσι τὴν μοχθηρίαν του. Κατ' ἀρχὰς ὁ Πέτρος ἐκινδύνευσε τὰ μέγιστα ἀπὸ τῆς συμμαχίας ταύτης ϗ περιέπεσε μάλιστα εἰς χεῖράς της· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ πονηρίας, προσποιηθεὶς ὅτι δέχεται τὰς ἀξιώσεις τῶν ἀντιπάλων καὶ ὅτι πείθεται εἰς τὰς παραινέσεις τοῦ πάπα, καθίστησιν εὐμενέστερον τὸ πλῆθος πρὸς ἑαυτὸν, συλλέγει ἐν τῷ μεταξὺ μισθοφόρους, κατατροπόνει ἐπανειλημμένως τοὺς στασιαστὰς, **1256** καὶ **1359**, φονεύει τὴν Βλάγκην, φονεύει τέσσαρας ἑτεροθαλεῖς ἀδελφούς του, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν εἰς ἀλλοδαπὴν σωθέντα Τρασταμάραν, θανατόνει τὸν θησαυροφύλακα αὐτοῦ Ἰουδαῖον Συμεὼν Λευὶ, διὰ νὰ δημεύσῃ τὴν περιουσίαν του, καὶ εἰς πλείστας ἄλλας καὶ ἀνεκδιηγήτους παρεκτρέπεται σφαγὰς καὶ ἀνοσιουργίας.

Ἐνῷ δὲ δύο τύραννοι ἀμφότεροι τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου Δ' φέροντες ἐμάστιζον συγχρόνως τὴν Καστιλλίαν καὶ τὴν Ἀραγωνίαν, τὰ αὐτὰ ἔπασχε καὶ ἡ Πορτογαλία. Τὸν Διονύσιον διεδέχθη αὐτόθι ὁ υἱός του Ἀλφόνσος Δ', **1325—1357**, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ Πορτογάλοι ἀνεκάλυψαν τὰς Καναρίας νήσους. Ὁ υἱός του καὶ ἐπίδοξος διάδοχος Πέτρος Α', παραμελήσας τὴν νόμιμον αὐτοῦ σύζυγον Κωνσταντίαν, Καστιλλιανὴν ἡγεμονίδα οὖσαν, ἀπένειμεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν εὔνοιαν εἰς τὴν ἐρωμένην του Ἁγνὴν Κάστρον, Καστιλλιανὴν ἐπίσης, ϗ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς ϗ ἄλλους Καστιλλιανούς· ἀποθανούσης δὲ τῆς Κωνσταντίας τῷ **1345**, ὁ Πέτρος μετεχειρίσθη τὴν Ἁγνὴν ὅλως ὡς σύζυγον. Ἀλλ' ὁ Ἀλφόνσος Δ', μὴ ἀνεχόμενος τοῦτο, διατάσσει νὰ τὴν φονεύσωσι, **1355**, ἐξ οὗ ὁ υἱός του περιέστη εἰς θλίψιν ἀπαραμύθητον, μεταβληθεῖσαν, τοῦ καιροῦ προϊόντος, εἰς ἀληθῆ μανίαν. Ἅμα δὲ βασιλεύσας ὁ Πέτρος Α', **1387—1367**, συνεμάχησε μετὰ Πέτρου τοῦ Ὠμοῦ τῆς Καστιλλίας, κατὰ τῶν Ἀραγωνίων, πρὸς οὓς ἀμφότεροι πολεμίως διετέλουν· συγχρόνως ὅμως ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας παρέδωκεν εἰς τὸν Πέτρον Δ' Καστιλλιανούς τινας εἰς τὸ βασίλειόν του καταφυγόντας, ὁ δὲ τελευταῖος εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πορτογαλίας, τοὺς εἰς Καστιλλίαν ζητήσαντας ἄσυλον φονεῖς τῆς Ἁγνῆς. Ὁ Πέτρος Α' ἐθανάτωσεν αὐτοὺς μετὰ πολλῶν βασάνων, ὤμοσεν, **1360**, ὅτι ἡ Ἁγνὴ διετέλεσε νόμιμος αὐτοῦ σύζυγος, ἀνεγνώρισεν ὡς γνήσια τὰ ἀπὸ αὐτῆς τέκνα, ἐτέλεσε μεγαλοπρεπεστάτην κηδείαν τοῦ νεκροῦ τῆς γυναικὸς ἐκείνης καὶ κατηνάλωσε τὸν ἐπίλοιπον βίον εἰς κραιπάλην, εἰς πολυτελεῖς πανηγύρεις καὶ εἰς θηριώδεις βιαιοπραγίας.

Περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Πέτρου τούτου τῆς Πορτογαλίας, ὁ Πέτρος τῆς Ἀραγωνίας συνεμάχησε μετὰ τοῦ Καρόλου κακοποιοῦ τῆς Ναυάῤῥας καὶ τοῦ Ἐῤῥίκου Τρασταμάρα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταβάλωσι τὸν τῆς Καστιλλίας Πέτρον, νὰ ἀναβιβάσωσιν εἰς τὸν θρόνον τὸν Ἐῤῥῖκον καὶ νὰ σφετερισθῶσι χώρας τινὰς τοῦ βασιλείου τούτου. Παρέλαβον δὲ συμμάχους τόν τε πάπαν Οὐρβανὸν Ε', ὅστις ἐθεώρησε τὴν κατὰ τοῦ Πέτρου τοῦ Ὠμοῦ ἐπιχείρησιν ὡς σταυροφορίαν τινὰ, καὶ, τὸ οὐσιωδέστερον τὰς λεγομέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συμμορίας ἤτοι τοὺς γενναίους καὶ ἀγρίους μισθοφόρους Γάλλους, Ἄγγλους, Γερμανούς, Φλανδρίους κτλ. ὧν τινὲς μετὰ τὴν εἰς Βρετιγνὺν εἰρήνην, ὑπὸ τοὺς περιωνύμους μαχητὰς Βερτράνδον Δυγυεσκλῖνον καὶ τὸν στρατηγὸν Βουσικὼ συναγμένοι, ἐξηκολούθησαν μαχόμενοι ἐν Βρετανίᾳ ὑπὲρ τοῦ Γάλλου πρίγκηπος Καρόλου κατὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Μοντφορτικοῦ, ἤδη δὲ, τῇ ἐνεργείᾳ τῶν προειρημένων συμμάχων, ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν Καστιλλίαν, δηοῦντες καὶ πορθοῦντες πᾶσαν χώραν δι' ἧς ἤρχοντο, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν Λυένιῶνι ἔτι διατελοῦντος Οὐρβανοῦ μὴ φεισθέντες. Μετὰ τούτων συνεργῶν, ὁ Ἐρρῖκος, ὅστις ἔλαβεν ἀμέσως καὶ τὸν τοῦ βασιλέως τίτλον, ἀμερῶς κατέβαλε τὸν ὑπὸ τῶν ἰδίων ὑπηκόων μισούμενον Πέτρον, 1366. Ἀλλ' οὗτος εὗρεν ἄσυλον καὶ προστασίαν εἰς Ἀκυτανίαν, διότι πρὸ καιροῦ διετέλει εἰς φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τὸν Ἐδουάρδον Γ' τῆς Ἀγγλίας· ὅθεν, τῇ συνδρομῇ τοῦ γενναίου μέγα νος ἡγεμόνος, ἀναλαμβάνει, κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, τὴν βασιλείαν καὶ ἀναγκάζει τὸν Ἐρρῖκον νὰ φύγῃ εἰς Γαλλίαν. Οὐδὲν ὅμως ἀπὸ τῶν παθημάτων διδαχθεὶς καὶ ὁλόλως μὴ σωφρονισθείς, εἰς τοσαύτας ἐξώκειλε μετὰ τὸ κατόρθωμα βιαιοπραγίας καὶ τοσοῦτον ἐψύχρανεν αὐτοὺς τοὺς μετ' ὀλίγον ἐπανελθόντας οἴκοι συμμάχους αὐτοῦ Ἀγγλους, ὥστε, ἐντὸς πέντε μηνῶν, ὁ Ἐρρῖκος ἐπανέλαβε τὸν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἀγῶνα, μετατροπώσας δὲ αὐτὸν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1369, αἰχμαλωτευθέντα μετά τινας ἡμέρας καὶ φονευθέντα, ἀναγνωρίσθη παρὰ πάντων ὡς βασιλεύς, καὶ, ὀνομασθεὶς ἤδη Ἐρρῖκος Β', ἐζήτησε, δι' ἀγαθῆς κυβερνήσεως, νὰ ἐξαλείψῃ τὴν μνήμην τῆς προτέρας τυραννίας καὶ τῆς ἰδίας ἀδελφοκτονίας.

Τῆς Πορτογαλίας, ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβανόντος τοῦ Πέτρου Α', ἐβασίλευσεν ὁ ἀπὸ τῆς Κωνσταντίας υἱὸς αὐτοῦ Φερδινάνδος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ χώρα ἐκείνη ἦτο ἡ πλουσιωτέρα ἴσως ἁπάσης τῆς Εὐρώπης, διότι λέγεται ὅτι εἰς μόνον τὸν ἐν Λισαβῶνι λιμένα ὑπῆρχον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων νομισμάτων καὶ κειμηλίων, 800,000 χρυσῶν καὶ 400,000 μάρκων ἀργυρίου, ἐν δὲ τῷ λιμένι ἠριθμοῦντο ὄχι σπανιάκις 450 ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ ποτε, εἰς ἓν μόνον φθινόπωρον, ἐφορτώθησαν αὐτόθι 12000 τόννων οἴνου. Ἡ βασιλεία τοῦ Φερδινάνδου δὲν διήρκεσε πολύ, 1367—1383, μετ' αὐτὸν δὲ ἀνεβιβάσθη, καὶ ἐν Πορτογαλίᾳ εἰς τὸν θρόνον βασιλεὺς μὴ καταγόμενος ἐκ νομίμου γάμου. Ἡ ἰσχὺς τοῦ Φερδινάνδου καὶ τοῦ διαδόχου του συνδέεται στενῶς, ὡς καὶ ἡ τοῦ βασιλέως τῆς Καστιλλίας Ἐρρίκου Β', μετὰ τῶν ἐπὶ Ριχάρδου Β' Ἀγγλικῶν πραγμάτων· ὅθεν θέλομεν ἐπανέλθει κατωτέρω εἰς ἀμφοτέρας. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα μόνον, ὅτι δύο ἀπὸ τῆς Καστιλλίης θυγατέρες τοῦ Πέτρου τοῦ Ὠμοῦ, ἡ Κωνσταντία καὶ ἡ Ἰσαβέλλα, συνεζεύχθησαν δύο ἀδελφοὺς τοῦ μέλανος ἡγεμόνος, ἡ μὲν πρώτη τὸν δοῦκα Λαγκαστρίας Ἰωάννην, ἡ δὲ δευτέρα τὸν δοῦκα Εὐοράκου Ἐδμοῦνδον, λαβόντας οὕτω ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ Καστιλλιακοῦ στέμματος.

Β. Ἱστορία τῶν βορείων καὶ ἀνατολικῶν πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης μέχρι τῶν μέσων τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. — α) Εἰσαγωγή. — Ἐντὸς τῶν μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἓξ πρώτων ἑκατονταετηρίδων, ὁ πολιτισμός, ὁ παραχθεὶς ἀπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀπὸ τῶν λειψάνων τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ βίου καὶ ἀπὸ τῆς διαπλάσεως τῶν ἐν Ἀσίᾳ Μωαμεθανικῶν ἐπικρατειῶν, διεδόθη κατὰ μικρὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Ἐν δὲ τῇ 13 καὶ τῇ 14 ἑκατονταετηρίδι παρεξετάθη οὗτος βαθμηδὸν διὰ τῶν Γερμανῶν καὶ εἰς τὴν Σκανδιναυίαν καὶ εἰς τὰ παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν Σλαυικὰ ἔθνη. Ἡ Σκανδιναυία οὐ μόνον παρεδέχθη τὸν νέον Γερμανικὸν πολιτισμόν, ἀλλὰ καὶ πολιτικῶς συνεδέθη μετὰ τῆς Γερμανίας, ἰδίως δὲ ἡ Νορουηγία ἐγένετο θῦμα τῆς ἰδιοτελοῦς πολιτικῆς τῶν ἐμπορικῶν τῆς βορείου Γερμανίας πόλεων, αἵτινες κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους συνεκρότησαν τὴν περίφημον αὐτῶν Ἀνσεατικὴν ὁμοσπονδίαν. Ταύτης τὴν ἀκριβῶς ἄγνωστον ἀρχὴν ἀποδίδουσι συνήθως εἰς τὴν ἐν ἔτει 1241, συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ Ἀμβούργου καὶ Λυβεκκίου σύμβασιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(σελ. 218). Ἔτι ὅμως ἀπὸ Φρεδερίκου Β' οὐ μόνον αἱ τῆς κάτω Σαξονίας παράλιαι παραποτάμιαι πόλεις, ἀλλὰ καὶ μεσόγειαι πόλεις οἷον τὸ Μύνστερον, τὸ Βρυνσουΐκιον κτλ. ἔπεμπον τὰ φυσικὰ καὶ τεχνητὰ αὐτῶν προϊόντα εἰς ξένας ἀγορὰς καὶ συνεκρότουν ἐμπορικὰς ἑταιρίας (Gilden), ἀπὸ τῶν ὁποίων παρήχθη βραδύτερον ἡ Ἄνσα ἤτοι ἡ ἑταιρία ἢ ὁμοσπονδία τῶν πόλεων. — Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ἀπωτέρων παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν χωρῶν, ἤτοι οἱ Λειβόνιοι, οἱ Ἐσθόνιοι, οἱ Κούριοι καὶ οἱ Πρῶσσοι, ἐπειδὴ ἀπεστρέφοντο τὸν Γερμανικὸν πολιτισμόν, ἢ ἐξηφανίσθησαν ἢ εἰς τάξιν δουλοπαροίκων κατεβλήθησαν, Γερμανοὶ δὲ ἱππεῖς καὶ πολῖται, καταλαβόντες τὴν χώραν, εἰσήγαγον εἰς αὐτὴν νέον βίον.

β) Νορουηγία. — Τὸ Νορουηγιακὸν κράτος διετέλεσεν, ἀπὸ τῶν χρόνων Κανούτου τοῦ μεγάλου (σελ. 35—36), ἄσχετον πρὸς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰς πειρατείας τῶν κατοίκων αὐτοῦ, τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν Νορουηγίων τινῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου οἱ δορυφόροι τοῦ βασιλείου ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκ Σκανδιναυίων συνέκειντο, καλουμένων αὐτόθι Οὐαριάγων (ἤτοι μισθοφόρων), ἔτι δὲ μικράν τινα εἰς τὰς ζαυροφορίας μετοχήν. Δὲν συνεδέθη δὲ τὸ κράτος ἐκεῖνο μετὰ τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν πολιτειῶν εἰμὴ διὰ τῆς ἐμπορικῆς ἐνεργείας τῶν πόλεων τῆς βορείου Γερμανίας καὶ τῆς συγγενείας τοῦ βασιλέως Μάγνου Γ' μετὰ τοῦ μετ' ὀλίγον ἐκλιπόντος Σκωτικοῦ βασιλείου οἴκου (σελ. 228—229). Ἡ Νορουηγία τότε εἶχε πολὺ πλειοτέρους κατοίκους ἢ σήμερον καὶ ἡ ναυτικὴ αὐτῆς δύναμις ἦτο ἔτι ἀξία λόγου· ἀλλὰ οἱ κάτοικοι ἐκεῖνοι ὀλίγον ἐκαλλιέργουν τὸν σῖτον καὶ δὲν εἶχον ἐν ἀφθονίᾳ εἰμὴ κρέας καὶ ἰχθῦς, ὅθεν ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἔπαυσαν τοῦ νὰ τρέφωνται ἀπὸ τῆς ληστείας γεωργικωτέρων χωρῶν, ἐστεροῦντο τῶν πρωτίστων τῆς ζωῆς ἐπιτηδείων, καὶ ἐκ τούτου ἡ πατρὶς αὐτῶν κατέστη τὸ κύριον στάδιον τῆς ἐμπορίας τῶν πόλεων τῆς βορείου Γερμανίας. Ἡ σχέσις αὕτη ἤρχισεν ἐπὶ τοῦ προαναφερθέντος Μάγνου Γ', 1263—1281, ὅστις δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς κυβερνήσεως πολὺ μᾶλλον ἠγωνίσθη νὰ πολιτίσῃ τοὺς Νορουηγίους αὐτοῦ ἢ νὰ ἀσχολήσῃ αὐτοὺς εἰς πολεμικὰς καὶ ληστρικὰς ἐπιχειρήσεις· ἤθροισε καὶ συνεπλήρωσε τὰ ἀρχαῖα νόμιμα καὶ ἔθιμα, δι' ὃ καὶ ἐπεκλήθη Lagabäter ἤτοι νόμων διορθωτής· ἐπέτρεψε δὲ εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἐμπόρους νὰ καταλάβωσιν ὁλόκληρον τμῆμα τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ Βέργης καὶ νὰ ἱδρύσωσιν αὐτόθι ἐμπορεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπέβη μετ' ὀλίγον κράτος ἐν κράτει, διότι διῳκεῖτο ὑπὸ ἰδίων ὑπαλλήλων καὶ κατ' ἰδίους νόμους. — Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἐρίχος Β', 1281—1299, θεωρῶν ὅτι τὰ παρὰ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐκείνων παρεισαχθέντα ξενικὰ ἤθη ἐνόθευον τὸν ἀρχαῖον ἀφελῆ καὶ ἰσχυρὸν χαρακτῆρα τῶν Νορουηγίων, ἠθέλησε ν' ἀποβάλῃ τοὺς Γερμανοὺς ἀπὸ τοῦ κράτους του· ἀλλ' ἂν καὶ ἐπὶ τούτῳ εἰρήνευσε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας, πρὸς ὃν εἶχε διαπολεμήσει προηγουμένως, ἐζήτησε δὲ τὴν συνδρομήν τοῦ τε βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Α' (μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχε πρότερον συνομολογήσει συνθήκην ἀμύνης κατὰ τῶν πόλεων) καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Μάγνου Α', ὃν κατέστησε διαιτητὴν τῆς ἔριδος, ἀπέτυχεν ὅμως διότι εἰς σύνοδον ἐν Καλμαρίᾳ συγκροτηθεῖσαν, εἰς ἣν πᾶσα πόλις τῆς Ἀνσεατικῆς ὁμοσπονδίας ἔπεμψεν ἀνὰ δύο ἀπεσταλμένους, ὁ Μάγνος ἀπεφήνατο, ὅτι ὁ Ἐρίχος ὀφείλει οὐ μόνον ν' ἀποδώσῃ εἰς τὰς πόλεις ἐκείνας τὰ πλοῖα αὐτῶν ὅσα κατέσχε καὶ νὰ ἀποζημιώσῃ αὐτάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τρεῖς ἄλλας πόλεις τοῦ κράτους του νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ἐν Βέργῃ προνόμιά των, 1285. Μετὰ ἐννέα δ' ἔτη ἀπὸ τῆς Καλμαρικῆς εἰρήνης, τῷ 1294, οἱ Ἀνσεᾶται ἐπέτυχον, μετὰ νέον πόλεμον, μεγαλήτερα τῶν προτέρων προνόμια, λαβόντες τὸ ἀποκλειστικὸν ἐμπόριον τῶν πρωτίστων τοῦ βίου ἀναγκαίων καὶ τὴν ἀπὸ παντὸς φόρου καὶ ἄλλων ὑποχρεώσεων ἀπαλλαγήν. — Τὰ προνόμια ταῦτα ηὔξησαν ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐρίχου, Ἄκωνος Ζ', ὥστε ἡ Νορουηγία ὑπέκυψεν ἤδη ὁλοσχερῶς εἰς τὸν ἀλλότριον ἐκεῖνον πολιτισμὸν καὶ βίον. Ἔπαθε δὲ τότε πολλὰ καὶ ἀπὸ συχνῶν σεισμῶν καὶ ἄλλων φυσικῶν συμφορῶν· ἰδίως ἡ πρότερον τοσοῦτον ἀκμαία καὶ πλείστους πόρους παρασχοῦσα εἰς τὴν Νορουηγίαν Ἰσλανδία ἀπέβα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ιε, διὰ φοβερῶν ἐκρήξεων τῆς Ἔκλας, τὸ πάλαι ἀξίωμα, καὶ ἀπὸ τῆς ἑνώσεως τῆς Νορουηγίας μετὰ τῆς Δανίας ἀπέβη βάρος μᾶλλον ἢ ὠφελείας πρόξενος εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην χώραν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἄκωνος, 1319, ἡ Νορουηγικὴ ἱστορία συγχωνεύεται μετὰ τῆς Δανικῆς καὶ Σουηδικῆς.

γ.) Δανία. — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐαλδεμάρου Β', 1241, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ὡς εἴδομεν, σελ. 216—217, καὶ ἐξετάθη καὶ ἐμειώθη τὸ Δανικὸν κράτος, τὸ κράτος τοῦτο διενεμήθη, κατὰ δυστυχίαν, μεταξὺ τῶν υἱῶν του. Ἐντεῦθεν παρήχθησαν μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν διχόνοιαι, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρεσβύτερος Ἐρίχος ΣΤ' ἐφονεύθη ἀπηνῶς, 1250, ὑπὸ τοῦ νεωτέρου Ἄβελ, ἴσχυσε δὲ ἡ ἀριστοκρατία, ἤτοι οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ εὐπατρίδαι γαιοκτῆται, τοσοῦτον, ὥστε ὁ Ἄβελ ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὀφείλει τὸν θρόνον εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν, οὐχὶ εἰς τὰ κληρονομικὰ αὐτοῦ δίκαια. — Ὁ Ἄβελ, διὰ νὰ κραταιωθῇ ὁπωσοῦν, ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ ἔκτακτον φόρον, ὅστις ὅμως προεκάλεσε παρὰ τοῖς ἀρκτικοῖς Φρεισίοις στάσιν, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ἡττήθη καὶ ἔπεσεν, 1252. — Ἡ βασιλεία τοῦ ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου του Χριστοφόρου Α' ὑπῆρξεν ἀθλία, διότι ἤρισε κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἄβελ· καὶ μετὰ τούτου μὲν ἐπὶ τέλους συνεβιβάσθη, ἀλλ' ἡ Δανία ἔπαθε τότε τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν μετὰ τοῦ Γερμανοῦ κόμητος Ὁλσατίας καὶ τῶν συμμαχησάντων βασιλέων Νορουηγίας καὶ Σουηδίας πολέμων, καὶ ἀπὸ τῶν δῃώσεων τῶν Λυβεκκηνῶν· προςτούτοις ἡ Ἐσθονία καὶ ἡ Λειβονία ἀπέβησαν ὅλως σχεδὸν ἀνεξάρτητοι· ἐπὶ δὲ πᾶσιν, ὁ Χριστοφόρος, περιελθὼν εἰς ἔριν δεινοτάτην πρὸς τὸν κλῆρον, τοῦ ὁποίου προΐστατο ὁ ἀρχιεπίσκοπος Λυνδενίου Ἰάκωβος Ἐρλάνδσων, ἀντέστη μὲν γενναίως, ἐγένετο ὅμως θῦμα αὐτοῦ, δηλητηριασθεὶς ὑπὸ ἑνὸς τῶν ἱερέων ἐκείνων, ἐν αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, 1259. — Οἱ ἐπίσκοποι ἤδη συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἄβελ κόμητος Σλεσουϊκίου Ἐρίχου, ἐξέβαλον τῆς χώρας τὸν νέον τοῦ Χριστοφόρου υἱὸν Ἐρίχον Ζ', ὅστις ὅμως, ὑποστηριχθεὶς ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς του δουκὸς Βρυνσουϊκίου Ἀλβρέχτου τοῦ μεγάλου, καὶ ὑπὸ τῶν Λυβεκκηνῶν, ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν, διέσωσε τὰ ἐν Σλεσουϊκίῳ δίκαια αὐτοῦ καὶ μέγα ὄνομα ἐκτήσατο ἐν Σουηδίᾳ, εἰς τῆς ὁποίας ἀνεμίχθη τὰς ἐσωτερικὰς ἔριδας· ἀφ' ἑτέρου ὅμως ματαίως ἠγωνίσθη ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐπὶ τῆς Ἐσθονίας καὶ Λειβονίας κυριαρχίαν, καὶ, διὰ τῶν πολυθρυλλήτων αὐτοῦ πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν νόμων, κατέλυσε τὰ τελευταῖα ἴχνη τῶν δικαίων τοῦ καταπιεζομένου λαοῦ καὶ ἀπέδωκε μεγάλα εἰς τὸν κλῆρον καὶ εἰς τοὺς εὐπατρίδας προνόμια, βραδύτερον ἐπὶ ἑκάστης βασιλέως ἀναῤῥήσεως ἔτι μᾶλλον αὐξήσαντα· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἐρίχος ἐγένετο θῦμα τῆς βαρβάρου ἐκείνης ἱπποτικῆς ὀλιγαρχίας, δολοφονηθεὶς ὑπό τινων μεγιστάνων, τῷ 1286. — Ὁ ἀνήλικος υἱός του Ἐρίχος Η', ἐπιτροπευθεὶς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς του Οὐαλδεμάρου τοῦ Σλεσουϊκικοῦ, μετὰ δέ τινας ἐνιαυτοὺς ἀναλαβὼν αὐτὸς τὴν κυβέρνησιν, διεκρίθη ἐπὶ τῇ πρᾳότητι αὐτοῦ καὶ εὐπροσηγορίᾳ. Ἀλλ' εἰς πολλὴν περιῆλθεν ἀμηχανίαν διὰ τὰς ἀδιαλείπτους ἐπιδρομὰς τῶν Νορουηγίων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συμμαχησάντων δολοφόνων τοῦ πατρός του. Διὰ νὰ καταπολεμήσῃ αὐτοὺς, ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ τε βασιλέως τῆς Σουηδίας Μάγνου Α' καὶ τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων, αἵτινες πίσης ἔπασχον ἀπὸ τῶν πειρατῶν. Δὲν κατώρθωσεν ὅμως τὸν σκοπόν του ν' ἀναλάβῃ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀνσεατικῆς ὁμοσπονδίας καὶ οὐδὲ ὡς μέλος αὐτῆς ἐγένετο δεκτός. Περιελθὼν δὲ εἰς ἔριν δεινοτάτην πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν φίλαρχον πάπαν Βονιφάτιον Η', ἠναγκάσθη μὲν ἐπὶ τέλους νὰ κύψῃ τὸν αὐχένα εἰς τὰς παπικὰς ἀξιώσεις, ἀνεγνώρισε τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης ὡς δικαστήν του καὶ ἐπισήμως καὶ ῥητῶς ἀπεδέχθη τὸ διαβόητον ἐπίταγμα Unam Sanctam (σελ. 234), κατὰ τοῦ ὁποίου, ὑπάγοντος τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν πνευματικὴν, πάντα τὰ κράτη διεμαρτυρήθησαν· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου κατώρθωσεν ὥστε ὁ πάπας νὰ ἀπομακρύνῃ τῆς Δανίας τὸν πικρὸν ἀντίπαλόν του ἀρχιεπίσκοπον Λανδενίου Γράνδιον, ἀπαλλαγεὶς δὲ τῶν δυσχερειῶν ἐκείνων, ὠφελήθη ἐπιτηδείως ἀπὸ τῆς ἀναρχίας ἥτις ἐπεκράτει ἐν τῇ βορείῳ Γερμανίᾳ, διὰ τὴν παντελῆ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παραλυσίαν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος καὶ ἐπετυχεν ὥστε οὐ μόνον τὸ Λυδέκκιον, ἀλλὰ καὶ οἱ κόμητες Ὁλσατίας καὶ ὁ δοὺξ Μεκλεμβούργου ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του. Ἀλλ' ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη ἐνίσχυσις τοῦ κράτους ηὔξησε τὴν ἐσωτερικὴν ἀσθένειαν. Ἀποθανόντος τοῦ Ἐρίχου τῷ **1319**, οἱ μεγιστάνες, μετὰ διμήνους διαπραγματεύσεις, ἀνηγόρευσαν τὸν ἀδελφόν του **Χριστοφόρον Β'**, ἀφοῦ ὅμως προηγουμένως ἀπέσπασαν ἀπὸ αὐτοῦ σύμβασιν δι' ἧς πρὸ πάντων οὗτος ὑπέσχετο νὰ μὴ εἰσπράξῃ ἀπὸ αὐτῶν οὐδένα φόρον. Περιεῖχε δὲ τὸ νέον τοῦτο πολίτευμα καὶ τινας καλὰς διατάξεις περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου, τῶν δικαίων τῶν ἐμπόρων κτλ. ἀλλ' αἱ διαταξεις αὗται οὐδέποτε ἐξετελέσθησαν. Προστούτοις ὠφελήθη καὶ ὁ πάπας ἀπὸ τῆς ἀμηχανίας τοῦ Χριστοφόρου, μὴ ἐπιτρέψας τὴν στέψιν αὐτοῦ εἰμὴ ἀφοῦ κατέστησεν ὑποχείριον ἑαυτοῦ τὸν Δανικὸν θρόνον, ἀποφηνάμενος, ὅτι πᾶσα στέψις μὴ ἐνεργηθεῖσα ἢ μὴ ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Δανίας εἶναι ἄκυρος. Τελευταῖον ὁ Χριστοφόρος, καταπολεμηθεὶς ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, διότι δὲν ἐξετέλεσε τὴν συνομολογηθεῖσαν σύμβασιν, καὶ ὑπὸ τοῦ φιλάρχου Γερμανοῦ κόμητος Ὁλσατίας Γεράρδου, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὸ βασίλειον, προχειρισθέντος ἑτέρου ἀντ' αὐτοῦ βασιλέως. Ἀνέλαβε δὲ τῷ **1329** τὴν ἀρχήν, τῇ συνδρομῇ ἰδίως τῶν Λυδεκκηνῶν, ἀλλὰ τὸ Δανικὸν κράτος ἐφαίνετο ἤδη σχεδὸν διαλελυμένον, διότι καὶ ὁ Γεράρδος, διὰ τῆς περὶ εἰρήνης συνθήκης, κατέλαβεν ἀξιόλογον αὐτοῦ μέρος, καὶ ἄλλοι ἰσχυροὶ οἶκοι μεγιστάνων κατέσχον ἕτερα αὐτοῦ μέρη, ὑπὸ τὴν Σουηδικὴν κυριαρχίαν. Ὁ Χριστοφόρος ἀπέβιωσε τῷ **1333**.

δ) **Σουηδία.** — Παραλείπομεν τὴν ἀρχαιοτέραν Σουηδικὴν ἱστορίαν, διότι εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον μετὰ πολλῶν μύθων ἀναμεμιγμένη, καὶ οὐδὲν ἄλλο παρίστησιν ἢ σειρὰν ἀδιάκοπον φόνων, στάσεων καὶ βιαιοπραγιῶν ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν παραδέχθησαν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰμὴ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον. Καὶ αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ τύπος δὲν ἐπαγιώθη ἐν Σουηδίᾳ εἰμὴ ἐπὶ τοῦ βασιλέως **Σουηρκέρου Α'**, **1133—1155**, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ **Ἐρίχου Θ'**, ὅστις, διὰ τὸν περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἱεραρχίας ζῆλον αὐτοῦ ἐπωνομάσθη **Ὅσιος**. Μέχρι τοῦ ἀκολούθου βασιλέως **Καρόλου Ζ'** ἢ **Α'**, **1160—1167**, ἡ Σουηδία ὑπήγετο εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ἐν Δανίᾳ ἀρχιεπισκόπου Λυνδενίου, διατελέσαντος ἕως τότε πατριάρχου τῆς Ἄρκτου· ἐπὶ τοῦ Καρόλου ἱδρύθη, **1163**, ἡ ἐν Οὐψάλῃ ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ἡ Σουηδία ἀπέκτησεν ἔκτοτε ἴδιον πνευματικὸν ἀρχηγόν· ἀλλὰ μόλις τῷ **1248** ἀπηγορεύθη ἐν αὐτῇ ὁ γάμος τῶν ἱερέων, ἐπεβλήθη ἡ σπουδὴ τοῦ κανονικοῦ δικαίου ᾗ διετάχθη, ὅτι ὁ διορισμὸς τῶν ἐπισκόπων πρέπει νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ πάσης ἐπεμβάσεως τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας· καὶ πάλιν δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον αἱ διατάξεις αὗται δὲν ἐξεπληρώθησαν.

Τῷ **1222**, ἐκλιπόντος τοῦ Σουηρκερικοῦ γένους, ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον ὁ **Ἐρίκος Ἐρίχσσων**, ὅστις ἔφερε ψιλὸν τὸ τοῦ βασιλέως ὄνομα, διὰ τὴν ὑπέρογκον ἰσχὺν τῶν μεγιστάνων καὶ ἰδίως τοῦ οἴκου τῶν **Φολκουγέρων**, τοῦ καὶ τὸν θρόνον καταλαβόντος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐρίχου, **1250**, διότι ἀνηγορεύθη τότε ὁ ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου **Οὐαλδεμάρος**. Ἡ κυβέρνησις τοῦ νέου βασιλέως ὑπῆρξε συνετὴ καὶ ἰσχυρά, ἐνόσῳ ἐχειραγωγεῖτο ὑπὸ τοῦ πατρός του· τελευτήσαντος δὲ τούτου, ὁ Οὐαλδεμάρος περιῆλθεν εἰς ἔριν πρὸς τοὺς δύο ἀδελφοὺς ἐνικήθη καὶ ᾐχμαλωτεύθη, διαμείνας εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν μέχρι τοῦ θανάτου, **1302**. — Ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς του **Μάγνος Α'**, ὅστις ἔτι ἀπὸ τοῦ **1279** εἶχε λάβει ἐπισήμως τὸ στέμμα, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ πολλοὺς Γερμανοὺς ἱππεῖς, ἐδάμασε τοὺς ἐγχωρίους μεγιστᾶνας καὶ διὰ ἰσχυρῶν νόμων ἐπροστάτευσε κατὰ τῶν καταπιέσεων αὐτῶν τοὺς χωρικούς. Εἴδομεν δὲ ἀνωτέρω (σελ. **278**) πῶς ἐπολιτεύθη εἰς τὴν μεταξὺ Νορουηγίων καὶ Ἀνσεατῶν ἔριν. — Τὸν πρεσβύτερον υἱὸν καὶ διάδοχόν του, **1290**, **Βίργερον**, ἀνήλικον ὄντα, ἐπετρόπευσεν ὁ στρατάρχης **Τόρκελ Κνούτσων**, κυβερνήσας συνετώτατα, συμπληρώσας τὴν χείρωσιν καὶ τὴν εἰς τὸν χριστιανισμὸν προσέλευσιν τῆς Φιλλανδίας, διαδοὺς τὴν Σουηδικὴν κυριαρχίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ίμα καὶ τὸν χριστιανισμὸν εἰς τὸ γεῖτον ἔθνος τῶν Καρελίων καὶ περιελθὼν, διὰ τῆς κατακτήσεως ταύτης, εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τοὺς Ῥώσους. Κατὰ δυστυχίαν, οἱ δύο νεώτεροι τοῦ βασιλέως ἀδελφοὶ, ἐρίσαντες πρός τε τὸν στρατάρχην καὶ πρὸς τὸν Βίργερον, 1304, τὸν μὲν πρῶτον φονεύουσιν, αἰχμαλωτεύουσι δὲ τὸν δεύτερον. Ἐντεῦθεν ὁ τοῦ Βιργέρου υἱὸς Μάγνος, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βίργερος, ἀνακτήσας τὴν ἐλευθερίαν, ἐπιχειροῦσι, τῇ συνδρομῇ τῆς Δανίας καὶ Γερμανῶν μισθοφόρων, πόλεμον κατὰ τῶν ἁρπάγων τῆς ἀρχῆς, ἐξ οὗ ἡ Σουηδία ἔπαθε τὰ πάνδεινα. Τῷ 1310 συνεδιάσθησαν μὲν οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ, ἀλλὰ τῷ 1318, ὁ Βίργερος φονεύει διὰ προδοσίας καὶ λιμοκτονεῖ τοὺς δύο ἄλλους· ἀναγκάζεται ὅμως καὶ αὐτὸς, διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ὑπηκόων του, νὰ φύγῃ εἰς Δανίαν, δὲν εἰμπορεῖ πλέον νὰ λάβῃ συνδρομήν τινα παρὰ τοῦ ἐπίσης σχεδὸν ἀθλίως ἔχοντος γυναικαδέλφου αὐτοῦ Χριστοφόρου Β' καὶ ἀποθνήσκει ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ εἰς τὴν ξένην. Ὁ δὲ υἱός του Μάγνος, αἰχμαλωτευθεὶς καὶ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐν Σουηδίᾳ, ἀπεκεφαλίσθη δημοσίᾳ. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βιργέρου, ἡ Σουηδικὴ ἱστορία συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς Νορουηγικῆς καὶ Δανικῆς, μέχρις οὗ, περὶ τὰ τέλη τῆς ἑκατονταετηρίδος, τὰ τρία ταῦτα κράτη ἡνώθησαν.

β) Ἐσθόνιοι, Λειβόνιοι, Κουρλάνδιοι καὶ Πρῶσσοι. — Πολωνοί. — Λιθουανοί. — Ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων ἐθνῶν, ὧν ἄλλα εἶναι Φιννικὰ (σελ. 27), ἄλλα Σλαυικὰ, παρὰ μὲν τοῖς Πρώσσοις, καθὸ πλησιεστέροις εἰς τοὺς Γερμανοὺς, ὁ χριστιανισμὸς ἤρχισε νὰ παρεισδύῃ ἀπὸ τῆς 10 ἑκατονταετηρίδος, παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς, ἀπὸ τῆς 12· ἀλλ' ἐπειδὴ ἅπαντα ἀπέκρουον τὸ νέον θρήσκευμα, τὸ ὁποῖον συνεπήγετο τὸν ξενικὸν ζυγὸν, ἐδέησε νὰ καταφύγῃ τοῦτο εἰς τὴν βίαν. Ἀλβέρτος ὁ Ἀπελδέρνιος, ὁ τρίτος τῶν Λειβονίων ἐπίσκοπος (τοῦ ὁποίου ὁ προκάτοχος εἶχε φονευθῆ ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν) ἔκτισεν, ἅμα ἀφιχθεὶς εἰς Λειβονίαν, τὴν πόλιν Ῥίγαν καὶ ἔδρυσε συγχρόνως, τῷ 1201, τὸ ἱπποτικὸν τάγμα τῶν Ξιφαδέλφων, ἵνα ἔχῃ στρατὸν μόνιμον, ἐπιτελοῦντα δι' ἔργων τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ὁ Ἰννοκέντιος Γ' ἐπεκύρωσε τὸ τάγμα τοῦτο, ἀνακηρύξας τοὺς εἰδωλολάτρας ἐκείνους ἐκτὸς τοῦ νόμου· ὁ αὐτοκράτωρ Ὄθων Δ' ἐπέτρεψε τὴν χώραν αὐτῶν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥίγας, ὡς ἂν ἦτο κύριος αὐτῆς, πολυάριθμοι δὲ Γερμανοὶ ἱππεῖς συνέῤῥευσαν αὐτόθι, μεταχειριζόμενοι τοὺς ἐγχωρίους ὡς κτήνη. Μετ' ὀλίγον, οἱ Ξιφάδελφοι ἐκάλεσαν εἰς βοήθειάν των καὶ τὸν ἰσχυρὸν βασιλέα τῶν Δανῶν Οὐαλδεμάρον Β', ὅστις κατέκτησε τὴν Ἐσθονίαν. Καὶ ἐξηκολούθησαν μὲν αἱ φυλαὶ ἐκεῖναι σφαδάζουσαι καὶ ἀνθιστάμεναι, ἀλλὰ, διῃρημέναι οὖσαι, ὑπέκυψαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. — Ἐνῷ δὲ οἱ Ξιφάδελφοι καὶ οἱ Δανοὶ διέδιδον διὰ τῆς βίας τὸν χριστιανισμὸν μεταξὺ Μεμέλου καὶ Νεύα καὶ ἐγίνοντο κύριοι τῶν Λειβονίων καὶ Ἐσθονίων, ὅμοιόν τι συνέβαινε καὶ παρὰ τοῖς Πρώσσοις· διότι ὁ Γερμανὸς μοναχὸς Χριστιανὸς, γενόμενος, 1215, πρῶτος ἐπίσκοπος Πρωσσίας, καὶ θεωρῶν ὅτι οἱ ἐθελονταὶ αὐτοῦ ὁμογενεῖς ὅσοι συνέπρασσον εἰς τὴν ἐνταῦθα διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, δὲν ἐπήρκουν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, συνωμολόγησε, τῇ ἐγκρίσει τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πάπα, μετὰ τοῦ μεγάλου μαγίστρου τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος (σελ. 172, καὶ 198—199) σύστασιν, δι' ἧς οἱ ἱππεῖς οὗτοι ἀνέλαβον τὸ ἔργον τοῦ κατὰ Πρώσσων ἀγῶνος, ἐπετράπη δὲ αὐτοῖς ἡ κυριότης τῆς τε περὶ τὸ Κούλμ χώρας ᾗ ὅλων τῶν χωρῶν ὅσας ἔμελλον νὰ κατακτήσωσι. Τῷ δὲ 1237, οἱ ἐν Λειβονίᾳ Ξιφάδελφοι, οἱ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ῥεβεράν καθόντες ἀπὸ τῶν Λιθουανῶν ἦτταν, συγχρόνως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν Δανῶν καὶ ἀπὸ τῶν Ῥώσων κινδυνεύσαντες, ἠναγκάσθησαν νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ ἐν Πρωσσίᾳ Γερμανικοῦ τάγματος καὶ συνεχωνεύθησαν εἰς ἓν μετ' αὐτοῦ. Ἔκτοτε νέοι ἐπῆλθον εἰς τὰς χώρας ἐκείνας καὶ πολυάριθμοι ἐκ Γερμανίας ἄποικοι. Γερμανοὶ βιομήχανοι καὶ ἔμποροι κατῴκησαν εἰς τὰ παράλια καὶ παρὰ τοῖς πλευστοῖς ποταμοῖς τῆς Πρωσσίας, τῆς Κουρλανδίας, τῆς Λειβονίας καὶ τῆς Ἐσθονίας, συγκροτήσαντες αὐτόθι πόλεις αὐτονόμους, ὡς καὶ ἐν Γερμανίᾳ· οἱ δὲ ἰθαγενεῖς ἐν μέρει ἠφανίσθησαν, ἐν μέρει κατέστησαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑποτελεῖς. Ὁ πάπας συνετέλεσεν εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο παντὶ σθένει, καὶ ἴσχυε τότε εἰς τὰς ἀπωτάτω κειμένας ἐκείνας χώρας πολὺ μᾶλλον ἢ ἐν Ἰταλίᾳ. Οἱ ἔξαρχοί του διένεμον τὴν γῆν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν κατὰ τὸ δοκοῦν· ἔκρινον τὰς μεταξὺ ἐπισκόπων καὶ ἱππέων ἔριδας· διέθετον ἀπολύτως τὰ κτήματα τῶν ἐθνικῶν, εἴτε κατακτηθέντα ἤδη εἴτε μή, καὶ ἵδρυσαν ἐν μὲν τῇ Πρωσσίᾳ, τέσσαρας, εἰς δὲ τὰς μεταξὺ Μεμέλου καὶ Ῥευέλου χώρας, τρεῖς ἐπισκοπάς, δι' ὧν ἐπροίκιζον Γερμανοὺς εὐπατρίδας.

Εἰς δὲ τὴν Πολωνίαν, ἥτις ἐπὶ πολὺν χρόνον διετέλεσε μεταξὺ διαφόρων δυναστῶν διῃρημένη (σελ. 198), ἐπὶ μικρὸν δὲ καὶ μετὰ τῆς Βοημίας ἡνώθη (σελ. 223), ἠνώρθωσε, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, τήν τε ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ κράτους ὁ δοὺξ Λαδισλάος Λοκτιέκιος, γενόμενος κύριος ἁπάσης τῆς χώρας, ἐκτὸς τῆς Σιλεσίας· καὶ δὲν εἰμπόρεσε μὲν νὰ καταλάβῃ τὴν Πομερελλίαν, ἀναγκασθεὶς νὰ παραχωρήσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς συμμάχους αὐτοῦ ἱππότας τοῦ Γερμανικοῦ τάγματος, ἀλλὰ μέγα ἀπέκτησε παρὰ τοῖς Σλαύοις ὄνομα, κατώρθωσε νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ πάπα τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας, 1320 (δι' ὃ ὅμως οἱ ὑπήκοοί του ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώνωσι τακτικὸν εἰς τὸν ἄκρον ἀρχιερέα φόρον) συζεύξας τὸν υἱόν του Κασιμῖρον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς τῶν Λιθουανῶν Γεδιμίνου, συνεμάχησε μετὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ, ὅστις, καταπολεμήσας τούς τε Γερμανοὺς ἀποίκους καὶ τοὺς γείτονας ἰθαγενεῖς, ἵδρυσε μέγα κράτος. Τούτου τοῦ Γεδιμίνου ὁ ἔγγονος Ἰαγίελος ἢ Ἰαγέλλων (1381—1434), ἀρχηγέτης γενόμενος τῆς Ἰαγελλωνικῆς δυναστείας, ἐδέχθη τὸν χριστιανισμόν, καί, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἤνωσεν ὑφ' ἑαυτὸν τήν τε Πολωνίαν καὶ Λιθουανίαν. — Ὁ τοῦ Λαδισλάου υἱὸς καὶ διάδοχος Κασιμίρος ὁ μέγας, 1333—1370, ἀνέδειξεν ἔτι ἰσχυροτέραν τὴν Πολωνίαν, κατακτήσας τὴν Γαλλικίαν καὶ τὴν Οὐολυνίαν, βελτιώσας τοὺς νόμους, κτίσας πόλεις καὶ ἐπιμεληθεὶς τὴν τῶν γραμμάτων διάδοσιν. Κατὰ δυστυχίαν ἠθέλησε συγχρόνως εἰς ὑπερβολὴν τὸ κράτος τῶν μεγιστάνων καὶ ἔβαλεν οὕτω τὰς βάσεις τοῦ πολυκεφάλου ἐκείνου πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέλους ἐπήνεγκε τὴν κατάλυσιν τῆς Πολωνικῆς αὐτονομίας· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκάλεσεν εἰς τὴν Πολωνίαν τοὺς πολλοὺς ἐκείνους Ἰουδαίους, οἵτινες δὲν συνετέλεσαν ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ τόπου αὐτοῦ ἐξαχρείωσιν. — Ἐπὶ τοῦ Κασιμίρου τοῦ μεγάλου, οἱ ἐν Ἐσθονίᾳ Γερμανοὶ ἱππεῖς, κινδυνεύσαντες ἀπὸ τῶν ἐγχωρίων, στασιασάντων ἕνεκα τῆς καταπιέσεως ἣν ἔπασχον, 1343, καὶ μὴ ἐλπίζοντες συνδρομήν τινα ἀπὸ τῆς Δανίας, ἥτις ἐλογίζετο ἔτι κυρίαρχος τῆς χώρας ταύτης, ἐζήτησαν τὴν ἐπικουρίαν τοῦ τάγματος τῶν Γερμανῶν ἱππέων· τοῦτο δέ, μετὰ πλείστης ἀγριότητος, δαμάσαν τὴν στάσιν, τοσαύτην ἀπῄτησε, διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου, ἀποζημίωσιν, ὥστε ὁ τότε βασιλεύων τῆς Δανίας Οὐαλδεμάρος, 1346, ἐπέτρεψε διὰ ῥητῆς συνθήκης εἰς τὸ τάγμα ἐκεῖνο τὴν Ἐσθονίαν.

§. 23.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἐπισημοτέρας πολιτείας τῆς Εὐρώπης, συμπληροῦμεν τὴν μέχρι τοῦ τέλους τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἱστορίαν αὐτῶν, ἤτοι, πρῶτον, τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἔπειτα, τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλλίας, αἵτινες λαμβάνουσιν ἤδη πλειότερον ὀπωσοῦν ἀξίωμα, καὶ, ἐπὶ πᾶσι, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας.

Α. Γαλλία καὶ Ἀγγλία. — Ἡ εἰς Βρετιγνὺν τῷ 1360 συνομολογηθεῖσα εἰρήνη (σελ. 262) δὲν διήρκεσε πολύ. Ὁ μέλας ἡγεμὼν, δεόμενος χρημάτων διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ Πέτρου τοῦ Ὠμοῦ στρατείαν του, τοσοῦτον κατέθλιψε τοὺς ἐν Γασκωνίᾳ ὑποτελεῖς, ὥστε οὗτοι, ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀγγλίας δὲν παρήτησεν ἐπισήμως τὰς ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου ἀξιώσεις του καὶ ὅτι ἐπομένως, μὴ ἐκπληρωθέντος τοῦ ὅρου τούτου τῆς συνθήκης, ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς ἐξηκολούθει ὢν ὑπέρτατος αὐτῶν κυριάρχης, κατηγόρησαν τὸν μέλανα ἡγεμόνα ἐνώπιον τοῦ Γαλλικοῦ παρλαμέντου, 1368. Ὁ Κάρολος Ε', μετά τινας δισταγμούς, ἐκάλεσεν ἐπισήμως τὸν κατηγορούμενον ἐνώπιόν του· ὁ δὲ ἀπήντησεν ὅτι θέλει ἔλθει, ἀλλὰ μετὰ στρατοῦ, καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ 1369 ἐξερράγη ἐκ νέου ὁ πόλεμος· ὁ Ἐδουάρδος ἀνέλαβεν αὖθις τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, τὸ δὲ δικαστήριον τῶν Γάλλων ὁμοτίμων ἀπεστέρησεν αὐτόν τε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἁπάντων τῶν Γαλλικῶν φεούδων.—Ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, οἱ Γάλλοι ὑπῆρξαν πολὺ εὐτυχέστεροι ἢ ἐν τῷ προηγουμένῳ, διότι ὁ Ἐδουάρδος ἦτο γέρων, ὁ μέλας ἡγεμὼν ἐνόσει, ὁ Κάρολος Ε' διώρισε, τῷ 1370, κοντόσταυλον ἦτοι ἀρχιστράτηγον τοῦ κράτους τὸν περιφανῆ Βερτράνδον Δυγυεσκλῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας Ἑρρῖκος, φοβούμενος τὰς ἀξιώσεις τοῦ δουκὸς τῆς Λαγκαστρίας (σελ. 277), ἐβοήθησε παντὶ σθένει τοὺς Γάλλους διὰ τῶν στόλων αὐτοῦ, οἵτινες διευθύνοντο ὑπὸ τῶν ἐμπειροτάτων ναυτικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῶν Γενουαίων. Ὅθεν οἱ Ἄγγλοι, ἀποβαλόντες τὰ πλεῖστα τῶν προηγουμένως κατακτηθέντων καὶ μεγάλην παθόντες ἀνθρώπων ζημίαν, ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσιν, 1374, ἀνακωχὴν, διαρκέσασαν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἐδουάρδου Γ'. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Κάρολος Ε' ἐνίσχυσε τὴν μοναρχικὴν ἐξουσίαν, διότι, ἀποτροπιαζόμενος τὰς κοινὰς συνόδους, ἀφ' ὧν ἐν τῇ νεότητι τοσαῦτα ἔπαθε, μετεβίβασε μέρος τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εἰς τὰ παρλαμέντα ἦτοι εἰς τὰ βασιλικὰ δικαστήρια (σελ. 236), πρῶτος αὐτὸς διατάξας, ὥστε τὰ παρλαμέντα ταῦτα, οὐχὶ αἱ σύνοδοι, νὰ καταχωρίζωσιν εἰς τὰ βιβλία των καὶ νὰ δημοσιεύωσι τὰς βασιλικὰς διατάξεις. Ὁ Κάρολος κατηγορεῖται μὲν ὅτι ἐπέτρεψε πολλὰ προνόμια καὶ δίκαια εἰς τοὺς μεγιστᾶνας καὶ εὐπατρίδας· ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι εἶχε χρείαν αὐτῶν πρὸς τὸν πόλεμον τὸν ὁποῖον διεξήγαγε καὶ ἐμελέτα νὰ ἐπαναλάβῃ, ἵνα ἐξώσῃ τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τῆς Γαλλίας. Τῷόντι ὁ Κάρολος παρεσκευάσθη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰς ἀνωμαλίας τὰς ὁποίας προέβλεπεν ὅτι θέλει ἐπιφέρει εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ θάνατος τοῦ Ἐδουάρδου Γ'. Ὁ πρὸ καιροῦ ἀνιάτως νοσῶν μέλας ἡγεμὼν ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς, τῷ 1376· ὁ υἱός του καὶ ἐπίδοξος τοῦ θρόνου διάδοχος ἦτο ἔτι παῖς· ὁ νεώτερος τοῦ Ἐδουάρδου Γ' υἱὸς δοὺξ Λαγκαστρίας ἐμελέτα νὰ σφετερισθῇ τὴν ἀρχὴν, ραδιουργῶν ἐπὶ τούτῳ καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ εἰς κατάστασιν παλίμπαιδος περιελθόντος περὶ τὰ ἔσχατα πατρός του. Ὅθεν, ἅμα θανόντος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, 1377, ὁ Κάρολος ἤρχισεν ἐκ νέου τὰς ἐχθροπραξίας· καὶ εἶχε μὲν ἀντιπράττοντα τὸν ἀείποτε εἴτε λάθρα, εἴτε ἀναφανδὸν μετὰ τῶν πολεμίων τεταγμένον Κάρολον τὸν κακοποιὸν, βοηθούμενος ὅμως ὑπὸ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ συμμάχου Ἑρρίκου Β' τῆς Καστιλλίας, ἀνεδείχθη εὐτυχέστατος.

Κατὰ δυστυχίαν ὁ Κάρολος Ε' ἀπέθανε τῷ 1380, καταλιπὼν υἱὸν ἀνήλικον, τὸν Κάρολον ΣΤ', 1380—1422, τὸν ὁποῖον ἐπετρόπευσαν οἱ τρεῖς ἐκ πατρὸς αὐτοῦ θεῖοι, Λουδοβῖκος ὁ Ἀνδεγαυικὸς, Ἰωάννης ὁ Βερρυκὸς καὶ Φίλιππος ὁ τολμηρὸς (εἰς ὃν ὁ πατήρ του εἶχεν ἐπιτρέψει, τῷ 1361, τὸ εἰς τὸ στέμμα περιελθὸν δουκάτον τῆς Βουργουνδίας, καθὸ ἐκλιπόντος τότε τοῦ πρεσβυτέρου δουκικοῦ οἴκου) ἔτι δὲ ὁ ἐπὶ τῇ μετριότητι αὐτοῦ φημιζόμενος δοὺξ Βουρβῶνος. Ἐκ τῶν ἐπιτρόπων τούτων, ὁ κυρίως διεξαγαγὼν τὴν διοίκησιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λουδοβίκος ὁ Ἀνδεγαυικὸς πρώτιστον σκοπὸν εἶχε νὰ συλλέξῃ ὅσον ἐνδέχεται πλείονας θησαυροὺς, ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐπιχειρήσῃ στρατείαν κατὰ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, τοῦ ὁποίου ἤξιου νὰ καταλάβῃ τὸ στέμμα. Ὅθεν παύσας τοῦ νὰ πληρώνῃ τοὺς μισθοφόρους τοὺς ὁποίους ὁ Κάρολος Ε' ἐλευθεριώτατα εἶχε συντηρήσει, προεκάλεσε φοβερὰν ὑπ' αὐτῶν λεηλασίαν τῆς χώρας. Ἀφ' ἑτέρου, καταπιεστικώτατα καὶ παρὰ τὴν συναίνεσιν τῆς κοινῆς συνόδου φορολογήσας τὸν τόπον, ἐκορύφωσε τὴν κοινὴν δυσαρέσκειαν, ἥτις, ὑποτρεφομένη ὑπὸ τοῦ προαχθέντος τότε δημοκρατικοῦ τῶν πόλεων πνεύματος, ὑπὸ τῆς ἀγριότητος τοῦ δεινῶς πάσχοντος κατωτάτου ὄχλου καὶ ὑπὸ τῆς ἀγανακτήσεως ἣν παρῆγεν ἡ ἀσωτία τοῦ κλήρου, ἐπροξένησε περὶ τὰ τέλη τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος δεινοτάτας ἀνωμαλίας ἐν Γαλλίᾳ, τῶν ὁποίων ὅμοιαι, δι' ἀναλόγους αἰτίας, συνέβησαν τότε καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ.—Αἱ πόλεις τῆς βορείου Γαλλίας, ἰδίως οἱ Παρίσιοι καὶ τὸ Ῥουένιον (ἡ Ῥατόμαγος τοῦ Πτολεμαίου), ἀντέστησαν εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων καὶ ἐστασίασαν 1382, οἱ δὲ στασιασταὶ οὗτοι ὠνομάσθησαν ροπαλοφόροι (Maillotins), διότι ὁ ὄχλος τῶν Παρισίων, διαρπάσας τὸ δημαρχεῖον, εὗρε μεταξὺ τῶν αὐτόθι φυλαττομένων ὅπλων, πολλὰ ῥόπαλα (maillets). Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν ἐπανέστησαν οὐ μόνον αἱ πόλεις, ἀλλὰ καὶ οἱ χωρικοὶ, δι' ὃ ὁ ἐκεῖ πόλεμος ἐκλήθη guerre des coquins ἢ des tuchins. Ὁ Λουδοβίκος τότε, ἐρεισθόμενος ἐπὶ τῶν μεγιστάνων καὶ ἱππέων, οἵτινες, θεωροῦντες τοὺς πολίτας αἴροντας κεφαλὴν, προθύμως μετὰ τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας ἐτάχθησαν, ἐδάμασε τό τε Ῥουένιον καὶ τοὺς Παρισίους, καὶ, ἀπηνῶς τιμωρήσας καὶ φορολογήσας τὰς πόλεις ταύτας, ἐπεχείρησεν ἤδη μετὰ τῶν συλλεγέντων θησαυρῶν, 1382, τὴν πρὸ καιροῦ παρασκευασθεῖσαν ἐπὶ τὴν Νεάπολιν στρατείαν του, ἐπιτρέψας τὴν κυβέρνησιν τῆς Γαλλίας εἰς τὸν Φίλιππον τὸν τολμηρὸν, ὅστις, ἐπελθὼν, περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπὶ τοὺς στασιάσαντας ἐπίσης κατὰ τοῦ κόμητος τῆς Φλανδρίας Λουδοβίκου Γ' (τούτου τὴν μονογενῆ θυγατέρα εἶχε συζευχθῆ ὁ Φίλιππος, γενόμενος οὕτω ἐπίδοξος αὐτοῦ διάδοχος) Γανδαυηνοὺς, κατετρόπωσεν αὐτοὺς, καὶ, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐμάστιξεν αὖθις μὲ βαρβαρώτατον τρόπον τό τε Ῥουένιον καὶ τοὺς Παρισίους, ἀπεφήνατο ὅτι ὁ ὁρισμὸς τῶν φόρων προσήκει οὐχὶ εἰς τὴν κοινὴν σύνοδον, ἀλλὰ εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τὰ παρλαμέντα, ἀφῄρεσεν ἀπὸ τοὺς Παρισινοὺς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς δημοτικοὺς αὐτῶν ἄρχοντας, κατέβαλε καὶ τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας τὴν στάσιν, καὶ ἐπέβαλε νέους καταθλιπτικοὺς φόρους. Οὕτω δὲ ἀνορθωθείσης κατ' ἐπιφάνειαν τῆς κοινῆς εἰρήνης, ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἐνόμισεν, ὅτι δύναται νὰ ἐπιστήσῃ πάλιν τὴν προσοχήν της εἰς τὸν μετὰ τῆς Ἀγγλίας πόλεμον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐδουάρδου Γ' συνέβησαν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς προϋπεδείξαμεν, πολλαὶ ταραχαὶ, διὰ τὴν ἀνηλικότητα καὶ ἀσθένειαν τοῦ βασιλέως Ῥιχάρδου Β', διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ θείου του, ἔτι δὲ διότι ἡ κατωτάτη τοῦ λαοῦ τάξις ἀπεκλείετο τῶν πλεονεκτημάτων τὰ ὁποῖα παρεῖχε τὸ πολίτευμα εἰς τοὺς ἀστοὺς, δεινῶς καταθλιβομένη ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ κλήρου, ἐπὶ δὲ πᾶσι, διότι καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς ἁπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, παρήχθησαν τότε δεινοὶ ἀντίπαλοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. Ὁ Ἰωάννης Οὐϊκλίφφιος, ἀνὴρ λόγιος καὶ μετέπειτα καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ὀξονίου διατελέσας, κατεξανέστη ἔτι ἀπὸ τοῦ 1360 κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς ἐκκλησίας· ὁ δὲ ἀμαθὴς μοναχὸς Ἰωάννης Βάλλιος (John Ball), μὴ ἀρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κούμενος εἰς τοῦτο, ἐκήρυττεν ἀπὸ τοῦ 1356 οὐ μόνον κατὰ τῶν ἱερέων, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντων τῶν πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν· ὅθεν τὸν μὲν πρῶτον, καί τοι ἐπὶ τέλους αὐτὰ τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας προσβαλόντα, ἐπροστάτευσαν κατὰ τῆς καταδιώξεως τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΑ' καὶ τῶν διαδόχων του ἥ τε ἐπιτροπεύουσα τὸν Ῥιχάρδον κυβέρνησις καὶ τὸ παρλαμέντον, διότι πάντες ἐθεώρουν ἀφορήτους τὰς ἐκκλησιαστικὰς φορολογίας, καὶ ὁ Οὐϊκλίφφιος διετσώθη ἐλεύθερος μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, 1384, καταλιπὼν πολυαρίθμους ὀπαδοὺς, τοὺς καλουμένους Λολλάρδους· τὸν δὲ Βάλλιον, ὅστις προσέβαλε καὶ τῶν πολιτικῶν τάξεων τὰ συμφέροντα, εὐχερῶς συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας. Ἀλλ' οἱ ἕνεκα τῆς ἀθλίας οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ κράτους ψηφισθέντες ὑπὸ τοῦ παρλαμέντου καταθλιπτικοὶ καὶ ἔτι καταθλιπτικώτερον εἰσπραχθέντες φόροι προεκάλεσαν, ἐν τῇ Κεντικῇ, 1381, ἐπανάστασιν τῆς κατωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεως, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς παρέστη ὁ ὑπὸ τῶν εἰσπρακτόρων δεινῶς περιϋβρισθεὶς στεγαστὴς Οὐάλτερος, ὁ συνήθως λεγόμενος Wat Tyler. Οἱ στασιασταὶ, πολυάριθμοι ἐντὸς μικροῦ γενόμενοι, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ Λονδῖνον, ἠλευθέρωσαν καθ' ὁδὸν τὸν δημαγωγὸν ἱεροκήρυκα Ἰωάννην Βάλλιον, ἐνέβαλον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῇ 12 Ἰουνίου, ἠνάγκασαν τὸν ἀσθενῆ Ῥιχάρδον νὰ δεχθῇ αὐτοὺς καὶ ἐντὸς τοῦ Πύργου, εἰς ὃν κατεκλείσθη, ἐφόνευσαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὸν οἰκονομικὸν ἔφορον καὶ ἐξεβίασαν παρὰ τοῦ βασιλέως τήν τε κατάργησιν τοῦ τελευταίου ψηφισθέντος κεφαλικοῦ φόρου καὶ ἄλλας παραχωρήσεις. Μετ' ὀλίγας ὅμως ἡμέρας ὁ Ῥιχάρδος, θαῤῥαλεώτερος ὀπωσοῦν γενόμενος, συλλαμβάνει καὶ φονεύει τὸν τολμήσαντα νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως πρὸς αὐτὸν, ἕνεκα τῶν διαπραγματεύσεων, ἀρχηγὸν τῆς στάσεως, καταβάλλει καὶ διαλύει, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀλίγων ἱππέων, τὸν ἀσύντακτον ἐκεῖνον ὄχλον, ἀνακαλεῖ τὰς παραχωρήσεις καὶ θανατόνει, διὰ δικαστικῶν ἀποφάσεων, πολλοὺς τῶν πρωταιτίων, ἐν οἷς καὶ τὸν Βάλλιον. — Ἐκ τούτου ἰσχύσας ὁ Ῥιχάρδος ἤρχισε νὰ διορίζῃ αὐτὸς τοὺς ὑπουργούς του καὶ νὰ διανέμῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ εὐνοουμένους ἀξιώματα καὶ κτήματα, ἐνῷ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἕνεκα τῆς ἀνηλικότητος καὶ ἀνικανότητος αὐτοῦ, οἱ ὑπουργοὶ προεχειρίζοντο ὑπὸ τοῦ παρλαμέντου. Ὅθεν μακρὰ προέκυψε πρὸς τοῦτο ἔρις, καθ' ἣν, διὰ τὴν ἀσωτίαν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν φίλων του, τὴν ἀνεπιτηδείαν διεξαγωγὴν τοῦ Γαλλικοῦ πολέμου, τὰς εἰσβολὰς τῶν Σκώτων καὶ τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς Ἰρλανδίας, τὸ παρλαμέντον καὶ ἰδίως οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἴσχυσαν, τῷ δὲ 1386, πρωτουργοῦντος τοῦ θείου τοῦ Ῥιχάρδου Θωμᾶ Βούκιγγαμ, δουκὸς Γλοκεστρίας (ὁ δοὺξ Λαγκαστρίας ἦτο τότε ἀπὼν ἕνεκα τῶν ἐπὶ τῆς Καστιλλίας ἀξιώσεών του), εἰσήγαγον κατὰ πρῶτον τακτικῶς εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἄνω βουλῆς καὶ κατεδίκασαν τὸν ὑπουργὸν Μιχαὴλ Πόλιον, τὸν ὁποῖον, ἐξ ἀφανῶν γονέων ἔλκοντα τὸ γένος, εἶχεν ἀναβιβάσει εἰς τὸ ὑπέρτατον τοῦτο ἀξίωμα ὁ Ῥιχάρδος, ἀναδείξας καὶ κόμητα Συφφολκίας. Ἔκτοτε ὁ δοὺξ Γλοκεστρίας καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ παρλαμέντου ἱδρυθεῖσα κυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ ἀπέθησαν παντοδύναμοι μέχρι τοῦ 1389, ὅτε ὁ Ῥιχάρδος, θεωρήσας, ὅτι τὸ ἔθνος δυσανασχετεῖ διὰ τὴν κυριαρχίαν ταύτην τῶν ἡγεμόνων καὶ μεγιστάνων, συνεκάλεσε, κατὰ Μάϊον, λαμπρὰν συνέλευσιν καὶ ἀπεφήνατο ὅτι, ἔχων ἤδη τὴν νόμιμον ἡλικίαν, ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν κυβέρνησιν. — Ὅμοιόν τι εἶχε συμβῆ καὶ ἐν Γαλλίᾳ πρὸ ἑνὸς ἔτους. Ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Κάρολος ΣΤ' ἦτο μὲν ἤδη ἐνήλικος, ἀλλὰ ὀνόματι μόνον, ἡ δὲ διοί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ατσις ἐξηκολούθει διεξαγομένη ὑπὸ τῶν δουκῶν Βουρβῶνος, Βερβρύος καὶ Βουργουνδικοῦ, ἰδίως ὑπὸ τοῦ τελευταίου, ὅστις κύριον σκοπὸν εἶχε, πῶς νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ ἐν Φλανδρίᾳ κράτος του, μάλιστα μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1384 συμβάντα θάνατον τοῦ πενθεροῦ του. Οἱ Γανδαυηνοί, καίτοι, ὡς προείπομεν, ἡττηθέντες, ἀνθίσταντο ἔτι, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ἄγγλων· ὁ Φίλιππος κατώρθωσε τελευταῖον, τῷ 1385, νὰ ἀναγνωρισθῶσι τὰ δίκαια αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Φλανδρίων καὶ αὐτῶν τῶν Γανδαυηνῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τοῦτο ἐνασχόλησίν του, ἀνεβλήθη ἡ τότε μελετηθεῖσα καὶ παρασκευασθεῖσα ἐπὶ τὴν Ἀγγλίαν αὐτὴν διαπεραίωσις τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ. Δύο ἕτεραι ὅμοιαι ἀπόπειραι, 1386 καὶ 1387, ἐματαιώθησαν, ἡ μὲν διὰ τὴν βραδεῖαν εἰς τὸ στρατόπεδον ἄφιξιν τοῦ δουκὸς Βερβρύος, ἡ δὲ διότι ὁ γενναῖος διάδοχος τοῦ ἐν ἔτει 1380 ἀποθανόντος Δυγυεσκλίνου, ὁ ἀρχιστράτηγος Ὀλιουτέρος Κλίσσων, ἠχμαλωτεύθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Βρετανίας Ἰωάννου τοῦ Μοντφορτικοῦ. Τελευταῖον τῷ 1388 συνωμολογήθησαν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἀνακωχαί, ἐπανειλημμένως ἔκτοτε ἐπαναληφθεῖσαι, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Κάρολος αἴφνης ἀνέλαβεν αὐτὸς τὴν κυβέρνησιν, ἀποπέμψας τῆς αὐλῆς καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς δοῦκας Βερβρύος καὶ Βουργουνδίας καὶ διατηρήσας μόνον τὸν δοῦκα Βουρβῶνος. Ἔτι δὲ ἀπὸ τοῦ 1387, ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάρρας Καρόλου Β' τοῦ κακοποιοῦ, οἱ κυβερνῆται τῆς Γαλλίας, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Καρόλου Γ', ἐσφετερίσθησαν ἅπαντα αὐτοῦ τὰ κτήματα.

Β. Ἱσπανία καὶ Πορτογαλία. — Ὁ γενναῖος καὶ ἐπιτήδειος βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας Ἑρρῖκος Β', 1369—1379, ἔσχε πολλοὺς ἀντιπάλους. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου Γ' Ἰωάννης ὁ Λαγκαστρικὸς ἔλαβεν, ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πέτρου, τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Καστιλλίας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη, ἕνεκα τῆς καταστάσεως τῶν Ἀγγλικῶν πραγμάτων, νὰ ἐπιδιώξῃ ἀμέσως τὴν πραγματίωσιν τῶν ἀξιώσεών του· ὁ δὲ Φερδινάνδος τῆς Πορτογαλίας, ἔγγονος ὢν Καστιλλιανῆς τινος ἡγεμονίδος, τῆς συζύγου Ἀλφόνσου τοῦ τετάρτου καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ μόνος ἐκ νομίμου γάμου ἄῤῥην ἀπόγονος τοῦ Καστιλλιακοῦ βασιλείου οἴκου, συμμαχήσας τῷ 1369 μετὰ τοῦ πλεονέκτου Πέτρου Δ' τῆς Ἀραγωνίας καὶ τῶν Μωαμεθανῶν τῆς Γρανάδας, ἐπεχείρησε πόλεμον κατὰ τοῦ Ἑρρίκου, ἠναγκάσθη ὅμως νὰ εἰρηνεύσῃ καὶ νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν θυγατέρα τούτου, 1371. Μετ' ὀλίγον ὁ Φερδινάνδος, ἀποβαλὼν τὴν σύζυγον ταύτην, χάριν τῆς ἐρωμένης του Λεονόρας Τελλὲζ, καὶ συμμαχήσας μετὰ τοῦ δουκὸς Λαγκαστρίας, ἐπανέλαβε τὰς ἐχθροπραξίας, 1372· ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Ἑρρῖκος, βοηθήσας, διὰ τῶν στόλων αὐτοῦ, τοὺς Γάλλους εἰς τὸν κατὰ Ἀγγλων πόλεμον, διεκώλυσε τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ ἰσχυρὰν ἐπικουρίαν εἰς τὸν Φερδινάνδον, τοῦτον δὲ, διὰ ξηρᾶς καταπολεμήσας, ἠνάγκασεν αὖθις, 1373, νὰ εἰρηνεύσῃ· καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἤδη μετ' αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ἐπέβαλεν ὑποχρέωσιν εἰς τὸν Πέτρον Δ' τῆς Ἀραγωνίας. — Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἰωάννης Α', 1379—1390, προσῳκειώθη μὲν, ὡς καὶ ὁ πατὴρ, διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ πραότητος, τοὺς Καστιλλιανοὺς, ἀλλὰ, θελήσας νὰ ἑνώσῃ τὴν Πορτογαλίαν μετὰ τῆς Καστιλλίας, ἐφ' ᾧ καὶ ἔγημε Βεατρίκην, τὴν μόνην νόμιμον τοῦ Φερδινάνδου θυγατέρα, υἱὸν μὴ ἔχοντος, περιῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, 1383, εἰς μάταιον πόλεμον πρὸς τοὺς Πορτογάλους, οἵτινες, γενναίως ἀγωνισθέντες ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν, ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν μέγαν μάγιστρον τοῦ ἱπποτικοῦ τάγματος τῆς Αὐίδος Ἰωάννην, νόθον υἱὸν τοῦ Πέτρου Α', ἀνηγόρευσαν αὐτὸν, ἐν τῇ κοινῇ συνόδῳ, ἥτις συνεκροτήθη εἰς Κόϊμβρον τῷ 1385, βασιλέα. Τότε ὁ Ἰωάννης Α', τῇ συνδρομῇ τῆς ἐπικουρίας ἣν ἔπεμψεν αὐτῷ ὁ δοὺξ Λαγκαστρίας, κατετρόπωσεν εἰς μάχην κρίσιμον τοὺς Καστιλλιανοὺς περὶ Ἀλιουβαρόταν, οὐ μακρὰν Λισσαβῶνος, Αὐγούστῳ 1385, ἔπειτα δὲ, ἐλθόντος εἰς Πορτογαλίαν καὶ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ δουκὸς, ἐνέβαλεν ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτοῦ εἰς Καστιλλίαν. Οἱ Καστιλλιανοὶ ὅμως ἀνέδειξαν τὴν ὁποίαν καὶ οἱ Πορτογάλοι προηγουμένως καρτερίαν, ὥστε ὁ δοὺξ Λαγκαστρίας, συζεύξας τὴν θυγατέρα του Καταλίναν μετὰ Ἑρρίκου Γ', τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ βασιλέως τῆς Καστιλλίας, παρήτησε τὰς ἀξιώσεις του, 1387· πρὸς δὲ τὴν Πορτογαλίαν συνωμολογήθη ἀνακωχὴ, 1389, ἐπανειλημμένως ἔπειτα παραταθεῖσα. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης τῆς Καστιλλίας ἀπέθανε τῷ 1390, ὁ δὲ πολὺ ἐπιζήσας Ἰωάννης τῆς Πορτογαλίας ὑπῆρξεν ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυνάμεως ἐκείνης καὶ δόξης, ἣν τὸ μικρὸν Πορτογαλικὸν ἔθνος ἐκτήσατο ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι.

Γ. Ἰταλία καὶ Γερμανία. — Ἡ βασιλὶς τῆς Νεαπόλεως Ἰωάννα Α', εἰ καὶ λαβοῦσα δύο ἔτι συζύγους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λουδοβίκου, (σελ. 254), πρῶτον τὸν υἱὸν τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Βαλεαρίδων νήσων (σελ. 225) Ἰάκωβον Γ' (ὅστις δὶς ἀποπειραθεὶς νὰ ἀνακτήσῃ τὸ βασίλειον αὐτοῦ, ἀπέτυχε καὶ ἀπέθανεν ἐν Καστιλλίᾳ 1374) ἔπειτα δὲ ἕνα τῶν ὀνομαστοτέρων κονδοτιέρων τῆς Ἰταλίας, Ὄθωνα τὸν Βρυνσβυκικὸν, ἐκυβέρνησεν ὅμως ἤδη ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, καὶ ἀνεδείχθη κατ' ἀρχὰς ἐπιτηδεία, ὑποχρεώσασα τὸν ἀσθενῆ Φρεδερῖκον Γ' τῆς Σικελίας ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς νήσου ἐκείνης κυριαρχίαν της διὰ συνθήκης, 1372, καθ' ἣν, κυρωθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Οὐρβανοῦ Ε' πάπα Γρηγορίου ΙΑ', αὐτὴ μὲν ἔλαβε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ὀνομάζεται εἰς τὸ ἑξῆς βασιλὶς Σικελίας, ὁ δὲ Φρεδερῖκος ὠνομάσθη βασιλεὺς Τρινακρίας. Βραδύτερον ὅμως διχονοήσασα πρὸς τὸν Κάρολον τὸν μικρὸν, ὅστις, ἀνεψιὸς ὢν Καρόλου τοῦ Δυρραχικοῦ, καὶ διατελῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκῳ, εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ὑπ' αὐτῆς, ἄπαιδος οὔσης, ἐπίδοξος διάδοχος, περιελθοῦσα δὲ εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν διάδοχον Γρηγορίου ΙΑ' πάπαν Οὐρβανὸν ΣΤ' καὶ υἱοθετήσασα τὸν Λουδοβῖκον τὸν Ἀνδεγαυικὸν (ἐν τῇ Γαλλικῇ ἱστορίᾳ πρὸ μικροῦ μνημονευθέντα) κατεπολεμήθη, συνελήφθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Καρόλου, τὸν ὁποῖον ὑπεστήριζον ὅ τε Οὐρβανὸς καὶ ὁ τῆς Οὐγγαρίας βασιλεὺς, 1382. Μετ' ὀλίγον ἐπῆλθεν ἐκ Γαλλίας ὁ Λουδοβῖκος, ἵνα καταλάβῃ τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Ἀλλὰ, καίτοι συνεπαγόμενος πολλὰ χρήματα, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὰ πολεμικὰ προτερήματα τοῦ ἀντιπάλου του, ἀπέτυχε καὶ ἀπέθανε μάλιστα ἐν Ἰταλίᾳ, κατὰ Σεπτέμβριον 1384. — Ἀλλ' οὐδ' ὁ Κάρολος ὁ μικρὸς ἢ Κάρολος Γ' ἔμεινε πολὺν καιρὸν ἐν Νεαπόλει. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος ὁ μέγας, ὅστις εἶχεν ἑνώσει ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ τήν τε Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Πολωνίαν, ἀπέθανε τῷ 1382 καταλιπὼν δύο μόνον θυγατέρας, ἐξ ὧν οἱ Πολωνοὶ, παραλαβόντες τὴν νεωτέραν Ἑδουϊγίαν, συνέζευξαν αὐτὴν μετὰ τοῦ βαρβάρου ἡγεμόνος τῶν Λιθουανίων Ἰαγέλλωνος, ἐντεῦθεν δὲ ἡνώθησαν ἡ Πολωνία καὶ ἡ Λιθουανία τῷ 1386, καὶ ἐβασίλευσαν ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν οἱ ἰσχυροὶ Ἰαγελλωνίδαι· ἀλλ' ἠναγκάσθη προηγουμένως ὁ Ἰαγέλλων νὰ δεχθῇ τὸν χριστιανισμὸν, καὶ ἰδίως τὸν δυτικὸν χριστιανισμὸν, ἐνῷ ἅπαντες οἱ γείτονές του, ἐκτὸς τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολωνῶν, ἀνῆκον εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν· ἡ δὲ πρεσβυτέρα τοῦ Λουδοβίκου θυγάτηρ Μαρία, ἥτις ἦτο ἠρραβωνισμένη μὲ τὸν Σιγεμοῦνδον τῆς Βοημίας, ἀνεγνωρίσθη βασιλὶς ἢ μᾶλλον, κατὰ τὸ Οὐγγαρικὸν ἔθος, βασιλεὺς Οὐγγαρίας, ἐπιτροπευομένη ὑπὸ τῆς μητρός της Ἐλισάβετ. Ἀπὸ τούτων ἐπεχείρησεν ὁ Κάρολος Γ' ν' ἁρπάσῃ τὴν βασιλείαν, καὶ, μεταβὰς εἰς Οὐγγαριαν, ἀνηγορεύθη τῷόντι ὑπὸ τῆς μερίδος του, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1385, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς ἀντιπάλου μερίδος, ἐφονεύθη, Φεβρουαρίῳ 1386. — Ὁ υἱός του ὅμως Λαδισλάος, ἐπιτροπευθεὶς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, διέσωσε τὴν ἐν Νεαπόλει βασιλείαν, καίπερ ἔχων πολεμίους τόν τε υἱὸν τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ Λουδοβῖκον τὸν Β', καὶ αὐτὸν τὸν φίλον τοῦ Καρόλου διατελέσαντα Οὐρβανὸν, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἀντίπαπαν τούτου τὸν Γάλλον Κλήμεντα Ζ' (διότι ἀποδιώξαντος τοῦ Γρηγορίου ΙΑ' εἶχον ἐκλεχθῆ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, δύο πάπαι, ὧν ὁ τελευταῖος ἔθρευεν ἐν Αὐενιῶνι). Ἀλλ' ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐρβανοῦ προχειρισθεὶς Βονιφάτιος Θ', 1389, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τοῦ Λαδισλάου ἀρχῆς.—Ὁ δὲ τῆς Σικελίας βασιλεὺς Φρεδερῖκος Γ' ἀπέθανε τῷ 1377, καταλιπὼν μίαν μόνον θυγατέρα Μαρίαν, ἥτις συνεζεύχθη τὸν ἔγγονον τοῦ Πέτρου Δ' τῆς Ἀραγωνίας Μαρτῖνον τὸν νεώτερον καὶ κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχὴν, ἐν μέσῳ μυρίων ἐσωτερικῶν ἀντιπράξεων· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῆς Μαρίας, 1402, καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς, 1409, ἡ νῆσος ἐκείνη ἠνώθη μετὰ τῆς Ἀραγωνίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, εἰς μὲν τὴν μέσην Ἰταλίαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον προήγετο ἡ Φλωρεντία καὶ ἀπέβαλλε τὴν ἰσχὺν αὐτῆς καὶ τὸ ἄξίωμα ἡ Πίσα, εἰς δὲ τὴν ἄνω ἐπροταγωνίστει ὁ τῶν Οὐϊσκοντινῶν οἶκος (σελ. 267—268). Οἱ τελευταῖοι ἀπέβησαν τοσοῦτον φοβεροὶ, ὥστε ὁ Οὐρβανὸς Ε', ἅμα μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν Ἰταλίαν, συνεμάχησε κατ' αὐτῶν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Δ', τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν Καρράρων, Ἔστων καὶ Γονζάγων. Ἀλλ' ὁ Κάρολος, ἐπελθὼν, 1368, οὐδὲν κατώρθωσε, δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ καταπιέσας τοὺς φίλους· ἀνακάμψαντος δὲ αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν, 1369, ἐξηκολούθησεν ἡ ἔρις ἡ μεταξὺ Μεδιολάνου καὶ πάπα, ὅστις, ἐπίσης κατατρυχόμενος ὑπὸ τῶν συμμάχων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀντιπάλων, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ, 1370, εἰς Αὐενιῶνα, ὅπου ἀπέθανε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Ὁ δὲ αὐτόθι προχειρισθεὶς διάδοχός του Γρηγόριος ΙΑ', θεωρῶν ὅτι καὶ οἱ Φλωρεντινοὶ συνεμάχησαν μετὰ τῶν Οὐϊσκοντινῶν καὶ ὅτι οἱ δι' ἀγρίων μισθοφόρων ὑπερασπιζόμενοι τὰ συμφέροντά του ἔξαρχοι ἀπέβαινον βλάβης μᾶλλον πρόξενοι ἢ ὠφελείας, διότι τὸ πλεῖστον ἐκκλησιαστικὸν κράτος ἀπέστη ἀπὸ αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ αὐτὸς εἰς τὴν Ἰταλίαν, 1376, διὰ νὰ διασώσῃ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας του· καὶ κατώρθωσε τῷόντι νὰ προσοικειωθῇ τινὰς τῶν ὅλως ἀνεξαρτήτων ἀποβάντων διοικητῶν του, ἐπεχείρησε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Φλωρεντινοὺς διαπραγματεύσεις, ὅτε αἴφνης ἀπέθανε, τῷ 1378.—Τότε ἤρχισε τὸ μέγα σχίσμα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἤτοι ἡ ἐπὶ μακρὸν διαρκέσασα καὶ εἰς τὴν τύχην τῆς ἐκκλησίας τὰ μέγιστα ἐπενεργήσασα διχοτομία τῆς παπικῆς ἀρχῆς· διότι μία μὲν τῶν καρδιναλίων μερὶς προεχειρίσατο ἐν Ῥώμῃ τὸν Καλαβρὸν Οὐρβανὸν ΣΤ', ἑτέρα δὲ, καταφυγοῦσα παρὰ τῷ κόμητι Φόνδιος (τῶν Φούνδων τοῦ Στράβωνος), ἀνηγόρευσε τὸν διαβόητον ἐπὶ τῇ ἀπανθρωπίᾳ καρδινάλιον Ῥοβέρτον Γενευαῖον, τὸν μετονομασθέντα Κλή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεντα Ζ', ἀνοσία δ' ἐξερράγη μεταξὺ τῶν δύο ἀρχιερέων διαμάχη, τῆς ὁποίας τὰς συμφορὰς ηὔξησεν ὁ συγχρόνως, 1378, προκύψας τότε μεταξὺ Ἐνετίας καὶ Γενούας πόλεμος, ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πολέμου τῆς Chioggia (προμαγῶνος τῆς Ἐνετίας, κυριευθέντος ὑπὸ τῶν Γενουαίων), καθ' ὃν ὁ μὲν Βαρνάβας Οὐϊσκόντις ἐτάχθη μετὰ τῶν Ἐνετῶν, οἱ πλείονες δὲ τῶν λοιπῶν δυναστῶν τῆς ἄνω Ἰταλίας, καὶ ὁ Λεοπόλδος Β' ὁ Αὐστριακὸς, καὶ ὁ Λουδοβίκος τῆς Οὐγγαρίας μετὰ τῶν Γενουαίων, ἀείμνηστον δὲ ἐκτήσατο ὄνομα ὁ Γενουαῖος οἶκος τῶν Δωρίων, καὶ ἡ Ἐνετία περιῆλθεν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ὁ πόλεμος οὗτος κατέπαυσε δι' εἰρήνης συνομολογηθείσης τῷ 1381, ὁ δὲ πάπας Οὐρβανὸς ΣΤ', κατατροπώσας ἀπὸ τοῦ 1379, τὸν Κλήμεντα Ζ' ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ φύγῃ εἰς Ἀβενιῶνα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Οὐρβανὸς, διχονοήσας πρὸς τοὺς προτέρους φίλους, ὑπὸ πάντων ἀπετροπιάσθη καὶ κακῶς ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ, τῷ 1389. Ὁ διάδοχός του Βονιφάτιος Θ' ἐξηυτέλισεν ἔτι μᾶλλον τὸ παπικὸν ἀξίωμα διὰ τὴν ἀσυνείδητον φιλοχρηματίαν του, κατώρθωσεν ὅμως νὰ καθυποτάξῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος καὶ νὰ ἀνορθώσῃ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ τὴν ἐξουσίαν του, ὥστε ὁ πάπας ἀπέβη πάλιν μετὰ τῶν Φλωρεντινῶν ἡ πρωτεύουσα τῆς μέσης Ἰταλίας δύναμις.— Εἰς δὲ τὴν ἄνω Ἰταλίαν ἴσχυον καὶ ἐκραταιοῦντο οἱ τύραννοι τοῦ Μεδιολάνου καὶ οἱ πονηροὶ Ἐνετοὶ, διότι οὔτε ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Δ', οὔτε ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Οὐενσεσλάος ἐπροστάτευσαν τοὺς μικροὺς δυνάστας καὶ τὰς μικρὰς πόλεις. Τὸν Γαλεάτζον, ἀποθανόντα τῷ 1378, διεδέχθη ὁ υἱός του Ἰωάννης Γαλεάτζος, τύραννος ἄγριος, ἀλλὰ πονηρὸς καὶ ἐπιτήδειος, ὅστις, συλλαβὼν καὶ φονεύσας, 1385, τὸν θεῖόν του Βαρνάβαν, ἐμονάρχησε τοῦ κράτους ἐκείνου, συνεδέθη ἔτι στενώτερον μετὰ τῆς Γαλλίας, συζεύξας τὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου γάμου θυγατέρα του Οὐαλεντίναν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Καρόλου ΣΤ', Λουδοβίκου τοῦ Τουραινικοῦ, τοῦ μετέπειτα πολυθρυλλήτου ἐν τῇ Γαλλικῇ ἱστορίᾳ Αὐρηλιανοῦ δουκὸς· κατέβαλε τὸν ἐν Οὐηρῶνι ἄρχοντα οἶκον τῶν Σκάλων καὶ ἐγένετο κύριος τῆς πόλεως ταύτης· ἐπέτυχε μάλιστα ἐπί τινα χρόνον καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Παταυίου, συλλαβὼν τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Φραγκίσκον Καρράραν καὶ μερισάμενος μετὰ τῶν Ἐνετῶν καὶ ἄλλων πόλεων καὶ δυναστῶν τὰ κτήματά του· ἀλλ' ἔπειτα, 1390, οἱ Φλωρεντινοὶ καὶ οἱ Βονωναῖοι ἐβοήθησαν τὸν υἱὸν τοῦ Καρράρα, Φραγκίσκον Νοουέλλον, νὰ ἀναλάβῃ τὸ Παταύιον, διὰ δὲ τούτου ἀνεστάλη ὀπωσοῦν ἡ φοβερὰ τοῦ Μεδιολάνου δύναμις.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰ Γερμανικὰ πράγματα. Ἀποθανόντος τοῦ Καρόλου Δ' τῷ 1378, διεδέχθη αὐτὸν ὁ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρός του προχειρισθεὶς ὀκτωκαιδεκαέτης Οὐενσεσλάος. Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἦτο δυσχερής· μεταξὺ τῶν Γερμανικῶν πόλεων καὶ δυναστῶν ἐπεκράτει ἀδιάλειπτος διαμάχη, ἕνεκα δὲ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος ἠπειλεῖτο διάῤῥηξις τῆς πρὸ καιροῦ ὑφισταμένης μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Λουξεμβουργικοῦ οἴκου συμμαχίας, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ Κλήμεντος Ζ', ἐνῷ ὁ Οὐενσεσλάος καὶ οἱ Γερμανοὶ μεγιστᾶνες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Οὐρβανὸν ΣΤ', τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Κάρολος Δ' μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του εἶχεν ἀναγνωρίσει ὡς νόμιμον πάπαν. Ὁ Οὐενσεσλάος ἀπέφυγε τοῦ νὰ διαλύσῃ τὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν σχέσιν· καὶ συνεμάχησε μὲν, 1381, μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ῥιχάρδου Β', τοῦ ἀποδεξαμένου ἐπίσης τὸν Οὐρβανὸν ΣΤ', καὶ συζευχθέντος τὴν ἀδελφὴν τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὐενσεσλάου, ἀλλ' ἐνγένει πολὺ ἀπέσχε τοῦ νὰ διατελέσῃ δοῦλος δεισιδαίμων τοῦ κλήρου, ὡς ὁ πατήρ· ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἀνεδείχθη φίλος τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες, ὡς ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Ῥιχάρδου σχέσεως, εἰσήγαγον εἰς Βοημίαν τὰ δόγματα καὶ συγγράμματα τοῦ Οὐϊκλιφφίου.—Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, ἔδειξε πρὸς τοῦτο τὴν ὁποίαν καὶ ὁ πατὴρ ἀδιαφορίαν· διότι, διατρίβων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Βοημίᾳ καὶ περὶ κυνηγέσια καὶ πότους ἀσχολούμενος, ἐπὶ τοσοῦτον ἐλησμόνει τὰ πράγματα τοῦ κράτους, ὥστε πολλάκις ἐπὶ ὅλον μῆνα δὲν ἀπεφάσιζε νὰ δώσῃ μίαν ὑπογραφήν. Ἐντεῦθεν ἡ ἀναρχία ἐκορυφώθη εἰς τὴν Γερμανίαν. Αἱ πόλεις, αἵτινες πρὸ καιροῦ συνεκρότουν ὁμοσπονδίας, ἵνα ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν βίαν τῶν ἡγεμόνων, ἀπέβησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἰσχυρότεραι· ἀφ' ἑτέρου οἱ μεγιστᾶνες, θεωροῦντες ἑαυτοὺς κινδυνεύοντας, συνηνοῦντο ἐπίσης, ἀδιάλειπτος δὲ καὶ φονικώτατος ἐμφύλιος πόλεμος ἐμάστιζε τὴν δυστυχῆ ἐκείνην χώραν. Τότε καὶ ἡ Ἑλουητικὴ ὁμοσπονδία, προσδληθεῖσα αὖθις ὑπὸ τοῦ Λεοπόλδου τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἱππέων αὐτοῦ, κατετρόπωσεν αὐτοὺς περὶ Σεμπάχιον, Ἰουλίῳ 1386, εἰς μάχην κρίσιμον, καθ' ἣν ἔπεσε καὶ αὐτὸς ὁ Λεοπόλδος, ἐπαγιώθη δὲ ἡ ὁμοσπονδία ἐκείνη, ηὐξήσε δὲ ἔτι μᾶλλον ἡ φήμη τοῦ πεζικοῦ αὐτῆς. — Ταῦτα πάντα φυσικὸν ἦτο νὰ παραγάγωσι πολλὴν ἐν Γερμανίᾳ δυσαρέσκειαν κατὰ τοῦ τοσοῦτον ὀλιγώρου αὐτοκράτορος· ἀλλὰ καὶ ἐν Βοημίᾳ οὐ μικρὰ προέκυψε κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησις, διότι, ἕνεκα τῆς χρηματικῆς ἀμηχανίας του, ἀφῄρεσεν ἀπὸ πολλοὺς εὐπατρίδας τὰ παρ' αὐτῶν καταληφθέντα κτήματα τοῦ στέμματος, καὶ, ἕνεκα τῆς ἀκρατήτου ὀξύτητος τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, μὲ βάρβαρον ἀληθῶς τρόπον ἐπολιτεύθη πρός τε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πράγας καὶ δύο ἀξιωματικοὺς αὐτοῦ, τὸν Νικόλαον Πουχνίκιον καὶ τὸν Ἰωάννην Πομούκιον ἢ Νεπομούκιον. Ἐντεῦθεν ὠφελούμενοι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σιγεμοῦνδος (ὁ διὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ Λουδοβίκου Οὐγγαρίας, καταλαβὼν τὸν Οὐγγαρικὸν θρόνον) καὶ ὁ ἐξάδελφος Ἰόδοκος ἢ Ἰῶβ, συνεννοοῦνται μετά τινων Βοημῶν μεγιστάνων καὶ συλλαμβάνουσι τὸν Οὐενσεσλάον, τῷ 1394· οὗτος ἀπηλευθερώθη μὲν μετ' οὐ πολύ, διὰ συνδρομῆς τοῦ ἑτέρου ἀδελφοῦ του Ἰωάννου καὶ ἑτέρου ἐξαδέλφου του Προκοπίου, ἔτι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἐθεώρησαν ἑαυτοὺς περιϋβρισθέντας διὰ τοῦ παθήματος ἐκείνου τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ ἀπέδη ὑπέρ ποτε τραχύτερος καὶ ἀσυνετώτερος, καὶ δυσηρέστησεν αὖθις πολυειδῶς τοὺς Γερμανούς. Διότι διώρισε τὸν ἐπὶ τῷ ληστρικῷ αὐτοῦ βίῳ διαβόητον ἐξάδελφόν του Ἰῶβ διοικητὴν Ἀλσατίας, ἐπώλησε, τῷ 1395, ἐπὶ πληρωμῇ 100,000 χρυσῶν, τὸ ἀξίωμα Γερμανοῦ ἡγεμόνος πρώτης τάξεως, ἦτοι τοῦ δουκὸς, εἰς τὸν βδελυκτὸν τύραννον Μεδιολάνου Ἰωάννην Γαλεάτζον, μὴ ἐρωτήσας περὶ τούτου προηγουμένως τοὺς Γερμανοὺς ἡγεμόνας, διότι, τέλος, τῷ 1396, ἐνῷ οἱ Γερμανοὶ πρὸ καιροῦ ἀπῄτουν τὴν παρουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος ἢ τοὐλάχιστον πληρεξουσίου αὐτοῦ ἐπιτρόπου, διώρισε τοιοῦτον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σιγεμοῦνδον, ὅστις τοσούτους εἶχε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, περισπασμοὺς ἐν τῷ Οὐγγαρικῷ αὐτοῦ βασιλείῳ, ὥστε ὁ διορισμός του ἐκεῖνος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἀληθὴς ἐμπαιγμός.

Τῷόντι ἐπὶ Σιγεμούνδου παρέστησαν κατὰ πρῶτον εἰς Οὐγγαρίαν οἱ Ὀσμάνοι ἢ Ὀθωμανοὶ Τοῦρκοι, καὶ τότε ἤρχισαν οἱ ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας ὅλας διαρκέσαντες μεταξὺ Τούρκων καὶ Οὐγγρων πόλεμοι. Οἱ Τοῦρκοι οὗτοι εἶχον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καταβάλει ὁλοσχερῶς εἰς τὸ ἐν Σερβίᾳ Κοσσυφοπέδιον (Kossovo-poljie), τῷ 1389, ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῶν Μουρὰτ Α', (ὅστις πρῶτος μετέθεσε τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν εἰς τὴν Εὐρώπην) τὴν συμμαχικὴν δύναμιν τῶν Σέρβων, Βοσνίων, Βουλγάρων, Βλάχων καὶ Ἀλβανῶν. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ εἶχον πέσει μεγαλώνυμοι ἑκατέρωθεν ἥρωες· ἀφ' ἑνὸς ὁ γενναῖος τῶν Σέρβων ἡγεμὼν Λάζαρος, ἀφ' ἑτέρου αὐτὸς ὁ Σουλτάνος Μουράτ. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Βαγιαζὴτ Α', ὅστις, καταστήσας ὑποχειρίους τοὺς Σέρβους, Βουλγάρους καὶ Βλάχους, ἠπείλησε τὴν Βοσνίαν καὶ προσέβαλεν αὐτὴν τὴν Οὐγγαρίαν. Ὁ ἐκπλαγεὶς Σιγεμοῦνδος ἐτράπη πρὸς ἅπασαν τὴν χριστιανωσύνην, ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν αὐτῆς. Τῳόντι πολλοὶ γενναιότατοι δυνάσται καὶ ἱππεῖς τῆς Γαλλίας καὶ τῆς κάτω Γερμανίας ἔδραμον εἰς Οὐγγαρίαν, ἵνα ὑποδυθῶσι τὸν ὑπὲρ πίστεως ἐκεῖνον ἀγῶνα. Κατὰ δυστυχίαν ἐν τῷ στρατῷ αὐτῷ οὐδεμία ἐπεκράτει πειθαρχία καὶ ἑνότης, ὁ δὲ Σιγεμοῦνδος πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ ἦναι ἐνάμιλλος τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ἀντιπάλου. Ὅθεν ἐν τῇ κρισίμῳ μάχῃ ἥτις συνεκροτήθη, τῇ 28 Σεπτεμβρ. 1396, περὶ Νικόπολιν, ἡ ἔκβασις τοῦ ἀγῶνος ἀπέβη ὀλεθρία εἰς τοὺς χριστιανούς· ὁλόκληρος σχεδὸν αὐτῶν ὁ στρατὸς ἐν μέρει ἐν τῇ μάχῃ αὐτῇ ἠχμαλωτεύθη ἢ κατεκόπη, ἐνμέρει ἐν τῇ φυγῇ ἐφονεύθη ἢ ἐδουλώθη. Ἐκ τῶν ὀλίγων διασωθέντων ἦτο καὶ ὁ Σιγεμοῦνδος, ὅστις τοσούτους ἔπειτα, ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἔσχεν ἐσωτερικοὺς περισπασμοὺς διὰ τὰς στάσεις τὰς ὁποίας προεκάλει ἡ κουφότης, ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ὠμότης του, ὥστε δὲν εἰμπόρεσε νὰ μεταβῇ εἰς Γερμανίαν ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀδελφοῦ του, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἠναγκάσθησαν οἴκοθεν νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς σωτηρίας των, ἀπαλλαττόμενοι τοῦ ἀχρήστου αὐτῶν βασιλέως.

Τὴν πτῶσιν τοῦ Οὐενσεσλάου ἐπετάχυνεν οὐ μόνον ἡ ὀσημέραι προαγομένη βιαιοπραγία καὶ οἰνοφλυγία αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπὸ τῶν δυτικωτέρων τῆς Εὐρώπης δυνάμεων ἀπαιτηθεῖσα ἐπέμβασίς του πρὸς διάλυσιν τοῦ σκανδαλώδους ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος. Τὸ ἐν Παρισίοις πανεπιστήμιον, μάλιστα δὲ τρεῖς αὐτοῦ ἄνδρες, ὁ σοφὸς καὶ σταθερὸς καγγελάριος Γέρσων καὶ οἱ δύο πολυθρύλλητοι διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν ἐπιστήμην καὶ τοὺς ἀγῶνας, οὓς κατέβαλον κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς παπικῆς ἐξουσίας θεολόγοι Νικόλαος Κλέμαγγις καὶ Πέτρος Αἰλλὺς, εἶχον ὑποβάλει, τῷ 1394, εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον ΣΤ', γνωμοδότησιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ εἶχον καταπείσει αὐτὸν νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς δύο διαμαχομένους πάπας, Κλήμεντα Ζ' καὶ Βονιφάτιον Θ', νὰ παραιτηθῶσι τοῦ ἀξιώματος, ἵνα οἱ καρδινάλιοι, ἑνωθέντες ἔπειτα, ἐκλέξωσι νέον τῆς ἐκκλησίας ἀρχηγόν. Ἐντούτοις, ἀποθανόντος κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τοῦ Κλήμεντος, οἱ ἐν Ἀβενιῶνι καρδινάλιοι προεχειρίσαντο νέον πάπαν, τὸν Βενέδικτον ΙΓ', ὅστις δὲν ἐνέδιδεν εἰς τὴν ἀπαίτησιν ἐκείνην, ἀλλ' ἤθελε νὰ διορισθῶσιν ἑκατέρωθεν διαιτηταί, ἵνα κρίνωσι τίνι προσήκει τὸ ἀξίωμα, αὐτῷ ἢ τῷ Βονιφατίῳ· ὁ Βονιφάτιος τέλος ἀπήτει τὴν συγκρότησιν κοινῆς συνόδου. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, καὶ οἱ τὴν γνώμην τούτου παραδεξάμενοι βασιλεῖς τῆς Καστιλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἔδωκαν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς πάπας προθεσμίαν, ἵνα πράξωσι κατὰ τὰ ἀποφασισθέντα, προσθέντες, ὅτι ἄλλως θέλουν παύσει τοῦ νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτούς, ὅπερ καὶ ἐγένετο τῳόντι τῷ 1398, παρελθούσης ἀνωφελῶς τῆς προθεσμίας. Συγχρόνως δὲ προσεκλήθη νὰ συμπράξῃ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἔριδος καὶ τὸ Γερμανικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον, ἐνῷ οἱ ἄλλοι λαοὶ ἐζήτουν νὰ ἀπαλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λαγώσιν ἀπὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῶν καταθλίψεων τοῦ πάπα, κατεμαστίζετο ὑπὸ τοῦ Βονιφατίου, ἐμπορευομένου μὲ σκανδαλώδη τρόπον, ἐν Γερμανίᾳ, τὰ συγχωρητήρια, τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις κτλ. Κατ' ἀρχὰς καὶ ὁ Οὐενσεσλάος καὶ ἡ πλειονοψηφία τῶν ἡγεμόνων ἐφάνησαν διατεθειμένοι νὰ συμπράξωσιν ἐντόνως μετὰ τῆς δυτικωτέρας Εὐρώπης· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Βονιφάτιος, δωροδοκήσας τοὺς ἐπὶ τούτῳ σταλέντας πρὸς αὐτὸν πρέσβεις καὶ ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν δυσαρέσκειαν ἥτις πρὸ καιροῦ ἐπεκράτει ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τοῦ Οὐενσεσλάου, ἔτι δὲ ἀπὸ τῆς προδοσίας τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μογοντιάκου Ἰωάννου, τοσοῦτον ἐνεποίησε τρόμον εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε οὗτος ἐγένετο καθ' ὁλοκληρίαν ὑποχείριος τοῦ πάπα ἐκείνου, θεὶς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ αὐτὰ τὰ δίκαια τῆς Γερμανικῆς ἐκκλησίας. Τοιουτοτρόπως οἱ Γερμανοί, ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ ὑπὸ τοῦ πρώτου αὐτῶν ἀρχιερέως προδοθέντες, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑπέκυψαν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν δουλοσύνην· καὶ τοῦτο καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Γάλλοι, ὑπὸ τοῦ βασιλέως των στηριζόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν σοφῶν αὐτῶν θεολόγων χειραγωγούμενοι, κατὰ πρῶτον ἀνεκήρυξαν τὰ δίκαια καὶ προνόμια τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἐκκλησίας καὶ ἀντέταξαν ἰσχυροὺς φραγμοὺς εἰς τὰς παπικὰς καταπιέσεις. Διότι οἱ Γάλλοι, παύσαντες τοῦ νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν πάπαν αὐτῶν, ἐξέδωκαν συγχρόνως διακήρυξιν, περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν δικαίων, ἥτις, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς πραγματικῆς διατάξεως καὶ κανονίζουσα τὸν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα τῆς χώρας διορισμὸν ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ πάπα, πολλάκις ἔπειτα ἠκυρώθη καὶ πάλιν ἐξεδόθη. — Δὲν ἔσωσε δὲ τὸν Οὐενσεσλάον ὁ ἐξευτελισμὸς ἐκεῖνος, ἀλλ' οἱ ἔχθιστοι αὐτοῦ ἐκλέκτορες Μογοντιάκου, Τρευιρῶν, Κολωνίας καὶ Παλατινάτου, ἐπανειλημμένως συνελθόντες, τελευταῖον, τῇ 20 Αὐγούστου 1400, καθῄρεσαν τὸν βασιλέα, ὡς παραβάτην τῶν νόμων τοῦ κράτους, καὶ ἀνηγόρευσαν ἀντ' αὐτοῦ, ἕνα ἐξ αὐτῶν, τὸν ἐκλέκτορα τοῦ Παλατινάτου Ῥουπρέχτον Γ', ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ καταπαύσῃ τὰ ἀπὸ τῶν ληστρικῶν ἱππέων εἰσπραττόμενα τέλη, νὰ συνδέσῃ πάλιν μετὰ τοῦ κράτους τὸ Μεδιόλανον καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα.

Ὁ βασιλεὺς Ῥουπρέχτος ἦτο ἀνὴρ πρᾶος, δίκαιος καὶ γενναῖος· δὲν ηὐδοκίμησεν ὅμως εἰς ὅσα ἐπεχείρησε. Τῷ 1401, ἐζήτησε νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Οὐενσεσλάον διὰ τῆς βίας νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἀλλὰ, καίτοι ἔχων συνεργοὺς πολλοὺς στασιάσαντας ὑποτελεῖς τοῦ τελευταίου τούτου, ἀπέτυχε, διότι ὁ Οὐενσεσλάος ἐνέδωκεν εἰς ὅλας τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, ὥστε οἱ βοημοὶ, ἐπιτυχόντες ὅ,τι ἐπεθύμουν, ἐξέβαλον ὁμοθυμαδὸν τῆς χώρας των τοὺς ἐμβαλόντας Γερμανούς. Ἔπειτα ἐπεχείρησε νὰ καταπολεμήσῃ τὸν ἡγεμόνα Μεδιολάνου Ἰωάννην Γαλεάτζον, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Φλωρεντινῶν καὶ τοῦ Φραγκίσκου Νοουέλλου· ἠττήθη ὅμως περὶ Βρεσκίαν, τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1401, ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου δυνάστου καὶ ἐπανῆλθεν ἄπρακτος εἰς Γερμανίαν, οὐδὲ κἂν στεφθεὶς ἐν Ῥώμῃ, διότι ὁ πάπας ἀπήτησε πρὸ τούτου παρ' αὐτοῦ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι δὲν θέλει ἀναμιχθῇ εἰς τὴν περὶ τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος ἔριν. — Ἅμα δὲ ἀναχωρήσαντος τοῦ Ῥουπρέχτου ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὁ Ἰωάννης Γαλεάτζος κατέλαβε τὴν Βονωνίαν, κατατροπώσας τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Ἰωάννην Βεντισόγλιον, καὶ ἐφαίνετο ἤδη ἐγγὺς νὰ κυριαρχήσῃ ἁπάσης τῆς Ἰταλίας, ὅτε ἀπέθανε κατὰ Σεπτέμβριον 1402, καὶ τὰ πάντα μετεβλήθησαν. Κατὰ τὴν διαθήκην του, τὸ κράτος του διενεμήθη μεταξὺ τῶν δύο ἀνηλίκων υἱῶν του, Ἰωάννου Μαρία, λαβόντος τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μεδιόλανον καὶ τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς, καὶ Φιλίππου Μαρία, ὅστις ἦρξ τῆς Παυίας ὡς κόμης· εἰς δὲ τὸν τρίτον, νόθον, υἱὸν Γαβριὴλ ἐδόθη ἡ προηγουμένως καταληφθεῖσα Πίσα μετὰ πολλῶν μικρῶν πόλεων, καὶ ἡ μήτηρ Αἰκατερίνα ἀνέλαβε τὴν ἐπιτροπείαν. Ἀλλὰ τῷ 1403 ὁ Βονιφάτιος ἀφήρεσεν ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς αὐτοὺς διαδόχους τὴν Βονωνίαν, τὸ Ἀσίσιον καὶ τὴν Περουσίαν, τῷ δὲ 1406 οἱ Φλωρεντινοὶ κατέλαβον τὴν Πίσαν. Ἀφ' ἑτέρου, οἱ Ἐνετοὶ ἐκυρίευσαν τὴν Οὐηρῶνα, τὴν Οὐϊκεντίαν καὶ ἄλλας πόλεις, καταβαλόντες δὲ τὸν Φραγκίσκον Νοουέλλον, περιέλαβον εἰς τὸ κράτος των καὶ τὸ Παταύιον. Προστούτοις ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Λαδισλάος ἐπώλησεν εἰς τοὺς Ἐνετοὺς, 1410, τὴν Κέρκυραν, ἔχων χρείαν αὐτῶν, διότι πρὸ καιροῦ, ἂν καὶ ματαίως, ἠγωνίζετο νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν βασιλείαν τῆς Οὐγγαρίας ἀπὸ τὸν Σιγεμοῦνδον. — Τὸν Λαδισλάον τοῦτον ἀνεγνώρισεν ὡς βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας καὶ ὁ Βονιφάτιος, ὅστις, προστούτοις, ἀφοῦ συνέπραξεν εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Οὐενσεσλάου, ἔπειτα ἐταλαντεύθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ῥουπρέχτου καὶ τελευταῖον ἀνεγνώρισε, τῷ 1403, τὸν Ῥουπρέχτον ἐπισήμως ὡς βασιλέα Ῥωμαίων. Αἱ δύο αὗται πράξεις, δυσαρεστήσασαι τούς τε Οὐγγρους καὶ τοὺς Βοημοὺς, ἐπήγαγον τὴν ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου ἀπόστασιν αὐτῶν. Κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1404, οἱ Οὐγγροι ἀντέταξαν, διὰ νόμου περιφήμου, εἰς τὰς παπικὰς καταχρήσεις, τοὺς πρὸ καιροῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑφισταμένους φραγμοὺς, διότι ὥρισαν, ὅτι πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα καὶ καρπώματα θέλουν δίδοσθαι ὑπὸ μόνου τοῦ βασιλέως, καὶ ὅτι ἄνευ τῆς ἀδείας αὐτοῦ τὰ παπικὰ θεσπίσματα οὐδὲν θέλουν ἔχει κῦρος ἐν τῷ κράτει. Ἐν Βοημίᾳ δὲν ἔγινε τοιοῦτό τι, ἀλλὰ πολλοὶ ἱεροκήρυκες τοὺς ὁποίους ὁ Οὐενσεσλάος ἠνείχετο, οἱ δὲ ἠγανακτημένοι κατὰ τῆς δολιότητος τοῦ Βονιφατίου Βοημοὶ εὐχαρίστως ἤκουον, προσέβαλλον, κατὰ τὰ δόγματα τοῦ Ἄγγλου Οὐϊκλιφφίου, ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς ἐξηχρειωμένης ἐκκλησίας, τὰ δὲ κηρύγματα αὐτῶν δὲν ἦτο τόσον εὐχερὲς νὰ λησμονηθῶσιν, ὅπως συνέβη ὡς πρὸς τὸν Οὐγγαρικὸν ἐκεῖνον νόμον, ὅτε βραδύτερον ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐλὴ κατώρθωσε νὰ προσοικειωθῇ αὖθις τὸν Σιγεμοῦνδον. Ἰδίως δὲ ὁ Ἰωάννης Οὖσσιος ἢ Hussinecz, ὅστις ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος ἦτο καθηγητὴς τοῦ ἐν Πράγᾳ πανεπιστημίου, ὑπεστηρίχθη τότε εἰς τὰς μεταρρυθμιστικὰς αὐτοῦ ἀποπείρας οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μετὰ πενταετίαν τοσοῦτον ἀπηνῶς καταδιώξαντος αὐτὸν ἀρχιεπισκόπου Πράγας Σδίγκου, ἡ δὲ διδασκαλία του ἔρριψε ῥίζας ἀνεξαλείπτους. — Ἐν Γερμανίᾳ ὁ Ῥουπρέχτος ἔπραξεν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν πρὸς ἀνόρθωσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος, ἀλλ' ἔσχεν ἀντιπράττοντα τὸν ἐχθρὸν πάσης τάξεως ἀρχιεπίσκοπον Μογοντιάκου Ἰωάννην· αἱ ἀνατολικαὶ καὶ βορειοανατολικαὶ τοῦ κράτους χῶραι οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν αὐτὸν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1407 κατεξανέστη κατ' αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ νοτιοδυτικὴ Γερμανία, ὥστε, κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, τὰ δύο κυριώτατα τῆς ἀρχῆς ἐν τῷ μεσαιῶνι ἐρείσματα, ἥ τε αὐτοκρατορία, δηλαδὴ, καὶ ἡ παπικὴ ἐξουσία, ἐφαίνοντο ἐγγὺς τοῦ νὰ διαλυθῶσι καὶ νὰ πέσωσιν. Εἰς ποῖον ἐξευτελισμὸν κατήντησε τὸ παπικὸν ἀξίωμα, ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν προηγουμένως ἐκτεθέντων καὶ ἐξ ὅσων ἤδη πρόκειται νὰ ἐκθέσωμεν.

Ἡ Γαλλία καὶ αἱ ἄλλαι πολιτεῖαι ὅσαι ἦσαν ὀπαδοὶ τοῦ ἐν Ἀβενιῶνι πάπα εἶχον μὲν παύσει ὑπακούουσαι εἰς αὐτὸν, καθὼς καὶ ἡ Ἀγγλία, εἰς τὸν ἴδιον αὐτῆς πάπαν Βονιφάτιον Θ'· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Γερμανοὶ δὲν ἠθέλησαν ἢ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑποχρεώσωσι τὸν τελευταῖον εἰς τὸ νὰ ἀποθέσῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τέλους μάλιστα, διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐν Ῥώμῃ πάπα ἀναγνωρίσεως τοῦ νέου αὐτοκράτορος, στενῶς πάλιν μετ' αὐτοῦ συνεδέθησαν, ἡ Γαλλία, ἡ Καστιλλία, ἡ Πορτογαλία καὶ ἡ Σικελία ἀνεγνώρισαν ἐκ νέου τὸν Βενέδικτον ἐπισήμως, 1403, ὡς νόμιμον πάπαν (ἡ Ἀραγωνία οὐδέποτε ἔπαυσεν ἀναγνωρίζουσα αὐτὸν, διότι ἦτο ὑπήκοος, φίλος καὶ συγγενὴς τοῦ βασιλέως της), ἀφοῦ ὅμως τὸν ὑπεχρέωσαν ν' ἀποφανθῇ, ὅτι θέλει ἀποθέσει τὸ παπικὸν ἀξίωμα, ἅμα καὶ ὁ ἐν Ῥώμῃ ἀντίπαλός του πράξῃ τὸ αὐτό. Ἂν καὶ ὁ Βενέδικτος ἐδέχθη τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ὄχι εἰλικρινῶς, προέτεινεν ὅμως τὴν παραίτησιν εἰς τὸν ἐν Ῥώμῃ πάπαν. Ὁ Βονιφάτιος ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν καὶ μετ' ὀλίγον, 1 Ὀκτωβρίου 1404, ἀπέθανεν· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καρδινάλιοι προεχειρίσαντο ἀμέσως ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ἰννοκέντιον Ζ', ὅστις ἐπεχείρησε μακρὰς πρὸς τὸν Βενέδικτον διαπραγματεύσεις περὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀποθέσεως τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ δὲν εἶχε πλείονα τοῦ ἀντιπάλου πρὸς τοῦτο προθυμίαν. Ἀποθανόντος ἔπειτα τοῦ Ἰννοκεντίου κατὰ Νοέμβριον 1406, οἱ ἐν Ῥώμῃ καρδινάλιοι ἀνηγόρευσαν τὸν Γρηγόριον ΙΒ'· πρὸ καιροῦ ὅμως ἐπιθυμοῦντες τὴν κατάπαυσιν τῆς ἔριδος ταύτης, ὑπεχρέωσαν καὶ τοῦτον, ὡς τοὺς προκατόχους, νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Βενεδίκτου καὶ νὰ γράψῃ αὐτῷ, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθωσιν εἰς προσωπικὴν συνέντευξιν καὶ ὅτι ἀσπάζεται ἀπὸ ψυχῆς τὸν ὑπὸ τῆς Γαλλίας προτεινόμενον συμβιβασμόν. Ὁ Βενέδικτος, πειζόμενος ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἐπροσποιήθη ὅτι δέχεται τὴν συνέντευξιν καὶ ὡρίσθη μάλιστα, κατὰ Ἀπρίλιον 1407, νὰ γίνῃ αὖθις εἰς Σαυόναν. Ἀλλὰ τοσαῦται τότε ἐγένοντο ὑπὸ ἀμφοτέρων τῶν παπῶν ῥαδιουργίαι ἵνα ἀποφύγωσι τὴν σύνοδον ταύτην, ὥστε καὶ τοῦ Γρηγορίου καὶ τοῦ Βενεδίκτου οἱ καρδινάλιοι, ἀγανακτήσαντες, ἐγκατέλιπον αὐτοὺς, καὶ, συνεννοηθέντες πρὸς ἀλλήλους, ὥρισαν οἴκοθεν, ὅτι κατὰ Μάϊον τοῦ 1409 θέλει συγκροτηθῇ κοινὴ τῆς ἐκκλησίας σύνοδος εἰς Πίσαν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ μὲν Βενέδικτος συνεκάλεσεν ἰδίαν σύνοδον εἰς Περπιγνάνον, ὁ δὲ Γρηγόριος εἰς Οὐδῖνον· ἀλλὰ εἰς τὰς τελευταίας ταύτας ὀλίγιστοι προσῆλθον· μόνη ἡ ἐν Πίσᾳ ἐθεωρήθη, τοὐλάχιστον κατ' ἀρχὰς, ὡς γενικὴ σύνοδος, δὲν ἐπέτυχεν ὅμως τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, διότι ἐπεχείρησεν ἀπερισκέπτως τὴν χειροτονίαν νέου πάπα, ἐξ οὗ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία κατήντησε νὰ λάβῃ τότε τρεῖς προϊσταμένους.

§. 24

Συμπληρώσαντες τὴν μέχρι τοῦ τέλους τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἱστορίαν τῶν πολιτειῶν τῆς μέσης καὶ δυτικωτέρας Εὐρώπης, ἐπιχειροῦμεν ἤδη νὰ ἐκθέσωμεν τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλείου καὶ τὴν μετ' αὐτῆς στενῶς συνδεδεμένην ἀρχὴν τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους.

Α. Ἱστορία τῶν Ὀσμάνων Τούρκων μέχρι τῆς ὑπ' αὐτῶν καταλήψεως τῆς Καλλιπόλεως. — Ἱστορήσαμεν ἐν σελ. 195 καὶ ἐπ. τὴν ἐν τῇ 13 ἑκατονταετηρίδι γενομένην μεγάλην ἀπ' ἀνατολῶν ἐπιδρομὴν τῶν συγκλύδων Μογγολικῶν, Ταταρικῶν καὶ Τουρκικῶν φυλῶν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐντεῦθεν προκύψαντος ἀχανοῦς ὑπὸ τὸν Ζιγγισχὰν κράτους. Τὸ κράτος τοῦτο δὲν διετηρήθη ἡνωμένον, ἀλλ' ἅμα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζιγγισχὰν, διεσπά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σθη εἰς ἓ δυναστείας, (σελ. 197) ὧν μία, ἑδρεύουσα πλησίον τὴν πόλιν τὴν σήμερον ὀνομαζομένην Πεκκίγγ, ἐθεωρεῖτο κυρίαρχος τῶν ἄλλων. Οὐδ' οὕτω ὅμως κατακερματισθὲν τὸ ἔργον τοῦ Μογγόλου κατακτητοῦ, διεσώθη ἐπὶ πολὺν χρόνον· διότι, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Δζιγγισχὰν ὁρισθέντα, ἡ διαδοχὴ, εἰς τὰς ἀπ' αὐτοῦ καταγομένας δυναστείας, δὲν προσῆκε τῷ πρεσβυτέρῳ υἱῷ, ἀλλὰ, ἀποθανόντος ἑνὸς τῶν τεσσάρων ἡγεμόνων, ἔπρεπεν ἑκάστοτε νὰ συνέρχωνται ἅπαντες οἱ ἡγεμόνες τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἵνα ἐκλέξωσι τὸν διάδοχον. Ἐντεῦθεν ἡ Ἱστορία τῶν ἀπογόνων τῶν δύο πρεσβυτέρων τοῦ Δζιγγισχὰν υἱῶν, Τζαγκατὰϊ καὶ Τσχουσχὶ, οὐδὲν ἄλλο παρίστησιν εἰμὴ ἀδιαλείπτους τῶν διαφόρων μνηστήρων τῆς ἀρχῆς πολέμους· καὶ ἡ μὲν μία τῶν δυναστειῶν τούτων ἠφανίσθη ἔτι ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος, ἡ δὲ ἄλλη περὶ τὰ τέλη τῆς 15. Ὁμοία ἀναρχία ἐπήγαγε καὶ εἰς Περσίαν, περὶ τὸ 1336, τὴν κατάλυσιν τῆς κυριαρχίας τῶν ἀπογόνων τοῦ μεγάλου δορυκτήτορος· ἀπὸ δὲ τῆς Σινικῆς ἐξώσθησαν οὗτοι τῷ 1368, μὴ διατηρήσαντες εἰμὴ τὴν κυριαρχίαν τῶν νομαδικῶν φυλῶν καὶ στιφῶν τῆς μέσης Ἀσίας.—Εἰς τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο, ἀλλὰ πρόσκαιρον, κατόρθωμα τῆς Μογγολικῆς φυλῆς, αἱ Τουρκικαὶ φυλαὶ ἐπέχουσιν ὅλως δευτερεύουσαν θέσιν· πολὺ δὲ μᾶλλον λόγου ἄξιαι ἀπέβησαν καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτό. Εἰς τὴν Τουρκικὴν φυλὴν (ἥτις, καθὰ ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν, διαφέρει, ὡς καὶ ἡ Ταταρικὴ, οὐσιωδῶς τῆς Μογγολικῆς, διότι ἀμφότεραι αἱ πρῶται ὑπάγονται εἰς τὸ Καυκασικὸν γένος) ἀνῆκον οἱ πολυθρύλλητοι Σελσοῦκκοι, τῶν ὁποίων ἐξετάσαμεν τὴν ἱστορίαν ἐν σελ. 131—133. Τοῦρκοι, Τάταροι καὶ ἄλλοι Καυκάσιοι ἦσαν καὶ οἱ Μαμελοῦκοι, οἱ τῆς Αἰγύπτου ἄρξαντες (σελ. 193 καὶ 200). Αὐτὸ τὸ μέγα Χοβαρεσμιακὸν κράτος, σελ. 194 καὶ ἑπ., διὰ τῶν Τούρκων αὐτοῦ μισθοφόρων ἀπέβη μάλιστα φοβερὸν, καὶ ὁ ἔσχατος αὐτοῦ Σουλτάνος, ὁ ἔνδοξος καὶ ἀτυχὴς Δζελαλεδδὶν, σελ. 196—197, διὰ τῶν Τούρκων αὐτῶν κυρίως κατώρθωσε ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὸν Μογγολικὸν χείμαρρον. Ὅτε δὲ τελευταῖον ἔπεσε τὸ Χοβαρεσμιακὸν κράτος, μία τῶν Τούρκων τούτων μοῖρα, συμποσουμένη εἰς 50,000 ψυχῶν, κατέφυγεν εἰς τὴν ἄνω Ἀρμενίαν. Κατεδιώχθη ὅμως καὶ ἐνταῦθα ὁ ἡγεμὼν αὐτῆς Σολιμὰν καὶ ἐπνίγη εἰς ποταμόν τινα, οἱ δὲ τέσσαρες αὐτοῦ υἱοὶ ἐζήτησαν τῇδε κἀκεῖσε κατοικίας, ἀλλὰ μόνον εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἐρτογρούλ, εἶναι ἄξιος μνείας ἐν τῇ Γενικῇ Ἱστορίᾳ, διότι ἐγένετο ἱδρυτὴς τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους. Ὁ Ἐρτογροὺλ ἐβοήθησε, διὰ τῶν ἑπομένων αὐτῷ εὐαρίθμων Τούρκων, τὸν Σελσουκκικὸν Σουλτάνον Ἀλαεδδὶν, ἕνα τῶν πολλῶν Τούρκων ἡγεμονίσκων τῆς μικρᾶς Ἀσίας, οἵτινες τότε διετέλουν εἰς ἀδιαλείπτους πολέμους εἴτε πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, εἴτε πρὸς ἀλλήλους. Ἔλαβε δὲ ὡς ἀνταμοιβὴν τὴν ὑποτελῆ ἡγεμονίαν τῆς Ἀγκύρας, κατέστη ὅμως μετ' ὀλίγον ἀνεξάρτητος, ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν, καὶ ἵδρυσεν ἱππικὸν, τὸ ὁποῖον, πολλαπλασιασθὲν ἔπειτα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Ὀσμὰν καὶ τοῦ ἐγγόνου του Οὐρχὰν, ἀπέβη φοβερὸν διὰ τὴν πειθαρχίαν καὶ τὸν φανατισμὸν αὐτοῦ. — Ἐπὶ Ὀσμὰν, συνέρρευσαν ἅπαντες οἱ γενναιότεροι τῶν Τούρκων εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐρτογροὺλ κατακτηθὲν φρούριον Καραχισσὰρ, τὴν ἕδραν τῆς κυριαρχίας του. Τὸ νέον τῶν Ὀσμάνων κράτος προήχθη τάχιστα, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι οἱ Βυζαντινοὶ, μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρημέλησαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἀπασχοληθέντες εἰς τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν Θράκῃ καὶ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι πολέμους, ἀφ' ἑτέρου διότι οἱ μι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κροὶ τῆς χώρας ταύτης Τοῦρκοι ἡγεμόνες ἦσαν διηρημένοι καὶ ἀσύμφωνοι, τὰ δὲ στρατεύματα αὐτῶν ὡμοίαζον λῃστῶν συμμορίας. Οἱ Ὀσμάνοι ἐξεναντίας ἔλαβον κατ' ὀλίγον ὀργανισμὸν παρεμφερῆ τῆς φεουδαλικῆς ἐν Εὐρώπῃ ἱπποτείας. Ἐπὶ πᾶσι δὲ εὐκόλυνε τὰς εἰς τὴν βόρειον μικρὰν Ἀσίαν κατακτήσεις αὐτῶν καὶ τοῦτο, ὅτι συγχρόνως ἕτεραι Τουρκικαὶ φυλαὶ ἐδήουν τὸ μεσημβρινὸν τῆς χώρας ταύτης μέρος καὶ τὴν δυτικὴν αὐτῆς παραλίαν. Ἐνῷ λοιπὸν οἱ ἄλλοι αὐτοὶ Τοῦρκοι κατελάμβανον τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἐλεηλάτουν τὰς νήσους, οἱ Ὀσμάνοι ἐστράτευον ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν καὶ ἀπεβιβάζοντο ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης. Μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ὀσμὰν, 1326, παρεδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ πρωτεύουσα τῆς Βιθυνίας, ἡ ὀχυρὰ Προῦσα, ἥτις τότε κατέστη πρωτεύουσα τοῦ νέου Ὀσμανικοῦ κράτους. Οὐρχὰν, ὁ τοῦ Ὀσμὰν υἱὸς, κατέκτησεν ἔπειτα καὶ τὴν Νίκαιαν καὶ τὴν Νικομήδειαν, κατέλαβεν ἅπασαν τὴν Βιθυνίαν καὶ τὴν Παφλαγονίαν, ἐπὶ δὲ τέλους ἐπεχείρησε καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην μονίμους κατακτήσεις, διότι, ἐν ἔτει 1357, τὰ λῃστρικὰ αὐτοῦ στίφη ἐκυρίευσαν τὴν Θρᾳκικὴν χερσόνησον καὶ τὴν παρακειμένην αὐτῇ παραλίαν, πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι Ῥαιδεστοῦ, πρὸς δυσμὰς δὲ μέχρι Κυψέλων καὶ πρὸς βορρᾶν μέχρι Τσουρούλου (Tschorli) καὶ Χαριουπόλεως (Hieraboli). Ὁ τοῦ Οὐρχὰν πρεσβύτερος υἱὸς Σολιμὰν μετέβη, ὡς ἐπίτροπος τοῦ μηδέποτε εἰς τὴν Εὐρώπην μεταβάντος πατρός του, εἰς τὴν νεωστὶ κατακτηθεῖσαν ἐπαρχίαν καὶ ἔδρευσεν εἰς Καλλίπολιν, ἥτις ἦτο τότε ἔτι μία τῶν ἀξιολογωτέρων πόλεων τοῦ καταῤῥέοντος Βυζαντινοῦ κράτους καὶ τὸ λαμπρότερον ἐμπορεῖον τῆς παραλίας. Ἀπέθανε δὲ ὁ Σολιμὰν πρὸ τοῦ πατρὸς, τὸν ὁποῖον διεδέχθη ὁ δεύτερος υἱός του Μουρὰτ Α'.

Β. Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀσμάνων καταλήψεως τῆς Καλλιπόλεως. — Ὅσαι δήποτε καὶ ἂν ἦσαν αἱ συμφοραὶ τὰς ὁποίας ἔπαθε τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ μάλιστα ἡ ἀρχαία φιλολογία ἐσώζοντο ἔτι ἐν τῇ σεπτῇ αὐτοῦ πρωτευούσῃ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς στρατοκρατίας τῶν Λατίνων. Ἔπειτα ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐπιστήμη ἔλαβον νέαν ψυχὴν, ὅτε ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος κατέστησεν αὖθις τὴν Κωνσταντινούπολιν καθέδραν τῆς κυβερνήσεώς του (σελ. 191). Τὴν δὲ τέχνην ταύτην καὶ ἐπιστήμην μετέδιδον εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ Γενουαῖοι, οἵτινες, συγκροτήσαντες ἐν τοῖς προαστείοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολιτείαν αὐτοτελῆ, εἶχον προστούτοις πολλὰ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χώρᾳ καταστήματα καὶ μετήρχοντο τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν ἐν τῇ Κριμαίᾳ, καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καὶ ἐκεῖθεν, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ περιηγήσεις τοῦ Μάρκου Πόλου, μέχρι τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς Σινικῆς· ὥστε ἡ σπουδὴ τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους δὲν εἶναι ἀξία λόγου μόνον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὅλῃ τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορίᾳ ἔχει πλείστην βαρύτητα. Ὁ ἐξ Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην μεταβὰς Μιχαὴλ Παλαιολόγος, εὗρεν ἐνταῦθα δύο ἑτέρους Ἕλληνας ἡγεμόνας, ἄρχοντας τῆς Αἰτωλίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας· καὶ οὗτοι μὲν ἀνεγνώρισαν τὸ αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα, ὀνομάσαντες ἑαυτοὺς ἁπλῶς δεσπότας· ἀλλ' ὁ ἐν Τραπεζοῦντι (σελ. 188) αὐτοκρατορικὸς οἶκος δὲν ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Μιχαὴλ ὡς νόμιμον κυριάρχην· καὶ πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι λείψανα τῶν Λατίνων ἡγεμόνων διετέλεσεν οὗτος εἰς ἀδιάλειπτον πόλεμον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἠναγκάζετο νὰ δια-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ηρῆ στίφη ὅλα μισθοφόρων Σλαύων, Βουλγάρων καὶ Τούρκων. Κατώρθωσε δὲ ὁ Μιχαὴλ νὰ ἐξώσῃ τοὺς Λατίνους ἀπὸ τὴν Χίον, τὴν Ῥόδον, τὴν Λέσβον καὶ τινας ἄλλας νήσους, οὐχὶ ὅμως ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, τὴν Ὑπάτην, τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Εὔβοιαν. Προστούτοις, ἐπειδὴ ἀνεδείχθη εὐμενὴς πρὸς τοὺς Πισάτας καὶ τοὺς Γενουαίους καὶ ἐπροστάτευσε τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν, οἱ Ἐνετοὶ καὶ ὁ πάπας ἐπροστάτευσαν τὸν Ἀνδεγαυικὸν οἶκον, τὸν ἀγοράσαντα τὰ δίκαια τῆς Λατινικῆς τοῦ Βυζαντίου δυναστείας (σελ. 210)· ὥστε ὁ Μιχαὴλ, διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἀπὸ δυσμῶν ἐκεῖνον κίνδυνον, ἠναγκάσθη νὰ προσποιηθῇ ὅτι δέχεται νὰ ὑποβάλῃ τὴν ἀνατολὴν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς δύσεως κυριαρχίαν· ἀλλὰ τούτου ἕνεκα περιῆλθε πρὸς τοὺς ἰδίους ὑπηκόους εἰς δεινοτάτην μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, 1282, ἔριν, ἐπεχείρησε πολλὰς κατὰ τῶν ἀντιπραττόντων καταδιώξεις καὶ κατήντησε ν' ἀφορισθῇ ἔνθεν μὲν ὑπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ κλήρου, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τοῦ πάπα, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπόσχεσιν. — Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀνδρόνικος ὁ πρεσβύτερος ἀπέκρουσε τὸ περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ πάπα δόγμα τοῦ πατρός του καὶ ἦτο, ὡς ὅλοι οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, ἐμβριθὴς φιλόσοφος, φιλολόγος καὶ μάλιστα θεολόγος, ἀλλὰ, ἀφήσας τὴν διεξαγωγὴν τῶν πραγμάτων εἰς ἄλλους, αὐτὸς ἀδιαλείπτως ἠσχολεῖτο εἰς ἔριδας πρὸς τὸν κλῆρον καὶ μάλιστα πρὸς τὸν πατριάρχην. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του, ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ συμμορίαι τῶν ἱππέων οἵτινες εἶχον ὑπηρετήσει ὡς μισθοφόροι (condottieri) εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς πολέμους τῆς Ἱσπανίας καὶ εἰς τοὺς μεταξὺ Ἄγγλων καὶ Γάλλων πολέμους, οἱ καλούμενοι Καταλώνιοι, ἐνέβαλον εἰς τὰς νήσους καὶ παραλίας τῆς μεσογείου θαλάσσης (σελ. 243—244), ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἰωαννῖται, οἵτινες, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανικῆς κυριαρχίας, εἶχον κατασταθῆ εἰς τὴν Κύπρον, ἠθέλησαν, χωριζόμενοι ἀπὸ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου, νὰ καταλάβωσι τὴν Ῥόδον, ἵνα ἀναδείξωσιν αὐτὴν προμαχῶνα τῶν χριστιανῶν κατὰ τῶν Τούρκων. Ἡ Ῥόδος κατείχετο τότε ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· ὁ μέγας μάγιστρος Φούλκων Οὐίλλαρέτιος ἦτο διατεθειμένος νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν Βυζαντινὴν κυριαρχίαν. Ἀλλ' ὁ Ἀνδρόνικος, μὴ δεχόμενος τὴν εἰς τὴν νῆσον μετάβασιν τῶν Ἰωαννιτῶν, ἔπεμψε κατ' αὐτῶν στρατὸν καὶ στόλον· ὁ Οὐίλλαρέτιος κατετρόπωσε τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἐκυρίευσε πρῶτον μὲν τὴν πρωτεύουσαν (Αὐγούστῳ 1310), ἔπειτα δὲ τὴν ὅλην νῆσον, ἥτις ἐκτοτε παρέμεινε κτῆμα τῶν Ἰωαννιτῶν. Προστούτοις ὁ Ἀνδρόνικος κατέστησε κοινωνοὺς τῆς βασιλείας οὐ μόνον τὸν υἱόν του Μιχαὴλ Β', ἀλλὰ καὶ τὸν τούτου υἱὸν Ἀνδρόνικον τὸν νεώτερον· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ, Ὀκτωβρίῳ 1320, ἔδειξεν ὅτι μελετᾷ νὰ ἀποκλείσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν ἔγγονον, πρὸς ὃν ἐδιχονόησε, προαγαγὼν ἕτερον ἔγγονόν του, τὸν Κωνσταντῖνον, μεταχειρισθεὶς δὲ καὶ αὐτὸν τὸν τούτου νόθον υἱὸν Μιχαὴλ ὡς ἐπίδοξον διάδοχον. Ὁ νεώτερος Ἀνδρόνικος ἦτο ὅλως ἐκλελυμένος ὑπὸ τῆς ἀσωτείας καὶ ῥαθυμίας, ὥστε οὔτε νοῦν ἱκανὸν εἶχε διὰ νὰ κυβερνήσῃ, οὔτε δύναμιν διὰ νὰ στασιάσῃ· ἀλλὰ παρώξυνον αὐτὸν κατὰ τοῦ πάππου καὶ ἐχειραγώγησαν δύο ἄνδρες, ὧν ὁ εἷς, ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς, ἦτο αὐλικὸς λόγιος, ὁ δὲ ἄλλος, ὁ Συργιάννης, ἴσχυε πολὺ παρὰ τοῖς ἐν τῇ Βυζαντινῇ ὑπηρεσίᾳ Σλαύοις καὶ Βουλγάροις. Οἱ δύο συνωμόται, παραλαβόντες συνεργὸν καὶ τὸν πρωτοστράτορα ἤτοι ἀρχηγὸν τοῦ ἱππικοῦ Συναδηνὸν, προέτρεψαν τὸν ἀπὸ τοῦ πάππου κινδυνεύοντα νεώτερον Ἀνδρόνικον ν' ἀπέλθῃ μετ' αὐτῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς Ἀδριανούπολιν (περὶ τὸ Πάσχα τοῦ 1321)· ὁ δὲ πρεσβύτερος Ἀνδρόνικος, πτοηθεὶς ἐκ τούτου, συνήγνεσε νὰ διανείμῃ πρὸς τὸν ἔγγονον τὰ ἐλειπνὰ λείψανα τοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων, Σλαύων, Βουλγάρων καὶ Κουμάνων δηουμένου κράτους. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἤρκεσεν εἰς ἀνόρθωσιν τῆς εἰρήνης, διότι μετ' ὀλίγον ὁ Συργιάννης, διχονοήσας πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν, φεύγει εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ τότε ὁ νεώτερος Ἀνδρόνικος, ὅστις ἔδρευεν ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐπέρχεται κατὰ τῆς πρωτευούσης καὶ ἀναγκάζει τὸν πάππον του νὰ δεχθῇ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, νὰ τὸν στέψῃ, Φεβρουαρίῳ 1325, καὶ νὰ φυλακίσῃ τὸν Συργιάννην, ὅστις ὅμως βραδύτερον ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του. Τὸ κράτος ἐντούτοις ἔφερεν εἰς ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἄκρα πρόδηλα σημεῖα διαλύσεως. Οἱ Βούλγαροι κατέσχον τὴν Φιλιππούπολιν, ἡ Θράκη ἐληλατεῖτο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, τῶν Σλαύων, ἐπὶ δὲ τέλους καὶ ὑπὸ τῶν παρὰ τὸν Βορυσθένη καὶ τὸν Προῦτον (Ἱέρασον τοῦ Πτολεμαίου, πιθανώτατα δὲ Πόρατα ἢ Πυρετὸν τοῦ Ἡροδότου) ταταρικῶν στιφῶν. Τότε οἱ Ὀσμάνοι κατέκτησαν τὴν Βιθυνίαν, καὶ κατέστησαν καθέδραν τοῦ Σουλτάνου αὐτῶν τὴν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποκεκλεισμένην Προῦσαν. Μετ' ὀλίγον δὲ, 1327, ὁ νεώτερος Ἀνδρόνικος, ὅστις ἔδρευε συνήθως ἐν Διδυμοτείχῳ, πάλιν ἐδιχονόησε πρὸς τὸν πάππον καὶ ἐπιλθὼν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Συναδινοῦ, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν, τῇ 24 Μαΐου 1328. Κατ' ἀρχὰς ὁ γέρων βασιλεὺς, ὅστις ἐπέζησε τετραετίαν εἰς τὴν καθαίρεσίν του, διεφύλαξεν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς τιμὰς καὶ ἔμεινεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, μετ' οὐ πολὺ ὅμως περιεφρονήθη πολυειδῶς, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς μοναστήριον· καὶ ἐνταῦθα δὲ οἰκτρῶς ἐβασανίσθη. — Ὁ νεώτερος Ἀνδρόνικος, οὐ μόνον μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, 1341, ἐπέτρεψε τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων κυβέρνησιν εἰς τὸν φίλον του Ἰωάννην Καντακουζηνὸν, ἀλλὰ, διὰ τῆς διαθήκης του, κατέστησεν αὐτὸν καὶ ἐπίτροπον τοῦ ἐνηλίκου υἱοῦ του Ἰωάννου Παλαιολόγου. Κατὰ Ὀκτώβριον ὅμως τοῦ 1341, ὁ Καντακουζηνὸς, διχονοήσας πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ἰωάννου, Ἄνναν τὴν Σαβαυδικὴν, ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν αὐτοκράτορα ἐν Διδυμοτείχῳ, διατάξας, ὅστε τὸ ὄνομά του νὰ μνημονεύηται μετὰ τὸ τοῦ νέου αὐτοκράτορος καὶ τὸ τῆς μητρός του. Ἔκτοτε τὸ κράτος διῳκήθη ἀπὸ μὲν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῆς Ἄννης καὶ τῶν στρατηγῶν αὐτῆς, ἀπὸ δὲ Διδυμοτείχου ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου καὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι· ἡ δὲ πτῶσίς του κατέστη ἀπαραίτητος. Εἰς τοὺς διαφόρους πολέμους τοὺς ὁποίους ὁ Καντακουζηνὸς διεξήγαγεν πρὸς τὸν Κράλην (βασιλέα) Σερβίας, πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων, πρὸς τοὺς ἐν Κριμαίᾳ φυλάρχας τῶν Ταταρων ἢ Μογγόλων, πρὸς τὰς ἐν Μακεδονίᾳ Σλαυικὰς φυλὰς καὶ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἀπόκαυκον, ἐζήτησε τὴν ἐπικουρίαν τῶν φοβερωτέρων ἐχθρῶν τῆς πατρίδος καὶ τῆς θρησκείας του ἤτοι τῶν Τούρκων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐχὶ τῶν Ὀσμάνων, καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Οὐρχὰν, οἵτινες ἐτάχθησαν μετὰ τῆς βασιλίδος, ἀλλὰ ἑτέρας Τουρκικῆς φυλῆς καὶ τοῦ Σουλτάνου αὐτῆς Ἀμουρβέγ, τοῦ δυνάστου Ἀϊδινίου. Μετὰ τετραετίαν δὲ, 1346, ὁ Καντακουζηνὸς κατώρθωσε νὰ προσοικειωθῇ καὶ τὸν Οὐρχὰν, δοὺς εἰς τὸν πρεσβύτην ἤδη Σουλτάνον σύζυγον τὴν νεωτάτην αὐτοῦ θυγατέρα Θεοδώραν· καὶ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, ὠφεληθεὶς ἀπό τινος ἔριδος, εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ Ἄννα πρὸς τὸν πατριάρχην, ἐνέβαλεν εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ καὶ ἡ μήτηρ του διεφύλαξαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ ἀξίωμά των· ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἀνέλαβε μόνος τὴν κυβέρνησιν, ὡς ὑπέρτατος ἄρχων, μεχρις οὗ ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὅστις ἦτο ἤδη πεντεκαιδεκαέτης, φθάσῃ εἰς τὸ 25 ἔτος τῆς ἡλικίας. Πρὸ τούτου ὅμως, ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἤρισε πολλάκις πρὸς τὸν πρεσβύτερον τοῦ ἐπιτρόπου του υἱὸν Ματθαῖον Καντακουζηνὸν, καὶ τελευταῖον, καταλαβὼν, 1352, τὴν Διδυμότειχον, ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Ἑνετῶν, τοῦ Κράλη τῆς Σερβίας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Βουλγαρίας. Τότε ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς ἐπεκαλέσατο τὴν ἐπικουρίαν τῶν Γενουατῶν καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Οὐρχάν. Ὁ τελευταῖος ἔπεμψε τὸν υἱόν του Σολιμὰν, ὅστις, μὴ περιορισθεὶς εἰς τὰς κατὰ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων στρατείας, ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ὀχυράν τινα θέσιν, ἐπιτηδείαν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν διάδοσιν τῆς κυριαρχίας τῆς φυλῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Θράκην καὶ ἀφ' ἑτέρου συνδεδεμένην μετὰ τοῦ ἐν Βιθυνίᾳ ὑφισταμένου κράτους αὐτῆς· ἐπὶ δὲ τούτῳ κατέσχε, 1357, τὴν Καλλίπολιν.

Γ. Ἱστορία τοῦ Ὀσμανικοῦ καὶ Βυζαντινοῦ κράτους μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Οὐρχὰν ἵδρυεν ἐν Θράκῃ νέον Τουρκικὸν κράτος, ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς, ἀποθέσας οἰκειοθελῶς τὴν ἀρχὴν, ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον, ὁ δὲ Ἰωάννης Παλαιολόγος, πρὸς ὃν ματαίως ἤρισε περὶ τῆς ἀρχῆς ὁ Ματθαῖος Καντακουζηνὸς, ἔμεινε μόνος κυβερνήτης τῶν ἐλεεινῶν λειψάνων τῆς Βυζαντινῆς ἐπικρατείας. Διετέλεσε δὲ εἰς ἀδιάλειπτον ἀγῶνα πρὸς τοὺς Ὀσμάνους, τῶν ὁποίων, θανόντος τοῦ Οὐρχὰν, 1359, ἦρξεν ὁ δεύτερος υἱὸς του Μουρὰτ ἢ Ἀμουρὰτ Α'. Ὁ νέος Σουλτάνος ἐπεχείρησε διαφόρους ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ πολέμους, ἐνῷ οἱ διοικηταί του ἐξήπλουν τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τὴν Θράκην. Ἔτι ἀπὸ τοῦ 1361 ἐκυριεύθη ἡ ὀχυρὰ Διδυμότειχος, μετ' ὀλίγον δὲ αὐτὸς ὁ Μουρὰτ ἐπόρθησε τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὴν Φιλιππούπολιν· καὶ ἦτο μὲν ἔτι καθέδρα τοῦ κράτους ἡ Προῦσα, ἀλλ' ὁ Μουρὰτ ἔδρευεν, ἀπὸ τοῦ 1365, ἐπὶ πενταετίαν, εἰς Ἀδριανούπολιν, διευθύνων ἐκεῖθεν τὰς στρατείας τῶν Ὀσμάνων του εἰς τὴν χώραν τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βουλγάρων, εἰς τὰ πρὸς δυσμὰς ὄρη, καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἀπεφάσισε τελευταῖον νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, καὶ, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνδρομὴν ταύτην, ἐπεχείρησεν, ἐπαναλαμβάνων τὴν ἀπόπειραν τοῦ ἀρχηγέτου τῆς οἰκίας του Μιχαὴλ Παλαιολόγου, νὰ ὑπαγάγῃ τὸ Βυζαντινὸν κράτος εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Τὸ πρᾶγμα, ὡς ἀπεδείχθη, ἦτο ἀδύνατον· λαὸς καὶ κλῆρος ἐνεκαρτέρουν εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐθεώρουν προτιμότερον νὰ ἀποβάλωσι τὴν πολιτικὴν αὐτονομίαν διατηροῦντες τοὐλάχιστον τὴν θρησκευτικὴν ἢ νὰ συναπολέσωσιν ἀμφοτέρας· ὅπερ ἤθελεν ἀναμφιβόλως συμβῇ ἐὰν ἔκυπτον τὸν αὐχένα εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης· διότι καὶ ἂν ἡ Εὐρώπη κατώρθωνε τότε νὰ ἀποκρούσῃ τοὺς Ὀσμάνους, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤθελεν ὑπάρξει κράτος οὐχὶ πλέον Ἑλληνικὸν, ἀλλὰ Φραγκικὸν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνικότης, ἥτις μόνα ἐρείσματα εἶχε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένην γλῶσσαν, στερηθεῖσα τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων, ἤθελε βεβαίως ἀφανισθῆ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Οὐδὲν ἧττον ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐπορεύθη, τῷ 1369, αὐτοπροσώπως εἰς Ῥώμην, ἐξώμοσεν ἐνώπιον τοῦ ἐξ Αὐενιῶνος ἀνακάμψαντος τότε Οὐρβανοῦ Ε' τὰ πάτρια δόγματα καὶ ἀνεγνώρισε τὴν κυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ριαρχίαν τοῦ ἀρχιερέως τῆς πόλεως ἐκείνης· ἔλαβεν ὅμως, ἀντὶ χρημάτων, παρὰ τοῦ πάπα (ὅστις δὲν ἔπαυε φορολογῶν τὸν κόσμον, ἐπὶ τῇ προφάσει σταυροφοριῶν καὶ πολέμων κατὰ Τούρκων, ἀλλ' ἐδαπάνα τὰ εἰσπραττόμενα ἀλλαχοῦ) ἁπλᾶς συστατικὰς ἐπιστολὰς πρὸς ὅλους τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Ε'. Περιπλανηθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἐπὶ ἔτος ὅλον εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἐξευτελισθεὶς εἰς ἔσχατον βαθμὸν διὰ τὴν ἀχρηματίαν του, ἐπανῆλθεν ἄπρακτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ πρὸς τὸν Μουρὰτ εἰρήνην, ἐπὶ πληρωμῇ ἐτησίου φόρου.

Οἱ ἱδρυταὶ τοῦ νέου Τουρκικοῦ κράτους Ὀσμάνοι δὲν ἦσαν, ὡς οἱ Μογγόλοι καὶ οἱ Τάταροι, φοβεροὶ καὶ ὀλέθριοι διὰ μόνην τὴν πληθὺν αὐτῶν καὶ τὴν ἀγριότητα, δὲν ἐπῆλθον ὡς θάλασσα πλημμυροῦσα, τάχιστα δὲ ἀφ' ἑαυτῆς πάλιν ἀποσυρομένη, ἀλλὰ διετήρησαν μὲν τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν ὁπλισμὸν καὶ τὴν κοινὴν πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὑποχρέωσιν, συνεκρότησαν ὅμως συγχρόνως κατὰ μικρὸν κράτιστόν τι πεζικὸν καὶ ἱππικόν, τὰ ὁποῖα διέμενον ἀδιαλείπτως εἰς ὑπηρεσίαν καὶ ἐλάμβανον τακτικὸν μισθόν. Τὸ ἄριστον πεζικὸν ἀπετέλουν τότε ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης οἱ Ἐλουήτιοι, ὅ ἐστι ξένοι μισθοφόροι· παρὰ δὲ τοῖς Τούρκοις τοῦτο συνέκειτο ἐξ ἀρνησιθρήσκων, ὅ ἐστιν ἐκ παίδων πρωϊμώτατα ἁρπαζομένων ἀπὸ γονέων χριστιανῶν, εἰς τὰ ὑγιέστερα καὶ ῥωμαλεώτερα τῶν ὁποίων ἐνέπνεον τὸν Μωαμεθανικὸν φανατισμόν, ἐκπαιδεύοντες αὐτὰ πρὸς τὸν πόλεμον. Τὸ τάγμα (τσερὶ) τοῦ νέου (γενι) πεζικοῦ, ἤτοι οἱ Γενίτσεροι ἢ Γιανιτσάροι ἀπέβησαν φοβεροὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἔτι ἀπὸ Μουρὰτ τοῦ Α'. Οὕτω δέ πως διὰ τακτικοῦ κατ' ἔτος παιδομαζώματος στρατολογούμενοι, εἶχον στρατιωτικὴν ἄσκησιν καὶ διάταξιν ἀνήκουστον τότε εἰς τὴν Εὐρώπην, ἦσαν διὰ τοῦ φανατισμοῦ αὐτῶν ἀκαταγώνιστοι, ἐπεῖχον ἐν τῷ Τουρκικῷ στρατῷ ἣν τάξιν οἱ πραιτωριανοὶ τῆς ἀρχαίας Ῥώμης καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ τοῦ Ναπολέοντος φρουρά, καὶ συνεποσώθησαν ἐπὶ μὲν Μωάμεθ Β' εἰς 12,000 ἀνδρῶν, ἐπὶ δὲ Μωάμεθ Δ', εἰς 40,000. Ἀφοῦ ὅμως ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ηὔξησεν ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἐξηντλήθη ἡ κατακτητικὴ ὁρμὴ τοῦ Τουρκικοῦ ἔθνους, τὸ μέρος τοῦτο τοῦ στρατοῦ ἤρχισε ν' ἀναπληρόνεται ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ, ὡς σῶμα κληρονομικόν, ἔχον μεγάλα προνόμια, ἀπετέλεσε κράτος ἐν κράτει καὶ ἀπέβη ὀλέθριον εἰς τὴν πολιτείαν, μέχρις οὗ, ἐν ἔτει 1826, ὁ Σουλτάνος Μαχμοὺτ Β' κατέστρεψε ριζηδὸν τούς τε Γιανιτσάρους καὶ τὸν Γιανιτσαρισμόν. — Ἐκτὸς δὲ τῶν τακτικῶν αὐτῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἐλάμβανον καθ' ἡμέραν, κατὰ τὰς ἐκδουλεύσεις καὶ τὰς περιστάσεις, ἓν ἄσπρον μέχρις ἑπτά, οἱ Σουλτάνοι διετήρουν καὶ τὰ ἐπ' ἀλείᾳ ὑπηρετοῦντα στρατεύματα, τὰ ὁποῖα εἶχον τὴν ἄσκησιν καὶ τὸν ὁπλισμὸν τῶν χωρῶν καὶ φυλῶν, εἰς ἃς ἀνῆκον. Τὸ δὲ ἱππικὸν κατ' ἀρχὰς συνέκειτο ἀπὸ τῶν ἐλαφρῶν Ἀκιντζῆ, οἵτινες, ὁμοιοι ὄντες τῶν Κοζάκων καὶ Βεδουίνων, ὡς ῥεῦμα ἐκατάσχετον διεχύθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην· ἔπειτα ὅμως, ἐπειδὴ παρετηρήθη, ὅτι οἱ ἱππεῖς οὗτοι δὲν ἦσαν ἐνάμιλλοι τῶν καταφράκτων στρατῶν τῆς δύσεως, συνέστη ἔμμισθον ἱππικόν, τὸ ὁποῖον ἦτο διῃρημένον εἰς τέσσαρα σώματα, ἔχοντα διάφορον παρασκευὴν καὶ ὀνομασίαν. ἐπιτήδεια ἕκαστον πρὸς διάφορον χρείαν, συνήθως δὲ ὀνομαζόμενα ἅπαντα ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου, Σιπαχίδες. Τελευταῖον συνεκροτήθη παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ εἶδός τι ἱππωτείας, διενεμήθησαν δηλαδὴ εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τα τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μεγάλα κτήματα ἢ φέουδα (Τιμάρια καὶ Σιαμέτια), ὁ τὸν ὅρον τοῦ νὰ στρατεύωσιν, ἐν πολέμῳ, καθάπερ καὶ οἱ ἱππόται τῆς δύως, ὡς ἔφιπποι, μετὰ ἱππέων ὑπ' αὐτῶν συντηρουμένων.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος κατέστη ὑποτελὴς, ὡς προείπομεν, τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, τὰ τουρκικὰ στίφη δὲν ἔπαυσαν ἐπιτιθέμενα, ἀδιαλείτως σχεδὸν, κατὰ τῶν Σέρβων, Βοσνίων, Ἀλβανῶν καὶ Βουλγάρων, καὶ ὅτε κράλης τῆς Σερβίας Λάζαρος συνεμάχησε μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων ωνσταντίνου, αὐτὸς ὁ Μουρὰτ Α', 1371—1373, ἐπεχείρησε κατακτήσεις ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν Σλαύων. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1374 ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις του καὶ εἰς τὴν θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν, καὶ ὠχύρωσε, παρά τε τὸν Σάον καὶ τὸν Ἴστρον οταμὸν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας, ἅπαντα τὰ χωρία, τῶν ὁποίων πεκόμιζε τοὺς κατοίκους, ἵνα κατοικίσῃ ἀντ' αὐτῶν Τούρκους. Ἔπειτα, καταλιὼν τὴν στάσιν τοῦ υἱοῦ του Σανδσὶ καὶ Ἀνδρονίκου, τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου Παιολόγου, οἵτινες, ἀπὸ κοινοῦ κατὰ τῶν πατέρων ἐπαναστάντες, συνελήφθησαν πὸ τοῦ Μουρὰτ (ὁ Σανδσὶ τότε ἐφονεύθη, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἐστερήθη τὸν ἕνα φθαλμὸν καὶ ὁ συστασιάσας υἱός του Ἰωάννης, ἐλυμάνθη τὴν ὅρασιν), οὗτος κατέστησε, 1375, ὑποτελεῖς φόρου τόν τε ἰσχυρὸν βασιλέα τῆς Σερβίας Λάζαρον καὶ τὸν Σισμάνην, ἰσχυρὸν ἐπίσης δυνάστην τῶν Βουλγάρων. Ὁ δὲ Ἰωάννης Παλαιολόγος διετέλει ἐντούτοις εἰς ἀδιάλειπτον πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς ιχμαλωσίας ἐπανελθόντα Ἀνδρόνικον ἔριν, καθ' ἣν οἱ μὲν Ἐνετοὶ ἐτάσσοντο μετὰ τοῦ πρώτου, οἱ δὲ Γενουαῖοι καὶ ἐπὶ τέλους αὐτὸς ὁ Μουρὰτ ἔλαβον τὴν μερίδα τοῦ τελευταίου. Ὁ Ἰωάννης, διὰ νὰ λάβῃ τὴν συνδρομὴν τῶν Ἐνετῶν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν Τένεδον, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ δὲ ἀπὸ τὸν Ἀνδρόνικον τοὺς Γενουαίους, ἔδωκεν εἰς τούτους τὴν Λέσβον, καὶ διὰ νὰ προσοικειωθῇ τὸν Μουρὰτ, παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν Φιλαδέλφειαν· ἦσαν δὲ ἡ Φιλαδέλφεια καὶ ἡ Σμύρνη, αἱ δύο μόναι μεγάλαι πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας αἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀποκρούσασαι τοὺς Τούρκους. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ παραχωρήσεις ἐκεῖναι δὲν ἀνεχαίτιζον τὴν ὁρμὴν τῶν κατακτητῶν αὐτῶν, οἵτινες, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπίεζον καὶ ἠκρωτηρίαζον τὸ ἐν Τραπεζοῦντι Βυζαντινὸν κράτος, ἀφ' ἑτέρου, τῷ 1382, ἐκυρίευσαν τὴν παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βουλγαρίας σημαντικωτέραν Ἑλληνικὴν πόλιν, τὴν Σαρδικὴν, ἔπειτα ἀπέσπασαν ἀπὸ τοὺς Σέρβους καὶ Βοσνίους τὴν ἐν Μακεδονίᾳ Καστορίαν καὶ τὸ ἐν Σερβίᾳ Βελιγράδιον, ἀφῄρεσαν ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς τὴν Κρόϊαν καὶ ἐκυρίευσαν αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην, 1386· ταύτην ὅμως δὲν διετήρησαν τότε, ἀνακτηθεῖσαν, ἄδηλον ἂν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ἢ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Ἀμέσως ἔπειτα ὁ Μουρὰτ ὥρμησεν αὖθις ἐπὶ τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ κατέβαλεν εἰς μάχην μεγάλην, περὶ Ἰκόνιον, τόν τε ἄρχοντα τότε τῶν Σελσούκκων Ἀλαεδδῖν καὶ τοὺς ἄλλους μικροτέρους τούρκους δυνάστας, οἵτινες ἅπαντες εἶχον συμμαχήσει κατὰ τῶν τοσοῦτον ἐπικινδύνων ἀποδάντων Ὀσμάνων. Ἀλλ' ἐπέτρεψεν ἔτι αὐτοῖς τὴν αὐτονομίαν, διότι ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην. Τῳόντι ὁ γέρων Σουλτάνος γήμας, 1388, μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλέως καὶ δοὺς δύο ἄλλας εἰς τοὺς δύο υἱούς του, Ἰακοὺβ καὶ Βαγιαζὶτ, ἐτέλει τοὺς γάμους αὐτοὺς, ὅτε ἔμαθεν ὅτι οἱ ἐπαναστάντες Σέρβοι καὶ ὁ Κράλης αὐτῶν Λάζαρος, συμμαχήσαντες μετὰ τοῦ Σισμάνου τῆς Βουλγαρίας, κατετρόπωσαν τὸν κατ' αὐτῶν πεμφθέντα στρατόν. Ὅθεν διαβιβάζει τὸ πρῶτον τὸν Ἀσιανὸν στρατὸν μετὰ τοῦ νέου αὐτοῦ βεζίρη Ἀλῆ Πασᾶ, ὅστις, κατατρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κόσας τὸν Σισμάνην, ἐπιτρέπει μὲν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ συγχωνεύει τὴν Βουλγαρίαν μετὰ τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους. Ἔπειτα, ἐπελθὼν αὐτὸς ὁ Μουρὰτ, συγκροτεῖ, 1389, πρὸς τὸν Λάζαρον τῆς Σερβίας τὴν προμνημονευθεῖσαν, σελ. 291, περὶ Κοσσυφοπέδιον μάχην, καθ' ἣν, τρωθέντος καιρίως τοῦ Μουρὰτ, συνεπλήρωσε τὴν νίκην ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαγιαζὴτ Α', ὁ ἐπικληθεὶς Ἰλδιρὶμ ἤτοι Κεραυνὸς, καὶ διαδεχθεὶς τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀσμάνων, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του Ἰακούβ.

Μετὰ τὴν νίκην ἐκείνην, ὁ Βαγιαζὴτ κατέστησε τὴν Σερβίαν (τῆς ὁποίας μέρος μόνον κατέλιπεν εἰς Στέφανον, τὸν υἱὸν τοῦ φονευθέντος ἐν τῇ μάχῃ Λαζάρου) Τουρκικὸν φόρουδον καὶ ἔλαβεν ἀμέσως ἔπειτα ἀφορμὴν νὰ ταπεινώσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον. Ὁ υἱὸς τούτου Ἀνδρόνικος, κρατούμενος ἐν φυλακῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, δραπετεύει, τῇ συνδρομῇ τῶν Ἐνετῶν, πρὸς τὸν Βαγιαζὴτ, καὶ, διὰ τῆς ἐπικουρίας τούτου, ἐμβαλὼν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, φυλακίζει τὸν πατέρα καὶ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Μανουὴλ· μετ' ὀλίγον ὅμως φεύγουσι καὶ οὗτοι πάλιν πρὸς τὸν Βαγιαζὴτ, ὅστις ἀναλαμβάνει νὰ ἀναβιβάσῃ τὸν Ἰωάννην εἰς τὸν θρόνον, ἐπὶ πληρωμῇ ἐτησίου φόρου μεγαλητέρου τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τελουμένου καὶ τῇ ὑποχρεώσει νὰ παρακολουθῇ τὸν Σουλτάνον μετὰ 12,000 ἀνδρῶν, ὁπουδήποτε οὗτος στρατεύσῃ. Τῳόντι ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Μανουὴλ, ἐλθόντες εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ στρατοῦ Τουρκικοῦ, συμβιβάζονται πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν, ἥτις ὅμως μέχρι τοῦ μετ' ὀλίγον, 1391, ἐπελθόντος θανάτου αὐτοῦ, διεξήχθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Μανουὴλ· ὁ δὲ Ἀνδρόνικος κατέστη κυβερνήτης τῆς Θεσσαλονίκης. Καὶ εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον, ὁ τοῦ Μανουὴλ ἀδελφὸς Θεόδωρος, ἱδρεύων ἐν Σπάρτῃ, ἀνεδείχθη εὐτυχέστερος ὁπωσοῦν κατὰ τῶν Τούρκων· πᾶν δὲ τὸ λοιπὸν Βυζαντινὸν κράτος ἀνηλεῶς ἐληλατήθη ὑπὸ τοῦ Βαγιαζὴτ μέχρις αὐτῶν τῶν προαστείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἦτο οὐδὲν ἄλλο ἢδη ἢ δοῦλος τῶν Τούρκων, διότι οὐ μόνον ἠναγκάσθη, ἐκ προσταγῆς τοῦ φοβεροῦ Σουλτάνου, νὰ καταβάλῃ εἰς ἔδαφος τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνορθωθέντα τείχη καὶ ὀχυρώματα τῆς πρωτευούσης, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ συντελέσῃ αὐτοπροσώπως καὶ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Φιλαδελφείας, τὴν ὁποίαν, διατηρήσασαν ἐπὶ Μουρὰτ τὴν δημοτικὴν αὐτῆς ἐλευθερίαν, ἐκυρίευσεν ἤδη κατὰ κράτος ὁ Βαγιαζὴτ, ὅστις καὶ τὸν Ἀλαεδδὶν, τὸν διασώσαντα ἐπὶ Μουρὰτ τὴν ὑποτελῆ ἡγεμονίαν τῆς δυτικομεσημβρινῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἔπειτα δὲ ἀποστάντα, καθήρεσε, διορίσας ἀντ' αὐτοῦ Ὀσμάνον Βεγλέρβεϋ· καὶ τοὺς μικροὺς δὲ Τούρκους ἢ Τουρκομάνους δυνάστας τῶν πόλεων καὶ χωρῶν τῆς ἀρχαίας Καππαδοκίας, Παφλαγονίας καὶ τοῦ Πόντου, ἐξέβαλεν. Εὗρον δὲ οὗτοι ἄσυλον ἐπέκεινα τῶν ὀρέων, παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν, τοῖς Τατάροις, οἵτινες ἐπλημμύρησαν τότε εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τὸν Τιμοὺρ, ἀπαραλλάκτως καθὼς πρότερον οἱ Μογγόλοι ὑπὸ τὸν Δσιγγισχάν. —Ὁ Βαγιαζὴτ, καθυποβαλὼν οὕτω ὑφ' ἑαυτὸν ἅπασαν τὴν Τουρκικὴν δύναμιν, ἀπέβη τοσοῦτον ἰσχυρὸς, ὥστε ἠδύνατο ἤδη νὰ συμπληρώσῃ τὴν χείρωσιν τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἁπλῶς ὑποτελῶν αὐτῷ χριστιανικῶν ἐπικρατειῶν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Σλαύων, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τῶν Μαγιάρων κράτος νὰ συμπεριλάβῃ ἐντὸς τοῦ Ὀσμανικοῦ. Ἔτι ἀπὸ τοῦ 1391, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Ἰωάννης, ἠθέλησε να κρατήσῃ τὸν εἰς Προῦσαν εὑρισκόμενον Μανουὴλ καὶ νὰ κυριεύσῃ τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, ἔξω δὲ φρενῶν ἐγένετο ὅτε ὁ νέος αὐτοκράτωρ διέφυγε τὰς χεῖράς του· ὅθεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πέκλεισεν ἕκτοτε ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ ξηρᾶς, ἂν καὶ ὁ Ἰανουὴλ δὲν ἔπαυε πολιτευόμενος ὡς ὑποτελὴς καὶ τελῶν φόρον. Προστούτοις οἱ Τοῦρκοι ἐπέδραμον τότε εἰς ἁπάσας τὰς παρὰ τὸν Ἴστρον, Δράβον καὶ Σάον χώρας, ἀπὸ Μολδαυίας καὶ Βλαχίας μέχρι Στειρίας καὶ Ἀδριατικῆς θαλάσσης, ἠπείλησαν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Οὐγγαρίαν. Τελευταῖον αἱ λιπαραὶ αἰτήσεις τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλέως καὶ ὁ φόβος τῶν Μαγιάρων, οἵτινες ἔβλεπον ὅσημέραι πλησιάζοντα τὸν κίνδυνον, κατέπεισαν τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναρχίας οὐκ ὀλίγον πάσχουσαν ἐπίσης τότε δυτικὴν Εὐρώπην νὰ ἐπιειρήσῃ τὴν προεκτεθεῖσαν, ἐν σελ. 291, σταυροφορίαν, τὴν παθοῦσαν ὁλοσχερῆ περὶ Νικόπολιν ἧτταν. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην, ὁ Βαγιαζὴτ, μέγαν ἐμπνεύσας εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην τρόμον καὶ ἄπειρα συναγαγὼν λάφυρα, δὲν ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν, ἀλλ' ἀπησχολήθη ἐνμέρει εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἐν μέρει εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, συγχρόνως δὲ διέταξε τὸν Βεζίρην του Ἀλῆ Πασᾶν νὰ κυριεύσῃ τὴν πρὸ πενταετίας ἀποκεκλεισμένην Κωνσταντινούπολιν. Ὁ σκοπός του ὅμως δὲν ἦτο ἔτι νὰ καθαιρέσῃ ὁλοσχερῶς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, διότι, καθὼς οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πάλαι καὶ οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν Ἰνδικὴν, προετίμα νὰ μὴ ὀρέπῃ τοὺς καρποὺς τῶν κατακτήσεών του εἰμὴ ἀφοῦ ἐντελῶς ὡριμάσωσιν, ἐπὶ δὲ τούτῳ ἐπίεζεν ἀδιαλείπτως τοὺς ἐχθρούς του, διὰ νὰ αὐτοὺς, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἀπήλπιζε δι' ἀποτόμων τολμημάτων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου λοιπὸν ὁ σκοπός του ἦτο νὰ ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει θρόνον τὸν ἐνεψιόν τοῦ Μανουὴλ Ἰωάννην (υἱὸν Ἀνδρονίκου), τὸν ἐν Σηλυβρίᾳ τότε ἄρχοντα, καὶ νὰ λάβῃ εἰς ἐνταμοιβὴν τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν. Οὐδὲ τοῦτο ὅμως κατώρθωσε, διότι ὁ ριψοκίνδυνος Γάλλος στρατάρχης Βουσικὼ (σελ. 277), ὁ καὶ ἐν Νικοπόλει γενναίως ἀγωνισάμενος καὶ αἰχμαλωτευθείς, ἔπειτα ὅμως ἀνακτήσας τὴν ἐλευθερίαν, πεισθεὶς ἤδη ὑπὸ τοῦ εἰς Παρισίους σταλέντος παρὰ τοῦ Μανουὴλ ἐκ μητρὸς θείου του Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ καὶ λαβὼν συνδρομήν τινα παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἦλθε, 1397, εἰς Τένεδον μετὰ στόλου Γαλλικοῦ καὶ, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Γενουαίων καὶ Ἐνετῶν, ἐξέβαλε τὰ Τουρκικὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Εὐξείνου, ἀπήλλαξε τὰ προάστεια τοῦ Πέρα καὶ τοῦ Γαλατᾶ τῶν ἐνοχλήσεων ὅσας ἔπασχον ἀπὸ θαλάσσης ὑπὸ τῶν Τούρκων, τελευταῖον προέτρεψε τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Μανουὴλ νὰ συμβιβασθῶσι καὶ προσήγαγε τὸν πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ Μανουὴλ ἀνεγνώρισε τὸν ἀνεψιόν του τοῦτον ὡς συνάρχοντα. Τότε ὁ Βουσικὼ, ἀναγκασθεὶς ν' ἀνακάμψῃ οἴκοι, ἐν ἔαρι τοῦ 1400, διότι οἱ πόροι του εἶχον ἐξαντληθῆ, κατέπεισε καὶ τὸν Μανουὴλ νὰ ἐπιτρέψῃ προσωρινῶς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους (τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη περιορισθῆ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς ἄλλα τινὰ ἀσήμαντα χωρία, δὲν εἶχε δὲ οὐδὲ χρήματα, οὐδὲ στρατὸν) καὶ νὰ πορευθῇ εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ἵνα ζητήσῃ αὖθις τὴν συνδρομὴν τῶν Λατίνων ἡγεμόνων. Τῳόντι ὁ Μανουὴλ ἐπορεύθη εἰς Ἐνετίαν, εἰς Μεδιόλανον, εἰς Παρισίους, εἰς Ἀγγλίαν, ἔτυχεν ἀπανταχοῦ, μάλιστα εἰς Παρισίους, ὅπου ἔφθασε κατὰ Ἰούνιον, μεγάλων τιμῶν καὶ δεξιώσεων, ἀλλὰ ἐπικουρίας οὐδαμοῦ. Καὶ ἐντούτοις ὁ ἐν Πελοποννήσῳ ἄρχων ἀδελφός του, ἀπελπισθεὶς τοῦ ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ πλέον εἰς τοὺς Ὀσμάνους, ἐπώλησεν εἰς τοὺς Ἰωαννίτας ἢ Ῥοδίους ἱππότας, εἰς οὓς προηγουμένως εἶχε παραχωρήσει τὴν Κόρινθον, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ χερσονήσῳ κτήματά του. Ἀλλ' οἱ ἐνταῦθα Ἕλληνες, μὴ ἀνεχόμενοι τὴν κυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ριαρχίαν τῶν ἀγερώχων Λατίνων ἱππέων, ἀντέστησαν εἰς αὐτοὺς τοσοῦτον ἐπιμόνως, ὥστε οἱ Ἰωαννῖται ἐθεώρησαν φρόνιμον νὰ διαλύσωσι τὴν συμφωνίαν, δεχθέντες νὰ πληρωθῶσιν εἰς διαφόρους προθεσμίας τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον προκαταβάλει εἰς τὸν δεσπότην Θεόδωρον. Τὰ πάντα λοιπὸν προεμήνυον τὴν ὁλοσχερῆ καθαίρεσιν τῶν τελευταίων λειψάνων τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας ἔτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος, ὅτε αἴφνης τὸ Ὀσμανικὸν κράτος ἔπαθε φοβερὰν πληγὴν ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Τατάρου Τιμοὺρ ἢ Τιμουρλὲγκ (ἢ, καθὼς τὸν λέγουσιν οἱ δυτικοί, Ταμερλάνου), καὶ ὁ μὲν Βαγιαζὴτ ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ Μανουὴλ ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ ἀπὸ Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ Δζιγγισχὰν ὑπῆρξεν ἡγεμὼν τῶν Μογγόλων, οἵτινες, ἐν τῇ μεταναστάσει αὐτῶν, ἀπέσπασαν ἀπὸ τῶν κατοικιῶν των τοὺς Τατάρους καὶ διέσπειρεν αὐτοὺς εἰς χώρας ἀπωτάτας· ὁ δὲ Τιμοὺρ ἐξεναντίας ὑπῆρξε δυνάστης Τατάρων, ὅστις συνεπήγαγεν, εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀναρίθμητα Μογγόλων στίφη, τῶν ὁποίων ἔπειτα οὐδὲ ἴχνος παρέμεινεν ἐν τῇ δύσει· μόνοι οἱ Τάταροι ἴδρυσαν παρὰ τὸν Εὔξεινον καὶ ἀπὸ τῆς Κασπίας μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ῥωσίας, ἔτι δὲ ἐν Περσίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἰνδικῇ, διαρκῆ κράτη. Ὁ Δζιγγισχὰν καὶ οἱ υἱοί του ἐπῆλθον μετὰ Μογγολικῶν στιφῶν ἀπὸ τῆς Μογγολίας καὶ ἀπὸ τῆς βορείου Σινικῆς· ὁ Τιμοὺρ ἵδρυσε τὸ Ταταρικὸν αὐτοῦ κράτος ἐν τῇ Βουχαρίᾳ καὶ ἐν τῇ μικρᾷ Ταταρίᾳ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐκ Ταταρικῶν ἐθνῶν συγκειμένου Μογγολικοῦ κράτους. Ὁ νέος δορυκτήτωρ, ὅστις κατέστη συγχρόνως καὶ νομοθέτης τῆς ἀπωτάτης ἀνατολικῆς Ἀσίας, εἶχε τακτικὰς καὶ στρατηγικὰς γνώσεις, ἅμα δὲ καὶ τὸ προτέρημα τοῦ νὰ προσοικειόνεται τὰ ληστρικὰ ἐκεῖνα στίφη. Ἀξιολόγους δὲ προσενεγκὼν ἐκδουλεύσεις εἰς τὸν Χουσεὶν (ἕνα τῶν ἀπογόνων τοῦ Τζαγκατάϊ, δευτέρου υἱοῦ τοῦ Δζιγγισχὰν) ὅστις, ἄρχων τῆς Ἀνατολικῆς Περσίας καὶ τῆς Βουχαρίας, ἔδρευεν ὁτὲ μὲν εἰς Χερὰτ, ὁτὲ δὲ εἰς Βάλκην, ἔλαβεν εἰς ἀνταμοιβὴν ἡγεμονικὰ φέουδα καὶ ἀξιώματα· ἔπειτα, ἐρίσας πρὸς τὸν Χουσεὶν, ἐνίκησεν αὐτὸν, ἔστησε τὴν ἔδραν του εἰς Σαμαρκάνδαν, ἦρξεν ἔκτοτε τῆς βορειοανατολικῆς Περσίας καὶ ἐστράτευσεν εἰς τὴν Ταταρίαν καὶ Μογγολίαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνεκηρύχθη, εἰς μέγα Κουρουλτάϊ τῶν Τατάρων (σελ. 195—196), ὑπέρτατος Χὰν ὅλων τῶν στιφῶν, 1369. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Τιμοὺρ διετέλεσεν ἐσχολούμενος περὶ ἀδιαλείπτους στρατείας καὶ κατακτήσεις, πολλάκις ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἀνέκαμψεν εἰς Βοχάραν καὶ Σαμαρκάνδαν καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ νέον αὐτοῦ κράτος πολίτευμα καὶ νόμους, ἐμφαίνοντα σύνεσιν, ἥτις ἀποτελεῖ παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀνήκουστον ἀγριότητα εἰς ἣν ἐξώκειλαν τὰ Ταταρικὰ στίφη, ἐκ ῥητῆς αὐτοῦ διαταγῆς. Αἱ στρατεῖαι τοῦ Τιμοὺρ ἀνέτρεψαν ἐννέα δυναστείας τῆς Ἀσίας, ἐξ ὧν τινὲς ὑποδιηροῦντο εἰς ἄλλους δευτερεύοντας κλάδους. Εἶναι δὲ αἱ δυναστεῖαι ἐκεῖναι, ἡ τῶν ἀπογόνων τοῦ Τζαγκατάϊ, οἵτινες ἦρχον ἐν τῇ ἀνατολικωτέρᾳ Περσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βουχαρίᾳ, πρὶν ἢ ὁ Τιμοὺρ καθαιρέσῃ τὸν τελευταῖον ἐξ αὐτῶν Χουσεὶν· ἡ δυναστεία τῶν Δζετῶν ἢ Γετῶν, εἰς Τουρκιστὰν καὶ Μογγολιστάν· ἡ δυναστεία τῶν ἡγεμόνων τῆς Χοβαρεσμίας· ἡ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Χορασάν· ἡ δυναστεία τῶν Τατάρων, εἰς Ταταριστὰν Δὲστ Καπτσάκ· ἡ τῶν Μοσαφεριδῶν, εἰς τὸ Περσικὸν Ἰράκ· ἡ τῶν Ἰλχάνων, εἰς τὸ Ἀραβικὸν Ἰράκ· ἡ τῶν Ὀσμάνων· ἡ τῶν δυναστῶν τοῦ Ἰνδοστάν· ὥστε τὸ ὑπὸ τοῦ Τιμοὺρ ἱδρυθὲν κράτος ἐξη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλώθη πρὸς ἀνατολὰς, μέχρι τοῦ Σινικοῦ τείχους, πρὸς βοῤῥᾶν, μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ῥωσίας, πρὸς δυσμὰς, μέχρι τῶν παραλίων τῆς μεσογείου θαλάσσης, πρὸς μεσημβρίαν, μέχρι τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλ' ἐκ τῶν ὀκτωκαίδεκα πολέμων, ὅσους ὁ Τιμοὺρ διεξήγαγεν, ἵνα κυριαρχήσῃ τοῦ ἀχανοῦς τούτου χώρου, δὲν θέλομεν πραγματευθῇ εἰμὴ περὶ δύο καὶ μόνων, ἐνταῦθα μὲν περὶ τοῦ πολέμου δι' οὗ κατεβλήθη ὁ φοβερώτατος ἐχθρὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὁ Βαγιαζὴτ, ἐν δὲ τῇ Ῥωσικῇ ἱστορίᾳ, περὶ τοῦ πολέμου, δι' οὗ ὑπήχθησαν οἱ Ῥῶσοι εἰς τὴν Ταταρικὴν κυριαρχίαν· οἱ λοιποὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἱστορίαν τῆς Ἀσίας, περὶ ἧς οὐ μόνον ἐν τῷ παρόντι ἐγχειριδίῳ, ἀλλὰ καὶ εἰς πολὺ ἐκτενεστέρας Γενικὰς Ἱστορίας δὲν γίνεται λόγος.

Ὁ Τιμοὺρ, ὅστις, ὡς προείπομεν, δὲν ἦτο μόνον ἄγριος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδειότατος κατακτητὴς, εἶχεν ὀργανίσει εἰς τὰς ἀπωτάτας τῆς γῆς γωνίας θαυμάσιον κατασκοπικὸν σύστημα, περὶ ὃ ἰδίως μετεχειρίζετο τὸ ἱερατεῖον τῆς ἀνατολῆς, τοὺς Δερβίσας, τοὺς Φακίρας καὶ αὐτοὺς τοὺς χριστιανοὺς μοναχούς· ὅθεν, ὅτε τῷ 1399 ἤρισε πρὸς τὸν Βαγιαζὴτ, κάλλιστα ἐγίνωσκε τὰ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων διατρέχοντα καὶ παρέστη ὡς προστάτης τῶν πρώτων. Ἦτο δὲ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν σύγκρουσις ἀναπόφευκτος, διότι ὁ μὲν Ἰλχὰν ἤτοι ἡγεμὼν τοῦ Βαγδατίου, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Τιμοὺρ ἅλωσιν τῆς πόλεως ταύτης, κατέφυγε, καθὼς καὶ ὁ ἡγεμὼν τοῦ Διαρβεκὶρ Καραγιουσοὺφ, πρὸς τὸν Βαγιαζὴτ, οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ τελευταίου κατατροπωθέντες δυνάσται τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐζήτησαν προστασίαν παρὰ τῷ Τιμοὺρ, ὅστις εὐχαρίστως ἐπελήφθη τῆς περιστάσεως, ἵνα πέμψῃ πρὸς τὸν κυριάρχην τῶν Τούρκων αὐθάδη πρεσβείαν. Ὁ Βαγιαζὴτ ἀπέβαλε τοὺς ἀπεσταλμένους μεθ' ὕβρεων καὶ ἐντεῦθεν ἐξεῤῥάγη ὁ μεταξὺ τῶν δύο Σουλτάνων πόλεμος. Ὁ Τιμοὺρ, ἐπελθὼν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης μετ' ἀναριθμήτων στρατῶν, ἤρχισε τὸν ἀγῶνα πολιορκήσας τὴν Σεβάστειαν (Siwas), πρωτεύουσαν τῆς Καππαδοκίας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσεν ἐν ἔαρι 1400, κατεδαφίσας τὰ τείχη αὐτῆς, φονεύσας δὲ τοὺς κατοίκους. Ὁ Βαγιαζὴτ, ἅμα μαθὼν τὴν συμφορὰν τῆς Σεβαστείας, ὥρμησεν, ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν Ἀσίαν. Εἶχε δὲ καιρὸν νὰ ἀθροίσῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, διότι ὁ Τιμοὺρ, ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ, ἐτράπη κατὰ τοῦ Βαγδατίου, τῆς Δαμασκοῦ, τῆς Συρίας καὶ τῶν Μαμελούκκων τῆς Αἰγύπτου, ἵνα καταπολεμήσῃ τοὺς ἡγεμόνας τῶν χωρῶν αὐτῶν, οἵτινες ἤτοι ἀπέστησαν ἀπὸ αὐτοῦ, ἤτοι ἐβοήθησαν τοὺς ἀποστάντας· ἀφοῦ δὲ κατέβαλεν εἰς ἔδαφος τὰς μεγίστας καὶ λαμπροτάτας πόλεις ἀπὸ Βαγδατίου μέχρι Χαλεπίου, καταστρέφων καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῶν, ἀνέκαμψεν ἔπειτα εἰς Σαμαρκάνδαν, ἵνα τελέσῃ πανηγύρεις καὶ δημοσιεύσῃ ποικίλα ὑπὸ τῶν σοφῶν αὐτοῦ αὐλικῶν κομψῶς καὶ φιλανθρώπως συντεταγμένα θεσπίσματα. Τὸν δὲ χειμῶνα τοῦ 1401 πρὸς τὸ 1402, τὰ ἀναρίθμητα τοῦ Τιμοὺρ στίφη ἐστρατοπέδευον ἐπὶ τῶν βορειοανατολικῶν ὀροπεδίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας, αὐτὸς δὲ διεπραγματεύετο πρὸς τὸν Βαγιαζήτ. Ἀλλ' οὗτος, ἀγερώχως ἀπαντήσας εἰς τὸν ἀντίπαλον, ὥρμησε μετὰ ἀνδρῶν 120,000 ἢ 160,000 κατὰ τῶν ἑξαπλασιόνων Τατάρων, οἵτινες ἦσαν περὶ Ἄγκυραν ἐστρατοπεδευμένοι· καὶ συγκροτηθείσης ἐνταῦθα (τῇ 20 ἢ 28 Ἰουλίου 1402) μάχης κρισίμου, ὁ Ὀσμανικὸς στρατὸς ἔπαθεν ἧτταν ὁλοσχερῆ, αὐτὸς δὲ ὁ Βαγιαζὴτ ᾐχμαλωτεύθη μεθ' ἑνὸς τῶν υἱῶν του, τοῦ Μούσα. Τὰ λεγόμενα περὶ τῆς μετέπειτα τύχης τοῦ Σουλτάνου τῶν Τούρκων φαί-

Ψηφιακοιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νονται τὸ πλεῖστον μυθώδη· τὸ πιθανώτερον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Δούκα ἀναφερόμενον, ὅτι δηλαδὴ κατ' ἀρχὰς ὁ Τιμοὺρ προσηνέχθη πρὸς τὸν Βαγιαζὴτ προσηνῶς ὑποσωῦν καὶ φιλικῶς, ἔπειτα ὅμως, ζητήσαντος τοῦ τελευταίου τούτου νὰ δραπετεύσῃ, ἐφυλάκισεν αὐτὸν καὶ ἐδέσμευσεν. Ἀπέθανε δὲ ὁ Βαγιαζὴτ ἐν αἰχμαλωσίᾳ τῷ 1403, ὁ δὲ νεκρός του παρεδόθη εἰς τὸν Μούσαν, ἐλευθερωθέντα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός. — Ὁ Τιμοὺρ ἐντούτοις ἔπεμψεν, ἀπὸ τοῦ περὶ Ἄγκυραν πεδίου τῆς μάχης, ἐν σπουδῇ, εἰς τὴν Προῦσαν τὸν ἔγγονόν του Μιρζᾶ Μωάμεθ· ἀλλ' ὁ ἕτερος τοῦ Βαγιαζὴτ υἱὸς Σολιμὰν εἶχε δράμει αὐτόθι πρὶν ἢ ἔτι λάβῃ πέρας ὁ ἀγὼν καὶ εἶχε μεταβιβάσει εἰς τὴν Εὐρώπην τοὺς ἐκεῖ θησαυροὺς καὶ ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς παραλίας πάντα τὰ πλοῖα. Ὁ Σουλτάνος τῶν Τατάρων, ἀφοῦ διέτριψε κατ' ἀρχὰς εἰς Κοτυάειον, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Παφλαγονίας, προήλασε, πορθῶν καὶ κείρων, καὶ οὔτε Τούρκων, οὔτε Ἑλλήνων φειδόμενος, εἰς Προῦσαν, εἰς Νίκαιαν, εἰς Νικομήδειαν, εἰς τὴν κάτω Φρυγίαν, εἰς Πέργαμον, εἰς Μαγνησίαν πρὸς Σιπύλῳ, εἰς Σάρδεις, εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ τελευταῖον προσέβαλε τὴν Σμύρνην. Ἡ πόλις αὕτη, καθὸ δυναμένη νὰ λάβῃ ἐπικουρίαν ἀπὸ θαλάσσης εἶχε διατηρήσει μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης τὴν ἐλευθερίαν της, καὶ ἀφοῦ ἡ Φιλαδέλφεια ἔπεσε, τῇ συνδρομῇ τοῦ ἰδίου αὐτῆς βασιλέως, εἰς χεῖρας τῶν Ὀσμάνων· ἐπεχείρησε δὲ καὶ ἤδη ν' ἀντιστῇ εἰς τοὺς Τατάρους. Διὰ τοῦ λιμένος της ἦτο εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τῶν Γενουαίων καὶ τῶν Ἐνετῶν, τὴν δὲ ὀχυρὰν αὐτῆς ἀκρόπολιν διετέλουν ἀμυνόμενοι οἵ τε ἱππεῖς τῆς Ῥόδου καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τῆς παραλίας συρρεύσαντες αὐτόθι χριστιανοί· ἀλλὰ ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν ἀναριθμήτων στιφῶν τοῦ Τιμοὺρ καὶ ἔπαθε τὰ πάνδεινα. Ὁμοίαν τύχην ἔλαβε μετ' ὀλίγον καὶ ἡ Ἔφεσος, ὁ δὲ χείμαρρος ἐκεῖνος ἐξεπόρθησεν ἅπασαν τὴν ἄλλοτε τοσοῦτον πλουσίαν καὶ ἀκμαίαν ταύτην παραλίαν μέχρι τῆς Καρίας, ὅπου ὅμως πολλαὶ τῶν βαρβάρων χιλιάδες κατεστράφησαν ὑπὸ ψύχους ἀλλοκότου.

Τὸ Ὀσμανικὸν κράτος διεσπάσθη ἐπί τινα χρόνον μετὰ τὴν περὶ Ἄγκυραν μάχην, τὸ δὲ Βυζαντινὸν ἐξεναντίας ἐφάνη ἀναζωπυρούμενον· ὁ Τιμοὺρ, πρὶν ἐπανέλθῃ εἰς Βουχαρίαν, ἀπέδωκεν εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Βαγιαζὴτ ἐξωσθέντας Τούρκους ἡγεμόνας τῆς μικρᾶς Ἀσίας τὰς κτήσεις αὐτῶν, καταστήσας τούτους ὑποτελεῖς ἑαυτοῦ καὶ ἐπέτρεψεν εἴς τινας τῶν υἱῶν τοῦ Βαγιαζὴτ κτήματά τινα, ἰδίως ἀναθεὶς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας εἰς τὸν ἐπικαλεσθέντα τὴν εὐνοιάν του Σολιμὰν, ὅστις ἔσπευσε νὰ εἰρηνεύσῃ καὶ πρὸς τὸν Μανουὴλ, δοὺς αὐτῷ ὅμηρον τὸν ἀδελφὸν Κασέμ. Ἀλλ' ἅμα θανόντος τοῦ Βαγιαζὴτ, οἱ υἱοί του περιῆλθον εἰς ῥῆξιν διαρκέσασαν πολλὰ ἔτη· ἦσαν δὲ οἱ υἱοὶ οὗτοι ἑξ· ἐκ τούτων ὁ νεώτερος Ἰουσοὺφ εἶχεν ἀσπασθῆ τὸν χριστιανισμὸν καὶ διετέλεσε, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μανουήλ· ὁ προτελευταῖος Κασὲμ ἦτο, ὡς προεῖπομεν, ἐπίσης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὅμηρος· ὁ πρισβύτερος πάντων Σολιμὰν ἔδρευεν ἐν Ἀδριανουπόλει, ὁ τρίτος Ἴσας, ἐν Προύσῃ, ὁ τέταρτος Μωάμεθ, ἐν Ἀμασείᾳ, συλλαβὼν μετ' ὀλίγον αἰχμάλωτον τὸν ὑπὸ τῶν Τατάρων ἐλευθερωθέντα δεύτερον τοῦ Βαγιαζὴτ υἱὸν Μούσαν. Ὑπερίσχυσε δὲ ἐπὶ τέλους ἁπάντων ὁ Μωάμεθ Α', χειραγωγηθεὶς ὑπὸ δύο διακεκριμένων ἀνδρῶν, τοῦ Βαγιαζὴτ πασᾶ καὶ τοῦ Σσόφι Βαγιαζήτ. Καὶ πρῶτον κατέβαλε τὸν Ἴσαν, ἔπειτα δὲ περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Σολιμὰν, ὅστις, (ἀφοῦ διὰ νὰ περιποιηθῇ τὸν Βυζαντινὸν βασιλέα, εἶχεν ἀποδώσει αὐτῷ οὐ μόνον τὴν ἀνακτηθεῖσαν αὖθις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὸ τοῦ Βαγιαζὴτ Θεσσαλονίκην καὶ ὅλας τὰς μέχρι τοῦ Στρυμῶνος πόλεις, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου μέχρι Βάρνας) ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν εἰς ἣν περιῆλθε τότε ἡ μικρὰ Ἀσία καὶ διεπεραιώθη εἰς αὐτὴν μετὰ στρατοῦ, 1405· οὐ μόνον ὅμως ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ, ἀλλὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ διεκινδύνευσεν ἀπὸ τοῦ Μούσα, σταλέντος αὐτόθι ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ καὶ συμμαχήσαντος μετὰ τοῦ κράλη τῆς Σερβίας Στεφάνου καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μύρτσου· ἐπὶ δὲ τέλους, καίπερ προσλαβὼν σύμμαχον τὸν Στέφανον καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ βοηθούμενος, κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ Μούσα, 1410. Οὗτος δὲν ἀνεγνώρισε, καθ' ἣν εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν, τὸν Μωάμεθ ὡς ὑπέρτατον κυριάρχην· ἐλεηλάτησεν ἀνηλεῶς τὴν Σερβίαν, ἀνέκτησε τὴν Θεσσαλονίκην (ὅπου ἔθρευεν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μανουὴλ Ἰωάννης) καὶ ὅλας τὰς ὑπὸ τοῦ Σολιμὰν παραχωρηθείσας εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς πόλεις καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Μανουὴλ ζήτησε τότε τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Μωάμεθ, ὅστις, ἐπελθὼν ἐπανειλημμένως, κατέβαλεν ἐπὶ τέλους, 1413, τὸν Μούσαν καὶ ἐμονάρχησε τοῦ ὅλου Τουρκικοῦ κράτους.

Ὁ Μωάμεθ συνωμολόγησε πρὸς τὸν Μανουὴλ (ὅστις παρέδωκεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὸν Κασὲμ) συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας, ἀπέδωκεν αὐτῷ πολλὰς τῶν ὑπὸ τοῦ Μούσα κατακτηθεισῶν, παρὰ τῇ Προποντίδι, τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ καὶ ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ, πόλεων, καὶ ἐνγένει μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐτίμησεν ὡς πατέρα τὸν βασιλέα τοῦ Βυζαντίου. Προστούτοις ὁ ἐν Πελοποννήσῳ δεσπότης Θεόδωρος κατώρθωσε τότε νὰ ἀνακτήσῃ τὰ δύο τρίτα τῆς χερσονήσου ἀπὸ τῶν πολλῶν καὶ διῃρημένων Φράγκων αὐτῆς ἡγεμονίσκων, τῷ δὲ 1415 ἐπελθὼν αὐτόθι ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὠχύρωσε τὸν Ἰσθμὸν, ἀνορθώσας τὸ πρὸ καιροῦ καταπεσὸν αὐτοῦ τεῖχος. Ἀφ' ἑτέρου τὸ Ὀσμανικὸν κράτος ἐπὶ τοῦ Μωάμεθ Α', τοῦ ὁποίου θρυλλεῖται ἡ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς εὐπροσηγορία, δὲν ἔσωζεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὴν ἔκτασιν, ἣν εἶχε λάβει ἐπὶ Βαγιαζήτ· καὶ ἐν τῇ μικρᾷ δὲ Ἀσίᾳ προέκυψαν δυνάσται ὑποτελεῖς μὲν θεωρούμενοι τοῦ κυριάρχου τῶν Ὀσμάνων, ἀδιαλείπτως ὅμως στασιάζοντες· προστούτοις ὁ Μωάμεθ ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ πρὸς ἀπατεώνά τινα, ὅστις, παραστήσας ἑαυτὸν ὡς ἀδελφὸν τοῦ Σουλτάνου (Μουσταφὰν, τὸν γενόμενον ἄφαντον μετὰ τὴν περὶ Ἄγκυραν μάχην) συνεμάχησε μεθ' ἑνὸς τῶν προειρημένων δυναστῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας Δζουνειδ, πολλοὺς δὲ καὶ ἐν Εὐρώπῃ εὗρεν ὀπαδούς. Ὁ ἀπατεὼν οὗτος κατετροπώθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ μετὰ τοῦ Δζουνειδ εἰς τὸν Μανουὴλ, ὅστις κατέπεισε τὸν Σουλτάνον νὰ ἀφήσῃ τοὺς δύο πρόσφυγας παρ' αὐτῷ, ὑποσχεθεὶς νὰ ἐπιτηρῇ αὐτοὺς ἀστυνομικῶς καὶ συμφωνήσας νὰ λαμβάνῃ κατ' ἔτος πρὸς συντήρησίν των ἀπὸ τὸν Μωάμεθ 300,000 ἄσπρων· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τούτου, 1421, νέαι ἔριδες ἐσπάραξαν τὸ Ὀσμανικὸν κράτος. Οὐδὲν ἧττον πρόδηλον ὑπῆρχεν, ὅτι τὸ κράτος τοῦτο, ἅμα τυχὸν ἡγεμόνος ἐπιχειρηματικωτέρου, ἔμελλεν ἐν τῷ ἅμα ν' ἀναλάβῃ τὴν προτέραν ἐπιφοβον θέσιν, διότι ἐστηρίζετο ἐπὶ λαοῦ ἔχοντος ἀκμαῖον ἔτι τὸν φανατισμὸν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ στρατοῦ μονίμου, οἷος τότε οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπῆρχεν· ἐνῷ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, τὸ ὁποῖον, καὶ μετὰ τὰς παραχωρήσεις τοῦ Μωάμεθ, ἦτο τὰ μάλιστα περιεσταλμένον καὶ διεσπασμένον, ἐστηρίζετο ἐπὶ λαοῦ, εἰς ὃν ἀνεμίχθησαν ποικίλα ἑτερογενῆ στοιχεῖα, μὴ λαβόντα εἰσέτι καιρὸν νὰ συγχωνευθῶσι μετ' αὐτοῦ, ἢ τοὐλάχιστον νὰ συνδιαλλαγῶσι, καὶ προστούτοις διετέλει εἰς ἀδιάλειπτον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐριν πρὸς τοὺς Λατίνους ἡγεμονίσκους τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς, ἔτι δὲ πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς, τοὺς ἐν Ῥόδῳ ἱππότας καὶ τοὺς προθύμους πάντοτε νὰ βοηθῶσι τοὺς Τούρκους, ἐπὶ χρήμασι, Γενουαίους.

Τὸν Μωάμεθ Α' διεδέχθη ὁ υἱός του **Μουρὰτ Β'** πρὸς ὃν περιῆλθεν ἀμέσως εἰς ῥῆξιν ὁ Μανουὴλ ἢ μᾶλλον ὁ ἔκτοτε κυβερνῶν ἀντὶ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μονάζοντος πατρός του Ἰωάννης Β' Παλαιολόγος, ὅστις ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ κατὰ τοῦ νέου Σουλτάνου τοὺς δύο πρόσφυγας Μουσταφὰν καὶ Δζουνεϊδ· ἀλλ' ὁ πρῶτος, προδοθεὶς ὑπὸ τοῦ δευτέρου, κατεβλήθη τάχιστα ὑπὸ τοῦ Μουρὰτ, πολιορκήσαντος ἐν τῷ ἅμα τὴν Κωνσταντινούπολιν, 10 Ἰουνίου 1422. Καὶ τότε μὲν ἠναγκάσθη ὁ Σουλτάνος νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν (κατὰ Σεπτέμβριον), διότι ἐπανέστη κατ' αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ἕτερός τις Μουσταφὰς, νεώτερος ἀδελφὸς του· καταβαλὼν ὅμως καὶ τοῦτον, τῷ δὲ 1423 ἀνορθώσας τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ ἑπομένου ἔτους, ὑπερέβησε τὸν Ἰωάννην Β' Παλαιολόγον (ὅστις ἀνέλαβεν ὁριστικῶς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Βυζαντίου, μετὰ τὸν ἐν τῷ μεταξὺ συμβάντα θάνατον, Ὀκτωβρίῳ 1422, τοῦ Μανουὴλ) νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην ἐπονειδιστον, δι' ἧς πᾶσα ἡ παραλία τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου, ἐκτὸς τῆς Σηλυβρίας καὶ τῆς Δέρκου, ἔτι δὲ ἡ Λυσιμάχεια καὶ αἱ ἄλλαι παρὰ τὸν Στρυμῶνα πόλεις παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Ὀσμάνους, καὶ συνεφωνήθη ἡ πληρωμὴ ἐτησίου φόρου 300,000 ἀσπρων ἤτοι 30,000 χρυσῶν. — Μετὰ τὴν εἰρήνην ταύτην, μόνοι λόγου ἄξιοι ἐχθροὶ τῶν Ὀσμάνων εἰς τὴν ἀνατολὴν ἔμειναν οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ ἱππόται τῆς Ῥόδου· διότι τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἦτο ὑποτελὲς αὐτῶν, ὁ δὲ Σλαῦος κράλης ἢ βοϊβόδας Στέφανος Λαζαροβίτς καὶ ὁ βοϊβόδας τῆς Βλαχίας ἀνεγνώριζον ἐπίσης τὴν κυριαρχίαν των. Πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς, οἵτινες κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν οἱ Πορτογάλοι περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικὴν καὶ οἱ Ἱσπανοὶ εὗρον τὸν πρὸς τὴν Ἀμερικὴν δρόμον, ἦσαν ἡ πρώτη ναυτικὴ δύναμις τῆς Εὐρώπης, διεπολέμησεν ὁ Μουρὰτ Β' ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Οἱ Ἐνετοὶ, οἵτινες ἀπὸ τῆς 13 ἑκατονταετηρίδος εἶχον καταλάβει τὴν Ζάραν, ἐξήπλωσαν ἔκτοτε ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν ἐπὶ τῆς Δαλματικῆς παραλίας, ἔπειτα ἐκυρίευσαν τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας καὶ πολλὰς Ἑλληνικὰς νήσους, τῷ 1407 τὴν Ναύπακτον, τῷ 1420 τὰς Πάτρας, ἐπωφθάλμισαν δ' ἔκτοτε καὶ εἰς ἄλλας Ἑλληνικὰς νήσους καὶ παραλίας, ἀγοράσαντες ἰδίως τῷ 1423 τὴν Θεσσαλονίκην ἀπὸ τὸν κυβερνήτην αὐτῆς Ἀνδρόνικον, σελ. 302. Περιῆλθον δὲ, ἕνεκα πάντων τούτων, εἰς ῥῆξιν καὶ πρὸς τὸν Μωάμεθ Α', 1416—1417, πάλιν δὲ πρὸς τὸν Μουρὰτ Β', ὅστις, τῷ 1423, ἔπεμψε κατ' αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸν στρατηγόν του Τουραχὰν, ἐπαγαγόντα φοβερὰν εἰς τὴν χερσόνησον ὀῆωσιν. Αἱ ἐχθροπραξίαι ἐξηκολούθησαν ἔκτοτε ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὁ δὲ Μουρὰτ, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ κατετρόπωσε τὸν αὖθις ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐπαναστάντα Δζουνεϊδ, παρεσκευάσθη ἐπὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποίαν καὶ ἐξ ἐφόδου ἐκυρίευσεν, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1430, μεθ' ὃ, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, συνωμολογήθη εἰρήνη, δι' ἧς ὁ μὲν Σουλτάνος διεφύλαξε τὰ κατακτηθέντα, οἱ δ' Ἐνετοὶ ἔλαβον ἐμπορικὰς προνομίας εἰς τοὺς Τουρκικοὺς λιμένας. — Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου τούτου, ἡ κοινὴ ἰδέα ἦτο, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις θέλει λάβει ἤδη τὴν τύχην τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ὁ Μουρὰτ προετίμησε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ καθυποτάξῃ πρῶτον τοὺς ὀρεινοὺς κατοίκους τῆς δυτικῆς παραλίας, ἔτι δὲ τοὺς Σλαύους καὶ τοὺς Μαγιάρους πρὸς βορρᾶν· καὶ τότε οἱ Ὀσμάνοι ἀπήντησαν τελευταῖον, πρὸς βορρᾶν μὲν, χριστιανικὸν λαὸν καὶ βασιλέα, ἀναχαιτίσαντας τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν των, πρὸς δυσμὰς δὲ νεανίαν ἥρωα, τοῦ ὁποίου τὰ κατορθώματα ἀπέδησαν ἐξίσου πολυθρύλλητα παρά τε τοῖς χριστιανοῖς καὶ τοῖς Τούρκοις. Νικηφόρος τῶν Μαγιάρων ἡγεμὼν παρέστη ὁ Ἰωάννης Οὐνυάδης, τὸν ὁποῖον οἱ Ὀσμάνοι ὀνομάζουσι Γιάγκον· μεταξὺ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ Μουρὰτ ἡττηθέντων Ἀλβανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν φύλων ἀνεφάνη ἥρως ἕτερος, ὁ τοῦ Ἰωάννου Καστριώτου, ἑνὸς τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, τέταρτος υἱὸς, ὅστις, κληθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἰσκενδὲρ βὲγ ἢ Σκενδέρβεϋς, πρῶτος ἐν Εὐρώπῃ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς τὸν τρόμον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης αὐτοὶ καὶ μόνοι εἶχον τὸ προνόμιον νὰ ἐμπνέωσιν.

Ἅμα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ θάνατος τοῦ Λατίνου ἡγεμόνος Καρόλου Τόκκου, ὅστις ἦρχε τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἐκάλει ἑαυτὸν δεσπότην Ἰωαννίνων, ἔδωκεν εἰς τὸν Σουλτάνον ἀφορμὴν ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὰς οἰκιακὰς ἔριδας τῶν μικρῶν δυναστῶν, οἵτινες, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Λατινικῆς αὐτοκρατορίας, ἐκυριάρχουν τῶν ὀρέων τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Ἠπείρου. Ὁ Μουρὰτ κατέλαβε, διὰ τοῦ στρατηγοῦ του Σιναβὲγ, Ὀκτωβρίῳ 1431, τὰ Ἰωάννινα, ἐπέτρεψε δὲ εἰς τὸν ὁμώνυμον τοῦ Καρόλου Τόκκου ἀνεψιὸν, τὴν κατοχὴν τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, ἐπὶ τῇ πληρωμῇ ἐτησίου φόρου καὶ τῇ ὑποχρεώσει τοῦ νὰ ἐμφανίζεται αὐτοπροσώπως εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου, ἅμα προσκληθεὶς ὑπὸ τούτου. Καὶ ὁ νόθος δὲ υἱὸς τοῦ πρεσβυτέρου Τόκκου, Ἀντώνιος, ὅστις ἦρχε τότε τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Θηβῶν, καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἀνεγνώρισε τὴν κυριαρχίαν τοῦ Βαγιαζὴτ, τοῦ Σολιμὰν, τοῦ Μούσα καὶ τοῦ Μωάμεθ, ἦτο ὑποτελὴς τοῦ Μουράτ.—Πρὸς βορρᾶν, ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, ὅστις εἶχε καταστήσει ἐκποδὼν τόν τε προκάτοχον αὐτοῦ Δὰν καὶ ὅλον τὸν οἶκόν του καὶ ὠνομάζετο Δρακούλης, ὅ ἐστι διάβολος, ἔτι δὲ ὁ τῆς Σερβίας ἡγεμὼν Γεώργιος Βράγκοβιτς ἦσαν ὑποτελεῖς τοῦ Σουλτάνου. Πρὸς τὸν Σιγεμοῦνδον, ὅστις τότε ἦτο αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ὁ Μουρὰτ ἐπανέλαβε πολλάκις τὴν εἰρήνην, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον, ἀπὸ τοῦ 1434, κατ' ἔτος σχεδὸν ἡ Τρανσυλβανία ἐδῃοῦτο ὑπὸ Τούρκων, Σέρβων καὶ Βλάχων. Τῆς δὲ Οὐγγαρίας ἦρχε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὁ τοῦ Σιγεμούνδου ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς Ἀλβέρτος ὁ Αὐστριακὸς, ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν Ἰωάννην Οὐνυάδην, νόθον τοῦ Σιγεμούνδου υἱόν. Τούτου τὴν συνδρομὴν ἐπεκαλέσατο, κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1439, ὁ Γεώργιος Βράγκοβιτς, πρὸς ὃν ὑπόπτως εἶχεν ὁ Μουράτ. Οἱ Οὔγγροι, θεωροῦντες καὶ ἑαυτοὺς κινδυνεύοντας, ἦσαν πρόθυμοι νὰ δώσωσι τὴν συνδρομήν. Κατὰ δυστυχίαν, ἡ ἀείποτε ἐπικρατήσασα εἰς τὴν χώραν ἐκείνην πολιτικὴ παραλυσία (σελ. 198), ἐκορυφώθη τότε διὰ τοῦ νέου πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ματου μηνὸς 1439, ἀπέσπασαν οἱ Οὔγγροι μεγιστᾶνες ἀπὸ τοῦ Ἀλβέρτου καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον (τὸ διαβόητον Decretum Alberti regis), ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπέβαλε πᾶσαν ἐξουσίαν, ἀληθῶς δὲ κύριοι τοῦ ἔθνους κατέστησαν ὁ Παλατῖνος (προτεινόμενος, οὐχὶ διοριζόμενος, ὑπὸ τοῦ βασιλέως), ὁ κλῆρος καὶ οἱ εὐπατρίδαι. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀλβέρτος μετὰ κόπου ἠδυνήθη νὰ συγκροτήσῃ στρατὸν 24000 ἀνδρῶν, ὅστις, οὐ μόνον δὲν ἐμπόδισε τοὺς Τούρκους νὰ ἐπιχειρήσωσι νέας ἐπιδρομὰς καὶ νὰ ἐπιβάλωσι βαρύτερον τοῦ προτέρου ἐτήσιον φόρον εἰς τὸν ἡγεμόνα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Βοσνίας Τβάρκον, ἀλλὰ, ἐπιχειρήσας τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Σερβικοῦ φρουρίου τῆς Σεμενδρίας, τὸ ὁποῖον εἶχε κυριεύσει ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μουρὰτ, διεσκεδάσθη, ἅμα εἶδεν ἐπερχόμενον τὸν Τουρκικὸν στρατὸν καὶ ἠχμαλωτεύθη ὁλόκληρος σχεδὸν παρὰ τούτου ἀμαχητί· ὁ Γεώργιος Βράγκοβιτς κατέφυγεν εἰς Ἀντίβαριν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ῥαγοῦσαν, ἐνῷ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὁ Σουλτάνος παρεσκευάζετο εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ Βελιγραδίου. Τότε ὅμως ἀποθανόντος, Ὀκτωβρίῳ 1439, τοῦ βασιλέως Ἀλβέρτου, τὸ Οὐγγαρικὸν ἔθνος ἔλαβεν ἡγεμόνα, ἱκανὸν νὰ ἀνορθώσῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ πολεμικὴν φήμην.

Ὁ βασιλεὺς Ἀλβέρτος κατέλιπε τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ἐλισάβετ, τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Σιγεμούνδου, ἔγκυον, διορίσας, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι αὕτη θέλει γεννήσει υἱὸν, διαφόρους αὐτοῦ ἐπιτρόπους εἰς Αὐστρίαν, Βοημίαν καὶ Οὐγγαρίαν· ἀλλ' οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἐπιτρόπων τῆς Οὐγγαρίας, μάλιστα δὲ ὁ Οὐνυάδης, ἦσαν πολέμιοι τῆς Ἐλισάβετ, καὶ, ἐπὶ τῷ λόγῳ τοῦ νὰ λάβωσιν ἐπικουρίαν κατὰ τῶν Τούρκων, προέτειναν τὸ στέμμα τῆς Οὐγγαρίας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας Λαδισλάον Γ', ὅστις καὶ ἐδέχθη αὐτὸ τῇ 21 Φεβρουαρίου 1440. Ἡ δ' Ἐλισάβετ, ἥτις τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐγέννησεν υἱὸν ὀνομασθέντα Λαδισλάον ἐπίσης καὶ προσλαβόντα τὸ ἐπώνυμον τοῦ Ὀψιγενοῦς ἢ Ἔκτορος, ἀντέστη, μετά τινων ἄλλων μεγιστάνων, εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας· ὥστε ἐξερράγη εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἐμφύλιος πόλεμος, καθ' ὃν στιγμὴν ὁ Μουρὰτ μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἐπεχείρησε τὴν πολιορκίαν τοῦ Βελιγραδίου. Ὁ Οὐνυάδης προέτρεψεν εἰς μάτην τοὺς ἄλλους μεγιστᾶνας εἰς τὸ νὰ καταπαύσωσι τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην ἐμφυλίαν ἔριν· καὶ τότε, διὰ τῆς γενναίας αὐτοῦ συνδρομῆς, τοσοῦτον περιεποίησεν εἰς τὸν Λαδισλάον Γ' ἀξίωμα ὥστε οὗτος ἠδυνήθη, διὰ προπαρασκευῶν τινων καὶ ἀπειλῶν, νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν Μουρὰτ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας τοῦ Βελιγραδίου, κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ 1440 ἔτος. Κατὰ δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, 1441, ὅτε ὁ Μουρὰτ προσέβαλε συγχρόνως ἀπὸ Σερβίας τήν τε Οὐγγαρίαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν Τρανσυλβανίαν, ὁ Οὐνυάδης διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Λαδισλάου Γ' βοϊβόδας ἤτοι ἡγεμὼν Τρανσυλβανίας καὶ κόμης Τεμεσβάρου, λαῶν προστούτοις τὴν ὑπερτάτην κυριαρχίαν ὅλων τῶν μεσημβρινῶν πόλεων τοῦ κράτους. Ἐθρεύσας δὲ εἰς Βελιγράδιον, προσέβαλεν ἀμέσως ἐπερχόμενόν τινα Τουρκικὸν στρατὸν, καὶ, μετὰ μακρὸν, πεισματώδη καὶ ἀμφίῤῥοπον ἀγῶνα, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀνακάμψῃ εἰς Σεμένδριαν· ἔπειτα ἔδραμεν εἰς Τρανσυλβανίαν, ὅπου ἕτερος Ὀσμάνης στρατηγὸς εἶχε προελάσει μέχρις Ἐρμανστάτ· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Οὐνυάδης ἠττήθη ἐνταῦθα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, συγκροτήσας νέαν αἱματηρὰν πρὸς τοὺς Τούρκους μάχην, ἐνίκησεν αὐτοὺς ὁλοσχερῶς, μέγα ἀπὸ τοῦ κατορθώματος τούτου προσκτησάμενος, κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, ὄνομα. Διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ἧτταν ταύτην, ὁ Μουρὰτ συνεκρότησεν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ στρατὸν πολυάριθμον καὶ ἐξέπεμψεν αὐτὸν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σαλὶμ πασᾶ, ὅστις, περάσας, 1442, τὸν Ἴστρον, μετὰ 80,000 ἀνδρῶν κατέκλυσεν ἅπασαν τὴν ὑπαιθρον τῆς Τρανσυλβανίας χώραν. Ἀλλ' ὁ Οὐνυάδης, ἐπελθὼν, μετὰ 15,000 λογάδων, εἰς τὰ στενὰ τῆς σιδηρᾶς πύλης, συνεκρότησε πρὸς τοὺς ἐμβαλόντας πολεμίους μάχην κρίσιμον, καθ' ἣν οἱ Ὀσμάνοι, διὰ τὴν ἀνεπιτηδειότητα τοῦ στρατηγοῦ των, ἔπαθον ἥτταν ὁλοσχερῆ. Κατὰ δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος, παυσάσης προσωρινῶς τῆς ἐμφυλίας τῶν Οὐγγρων ἔριδος, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ πάπα, ἵνα δυνηθῇ ὁ βασιλεὺς Λαδισλάος νὰ στρατεύσῃ μεθ' ὅλης τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δυνάμεως κατὰ τῶν Ὀσμάνων, ὁ Οὐγγαρικὸς στρατὸς, περάσας κατὰ Ἰούλιον, τὸν Ἴστρον, ἐνέβαλεν εἰς αὐτὰς τὰς Τουρκικὰς χώρας. Ὁ Οὐννάδης καὶ ὁ Σέρβος Γεώργιος ἦγον τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, ὁ δὲ Λαδισλάος Γ', τὸ κύριον τοῦ στρατοῦ σῶμα, τὸ ὁποῖον, διὰ τὰ σταυροφορικὰ κηρύγματα τοῦ πάπα Εὐγενίου Δ', συνέκειτο ἀπὸ Οὐγγρων, Πολωνῶν, Σέρβων, Βλάχων, Γερμανῶν καὶ παντοδαπῶν χριστιανῶν ἐθελοντῶν. Ὁ ἥρως τῆς Οὐγγαρίας κατέβαλε πρῶτον τὸν ἐν Σερβίᾳ ἄρχοντα πασᾶν, ἐκυρίευσε τὴν Νίσσαν, κατετρόπωσε, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Σοφίας, τῇ 7 Νοεμβρίου, τρεῖς ἀλλεπαλλήλως κατ' αὐτοῦ ἐπιτεθέντας πασάδες, ἐγένετο κύριος τῆς Σοφίας, ἐξέβαλεν ἀπὸ τὰς δυσπροσίτους παρόδους τοῦ Αἵμου τὸν ἐκ προσταγῆς τοῦ Σουλτάνου καταλαβόντα αὐτὰς στρατηγὸν Μαχμοὺτ Τσελεπῆ, καὶ, ἑνωθεὶς ἤδη μὲ τὸν κύριον Οὐγγαρικὸν στρατὸν, ὅστις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μακρόθεν εἴπετο αὐτῷ, ἀπεφάσισεν, ἐν μέσῳ χειμῶνι, νὰ καταλάβῃ, πρὶν ἀνακάμψῃ, τὴν κυρίαν τοῦ Αἵμου πύλην· καὶ τῳόντι, ὁρμήσας κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις, ὑπὸ τὸν κηδεστὴν τοῦ Μουρὰτ, ἀντιπαρετάχθη ἐπὶ τῶν ὀροπεδίων ἐκείνων, ἐστεφάνωσε τὰ κατορθώματά του, διὰ νίκης λαμπρᾶς. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ μακρὰ στρατεία ὀνομασθεῖσα, διότι, ἐν μέσῳ δεινοῦ χειμῶνος καὶ δεινοτάτης δυσχωρίας, παρετάθη μέχρι τοῦ νέου ἔτους, εὐλογώτερον δὲ δυναμένη νὰ ὀνομασθῇ βραχεῖα, διότι ὁ ὑπὸ τοῦ Οὐννάδου ἀγόμενος στρατὸς, προελάσας τῇ 20 Ἰουλίου ἀπὸ Βούδης, ἐν διαστήματι πέντε μηνῶν, διέπραξε τὰ πολλὰ ἐκεῖνα μεγαλουργήματα. Εἰς τὰς ἥττας ταύτας τῶν Ὀσμάνων συνετέλεσε πολὺ ὁ Γεώργιος Καστριώτης· ὁ Μουρὰτ εἶχε φονεύσει τὸν ἄρχοντα τῆς Κροΐας πατέρα αὐτοῦ Ἰωάννην Καστριώτην καὶ ἅπαντας τοὺς ἀδελφούς του, μόνον δὲ τοῦ Γεωργίου φεισθεὶς, ἀνέθρεψεν αὐτὸν εἰς τὴν Μωαμεθανικὴν θρησκείαν, καὶ, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 19, κατέστησεν αὐτὸν ἀρχηγὸν Σανδσακίου καὶ ἐτίμησε διὰ τοῦ ἐπωνύμου Ἰσκενδὲρ βὲγ, ἤτοι τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου. Ἐπὶ δὲ τῆς μακρᾶς στρατείας τοῦ Οὐννάδου, ὁ ἥρως οὗτος, ὁ συνήθως Σκενδέρβεϋς καλούμενος, καταλιπὼν μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἄμσα, τὸν Τουρκικὸν στρατὸν, ἀναλαμβάνει τήν τε πάτριον πίστιν καὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς Κροΐας καὶ τῆς ἄνω Ἀλβανίας. Προστούτοις καὶ ὁ τοῦ Τβάρκου διάδοχος βασιλεὺς τῆς Βοσνίας Θωμᾶς ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Μουρὰτ, τὸ δὲ πλεῖστον τοῦ τακτικοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ἤτοι τῶν Γιανιτσάρων καὶ Σιπαχίδων, ἔπεσεν ἐν τῷ ἀγῶνι ἐκείνῳ. Ὅθεν ὁ Μουρὰτ, ἀφοῦ περιεποιήθη τὸν Βοϊβόδαν τῆς Βλαχίας Δρακούλην καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Σερβίας Γεώργιον Βράγκοβιτς (εἰς τὸν τελευταῖον ἀπέδωκε καὶ τρία Σερβικὰ φρούρια), ἔπεμψε πρέσβεις περὶ εἰρήνης πρὸς τοὺς Οὐγγρους.—Τότε κατέστη πρόδηλον ὁπόσον μάταιαι ἦσαν αἱ ἐλπίδες τὰς ὁποίας ἐκ διαλειμμάτων συνελάμβανον οἱ Βυζαντινοὶ, ὅτι θέλουν ποτὲ κατορθώσει ν' ἀπαλλαγῶσι, διὰ συνδρομῆς τῆς Εὐρώπης, τοῦ ἀπὸ τῶν Τούρκων κινδύνου. Ἐπιτηδειοτέρα περίστασις πρὸς τὴν κατατρόπωσιν τοῦ ἔθνους ἐκείνου ἀπὸ τῆς προκειμένης δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ δοθῇ· διότι ἀφ' ἑνὸς ὁ Μουρὰτ οὐ μόνον τὰς προειρημένας ἥττας ἔπαθεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐστασίασαν κατ' αὐτοῦ, ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, οἱ ἄγριοι Τουρκομάνοι, ἀφ' ἑτέρου ὁ πάπας Εὐγένιος Δ' εἶχε μέγιστον συμφέρον νὰ συγκροτηθῇ μεγάλη κατὰ Τούρκων σταυροφορία, πρῶτον διὰ νὰ περισπάσῃ τὴν προσοχὴν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου, ἥτις ἤθελε νὰ καταπαύσῃ τὰς καταχρήσεις τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, καὶ δεύτερον, διότι ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ὑπέσχετο πάλιν, κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν. Ὅθεν ὁ Εὐγένιος Δ΄ ἐκίνησε πάντα λίθον διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς Οὔγγρους ἀπὸ τῆς παραδοχῆς τῶν περὶ εἰρήνης προτάσεων τοῦ Μουρὰτ, πέμψας ἐπὶ τούτῳ παρ' αὐτοῖς τὸν διαβόητον καρδινάλιον Ἰουλιανὸν Καισαρίνον· τὰς δὲ προσπαθείας τούτου ὑπεστήριζον πρέσβεις τῶν Ἐνετῶν, τῶν Γενουαίων, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἱσπανίας, τῆς Ἀραγωνίας, τοῦ δουκὸς Βουργουνδίας Φιλίππου, τοῦ δουκὸς Μεδιολάνου καὶ τῆς Φλωρεντίας, ὑποσχόμενοι ἅπαντες τὴν συνδρομήν των· ὥστε ἡ Εὐρώπη ἅπασα ἐφαίνετο ἑτοίμη νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τῶν ἔξωθεν μὲν τοσοῦτον ταπεινωθέντων, ἔσωθεν δὲ διεσπασμένων Ὀσμάνων. Ἀλλ' ὁπόσον μετ' ὀλίγον τὰ πράγματα ἀνεδείχθησαν πόρρω κείμενα τῶν λόγων! Οἱ Οὔγγροι, ὅταν εἶχον φθάσει νὰ συνομολογήσωσι δεκαετῆ εἰρήνην, πειθόμενοι ἤδη εἰς τὰς ὑποσχέσεις ἐκείνας καὶ εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ καρδιναλίου Ἰουλιανοῦ, ὅτι ὁ πρὸς ἀπίστους δοθεὶς ὅρκος δὲν ἰσχύει, διαλύουσι τὰς συμφωνίας καὶ, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1444, ἐπαναλαμβάνουσι τὰς ἐχθροπραξίας. Ὁ Μουρὰτ ἐντοῦτοις, καταβαλὼν τὴν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ στάσιν, εἶχεν ἀποθέσει τὴν ἀρχὴν ἀναπαυόμενος εἰς Μαγνησίαν καὶ ἀναθεὶς τὰ πράγματα εἰς τὸν τεσσαρεσκαιδεκαέτη υἱόν του Μωάμεθ Β'. ἀλλ' ἅμα μαθὼν, ὅτι οἱ Οὔγγροι διανοοῦνται νὰ περάσωσι τὸν Ἴστρον, ἀνέλαβεν αὖθις τὴν κυβέρνησιν. Ὁ Οὐγγαρικὸς στρατὸς προέβαινεν ἀκωλύτως διὰ τῆς Βουλγαρίας, καὶ, ἐπειδὴ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους εἶχε προχωρήσει, ἀποφεύγων τὰ στενὰ τοῦ Αἵμου, ἐπορεύετο πρὸς τὴν Βάρναν, ὅπου ἤλπιζε νὰ εὕρῃ, κατὰ τὰς δοθείσας ὑπὸ τοῦ πάπα καὶ τῶν δυτικῶν δυνάμεων ὑποσχέσεις, στόλον ἕτοιμον νὰ τὸν διαπεραιώσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀντὶ τούτου ὅμως ἐξεπλάγη ἰδὼν αἴφνης περὶ Βάρναν ἐστρατοπεδευμένον τὸν Σουλτάνον Μουρὰτ μετὰ διπλασίας δυνάμεως! Τίς μετεκόμισε τὸν Τουρκικὸν στρατὸν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην; Οἱ ὑποσχεθέντες τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τοὺς Οὔγγρους Ἐνετοὶ καὶ Γενουαῖοι, λαβόντες ἀνὰ ἓν φλωρίον δι' ἕκαστον τῶν 40,000 ἀνδρῶν, ὅσους μετεβίβασαν. Συγκροτηθείσης δ' ἐνταῦθα μάχης κρισίμου, οἱ χριστιανοὶ ἔπαθον ἥτταν φοβερὰν καθ' ἣν ἐφονεύθη μὲν ὁ βασιλεὺς Λαδισλάος καὶ ὁ καρδινάλιος, μετὰ κόπου δὲ ἐσώθη ὁ Οὐνυάδης. Κατ' εὐτυχίαν, ὁ Μουρὰτ δὲν ἠδύνατο νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῆς ὁλοσχεροῦς ταύτης νίκης, ἕνεκα τῆς προβεβηκυίας ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ, ἐπανελθὼν εἰς Μαγνησίαν, ἠσπάσθη πάλιν τὸν ἄνετον ἰδιωτικὸν βίον· διὰ δὲ τῆς συνέσεως τοῦ γηραιοῦ τῆς Οὐγγαρίας παλατίνου Λαυρεντίου Ἐδερουάρα καὶ τοῦ Ἰωάννου Οὐνυάδου, κατέπαυσαν αἱ ἐσωτερικαὶ τῆς χώρας ἐκείνης ἔριδες, ἀναγνωρισθέντος, 1445, βασιλέως αὐτῆς τοῦ νέου Λαδισλάου· ἀλλὰ ἡ πτῶσις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἀπέβη ἤδη ἀναπόδραστος.

Ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, μηδὲν ἄλλο κατορθώσας διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν ὁποίαν ὑπέσχετο ἐν Φλωρεντίᾳ, εἰμὴ νὰ παροξύνῃ καθ' ἑαυτοῦ τὸν κλῆρον καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους του, ἐβασίλευεν ἀθλίως ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν Πελοποννήσῳ δὲ ἐγένετο ἀπόπειρά τις ἀνορθώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, τοῦ μετέπειτα τελευταίου αὐτοκράτορος· ἀλλ' ἡ ἕνωσις καὶ συγχώνευσις τῶν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους συμφορηθεισῶν ποικίλων φυλῶν, δὲν εἶχεν ἔτι ὡριμάσει· ὁ ἐχθρὸς ἦτο φοβερός· οἱ Φράγκοι ἡγεμονίσκοι ἐπίβουλοι· ὅθεν τὸ ἐπιχείρημα ἀπέτυχεν, εἶναι ὅμως ἀξιομνημόνευτον. — Τὴν ἐπὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς Πελοποννήσου κυριαρχίαν εἶχεν ἐπιτύχει, ὡς προεἴπομεν, ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Μα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νουὴλ ἀδελφὸς Θεόδωρος. Τοῦτον ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ Θεόδωρος καὶ αὐτὸ καλούμενος ἀνεψιός του, ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ υἱός, ὅστις ἔπειτα ἀντήλλαξε τὴν ἡγεμονίαν ταύτην πρὸς τὸν μνημονευθέντα ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον, ἄρχοντα πρότερον τῆς Σηλυβρίας καὶ Μεσημβρίας. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ ἅπασαν τὴν χερσόνησον, ἐξαιρέσει μικροῦ τινος μέρους. τοῦ ὁποίου ἦρχεν ὁ ἕτερος ἀδελφός του Θωμᾶς. Ἔπειτα οὐ μόνον κατέστησεν ὑποτελῆ τὸν δοῦκα Ἀττικῆς καὶ μέρους τῆς Βοιωτίας Νέριον Ἀκκιαϊούολιον, ἀλλ' ἀνεγνωρίσθη κυριάρχης καὶ τῆς Λοκρίδος καὶ τῆς περὶ Πίνδον χώρας, ὅπου κατῴκουν τότε Βλάχοι· ἠνώρθωσε τὸ τεῖχος τοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ, ἐπὶ τῆς μακρᾶς τοῦ Οὐνυάδου στρατείας, ἠὐξησεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ. Ταῦτα πάντα παρώξυναν τὸν Τουραχὰν, ὅστις πρὸ εἰκοσαετίας εἶχεν ἐμβάλει εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἤδη ἦτο Βεγλέρβεϋς τῆς Ῥούμελης. Ὅθεν, ἐν ἔτει 1445, ἀναλαβόντος αὖθις τοῦ Μουρὰτ τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως, διότι στάσις φοβερὰ εἶχεν ἐκραγῆ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ἐπελθόντος εἰς τὴν Εὐρώπην ἵνα καταστείλῃ αὐτὴν, ὁ Τουραχὰν ἐπέστησε τὴν προσοχήν του εἰς τὰ παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἐνεργούμενα. Ὁ Κωνσταντῖνος ἠθέλησε μὲν διὰ πρεσβείας νὰ ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον τοῦτον· ἀλλ' ὁ Μουρὰτ, ἅμα δαμάσας τὴν προαναφερθεῖσαν στάσιν, ὥρμησε μέχρι τῆς Πελοποννήσου, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ προδότου δουκὸς Νερίου, κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1446, καὶ ἔπειτα, ἀνακάμψας αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Τουραχὰν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκστρατείας. Οἱ Τοῦρκοι τῳόντι ἐκυρίευσαν τὸ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος καὶ, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χερσόνησον, ἐπήγαγον εἰς αὐτὴν φοβερὰ δεινά. Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Θωμᾶς διετήρησαν μὲν τὰ κτήματα αὐτῶν, κατέστησαν ὅμως ὑποτελεῖς τοῦ Μουράτ.

Ὁ εἰς Ἀδριανούπολιν ἀνακάμψας Μουρὰτ δὲν παρήτησε πλέον τὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' ἐμελέτησε νὰ ἐκδικηθῇ, κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔαρ τοῦ 1447, τοὺς Οὐγγρους καὶ ἰδίως τὸν Οὐνυάδην, ὅστις, μετά τινας νέας ἔριδας, εἶχεν ἀναγορευθῇ πρὸ μικροῦ μόνος ἐπίτροπος τῆς ἀρχῆς (gubernator), μέχρι τῆς ἡλικιώσεως τοῦ βασιλέως Λαδισλάου, καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ Σουλτάνου τῶν Τούρκων. Ἀλλ' ὁ τότε αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρεδερῖκος, ὅστις δὲν εὐχαριστήθη ἀπὸ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐῤῥυθμίσθησαν τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Οὐγγαρίας, ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τοῦ Οὐνυάδου, ὥστε οἱ Οὔγγροι ἤθελον τὰ μέγιστα κινδυνεύσει, ἐὰν ὁ Μουρὰτ δὲν περιεσπᾶτο δι' ὅλου τοῦ ἔτους 1447 καὶ ἐν ἔτει 1448, ὑπὸ τοῦ γενναίου Σκενδέρβεϋ. Τελευταῖον, συνομολογηθείσης τῷ 1447 ἀνακωχῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Φρεδερῖκον, ὁ Οὐνυάδης ἐνέβαλε μετὰ 24,000 λογάδων ἀνδρῶν, κατὰ Σεπτέμβριον 1448, εἰς τὴν Σερβίαν, τῆς ὁποίας ὁ κράλης ἢ βοϊβόδας, ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τῶν Οὐγγρων, εἶχε ταχθῇ μετὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Μουρὰτ ὅστις διεπολέμει ἔτι τότε πρὸς τὸν Σκενδέρβεϋν, διέλυσεν, ἅμα μαθὼν τὴν εἰσβολὴν τῶν Οὐγγρων, τὴν πολιορκίαν τῆς Κρόιας καὶ ὥρμησε, μετὰ 150,000 ἀνδρῶν, εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Οὐνυάδης εἶχε στήσει ὀχυρὸν στρατόπεδον, ἐπέκεινα τοῦ διχοτομοῦντος τὸ πεδίον ἐκεῖνο ποταμίου τῆς Σετνίτσης. Οἱ Τοῦρκοι διεπέρασαν τὴν Σετνίτσαν, ἀλλὰ ἐνόησαν ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκπορθήσωσι τὸ ὀχυρὸν τοῦ Οὐνυάδου στρατόπεδον, ὅθεν ὑπεχώρησαν πάλιν ἔνθεν τοῦ ποταμοῦ. Κατὰ δυστυχίαν, ὁ Οὐνυάδης, ἀντὶ νὰ περιμείνῃ ἀκίνητος εἰς τὴν ὀχυρὰν ἐκείνην θέσιν, μέχρις οὗ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν του ὁ Σκενδέρβεϋς, καθ' ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὑπόσχεσιν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξελθὼν ἀπὸ αὐτῆς, παρηκολούθησε τὸν ὑποχωρήσαντα Μουρὰτ, ἀπέβριψε τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις του, καὶ, πρὶν φθάσῃ ὁ Σκενδέρβεϋς, ἐπεχείρησεν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα κρίσιμον, καθ' ὃν, διαρκέσαντα ἡμέρας τρεῖς, τῇ 17, 18 καὶ 19 Ὀκτωβρίου, οἱ Οὔγγροι ἔπαθον ἥττταν φοβερὰν, αὐτὸς δὲ ὁ Οὐνυάδης ἠχμαλωτεύθη, φεύγων, ὑπὸ τοῦ βοϊβόδα τῆς Σερβίας Γεωργίου, ἐκινδύνευσε νὰ παραδοθῇ ὑπὸ τούτου εἰς τὸν Μουρὰτ καὶ μετὰ πολλῆς θυσίας ἐλυτρώθη. Οὐδὲν ἧττον ὁ Σουλτάνος ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ συνομολογήσῃ πρὸς τὸν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς, τῷ 1449, ἀνακωχὴν ἑπταετῆ, καθ' ἣν ἡ Βλαχία, ἡ Σερβία καὶ ἡ Βοσνία οὔτε ὑπὸ Οὐγγαρικῶν, οὔτε ὑπὸ Τουρκικῶν στρατευμάτων ἔμελλον νὰ κατέχωνται, ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες τῶν χωρῶν τούτων ὤφειλον νὰ τελῶσι φόρον εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ νὰ συντρέχωσιν αὐτὸν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις του.

Τὰ δ' ἐν Ἀλβανίᾳ κατορθώματα τοῦ Σκενδέρβεϋ, ἀπὸ τοῦ 1443 μέχρι τοῦ 1448 ἔτος, ὑπῆρξαν πολλὰ καὶ τεράστια. Μάλιστα δὲ ὠφελήθησαν ἀπὸ αὐτῶν οἱ Ἐνετοὶ, οἵτινες διὰ τοῦτο κατεχώρισαν τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος ἐκείνου εἰς τὴν χρυσῆν αὐτῶν βίβλον καὶ ἔνειμαν αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς δημοκρατίας κατὰ τὴν Ἀλβανίαν καὶ Ἰλλυρίαν. Τελευταῖον αἱ νίκαι τὰς ὁποίας οὗτος ἐπέτυχεν ἐν ἔτει 1447, ἡ ἥττα μεγάλου τινὸς Ὀσμανικοῦ στρατοῦ, ἡ κατάκτησις τοῦ Σβιατογράδου καὶ ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἐνετικῆς πόλεως Δαγνίου, παρώξυναν τὸν Μουρὰτ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐστράτευσε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως κατὰ Κροΐας· ἀλλ' ἡ εἰς Σερβίαν εἰσβολὴ τοῦ Οὐνυάδου ἠνάγκασεν, ὡς εἴδομεν, τὸν Σουλτάνον, νὰ τρέψῃ κατὰ τῶν Οὐγγρων τὸν στρατὸν τὸν ὁποῖον εἶχε παρασκευάσει κατὰ τοῦ Σκενδέρβεϋ. Ἔπειτα, τῷ 1449, κατέκλυσεν ἐκ νέου πᾶσαν τὴν Ἀλβανίαν διὰ στρατοῦ φοβεροῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἦγεν. Ὁ Σκενδέρβεϋς, ἀσφαλίσας τὴν Κροΐαν, παρηνώχλει τοὺς Τούρκους, τοὺς πολιορκήσαντας τὸ Σβιατογράδον. Οἱ δ' ἐχθροὶ ἐκυρίευσαν μὲν τὸ φρούριον τοῦτο, ἀλλὰ τοσαύτην ἔπαθον φθορὰν, κατὰ τοὺς δύο θερινοὺς μῆνας τοῦ Ἰουνίου καὶ Ἰουλίου, ὥστε ὁ Μουρὰτ ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ἀνακάμψῃ εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ, διὰ νὰ ἐκπλύνῃ τὸν βύπον τοῦτον, ἐπῆλθε, τῷ 1450, μετὰ στρατοῦ ἔτι ἰσχυροτέρου καὶ πολιορκητικῶν μηχανῶν ὀγκωδεστάτων, ἐπὶ τὴν Κροΐαν. Ὁ Σκενδέρβεϋς δὲν ἐκλείσθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου τούτου, ἀλλὰ παρηνώχλει ἔξωθεν τοὺς πολιορκητὰς, καὶ ἐπήγαγεν εἰς αὐτοὺς τοσαύτην ζημίαν, ὥστε ὁ Μουρὰτ, διὰ νὰ ὑποχωρήσῃ ἐντίμως, προέτεινεν εἰς τὸν ἀντίπαλόν του, ὅτι δέχεται νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ὑποτελῆ, ἐπὶ πληρωμῇ μικροτάτου φόρου. Ἀλλ' ὁ Σκενδέρβεϋς ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν, καὶ ὁ Μουρὰτ ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν ἄπρακτος εἰς Ἀδριανούπολιν. — Ἔλαβε δὲ παραμυθίαν τινὰ διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, διότι προσεκλήθη μετ' ὀλίγον νὰ κρίνῃ ὡς διαιτητὴς περὶ τοῦ κυβερνήτου τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ὁ Ἰωάννης Β' Παλαιολόγος ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1449 ἄπαις, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος εἶχε τὴν γενναιότητα νὰ ἀμφισβητῇ πρὸς τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον Θ', τὸ αὐτοκρατορικὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον ἤδη οὔτε λαμπρότητα, οὔτε δύναμιν εἶχεν. Ὁ Δημήτριος δὲν ἐστερεῖτο ὀπαδῶν τινων, ἀλλὰ ἡ μήτηρ τῶν ἡγεμόνων, ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Θωμᾶς, ὁ κλῆρος, ἡ σύγκλητος, ὁ στρατὸς καὶ ὁ λαὸς ἦσαν ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου· οὐδὲν ἧττον ἐθεωρήθη φρόνιμον νὰ ζητηθῇ καὶ ἡ ἔγκρισις τοῦ Μουράτ· ἀποδεχθέντος δὲ καὶ τούτου τὸν Κωνσταντῖνον, προσεκλήθη οὗτος ὡς αὐτο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κράτωρ ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου εἰς τὴν βασιλεύουσαν, Φεβρουαρίῳ 1450. Μετ' ὀλίγον, ἀπέθανεν ὁ Μουρὰτ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἓξ μὲν μῆνας μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, ἕνα δὲ μῆνα ἀφοῦ τὸ τρίτον παρητήθη τῆς ἀρχῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἀπέλθῃ πάλιν εἰς Μαγνησίαν.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Μωάμεθ Β', ἔχων τότε ἡλικίαν 21 ἔτους, ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐν Μαγνησίᾳ, καὶ ἔδραμεν, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1451 ἔτους, εἰς Ἀδριανούπολιν, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν. Ἐνταῦθα παρέστησαν ἐνώπιόν του οὐ μόνον οἱ πρέσβεις τῆς Χίου, τῆς Λέσβου, τῆς Ἀκαρνανίας, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς Ῥόδου, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου καὶ τῶν ἀδελφῶν του, Θωμᾶ καὶ Δημητρίου, εἰς οὓς ὁ Κωνσταντῖνος ἐπέτρεψε τὰ ἐν Πελοποννήσῳ κτήματα. Ὁ Μωάμεθ προσηνέχθη πρὸς τοὺς Παλαιολόγους φιλικῶς· ἀλλὰ ἡ ῥῆξις ἦτο ἀπαραίτητος, διότι ὁ μὲν νέος τῶν Ὀσμάνων Σουλτάνος ἦτο ὀξύς, ἐπίμονος καὶ μεγαλεπήβολος, ὁ δὲ ἔσχατος χριστιανὸς αὐτοκράτωρ μεγαλόφρων καὶ ἕτοιμος νὰ ὑποδυθῇ πάντα κίνδυνον μᾶλλον ἢ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ταπείνωσιν εἰς ἣν εἶχον καταντήσει οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ προκάτοχοι. Ὅθεν, στασιασάντων τῶν ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ Τούρκων ὑποτελῶν, ὁ Κωνσταντῖνος ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν περίστασιν ταύτην, ἵνα ἀποβάλῃ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν· καὶ διαμηνύει εἰς τὸν Μωάμεθ, ὅστις ἠσχολεῖτο τότε περὶ τὴν κατάπαυσιν τῆς στάσεως ἐκείνης, ὅτι ἀπαιτεῖ ν' αὐξηθῇ τὸ σιτηρέσιον τὸ ὁποῖον ἀπὸ Μουρὰτ ἐπληρώνετο εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐλὴν διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Ὀσμανίδου Οὐρχὰν (πιθανῶς ἐγγόνου τοῦ Σολιμὰν), εἰ δὲ μὴ θέλει ὑποστηρίξει τὰ δίκαια τοῦ ἡγεμόνος τούτου εἰς τὸν Ὀσμανικὸν θρόνον. Ὁ πονηρὸς Μωάμεθ ἔκρυψε τὴν ἀγανάκτησίν του καὶ παρέτεινε τὰς διαπραγματεύσεις, διὰ τοῦ Βεζίρη του Χαλὶλ πασᾶ, ἕως οὗ δαμάσῃ τὴν προαναφερθεῖσαν στάσιν καὶ ἐξομαλίσῃ ἄλλας τινὰς, ὡς ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς βασιλείας, ἐπελθούσας ἐσωτερικὰς δυσχερείας, ἰδίως δὲ κατευνάσῃ τοὺς ἐν Προύσῃ κατεξαναστάντας ἐπίσης Γιαννιτσάρους, τοὺς ὁποίους ἠναγκάσθη νὰ προσοικειωθῇ διὰ χρημάτων. Τότε κατὰ πρῶτον ἐδόθη χρηματικὴ δωρεὰ εἰς τοὺς Γιαννιτσάρους· καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Μωάμεθ ἠναγκάσθησαν ν' ἀκολουθήσωσιν ἅπαντες αὐτοῦ οἱ διάδοχοι κατὰ τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν εἰς τὸν θρόνον, ἡ δὲ χρηματικὴ αὕτη δωρεὰ, ἀποβᾶσα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεγαλητέρα, συνεπήγαγεν ὀλέθρια ἀποτελέσματα.—Τελευταῖον ὁ Μωάμεθ, ἀπαλλαγεὶς τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀπέβαλε τὴν προσωπίδα καὶ παρεσκευάσθη εἰς ἀποκλεισμὸν καὶ πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μὲ τοσαύτην δὲ προθυμίαν εἰς τοῦτο περίσκεψιν καὶ τοσαύτας συνέλεξε δυνάμεις, ὥστε δῆλον γίνεται, ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη, καίτοι εἰς ἑαυτὴν μόνην ἐγκαταλελειμμένη, ἦτο εἰσέτι φοβερά. Τῳόντι, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1452, ὁ Μωάμεθ κατεσκεύασεν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, πλησιέστατα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὸ στενώτατον τοῦ πορθμοῦ μέρος, πύργον ὀχυρὸν, ἵνα ἄρχῃ τοῦ Βοσπόρου καὶ ἀποκλείσῃ τὴν πόλιν ἀπὸ πάσης μετὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κοινωνίας. Συγχρόνως ἔπεμψε κατὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἀδελφῶν τοῦ αὐτοκράτορος, κατὰ τοῦ Θωμᾶ καὶ τοῦ Δημητρίου, τὸν δὶς καὶ πρότερον ἐμβαλόντα εἰς τὴν χερσόνησον Τουραχὰν, ἵνα, δηώσας ἐκ νέου αὐτὴν, ἀποτρίψῃ πᾶσαν ἐκεῖθεν ἐπικουρίαν. Προστούτοις διὰ πολλῶν χρημάτων ἐδελέασε καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του προσέλαβεν ὀνομαστόν τινα χύτην κανονίων Ὀρβὰν ἢ Οὐρβὰν καλούμενον, ὅστις, Οὔγγρος ἢ Βλάχος ὢν τὸ γένος, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολιν καὶ προσελθὼν εἰς τὸν Σουλτάνον, ἔχυσε κανδυλια ὑπέρογκα, τὰ ὁποῖα ὅμως μικρὸν ἀληθῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἅλωσιν. Τελευταῖον ἐπεχείρησε, κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1453, τὴν πολιορκίαν μετὰ στρατοῦ, ὅστις ἀδήλου ἂν συνεποσοῦτο εἰς 300 ἢ 400,000 ἀνδρῶν, ὡς λέγεται, ἦτο ὅμως βεβαίως πολυάριθμος· ἔτι δὲ συνεπήγαγε καὶ στόλον 350 ἢ καὶ 421 πλοίων παντὸς εἴδους καὶ μεγέθους, τῶν ὁποίων ἦρχεν ἐξωμότης Βούλγαρος ναυτικός.

Τί δ' ἔπραττεν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἐπὶ τίνος ἐρειδόμενος ἦλπισε ν' ἀντισταθῇ εἰς τοσαύτας δυνάμεις; Ἡ ὅλη διαγωγὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἀποδεικνύει, ὅτι ἐπεζήτησεν ἐξ ἀρχῆς πτῶσιν ἔντιμον, μὴ δυνάμενος νὰ βασιλεύσῃ ἐντίμως· διὰ τοῦτο προεκάλεσε τὸν ἀγῶνα, καίτοι μηδεμίαν ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἐθεώρησε χρέος του νὰ πράξῃ, ἐν τῇ ὑστάτῃ ταύτῃ ὥρᾳ, ὅ,τι ἦτο δυνατὸν πρὸς ἄμυναν· διὰ τοῦτο ἔπεμψε, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πολιορκίας, 1452, πρεσβείαν, πρὸς τὸν ἀρχιερατεύοντα τότε ἐν Ῥώμῃ πάπαν Νικόλαον Ε', παρακαλῶν αὐτὸν νὰ προτρέψῃ τοὺς Λατίνους ἱππεῖς, ἵνα σταυροφορήσωσιν ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ὁ Νικόλαος ἀπῄτει πρὸ πάντων τὴν πραγματίωσιν τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ ἕνωσις αὕτη εἶχε μὲν συνομολογηθῇ, ὡς προείπομεν, ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, ὅπου παρευρέθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ὁ Κωνσταντῖνος· ἀλλὰ ὁ κλῆρος, οἱ λόγιοι, τὸ ἔθνος δὲν ἀπεδέχθησαν αὐτὴν, ὥστε οὐδεμία ἔτι εἶχε γίνει μεταβολὴ εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ εἰς τὸ δόγμα τῆς πίστεως. Ὁ Νικόλαος Ε' λοιπὸν ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν παροῦσαν δυσχέρειαν, ἵνα καταστήσῃ ἔργον τοὺς λόγους, καὶ ἀπῄτησεν ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον νὰ δεχθῇ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔξαρχον τοῦ πάπα, ἐπιτετραμμένον νὰ ἀφανίσῃ ἅπαντα τὰ ἴχνη τῆς διαφορᾶς τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ὁ Κωνσταντῖνος ἤξευρε κάλλιστα ὅτι τὸ ἔθνος δὲν δέχεται νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν πάπαν καὶ ὅτι ἡ ὑποταγὴ αὕτη ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ ἐν τῷ μέλλοντι ὀλέθρια ἀποτελέσματα· ἀλλ' ὁ ἀπὸ τῶν Τούρκων κίνδυνος ἦτο παρὼν, ἐπικείμενος, κατεπείγων· ὅθεν ἐνόμισεν ἀπαραίτητον νὰ ἀποτρέψῃ πρῶτον αὐτὸν, διὰ πάσης θυσίας, καὶ ἐδέχθη τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Νικολάου. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὁ πλεῖστος κλῆρος καὶ τὸ ἔθνος ἐσκέπτοντο ἄλλως καὶ ἦσαν ἐξεναντίας πρόθυμοι νὰ ὑποστῶσι πᾶσαν θυσίαν, διὰ νὰ ἀποφύγωσι τὸν ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν πάπαν κίνδυνον.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1452 ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ ὑπὸ τοῦ πάπα διορισθεὶς ἔξαρχος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κιοβίας καὶ καρδινάλιος Ἰσίδωρος· συνεννοηθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ὁμογνωμονούντων ἐν τέλει ἀνδρῶν, ἐτελέσθη, τῇ 12 Δεκεμβρίου 1452, ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας, μεγάλη λειτουργία εἰς κύρωσιν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως. Ἀλλ' ἡ ἀντίπαλος μερὶς παρώξυνε τὸ πλῆθος κατὰ τοῦ ἑνωτικοῦ· προΐστατο δὲ τῆς μερίδος ταύτης ὁ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννηθείσης τότε εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀρχαίας ἐπιστήμης καὶ τέχνης περίδοξος Γεννάδιος (Γεώργιος Σχολάριος), ὅστις κατ' ἀρχὰς ὡμοφρόνει τῷ βασιλεῖ, ἔπειτα ὅμως, ἀσπασθεὶς τὴν ἀντίθετον δόξαν, καὶ ἀδιαλείπτως κηρύττων καὶ γράφων κατὰ τῶν φίλων τῆς ἑνώσεως, ὑπῆρξεν ὁ κυριώτατος αὐτουργὸς τῆς δεινῆς διχοστασίας, ἥτις ἐξερράγη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὑπέρ ποτε παρωξύνθη κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1453, ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἀπέκλεισαν κατὰ ξηρὰν τὴν πόλιν. Τοιαύτη ἦτο κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων. Ἀπὸ τῆς Εὐρώπης οὐδεμία ἤρχετο βοήθεια,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ιδότι ὁ πάπας περιέμενε νὰ βεβαιωθῇ πρῶτον ὅτι ἐγένετο ἡ ἕνωσι· καὶ ἔπειτα
ὰ πέμψῃ τὴν ἐπικουρίαν· ἐντούτοις ὁ φοβερὸς ἐχθρὸς περιεζώννυεν ἤδη τὴν πό-
ιν, καὶ ἡ ἕνωσις τῶν ἐκκλησιῶν, ἥτις ἐπὶ τέλους οὐδεμίαν ἔξωθεν ἐπήγαγεν
πικουρίαν, διήρεσε καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀλίγους ἐσωτερικοὺς ὑπερμάχους τῆς βασι-
λευούσης. — Ὁ μέγας δοὺξ ἦτοι ἀρχιστράτηγος Λουκᾶς Νοταρᾶς, συν-
τάσσετο μετὰ τοῦ Γενναδίου· ἀλλ' ἂν καὶ, ὡς ἀπέδειξεν, ἦτο πρόθυμος νὰ πο-
λεμήσῃ ὑπὲρ πατρίδος, ὁ αὐτοκράτωρ ἐνόμισε καλὸν νὰ ἀναθέσῃ τὴν στρατηγίαν
τῆς ἀμύνης εἰς τὸν Γενουαῖον Ἰωάννην Ἰουστινιανόν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος
ἠγωνίσθη γενναίως ἐπὶ πολὺν χρόνον· διέπρεψαν δὲ καὶ ὁ καρδινάλιος Ἰσίδωρος,
καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἰταλοί, Ἱσπανοί, Γάλλοι καὶ Γερμανοί, ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων, ὁ
Δημήτριος Καντακουζηνός, οἱ Παλαιολόγοι Νικηφόρος καὶ Θεόφιλος, ὁ Θεόδω-
ρος Καρύστιος, ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς καὶ μάλιστα ὁ βασιλεὺς, ὅστις, νυχθημερὸν
εἰς τὰς ἐπάλξεις εὑρισκόμενος, προδήλως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρεί-
πια αὐτῶν. Ἀλλὰ ! τί ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσιν οἱ ἄνδρες οὗτοι κατὰ τοῦ ἀπει-
ραρίθμου στρατοῦ ὅστις περιεκύκλωσεν αὐτοὺς ἁπανταχόθεν; Οἱ ἀντιπαραταχθέν-
τες Ἕλληνες μόλις συνεποσοῦντο εἰς 6,000· ὅλοι δὲ οἱ ξένοι ἐπίκουροι δὲν ὑπερ-
έβαινον τὰς 4000, καὶ ἐκ τῶν ξένων αὐτῶν τινὲς δὲν ἦσαν εἰλικρινεῖς. Ὁ Ἰου-
στινιανὸς, πληγωθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν ἔφοδον, κατέλιπεν αἰφνιδίως τὴν ἀνα-
τεθεῖσαν αὐτῷ θέσιν καὶ, φυγὼν αἰσχρῶς ἀπὸ τῆς πόλεως, διηυκόλυνε τὴν εἴσοδο-
λὴν τῶν Τούρκων. Ἐνγένει δὲ οἱ Γενουαῖοι τοῦ Γαλατᾶ ἀμφιβόλως ἐπολιτεύ-
θησαν, πολλάκις ὑπηρετοῦντες τὴν ἡμέραν μὲν τοὺς Ἕλληνας, τὴν δὲ νύκτα
τοὺς Τούρκους καὶ συνδραμόντες τὸν Μωάμεθ εἰς ἐπιχείρημά τι τὸ ὁποῖον πλεί-
στον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπὸ ξηρᾶς
περιεκλείετο ὑπὸ διπλοῦ τείχους καὶ διπλῆς τάφρου, ἀπὸ δὲ τοῦ λιμένος ἦτο εὐ-
προσιτωτέρα. Διὰ νὰ εὐκολύνῃ λοιπὸν τὴν ἀπὸ ξηρᾶς ἔφοδον, ὁ Μωάμεθ ἤθε-
λε νὰ ἐπιτεθῇ συγχρόνως καὶ ἀπὸ τοῦ λιμένος. Ἡ εἴσοδος ὅμως τοῦ Κερατείου
κόλπου, μεταξὺ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς ἄκρας τοῦ Γαλατᾶ, ἐφράσσετο διὰ σι-
δηρᾶς ἁλύσεως, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν σταυροφόροι, τῷ 1204, διέσπασαν, οἱ δὲ
Τοῦρκοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διασπάσωσιν, ὥστε ὁ Μωάμεθ συνέλαβε τὴν ἰδέαν
νὰ μεταφέρῃ τὰ πλοῖά του διὰ ξηρᾶς, δηλαδὴ διὰ τοῦ Γαλατᾶ, εἰς τὸν Κερά-
τειον κόλπον, ὅπερ καὶ κατώρθωσε, διὰ τῆς συνδρομῆς βεβαίως τῶν Γενουαίων.

Ἀλλ' ὅσῳ ἀσθενεῖς καὶ ἂν ἦσαν αἱ δυνάμεις τῶν πολιορκουμένων, ἡ ἄμυνα
τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος ὑπῆρξε καρτερικὴ, ἔνδοξος καὶ ἀξιομνημόνευτος.
Ἑπτὰ ὅλας ἑβδομάδας, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀπριλίου 1453, διήρκει ἡ πολιορ-
κία, οἱ δὲ πολέμιοι οὐδὲν κατώρθουν, καίτοι μέγα ἀποβαλόντες πλῆθος ἀνθρώ-
πων. Τελευταῖον ὁ Μωάμεθ ἐπεχείρησε μετὰ τῶν ἀναριθμήτων αὐτοῦ βαρβά-
ρων ὑστάτην ἔφοδον, ἀφοῦ τῇ 24 Μαΐου διεβίβασεν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον προ-
τάσεις περὶ παραδόσεως, τὰς ὁποίας ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέκρου-
σε. Τῇ 28 Μαΐου, ὁ ὅλος Τουρκικὸς στρατὸς παρεσκευάσθη περὶ ἥλιου δυσμάς,
ἵνα ἀρχίσῃ τὴν πρωΐαν τῆς 29 τὴν ἔφοδον. Ὁ Σουλτάνος ὑπέσχετο εἰς τὸν
στρατὸν αὐτοῦ ὡς λείαν ἅπαντας τοὺς κατοίκους καὶ ἅπασαν τὴν περιουσίαν των·
μόνα τὰ κτίρια ἐπεφυλάξατο δι' ἑαυτὸν καὶ ἀπηγόρευσε πᾶσαν αὐτῶν κατα-
στροφήν. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε φοβερός· διήρκει δὲ δύο ἤδη ὥρας, ὅτε ὁ Ἰουστινια-
νὸς, πληγωθεὶς, καὶ μὴ πειθόμενος εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις
ἐκέτευεν αὐτὸν νὰ μὴν ἐγκαταλίπῃ τὴν τάξιν του, ἔφυγεν εἰς Γαλατᾶν, συνεπα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γόμενος τοὺς ὅτ' αὐτὸν ἀμέσως τεταγμένους. Τότε οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλασαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐγένοντο μετ' ὀλίγον κύριοι αὐτῆς· αἱ οἰκίαι ἐλεηλατήθησαν, πολλαὶ δὲ χριστιανῶν χιλιάδες παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας, ἐφονεύθησαν ἢ ἐξηνδραποδίσθησαν. Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔπεσε μαχόμενος. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπέθανεν εἰς Γαλατᾶν ἀπὸ τῶν πληγῶν του. Ὁ Λουκᾶς Νοταρᾶς καὶ ὁ καρδινάλιος Ἰσίδωρος ἠχμαλωτεύθησαν. Ἐκ τῶν πεσόντων δὲ ἦτο καὶ ὁ Ὀσμανίδης Οὐρχάν.

Ἡ κατάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μετάθεσις τῆς ἕδρας τῶν Σουλτάνων εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μεταβολὴ τῆς ἁγίας Σοφίας, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισθείσης μητροπόλεως, εἰς τὸ κυριώτατον τζαμίον τοῦ νέου Μωαμεθανικοῦ κράτους, ἐνέπνευσε τρόμον μέγαν εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην· διότι τὸ στρατιωτικὸν ἐκεῖνο κράτος, τὸ ἔνθεν τοῦ Βοσπόρου ἤδη παγιωθὲν καὶ ἐρειδόμενον ἐπὶ μονίμου στρατοῦ πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνδρῶν, εἶον οὐδεὶς τῶν τότε χριστιανῶν ἡγεμόνων εἶχε, προδήλως ἔμελλε νὰ προχωρήσῃ καὶ περαιτέρω, ὥστε ἡ Εὐρώπη ἔβλεπεν ἑαυτὴν κινδυνεύουσαν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ φιλολογία τῶν φραγκικῶν, τῶν κελτικῶν καὶ τῶν σλαυικῶν πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης τοσαύτην ἔλαβον ἐπίδοσιν ἀπὸ τῆς γενομένης τότε εἰς Ἰταλίαν μεταναστάσεως πολλῶν λογίων Ἑλλήνων, ὥστε ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεωρεῖται εὐλόγως ὡς ἀρχὴ τοῦ νεωτέρου Εὐρωπαϊκοῦ βίου καὶ τῆς νεωτέρας φιλολογίας καὶ συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν γεγονότων ὅσα διακρίνουσι τὴν μέσην ἐποχὴν τῆς Γενικῆς Ἱστορίας ἀπὸ τὴν νεωτέραν.

Ὁ Σουλτάνος ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ σεβασθῇ τὸ Ἑλληνικὸν θρήσκευμα, καὶ, ἐγκαθιδρύσας Πατριάρχην τὸν Γεννάδιον, ἐπέτρεψεν αὐτῷ προνόμια πολλά. Ἡ σταυροφορία τὴν ὁποίαν ἐμελέτησαν νὰ ἐπιχειρήσωσιν οἱ χριστιανοὶ τῆς δύσεως, ἵνα σώσωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἐγένετο· ὁ ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθεὶς στόλος, ἐκπλεύσας βραδέως, ἠφανίσθη· ἀλλ' ὁ Σκενδέρβεϋς ἀντέστη γενναίως εἰς τὴν κολοσσιαίαν τοῦ Μωάμεθ δύναμιν. Ἐν ἔτει 1454 ὁ Σουλτάνος προέτεινεν εἰς αὐτὸν εἰρήνην, ἐπὶ μετρίῳ φόρῳ· ὁ Σκενδέρβεϋς δὲν συνήνεσεν εἰς τοῦτο, καὶ, ὀχυρώσας ἔτι μᾶλλον τὴν Κρόϊαν, κατετρόπωσε δὶς τὸν ἐπιχειρήσαντα τὴν πολιορκίαν αὐτῆς Τουρκικὸν στρατόν. Εἰς τὰ κατὰ πόδας ἔτη, ἄλλοι πόλεμοι δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Σουλτάνον νὰ ἀπέλθῃ μεθ' ὅλης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως κατὰ τῆς Ἀλβανίας. Τοῦτο ἐγένετο τῷ 1465, ὅτε ὁ Μωάμεθ εἰσβαλὼν μετὰ 200,000 ἀνδρῶν, ὡς λέγεται, ἐκυρίευσε τὸ Σβιατιγράδον καὶ τὸ Ἀλβανικὸν Βελιγράδιον καὶ ἀπέκλεισε τὴν Κρόϊαν, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ Σκενδέρβεϋς μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (14 Ἰανουαρίου 1467) κατώρθωσε νὰ διασώσῃ, καίτοι μηδεμίαν λαβὼν ἀπὸ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐπικουρίαν. Ἀλλ' ἀποβιώσαντος τοῦ ἥρωος ἐκείνου, ἡ Κρόϊα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τοὺς ἐχθρούς· ἀνέθηκε δὲ ὁ Σκενδέρβεϋς πρὸ τοῦ θανάτου τό τε κράτος καὶ τὸν υἱόν του Ἰωάννην εἰς τὴν προστασίαν τῶν Ἐνετῶν, οἵτινες τῷ 1464 ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων καὶ κατέλαβον τὴν Λῆμνον, διότι ὁ Μωάμεθ οὐ μόνον ἐξέωσε τὸν ὑποτελῆ τῶν Ἐνετῶν δυνάστην τῆς Λέσβου Καταλούσιον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενα παράλια τῆς Πελοποννήσου ἠπείλησε.

Καὶ ὁ ἀνδρεῖος ἡγεμὼν τῶν Οὐγγρων δὲν ἐπτοήθη ἀπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ τελευταίῳ ἔτει τῆς ζωῆς του, 1456, κατετρόπωσε, διὰ νίκης λαμπροτέρας τῶν ὅσας ποτὲ ἐπέτυχε, τὸν ὅλον Τουρκικὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στρατόν. Οἱ Σέρβοι ἐξεναντίας ἠττήθησαν, οἱ δύο πρεσβύτεροι υἱοὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Γεωργίου ἐστάλησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ τρίτος ἐγκαθιδρύθη ὡς ὑποτελὴς τῶν Τούρκων δυνάστης τῆς χώρας· ἀποθανόντος ὅμως αὐτοῦ, 1459, ἡ χώρα μετεβλήθη εἰς ἐπαρχίαν ἄμεσον τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Οἱ Γενουαῖοι ἀπέβαλον οὐ μόνον τὸν Γαλατᾶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἄμαστριν, ἥτις, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶχε καταστῇ τὸ κυριώτερον αὐτῶν ἐμπορεῖον. Ὁ Μωάμεθ ἐφείσθη κατ' ἀρχὰς τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Παλαιολόγων Δημητρίου καὶ Θωμᾶ· μετ' ὀλίγον ἤρισαν οἱ δύο ἀδελφοί, ὁ Θωμᾶς ἔφυγεν εἰς Ῥώμην, ἀλλὰ καὶ ὁ καταλαβὼν τὸ μερίδιόν του Δημήτριος καθηρέθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, 1460. Ἡ Βλαχία καὶ ἡ Βοσνία κατέστησαν ἐπίσης ὑποτελεῖς τῶν Τούρκων· καὶ ἐν Ἀσίᾳ δὲ ὁ Μωάμεθ κατέλυσε, τῷ 1462, τὸν ἔσχατον αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος Δαυὶδ Κομνηνόν.

§. 25.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἵνα ἐκθέσωμεν τὰ ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι γενόμενα, προοιμιάζομεν ἀπὸ τῆς **Ἱστορίας τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μέχρι τῶν μέσων τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης.**

Ὁ βασιλεὺς Ῥουπρέχτος ἀπέθανε τῷ 1410, περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ ἔτους τούτου προεχειρίσθη βασιλεὺς Γερμανίας ὁ βασιλεὺς Οὐγγαρίας **Σιγεμοῦνδος, τῇ** συναινέσει καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Οὐενσεσλάου, διατηρήσαντος τὸν αὐτοκρατορικὸν τίτλον. **Ὁ Σιγεμοῦνδος ἔδωκε τὴν** ἀνήκουσαν αὐτῷ Βρανδεμβουργικὴν **μαρκίαν** εἰς τὸν τὰ **μέγιστα** συνδραμόντα **αὐτὸν** κόμητα Νυρεμβέργης **Φρεδερῖκον Ὀενζολλερνικὸν, ἀρχηγέτην γενόμενον νέας** ἐπισήμου ἐν τῇ Γερμανικῇ ἱστορίᾳ οἰκίας. **Εἰς** τὴν Γερμανίαν, **ὅπου ἐπεκράτει,** ὡς πρότερον, πλείστη ἀναρχία, δὲν εἰμπόρεσε νὰ ἔλθῃ ὁ νέος **βασιλεὺς, ἕνεκα** τῶν ἐσωτερικῶν περισπασμῶν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ **βασιλείου** τῆς Οὐγγαρίας, εἰμὴ ἐν ἔτει 1414. Στεφθεὶς δὲ τελευταῖον τῇ **8 Νοεμβρίου** τοῦ ἔτους τούτου, ἐν Ἀκουϊσγράνῳ, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστήσῃ τὴν **προσοχὴν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ** πράγματα. — Ἡ ἐν **Πίσῃ** σύνοδος (σελ. **294**), **ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ,** ὅτι οἱ δύο πάπαι Γρηγόριος ΙΒ' καὶ Βενέδικτος ΙΓ' θέλουν παραιτηθῆ, **ἐχειροτόνησε** τρίτον πάπαν, τὸν **Ἀλέξανδρον Ε',** ὅστις, **θεωρῶν τοὺς ἄλλους μὴ παραιτουμένους,** ἐὰν δὲν παραιτηθῇ καὶ αὐτὸς, **φοβούμενος δὲ** μήπως **ἀναγκασθῇ** εἰς **τοῦτο, διέλυσε** τὴν σύνοδον, **ὑποσχεθεὶς** νὰ συγκαλέσῃ **ἄλλην** μετὰ τρία ἔτη, πρὸς κατάπαυσιν **τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἔριδος. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου τῷ 1410,** οἱ παρ' αὐτοῦ διορισθέντες **καρδινάλιοι** προεχειρίσαντο διάδοχόν του **τὸν Ἰωάννην ΚΓ',** ὥστε τρεῖς πάλιν **ὑπῆρχον** ἀρχηγοὶ **τῆς ἐκκλησίας,** ὧν **ἕκαστος εἶχε τοὺς ἰδίους ὀπαδοὺς ἐν τῇ δυτικῇ** Εὐρώπῃ, **ἰδίως δὲ ὁ Ἰωάννης κατώρθωσε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως** Σιγεμούνδου, μεθ' οὗ συνεννοηθείς, **συνεκάλεσε** κατὰ τὸ **1414** εἰς **Κωνσταντίαν** γενικὴν ἐκκλησιαστικὴν σύνοδον, **εἰς** ἣν συνέῤῥευσαν **ἐξ ἀρχῆς ὑπὲρ τὰς 50,000** ἀνδρῶν, Ἰταλῶν, Γερμανῶν, Γάλλων, Ἄγγλων, ἐπὶ τέλους καὶ Ἰσπανῶν, προσῆλθε δὲ καὶ ὁ πάπας Γρηγόριος ΙΒ'. Ἡ σύνοδος ἤρξατο τῇ 5 Νοεμβρίου καὶ ὤφειλε πρὸ πάντων νὰ λύσῃ τὸ σχίσμα, ἐπειτα ἐν τῶν ἀκροτέρων ἐπόθει νὰ

Ψηφιοποίηση: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνεγνωρισθῇ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας ἢ ἂν καὶ οἱ τρεῖς ἔπρεπε νὰ παραιτηθῶσιν. Αλλ' ὁ προεδρεύων αὐτῆς Ἰωάννης ΚΒ' ἐπέτυχε νὰ προτιμηθῇ ἕτερον ζήτημα, τὸ περὶ τῶν ἀκμαζόντων τότε ἐν Βοημίᾳ μεταρρυθμιστικῶν δογμάτων τοῦ Ἰωάννου Οὐσσίου. Τὴν ταχεῖαν λύσιν τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἐπεθύμει καὶ ὁ βασιλεὺς Σιγεμοῦνδος, ἵνα παύσωσιν αἱ ἐντεῦθεν παραχθεῖσαι ἀνωμαλίαι εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, εἰς ἣν ἔμελλε νὰ διαδεχθῇ τὸν ἀδελφόν του.—Ὁ Ἰωάννης Οὔσσιος ἐκήρυττε πρὸ καιροῦ, σελ. 293, κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας καὶ εἶχεν ἀποκτήσει εἰς Βοημίαν πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ συνεργούς, ἰδίως δὲ τὸν ἐπίσης σχεδὸν μετ' αὐτοῦ ἔνδοξον Ἱερώνυμον ἐκ Πράγης. Κατ' ἀρχὰς οὐ μόνον ὁ Οὐενσεσλάος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πράγας Σβίγκος ἢ Σβυνέκιος ὑπεστήριξαν αὐτόν· ἔπειτα ὅμως, φοβηθέντες τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, ὁ μὲν Οὐενσεσλάος ἀνεδείχθη ἀμφίρροπος, ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος κατεδίωξε τὸν Οὔσσιον. Ἐπίσης καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ ἐν ἔτει 1411 ἀποθανόντος ἐκείνου ἀρχιεπισκόπου κατεξανέστησαν κατὰ τοῦ μεταρρυθμιστοῦ, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ οὗτος κατήντησε νὰ ἀποκρούσῃ αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας, τὴν παράδοσιν, τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας, τὰς συνόδους, μὴ ἀναγνωρίζων εἰμὴ μόνον τὴν ἱερὰν Γραφήν· ὥστε ὁ Οὔσσιος ἠναγκάσθη τῷ 1413 νὰ καταλίπῃ τὴν Πράγαν. Οὐδὲν ἧττον πᾶσα σχεδὸν ἡ Βοημία ἐτάσσετο μετὰ τοῦ Οὐσσίου, ὅτε ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδος ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως. Ἀλλὰ ἡ Γερμανία ἦτο πολεμία αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς καταδιώξεως ἣν οὗτος συνεβούλευσε τὸν Οὐενσεσλάον νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τῶν ἐν τῷ πανεπιστημείῳ τῆς Πράγας Γερμανῶν καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γερμανίας Σιγεμοῦνδος ἠναγκάζετο νὰ περιποιῆται τὸ φρόνημα τῶν ὑπηκόων του· ὁ κλῆρος ἐμαίνετο κατὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν· αὐτὸς ὁ καρδινάλιος Πέτρος Αἰλλὺς, σελ. 291, ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ τολμηροῦ μεταρρυθμιστοῦ, ὅστις δὲν ἐζήτει πλέον τὴν διόρθωσιν τῶν καταχρήσεων τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὴν ἀνατροπὴν τῶν δογμάτων της. Ὅθεν ὁ Οὔσσιος, προσελθὼν ἔτι ἀπὸ τῆς 3 Νοεμβρίου 1414 εἰς Πράγαν, ἐπὶ τῇ προτροπῇ τοῦ Σιγεμούνδου καὶ τῇ ὑποσχέσει, ὅτι θέλει τύχει παρ' αὐτοῦ τῆς δεούσης προστασίας, ἐφυλακίσθη, παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, τῇ 28 Νοεμβρίου, ὑπὸ Γερμανῶν τινων ἐπισκόπων καὶ δυναστῶν, καὶ κατηγορήθη ὡς πρεσβεύσας, ὅτι ἡ ἱεραρχία καὶ ὁ παπισμὸς εἶναι ἀλλότρια τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὅτι αἱ ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων λειτουργίαι εἶναι ἄτοποι, ὅτι τὸ καθαρτήριον πῦρ εἶναι μῦθος, ὅτι τὸ ἁγίασμα τοῦ ὕδατος εἶναι ἀντιχριστιανικὸν, ὅτι τὸ κήρυγμα πρέπει νὰ ἦναι ἐλεύθερον, ὅτι τὰ μοναχικὰ τάγματα εἶναι ἐπιβλαβῆ, ὅτι ἡ χειροτονία καὶ τὸ ἅγιον μύρον δὲν εἶναι μυστήρια, ὅτι ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἡ νηστεία εἶναι παραλογισμοὶ, ὅτι τὸ οἰκοδομεῖν μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἔργον θεοσεβὲς, ὅτι τὸ ἐπικαλεῖσθαι τοὺς ἁγίους εἶναι ἁμαρτία, ὅτι μόνη ἑορτὴ εἶναι ἡ κυριακὴ καὶ ὅτι τὰ δέκατα εἰμποροῦν νὰ δίδωνται ὡς ἐλεή, οὐχὶ ὡς ὀφειλή. Ἐδικάσθη δὲ ὁ Οὔσσιος ἀπὸ τῆς 5 μέχρι τῆς 8 Ἰουνίου 1415, καὶ, ἀποποιηθεὶς νὰ ἐξομόσῃ τὰ ἀποδοθέντα αὐτῷ αἱρετικὰ δόγματα, ἔλαβε μετὰ πλείστης ἀταραξίας τῇ 6 Ἰουλίου, τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον, συγκαέντων καὶ τῶν βιβλίων αὐτοῦ. Ὁμοίαν τύχην ἔλαβε τῇ 30 Μαΐου 1416 καὶ ὁ Ἱερώνυμος, ὁ δὲ θάνατος τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν παρήγαγε δεινοτάτην ῥῆξιν μεταξὺ τῆς Βοημίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνόδου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδος ἐπεχείρησε καὶ τὴν διάλυσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς περὶ τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος ἔριδος. Τὸν Βενέδικτον ΙΓ' ἔχον ἤδη ἐγκαταλίπει οἱ πλεῖστοι τῶν ὀπαδῶν· ὁ Γρηγόριος ΙΒ' ὡμολόγησεν ἑαυτὸν πρόθυμον νὰ παραιτηθῇ τοῦ παπικοῦ ἀξιώματος. Ὅθεν ἡ σύνοδος ἀπῄτησε καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Οὗτος δὲ, πιεζόμενος καὶ μὴ πειθόμενος, δραπετεύει ἀπὸ Κωνσταντίας, τῇ 20 Μαρτίου 1415, καὶ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς συνόδου, ἥτις ὅμως δὲν ἐπτοήθη ἐκ τούτου, ἀλλὰ, ἐξακολουθήσασα τὰς συνεδριάσεις της, ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς τῶν καρδιναλίων, ἀνεκήρυξεν ἑαυτὴν ἀνωτέραν τοῦ πάπα, εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς δίκην ἕνεκα τῆς πολυειδῶς αἰσχρᾶς διαγωγῆς του, τὸν ἠνάγκασε τελευταῖον νὰ ἀποδώσῃ τὰ παράσημα τοῦ ἀξιώματός του, καὶ, τῇ 25 Μαΐου (ἐν τῇ ἑνδεκάτῃ αὐτῆς συνεδριάσει), ἀπεφήνατο αὐτὸν ἔνοχον καὶ καθῃρημένον. Ὁ Ἰωάννης, ἀφοῦ διέτριψεν ἐπί τινα χρόνον εἰς φυλακὴν ἄνετον, βραδύτερον οὐ μόνον συνεχωρήθη ὑπὸ τοῦ πάπα Μαρτίνου Ε', ἀλλὰ καὶ καρδινάλιος πάλιν προεχειρίσθη καὶ προϊστάμενος μάλιστα τοῦ τῶν καρδιναλίων συλλόγου, ἀποθανὼν ἐν Φλωρεντίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1419. Ὁ δὲ Γρηγόριος ΙΒ', τηρήσας τὴν ὁμολογίαν, ἀπέθετο προθύμως τὸ ἀξίωμα, λαβὼν τὴν ἰσόβιον ἐξαρχίαν τοῦ Ἀγκῶνος καὶ ἄλλας τιμάς. Ἀλλ' ὁ Βενέδικτος ΙΓ' ἐφάνη πολὺ ἐπιμονώτερος. Ἡ σύνοδος ἀνέθεσεν εἰς τὸν Σιγεμοῦνδον νὰ διενεργήσῃ τὴν παραίτησίν του· ὁ δὲ, μετὰ πολλὰς ἀναβολὰς καὶ χρονοτριβὰς καθ' ὁδὸν, ἔφθασεν εἰς Ἀραγωνίαν, ὅπου διέτριβεν ὁ Βενέδικτος, κατὰ Νοέμβριον 1415, καὶ, μὴ πειθομένου τούτου νὰ ἐνδώσῃ, κατώρθωσε τοὐλάχιστον, ὥστε οἱ ὀλίγοι ἡγεμόνες ὑφ' ὧν τότε ἀνεγνωρίζετο, ἰδίως οἱ βασιλεῖς Ἀραγωνίας, Καστιλλίας καὶ Ναυάρρας, νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὸν καὶ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου. Ἔπειτα ὁ Σιγεμοῦνδος ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους, ἐκεῖθεν εἰς Ἀγγλίαν, οὐχὶ ἐπὶ πολιτικῷ τινι σκοπῷ, ἀλλὰ ἀσωτίας καὶ εὐωχίας ἕνεκα, μόλις δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ 1417, μετὰ ἡμιολίου ἔτους περιπλανήσεις, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντίαν.

— Ἐνταῦθα ἐντούτοις πολλὰ ἐλέγοντο καὶ ἐγράφοντο περὶ τῶν καταχρήσεων τοῦ ὑφισταμένου ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος, οὐδὲν ὅμως ἐγίνετο πρὸς διόρθωσιν αὐτοῦ. Οἱ Γερμανοὶ, καὶ μέχρι τινὸς καιροῦ οἱ Ἄγγλοι, ἀπῄτουν νὰ μὴ ἐκλεχθῇ νέος πάπας, πρὶν θεραπευθῶσι τὰ παράπονα τῶν χριστιανῶν· οἱ Ἰταλοὶ, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἱσπανοὶ ἰσχυρίζοντο ἐξεναντίας, ὅτι, ἄνευ προηγουμένης τοῦ πάπα ἐκλογῆς, οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἐπιχειρήσωσι μεταρρύθμισιν. Ἑνωθέντων δὲ ἐπὶ τέλους καὶ τῶν Ἄγγλων μετ' αὐτῶν, προεχειρίσθη, τῇ 8 Νοεμβρίου 1417, ὁ Ἰταλὸς Μαρτῖνος Ε', ὅστις ἀνενέωσεν ἀμέσως ἁπάσας τὰς καταχρήσεις καὶ συνωμολόγησε μὲν πρὸς τοὺς Γάλλους, τοὺς Ἱσπανοὺς, τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἄγγλους (οἱ Ἰταλοὶ δὲν ἐπεζήτουν βελτίωσίν τινα πραγμάτων) ἐκκλησιαστικὰς συμβάσεις, ἐξασφαλιζούσας δῆθεν τὰ δίκαια τῶν ἐθνῶν τούτων, ἀλλ' αἱ συμβάσεις αὗται (Concordats) δὲν περιεῖχον εἰμὴ μικροῦ λόγου ἀξίας παραχωρήσεις, ἐγγύησιν δὲ οὐδεμίαν. Ἡ δὲ σύνοδος διελύθη τῇ 21 Ἀπριλίου 1418, καθ' ἣν ἡμέραν συνεκροτήθη ἡ τελευταία ἤτοι τεσσαρακοστὴ πέμπτη αὐτῆς συνεδρίασις.

Ἡ σύνοδος αὕτη, ἡ μηδεμίαν κατάχρησιν θεραπεύσασα, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πόλεμον φοβερώτατον. Μὴ περιορισθεῖσα εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Οὐσσίου καὶ τοῦ Ἱερωνύμου, ἐπεχείρησε τὴν καταδίωξιν ὅλων τῶν ὀπαδῶν αὐτῶν, ἤτοι τῶν πλείστων Βοημῶν. Ἐκ τῶν ὀπαδῶν τούτων, οἱ μὲν, ἰδίως τὸ ἐν Πράγᾳ πανεπιστήμιον, εἶχον μετρίας ἀπαιτήσεις, ὀνομαζόμενοι Καλύκειοι, οἱ δὲ ἐπεζήτουν τὴν ὅλην ἀνατροπὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Ἡ σύνοδος, ἀντὶ νὰ οἰκονομή-

στη τοὺς πρώτους δι' ἐλλόγων τινῶν παραχωρήσεων, ἐπολιτεύθη εἰς τρόπον ὥστε ἠνάγκασεν ὅλας τὰς Βοημικὰς μερίδας νὰ ἑνωθῶσιν. Ὁ Οὐενσεσλάος κατ' ἀρχὰς ἔδειξεν ὅτι προτιμᾷ νὰ ταχθῇ μετὰ τῶν ὑπηκόων μᾶλλον ἢ μετὰ τῆς ἀδυσωπήτου ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, διὰ τὴν συνήθη αὐτῷ ἀστασίαν καὶ ἀσθένειαν, πτοηθεὶς ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Σιγεμούνδου καὶ τοῦ πάπα, ἤρχισε νὰ περιστέλλῃ τοὺς Καλυκείους. Τότε οἱ δύο ἐπισημότεροι περὶ αὐτὸν πολιτικοὶ ἄνδρες, ὁ Νικόλαος Οὐσσινέκιος καὶ Ζίσκας ὁ Τροσνόβιος, χωρισθέντες ἀπὸ αὐτοῦ, ἀνέλαβον τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἑτεροδόξων, καὶ τῇ 30 Ἰουλίου 1419 ἤρχισαν αἱ ἐχθροπραξίαι· τῇ δὲ 16 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀποθανόντος τοῦ Οὐενσεσλάου, ἐξερράγη γενικὴ εἰς τὴν Βοημίαν ἐπανάστασις. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Οὐσσίου, οἱ φέροντες τὸ γενικὸν ὄνομα τῶν Οὐσσιτῶν, κατέλαβον ἀπανταχοῦ τὴν κυβέρνησιν. Ναὶ μὲν ἡ μετριωτέρα μερὶς ὑπερίσχυεν ἔτι, ὥστε ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν του Σιγεμοῦνδος ἠδύνατο, συμβιβαζόμενος μετ' αὐτῆς, νὰ προλάβῃ τὴν περαιτέρω αὔξησιν τοῦ κακοῦ. Ἀλλ' ὁ Σιγεμοῦνδος ἦτο τυφλὸν ὄργανον τῆς παπικῆς καὶ αὐλικῆς ἀριστοκρατίας, καὶ τοσοῦτον ἠθέλησε νὰ καταπιέσῃ πάντας ἐν γένει τοὺς ἑτεροδόξους, ὥστε οἱ μετριοφρονοῦντες, καίπερ ἀποτροπιαζόμενοι τὰς ἄλλας φανατικὰς τῆς Βοημίας φατρίας καὶ αἱρέσεις (τοὺς λεγομένους Θαβωρίτας, Ὀρεβίτας, Ὀρφανίτας), ἠναγκάσθησαν νὰ συμμαχήσωσι μετ' αὐτῶν κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων. Ὁ βασιλεὺς, ἐπελθὼν κατὰ τῆς Πράγας μετὰ στρατοῦ Γερμανικοῦ 150,000 ἀνδρῶν, ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Ζίσκα, τῇ 14 Ἰουλίου 1419, καὶ ἔπειτα, τῇ 1 Νοεμβρίου 1420, ὁλοσχερῶς κατετροπώθη περὶ Βισεράδ. Ἀναγκασθέντος δὲ τότε τοῦ Σιγεμούνδου νὰ ἐκχωρήσῃ τῆς Βοημίας, οἱ Θαβωρῖται καὶ οἱ Ὀρεβῖται ἐπεχείρησαν καταστρεπτικωτάτας εἰς τὰς πέριξ χώρας εἰσβολὰς, καθ' ἃς οἱ Γερμανοὶ ἔπαθον τὰ πάνδεινα, διότι ὁ θρησκευτικὸς αὐτὸς ἀγὼν διεξήγετο, κατὰ τὸ σύνηθες, μὲ πλείστην ἀγριότητα. Τῷ 1424, ἀπέθανεν ὁ φοβερὸς τῶν Βοημῶν στρατηγὸς Ζίσκας, ἀλλὰ διεδέχθη αὐτὸν ὁ οὐδὲν ἧττον αὐτοῦ ἐπιτήδειος Προκόπιος μέγας, καὶ ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν ἀδιάλλακτος καὶ ὀλέθριος. Πᾶσαι αἱ εἰσβολαὶ ὅσας ἐπεχείρησεν ὁ Σιγεμοῦνδος, ὑπὸ τῶν Γερμανῶν βοηθούμενος, ἀπεκρούσθησαν· πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι ὅσας οἱ μετριόφρονες Βοημοὶ ἐποίησαν ἵνα συμβιβασθῶσι μετὰ τοῦ βασιλέως ἀπέτυχον, ὅτε τελευταῖον, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1431, συνεκλήθη νέα γενικὴ ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος ἐν Βασιλείᾳ, ἵνα θεραπεύσῃ καὶ ταύτην καὶ ἄλλας τῆς ἐκκλησίας συμφοράς.

Ὁ πάπας Μαρτῖνος Ε' εἶχε συγκαλέσει ἐπὶ τούτῳ, ἀπὸ τοῦ 1423, σύνοδον εἰς Παυΐαν καὶ ἔπειτα εἰς Σιένναν· ἀλλ' αἱ σύνοδοι αὗται ἀπέτυχον, διότι, ἐκτὸς τῶν Ἰταλῶν, οὐδεὶς ἄλλος ἤθελε νὰ συγκροτηθῇ τὸ συνέδριον τοῦτο εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὅθεν ὁ πάπας ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ ὁρίσῃ καθέδραν τῆς συνόδου τὴν Βασιλείαν· ἀλλ' ἀπέθανε πρὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς, τὴν 20 Φεβρουαρίου 1431, καὶ τότε προεχειρίσθη ἀρχιερεὺς Ῥώμης ὁ πεισματώδης καὶ ἀγέρωχος Ἐνετὸς Εὐγένιος Δ'. Ὁ νέος πάπας δὲν ἐπέσπευδε πολὺ τὴν συγκρότησιν τῆς συνόδου· ἀλλ' αὕτη ἤρχισε περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους τὰς συνεδριάσεις της, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν Ἰουλιανοῦ Καισαρινίου καὶ ἐπεχείρησεν ἀμέσως διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς μετριωτέρους τῶν Οὐσσιτῶν. Τοῦτο δυσηρέστησε τόσῳ μᾶλλον τὸν Εὐγένιον, ὅσῳ ἔβλεπεν, ὅτι ἡ σύνοδος ἔχει σπουδαίαν πρόθεσιν νὰ ἀσχοληθῇ καὶ εἰς τὸν σωφρονισμὸν τοῦ κλήρου. Ὅθεν οὐ μόνον δὲν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προσῆλθεν εἰς Βασιλείαν, ἀλλ' ἀνεκάλεσε τοὺς ἐξάρχους του, ἐψήφισε τὴν διάλυσιν τῆς συνόδου καὶ εἰς παντελῆ ῥῆξιν πρὸς αὐτὴν περιῆλθεν. Ἡ σύνοδος ὅμως, μὴ πτοηθεῖσα ἐκ τούτου, ἀνενέωσε, τῇ 16 Φεβρουαρίου 1432, τὸ δόγμα τῆς ἐν Κωνσταντίᾳ συνόδου, ὅτι ἡ γενικὴ ἐκκλησιαστικὴ σύνοδος εἶναι ἀνωτέρα τοῦ πάπα, καὶ ὅτι ἄνευ τῆς συναινέσεώς της δὲν εἰμπορεῖ νὰ διαλυθῇ ὑπ' οὐδενός, περιέστειλε δὲ τὸν Εὐγένιον πολυειδῶς καὶ ἐξηκολούθησε τὰς πράξεις της. Ἐν τῇ ἔριδι ταύτῃ, κατ' ἀρχὰς ὁ Σιγεμοῦνδος ἐτάχθη μετὰ πολλοῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς συνόδου· μετ' οὐ πολὺ δὲ, δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ πάπα, ὅστις ὑπέσχετο νὰ στέψῃ αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ ὡς αὐτοκράτορα καὶ νὰ καταβάλῃ πᾶσαν τὴν δαπάνην τῆς τελετῆς ταύτης, ἀνεδείχθη ψυχρότερος πρὸς τοὺς συνηγμένους πατέρας, οἵτινες ὅμως οὐδ' ἐκ τούτου ἀνεχαιτίσθησαν ἀπὸ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν. Ἔπειτα ὁ Σιγεμοῦνδος, ἀφοῦ ἐστέφθη τῳόντι ἐν Ῥώμῃ, τῇ 31 Μαΐου 1433, προσῆλθεν εἰς τὴν Βασιλείαν καὶ συνέπραξε πάλιν μετὰ τῆς συνόδου πρὸς διόρθωσιν **τῶν ἐν Βοημίᾳ** πραγμάτων.—Αἱ πρὸς τοὺς μετριωτέρους τῶν Οὐσσιτῶν διαπραγματεύσεις **ἐπήγαγον** τελευταῖον σύμβασιν, ὑπογραφεῖσαν μὲν ἐν Πράγῃ **τῇ 30 Νοεμβρίου 1433,** ἐπικυρωθεῖσαν δὲ, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1434, ὑπὸ **τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου, καθ' ἣν** ἐπετράπησαν εἰς τὴν νέαν Οὐσσιτικὴν **τῆς Βοημίας ἐκκλησίαν τέσσαρά τινα· 1)** ὅτι ἡ μετάληψις τοῦ μυστικοῦ δείπνου **εἰμπορεῖ νὰ γίνεται δι' ἀμφοτέρων τῶν** εἰδῶν· **2)** ὅτι οἱ κληρικοὶ θέλουν μὲν **ἕνεκα τῶν κοινῶν κακουργημάτων** τιμωρεῖσθαι ὑπὸ λαϊκῶν δικαστῶν, ἀλλὰ **τῇ συμπράξει κληρικῶν· 3) ὅτι ὁ** λόγος τοῦ θεοῦ εἰμπορεῖ νὰ κηρύττεται ἐλευθέρως, **ἀλλὰ μόνον ὑπὸ** ἱερωμένων· **4)** ὅτι κληρικοὶ οὐδὲν πολιτικὸν ἀξίωμα δύνανται νὰ **λάβωσιν,** ἀλλὰ μόνον νὰ διαχειρίζωνται τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας. Οἱ Θαβωρῖται, Ὀρεβῖται καὶ Ὀρφανῖται δὲν ἀπεδέχθησαν τοὺς ὅρους τούτους· ὅθεν φοβερὰ ἐξερράγη πάλη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν μετριοφρόνων, καθ' ἣν οἱ τελευταῖοι ὅμως κατετρόπωσαν τοὺς πρώτους ὁλοσχερῶς, τῇ 28 Μαΐου 1434. Τότε οἱ νικηταὶ συνεβιβάσθησαν καὶ πρὸς τὸν Σιγεμοῦνδον· μετὰ μακρὰς δὲ διαπραγματεύσεις, δι' ὧν οἱ Βοημοὶ ἠθέλησαν ὅσον ἐνδέχεται νὰ ἀσφαλίσωσι τὰ νέα αὐτῶν δίκαια, ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πράγαν, τῇ 25 Αὐγούστου 1436.

Ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ **τὰ κατὰ τῶν** καταχρήσεων τῆς παπικῆς ἐκκλησίας παράπονα τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους, **ἐπίσης καθὼς** ἐθεράπευσε τὰ παράπονα τῶν Βοημῶν. Κατὰ δυστυχίαν οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας εἶχον συμφέρον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς παπικῆς παντοδυναμίας, ἵνα μεταχειρίζωνται αὐτὴν πρὸς τοὺς σκοποὺς των, κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας τῶν Γερμανῶν ἐπισκόπων. Ὅθεν πᾶσαι αἱ ἀποφάσεις ὅσας ἡ σύνοδος ἐξέδωκεν ἵνα ἐπιφέρῃ διόρθωσίν τινα εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἔμειναν ἀνεκτέλεστοι. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ λαὸς, ἐγκαταλειφθεὶς τότε ὑπό τε τῶν κοσμικῶν καὶ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ ἡγεμόνων, ἐπεχείρησε, κατὰ τὴν ἑπομένην ἑκατονταετηρίδα, **ὑπὸ τὴν ἀρχη**γίαν τολμηρῶν ἱεροκηρύκων, βιαίαν ἐκκλησιαστικὴν μεταῤῥύθμισιν. Ὁ Σιγεμοῦνδος δὲν συνέπραξε προθύμως μετὰ τῆς συνόδου εἰμὴ **ἐνόσῳ εἶχε χρείαν** αὐτῆς **ἵνα ἐξομαλίσῃ** τὰ πράγματα **τῆς Βοημίας.** Οἱ καρδινάλιοι **ἐπίσης** ἐδείχνοησαν **πρὸς τὴν** σύνοδον, ἅμα αὕτη **ἐπεχείρησε νὰ ἐλαττώσῃ τὰ εἰσοδήματά** των. Ὁ πάπας Εὐγένιος Δ', ἐνθαῤῥυνθεὶς ἐκ τούτων, **συνεκάλεσε,** κατὰ Σεπτέμβριον **1437,** νέαν σύνοδον ἥτις ἔμελλε νὰ συνέλθῃ εἰς Φερράραν, ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἐνταῦθα ἦτον καταλληλότερον νὰ συζητηθῇ τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἑνώ-

Ψηφιοποίηση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεως τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν ὁποίαν ὁ Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐπεκαλεῖτο τότε ἐπιμόνως, ὡς τελευταίαν ἄγκυραν σωτηρίας. Ἐντεῦθεν ἡ μεταξὺ Εὐγενίου καὶ τῶν ἐν Βασιλείᾳ συνηγμένων πατέρων ῥῆξις προέβη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὗτοι ἐψήφισαν αὐτὴν τοῦ πάπα τὴν ἀργίαν· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἔριδος ταύτης, ἀπεβίωσεν ὁ Σιγεμοῦνδος, τῇ 9 Δεκεμβρίου 1437. Εἰς Οὐγγαρίαν καὶ εἰς Βοημίαν διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρός του, ὁ δοὺξ Αὐστρίας Ἀλβρέχτος Β', ὅστις προεχειρίσθη καὶ βασιλεὺς Γερμανίας, κατὰ Μάρτιον 1438, ἀπεβίωσεν ὅμως μετ' οὐ πολύ, 27 Ὀκτωβρίου 1439· καὶ τότε βασιλεὺς μὲν Γερμανίας ἀνηγορεύθη ὁ ἐκ τοῦ Ἀψοβουργικοῦ οἴκου Φρεδερῖκος Γ', εἰς δὲ τὴν Βοημίαν καὶ Οὐγγαρίαν παρῆχθησαν δεινόταται ἔριδες, διὰ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ ὀφιγενοῦς υἱοῦ τοῦ Ἀλβρέχτου, Λαδισλάου τοῦ ΣΤ', (σελ. 310). Τῆς Οὐγγαρίας τὰ πράγματα περιῆλθον, ὡς εἴδομεν, ἐπὶ τέλους εἰς χεῖρας τοῦ γενναίου Ἰωάννου Οὐνυάδου· εἰς δὲ τὴν Βοημίαν, τῆς ὁποίας αἱ πολιτικαὶ ἀνωμαλίαι ὑπεθάλποντο καὶ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν διενέξεων, ὑπερίσχυσε τελευταῖον ὁ Γεώργιος Ποδιεβράδος, ὑπὸ τὴν κραταιὰν κυβέρνησιν τοῦ ὁποίου ἡ χώρα ἐκείνη ἀπήλαυσε θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἣν ὅλως ἐστερροῦντο οἱ ἀείποτε ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἀπατώμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἐγκαταλιπόμενοι Γερμανοί.

Ἐντοῦτοις ἡ μεταξὺ τοῦ πάπα Εὐγενίου καὶ τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου ἔρις ἐπήγαγεν ἐκ νέου ἐπί τινα χρόνον τὴν διχοτομίαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Οἱ ἐν Βασιλείᾳ συνηγμένοι πατέρες κατεδίκασαν τὸν πάπαν ὡς αἱρετικόν, καθὸ μὴ θέλοντα ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀξίωμα τῆς γενικῆς ἐκκλησιαστικῆς συνόδου, καὶ, τῇ 7 Ἰουλίου 1439, καθήρεσαν αὐτόν, χειροτονήσαντες ἀντ' αὐτοῦ τὸν Φήλικα Ε'. Ὁ δὲ Εὐγένιος διενήργει συγχρόνως ἐν Φλωρεντίᾳ (ὅπου, διὰ τὸν ἐκραγέντα εἰς Φερράραν λοιμόν, μετετέθη ἡ σύνοδός του) τὴν ἕνωσιν τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἕνωσις αὕτη οὐδέποτε, ὡς γνωστόν, ἐπραγματιώθη· ἀλλὰ ἡ ἀγγελία τῆς γενομένης περὶ τούτου εἰς Φλωρεντίαν ἀποφάσεως περιεποίησε μεγάλην εἰς τὸν Εὐγένιον καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην φήμην καὶ συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ ὑπερισχύσῃ τελευταῖον τῶν ἀντιπάλων. Ἀπὸ δὲ τῶν μυρίων ῥαδιουργιῶν καὶ ἀντενεργειῶν ὅσαι τότε ἐγένοντο μεταξὺ τῶν δύο ἀντιθέτων μερίδων, ὠφελήθησαν μὲν οἱ Γάλλοι, οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ Γερμανοί. Τῳόντι ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος Ζ' ἔσπευσε νὰ συγκαλέσῃ ἀπὸ τοῦ 1438, εἰς Βιτούριγας ἢ Αὐάρικον (Bourges), σύνοδον Γάλλων ἐπισκόπων, ἡγουμένων, κοσμικῶν μεγιστάνων καὶ νομικῶν, ἐν ᾗ, παραστάντων καὶ ἐπιτρόπων τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου καὶ πρέσβεων τοῦ πάπα, ἅπαντα τὰ προνόμια τῆς Γαλλικῆς ἐκκλησίας ἐξησφαλίσθησαν διὰ νόμου, ὅστις, καταχωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ παρλαμέντου, φέρει τὸ ὄνομα τῆς πραγματικῆς διατάξεως, (σελ. 230), καὶ διετήρησε τὸ κῦρος αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Γερμανίας Φρεδερῖκος Γ', ἐν μέρει ἕνεκα τῆς ἰδίας ἀνικανότητος, ἐν μέρει ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ περιφήμου μὲν ἐπὶ τῇ παιδείᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ πανουργίᾳ διαβοήτου ὑπουργοῦ του Αἰνείου Σιλουίου, περιεπλάκη, πρὸς τὸν Εὐγένιον Δ', καὶ, μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1447 συμβάντα θάνατον τούτου, πρὸς τὸν διάδοχόν του Νικόλαον Ε', εἰς διαπραγματεύσεις μακρὰς καὶ ἐπιβούλους, αἵτινες ἐπεραιώθησαν, 1448, διὰ τῆς ἐν Οὐιέννῃ συμβάσεως, ἥτις ἀνέτρεψε πάντα ὅσα ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος διέπραξε πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ ὑπέρ ποτε παντοδύναμον κατέστησε τὴν παπικὴν ἐξουσίαν ἐν Γερμανίᾳ. Μετὰ ἓν ἔτος δὲ ἀπὸ τῆς συνομολο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ήσεως τῆς συνθήκης ταύτης, διελύθη καὶ ἡ παρὰ πάντων κατὰ μικρὸν ἐγκαταιφθεῖσα ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος, Μαΐῳ 1449, ἀφοῦ, παραιτηθέντος οἰκειοθελῶς τοῦ Φήλικος, ἀνεγ[illegible]ε καὶ αὐτὴ τὸν Νικόλαον Ε'.

§. 26.

Ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ Γερμανικὰ πράγματα ἐν ᾧ § **28**, ἐκθέτομεν ἐν τῷ μεταξὺ τὴν κατὰ τὴν πεντεκαιδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἱστορίαν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καὶ πρῶτον τὰ Ἰταλικὰ καὶ τὰ Ἱσπανικὰ πράγματα.

Α. Ἰταλία. — Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πεντεκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἐν τῇ νῦν Ἰταλίᾳ ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑφίστατο τὸ μικρὸν πρότερον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Γαλεάτζου Οὐϊσκόντιος ἱδρυθὲν δουκάτον (σελ. 290), ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ Ἐνετοὶ ἐπεξέτειναν, διὰ πάσης πρὸς τὸν οἶκον τῶν Καρράρων ἀπιστίας καὶ ὠμότητος, τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν ἐπὶ Οὐηρῶνος, Οὐϊκεντίου καὶ Παταυίου. Ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, τῆς μὲν Σικελίας ἦρχε κλάδος τις τοῦ Ἀραγωνικοῦ βασιλείου οἴκου, τοῦ δὲ Νεαπολιτικοῦ κράτους ἐβασίλευεν ὁ γενναῖος μὲν, ἀλλ' ἄγριος καὶ ἄπιστος Λαδισλάος. Ἐν τῇ μέσῃ Ἰταλίᾳ, τελευταῖον, οἱ πάπαι, ἐπανελθόντες ἐξ Αὐενιῶνος, ἔδρυσαν πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην· διὰ τὸ γενόμενον ὅμως μετ' ὀλίγον σχίσμα, ὁ ἕτερος τῶν παπῶν κατῴκησεν αὖθις εἰς Αὐενιῶνα, ὅτε δὲ ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδος ἠνώρθωσε τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κυβερνήσεως, ἡ ἐξουσία τοῦ πάπα ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ κράτει καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ αὐτῇ ὑπῆρξε τὰ μάλιστα περιωρισμένη, διότι ἀληθεῖς κύριοι τῶν πόλεων ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες, οἱ ἄρχοντες τῶν μισθοφόρων καὶ οἱ δημαγωγοί. Τοῦτο ἰδίως συνέβαινεν εἰς τὴν μεγάλην καὶ λαμπρὰν Βονωνίαν, ἣν καὶ αὐτὴ ἀνεγνώριζεν ἐκ διαλειμμάτων τὴν παπικὴν κυριαρχίαν. Τῶν Τοσκανικῶν πολιτειῶν Πίσης, Λούκκης, Σιένης καὶ Φλωρεντίας, ἰσχυροτέρα κατέστη ἡ τελευταία· ἀλλ' ἔπαθεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ ἐπὶ τέλους ὅλως ἐδημοκρατήθη.—Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Λαδισλάος δὲν ἐπέτυχε μὲν νὰ ἀνακτήσῃ τὸν Οὐγγαρικὸν θρόνον (σελ. 293), κατέλαβεν ὅμως τὸ ἐκκλησιαστικὸν κράτος, ἐκάλεσεν ἑαυτὸν βασιλέα Ῥώμης καὶ ἐπέγραφεν ἐπὶ τῶν σημαιῶν αὐτοῦ ἢ Καῖσαρ ἢ μηδέν (aut Caesar aut nihil). Ἐντεῦθεν ὁ πάπας Ἀλέξανδρος Ε' ὑπεστήριξε κατ' αὐτοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Ἀνδεγαυικοῦ Λουδοβίκον Β' (σελ. 288), τὸν ἄρχοντα τῆς Προουηγκίας, ὅστις, προσλαβὼν συμμάχους καὶ τοὺς πλουσίους Φλωρεντινούς, ἐξέβαλε τὸν Λαδισλάον ἀπὸ τῆς μέσης Ἰταλίας, 1409 καὶ 1410, ἀλλὰ δὲν εἰμπόρεσε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐντὸς τοῦ Νεαπολιτικοῦ κράτους στρατείαν του, διότι ἐστερεῖτο χρημάτων καὶ διότι οἱ Γενουαῖοι, ἀπὸ φίλων γενόμενοι αἴφνης ἐχθροί, ἐκώλυσαν ἐκ παντὸς τρόπου τὴν μετὰ τῆς Προουηγκίας κοινωνίαν αὐτοῦ, κατά γε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Μετέβαλον δὲ φρόνημα οἱ Γενουαῖοι, διότι, πρὸ μικροῦ, κινδυνεύσαντες ἀπὸ ἐσωτερικῶν ταραχῶν καὶ ἀπὸ τῶν μισθοφόρων τοῦ ἐν Μεδιολάνῳ τυράννου, ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου ΣΤ', ἀναγνωρίσαντες καὶ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ· ἀλλὰ τοσοῦτον ἐπιέσθησαν ὑπὸ τοῦ σταλέντος αὐτοῖς στρατάρχου Βουσικὼ (σελ. 303), ὥστε, τῷ 1407, ἀπέβαλον τὴν Γαλλικὴν προστασίαν καὶ συνετάχθησαν μετὰ τοῦ Λαδισλάου, ὅστις τότε οὐ μόνον τὸν Λουδοβίκον Β' ἠνάγκασε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Προουηγκίαν, ἀλλὰ, τῷ 1413, ἐπανέλαβε τὰ κατὰ τῆς μέσης Ἰταλίας ἐπιχειρήματα, ἀρχ[illegible]οντος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἤδη τοῦ Ἰωάννου ΚΓ' καὶ ἤθελε καταστῆ κύριος αὐτῆς ἂν δὲν ἀπέθνησκε, κατὰ Αὔγουστον 1414. Ἡ ἀδελφὴ καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἰωάννα Β', γυνὴ ἄσωτος καὶ ἀσθενής, προεκάλεσε πολλὰς ἐσωτερικὰς διαιρέσεις καὶ ἀνωμαλίας. Ἔπειτα συνηρέστησε καὶ τὸν πάπαν Μαρτῖνον Ε', ὅστις, τῷ 1420, ἀντέταξεν εἰς αὐτὴν τὸν υἱὸν τοῦ προαποθανόντος Λουδοβίκου Β', Λουδοβῖκον Γ', κατὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἰωάννα ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ τότε βασιλεύοντος τῆς Ἀραγωνίας, Σικελίας καὶ Σαρδόνος, ἰσχυροῦ Ἀλφόνσου Ε', τοῦ ἐπικαλουμένου σοφοῦ διὰ τῆς ἐπικουρίας τούτου, τὸν ὁποῖον υἱοθετήσασα καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου κατέστησεν, ἡ Ἰωάννα κατώρθωσε τῳόντι νὰ ἀποκρούσῃ τὸν Λουδοβῖκον Γ'. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, διχονοήσασα πρὸς τὸν Ἀλφόνσον, υἱοθετεῖ τὸν Λουδοβῖκον, ὁ δὲ Ἀλφόνσος, ἀπασχοληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Ἱσπανίας πραγμάτων, ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλίπῃ ἐπί τινα χρόνον τὴν Νεάπολιν. — Εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, τὸ δουκάτον τοῦ Μεδιολάνου ἠκρωτηριάσθη, ὡς εἴδομεν (σελ. 292—293), μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Γαλεάτζου, 1402, ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, ὑπὸ τοῦ πάπα καὶ ὑπὸ τῶν Φλωρεντινῶν· παρεκτὸς τούτου, ὁ ἄρχων τῆς πρωτευούσης τοῦ δουκάτου Ἰωάννης Μαρίας, ἦτο τύραννος τοσοῦτον ἄγριος καὶ ἀπάνθρωπος, ὥστε ἐπὶ τέλους προεκάλεσε συνωμοσίαν, τῆς ὁποίας ἐγένετο θῦμα, 1412. Ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἀδελφοῦ του Φιλίππου Μαρία, τὸ Μεδιόλανον ἀνέλαβε τὸ πάλαι ἀξίωμα, οὐχὶ διὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ δουκὸς ἐκείνου, ὅστις ὑπῆρξε τύραννος ἐπίσης ἐλεεινὸς, ὅσον καὶ ὁ ἀδελφός του, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀρετῶν καὶ τοῦ πλούτου τῆς ὡραίας καὶ ἀγαθῆς συζύγου του Βεατρίκης τῆς Τενδικῆς (τὴν ὁποίαν ἐντούτοις ὁ Φίλιππος αἰσχρῶς ἐφόνευσε) καὶ διὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ μισθοφορικοῦ στρατοῦ, Καρμανιόλου καὶ Φραγκίσκου τοῦ Σφόρτσα. Ὁ Καρμανιόλης κατέκτησεν ἅπαντα τὰ μεταξὺ Ἀδδούα, Τικίνου καὶ Ἄλπεων ὀχυρότατα φρούρια, ἔπειτα κατέλαβε τὴν Λόδιν, τὴν Πλακεντίαν, τὸ Βέργαμον, μέγα μέρος τῆς Βρεσκιανῆς χώρας καὶ τῷ 1421 αὐτὴν τὴν Γένουαν, ἥτις, πιεζομένη ἔσωθεν ὑπὸ ἐμφυλίων ταραχῶν καὶ ἔξωθεν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας Ἀλφόνσου Ε', ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ δουκὸς τοῦ Μεδιολάνου, ἀπαραλλάκτως καθὼς προηγουμένως εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ἡ Ἐνετία ἦτις μόνη ἠδύνατο τότε νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ οὕτω φοβεροῦ πάλιν γενομένου Οὐίσκοντινικοῦ οἴκου, ἀπησχολεῖτο εἰς ἕτερα πράγματα, διότι εἶχεν ἐπιχειρήσει τὴν κατάκτησιν τῆς Φριουλίας, τῆς Ἰστρίας, τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, ὥστε ὁ Φίλιππος Μαρίας κατώρθωσε νὰ ἀναδειχθῇ τῷ 1421 κύριος ἁπάσης τῆς Λομβαρδίας. Κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἐνέβαλεν ὁ Μεδιολανιτικὸς στρατὸς καὶ εἰς τὰς Ἐλουητικὰς χώρας· ἐνταῦθα ὅμως ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τῶν γενναίων Ἐλουητίων, οἵτινες, ἀντιπαραταχθέντες περὶ Βελλινζόναν, ἐνικήθησαν μὲν, ἀλλὰ μέγαν ἐνέπνευσαν τρόμον εἰς τὰ μισθοφορικὰ τῆς Ἰταλίας στίφη. — Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Ἐνετία, τὸ Μεδιόλανον, ἡ Φλωρεντία καὶ ἡ Νεάπολις ἦσαν ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν καὶ τὴν πολιτικὴν τέχνην ὁ τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ὅλων τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν πολιτειῶν, αἵτινες κατὰ τὸν Ἰταλικὸν τρόπον ἐῤῥύθμιζον τὸν ὅλον αὐτῶν βίον, μέχρις οὗ ἡ ἐποχὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' παρήγαγε νέαν Γαλλικὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην. Τότε δὲ καὶ ἡ Ἱσπανία ἀνεμίχθη εἰς τὰ Ἰταλικὰ πράγματα, διότι ὁ Ἀλφόνσος Ε' τῆς Ἀραγωνίας, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Νεάπολιν, ἐπρωταγωνίστησεν ἐν Ἰταλίᾳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Β. Ἱσπανία. — Καθὼς ἡ Ἰταλία, οὕτω καὶ ἡ Ἀραγωνία, ἡ Καστιλλία καὶ ἡ Πορτογαλία παραδόξως ἤκμασαν ἐν τῇ 14 ἑκατονταετηρίδι, καίτοι ὑπὸ ἐμφυλίων ταραχῶν ἀδιακόπως ἀνασειόμεναι, εἰς ἀδιάλειπτον δὲ διατελοῦσαι πρὸς τοὺς Μαύρους πόλεμον καὶ ὑπὸ ἀγρίων βασιλέων κατατρυχόμεναι. Εἶχον ὅμως τὰ Ἱσπανικὰ ταῦτα κράτη τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἴδρυσαν πολιτεύματα ἐπιτηδειότατα εἰς τὰς περιστάσεις τῶν χρόνων ἐκείνων, ἰδίως ἡ Ἀραγωνία, ἐν ᾗ τὸ διαιτητικὸν τοῦ Justicia κράτος (σελ. 274 καὶ 275) ἀπέβη, ὡς προείπομεν, εὐεργετικώτατον. — Τὸν Πέτρον τῆς Ἀραγωνίας (σελ. 275) διεδέχθη ὁ υἱός του Ἰωάννης Α', 1387—1395, ὅστις ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἴδρυσιν ἀξιολόγου ναυτικῆς δυνάμεως καὶ τὴν χείρωσιν τῶν νήσων τῆς Σαρδόνος καὶ τῆς Σικελίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐπανέστη, τῆς δὲ διάδοχος ἐγένετο (σελ. 288) ὁ τοῦ ἀδελφοῦ του υἱὸς Μαρτῖνος ὁ νεώτερος. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρός του Μαρτίνου τοῦ πρεσβυτέρου, ὅστις διεδέχθη τὸν μὴ καταλιπόντα ἄῤῥενας ἀπογόνους ἀδελφόν του Ἰωάννην εἰς τὸν Ἀραγωνικὸν θρόνον, 1395—1410· ἐντεῦθεν ἠνώθη μὲν ἡ Σικελία μετὰ τῆς Ἀραγωνίας, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μαρτῖνος ὁ πρεσβύτερος οὔτε υἱὸν ἄλλον εἶχεν, οὔτε ἀδελφὸν, παρήχθη μετὰ τὸν θάνατόν του περὶ διαδοχῆς ἔρις, καὶ ἐπὶ τέλους ἐβασίλευσε τῆς Ἀραγωνίας Καστιλλιανὸς ἡγεμών. — Ἐν Καστιλλίᾳ, τὸν Ἰωάννην Α' (σελ. 286—287) διεδέχθη ὁ ἀνήλικος υἱός του Ἐῤῥῖκος Γ', ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου πολλαὶ προέκυψαν ἐμφύλιοι ἔριδες μεταξὺ τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἀρχῆς· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, 1393, ὁ Ἐῤῥῖκος ἀνακηρύξας ἑαυτὸν ἐνήλικον, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἔτι συμπληρώσει οὐδὲ τὸ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας, ἀνέδειξε θαυμαστὴν δραστηριότητα, ἐπιτηδειότητα καὶ μετριότητα, τάχιστα ἠνώρθωσε τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, ἠνάγκασε τὴν Πορτογαλίαν νὰ εἰρηνεύσῃ, περιέστειλε τὰς πειρατείας τῶν Μαύρων, κατέπληξε τοὺς βασιλεῖς τῆς Γρανάδας καὶ ἐπὶ τοσοῦτον διέδωκε τὴν φήμην τοῦ ὀνόματός του, ὥστε αὐτὸς ὁ μέγας Τιμοὺρ ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς αὐτόν· τῷ δὲ 1406 καὶ γενικὴν κατὰ τῶν ἐν Γρανάδᾳ ἀπίστων ἐπεχείρησε στρατείαν· ἀλλὰ δυστυχῶς, ἀνέκαθεν ἀσθενοῦς ὢν κράσεως, ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος βασιλεὺς ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους τούτου. Τὸν μονοετῆ υἱόν του Ἰωάννην Β', 1406—1454, ἐπετρόπευσε κατ' ἀρχὰς συνετῶς ὁ θεῖός του καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἐῤῥίκου Γ' Φερδινάνδος, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρήχθησαν μεγάλαι ἐν Καστιλλίᾳ ἀνωμαλίαι, διότι ὁ Φερδινάνδος κατέλιπεν αὐτὴν ἵνα ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀραγωνίας. — Τῳόντι τῷ 1412, ἐπειδὴ, ὡς προείπομεν, εἶχον ἐκλίπει πρὸ διετίας οἱ ἐξ ἀῤῥενογονίας διάδοχοι τοῦ Ἀραγωνικοῦ οἴκου, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν πρὸ καιροῦ ἡνωμένων βασιλείων Ἀραγωνίας, Καταλωνίας καὶ Οὐαλεντίας, μετὰ μακρὰς ἔριδας καὶ διαμάχας, συνεφώνησαν νὰ ἀναγορεύσωσι τὸν εἰρημένον Φερδινάνδον τῆς Καστιλλίας, καθὸ υἱὸν τῆς τοῦ Μαρτίνου τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφῆς. Ὁ Φερδινάνδος, 1412—1416, ἀνέδειξε περὶ τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀραγωνίας τὴν δικαιοσύνην, τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα ἣν εἶχε δείξει ἐν Καστιλλίᾳ. Ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀλφόνσος Ε' ὁ σοφὸς, ἀφοῦ περιέστειλεν, ἐντὸς τῶν νομίμων ὅρων, τοὺς ἀγερώχους μεγιστᾶνας τοῦ κράτους, ἀνεμίχθη, ὡς εἴδομεν, εἰς τὰ πράγματα τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως· ἀλλὰ τῷ 1423 ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἱσπανίαν, διότι ἠπειλεῖτο τότε ἔκρηξις πολέμου πρὸς τὴν Καστιλλίαν. — Τὴν κυβέρνησιν τῆς Καστιλλίας ἐζήτησαν νὰ σφετερισθῶσι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φερδινάνδου (ὅστις καὶ βασιλεὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀραγωνίας ὧν, ἐξηκολούθησεν ἐπιτροπεύων τὸν ἀνιψιόν του Ἰωάννην Β'), οἱ δύο τούτου υἱοὶ Δὸν Ἰωάννης καὶ Δὸν Ἐρρῖκος· κατίσχυσεν ὅμως αὐτῶν ὁ μεγιστὰν Ἀλβάρος Λούνας, ὅστις, γενόμενος κύριος τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ τοῦ Δὸν Ἰωάννου συμβιβασθεὶς, ἐφυλάκισε τὸν Δὸν Ἐρρῖκον, 1422. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Ἀλφόνσον Ε' νὰ ἀναλάμψῃ ἐξ Ἰταλίας, ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀδελφοῦ του· καὶ μετὰ μακρὰς διαπραγματεύσεις καὶ πρὸς πόλεμον παρασκευὰς, ἐγένετο, τῷ 1425, τῇ μεσολαβήσει τοῦ Δὸν Ἰωάννου (ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε λάβει τὴν βασιλείαν τῆς Ναυάρρας, συζευχθεὶς τὸν μονογενῆ τοῦ κράτους τούτου κληρονόμον) συμβιβασμὸς, ἐπαγαγὼν τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Δὸν Ἐρρίκου. Ἀλλ' αἱ διενέξεις δὲν ἔπαυσαν ἐκ τούτου. Πολλοὶ μεγιστᾶνες τῆς Καστιλλίας ἦσαν δυσηρεστημένοι διὰ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Ἀλβάρου Λούνα καὶ ἐκ τούτου ὠφελούμενος ὁ Δὸν Ἐρρῖκος ἤρχισε πάλιν ν' ἀντιπράττῃ κατ' αὐτοῦ. Ὁ Ἀλφόνσος Ε' ἠθέλησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ἀδελφόν του· ἀλλὰ οἱ μεγιστᾶνες τῆς Ἀραγωνίας, δυσανασχετοῦντες ἐπίσης διὰ τὸ μέγα κράτος τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει αὐτόθι ὁ βασιλεὺς, δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ τὸν συντρέξωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα· ὅθεν, μετά τινας ἐχθροπραξίας, ὁ Ἀλφόνσος Ε' ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ συνομολογήσῃ, τῷ 1430, πενταετῆ ἀνακωχὴν πρὸς τὴν Ἀραγωνίαν, καὶ, ἐγκαταλείπων τὰ Ἱσπανικὰ πράγματα, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐπολιτεύθη πολὺ λαμπρότερον ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, μέγα προσκτησάμενος κλέος.

Γ. Ἰταλία. — Μετὰ τὴν ἐκ Νεαπόλεως ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας (σελ. 326), ἡ κυβέρνησις διεξήχθη οὐχὶ ὑπὸ τῆς Ἰωάννας ἢ τοῦ θετοῦ υἱοῦ αὐτῆς Λουδοβίκου Γ', ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ της Καρακκιόλιος. Τελευταῖον ὅμως ἡ βασιλὶς ἐδιχονόησε πρὸς τοῦτον, πολλοὶ δὲ κατ' αὐτοῦ δυσηρεστημένοι μεγιστᾶνες παρεκάλεσαν τὸν Ἀλφόνσον νὰ ἔλθῃ μετὰ στρατοῦ εἰς Νεάπολιν. Ὁ Ἀλφόνσος ἐπῆλθε τῳόντι, τῷ 1432, μετὰ στόλου ἀξιολόγου, καὶ ὁ Καρακκιόλις ἐδολοφονήθη· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Ἰωάννα δὲν ἐπείθετο νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν περὶ υἱοθεσίας τοῦ Λουδοβίκου πρᾶξίν της, οὗτος δὲ εἶχεν ἰσχυρὰν μερίδα ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐν τῷ κράτει, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς καιρὸν εἰς Σικελίαν, συνομολογήσας δεκαετῆ εἰρήνην. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως, 1434, ὁ Λουδοβῖκος ἀπέθανεν, ἀπεβίωσε δὲ τῷ 1435 καὶ ἡ βασιλὶς Ἰωάννα, καταλιποῦσα κληρονόμον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Λουδοβίκου Ῥενάτον τῆς Λοθαριγγίας· καὶ ἐπειδὴ οὗτος οὐδεμίαν εἶχε δύναμιν, εἰς δὲ τὸ Νεαπολιτικὸν κράτος μεγάλη ἐπεκράτει ἀναρχία, ὁ Ἀλφόνσος ἐπανέλαβε τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῦ καὶ προσέβαλε πρῶτον τὴν Γαέταν. Ἀλλ' ἡ πόλις αὕτη ἐκάλεσεν εἰς βοήθειάν της τὸν δοῦκα Μεδιολάνου Φίλιππον Μαρίαν, ὅστις, ἐπελθὼν μετὰ τοῦ στόλου τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ Γενουαίων, κατετρόπωσε, τῇ 5 Αὐγούστου 1435, τὰ Καταλωνικὰ πλοῖα καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλφόνσον συνέλαβεν αἰχμάλωτον, προσηνέχθη δὲ φιλικῶς πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἀπέλυσεν ἄνευ λύτρων, διότι εἶχε συμφέρον νὰ μὴ βασιλεύσῃ τῆς Νεαπόλεως Γάλλος ἡγεμών. Τότε οἱ Γενουᾶται, ἀγανακτήσαντες διότι παρεμποδίσθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Μαρία ἀπὸ τοῦ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς νίκης των, ἐστασίασαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπέβαλον τὴν κυριαρχίαν του· ὠφελήθησαν δὲ πρὸς τοῦτο ἀπὸ ἄλλας τινὰς αὐτοῦ δυσχερείας, πρὸς ἐξήγησιν τῶν ὁποίων ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἄνω καὶ τῆς μέσης Ἰταλίας. — Ὁ Φίλιππος Μαρίας, γενόμενος κύριος τῆς Γενούας καὶ ὅλης τῆς Λομβαρδίας, ἐπετέθη, τῷ 1423, καὶ κατὰ τῆς Φλωρεντίας. Οἱ δὲ Φλωρεντινοὶ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπανειλημμένως ἡττηθέντες, ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῆς Ἐνετίας, πέμψαντες ἐπὶ τούτῳ εἰς αὐτὴν δύο ἐπιφανεστάτους αὐτῶν ἄνδρας, τὸν Πάλλαν Στρότζιν καὶ Ἰωάννην τὸν Μέδικον, ὧν ὁ τελευταῖος ἦτο τότε ἰσχυρότατος ἐν Φλωρεντίᾳ, διά τε τὸν ἀκαταμέτρητον αὐτοῦ πλοῦτον, καὶ τὴν ἐξαισίαν μεγαλοφροσύνην, ἔτι δὲ διότι ἐπιτηδείως μετεχειρίζετο τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἵνα προστατεύῃ τὴν πολεμίαν τῆς στενῆς ἀριστοκρατικῆς δημοκρατικὴν μερίδα. Ἡ Ἐνετία, μετά τινας δισταγμοὺς, ἐδέχθη τὰς περὶ συμμαχίας προτάσεις τῶν Φλωρεντινῶν, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ Φίλιππος Μαρίας ἐδιχονόησε τότε πρὸς τὸν ἐπιτήδειον αὐτοῦ στρατηγὸν Καρμανιόλαν, ὅστις μετέβη ἀμέσως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀριστοκρατικῆς ἐκείνης πολιτείας. Αἱ μεταξὺ Φλωρεντίας καὶ Ἐνετίας ἀφ' ἑνὸς, καὶ Μεδιολάνου ἀφ' ἑτέρου ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν τῷ 1426 ἔτει· ἐπειδὴ δὲ, ἂν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μεδιολανιτικῶν μισθοφόρων Φραγκῖσκος Σφόρτζας ἦτο ἐνάμιλλος τοῦ Καρμανιόλα, ὁ τελευταῖος κατώρθωσε, περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου, νὰ κυριεύσῃ τὴν Βρεσκίαν, ὁ Φίλιππος Μαρίας ἐνόμισε καλὸν νὰ συνομολογήσῃ πρὸς τὸ παρὸν εἰρήνην, ἐπὶ ὅροις τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκπληρώσῃ. Ὅθεν αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν εἰς τὸ κατὰ πόδας ἔτος, καὶ πάλιν ὁ Φίλιππος Μαρίας ἠτύχησε, διότι τοῦ μὲν στρατοῦ τῶν ἀντιπάλων του ἀπόλυτος ἀρχηγὸς ἦτο ὁ ἔμπειρος Καρμανιόλας, ὁ δὲ Σφόρτζας οὐ μόνον δὲν εἶχε τὸ αὐτὸ κράτος ἐν τῷ Μεδιολανιτικῷ στρατῷ, ἀλλ' ἐξεναντίας στρατηγὸς τούτου προεχειρίσθη ὁ ὅλως ἀτυχὴς Κάρολος Μαλατέστας· ὥστε ὁ Φίλιππος ἠναγκάσθη, κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1428, νὰ συνομολογήσῃ νέαν εἰρήνην, ἀπὸ τῆς ὁποίας δὲν ὠφελήθησαν εἰμὴ οἱ Ἐνετοὶ, προσλαβόντες τήν τε Βρεσκίαν καὶ ἄλλας χώρας, καὶ στήσαντες τὸ σύνορον αὐτῶν εἰς τὸν Ἀδδούαν ποταμόν. Οἱ δὲ Φλωρεντινοὶ, μηδὲν διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἀπολαύσαντες, περιῆλθον, τῷ 1429, αὖθις εἰς ἐχθροπραξίας πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Μεδιολάνου· καὶ τῷ 1431, μετέσχον πάλιν οἱ Ἐνετοὶ τοῦ πολέμου. Ἀλλ' ὁ Καρμανιόλας ἀπέβη τότε ἀτυχὴς, διότι ὁ Φίλιππος Μαρίας περιεποιήθη πολὺ τὸν Σφόρτζαν. Συνωμολογήθη λοιπὸν, τῷ 1432, εἰς Φερράραν νέα εἰρήνη, καθ' ἣν τὰ κατὰ τὰς πολιτείας τῆς μέσης καὶ τῆς ἄνω Ἰταλίας περιῆλθον εἰς ἣν ἦσαν πρὸ τοῦ πολέμου κατάστασιν. Ἡ Ἐνετικὴ ἀριστοκρατία ἐτιμώρησε τὴν ἀτυχίαν τοῦ Καρμανιόλα, ὡς προδοσίαν, διὰ θανάτου. Καὶ ἡ τῆς Φλωρεντίας δὲ ἀριστοκρατία κατώρθωσε νὰ ἐξορίσῃ, κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1433, τὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωάννου Μεδίκου, 1429, προϊστάμενον τῆς δημοκρατικῆς μερίδος υἱόν του Κόσμον, ὅστις ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς πολίτης ἦτο ἐνάμιλλος τοῦ πατρὸς, ὡς πολιτικὸς δὲ ἀνὴρ πολὺ καθυπέρτερος. Ἀλλ' οἱ φίλοι τῶν Μεδίκων, ὑπερισχύσαντες κατὰ τὸ ἀκόλουθον, 1434, ἔτος, ἀνεκάλεσαν τὸν Κόσμον· τότε ἡ Φλωρεντία παραλαβοῦσα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της τὸν πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Μεδιολάνου διχονοήσαντα Σφόρτζαν, ἐπανέλαβε τὰς κατὰ τοῦ Φιλίππου Μαρία ἐχθροπραξίας, συμμαχήσασα πάλιν μετὰ τῶν Ἐνετῶν, ἔτι δὲ μετὰ τοῦ πάπα Εὐγενίου Δ'. Καὶ αὖθις δὲ ὁ πόλεμος οὗτος κατέπαυσε τῷ 1435. — Κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος ἡττήθη ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Ἀλφόνσος ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Μεδιολάνου, ἀλλ' ἀπελύθη, ὡς προείπομεν, ἄνευ λύτρων. Ὅθεν οὗτος ἐξηκολούθησε τὸν περὶ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως ἀγῶνα, ὅστις παρετάθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη· διότι ναὶ μὲν ὁ Ἀλφόνσος ἀνέδειξε πλείστην μεγαλοφροσύνην καὶ σύνεσιν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀντίπαλός του Γενάτος δὲν ἐστερεῖτο ἀρετῶν, τὰ μέγεστα δὲ συνέδραμε αὐτὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν πάλην ἐκείνην ἡ ἡρωϊκὴ σύζυγός του Ἰσαβέλλα. Τελευταῖον, τῷ 1442, ὑπερίσχυσεν ὁ Ἀλφόνσος καὶ ἐγένετο κύριος ἅπαντος τοῦ βασιλείου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ, ἐπανελήφθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι καὶ εἰς τὴν ἄνω καὶ μέσην Ἰταλίαν μεταξὺ τοῦ δουκὸς Μεδιολάνου καὶ τῶν γειτόνων αὐτοῦ, τῶν Ἐνετῶν, τῶν Φλωρεντινῶν, τοῦ πάπα. Ὁ Φίλιππος Μαρίας εἶχε συνδεθῆ αὖθις ὑπέρ ποτε στενώτερον μετὰ τοῦ Σφόρτζα, δοὺς αὐτῷ σύζυγον τὴν μονογενῆ θυγατέρα του Βλάγκαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Σφόρτζας περιεπλάκη ἰδίᾳ εἰς διαφόρους πολέμους, ὁ δοὺξ Μεδιολάνου εἶχε περιέλθει εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, ὅτε ἀπέθανε, τῇ 13 Αὐγούστου 1447. Τρεῖς τότε παρέστησαν μνηστῆρες τοῦ χηρεύσαντος δουκάτου· ὁ Φραγκίσκος Σφόρτζας ὡς σύζυγος τῆς Βλάγκης· ὁ Γάλλος δοὺξ Αὐρηλίας Κάρολος, ὁ πατὴρ τοῦ μετέπειτα βασιλεύσαντος τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΒ', ὅστις ἐστήριζε τὴν ἀξίωσιν αὐτοῦ εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε συζευχθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου Γαλεάτζου Οὐαλεντίναν (σελ. 289)· ἔτι δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Ἀλφόνσος, τοῦ ὁποίου οἱ ὁπαδοὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δῆθεν γενομένην διαθήκην τοῦ ἀποθανόντος. Ἀλλὰ προέλαβε τοὺς ἄλλους, διὰ τῆς πανουργίας καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ, ὁ Σφόρτζας. Οἱ Μεδιολανῖται κατ' ἀρχὰς, οὐδένα ἀναγνωρίσαντες διάδοχον τῆς ἀρχῆς, ἐσύστησαν πολίτευμα δημοκρατικόν· πολλαὶ ὅμως πόλεις ἀπεχωρίσθησαν τότε ἀπὸ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ ἱδρυθείσης κυβερνήσεως, καὶ οἱ Ἐνετοὶ ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν προελθούσης ἀνωμαλίας, ἵνα ἐπεκτείνωσι τὸ ἴδιον κράτος. Τότε οἱ Μεδιολανῖται, ἐκπλαγέντες, προσεκάλεσαν τὸν Σφόρτζαν, οὐχὶ ὡς κληρονόμον καὶ διάδοχον τοῦ πενθεροῦ του, ἀλλὰ ὡς ἀρχιστράτηγον. Ὁ δὲ, κατατροπώσας ἐπανειλημμένως τοὺς Ἐνετοὺς, ἐν ἔτεσι 1447, 1448, 1449, ἐτράπη ἔπειτα κατὰ τοῦ Μεδιολάνου, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1450, ἐκυρίευσε τὴν πόλιν διὰ τῶν μισθοφόρων αὐτοῦ καὶ ἀνηγορεύθη δοὺξ Μεδιολάνου, παντάπασι μὴ φροντίζων περὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρεδερίκου Γ', ὅστις ἐλογίζετο κυριάρχης τοῦ δουκάτου αὐτοῦ. Ἡ Ἐνετία, ἔχουσα συμμάχους τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Ἀλφόνσον, τὸν Λουδοβίκον τὸν Σαβαυδικὸν, τὸν μαρκίωνα Μομφερράτου καὶ τὴν πόλιν Σιέναν, ἐξηκολούθησε τὰς κατὰ τοῦ νέου δουκὸς ἐχθροπραξίας, μεθ' οὗ ἐτάχθησαν οἱ Γενουαῖοι, οἱ Φλωρεντινοὶ καὶ ὁ μαρκίων Μαντούας. Ὁ μὲν πάπας Νικόλαος Ε', θεωρῶν τὴν Ἰταλίαν κινδυνεύουσαν ἀπὸ τῶν πρὸ μικροῦ καταλαβόντων τὴν Κωνσταντινούπολιν Τούρκων, ἠγωνίσθη παντὶ σθένει νὰ ἀνορθώσῃ τὴν εἰρήνην, καὶ ἐπέτυχε τοῦτο τῇ 9 Ἀπριλίου 1454, ὅτε ὑπεγράφησαν εἰς Λόδιν αἱ μεταξὺ τῶν διαμαχομένων συνδιαλλαγαί. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, τῷ 1458, ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ἀλφόνσος, καταλιπὼν τὸ μὲν βασίλειον τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸν νόθον αὐτοῦ υἱὸν Φερδινάνδον, τὴν δὲ Σικελίαν καὶ Ἀραγωνίαν, εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην· ἡ δὲ διανομὴ αὕτη ἐπήγαγε μεταβολὰς, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ἰταλία κατέστη θέατρον νέων καὶ δεινοτέρων ἀγώνων τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἱσπανῶν.

Δ. Ἱσπανία. — Ἡ χώρα αὕτη περιεπλάκη ἐπὶ μακρὸν χρόνου διάστημα, εἰς ἀδιακόπους ἐμφυλίους διενέξεις, καθ' ἃς ὅμως τὸ Ἱσπανικὸν ἔθνος ἀνέδειξε τοσαύτην ἀνδρείαν καὶ δραστηριότητα, καὶ μεγαλοφροσύνην, ὥστε πρόδηλον ἦτο, ὅτι, ἅμα ἀνορθωθείσης τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης, θέλει ἀναδειχθῆ μέγα καὶ φοβερόν· καὶ τῳόντι ἀπέβη τοιοῦτον, περὶ τὸ τέλη τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 16, διὰ Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ. Ἐκθέτομεν ὀ ἐνταῦθα ἐν συνόψει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γεγονότα. — Μετὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀλφόνσου Ε' τῆς Ἀραγωνίας, δεινοτάτη παρήχθη ἔρις μεταξὺ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου, ὅστις, ὡς προείπομεν, εἶχε καταλάβει τὸ βασίλειον τῆς Ναυάῤῥας, καὶ τοῦ υἱοῦ τούτου Καρόλου. Ἡ ἔρις αὕτη, τῆς ὁποίας μετέσχον οἱ βασιλεῖς τῆς τε Καστιλλίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἐξηκολούθησε καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης Β' διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Ἀλφόνσον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀραγωνίας, οὐδ' ἔπαυσε ταράττουσα τὴν Ἱσπανίαν μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1461 συμβάντα αἰφνίδιον τοῦ Καρόλου θάνατον. Οἱ Καταλώνιοι, ὑποπτεύοντες ὅτι ὁ Κάρολος ἐδηλητηριάσθη, ἐστασίασαν, καὶ τὴν στάσιν αὐτῶν ὑπεστήριξαν ὅ,τε βασιλεὺς Καστιλλίας Ἑῤῥῖκος Δ', ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἰωάννου Β' τῆς Καστιλλίας, καὶ ὁ τότε βασιλεύων τῆς Γαλλίας πανοῦργος Λουδοβῖκος ΙΑ'. Ὁ τελευταῖος οὗτος μετ' ὀλίγον, καταλιπὼν τοὺς συμμάχους του, ἡνώθη μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Καστιλλίας, λαβὼν εἰς ἀνταμοιβὴν ἀξιόλογον περὶ τὰ Πυρηναῖα χώραν· καὶ προστούτοις κατώρθωσεν ὥστε τὸ βασίλειον τῆς Ναυάῤῥας νὰ συνδεθῇ μετὰ τῆς Γαλλίας, διότι ἐγγόνη τις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰωάννου Β' Ἐλεονόρας, εἰς ἣν περιῆλθε τὸ βασίλειον ἐκεῖνο, συνεζεύχθη τὸν Γάλλον εὐπατρίδην Ἰωάννην Δαλβρέτιον, ἀρχηγέτην γενόμενον νέου βασιλικοῦ τῆς Ναυάῤῥας οἴκου. Ἀλλ' οἱ Καταλώνιοι ἐξηκολούθησαν ἀνθιστάμενοι γενναίως, τῇ συνδρομῇ τῶν Καστιλλιανῶν, εἰς τὸν μετὰ πλείστης δραστηριότητος καταπολεμήσαντα αὐτοὺς υἱὸν τοῦ Ἰωάννου Β', Φερδινάνδον τὸν Καθολικὸν, καὶ τελευταῖον ἡ Βαρκελλόνα, ἡ πρωτεύουσα τῆς Καταλωνίας, δὲν ὑπετάχθη, τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1471, εἰμὴ ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς ἐνόρκως ὑπέσχετο ἀπόλυτον ἀμνηστίαν καὶ τὴν διατήρησιν τῶν δικαίων αὐτῆς καὶ προνομίων. — Τὴν ἱστορίαν τῆς Καστιλλίας διεκόψαμεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀσθενοῦς Ἰωάννου Β', ὅστις εἶχε παραδώσει τὰ πράγματα εἰς τὸν φιλόδοξον, ἀλλὰ πλείστην εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα περιποιήσαντα ἰσχὺν Ἀλβάρον Λούναν. Τὸ κράτος τοῦ ἀνδρὸς τούτου διήρκεσεν ἀδιάσειστον μέχρι τοῦ 1437, ὅτε μεγιστᾶνές τινες στασιάσαντες, κατέβαλον αὐτόν· πάλιν δὲ τῷ 1445, ὁ Λούνας, κατατροπώσας τοὺς ἀντιπάλους, ἀνέλαβε τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον προέβη, ὥστε καὶ τὸ μετὰ τῆς Ἰσαβέλλας τῆς Πορτογαλικῆς συνοικέσιον τοῦ Ἰωάννου διεπραγματεύθη ὁ Λούνας, μηδὲν εἰδότος τοῦ βασιλέως. Τῷ δὲ 1452, αὐτὸς ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ, δυσανασχετοῦντες διὰ τὴν ὑπέρογκον ἐκείνην ἐξουσίαν ἣν ἐσφετερίσθη ὁ Λούνας, συνώμοσαν, μετὰ πολλῶν μεγιστάνων, ἔτι δὲ καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ναυάῤῥας Ἰωάννου καὶ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Ἀλφόνσου Ε', κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ἀπεφάσισαν τὴν πτῶσίν του. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὔκολον, διότι ὁ Λούνας εἶχεν ἰδίαν ἀφωσιωμένην φρουρὰν, τελευταῖον ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ καὶ ἐθανατώθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1453. Ἐκλιπούσης δὲ τῆς κραταιᾶς ἐκείνης χειρὸς, ἐπανῆλθεν αὖθις πλείστη εἰς τὸ κράτος ἀναρχία, ἥτις δὲν ἔπαυσεν οὐδ' ὅτε, ἀποθανόντος τοῦ Ἰωάννου Β', 1454, ἐβασίλευσεν ὁ υἱός του Ἑῤῥῖκος Δ'· διότι ὁ νέος βασιλεὺς, διὰ πρωΐμου ἀκολασίας, ἀναλώσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἀπέβη ἀσθενὴς κατά τε τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν, ἐσπατάλευσε τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους ὁ πατήρ του συνέλεξεν ἀπὸ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας τοῦ Λούνα, παρέδωκε τὰ ἀνώτερα ἀξίωματα τοῦ κράτους εἰς ἀνθρώπους οὐ μόνον μὴ ὄντας εὐπατρίδας, ἀλλὰ, τὸ χείριστον, μὴ ἔχοντας ἱκανότητά τινα, ἠνείχετο τὴν σύζυγόν του ἀναφανδὸν παραβαίνουσαν τὰ καθήκοντα αὐτῆς καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς συζύγου ταύτης γεννηθεῖσαν, τῷ 1462, θυγατέρα, ὡς διάδοχον τῆς βασιλείας, ἂν καὶ πασίγνωστον ἦτο, ὅτι τὸ τέκνον αὐτὸ ἦτο γόνος ἀλλότριος. Ὅθεν οἱ ἐπιφανέστεροι ἄνδρες τοῦ κράτους ὑπέβαλον εἰς τὸν βασιλέα σπουδαίας περὶ πάντων τούτων παραστάσεις, ἰδίως ἀπαιτήσαντες νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν ἀδελφόν του Ἀλφόνσον. Μετὰ τῶν μεγιστάνων τούτων συνετάχθη ὁ βασιλεὺς Ἀραγωνίας Ἰωάννης Β', ὅστις ἤθελε νὰ συζεύξῃ τὸν υἱόν του Φερδινάνδον τὸν Καθολικὸν μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἐρρίκου Δ' Ἰσαβέλλας. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἐρρῖκος δὲν ἐπείθετο εἰλικρινῶς νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ἐκείνας, οἱ συνωμόται μετὰ τῶν ὀπαδῶν, 1464, καθήρεσαν τὸν βασιλέα καὶ ἀνηγόρευσαν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Ἀλφόνσον. Τὸ ἔθνος ὅμως ὁλόκληρον δὲν ἦτο εὐχαριστημένον ἀπὸ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐπολιτεύθησαν οἱ μεγιστᾶνες, ὥστε παρήχθησαν δύο μερίδες ἐν τῷ κράτει καὶ δύο βασιλεῖς, ἐξερράγη δὲ δεινότατος ἐμφύλιος πόλεμος, καθ' ὃν αἱ πόλεις, διὰ νὰ ἀσφαλίσωσιν ἑαυτὰς ἀπὸ τῶν λῃστῶν, ἐσύστησαν ἐμμίσθους φρουρὰς, αἵτινες βραδύτερον προσήνεγκον ἀξιολόγους ὑπηρεσίας εἴς τε τὸν βασιλέα Φερδινάνδον καὶ εἰς τὴν Ἱεροκρισίαν, λαβοῦσαι τὸ ὄνομα τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος (Santa hermandad). Τῷ 1468, ἀποθανόντος αἴφνης τοῦ Ἀλφόνσου, οἱ ὀπαδοί του ἀνεκήρυξαν μὲν τὴν Ἰσαβέλλαν· ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἐπείθετο νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν ζῶντος τοῦ ἀδελφοῦ της Ἐρρίκου, ἐγένετο μετ' ὀλίγον συμβιβασμὸς, καθ' ὃν οὗτος ὑπέσχετο νὰ ἐκδώσῃ γενικὴν ἀμνηστίαν, νὰ διαζευχθῇ ἀπὸ τῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀκολάστου ἀποβάσης συζύγου του καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ διάδοχον τὴν Ἰσαβέλλαν. Μετ' ὀλίγον συνεφωνήθη ὁ γάμος αὐτῆς μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀραγωνικοῦ θρόνου Φερδινάνδου, νέου συνάπτοντος ἅπαντα τὰ προτερήματα τοῦ λαμπροῦ ἱππέως καὶ τοῦ πολυτρόπου κυβερνήτου μετὰ ὄψεως εὐειδοῦς. Μία ὅμως μερὶς μεγιστάνων δὲν ἤθελε τὸν γάμον αὐτὸν, καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐρρῖκος μετ' αὐτῆς συνετάχθη· ὅθεν, ἂν καὶ ὁ γάμος ἐτελέσθη, προέκυψαν νέαι ταραχαί, μέχρις οὗ, ἀποθανόντος τῇ 11 Δεκεμβρίου 1474 τοῦ Ἐρρίκου Δ', ἀνηγορεύθη ἡ Ἰσαβέλλα βασιλὶς Καστιλλίας. — Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα ἀνέλαβον τὴν κυβέρνησιν τῆς Καστιλλίας, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς Ἀραγωνίας, καὶ βραδύτερον τῆς Νεαπόλεως, ἄρχεται νέα περίοδος, οὐ μόνον τῆς Ἱσπανικῆς, ἀλλὰ τῆς ὅλης Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας. Τὸ δ' ἀδιαλείπτων ἐσωτερικῶν ἀγώνων θαυμασίως πρὸς τὸν πόλεμον ἐξασκηθὲν Ἱσπανικὸν ἔθνος δὲν εἶχε χρείαν, ὡς προείπομεν, εἰμὴ νὰ συμπυκνώσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ νὰ τύχῃ ἡγεμόνος ἐπιτηδείου ἵνα ἀποδῇ καὶ πρὸς τὰ ἔξω φοβερόν. Ὅθεν, ἅμα ἐνωθέντων τῶν βασιλείων τῆς Καστιλλίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας ὑπὸ τὸν Φερδινάνδον καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν, βλέπομεν τοὺς Ἱσπανοὺς ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποβάλλοντας ἀπὸ τοῦ πατρίου ἐδάφους τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν Μωαμεθανῶν, ἀφ' ἑτέρου πρωταγωνιστοῦντας ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Προστούτοις οἱ κάτοικοι τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου πρὸ καιροῦ εἶχον συγκροτήσει καὶ ναυτικὴν δύναμιν ἀξιόλογον. Οἱ μὲν Καταλῶνοι καὶ Ἀραγώνιοι ἐπελαγοδρόμουν εἰς τὴν Μεσόγειον, οἱ δὲ Καστιλλιανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλοι εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Ἔτι ἀπὸ τοῦ 1344 οἱ Καστιλλιανοὶ ἀνεκάλυψαν τὰς Καναρίας νήσους· ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος, οἵ τε Καστιλλιανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλοι, τολμηρότεροι καὶ ἐπιχειρηματικώτεροι ὀσημέραι ἀποβαίνοντες περὶ τὰς ναυστολίας αὐτῶν, κατήντησαν, περὶ τὰ τέλη τῆς εἰρημένης ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' ἑνὸς νὰ κάμψωσι τὴν Εὐελπιν Ἄκραν καὶ νὰ ἀνοίξωσιν οὕτω νέαν πρὸς τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀνατολικὸν κόσμον ὁδὸν, ἀφ' ἑτέρου δὲ, πρὸς δυσμὰς βαίνοντες, νὰ φθάσωσι μέχρι τῶν Ἀμερικανικῶν παραλίων καὶ νὰ ἀνακαλύψωσιν οὕτω νέον κόσμον. Ἀμφότερα δὲ τὰ γεγονότα ταῦτα, οὐσιωδῶς ἐπενεργήσαντα εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς τε πολιτικῆς καὶ τῆς ἐμπορικῆς καταστάσεως τῆς Εὐρώπης, εὐλόγως θεωροῦνται ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα διαχωρίζουσι τὴν μέσην ἀπὸ τῆς νέας Ἱστορίας.

§. 27.

Ἐν τῷ προκειμένῳ § συγκεφαλαιοῦμεν τὴν κατὰ τὴν πεντεκαιδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἱστορίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Α. **Ἱστορία τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ μεταξὺ αὐτῶν πολέμου.** — Μέχρι τοῦ τέλους περίπου τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ὁτὲ μὲν διεσπαράχθησαν ὑπὸ ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ὁτὲ δὲ πρὸς ἀλλήλας διεπολέμησαν, καὶ διὰ τῶν πολέμων τούτων ἐπὶ τέλους οἱ μὲν Ἄγγλοι ἀπέκτησαν μέγα κλέος, οἱ δὲ Γάλλοι ἀνέλαβον τὰ πλεῖστα ὅσων εἶχον προαπολέσει. Εἰρήνη δὲν εἶχε συνομολογηθῆ, ἀλλὰ μόνον ἀνακωχαὶ, ἐπαναληφθεῖσαι ἐκ διαλειμμάτων, διότι, ὡς ἐκ τῆς ἀνηλικότητος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου ΣΤ' καὶ τῆς ἀνικανότητος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ῥιχάρδου τοῦ Β', ἀμφότερα τὰ κράτη διετέλουν εἰς ἀναρχίαν (§ 23, Α, σελ. 282—286). Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἐξηκολούθησε καὶ ἀφοῦ οἱ εἰρημένοι βασιλεῖς ἀνέλαβον αὐτοὶ τὴν κυβέρνησιν τῶν βασιλείων αὐτῶν. — Ὁ Κάρολος ΣΤ', ὅστις ἔτι ἀπὸ τοῦ 1391 εἶχε δώσει ἐλαφρά τινα σημεῖα παρακοπῆς, παρεφρόνησεν ἐντελῶς τῷ 1392· καὶ ἀνέλαβε μὲν μετ' οὐ πολὺ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ πάθημα ἐπανῆλθε πάλιν, καὶ καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν διάστημα τῆς ζωῆς του, ἤτοι ἐπὶ τριάκοντα περίπου ἔτη, ὁ βασιλεὺς διετέλεσεν εἰς ἀλλεπάλληλον τοιαύτην κατάστασιν ἐχεφροσύνης καὶ παραφροσύνης. Ἐντεῦθεν ἡ Γαλλία ἔπαθε μεγάλας συμφορὰς· διότι ὁ δοὺξ τῆς Βουργουνδίας κατέλαβεν αὖθις τὴν κυβέρνησιν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, ὁ δοὺξ Αὐρηλίας, εἶχε τὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἡ ἀντιβασιλεία προσήκει αὐτῷ, καὶ ἤρισε περὶ τούτου πρὸς τὸν θεῖόν του, πᾶσα δὲ ἡ Γαλλία διηρέθη πάλιν εἰς δύο ἀντιπάλους μερίδας. — Κατ' εὐτυχίαν τῆς Γαλλίας, ὁ Ῥιχάρδος Β' δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὰς δεινὰς αὐτῆς ταύτας περιστάσεις· ἐξεναντίας, οὐ μόνον ἀνενέωσε τὰς ἀνακωχὰς, ἀλλὰ, ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς αὐτοῦ ἀσωτείας, ἔχων χρείαν ἀκαταπαύστως χρημάτων, συνεφώνησε τῷ 1396 νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν ἑπταετῆ θυγατέρα τοῦ Καρόλου ΣΤ' Ἰσαβέλλαν, χάριν τῆς προικὸς αὐτῆς καὶ παρεχώρησεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὰς πόλεις τῆς Βρέστης καὶ τοῦ Χερβούργου. Ταῦτα πάντα δυσηρέστησαν εἰς ὑπερβολὴν τοὺς Ἄγγλους, καὶ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ συγχρόνως ὁ Ῥιχάρδος, δι' αὐτογνωμόνων δανείων, κατεπίεζε καὶ εὐπατρίδας, καὶ ἀρχιερεῖς καὶ πλουσίους πολίτας. Καὶ ὡς ἂν δὲν ἤρκουν τοσαῦτα σφάλματα, ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν τρίτον θεῖόν του, τὸν δοῦκα Γλοκεστρίας, διὰ τὴν πάλαι ἀντιπολίτευσίν του (σελ. 285)· καὶ τῷ 1397, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ δοὺξ συνώμοσε κατ' αὐτοῦ μετ' ἄλλων τριῶν μεγιστάνων, συλλαμβάνει αὐτόν τε καὶ ὅλους τοὺς, δικαίως ἢ ἀδίκως, θεωρηθέντας ὡς συνεργούς του, καὶ τὸν μὲν παραδίδει φυλακίζεσθαι εἰς τὸ Καλαίσιον,

Ψηφιοποιήθηκε φυλακίζεσθαι εἰς τὸ Καλαίσιον, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ὅπου οὗτος μετ' ὀλίγον ἄφνης ἀπέθανε, δολοφονηθείς, τοὺς δὲ ἄλλους, καθυποβαλὼν εἰς τὸ δουλικῶς αὐτῷ ἀφωσιωμένον παρλαμέντον, κατεδίκασεν ἢ εἰς θάνατον ἢ εἰς ἐξορίαν καὶ δήμευσιν. Ἔπειτα ἐξώρισεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸν ἐξάδελφόν του δοῦκα Ἐρεφόρδου, τὸν υἱὸν τοῦ ἑτέρου θείου του, τοῦ δουκὸς Λαγκαστρίας· καὶ ἐπειδὴ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἀπεβίωσεν ὁ δοὺξ Λαγκαστρίας, 1399, ὁ δὲ λαβὼν ἤδη τὸν τίτλον τοῦτον υἱός του ἠθέλησε νὰ καταλάβῃ τὰ μεγάλα τοῦ πατρὸς κτήματα, ὁ Ῥιχάρδος ἀπεφήνατο αὐτὸν, ἕνεκα τῆς ἐξορίας του, ἀνεπιτήδειον εἰς τὴν κληρονομίαν ταύτην. Ταῦτα ἐπήγαγον τελευταῖον τὴν καταστροφὴν τοῦ Ῥιχάρδου. Διότι, μεταβάντος αὐτοῦ μετ' ὀλίγον εἰς Ἰρλανδίαν, καὶ καταλιπόντος ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς εἰς Ἀγγλίαν τὸν ἕτερον θεῖόν του, τὸν δοῦκα τοῦ Εὐοράκου, ὁ δοὺξ Λαγκαστρίας, ὅστις εὑρίσκετο τότε εἰς Γαλλίαν, συνεννοεῖται μετ' ἄλλων τινῶν ἐξορίστων, ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1399, βλέπει συρρέοντας περὶ αὐτὸν ἀμέσως πολυαρίθμους ὀπαδοὺς, συμβιβάζεται μετὰ τοῦ θείου του δουκὸς Εὐοράκου, συλλαμβάνει τὸν ἐξ Ἰρλανδίας ἀνακάμψαντα ἀλλὰ παρὰ πάντων ἐγκαταλειφθέντα Ῥιχάρδον, ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς βασιλείας καὶ καταλαμβάνει αὐτὸς τὸν θρόνον. — Ὁ νέος βασιλεὺς, ὁ ὀνομασθεὶς Ἑβδομος Δ', ἂν καὶ φρονεύσας μετ' ὀλίγον τὸν Ῥιχάρδον καὶ περιορίσας τοὺς ἀπογόνους τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τοῦ πατρός του, οἵτινες εἶχον πλειότερα ἢ αὐτὸς δίκαια εἰς τὸ νὰ βασιλεύσωσι μετὰ τὴν τοῦ Ῥιχάρδου καθαίρεσιν, ἐπάλαισεν οὐδὲν ἧττον, δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς βασιλείας, 1399—1413, πρὸς μυρίας συνωμοσίας καὶ στάσεις, καὶ, διὰ νὰ δαμάσῃ αὐτὰς, ἠναγκάσθη ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐπιχειρήσῃ σφαγὰς ἀγριωτάτας, ἀφ' ἑτέρου νὰ περιποιήσῃ τὴν βουλὴν τῶν κοινοτήτων διὰ πολλῶν παραχωρήσεων, αἵτινες βραδύτερον πολλάκις παρεγνωρίσθησαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους συνετέλεσαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Ἀγγλικοῦ πολιτεύματος. Ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ Γαλλικὰ πράγματα.

Ἡ κατάστασις τῆς Γαλλίας ἦτο ἀθλιεστέρα ἢ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ δοὺξ Βουργουνδίας καὶ ὁ δοὺξ Αὐρηλίας, ἐρίζοντες περὶ τῆς ἀρχῆς, ἐξέδιδον συγχρόνως διατάξεις καὶ κρίσεις, ὁ δὲ βασιλεὺς, εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ἐχφροσύνης του, ἐπεκύρου ἀδιακρίτως καὶ κατὰ τύχην, ὁτὲ μὲν τοῦ ἑνὸς, ὁτὲ δὲ τοῦ ἄλλου τὰς ἀντιθέτους πράξεις. Τῷ 1401 ὁ δοὺξ Αὐρηλίας, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν τοῦ θείου του, μεταβάντος εἰς τὰς Κάτω χώρας διὰ τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ του, σφετερίζεται τὴν ὅλην ἀρχὴν, τῇ συνδρομῇ τῆς βασιλίδος Ἰσαβέλλας τῆς Βαυαρικῆς, μετὰ τῆς ὁποίας εἶχε σφόδρα ὑπύπτους σχέσεις. Ὁ δοὺξ Βουργουνδίας ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ, καὶ τότε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐφαίνετο ἀναπόδραστος, ἀλλὰ, τῇ μεσολαβήσει τῆς βασιλίδος καὶ τῶν δουκῶν Βερβούς καὶ Βουρβώνος, συνδιηλλάγησαν οἱ ἀντίπαλοι. Τῷ 1404, ἀπέθανεν ὁ δοὺξ Φίλιππος τῆς Βουργουνδίας, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος υἱός του Ἰωάννης ὁ ἀτρόμητος, ὅστις, ἄρχων οὐ μόνον τῆς Βουργουνδίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Φλανδρίας, καὶ τοῦ Λουξεμβούργου, καὶ τῆς Βραβαντικῆς, καὶ τοῦ Λιμβούργου, ἦτο εἷς τῶν ἰσχυροτάτων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης· μεγαλεπήβολος δὲ ὤν, καὶ ἐκδικητικὸς, καὶ ὀξύθυμος, καὶ τολμηρὸς, ἐπετέθη κατὰ τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας πολὺ ζωηρότερον ἢ ὁ πατήρ· ὥρμησε κατὰ τῶν Παρισίων, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ ὁ δοὺξ Αὐρηλίας εἶχε καταλάβει τὴν ὅλην κυβέρνησιν, ἠνάγκασεν αὐτὸν καὶ τὴν βασιλίδα νὰ φύγωσιν εἰς Μελοῦνον (τὸ Melodunum τοῦ Καίσαρος) καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Δελφίνου. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος προελήφθη μὲν πάλιν διὰ συμβιβασμοῦ, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1405 ἐπανῆλθον εἰς Παρισίους ὅ τε δοὺξ Αὐρηλίας καὶ ἡ βασιλίς· ἀλλ' ἡ συνδιαλλαγὴ δὲν ὑπῆρξεν εἰλικρινής. Ὁ δοὺξ Βουργουνδίας ἐδολοφόνησε τὴν νύκτα τῆς 23 πρὸς τὴν 24 Νοεμβρίου 1407 τὸν δοῦκα τῆς Αὐρηλίας ἐν Παρισίοις, κατέλαβε τὴν ὅλην κυβέρνησιν καὶ εἰς τοσαύτην ἐξώκειλε κατάχρησιν, ὥστε πάντες οἱ ἡγεμόνες τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, περιστοιχίσαντες τὸν ἐνήλικον υἱὸν τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, συνεμάχησαν κατὰ τοῦ Ἰωάννου. Ἡ Γαλλία πᾶσα διηρέθη εἰς δύο μερίδας, τοὺς Αὐρηλιανοὺς ἢ Ἀρμανιακούς, οὕτω κληθέντας ἀπὸ τοῦ κόμητος Βερνάρδου Ἀρμανιακοῦ, τοῦ γαναίου ἀρχηγοῦ τῶν Αὐρηλιανῶν, καὶ τοὺς Βουργουνδίους. Ἕκαστος τῶν ἡγεμόνων ἢ δουκῶν συνεκρότησεν ἰδίους στρατούς, αἱ λεωφόροι κατήντησαν ἄβατοι, ἡ κυβέρνησις ἀδύνατος, ὁ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἄρχων δοὺξ τῆς Βουργουνδίας, συμμαχήσας μετὰ τοῦ ὄχλου, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς δεινοτάτην ἐν αὐτῇ ἀναρχίαν, τὸ δὲ χειριστον ἡ Αὐρηλιανὴ μερὶς συνωμολόγησε μετὰ τοῦ Ἐρρίκου Δ' τῆς Ἀγγλίας, 18 Μαΐου 1442, αἰσχρὰν συνθήκην, δι' ἧς, ἵνα λάβῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ὑπέσχετο τὴν ἀπόδοσιν ὅλων ὅσα, μετὰ τὴν εἰς Βρετιγνὺν εἰρήνην, οἱ Ἄγγλοι ἀπώλεσαν εἰς τὴν Γαλλίαν, οἱ δὲ δοῦκες Αὐρηλίας καὶ Βερβούς ἀνεγνώρισαν τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ὡς κυριάρχην αὐτῶν. Ἡ συνθήκη αὕτη, δηλοποιηθεῖσα, παρήγαγε κοινὴν κατὰ τῶν Αὐρηλιανῶν ἀγανάκτησιν, καὶ τότε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν, 1422, μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας καὶ τοῦ Δελφίνου. Ἡ εἴδησις ὅτι ἐπέρχονται οἱ Ἄγγλοι παρεκίνησε τὸν Δελφῖνον νὰ κατορθώσῃ τὸν συμβιβασμὸν τῶν διαμαχομένων· πάλιν ὅμως ἡ συνδιαλλαγὴ κατ' ἐπιφάνειαν μόνον ἐγένετο. Οἱ Αὐρηλιανοὶ ἠθέλησαν νὰ ἀπαργάγωσι ἐκ Παρισίων τὸν ἐπιτροπεύοντα τότε τὴν ἀρχὴν Δελφῖνον· ὁ δοὺξ Βουργουνδίας, διὰ ν' ἀντιπράξῃ κατ' αὐτῶν, ὑπεκίνησεν αὖθις τὸν ὄχλον, καὶ τότε τοσοῦτον φοβερὰ ἀναρχία ἐπεκράτησεν ἐν Παρισίοις, ὥστε ἀμφότεραι αἱ μερίδες πάλιν ἠνώθησαν ἵνα καταβάλωσι τὴν δημαγωγίαν καὶ ἀνορθώσωσι τὸ κράτος τοῦ Δελφίνου. Οἱ Ἀρμανιακοὶ ἤδη ἠθέλησαν, ἔχοντες ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν βασιλίδα, νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τούτου ἵνα ἐντελῶς καταστρέψωσι τοὺς ἀντιπάλους. Ὁ δοὺξ Βουργουνδίας ἐπεχείρησε ν' ἁρπάσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς των τὸν βασιλέα· ἐπειδὴ δ' ἀπέτυχεν, ἐκηρύχθη ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας, 17 Φεβρουαρίου 1414, καὶ ὁ Δελφῖνος ἐξεστράτευσε μετὰ τῶν Αὐρηλιανῶν κατ' αὐτοῦ· ἀλλὰ, μὴ ἀνεχόμενος τὴν τυραννίαν εἰς ἣν ἠξίουν νὰ τὸν ὑποβάλωσιν ὁ κόμης Ἀρμανιακὸς καὶ ὁ δοὺξ Αὐρηλίας, συνωμολόγησε νέον συμβιβασμὸν εἰς Ἀρράς (εἰς Ἀτρεβάτους).

Β. Ἱστορία τῶν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας πολέμων, ἐπὶ τῶν βασιλέων Καρόλου ΣΤ' καὶ Καρόλου Ζ' ἀφ' ἑνὸς, καὶ τῶν βασιλέων Ἐρρίκου Ε' καὶ Ἐρρίκου ΣΤ' ἀφ' ἑτέρου. — Ὁ Ἐρρῖκος Δ', καίπερ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γάλλων προσκληθεὶς νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πράγματα αὐτῶν, δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο σπουδαίως, διότι περιεσπᾶτο ἀδιαλείπτως ὑπὸ ἐσωτερικῶν ταραχῶν. Ὁ δὲ ἔνδοξος υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἐρρῖκος Ε', 1413—1422, ἐπανέλαβε τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον, διότι ἐξ ἀρχῆς περιεποιήθη τὴν εὔνοιαν τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἀριστοκρατικῆς μερίδος, καταβαλὼν τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Οὐϊκλιφίου Λολλάρδους, σελ. 285, οἵτινες, διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν δογμάτων τοῦ ἀρχηγέτου αὐτῶν, εἶχον παρεκτραπῆ εἰς ὅλως δημοκρατικὰ φρονήματα. Οὕτω δὲ εὐχαριστήσας τὸ ἰσχυρότερον τῶν ὑπηκόων του μέρος καὶ παρασκευασθεὶς εἰς πόλεμον, ἀπέφαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σισε νὰ ἀνακτήσῃ τὰ κτήματα τῶν πατέρων του, ἀπεβιβάσθη, κατὰ Αὔγουστον, εἰς Νορμανδίαν μετὰ 6000 βαρέως ὡπλισμένων ἀνδρῶν καὶ 24,000 τοξοτῶν, ἐκυρίευσε τὸ ὀχυρὸν Ἀρφλεύριον, καὶ, τῇ 25 Ὀκτωβρίου, συνεκρότησεν, οὐ μακρὰν τοῦ Κρεσσόυς, παρὰ τὴν κώμην Ἀζίγκουρτον, πρὸς τὸν ἀντεπεξελθόντα Γαλλικὸν στρατὸν, μάχην κρίσιμον, καθ' ἣν ὁ τελευταῖος οὗτος, παρ' ᾧ εὑρίσκοντο, ἐκτὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου Δαλβρετίου, ὁ βασιλεὺς, ὁ Δελφῖνος, οἱ δοῦκες Αὐρηλίας, Βερβούς, Βουρβῶνος (ὄχι ὅμως καὶ ὁ τῆς Βουργουνδίας) καὶ πολλοὶ ἄλλοι δοῦκες, κόμητες καὶ βαρῶνοι, ἔπαθε, διά τε τὴν ἐν αὐτῷ ἐπικρατήσασαν πολυαρχίαν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἄγγλων τοξοτῶν, οἵτινες οὐδένα εἶχον ἐν Εὐρώπῃ τὸν ἐνάμιλλον, ἧττεν ὁλοσχερῆ, ἡχμαλωτεύθησαν δὲ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ οἱ δοῦκες, Αὐρηλίας καὶ Βουρβῶνος, καὶ ἔπεσον ἑπτὰ κόμητες, τρεῖς δοῦκες καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος. — Μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο ὁ μὲν Ἐρρῖκος ἀνέκαμψεν οἴκοι, ἀλλ' ἡ κατάστασις τῆς Γαλλίας ἐπέβη οἰκτρά. Ὁ μέχρι τότε Δελφῖνος Λουδοβῖκος ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1415, κατὰ δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος καὶ ὁ νέος Δελφῖνος Ἰωάννης, ὥστε διάδοχος κατέστη ὁ τοῦ Καρόλου ΣΤ' τρίτος υἱὸς, ὁ μετέπειτα βασιλεύσας Κάρολος Ζ'· ἀλλ' οὗτος ἦτο τότε 14 ἐτῶν, ὁ ἀντὶ τοῦ Δαλβρετίου προχειρισθεὶς ἀρχιστράτηγος Ἀρμανιακὸς ἐσφετερίσθη πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν, ἐφυλάκισε τὴν βασιλίδα πρὸς ἣν ἐδιχονόησε, ἐδήμευσε τὴν περιουσίαν της καὶ ἐπεχείρησεν, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Δελφίνου, τὰς δεινοτέρας βιαιοπραγίας καὶ καταπιέσεις. Τότε ὁ δοὺξ Βουργουνδίας παρέστη ὡς προστάτης τῆς βασιλίδος καὶ τοῦ καταθλιβομένου λαοῦ, συνεκρότησε στρατὸν, ἀπηλευθέρωσε τὴν βασιλίδα, καὶ ὑπεκίνησε, κατὰ Μάϊον 1418, τὸν ὄχλον τῶν Παρισίων κατὰ τοῦ Ἀρμανιακοῦ, ὥστε ἐξερράγη ἐν τῇ πρωτευούσῃ στάσις φοβερὰ, καθ' ἣν ἐσφάγησαν περὶ τοὺς 3000 Αὐρηλιανοὺς, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος. Καὶ ὁ μὲν Δελφῖνος μετὰ τοῦ Τανγεγγύος Δυχατελίου εἰμπόρεσαν νὰ διαφύγωσιν, ὁ δὲ δοὺξ Βουργουνδίας καὶ ἡ βασιλὶς εἰσῆλθον εἰς Παρισίους καὶ ἀνέλαβον τὴν κυβέρνησιν, μεταχειρισθέντες τὸν βασιλέα, καθὼς πρότερον τὸν εἶχε μεταχειρισθῆ ὁ Ἀρμανιακός. Ἡ Γαλλία ἐφαίνετο προσεγγίζουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς, διότι ἐνῷ δύο κυβερνήσεις, ἡ τῆς βασιλίδος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ τοῦ Δελφίνου ἀφ' ἑτέρου, διεμάχοντο πρὸς ἀλλήλας, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, καταλαβὼν ἐν τῷ μεταξὺ πᾶσαν τὴν Νορμανδίαν, ἤρχισεν ἐπισήμως ν' ἀποκαλῇ ἑαυτὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ἐπαναλαμβάνων τὰς ἀρχαίας τοῦ Ἀγγλικοῦ οἴκου ἀξιώσεις. Ἐπὶ δὲ πᾶσιν ὁ Δυχατέλιος, ὅστις, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρμανιακοῦ, ἦγε καὶ ἔφερε τὸν Δελφῖνον, ἀφοῦ, κατὰ Ἰούλιον 1419, ἐπεχείρησε νὰ συνδιαλλάξῃ αὐτὸν πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας, ἔπειτα, τῇ 10 Σεπτεμβρίου, εἴς τινα ἐν Μοντερῷ γενομένην συνέντευξιν μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τοῦ Δελφίνου, δολοφονεῖ τὸν πρῶτον. Τότε πᾶσα ἡ βόρειος καὶ ἡ δυτικὴ Γαλλία κατεξανέστη κατὰ τοῦ Δελφίνου, διότι οἱ περὶ αὐτὸν ἄνδρες ἀνῆγον ἢ εἰς τὴν Βρετανίαν ἢ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, καὶ τούτου ἕνεκα δὲν ἐθεωροῦντο ὡς Γάλλοι. Ἀλλ' ἡ μερὶς αὕτη, ἥτις εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν της τὸν παράφρονα βασιλέα καὶ τῆς ὁποίας προΐστατο ἡ κακοήθης βασιλὶς καὶ ὁ παρωργισμένος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ δολοφονηθέντος δουκὸς τῆς Βουργουνδίας, Φίλιππος ὁ ἀγαθὸς, δὲν ἠσχόνθη νὰ περιέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Ἐρρῖκον, καὶ, κατὰ Μάϊον τοῦ 1420, νὰ συνομολογήσῃ πρὸς αὐτὸν, εἰς Τροὺεσιν (Troyes, τὴν Αὐγουστόβοναν τοῦ Πτολεμαίου), συνθήκην ἐπονειδιστον, δι' ἧς ὁ βασιλεὺς Κάρολος ἀπέκλεισε τῆς διαδοχῆς τὸν υἱόν του καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνεκήρυξεν ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς καὶ διάδοχόν του εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Γαλλίας, τὸν μετ' ὀλίγον συζευχθέντα μετὰ τῆς θυγατρός του Αἰκατερίνης Ἐρρῖκον Ε'. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας εἰσῆλθε πανηγυρικῶς εἰς Παρισίους, ὁ δὲ Δελφῖνος ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἔνθεν τοῦ Λείγηρος· καὶ εἶχε μὲν συμμάχους τοὺς Σκώτους, ἀλλ' ἦτο ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ, ἥτις δὲν ἔπαυσεν οὐδ' ὅτε, τῇ 31 Αὐγούστου 1422, ἀπεβίωσεν ὁ Ἐρρῖκος, καταλιπὼν υἱὸν ἔχοντα ἡλικίαν ἐννέα μόλις μηνῶν, τὸν Ἐρρῖκον ΣΤ'. Μετά τινας ἑβδομάδας, κατὰ Ὀκτώβριον, ἀπεβίωσε καὶ ὁ Κάρολος ΣΤ' τῆς Γαλλίας.

Τὴν μὲν κυβέρνησιν τῆς Γαλλίας ἀνέλαβε τότε ὁ πρεσβύτερος τοῦ Ἐρρῖκου ΣΤ' θεῖος, ὁ δοὺξ Βεδφορδίου, τὴν δὲ κυβέρνησιν τῆς Ἀγγλίας, ὁ νεώτερος, ὁ δοὺξ Γλοκεστρίας· ὁ δοὺξ Βεδφορδίου ἦτο ἀντάξιος τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του, ὁ Κάρολος Ζ' ἐξεναντίας δὲν εἶχε τὰς ἀρετὰς ὅσαι ἀπῃτοῦντο εἰς τοσοῦτον κρισίμους περιστάσεις. Ἡ τύχη ἠθέλησε νὰ τὸν βοηθήσῃ, διότι, ἐκραγείσης δεινοπάτης ἔριδος μεταξὺ τοῦ δουκὸς Γλοκεστρίας καὶ τοῦ δουκὸς Βουργουνδίας, 1423—1428, ὁ δοὺξ Βεδφορδίου, ἀπασχοληθεὶς εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταπολεμήσῃ δραστηρίως τὸν Κάρολον. Πολλοὶ Γάλλοι, ὁ Δυνοᾶ, ὁ Λαχίρ, ὁ Ῥιχεμόντιος, κατέβαλον ἀειμνήστους ἀγῶνας ἵνα ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τῆς περιστάσεως ταύτης καὶ ἀναζωπυρήσωσι τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἀνεδείχθη νωθρὸς, ἄσωτος, ἀσθενὴς, ὥστε, ὅτε τῷ 1428, ὁ δοὺξ Βεδφορδίου, παυσάσης τῆς ἔριδος ἐκείνης μεταξὺ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τοῦ συμμάχου του, συνεκρότησε στρατὸν φοβερὸν, εἰς ὃν παρῆσαν οἱ ἐνδοξότεροι μαχηταὶ τῆς Ἀγγλίας, ὁ Σαλισβουρύας, ὁ Ταλβὼτ, ὁ Φάλσταφ, ὁ Συφφολκίας, ὁ Ἀρουνδὲλ, καὶ, μετὰ τὴν ἅλωσιν πολλῶν ἄλλων φρουρίων, ἐπολιόρκησε, 1429, τὴν Αὐρηλίαν, ἡ ἀπώλεια αὐτῆς καὶ ἡ ἐντελὴς καταστροφὴ τοῦ Καρόλου ἐφαίνετο βεβαία. — Εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν, οἱ περὶ τὸν Κάρολον συνετώτεροι ἄνδρες ὠφελήθησαν ἀπὸ παραδόξου τινὸς περιστάσεως ἵνα παροξύνωσιν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἐνθουσιασμὸν τῶν Γάλλων καὶ σώσωσιν οὕτω τὸ βασίλειον. Ὀκτωκαιδεκαέτις χωρικὴ κόρη, ἀπὸ τοῦ Λοθαριγγικοῦ χωρίου Δὸμ Ῥεμὺ καταγομένη, καλουμένη δὲ Ἰωάννα Ἀρκία, ἔπειτα δ' ὀνομασθεῖσα Αὐρηλιανὴ παρθένος, ἐπίστευσεν, ὅπερ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν ἦτο σπάνιον, ὅτι κέκληται ἄνωθεν νὰ σώσῃ τὴν Αὐρηλίαν καὶ νὰ φέρῃ τὸν βασιλέα εἰς τοὺς παρὰ τῶν Ἄγγλων κατεχομένους Ῥήμους, ἵνα στεφθῇ ἐκεῖ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Ὁ βασιλεὺς, τὸ παρλαμέντον, οἱ στρατηγοὶ ἀνεγνώρισαν ἀμέσως τὴν θείαν αὐτῆς ἀποστολὴν καὶ ἀνέθηκαν αὐτῇ τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων. Ἡ νέα αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἔπραττεν ἢ ὅσα συνεβούλευον αὐτὴν ὁ Δυνοᾶ καὶ ὁ Λαχίρ· ἀλλ' αἱ δυνάμεις τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ ἐδεκαπλασιάσθησαν, διότι τὰ παραγγέλματα τῶν στρατηγῶν ἐφαίνοντο ἤδη ὡς ὑπαγορεύματα τῆς προνοίας αὐτῆς. Οἱ δὲ Ἄγγλοι ἀφ' ἑτέρου συνηθάνθησαν μέγαν τρόμον καὶ ὁ πρὸ καιροῦ ψυχρανθεὶς πρὸς αὐτοὺς δοὺξ Βουργουνδίας ἤρχισεν ἔτι μᾶλλον νὰ ἀποχωρίζεται ἀπ' αὐτῶν. Ὅθεν ἡ Ἰωάννα Ἀρκία οὐ μόνον, τῇ 6 Μαΐου 1429, διέλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Αὐρηλίας, ἀλλὰ, τῇ 18 Ἰουνίου, κατετρόπωσε τὸν Φάλσταφ καὶ τὸν Ταλβὼτ, τῇ δὲ 27 Ἰουλίου εἰσήγαγε τὸν Κάρολον εἰς Ῥήμους, ὅπου οὗτος ἐστέφθη. Οἱ Γάλλοι ἔκτοτε δὲν ἔπαυσαν κυριεύοντες ἀλλεπαλλήλως ὀλίγους πόλεις· καὶ ἡ μὲν Ἰωάννα ἡχμαλωτεύθη τῇ 25 Μαΐου 1430, δικασθεῖσα δὲ καὶ καταδικασθεῖσα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐπὶ μαγείᾳ, ἔλαβε τὸν διὰ τοῦ πυρὸς θάνατον, τῇ 30 Μαΐου 1431, εἰς Ῥουένιον, ὁ δὲ Κάρολος, οὐ μόνον διὰ νὰ σώσῃ αὐτὴν οὐδὲν ἔπραξεν, ἀλλὰ περιέπεσεν αὖθις εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ νωθρότητα καὶ ἀσωτείαν· οὐδὲν ἧττον οἱ Γάλλοι τοσοῦτον ηὐδοκίμησαν, ὥστε ὁ δοὺξ Βεδφορδίου εἶδεν ἑαυτὸν καὶ ἐν Παρισίοις κινδυνεύοντα. Ὅθεν, ἀφοῦ ἔστεψε τὸν ἀνεψιόν του ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1431, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ ἐξαποστείλῃ αὐτὸν εἰς Ἀγγλίαν. Ἐπὶ πᾶσιν, ὁ δοὺξ Βουργουνδίας Φίλιππος, λαβὼν νέαν ἀφορμὴν δυσαρεσκείας ἀπὸ τοῦ δουκὸς Βεδφορδίου, καὶ θεωρῶν, ὅτι ἡ ἀδράνεια τοῦ Καρόλου Ζ' συνέφερεν αὐτῷ πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ ἀγέρωχον τοῦ Ἄγγλου ὕφος, συνεννοήθη μετὰ τοῦ πρώτου, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1435, περὶ τῆς συγκροτήσεως, εἰς Ἄρρᾶς, μεγάλου συνεδρίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ οὐ μόνον τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν συνδιαλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς ὅλης εἰρήνης. Τὸ συνέδριον τοῦτο συνεκροτήθη τῷ ὄντι κατὰ Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, καὶ παρέστησαν ἐν αὐτῷ οὐ μόνον πρέσβεις τῶν Ἄγγλων (37 τὸν ἀριθμὸν) καὶ τῶν Γάλλων (17 τὸν ἀριθμὸν), ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, τῶν βασιλέων τῆς Καστιλλίας, τῆς Ἀραγωνίας, τῆς Ναυάρρας, τῆς Πορτογαλλίας, τῆς Σικελίας, τῆς Σκωτίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Δανίας καὶ τῆς Κύπρου, τῶν δουκῶν Βρετανίας, Μεδιολάνου καὶ ἄλλων ἡγεμόνων. Ὁ δοὺξ Βουργουνδίας παρέστη αὐτοπροσώπως, διότι ἡ πόλις ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του. Καὶ μετὰ μὲν τῶν Ἄγγλων οὐδεμία συνωμολογήθη εἰρήνη, διότι οὗτοι ἀπῄτησαν τὸ ἥμισυ τοῦ Γαλλικοῦ κράτους καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ καλῆται ὁ βασιλεὺς αὐτῶν βασιλεὺς τῆς Γαλλίας· πρὸς δὲ τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας ἐγένοντο ὁριστικαὶ συνδιαλλαγαί, δυνάμει τῶν ὁποίων ὁ δοὺξ Φίλιππος ἀνεγνώρισε τὸν Κάρολον ὡς βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ ὡς ὑπέρτατον αὐτοῦ κυριάρχην, λαβὼν ἀντὶ τούτου ἄπειρα πλεονεκτήματα καὶ πρὸ πάντων τοσαύτας νέας χώρας, ὥστε ἀπέβη ὁ ἰσχυρότατος καὶ πλουσιώτατος δυνάστης τῆς Εὐρώπης. — Τὴν προτεραίαν τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης ταύτης, ἀπεβίωσεν ἀθλίως ἡ βασιλὶς Ἰσαβέλλα, ἡ τοῦ Καρόλου Ζ' μήτηρ· ὀκτὼ δὲ ἡμέρας πρότερον, οἱ Ἄγγλοι, οἵτινες πρὸ καιροῦ διετέλουν ἀδιαλείπτως ἡττώμενοι, ἔπαθον πληγὴν δεινοτάτην, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δουκὸς Βεδφορδίου· ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον τοῦ Ἀγγλικοῦ κράτους στήριγμα ἔν τε πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ δοὺξ Γλοκεστρίας, πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ δυνηθῇ ν' ἀναπληρώσῃ αὐτόν.

Γ. Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς ἐξώσεως τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. — Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ ἀνηλικότης καὶ ἡ βλακεία τοῦ Ἑρρίκου ΣΤ' παρήγαγον μεγάλας ἀνωμαλίας καὶ συμφοράς. Ὁ θετὸς του δοὺξ Γλοκεστρίας ἤρισεν ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν μέγαν θετόν του, τὸν ἐπίσκοπον Οὐϊγκεστρίας καὶ καρδινάλιον Ἑρρῖκον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δουκὸς Βεδφορδίου, ὁ μὲν καρδινάλιος ἤθελε νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον ἐν Γαλλίᾳ τὸν ἐξ ἀδελφοῦ ἀνεψιόν του κόμητα Βωφόρτην τῆς Σομμερσετίας· ὁ δὲ Γλοκεστρίας κατώρθωσε νὰ προτιμηθῇ ὁ δοὺξ Ῥιχάρδος ὁ Εὐορακίδης, ὅστις οὐ μόνον ἦτο διεξέγγονος τοῦ Ἐδουάρδου Γ' ἀπὸ τοῦ τετάρτου αὐτοῦ υἱοῦ, ἀλλά, διὰ τῆς μητρός του Ἄννης Μορτιμέρου, διεξέγγονος τοῦ δευτέρου τοῦ Ἐδουάρδου Γ' υἱοῦ, τοῦ δουκὸς Κλαρεντίας, ὥστε εἶχε καὶ εἰς τὸν θρόνον πλειότερα δίκαια ἢ ὁ Ἑρρῖκος ΣΤ' (*). Ἔπειτα ἐδόθη νέα ἀφορμὴ ἔριδος. Ὁ καρ-

(*) Ἴδε τὸν ἐν παραρτήματι Γενεαλογικὸν Πίνακα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ινάλιος, ὅστις ἐπεθύμει τὴν συνομολόγησιν εἰρήνης πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἦθελε ' ἀπολυθῇ τῆς αἰχμαλωσίας ὁ περὶ 'Αζίγκουρτον, τῷ 1415, συλληφθεὶς καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης διαμείνας εἰς 'Αγγλίαν δοὺξ Αὐρηλίας· ὁ Γλοκεστρίας, ὅστις ἐξεναντίας ἤθελε τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἀντέστη. Ὁ καρδινάλιος ὅμως ἐπέτυχεν ἤδη τὴν ἀπόλυσιν τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας (ὅστις κατώρθωσε νὰ συνομολογηθῇ, τῷ 1444, ἂν ὄχι εἰρήνη, τοὐλάχιστον ἀνακωχὴ ὅπλων) καὶ μετ' ὀλίγον, παρητήθη μὲν αὐτὸς τῶν πραγμάτων καὶ ἀπεβίωσεν, ἀλλ' ὁ διαδεξάμενος τὴν ἀρχηγίαν τῆς μερίδος του Γουλιέλμος Πόλιος, ὁ κόμης καὶ ἔπειτα δοὺξ Συφφολκίας, ἐγένετο κύριος τῆς ἀρρενωποῦ συζύγου τοῦ 'Ερρίκου ΣΤ' Μαργαρίτας, καὶ δι' αὐτῆς τοῦ βασιλέως, ἐφυλάκισε τὸν δοῦκα Γλοκεστρίας, 1447, ἀποθανόντα αἴφνης ἐν τῇ φυλακῇ, κατεδίωξε τοὺς ὀπαδούς του, καὶ ἐσφετερίσθη τὴν ὅλην ἐξουσίαν. 'Αλλὰ τὸ ἔθνος ἤρχισε νὰ δυσαρεστῆται, διότι ὁ Συφφολκίας παρεχώρησεν εἰς τὸν πατέρα τῆς βασιλίδος Μαργαρίτας Ρενάτον (σελ. 328), εἰς Γάλλον δηλαδὴ ἡγεμόνα, τὴν Μαίνην καὶ τὴν 'Ανδεγαυίαν, περὶ δὲ τὰς ἐπαναληφθείσας πρὸς τοὺς Γάλλους ἐχθροπραξίας ὑπῆρξε τοσοῦτον ἀτυχής, ὥστε οἱ 'Αγγλοι ἀπέβαλον, 1449, ἅπαντα αὐτῶν τὰ ἐν Γαλλίᾳ κτήματα, ἐκτὸς τοῦ Καλαισίου. Ὅθεν τὸ παρλαμέντον κατηγόρησε τὸν δοῦκα Συφφολκίας, 1450, ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ ἐνώπιον τῆς ἄνω βουλῆς· καὶ ἠθέλησε μὲν ὁ βασιλεὺς νὰ σώσῃ τὸν ἄνδρα, ἐξορίζων αὐτὸν οἴκοθεν, ἀλλὰ τοσαύτη ἦτο ἡ κατ' αὐτοῦ κοινὴ ἀγανάκτησις, ὥστε, μεταβαίνοντα ἀπὸ 'Αγγλίας εἰς Γαλλίαν, ἐφόνευσαν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ πλοίου. 'Αρχηγὸς τῆς βασιλικῆς μερίδος παρέστη τότε ὁ 'Εδμοῦνδος δοὺξ Σομμερσετίας, ὅστις ἦτο καὶ ὁ πλησιέστερος τοῦ 'Ερρίκου ΣΤ' διάδοχος, ἐνόσῳ ὁ βασιλεὺς δὲν εἶχεν υἱόν. 'Αλλ' οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐνισχύθησαν ὑπέρ ποτε, διότι ὁ προμνημονευθεὶς Ριχάρδος ὁ Εὐορακίδης ἀπεφάσισεν ἤδη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῆς δυσχερείας ταύτης τοῦ βασιλέως· καὶ, περιπεσὼν μὲν εἰς χεῖρας τῶν βασιλικῶν, ὑπέσχετο μεθ' ὅρκου, 1450, πίστιν εἰς τὸν βασιλέα, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπελύθη, εὗρεν ὅμως μετ' ὀλίγον τοσοῦτον εὐμενεῖς τὰς περιστάσεις, ὥστε ἐλησμόνησε τὸν ὅρκον του. Τῳόντι ἡ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς 'Ακουτανίας γενομένη στρατεία ἀπέτυχεν, ὁ βασιλεὺς ἐξέστη τῶν λογισμῶν, τοσοῦτον δὲ ἦτο τὸ κατὰ τῆς βασιλίδος καὶ τοῦ Σομμερσετίας μῖσος τοῦ ἔθνους, ὥστε, ὅτε ἡ Μαργαρίτα, 1453, ἐγέννησεν υἱόν, ἡ γνησιότης αὐτοῦ ἠμφισβητήθη, ἂν καὶ ἦτο ἀληθῶς γνήσιος. Ὅθεν ὁ Εὐορακίδης Ριχάρδος, μεθ' οὗ ἐτάσσοντο οἱ κόμητες Σαλισβουρύας καὶ Οὐαρουίκου, φυλακίζει τὸν Σομμερσετίας, Νοεμβρίῳ 1453, καὶ καταλαμβάνει τὴν ἐξουσίαν, ἀναγνωρισθεὶς ὡς Προτέκτωρ καὶ ὑπὸ τοῦ παρλαμέντου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1454, ὁ βασιλεὺς, ἐχεφρονήσας, ἀνέλαβε πάλιν τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐπολιτεύθη μὲν φιλικῶς πρὸς τὸν Ριχάρδον, ἀλλ' ἠλευθέρωσε τὸν Σομμερσετίας. Τότε ὁ Εὐορακίδης, συλλέξας στρατὸν, ὥρμησε κατὰ τῆς πρωτευούσης, καὶ, συγκροτηθείσης ἐν ἀγίῳ 'Αλβανῷ μάχης, 23 Μαΐου 1455, ἡττῶνται οἱ βασιλικοὶ, πίπτει ὁ Σομμερσετίας, αἰχμαλωτεύεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἀνακηρύξῃ εἰς τὸ παρλαμέντον τοὺς μὲν περὶ τὸν Σομμερσετίας ἐχθροὺς, τοὺς δὲ περὶ τὸν Εὐορακίδην φίλους, τὴν δ' ἐπανάστασιν, ὡς νόμιμον πρὸς ἀπελευθέρωσίν του ἐπιχείρημα. Ὁ Ριχάρδος ἀνεγνωρίσθη Προτέκτωρ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ βασιλεὺς ἠσθένησεν αὖθις· ἀλλὰ τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐμίσει τοὺς περὶ τὸν Ἐρρῖκον ΣΤ', πρὸς αὐτὸν εἶχε συμπάθειάν τινα διὰ τὰ παθήματα καὶ τὴν ἀγαθότητά του, ὥστε, ἅμα ἀναλαβόντος αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ 1455, ἡ γενναία Μαργαρίτα κατώρθωσε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν, τὴν ὁποίαν καὶ διεφύλαξεν ἐν εἰρήνῃ μέχρι τοῦ 1459, ὅτε ὁ Εὐορακίδης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσωσιν αὖθις τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα. Τὸ ἔθνος ἅπαν διῃρέθη εἰς δύο μερίδας, τὴν Εὐορακικὴν καὶ τὴν Λαγκαστρικὴν, ἢ, καθὼς ὠνομάζοντο ἀπὸ τῶν συμβόλων ἑκάτεροι, τὴν τοῦ ἐρυθροῦ καὶ τοῦ λευκοῦ Ῥόδου. Μετά τινας δὲ μικροτέρας ἐχθροπραξίας, οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ, ἀντιπαραταχθέντες περὶ Λουδιφόρδιον, κατὰ Ὀκτώβριον, ἑτοιμάζοντο νὰ συνάψωσι κρίσιμον μάχην, ὅτε ὁ Ἐρρῖκος προέτεινε συνδιαλλαγάς. Ὁ Ῥιχάρδος, ὁ Σαλισβουρύας καὶ ὁ Οὐαρουϊκου, ἀπέῤῥιψαν τὰς προτάσεις· ἀλλ' οἱ ὀπαδοί των δυσηρεστήθησαν διὰ τοῦτο καὶ ἐγκατέλιπον αὐτούς, ἀναγκασθέντας νὰ τραπῶσιν εἰς φυγήν. Ἂν ὁ ἀγαθὸς Ἐρρῖκος ἦτο κύριος νὰ πράξῃ κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ὁ πόλεμος ἤθελεν ἔκτοτε καταπαύσει, ἀλλὰ ἡ ἐμπαθὴς Μαργαρίτα ἠθέλησε νὰ ἐπιχειρήσῃ καταδιώξεις κατὰ τῶν μετασχόντων τῆς στάσεως. Τοῦτο παρώξυνεν αὖθις τὰ πνεύματα· ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐπανελήφθη καὶ τῇ 19 Ἰουλίου 1460 συνεκροτήθη περὶ Νορθαμπτῶνα μάχη ὀλεθρία διὰ τοὺς βασιλικούς, καθ' ἣν ἡχμαλωτεύθη ὁ Ἐρρῖκος. Ἡ παρευρεθεῖσα εἰς αὐτὴν Μαργαρίτα ἐσώθη μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ νεωτέρου δουκὸς Σομμερσετίας εἰς Σκωτίαν. Τὸν δὲ βασιλέα ἀπήγαγεν ὁ Ῥιχάρδος εἰς Λονδῖνον, ὅπου, συνελθόντος ἀμέσως παρλαμέντου, ὁ Εὐορακίδης οὗτος ἀναφανδὸν ἤδη προέτεινε τὰς εἰς τὸν θρόνον ἀξιώσεις του.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, οἱ Γάλλοι ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατήσασαν διχόνοιαν, ἵνα ἀποβάλωσι τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τοῦ πατρίου ἐδάφους· ἔτι ἀπὸ τῆς 13 Ἀπριλίου 1436 ἐγένοντο κύριοι τῶν Παρισίων, ἀλλ' ὁ πόλεμος παρετάθη ἐπὶ πολὺ, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Γαλλίας ἔπαθον τὰ πάνδεινα ἀπὸ ἀμφοτέρων τῶν διαμαχομένων, διὰ τὴν ἔλλειψιν μονίμου καὶ τακτικῶς μισθοδοτουμένου στρατοῦ. Διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, ὁ Κάρολος συνεκάλεσε τῷ 1439 κοινὴν σύνοδον καὶ ἀπῄτησεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν διαρκῆ, ἀντὶ τῆς πρότερον προσωρινῶς ἐπιτρεπομένης, εἴσπραξιν τῶν προσόδων, ἵνα δι' αὐτῶν συνηθῇ νὰ συγκροτήσῃ τὸν ἀπαραίτητον μόνιμον στρατόν. Ὁ λαὸς ἐφάνη πρόθυμος εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ νέου φόρου, ὥστε ὁ Κάρολος κατώρθωσε τότε νὰ συγκροτήσῃ τὸν πρῶτον μόνιμον τῆς Γαλλίας στρατὸν, ὅστις συνέκειτο ἀπὸ 15 ὄχων ἱππικοῦ (Gens d'armes) καὶ ἀπὸ πεζικοῦ, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸ ὄνομα τῶν Franc-archers ἦτοι ἐλευθέρων τοξοτῶν, διότι, ἂν καὶ τακτικῶς ὠργανισμένον καὶ ὀφεῖλον νὰ ἦναι πάντοτε ἕτοιμον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, δὲν ἐμισθοδοτεῖτο ὅμως ἐν εἰρήνῃ, ὡς τὸ ἱππικὸν, καὶ τούτου ἕνεκα οἱ κατατεταγμένοι εἰς αὐτὸ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι παντὸς φόρου. Ἡ σύστασις τοῦ τακτικοῦ τούτου στρατοῦ συνετέλεσε τὰ μέγιστα καὶ εἰς τὴν παγίωσιν τῆς μοναρχικῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐξουσίας. Ἀφ' ἑτέρου αἱ πρὸς τοὺς Ἄγγλους ἐχθροπραξίαι, αἱ διακοπεῖσαι διὰ τῆς ἐν ἔτει 1444 συνομολογηθείσης ἀνακωχῆς, ἐπανελήφθησαν τῷ 1448 καὶ ἀπέβησαν εὐτυχέσταται διὰ τοὺς Γάλλους· ὁ Κάρολος Ζ', ὅστις, ἂν καὶ ἄσωτος ὢν καὶ ἐλαφρὸς, δὲν ἦτο ὅμως βλὰξ ὡς ὁ Ἐρρῖκος ΣΤ', οὐδ' ἐστερεῖτο πανουργίας καὶ πρὸ πάντων εἶχεν εὐμενεῖς τὰς περιστάσεις, κατώρθωσε μέχρι τοῦ 1453 νὰ ἀποβάλῃ ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τῆς Γαλλίας, μὴ διατηρήσαντας ἔκτοτε ἐν αὐτῇ εἰμὴ μόνον τὴν πόλιν τοῦ Καλαισίου. — Ἐν ἔτει 1461, ἀποθανόντος τοῦ Καρόλου Ζ', διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱός του Λουδοβῖκος ΙΑ', 1461—1483,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ττις οὐδενὸς ἐφείσθη τρόπου, οὐδενὸς κακουργήματος καὶ οὐδεμιᾶς βιαιοπραγίας, ἵνα αὐξήσῃ καὶ κρατύνῃ τὴν μοναρχικὴν ἐξουσίαν. Πλειότερά τινα περὶ αὐτοῦ θέλουσιν ἐκτεθῆ ἐν τῷ ἀκολούθῳ §, καθὸ συνεχόμενα μετὰ τῶν Γερμανικῶν πραγμάτων· ἡ δὲ βασιλεία τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Καρόλου τοῦ Η', τοῦ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατεύσαντος, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν γεγονότων, ἀφ' ὧν διακρίνεται ἡ νέα ἱστορία ἀπὸ τῆς μέσης, διότι τότε παρήχθη τὸ σύστημα ἐκεῖνο τῆς ἰσορροπίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, περὶ ὃ περιστρέφεται ἁπασα ἡ νεωτέρα ἱστορία.

Δ. Ἱστορία τῆς Ἀγγλίας μέχρι τοῦ ἔτους 1486. — Μετὰ τὴν περὶ Νορθαμπτῶνα νίκην, ὁ Ῥιχάρδος ἀνεγνωρίσθη οὐ μόνον Προτέκτωρ τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου, τοῦ ὁποίου ἀπεκλείσθη ὁ τοῦ Ἐρρίκου υἱὸς· προσωρίσθη δέ, ὅτι ἂν ὁ Ἐρρῖκος παραβῇ τὰ συμφωνηθέντα, ἡ βασιλεία προσῆκεν αὐτοδικαίως τῷ Ῥιχάρδῳ ἢ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ὁ δοὺξ Εὐοράκου, ἐκστρατεύσας ἔπειτα κατὰ τῆς Μαργαρίτας, ἥτις εἶχε συλλέξει εἰς τὸ βόρειον τοῦ κράτους μέρος στρατὸν Σκώτων, Οὐαλλίων καὶ ἄλλων, οὐ μόνον ἠττήθη, ἀλλὰ καὶ ἐφονεύθη (τέλη Δεκεμβρίου 1460). Ὁ δὲ πόλεμος ἐξηκολούθησε μεταξὺ τῆς Μαργαρίτας καὶ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Ῥιχάρδου, τοῦ μετέπειτα βασιλεύσαντος Ἐδουάρδου Δ', δεινὸς καὶ ὀλέθριος, διότι ἑκατέρωθεν οἱ διαμαχόμενοι ἔπαυσαν τοῦ νὰ αἰχμαλωτεύωσιν, ἀλλ' ἐφόνευον ἀνηλεῶς τοὺς ἀντιπάλους, καὶ μάλιστα τοὺς εὐπατρίδας, ὥστε περὶ τὰ τέλη τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης, ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἀρχαῖα Ἀγγλικὰ γένη ἐξέλιπον, οἱ δὲ τίτλοι αὐτῶν καὶ ἐν μέρει τὰ κτήματα μετεβιβάσθησαν εἰς νέους ὅλως οἴκους. — Κατ' ἀρχὰς ἡ Μαργαρίτα εἰσέβαλεν εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ ἠλευθέρωσε τὸν σύζυγον αὐτῆς, τὸν βασιλέα Ἐρρῖκον ΣΤ'· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπελθόντος τοῦ Ἐδουάρδου, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πρωτεύουσαν, εἰς ἣν, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1461, εἰσῆλθεν ὁ Ἐδουάρδος καὶ ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν βασιλέα, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ Ἐρρῖκος ΣΤ' παρεβίασε τὴν πρὸς τὸν πατέρα του συνομολογηθεῖσαν συμφωνίαν. Μετὰ τῆς Μαργαρίτας, ἥτις ἐν γένει δὲν ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καθὸ Γαλλίζουσα μᾶλλον ἢ Ἀγγλίζουσα, ἦτο δὲ ἀγριωτάτη καὶ ἀδιάλλακτος, ἐτάσσοντο ὁ δοὺξ Σομμερσετίας, ὁ κόμης Πεμβροκίας Κάσπαρ Τουδὼρ καὶ ἄλλοι· τὸν δὲ νέον ἐννεακαιδεκαέτη Ἐδουάρδον Δ' ἐχειραγώγει, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὁ ἔμπειρος περὶ τὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης πράγματα κόμης Οὐαρουΐκου. Μετ' οὐ πολὺ, τῇ 12 Μαρτίου, οἱ δύο στρατοὶ συνεκρούσθησαν μεταξὺ τῶν χωρίων Τοουντῶνος καὶ Σεξτῶνος, ὅπου, μετὰ πεισματωδέστατον ἀγῶνα, ὁ δοὺξ Σομμερσετίας ἔπαθεν ἥτταν ὁλοσχερῆ καὶ τραπεὶς εἰς φυγὴν ἐσώθη μετὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας εἰς Σκωτίαν, κυβερνωμένην τότε ὑπὸ τῆς τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως Ἰακώβου Γ' μητρὸς, ἣν προσφκειώθη ἡ Μαργαρίτα, παραχωρήσασα αὐτῇ τὸ Βερουΐκον. Ὁ δ' Ἐδουάρδος, ἐπανελθὼν εἰς Λονδῖνον, κατὰ Ἰούνιον, ἐστέφθη, ἀνηγόρευσε τὸν μὲν ἀδελφόν του Γεώργιον δοῦκα Κλαρεντίας, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφόν του (τὸν μετέπειτα βασιλεύσαντα Ῥιχάρδον Γ') δοῦκα Γλοκεστρίας, καὶ εἰς πολλὰς παρεξετράπη κατὰ τῶν ἀντιπάλων βιαιοπραγίας, σφαγὰς καὶ αὐθαιρεσίας, αἵτινες ἐμπέπουσι τοσούτῳ πλείονα ἀγανάκτησιν, ὅσῳ ἐκαλύπτοντο διὰ νομίμων καὶ συνταγματικῶν τύπων. Ἡ ἀτρόμητος καὶ πολυμήχανος Μαργαρίτα ἐζήτησεν ἐν τούτοις συνδρομὴν καὶ ἐν Γαλλίᾳ, τῆς ὁποίας ἐβασίλευε τότε ὁ Λουδοβίκος ΙΑ', ὅστις περιποιήθη μὲν πολὺ τὴν προσελθοῦσαν βασιλίδα, ἀλλὰ δὲν ἔδωκεν αὐτῇ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰμὴ μικρὰν ἐπικουρίαν· ἡ Μαργαρίτα, ἐλθοῦσα μετ' αὐτῆς εἰς τὴν βόρειον Ἀγγλίαν, νικᾶται αὖθις καὶ καταφεύγει ἐκ νέου, ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ, εἰς τὴν Σκωτίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας, κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1463, μεταβαίνει τὸ δεύτερον εἰς τὴν Γαλλίαν, διότι ὁ Ἐδουάρδος εἶχεν ἐπικρατήσει ἁπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἀγγλίας, αὐτὸς δὲ ὁ Σομμερσετίας συνεβιβάσθη μετ' αὐτοῦ. Ναὶ μὲν ὁ Ἐρρῖκος ἐπεχείρησε τῷ 1464 νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ συνετάχθη μετ' αὐτοῦ πάλιν ὁ δοὺξ Σομμερσετίας· ἀλλὰ ἠττῶνται περὶ Ἔξαμον, κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον, καὶ ὁ μὲν δοὺξ συλλαμβάνεται φεύγων καὶ ἀποκεφαλίζεται· ὁ δὲ βασιλεὺς σώζεται μετὰ κόπου, διατελεῖ κεκρυμμένος ὑπὲρ τὸ ἔτος ἐν Λαγκαστρικῇ καὶ ἐν Οὐεστμορελανδίᾳ, ἔπειτα δὲ, προδοθεὶς, συλλαμβάνεται καὶ φυλακίζεται.

Μετὰ τὴν περὶ Ἔξαμον νίκην, ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἐδουάρδου ἐφαίνετο παγιωθεῖσα μὲν ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, ἀναγνωρισθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων βασιλέων. Ἀλλὰ ὁ γάμος αὐτοῦ μετὰ Ἐλισάβετ (1 Μαΐου 1464), τῆς χήρας τοῦ Λόρδου Γραίϋ, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ εὔνοια ἣν ἔδειξεν εἰς ἅπαντας αὐτῆς τοὺς συγγενεῖς, ἐκίνησαν μεγάλην δυσαρέσκειαν, ἀφ' ἧς ἐνισχύθη ἡ καταπιεσθεῖσα μᾶλλον ἢ ἀφανισθεῖσα Λαγκαστρικὴ φατρία. Μάλιστα δὲ ἠγανάκτησαν ἰδόντες ἑαυτοὺς περιορωμένους, πρὸς χάριν τῶν συγγενῶν τῆς βασιλίδος, ὁ κόμης Οὐαρουΐκου καὶ οἱ δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ, ὁ Γεώργιος, ἐπίσκοπος Ἐξετέρου, καὶ ὁ Λόρδος Μονταγύς. Ὁ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπίσης δυσαρεστηθεὶς ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Γεώργιος νυμφεύεται, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1469, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Ἐδουάρδου, τὴν θυγατέρα τοῦ κόμητος Οὐαρουΐκου Ἰσαβέλλαν. Ἐκρήγνυνται δὲ στάσεις ἐν τῇ Εὐορακικῇ καὶ ἐν τῇ Λυκολνικῇ, τῶν ὁποίων μετέχουσιν, ὁτὲ μὲν ἀναφανδὸν, ὁτὲ δὲ κρύφα, οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἵτινες, ἀνακηρυχθέντες, τῇ 31 Μαΐου 1470, προδόται, φεύγουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ συμβιβάζονται μετὰ τῆς βασιλίδος Μαργαρίτας, ἐπὶ τοῖς ἑξῆς ὅροις. Ἡ νεωτέρα τοῦ Οὐαρουΐκου θυγάτηρ Ἄννα συνεζεύχθη τὸν υἱὸν τῆς Μαργαρίτας Ἐδουάρδον. Ὁ θρόνος ἀπεφασίσθη νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ἐρρῖκον ΣΤ', καὶ ἂν ὁ υἱός του Ἐδουάρδος ἤθελεν ἀποθάνει ἄκληρος, νόμιμοι αὐτοῦ διάδοχοι ἔμελλον νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Δ', Γεώργιος, δοὺξ Κλαρεντίας, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν ηὐχαριστήθη ἀπὸ τὴν σύμβασιν ταύτην καὶ ἐβεβαίωσε πάλιν κρυφίως τὸν ἀδελφόν του περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του. Ἀλλ' ἐντούτοις ἀποβιβάζεται, τῇ 13 Σεπτεμβρίου, εἰς Πλύμουθον καὶ Δάρτμουθον, ἐντὸς μικροῦ δὲ ὁ Ἐδουάρδος Δ' βιάζεται νὰ φύγῃ ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ νὰ ζητήσῃ ἄσυλον παρὰ τῷ κηδεστῇ καὶ φίλῳ του δουκὶ τῆς Βουργουνδίας Καρόλῳ. Κατὰ Ὀκτώβριον, ὁ Ἐρρῖκος ΣΤ' ἀναλαμβάνει τὸ στέμμα· καὶ ὁ μὲν κόμης Οὐαρουΐκου ἐκυβέρνα τὸ κράτος, τὸ δὲ παρλαμέντον ἀποφαίνεται τὸν Ἐδουάρδον παράνομον σφετεριστὴν τῆς ἀρχῆς, πάντες δὲ οἱ ἕνεκα τοῦ Ἐρρίκου ἀδικηθέντες Λόρδοι ἀποζημιοῦνται.

Ὁ Ἐδουάρδος Δ', ἐγκαταλειφθεὶς καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δουκὸς Καρόλου, ἔρχεται, τῇ 14 Μαρτίου 1471, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ, ἀποβαλὼν τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀξίωσιν, ὑποτάσσεται τῷ Ἐρρίκῳ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θεωρεῖ ἑαυτὸν περιεστοιχισμένον ὑπὸ τοσούτων ὀπαδῶν, ὥστε ὑποδύεται αὖθις τὸν ἀγῶνα μετὰ 50,000 ἀνδρῶν. Ὁ δοὺξ τῆς Κλαρεντίας, ὅστις κατ' ἐπιφάνειαν μόνον ἐτάσσετο μετὰ τοῦ Ἐρρίκου, ἀναλαμβάνει, ἀντὶ τοῦ ἐρυθροῦ ῥόδου (τοῦ συμβόλου τῶν Λαγκαστριδῶν), τὸ λευκὸν (τὸ σύμβολον τῶν Εὐορακιδῶν), καὶ, τῇ 11 Ἀπριλίου, ὁ Ἐδουάρδος εἰσέρχεται αὖθις εἰς Λονδῖνον. Τῇ δὲ 14 τοῦ αὐτοῦ, συγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κροτεῖται ἐν Βαρνέτῳ μάχῃ, καθ' ἣν κατατροποῦνται ὁλοσχερῶς οἱ Λαγκαστρίδαι, πίπτουσι δὲ ὅ,τε κόμης Οὐαρουίκου καὶ ὁ ἀδελφός του Μονταγύς. Κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπεβιβάζετο εἰς Πλόμουθον ἡ Μαργαρίτα, ἥτις φεύγει ἤδη εἰς Βάθυν, ὅπου ἡ Λαγκαστρικὴ φατρία συνέλεξεν αὖθις στρατόν. Ἀλλὰ νικᾶται περὶ Τεουξβούριον (Tewksbury), τῇ 4 Μαΐου, καὶ αἰχμαλωτεύεται μετὰ τοῦ υἱοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου τίνος ἕνεκεν ἦλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἀπαντήσας, « ἵνα ὑπερασπισθῶ τὸ στέμμα τοῦ πατρός μου καὶ τὰ ἐμὰ δίκαια ! » περιῤῥίζεται ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ κατακόπτεται ὑπὸ τῶν δουκῶν τῆς Κλαρεντίας καὶ τῆς Γλοκεστρίας. Οἱ ἐπισημότεροι τῶν Λαγκαστριδῶν ἀρχηγοὶ ἀπακεφαλίζονται, τῇ δὲ 22 Μαΐου ἀποθνήσκει ὁ δυστυχὴς Ἐρρῖκος ΣΤ', διὰ χειρὸς, ὡς λέγεται, Ῥιχάρδου τοῦ δουκὸς Γλοκεστρίας. Ἡ Μαργαρίτα διέμεινεν ἐν φυλακῇ, μέχρι τοῦ 1482, ὅτε, ἐξαγορασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ', ἦλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Κάσπαρ Πεμβρόκιος εὗρε μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἐρρίκου (ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κάσπαρος, Ἐδμούνδου τοῦ Ῥιχμονδικοῦ, καὶ Μαργαρίτας τῆς Βωφορτικῆς, θυγατρὸς τοῦ Ἰωάννου τῆς Σομμερσετίας) ἄσυλον εἰς Βρετανίαν. — Ὁ Ἐδουάρδος τότε ἠθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον, ἔχων συμμάχους τοὺς δοῦκας τῆς Βουργουνδίας καὶ τῆς Βρετανίας· ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ ἐδέχθη προθύμως τὰς περὶ συμβιβασμοῦ προτάσεις τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ', 1475, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἑπταετῆ εἰρήνην ἐπὶ πληρωμῇ ἑφάπαξ μὲν 75000 χρυσῶν, κατ' ἔτος δὲ 5000, ἔπειτα δ' ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἐπανέλαβε τὸν φιλήδονον αὐτοῦ βίον, πράττων πρὸς τοῦτο πολλὰς καταπιέσεις καὶ ἀδικίας. Μετ' ὀλίγον ὁ ἀδελφός του, δοὺξ Κλαρεντίας, δυσαρεστεῖται τοσοῦτον ἕνεκά τινων αὐτοῦ ἀδικημάτων, ὥστε ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν αὐλὴν, καὶ, ἐπειδὴ προστούτοις διεκωλύθη ὑπὸ τοῦ φθονοῦντος αὐτὸν βασιλέως νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν πλουσίαν τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας θυγατέρα Μαρίαν, ἀποβαίνει πικρότατος αὐτοῦ ἐχθρός. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐπιληφθεὶς μικράς τινος ἀφορμῆς, κατηγορεῖ τὸν ἀδελφόν του, ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1478. Οἱ λόρδοι τὸν καταδικάζουσιν εἰς θάνατον, ἡ ποινὴ ἐκτελεῖται ἐν τῇ φυλακῇ, μυθώδες δὲ εἶναι τὸ λεγόμενον, ὅτι ἐπνίγη ἐντὸς πίθου Μονεμβασιώτου οἴνου. — Τῷ 1480, ἐκρήγνυται, μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας Ἰακώβου Γ' καὶ τοῦ Ἐδουάρδου, πόλεμος, καθ' ὃν ὁ τελευταῖος, ἂν καὶ ἔχων συνεργὸν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου δοῦκα Ἀλβάνυος, μικρὸν εὐδοκιμεῖ. Ὁ δοὺξ Ἀλβάνυος βιάζεται τελευταῖον νὰ φύγῃ εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ δὲ Ἐδουάρδος, συμβιβασθεὶς μετὰ τοῦ Ἰακώβου, ἀποθνήσκει τῇ 9 Ἀπριλίου 1483.

Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου του Ἐδουάρδου Ε', τοσαύτην ἔλαβον ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἐλισάβετ καὶ οἱ συγγενεῖς της ἰσχὺν εἰς τὰ πράγματα, ὥστε ὁ θεῖός του δοὺξ Γλοκεστρίας ἐξανέστη ἐν τῷ ἅμα κατ' αὐτῆς μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν πρωτίστων οἴκων, συνέλαβε τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἀδελφόν του, ἀνεκηρύχθη Προτέκτωρ, ἐφυλάκισεν ἢ ἀπεκεφάλισε πάντας ὅσων ἐφοβεῖτο τὴν ἀντίστασιν, περιεποιήθη τὴν κοινὴν γνώμην, ἔπεισε τὸ παρλαμέντον ν' ἀποφανθῇ τὸν μὲν γάμον τοῦ Ἐδουάρδου μετὰ τῆς Ἐλισάβετ ἄκυρον καὶ τὰ ἀπὸ τούτου τέκνα νόθα, τοὺς δὲ ἀπογόνους τοῦ δουκὸς Κλαρεντίας, ὡς ἐκ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, ἀποκεκλεισμένους τοῦ θρόνου, καὶ ἔλαβε τὴν βασιλείαν, τῇ 26 Ἰουνίου 1483, ὀνομασθεὶς Ῥιχάρδος Γ'. — Μετ' ὀλίγον ὁ Ἐδουάρδος Ε' καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ θαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦνται ἐν τῇ φυλακῇ· ἐντεῦθεν ἐκρήγνυται κοινὴ κατὰ τοῦ Ῥιχάρδου ἀγανάκτησις, τῇ δὲ 18 Ὀκτωβρίου καὶ στάσις, σκοπὸν ἔχουσα νὰ συζεύξῃ τὸν ἔσχατον Λαγκαστρίδην κόμητα Ἐρρῖκον τὸν Ῥιχμονδικὸν (τὸν εἰς Βρεταννίαν, ὡς προείπομεν, καταφυγόντα) μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἐδουάρδου Ε' Ἐλισάβετ καὶ νὰ ἀναγορεύσῃ αὐτὸν βασιλέα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατισχύει ὁ Ῥιχάρδος τῆς στάσεως· ἀλλὰ τῇ 1 Αὐγούστου 1485, ἀποβιβασθέντος τοῦ Ἐρρίκου εἰς Μίλφορδον, συγκροτεῖται τῇ 22 τοῦ αὐτοῦ μάχη περὶ Βοσούορθον (Bosworth), καθ' ἣν πίπτει ὁ Ῥιχάρδος, γενναίως ἀγωνισθείς.

Τοιουτοτρόπως διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Ἐρρίκου Ζ' ἐτελείωσεν ὁ μακρὸς οὗτος μεταξὺ τῶν Λαγκαστριδῶν καὶ τῶν Εὐορακιδῶν πόλεμος. Ὁ Ἐρρῖκος ἦτο ὁ μόνος ἀπόγονος τῶν Λαγκαστριδῶν· ἐκ δὲ τῶν Εὐορακιδῶν, τὰ πλεῖστα εἰς τὸν θρόνον δίκαια εἶχεν ἡ τοῦ Ἐδουάρδου Δ' θυγάτηρ Ἐλισάβετ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐρρῖκος ἐνυμφεύθη αὐτὴν τῇ 18 Ἰανουαρίου 1486, τὰ ἀπὸ τοῦ γάμου τούτου τέκνα ἤνωσαν τὰς ἀξιώσεις ἀμφοτέρων τῶν οἰκιῶν· καὶ ὠνομάσθη ὁ νέος βασιλικὸς οἶκος τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τοῦ πατρός του Ἐρρίκου Ζ', Τουδὼρ ἢ Θεοδώρου, οἶκος τῶν Θεοδωριδῶν.

§. 28.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μέσης Ἱστορίας, λείπεται ἡμῖν νὰ ἐκθέσωμεν τὰ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς πεντεκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος Γερμανικὰ πράγματα, εἰς ἃ θέλομεν παρενείρει, ὡς πρὸ μικροῦ ἀνηγγείλαμεν, καὶ τὰ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΑ' Γαλλικά. Τὴν δὲ ἱστορίαν τῶν Σκανδιναυικῶν πολιτειῶν καὶ τῆς Ῥωσίας, καθ' ὅσον αὕτη εἶναι ἀναγκαία πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς γενικῆς τῶν γεγονότων συναφείας, θέλομεν ἐπισυνάψει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑκκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ αὐτοκράτωρ Φρεδερῖκος Γ' ἐθυσίασε πρὸς χάριν τοῦ πάπα τὸ συμφέρον τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους καὶ θρησκεύματος (σελ. 324), ἡ κατάστασις τῆς Γερμανίας ἦτο οἰκτρά. Ναὶ μὲν ἤκμασαν τότε ὑπέρ ποτε αἱ πόλεις αὐτῆς, προμηθεύουσαι εἰς τὴν βόρειον καὶ τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην, μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ῥωσίας, τὰ προϊόντα αὐτῶν καὶ βιομηχανήματα. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οἱ ἡγεμόνες, οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ παντὸς εἴδους δυνάσται ἐθεώρουν πάντα ἁπλῶν ἢ μᾶλλον πάντας ὅσων ἦσαν ἰσχυρότεροι ἢ ὅσους συνέπιπτε νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς λεωφόρους, ὡς λείαν αὐτῶν, καὶ ἀνηλεῶς ἐλήστευον αὐτούς. Οἱ πολῖται, ἐντὸς τῶν περιτετειχισμένων αὐτῶν πόλεων, ὁσάκις δὲ εἶχεν ἐπιτήδειον στρατηγὸν, καὶ ἐν ὑπαίθρῳ, ὑπερίσχυον τῶν βαρέως ὡπλισμένων ἱππέων· διότι εἶχον πυροβολικὸν καὶ οἱ στρατοὶ αὐτῶν ἦσαν εὐκίνητοι, ἐνῷ οἱ ἱππεῖς οὐ μόνον πυροβολικοῦ, ἢ τοὐλάχιστον ἀνθρώπων ἐπιτηδείων εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ πυροβολικὸν ἐστερροῦντο, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ἔννοιαν τακτικῆς καὶ στρατηγίας εἶχον. Προστούτοις αἱ πόλεις διετέλουν ἡνωμέναι εἴς ὁμοσπονδίας, εἴτε μετ' ἀλλήλων, εἴτε μετά τινων ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν. Ἀλλ' ἂν ταῦτα πάντα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὸ κράτος τῆς ἱπποτίας προσήγγιζεν εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ, ἀποδεικνύουσι συγχρόνως, ὅτι εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπεκράτει ἔτι μεγίστη ἀναρχία. — Ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρεδερῖκος Γ' δὲν ἴσχυεν οὐδ' εἰς αὐτὰ τὰ κληρονομικὰ αὐτοῦ κτήματα· διότι
ἱ ἐν Βοημίᾳ, καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ, καὶ ἐν Αὐστρίᾳ αὐτῇ, ἐσφετερίσθησαν τὴν ὅλην
βέρνησιν οἱ ἰσχυρότεροι τῶν ἐπιτοπίων δυναστῶν. Τὴν Βοημίαν, ὅπου οἱ μέ-
ιοι Οὐσσῖται ἦσαν πολὺ περισσότεροι τῶν καθολικῶν, ἐκυβέρνα μετὰ πλείστης
χύος καὶ συνέσεως ὁ Ποδιεβράδος· τὴν δὲ Οὐγγαρίαν ἐπίσης σχεδὸν βασιλικῶς
Οὐνυάδης, ἂν καὶ ἀμφότερα τὰ κράτη ἀπῄτουν τὸν νόμιμον αὐτῶν βασιλέα
αδισλάον, τὸν ὁποῖον εἶχε παρ' ἑαυτῷ ὁ Φρεδερῖκος ὡς κηδεμών, ἐμπνέων αὐ-
ῷ πολλὰς κατὰ τῶν Οὐσσιτῶν προλήψεις. Εἰς δὲ τὴν Αὐστρίαν ἐπεκράτουν
διάλειπτοι ἀνωμαλίαι, διὰ τὰς περὶ τῆς ἀρχῆς ἔριδας τῶν δυναστῶν. Τῷ 1452
ναγκάσθη ὁ Φρεδερῖκος νὰ παραδώσῃ τὸν νέον Λαδισλάον εἰς τοὺς μεγιστᾶνας
ῶν χωρῶν ἐκείνων, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις αὐτῶν ἐξηκολούθησε πραγματικῶς διε-
αγομένη ὑπὸ τῶν προαναφερθέντων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν ὁ Οὐνυάδης δὲν ἔπαυεν ἀνα-
δεικνύμενος πρόμαχος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν· διότι,
ἐπελθόντος τοῦ Μωάμεθ Β', μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παν-
στρατιᾷ κατὰ τοῦ Βελιγραδίου καὶ πιέσαντος τὴν πόλιν ταύτην εἰς τρόπον ὥστε
πάντες ἀπηλπίσθησαν περὶ τῆς σωτηρίας της, παρέστη ὁ Οὐνυάδης μετὰ Οὐγ-
γαρικοῦ στρατοῦ, διέλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ κατετρόπωσε τοὺς Τούρκους (σελ.
318), ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ αὐτοῦ στρατηγουμένους. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀπέθανεν
ἐν Βελιγραδίῳ, 11 Αὐγούστου 1456. Ὁ Λαδισλάος κατώρθωσε μὲν νὰ φονεύ-
σῃ τὸν ἕνα τῶν υἱῶν τοῦ Οὐνυάδου, τὸν Λαδισλάον, νὰ φυλακίσῃ δὲ τὸν ἕτε-
ρον, τὸν Ματθαῖον Κορουΐνον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ὁ βασι-
λεὺς Λαδισλάος, Νοεμβρίῳ 1457. Τότε ἥ τε Βοημία καὶ ἡ Οὐγγαρία προεχει-
ρίσαντο ἰδίους βασιλεῖς· ἡ μὲν Οὐγγαρία τὸν ἀνδρεῖον καὶ φιλόκαλον Ματθαῖον
Κορουΐνον, ἐπὶ τῆς μακρᾶς τοῦ ὁποίου βασιλείας, 1458—1490, οἱ Μαγγιάροι
οὐ μόνον γενναίως ἀντέστησαν εἴς τε τοὺς φοβεροὺς Τούρκους καὶ εἰς τὸ ἀσθενὲς
Γερμανικὸν κράτος, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα πλεῖστον ηὐ-
δοκίμησαν· ἡ δὲ Βοημία, τὸν Γεώργιον Ποδιεβράδου, ὅστις ἐβασίλευσεν αὐτῆς
ἀπὸ τοῦ 1458—1471. — Ὁ Φρεδερῖκος Γ', ὅστις κατήντησε τοιουτοτρόπως
νὰ ἰδῇ ὅλως χωρισθείσας ἀπὸ αὐτὸν τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Βοημίαν, μετὰ
κόπου ἀντεῖχε καὶ ἐν Αὐστρίᾳ εἰς τοὺς ἀδιαλείπτως ἐρίζοντας καὶ στασιάζον-
τας μεγιστᾶνας, ὥστε ἐννοεῖται ὅτι τὸ ἐν Γερμανίᾳ κράτος του ἦτο ἔτι μικρό-
τερον. Ἐν Γερμανίᾳ ἐπεκράτουν ἀδιάκοποι ἐμφύλιοι μεταξὺ τῶν ἐκλεκτόρων
καὶ τῶν ἄλλων μεγιστάνων καὶ τῶν πόλεων πόλεμοι, τῶν ὁποίων ὁ αὐτοκράτωρ
ἦ ἦτο θεατὴς ἀδιάφορος, ἢ, ὁσάκις ἐπενέβαινε, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαγάγῃ τὴν κα-
τάπαυσιν· τελευταῖον ἐν ἔτει 1473, ἕνεκα τῆς σχέσεως εἰς ἣν περιῆλθεν ὁ Φρε-
δερῖκος Γ' πρὸς τὸν τότε δοῦκα τῆς Βουργουνδίας Κάρολον τὸν θρασύν, συνε-
δέθησαν αὖθις τὰ Γερμανικὰ πράγματα μὲ τὴν ὅλην Εὐρωπαϊκὴν ἱστορίαν. Διὰ
νὰ ἐννοήσωμεν δὲ καλῶς τὰ μετέπειτα συμβάντα, ἀνάγκη ν' ἀναδράμωμεν ἐπὶ
μικρὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Βουργουνδικοῦ δουκάτου.

Ὅτε ἐν ἔτει 1361, ἐξέλιπεν ὁ πρεσβύτερος καπετικὸς τῶν δυναστῶν τῆς Βουρ-
γουνδίας οἶκος, ὁ τότε βασιλεύων τῆς Γαλλίας Ἰωάννης ὁ ἀγαθὸς ἔδωκε τὸ
χηρεῦσαν τοῦτο φέουδον εἰς τὸν νεώτατον υἱόν του Φίλιππον τὸν τολμη-
ρόν, ἵνα ἄρχῃ αὐτοῦ κληρονομικῶς· ὁ πρῶτος οὗτος Οὐαλενσιανὸς δοὺξ, 1361
—1404, ἐπεξέτεινε τὴν Βουργουνδίαν, περιλαβὼν εἰς αὐτὴν χώρας, αἵτινες,
καθὸ ἴδια κτήματα (allodium), ἠδύναντο νὰ μεταβιβασθῶσι καὶ εἰς γυναῖκας. Οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ τρεῖς ἀλλεπάλληλοι αὐτοῦ διάδοχοι τοσοῦτον ηὔξησαν, διὰ συνοικεσίων ἰδίως, τὰ κτήματά των, ὥστε ἡ Βουργουνδία κατέστη κράτος ἰσχυρότατον. Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὁ πολλάκις ἐν τῇ Γαλλικῇ ἱστορίᾳ μνημονευθεὶς Ἰωάννης ὁ ἀτρόμητος, 1404—1419, ἤνωσε μετὰ τῆς Βουργουνδίας τὰς πλουσίας καὶ ἀκμαίας Γαλλικὰς κάτω χώρας καὶ τοὺς μαχίμους κατοίκους τοῦ Ἰουρασίου ὄρους. Ὁ τοῦ Ἰωάννου υἱὸς καὶ διάδοχος Φίλιππος ὁ ἀγαθὸς, 1419—1467, προσεκτήσατο ἀφ' ἑνὸς μὲν καὶ τὰς λοιπὰς κάτω χώρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ, διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ αὐτοῦ μὲ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν Ζ' (σελ. 338), καὶ πλείστας Γαλλικὰς χώρας, ὥστε τὸ Βουργουνδικὸν κράτος ἐξηπλώθη τότε μέχρι σχεδὸν τῶν Παρισίων. Ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου Ζ', ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Λουδοβῖκος ΙΑ' ἐπεχείρησε νὰ ταπεινώσῃ ἅπαντας τοὺς ὑποτελεῖς, ὁ δοὺξ τῆς Βουργουνδίας περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν μετ' αὐτοῦ, ἰδίως προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του καὶ μετέπειτα διαδόχου Καρόλου τοῦ θρασέος· ἔχων δὲ φυσικοὺς συμπράκτορας κατὰ τῶν μοναρχικῶν τοῦ βασιλέως βουλευμάτων, τόν τε δοῦκα τῆς Βρετανίας καὶ τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους εὐπατρίδας τῆς Γαλλίας, συνεκρότησε μετ' αὐτῶν, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1464, συμμαχίαν, ὀνομασθεῖσαν συμμαχίαν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος (ligue du bien public). Ὁ πολυάριθμος τῶν συμμάχων στρατὸς ἐπολιόρκησεν ἐν Παρισίοις τὸν βασιλέα· ἀλλ' ὁ πανοῦργος οὗτος ἀνὴρ, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀσυμφωνίαν ἥτις ἐπεκράτει φυσικῷ τῷ λόγῳ παρὰ τοῖς πολεμίοις, διὰ τὸ ποικίλον καὶ ἀντίθετον τῶν συμφερόντων αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τὸν ὀξὺν καὶ ἄστατον τοῦ Καρόλου τοῦ θρασέος χαρακτῆρα, συνεδιάσθη μετὰ μὲν τῆς Βουργουνδίας ἰδίᾳ, τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1465, μετὰ δὲ τῶν λοιπῶν τῇ 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἐνδοὺς εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις, ἀλλ' ἐπιφυλαξάμενος ἔπειτα νὰ ἀναλάβῃ τὰ παραχωρηθέντα, ὅπερ καὶ κατώρθωσε τῳόντι. — Τῷ 1467, ἀποθανόντος Φιλίππου τοῦ ἀγαθοῦ, διεδέχθη τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ὁ μόνος νόμιμος υἱός του Κάρολος ὁ θρασὺς, ἀνὴρ μάχιμος, ἀλλ' ἀγέρωχος καὶ ἀσύνετος. Εἰς τὸ ἐκ ποικίλων στοιχείων συγκροτηθὲν Βουργουνδικὸν κράτος ὑπῆρχεν ἔτι ἀπὸ τοῦ Φιλίππου πολλὴ δυσαρέσκεια ἕνεκα τῶν πολλῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβληθέντων φόρων· ἡ δυσαρέσκεια αὕτη ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τοῦ Καρόλου, διότι οὗτος ἦτο πολὺ δαπανηρότερος τοῦ πατρός· ὁ δὲ Λουδοβῖκος, ὠφελούμενος ἐκ τούτου, ὑπεκίνει λάθρα ἀδιαλείπτους κατὰ τοῦ νέου δουκὸς στάσεις. Ὁ Κάρολος, πληροφορηθεὶς περὶ τῶν σκευωριῶν τούτων τοῦ βασιλέως, συλλαμβάνει αὐτὸν εἰς Περόννην, ὅπου εἶχεν ἔλθει νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ ὁ Λουδοβῖκος, 1468, καὶ, τῇ 14 Ὀκτωβρίου, τὸν ἀναγκάζει νὰ ὑπογράψῃ συνθήκας, δι' ὧν οὗτος ἐπεκύρωσεν ἁπάσας τὰς προηγουμένας παραχωρήσεις, συνήνεσε νὰ ἐκλείψῃ σχεδὸν πᾶσα ὑποχρέωσις ὑποτελείας τοῦ Καρόλου ὡς πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἰδίως δὲ νὰ παύσωσιν ἔχοντα τὰ Γαλλικὰ παρλαμέντα δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς Φλανδρίας. Ὁ Λουδοβῖκος ὑπέγραψε ταῦτα πάντα ἐξ ἀνάγκης· καὶ ἀπὸ τοῦ 1470 ἐπεχείρησεν, ὁτὲ μὲν διὰ πολέμου, ὁτὲ δὲ διὰ πανουργίας θαυμαστῆς, νὰ κολοβώσῃ τὸ κράτος τοῦ Καρόλου· αὐτὸς δὲ οὐ μόνον ἀντέστη, ἔχων βοηθὸν καὶ τὸν τότε ὑπερισχύσαντα ἐν Ἀγγλίᾳ Ἐδουάρδον Δ', τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει, εἰς δεύτερον γάμον, σύζυγον τὴν ἀδελφὴν Μαργαρίταν, ἀλλὰ ἐμελέτησε καὶ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα νὰ περιποιήσῃ εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν ἐπήγασεν ὁ στενὸς αὐτοῦ σύνδεσμος μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερίκου Γ'.

Ὁ Κάρολος ἤλπισε νὰ ἐπιτύχῃ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα διὰ συνδρομῆς τοῦ αὐτο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ράτορος, διότι, ἐπιτυχὼν ἅπαξ τὴν φιλίαν τοῦ Φρεδερίκου, ἦτο βέβαιος καὶ περὶ τῆς εὐνοίας τοῦ πάπα, ὅστις ἠξίου ἔτι τότε, ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπονέμειν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ ὁποίου δημιούργημα ἦτο, ὡς γνωστὸν, ὁ Φρεδερῖκος. Ὁ αὐτοκράτωρ πάλιν ἐπεθύμει νὰ νυμφεύσῃ τὸν υἱόν του Μαξιμιλιανὸν, νέον εὐειδῆ, λαμπρὸν καὶ ἱππότικὸν, μὲ τὴν μονογενῆ θυγατέρα καὶ κληρονόμον τοῦ Καρόλου Μαρίαν, ἵνα περιποιήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του τὸ ἰσχυρὸν καὶ πλούσιον δουκάτον τῆς Βουργουνδίας. Εἰς τὴν γενομένην ἐπὶ τούτῳ συνέντευξιν τῶν δύο ἡγεμόνων, εἰς Τρευίρας, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1473, ὁ Κάρολος δυσηρέστησε καὶ περιεφρόνησε τοὺς Γερμανοὺς, διὰ τῆς ἀλαζόνος αὐτοῦ πολυτελείας. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ' ὠφελήθη ἐντούτοις ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Καρόλου, ἵνα καταβάλῃ τοὺς ὀλιγώτερον ἰσχυροὺς αὐτοῦ ἐχθροὺς, τοὺς προηγουμένως κατ' αὐτοῦ συμμαχήσαντας. Καὶ κατὰ τοῦ Καρόλου δὲ αὐτοῦ ἀντέπραττε λάθρα καὶ ὑπεκίνει πολυειδεῖς πολεμίους, συνεννοηθεὶς ἰδίως μετὰ τοῦ Φρεδερίκου καὶ ἀγωνισθεὶς νὰ γεννήσῃ ὑπονοίας εἰς τὸ περιδεὲς καὶ μικρολόγον πνεῦμά του. Εὗρε δὲ εἰς τοῦτο συνεργὸν δραστηριώτατον αὐτὴν τὴν ἀγέρωχον φιλοδοξίαν τοῦ Καρόλου, ὅστις δὲν περιωρίσθη νὰ ζητήσῃ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα, ἀλλ' ἀπῄτησε νὰ προχειρισθῇ καὶ ἐπίτροπος τοῦ αὐτοκράτορος ἐν Γερμανίᾳ. Ἐντεῦθεν, δυσαρεστηθέντος τοῦ Φρεδερίκου, διεκόπησαν αἴφνης αἱ διαπραγματεύσεις, καὶ τότε ὁ Κάρολος ἐζήτησε ν' αὐξήσῃ ἔτι μᾶλλον τὸ νέον βασίλειον τὸ ὁποῖον ἤλπιζε νὰ ἱδρύσῃ, κυριεύων μέρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κολωνίας, καὶ ἐπολιόρκησε μετὰ στρατοῦ φοβεροῦ τὸ Νουΐσιον (Nuys), ἀπὸ τῆς 29 Ἰουλίου 1474 μέχρι τῆς 28 Ἰουνίου 1475. Καὶ ἐπῆλθε μὲν κατ' αὐτοῦ μέγας Γερμανικὸς στρατός· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, ἀντὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀγῶνα κρίσιμον πρὸς τὸν ἀπειρηκότα ἐκ τῆς μακρᾶς ἐκείνης πολιορκίας Βουργουνδικὸν στρατὸν, ἤρχισε διαπραγματεύσεις, καθ' ἃς ὁ μὲν Κάρολος παρῄτησε τὰ περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κολωνίας βουλεύματα, ὁ δὲ Φρεδερῖκος ὑπέσχετο νὰ μείνῃ οὐδέτερος εἰς τὸν πόλεμον τὸν ὁποῖον ὁ Κάρολος ἀπεφάσισε τότε νὰ κινήσῃ κατὰ τοῦ δουκὸς Λοθαριγγίας καὶ κατὰ τῶν Ἐλουητίων· συγχρόνως δὲ ἐγένετο, ὡς φαίνεται, πάλιν λόγος περὶ τοῦ γάμου τοῦ Μαξιμιλιανοῦ καὶ τῆς Μαρίας.

Ὁ νέος οὗτος πόλεμος τοῦ Καρόλου, ὁ ἐπαγαγὼν ἐπὶ τέλους τὴν πτῶσιν τοῦ ἰσχυροῦ Βουργουνδικοῦ κράτους, προῆλθεν ἀπὸ τῶν ἑξῆς αἰτιῶν. Ὁ ἐξάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερίκου, ὁ τῆς Τυρολίδος ἄρχων Σιγεμοῦνδος, εἶχεν, ἐπ' ὀλίγοις χρήμασιν, ἐνεχυριάσει εἰς τὸν Κάρολον τὸν θρασὺν τὰ κυριαρχικὰ δίκαια ὅσα ἔτωζεν ὁ Ἀψοβουργικὸς οἶκος εἰς Ἀλσατίαν, εἰς Βρεισγαυίαν, Συνδγαυίαν καὶ Ἐλουητίαν· ὁ δὲ Κάρολος διώρισεν εἰς αὐτὰς ἐπίτροπόν του τραχύν τινα εὐπατρίδην, προκαλέσαντα διὰ τῆς αὐστηρότητος του γενικὴν ἀγανάκτησιν. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ', ὠφελούμενος καὶ ἀπὸ ταύτην, ὡς ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην δυσχέρειαν τοῦ Καρόλου, διενήργησε τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν Ἐλουητίων μετὰ τοῦ Ἀψοβουργικοῦ οἴκου, 1474· καὶ τότε ὁ Σιγεμοῦνδος προέτεινε νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν Κάρολον τὰ χρήματα δι' ἃ εἶχον ἐνεχυριασθῇ αἱ χῶραι ἐκεῖναι. Ἀλλ' ὁ Κάρολος δὲν συνῄνεσεν, ὥστε αἱ ἀπὸ Βασιλείας μέχρι Στρασβούργου Γερμανικαὶ πόλεις καὶ οἱ Ἐλουήτιοι συνεμάχησαν ἵνα ὑπερασπισθῶσι τὰ δίκαια αὐτῶν, προστατοῦντος τοῦ Σιγεμούνδου. Μετ' αὐτῶν συνετάχθη καὶ ὁ δοὺξ Λοθαριγγίας Ῥενάτος Β' (ἔγγονος τοῦ Ῥενάτου, οὗ πολλάκις ἐν τῇ Ἰταλικῇ ἱστορίᾳ ἐμνημονεύσαμεν, σελ. 328, 339), ὅστις εἶχε μὲν ἀναγκασθῇ ν' ἀναγνωρίσῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν κυριαρχίαν τοῦ Καρόλου, ἀλλ' ἤδη ἐνόμισεν ἐπιτηδείαν τὴν περίστασιν ν' ἀποβάλῃ τὸν ζυγόν του. Οἱ σύμμαχοι ἤλπισαν εἰς τὴν συνδρομὴν καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερίκου καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου ΙΑ'· ἀλλ' ὁ πρῶτος, ἕνεκα τῶν περὶ τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ του ἐλπίδων του, ἐγκατέλιπε, κατὰ τὸ σύνηθες, τὸ κοινὸν συμφέρον τοῦ Γερμανικοῦ κράτους, καὶ, ὡς εἴδομεν, συνωμολόγησεν εἰρήνην· ὁ δὲ Λουδοβίκος ΙΑ', ἀφοῦ παρεσκεύασεν εἰς τὸν Κάρολον ἐχθρὸν ἐπικίνδυνον, ἔσπευσε νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τοῦ δουκὸς ἐννεαετῆ ἀνακωχὰς, ἵνα ἀνετώτερον ἐπιδιώξῃ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ Γαλλικὰ μοναρχικὰ βουλεύματά του.

Ὁ Κάρολος, ἐμβαλὼν πρὸ πάντων εἰς Λοθαριγγίαν, κατέλαβε τοῦτο τὸ δουκάτον· ἔπειτα δὲ ὥρμησε, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1476, μετὰ στρατοῦ 50—60,000 ἀνδρῶν εἰς Ἑλουητίαν· ἀλλὰ ἐνταῦθα ἔπαθε, τῇ 3 Μαρτίου, περὶ Γρανσῶνα ἦτταν ὁλοσχερῆ, ἀπὸ τῶν γενναίων ἐκείνων ὀρειτῶν, τῶν ὁποίων ἠὔξησεν ἔκτοτε ἔτι μᾶλλον ἡ πολεμικὴ φήμη. Ὁ Κάρολος, ἔξω φρενῶν γενόμενος, συνεκρότησε νέας καὶ ἔτι μείζονας παρασκευὰς, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς περιφρονουμένους ἐκείνους ἀντιπάλους· ἀλλὰ τῇ 2 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀντιπαραταχθέντων τῶν δύο στρατῶν περὶ Μούρτενον, κατετροπώθησαν αὖθις οἱ Βουργούνδιοι. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ πάπας ἠθέλησαν τότε νὰ μεσολαβήσωσι μεταξὺ Καρόλου καὶ Ἑλουητίων ὁ δοὺξ ὅμως δὲν ἐπείθετο εἰς οὐδεμίαν παραχώρησιν· ὅθεν οἱ Ἑλουήτιοι ἐγκαθιδρύουσι τὸν δοῦκα τῆς Λοθαριγγίας εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ, ἐπελθόντος δὲ τοῦ Καρόλου κατ' αὐτῶν, ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἰανουαρίου 1477, ἡττᾶται οὗτος τὸ τρίτον, καίπερ γενναιότατα, ὡς πάντοτε, ἀγωνισθείς, καὶ πίπτει ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου, διελύθη τὸ μέγα Βουργουνδικὸν κράτος. Ὁ ἀρχιδοὺξ Μαξιμιλιανὸς, ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Φρεδερίκου υἱὸς, μετέπειτα δὲ καὶ αὐτοκράτωρ, συνεζεύχθη τὴν μονογενῆ τοῦ ἀποθανόντος θυγατέρα Μαρίαν καὶ ἐκληρονόμησεν ὅλας τὰς Βουργουνδικὰς χώρας ὅσαι ἦσαν Γερμανικὰ φέουδα, καὶ ἰδίως τὰς κάτω χώρας· τὸ δὲ κύριον δουκάτον τῆς Βουργουνδίας καὶ ὅλα τὰ Γαλλικὰ αὐτοῦ φέουδα, καθὸ μὴ δυνάμενα νὰ κληρονομηθῶσιν ὑπὸ γυναικὸς, ἐθεωρήθησαν χηρεύοντα καὶ κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΑ'. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπέβη ἤδη ὑπέρ ποτε ἰσχυρὸς, διότι οὐδεὶς τῶν μεγάλων ὑποτελῶν ἦτο ἔκτοτε ἐνάμιλλος αὐτοῦ καὶ ἅπαντες ἦσαν διῃρημένοι πρὸς ἀλλήλους. Ὁ βασιλεὺς ἐξεναντίας ἠὐπόρει χρημάτων καὶ ἠὔξησε τὸν μόνιμον αὐτοῦ στρατόν. Ἀπέθανε δὲ ὁ Λουδοβίκος ΙΑ' τῇ 30 Αὐγούστου 1483, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρεδερῖκος Γ' τῇ 13 Αὐγούστου 1493.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΩΝ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ.

Σελ. 5. ς. 6—7 ἀντὶ « τὰ ἐν καιρῷ εἰρήνης » γράφε « τὰ ἐν καιρῷ εἰρήνης ».

Σελ. 26. Τὸ ὄνομα τοῦ προτελευταίου βασιλέως τῶν Λογγοβαρδίων ἐγράφη ἐν τῇ ἐλίδι ταύτῃ ἐσφαλμένως Αἰλούλφιος ἀντὶ Αἰστούλφιος, ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις.

Σελ. 31. ς. 34—35, ἀντὶ « ἐπὶ τῶν δίων αὐτοῦ » γράφε « ἐπὶ τῶν δίων αὐτοῦ ».

— 36. — 7. ἀντὶ « κατοικεῖτο » γράφε « κατῳκεῖτο ».

— 38. — 24. ἀντὶ « κατέβαλλε » γράφε « κατέβαλε ».

— — — 13—14. ἀντὶ « ὑπερόπτης » γράφε « ὑπερόπτας ».

— 46. — 4 ἀντὶ « ἐποχὴν » γράφε « τὴν ἐποχήν ».

— 53. — 27. ἀντὶ « ἐντεῦθεν ἔτι, ἐπὶ Ὁμὰρ, » γράφε « ἐντεῦθεν, ἔτι ἐπὶ Ὁμὰρ, ».

— — — 30 ἀντὶ « μετεβίβασε » γράφε « μετεβίβασαν ».

— 54. — 21 κάτωθεν, ἀντὶ « ταύτην » γράφε « ταύτης ».

— 57. — ἀντὶ « Τόλητον » γράφε « Τώλητον ».

— 64. — 13 καὶ 14, ἄνωθεν ἀντὶ « προέτρεψε » γράφε « προέτρεψαν ».

— 70 — 13 κάτωθεν, ἀντὶ « εἰς τὴν πρὸς τοὺς Φράγκους » γράφε « εἰς τὸν πρὸς τοὺς Φράγκους ».

— » — 13 ἄνωθεν, ἀντὶ « Ἀδδουῤῥαχμάνου » γράφε « Ἀδδουῤῥαχμάνου ».

— 85. — 13 κάτωθεν, ἀντὶ 839 γράφε 879.

— 87. — 10 κάτωθεν ἀντὶ 829 γράφε 899.

— » — 9 κάτωθεν, ἀντὶ « ἡ ἠθικὴ θρησκεία » γράφε « ἡ ἠθικὴ, ἡ θρησκεία ».

— » — 8 κάτωθεν, ἀντὶ « ἡ φαῦλος Μαροζία » γράφε « ἡ φαύλη Μαροζία ».

— 92 — 10 ἄνωθεν, ἀντὶ « διὰ τοῦ Λουδοβίκου του παιδὸς » γράφε « διὰ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ παιδός ».

— 94 — 14 κάτωθεν, ἀντὶ « τὴν Βερεγγάριον » γράφε « τὸν Βερεγγαριον ».

— 95 — 8 ἄνωθεν, ἀντὶ « τοῦ Βυζαντίνου » γράφε « τοῦ Βυζαντίου ».

— 96 — 16 17 ἄνωθεν, ἀντὶ « ὡς ἂν δὲ ὑπῆρχεν » γράφε « ὡς ἂν δὲν ὑπῆρχεν ».

— 97 — 17 ἄνωθεν, ἀντὶ « εἰσελθὼν μετ' ὀλίγον Παυίαν » γράφε « εἰσελθὼν μετ' ὀλίγον εἰς Παυίαν. »

— » — 11 κάτωθεν, ἀντὶ « ἐγκαινιάσῃ » γράφε « ἐγκαινίσῃ ».

— 101 — 10 κάτωθεν, ἀντὶ « ἀφοσιωμένος » γράφε « ἀφωσιωμένος ».

— 108 — 9 ἄνωθεν, ἀντὶ « ἐπικεκλεισμένον » γράφε « ἀποκεκλεισμένον ».

— 111 — 10 ἄνωθεν, ἀντὶ 1001 γράφε 1101. στίχ. 12 ἀντὶ 1000 γράφε 1100. στίχ. 18, ἀντὶ 1004 γράφε 1104. στίχ. 28, ἀντὶ 1005 γρ. 1105.

— — 12 κάτωθεν, ἀντὶ « κατώρθωσε νὰ ἀνορθώσῃ » γράφε « ἠνώρθωσεν ».

— 115 — 14 ἄνωθεν, ἀντὶ 866 γράφε 886.

— 118 — 9 κάτωθεν, ἀντὶ « ἐκυρίευσεν » γράφε « ἐκυρίευσαν ».

— 136 — 22 ἄνωθεν, ἀντὶ « προέκυψεν » γράφε « προέκυψαν ».

— 151 — τελευταῖος, ἀντὶ « Βαρδορόσσας » γράφε « Βαρβαρόσσας ».

— 159 — 2 κάτωθεν, ἀντὶ « ὑπεδύθησαν » γράφε « ὑπέδυσαν ».

— 161 — 18 ἄνωθεν, ἀντὶ « ὅτε δὲ » γράφε « ὁτὲ δὲ »

— 163 — 16 ἀντὶ « τάξις » γράφε « τάξιν, »

— 166 — 8 κάτωθεν, ἀντὶ 1103 γράφε 1163.

— 175 — 16 κάτωθεν, ἀντὶ « ἐμάστισε » γράφε « ἐμάστιξε ».

— 176 — 6 ἄνωθεν, ἀντὶ « 208 » γράφε « 1208 ».

— 180 — 17 κάτωθεν, ἀντὶ « τὴν Ἀντίλαν » γράφε « τὸν Ἀντίλαν ».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— 183 — 19 ἄνωθεν ἀντὶ « ἐμάστισε » γράφε « ἐμάστιξε ».
— 184 — 11 ἄνωθεν ἀντὶ « ἐμάστισαν » γράφε « ἐμάστιξαν ».
— 189 — 18 ἄνωθεν, ἀντὶ 1206 γράφε 1216.
— 208 — 9 κάτωθεν, ἀντὶ « τοῦ δὲ Μεδιολάνων » γράφε « τοῦ δὲ Μεδιολάνου ».
— 212 — 10 κάτωθεν, ἀντὶ « διαβάζοντες » γράφε « διαβιβάζοντες ».
— 219 — 17 κάτωθεν, ἀντὶ « μὲν ὀλίγον » γράφε « μετ' ὀλίγον ».
— 222 — 18 κάτωθεν, ἀντὶ « ἀποφηνάμενος » γράφε « ἀποφηναμένους ».
— 239 — 5 ἄνωθεν ἀντὶ « νέαν » γράφε « νέα ».
— 251 — 2 κάτωθεν, ἀντὶ « 1336, » γράφε « 1346 ».
— 255 — 9 ἄνωθεν, ἀντὶ « Ἀλβερνόζην » γράφε « Ἀλβορνόζην ».
— 257 — 4 κάτωθεν, ἀντὶ « 1840 » γράφε « 1340 »
— 261 — 12 ἄνωθεν, ἀντὶ « 1336 » γράφε « 1356 ».
— 267 — 9 ἄνωθεν, ἀντὶ « ἠνόρθωσι » γράφε « ἀνορθώσας ».
— 299 — 4 κάτωθεν, ἀντὶ « μετ' αὐτὴν » γράφε « μετ' αὐτῆς ».
— 304 — 12 ἄνωθεν, ἀντὶ « διέσπειρεν » γράφε « διέσπειραν ».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής